HALLANDS FLORA

Kommentarer till artförteckningen

KJELL GEORGSON och INGVAR LENFORS

De svenska och vetenskapliga namnen samt ordningsföljden mellan växtfamiljerna följer *Den nordiska floran* (Mossberg m fl 1992), utom i en del fall där senare taxonomisk forskning visat att andra namn eller annan ordning bör gälla. Ändringarna, och namn på arter som saknas i den nämnda floran, har införts på förslag av redaktör Thomas Karlsson. I dessa fall anges det i *Den nordiska floran* använda namnet omedelbart under rubriken. Här står också synonymnamn enligt Krok & Almquist 1984. För några få växter har vi ansett det motiverat att ange ett andra, ofta förekommande svenskt namn.

Inom familjerna kommer släktena, och inom dessa arterna, i bokstavsordning efter de vetenskapliga namnen. Även underarter och varieteter anges i bokstavsordning.

De bofasta växternas namn har skrivits med stor stil, de tillfälliga med liten. Växter som på olika grunder inte med säkerhet kan sägas tillhöra landskapets vildväxande flora har sina namn placerade inom klammer.

Källor till de lokala växtnamnen är dels muntliga uppgifter, dels tryckta arbeten av Bengtsson 1960 och 1973, Hofberg 1881, Sjunnesson 1953, Wangö 1962, Vide 1966 och *Fjärås – bygd att vårda* 1991. Uppräkningen av provinsnamn är ofullständig på många sätt, men vi hoppas att den skall stimulera läsaren till egna efterforskningar.

Första publiceringstillfälle (= primäruppgift) kompletteras med opublicerad uppgift, t ex ur handskrift eller brev, samt äldsta kända insamling, om denna är äldre än primäruppgiften. Dessutom anges flertalet belägg från 1700-talet.

Vi redovisar vår bedömning av växternas invandringshistoria – de *ursprungliga* kom till landskapet utan människans hjälp, de *kulturspridda* har på ett eller annat sätt haft hjälp av människan. Självfallet är bedömningarna i många fall osäkra. Om de kulturspridda kom till landskapet före år 1700 kallas de *gamla*, är de av yngre datum benämns de *nya*.

Vi försöker också ta ställning till om de nya växterna är *tillfälliga* eller om de blivit *bofasta*. För att kallas bofast skall växten under flera år ha förökat sig med frö eller uppvisat kraftig, vegetativ spridning. De tillfälliga växterna förmår bara uppträda något eller några år i ett område om inte nya frön eller andra spridningskroppar tillförs.

Om möjligt ges också uppgifter om ursprungsområde, tidpunkt och sätt för invandring/införsel samt när växten först observerades i Sverige. Om inget annat anges är uppgifterna om ursprungsområde hämtade från Weimarck 1963 och de svenska primäruppgifterna från Hylander 1971.

Uppgifter om växternas miljökrav och förekomstsätt, ökning eller minskning samt faktorer som gett eller kan ge frekvensändringar bygger på distriktsledarnas och inventerarnas samlade erfarenheter. Vid jämförelser mellan *aktuella* och *äldre uppgifter* bör man ha i minnet att de senare är insamlade under lång tid, i vissa fall ett par hundra år, medan de aktuella är begränsade till 17 år. Det längre tidsavsnittet ger en ackumuleringseffekt som lätt kan skapa en falsk bild av att en växt var vanligare förr.

Om en växt är fridlyst och/eller upptagen i *Rödlistade växter i Sverige 1995* (Aronsson m fl 1995) anges detta.

Utbredningskartorna visar med en svart prick i varje fyndruta var de olika växterna hittats under åren 1979–1995. På vissa kartor har vi med hjälp av ringar också markerat äldre förekomster. En prick med omgivande ring markerar då både äldre och aktuella fynd. Man kan dock inte utgå från att symbolerna gäller samma lokal inom rutan.

Rutsammanslagningar

Rutor med liten landareal (till vänster om pilen) som förenats med närbelägna (till höger).

3C 9i → 9h

4C 0d → 0e
4C 0j → 0i
4C 1d → 1e
4C 2d → 2e
4C 6d → 7d
4D 1b → 1a
4D 2b → 2a
4D 3b → 3a
4D 4b → 4a

5B 1j → 2j
5B 3h → 3i
5B 4h → 4i
5B 6g → 6h
5B 8f → 8g
5B 9f → 9g och 6B 0f

5C 0a → 0b
5C 1j → 1i
5C 6h → 6g

5C 7h och 8h → 7g
5C 8g → 8f

6B 0j → 0i
6B 1c → 1d
6B 1j → 1i
6B 2e → 2f och 3e
6B 2j → 2i
6B 3c → 3d
6B 3j → 3i
6B 4c → 4d
6B 4j → 4i
6B 5c → 5d
6B 6c → 6d
6B 6i → 6h
6B 7i → 7h
6B 8e → 7e
6B 9g → 8g

6C 0a → 5C 9a
6C 0c och 0e → 0d

Efter eventuell karthänvisning anges antalet rutor med aktuella fynd respektive fyndrutornas andel i procent av totala antalet rutor. Med hjälp av dessa siffror har vi definierat ett antal kategorier som anger hur vanlig eller ovanlig en växt är. Följande sex frekvenskategorier har använts: mycket sällsynt (–2%), sällsynt (3–10%), ganska sällsynt (11–40%), ganska vanlig (41–70%), vanlig (71–94%) samt mycket vanlig (95–100%). På motsvarande sätt försöker vi beskriva frekvensskillnader mellan olika delar av landskapet. Dessa skillnader är oftast relaterade till landskapets tre naturregioner – *skogsbygd, övergångsbygd* och *kustslätt* – men även andra indelningar kommer ibland till användning. Om till exempel en växt är funnen i 1% av antalet skogsbygdsrutor, 7% av rutorna i övergångsbygden och 15% av rutorna på kustslätten beskrivs den som mycket sällsynt i skogsbygden, sällsynt i övergångsbygden och ganska sällsynt på kustslätten.

Frekvensen *mycket vanlig* kan kanske ge upphov till missförstånd. Begreppet är relaterat till landskapet eller de större regionerna och säger inget om hur vanlig en växt är i varje ruta. Uttrycket får alltså inte tolkas så att man nödvändigtvis ser dessa växter nästan överallt. I ett extremfall skulle en *mycket vanlig* växt kunna finnas i flertalet rutor men med en enda förekomst i varje, det vill säga en lokal på 25 km^2. I de flesta fall ger emellertid en hög landskapsfrekvens också en hög frekvens per ruta.

Ahlfvengrens frekvensskala

sällsynt, då antalet specialområden [socknar], inom vilka en växt är anträffad icke eller föga överstiger 1/10 av hela antalet specialområden.

flerstädes, då specialområdenas antal utgör mer än 1/10 men mindre än 3/10 av hela antalet specialområden.

här och där, då växten förekommer i ännu flera eller nästan varje specialområde på ett eller några få ställen.

allmän, då den förekommer inom alla (eller nästan alla) specialområden på flera (intill 20) lokaler.

allestädes, då den inom alla specialområdena ingår som en väsentlig beståndsdel av vegetationen och de talrika lokalerna eller lokalgrupperna sammanflyta med varandra till ett ej alltför grovmaskigt nät.

Rutor. Landskapet har indelats i 223 rutor om vardera 25 km^2. Vissa rutor, som gränsar till havet eller andra landskap, innehåller dock små inventeringsarealer. De minsta av dessa ofullständiga rutor har förts till större grannrutor (se *Rutsammanslagningar* här invid). På grund av detta kan antalet uppgivna rutor ibland avvika nedåt från antalet rutor i lokalförteckningen, där vi för vissa sällsynta arter även angett förekomster som ligger i icke självständiga rutor.

I Ahlfvengrens flora *Hallands Växter* från 1924 är växternas lokalfrekvenser angivna enligt en femgradig skala (se ruta ovan). Vi återger dessa frekvensbedömningar, eftersom vi anser att de åtminstone i någon mån kan jämföras med våra egna – och därmed ge en uppfattning om växterna ökat, minskat eller hållit sig stabila från seklets början till dess slut. En annan viktig källa vid jämförelser mellan förr och nu är Hård av Segerstads *Sydsvenska florans växtgeografiska huvudgrupper* från 1924.

Lokalförteckningar. För flertalet mycket sällsynta och sällsynta växter ges en lokalförteckning i två avdelningar. Vi lämnar först aktuella lokaluppgifter (fynd gjorda efter 1978) och där-

Kristianstads län

1 *Ö. Karup*

Hallands län

Laholms kommun

2 *Hasslöv*
3 *Våxtorp*
4 *Hishult*
5 *Skummeslöv*
6 *Ränneslöv*
7 *Ysby*
8 *Knäred*
9 *Laholm*
10 *Tjärby*
11 *Veinge*

Halmstads kommun

12 *Eldsberga*
13 *Trönninge*
14 *Tönnersjö*
15 *Snöstorp*
16 *Breared*
17 *Halmstad*
18 *Söndrum*
19 *Vapnö*
20 *Holm*
21 *Övraby*
22 *Enslöv*
23 *Harplinge*
24 *Kvibille*
25 *Oskarström*
26 *Steninge*
27 *Rävinge*
28 *Getinge*
29 *Slättåkra*

Hylte kommun

30 *Torup*
31 *Drängsered*
32 *Kinnared*

Falkenbergs kommun

33 *Eftra*
34 *Slöinge*
35 *Asige*
36 *Skrea*
37 *Årstad*
38 *Abild*
39 *Falkenberg*
40 *Stafsinge*
41 *Vinberg*
42 *Morup*
43 *Ljungby*
44 *Alfshög*
45 *Vessige*
46 *Askome*
47 *Köinge*
48 *Okome*
49 *Krogsered*
50 *Svartrå*
51 *Ullared*
52 *Gällared*
53 *Gunnarp*
54 *Källsjö*
55 *Fagered*

Varbergs kommun

56 *Tvååker*
57 *Sibbarp*
58 *Spannarp*
59 *Dagsås*
60 *Varberg*
61 *Träslöv*
62 *Hunnestad*
63 *Gödestad*
64 *Grimeton*
65 *Rolfstorp*
66 *Lindberg*
67 *Valinge*
68 *Skällinge*
69 *Nösslinge*
70 *Torpa*
71 *Ås*
72 *Stamnared*
73 *Sällstorp*
74 *Värö*
75 *Veddige*
76 *Stråvalla*

Kungsbacka kommun

77 *Frillesås*
78 *Landa*
79 *Ölmevalla*
80 *Gällinge*
81 *Idala*
82 *Förlanda*
83 *Onsala*
84 *Vallda*
85 *Kungsbacka*
86 *Hanhals*
87 *Fjärås*
88 *Släp*
89 *Tölö*
90 *Älvsåker*

Göteborgs och Bohus län

91 *Lindome*

Fig 110. Hallands socknar.

efter äldre (fynd fram till och med 1978). Då en växtlokal förekommer i båda avdelningarna finns i de flesta fall korshänvisningar.

I lokaluppgiften står kommunen (i stort sett liktydigt med distriktet) med **halvfet** stil. Ordningsföljden mellan kommunerna är från söder till norr, dvs Laholm, Halmstad, Hylte, Falkenberg, Varberg, Kungsbacka.

Inom varje kommun anges socknarna (*kursiv* stil; fig 110) i bokstavsordning. Finns flera lokaluppgifter inom en socken skiljs de åt av semikolon. Efter sockennamnet följer ett lokalnamn hämtat från den topografiska kartan i skala 1:50 000. Därefter anges koordinat (inom parentes enligt RUBIN – se ruta), sedan biotop, eventuellt mängd och följearter samt fyndår. I en

Koordinater enligt RUBIN-systemet

I *Hallands Flora* har det s k *Rubin-systemet* använts för att ange växtlokaler. (RUBIN: RUtin för Biologiska INventeringar). Efter en grov angivelse, t ex "bäcken S om X-lövs kyrka" står i många fall en 4-ställig kombination, kanske 5B 5i 43 47. För att förstå hur det är konstruerat, är det lättast att förklara med ett exempel (se fig 111). På utsnittet har Ås kyrka utvalts; den har koordinaterna 6B 0h 04 35.

Första gruppen, 6B, syftar på kartbladet, dvs fältkarta 6B Kungsbacka SO i skala 1:50 000. Denna karttyp kallas numera *Gröna kartan*.

Andra gruppen, 0h, beskriver läget av inventeringsrutan på kartbladet. Längst ut i vänstra och högra kanten av kartbladet finner man siffrorna 0, 1, 2, 3 och 4 (grannkartbladet i norr har motsvarande siffror 5, 6, 7, 8 och 9). Observera att numreringen börjar på noll och går nedifrån och uppåt. Längst upp på kartbladet står bokstäverna f, g, h, i och j (kartbladet väster om det aktuella har motsvarande bokstäver a, b, c, d och e). Ås kyrka ligger i den ruta som är placerad i rad 0 och kolumn h på kartbladet.

Tredje gruppen, *04*, talar om lokalens läge i *höjdled* (S–N) inom inventeringsrutan. Den är indelad i 25 smårutor och har en yta av 5 × 5 km, dvs 25 km^2. *0* anger att platsen ligger i raden längst ner på rutan.

För att få en förfinad angivelse har dessutom kilometerrutan delats upp i 10 rader och 10 kolumner. Därvid har man fått fram 100 rutor. Varje sådan ruta har följaktligen en sida av 100 m och en yta på 1 hektar. Den nedersta raden får beteckningen 0, den översta följaktligen 9. I vårt exempel finner vi att Ås kyrka ligger (närmast) i rad *4*. Därmed är kombinationen *04* förklarad.

Fjärde gruppen 35 anger lokalens läge i *sidled* (V–O) inom inventeringsrutan. Den består ju av 5 kolumner smårutor. Även här börjar man med 0, nu räknat från vänsterkanten och går fram till 4.

Ås kyrka ligger i kolumn nummer *3*.

Därefter kommer den mer förfinade indelningen med 10 kolumner hektarrutor. Den första kolumnen har beteckningen 0, den sista 9. Ås kyrka ligger i en kolumn av minirutor som har nummer *5*. Vi förstår därmed kombinationen *35*.

Om man snabbt vill mäta upp koordinaterna på kartan är det lämpligt att rita upp såväl kilometerrutnätet som 100-metersrutnätet på transparent film.

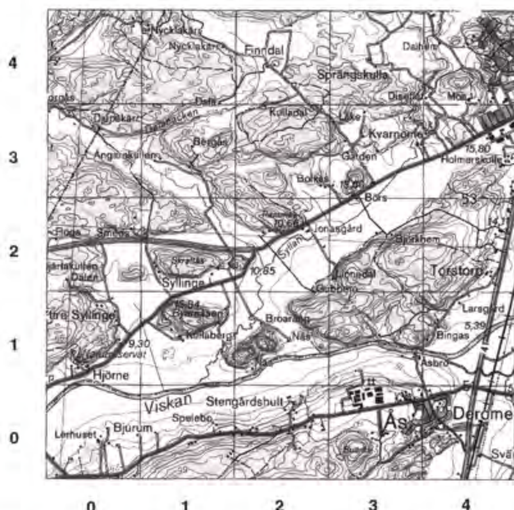

Fig 111. Inventeringsrutan 6B 0h Ås. Särtryck ur topografiska kartan blad 6B Kungsbacka SO. Publicerad med tillstånd från Lantmäteriet, nr 96.0211. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriet 1996-05-15.

Förteckning över offentliga herbarier

C	Botanisk Museum, Köpenhamn
GB	Botaniska museet i Göteborg
H	Botaniska museet, Helsingfors
LD	Botaniska museet, Lund
S	Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm
SBT	Bergianska Stiftelsens herbarium, Stockholm
SBT-BERG	Bergiusherbariet vid Bergianska Stiftelsens herbarium
SUNIV	Stockholms Universitets herbarium
UME	Herbariet vid avdelningen för ekologisk botanik, Umeå
UPS	Fytoteket, Uppsala

Herbarium Halmstad. Ett herbarium som förvarades vid Högre Allmänna Läroverket i Halmstad fram till 1960-talet. Därefter flyttades det till Botaniska museet i Lund och inordnades där i det nordiska herbariet. Sannolikt kasserades då en del av arken på grund av skador.

slutparentes finns så uppgifter om källa, dvs litteraturreferens eller uppgiftslämnarens namn/signatur (se förteckning s 741), om fyndet bekräftats av någon eller om det finns belägg och var detta i så fall förvaras. Förkortningar av herbarier enligt ruta här bredvid. Vidare uppges om materialet bestämts, eller om bestämningen bekräftats, av någon annan än insamlaren.

Tyvärr har inte alla lokaluppgifter kunnat bli fullständiga.

Äldre uppgift som vi bedömt vara tvivelaktig eller oriktig har placerats inom klammer sist i lokaluppräkningen.

Summary

NILS-GUSTAF NILSSON

Halland, in SW Sweden, is a small province with an area of 4930 sq. km. It is situated along the coast of Kattegat with a greatest length of appr. 155 km and a width varying from 15 to 55 km.

Topography

There are three more or less well defined regions of Halland. The coastal plain in the west, rather densely populated, is widest in southern Halland and gets narrower to the north; in the northernmost part there is hardly any plain at all. This plain is intensely cultivated farmland, and here are the towns, three of them ports along the coast. In the eastern part is the forest region, thinly populated and partly with extensive moorland. Between these two regions there is a transition zone where, within a few kilometres, land rises from about 50 metres to about 150 metres above sea level. In this zone, where the ground is often very broken, there are many places of great natural beauty. In northern Halland the coastal plain gradually changes into a system of small valleys that form part of the transition zone. The southern border of Halland is formed by the ridge Hallandsåsen, a horst 150 to 200 metres high with its maximum at Högalteknall, 226 metres above sea level.

The coastal plain

The seashore of southern Halland is level and sandy with only a few small moraine points of land. The coastal plain is here 20–30 kilometres wide and level. Between Halmstad and Falkenberg there are sandy beaches between moraine and rocky points of land. The plain is divided into smaller areas by low ridges. Marl-pits, dug at the latest turn of century, are of great importance for the flora and fauna in the whole coastal area. Seashore meadows, absent in the south, become more frequent. North of Falkenberg these meadows reach the waterfront and may be called salt marshes. North of Varberg the coast is rocky and deeply cut with an archipelago of small islands and skerries outside. The clayey valleys are cultivated.

The transition zone

In the transition zone there is both cultivated land and woods. The river valleys belong to this zone and extend it well into the forest region. Within this area there are many lakes, among others Lygnern, which is the largest lake of Halland although only its western half is within the province. Due to the highly broken ground subsoil water often reaches the soil surface causing springs and swamps with a diversified and interesting vegetation. In the steep hills you can find old deciduous woods, predominantly beech but also oak, elm and lime. In an area so profoundly influenced by measures of human culture as Halland these old woods are of outmost importance for the flora.

The forest region

The forest region in eastern Halland, at an altitude of 100–200 metres, constitutes a distinct border zone to the surrounding provinces of Skåne, Småland and Västergötland. It is characterized by cultivated conifer woods, especially spruce. The soil is moraine and glacial river deposits. Precipitation is high, and moors and raised bogs are very common within this region. A few villages and scattered small farms surrounded by fragments of deciduous woods break the monotony of conifer woods and moors, as do river valleys and lakes. The lakes are predominantly of the dystrophic (brown-water) type, but in the northern part there are more oligotrophic lakes of the clear-water type.

Climate

The climate of Halland is mild, with high precipitation. This is due to areas of low pressure, originating over the Atlantic, passing over the province eastwards. Therefore westerly and southwesterly winds predominate, causing mild winters but on the other hand also cool summers. Periods of more persistent high pressure are not common; if they occur the summer may be hot and dry and the winter cold, with ice not only in the inland lakes but also along the coast.

Although the area of Halland is small, there are considerable climatic differences between the western and eastern parts of the province. Gardening people know; there are many garden plants thriving near the coast that can not be grown in the eastern part. The difference is also evident in winter: when there is no snow in the coastal area there may be 20–30 centimetres only 20 km eastwards.

Temperature

Table 1 (p. 17) shows the monthly average mean temperatures for some places in Halland during the years 1961–1990. Compare e.g. Varberg (on the coast), Grimeton (10 km east) and Fagered (30 km east). As you can see the biggest temperature differences between coast and inland occur in September and October, due to influence from the comparatively warm sea water. The growth period of vegetation is roughly when the mean day-and-night temperature exceeds 5°C. In the coastal plain the growth period begins on the average in the first week of April and lasts to the end of November, in the eastern forest area it begins about two weeks later and ends about two weeks earlier. The differences between north and south, on the other hand, are negligible.

Solar radiation

In June, a very important month for plant growth, there are on the average about 310 hours of clear sunshine in the coastal area compared to 260 hours in the eastern part. For the whole year it is estimated that there are about 25 percent less sunshine hours in the east.

Precipitation

Precipitation is high in SW Sweden reaching a distinct maximum 20–30 km from the west coast (Fig. 9, p. 19). Table 2 (p. 18) shows the average monthly precipitation during the years 1961–1990. The precipitation of eastern Halland is the highest in Sweden except for some uninhabited high mountain areas in northern Sweden.

In the coastal plain snow covers the ground for 40–60 days on the average, in the east of Halland 60–90 days. Along the coast almost snow-free winters are not uncommon.

Humidity

For the plant cover humidity is even more important than precipitation. The map of Fig. 10 (p. 19) shows the humidity of southern Sweden in millimetres. Humidity is the difference between precipitation and the combined evaporation and transpiration from the surface and plant cover.

Winds

The influence of the westerly winds are clearly visible on plants near the seashore. Tree trunks and shrubs lean and crouch down in the direction of the prevailing winds. The reason is a complex interaction between mechanical injuries, drying-up and salt effects. In the old days shifting sand was a threat to the fields of the coast farmers and not before the 19th century they managed to bind the sand by extensive pinetree plantations.

Bedrock

The bedrock geology of Halland is mapped in Fig. 11 (p. 22). This map is generalized; there are only modern detailed maps of minor parts of the province. Gneiss is the most widely distributed kind of rock; both the grey and red gneisses are thought to have an origin in igneous rocks (tonalites, granodiorites and granites), which have been subject to metamorphosis due to high temperature and pressure. The red gneisses are richer in feldspar, quartz and magnetite than the grey ones. The gneisses of Halland were formed some 1600 million years ago. Granites with

"eyes" of large feldspar crystals are rather common in many parts of Halland. In northern Halland there are bands of radioactive granite. The so called Torpa granite is abundant north of Varberg. The charnockite of the Varberg area has long been of great interest to geologists, charnockite being a rare kind of rock in Sweden. The charnockite is considered to have constituted the deepest part of a large magmatic body that also includes the Torpa granite, formed about 1400 million years ago.

Amphibolites and related dark metamorphic rocks are scattered over the province. Some of them contain garnets. Since the amphibolites are more easily weathering than gneisses or granites and the resulting soils are more alkaline they are of great importance to the distribution of more exacting plant species.

Sedimentary rocks occupy only a restricted area of southern Halland. In the Laholm plain the bedrock consists of chalk from the Cretaceous period, but it is covered by soil and does not reach the surface.

Soils

The soils of Halland originate from the Quarternary period. The glacial soils – till, glacial river deposits and clayey sediments – were formed during the latest glaciation, the post-glacial soils thereafter. There is a soil map in Fig. 15 (p. 28). As you can see from the map there are (1) exposed bedrock and clays in the north; (2) a coastal zone with sand and clays; and (3) from Varberg southwards beyond the coastal plain, a till area with considerable streaks of peat and glacial river deposits.

The Pleistocene of Halland

The oldest remains of plants from the Quarternary period in Halland are thought to be 115,000–130,000 years old. In Träslöv, east of Varberg, in a deposit of clayey mud a lot of pollen grains of spruce and hornbeam were found. In Harplinge there is a deposit containing plant material from hazel, elm, hornbeam, oak and ferns.

In the latest glaciation the ice cover left the coastal plain about 13,500 years ago. In those days the sea level was some 70 metres higher than today. Then followed a period of tundra vegetation. During the melting phase of the Inland Ice land elevation accelerated to stop in Halland about 9,200 years ago.

The Holocene of Halland

In *Pre-boreal* time (10,000–9,500 BP) the tundra was followed by birch and pine woods. In *Boreal* time (9,500–8,000 BP) hazel, elm, oak, ash, lime and maple one after another found their way into Halland. Alder spread along rivers and lake shores. The grass-dominated vegetation decreased, causing disappearance of big plant eating animals such as reindeer and European bison. In *Atlantic* time (8,000–5,000 BP) temperature reached a maximum. Mistletoe, ivy, holly and yew were common. In the lakes the nutritious water chestnut *Trapa natans* floated. In *Subboreal* time the mild and wet climate changed into a more continental one; the summers were still warm but the winters grew colder. Agriculture increased, with growing human impact upon the landscape. *Subatlantic* time (2,500 to present) started with a marked change of climate into a colder and wetter one, the "Fimbul Winter" of the old Nordic tales. Beech became more common than before, and spruce reached eastern Halland. Settlements grew into villages, surrounded by arable fields, pastures and, further away, grazed heaths and woodland. Some weeds of today, e.g. *Camelina sativa* and *Spergula arvensis*, were cultivated in those days.

Previous botanical investigations

Two medical officers, Fuiren and Sperling, made, by order of king Christian IV (Halland was a Danish province until 1645), a journey along the coast of Halland in 1623 making notes on interesting plants. Their plant lists, published by Bartholin in 1662, are the first known floristic records for Halland. Linnaeus never travelled in Halland, but in the 2nd edition of *Flora Suecica* he mentions 11 plant species from Halland, among others *Dianthus superbus* and *Pseudorchis albida* subsp. *albida*. He also records the local name, "hålabäcker", of *Chrysanthemum segetum*, still a troublesome weed in Halland.

Two of Linnaeus' disciples, Montin (1723–85) and Osbeck (1723–1805), carried on botanical investigations in the 18th century and published province floras in 1766 and 1788, respectively.

In 1818 the next province flora, *Flora hallandica* by Elias Fries (1794–1878), appeared. In *Hallands historia och beskrivning* [*History and description of Halland*], written by S. P. Bexell (1775–1864), there are also plant records.

L. M. Neuman (1852–1922) published several floristic articles featuring information on plants of Halland. The latest province flora, *Hallands växter* [*Plants of Halland*] by F. E. Ahlfvengren (1862–1921), appeared in 1924. It was a posthumous work, completed and published by Carl Holmdahl (1876–1936) and Sten Svenson (1880–1929).

Changes in the flora

The history of a few plant species of Halland can be followed from the end of the 18th century, but concerning most of the flora we have only records for the latest 100 years or so.

The radical transformation of the landscape by man (Fig. 33) is of course of outmost importance to the recent changes in the flora. Environmental factors, especially acidification and precipitation of nitrogenous compounds due to air pollution, are also important.

Number of species

Montin (1766) recorded 176 vascular plants, Osbeck (1788) 702. Fries (1818) listed 871 species, and Ahlfvengren (1924) 1366. In the present book there are current findings of 1538 species, and records of a further 365 not found within the period of investigation. 77 out of the 1278 species considered resident in Halland were not found by us (Table 3, p. 54). Most of them are probably extinct in Halland, but some may still be present although we did not manage to find them.

Woodland

In the last 100 years the forest area of Halland has more than redoubled. Almost 60 percent of the area of Halland today is woodland, mostly cultivated conifer forests, especially spruce. In the middle of the 19th century only 20 percent was covered by forests. Cultivated conifer woods are of no botanical interest, excepting coastal pine woods. Deciduous woods of long continuity have diminished, as have heaths and pasture land, nowadays to a great extent planted with trees. Modern forestry methods cause rapid landscape changes.

Former pastures and fields being overgrown by deciduous trees may explain the increase of plants like *Valeriana sambucifolia*, *Platanthera chlorantha*, *Geum urbanum*, *Viburnum opulus*, *Mycelis muralis* and *Rubus nessensis* subsp. *nessensis*. Some species, thriving in both deciduous and conifer woods, also have increased during the 20th century, e.g. *Huperzia selago*, *Lycopodium annotinum*, *Dryopteris carthusiana* and *D. dilatata*, as have four species favoring shady wood-swamps and wet woodland: *Oreopteris limbosperma*, *Corallorhiza trifida*, *Carex vaginata* and *Listera cordata*. Some woodland species, e.g. *Milium effusum*, may have increased due to precipitation of nitrogenous compounds through air pollution.

Pine woods along the coast of southern and central Halland, once planted to prevent shifting sand, feature rare plants like *Linnaea borealis*, *Chimaphila umbellata*, *Moneses uniflora*, *Pyrola rotundifolia* subsp. *rotundifolia* and *Epipactis phyllanthes*.

Modern forestry have caused the decrease of many woodland species, both common ones and more rare plants, e.g. *Linnaea borealis* and *Diphasiastrum complanatum* subsp. *complanatum*. *Anemone hepatica* and *Hypericum montanum* have disappeared from many places after deciduous trees have been replaced by cultivated spruce. Some introduced species have become resident, e.g. *Acer pseudoplatanus*. Many shrubs of gardens and parks are spread by birds and are now resident members of the flora, among others *Berberis thunbergii*, *Amelanchier spicata*, *A. lamarckii* and several *Cotoneaster* species.

Agricultural land

Between 1850 and 1950 arable land and cultivated grazing grounds were trebled at the expense of meadows, pastures, heaths and wetland (Fig.

33). Only small remnants of pastures and non-cultivated grazing land are left today. Fertilization favours the grasses but not the herbaceous plants. *Herminium monorchis*, *Gymnadenia conopsea* and *Euphrasia stricta* var. *tenuis* have not been seen in Halland since the 1920s. *Gentianella campestris* subsp. *campestris* and *G. uliginosa* are now very rare. In Table 4 (p. 60) there are more examples of diminishing meadow species. Table 5 features species, still found in many places but increasingly more rare than before.

The extensive heather heaths, once so characteristic to Halland, have to a great extent been turned into cultivated fields or forests, causing decrease of plants typical to heath vegetation. *Genista germanica* is known from only one site, and *G. anglica* is very rare too, as are *Diphasiastrum complanatum* subsp. *chamaecyparissus*, *Anemone vernalis* and *Euphrasia micrantha*. *Genista pilosa*, the province flower of Halland, has found a refuge in road and railway banks.

Modern agriculture has had great impact on weeds. When flax growing ceased, the typical flax weeds *Lolium remotum*, *Camelina alyssum*, *Cuscuta epilinum* and *Galium spurium* subsp. *spurium* also vanished. Improved seed purity, more fertilizers and herbicides have made many formerly common weeds disappear or become very rare. *Agrostemma githago*, *Consolida regalis*, *Bromus secalinus*, *Arnoseris minima*, *Lithospermum arvense*, *Sherardia arvensis* and *Rhinanthus serotinus* subsp. *apterus* belong to this group. Other weeds are still rather common, but decreasing. On the other hand some weeds are increasing, e.g. *Matricaria recutita*, *Galium aparine*, *Veronica persica* and *Vicia hirsuta*.

Many species originally grown in cultivated grazing grounds have escaped and become common wild plants: *Trifolium hybridum*, *Lolium perenne*, *Bromus inermis*, *Arrhenatherum elatius*, *Phalaris arundinacea* f. *arundinacea* and *Agrostis gigantea*, although the three last mentioned are probably also indigenous to Halland.

Several species have been introduced through seed of poor purity, at first as weeds, then moving to roadsides etc. Such plants are *Berteroa incana*, *Cerastium arvense*, *Galium album*, *Barbarea vulgaris* subsp. *arcuata*, *Melilotus albus* and *Senecio vernalis*. Some of these weeds disappeared again when supply from abroad ceased; they are listed in Table 6 (p. 63). A few species were introduced through grass seed for parks and garden lawns and became naturalized: *Poa chaixii*, *Luzula luzuloides*, *Bellis perennis* and *Plantago media*.

Water and wetland

The area of lakes and wetland has diminished considerably due to draining, land reclaiming, peat-digging and other human activities.

Pine, birch and bog-myrtle are increasing in raised bogs, probably due to fertilization through air pollution. Some bog plants have increased without any obvious reasons, e.g. *Carex chordorrhiza*. This one belongs to a group of plants of northerly distribution in Sweden, also seemingly increasing in Halland: *Calamagrostis purpurea* subsp. *phragmitoides*, *Carex livida*, *C. aquatilis* and *Geranium sylvaticum*.

In pits left after peat-digging in the coastal plain some rather rare plants are growing, e.g. *Carex pseudocyperus*, *C. paniculata* and *Utricularia australis*. Marl-pits, usually from the 19th century, have become a substitute for more natural freshwater habitats. Typical species of marl-pits are *Lemna trisulca*, *Spirodela polyrhiza*, *Potamogeton obtusifolius*, *Carex paniculata* and *C. acutiformis*.

The increase of plants such as *Typha latifolia*, *Glyceria maxima*, *Acorus calamus* and *Sparganium erectum* subsp. *microcarpum* is probably caused by fertilization from agriculture.

Acid rain has lead to a decrease of pH of lakes and rivers. The resultant increase of bog mosses makes small shore and low-water species like *Eleocharis acicularis*, *Subularia aquatica* and *Lycopodiella inundata* become more rare. On the other hand *Juncus bulbosus* subsp. *bulbosus*, *Eleogiton fluitans* and *Sparganium angustifolium* thrive in acid waters.

A list of plants colonizing a man-made pond is given in Table 7 (p. 66).

Some introduced wetland plants are now conspicuous in natural habitats. *Lysichiton americanus* is spreading along the small rivers Vinån and Fylleån. *Nymphoides peltata* and *Orontium aquaticum* are other examples. *Heracleum mantegazzianum* has become a pest along rivers, brooks and road ditches.

Seashores

The seashores are often unstable. Waves, winds and ice are continuously creating new surfaces for plant colonization, and are at the same time erasing existing plant communities. Human activities, and ceasing activities, also contribute to the variability. Great quantities of nitrogenous compounds are washed into the sea, which favours annual filamentous algae at the expense of wrack, so there is no more so much wrack washed ashore. Therefore species of *Atriplex* and *Chenopodium* are decreasing in many places.

Bolboschoenus maritimus and *Carex paleacea* are increasing due to less or no grazing in grassy places along the coast. So are *Crambe maritima* and *Angelica archangelica* subsp. *litoralis*. *Beta vulgaris* subsp. *maritima* and *Atriplex laciniata* are two spontaneous immigrants, the former now being rather common.

In the summer there are crowds of bathing people on all sandy beaches of Halland, damaging the vegetation. The only species that unquestionably has been affected by bathing tourists is *Eryngium maritimum*, which was totally eradicated in one site.

Seaside plants decreasing in number are *Carex maritima*, *Hyoscyamus niger* and, probably, *Stellaria crassifolia*. The introduced rose *Rosa rugosa* is rapidly expanding becoming a problem, especially in southern Halland.

Harbours, railways and roads

In the late 19th century and the first decades of this one many plant species were introduced in harbours through ballast. Table 8 (p. 70) lists ballast plants of Halland. Those marked "b" were found only in ballast areas and never managed to establish themselves here. Those marked "u" survived for some time, but are not found today. Only *Conyza canadensis* and *Arabis arenosa* have become fairly common. Plants have been introduced into the harbour areas also after the epoch of ballast. Recent examples are *Rumex triangulivalvis*, *Corispermum leptopterum* and *Ceratocapnos claviculata*.

The main railroad through Halland was completed in 1880 and some minor branch-lines in the following decades. Many plant species spread along the railways, e.g. *Arabis suecica*, *Lepidium densiflorum*, *Chaenorrhinum minus* and *Linaria repens*. The latter is the most successful one and today it is common along roadsides, too. Many indigenous species have also colonized railway embankments with great success, e.g. *Rubus* species, *Epilobium angustifolium*, *Hieracium umbellatum* and *Tanacetum vulgare*. Naturalized plants increasing in railway embankments and station areas are *Cytisus scoparius*, *Pastinaca sativa* subsp. *sativa*, *Lupinus polyphyllus* and *Spiraea* species.

The expanding network of roads has probably been the cause of increase of species like *Calamagrostis epigejos*, *Tussilago farfara*, *Verbascum nigrum* and *Melampyrum nemorosum*. The latter has probably been introduced by road traffic from other parts of south Sweden as well as naturalized from gardens. In wet road ditches *Cirsium helenioides*, *Geranium sylvaticum* and *Epilobium hirsutum* are increasing. The common seashore plants *Armeria maritima*, *Plantago maritima* and *Leymus arenarius* occur along roadsides ever farther away from the coast. Rather recently two North American grasses, *Glyceria grandis* and *Beckmannia syzigachne*, have been found in Halland. They have probably been introduced through grass seed sown in road embankments.

The road embankments have, in the last decades, become a refuge for many meadow and pasture plants (Table 10, p. 71). Roadsides and embankments are nowadays nearly the only semi-natural grassland areas kept open and low-growing.

Garden plants often escape into roadsides. Well-known examples are *Digitalis purpurea*, *Campanula rapunculoides*, *Malva moschata*, *Saponaria officinalis*, *Lupinus polyphyllus*, *Thermopsis montana* and *Verbascum speciosum*. The four first mentioned are known to have been cultivated in Halland since the 18th century, the last three have been introduced in this century.

Urban areas, villages

Beginning in the 1950s there has been a rapid expansion of towns and villages. Of course this leads to eradication of many plant communities rich in species. But where demolition and

building are going on, together with intense transport, many annual and biennal plants are favoured, such as *Epilobium adenocaulon*, *Impatiens parviflora*, *Matricaria matricarioides*, *Sisymbrium altissimum*, *Conyza canadensis*, *Papaver rhoeas*, *P. dubium* subsp. *dubium*, *Oenothera biennis*, *Rorippa sylvestris* and *Melilotus albus*. Many of these species have been introduced rather recently. Old indigenous plants increasing in urban areas are e.g. *Poa compressa*, *Carex hirta*, *Herniaria glabra*, *Verbascum thapsus* and *Hypochoeris radicata*.

The species mentioned above soon invade new quarries and gravel pits. Abandoned pits are often filled up with soil, but leaving them alone would greatly enhance the biological diversity. Old gravel pits often house more or less rare plants like *Epilobium collinum*, *Isolepis setacea*, *Gypsophila muralis*, *Juncus capitatus*, *Anagallis minima*, *Logfia arvensis*, *L. minima* and *Lycopodiella inundata*.

Around farms changed habits of keeping manure have made *Chenopodium glaucum* and *C. rubrum* decrease, although they are still common on seashores.

Many garden weeds have increased during this century, e.g. *Galinsoga parviflora*, *G. quadriradiata* and *Oxalis fontana*. Also a few native plants, viz. *Cardamine hirsuta* and *Aegopodium podagraria*, are expanding garden weeds. A lot of cultivated garden plants escape into the surroundings of towns and villages and several of them become naturalized. There is a list of those most often found in Table 11 (p. 74).

Remains of gardens abandoned long ago, where there were crofter's cottages, are found especially in the forest area in eastern Halland. Typical plants still there are *Polemonium caeruleum*, *Myrrhis odorata*, *Peucedanum ostruthium*, *Narcissus pseudonarcissus*, *Symphoricarpos albus*, *Spiraea salicifolia* and *Vinca minor*.

Many herbs, formerly cultivated and naturalized around farms and houses, have disappeared (Table 3, p. 54) or become rare. *Leonurus cardiaca* subsp. *cardiaca*, *Chenopodium bonus-henricus*, *Malva neglecta* and *Symphytum officinale* may still be found occasionally, but *Ballota nigra* subsp. *nigra* and *Malva pusilla* are now very rare.

A heritage to take care of

Today the number of vascular plant species is greater than ever in Halland. This is evidently above all due to human activities. Flowering meadows and pastures are the work of man as well as roadsides and abandoned gravel-pits, rich in species. The former are not so many as before, the latter are expanding. Some human activities are totally negative to the flora: planting of spruce forests, biocide-spraying of fields, filling of marl-pits and culverting of brooks.

Regarding only the number of species, the situation is satisfactory. Looking also at the botanical qualities, there is cause for distress. Roadsides and waste grounds ever so rich in species can never replace meadows and heaths, beech woods and swamps. But after all Halland is still a province of great botanical diversity. This is a heritage to take care of.

The project Hallands Flora [Flora of Halland]

An executive group of six persons, representing each of the local administrative units of Halland, was formed in 1978. The field investigations started in 1979, and the major part of field work was completed in the 1980s, although supplementary work was done until 1995.

The units of field investigation were squares 5 × 5 kilometres, corresponding to the economic maps. There are 223 of those squares in Halland. Within each square all types of vegetation were examined at several times during the growing period, and all vascular plant species noted. The investigation was confined to the old province of Halland, after 1971 not entirely congruent to the county of Halland. All from the beginning we have had a strong support from Thomas Karlsson, Ph.D., editor of *Svensk Botanisk Tidskrift* and the province floras of Sweden. In p. 741 there is a list of all persons participating in the field work, and in p. 743 of those giving other information. Although this investigation was more thorough than former counterparts, all parts of the province are of course not equally well examined. The skill of the investigators differed, and so did their available time. The number of species within a unit square is naturally not static but fluctuates, and you can not

examine every inch of 25 square kilometres. The results of field investigations have already come to use at the county and local authorities, the Committee of Threatened Species and the Board of Forestry. We hope that the investigation of the province flora will continue, and look forward to new information regarding the distribution of species in Halland. The field work lists and all correspondence regarding the project will be available at the office of the keeper of town archives in Falkenberg.

Number of species

We have recorded 1538 taxa (including some subspecies and hybrids and a few varieties) of wild vascular plants in Halland during the period 1979–1995. In literature and university herbaria there is information on 365 more species not found in this investigation (Table 12, p. 78). The total number, 1903, is fairly large for Sweden. We regard 1278 species as resident, 625 as occasional. Several of the occasional species are escaped garden plants; we believe they are of future interest, many of them probably naturalizing.

A comparison between *old* resident species (recorded in the province before 1700) and *new* ones shows that 18 percent of the plant species of Halland arrived in the latest 300 years. If we include occasional species too the figure is 45 percent, showing the great impact on the flora by human activities.

The 77 resident, or probably resident, species we did not find during this investigation are registered in the chapter dealing with changes in the flora. Some of these species may still be present; we look forward to information on *Trisetum flavescens*, *Carex mackenziei*, *Viola epipsila*, *Odontites litoralis* and others.

Common and rare species

In Fig. 48 (p. 79) you can see the number of plants within each of the 6 categories *very rare*, *rare*, *rather rare*, *fairly common*, *common* and *very common*. 36 out of the *very common* species were found in all 223 unit squares (Table 14, p. 80). In Table 13 (p. 80) is a list of *old* resident, or former resident, species found only in one unit square.

Distribution of plant species in Halland

During the period of investigation we have recorded 105,078 findings, corresponding to an average number of 471 species for the 223 unit squares. In Fig. 49 (p. 81) there is a map showing in five categories the number of species of the unit squares. The coastal zone is rich in species, the number then decreasing eastwards.

What factors affect the pattern of distribution of plants in Halland? The soils of the coastal plain are in general more nutritious, and consequently more rich in species, than the till and glacial river deposits above the highest sea level. This difference has been accentuated by leaching of mineral nutrients by the high precipitation in eastern Halland. The nutritional state of the coastal soils has improved in the latest century thanks to intense manuring and liming. Other human activites, like traffic, construction and gardening, are more intense in the coastal zone than in the forest region. This is another reason for the greater number of species in the west. The richness in species in the northern slopes of Hallandsåsen depends on the chalk of the underlying bedrock. Locally greater numbers of species are found where streaks of basic rocks occur, especially in the northern part.

Table 15 (p. 81) shows a list of *old* resident species not published elsewhere before 1979. Information from herbaria, notebooks and letters give the year of collecting or discovery. In Table 16 there is in the same way a list of naturalized plants originally escaped from gardens, and in Table 17 (p. 82) a list of recently immigrated resident species not (as far as we know) published before 1979.

Excursion guide

In p. 83–205 some botanically interesting places are described. There is also information on how to get to those areas.

Notes on the species section

Nomenclature and sequence of the plant families are according to *Den nordiska floran* (Mossberg et al. 1992), excepting a few cases where the

Editor, Thomas Karlsson, has recommended otherwise.

Resident taxa are printed with larger type, occasional with lesser. Taxa not certainly known to belong to the flora of Halland are within square brackets. Sources of local Swedish names are partly books, partly verbal information.

Year of first time of publishing is given, together with unpublished information, from hand-writing or letter, and year of oldest collecting, if that is before first time published.

We state our view of the arrival of the species in Halland. *Original* (*ursprungliga*) species got here without human assistance, those *spread by culture* (*kulturspridda*) through human activities. Of course in many cases it is difficult to decide. If plants spread by culture arrived in Halland before 1700 they are called *old* (*gamla*), if later *new* (*nya*). We have also tried to decide whether a species is *occasional* (*tillfällig*), or has established itself as *resident* (*bofast*). If possible area of origin and first observation in Sweden is stated.

Information on ecological preferences and type of occurrence as well as on increasing or decreasing frequency and possible explanations is according to the experience of the authors and their co-investigators.

If a species is protected by law in Sweden and/or included in *Rödlistade växter i Sverige 1995* [*Red List of endangered plant species in Sweden 1995*] (Aronsson et al. 1995) this is mentioned.

The sites of findings of most rare species are given in two sub-divisions: first recent findings (after 1979) and then older findings (until 1978). The information on sites of finding begins with the name of the local administrative unit in **bold type**, from south to north, i.e. **Laholm**, **Halmstad**, **Hylte**, **Falkenberg**, **Varberg**, **Kungsbacka.** The parishes (in *italics*) within each administrative unit come in alphabetical order. If there are more findings within the same parish they are separated by semi-colon. After the parish name follows a name from the Topographic Map on the scale of 1:50,000. After that coordinates of the site according to the RUBIN System (Routines for Biological Investigations) are given, and then kind of habitat, possibly number and adjoining species, and year. Within the ending brackets there is information on finder (list of initials in p. 741) or literature reference, whether the finding has been confirmed by someone, and if there is a herbarium specimen. If the herbarium specimen is in a public herbarium, this is stated (abbreviations in p. 209), and so it is if anyone else than the finder has determined the species. Older information that we think is wrong or uncertain is given within square brackets.

Artförteckning

KJELL GEORGSON

Lycopodiaceae – lummerväxter

[**Diphasiastrum alpinum** – fjällummer]

Lycopodium alpinum

Uppgiven av Hallenborg 1961 från *Slättåkra* Havsered, bokskogssluttning mot Havsjön 1960. Belägg saknas. Arten eftersöktes förgäves under 1970-talet. Sannolikt byggde uppgiften på en felbestämning.

Fjällummer växer närmast på ön Anholt i Kattegatt.

Diphasiastrum complanatum ssp. **chamaecyparissus** – cypresslummer

Lycopodium complanatum ssp. *chamaecyparissus*

Först uppgiven av Fries 1846 under namnet *L. (complanatum) Sabinaefolium* från *Torup*. Belägg utan årtal i S.

Cypresslummer är ursprunglig. Denna ljuskrävande, brand- och betesgynnade lummer växer i små bestånd i torra, glesa och lavdominerade tallskogar samt på brand- och/eller beteshävdade ljunghedar med glest och lågvuxet fältskikt (fig 38).

Arten har minskat under 1900-talet beroende på igenväxning och en omfattande granplantering. Mellan 1950 och 1990 ökade t ex den halländska granskogsarealen från ca 20 % av skogsmarksarealen till ca 50 % (Skogsbruket och miljön. Länsstyrelsens meddelande nr 1991:1). Fridlyst.

Hos Aronsson m fl (1995) är cypresslummer klassificerad som sårbar.

Karta 1. 7 rutor (3 %). Sällsynt. Vissa av de äldre uppgifterna utan belägg kan avse mellanlummer. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Veinge* Mästocka, ljunghedsreservatet, flera växtplatser 1980-talet (YJ), känd sedan 1960-talet (se nedan); Skaftabygget (4C 5h 41 38) på stig i kraftledningsgata, 1 ex 1979 (KG); Ebbared (4C 6j 26 11) granplanterad moränkulle 1980 (YJ), känd sedan 1966 (se nedan); Viltrabygget, militärt övningsområde, flera växtplatser (även i *Breared*) på ljungdominerade moränkullar som då och då skyddsbrännes, 1980 och senare (KG herbarium). Känd sedan 1978 (se nedan). **Halmstad** *Breared* se *Veinge* Viltrabygget ovan; Långhultabacken (4C 8i 17 16) ljungdominerad kulle, några få ex 1982 (KG), känd sedan 1972 (se nedan); NO om Göphultasjön (4C 9i 11 37) torr, gles tallskog 1982 (V. Nilsson, bekräftad av KG); Spirekulle (4C 9j 07 24 och 07 29) torr, talldominerad blandskog på rullstensås 1982 (V. Nilsson, bekräftad av KG).

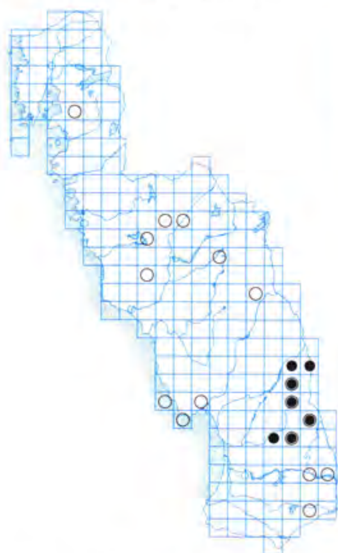
Äldre uppgifter. **Laholm** allmän på ljunghedar (Sjöbeck 1931). *Hishult* Stubbhult, Örnakull 1930-talet (YJ). *Knäred* 1859 (S. L. Törnquist i LD och SBT, A. M. Culin i S och G. Theorin i UPS); nära Putsered såg 1910 (Ahlfvengren i S). *Veinge* Mästocka, ljunghedsreservatet, flera växtplatser på 1960-talet (YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); Ebbared, moränkulle 1966 (YJ herbarium och i GB). Ännu 1980 (se ovan). **Halmstad** *Breared* Tippakull (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924); Tönnersjöheden, 1 mil O om Breareds kyrka 1934 (R. Santesson i GB); NO om Viltrabygget, militärt övningsområde, skyddsbrända ljungkullar 1978 (KG), ännu på 1980-talet (se ovan); Långhultabacken, ljungdominerad kulle, fåtal ex 1972 (KG). Ännu 1982 (se ovan). *Halmstad* 1887 (O. v. Friesen i UPS). *Söndrum* bland ljung på en backe nära Tylön 1876 (utan insamlarnamn i LD); troligen = Tyludden (Ahlfvengren 1924); nära Vilshärad (G. Tillman enligt Ahlfvengren 1924). *Tönnersjö* Esmared 1930 (B. Lindquist i S); Tönnersjöheden, ljunghedssluttning vid mosse 1937 (F. Borg i LD). **Hylte** *Torup* se primäruppgift. **Falkenberg** *Krogsered* Yered (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Köinge* mellan Hakestad och Ästad 1909 (S. Svenson i GB, LD och UPS). *Ljungby* prästgårdens skog. *Svartrå* Floastad. *Ullared* flerstädes (samtliga S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Ölmevalla* 1938 (O. Smedberg i LD och S. Holmdahl i GB); ca 700 m O om Ölmevallasjöns sydspets i ljungfält 1938 (F. Lundberg i handskrift 1949); vid Iglasjön, sydspetsen 1952, -53 och -57 (A. Wennerberg i GB och LD) samt 1953 (T. Svedberg i UPS); NNV om Iglasjön 1959; omedelbart NO om Iglasjön, ljunghed 1959 (båda Ö. Nilsson i LD).

Diphasiastrum complanatum ssp. **complanatum** – plattlummer

Lycopodium complanatum ssp. *complanatum*

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Lycopodium complanatum* från *Våxtorp* Våxtorps hed.

Plattlummer är ursprunglig. Den växer oftast på kullar och höjdsträckningar i torra till friska, ganska glesa tall- och barrblandskogar samt någon gång även på ljunghedar och enefälader. Bestånden är vanligen små och omfattar sällan mer än några få kvadratmeter.

1. Cypresslummer *Diphasiastrum complanatum* ssp. *chamaecyparissus.*

2. Plattlummer *Diphasiastrum complanatum* ssp. *complanatum.*

3. Strandlummer *Lycopodiella inundata.*

Plattlummer är hotad genom att den inte överlever kalavverkning med efterföljande granplantering. Att arten minskat under 1900-talet får nog till stor del skrivas på den intensiva granodlingens konto (jämför cypresslummer).

Karta 2. 14 rutor (6 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Veinge* Mästocka ljunghed (4C 5i 40 26) ljunghedsreservat som skötes med bränning och bete, 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Breared* Sävsered (4C 9i 04 40, 04 43) kullar med gles tallskog 1982 (V. Nilsson, bekräftad av KG); Bassalt (4C 9j 00 15) kulle med gles tallskog 1982 (V. Nilsson, bekräftad av KG). **Hylte** *Drängsered* Husåsen (5C 3f 37 20) gles granskog 1988 (L. E. Johansson, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Askome* Skärvered, vid södra änden av Sikamossen (5C 5d 17 08) hygge 1980-talet (AP). *Fagered* Käll (5C 9d 49 35) 1980-talet (RA); Sjöbo (5C 8d 42 45) hygge 1993 (SK, NGN herbarium). *Gällared* St. Skallrahult (5C 6d 08 12) rikligt 1980-talet (MJ); SO om pkt 144,91 (5C 8e 16 08) 1983 (SU). *Okome* O om Färnesjöarna (5C 6c 42 12) 1980-talet (RA). *Ullared* S om Hinåsamossen (5C 7c 2- 0-) 1980-talet (LG, IS). **Kungsbacka** *Förlanda* Hultås (6B 3i 41 34) på lodrät bergvägg mot hygge 1992 (JK). *Gällinge* Brattås (6B 4h 12 19) gles tallskog 1980 (JK). *Ölmevalla* mellan Kärringemossarna (6B 3g 30 39) igenväxande ljungmark vid bergbrant 1985 (JK).

Från området finns 27 äldre fynd men i de flesta fall saknas belägg, vilket innebär att en del av uppgifterna kan avse mellanlummer.

Diphasiastrum complanatum ssp. × **zeilleri** – mellanlummer

Denna mellanform mellan plattlummer och cypresslummer är inte tidigare rapporterad från Halland. En insamling som verkar vara mellanlummer finns från *Knäred* 1891 (L. Larsson i LD).

Laholm *Veinge* Bästhult (4C 7j 03 32) trädfri, ljungdominerad moränkulle i högmosse 1990 (LEM, KG herbarium, bekräftad av O. Janson); Viltrabygget, militärt övningsområde, ljungkullar som då och då skyddsbrännes 1991 (KG herbarium). **Halmstad** *Breared* Hilleshult (4C 7j 37 22) rullstensås med gles tallskog 1990 (LEM herbarium, bekräftad av O. Janson).

Huperzia selago – lopplummer

Lycopodium selago

Först publicerad av Osbeck 1788 ('I skogar'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Getinge* Fröllinge utan årtal (L. Montin i S).

Lopplummer är ursprunglig och växer, oftast med små förekomster, i friska men framför allt i fuktiga skogar, inte minst bokskogar. Särskilt vanlig är den i sluttningar och där gärna vid bäckar, i bergbranter och blockmarker samt på hällmarker. Även i många alkärr/alsumpskogar kan man finna lopplummer. En fuktig ljunghed,

en högmosse med torvtäkt och en vitmossklädd sjöstrand är exempel på udda ståndorter.

Lopplummer tycks ha ökat under 1900-talet, sannolikt som en följd av att landskapets skogsareal ökat kraftigt.

179 rutor (80 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska vanlig på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Lycopodiella inundata – strandlummer

Lycopodium inundatum

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('Vid tegelhögen i Hasslöf'). Belägg utan årtal i S, där det finns ännu en odaterad 1700-talsinsamling från *Hasslöv*, av L. Montin.

Strandlummer är ursprunglig och växer sparsamt på den övre landstranden vid näringsfattiga sjöar (fig 60), oftast på sand och grus i gles vegetation tillsammans med bl a pors *Myrica gale*, brunag *Rhynchospora fusca*, ärtstarr *Carex viridula* var. *viridula*, rundsileshår *Drosera rotundifolia* och småsileshår *D. intermedia*. Den är konkurrenssvag och gynnas av växlande vattenstånd och iserosion. Ibland kan man också finna den på torv och dy i kärr samt sällsynt på frisk vitmossa i gungfly, medan den vid kusten växer i tidvis vattenfyllda sänkor i stabiliserade dyner och på strandhedar. Dessutom förekommer den emellanåt på mer eller mindre kulturstörd och periodiskt vattendränkt mark som dammar, grustag och körvägar över myrmark.

Strandlummer hotas bl a av det vitmosstäcke som på grund av mark- och vattenförsurning breder ut sig på näringsfattiga sjöstränder. Detta i förening med igenväxning på grund av minskat strandbete kan sannolikt förklara att arten minskat något under 1900-talet.

Karta 3. 37 rutor (17 %). Ganska sällsynt i den södra hälften, sällsynt i den norra. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Gällinge* Skärsjön (6B 4h 24 17, 26 22) på tidvis översvämmade stenstränder 1983 (JK). *Lindome* Inseros, V. Ingsjön, på stenstrand nära utloppet 1992 (JK). *Tölö* Svarte mosse (6B 6f 21 30) på vitmossgungfly 1985 (JK); Rubbbesjö, på torvmark, några ex 1984–89 (UU).

Lycopodium annotinum – revlummer

Ett vanligt lokalnamn är *rävarumpa*. Från *Enslöv* kommer det ålderdomliga *spritlummer* och i mellersta Halland har växten kallats *silaris* [man silade mjölken genom den]. Sporpulvret har kallats *lostigt* [lustigt] *fes*, *pibekrut* [pipkrut], *pillekrut* och *spirekrut*. Dessa namn har också använts om mattlummer *L. clavatum*.

Först uppgiven av Theorin 1865 från södra Halland ('På flera ställen'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Revlummer är ursprunglig och växer i friska till fuktiga skogar, i sumpskogar och kärrkanter samt på gamla torvtäktsmossar med utbildat trädskikt. Den trivs bäst i skugga till halvskugga och bildar ofta vidsträckta bestånd som kan dominera fältskiktet.

Revlummer har sannolikt ökat under 1900-talet som en följd av hedmarkernas beskogning.

210 rutor (94 %). Vanlig, men med något lägre frekvens på kustslätten, där tillgången på lämpliga ståndorter är begränsad. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Lycopodium clavatum – mattlummer

Angående lokalnamn se revlummer *L. annotinum*. Enligt Vide (1966) är också namnet *böttegräs* känt från *Frillesås*. Växten användes vid tvättning av träbyttor. Se också älggräs *Filipendula ulmaria*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('På Hasslöfs utmark och flere ställen'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Mattlummer är ursprunglig. I naturlig eller någorlunda naturlig vegetation finner man den i torra till friska, ganska glesa barrskogar samt vid enstaka tillfällen även i sumpskogskanter. Eftersom den är ljusälskande och starkt kulturgynnad uppträder den särskilt i gläntor och hyggeskanter samt då och då även i torra naturbetesmarker. Allra vanligast är den emellertid på ljusexponerade skogsvägar, virkesavlägg och vägslänter där den bildar mindre bestånd. Även långt ute på kustslätten har den lätt för att kolonisera nyanlagda vägslänter.

Ljunghedarnas omvandling till barrskogar har sannolikt inneburit en frekvensminskning.

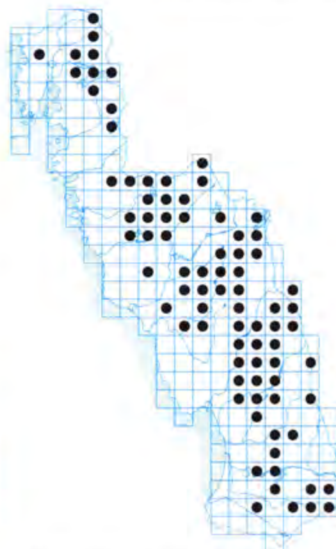
Karta 4. 137 rutor (61 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden i den södra och mellersta delen, i övrigt ganska vanlig men med en stor lucka i delar av **Varberg** och **Kungsbacka**. –

4. Mattlummer *Lycopodium clavatum.*

5. Vekt braxengräs *Isoëtes echinospora.*

6. Styvt braxengräs *Isoëtes lacustris.*

Ahlfvengren (1924): allmän både i skogsbygden och på ljungbackar och hedar i slättbygden.

Isoëtaceae – braxengräsväxter

Isoëtes echinospora – vekt braxengräs

Först uppgiven av Hartman 1889 från *Breared.*

Vekt braxengräs är ursprunglig. Den växer på grus- och sandbottnar i näringsfattiga och måttligt näringsrika sjöar på djup mellan några decimeter och ett par meter. Endast ett fynd i rinnande vatten – en stenig strömsträcka i en medelstor å. Bladen eller hela växten lossnar ibland från bottnen och ingår i sjöstrandernas driftmaterial (jfr styvt braxengräs *I. lacustris*).

Arten hotas av överväxning av vitmossor och blågröna alger, som i försurade sjöar nu ersätter den ursprungliga bottenvegetationen. Även de i många sjöar ökade halterna av humusämnen försämrar betingelserna för braxengräs och andra rosettväxter. Någon tydlig frekvensminskning märks emellertid inte ännu.

Karta 5. 36 rutor (16 %). Ganska sällsynt i skogs- och övergångsbygden. Saknas nästan helt på kustslätten eftersom lämpliga biotoper är sällsynta där. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Isoëtes lacustris – styvt braxengräs

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Vid Sjöalts Sjö i Våxtorps Sokn'). Äldsta belägg från Hallandsås 1700-talet (L. Montin i S).

Styvt braxengräs växer i ungefär samma miljöer som vekt braxengräs *I. echinospora*, men föredrar något grövre bottensubstrat. Styvt braxengräs är vanligast av de två och bildar ibland ganska stora bestånd på någon eller några meters djup. Den är också vanligare än föregående i rinnande vatten. Mycket ofta lossnar bladen eller hela växten från bottnen och återfinnes flytande i drivor vid sjöstränder.

Styvt braxengräs hotas av samma miljöförändringar som vekt braxengräs, men inte heller för denna art märks någon frekvensminskning ännu.

Karta 6. 82 rutor (37 %). Ganska vanlig i skogs- och övergångsbygden, sällsynt på kustslätten på grund av brist på lämpliga biotoper. – Ahlfvengren (1924): här och där men ej antecknad från norra Halland. I ett tillägg av S. Svenson i samma arbete anges att arten antagligen finns i de flesta av landskapets skogssjöar. Svenson fann den i varje sjö där han sökte den, utom i Ljungsjön ca 1 mil NNO om Falkenberg.

Equisetaceae – fräkenväxter

Equisetum arvense – åkerfräken

I likhet med vissa lummerarter kallas en del fräkenarter för *rävarumpa* eller *rävsvans*. Även namnen *rockor* och *tapprocka* förekommer. Växtens sporbärande stjälk liknar en sländten [användes vid spinning], som förr kallades *rock* (Vide 1966).

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Åkerfräken är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer i många olika miljöer – både i någorlunda naturlig vegetation i fuktiga skogar, i kärr och på stränder samt på diverse kulturståndorter som åkrar och åkerrenar, diken, vägkanter, banvallar och skräpmarker.

Arten är mycket mångformig och varierar från fuktmarkernas halvmeterhöga, rikgreniga exemplar till torrmarkernas krypande, fågreniga individ.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): allestädes.

Equisetum fluviatile – sjöfräken

Från *Lindome* och *Steninge* är namnet *knäkegräs* känt. Växten knäckes lätt (Vide 1966). Från norra Halland är det oförklarade *strebel* känt. I *Hishult* och *Knäred* har namnet *tapprocka* använts (YJ). Se också åkerfräken *E. arvense*.

Först uppgiven av Fischerström 1761 genom att han nämner "Fräkengräset (equiset. fluv.)" som lämpligt svinfoder.

Sjöfräken, som är ursprunglig men något kulturgynnad, förekommer i både näringsrika och näringsfattiga sjöar, småvatten och vattendrag. Den är beståndsbildande på grunt vatten, både i dy och på mineraljord. Särskilt i sänkta sjöar blir bestånden vidsträckta, s k fräkenmader. Dessutom växer sjöfräken i kärr, fuktängar, sumpskogar och diken, som ibland kan vara ganska torra.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Equisetum hyemale – skavfräken

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Skavfräken är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer främst i sandiga till leriga, ofta branta och lövbevuxna slänter i bäck- och åraviner, där bestånden kan bli ganska stora. Väg- och skogsdiken samt åkerrenar är exempel på kulturståndorter.

Enligt nedanstående aktuella och äldre frekvensuppgifter har arten ökat under 1900-talet. Eftersom skavfräkenbestånden inte är särskilt svåra att upptäcka och desssutom ofta förekommer i intressanta växtmiljöer, kan man nog utgå från att växten inte varit förbisedd utan att det är fråga om en verklig förändring. Ökningen kan nog kopplas till den rikare tillgången på lövbiotoper, kanske också till kvävenedfallet eftersom arten tycks vara något kvävegynnad.

Karta 7. 38 rutor (17 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i den norra skogsbygden. I **Kungsbacka** är arten starkt knuten till isälvsavlagringar. – Ahlfvengren (1924): sällsynt. Endast förtecknad från fyra lokaler i den norra hälften av landskapet.

Equisetum × litorale – strandfräken

Equisetum arvense × fluviatile

Tidigare ej publicerad.

Strandfräken är funnen i översilade och oftast kulturpåverkade kärr, i en naturbetesmark samt på stranden av en sänkt sjö. Den är mycket lik åkerfräken och har inte uppmärksammats tillräckligt under inventeringen.

7 rutor (3 %). Förbisedd men sannolikt sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Krämarebygget (4C 0e 33 37) dikat kärr 1990 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Halmstad** *Holm* Jävsgård (4C 8d 44 43) kärr i betesmark 1989 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Oskarström* Åspered (5C 0f 03 24) översilad lövsluttning 1988 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson). *Slättåkra* Åstrilt (5C 2f 17 29) sidlänt fräkenkärr 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Hylte** *Torup* Ynnabo (5C 1i 29 36) sluttningskärr 1993 (EW herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Sandsjöns nordvästra strand (5C 3i 16 00) dytäckt sand 1989 (EW herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Vessige* Sörby, N om Sannarps kvarn (5C 3b 18 46) betad bäckravin 1985 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Equisetum palustre – kärrfräken

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Kärrfräken är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i flera olika biotoper – kärr, både näringsfattiga och näringsrika, men gärna med en viss översilning, mader och åstränder, slåtter-

7. Skavfräken *Equisetum hyemale.*

8. Kärrfräken *Equisetum palustre.*

9. Ängsfräken *Equisetum pratense.*

och/eller beteshävdade fuktängar, märgelgravskanter och andra lertäkter samt leriga åker- och vägrenar.

Karta 8. 137 rutor (61 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Equisetum pratense – ängsfräken

Först uppgiven av Hartman 1832 under namnet *E. umbrosum* men utan lokaluppgift.

Ängsfräken är ursprunglig. Den växer beståndsbildande i mullrika ädellövskogar, gärna i sluttningar och i anslutning till bäckar och källflöden. Ett par fynd har också gjorts på näringsrik mark i gammal granskog samt i alsumpskog. Enstaka förekomster i fuktiga vägdiken i skogstrakter tyder på att arten i viss mån är kulturgynnad.

Karta 9. 97 rutor (43 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden utom i de näringsfattigaste och mest myrdominerade områdena, där den saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Equisetum sylvaticum – skogsfräken

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Skogsfräken är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer beståndsbildande, särskilt i barr- och blandsumpskogar, men också i andra fuktiga skogstyper samt i fuktängar, fattigkärr och på fukthedar. Ganska ofta finner man den i fuktiga vägdiken – någon gång till och med i jordbruksbygder långt från skogar och dungar.

213 rutor (96 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Ophioglossaceae – låsbräkenväxter

Botrychium lunaria – låsbräken

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1789 av Osbeck ('Wäxer wid wägen här emellan [Hasslöv] och Dömestorp och annorstädes sälls.').

I någorlunda ursprunglig vegetation växer låsbräken på torra, i nutiden obetade strandhedar. Den är dock mycket kulturgynnad och de flesta växtplatserna finner man i ogödslade naturbetesmarker, där den främst finns på ganska torra kullar eller slänter med lågvuxna gräs och örter. Då och då ser man den i liknande vegetation på magra renar och ljunghedsfragment. Arten är något oregelbunden i sitt uppträdande och kan ibland uppträda rikligt, men tillfälligt, på övergiven, igenväxande åkermark eller vägrenar med glest fältskikt.

Låsbräken är konkurrenssvag och försvinner om mosstäcket i grässvålen blir tjockt och slutet eller om högvuxna gräs och örter tar över som resultat av lågt betestryck eller gödsling.

Det kan verka som om arten ökat i södra Halland sedan Ahlfvengrens tid, men mera troligt är att frekvensskillnaden förklaras av 1980-talets mera heltäckande inventeringsmetoder.

Karta 10. 90 rutor (40 %). Ganska vanlig i **Laholm** och **Halmstad,** med undantag av en lucka i den nordvästra delen, ganska sällsynt i **Hylte** och **Falkenberg**, sällsynt i **Varberg** och **Kungsbacka**. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Lokaler i **Varberg** och **Kungsbacka**. **Varberg** *Nösslinge* Borrås (5C 8b 24 34) naturbetesmark 1991 (KG). *Varberg* Kurtinen (5B 7g 09 41) gräsmark 1980 (SL). *Värö* 100 m S om Gråkulle (5B 9f 49 35) gräs/ljunghedsfragment 1990 (KG). *Ås* ca 200 m NV om Långarås (5B 9i 33 00) i gräsmatta 1992 (IL). **Kungsbacka** *Fjärås* Karsjö (6B 6h 27 06) naturbetesmark 1982 (IE, CB). *Idala* L. Vrå (6B 3i 04 17) naturbetesmark 1985 (JK m fl). *Onsala* Svensmossen (6B 4e 33 12) naturbetesmark 1990 (JJ, bekräftad av JK). *Tölö* Hedenborg (6B 6g 23 08) 1980 (S. Börjesson). *Vallda* Torås (6B 5e 40 11) naturbetesmark 1989 (GSg).

Botrychium matricariifolium – rutlåsbräken

Först uppgiven av Samuelsson 1920 under namnet *B. ramosum* från *Övraby* Karlstorp enligt belägg från 1907 av Ahlfvengren i S.

Rutlåsbräken är mycket sällsynt i Halland men är funnen i både naturliga och kulturpåverkade biotoper, vilket framgår av nedanstående lokaluppräkning. Den tycks trivas bäst på sandig mark med kort och ganska gles grässvål.

Växten är starkt hotad genom sin sällsynthet och genom det ringa antalet individer på varje lokal.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn (4C 1g 26 41) gräsren vid villatomt, 10-tal ex 1982 och senare (YJ herbarium). **Halmstad** *Slättåkra* Yttra Maa (5C 1f 15 29) igenväxande betesmark på gammal åkerlycka, 1 ex 1987 (PW, bekräftad av KG). **Kungsbacka** *Fjärås* Ursås (6B 4g 15 01) torr, basitpåverkad sydsluttning i igenväxande ravin, 1 ex 1984 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* Stubbhult, 1 km O om byn, vid gammalt torp vid Grötsjöbäcken 1933 (YJ herbarium). **Halmstad** *Övraby* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Släp* Kullavik, Kullsvik, sandig strandäng 1937 (P. Bernström herbarium).

Botrychium multifidum – höstlåsbräken

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *B. rutaceum* Sw. från *Tjärby* baserat på uppgift av Nordquist. Belägg från *Tjärby* utan årtal (C. J. Lindeberg i GB).

Höstlåsbräken är sannolikt ursprunglig. Den ljuskrävande, konkurrenssvaga och betesgynnade arten växer på sandiga, betade eller obetade havsstrandhedar med lågvuxet fältskikt. Den är i likhet med flera andra låsbräkenarter oregelbunden i sitt uppträdande och vanligen finns endast några få exemplar på varje lokal. Den är mycket lätt att förbise, men eftersom den sterila delen av bladskivan övervintrar, kan man med fördel leta efter arten tidigt på våren, då de gröna bladen syns relativt väl mot den i övrigt ganska nervissnade växtligheten.

Höstlåsbräken är starkt hotad av den allt frodigare växtligheten på våra stränder.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* 200 m N om Genevadsåns mynning (4C 5e 24 36) igenväxande strandhed, några få ex 1981 (HN, bekräftad av KG). Känd sedan 1966 (se nedan). *Halmstad* Hagön (4C 6e 11 21) dynhed, 1 ex 1981 (KG). *Söndrum* Ringenäs (4C 7c 30 05) betad strandhed, sparsamt 1983 och senare (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Mellbystrand (T. Svedberg enligt Ahlfvengren 1924). *Tjärby* se primäruppgift. **Halmstad** *Eldsberga* 200 m N om Genevadsåns mynning, strandhed 1966 (N. Ekberg, YJ, KG herbarium), 1967 (YJ i GB). Ännu 1981 (se ovan). *Halmstad* väster om staden i flygsand 1871 (C. J. A. Thudén i UPS); troligen = vid Lotshyddan 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878); Östra stranden 1944 (H. Runemark i LD). *Harplinge* Haverdalsreservatet (Malmberg 1979). **Falkenberg** *Eftra* Suseåns utlopp 1909 (S. Svenson i LD).

Ophioglossum vulgatum – ormtunga

Först uppgiven av Peterson 1949 från *Landa* havsstrand baserat på uppgift av V. Gillner. Äldsta belägg från *Halmstad* 1887 (O. v. Friesen i UPS).

Ormtunga kan vara ursprunglig på glesbevuxna strandängspartier. Den är emellertid betesgynnad och växer främst på svagt betade, tidvis ganska fuktiga havsstrandängar med tämligen lågvuxet fältskikt. På några lokaler uppträder den rikligt. Arten är konkurrenssvag och försvinner när högvuxna gräs som vass *Phragmites australis* och bergrör *Calamagrostis epigejos* breder ut sig, vilket de numera gör i allt större

10. Låsbräken *Botrychium lunaria.*

11. Safsa *Osmunda regalis.*

12. Bergbräken *Oreopteris limbosperma.*

utsträckning eftersom strandbetet på många håll har upphört. I *Onsala* är den känd från en åbrink ca 3 km från havsstranden (se nedan).

8 rutor (4 %). Sällsynt utmed kusten från Halmstad till gränsen i norr.

Halmstad *Halmstad* Hagön (4C 6e 12 22) ängsmark på strandheden 1980 och senare (KG). Känd sedan 1973 (se nedan). **Varberg** *Tvååker* V om Sik (5B 4i 46 03) sandig, betad strandäng 1986 (PW). *Värö* 1,4 km O om Videbergs hamn (6B 0f 32 34) betad strandäng, 3 ex 1989 (UU), massförekomst 1992 (KG, IL). **Kungsbacka** *Fjärås* Karsholmarna (6B 3f 46 09) igenväxande strandäng 1983 (ÅR, JK herbarium). *Landa* Landabukten (6B 2g 20 02) sandig strandäng, massförekomst 1988 (JK). Troligen = primäruppgiften. *Onsala* Vässingsö (6B 3e 13 06) 1981 (BS); Svensmossen (6B 4e 35 13) betad åbrink med skalgrusinblandning 1993 (T. Åshede, bekräftad av JK). *Vallda* Vinbärsholmen och SO om Vinbärsholmen (6B 5d 06 09, 02 13) strandängar 1990 (IB, GT).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; Hagön 1973 (B. Carlsson, bekräftad av KG). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Varberg** *Värö* Bua 1970 (L. Andersson i GB); Buahalvöns utsida nära småbåtshamnen, strandäng på finkornigt underlag 1974 (Arvidsson 1975). **Kungsbacka** *Frillesås* 1950 (I. Söderberg i UPS). *Landa* se primäruppgift. *Onsala* Råö och Fjärehals (Gillner 1960). *Släp* Budskär 1935 (P. Bernström herbarium); Torkelsholmen 1954 och Risö 1963 (båda S. Holmdahl i GB); bukten strax S om Särö station och Malevik mot Hultaberg (båda Gillner 1960); *Vallda* Vallda Sandö, udde mot Keholmen (Gillner 1952) och strandäng vid Välen (Gillner 1979).

Osmundaceae – safsaväxter

Osmunda regalis – safsa

Kungsbräken

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('I Våxtorps Sokn vid Tobo bäck, och vid Laholms Å vid Evae-bygget i Laholms Sokn').

Safsa är ursprunglig. Den bildar bestånd av växlande storlek i medelvattenlinjen vid åar med näringsfattigt och oftast snabbt strömmande vatten. Arten trivs bäst i skugga till halvskugga men kan också växa solöppet. I Halland finns inga kända sjöstrandsförekomster.

Karta 11. 28 rutor (13 %). Ganska vanlig utmed vissa medelstora och större vattendrag i södra och mellersta Halland upp till och med Högvadsån. Funnen i följande åar: Stensån, Smedjeån, Lagan, Krokån, Fylleån, Assman, Suseån, Kilan, Västerån, Ätran, Stampån och Högvadsån. Ej återfunnen i Nissan, Getån och Tvååkersån. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i skogsbygden i södra och mellersta Halland.

Lämpliga besökslokaler finns i Smedjeån *Ränneslöv* vid 4C 2g 06 29, uppströms Värestorps kvarn, i Ätran *Alfshög* Fors vid 5C 4b 30 33, längs en mycket vacker promenadväg på den

gamla banvallen samt i Högvadsån *Svartrå* vid 5C 6b 41 42, reservatet vid Sumpafallen.

Dennstaedtiaceae – örnbräkenväxter

Dennstaedtia punctilobula – höbräken

Publicerad av Nilsson 1956 från *Fjärås* 300 m NO om Tjolöholms slott, stort bestånd 1955. Upptäcktsåret beskrevs fyndet i Ulricehamns Tidning den 20/9 och i Göteborgs-Tidningen den 6/10. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg från 1955 (Ö. Nilsson i GB och LD, A. Wennerberg i GB och T. Svedberg i UPS).

Denna i östra Nordamerika hemmahörande ormbunke, som till utseendet mest liknar skogsbräken *Dryopteris carthusiana*, växer ännu efter 40 år i ett ganska stort bestånd i fuktig ekblandskog inom Tjolöholms slottspark. Nilsson (1966 a) uppger att "enligt trädgårdsmästaren på slottet växer *D. punctilobula* på en plats, där buskar, som senare skulle utplanteras i parken lastades av; rhizomstycken kan ha medföljt i emballaget och hamnat där". I Sverige i övrigt är arten endast känd från botaniska trädgårdar.

Pteridium aquilinum – örnbräken

Ett vanligt provinsnamn för örnbräken och andra storvuxna ormbunkar är *brägen* eller *bräckne*.

Först publicerad av Fischerström 1761 ('Ormbunke eller Bråken [Pteris aquilina] växer ganska allmänt på torra skogsmarker'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Enligt Fischerström (1761) är örnbräken "Et ogräs, som aldeles försmås af kreaturen. Man förstår ej här, som i Ängeland, at nyttja dess aska til Såpsjuderi och glasgjutning, eller dess rötter til brödbakning i dyr tid. Man nyttjar detta gräs endast til stoppning i Madrasser. Det aftages ej förrän det begynner vissna".

Örnbräken är numera uppdelad i två underarter, örnbräken i snäv mening ssp. *latiusculum* och slokörnbräken ssp. *aquilinum*. Denna uppdelning har inte beaktats under inventeringen. Det halländska herbariematerialet, som bestämts av T. Karlsson, tyder på att ssp. *latiusculum* är helt dominerande i landskapet. Ssp. *aquilinum* ingår inte i materialet men belägg av mellanformer finns från följande platser: Hallandsås (1909), Våxtorp (1700-talet), Vessige (1884) och Dagsås (1979).

Örnbräken är en ursprunglig art som är brand- och kulturgynnad. Den bildar vidsträckta bestånd i glesa tall- och blandskogar, framför allt i tall/björkskogar, på hyggen och hedar, i hagmarker och öppna betesmarker med lågt betestryck samt ibland på övergivna åkrar. Då och då växer örnbräken även på fuktig mark, t ex på fukthedar och fuktängar. Att arten, som enligt många källor ratas av kreatur, inte trivs på intensivbetade marker, beror förmodligen på att den är känslig för nedtrampning. Ett metod att hålla tillbaka örnbräken är att slå av de unga bladen på försommaren.

207 rutor (93 %). Mycket vanlig utom längs kusten där växten till och med verkar saknas i flera rutor. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Thelypteridaceae – kärrbräkenväxter

Oreopteris limbosperma – bergbräken

Thelypteris limbosperma

Först uppgiven av Fries 1864 under namnet *Aspidium oreopteris* i Herbarium Normale fasc. 16:82 från *Våxtorp* Kittrahall. Belägg från 1864 (C. M. A. Jönsson i GB, LD, S och UPS).

Bergbräken (fig 35) är sannolikt ursprunglig i bäckraviner och små, till synes orörda vitmosskärr i både löv- och barrskog. Den är emellertid kulturgynnad och de vanligaste växtplatserna är vägdiken i skogstrakter samt gräsbevuxna skogsvägar och körspår, där den ofta växer tillsammans med kambräken *Blechnum spicant* och majbräken *Athyrium filix-femina*. Arten är ibland beståndsbildande på halvskuggiga lokaler med rörligt markvatten.

Före 1979 var bergbräken i Halland endast känd från Hallandsåsen samt en lokal i *Eldsberga* och en i *Enslöv*. Att arten under inventeringen hittats på nya växtplatser även långt norrut beror nog främst på att den tidigare varit förbisedd, men ganska många nyfynd med unga exemplar tyder på att den också är under spridning.

Bergbräken är inte hotad i Halland, men eftersom arten är mycket sällsynt i landet som helhet, bör förekomster i orörd vegetation skyddas mot kalavverkning, granplantering och dikning.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Karta 12. 33 rutor (15 %). Ganska sällsynt på Hallandsåsen och i mellersta Hallands skogs- och övergångsbygd. I det senare området kan den dock lokalt vara ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra Halland.

13. Kärrbräken *Thelypteris palustris.*

14. Gaffelbräken *Asplenium septentrionale.*

15. Svartbräken *Asplenium trichomanes.*

Lämpliga besökslokaler finns t ex i *Slättåkra* mellan Stenevad och Anderstorp vid 5C 1e 24 32 och 23 32, vägdike och i *Snöstorp* N om Tofta-sjön vid 4C 7f 46 34 i bäckravin.

Phegopteris connectilis – hultbräken

Thelypteris phegopteris

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Polypodium Phegopteris* som sällsynt i bokskog.

Hultbräken är ursprunglig. Den växer beståndsbildande i friska till fuktiga skogar, i alkärr/alsumpskogar och skuggiga bergbranter men framförallt längs vattendrag och diken i skogsmark.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Thelypteris palustris – kärrbräken

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *Polystichum Thelypteris* från Hallandsås. Fossilfynd av sporer har gjorts i *Vallda* Lunnamossen (Lagerheim 1902).

Kärrbräken är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer beståndsbildande vid källor och i källflöden samt i alkärr/alsumpskogar och näringsrika, slåtterhävdade fuktängar. Ett par fynd har gjorts i näringsfattiga vitmosskärr och dessutom är den funnen på en sandig/grusig sjöstrand.

Karta 13. 16 rutor (7 %). Sällsynt i den södra delen upp till Falkenberg, mycket sällsynt i norr. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta delen.

Laholm *Hasslöv* Tjuvhult (4C 1e 06 48) alkärr och öppen slåtteräng 1992 (YJ herbarium). Känd sedan 1964 (se nedan). *Knäred* Grötsjöns norra sida (4D 2a 26 21) källflöde i bokskog 1980-talet (YJ). Sannolikt samma som *Knäred* 1910 (se nedan). *Ö. Karup* Ledtorpet (4C 1d 17 45) tidigare slåtterhävdad fuktäng 1980-talet (KG). Känd sedan 1962 (se nedan). **Halmstad** *Breared* NV om Skällås (4C 8g 03 48) alkärr vid Fylleån 1984 och senare (PW, bekräftad av KG); N om Skällåssjön (4C 8h 02 09) källflöde i bokskog 1980-talet (SGH, bekräftad av KG), känd sedan seklets början (se nedan); Jönstorp (4C 8i 35 06) källflöde i myrkant 1984 (ES, bekräftad av KG); Lillabygget (5C 0j 06 05) vitmosskärr i granskog 1990 (KG). *Eldsberga* Perstorp (4C 5f 45 41) fattigkärr i dödisgrop 1981 (KG). Känd sedan 1964 (se nedan). *Enslöv* Öjasjön (5C 0g 23 15) sandig/grusig sjöstrand 1987 (KG). *Kvibille* 2,2 km ONO om kyrkan (4C 9e 49 04) källflöde i myrkant 1984 (PW, bekräftad av KG). *Söndrum* Möllegård, SSO om kvarnen (4C 7c 12 34) alkärr vid märgelgrav 1980 och senare (KG). **Falkenberg** *Eftra* Hallarna (5C 1b 39 02) rikkärr nära Suseån, rikligt 1983 (NGN). *Gällared* V om Åparp (5C 6e 27 38) vid källor i myrkant 1983 (M. Forslund). *Vinberg* Jonstorp, vid Vinån (5C 3a 25 17) alkärr 1991 (NGN herbarium). **Varberg** *Grimeton* Grimsjön 1980-talet (A. Anderberg). *Värö* Norra Horten (6B 0f

Fig 112. Glansbräken *Asplenium adiantum-nigrum*. Åsa i Ölmevalla. – Foto Jan Kuylenstierna 1994.

00 09) växelfuktig sänka mitt på ön 1993 (IL). **Kungsbacka** *Onsala* Björsmosse (6B 4e 31 28) i torvtäkt med skalgrusinblandning 1983 (JJ, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter. Utan datering och lokalangivelse (G. Tillman i S). **Laholm** se primäruppgift. *Hasslöv* Tjuvhult, alkärr och slåtterhävdad fuktäng 1964 (KG, YJ), ännu 1992 (se ovan); Kullahus, källdråg 1966 (TJn). *Knäred* vid Grötsjön (sågen) 1910 (Ahlfvengren i S) och 1938 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* Ledtorpet, slåtteräng 1962 (KG, YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Breared* Skällås (T. Josefson enligt Ahlfvengren) = Skällåsbäcken 1927 (C. Malmström i S). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Eldsberga* Perstorp fattigkärr i dödisgrop 1964 (KG). Ännu 1981 (se ovan). **Falkenberg** *Abild* Mossjön 1921 (S. Svenson i S). **Varberg** *Dagsås* (A. Bondeson enligt Lindeberg 1878).

Aspleniaceae – småbräkenväxter

Asplenium adiantum-nigrum – glansbräken

Först uppgiven av Skottsberg 1936 från *Ölmevalla* Åsa, klippspringa nära havet 1935. Belägg har inte insamlats.

Glansbräken är ursprunglig. I Halland är den endast känd från ovan angivna lokal. Växtplatsen beskrevs av Skottsberg (1936): "Söder om badstranden går berget i dagen och löper som en lång tvärbrant eller något överhängande vägg på ett avstånd av 50–55 m från vattnet. Bergväggens fot ligger ca 10 m över havsytan. Expositionen är sydvästlig. Bergarten är en starkt skiffrig gnejs, genom sin sprickbildning och vittring nog på det hela taget en varm och i övrigt gynnsam ståndort. Glansbräken växer i en lång och ett par dm bred och ganska djup springa där även rödsvingel, kärleksört, flockfibbla, stensöta och svartbräken frestar tillvaron. Springans övre kant ligger omkring en meter över grässvålen. På en sträcka av 5 m träffades 5 individ av glansbräken. Detta är huvudlokalen. I springan nere vid marken växte under huvudlokalen 2 individ, omkring 25 m norr därom ytterligare 2 och omkring 20 m söder om huvudlokalen 1."

I dag döljes lokalen delvis av ett busksnår bestående av slån *Prunus spinosa*, rosor *Rosa* och videarter *Salix*. Antalet individ har växlat genom åren: 1935 fanns alltså 10 ex; under 1950-talet låg antalet kring 25; 1972 10 ex; 1976 8 ex (Nilsson & Gustafsson 1978 b); 1982 var

exemplaren helt förtorkade, 1990 antecknades 5 ex och 1994 3 ex (JK, ELj). Fridlyst.

Övriga svenska växtplatser finns i Skåne, Västergötland och Bohuslän.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Asplenium ruta-muraria – murruta

Först uppgiven av Montin 1766 från *Eftra* Vastad ('Uti bergs-remnor vid Vastads gård'). Belägg saknas.

Murruta är en kalkberoende och ljuskrävande ormbunke som inte är sedd i Halland under 1900-talet.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Söndrum* (C. J. A. Thudén enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Eftra* se primäruppgift; Stensjö (Fries enligt Ahlfvengren 1924). På lokalerna i *Eftra* förgäves eftersökt av S. Svenson enligt Ahlfvengren (1924).

Asplenium scolopendrium – hjorttunga

Phyllitis scolopendrium

Först uppgiven av Palm 1908 under namnet *Scolopendrium vulgare* från *Onsala* i en bergspringa på en i Kattegatt utskjutande klippudde 1907 baserat på uppgift av A. H. Magnusson. Belägg från 1908 (A. H. Magnusson i GB).

Hjorttunga växer fortfarande i bergspringan på Mönster. 1994 antecknades 15 ex (ELj). 1928 publicerades ännu en Hallandslokal för hjorttunga (Wiger 1928). Växten hade då observerats på platsen, en brunn vid skolan i *Holm*, 7 km N om Halmstad, under ett tiotal år av lärarinnan Anna Möller. Fortfarande finns här ganska många exemplar av växlande storlek. Eftersom brunnen, vars övre del nås av ljus genom ett galler, inte längre används för vattenhämtning och vattennivån dessutom av okänd anledning sjunkit, tillföres då och då vatten för att om möjligt vidmakthålla ett lämpligt mikroklimat. Fridlyst.

Övriga aktuella svenska växtplatser finns på Gotland.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Belägg från de båda lokalerna finns i GB, LD, S och UME.

[I LD finns ett exemplar från *Falkenberg*, insamlat 1898 av S. Svenson. Sannolikt odlat.]

Asplenium septentrionale – gaffelbräken

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Acrosticum Septentrionale* men utan lokaluppgift.

Gaffelbräken är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer i små "buketter" i sprickor i bergbranter och hällar, på block i rasbranter samt ibland även på klapperstensfält vid havet, i stengärdesgårdar och på skrotstenshögar. Arten växer ofta mycket torrt och ljusexponerat samt undviker de allra näringsfattigaste bergarterna.

Karta 14. 98 rutor (44 %). Vanlig från Varberg och norrut, ganska vanlig i den mellersta delen men med luckor i skogsbygden. Sällsynt i söder. Den låga frekvensen i vissa skogstrakter och i den södra delen orsakas främst av brist på lämpliga bergbranter. – Ahlfvengren (1924): här och där i södra och mellersta Halland, tämligen allmän i norra.

Asplenium septentrionale × trichomanes – gaffelbräken × svartbräken

Först uppgiven av Sieurin 1844 under namnet *A. Breynii* från *Onsala* bergsspringor vid östra stranden av Onsalahalvön.

Hybriden mellan gaffelbräken och svartbräken växer sällsynt i klippspringor, vanligen bland föräldraarterna.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt men kanske förbisedd. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Lindberg* Trönninge, Trillsberget (5B 8h 11 14) i klippspringa under lodyta tillsammans med föräldraarterna 1993 (KG herbarium). **Kungsbacka** *Fjärås* Karsjö (6B 6h 24 09) bergbrant vid väg 1994 (BH). *Frillesås* vid skogsvägen mellan Haga och Floen (6B 2h 03 03) bergsspringa, 1 bestånd 1987 (JK herbarium). *Vallda* Vallda Sandö (6B 6d 03 26) klippspringor 1988 (JK).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Eftra* Vesslunda. **Varberg** *Lindberg* Balgö (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Veddige* Hjörne. *Värö* NV om Viskans utlopp (båda D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Ås* Åskloster 1922 (J. Wiger i S). **Kungsbacka** *Fjärås* Mickelsgård i bergsspringa 1961 (I. Granlund och M. Ohlander i GB); Tjolöholm (E. Carlsson enligt Ohlander 1965 a) samt 250 m resp 400 m S om slottet (Nilsson 1966 a); vid Stensjön (Holmdahl 1953). *Lindome* Hassungared (Svenson 1928). *Onsala* se primäruppgift. *Vallda* Välås, vid stora dammen (Leffler 1863); vid västra stranden mitt för Stensholmen 1936 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Ölmevalla* Åsa (Svenson 1928); udden S om Kuggaviken nära Landagränsen 1960 (Ö. Nilsson i LD).

16. Stenbräken *Cystopteris fragilis.*

17. Strutbräken *Matteuccia struthiopteris.* ∗ kulturspridd.

18. Hällebräken *Woodsia ilvensis.*

Asplenium trichomanes – svartbräken

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Trichomanes* från *Varberg* och *Värö*.

A. trichomanes indelas i tre underarter: svartbräken i snäv mening ssp. *trichomanes*, kalksvartbräken ssp. *quadrivalens* och trubbsvartbräken ssp. *inexpectans*. De två sistnämnda, som är bundna till kalkrikt underlag (Tigerschiöld 1980), är inte rapporterade från Halland.

Svartbräken är ursprunglig. Den växer främst i sprickor på skuggiga bergväggar och i rasbranter med inslag av basiska bergarter, vilket gör att den sällan saknas på grönstensförekomster. Jordkällare och stengärdesgårdar, även i områden med fattig berggrund, är exempel på kulturskapade ståndorter där man kan finna svartbräken.

Arten missgynnas vid skogsavverkning om inte ett skuggande träd- och buskskikt lämnas kvar intill bergbranterna.

Karta 15 (s 228). 106 rutor (48 %). Ganska vanlig i mellersta och norra Hallands skogs- och övergångsbygd, sällsynt i motsvarande områden i söder samt på kustslätten, där tillgången på lämpliga bergbranter är begränsad. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Athyriaceae – majbräkenväxter

Athyrium filix-femina – majbräken

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Polypodium Filix femina* men utan lokaluppgift.

Majbräken är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer ofta rikligt och ibland även beståndsbildande i fuktiga skogar, i alkärr/alsumpskogar, utmed bäckar och åar, vid dammar, i skogsdiken och mer eller mindre skuggade vägdiken men också på solöppna ståndorter som t ex intill stengärdesgårdar.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Cystopteris fragilis – stenbräken

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Polypodium fragiles* men utan lokaluppgift. I handskrift, troligen från 1780-talet av Afzelius: *Slöinge* Vastad.

Stenbräken är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i skuggiga bergbranter och på hällmarker med inslag av basiska bergarter. Ibland kan man även se den i jordskärningar som gödslas av lövförna. Vanliga kulturståndorter är stenmurar, t ex kyrkogårdsmurar, trappor och jord-

källare. Ganska ofta växer stenbräken på samma lokaler som svartbräken *Asplenium trichomanes*.

Karta 16. 104 rutor (47 %). Vanlig från Varberg och norrut, ganska vanlig i övriga delar men med ganska stora luckor i särskilt näringsfattiga och/eller bergfattiga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Gymnocarpium dryopteris – ekbräken

Först publicerad av Fuiren 1662 under namnet *Dryopteris* [*Polypodium Dryopteris*?] från trakten mellan Tvååker och Varberg. Uppgiven av Osbeck (1788) under namnet *Polypodium Dryopteris* men utan lokaluppgift.

Ekbräken är ursprunglig och växer, oftast beståndsbildande, främst i friska ädellövskogar men också i fuktiga skogar av andra trädslag, särskilt där marken är översilad eller stenig/blockig, samt i bergbranter. Mindre ofta finner man den på torrare partier i översilade kärr, på klapperstensfält vid havet samt intill stenmurar och odlingsrösen.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Matteuccia struthiopteris – strutbräken

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Osmunda Strutiopteris* ('Uti skogmark vid Gärdesgårdar och åbräddar'). Äldsta belägg från *Våxtorp* Vindrarp 1700-talet (P. Osbeck i S).

Strutbräken, som är ursprunglig men kulturgynnad, bildar vanligen täta och ganska vidsträckta bestånd i näringsrika bäckdalar, här och var på åstränder samt på översilad mark i ängslövskogar. Den planteras emellertid ofta i trädgårdar eller i anslutning till tomtmark, ibland ganska torrt, varifrån den med utkast eller självspridning genom krypande jordstammar tar sig ut i omgivande terräng, t ex bäckraviner nära bebyggelse, diken och diverse ruderatmarker.

Karta 17. 102 rutor (46 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden i den södra hälften, ganska sällsynt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta delen.

Woodsia ilvensis – hällebräken

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Lonchitis maranthae* från Varbergstrakten.

Hällebräken är ursprunglig och växer i sprickor i bergbranter och berghällar, ofta i torrt och exponerat läge. Den förekommer då och då på ren gnejs men gynnas om underlaget innehåller basiska mineral. Ganska vanliga följeväxter är gaffelbräken *Asplenium septentrionale*, svartbräken *A. trichomanes* och stenbräken *Cystopteris fragilis*.

Flertalet förekomster är sparsamma och arten tycks vara försvunnen från en del äldre lokaler. Vi har ingen klar uppfattning om orsakerna till minskningen, men igenväxning har nog skuggat ihjäl en del förekomster.

Karta 18. 24 rutor (11 %). Ganska sällsynt i det inre av mellersta och norra Halland. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra, flerstädes i mellersta och allmän i norra Halland.

Hylte *Torup* Bosgårdsfallet (5C 3g 33 30) lodyta 1988 (PW). **Falkenberg** *Asige* 2 km O om kyrkan (5C 1d 42 02) häll vid bergbrant, sparsamt 1988 (PW). *Askome* Yngered (5C 5c 08 42) bergbrant 1980-talet (SK). *Fagered* Lyxaråsen (5C 9d 41 44) exponerad, torr gnejsbrant 1988 (KG). *Gunnarp* N om Rammhallaberg (5C 6f 48 07) bergbrant med basiska mineral 1988 (KG m fl); Signalberget (5C 7f 03 09) bergbrant 1991 (KG). *Gällared* OSO om Grönakull (5C 6e 46 29) bergbrant 1980-talet (AS). *Okome* norra delen av Uvbjär (5C 5b 42 40) bergbrant 1983 (SU); Klevarna (5C 6c 21 36) hällytor mot vägen 1990 (PW); V om Tornared (5C 6d 04 20) klippa vid kraftledningen utmed Ätran 1990 (MJ). *Svartrå* Ängaberg (5C 6b 49 43) bergbrant 1980-talet (RS). *Ullared* NO om Torp (5C 7c 15 19) rasbrant 1980-talet (LG, IS). *Vessige* Lid (5C 4b 22 43) bergbrant 1987 (PW). **Varberg** *Sällstorp* Ulvatorp (6B 0i 27 23) bergbrant 1989 (IL). **Kungsbacka** *Fjärås* Ålgårda (6B 5h 44 07) 1985 (LA); Fixhult (6B 6h 34 13) 1982 (IE, CB). Gällinge Björkehagen (6B 3h 36 39) 1988 (JJ, JK); Långåsen (6B 3h 14 09) bergbrant 1982 (JK). *Lindome* Greggered (6B 8g 26 19) bergbrant 1991 (KG). *Onsala* Asketunnan (6B 3e 19 06) 1990 (UU). *Släp* Kyrkobyn (6B 6e 20 12) 1979–89 (UU). *Tölö* Blixered (6B 6e 09 36) 1988 (UU); Bräckaberget (6B 6f 23 03) bergbrant 1984 (JK); Annebergs gård (6B 7f 03 30) bergbrant 1985 (JK); N om Baltared (6B 6g 34 39) 1986 (BH, ÅR). *Vallda* Ysby (6B 6e 00 36) 1988–89 (UU). *Ölmevalla* Kärringemossen (6B 3g 30 36) rasbrant 1985 (JK).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Breared* Nybygget (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924. *Halmstad* 1888 (O. v. Friesen i UPS). *Snöstorp* Skedala, vid Toftasjöarna, insamlingar mellan 1863 (E. Lyttkens i LD och A. Lyttkens i S) och 1911 (Ahlfvengren i S). *Söndrum* 1875 (Neuman i LD och UPS). **Falkenberg** *Askome* Askome berg (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Gunnarp* Yttre Esered (Ahlfvengren 1924). *Gällared* Bällforsen (S. Svenson enligt

Ahlfvengren 1924). *Köinge* Hakestad 1909 (S. Svenson i LD). *Okome* Tollsbo (Ahlfvengren 1924). *Ullared* 1901 (S. Svenson i S). *Vessige* Bjerrome (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** se primäruppgift. *Lindberg* 1881 (A. Hamberg i GB). *Sibbarp* Stegared på bergsslutt-ning tillsammans med backvicker *Vicia cassubica* 1920 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Sällstorp* N om lands-vägen vid Ulvatorp (Ohlander 1972). *Veddige* Hjörne (D. Hylmö enligt Svenson 1928); Järlöv (F. Lundberg enligt Ohlander 1971); S om Korpaklint, vid vägen till Vadkärr 1969 (M. Ohlander i GB); Vallby (Ohlander 1971). *Värö* Sunvära (S. Johnson enligt Svenson 1928). *Ås* V om Deromesjön (Ohlander 1972). **Kungsbacka** *Fjärås* bäck S om Fixhults gård 1964 (M. Ohlander i GB); Mickelsgård; 600 m S om Duvehed på V-sidan av berg; Kullen, vid ödetomt (samtliga Ohlander 1965 a); sistnämnda eventuellt identisk med 400 m SV om Kullen (Nilsson 1966 a). *Förlanda* uppfartsvägen till V. Öxared 1966; V om kyrkan på berg vid landsvägen 1966 (båda M. Ohlander i GB); S om Gränshult (Ohlander 1967). *Gällinge* V om Herred; Gödatorp (båda F. Lundberg enligt Ohlander 1967); Långås nära landsvägen 1965 (M. Ohlander i GB). *Idala* sydsidan av kullen vid landsvägen SV om gården Mossen 1967 (M. Ohlander i GB); SO om Backen (Ohlander 1969). *Lindome* Greggered; Ersgården; mellan Älgårdsbacka och Skåregärde N om ån; bäckdal V om sundet mellan Hassungaredsjöarna (samtliga Ohlander 1963). *Onsala* Godhem 1934 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Släp* utan årtal (J. E. Areschoug i S); Kyrkebydala 1931 (båda F. Lundberg i handskrift 1949). *Tölö* SV om Bisterkulla vid ödetorp nära Älvsåkersgränsen 1948 (F. Lundberg i handskrift 1949); N om Barnamossen 1961 (M. Ohlander i GB). *Vallda* flerstädes t ex N om Forsbäck på berg vid landsvägen 1920 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Älvsåker* i stenmur vid landsvägen S om Hjälmareds bro 1961 (M. Ohlander i GB); mellan Kussered och Hjälmared skola; kulle vid ån ca 500 m N om Alafors kvarn; strax O om Alafors bro ovanför dammen i grustaget; Ramberg; SV om Salvebo vid landsvägen; ödegård mellan Kroksjön och Havredal; bron vid Stenen; Hallås (samtliga Ohlander 1966); mot Lindomegränsen vid Djursjöns V-sida (F. Lundberg enligt Ohlander 1966). *Ölmevalla* Kärringemossen nära Gällingegränsen 1947 (F. Lundberg i handskrift 1949); området O om Furåsen, sydbrant (Ericson 1962).

[**Laholm** *Skummeslöv* Skottorp 1873 (P. Hallberg i LD, ur skolherbarium), sannolikt någon förväxling.]

Dryopteridaceae – träjonväxter

Dryopteris carthusiana – skogsbräken

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *Polystichum spinulosum* som allmän. Äldsta belägg från *Hasslöv* bokskog 1700-talet (P. Osbeck i S).

Skogsbräken är ursprunglig men något kulturgynnad. Den förekommer i de flesta skogstyper, från torra till blöta och i såväl barr- som löv- och blandskogar. Arten växer emellertid också ljusöppet i kärrkanter, på kust- och klipphedar samt i sanddyner. Exempel på kulturpåverkade ståndorter är skogs- och skogsvägsdiken samt torvtäktsmossar.

Skogsbräken har sannolikt ökat under 1900-talet som följd av den kraftigt ökade skogsarealen.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

[**Dryopteris carthusiana × cristata** – skogsbräken × granbräken]

Uppgiven av Ahlfvengren (1924) från *Stafsinge* Lis mosse. Vårt letande efter belägg, även efter ombestämda sådana, har varit resultatlöst.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Dryopteris carthusiana × dilatata – skogsbräken × lundbräken

I GB finns ett ark från *Släp* insamlat 1938 av E. Rystedt och bestämt till ovanstående hybrid av C. Blom 1965 och S. Roth 1983.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Dryopteris cristata – granbräken

Först uppgiven av Rutström 1794 under namnet *Polypodium Callipteris* från skogsbetesmarker baserat på uppgift av O. Lindén. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Granbräken är ursprunglig men kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation finner man den i barr- och alsumpskogar, i näringsrika till näringsfattiga kärr, som gärna får vara översilade, samt på fukthedar. De vanligaste växtplatserna är emellertid dikade, igenväxande fuktängar och kärr, som har hävdats eller fortfarande hävdas genom bete och/eller slåtter. I igenväxande fuktängar kan arten uppträda rikligt, men på andra ståndorter finns vanligen endast några få exemplar. Mindre vanliga kulturståndorter är igenväxande inägor och övergivna mossodlingar.

Arten hotas på sikt genom att många lokaler får växa igen eller dikas och planteras med gran.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 19. 94 rutor (42 %). Ganska vanlig i övergångsbygden, på kustslätten i **Halmstad** och i skogsbygden i **Laholm**. Sällsynt eller utan förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes, åtminstone i södra och mellersta Halland.

19. Granbräken *Dryopteris cristata.*

20. Kambräken *Blechnum spicant.*

21. Klotgräs *Pilularia globulifera.*

Dryopteris dilatata – lundbräken

Först uppgiven av Lindeberg 1878 som förekommande flerstädes.

Lundbräken är ursprunglig. Den växer främst i friska till fuktiga skogar av varierande sammansättning samt i alkärr och skogskärrskanter. Särskilt i blockrika sluttningar, bäckraviner, rasbranter och vid bergrötter kan den förekomma rikligt och beståndsbildande. På kulturpåverkad mark finner man den ganska ofta längs stengärdsgårdar och skogsdiken. När den växer på ljusexponerade lokaler är den i regel dåligt utvecklad.

Lundbräken tycks i likhet med skogsbräken *D. carthusiana* ha blivit vanligare i landskapet under 1900-talet, troligen gynnad av den ökade tillgången på skogsmark.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där, företrädesvis efter kusten.

Dryopteris expansa – nordbräken

Först uppgiven av Nannfeldt 1966 under namnet *D. assimilis* med sex lokaler markerade på en utbredningskarta baserat på herbariematerial. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Nordbräken är ursprunglig i området. Med utgångspunkt från de kollekter som blivit kontrollbestämda av J. Sarvela och T. Karlsson tycks de vanligaste biotoperna vara fuktiga lövskogar samt barr- och lövsumpskogar. Den bildar mindre och glesare bestånd än lundbräken.

Nordbräken står nära lundbräken *D. dilatata* och man träffar ofta på exemplar som är svåra att bestämma. Kanske är det fråga om hybriden mellan de båda eftersom denna lär vara vanlig (Mossberg m fl 1992). I vårt område har vi också svårt att finna ekologiska skillnader mellan de båda arterna. På grund av dessa svårigheter har nordbräken sannolikt blivit underrepresenterad i inventeringen. Lundbräken däremot är utan tvekan mycket vanlig och är inte överrepresenterad.

125 rutor (56 %). Ganska vanlig. Delvis förbisedd.

Dryopteris filix-mas – träjon

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Polypodium Filix mas* men utan lokaluppgift.

Träjon är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på friska till torra och ofta även ljusöppna ståndorter, t ex steniga/blockiga sluttningar i ganska glesa skogar, bergrötter, rasbranter och ibland sanddyner. Vanliga kulturståndorter är

åker- och vägrenar, banvallar samt mark intill stengärdesgårdar och odlingsrösen.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Polystichum lonchitis – taggbräken

Enligt Lindeberg (1853) fanns taggbräken med bland de omkring 400 arter från södra Halland som C. S. Norlander 1851 inlämnade till Botaniska Sällskapet i Göteborg. Inga närmare lokalangivelser lämnas. Från södra Halland finns dock två ark utan årtal och närmare lokalangivelse (Theorin i LD). I sin *Växtgeografisk skildring av Södra Halland* från 1865 nämner Theorin emellertid inte arten och sannolikt har exemplaren samlats i något annat landskap. Den närmaste nutida förekomsten finns i Dalsland. Arten är utgången på lokaler i Skåne, Göteborg och på Öland.

Blechnaceae – kambräkenväxter

Blechnum spicant – kambräken

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Lonchitis* men utan lokaluppgift. Publicerad av Linné (1745) under namnet *Osmunda Spicant* från *Eldsberga* Stjärnarps skog baserat på uppgift av L. Aretin. Äldsta belägg från *Slöinge* Vastad 1700-talet (L. Montin i S).

Kambräken är en ursprunglig ormbunke som gynnas av rörligt markvatten och hög luftfuktighet. De flesta växtplatserna finns i fuktig skogsterräng, främst i skuggiga sluttningar mot bäckar eller kärr/sumpskogar och nästan alltid i de nedre partierna där markvattnet tränger fram och fastmarken går över i våtmark. Arten är kulturgynnad såtillvida att den lätt etablerar sig i fuktiga körspår och på dikeskanter i skogsmark. Skogsdikning kan emellertid också missgynna den genom att torka ut marken. Även kalavverkning kan vara till nackdel genom att minska luftfuktigheten.

Sannolikt har artens utbredning och frekvens inte ändrats under 1900-talet.

Karta 20. 114 rutor (52 %). Ganska vanlig i skogs- och övergångsbygden i södra och mellersta Halland, ganska sällsynt i den norra delen och på hela kustslätten. Arten har högst frekvens i trakter med rikedom på rörligt markvatten, vilket är liktydigt med kuperade och nederbördsrika områden med någorlunda mäktiga jordlager. – Ahlfvengren (1924): här och där, i synnerhet i skogsbygden.

Polypodiaceae – stensöteväxter

Polypodium vulgare – stensöta

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Polypodium* ('Här och där bland klippor'). Uppgiven av Osbeck (1788) under nuvarande namn ('I remnor på berg och stora stenar').

Stensöta är en ursprunglig men kulturgynnad ormbunke som växer beståndsbildande på torra platser med gles växtlighet. Vanliga ståndorter är bergbranter, blockmarker, klipphedar, berghällar, stenblock i skogsterräng, sanddyner och sandiga strandskogar vid havet samt stenmurar, skrotstenshögar och odlingsrösen.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Marsileaceae – klöverbräkenväxter

Pilularia globulifera – klotgräs

Först uppgiven av Retzius 1779 från *Hasslöv*. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i SBT-BERG).

Klotgräs är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i och vid näringsfattiga vatten på flacka, steniga/sandiga stränder med gles vegetation och gärna med en viss pålagring av dy. I sjöar förekommer den från medelvattenlinjen ner till ett par meters djup. Exempel på kulturpåverkade ståndorter är sänkta sjöar, relativt nygrävda dammar, diken samt betespåverkade stränder och gölar.

Klotgräs är en liten, oansenlig växt som är lätt att förbise, utom då den i vissa dammar och gölar genom massuppträdande bildar en karakteristisk, ljusgrön zon på grunt vatten eller ibland till och med flytande "öar" på fritt vatten (fig 113).

Arten har försvunnit från många gamla lokaler på grund av torrläggning eller igenväxning genom upphörande strandbete. Å andra sidan tycks den ha ganska lätt för att etablera sig i nyskapade småvatten.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Karta 21. 21 rutor (9 %). Sällsynt.

Laholm *Laholm* Höka, mellan Högkhult och Lagan 1980 (YJ), känd sedan 1974 (se nedan); Lejeby, Lagan (4C 3h 31 16) sandstrand med dyskikt 1989 (KG); Gatesjön (4C 3h 49 42) sandstrand 1989 (KG) samt på ca 2 m djup 1990

(PW). *Våxtorp* 300 m OSO om gården Norge (4C 1h 46 03) grävd damm på golfbana 1992 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Enslöv* Röasjön (5C 1h 23 41) dyig strand vid båtbrygga 1984 (KG). **Hylte** *Drängsered* Hylte sjö (5C 4f 43 47) dybotten på grunt vatten 1990 (KG). *Torup* Nordsjöns östra strand (5C 2i 16 12) sandstrand 1992 (EW); Sandsjön (5C 3h 14 49, 3i 14 03) sandstrand med dyskikt 1989 (PW och EW). **Falkenberg** *Krogsered* Vismen (5C 5f 49 19, 6f 00 21) stenig strand med dyskikt 1989 (PW). *Ullared* sydöstra änden av Hjärtaredssjön (5C 8c 18 13) i vattenfyllda hjulspår 1991 (NGN herbarium); St. Skärsjön (5C 8d 22 37) sandig/stenig strand 1989 (KG). **Varberg** *Lindberg* Kristineberg (5B 8g 36 47) kanten av en naturlig göl 1993 (IL). *Sibbarp* Alvasjön (5C 6a 16 45) torrlagd strand vid sjöns sydöstra del 1989 (IL samt A. och A.-L. Anderberg i S). *Spannarp* Himle Lekland (5B 6i 21 01) naturlig göl som nyligen utvidgats genom grävning, massförekomst på sandbotten 1990 (KG). *Värö* Bua, 200 m N om V. Sanddamm (5B 9f 48 32) strandgöl 1989 (IL); Guttaredsdammen (6B 0f 13 26) massförekomst 1989 (IL), utgången 1994 efter inplantering av 10 gräskarpar *Ctenopharyngodon idellus*; Vendelsö (6B 1f 38 22) strandgöl 1990 (IL). **Kungsbacka** *Förlanda* Svinsjön (6B 4h 25 32) sjöstrand, rikligt 1995 (JK). *Onsala* Rörvik (6B 4d 23 26) damm 1990 (UU, ELj). Troligen samma lokal som Rörvik 1946 (se nedan). *Älvsåker* Kvarndammen (6B 7g 20 35) liten kalkad sjö, massförekomst 1985 (JK, JJ). Känd sedan 1940 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift; Smedjeån [säkert Stensån; Smedjeån flyter inte genom Hasslövs sn] och översvämmade ställen N ån (Osbeck 1788); nära kyrkan (Ahlfvengren 1924). *Hishult* (P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924). *Laholm* i närheten av Laholm 1891 (G. H. J. Dahl i S); Hökhult, Lagans S strand nära mynningen 1974 (YJ herbarium), ännu 1980 (se ovan); Eka sjö, dike vid östra stranden 1976 (KG). *Skummeslöv* ej långt från vägen mellan Karup och Laholm (Osbeck 1788); Allarp 1885 (B. Lidforss i S). **Halmstad** *Eldsberga* Stjärnarp 1883 (Neuman i LD, S och UPS). **Falkenberg** *Gunnarp* Tomarp 1911 (S. Svenson i LD och S); Kornarps sjö (Ahlfvengren 1924). *Krogsered* Övre Århult (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Källsjö* Ursjön (Ahlfvengren 1924). *Vinberg* Tröingeberg nära vattentornet 1905 (S. Svenson i GB, LD, S och UPS). **Varberg** *Lindberg* Balgös sydsida 1939 (F. Lundberg i GB); Getterön (Ahlfvengren 1924). *Varberg* nära Tivedstugan 1913 (Ahlfvengren i S). *Veddige* Björkholms gård vid Stora Hornsjön, på långgrund och sank sjöstrand 1958 (Holmdahl 1959 b). *Värö* Sunvära (S. Johnson enligt Svenson 1928); i damm V om Bua 1937 (F. Lundberg i handskrift 1949). **Kungsbacka** *Förlanda* Rammsjöhall i St. Rammsjön 1955 (F. Lundberg i GB). *Gällinge* Bysjön vid kyrkan utan årtal (S. Holmdahl i handskrift). *Lindome* Inseros (Svenson 1928); Mossjön V om sundet mellan Hassungaredsjöarna (Ohlander 1960); Råsjöns utlopp 1929 (T. Borgvall i GB). *Onsala* Ledet 1899 (A. W. Lund i S); Ronsås 1904 (A. Bildt i S) och 1947 (S. Kilander i UPS); Gottskär 1915 (H. Möller i S); göl på berg mellan Ronsås och Vässingsö 1929 (W. Palmaer i S); kärr V om Hökås och Västra Hagen 1934 (båda F. Lundberg i GB); damm N om Röda holmen och Hållsundsudde i kärr 1934 (båda F. Lundberg i handskrift 1949); Vässingsö, i dammarna nära vägen 1935 (G. Degelius i GB, B. Nilsson i S); Rörvik 1946 och 1953 (F. Lundberg i GB resp S. Holmdahl i handskrift); Ronsås, damm vid vägens krökning (Gillner 1953); Iglamossen, ett par km O om Bolgen (Gillner 1953). *Släp* Kyvik 1890 (A. Liljedahl i GB); Kyvik, näckrosdammen 1899 (C. Hjärne i GB och S). *Tölö* Sandsjöns SV strand (Ohlander 1960). *Vallda* Välås i stora dammen 1861 (S. L. Törnquist i SBT), 1862 (J. A. Leffler & C. M. Lamberg i S, UME och UPS) och 1863 (E. A. Trana i S); O om Vrå i träsket samt i damm vid landsvägen vid torpet Klovsten intill Kungsbackas gräns, rikligt 1934 (båda F. Lundberg i handskrift 1949); Plomhult 1950 (T. Borgvall i GB). *Älvsåker* kvarndammen 1940 (F. Lundberg i GB). Ännu 1985 (se ovan). *Ölmevalla* Åsa 1920 (R. Ohlsén i UPS), 1921 (G. Degelius i GB och B. Nilsson i S) och dammen vid badstranden 1924 (R. Ohlsén i GB).

Pinaceae – tallväxter

Förutom de fyra inhemska barrväxterna, gran *Picea abies*, idegran *Taxus baccata*, tall *Pinus sylvestris* och en *Juniperus communis*, finns i Halland ganska många planterade barrträdsarter av utländsk härstamning. De flesta av dem har emellertid inte uppmärksammats tillräckligt under inventeringen. I efterhand har Åke Andersson och Sven Erik Jönsson, med benägen hjälp av Erik Snygg vid Tönnersjöhedens försökspark samt personal på Skogsvårdsstyrelsen i Halland, samlat in uppgifter om planterade bestånd och om självföryngring. Vi publicerar materialet med förhoppning om att kanske kunna stimulera till större medvetenhet om och bättre dokumentation av de främmande barrträden i Halland.

Abies alba – silvergran

Först publicerad av Wahlgren 1914 från *Getinge* Fröllinge ('självföryngring i silvergranbestånd'). Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

Silvergran, som härstammar från södra och mellersta Europas bergstrakter, är den först introducerade ädelgranen. Den självföryngrar sig lätt, vilket man kan övertyga sig om vid besök i bl a *Våxtorp* ca 1,5 km S om kyrkan samt i *Getinge* Fröllinge ca 500 m N om slottet. I nedanstående siffra ingår endast förekomster med självföryngring.

13 rutor (6 %). Inte tillräckligt uppmärksammad men troligen ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i senare tid planterad i skogar.

Abies concolor – coloradogran

Under 1960- och 70-talen planterades coloradogran gärna i parker och trädgårdar, men eftersom den visade sig vara känslig för luftföroreningar har den minskat i popularitet. Vi har endast en uppgift om självföryngrad coloradogran i Halland – i anslutning till trädgården Vargaslätten i *Breared*.

Arten är inhemsk i östra Klippiga bergen.

Fig 113. Klotgräs *Pilularia globulifera* bildar ibland flytande öar på fritt vatten. – Bua i Värö. Foto Ingvar Lenfors 1992.

Abies grandis – kustgran

I Halland har kustgranen ibland planterats i granskog och i något fall som prydnadsträd. Den är snabbväxande men skadas svårt av vilt. På Vargaslätten i *Breared* gav en grupp om sju träd, som planterades 1957, upphov till en fröplanta 1995.

Kustgran är ursprunglig i västra Nordamerika.

Enligt SVS finns bestånd av kustgran bl a på föjande lokaler: *Hasslöv* Algustorp (4C 1f 17 01) planterad i granskog. *Veinge* Skogaby (4C 4h 33 22) planterad i granskog. – Dessutom finns planteringar från senare hälften av 1980-talet i *Torup* Rönnskog 2:8, Krokagård och Öllsjö. Inom Tönnersjöhedens försökspark finns sex bestånd. Planterades på Fjärås bräcka 1960.

[**Abies nordmanniana** – nordmannsgran]

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 som flerstädes i senare tid planterad i skogar.

Nordmannsgran (den s k kungagranen) planteras i parker och julgransodlingar. Som skogsträd är den prövad i mindre omfattning. Den kan föryngra sig spontant i Sverige men vi har inga uppgifter om detta från Halland.

Arten är ursprunglig i Kaukasusområdet.

Enligt SVS finns nordmannsgran i bl a följande socknar: *Våxtorp*, *Torup*, *Drängsered* och *Sibbarp* (misslyckad julgransplantering). Enstaka träd finns också inom Tönnersjöhedens försökspark.

[**Abies procera** – kaskadgran]

A. nobilis

Kaskadgran odlas som ett vackert parkträd, ibland i skogsbestånd och på senare tid även i s k pyntegröntsodlingar. Den kan troligen föryngra sig spontant i vårt land men vi har inga uppgifter om detta från Halland.

Arten härstammar från nordvästra USA.

Enligt SVS odlas kaskadgranen i bl a socknarna *Hasslöv*, *Veinge* och *Torup*. Inom Tönnersjöhedens försökspark finns ett par bestånd.

Larix decidua – europeisk lärk

Publicerad av Alströmer 1782 som planterad i parken vid Gåsevadholm 1763. Troligen självföryngrade sig dessa träd och gav upphov till två stora lärkar (Schotte 1917).

Europeisk lärk härstammar från södra och mellersta Europas bergsområden. Den har tidigare planterats i skogsbestånd, men eftersom den inte är resistent mot lärkträdskräfta har den numera i stor utsträckning ersatts av den motståndskraftiga hybridlärken *L.* × *marschlinsii*. Exempel på självföryngring finns, förutom från Gåsevadholm, även från Hallandsåsen, där arten planterades redan 1867.

Europeisk lärk är rapporterad från 21 rutor (10 %) men i denna siffra ingår säkert även en del planterade förekomster.

[**Larix kaempferi** – japansk lärk]

Japansk lärk finns i Halland huvudsakligen som enstaka, planterade träd. Inom Tönnersjöhedens försökspark är den dock planterad i ett 20-tal bestånd.

[**Larix × marschlinsii** – hybridlärk]

Hybridlärk, som är en korsning mellan europeisk lärk *L. decidua* och japansk lärk *L. kaempferi*, är den vanligaste lärken i skoglig användning. De äldsta planteringarna är från slutet av 1950-talet. Under 1960- och 1970-talen planterades den i rena bestånd, främst på domänmark.

[**Larix sibirica** – sibirisk lärk]

Vi har endast en rapport om sibirisk lärk i Halland – från Tönnersjöhedens försökspark, odlad.

Picea abies – gran

Först publicerad av Fries 1819 ('som föregående [tall] men sällsyntare'). Tall uppges i samma källa från gränstrakterna mot Småland och Västergötland samt socknarna *Harplinge*, *Slättåkra*, *Kvibille* m fl i mellersta Halland. Gran omnämns 1694 på lantmäterikartor från *Drängsered* och *Krogsered* (Malmström 1939). Fischerström (1761) uppger att "Vid Säteriet Skottorp äro några 1000:de Granar, utom andra Löfträd, updragne av sina frön".

Gran är ursprunglig men framförallt är den det vanligaste planterade skogsträdet. Den upptar idag 51 % av skogsmarksarealen i Hallands län och arealen kommer att öka kraftigt eftersom granskog utgör 80 % av den skog som är under 30 år (Skogsbruket och miljön 1991). Innan granen under 1900-talet började planteras i stor skala, hade den spontant invandrat till de östliga gränstrakterna mot Småland och Västergötland. Vid torvmarksundersökningar har man funnit sparsamt med granpollen i lager som bildades för mer än 8000 år sedan, men det är först från och med vår tideräknings början som granpollen blir mera rikligt förekommande (Olausson 1957).

Granen är ett sekundärträd, dvs den är anpassad att växa upp i redan befintlig skog. Den är skuggtålig och kan långsamt men säkert konkurrera ut andra träd i beståndet. Allra bäst växer den i sluttningar med finkorniga jordarter och god tillgång till vatten. I övrigt kan man finna självföryngrad gran i hela landskapet och på en mängd olika ståndorter, dock i första hand friska till fuktiga. På grund av det ytliga rotsystemet drabbas den lätt av stormfällning.

Under 1990-talet har granen i Halland och en del andra sydsvenska landskap i allt större utsträckning drabbats av en hittills oförklarlig sjukdom, kådblödnings- eller Hallandssjukan. Hos till synes friska träd som är 25 år eller äldre börjar kåda flöda ut ur stammen och efter ett till två år dör träden.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): skogbildande och i större bestånd endast i östligaste Halland. Västligaste lokaler för spontan gran: *Dagsås* Skärsjön, *Abild* Mossjön, *Asige* Hult och *Snöstorp* Skedala. Allmänt odlad.

Picea glauca – vitgran

Genom att kustprovenienser av vitgran är mycket vindhärdiga och dessutom klarar att växa på mager mark har de använts ganska flitigt som läträd och sandbindare i Halland. Bl a planterades 63.000 vitgranar på Höka flygsandsfält i *Laholm* under slutet av 1800-talet (Mellström 1914). Tyvärr förlorar de som äldre de nedre grenarna och blir därigenom mindre effektiva som vindskydd. På senare tid har inlandsprovenienser börjat prövas på torvmarker i västra Sverige, bl a på Skogsvårdsstyrelsens fastighet i Egernahult i *Knäred*. Från *Laholm* V. Mellby och *Värö* Vendelsö finns exempel på att vitgranen kan självföryngra sig i Halland.

Vitgran är inhemsk i ett brett bälte tvärs över Kanada.

17 rutor (8 %). Huvudsakligen planterade förekomster. – Ahlfvengren (1924): allmänt planterad bland gran.

Picea mariana – svartgran

Svartgran har sedan 1960-talet planterats på mossmarker och i frostutsatta lägen i Halland. Från Skogsvårdsstyrelsens fastighet Egernahult i *Knäred* finns exempel på självföryngring.

Svartgran har samma ursprungsområde som vitgran.

Enligt SVS odlas svartgran i följande socknar: *Knäred*, *Veinge*, *Breared*, *Torup*, *Drängsered*, *Krogsered*, *Askome*, *Okome*, *Svartrå*, *Grimeton*, *Rolfstorp* och *Källsjö*. I mindre omfattning finns den också i Tönnersjöhedens försökspark. Uppgifter från **Kungsbacka** saknas.

Picea omorika – serbisk gran

Serbisk gran är ett populärt prydnadsträd i parker och trädgårdar. Den planteras sällan i skogsbestånd. Arten kan föryngra sig spontant, så t ex i *Knäred* Egernahult och *Våxtorp* Ekegården.

Serbisk gran förekommer som ursprunglig endast i ett mycket begränsat kalkbergsområde vid floden Drina i f d Jugoslavien.

Enligt SVS odlas serbisk gran bl a i följande socknar: *Våxtorp*, *Hishult*, *Knäred*, *Torup*, *Drängsered*, *Kinnared* och *Rolfstorp*. I mindre omfattning finns den också i Tönnersjöhedens försökspark. Uppgifter från **Kungsbacka** saknas.

[**Picea pungens** – blågran]

Blågran odlas både som prydnadsträd i parker och trädgårdar, som läträd, till julgranar och som skogsträd. En grön form kallas stickgran. Vi har inga rapporter om spontan föryngring i Halland.
Blågran är ursprunglig i vissa delar av Klippiga bergen.

Enligt SVS finns blågransbestånd i följande socknar: *Veinge, Torup, Drängsered* och *Kinnared*.

[**Picea sitchensis** – sitkagran]

Sitkagran prövas nu ofta som skogsträd, ibland på torvmarker, men den har också planterats i parker. Den uppges vara tålig mot luftföroreningar och saltvindar. Sveriges största sitkagran finns i parken vid Skottorps slott, en bjässe på över 30 m (SEJ). Vi har inga rapporter om självföryngring.
Arten är inhemsk i västra Nordamerika.

Enligt SVS finns sitkabestånd i följande socknar: *Hasslöv, Laholm, Veinge, Vapnö, Torup, Abild, Vessige, Okome, Ljungby, Ullared, Fagered, Sibbarp* och *Grimeton*. I Tönnersjöhedens försökspark finns åtta bestånd.

[**Pinus banksiana** – banksianatall]

I slutet av 1800-talet planterades 5000 banksianaplantor på Hökafältet i *Laholm*. Vi vet inte om denna plantering lämnade något bestående resultat men arten borde eftersökas i området. Inom Tönnersjöhedens försökspark växer enstaka träd.
Arten är inhemsk i Kanada och norra USA.

Aktuella uppgifter saknas.

[**Pinus contorta** – contortatall]

Contortatall finns planterad i mindre skogsbestånd här och var i landskapet. Idag får den inte längre planteras söder om 60:de breddgraden och följaktligen inte i Halland. Vi har inga rapporter om självföryngring.
Arten härstammar från västra Nordamerika.

Enligt SVS och våra egna noteringar finns contortabestånd i bl a följande socknar: *Laholm, Våxtorp, Veinge, Knäred, Söndrum, Enslöv, Torup, Vessige, Gällared, Gunnarp, Rolfstorp*. I Tönnersjöhedens försökspark finns ett par bestånd.

Pinus mugo – bergtall

Bergtall har i stor utsträckning planterats på flygsandsområdena längs kusten, men i några fall även i skogsmark på inlandslokaler. Den planteras också i parker och trädgårdar. Som exempel på den viktiga roll som arten spelade när flygsandsproblemet skulle bemästras, kan nämnas att man under 1800-talets två sista decennier planterade 2.832.000 bergtallar på Hökafältet vid Lagans mynning i *Laholm* (Mellström 1914). I dessa flygsandsplanteringar självföryngrar sig bergtallen men vi känner inte till några spontant uppkomna bestånd. Självföryngring är också konstaterad på karg klippmark i norra Halland.
Arten härstammar från Alperna.

30 rutor (13 %). Ganska vanlig utmed kusten som planterad. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmänt odlad på flygsandsfält, mest underarten *uncinata* [= fransk bergtall som härstammar från Pyrenéerna. Den är enstammig och har större kottar än bergtall].

[**Pinus nigra** – svarttall]

Svarttall är ett vanligt parkträd som också planterats i mindre bestånd, särskilt vid kusten eftersom den är mycket vindhärdig. Vi har inga rapporter om självföryngring. Den är hemmahörande i sydöstra Europa.

6 rutor (3 %). Ganska sällsynt som planterad i bestånd. – Ahlfvengren (1924): planterad t ex i *Laholm* Hökafältet, *Skummeslöv* Skottorp och *Halmstad* Västra stranden och Berget [= Galgberget].

Pinus sylvestris – tall

Gamla provinsnamn i södra och mellersta Halland är *fer* [med långt e] resp *fôr*. *Fere* = tallskog.

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Furskog har ej tilförne varit sällsynt, hvilket Tjärby Socken lärer kunna besanna, som af Tjärubrännande skal fått sitt namn'). Tall ('vacker tallskough') omnämns 1692 på en lantmäterikarta från Särö säteri (Malmström 1939).

Tall är ursprunglig men också det näst vanligaste planterade skogsträdet. Arten fanns med bland de allra första träd som invandrade efter det att inlandsisen smält bort för mer än 10000 år sedan.

Tallen är ett pionjärträd, dvs den är främst anpassad att kolonisera kalmarker som blottats genom brand, stormfällning eller annan störning. Den är ljuskrävande, stormfast och tålig mot klimatvariationer samt klarar som äldre träd ibland även skogsbränder. Tallen, som självföryngrar sig i hela landskapet, växer ofta på torra och magra marker där den har liten konkurrens från andra träd. Den förekommer även på torvmarker, men blir där oftast marvuxen, vilket också gäller på extrema hällmarker.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): allmän. I kustbygden, dock med undantag av spontant bestånd i *Släp* Särö, numera endast odlad.

[**Pseudotsuga menziesii** – douglasgran]

Douglasgran, som har stora krav på nederbörd och näringstillgång, finns planterad som skogsträd i blandning med gran här och var i landskapet. Vi känner inte till om den självföryngrar sig i Halland.
Arten är inhemsk i västra Nordamerika.

Enligt SVS finns douglasgran bl a i följande socknar: *Hasslöv, Laholm, Våxtorp, Slättåkra, Torup, Drängsered, Gällared, Krogsered, Svartrå, Grimeton, Rolfstorp* och

Skällinge. Inom Tönnersjöhedens försökspark finns ett mindre antal bestånd.

Cupressaceae – cypressväxter

Juniperus communis – en

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('En-buskar skyla en stor del högder och slättmark'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Enen är en ursprunglig och ljuskrävande pionjärart på magra marker. Den växer beståndsbildande på bergplatåer och hällmarker samt i brukade och igenväxande naturbetesmarker, där den under ett övergångsskede kan bli mycket dominerande (fig 37). Detta är t ex påtagligt på många bergkullar i mellersta och norra Halland, vilka under de senaste decennierna övergivits som betesmarker och nu är täckta av ogenomträngliga enesnår (se s 167 f). Att bergkullarna tidigare var mycket kalare berodde också på den omfattande vedeldningen. Till oljeeldningens många indirekta, ekologiska effekter hör även igenväxning. Om uppväxande lövträd bildar ett slutet krontak dör enarna så småningom av ljusbrist. Enstaka buskar ingår ofta i glesa bland- och lövskogar eller "står vakt" längs renar och byvägar. I första generationens skogar och granåkrar på gammal fäladsmark kan man fortfarande se skelett av ihjälskuggade enar, vilka vittnar om den tidigare markanvändningen. I det gamla hedlandskapet missgynnades dock enen av de upprepade ljungbränningarna, men utvecklades mycket snabbt när ljunghedsbruket, och därmed bränderna, upphörde (Sjöbeck 1933).

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Taxaceae – idegransväxter

Taxus baccata – idegran

Barrlind

Taxeträ är ett gammalt lokalnamn från *Harplinge.*

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Särö Sätesgård til myckenhet och rätt frodige träd'). Äldsta belägg från *Släp* Särö 1700-talet (L. Montin i S).

Idegran är ursprunglig i området och på två av landskapets lokaler bildar den individrika bestånd av låga buskar och mindre träd i sluten blandskog. I trädgårdar odlas olika former av idegran *T. baccata*, japansk idegran *T. cuspidata* och hybrid-idegran *T.* × *media* (*T. baccata* × *cuspidata*), vilka sannolikt kan fröspridas av fåglar eller möjligen förvildas från utkast (se separat lokalförteckning nedan). Fridlyst.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

8 rutor (4 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Breared* Skavsjö, 300 m SSO om Skavsjöns sydspets (5C 0i 29 15) barrblandskog med klibbal och brakved på holmar i Skifteboån, livskraftigt bestånd av låga, buskliknande exemplar som uppvisar god föryngring, 1980-talet (KG). Området är känt sedan 1931 och blev naturreservat 1936 (se nedan). *Söndrum* Tjuvahålan, "Rododendronparken", kvarstående efter plantering på 1930-talet, 1980-talet (KG). **Varberg** *Värö* Ustön, 2 lokaler, en med 4 buskar 1989 (UU) och en med 10 buskar 1994 (ELj). Känd sedan 1844 (se nedan). **Kungsbacka** *Förlanda* ca 700 m S om Grindalidens torpställe, 24 ex i en NO-sluttning, dels i 50–60-årig granskog, dels i 5–20-åriga granplanteringar 1991 (JK). På några av skiftena enligt O. Johanssons karta (se nedan) kunde inga idegranar påträffas, men på andra hade man sparat individ som nu finns i vackra exemplar. På några av de mera otillgängliga ställena i sluttningen finns rester av gamla ek-, bok- och almbestånd, som visar att sluttningen tidigare haft en helt annan artsammansättning. Känd sedan 1919 (se nedan). *Onsala* Lindåsberget (6B 4e 39 20) lövsluttning 1990 (JJ, bekräftad av JK). *Släp* Särö Västerskog och Nordanskog, livskraftiga bestånd, varav det i Västerskog med uppskattningsvis ett tusental större och mindre träd förmodligen är Sveriges individrikaste, 1980-talet (JK), känd sedan 1766 (se primäruppgift); Kedholmen (6B 6d 29 14) 1989 (UU), känd sedan 1938 (se nedan); Lissgården (6B 6d 15 45) ett stort ex 1987 och Järnkättared (6B 6e 12 30) ett stort ex 1984 (båda UU). *Vallda* Skiftekärr (6B 5e 33 03) lövskog 1989 (GSg); Gustavsberg (6B 5e 38 24) 1989 (GSg).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Breared* Skavsjö, 100 m S om Skifteboåns utlopp ur Skavsjön, barrblandskog på holmar i ån, 57 ex 1931 (Nordin 1935). Belägg från 1936 (J. Wiger i S). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Enslöv* Ullasjö kronopark, 1 ex (Romell 1919); nära Råmebo, 1 träd (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Halmstad* 1886 (A. Ehrenborg i LD). **Varberg** *Varberg* Påskberget 1926 (T. Swanström i S). *Värö* Ustön i Vendelsöfjorden, 2 större buskar (Sieurin 1844), 10-tal ex (Anonym 1920), 4 buskar (Erdtman 1925 a). Ännu på 1990-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Förlanda* Hyltegård, Bossgård och Klockaregård, 7 ex (Romell 1919) = 700 m S om Grindalidens torpställe 1946 (F. Lundberg i GB och LD). 1952 fanns 35 ex enligt en kartskiss upprättad av O. Johansson och enligt Ohlander (1967) fanns i mitten av 60-talet en spridd koloni av 25 större och mindre träd och buskar, ännu 1991 (se ovan); nära badorten Helsjön (Romell 1919) = Givared, 100 m från Lö(v)sjöns V-sida, 1 ex (Ohlander 1967). *Onsala* Onsala Sandö (Asplund 1976). *Släp* Särö, se primärupp-

gift, dessutom finns ett flertal belägg från Särö i de offentliga herbarierna; Kedholmen (Sundstedt 1938) och på 1950-talet (S. Holmdahl i handskrift), ännu 1989 (se ovan); Kullavik 1935 (P. Bernström herbarium). *Ölmevalla* vid bäcken 300 m O om prästgården i lövskog. Gren från ett enda år 1959 nedhugget ex, 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Lokaler med förvildade, obestämda idegranar: **Halmstad** *Eldsberga* Stjärnarp, 600 m SO om pkt 41,02 (4C 6f 20 10) kraftledningsgata, 1 ex 1980-talet (CN). **Falkenberg** *Alfshög* Katrineberg (5C 4b 04 24) förvildad 1981 (SU). *Eftra* Risarp (5C 1b 46 18) liten dunge i vägkanten, troligen gammal tomtmark, kvarstående 1994 (NGN). *Krogsered* N om gården Furuliden (5C 6e 0- 4-) vid vägen, förvildad 1980-talet (AS). *Ljungby* 100 m NO om pkt 66,22 (5C 5b 21 32) skog 1983 (SU). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 49 och 5C 3a 01 01) skogsmark vid villaområde 1993 (NGN). **Varberg** *Träslöv* 600 m V om kyrkan, 50-årig, planterad tallskog med lövinslag, flera mindre exemplar som sannolikt fröspritts med fåglar från närliggande villaträdgårdar, 1991 (IL).

Salicaceae – videväxter

Populus – popplar

I Sverige finns endast en inhemsk art av släktet *Populus*, nämligen asp *P. tremula*. Övriga popplar, varav många är vegetativt uppförökade hybrider, är införda och planterade. Ibland kan de kvarstå lång tid efter det att odlingen övergivits och emellanåt även förvildas.

Under inventeringen har rapporteringen av kvarstående och förvildade popplar varit sparsam. Trots bristerna redovisar vi vårt material tillsammans med äldre uppgifter ur litteratur och herbarier.

Populus alba – silverpoppel

Vi känner inte till några äldre litteraturuppgifter om förvildad silverpoppel i Halland. Uppgavs av Ahlfvengren (1924) som "här och där planterad". Äldsta belägg [kanske odlad] från *Halmstad* 1899 (E. Lyttkens i LD).

Enstaka träd eller mindre grupper av silverpoppel har planterats vid gårdar, hus och dungar. Härifrån har den ibland förvildats genom rotskott. Arten är bofast i landskapet.

Silverpoppel är inhemsk i södra och mellersta Europa, norra Afrika samt västra och mellersta Asien.

21 rutor (9 %). Rapporterad från 4C 2f, 5e, 6c, 6e, 7b, 7d, 8b, 9b, 9c, 5B 2j, 3j, 4i, 5j, 5C 0c, 3a, 4a, 5b, 6B 2f, 3e, 4e och 6e.

Populus balsamifera – balsampopplar

Balsampopplar odlas och kan förvildas genom rotskott. I Sverige förekommer tre typer, balsampoppel i snäv mening '*Hortensis*', ontariopoppel '*Gileadensis*' och jämtlandspoppel '*Elongata*'. Den sistnämnda är inte rapporterad från Halland. Ontariopoppel, som tidigare betraktades som en hybrid mellan *P. balsamifera* och en form av *P. deltoides*, har nyligen placerats in under *P. balsamifera* (Greenway m fl 1992). Av balsampoppel i snäv mening finns endast hanindivid och av ontariopoppel endast honindivid (Hylander 1966 a). Formerna är starkt balsamdoftande vid knoppsprickningen och i fuktig väderlek.

Balsampoppel härstammar från Nordamerika.

P. balsamifera 'Gileadensis' – ontariopoppel

P. × gileadensis, *P. × jackii*.

Vi känner inte till några äldre litteraturuppgifter om förvildad ontariopoppel. Uppgavs av Ahlfvengren (1924) under namnet *P. candicans* som flerstädes planterad, t ex i *Halmstad* och *Ölmevalla*, vid Åsa station. Äldsta belägg från *Halmstad* [kanske odlad] 1924 (T. Nordström i S).

Ontariopoppel odlas i Halland och är funnen tillfälligt förvildad genom rotskott.

14 rutor (6 %). Rapporterad från 4C 4f, 6d, 6e, 7e, 9e, 5B 2j, 4j, 5C 1a, 1c, 2a, 3c, 6B 0f, 0g och 3g.

P. balsamifera 'Hortensis' – balsampoppel

Vi känner inte till några äldre litteraturuppgifter om förvildad balsampoppel. Uppgavs av Ahlfvengren (1924) som sällan planterad, t ex i *Tölö* Hede. Äldsta belägg från *Vessige* [troligen odlad] 1893 (E. Lyttkens i LD).

Balsampoppel är funnen varaktigt förvildad genom rotskott.

10 rutor (4 %). Rapporterad från 4C 3e, 5B 4j, 5C 1a, 6e, 6B 0f, 1g, 3i, 4g, 6d och 6e.

Populus × canadensis – kanadapoppel

Vi känner inte till några äldre uppgifter om förvildad kanadapoppel. Uppgavs av Wiger (1926) som planterad. Äldsta belägg från *Skrea* [troligen odlad] 1904 (S. Svenson i LD).

Under namnet kanadapoppel odlas ett stort antal typer av den i Europa i slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet uppkomna hybriden mellan den europeiska svartpoppeln *P. nigra* och den nordamerikanska *P. deltoides* (Nitzelius 1945). Både hanliga och honliga typer förekommer.

Kanadapoppel är ofta planterad som skyddsträd utmed vägar, odlingar och bebyggelse. Den förvildas med hjälp av rotskott. Tillfällig.

14 rutor (6 %). Rapporterad från 4C 1e, 6c, 6e, 7d, 8d, 9b, 5C 0e, 0f, 1d, 2b, 3a, 5B 3j, 4i och 8g.

Populus canescens – gråpoppel

Tidigare ej publicerad. Vi känner inte till några belägg från tiden före inventeringen.

Gråpoppel, som odlas och lätt förvildas genom rotskott, är bofast i landskapet. Den anses ibland vara en hybrid mellan asp *P. tremula* och silverpoppel *P. alba*. Nästan enbart hanliga individ förekommer (Hylander 1966 a).

15 rutor (7 %). Rapporterad från 4C 2f, 5f, 6c, 6d, 6e, 8d, 9b, 5B 3i, 4i, 7i, 8g, 5C 0f, 1d, 3a och 6B 8g.

Populus nigra – svartpoppel

Först uppgiven av Montin 1766 ('Ej sällsynt vid Städer, byar och gårdar i S. Halland').

Svartpoppel har odlats länge i Halland. Den är funnen kvarstående och tillfälligt förvildad. Även den s k pyramidpoppeln *P. nigra 'Italica'* odlas i landskapet.

Huvudformen är inhemsk i Central- och Östeuropa medan pyramidpoppeln troligen har sitt ursprung i norra Italien (Ekholm m fl 1991).

4 rutor (2 %). Rapporterad från 5B 4i, 5C 2c, 5b och 6e.

Populus simonii – kinesisk poppel

Tidigare ej publicerad.

Kinesisk poppel, som härstammar från Kina, odlas som parkträd och i viss utsträckning också som allé- och gatuträd.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Eftra* NV om Ekhaga (5C 1b 46 18) liten dunge vid landsvägen, sannolikt odlingsrest 1994 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Populus tremula – asp

Först publicerad av Fischerström 1761 från södra Halland men utan lokaluppgift. Omnämnd redan 1692 på lantmäterikartor (Malmström 1939).

Asp är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer enstaka eller i mindre bestånd i mer eller mindre glesa löv- och blandskogar, ofta uppkomna i betes- och hagmarker, samt vid hus och gårdar. Aspen utvecklas bäst på väldränerad jord och trivs inte på lerjordar. I klippterräng vid kusten förekommer ibland krattskogar av asp, t ex i Hästhagabergen i Varberg. Aspen är ett ljuskrävande pionjärträd som framför allt genom rotskottsbildning snabbt kan sprida sig på brandfält och ut i övergivna åkrar och betesmarker.

Gamla aspar bör sparas eftersom de är mycket värdefulla för en lång rad andra organismer, t ex mossor, lavar, svampar, insekter och fåglar (särskilt hålbyggare).

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Populus trichocarpa – jättepoppel

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Jättepoppel är en i västra Nordamerika hemmahörande poppel. I Halland odlas den som prydnads- och skyddsträd samt som häckväxt. Den är funnen tillfälligt förvildad genom rotskott. Endast hanträd förekommer (Hylander 1966 a). I likhet med balsampopplarna doftar den starkt av balsam.

9 rutor (4 %). Rapporterad från rutorna 4C 3e, 6c, 6d, 6e, 8h och 5C 1b, 2a, 4a och 7g.

Salix – viden

Inom släktet *Salix* finns ett stort antal hybrider beskrivna, ibland t o m med tre eller fyra arter inblandade. Man är numera i allmänhet skeptisk till att sådana går att urskilja med ledning av enbart växtens yttre. Följaktligen har vi endast ett fåtal aktuella uppgifter att publicera. Vad gäller äldre uppgifter följer vi Hylander (1966 a) och har med något enstaka undantag utelämnat alla hybrider som inte finns med i denna flora.

Salix alba – vitpil

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Vitpil är främst planterad i anslutning till bebyggelse, men kan ibland också vara mer eller mindre varaktigt förvildad. Den härstammar sannolikt från Främre Asien.

17 rutor (8 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Troligen ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där vid byar.

Salix aurita – bindvide

Först uppgiven av Fries 1819 som talrik i skogsbygden.

Bindvide är ursprungligt men kulturgynnat. Det växer enstaka eller snårbildande på sötvattensstränder, i kärr, kärrkanter, fuktiga skogar, sumpskogar, på fuktängar, i grustag och utmed diken.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): allmän, i synnerhet i skogsbygden.

Salix aurita × caprea – bindvide × sälg

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Skummeslöv* vid Stensån, *Tjärby* grusgrop ej långt från Veinge station och *Ö. Karup* mellan Lya och Åvarp samt Gropemöllan i ådalen. Äldsta belägg från *Ö. Karup* Stensådalen 1916 (Ahlfvengren i S).

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* och *Tjärby* se primäruppgifter. *Ö. Karup* se primäruppgifter; Gropemöllan 1927 (M. Engstedt i S); Hemmeslövs strandskog 1929 (C. Blom i S). **Kungsbacka** *Fjärås* S om Gåsevadholm (Ohlander 1965 a, bestämd av C. Blom); Bräckan vid gravfältet (Hansson 1969).

Salix aurita × cinerea – bindvide × gråvide

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Skummeslöv* vid Stensån, *Söndrum* vid vägen nära Kristineberg och *Vapnö* Ågarp. Äldsta belägg från *Skrea* 1904 (S. Svenson i LD, bestämt av C. Blom 1925). Belägg finns också från *Halmstad* 1924 (J. Wiger i S) och *Söndrum* Tylösand 1924 (J. Wiger i S). Dessutom uppgiven från *Ö. Karup* Hemmeslövs strandskog (Blom 1930).

Salix aurita × repens var. **repens** – bindvide × krypvide

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *S. plicata* från *Torup* i fuktiga ängar. Äldsta belägg från *Hishult* Oxhult, vid en damm 1700-talet (P. Osbeck i S, av insamlaren kallad *S. rosmarinifolia*, ombestämd av B. Floderus 1934 och kontrollerad av T. Karlsson 1994).

4 rutor (2 %). Otillräckligt uppmärksammad. Troligen tillfällig. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Halmstad *Söndrum* Sandhamn (4C 6c 39 35) övergivet stenbrottsområde 1994 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Hylte** *Torup* Lopered (5C 2g 15 23) banvall 1988 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Falkenberg** *Stafsinge* N om Skomakarehamnen (5B 2i 36 42) bryn 1981 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Varberg** *Träslöv* Apelviken (5B 6h 36 01) strandhed 1994 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* se äldsta belägg; flerstädes (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). *Laholm* Södra Mellby 1929 (C. Blom i GB och S). *Skummeslöv* (Blom 1930). *Ö. Karup* Gropemöllan i ådalen (Alfvengren 1924); Hemmeslövs strandskog (Blom 1930). **Halmstad** *Halmstad* på nordsluttningen av berget [Galgberget] 1904 (Ahlfvengren i S); Västra stranden (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Frännarps skog (Ahlfvengren 1924). *Söndrum* Eketånga; Stenhuggeriet; Tyludden (samtliga Ahlfvengren 1924). **Hylte** *Torup* se primäruppgift. **Falkenberg** *Askome* Yngered 1910 (S. Svenson i LD). *Eftra* 1815 (E. Fries i UPS, bestämd av E. Marklund). *Skrea* Hjortsberg (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Ullared* N om stationen 1920 (K. Johansson i S, bestämd av A. Arrhenius 1923). **Varberg** *Veddige* Nykvarn (Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* flerstädes (Erdtman 1925 a); S om St. Tåtjärn 1949 (C. Blom i GB och S). *Lindome* Sinntorp, granskogsbryn 1968 (K. Egeröd i GB). *Tölö* Barnabomossen 1922 (G. Nilsson i S, av insamlaren kallad *S. aurita* × *cinerea*, ombestämd av B. Floderus 1934). *Vallda* Sandö 1951 (C. Blom i GB).

[**Salix aurita × repens** var. **repens × starkeana** – bindvide × krypvide × ängsvide]

Uppgiven av Hylander 1966 men utan lokaluppgift. Sannolikt avses följande lokal: *Gunnarp* Ätran, vid stationen 1920 (K. Johansson i S, bestämd av B. Floderus 1934).

Denna uppgift bör ifrågasättas eftersom *S. starkeana* ej är funnen i området.

[**Salix aurita × starkeana** – bindvide × ängsvide]

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Ullared* Hjärtared, vägkant 1920 (K. Johansson i S, bestämd av A. Arrhenius, B. Floderus och R. Elven).

Uppgiften bör ifrågasättas eftersom *S. starkeana* ej är funnen i landskapet. Hylander (1966) uppger hybriden även från Skåne, men uppgifter om *S. starkeana* i Skåne har visat sig bygga på felbestämt material (T. Karlsson muntligt).

Salix aurita × viminalis – bindvide × korgvide

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Gropemöllan.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Gropemöllan, se primäruppgift; nära Gropemöllan 1929 (C. Blom i GB och S). **Kungsbacka** *Onsala* vägkant, bilvägen mellan Strannegården och Gubbekulla 1932 (W. Palmaer i S, bestämd av B. Floderus 1932).

Salix caprea – sälg

Ett gammalt sydhalländskt namn är *salle* eller *psall*. *Sal* är Gällaredsmålets namn på sälg. Även namnet *palm* har använts, vilket kommer av att man ibland satte in sälgkvistar i kyrkan på palmsöndagen (Vide 1966). Från *Vapnö* är namnet *pytteträd* känt [hängena har liknats vid *pyttor* dvs höns].

Först publicerad av Fischerström 1761 s 272 från södra Halland ('Barken af Psall blandad med Alebark, färgar lingarn svart'). Omnämnd 1692 på lantmäterikartor (Malmström 1939).

Sälg är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den är ett stubbskottsbildande pionjärträd som växer i löv- och blandskogar, i bergbranter och utmed vattendrag. Vanligast är den emellertid i anslutning till odlad mark. Oftast ser man enstaka

buskar eller träd, men på övergivna åkrar och betesmarker kan den ibland bli beståndsbildande. Att spara sälg är en viktig naturvårdsåtgärd, bl a genom att den tidiga blomningen förser bin och andra insekter med nektar och pollen under en relativt blomfattig tid. Även många vedlevande insekter och fåglar gynnas av kvarlämnade sälgar.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Salix caprea × cinerea – sälg × gråvide

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Skummeslöv* vid Stensån och *Halmstad* Galgbergets norra sida. Belägg från *Söndrum* vid Möllegårdsbäckens nedre lopp, i stark skugga, nära Tylösand 1942 (C. Blom i GB och S).

Salix caprea × repens – sälg × krypvide

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Tjärby* grusgrop nära Veinge station samt, baserat på uppgift av K. Johnsson, även från *Knäred*.

1 ruta (1 %). Förbisedd men troligen sällsynt. Tillfällig.

Falkenberg *Fagered* Hässlehult (6C 0d 04 48) vägkant 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* och *Tjärby* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Fjärås* Dal, nära sjön Lygnern 1940 (C. Blom i S, bekräftad av T. Karlsson), från samma lokal även 1953 (C. Blom i S, bekräftad av T. Karlsson). *Vallda* 1951 (C. Blom i GB).

Salix cinerea – gråvide

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Gråvide är ursprungligt men kulturgynnat. Det växer enstaka eller snårbildande på fuktig eller ganska fuktig mark vid stränder, i kärrkanter och fuktängar samt utmed diken.

207 rutor (93 %). Vanlig utom i de kargaste skogs- och myrområdena i öster, där den kan betecknas som ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän på slättbygden, saknas (enligt Fries) i skogsbygden.

Salix cinerea × myrsinifolia – gråvide × svartvide

Tidigare ej publicerad.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. Tillfällig.

Halmstad *Enslöv* Bockalt (5C 0g 35 09) vägkant 1987 (KG herbarium, bestämd av R. Elven). *Halmstad* Slottsjorden, Alet (4C 7d 08 25) ca 50 m NNO om Knävelstorpsbäckens utlopp, lövskogsbryn mot vassbälte, 1 mindre träd 1989 (KG herbarium, bekräftad av R. Elven). Upptäckt 1972 (se nedan). **Hylte** *Torup* Våcknared (5C 3h 26 11) vid liten damm på golfbana 1994 (KG herbarium, bestämd av R. Elven).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Slottsjorden 1972 (B. G. Johansson i brev till PW). Ännu 1989 (se ovan).

[**Salix cinerea × viminalis** – gråvide × korgvide]

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Gropemöllan. Belägg saknas.

Salix daphnoides ssp. **acutifolia** – spetsbladigt daggvide

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 ('Sälls. odl. – I *Harplinge*, ån vid Haverdalsbro växer ett förvildat träd!'). Äldsta belägg från *Halmstad* [kanske odlad] 1892 (C. Tillman i S).

Spetsbladigt daggvide odlas som prydnadsväxt, kvarstår ibland och kan någon gång också förvildas tillfälligt.
Växten härstammar från europeiska Ryssland.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* vid Ätran nedströms gamla E 6 (5C 2a 31 00) skräpmark på norra stranden, förvildad 1980 (SU). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Skytteviken, sandstrand 1990 (TE, J. Corneliuson).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg. *Harplinge* se primäruppgift. *Söndrum* O om Örnäs udde, 1 ex i sanddyn 1972 (B. G. Johansson i brev till PW).

Salix daphnoides ssp. **daphnoides** – daggvide

Vi känner inte till några äldre uppgifter om förvildat daggvide i Halland. Uppgavs av Ahlfvengren (1924) under namnet *S. daphnoides* från *Halmstad* ('Planterad vid villorna på Väster vid järnvägen').

Daggvide, som odlas i Halland, är vid ett par tillfällen funnen kvarstående och även tillfälligt förvildad. I Sverige är arten inhemsk i Värmland och Dalarna (Hylander 1966 a).

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Trulstorp (4C 3f 27 28) lövridå, kvarstående och förvildad 1991 (KG herbarium). **Halmstad** *Halmstad* Hålan (4C 7e 4- 0-) kvarstående och förvildad 1982 (TF). **Falkenberg** *Vinberg* Tröingeberg (5B 3j 02 49 och 5C 3a 02 00) slänt vid vattentornet, inplanterad och förvildad 1993 (NGN). **Varberg** *Hunnestad* Öxnamossa (5B 7i 04 26) glänta i lövdunge, förvildad 1994 (IL herbarium).

En mellanform mellan de båda underarterna samlades i *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 37 25) västra delen av badstranden, två exemplar ca 50 m från varandra, 1989 (TE, två ark i GB). Buskarna spolades bort under en storm 1990–91.

Salix dasyclados – sammetsvide

Först uppgiven av Wiger 1931 från *Söndrum* Onsjö, i närheten av en gård, förvildad. Belägg i S, bestämt av G. Samuelsson.

Sammetsvide odlas och ses någon gång tillfälligt förvildat. Växtens ursprung, avgränsning och utbredning återstår att utreda (Larsson & Bremer 1991).

5 rutor (2 %). Förbisedd men sannolikt sällsynt.

Laholm *Knäred* 800 m NO om pkt 145,3 (4C 3j 33 10) banvall 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7d 41 49) vägslänt 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Skrea* Hansagård (5C 1a 47 04) fuktmark med vass nära havet 1991 (NGN herbarium). *Slöinge* 200 m N om järnvägsbron över Suseån (5C 1c 18 02) vid järnvägen 1991 (PW, bekräftad av KG). *Vessige* Väby (5C 4c 04 20) vägkant vid energiskogsodling 1992 (NGN).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Salix fragilis – knäckepil

Knäckepil är svår att avgränsa från grönpil *S.* × *rubens*, som är hybriden mellan knäckepil och vitpil *S. alba*. Om man ställer kravet att även de yngsta bladen hos knäckepil skall vara fullkomligt kala, får kanske det mesta av det som tidigare kallats knäckepil döpas om till grönpil. Under inventeringen har vi inte tillämpat denna stränga definition. Sannolikt avser flertalet inventeringsrapporter av knäckepil egentligen grönpil och vi redovisar därför dessa uppgifter under detta namn. Knäckepil i snäv mening är dock samlad i *Älvsåker* Lillån, SV om Älvsåkers by 1965 (M. Ohlander i GB, bekräftad av T. Berg).

Arten härstammar troligen från östra Europa samt västra, mellersta och norra Asien.

Salix fragilis × **pentandra** – knäckepil × jolster

Först uppgiven av Wiger 1926 från *Halmstad* ('På öster vid bensinhusen. Utan tvivel vild'). Belägg från 1926 i GB och S.

Enligt Hylander (1966 a) planteras denna hybrid ibland i Sverige och förvildas någon gång.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; på öster, 1 hanexemplar 1936 (Wiger 1950). **Varberg** *Valinge* vid Valingesjön 1973 (M. Ohlander i GB).

Salix fragilis × **triandra** – knäckepil × mandelpil

Uppgiven av Ohlander 1971 från *Veddige* bäckdike mot Viskan nedom Kantabur samt ån 500 m ovanför Kullgårds bro. Belägg från förstnämnda lokal 1969 i GB, bestämt av C. Blom.

Denna hybrid planteras ibland i Sverige men förvildas mycket sällan (Hylander 1966 a).

Salix hastata ssp. **vegeta** – spjutvide

Sydblekvide

Först uppgiven av Floderus 1931 från *Vallda* Sandöryd under namnet *S. hastata* baserat på uppgift av G. Samuelsson samt från *Varberg* Påskberget baserat på uppgift av D. Hylmö. Belägg från *Vallda* 1929 i S av W. Palmaer resp G. Samuelsson & A. Zander.

Spjutvide, som kan vara ursprungligt i området, är idag endast känt från en slåtterhävdad, kalkpåverkad fuktäng. Växten finns i omgivande landskap och i Danmark.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Ekered (4C 0f 26 11) slåtterhävdad fuktäng 1980-talet (KL, YJ herbarium).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Salix × **laurina** – lagervide

Äldre uppgifter om förvildat lagervide saknas. Uppgavs av Ahlfvengren (1924) under namnet *S. caprea* × *phylicifolia* ('Planterad, t ex *Halmstad* Galgberget på södra sidan. *Vapnö* kyrkogården'). Belägg från *Vapnö* 1911 i GB och S, ombestämt av B. Floderus 1936.

Lagervide är troligen en enda klon som uppkommit i England och sedan spritts via plantskolor (Hylander 1966 a). Arten är inte med säkerhet funnen vildväxande i landskapet.

1989 fann G. Larsson två buskar i kanten av en korgvideodling i *Eftra* Torsegård, nära bron över Suseån. Belägg i S. Växtplatsen förstördes sannolikt i samband med ett väg- och brobyggnadsarbete 1990 och lagervidet har inte kunnat återfinnas.

Salix myrsinifolia – svartvide

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *S. phylicifolia* ('mycket sällsynt i skogar').

Svartvide är en kulturgynnad, bofast art som kan vara ursprunglig i området. Ståndorterna framgår av de aktuella lokaluppgifterna.

2 rutor (1 %). Förbisedd men troligen sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Veinge* Viltrabygget, 350 m O om pkt 185,6 (4C 7i 07 25) fukthed 1991 (S. Bengtsson, KL, bekräftad av T. Karlsson). **Halmstad** *Breared* fuktäng mellan Pickelsbohålan och Alenäshålan samt vitmosskärr i norra delen m m (Arnström & Åhrén 1979); Pickelsbohålan (5C 0i 49 43) mad vid den sänkta sjön 1981 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. Södra Halland sällsynt, mellersta och norra flerstädes (Lindeberg 1878). **Halmstad** *Halmstad* flerstädes, såsom ovanför Eket och Knävelstorp, nära stenbrottet (båda Ahlfvengren 1924). *Harplinge* Enet, SV om stugorna (Tjernberg 1973). *Snöstorp* Frännarp vid Furet (Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* vid Lygnern (Floderus 1931); halvön i Lygnern (Erdtman 1925 a).

Salix pentandra – jolster

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Jolster är ursprunglig men kulturgynnad. Arten växer i näringsrika till ganska näringsrika kärr, fuktiga ängs- och betesmarker, vid dammar, sjöar och vattendrag samt på industri- och ruderatmarker.

I trädgården Vargaslätten (*Breared*), som anlades på 1920-talet, växer intill en av dammarna ett imponerande jolsterträd med en brösthöjdsomkrets på 2,90 m.

177 rutor (79 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Salix purpurea – rödvide

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Veinge* Vessinge vid ån, *Ö. Karup* Finsbo och Gropemöllan, *Söndrum* Heagård samt *Vapnö* mellan Tiarp och Ågarp. Uppgavs av Osbeck (1788) från *Hasslöv* planterad i trädgården. Äldsta belägg från *Halmstad* Slottsmöllan under namnet *S. phylicifolia* 1892 (C. Tillman och H. Lenander, ombestämt av S. Grapengiesser 1947).

Rödvide har odlats länge. Det kan kvarstå under lång tid och ibland förvildas. De vanligaste växtplatserna för den bofasta arten finns i anslutning till småvatten, vattendrag, diken och vägar.

Arten härstammar från Central- och Sydeuropa.

26 rutor (12 %). Ganska sällsynt. Rapporterad från 4C 0i, 1e, 1f, 2e, 2f, 3e, 3g, 4f, 6e, 7b, 7c, 7d, 7e, 8b, 8d, 9d, 5B 2j, 7g, 7h, 5C 0d, 0f, 1b, 1g, 3a, 6B 0g och 5h. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra delen.

Salix purpurea × viminalis – rödvide × korgvide

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* och *Falkenberg* utan närmare angivelser. Samlad i *Ö. Karup* nära Hunnestorp 1929 (C. Blom i GB).

Enligt Hylander (1966 a) odlas denna hybrid sällan i vårt land och kan någon gång förvildas (eller uppkomma spontant?).

1 ruta (1%). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Eftra* (5C 1b 46 18) vägslänt utanför *Salix*-odling (ej i odlingen) 1994 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Salix repens var. **argentea** – sandvide

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *S. fusca* β *argentea* ('Särskilt på sandiga strandområden men även på fuktig mark vid Fröböke och på något ställe vid Halmstad'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift men med ståndortsuppgiften 'i flygsand och annan sandjord' (P. Osbeck i S, bestämt av T. Karlsson 1994; på arket även en kvist av var. *repens*).

Sandvidet är ursprungligt. Det växer främst på sandområden utmed kusten men sällsynt även i fuktängs- och myrvegetation längre in i landskapet.

56 rutor (25 %). Ganska vanlig utmed kusten, särskilt i södra och mellersta delen. Sällsynt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): allmän och oftast mängdvis på sandområdena efter kusten. Även ini landet.

Sandvide växer ofta tillsammans med krypvide och i många fall är det mycket svårt att veta var man skall dra gränsen mellan de båda varieteterna. Under inventeringen har vi haft en ganska vid definition av sandvide. En snävare avgränsning skulle naturligtvis minska ovanstående frekvensuppgift. Tidvis har sandvide och krypvide uppfattats som underarter, ssp. *argentea* och ssp. *repens* eller som arter, *S. arenaria* resp *S. repens*. I de offentliga herbarierna finns kollekter som bestämts till hybrider mellan de båda arterna, ibland även med en tredje art inblandad. Detta material redovisar vi inte.

Salix repens var. **argentea × viminalis** – sandvide × korgvide

Tidigare ej publicerad. Belägg från *Halmstad* Östra stranden på sandbankar 1905 (Ahlfvengren i S, av insamlaren kallad *S. caprea × viminalis*, ombestämd av B. Floderus 1935).

Salix repens var. **repens** – krypvide

Ett äldre provinsnamn är *jorvie* [jordvide].

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *S. incubacea* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Krypvide är ursprungligt men kulturgynnat. Det växer i både torra och fuktiga biotoper, t ex kärrkanter, sjö- och åstränder, klipp- och hedterräng vid havet, naturbetesmarker av fuktängs- och hedkaraktär, vägkanter, vägslänter och grustag.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Salix repens var. **repens × viminalis** – smalvide

S. × friesiana

Först uppgiven av Fries 1832 under namnet *S. angustifolia* som sällsynt i Halland. Äldsta belägg från *Halmstad* 1816 (E. Fries i UPS).

Smalvide kan uppkomma spontant men också förvildas från odling (Hylander 1966 a).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* Tröingeberg (5C 2a 47 03) skogsbryn vid cykelväg 1991 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* nedanför Petersberg 1910 och Stensådalen 1916 (båda Ahlfvengren i S); vid Stensåns utlopp 1940 (C. Blom i GB och S). **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; (F. Areschoug enligt Lindeberg 1878); 1903 och 1904 (Ahlfvengren i S); nära slottet 1821 (P. F. Wahlberg i UPS); kärret i strandskogen och Västra strandens dyner (Ahlfvengren 1924); Västra stranden 1925 (J. Wiger i GB). **Falkenberg** *Skrea* Storåns [Suseåns?] utlopp i Laholmsviken 1856 (E. P. Fries i UPS). **Kungsbacka** *Fjärås* 1917 (G. Erdtman i S, bestämd av B. Floderus 1935). *Onsala* bäck 200 m O om Bäcken 1956 (S. Holmdahl i GB).

[**Salix repens** ssp. **rosmarinifolia** – rosmarinvide]

Publicerad av Osbeck 1788 under namnet *S. rosmarinifolia* men utan lokaluppgift. Sannolikt var uppgiften grundad på en insamling från *Hishult* Oxhult, vid en damm, utan årtal (P. Osbeck i S, av insamlaren kallad *S. rosmarinifolia*, men ombestämd till *S. aurita* × *repens* av Floderus 1934 och kontrollerad av T. Karlsson 1994). I UME ligger ett ark med 3 kvistar av rosmarinvide och 1 kvist av en *S. triandra*-hybrid från Halland utan lokaluppgift 1860 (O. Cronhielm, bestämd av T. Karlsson 1994). Denna insamling verkar ovederhäftig och sannolikt har rosmarinvide inte påträffats i Halland.

Rosmarinvide, som står nära krypvide, växer närmast på fuktig, kalkhaltig mark i Skåne och Danmark.

Salix × rubens – grönpil

Grönpil är en hybrid mellan vitpil *S. alba* och knäckepil *S. fragilis*. Se kommentar under *S. fragilis*.

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *S. viridis* som tämligen allmän (honträd) i norra Halland. Äldsta belägg från norra Halland, senare hälften av 1800-talet (C. J. Lindeberg i S och UPS, bestämda av B. Floderus resp E. Marklund).

Grönpil odlas och förvildas lätt. Den sprider sig med avbrutna kvistar, som lätt bildar rötter, och naturaliseras ofta vid sjöar, dammar och vattendrag.

Grönpil har ökat kraftigt under 1900-talet.

144 rutor (65 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden.

Salix × smithiana – häckvide

S. caprea × *viminalis*

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *S. lanceolata* ('Här och där vid Halmstad').

Häckvide är en i Sverige ofta planterad och kanske ibland spontant uppkommen hybrid (Hylander 1966 a). I Halland är den bofast. En del ganska stora buskar eller träd, t ex vid havs- och åstränder, är förmodligen förvildade.

36 rutor (16 %). Ej tillräckligt uppmärksammad men sannolikt ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän som odlad, i synnerhet till häckar, och flerstädes förvildad.

Salix triandra – mandelpil

Först uppgiven av Gabrielsson 1882 från *Stråvalla* Löftabro.

Mandelpil är i Halland odlad och någon gång tillfälligt förvildad. I norra och mellersta Sverige är den inhemsk (Hylander 1966 a).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes (och planterad).

Laholm *Laholm* Snapparp vid Lagan på flera platser bl a vid 4C 4f 13 04, vattenhål vid ån 1983 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Halmstad* omedelbart V om Knebildstorpsbäckens utlopp (4C 7d 08 24) sandstrand, 1 ex 1988 (KG herbarium, bekräftad av T. Nitzelius). Känd sedan 1972 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Lagaoset (Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan 1933 (J. Wiger i S); Dragvägen och Västra stranden (båda Ahlfvengren 1924); omedelbart V om Knebildstorpsbäckens utlopp, 1 "buskträd" 1972 (B. G. Johansson i brev till PW). Ännu 1988 (se ovan). **Varberg** *Stråvalla* se primäruppgift. *Valinge* vägkant vid Torsgården O om Sämbosjön 1973 (M. Ohlander i GB). *Varberg* planterad (Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Tölö* Björkeris (Ahlfvengren 1924).

Salix triandra × viminalis – fyrisvide

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Varberg* vattentornet. Samlad i *Valinge* Bönarpssjöns nordsida nära bäck från Ryasjön 1973 (M. Ohlander i GB).

Fyrisvide är en odlad hybrid som någon gång förvildas (Hylander 1966 a).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Salix viminalis – korgvide

Först uppgiven av Linné 1755 "på olika ställen i Halland", baserat på uppgift av L. Aretin.

Korgvide odlas och förekommer ofta kvarstående eller förvildat. Arten är bofast i landskapet.

Korgvide är inhemskt i östra Europa och Asien.

72 rutor (32 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Myricaceae – porsväxter

Myrica gale – pors

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Pors är ursprunglig men något kulturgynnad. De knä- till midjehöga buskarna bildar täta bestånd i kärr, på fukthedar samt vid sjöar och vattendrag. Ibland kan man också finna glesa porsbestånd långt ute på högmossar – en miljö i vilken växten numera sprider sig. Här och där i norra Halland växer den också mer eller mindre rikligt på ganska torr mark utmed stengärdesgårdar.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Corylaceae – hasselväxter

Carpinus betulus – avenbok

Ett gammalt lokalnamn i södra Halland är *ambög*.

Först upppgiven av Montin 1766 ('Uti skogarna på Hallandsås, särdeles i Hishults Socken').

I Halland går nordgränsen för ursprunglig avenbok genom Lagadalen. Oftast ser man enstaka träd, främst på ganska stenig mark i lövblandskogar, men ibland är den också beståndsbildande. Avenbok odlas ofta som häckväxt och prydnadsträd. Förekomster norr om Lagadalen är antingen planterade eller förvildade, men exemplaren tycks vara livskraftiga och utvecklar mogna frön.

Landskapets största avenbokbestånd, ca 0,25 ha, finns på norra Lagastranden i *Knäred* Bassalt.

Karta 22. 31 rutor (14 %). Ganska vanlig i södra delen till Lagadalen. I övrigt planterad eller förvildad.

Ahlfvengren (1924): här och där i södra Halland upp till Lagan, som tycks vara nordgränsen.

Corylus avellana – hassel

Ett äldre provinsnamn är *hässle*.

Först publicerad av Fischerström 1761 från södra Halland men utan lokaluppgift. Omnämnd 1691 på en lantmäterikarta från *Gällinge* (Malmström 1939).

Hassel är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer enstaka eller i mindre bestånd i ekskogar, lövblandskogar och dungar, gärna i sluttningar och på något rikare mark, samt i anslutning till ängs- och betesmarker, nu ofta igenväxande.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Betulaceae – björkväxter

Alnus glutinosa – klibbal

Gamla provinsnamn är *alle* och *röal*.

Först uppgiven av Fischerström 1761 från södra Halland men utan lokaluppgift. Omnämnd 1688 på lantmäterikartor från *Breared* och *Vapnö* (Malmström 1939).

Klibbal är ursprunglig. Denna pionjärart, som gynnas av rörligt grundvatten och god tillgång på mineralnäring, växer beståndsbildande på frisk till blöt mark, särskilt vid sjöar och vattendrag. I mindre omfattning planteras den som skogsträd.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Alnus glutinosa × incana – klibbal × gråal

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Falkenberg* Falkenberg vid Herting baserat på uppgift av S. Svenson.

2 rutor (1 %) men sannolikt förbisedd. Troligen ganska vanlig utmed Ätran. Bofast. – Ahlfvengren (1924): flerstädes efter Ätran.

Falkenberg *Falkenberg* på flera platser utmed Ätran; t ex vid 5B 2j 35 41 vid Laxbron 1993 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson) och nedströms gamla E 6-bron (5C 2a 30 00) 1993 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Alnus incana – gråal

Åtminstone i *Gällared* används namnet *arre*.

Först uppgiven av Nyman 1868 från *Vessige*. Som odlad omtalad av Bexell 1818 ('Är av pastor Apelberg ifrån frö uppdragen på dess boställe Gunnestorp i Lindbergs socken').

Gråal är sannolikt en spontan invandrare i Ätrans dalgång och utmed Viskan uppströms Veddige.

22. Avenbok *Carpinus betulus.*

23. Gråal *Alnus incana.*

24. Dvärgbjörk *Betula nana.*

Dessutom har den planterats, ibland som skogsträd, och förvildats här och där i landskapet. De spontana förekomsterna växer ofta i blandbestånd med klibbal *A. glutinosa*, dock inte i alkärr. Som planterad tycks den klara sig hyggligt på ganska torr mark och sprider sig lätt, främst genom rotskott.

Karta 23. 37 rutor (17 %). Vanlig i Ätrans dalgång. I övrigt sällsynt och oftast planterad. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i Ätrans dalgång från Västgötagränsen ned till Falkenberg.

Betula nana – dvärgbjörk

Ett gammalt namn, åtminstone i *Breared*, är *piskeris* eller *jungfru Marie piskeris* (Nordin 1944).

Först uppgiven av Fries 1819 ('Sällsynt vid Smålandsgränsen i socknarna Tönnersjö, Breared etc.'). Belägg från området mellan Torsaberga och Linghult mot Smålandsgränsen utan årtal (E. Fries i UPS).

Dvärgbjörk är ursprunglig. Den växer beståndsbildande i högmossekanter samt i mosselaggar och andra typer av fattigkärr, oftast dominerade av pors *Myrica gale* och blåtåtel *Molinia caerulea*.

Karta 24. 9 rutor (4 %). Sällsynt i den sydöstra skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i mosskanter i södra Hallands skogsbygd.

Laholm *Knäred* Utskiften (4D 6a 05 07) mosse 1988 (JL, bekräftad av YJ). *Veinge* Åsbygget, 550 m V om nordligaste gården (4C 6j 03 19) mosselagg 1986 (PW); Skjutmålet Tönnersjö (4C 7i 07 47) fattigkärr 1980 (KG); ca 1200 m NV om och ca 1200 m NO om Bästhultasjön (Åhrén 1982 c). **Halmstad** *Breared* mellan Kullås och riksväg 25, kärrdråg, rikligt 1982 (KL); Hilleshult, omedelbart S om riksväg 25 (4C 8j 06 22) fattigkärr 1985 (KG); Ingärdsäng (4C 8j 36 28) fattigkärr 1986 (KG); Laängen (4C 8j 30 25) pors-blåtåteldominerat kärr, rikligt 1991 (KG herbarium), identisk med Hylteberg 1944 och Lahall 1977 (se nedan); Bäckalt (4C 9j 32 01) mossekant 1986 (KG); Hästilt, fuktig slåtteräng omedelbart V om gården (inplanterad av E. Andersson) 1982 (KG). **Falkenberg** *Gunnarp* SO om Svedjehuset (5C 7g 04 22) mosse mellan landsvägen och sjön Fegen 1980-talet (D. Johansson, NGN). Känd sedan 1920-talet (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Veinge* Bästhult i Götaflyet 1891 (L. Larsson i UPS); Lassabygget, flerstädes, sparsamt (Ahlfvengren 1924); mellan Lossbygget och Högsjön 1962 (N. Ekberg i GB); NO om Ettersjön, mosskanter 1962 (YJ i GB). **Halmstad** *Breared* se primäruppgifter; återfunnen mellan Thorsakulla och Lingilt (Hemberg 1925); utan årtal (Hartman i UPS); 1873 (Neuman i UPS); Mjöhult (Neuman enligt Hemberg 1925); vid Roshult 1910 (Ahlfvengren i UPS); Hylteberg, invid och öster om enskilda vägen från Hylteberg mot Singeshult, riklig förekomst i björkmosse (Nordin 1944), ännu 1991 (se ovan); Lahall, S om Porsbjärsmossen (Natur i Hallands län 1977), ännu 1991 (se ovan); Hilleshult (Hallenborg 1958 a); Brännalt, i mosskanten öster om landsvägen mot Esmared; Äskilt 2:3; Skiftebo, mitt på större högmosse, 1 ex, möjligen hybridform (båda Nordin 1944). *Tönnersjö* se primäruppgifter; 1883 (J. A. Gabrielsson i UPS); "Mossabygden" (Bexell 1817–19). **Falkenberg** *Gunnarp* Sotanäs (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924), ännu på 1980-talet (se

ovan); Tallsjö 1936 (C. Stenholm i GB). *Krogsered* Givhult, öster om enskilda vägen mot Tångabo, strödda exemplar i mosskanten 1935 (Nordin 1944).

Betula nana × pubescens – dvärgbjörk × glasbjörk

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Enslöv* Råmebo 1910, 2 mindre träd baserat på uppgift av T. Josefson. Äldsta belägg från *Veinge* mellan Lossbygget och Högsjön 1962 (N. Ekberg i GB); Lossbygget och Ettersjön 1962 (YJ i GB).

Hybriden mellan dvärgbjörk och glasbjörk uppkommer ganska lätt där föräldraarterna växer tillsammans.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Knäred* Utskiften (4D 6a 05 07) mosse 1990 (YJ, VL). **Halmstad** *Breared* Hilleshult, myren V om Hagen och myren 800 m V om Floarna 1987 (LEM, YJ); Kullås (4C 8i 04 15) kärr/mosse 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG); Bäckalt (4C 9j 33 01) mossekant nära dike 1986 (KG herbarium).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Betula pendula – vårtbjörk

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *B. alba* men utan lokaluppgift. Björk *Betula* markerad på lantmäterikartor från 1690 (Malmström 1939).

Vårtbjörk är ett ursprungligt, ljusälskande pionjärträd som trivs bäst på ganska torra till friska marker. Den koloniserar snabbt de flesta hyggen, övergiven odlingsmark samt bränd eller störd mark med blottad mineraljord. Arten är skogbildande, både med andra lövträd och med barrträd, främst tall *Pinus sylvestris*. Vårtbjörk planteras ofta.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Betula pendula × pubescens – vårtbjörk × glasbjörk

Denna hybrid har inte uppmärksammats under inventeringen. I UPS finns ett okontrollerat belägg från **Halmstad** *Breared* Skällås 1917 (O. Henriksson i UPS).

Betula pubescens – glasbjörk

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift.

Glasbjörk är ursprunglig och i likhet med vårtbjörk *B. pendula* ett pionjärträd. Den är dock något mindre ljuskrävande och klarar även att växa på fuktiga till våta marker, där den ofta bildar rena bestånd.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Fagaceae – bokväxter

Fagus sylvatica – bok

I vissa trakter används fortfarande det danska ordet *bög*.

Först uppgiven av Fischerström 1761 från södra Halland. På Felterus' halländska översiktskarta från 1652, med kompletterande trädslagstecken 1675, finns bokskogar markerade.

Bok är ursprunglig men odlas också som skogsträd. Den är ett skuggtåligt sekundärträd som utvecklas bäst på frisk mark med kalkhaltiga, finkorniga jordar och rörligt grundvatten, dock inte på styv lera. De flesta halländska bokskogar växer emellertid på kalkfattiga, moräntäckta sluttningar.

En del bokbestånd, som har lång kontinuitet genom att de växer i mer eller mindre svårtillgängliga branter, innehåller i dag stora naturvärden och är mycket skyddsvärda.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): allmän men ojämnt fördelad.

De största bokskogarna finns i det s k centralhalländska bokskogsområdet i Varbergs kommun. Bokskogsarealen i Hallands län uppgår till ca 5000 ha, vilket är något under 2 % av den totala skogsarealen (Larsson 1982). Bokens framtid som skogsträd är bekymmersam i Halland eftersom 75 % av bokskogsarealen utgörs av bestånd som är äldre än 80 år.

Quercus petraea – bergek

Först publicerad av Fries 1819 från *Drängsered* under namnet *Q. sessiliflora*. På Felterus' halländska översiktskarta från 1652, med kompletterande trädslagstecken 1675, finns ekskogar markerade.

Bergek är ursprunglig. Den är ett stormfast, skogbildande träd som främst växer på torr, näringsfattig och gärna blockig/bergig mark. Bergeksskogar täcker ofta de övre delarna av de för Halland typiska bergkullarna och bergåsarna. På de allra magraste ståndorterna blir bestånden krattliknande.

189 rutor (85 %). Vanlig. Tillsammans med ek *Q. robur* upptar bergeken 7000–8000 ha eller ca

3 % av skogsarealen i Hallands län (Larsson 1982). – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Quercus petraea × robur – bergek × ek

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Vapnö* Mickedala berg och *Askome* Yngered samt, baserat på uppgifter av K. Johnsson och G. Schotte, från *Hishult* Oxhults kronopark resp *Breared*. Äldsta belägg från *Steninge* Steninge glasbruk 1885 (A. Berg i LD, bekräftad av U. Olsson 1991).

Hybriden mellan bergek och ek uppstår lätt. Den är bofast i landskapet.

14 rutor (6 %) men otillräckligt uppmärksammad och rapporterad under inventeringen. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgifterna.

Vid kraftstationen i Skogaby (4C 3h 38 36) växer en hybridek med hela blad (f. *subintegrifolia*) som är känd sedan 1929. Se Wiger (1931). Belägg från 1931 (F. Ingvarsson i LD och J. Wiger i GB och S, bekräftad av U. Olsson 1991).

Quercus robur – ek

Först publicerad av Fischerström 1761 från södra Halland men utan lokaluppgift. På Felterus' halländska översiktskarta från 1652, med kompletterande trädslagstecken 1675, finns ekskogar markerade.

Ek är ursprunglig. Den är ett skogbildande, stormfast träd. Det kan växa på de flesta marktyper men utvecklas bäst på lerjordar med god vattentillgång. Ek planteras ibland som skogsträd, men i flertalet fall med främmande och okända provenienser.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. Se kommentar under bergek. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Quercus rubra – rödek

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Rödek är införd från östra Nordamerika. Den har planterats i mindre skogsbestånd och enligt enstaka iakttagelser kan den självföryngra sig. Tillfällig.

22 rutor (10 %). Rapporterad från 4C 2h, 4e, 4f, 4h, 6c, 9g, 5B 2j, 7h, 7i, 5C 0b, 1e, 1g, 2a, 2b, 6d, 6e, 8a, 8b, 6B 3d, 5d, 6g och 4g.

Ulmaceae – almväxter

Ulmus glabra – alm

Från *Gällared* finns namnet *älm* belagt.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *U. campestris* ('Sällsynt. På Karups Kyrkogård. Af frön härifrån hafva åtskilliga trän blifvit updragne i Hasslöf, som nu bära frukt, utom många mindre'). Omnämnd på en lantmäterikarta från Valinge 1728 av P. Wüchman. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Alm är ursprunglig. Den är ett skuggtåligt träd som trivs bäst på kalkhaltiga mulljordar, vilka är sällsynta i Halland. Enstaka träd eller mindre bestånd växer främst i mullrika sluttningar, bäckraviner och bergbranter men också i dungar och lundar tillsammans med andra ädla lövträd. Alm planteras ofta vid gårdar, i alléer och parker, där arttillhörighet och artrenhet nog kan diskuteras, eftersom import av utländska arter har varit och fortfarande är vanlig (Almgren m fl 1984). Almen är stormtålig, självsår sig lätt och utvecklar rikligt med stubbskott.

189 rutor (85 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Ulmus laevis – vresalm

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Vresalm, som är planterad på en del platser i landskapet, är bara funnen förvildad på en lokal. I Sverige är den ursprunglig på Öland.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Herting, vid Laxpromenaden (5B 2j 31 49) i naturlig lövvegetation i Ätrans gamla åfåra 1995 (SU, bekräftad av NGN).

Ulmus minor – lundalm

Vi känner inte till några äldre uppgifter om förvildad lundalm. Arten uppgavs av Ahlfvengren (1924) under namnet *U. campestris* som odlad från *Halmstad* och *Varberg*, vid vägen österut. Äldsta belägg från *Falkenberg* [troligen planterad] 1904 (S. Svenson i LD).

Lundalmen, som är vildväxande på Öland och Gotland, är i Halland endast funnen planterad och kvarstående. Den är tillfällig i landskapet. Vanligen planteras den s k Hörsholmsalmen, *U. minor 'Hoersholmii'*, som är relativt motståndskraftig mot almsjuka. Den har mycket smalare blad, mer upprätta grenar och smalare krona än huvudformen (Ekholm m fl 1991).

5 rutor (2 %). Rapporterad från 4C 6e, 5B 5j, 7g, 8h och 5C 0e.

Cannabinaceae – hampväxter

Cannabis sativa – hampa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 som sällsynt i odling och tillfälligt förvildad, t ex i *Breared* nära Bygget 1910, *Halmstad* Tivolitorget 1911 och, baserat på uppgift av S. Svenson, från *Falkenberg*. Äldsta belägg från *Halmstad* 1900 (C. Tillman i S). Hampa har odlats i Halland från slutet av järnåldern till mitten av 1900-talet.

Hampa är tillfällig. De flesta nutida fynden av den ettåriga arten har säkert sitt ursprung i spill från importerade fågelfröblandningar, som ofta innehåller hampfrön.

Arten, som troligen har sitt ursprung i västra Asien, odlades som spånadsväxt och medicinalväxt i Sverige redan under forntiden, från 1800-talet även som prydnadsväxt. De äldsta fynden är från yngre bronsålder (Hylander 1971, Hjelmqvist 1991).

7 rutor (3 %). Sällsynt.

Laholm *Knäred* Brånalt (4D 4a 06 23) vägkant 1989 (KG). *Skummeslöv* Skottorp, stationssamhället, vägren 1988 (YJ). *Ysby* Karsefors, vid kraftstationen 1989 (AE, SEJ). **Halmstad** *Halmstad* Wallbergsgatan (4C 7d 30 48) blomrabatt 1990 (PW). *Holm* Källstorp, rapsåker 1990 (G. Nilsson). **Falkenberg** *Falkenberg* Laxpromenaden (5B 2j 38 38) vid Ätran 1980 (SU). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, på tångvall längst in i Kausan, troligen ett resultat av tidigare fågelmatning, ett par små ex 1985 (Unger 1992).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Breared* se primäruppgifter. *Halmstad* se primäruppgifter; Gustavsfält 1955 (Blom 1961). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Fjärås* 1936 (S. Holmdahl i GB).

Humulus lupulus – humle

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid berg och gärdesgårdar uti skogsmark tämmeligen allmän'). Richardson (1752 s 35) anger humle som odlad och Fischerström (1761 s 234) meddelar att "Humlegårdar träffas här och där. Den bästa Humlan kommer från Breared socken". Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Vanliga växtplatser för humle är strandsnår vid havet samt klibbalkärr och klibbalridåer med frodig undervegetation längs bäckar och åar på kustslätten (fig 64). Här växer både han- och honplantor, vilket utgör ett viktigt kriterium för att arten är ursprunglig i denna miljö (jfr Suominen 1990). Förr odlades humle för användning vid öltillverkning, i vårt land sedan 1200-talet (Hylander 1966 a), och man ser den ganska ofta förvildad eller kvarstående i snår, bryn och stenrösen intill bondgårdar och torpplatser. Dessa förekomster består enbart av honplantor eftersom endast honväxten odlades. Det är ju honblomställningar, "kottar", som efter blomningen användes vid ölbryggning. I Halland odlas humle fortfarande i liten skala av kulturhistoriska skäl.

Karta 25. 152 rutor (68 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Urticaceae – nässelväxter

Urtica dioica – brännässla

Ett vanligt namn i södra och mellersta Halland är *nälla*.

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Fru Friherrinnan Mariana Cojet på Dömestorp har af nässlor låtit bereda et vackert Lin och upgöra det till spånad'). I handskrift 1789 uppger Osbeck att "Major Krassau, som bodde här på Dömestorp, lät plantera nässlor".

Brännässla är mycket kulturgynnad men möjligen ursprunglig. Den odlades dock som spånadsväxt redan under yngre stenåldern (jfr s 37). Arten växer i täta bestånd på kväverik mark, t ex tånggödslade, skyddade havsstränder, klibbalkärr och näringsrika lövskogar. Vanliga kulturståndorter är betesmarker, diken, gödselstäder, hönsgårdar, ladugårdsbackar, utkasthögar och diverse ruderatmarker i anslutning till odling och bebyggelse. Brännässla är en av de många växter som gynnas av vår tids kvävenedfall och rikedom på igenväxningsmarker.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Skogsnässla *U. dioica* var. *holosericea*, som saknar eller har sparsamt med brännhår på stjälk och bladskaft, har inte uppmärksammats under inventeringen och är såvitt vi vet inte funnen i landskapet. Enligt Mossberg m fl (1992) är den sydlig och växer sällsynt i näringsrika lövskogar.

Urtica urens – etternässla

Kallas i likhet med brännässlan för *nälla* i södra och mellersta Halland.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet men utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Etternässla är en gammal, kulturgynnad art. De förekomster man hittar i ursprunglig miljö på havsströndernas tångvallar bör nog tolkas som sekundära (jämför stillfrö *Descurainia sophia* och klibbkorsört *Senecio viscosus*). I övrigt växer den ettåriga, ljuskrävande och ganska konkurrenssvaga arten främst på kväverika och gärna

25. Humle *Humulus lupulus.*

26. Etternässla *Urtica urens.*

27. Stor ormrot *Bistorta major.*

lätta jordar. Vanliga kulturståndorter är grönsaks- och potatisland, handelsträdgårdar, plantskolor, gödselstäder, hönsgårdar etc.

Karta 26. 101 rutor (45 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Viscaceae – mistelväxter

[**Viscum album** – mistel]

Först uppgiven av Montin 1766 ('I Hallandsås skogar enligt Osbeck samt mellan Drängsered och Slättåkra uti stora skogen'). Osbeck tar dock inte upp arten i sin *Utkast til Flora Hallandica* 1788. På Riksmuseet finns ett ark ur Montins herbarium med texten "Samlad i Halland, där den påträffas sällsynt". Pollenfynd har gjorts i *Kvibille* Danstorpsmossen och Iglasjömossen (Öster & Linnman 1949) samt i *Veinge* Mästocka (Karlsson 1975).

Aktuella uppgifter saknas.

Mistel är en halvparasit som växer på främst lind *Tilia cordata*, apel *Malus domestica*, lönn *Acer platanoides*, hagtornsarter *Crataegus*, rönn *Sorbus aucuparia* och päron *Pyrus communis*. I Sverige finns aktuella förekomster i Småland, Östergötland, Södermanland, Västmanland, Uppland och Gotland (Aronsson m fl 1995).

De halländska misteluppgifterna är inte särskilt detaljerade och måste bedömas som osäkra. Sannolikt är det inte fråga om spontana förekomster. Belägget från *Halmstad* är säkert från odlad mistel, vilket kanske också gäller Montins insamling från 1700-talet och Gabrielssons från *Drängsered*. Bexell återger troligen endast Montins uppgift och eftersom Osbeck inte tar upp arten i sin *Utkast till Flora Hallandica* kan man nog bortse från hans av Montin återgivna uppgift från Hallandsåsen.

Äldre uppgifter. Se primäruppgifter; skogen mellan Drängsered och Torup (Bexell 1818). **Halmstad** *Halmstad* 1923 (J. Wiger i S). [Säkert odlad.] **Hylte** *Drängsered* 1881 (J. A. Gabrielsson i GB).

Aristolochiaceae – hålrotsväxter

Asarum europaeum – hasselört

Tidigare ej publicerad.

Hasselört är en medicinal- och prydnadsväxt som åtminstone tillfälligt kan förvildas. Arten, som härstammar från södra, västra och mellersta Europa, är känd från Sverige sedan 1744.

2 rutor (1 %). Troligen otillräckligt rapporterad.

Laholm *Hishult* strax N om kyrkan (4C 1j 34 10) i sluttning med lövskog, förvildad 1991 (H. Gudmundsson). **Varberg** *Veddige* Vabränna, kvarstående 1980-talet (LS).

Polygonaceae – slideväxter

Aconogonon alpinum – alpslide

Tidigare ej publicerad.

Alpslide är en prydnadsväxt som sällan förvildas. Den är ursprunglig i bergstrakter i mellersta och södra Europa

samt sydvästra Asien. I Sverige uppmärksammades den som förvildad första gången 1907.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Veinge* Erkeshult (4C 6j 33 02) vid gårdsruin, kvarstående 1984 (PW, bekräftad av T. Karlsson).

Aconogonon divaricatum – vippslide

Tidigare ej publicerad.

Vippslide är en kvarstående eller tillfälligt förvildad prydnadsväxt som härstammar från östra Sibirien och norra Kina.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 45 07) avfallstipp 1991 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson); f d Östra station (4C 7d 12 48) i den gamla stationsträdgården, ett stort bestånd, kvarstående 1993 (GM, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Bistorta affinis – bergormrot

Tidigare ej publicerad.

Bergormrot är en flerårig prydnadsväxt som härstammar från Himalaya. Den är funnen tillfälligt förvildad på fyllnadsjord.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Övraby* Karlstorp (4C 8e 15 25) grustag med fyllnadsjord 1988 (PW i LD, bestämd av J. Palmberg-Gotthard). Svensk primäruppgift.

Bistorta major – stor ormrot

Polygonum bistorta

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Utvidgar sig mer i Hasslöfs Träg. än man åstundar'). Arten pryder sedan lång tid tillbaka Osbecks grav på kyrkogården i *Hasslöv*.

Stor ormrot är en prydnads- och medicinalväxt som numera är ovanlig i odling. Den kan emellertid kvarstå länge och emellanåt förvildas, främst i vägkanter. Utmed Viskans nedre lopp är den sedan seklets början känd som naturaliserad på flera platser i gräsdominerad strandvegetation. Ett par liknande förekomster finns också vid Ätran.

Arten är ursprunglig i bergstrakter i Europa och Asien (Conert m fl 1981). I Sverige är den känd som förvildad sedan 1795 (jfr Osbecks trädgårdsuppgift ovan).

Karta 27. 19 rutor (9 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Hasslöv* O om kyrkan (4C 1f 32 24) lövlund, förvildad 1980-talet (PW). Känd sedan 1911 (se nedan). *Ränneslöv* Vallberga, kvarstående på gammal tomt 1980-talet (AL). *Veinge* Eslared (4C 6j 13 47) på jord vid skogsväg 1983 (PW); SO om Antorp (4C 5h 17 22) gammal tomt, kvarstående 1989 (K/LEM). *Våxtorp* Vindrarp, ca 100 m V om vägskälet, vägdike 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* 700 m S om kyrkan, vägdike 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Enslöv* Skavböke, SV om kapellet (5C 0g 27 36) vägkant, förvildad 1988 (PW); Billan (5C 0h 42 05) vägkant och igenväxande åker, kvarstående och förvildad 1986 (KG), känd sedan 1950 (se nedan); Kragared (5C 1h 23 38) lövdunge, förvildad 1984 (KG herbarium); Hagarna (5C 1g 10 07) vägkant, förvildad 1987 (KG). **Falkenberg** *Abild* Klövedal (5C 2c 27 27) kvarstående på sedan 1973 övergiven tomtmark 1989 (MA). *Asige* Tornared (5C 3d 03 21) vägkant 1989 (KG). *Askome* Klev (5C 5d 3- 1-) vägkant, förvildad 1991 (AP). *Fagered* 350 m N om kyrkan (5C 9d 15 07) vägdike 1990 (NGN). *Falkenberg* Ätrans gamla fåra vid Hertings kraftstation (5B 2j 31 49) 1991 (SU). *Gällared* Stenstorp (5C 7d 15 13) vägdike vid väg 153 (HK). *Ljungby* Höstena gård (5C 5b 02 19) vägkant 1980-talet (SU). *Stafsinge* 500 m SSO om pkt 13,06 (5B 3j 17 16) vid ödehus 1980-talet (SU). **Varberg** *Ås* NV om Åskloster (6B 0g 03 32) nära Viskans mynning 1985 (B/SS i LD). Känd från området sedan 1916 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* prästgården 1911 (Ahlfvengren i GB och S). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Laholm* Kungsgården 1890 resp 1891 och 1895 (P. Söderberg i S resp LD). **Halmstad** *Enslöv* Billan, vägkant 1950 (H. Andersson i LD). Ännu 1986 (se ovan). *Halmstad* flera insamlingar mellan 1861 (A. Lyttkens i UPS) och 1896 (A. Wigforss i LD); gamla kyrkogården 1908 (Ahlfvengren i S). **Falkenberg** *Eftra* Stensjö 1921 (J. Wiger i S). *Gällared* Berg 1960-talet (MJ). *Vinberg* vid Ätran strax uppströms E 6-bron 1970 (NGN). **Varberg** *Sällstorp* vid Skuttran (Gabrielsson 1882). *Veddige* Viskans strand S om Hjörnetorp 1970 (M. Ohlander i GB). *Värö* utefter Viskans nedre lopp 1956 (S. Holmdahl i GB); nedanför Haralds (Ohlander 1972). *Ås* Åskloster och Viskans utlopp i Klosterfjorden 1916 (G. Erdtman i S); på ön i Viskans utlopp och i Åsklosters park 1950 (F. Lundberg i GB); utefter Viskans nedre lopp 1956 (S. Holmdahl i GB). I området ännu 1985 (se ovan). **Kungsbacka** *Ölmevalla* N om Stenvik, SO om Åsa kapell (Elfström 1971).

Bistorta vivipara – ormrot

Polygonum viviparum

Först uppgiven av Theorin 1865 som allmän. [Antingen en grov felbedömning eller förväxling med någon annan art.] Neuman (1884) anger arten från *Halmstad* i diken mellan cellfängelset och "Hylte backe".

Ormrot är en nordlig art med ungefärlig sydgräns genom södra Bohuslän och Västergötland samt norra Småland. Den växer på frisk till fuktig, ofta kulturpåverkad mark med lågvuxen, gräsdominerad vegetation.

Aktuella uppgifter saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

[Uppgiften av Johansson (1982 a) från *Gällared* Berg sluttning mot Ätran gäller *B. major*.]

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Varberg** *Varberg* strandvallar 1925 (T. Swanström i S, bekräftad av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Släp* Skörvalla (F. Liljedahl enligt Ahlfvengren 1924).

[*Steninge* strandreservatet (Höijer 1947). Belägg saknas och uppgiften är tvivelaktig.]

Fagopyrum esculentum – bovete

Först publicerad av Osbeck 1788 ('Uppkommer om våren, der Bohvete-kärfvar stått'). Som odlad uppgiven av Fischerström 1761 ('Bohvete, som i Finland gifver sin brukare 30:de till 50:de kornet, utsås sällan'). Sieurin (1844) har följande att säga om bovete i Halland: "Norr om Varberg är det nästan rart att träffa åkrar deraf, då de deremot mellan Varberg och Falkenberg förekomma temligen allmänt och det på den magraste sandjord." Växten har odlats i landskapet sedan slutet av järnåldern (Liljegren & Lagerås 1993).

I Halland odlas bovete numera i liten skala som trädgårds- och bifoderväxt. Den ettåriga, frostkänsliga arten trivs bäst på sandiga jordar och kan tillfälligt förvildas. Fram till och med första världskriget var bovete en ganska viktig livsmedels- och grönfoderväxt på de lätta jordarna i södra och mellersta Halland. Den förekom då också som ogräs i säd och på ruderatmark (Ahlfvengren 1924, Larsson 1975 b).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): på sandiga åkrar (samt odlad).

Falkenberg *Falkenberg*, vid Söderleden N om "Lerhålan" (5B 2j 26 35) 1987 (SU).

Äldre uppgifter från ett 10-tal socknar från *Våxtorp* i söder till *Veddige* i norr.

Fagopyrum tataricum – sibiriskt bovete

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad*, på barlast. Äldsta belägg från *Gällinge* 1891 (A. Svensson i GB) och *Onsala* 1891 (A. N. Jonsson i UPS).

Till Halland tycks sibiriskt bovete ha kommit med barlast och som fröförorening. Endast äldre, tillfälliga förekomster är kända.

Växten härstammar från Sibirien, mellersta Asien och Himalaya. I Sverige är den känd sedan 1835.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* strax O om stationen 1952 (F. Lundberg i GB). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; på barlast 1908 (Ahlfvengren i S); badhusviken 1927 (Wiger 1931). **Falkenberg** *Skrea* Källstorp, i bovetefält (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Värö* Väröbacka station, på bangården 1937 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Gällinge* och *Onsala* se äldsta belägg.

Fallopia convolvulus – åkerbinda

Ett gammalt lokalnamn från *Stamnared* är *katehomle* [katthumle], syftande på att växtsättet liknar humlets. *Katt* i nedsättande betydelse (Vide 1966).

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Åkerbinda är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga, ljuskrävande och ganska konkurrenssvaga arten växer främst i åkrar, trädgårdsland, nyanlagda gräsmattor, på jordhögar och ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Fallopia dumetorum – lövbinda

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('Klänger sig uppför bönstänger i Trägården').

Lövbinda är ursprunglig men något kulturgynnad. Den ettåriga, slingrande/klättrande arten växer främst i anslutning till bergbranter och hällmarker med lövträd och snår. Enstaka fynd har gjorts på trädbevuxna sanddyner samt längs åker- och vägrenar.

Karta 28. 68 rutor (30 %). Ganska vanlig på kustslätten och i den norra övergångsbygden. I övrigt sällsynt eller utan förekomster. Frekvensen ökar mot norr. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Fallopia japonica – parkslide

Reynoutria japonica

Först publicerad av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm, vid trädgårdsmästarbostället. I handskrift 1949 av Lundberg från *Hanhals* Hålabäck, förvildad 1945. Belägg från 1945 i GB.

Parkslide är en införd, flerårig prydnadsväxt som förvildats och naturaliserats. Den bildar höga, täta snår i anslutning till vägar eller i bryn mot tomter, på diverse ruderatmarker och någon gång vid havsstränder, t ex på strandhedar. Ibland betraktas den som ett besvärligt ogräs. Under loppet av några decennier har arten genom plantering och trädgårdsutkast spritts över hela landskapet.

Parkslide, som är hemmahörande i östra Asien, infördes som prydnadsväxt till Sverige under 1800-talet och är känd som förvildad sedan 1909.

Karta 29. 111 rutor (50 %). Ganska vanlig i hela landskapet.

Äldre uppgifter från socknarna *Fjärås*, *Frillesås*, *Hanhals*, *Släp*, *Tölö*, *Veddige* och *Ås*.

28. Lövbinda *Fallopia dumetorum*.

29. Parkslide *Fallopia japonica*.

30. Jätteslide *Fallopia sachalinensis*.

Fallopia sachalinensis – jätteslide

Reynoutria sachalinensis

Först uppgiven av Wiger 1926 från *Halmstad* Slottsmöllan, vägkant, utkommen ur trädgård. Svensk primäruppgift (Hylander 1971). Belägg från 1925 i S.

Jätteslide växer på liknande ståndorter som parkslide *F. japonica*, men tycks ha större krav på vatten- och näringstillgång. I likhet med denna är den en prydnadsväxt som förvildats och naturaliserats. Växten är flerårig och mycket livskraftig, men eftersom den inte planterats i samma utsträckning som parkslide har den inte förvildats i lika hög grad som denna.

Arten, som härstammar från Sachalin och norra Japan, uppmärksammades som förvildad i Sverige första gången 1918.

Karta 30. 25 rutor (11 %). Sällsynt.

Äldre uppgifter finns endast från *Halmstad*.

Persicaria amphibia – vattenpilört

Polygonum amphibium

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Vattenpilört är en ursprunglig men kulturgynnad flytbladsväxt som också kan växa på land. Som vattenväxt är den beståndsbildande i näringsrika eller ganska näringsrika vatten – sjöar (fig 103), åar med sakta rinnande vatten, dammar, märgelhålor, havsnära strandgölar och någon gång större diken. Den saknas i torvmarksvatten. På land växer vattenpilört på stränder och i fuktsänkor i betesmarker men framför allt på åker- och vägrenar samt diverse ruderatmarker, både torra och fuktiga.

Karta 31. 138 rutor (62 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän, i synnerhet landformen.

Persicaria hydropiper – bitterpilört

Polygonum hydropiper

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet (L. Montin i S).

Bitterpilört är ursprunglig men kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation är den funnen på mineraljordsstränder och i alkärr. De vanligaste växtplatserna finns emellertid på fuktig, kulturpåverkad mark – vid märgelhålor och dammar, utmed vattendrag och diken genom betes- och åkermarker samt på stigar, åkervägar och i åkerkanter.

217 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

31. Vattenpilört *Persicaria amphibia.*

32. Strandpilört *Persicaria lapathifolia* ssp. *lapathifolia.*

33. Rosenpilört *Persicaria minor.*

Persicaria lapathifolia ssp. **lapathifolia** – strandpilört

Polygonum lapathifolium ssp. *lapathifolium*

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *Polygonum nodosum* från *Halmstad* hamnen och från *Varberg* samt, baserat på uppgifter av S. Svenson och S. E. Almquist, från *Falkenberg* resp *Släp* Särö. Äldsta daterade belägg från *Varberg* 1838 (E. Fries i UPS, bestämt av S. Ekman och T. Knutsson 1986).

Strandpilört är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer främst på sandiga, tånggödslade havsstränder. Några få fynd har gjorts i majs- och betåkrar samt ett i en handelsträdgård.

På havsstränder förekommer mellanformer mellan strandpilört och vanlig pilört.

Karta 32. 42 rutor (19 %). Vanlig utmed hela kusten. Fem, sannolikt tillfälliga inlandsfynd. – Ahlfvengren (1924): sällsynt (?).

Persicaria lapathifolia ssp. **pallida** – pilört

Polygonum lapathifolium ssp. *pallidum*

Pilört (och åkerpilört) har åtminstone förr kallats *rullbajna* [rullben, kanske med syftning på de uppsvällda stjälklederna] i södra Halland, *rôkniv* i mellersta Halland och *röknä* [rödknä] i *Fjärås*.

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *Polygonum lapathifolium* ('På gödsel etc).

Pilört är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den växer på tånggödslade havsstränder, men framför allt kan den uppträda rikligt i åkerkanter och plantskolor, vid gödselstäder, på jordupplag och i nyanlagda gräsmattor.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Persicaria maculosa – åkerpilört

Polygonum persicaria

Äldre provinsnamn på åkerpilört (och även pilört) är *höllbajna* [hålben] eller *rullbajna* [rullben]. I *Fjärås* kallas arten för *röknä* [rödknä].

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Höllbajna. Desse äro ibland de värsta ogräsen uti Åkrar'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Åkerpilört är sannolikt ursprunglig på havsstränder. Den är dock starkt kulturgynnad och växer främst i kanterna av vårsädesåkrar, i trädgårds- och potatisland, betesmarker och tidvis uttorkade vattensamlingar samt på ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

På Riksmuseet finns en kollekt under namnet *Polygonum persicaria* f. *exoticum* från *Lindome* Dverred med följande kommentar: "Ett större bestånd växande på bomullsavfall, sannolikt Texasbomull, 12/9 1930, meterlång, med

habitus som *P. nodosum* Pers., ännu ej blommande i mitten av sept. (Konstant bliven ras, uppkommen i varmare Nordamerika?) C. Blom."

Persicaria minor – rosenpilört

Polygonum minus

Först uppgiven av Fries 1817 ('I synnerhet i kärr vid kusten').

Rosenpilört är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar oftast mindre bestånd i hällkar, på tidvis översvämmade och mer eller mindre dytäckta mineraljordsstränder vid sötvatten samt i periodiskt vattenfyllda eller långvarigt fuktiga sänkor och gropar i betesmarker och på havsstrandängar. Då och då finner man den också på fuktiga stigar och skogsvägar.

Karta 33. 72 rutor (32 %). Ganska vanlig på kustslätten och i den södra och norra övergångsbygden, sällsynt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Polygonum aviculare – trampört

Äldre provinsnamn är *gauragräs* [gårdsgräs] och *rev-* eller *rajvagräs*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Trampört är ursprunglig (åtminstone vissa former) men starkt kulturgynnad. Den växer dels på tånggödslade havsstränder, dels på starkt kulturpåverkade ståndorter som gårdsplaner, jord- och grusplaner, åkervägar, stigar, jordhögar, nyplanerade områden och åkrar.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): allestädes.

Arten utgör ett mångformigt komplex, som genom tiderna delats på olika sätt. I Halland finns tre underarter som ganska nyligen urskilts: bägartrampört ssp. *microspermum*, stor trampört ssp. *aviculare* och smal trampört ssp. *rurivagum* (se Mossberg m fl 1992). Mellanformer är vanliga. Under större delen av inventeringstiden har vi inte tagit hänsyn till denna uppdelning. Alla tre underarterna finns emellertid i området och verkar vara mycket vanliga. Stor trampört och smal trampört växer dels på stränder, dels på nyligen störd och ganska lucker jord. Bägartrampört växer främst på stabiliserad mark med hårt slitage och gles växtlighet.

[**Polygonum raii/oxyspermum** – sandtrampört/ näbbtrampört]

Uppgiven av Gabrielsson 1882 som *P. raii* från *Halmstad*, havsstranden. Vid denna tid var *P. oxyspermum* inte urskild. Belägg saknas. Enligt Neuman (1882) var uppgiften sannolikt grundad på luxurierande former av *P. aviculare*.

Sandtrampört växer mycket sällsynt på sandiga havsstränder i västra Danmark och Norge (Mossberg m fl 1992).

Rheum × rhabarbarum – rabarber

R. × cultorum

Tidigare ej publicerad.

Rabarber är en allmänt odlad köksväxt som kan kvarstå länge i övergivna trädgårdar och på torpplatser. Ibland finner man den också förvildad i naturbetesmarker och i anslutning till trädgårdsutkast långt från bebyggelse.

20 rutor (9 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Lokaler med förvildade rabarber: **Laholm** *Ränneslöv* Staffanstorp (4C 2h 31 12) bäckkant 1989 (KG). **Halmstad** *Breared* Fägrilt (4C 7h 49 36) kanten av en betesvall 1987 (KG). **Falkenberg** *Källsjö* Källsjö (5C 9c 28 00) vägdike 1991 (KG). **Varberg** *Gödestad* Himleån vid Brogård (5B 7i 34 32) åslänten 1993 (IL). **Kungsbacka** *Tölö* Anneberg (6B 7f 02 30) stenig lövskogssluttning nära bebyggelse 1990 (JK).

Rumex acetosa – ängssyra

Äldre lokalnamn är *surblacka* [*blacka* = stort blad], *surpil* och *surpiller*. Det senare också använt om harsyra *Oxalis acetosella*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Ängssyra är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer vid havsstränder, i torra till fuktiga ängs- och betesmarker, på övergivna åkrar, åker- och vägrenar samt ruderatmarker.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rumex acetosella – bergsyra

Ett lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *kråksyra*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

R. acetosella brukar uppdelas i två underarter, bergsyra i snäv mening ssp. *acetosella* och rödsyra ssp. *tenuifolius*. Under inventeringen har denna uppdelning inte beaktats.

Bergsyra är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer främst på torr och näringsfattig mark med gles växtlighet – sandhedar, häll- och betesmarker, trädesåkrar, vägkanter, grustag, järnvägsområden och ruderatmarker. På hällmarker

och sandfält förekommer den ofta rikligt och färgar då marken vackert rödbrun.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

[**Rumex aquaticus** – hästskräppa]

Hästskräppa uppges från Halland av tre författare: Osbeck (1788), Fries (1817) och Lindeberg (1878). På Osbecks och Fries' tid omfattade *R. aquaticus* fyra nutida arter och enligt Neuman (1884) bör de båda botanisterna ha avsett *R. longifolius* och sannolikt även *R. hydrolapathum*. Enligt Lindeberg hade Lyttkens samlat hästskräppa vid Halmstad men Neuman (1884), som granskat Lyttkens herbarium, fann ingen *R. aquaticus*, men väl två stora ex av *R. obtusifolius*. Ahlfvengren (1924) har följande kommentar: " Alla äldre uppgifter om förekomsten av *R. aquaticus* i Halland äro att hänföra till ovannämnda art" [*R. longifolius*].

Rumex aquaticus × hydrolapathum – storskräppa

Uppgiven av Wiger 1950 under namnet *R. maximus* som ny för landskapet från *Halmstad* hamnområdet 1927. Belägg i S.

Enligt Hylander (1966 a) kan storskräppa bilda rika bestånd även utan föräldraarternas närvaro.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Rumex conglomeratus – dikesskräppa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad*, Nissan vid Dragvägen. Belägg från 1909 i GB och S, bekräftade av S. Snogerup. Enligt Wiger (1926) sågs dikesskräppan på ovanstående lokal 1923 men därefter förstördes växtplatsen vid anläggandet av kajer.

I Sverige är dikesskräppa inhemsk endast i Skåne, där den växer i åar, bäckar och diken (Weimarck & Weimarck 1985). Den är bofast även i Blekinge och på Gotland samt tillfällig på ruderatmark i en del andra landskap. Arten är klassificerad som sällsynt (Aronsson m fl 1995).

Aktuella uppgifter saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Onsala* 1892 (Bildt och Jonsson i GB); Draget, på ruderatmark 1929 (G. Samuelsson och A. Zander i S, bekräftad av S. Snogerup).

Rumex crispus – krusskräppa

Ett provinsnamn från mellersta Halland på olika skräppor är *swinabla*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Krusskräppa är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I naturlig vegetation växer den på tånggödslade klipp- och stenstränder vid havet samt i stabiliserade dynområden. Vanliga kulturståndorter är natur- och kulturbetesmarker, åkerrenar, väg- och dikeskanter, gårdsmiljöer samt grustag och ruderatmarker.

216 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rumex crispus × hydrolapathum – krusskräppa × vattenskräppa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Stensåns utlopp. Belägg från 1916 i S, bekräftad av S. Snogerup.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1925 (W. Palmaer i S, bekräftad av S. Snogerup); Gottskär, i strandkanten nära ett hus 1929 (G. Samuelsson och A. Zander i GB och SBT).

Rumex crispus × longifolius – krusskräppa × gårdsskräppa

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Ö. Karup* och *Snöstorp* Fyllinge, vägkanter. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Tillfälliga förekomster på kulturpåverkad mark där föräldraarterna möts.

4 rutor (2 %). Förbisedd men sannolikt ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Breared* Riskull, NV om gårdarna (4C 9h 32 33) betesvall 1984 (KG herbarium, bekräftad av S. Snogerup 1991). *Söndrum* Söndrum (4C 7d 12 05) störd gräsmark 1984 (KG herbarium, bekräftad av S. Snogerup 1991); Fammarp (4C 7c 35 35) vid märgelhåla 1984 (KG). **Varberg** *Sibbarp* Gödeby (5C 5a 14 42) gräsmark vid ån 1988 (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* se primäruppgifter; Hemmeslövs gård och Hemmeslövs strand 1929 (C. Blom i GB och S, bekräftade av S. Snogerup). **Halmstad** *Halmstad* hamnen 1911 (Ahlfvengren i GB och S, bekräftade av S. Snogerup). *Snöstorp* se primäruppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Sällstorp* Ulvatorp (Erdtman 1925 a). *Varberg* utan årtal (Fries i S). *Värö* Norvära (Johansson 1964). **Kungsbacka** *Fjärås* på dikeskant vid vägen till Tjolöholm O om Kullen 1963 (S. Nilsson och M. Ohlander i GB). *Lindome* Dverred 1930 (C. Blom i GB och S, bekräftade av S. Snogerup). *Tölö* Annebergs station 1928 (T. Borgvall i GB).

Rumex crispus × obtusifolius – krusskräppa × tomtskräppa

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *R. acutus* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

1 ruta (1 %). Förbisedd men troligen sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes. Angiven från 11 socknar från *Våxtorp* i söder till *Släp* i norr.

Halmstad *Breared* Hilleshult, Sönnergården (4C 8j 01 14) naturbetesmark 1986 (KG herbarium, bekräftad av S. Snogerup 1991).

Rumex crispus × sanguineus – krusskräppa × skogsskräppa

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Lyadalen. Belägg från 1916 i S.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Rumex hydrolapathum – vattenskräppa

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *R. aquaticus* [se kommentar under denna art]. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Vattenskräppa är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer på grunt vatten i näringsrika miljöer, ofta nära havet – bäckar, åar, gölar och kärr.

Karta 34. 11 rutor (5 %). Kustbunden. Ganska sällsynt i **Kungsbacka** och **Varberg.** Sällsynt i **Laholm** och **Falkenberg.** Ej funnen i **Halmstad** och **Hylte.** – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Dömestorp (4C 1f 41 14) i Stensån 1980-talet (YJ). **Falkenberg** *Eftra* Suseån (5C 1a 14 31) nära utloppet 1982 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Stråvalla* havsstranden SV om Martes (6B 1g 17 03) 1980-talet (LS). *Tvååker* Galtabäck (5B 5h 35 32) i bäcken nära Lerjan 1980-talet (IL). *Veddige* Viskan uppströms Åsbro (6B 0h) 1982 (IL); Viskan vid Telnebacka (6B 0i 44 17) 1988 (IL). *Ås* Viskan NV om Åskloster (6B 0g) 1985 (B/SS). Känd sedan 1910 (se nedan). **Kungsbacka** *Fjärås* Älenäs (6B 5i 33 01) fuktstråk mot sjön 1988 (JK). *Hanhals* Oxanabben–Rabben (6B 4f 45 21) 1990 (IB, LSa, GT). *Landa* Rågelund (6B 2g 19 02) strandgöl 1988 (KG). *Vallda* Brandshultsviken (6B 6d 08 49) 1988 och Sandö (6B 6d 02 24) sötvattenspåverkade, obetade strandängar 1988 (båda UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg. *Skummeslöv* bäck vid stranden (Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* Stensåns nedre lopp (Neuman 1884); större dike strax V om kyrkan (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Vessige* invid Lillån (Lundegren 1949). **Varberg** *Sällstorp* åbron N om kyrkan, "lokalen nu förstörd" (Ohlander 1976). *Varberg* strandbäck S om Apelvik (Svenson 1928); Apelviken ca 100 m från havet 1964 (G. Svensson i GB). *Veddige* Hjörne gård 1969 (M. Ohlander i GB); Näs (Ohlander 1971). *Värö* Viskan (S. Johnson enligt Svenson 1928); Haralds vid ån (Ohlander 1972). *Ås* Viskans nedre lopp vid Åskloster 1910 (Ahlfvengren i GB och S, bekräftade av S. Snogerup), ännu 1985 (se ovan); bäck 400 m SSO om kyrkan 1971 och Viskans östra strand ovanför Nyebro 1971 (båda M. Ohlander i GB); nedanför Kullsgård (Ohlander 1972). **Kungsbacka** *Idala* S om Röstorps bro (Ohlander 1967, eventuellt hybrid enligt C. Blom).

[**Rumex hydrolapathum × longifolius** – vattenskräppa × gårdsskräppa]

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* V om kyrkan. Vi har inte kunnat finna något belägg.

Rumex hydrolapathum × obtusifolius – vattenskräppa × tomtskräppa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Stensåns utlopp. Belägg från 1916 i S.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* se primäruppgift. **Varberg** *Ås* ca 400 m SO om kyrkan, dikesbäck 1976 (M. Ohlander i GB).

Rumex longifolius – gårdsskräppa

Ett provinsnamn från mellersta Halland på olika skräppor är *swinabla*.

Först uppgiven av Theorin 1865 som allmän i södra Halland. Se också kommentar under *R. aquaticus*. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1864 (A. Lyttkens i S).

Gårdsskräppa är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I naturlig vegetation växer den på havsstränder men främst bildar den rika bestånd på kulturbetesmarker och vallar, övergivna åkrar och diverse grönytor i tätorter, vid bondgårdar, längs vägar och diken samt på ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rumex longifolius × obtusifolius – gårdsskräppa × tomtskräppa

Först uppgiven av Sieurin 1844 från *Varberg*. Belägg från 1843 i S. Bekräftad av N. Hj. Nilsson 1888 och av S. Murbeck 1894.

Tillfällig där föräldraarterna växer i närheten av varandra.

7 rutor (3 %). Förbisedd. Sannolikt ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Breared* Brännebacka (4C 9i 38 46) betesmark vid gården 1985 (KG); Dottrabol (4C 9j 05 02) fuktig betesmark 1985 (KG). *Eldsberga* Gullbranna, nedströms Gallaredskällan (4C 5e 17 49) i bäck 1983 (HN i LD, bestämd av T. Karlsssson). *Enslöv* Gastensbo, vid sydvästligaste gården (5C 0h 47 26) betesmark 1984 (KG herbarium, bekräftad av S. Snogerup 1991). *Snöstorp* ca 400 m ONO om kyrkan (4C 7e 14 31) naturbetesmark 1984 (KG); Fredsborg (4C 7f 26 05) obrukad slänt mellan dike och vall 1988 (KG). **Kungsbacka** *Landa* Rågelund (6B 2g 21 02) ruderatmark 1988 (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* (Neuman 1884); O om kyrkan 1916 (Ahlfvengren i S); Eskilstorp och Hemmeslöv 1929 (C. Blom i GB, S och UPS, bekräftade av S. Snogerup). **Halmstad** *Snöstorp* Fyllinge (Neuman 1884). **Varberg** *Sällstorp* landsvägsbron över Skuttran N om

34. Vattenskräppa *Rumex hydrolapathum*.

35. Stor ängssyra *Rumex thyrsiflorus*.

36. Broskmålla *Atriplex glabriuscula*.

kyrkan 1972 (M. Ohlander i GB). *Varberg* se primäruppgift; utan årtal (E. Fries i LD och UPS, av insamlaren kallad *R. domesticus*, ombestämda av S. Snogerup 1991); 1843 (Hartman i UPS). **Kungsbacka** *Lindome* vid bäcken O om avtagsvägen till Stretered 1962 (M. Ohlander i GB). *Onsala* Lyngås, vid ladugård, bland föräldrarna och *R. crispus* 1929 (W. Palmaer i S). *Släp* 1898 (F. Liljeholm i LD, GB och S, bekräftade av S. Snogerup); Särö (C. J. Lindeberg i GB).

[**Rumex longifolius** × **sanguineus** – gårdsskräppa × skogsskräppa]

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Övraby* Sperlingsholm. Vi har inte kunnat finna något belägg.

Rumex maritimus – strandskräppa

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Strandskräppa är ursprunglig och i stort sett bunden till tånggödslade sandiga/steniga havsstränder. En tillfällig inlandsförekomst på ruderatmark.

34 rutor (15 %). Vanlig utmed hela kusten. – Ahlfvengren (1924): här och där efter stranden.

Rumex obovatus – argentinsk skräppa

Uppgiven av Svenson 1928 från *Falkenberg* valskvarnen 1926. Belägg från 1926 (S. Svenson i LD och S, bekräftade av S. Snogerup 1989).

En tillfällig förekomst av en i Argentina och Paraguay hemmahörande ett- till tvåårig skräppa, som uppträder adventivt i Europa. I Sverige insamlades den första gången 1903.

Rumex obtusifolius – tomtskräppa

Ett provinsnamn från mellersta Halland på olika skräppor är *swinabla*.

Först uppgiven av Fries 1817 ('I fuktiga lundar').

Tomtskräppa är mångformig. Med utgångspunkt i bl a hyllebladens utseende (se Snogerup 1991) delas arten numera i tre underarter: ssp. *obtusifolius*, ssp. *transiens* och ssp. *sylvestris*. Enligt samma källa är mellanformer vanliga. Under inventeringen har vi inte skilt mellan underarterna, men alla tre är belagda från landskapet.

Tomtskräppa är kulturgynnad men troligen ursprunglig. Den trivs bäst på fuktig, ganska näringsrik mark och bildar ofta mindre bestånd vid källflöden, utmed vattendrag och i fuktsänkor i lövdungar. Växten är dock vanligare på betesmarker och vallar, särskilt i sänkor med framträngande grundvatten, samt vid bondgårdar, på vägrenar och olika ruderatmarker.

189 rutor (85 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Rumex obtusifolius × sanguineus – tomtskräppa × skogsskräppa

Tidigare ej publicerad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ö. Karup* Lyadalen, 900 m SO om Korröds mölla (4C 1d 27 33) högörtäng vid bäck 1992 (KG i LD, bestämd av S. Snogerup).

Rumex palustris – sumpskräppa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *R. limosus* från hamnen i Halmstad 1910. Belägg från 1910 i GB och S, bekräftade av S. Snogerup.

Sumpskräppa är i Sverige inhemsk endast i SV Skåne. I övrigt är den sällsynt och på de flesta håll införd, bl a som barlastväxt (Snogerup 1991).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; Östra hamnområdet 1925 (J. Wiger i GB, LD och S).

Rumex patientia – spenatskräppa

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Ö. Karup* V om kyrkan 1916 (Ahlfvengren i S, bekräftad av S. Snogerup). Ovisst om kvarstående eller förvildad.

Spenatskräppa odlades förr som grönsak (Snogerup 1991).

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Rumex sanguineus – skogsskräppa

Först uppgiven av Fries 1817 ('Här och var i lundar i södra Halland'). Äldsta belägg från *Hasslöv* (P. Osbeck i S, bekräftad av S. Snogerup).

Skogsskräppa är ursprunglig i näringsrika lövskogar. I Halland är den numera bara känd från Hallandsåsens nordsluttning.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra Halland.

Laholm *Hasslöv* 1,1 km SV om kyrkan (4C 1f 21 11) vid bäck i bokskog 1995 (KG).

Äldre uppgifter. Hallandsås [dock utan landskapsbeteckning] 1858 (H. Thedenius i SBT); **Laholm** Hallandsås (Theorin 1865); flerstädes (Ahlfvengren 1924). *Hasslöv* se äldsta belägg; Dömestorp, i bokskogen mellan Dömestorps allé och gården Kärr 1950-talet (YJ). *Ö. Karup* Lyadalen 1916 (Ahlfvengren i S) och 1929 (C. Blom i GB); vid vägen till Hasslöv (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Holm* 1866 (F. Elmqvist i LD, bekräftad av S. Snogerup 1989). *Övraby* Sperlingsholm (Murbeck 1899); 1910 (A. Binning i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* beteshage vid sluttning mot bäck (Gillner 1974).

Rumex thyrsiflorus – stor ängssyra

Först uppgiven av Scheutz 1873 under namnet *R. thyrsoides* från *Ö. Karup*.

Stor ängssyra är möjligen ursprunglig på sandmarker vid havet. Den är emellertid vanligast på kulturgynnad, torr mark längs gator, större vägar och järnvägar, särskilt i och omkring tätorter. Ibland ser man den också på kyrkogårdar.

Karta 35. 88 rutor (39 %). Vanlig på kustslätten och i den norra övergångsbygden. I övrigt sällsynt eller helt utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): allmän i slättbygden, sällsynt i skogsbygden.

Rumex triangulivalvis – hamnskräppa

Först publicerad av Mossberg m fl 1992 med teckning från hamnen i Halmstad. Äldsta belägg från *Falkenberg* 1930 (S.-S. Forssell i LD). Även samlad i *Halmstad* Slottsmöllan, avstjälpningsplats 1932 (H. E. Brunell i SBT).

På den nutida lokalen är växten känd sedan 1987 (fig 69). Den fleråriga arten bildar rikligt med frön som varje år ger ett mindre nytillskott av plantor. Växtplatsen är mycket utsatt och risken för ingrepp som kan utplåna beståndet är överhängande.

Hamnskräppa är en i USA och Canada hemmahörande art som är känd från Sverige sedan 1918.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* hamnen (4C 7d 00 44) vid industrispår, ett tiotal ex 1987 (PW i LD, bekräftad av S. Snogerup). I området ännu 1994.

Äldre uppgifter utöver de ovan nämnda beläggen saknas.

Chenopodiaceae – mållväxter

Atriplex glabriuscula – broskmålla

Först uppgiven av Fries 1842 under namnet *A. crassifolia* från *Varberg*. Äldsta belägg från *Varberg* 1818 (herbarium E. Fries i UPS).

Broskmålla är ursprunglig på sandiga/steniga havsstränder där den främst växer i anslutning till uppspolad tång.

Karta 36. 24 rutor (11 %). Ganska vanlig utmed hela kusten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på stranden.

Atriplex glabriuscula × prostrata – broskmålla × spjutmålla

Uppgiven av Gustafsson 1973 under namnet *A. glabriuscula × triangularis* [= *prostrata*] från *Varberg* Getterön.

Fig 114. Sandmålla *Atriplex laciniata* upptäcktes i Halland 1952 och är nu känd från åtskilliga platser längs kusten. Näset i Falkenberg. – Foto Nils-Gustaf Nilsson 1974.

Atriplex hastata – flikmålla

A. calotheca, A. prostrata ssp. *calotheca*

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *A. laciniata* ('På stranden mellan Halmstad och Tylen' [Tylön]).

Flikmålla är ursprunglig. Den växer oftast tillsammans med spjutmålla *A. prostrata* och strandmålla *A. littoralis* på tånggödslade, sandiga/leriga havsstränder. En inlandslokal i *Eldsberga* vid 4C 5f 29 03, avfallsplats vid en märgelhåla 1982 (KG).

Karta 37. 15 rutor (7 %). Ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt på stranden.

Atriplex hastata × **longipes** ssp. **longipes** – flikmålla × skaftmålla

Först uppgiven av Gustafsson 1973 under namnet *A. calotheca* × *A. longipes* ssp. *longipes* från *Falkenberg* Skreanäs.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Atriplex hastata × **prostrata** – flikmålla × spjutmålla

Först uppgiven av Gustafsson 1973 under namnet *A. calotheca* × *A. triangularis* från *Falkenberg* Skreanäs och *Morup* Glommen.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Atriplex hortensis – trädgårdsmålla

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti alla Kål-hagar och Täppor allmän; och kan knapt utrotas').

Trädgårdsmålla var i äldre tid en vanlig köksträdgårdsväxt. Från Skåne finns fröfynd från 1100–1200-talet (Hjelmqvist 1991). Numera ser man den då och då på jordhögar, gårdsplaner, ladugårdsbackar, utkastplatser och andra ruderatmarker. Den är bofast i landskapet men obeständig på de enskilda växtplatserna.

11 rutor (5 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt som förvildad.

Laholm *Laholm* Östorp (4C 4f 14 49) igenfylld märgelgrav 1983 (PW, bekräftad av KG). *Ränneslöv* Vallberga, vid reningsverket 1980-talet (AL). **Halmstad** *Getinge*

37. Flikmålla *Atriplex hastata.*

38. Sandmålla *Atriplex laciniata.*

39. Skaftmålla *Atriplex longipes* ssp. *longipes.*

Bokelund (5C 0d 14 15) avfallstipp i gammalt grustag 1992 (PW). *Halmstad* strax V om Knebildstorpsbäckens utlopp (4C 7d 08 25) sanddyn 1990 (PW, bekräftad av KG); Slottsmöllans tegelbruk (4C 7e 42 04) soptipp 1980-talet (TF). *Slättåkra* Lya (5C 0e 29 05) utkast vid vattenhål 1992 (PW). *Söndrum* Söndrum (4C 7c 07 47) jordhögar vid f d hönseri 1991 (KG). *Trönninge* SV om Bondagård (4C 5e 38 43) vid märgelgrav 1985 (HN herbarium); Trönninge (4C 6f 05 01) soptipp vid f d lertäkt 1984 (PW); Gyllebolet (4C 6f 46 43) lagårdsbacke 1980-talet (CN). **Falkenberg** *Ljungby* Ågård (5C 3a 41 38) gårdsplan 1991 (NGN). *Stafsinge* Smedjeholm (5B 2j 45 08) vid utkast 1993 (PW).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Malen, på sandstranden N-ut 1932 (N. Sylvén i LD). **Halmstad** *Halmstad* 1900 (E. Lyttkens i LD); 1932 (S. Kilander i GB); vid Slottsparken 1874 (utan insamlarnamn i S); Tivolitorget 1906–08 (Ahlfvengren 1924); Slottsmöllan på ruderatplats 1925, 1926 (J. Wiger i S resp LD); Slottsmöllan 1926 (C. Anderberg i GB). *Söndrum* Möllegård, vid kvarnen 1971 (KG, YJ). **Falkenberg** *Falkenberg* havsstranden 1942 (E. Lindh i SBT). *Vessige* Sjönevad i en rovåker 1911 (S. Svenson i LD). *Årstad* 1947 (B. Bohlin i LD). **Varberg** *Värö* på utkastplats vid Backa 1937 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1917 (H. C. Kindberg i GB, LD och UPS).

Atriplex laciniata – sandmålla

Först publicerad av Segelberg 1954 under namnet *A. sabulosa* från *Ölmevalla* havsstranden vid Åsa 1953. Äldsta belägg från *Ölmevalla* 4 km NV om Åsa 1952 (Ö. Nilsson i LD).

Sandmålla växer vanligen i enstaka exemplar bland andra mållor på den övre delen av flacka sandstränder vid havet (fig 114). Den är bofast i landskapet men vanligen obeständig på de enskilda lokalerna.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Karta 38. 14 rutor (6 %). Ganska sällsynt längs hela kusten men med stora variationer mellan olika år.

Laholm *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 2- 3-) sandstrand början av 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Halmstad* Slottsjorden (4C 7d 06 35) sandstrand 1980-talet (KG). Känd sedan 1977 (se nedan). *Harplinge* Haverdalsstrand (4C 8b 26 17 och 28 25) sandstrand 1983 (PW herbarium, bekräftad av KG) resp 1986 (KG herbarium). *Trönninge* Påarp (4C 5e 49 25) sandstrand, enstaka ex 1979–85 (HN, bekräftad av KG). Känd sedan 1972 (se nedan). **Falkenberg** *Falkenberg* Näset (5B 2j 01 44) 1980-talet (NGN). Känd sedan 1975 (se nedan). *Morup* Digesgårds strand (5B 3i 35 01) 1985 (NGN). Känd sedan 1975 (se nedan). **Varberg** *Tvååker* Tvååkers kanal (5B 5h 23 40) sandbank V om mynningen 1987 (UU). *Varberg* St. Apelviken (5B 6h 33 01) 1982 (IL). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, södra stranden, 7 ex 1982, 9 ex 1985, därefter ej sedd förrän 1992 (Unger 1992, UU); Malö (6B 2d 35 34) sandstrand 1995 (E. Wallander, bekräftad av E. Ljungstrand); L. Skedevik (6B 3d 09 39) 1987 (ELj, UU); Onsala Sandö (6B 4d 25 20) sandstrand 1993 (JK). *Ölmevalla* Åsa (6B 2f 37 33) sandstrand 1989 (JK); stranden S om Gårda brygga (6B 3f 07 09) 1986 (JK). Känd sedan 1971 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Eldsberga* stranden N om Genevadsåns mynning 1973 (KG); nära Genevadsån (Olsson 1974). *Halmstad* Hagön N om Fylleåns mynning 1973 (KG); Slottsjorden, sandstrand 1977 (SAW). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Harplinge* sandstrand ca 550 m VNV om Vårhögen 1973 (KG); Haverdalsreservatet, sandstrand 1979 (Malmberg 1979). *Trönninge* stranden N om pkt 25,5 1972 (KG, YJ herbarium) och 1977 (KG). Ännu 1985 (se ovan). **Falkenberg** *Eftra* Vesslunda, vid Suseåns utlopp 1968 (K. Egeröd i GB); 2 km SV om kyrkan, N om Långasand, sandstrand 1972 (S. Snogerup i LD, bekräftad av M. Gustafsson 1975). *Falkenberg* Skrea strand 1974 (Nilsson 1976); Näset 1975 (NGN). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Morup* Digesgård 1975 (NGN). Ännu 1985 (se ovan). **Varberg** *Stråvalla* stranden V om kyrkan 1967 (G. Degelius i GB). *Varberg* Getterön, femte viken, sandstrand 1955 (B. Hylmö i LD, S och UPS, bekräftad av M. Gustafsson 1975). *Värö* Bua 1970 (L. Andersson i GB). **Kungsbacka** *Frillesås* stranden nära reningsverket 1968 (M. Öhlander i GB). *Ölmevalla* se primäruppgifter; Åsa 1954 (A. Wennerberg i GB och L. Ekberg i S) = vid Åsa strand 1953 (I. Segelberg i GB); Hästholmen 1954 (Ö. Nilsson i LD); strax S om Gårda brygga 1970 (S. Nilsson i GB); stranden S om Gårda brygga (Elfström 1971), ännu 1986 (se ovan); Bråtaviken i NO (Elfström 1971).

[Ahlfvengrens uppgift om *A. farinosum* Dum. (= *A. laciniata*) från *Halmstad* 1866 (F. Elmqvist i LD) var grundad på en felbestämning av *A. glabriuscula*; ombestämd av M. Gustafsson 1975.]

Atriplex littoralis – strandmålla

Först uppgiven av Montin 1766 ('I N. Hallands Skärgård, uppå stränderna vid hafvet'). Äldsta belägg från *Varberg* 1700-talet (L. Montin i S).

Strandmålla är ursprunglig på havsstränder. Den är mycket kvävegynnad och växer vanligen beståndsbildande på tånggödslade stränder, främst på sand i skyddat läge men även bland klappersten och i klippterräng. I mindre omfattning förekommer den på eroderade, steniga strandängar. Från det inre av landskapet finns enstaka, tillfälliga fynd på ruderatmarkslokaler.

63 rutor (28 %). Mycket vanlig utmed hela kusten. Ett 10-tal inlandsfynd. – Ahlfvengren (1924): allmän på stranden, dock sällsynt på södra Hallands sandiga stränder.

Atriplex longipes ssp. **longipes** – skaftmålla

Först uppgiven av Hultén 1950 (som en prick i Ölmevallatrakten på utbredningskarta). Äldsta belägg från *Ölmevalla* Kyrkviken 1921 (B. Nilsson i S).

Skaftmålla är ursprunglig på havsstränder. Den växer vanligen i enstaka exemplar i anslutning till erosionsgropar på steniga havsstrandängar men också på sandstränder tillsammans med bl a havssäv *Bolboschoenus maritimus* och havssälting *Triglochin maritimum*.

Karta 39. 21 rutor (9 %). Något förbisedd men troligen ganska vanlig från Halmstad och norrut.

Halmstad *Halmstad* V om gården Hagön (4C 6e 21 16) sandstrand 1980-talet (KG). *Harplinge* Vilshärad, mellan Skälvik och Skarvik (4C 7b 41 35) strandäng 1981 (BT, bekräftad av KG); Särdal, Lövehall (4C 8b 47 07) strandängsfragment 1981 (KG). *Söndrum* Långenäsviken (4C 6d 42 02) skyddad sandstrand 1989 (PW, bekräftad av KG); Tylösand, ca 500 m S om Tylöbäcks mynning (4C 6c 43 13) sandstrand 1984 (PW, bekräftad av KG). *Trönninge* Påarp (4C 5e 41 24) sand/klippstrand 1980-talet (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* Stensjö (5C 0b 04 00) stenig sandstrand 1991 (NGN). *Morup* Digesgård (5B 3h 38 49) stenig strandäng 1990 (KG, NGN); Kullen (5B 4i 29 03) vid stenbrygga 1989 (PW, bekräftad av KG). *Skrea* Skreanäs (5B 1j 46 46) stenig strandäng 1990 (NGN); Bobergsudde (5C 1a 16 11) havsstrand 1990 (NGN). *Stafsinge* Skomakarehamn (5B 2i 30 45) stenig havsstrandäng 1990 (NGN). **Varberg** *Lindberg* V om Gamla Varberg (5B 8g 23 35) strandäng 1992 (IL herbarium, bekräftad av M. Gustafsson). *Träslöv* S. Näs, innanför Rödskär (5B 6g 22 41) strandäng 1992 (IL herbarium, bekräftad av M. Gustafsson). *Tvååker* vid mynningen av Tvååkers kanal (5B 5h 22 40) strandäng 1991 (UU). *Varberg* N om L. Apelviken (5B 7g 00 40) strandäng 1992 (IL herbarium, bekräftad av M. Gustafsson). **Kungsbacka** *Hanhals* Ulvsbäck (6B 4f 29 31) hårt betad strandäng 1992 (KG herbarium, bestämd av M. Gustafsson). *Onsala* Sandö kalv (6B 4d 18 08) stenig sandstrand 1993 (JK herbarium, bekräftad av T. Elfström). *Vallda* Stallviken, 800 m O om Sandö gård (6B 5d 49 37 och 6B 6d 01 38) hårt betad strandäng 1992 (KG herbarium från 5d, bestämd av M. Gustafsson). *Ölmevalla* Kyrkviken 1985 och 1993 (TE i GB). Känd sedan 1921 (se primäruppgift).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Lindberg* Torpafjorden, sydöstra stranden 1955 (U. Starbäck i S). *Tvååker* Galtabäck 1961 (A. Lundegren i LD, av insamlaren kallad *A. patula*, ombestämd av M. Gustafsson 1975); Björkäng (Gustafsson 1973). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm 1905 (J. E. Palmaer i LD, av insamlaren kallad *A. hastatum* var. *validum*, ombestämd av M. Gustafsson 1975). *Onsala* Vässingsö 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i LD och S, bestämda av M. Gustafsson 1975) samt i början av 1970-talet (Gustafsson 1976). *Ölmevalla* se primäruppgifter. Ännu 1993 (se ovan).

Atriplex longipes ssp. **longipes** × **prostrata** – skaftmålla × spjutmålla

Först uppgiven av Turesson 1925 under namnet *A. longipes* ssp. *kattegatense* från Halland. Äldsta daterade belägg från "2 mil N om Halmstad" 1859 (O. G. Hemberg i UPS, bestämt av M. Gustafsson).

Denna hybrid är funnen på havsstrandängar och sandstränder. Enligt Gustafsson (1973) uppträder hybriden i tre morfologiskt olika typer.

3 rutor (1 %). Förbisedd, sannolikt ganska vanlig i den norra delen.

Varberg *Stråvalla* 250 m SO om Löftaåns mynning (6B 1g 44 09) betad strandäng 1992 (KG herbarium, bestämd av M. Gustafsson). *Värö* SO om Kråkstads fyr 1988 (B/SS, bestämd av M. Gustafsson). **Kungsbacka** *Ölmevalla* 600 m NV om kyrkan (6B 3f 27 38) betad strandäng 1992 (KG herbarium, bestämd av M. Gustafsson).

Äldre uppgifter. **Halmstad** se äldsta belägg; *Harplinge* Viken (Gustafsson 1973). **Falkenberg** *Falkenberg* Skreanäs (Gustafsson 1973). **Varberg** *Tvååker* Björkäng (Gustafsson 1973). *Varberg* vid Fästningens strand 1929 och Apelviksudden, strand och ruderat 1929 (båda G. Samuelsson i LD och S, bestämda av M. Gustafsson 1975); Apelviken och Getterön (Gustafsson 1973). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär, nära kallbadsbassängen 1873 (H. Witte i UPS, bestämd av M. Gustafsson 1975); Vässingsö, sandstrand 1929 (G. Samuelsson i S). *Ölmevalla* Åsa, Stenudden (Gustafsson 1973).

Atriplex patula – vägmålla

Ett äldre lokalnamn från *Frillesås* är *svinagräs* [gavs som mat åt svinen].

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Vägmålla kan eventuellt vara ursprunglig på tånggödslade havsstränder men huvudsakligen är den starkt kulturgynnad. Den kväveälskande och konkurrenssvaga arten växer i enstaka exemplar eller små bestånd på gårdsplaner, ladugårdsbackar, gödselplattor, jordhögar, avfallsplatser, väg- och trottoarkanter samt i åkrar och trädgårdsland.

188 rutor (84 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Atriplex pedunculata – saltmålla

Halimione pedunculata

Först uppgiven av Hartman 1832 under namnet *Halimus pedunculatus* från *Varberg*.

Saltmålla är ursprunglig. Den ettåriga arten är saltberoende och växer, ibland beståndsbildande, på den nedre landstrandens tidvis översvämmade strandängar med naturligt lågvuxen eller nerbetad växtlighet. En rik och lättillgänglig lokal finns vid Vallda Sandö.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

7 rutor (3 %). Sällsynt i **Varberg,** ganska sällsynt i **Kungsbacka.** – Ahlfvengren (1924): flerstädes i mellersta och norra Halland.

Varberg *Varberg* Getterön, Skäret, sandig/lerig, naken mark mellan vattenbryn och grässvål 1985 (IL). Känd från området sedan 1876 (se nedan). *Värö* O om Böle, strandäng 1988 (B/SS). Känd från området sedan 1843 (se nedan). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 3f 47 30) strandäng 1981 (JK), känd från området sedan 1844 (se nedan); Åsserlund (6B 3f 47 36) strandäng 1990 (UU); Näsbofjorden (6B 3f 34 37 och 40 38) strandäng 1990 (UU); Ulvsbäck (6B 4f 29 31) betad strandäng 1992 (KG). *Hanhals* Torkelstorp (6B 4f 38 27) strandäng 1991 (UU). *Onsala* Göholmen–Lunnö (6B 3d 44 32 och 48 28) strandängar 1985 (JJ); Råö (6B 3d 47 31) 1992 (UU). Känd sedan 1947 (se nedan). *Vallda* Sandö (6B 5d 47 36) strandäng 1990 (IB, GT), känd sedan 1909 (se nedan); Färjås (6B 6d 00 38) strandäng 1987 (UU). *Ölmevalla* NV om kyrkan (6B 3f 29 38) strandäng 1991 (JK). Känd sedan 1914 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1863 (E. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Stafsinge* Stuten (D. Hylmö enligt Svenson 1928). **Varberg** *Lindberg* (Gabrielsson 1882); Näs by (Sieurin 1844); Trönningenäs (Gillner 1960). *Varberg* se primäruppgift, 1875 (C. I. Lalin i S); Getterön 1876 (C. I. Lalin i LD, S och UPS); Getterön (Gillner 1960). Ännu 1985 (se ovan). *Värö* Båtafjorden. Flera litteraturuppgifter och insamlingar från 1843 (J. Sieurin i S) till 1969–71 (Ohlander 1972). Ännu 1988 (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (Sieurin 1844); Tjolöholm, 500 m V om slottet 1959 (Ö. Nilsson i LD); utefter stranden från 1300 m NV Tjolöholm till 1000 m N om Tjolöholm (Nilsson 1966 a). I området ännu 1981 (se ovan); V om Fjärås stn, vid bäcken 1944 (V. Gillner i GB). *Onsala* Råö 1947 (Gillner 1960). Ännu 1992 (se ovan). *Släp* Särö, flera insamlingar från 1868 (E. A. Trana och E. Rathsman i S) till 1907 (C. G. H. Thedenius i LD och S); Klevs allmänning (Holmdahl 1953); St. Algussered (F. Liljedahl enligt Ahlfvengren 1924). *Vallda* Sandö flera insamlingar och litteraturuppgifter från 1909 (F. Lundberg i handskrift 1949 baserat på uppgift av Lemmel) till 1976 (G. Svensson i GB). Ännu 1990 (se ovan). *Ölmevalla* strandängar nedanför kyrkan. Flera insamlingar och litteraturuppgifter från 1914 (Ahlfvengren i S) till 1969 (Ö. Nilsson i LD), ännu 1991 (se ovan); Kålelund 1959 (Ö. Nilsson i LD); Åsa 1926 (R. Ohlsén i GB, S och UPS).

Atriplex portulacoides – portlakmålla

Halimione portulacoides

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Morup* Glommen, vid fiskbryggans bas 1960 (H. G. Bruun i UME, av insamlaren kallad stinkmålla *Chenopodium vulvaria*, ombestämd av P. Uotila 1995). Meddelad av M. Agestam.

Portlakmålla, som växer vid Europas kuster från Medelhavet till Danmark, upptäcktes 1991 på en lokal i Bohuslän (Blomgren 1992) och 1993 på ytterligare två platser i landskapet (Sahlin 1995). Enligt äldre, osäkra uppgifter har arten även påträffats i Skåne och på Öland (Weimarck & Weimarck 1985, Sterner 1986).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

40. Spjutmålla *Atriplex prostrata*.

41. Strandbeta *Beta vulgaris* ssp. *maritima*.

42. Lungrot *Chenopodium bonus-henricus*.

Atriplex prostrata – spjutmålla

A. prostrata ssp. *prostrata*

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *A. hastata* ('Vid stranden').

Spjutmålla är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer främst på tånggödslade havsstränder, ibland i ganska täta bestånd. Mer eller mindre tillfälligt ser man den också vid gödselplattor, på ladugårdsbackar och avfallstippar.

Karta 40. 83 rutor (37 %). Mycket vanlig utmed kusten, i inlandet ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Axyris amaranthoides – amarantmålla

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1918 baserat på uppgift av S. Svenson.

Amarantmålla är en ettårig art med några äldre, tillfälliga förekomster på ruderatmark. Den härstammar från sydöstra Europa och Asien och uppmärksammades i Sverige första gången år 1900.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* vid svingård i Ågårds vång 1961 (YJ i GB, LD och S). **Halmstad** *Halmstad* östra hamnområdet 1924 och 1925 (J. Wiger i S resp GB och S). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift; valskvarnen 1920 (S. Svenson i LD).

Bassia scoparia – sommarcypress

Kochia scoparia

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Sommarcypress odlas i Sverige som prydnadsväxt och kan tillfälligt förvildas i anslutning till utkasthögar. Den härstammar från sydöstra Europa och Asien. I Sverige uppmärksammades den första gången 1892.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Trönninge* (4C 6f 05 01) soptipp 1987 (PW herbarium, bekräftad av KG).

Beta vulgaris ssp. **maritima** – strandbeta

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Eldsberga* stranden, 10-tal ex 1907, *Halmstad* Östra stranden nedom svinslakteriet 1903–06 i flera ex samt *Snöstorp* vid Fylleåns utlopp 1905.

Strandbeta, som är ett- till fåårig, finner man vanligen i enstaka eller några få exemplar på sand-, sten- och klippstränder vid havet. Landskapets stabilaste förekomst finns på ön Nidingen (fig 109) utanför Onsalahalvön, där rikligt med fertila exemplar växer beståndsbildande längs stränderna. På övriga växtplatser är den mer eller mindre tillfällig.

Strandbeta är en ganska sen invandrare till svenska västkusten, sannolikt spridd med havsströmmar från Danmark (Simmons 1930). Från

Halmstad finns en uppgift om införsel med barlast (Wiger 1926). Under 1900-talet har växten ökat i utbredning och frekvens.

Hos Aronsson m fl (1995) är strandbetan klassificerad som sällsynt.

Karta 41. 29 rutor (13 %). Ganska vanlig från Påarp i söder till gränsen i norr. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Chenopodium album – svinmålla

Gamla provinsnamn är *mäll* eller *mäld*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Svinmålla är en gammal, kulturberoende art. Den ettåriga, mångformiga, konkurrenssvaga och ljusälskande mållan växer på odlad jord och annan starkt kulturpåverkad mark med gles växtlighet. Särskilt rikligt uppträder den i kväverika miljöer.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Chenopodium ambrosioides – citronmålla

Först uppgiven av Retzius 1774 från *Halmstad* ('Växer ymnigt vid gator i Halmstad enligt Montin'). Svensk primäruppgift (Hylander 1971). Belägg saknas.

Citronmålla, som härstammar från tropiska Amerika (Jörgensen 1973), har några gånger uppträtt tillfälligt i vårt land.

Från Halland saknas aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften.

Chenopodium berlandieri – texasmålla

Först uppgiven av Svenson 1928 från *Falkenberg* valskvarnen 1925. Något belägg från denna lokal har vi inte funnit. Äldsta belägg från *Halmstad* Dragvägen 1917 (J. R. Jungner i S, av insamlaren kallad *C. opulifolium*, ombestämd till *C. berlandieri* av T. Vestergren 1929 och till *C. b.* ssp. *zschackei* av P. Aellen 1932).

Texasmålla är en tillfällig gäst i Sverige, främst i hamnar, vid kvarnar och på järnvägsområden. Den härstammar från Nordamerika (Engstrand & Gustafsson 1974) och uppmärksammades i Sverige första gången 1909.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Chenopodium bonus-henricus – lungrot

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Lungrot är en gammal, kulturberoende och kvävegynnad målla. Den är flerårig och växer i små grupper i anslutning till gårdar och torp – vid gödselstäder, intill uthusväggar, på betesvallar och ödetomter.

I Sverige odlades lungroten förr som grönsak och medicinalväxt. Från Skåne finns fröfynd från 1100-talet (Hjelmqvist 1991). Lungroten har minskat i landskapet och är nu starkt hotad genom att lämpliga ståndorter blir allt sällsyntare. När t ex den småskaliga djurhållningen upphör, försvinner också gamla tiders mållvänliga stallbackar och gödselstäder.

Karta 42. 13 rutor (6 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där vid byar.

Laholm *Hasslöv* 100 m V om Lugnarohögen (4C 1f 23 23) 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Getinge* vid pkt 135,03 (5C 0d 45 25) gammal torpplats 1985 (KG herbarium). *Holm* Fastarp (4C 9d 10 33) betesvall 1987 (KG). *Tönnersjö* Bröden (4C 6h 15 10) vid f d gödselstack 1985 (KG). **Falkenberg** *Abild* Perstorp (5C 2c 49 17) gårdsplan, känd sedan länge, 1980-talet (MA); Kanebjär (5C 3c 36 06) torpruiner 1985 (SU). *Asige* NNO om kyrkan (5C 1c 48 35) vid smedja 1986 (NGN). *Eftra* St. Stensjö (5C 0b 07 04) vid väg 1980-talet (URP). *Svartrå* Råbogården (5C 7b 03 32) vid uthus 1980-talet (RS, IS). *Ullared* Grishult (5C 8b 28 33) vid lada nära landsvägen 1990 (IL herbarium). *Vessige* Görup (5C 4c 25 14) vid uppfartsvägen 1986 (SU). **Varberg** *Stråvalla* ca 250 m V om gården Skansen (6B 1g 09 18) vid landsväg 1986 (LS). **Kungsbacka** *Fjärås* kyrkbyn (6B 5g 10 24) trädgårdsland 1992 (ÅR); Måbergen (6B 5g 12 15) trädgårdsland 1991 (JK).

Chenopodium ficifolium – fikonmålla

Uppgiven av Blom 1930 från *Lindome* Dverred som åkerogräs. Belägg från 1929 i GB, LD och S.

Tillfällig. Arten, som härstammar från Medelhavsområdet och Centralasien (Jörgensen 1973), uppmärksammades i Sverige första gången 1810.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Chenopodium ficifolium × suecicum – fikonmålla × svenskmålla

Uppgiven av Blom 1936 från *Lindome* Dverred. Belägg från 1936 i GB, bekräftad av P. Uotila 1992.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Chenopodium foliosum – bärmålla

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *Blitum virgatum* från *Falkenberg* valskvarnen enligt belägg från 1912 (S. Svenson i LD).

Bärmålla är idag känd från två trädgårdar, där den från början blivit insådd. Den självsprider sig och har lyckats

hålla sig kvar på olika platser inom trädgårdarna under många år.

Bärmålla, som härstammar från bergstrakter vid Medelhavet, i västra och centrala Asien samt i nordvästra Afrika (Engstrand & Gustafsson 1972), har i Sverige odlats som prydnadsväxt under lång tid, förmodligen sedan 1600-talet.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Laholm *Våxtorp* (4C 1g 26 41) odlad i trädgård men självsprider sig inom området sedan ett 20-tal år (YJ). **Falkenberg** *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) sådd omkring 1980, sedan återkommande varje år här och var i trädgården (NGN).

Chenopodium glaucum – blåmålla

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Blåmålla är ursprunglig men kulturgynnad och i likhet med de flesta andra mållor även kvävegynnad och konkurrenssvag. Den växer dels på tånggödslade havsstränder, dels vid gödselstackar och i anslutning till gödselplattor med utrinnande gödselvatten. Någon gång kan man se den på ruderatmarker och kraftigt gödslade vallar.

Antalet inlandslokaler minskar numera genom att djurhållningen upphör på mindre gårdar och genom att gamla tiders gödselstackar ersätts med moderna gödselbrunnar.

Karta 43. 130 rutor (58 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och i den södra skogsbygden, i övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän efter stranden.

Chenopodium hircinum – bockmålla

Först uppgiven av Blom 1961 från *Fjärås* Rossared på gödselstack 1958 enligt belägg av M. Ohlander i GB. [Belägget saknas numera. Vi har förgäves letat efter ett eventuellt ombestämt ark.]

Bockmålla uppträder i Sverige tillfälligt på ruderatmark, främst vid hamnar, fabriker och kvarnar. Den ettåriga arten härstammar från Sydamerika (Engstrand & Gustafsson 1973) och uppmärksammades i Sverige första gången 1916.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Chenopodium hybridum – lönnmålla

Först uppgiven av Fries 1817 ('Här och där på odlad mark, rikligt i själva trädgården [prästgårdsträdgården] i Hasslöv').

Lönnmålla är kulturberoende och uppträder tillfälligt på odlad mark, jordhögar och ruderatmarker. I likhet med flertalet mållor är den ettårig.

Enligt Uotila & Suominen (1976) är arten införd till Norden, främst som inblandning i trädgårdsfrö och med jord, som medföljer importerade prydnadsväxter. Från Halland är den också känd som barlastväxt.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra och mellersta Halland.

Laholm *Ränneslöv* Vrån, NV om gården (4C 2g 04 28) vägslänt 1989 (KG herbarium). **Halmstad** *Snöstorp* 1,2 km NO om kyrkan (4C 7e 20 36) spontan i trädgård 1989 (P. Wiksten, bekräftad av KG). **Hylte** *Torup* Rydöbruk (5C 3h 29 25) jordhög vid villabygge 1989 (PW herbarium). **Varberg** *Träslöv* vid Österleden, södra delen (5B 7h 04 22) jordhög vid vägbygge 1992 (IL herbarium, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Dömestorp och *Skummeslöv* Skottorp (båda Theorin 1865). **Halmstad** *Halmstad* 1925 (T. Hammarskjöld i LD); på barlast (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting 1910 (S. Svenson i LD). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa handelsträdgård 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Chenopodium missouriense – hönsmålla

Uppgiven av Ohlander 1966 från *Älvsåker* Agnsjödal mot stranden, utkasthög. Belägg från 1965 i GB, bestämt av C. Blom och bestämningen senare bekräftad av P. Uotila.

Tillfällig. Arten, som är inhemsk i östra USA (Jörgensen 1973), är känd från Sverige sedan 1927.

Arten står nära *C. album* och har ofta inkluderats i denna.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Chenopodium murale – gatmålla

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Gatmålla är inte sedd i landskapet sedan 1918. Arten växer på kväverik mark i anslutning till bebyggelse och även, fast sällsynt, på havsstränder (Engstrand & Gustafsson 1973). Kanske var den enbart tillfällig i Halland.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1908, 1909 (G. Afzelius resp S. Afzelius i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* avstjälpningsplatsen på Herting 1918 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* 1883 (C. A. Andersson i S och UPS). **Kungsbacka** *Fjärås* Hjälm vid Stensjön (Sieurin 1844). *Släp* (Sieurin 1844). *Vallda* Vallda (Ahlfvengren 1924). *Älvsåker* Alafors 1813 och 1818 (E. Fries i UPS, Ahlfvengren 1924).

Chenopodium opulifolium – olvonmålla

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Dragvägen. Äldsta belägg från *Halmstad* 1911 (A. O. Olsson i S och SBT).

Olvonmålla har i Halland uppträtt tillfälligt i hamnar. Den härstammar från Medelhavsområdet och Centralasien (Jörgensen 1973). I Sverige uppmärksammades den första gången 1818.

Aktuella uppgifter saknas.

43. Blåmålla *Chenopodium glaucum.*

44. Fiskmålla *Chenopodium polyspermum.*

45. Rödmålla *Chenopodium rubrum.*

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* hamnen (Ahlfvengren 1924).

Chenopodium polyspermum – fiskmålla

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Fiskmålla, som knappast är ursprunglig i området, är mycket kulturgynnad. Den ettåriga och konkurrenssvaga mållan växer främst på kulturpåverkad mark med gles växtlighet – grönsaksland, plantskolor, jordhögar, soptippar och utkastplatser. Då och då kan man också finna den på f d åkermark samt vid bäck- och åstränder.

Karta 44. 44 rutor (20 %). Ganska vanlig i Halmstad- och Kungsbackatrakten, i övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Chenopodium pratericola – smalmålla

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* avstjälpningsplatsen på Herting enligt belägg från 1918 (S. Svenson i GB, LD och S). Äldsta belägg från *Halmstad* nedanför Slottsmöllan 1911 (A. O. Olsson i GB, LD och UPS).

Smalmålla har i Halland uppträtt tillfälligt på ruderatmark i t ex hamnar, vid kvarnar och industrier. Arten, som härstammar från Nordamerika (Engstrand & Gustafsson 1974), uppmärksammades i Sverige första gången 1894.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; Slottsmöllan 1919 (J. R. Jungner i S, bestämd av T. Vestergren 1929); östra hamnområdet 1924 (J. Wiger i S). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift. **Varberg** *Varberg* Apelviken, vid en hönsgård 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i S). **Kungsbacka** *Hanhals* Hammerö 1959 (F. Lundberg i GB). *Ölmevalla* utan lokal och år (Ö. Nilsson i LD, bestämd av C. Blom 1962).

Chenopodium probstii – probstmålla

Ej tidigare publicerad. Samlad i *Hishult* Ågård, vid svingård i Ågårds vång 1961 (YJ i GB, bestämd av C. Blom).

Probstmålla, som inkommit med fodervaror, är tillfällig. Den härstammar sannolikt från Amerika (Jörgensen 1973) och är känd från Sverige sedan 1929.

Arten står nära *C. album* och har ofta inkluderats i denna.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Chenopodium rubrum – rödmålla

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Rödmålla är en kulturgynnad art som också förekommer i naturliga miljöer på havsstränder. Den ettåriga, konkurrenssvaga och starkt kvävegynnade mållan trivs på samma ståndorter som blå-

målla *Chenopodium glaucum*, dvs tångvallar och tånggödslade sandstränder, inte alltför moderna och välskötta gödselstäder samt någon gång ruderatmark. Vanligen uppträder den inte lika rikligt som blåmållan och åtminstone på havsstränder finner man som regel bara enstaka individ. På stränderna till en nyanlagd reningsdamm vid reningsverket i Halmstad bildade den dock rika och frodiga bestånd redan några månader efter det att vattnet släppts på (1993). I Halland är den så vitt vi vet inte sedd i trädgårdsland.

Rödmållan minskar i inlandet på grund av att de gamla, läckande gödselstäderna ersätts av moderna gödselbrunnar.

Karta 45. 51 rutor (23 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän efter kusten.

Chenopodium schraderianum – drakmålla

Tidigare ej publicerad.

Drakmålla är en ettårig målla som härstammar från tropiska och subtropiska Afrika. I Sverige uppmärksammades den första gången 1886 i Skåne.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) sådd omkring 1982 men sedan försvunnen. Under 1992–95 dök den upp i en annan del av trädgården, nu som ogräs i grönsaksland (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Chenopodium strictum ssp. **strictum** – olivmålla

Uppgiven av Blom 1961 från *Falkenberg* under namnet *C. strictum*, hamnområdet 1955. Belägg i GB och LD.

C. strictum står nära *C. album* och har ofta inkluderats i denna.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Chenopodium suecicum – svenskmålla

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *C. viride* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Svenskmålla är en gammal, kulturberoende art. Den ettåriga växten liknar svinmålla *Chenopodium album* och eftersom arterna har samma ståndortskrav växer de ofta tillsammans.

42 rutor (19 %). På grund av bestämningssvårigheter har svenskmållan inte uppmärksammats tillräckligt. Sannolikt finns arten i de flesta av landskapets 223 rutor, eftersom vi i projektets slutskede utan svårigheter kunde finna den i de rutor där vi sökte den. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Chenopodium urbicum – bymålla

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1789 uppger Osbeck arten från *Våxtorp* Skråmered. Belägg saknas.

Bymålla är en starkt kulturberoende målla som enligt litteraturen växer, eller snarare växte, vid gödselstäder, i trädgårdsland, på avfallsplatser och andra ruderatmarker. I Halland är den inte med säkerhet rapporterad sedan 1900-talets början.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Hasslövs by m fl platser (Theorin 1865). *Skummeslöv* Skottorp (P. Hallberg enligt Ahlfvengren 1924). *Våxtorp* se primäruppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1912 (S. Svenson i LD); hamnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** Norra Halland (Fries 1817).

[Malmberg (1979) uppger bymålla från Haverdals naturreservat utan närmare uppgifter. Belägg saknas och uppgiften bygger sannolikt på en felbestämning.]

Corispermum leptopterum – lusfrö

Corispermum intermedium

Först uppgiven av Svenson 1928 under namnet *C. hyssopifolium* från *Falkenberg* valskvarnen 1923. Belägg i S. Sannolikt primärfynd för Sverige. Hylander (1971) anger ett fynd från 1924 som det äldsta.

Lusfrö är sedan mitten av 1980-talet känd från bangården och hamnen i Halmstad. Den växer ganska sparsamt på torrt, naket grus intill järnvägsspår. Trots att den ettåriga arten i stor utsträckning äts av kaniner har den varje år återkommit genom frösådd.

Växten härstammar från södra Europa (Tutin m fl 1993).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Larsfrid (4C 7e 00 02) bangården i SV delen av industriområdet 1985, 1986 (PW i LD, bestämd av T. Karlsson); hamnen (4C 7d 01 44) vid industrispår 1993 (KG herbarium, bekräftad av A. Kurtto).

Äldre uppgifter utöver primärfyndet saknas.

46. Glasört *Salicornia europaea.*

47. Sodaört *Salsola kali* ssp. *kali.*

48. Saltört *Suaeda maritima.*

Hablitzia tamnoides – rankspenat

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg* Östergården 1933 (B. Peterson i GB). Ovisst om kvarstående eller förvildad.

Rankspenat odlades förr som grönsak. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1927.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Salicornia dolichostachya ssp. strictissima – styv glasört

Styv glasört beskrevs som egen art i början av 1930-talet (Raunkiaer 1934) men betraktas nu som en underart till *S. dolichostachya*.

Först uppgiven av Blom 1936 under namnet *S. strictissima* från *Falkenberg* baserat på belägg i LD från 1901 av S. Svenson. Äldsta belägg är troligen från *Varberg* Getterön 1842 (herbarium E. Fries i UPS).

Styv glasört är ursprunglig. Den är saltberoende och växer beståndsbildande vid havsstränder på långgrunda, sandiga/leriga bottnar som tidvis torrlägges.

12 rutor (5 %). Vanlig i **Kungsbacka**, sällsynt i **Varberg** och **Falkenberg.**

Lokaler söder om **Kungsbacka**. **Falkenberg** *Morup* Lisered (5B 4i 23 03) långgrund strand 1980-talet (NGN). **Varberg** *Stråvalla* stranden V om Åskärr 1989 (UU). *Tvååker* Galtabäck (5B 5h 29 27) på grunt vatten innanför Galtabäcksskär 1993 (IL). Känd sedan 1960 (se nedan).

Äldre uppgifter från kusten S om **Kungsbacka**. **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift. *Morup* Lyngaskär 1949 (Gillner 1960) och 1977 (C. I. Sahlin i GB). **Varberg** *Lindberg* mellan Trönningenäs och Getterön (Gillner 1960). *Tvååker* innanför Galtabäcksskär (Gillner 1960). Ännu 1993 (se ovan). *Varberg* se äldsta belägg. *Värö* inre delen av Båtafjorden 1947 (Gillner 1960).

Salicornia europaea – glasört

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Kali geniculatum* från *Varberg*.

Glasört är ursprunglig. Den saltberoende arten bildar mindre bestånd av växlande täthet på strandängarnas vegetationsfattiga och periodiskt saltvattensdränkta ytor, främst i sänkor eller erosionsgropar där salthalten blivit hög genom avdunstning.

Karta 46. 25 rutor (11 %). Längs kusten från Halmstad till gränsen i norr. Sällsynt i söder, vanlig i mellersta och ganska vanlig i norra delen. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta Halland, i norra här och där. [Behandlad som kollektivart; innefattande även föregående.]

Salsola kali ssp. **iberica** – rysk sodaört

Uppgiven av Wiger 1926 under namnet *S. tragus* från *Halmstad* hamnen. Belägg i S, ombestämt av C. Blom 1937.

En tillfällig förekomst av en växt som härstammar från sydöstra Europa och Asien. Den är känd från Sverige sedan 1920.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Salsola kali ssp. **kali** – sodaört

Först uppgiven av Montin 1766 ('På stranden vid Påarps by i Trönninge Socken, Onsala och Varberg'). Äldsta belägg från *Halmstad* strand 1700-talet (L. Montin i S).

Sodaört är ursprunglig. Den växer enstaka eller i små grupper på vindsidan av havssträndernas yttersta dyner. Växtens beroende av exponerade sandstränder förklarar varför den är ganska sällsynt i norr, där sandstränderna i stor utsträckning ersätts av klippstränder.

Karta 47. 34 rutor (15 %). Vanlig i de södra och mellersta delarna, ganska sällsynt i norr. – Ahlfvengren (1924): allmän i södra och mellersta Halland, tämligen sällsynt i norra.

Suaeda maritima – saltört

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Örmanäs enligt Osbeck. Utanför Särö Sätesgård på hafsstranden').

Saltört är ursprunglig. Den är saltberoende och växer i strandängarnas lägsta och saltaste zoner, där den emellanåt kan täcka bottnen i indunstade saltvattenshöljor. Mera sporadiskt och fåtaligt uppträder den på sandstränder.

Karta 48. 21 rutor (9 %). Ganska vanlig i mellersta och norra delen ner till Falkenberg. Några tillfälliga fynd i Halmstadstrakten. – Ahlfvengren (1924): här och där på havsstranden, i södra Halland tämligen sällsynt.

Amaranthaceae – amarantväxter

Amaranthus albus – vit amarant

Uppgiven av Blom 1930, 1933 och 1936 från *Lindome* Dverred ('Åker som varit gödslad med kompost av bomullsavfall från Anderstorps fabrik. Tydligen rör det sig om Texasbomull'). Belägg från 1929 i GB och från 1929, 1932 och 1936 i S.

Tillfällig. Arten härstammar från södra Nordamerika (Tutin m fl 1964) och uppmärksammades i Sverige första gången 1896.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Amaranthus blitum – mållamarant

A. lividus

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('Sår sig ibland andra växter i Hasslöfs Trädgård årligen'). Belägg i S.

Tillfällig. Mållamarant härstammar från södra Europa (Tutin m fl 1993) och är känd från Sverige sedan 1737.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. **Falkenberg** *Falkenberg* (A. Bondeson enligt Lindeberg 1878).

Amaranthus caudatus – rävsvans

Tidigare ej publicerad. Antecknad av S.-H. Steineck i *Falkenberg* hamnen på 1960-talet.

Rävsvans är en prydnadsväxt. I Sverige är den känd som tillfälligt förvildad och som adventivväxt sedan 1900-talets början.

Amaranthus graecizans – grekamarant

A. angustifolius

Först uppgiven av Blom 1940 från *Värö* Väröbacka, rikligt i tomatodling vid mejeriet 1937 enligt belägg av F. Lundberg i GB. I S finns ett ark från *Hasslöv* Dömestorp, insamlat av Osbeck under namnet *A. sylvestris*, ombestämt till *A. angustifolius* Lam. var. *silvestris* (Desf.) Thell. av Kloos 1952. Hylander (1971) anger som äldsta svenska fynd en insamling av D. Hylmö vid Malmö 1906.

Grekamarant är en i Sverige tillfälligt uppträdande art som härstammar från södra Europa och Afrika.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Amaranthus hybridus – grön amarant

Först uppgiven av Blom 1936 från *Lindome* Dverred. Äldsta belägg från *Varberg* 1910 (D. Hylmö i LD).

Några tillfälliga förekomster av en art som härstammar från tropiska och subtropiska Amerika (Tutin m fl 1993). I Sverige är den känd som förvildad sedan 1918.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Västra Mellby (4C 3f 32 07) grönsaksodling 1983 (SEJ, bekräftad av KG). **Halmstad** *Snöstorp* Brogård (4C 7e 20 43) vall 1989 (PW i LD, bekräftad av P. Lassen). **Falkenberg** *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) trädgård, troligen inkommen som förorening i grönsaks- eller blomsterfrö, varje år sedan 1985 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Varberg** se äldsta belägg. **Kungsbacka** *Fjärås* Rossared, på gödselstack på fält vid landsvägen 1958 (M. Ohlander i GB, bestämd av C. Blom). *Lindome* se primäruppgift.

Amaranthus quitensis – uddamarant

Uppgiven av Ohlander 1960 från *Släp* Sandlyckans skola på utkasthög från drivhus 1952. Belägg i GB, bestämt av C. Blom.

Tillfällig. Arten härstammar från Sydamerika (Tutin m fl 1993) och uppmärksammades i Sverige första gången 1938.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Amaranthus retroflexus – svinamarant

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* hamnen 1896 (Anna Ahlfvengren). Belägg från 1895 (Anna Rålén i S).

Svinamarant förekommer tillfälligt på ruderatmark och som åkerogräs. Den härstammar från Nordamerika (Tutin m fl 1993) och uppmärksammades i Sverige första gången 1848.

Aktuella uppgifter saknas. – Hos Ahlfvengren (1924) endast två lokaluppgifter.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* vid hamnen se primäruppgift, 1924 och 1925 (J. Wiger i GB resp S) samt 1926 (G. Degelius i GB och S). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1909 och 1925 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924 resp S. Svenson i LD); hamnen 1955 (Blom 1961). *Stafsinge* folkskolan 1925 (Svenson 1928). **Varberg** *Varberg* nära hamnen 1955 (C. Blom i S). **Kungsbacka** *Lindome* Dverred 1929 (C. Blom i GB) samt Dverred, i en åker gödslad med bomullsavfall 1930 (C. Blom i S).

Amaranthus spinosus – taggamarant

Först uppgiven av Svenson 1928 från *Falkenberg* valskvarnen 1924. Belägg i LD. Även samlad i *Lindome* Dverred, inkommen med bomull 1929 (C. Blom i GB) och 1932 (C. Blom i S).

Tillfällig. Taggamarant härstammar sannolikt från tropiska Amerika och är känd från Sverige sedan 1911.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Amaranthus viridis – smalamarant

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Lindome* Dverred 1929 (C. Blom i GB).

En tillfällig förekomst av en sydamerikansk art som är tillfällig/naturaliserad i södra Europa (Tutin m fl 1993).

Enligt Hylander (1971) uppmärksammades smalamarant i Sverige första gången 1932.

Phytolaccaceae – kermesbärsväxter

Phytolacca acinosa – kermesbär

Tidigare ej publicerad.

Kermesbär är en flerårig prydnadsväxt som sällsynt naturaliserats på näringsrik mark i sydligaste Sverige (Mossberg m fl 1992). Fåglar äter bären och svarar troligen för spridningen. I Halland är den tillfällig. Arten är ursprunglig i Central- och Östasien.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Stadsparken 1980-talet (SEJ).

Molluginaceae – kransörtsväxter

Mollugo verticillata – kransört

Uppgiven av Blom 1933 från *Lindome* Dverred ('I en åker, som varit gödslad med kompost av bomullsavfall från Anderstorps fabrik. Tydligen rör det sig om Texasbomull'). Svensk primäruppgift. Belägg från 1930 i GB och S.

Tillfällig. Härstammar från tropiska Amerika (Tutin m fl 1964).

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Portulacaceae – portlakväxter

Claytonia perfoliata – vinterportlak

Tidigare ej publicerad.

Vinterportlak är tillfällig. Den ettåriga arten, som härstammar från Nordamerika, uppmärksammades som förvildad i Sverige första gången 1868.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Fammarp (4C 7c 30 31) gårdsplan invid husgrund, ett stort ex 1983 (E. Orvarson, del av ex i KG herbarium). **Falkenberg** *Stafsinge* Smedjeholm, Falkenbergs reningsverk (5B 2i 32 48) i bergtallplantering 1991 och 1995 (NGN).

Montia fontana ssp. **fontana** – källört

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Källört är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar täta, mattliknande bestånd i källflöden, småbäckar och diken med utflöde av grundvatten. Mindre ymnigt förekommer den i rikare kärr, fuktängar och på havsstrandängar med sötvattenspåverkan, främst på mineraljord som blottats genom kreaturstramp eller annan störning.

Karta 49. 86 rutor (39 %). Ganska vanlig i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

M. verna, vårkällört, är förgäves eftersökt i landskapet. Den bör dock efterforskas ytterligare eftersom den finns i kustnära områden i Skåne, Blekinge och sydöstra Småland samt i större delen av Danmark (Mossberg m fl 1992). Den växer på öppen, svagt fuktig sandmark, stigar och hällar. Mogna frön är nödvändiga för att kunna bestämma källörter.

49. Källört *Montia fontana* ssp. *fontana*.

50. Sandnarv *Arenaria serpyllifolia*.

51. Fältarv *Cerastium arvense*.

Portulaca oleracea – portlak

Tidigare ej publicerad.

Portlak växer som mer eller mindre tillfälligt ogräs i trädgårdar. På en av de nedan uppräknade lokalerna såddes den omkring 1970, men på de två övriga har den möjligen inkommit som förorening i grönsaksfrö. Växten, som är utbredd i varmtempererade och tropiska områden, är i Sverige känd som förvildad sedan 1815.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Skrea* (5C 2a 21 15) trädgårdsland, spontan 1981 (SU herbarium, bekräftad av NGN). *Vinberg* Tröingeberg vid 5B 2j 46 47, villaträdgård, spontan 1980-talet och vid 5C 3a 01 05, villaträdgård, sådd 1970 och sedan uppdykande då och då men ej sedd sedan mitten av 1980-talet (båda NGN).

Caryophyllaceae – nejlikväxter

Agrostemma githago – klätt

Gamla provinsnamn är *runellika* [rågnejlika], *åkernejlika*, *oxöga*, *klint* och *rödklint*.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Vid utgrävningar 1960 i Bastionsgatan i Halmstad påträffades ett frö av klätt i lager från övergången mellan medeltid och nyare tid, kanske från 1500-talet (Hjelmqvist 1972).

Klätt härstammar troligen från östra Medelhavsområdet och bör ha kommit till Sverige vid sädesodlingens början för ca 4500 år sedan (Svensson & Wigren 1983 b).

Fram till 1930-talet var den vackert rödblommiga, ettåriga växten ett vanligt inslag i framför allt råg- och vete-, men ibland också i kornåkrar. Därefter minskade den snabbt, främst på grund av förbättrade metoder för utsädesrensning. Ännu under 1950-talet kunde man emellertid då och då finna klätt i en och annan sädesåker, men därefter har den inte tillhört landskapets spontana flora. Numera kan man enbart se klätt i någon enstaka trädgård eller "hembygdsåker" där den odlas av nostalgiska eller kulturhistoriska skäl.

I vissa landskap finns s k odlingsreservat, där gamla ogräsarter får växa tillsammans med nyttogrödor, oftast säd. Även i jordbrukslandskapet Halland borde det finnas plats för ett reservat med klätt och andra kulturhistoriskt intressanta åkerogräs.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Varberg *Värö* SV om Lingome (6B 0f 37 36) i rågåker, troligen avsiktligt insådd, 1990 (B/SS).

Arenaria serpyllifolia – sandnarv

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Sandnarv är sannolikt ursprunglig. I någorlunda naturlig miljö växer den ettåriga, konkurrenssvaga och ljuskrävande arten på glesbevuxen, torr och oftast sandig/grusig mark vid stränder samt i klippterräng. Den är dock mycket kulturgynnad och förekommer allmänt i grustag, på vägslänter, åkerrenar, betade torrbackar, järnvägsområden, grusplaner och jordpålagrade sten- och betongmurar.

Karta 50. 172 rutor (77 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Cerastium arvense – fältarv

Först uppgiven av Högberg 1843 men utan lokaluppgift.

Fältarv kom till Sverige med frövaror under 1800-talet. Den ljusälskande och kulturberoende arten växer främst på vägrenar och vägslänter, ganska torra betesmarker och mer eller mindre övergivna vallar och åkrar. Ibland ser man den även på åkerrenar, banvallar och gräsbevuxna ruderatmarker.

Fältarv, som tycks ha kommit till Halland strax före mitten av 1800-talet, spred sig snabbt över landskapet. Redan i början av 1900-talet angav Ahlfvengren (1924) frekvensen "allmän på slättbygden, här och där i skogsbygden".

Arten är inhemsk i stora delar av Europa.

Karta 51. 195 rutor (87 %). Vanlig i hela landskapet men med något lägre frekvens i skogsbygden och i den norra delen.

Cerastium arvense × tomentosum – fältarv × silverarv

Tidigare ej publicerad.

Denna hybrid, som enligt Nilsson (1977) lätt bildas där föräldraarterna växer i närheten av varandra, har inte uppmärksammats tillräckligt under inventeringen.

2 rutor (1 %). Förbisedd men troligen ganska sällsynt. Se kommentar under *C. tomentosum*.

Laholm *Ö. Karup* Lyadalen (4C 1d 28 32) vägren 1992 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Halmstad** *Söndrum* 200 m VSV om kyrkan (4C 7d 12 01) vägkant utanför trädgård 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Cerastium brachypetalum – raggarv

Uppgiven av Fries 1818 under namnet *C. strigosum* ('Ganska sällsynt på företrädesvis soliga sluttningar'). Belägg utan lokaluppgift från 1820 (E. Fries i UPS, bekräftad av T. Karlsson) samt utan årtal och lokaluppgift (Billberg i S, bekräftad av T. Karlsson).

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

I Norden finns raggarv i södra och sydöstra Sverige samt i Danmark. Tidigare har den även funnits i Norge. Den ettåriga arten är kalkgynnad och växer på torrbackar, alvarhällar, vägkanter, banvallar och stenmurar (Mossberg m fl 1992).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Cerastium diffusum – västkustarv

Först uppgiven av Neuman 1896 under namnet *C. tetrandrum* från *Söndrum* Tylön baserat på uppgift av G. Tillman. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1885 under namnet *C. glutinosum* (oläslig signatur i S; ombestämt av T. Karlsson 1992).

Västkustarv är ursprunglig. Den växer i yttersta kustbandet på exponerade klipphyllor och hällar med tunt jordlager och gles växtlighet. Arten, som är ettårig, blommar huvudsakligen under maj månad.

Västkustarvens utbredning är atlantisk och i Sverige finns arten endast i Halland och Bohuslän.

5 rutor (2 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Tylön, strax N och NV om fyren samt mitt på öns västsida (4C 6c 42 01 resp 44 02) klipphyllor med tunt jordlager 1981 (KG herbarium), känd sedan 1894 (se nedan); Trångudden (4C 6c 39 09) klipphylla och på skrotsten 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Värö* Tollvik (6B 0f 01 28) strandklippor 1991 (UU i GB). **Kungsbacka** *Släp* Risö (6B 6c 35 45) ej ovanlig på sydsidan, klipphällar 1989 (UU), känd sedan 1960 (se nedan); N. Hosholmen (6B 6d 07 02) klipphällar 1993 (UU); Småbräkorna (6B 6d 11 15 och 09 16) klipphällar 1989 (UU). *Vallda* Sandö (6B 6d 04 16) klipphällar 1989 (UU); Kalven (6B 5d 47 13) havsexponerade klippor 1989 (IB, GT); St. Gingleholmen (6B 5d 40 14) havsexponerade klippor 1989 (IB, GT); Kilanäsan (6B 5d 14 12 och 10 12) havsexponerade klippor 1989 (IB, GT); Snäckan (6B 4c 44 46) klipphällar 1989 (GSg). Känd sedan 1962 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Söndrum* Tylön se primäruppgift; flera insamlingar mellan 1894 (P. Söderberg i LD och UPS) och 1923 (J. Wiger i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan).**Varberg** *Tvååker* Galtabäcksskär 1977 (F. Götmark enligt L.-Å. Gustafsson i brev till NGN). **Kungsbacka** *Släp* Särö se äldsta belägg; Hosholmarna utanför

Särö (H. Persson enligt Ahlfvengren 1924) samt 1936 (C. Skottsberg i GB) och 1957 (S. Holmdahl i GB); Käringholmen och Risö 1960 (S. Holmdahl i GB). Ännu 1989 (se ovan). *Vallda* Ö. Rön 1910 och 1911 (Ahlfvengren i GB resp S); Kråkholmen utanför Lerkil 1957; Skutholmen 1960; Snäckan 1962 (samtliga S. Holmdahl i GB). På sistnämnda lokal ännu 1989 (se ovan).

Cerastium fontanum ssp. **vulgare** – hönsarv

Cerastium fontanum ssp. *triviale*

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *C. vulgatum* men utan lokaluppgift.

Hönsarv är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Underarten är mångformig och växer i ett stort antal varierande miljöer – havsstränder, källflöden, kärrängar, kusthedar, betesmarker, vallar, åkrar, trädgårdar, gräsmattor, gårdsplaner, skogs- och åkervägar, väg- och åkerrenar samt ruderatmarker.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

På havsstränder förekommer var. *holosteoides*, som skiljer sig från huvudformen genom att hela växten är kal, dock med undantag av stjälken som ibland är ensidigt hårig (Hansen 1981). Belägg finns från *Falkenberg* Näset (5B 1j 48 45) sandig strandäng 1991 (NGN i LD, bekräftad av T. Karlsson).

Cerastium glomeratum – knipparv

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *C. viscosum* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Knipparv är en gammal, kulturberoende art. Den är ettårig och växer främst på gårdsplaner och åkervägar med gles växtlighet, gärna där marken är något gödslad av lövförna. Andra typiska och ganska vanliga ståndorter är park- och trädgårdsrabatter, gräsmattor samt tramp- och körspår i fuktiga betesvallar och naturbetesmarker.

Arten har sannolikt ökat något i utbredning och frekvens under 1900-talet.

Karta 52. 39 rutor (17 %). Något förbisedd men troligen ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Cerastium glutinosum – klibbarv

C. pumilum ssp. *glutinosum*

Först uppgiven av Fries 1818 ('Sällsynt i sandiga områden vid kusten').

Klibbarv, som sannolikt är ursprunglig, är endast funnen på sandig, glesbevuxen mark vid havet.

5 rutor (2 %). Förbisedd men troligen sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Värö* Lahall, Trollavik (5B 9g 41 03) på sand 1989 (IL); ca 450 m NV om Apels (6B 0f) betad strandäng 1991 (UU); Hultakullen (6B 0g) sydöstra delen 1984 (B/SS i LD); Vendelsö, sydöstra delen (6B 1f 34 30) sandmark nära stranden 1988 (IL). *Ås* Åskloster (5B 9g 42 33) sandig grop på strandängen 1991 (UU i GB). **Kungsbacka** *Onsala* Asketunnan (6B 3e 21 07) sandig P-plats 1990 (UU).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Trönninge* Påarps strand 1909 (Ahlfvengren i S). **Falkenberg** *Falkenberg* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Skrea* Sandslätt [numera i *Falkenberg*] och Marsten (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Värö* Balg och Norrvära (Svenson 1928). **Kungsbacka** *Släp* Särö 1885 (A. Stuxberg i S). *Ölmevalla* mellan Stenudden och Krokarösen 1961 (Ö. Nilsson i LD).

Cerastium semidecandrum – vårarv

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Vårarv är ursprunglig men kulturgynnad. Den lågvuxna, ettåriga och mycket konkurrenssvaga arten växer oftast rikligt på torr, sandig/grusig mark med gles växtlighet. Vanliga biotoper är sandhedar vid havet, torrbackar, glesa vallar, betesmarker, grustag, grusplaner, järnvägsområden och andra ruderatmarker.

175 rutor (78 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

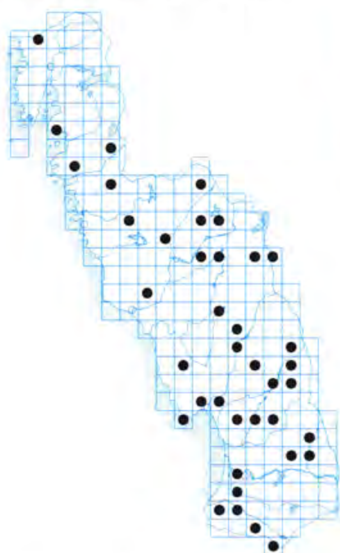
Cerastium tomentosum – silverarv

Tidigare ej publicerad.

Silverarv är en vanlig, flerårig prydnadsväxt som lätt sprider sig till vägkanter och slänter utanför trädgårdar. Den är också funnen förvildad från utkast i t ex grustag och bör betraktas som bofast.

Arten härstammar från södra Europa och är känd som verkligt förvildad i Sverige sedan 1917.

60 rutor (27 %). I hela landskapet. Inte tillräckligt rapporterad men sannolikt ganska vanlig. Frekvensuppskattningen är osäker också av det

52. Knipparv *Cerastium glomeratum.*

53. Backnejlika *Dianthus deltoides.*

54. Knytling *Herniaria glabra.*

skälet att silverarv är svår att skilja från hybriden med fältarv. I siffran ovan kan därför ingå en del felbestämda hybrider.

Dianthus arenarius – sandnejlika

Först uppgiven av Fries 1818 utan lokaluppgift enligt insamling av Kullberg (belägg dock okänt av oss). Osbeck (1788) tar upp arten från *Hasslöv* ('Planterad i Hasslöf i flygsand, har stått några år').

Sandnejlika är inte, med undantag av de förvildade exemplaren i Falkenberg (se nedan), rapporterad från Halland under 1900-talet. Den nutida svenska utbredningen är begränsad till Skåne, där växten pryder de kalkhaltiga sandområdenas gräshedar. Artens totalutbredning är östlig.
Hos Aronsson m fl (1995) är växten klassificerad som sällsynt.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* hörnet Sandgatan–Kvekatorpsvägen (5B 2j 36 24) förvildad i gräsmatta 1993 (SU).

Äldre uppgifter. **Laholm** mellan Laholm och Ö. Karup 1866 (F. Elmqvist i LD). *Laholm* och *Ysby* (båda Theorin 1865). **Halmstad** *Snöstorp* 1868 (H. Juhlin-Dannfelt i UPS).

Dianthus armeria – knippnejlika

Först uppgiven av Leffler 1863 från *Släp* nära Prästbron. Belägg från 1862 i LD och S.

Knippnejlika är en gammal, kulturgynnad art. Den kan vara ursprunglig i södra Sverige (se t ex Sterner 1986) men växten har säkert också inkommit med gräsfrö. I Halland är den numera endast känd från vägrenar och vägdiken, i ett par fall sannolikt insådd. Växten är ett- eller tvåårig. Lokalen i *Vapnö* hävdas med lieslåtter sedan 1990.

Arten är starkt hotad av igenväxning.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i norra Halland.

Laholm *Våxtorp* Tormarpshus, SV om gården (4C 2g 07 42) vägren vid vägkorsningen 1981 (YJ). Nu utgången. Känd sedan 1959 (se nedan). **Halmstad** *Enslöv* Nygård, 100 m S om gården (4C 7e 42 47) västra vägkanten 1980-talet (TF). *Vapnö* Vapnö, 900 m SSO om kyrkan (4C 7d 36 31) vägren och vägdike 1980-talet och senare (KG). Känd sedan 1955 (se nedan). **Kungsbacka** *Släp* Hagryd, mittemot handelsträdgården, rikligt (ej kulturform) 1987 (J. Corneliuson i GB).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Veinge* 1927 (S.-S. Forssell i LD). *Våxtorp* Tormarp, vägskälet till Ränneslöv N om Smedjeån 1959, 1961 (YJ i LD resp GB). Ännu 1981 (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* villa Maritima 1945 (I. Björling i LD). *Vapnö* vid vägen från Halmstad förbi "Flyget" (Scholander 1955). Ännu i början av 1990-talet (se ovan). **Varberg** *Tvååker* 1891 (J. Wallmark i UME). **Kungsbacka** *Onsala* Ledet 1899 (A. W. Lund i GB, LD och S). *Släp* se primäruppgift; Särö 1863 (E. A. Trana i GB, LD och S) och 1895 (E. Belfrage i GB); Särö, nära gamla

ångbåtsbryggan 1909 (H. Persson i UPS). *Vallda* Välås (E. Hjertman enligt Ahlfvengren 1924).

Dianthus barbatus – borstnejlika

Ett vanligt provinsnamn är *kostanejlika* eller *kostanällika* [*kost* = kvast].

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* flerstädes, *Gunnarp* kyrkan, *Rolfstorp* kyrkan och från *Varberg* samt från *Hishult*, Hishults by, baserat på uppgift av K. Johnsson och från *Falkenberg*, baserat på uppgift av S. Svenson. Äldsta belägg från *Onsala* Gottskär 1895 (A. Stuxberg i GB).

Borstnejlika odlas som prydnadsväxt och förvildas ganska lätt, främst från utkast. Arten är numera bofast och bildar mer eller mindre täta bestånd på vägslänter, gräsytor och i snår intill tomtgränser, utkastplatser och avfallstippar.

Borstnejlika härstammar från södra och sydöstra Europa. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1840.

70 rutor (31 %). Ganska sällsynt men spridd i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): ej sällan förvildad utanför trädgårdar, kyrkogårdar o.s.v., men snart försvinnande.

Dianthus deltoides – backnejlika

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Backnejlika är sannolikt ursprunglig. I någorlunda naturlig vegetation växer den ljusälskande arten främst på torr, obetad gräsmark vid havet. Den är dock betesgynnad och förekommer även i torra naturbetesmarker. Dessutom är den en ganska vanlig prydnadsväxt som lätt förvildas på vägslänter och andra gräsytor utanför trädgårdar samt mera tillfälligt på ruderatmarker.

Backnejlikan tycks ha minskat på naturliga och beteshävdade ståndorter. Tänkbara orsaker till nedgången kan vara igenväxning på grund av minskat bete och stort kvävenedfall. Det sistnämnda bör också ha missgynnat arten mera direkt genom att den är anpassad till kvävefattiga jordar (Ekstam & Forshed 1992).

Karta 53. 73 rutor (33 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övriga områden med undantag för **Laholm**, där arten är sällsynt. Åtskilliga uppgifter avser sannolikt förvildade förekomster. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Dianthus superbus – praktnejlika

Först uppgiven av Linné 1755 från *Eldsberga* Stjärnarp baserat på uppgift av L. Aretin. Äldsta belägg från *Trönninge* [eventuellt *Eldsberga*] "uti gärdet på landsvägsgropen på denna sidan om Trönninge" 1700-talet (P. Osbeck i S).

Praktnejlika är ursprunglig men hävdgynnad. Den fleråriga, sensommarblommande nejlikan, som är ganska konkurrenssvag, växer idag i naturlig och ganska naturlig vegetation på torr, sandig och gräsdominerad mark nära havet. Av äldre uppgifter att döma tycks arten förr ha varit vanligast på kulturmark, t ex i ängar och betesmarker utmed vattendrag samt på åker- och vägrenar.

I äldre tid fanns praktnejlikan på många platser i södra Halland. Redan i början av 1900-talet hade växten emellertid försvunnit från flera lokaler (Ahlfvengren 1924). Den kraftiga tillbakagången beror sannolikt på att många ogödslade ängs- och betesmarker, renar, slänter och bryn erövrades av högvuxna gräs och örter, när det inte längre var lönsamt att hävda dem med slåtter och bete. De två små bestånd, som ännu finns kvar, är starkt hotade. Årliga röjningar har hittills klarat växten från att kvävas av expanderande bergrör *Calamagrostis epigejos* och andra gräs. Fridlyst.

Förutom i Halland finns arten i Skåne och Norrbotten.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra Halland, i övrigt sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* Gullbrannareservatet, två växtplatser på ömse sidor om Genevadsån (4C 5e 13 40 resp 09 42). 1. På läsidan av dynområdet nära åns västra strand, gräs-, ris- och buskvegetation. 2. Glänta i tall/lövskog mellan ån och skogsvägen som går parallellt med E 6. Båda 1980-talet (HN, bekräftad av KG). Känd från området sedan 1818 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* 1859 (S. L. Törnquist i LD). *Laholm* ymnigt vid Laholm (Fries 1818); ängsbackar kring Laholm 1845 (A. G. Longberg i S och UPS); Storängen i Laholm, början av 1800-talet (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d). *Laholm*/*Ysby* längs Lagan från Laholm till Ysby (Neuman 1884). **Halmstad** *Eldsberga* se primäruppgifter; åtskilliga uppgifter från 1811 (E. Fries i UPS) till 1924 (J. Wiger i S); ymnigt mot stranden (Fries 1818), ännu på 1980-talet (se ovan); vid Genevads bro 1820 (Wikström och herbarium Hartman i UPS); Andersfält, gräsmark vid ån resp åkerren, flera uppgifter mellan 1890 (P. Söderberg i S) och 1902 (G.

Tillman i S); vid Genevadsån nedströms Tönnersa, flera uppgifter från 1911 (Ahlfvengren i GB och S) till 1925 (K. Anderberg i GB); området nära Genevadsåns mynning 1955 (Hallenborg 1956); "Till överflöd vid Stjärnarp" (Montin 1766); tall/lövskog vid Genevadsåns östra strand ca 250 m NV om E 6-bron 1966 (N. Ekberg, KG och YJ). [Nu utgången.] *Halmstad* "Till överflöd vid Halmstad" (Montin 1766); Halmstad (C. P. Hällström utan årtal i S) samt 1890 (E. Lyttkens i LD). *Snöstorp* (Theorin 1865); Nydala (Neuman 1884); Villmanstrand, vid Fylleån (Lyttkens utan årtal i LD). *Trönninge* "Till överflöd vid Trönninge by" (Montin 1766). **Falkenberg** *Eftra* 1913 (G. Waldén i S); St. Stensjö (Hallenborg 1959). *Svartrå* Högvadsån, Sumpafallen (Hallenborg 1959). *Vessige* (Bondeson enligt Lindeberg 1878). **Varberg** *Veddige* Björkholm (Bexell 1817–19).

Gypsophila elegans – sommarslöja

Tidigare ej publicerad.

Sommarslöja är en prydnadsväxt som kan förvildas tillfälligt. Den härstammar från Främre Orienten och är i Sverige känd som förvildad sedan 1922.

1 ruta (1%) men sannolikt inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Söndrum* Långenäs (4C 6c 40 49) gräsmark vid kolonilotter, förvildad 1984 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Gypsophila muralis – grusnejlika

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Hasslöf och Våkstorps by enligt Osbeck'). Två belägg från 1700-talet: *Hasslöv* i åkrar (P. Osbeck i S) och *Hasslöv* (L. Montin i S).

Grusnejlika är en gammal, kulturberoende art. Den ettåriga och konkurrenssvaga växten är under inventeringen endast funnen på åtminstone tidvis fuktiga grus- och sandplaner med gles växtlighet. Den kan uppträda mycket rikligt men är oftast obeständig. Enligt äldre uppgifter kan arten också växa i åkrar.

Grusnejlikan har minskat under 1900-talet. Försvinnandet från åkrarna kan nog förklaras av jordbrukets intensivare odlingsmetoder med effektiv dränering, bekämpningsmedel och tätväxande grödor. I tätorterna har minskningen förmodligen orsakats av den allt sämre tillgången på periodiskt fuktig grus- och sandmark genom asfaltering och bortledning av dagvatten.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta Halland.

Laholm *Laholm* Laholm (4C 3g 31 02) i f d lertäkt 1980 (RK, YJ herbarium). Lokalen senare utplånad genom byggnation. Känd från staden sedan 1802 (se nedan). **Halmstad** *Eldsberga* Genevad, vid gamla sockerbruket intill järnvägen (4C 5f 01 42) grusplan, sparsamt 1980 (KG). Lokalen nu asfalterad. **Falkenberg** *Stafsinge* 200 m V om Månsgård (5B 3j 12 32) f d grustag 1991 (NGN herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Laholm* Laholm, flera uppgifter och insamlingar från början av 1800-talet (Wahlenberg 1824) till 1873 (Neuman i S och UPS); kring Laholm 1845 (A. G. Longberg i UPS). I området ännu på 1980-talet (se ovan). *Skummeslöv* Skottorp (Theorin 1865). *Veinge* Veinge vång (Neuman 1884). *Våxtorp* se primäruppgifter. **Halmstad** *Eldsberga* Jonstorp (utan årtal och insamlarnamn i UPS). *Getinge* nära Hönryd i rågstubb 1909 (Ahlfvengren i GB och S); Örbäck (Ahlfvengren 1924). *Halmstad* 1875–77 (enligt Boije af Gennäs i brev till Hartman 1878); utom Väster 1860-talet (A. Lyttkens i S); mellan Eket och staden (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Harplinge* 1866 (E. Ardell i LD); banvallen mellan Fjälldalen och stationen (B. Johansson enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* på "Klockarebergen" (Neuman 1884). **Falkenberg** *Falkenberg* 1896 (S. Svenson i LD), "ej återfunnen de sista åren" (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Veddige* Olofstorp (S. Johnson enligt Svenson 1928).

Gypsophila paniculata – brudslöja

Tidigare ej publicerad.

Brudslöja är en vanlig, flerårig prydnadsväxt som härstammar från centrala och östra Europa samt västra Asien. I Sverige är arten känd som vildväxande sedan 1900-talets början.

1 ruta (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Falkenberg* hörnet Stationsgatan/Södergatan (5B 2j 32 31) obebyggd, grusig tomt 1994 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Herniaria glabra – knytling

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('vid Våxtorp; annars ej allmän'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Knytling är möjligen ursprunglig på sandhedar vid havet. I denna miljö är den funnen några gånger, men i första hand är den knuten till starkt kulturpåverkad mark. Den karakteristiskt gulgröna, till marken tätt tryckta och glest "mattbildande" växten är ljuskrävande och konkurrenssvag. Vanligen finner man den på torr, sandig/grusig mark med gles växtlighet och ganska hårt slitage i anslutning till gator och vägar, järnvägar, industrier, grustag och soptippar. Allt oftare ser man den också på mer eller mindre blottad jord i gräsmattor, på åkervägar och jordupplag.

Knytling har ökat i utbredning och frekvens under 1900-talet, vilket nog kan sättas i samband med tätorternas utbyggnad och därmed sammanhängande jord- och grustransporter. Spridningen pågår fortfarande.

Karta 54. 56 rutor (25 %). I den södra hälften ganska vanlig på kustslätten, i övrigt ganska sällsynt. I den norra delen sällsynt eller helt utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta Halland.

Holosteum umbellatum – fågelarv

Tidigare ej publicerad. Samlad 1952 i *Släp*, Särö av W. Rasch. Ståndort okänd. Belägg i C, uppmärksammat 1996 av T. Karlsson.

I Norden är fågelarv bofast i sydligaste Sverige och i Danmark. Som tillfällig är den funnen längre norrut, bl a i Göteborg. Den ettåriga arten växer främst på glesbevuxen, m el m sandig mark. Fågelarv är klassificerad som sårbar (Aronsson m fl 1995).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Honckenya peploides – saltarv

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Portulaca marina* ('mellan Näs och Varberg').

Saltarv är ursprunglig. Den bildar täta, mattliknande bestånd i mer eller mindre lös sand på havsstränder men också där underlaget är grusigt eller stenigt. På stränderna i söder är saltarven vanligast i övergångszonen mellan strandbädden och de yttersta dynerna, där den tillsammans med marviol *Cakile maritima* och sodaört *Salsola kali* ssp. *kali* bildar små fördyner.

41 rutor (18 %). Mycket vanlig i den södra hälften, vanlig eller ganska vanlig i norr. – Ahlfvengren (1924): allmän efter havsstranden, dock mindre allmän i norra Halland.

Lychnis alpina – fjällnejlika

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *Viscaria alpina* från *Snöstorp* Marbäck baserat på uppgift av A. Lyttkens. Belägg från 1861 och 1865 i S, 1862 i UPS och 1863 i GB.

Fjällnejlika är ursprunglig. I dag växer den vid havet i gnejshällarnas sprickor och pegmatitgångar (fig 107) samt någon gång också i fördjupningar med tunna jord- eller gruslager. Växtplatserna är ofta exponerade mot havet men ligger alltid ovanför högvattenlinjen.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt utom i *Ölmevalla* mellan Gårda brygga och Löfta bro där den är ganska vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Värö* ca 400 m S om Kråkstads fyr (6B 0f) 10-tal ex 1989 (UU); V om Gråkulle = SO om Börjes (6B 0f 01 28) strandklippor mot NV 1991 (UU). Känd sedan 1959 (se nedan). **Kungsbacka** *Frillesås* Torstensvik (6B 2g 07 00) 1980-talet (JK); Vallersvik (6B 2g 08 01) 1994 (S. Sunhede). *Ölmevalla* mellan Gårda brygga och Kroken, flerstädes t ex vid 6B 2f 35 33 och 45 03, strandklippor 1980-talet och senare (JK); Gårda brygga (6B 3f 04 08) strandklippor 1989 (BH, ÅR); Vassbäck (6B 2f 21 38) 1980-talet (JK). Känd från socknen sedan slutet av 1800-talet (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Breared* två något osäkra uppgifter från 1. Bögilt, på toppen av ett ganska högt berg med tvärbranta stup på ett par sidor; 2. på Klövaberget NV om kyrkan (båda J. Bengtsson enligt Hallenborg 1955). *Snöstorp* se primäruppgift. **Varberg** *Värö* Bua, SO om Börjes 1959 och 1968 (O. Johansson i GB) samt strandklippor vid Börjes, ett tiotal ex 1969 (Ohlander 1972). Ännu 1991 (se ovan). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa, flera insamlingar från 1896 (J. P. Melchersson i LD och S) till 1934 (Vallentin i LD); strandklippor mellan Ölmevalla och Landa (Ahlfvengren i S); bergen V om Hästholmen 1922 (R. Ohlsén i GB); Ölmanäs 1936 (I. Skottsberg i GB); flera insamlingar från området mellan Gårda brygga och Bråtaviken mellan 1952 och 1965 (Ö. Nilsson i LD); Näsbokrokens naturreservat (Gillner 1969 b, Elfström 1971); Hästholmen, Stenvik, Krokvik i N och Vassbäckhalvön i SV (Elfström 1971). I socknen ännu på 1980-talet (se ovan).

Lychnis chalcedonica – studentnejlika

Tidigare ej publicerad.

Studentnejlika är en prydnadsväxt som tillfälligt kan förvildas. Den härstammar från Ryssland. I Sverige är den känd som förvildad i parker och på kyrkogårdar sedan 1870.

4 rutor (2 %). Troligen otillräckligt rapporterad.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn, på utkast 1991 (YJ). **Hylte** *Torup* Mörtekull (5C 2i 21 04) vägslänt, förvildad 1987 (EW herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Falkenberg** *Eftra* Eftra (5C 1b 32 26) vägkant 1993 (NGN). *Årstad* Heberg, nära f d järnvägsstationen (5C 2b 02 14) högörtvegetation, förvildad 1993 (NGN).

Lychnis coronaria – purpurklätt

Tidigare ej publicerad.

Purpurklätt är en prydnadsväxt som kan kvarstå en tid efter odling eller tillfälligt förvildas. Den härstammar från södra Europa och Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1939.

4 rutor (2 %). Troligen otillräckligt rapporterad.

Laholm *Laholm* Mellbystrand, tillfällig på avfallsplats 1980-talet (SEJ). *Våxtorp* Våxtorp, på trädgårdsutkast 1984 (YJ). **Falkenberg** *Eftra* kyrkbyn (5C 1b 27 26) 1980-talet (EB). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 45) vid jordkällare i skogsbryn mot villaområde 1993 (NGN).

Lychnis flos-cuculi – gökblomster

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Gökblomster är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation växer den i al- och källkärr samt någon gång i bäckdalar i lövskog. De vanligaste växtplatserna är emellertid fuktiga och näringsrika kärrängar och högörtängar vid bäckar och åar. Ängarna är ofta gammal slåttermark, som nu har lämnats åt igenväxning eller ingår i betesmarker med måttligt betestryck. Mindre vanliga ståndorter är öppna diken genom odlingsmark. Gökblomstret minskar genom att många lämpliga biotoper växer igen.

Karta 55. 149 rutor (67 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden men med luckor i den södra och mellersta delen. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Lychnis viscaria – tjärblomster

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Tjärblomster är ursprunglig men kulturgynnad. Arten växer, ofta mycket rikligt, på torr, ljusexponerad mark med gles eller ganska gles växtlighet – klipphyllor, hällmarker, sluttningar i betesmarker, gravhögar, vägslänter, banvallar, grustag etc.

Exemplar med vita eller skära blommor är sällsynta.

Karta 56. 167 rutor (75 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden utom i den sydöstra delen där arten saknas nästan helt. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Moehringia trinervia – skogsnarv

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Arenaria trinervia* men utan lokaluppgift.

Skogsnarv är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer främst i lite rikare lövskogsbiotoper, gärna i sluttningar, bäckraviner och blockmarker. Arten är också vanlig i lövdungar och bryn i naturbetesmarker, särskilt om hassel *Corylus avellana* finns med i bilden. Då och då ser man den på stenmurar och rösen som gödslas av lövförna. I sandområdena vid kusten kan den ganska ofta vara riklig i planterade barrträdsdungar.

201 rutor (90 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Myosoton aquaticum – sprödarv

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Cerastium aquaticum* ('Vid Hallands Ås utmed en liten Bäck, sällsynt'). Belägg utan årtal i S.

Sprödarv är en ursprunglig art som enligt äldre uppgifter växte i kärr och utmed vattendrag. Den är emellertid kulturgynnad och det enda aktuella fyndet är en tillfällig förekomst på en soptipp.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra Halland.

Halmstad *Slättåkra* Brandstorp (5C 0f 27 07) soptipp 1984 (BT) och 1985 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås, se primäruppgift; Hallandsås i fuktig, tät bokskog (Fries 1818); Hallandsås (Theorin 1865). *Hasslöv* Dömestorp 1946 (S. Qvarfort i S). *Ö. Karup* hotellet, vid källartrappan 1914 (H. Nordenström i S). **Halmstad** *Halmstad* flera insamlingar mellan 1859 (O. G. Blomberg i LD) och 1924 (T. Nordström i S); i Slottsbäcken sedan 1870 (Neuman 1884); nära Söndrumsvägen ett stycke bortom Hylte backe mot havet till (Ahlfvengren 1924); hamnen (Wiger 1926); badhusviken 1926 (Wiger 1931). **Falkenberg** *Falkenberg* Doktorspromenaden 1900 (J. Sedelius i GB).

[**Petrorhagia saxifraga** – klippnejlika]

I S finns ett av Osbeck insamlat ark utan årtal och med lokalangivelsen Oshult [=Oxhult i *Hishult*]. Man kan förmoda att exemplaret odlats i den ganska kända trädgård som fanns vid Oshults säteri under senare delen av 1700-talet. Arten är inte upptagen i Osbecks *Utkast til Flora Hallandica* 1788. I GB finns ett belägg från *Getinge* 1934 (E. Johansson), sannolikt från odling. Hylander (1971) uppger som äldsta insamling från förvildad förekomst i Sverige ett ex från Gränna 1888 i GB.

Klippnejlika är en trädgårdsväxt som härstammar från mellersta och södra Europa samt sydvästra Asien. I Sverige finns den förvildad i den sydöstra delen.

55. Gökblomster *Lychnis flos-cuculi.*

56. Tjärblomster *Lychnis viscaria.*

57. Strandnarv *Sagina maritima.*

[**Sagina ciliata** – fältnarv]

Sagina apetala ssp. *apetala*

Uppgiven av Högberg 1843 från Halland men utan närmare uppgifter. Belägg saknas. Fältnarv är i Sverige endast känd från Skåne.

Sagina maritima – strandnarv

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *Arenaria marina* ('På strandklippor').

Strandnarv är ursprunglig. Den är konkurrenssvag och växer på glesbevuxna strandängar, främst i zonen närmast ovanför högvattenlinjen och gärna på markblottor eller vid klipphällar och stenar. Då och då finner man den även på myrhögar och mer eller mindre naken jord bland strandklippor.

Karta 57. 28 rutor (13 %). Ganska vanlig utmed hela kusten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes vid stranden.

Sagina nodosa – knutnarv

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *Spergula nodosa* ('Sparsamt på fuktiga ljungmarker nära Halmstad mosse m fl platser'). I handskrift 1809 av J. Forsander från Halmstads mosse mellan Snöstorp och Halmstad. Äldsta belägg från *Halmstad* 1815 (herbarium E. Fries i UPS).

Knutnarv är ursprunglig men betesgynnad. Den ljusälskande, konkurrenssvaga arten växer främst på glesbevuxna, obetade eller betade havsstrandängar, gärna på fläckar med framsipprande sötvatten, men också på sandiga strandhedar. Från Varberg finns exempel på att arten åtminstone tillfälligt kan bilda ett mer eller mindre sammanhängande växttäcke på utfyllnadssand nära havet ("Dumpen"). Några få inlandslokaler är kända (se nedan).

Karta 58. 38 rutor (17 %). Vanlig utmed hela kusten. Mycket sällsynt i inlandet. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän efter stranden, inuti landet sällsynt.

Inlandslokaler. **Halmstad** *Eldsberga* Gallared, 75 m V om gården (4C 5f 17 00) på små "öar" i källflöde 1980 (KG). **Falkenberg** *Askome* Yngeredsfors (5C 5d 20 01) i gamla åfåran nedströms fördämningen vid nya kraftverket 1990 (AP, SU). **Kungsbacka** *Lindome* Fageredssjön (6B 8f 05 07) betad strandäng 1984 (JK).

Sagina procumbens – krypnarv

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Krypnarv är mycket kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. Den är konkurrenssvag och växer på fuktig, mer eller mindre blottad mark vid stränder, i betesmarker och gräsmattor, på

58. Knutnarv *Sagina nodosa.*

59. Sylnarv *Sagina subulata.*
Ringar: inlandsfynd före 1979.

60. Vitknavel *Scleranthus perennis.*

sand-, grus- och gårdsplaner samt på trädgårdsgångar och åkervägar. I städer och tätorter finner man den så gott som överallt på gator och torg, där den växer i springor och fogar mellan cementplattor och gatstenar samt i asfaltsprickor.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sagina subulata – sylnarv

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Spergula Saginoides* ('Denna lilla Ört växer vid vägen imellan Hasslöf och Våxtorp, utom på andra ställen. På Halmstads backe vid vägen'). I handskrift av Osbeck 1776 från *Halmstad, Vessige* och *Ås* (Peterson & Peterson 1967). Se även s 47 i kapitlet om Hallandsflorans utforskning samt Gertz (1946 a). Fyra 1700-talsbelägg: utan lokaluppgift och år (Osbeck i Achariusherbariet i LD samt i S); *Hasslöv* (P. Osbeck i S) och *Hasslöv* Hallandsås (L. Montin i S).

Sylnarv är ursprunglig men kulturgynnad. Den konkurrenssvaga arten växer på tidvis fuktig och mer eller mindre blottad sand eller torvartad jord. Vid kusten finner man den främst på klippstränder och steniga strandängar, i inlandet på sjöstränder, stigar, åkervägar och i fuktiga grustag.

Även om sylnarv (fig 115) är lätt att förbise verkar den ha minskat i landskapets inre delar under 1900-talets senare del. Tillbakagången orsakas sannolikt av att lämpliga ståndorter blir allt ovanligare på grund av en allmän igenväxning. Det gamla, småskaliga jordbrukets djur och fordon åstadkom ett måttligt slitage på stränder, stigar och åkervägar, vilket gynnade många små och konkurrenssvaga arter. Dessutom har igenväxningen under de senaste decennierna påskyndats av kvävenedfallet.

Karta 59. 58 rutor (26 %). Mycket vanlig längs klippiga kustavsnitt. Sällsynt i landskapets inre delar utom norr, där arten är ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän utom i den östligaste delen där den är mindre allmän.

Saponaria officinalis – såpnejlika

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Kryper i Hasslöfs Träg. och föröker sig mångfaldigt').

Såpnejlika är en ofta odlad, flerårig prydnadsväxt som förr också användes som medicinalväxt och vid såptillverkning. Den förvildas lätt i anslutning till vägar, renar, rösen och på igenväxande åkrar, ängar och betesmarker nära bebyggelse. Arten, som är konkurrenskraftig och fullt naturaliserad på många lokaler, har ökat i utbredning och frekvens under 1900-talet.

Såpnejlikan är hemmahörande i västra, södra och östra Europa. Den är känd som förvildad i Sverige sedan 1749.

151 rutor (68 %). Ganska vanlig i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Scleranthus annuus – grönknavel/tuvknavel

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Arten är numera delad i två underarter, grönknavel i snäv mening ssp. *annuus* och tuvknavel ssp. *polycarpos*. Mellanformer är ganska vanliga.

Under inventeringen har vi som regel endast noterat kollektivarten, men båda underarterna är vanliga i landskapet. Grönknavel är kulturberoende och växer som ogräs medan tuvknavel främst förekommer i naturlig vegetation på hällmarker, torrbackar och sandhedar.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Scleranthus annuus × perennis – grön-/tuvknavel × vitknavel

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 ('förekommer ej sällsynt och ofta i stor mängd, såsom vid *Halmstad*, *Snöstorp* vid Köpenhamn, *Skrea* vid Hansagård').

Hybriden mellan grön-/tuvknavel och vitknavel uppkommer lätt där föräldraarterna växer tillsammans.

6 rutor (3 %) men förbisedd under inventeringen. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Söndrum (4C 6d 47 05) torr grässlänt 1993 (KG herbarium). *Harplinge* Haverdal (4C 8b 38 15) torr, betad strandhed 1993 (KG herbarium). *Rävinge* Johannesberg (4C 9c 36 25) hällmark i naturbetesmark 1993 (KG herbarium). *Söndrum* Tjuvahålan (4C 6c 36 15) sandig havsstrandhed 1993 (KG). *Trönninge* Killebjärsudden (4C 5e 36 24) grusig strandhed 1993 (KG herbarium). **Varberg** *Värö* Börslund (6B 0f 30 16) hällmark vid havet 1993 (KG herbarium). Samtliga belägg är granskade och godkända av T. Karlsson.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Mellbystrand, sandig strandäng 1937 (S. Andersen i UPS). **Halmstad** *Halmstad* 1907 (Ahlfvengren i S); flerstädes (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Köpenhamn 1908 (Ahlfvengren i S). *Söndrum* (E. Broddesson enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* 1919 (J. G. Gunnarsson i S); Herting (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Skrea* Hansagård se primäruppgifter. **Varberg** *Tvååker* (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924). *Varberg* 1913 (Ahlfvengren i S). **Kungsbacka** *Onsala* Ronsås, bergbacke 1924 (W. Palmaer i S). *Släp* Brandshult, på en torr sluttning 1956 (C. Skottsberg i UPS).

Fig 115. Sylnarv *Sagina subulata*. Körtelhåren på blomskaften framträder i motljuset. Grötvik i Söndrum. – Foto Gösta Mjörnman 1981.

Scleranthus perennis – vitknavel

Först publicerad av Osbeck 1788 ('I sandbackar'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Vitknavel är ursprunglig. Den konkurrenssvaga och betesåliga arten växer främst på glesbevuxna sandhedar och hällmarker vid havet och på kustslätten. Mindre vanlig är den på sandiga, glesbevuxna vägslänter, stationsområden och i grustag.

Karta 60. 109 rutor (49 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): allmän på sandområden.

Silene armeria – rosenglim

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* Dömestorp och *Skummeslöv* Skottorp med flera ställen. Äldsta belägg från *Dagsås* Öströö utan årtal (herbarium E. Fries i UPS).

Rosenglim odlas som prydnadsväxt och förvildas tillfälligt genom utkast. I en trädgård i *Vinberg* Tröingeberg har den under ett tiotal år uppträtt som trädgårdsogräs, sannolikt inkommen med blomsterfrö.

Arten härstammar från Medelhavsområdet och är känd som förvildad i Sverige sedan 1814.

15 rutor (7 %) men under inventeringen är den huvudsakligen rapporterad från den södra hälften av landskapet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes sporadisk.

61. Rödblära *Silene dioica*.

62. Vitblära *Silene latifolia* ssp. *alba*.

63. Nattglim *Silene noctiflora*.

Silene conica – sandglim

Tidigare ej publicerad.

I LD finns två belägg från Halland. Det äldsta är insamlat i *Falkenberg* 1907 av S. Svenson. Varför arten inte togs med i *Hallands Växter* 1924 vet vi inte. Det andra belägget är från *Halmstad* grustag 1943 (P. O. Malmquist).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Sandglim har sitt ursprung i Sydeuropa. Den har spritt sig över större delen av Europa och är bl a naturaliserad på sandmarker i Danmark, Skåne och på Öland. Arten upptäcktes i Danmark och Skåne under 1890-talet. Tillfälliga fynd har gjorts i Småland, Göteborg och Stockholm.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Silene dichotoma – gaffelglim

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 ('I klöfveråkrar, såsom Veinge nära kyrkan, Harplinge på flera ställen'). Äldsta belägg från *Släp* 1898 (F. Liljeholm i LD och UPS). Enligt Witte (1912) samlades arten dock i *Tvååker* Utteros 1896 (F. Svenson i okänt herbarium).

Gaffelglim infördes till Sverige från och med 1860-talet med frö av rysk och östeuropeisk rödklöver (Witte 1912). I Halland tycks arten under 1900-talets första hälft ha varit ett ganska vanligt ogräs i klövervallar, men efter 1950 blev den allt sällsyntare. Det sista, kända fyndet gjordes i *Släp* kyrkbyn, i klövervall 1962 (O. Johansson i GB). Den främsta orsaken till försvinnandet var införandet av nya frörensningsmetoder som effektivt avlägsnade bl a gaffelglimsfrön. Sannolikt var arten till stor del, och kanske helt och hållet, beroende av frötillförsel utifrån. Några klara bevis för att växten var bofast, dvs förökade sig och spreds inom landskapet, har vi inte. – Ahlfvengren (1924): flerstädes (i klöveråkrar) sporadisk.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Silene dioica – rödblära

Ett äldre lokalnamn från *Harplinge* är *grisablära*.

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *Lychnis silvestris* från *Vessige*, *Alfshög* och *Åskloster* ('I måttligt fuktiga lundar'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Rödblära är ursprunglig men något kulturgynnad. Den är vanligast på sand eller ännu finkornigare jordar i ganska fuktig lövblandskog utmed åar och bäckar samt i jordbruksbygdernas lövdungar och bryn. Ibland finner man tillfälliga förekomster på skogsvägar och ruderatmark.

Karta 61. 126 rutor (57 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. Saknas dock i det stora myr- och skogsområdet i sydost. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Silene dioica × latifolia ssp. alba – rödblära × vitblära

Först uppgiven av Lindeberg 1878 från *Snöstorp* Skedala enligt belägg från 1864 (A. Lyttkens i LD).

Hybriden mellan rödblära och vitblära växer i enstaka exemplar eller mindre grupper, ibland utan föräldraarternas närvaro. Den vanligaste ståndorten är vägkanter. Hybriden är fertil och bildar ganska ofta rikligt med frön.

12 rutor (5 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Enslöv* Åled (4C 8e 49 46) vägkant vid lövskogsbryn 1989 (PW). *Harplinge* Vilshärad (4C 7b 48 48) vägkant 1988 (PW, bekräftad av KG). *Steninge* Steninge, 450 m SO om kyrkan (4C 9b 41 41) vallkant intill lövblandskog 1986 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Söndrum* 800 m SO om kyrkan (4C 7d 07 08) vildvuxen gräsmark vid cykelstig, tillsammans med *S. dioica* 1993 (KG herbarium); Strandlida, 250 m S om pkt 18,59 (4C 7c 32 04) vägkant 1987 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Skogskyrkogården (5B 2j 28 46) vägkant 1992 (S.-H. Steineck, bekräftad av NGN). *Ljungby* Lastad (5C 4a 26 16) grustag 1986 (SU). *Okome* Välasjö, Nordregården (5C 6c 3- 4-) 1980-talet (RA). *Skrea* vid pkt 25,06 (5C 2a 07 28) grusig vägslänt 1980-talet (SU). *Stafsinge* S om Hässlås (5B 4j 14 33) vid vägskäl 1982 (SU). *Vessige* Sjönevad (5C 4c 1- 3-) nära vägkorsningen 1980-talet (SK). *Vinberg* Tröingeberg (5C 3a 01 03) ek/tallskog vid villaområde 1991 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* området kring stålverket 1932 (N. Alroth i GB). *Snöstorp* Skedala se primäruppgift, 1864 (I. Lyttkens i UPS, bekräftad av S. Murbeck); Skedala, Fylleån 1931 (F. Ingvarsson i LD).

Silene gallica – franskglim

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* Dömestorp, i trädgården.

Franskglim är en kosmopolitisk art med några tillfälliga, dock ej aktuella, förekomster i Halland. Den har sannolikt inkommit med utländska frövaror.

I Sverige är arten känd sedan 1823.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. *Laholm* 1890, 1891 (P. Söderberg i S resp LD). **Falkenberg** *Stafsinge* folkskolan (Svenson 1928). **Kungsbacka** *Släp* 1903 (F. Schlanbusch i S).

Silene latifolia ssp. **alba** – vitblära

Silene alba

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Lychnis dioica* men utan lokaluppgift.

Vitblära är en gammal, huvudsakligen kulturberoende växt. Den är fåårig, konkurrenssvag och växer främst i mer eller mindre instabila miljöer med inte helt slutet växttäcke – åker- och vägkanter, järnvägsområden, jordhögar, soptippar och industritomter. En tillfällig förekomst är känd från sanddyner.

Karta 62. 121 rutor (54 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

[**Silene muscipula** – flugglim]

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från Falkenberg, hamnen 1912 enligt belägg av S. Svenson i S. På belägget finns inga utvecklade kapslar och bestämningen är osäker.

Tillfällig. Flugglim, som härstammar från Medelhavsområdet, är känd i Sverige sedan år 1900.

Silene noctiflora – nattglim

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Ogräs i Trägård').

Nattglim är en gammal, kulturberoende art. Den är ett- till tvåårig och växer som ogräs i åkrar och trädgårdar samt på soptippar och andra ruderatmarker.

Karta 63. 14 rutor (6 %). Ganska sällsynt på kustslätten i den södra hälften, i övrigt mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Knäred* Knäred (4C 4j 02 17) f d avfallstipp 1991 (PW, H. Gudmundsson). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbranna (4C 5e 28 48) åker vid märgelhåla 1980-talet (HN, bekräftad av KG); Magnilund, NNV om gården (4C 5f 3- 0-) i vete- resp sockerbetsfält 1981 (KG). *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 42 04) soptipp, på jordhög 1988 (PW). *Harplinge* Särdal, ca 500 m OSO om gården Enet (4C 9b 10 21) soptipp i f d grustag 1986 (KG herbarium). *Söndrum* 500 m SSO om kyrkan (4C 7d 08 05) blomrabatt i villaträdgård 1980-talet (KG). **Hylte** *Torup* Eskelsbo (5C 1i 11 23) i trädgårdsrabatter 1985 (EW). **Falkenberg** *Alfshög* Vessigebro (5C 4b 12 32) 1980 (SU). *Askome* vid kyrkan (5C 5b 06 46) utanför trädgård 1984 (SU). *Falkenberg* Ätrans norra strand V om E 6 (5C 2a 31 01) ruderatmark 1980 (SU). *Slöinge* Vårhögen (5C 1b 44 42) trädgårdsogräs 1980-talet (EB); Slöinge samhälle (5C 1c 21 00) gårdsplan 1990 (KG). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) trädgårdsogräs under 1980-talet och senare (NGN). *Årstad* Slätten (5C 2b 26 47) trädgårdsland 1991 (PW).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). *Våxtorp* kyrkbyn, på tomt mittemot brandstationen, 1 ex 1974 (YJ). *Ö. Karup* gästgivaregården (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Breared* nära Byggets järnvägsstation 1910 (Ahlfvengren i S). *Enslöv* Årnilt 1951 (H. Andersson i LD). *Halmstad* 1892 (E. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting 1927 (Svenson 1928); valskvarnen 1936 (C. Blom i GB och S). *Vinberg* kyrkbyn, trädgård 1960-talet (NGN). **Varberg** *Lindberg* folkskolan (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Värö* ogräs vid banvaktstuga i Backa S om Väröbacka station 1954 (F. Lundberg i GB); kyrkogården (Westfeldt 1957). **Kungsbacka** *Förlanda* Rammsjöhall, adventiv (O. Johansson enligt Ohlander 1967). *Släp* slutet av 1800-talet

64. Backglim *Silene nutans.*

65. Bergglim *Silene rupestris.*

66. Strandglim *Silene uniflora* ssp. *uniflora.*

(C. J. Lindeberg i GB); kyrkbyn och Bergets kvarn 1962 (O. Johansson i GB). *Älvsåker* Lerberg, villa Strömbo, som ogräs 1945 (F. Lundberg i GB och LD).

Silene nutans – backglim

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Backglim är ursprunglig. Den konkurrenssvaga, kalk- och kulturgynnade arten växer främst utmed kusten på torra, grusiga och solexponerade platser med ganska gles växtlighet. I inlandet uppträder den någon gång i sydvända bergbranter samt mer eller mindre tillfälligt på kulturståndorter, t ex vägkanter.

Karta 64. 40 rutor (18 %). Ganska vanlig utmed kusten, särskilt från Varberg och norrut. Sällsynt i inlandet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Silene pendula – sommarglim

Tidigare ej publicerad.

Sommarglim odlas som prydnadsväxt och kan tillfälligt förvildas från utkast. Arten, som härstammar från Medelhavsområdet, har också kommit till Sverige med importerade frövaror. Den är känd som vildväxande sedan 1870.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* 400 m NV om kyrkan (4C 5f 33 22) soptipp i f d grustag 1988 (PW, bekräftad av KG).

Silene rupestris – bergglim

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Viscaria marina flore albo* (*Leucojum marinum*) från Halmstad och Varberg (Lindblom 1838).

Bergglim är ursprunglig. Den ljusälskande och konkurrenssvaga arten pryder hårdvittrade, glesbevuxna och solexponerade bergknallar, hällmarker och klipphyllor. Vanligen växer den på mycket tunna lager av humus eller vittringsgrus i sprickor och små fördjupningar.

Karta 65. 87 rutor (39 %). Vanlig i norra Halland ner till Varberg, ganska sällsynt på kustslätten mellan Varberg och Halmstad. I övrigt enstaka förekomster i övergångsbygden. Arten är inte funnen söder om Lagan. – Ahlfvengren (1924): allmän i norra Halland, tämligen sällsynt i mellersta Halland (allmän först i Varbergstrakten).

Silene uniflora ssp. **uniflora** – strandglim

S. vulgaris ssp. *maritima*

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Papaver spumeum marinum* ('Bland klippor nära Varberg'). Publicerad av Fries (1818) under namnet *Cucubalus maritimus* men utan lokaluppgift.

Strandglim är ursprunglig. Den ljusälskande och konkurrenssvaga underarten växer i klipphällar-

nas strängar och fläckar av lågvuxna gräs och örter, men också i grus och klappersten samt på lätt översandade strandängar och strandhedar. Växten är kulturgynnad såtillvida att den ibland uppträder rikligt på högar och slänter med skrotsten nära havet.

Karta 66. 38 rutor (17 %). Strandglim är vanlig längs hela kusten om man undantar Laholmsbuktens långa, av klippuddar obrutna sandstrand, där den saknas helt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän på klippiga och grusiga ställen vid havet.

Silene vulgaris – smällglim

Ett lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *bläror*.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Cucubalus Behen* ('På Våxtorps kyrkogård. På Hallands Ås sällsynt'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Smällglim är en gammal, kulturberoende växt. Den är konkurrenssvag och ljusälskande och bildar mindre bestånd i vägkanter, på vägslänter, trädesåkrar, igenväxande odlings- och betesmarker, järnvägsområden, grustag och soptippar.

Smällglim har ökat i utbredning och frekvens under 1900-talet. Troligen sker en viss tillförsel via frövaror.

Karta 67. 134 rutor (60 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden men med utbredningsluckor. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Spergula arvensis var. **arvensis**/var. **sativa** – sydspärgel/åkerspärgel

Ett vanligt provinsnamn i södra Halland är *pjuska* eller *pjyska* medan växten i vissa delar av mellersta och norra Halland kallas *linbäna, linbäne* och *linväna*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Spergula arvensis* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Arten *Spergula arvensis* är numera uppdelad i fyra varieteter, två linogräs (var. *maxima* och var. *praevisa*, den senare ytterst sällsynt i Norden) och två trivialogräs (den vanliga var. *sativa* och den sällsynta var. *arvensis*). Under inventeringen har vi inte beaktat denna uppdelning. Några äldre, expertgranskade belägg av var. *arvensis* och var. *maxima* redovisas dock nedan.

Spergula arvensis är en gammal, kulturberoende växt; odlad som foderväxt från tidig järnålder och in på 1900-talet. Den är konkurrenssvag och växer, ofta mycket rikligt, i åkrar och trädgårdar samt på andra mer eller mindre nakna jord-, sand- och grusytor. En mycket vanlig biotop av det senare slaget är de större vägarnas sand/grussträngar mellan asfalten och vägrenens slutna vegetation.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Äldre belägg av var. *arvensis*. **Laholm** *Veinge* i en linåker ej långt från kyrkan 1907 (S. Selander i S, av insamlaren kallad *S. arvensis* var. *maxima*, ombestämd av P. Uotila 1994). **Varberg** *Varberg* åkrar 1925 (T. Swanström i S, bestämd till var. av P. Uotila 1994).

Spergula arvensis var. **maxima** – jättespärgel

Insamlad i *Snöstorp* Skedala 1864 (I. Lyttkens i LD, GB, S (3 ark) och UPS. Bestämningarna av beläggen i S är bekräftade av N. Hylander 1939 och/eller P. Uotila 1994).

Jättespärgel uppträdde förr som ogräs, särskilt i linåkrar. I Sverige är den inte sedd sedan 1946. Växten försvann sannolikt på grund av effektivare utsädesrensning och genom att linodlingen upphörde (Ingelög m fl 1993).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Spergula morisonii – vårspärgel

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *Spergula pentandra* ('Tämligen sällsynt i sandiga och bergiga områden'). Äldsta belägg från 1804 utan lokaluppgift (herbarium C. A. Agardh i LD).

Vårspärgel är ursprunglig. Den ljusälskande och konkurrenssvaga arten förekommer både i skogstrakter och jordbruksbygder. Den växer främst på exponerade, lavklädda klipphällar, dels direkt på berget och dels i små fördjupningar med tunt jordlager (fig 116). Vid kusten finns den även på sandig hedmark.

Även om vi tar hänsyn till olikheter i inventeringsintensitet mellan förr och nu verkar vårspärgeln ha ökat i norra Halland under senare delen av 1900-talet. Ahlfvengren (1924) uppger den från 4 lokaler och Lundberg (i handskrift 1949) från 1, medan Ohlander under 1960-talet kunde rapportera den från 11 platser.

67. Smällglim *Silene vulgaris*.

68. Vårspärgel *Spergula morisonii*.

69. Havsnarv *Spergularia maritima* ssp. *angustata*.

Karta 68. 45 rutor (20 %). Vanlig i norra Halland ner till Varberg. Fyra isolerade förekomster i den södra hälften. – Ahlfvengren (1924): synes sällsynt.

Lokaler i landskapets södra hälft. **Laholm** *Tjärby* Daggarp (4C 4f 34 41) flera växtplatser på hällmark 1983 (PW). *Veinge* Ramshall (4C 4g 33 01) hällmarkskulle 1983 (K/LEM, PW); SO om Skogbohög (4C 4g 25 41) berghällar med tunt jordlager 1984 (K/LEM). **Falkenberg** *Eftra* 200 m SV om pkt 44,9 (5C 0b 24 04) liten mosstäckt klipphäll i glänta 1980-talet (URP herbarium).

Spergularia maritima ssp. **angustata** – havsnarv

Spergularia media

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *Arenaria marina* ('Rikligt på sandiga havsstränder').

Havsnarv är ursprunglig. Den är flerårig och konkurrenssvag och växer på regelbundet översvämmade havsstrandängar, samt på ganska glesvuxen gräsmark i klippterräng nära strandlinjen.

Karta 69. 33 rutor (15 %). Vanlig längs kusten från gränsen i norr till Fylleåns mynning i söder. Saknas utmed Laholmsbuktens obrutna, exponerade sandstrand. – Ahlfvengren (1924): här och där på stränder.

Spergularia rubra – rödnarv

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Arenaria rubra* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* Dömestorps grind 1700-talet (P. Osbeck i S).

Rödnarv är en gammal, kulturberoende och konkurrenssvag art. Den växer på torrt och mer eller mindre vegetationsfritt underlag, t ex sandhedar, tomtmark, grusplaner, vägkanter, stigar, åkervägar samt springor och fördjupningar i asfalt- och betongytor.

200 rutor (90 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Spergularia salina – saltnarv

Spergularia marina

Först uppgiven av Fries 1843 under namnet *S. canina* f. *media* från *Varberg*. Sieurin (1844) anger *S. salina* från Getterön. Äldsta belägg från *Ölmevalla* Klämman 1700-talet (P. Osbeck i S).

Saltnarv är ursprunglig. Den ett- till tvååriga, konkurrenssvaga arten växer på tidvis översvämmade sandstränder och havsstrandängar med lågvuxen, gles växtlighet. Jämfört med havsnarv *S. maritima* ssp. *angustata* förekommer saltnarven vanligen i glesare vegetation och

Fig 116. Vårspärgel *Spergula morisonii* blommar tidigt, men fruktställningarna finns kvar hela sommaren. Lassatorpet i Varberg. – Foto Ingvar Lenfors 1990.

gärna i markblottor. Av de två är saltnarven den vanligaste och rikligast förekommande.

39 rutor (17 %). Vanlig utmed hela kusten till Genevadsån i söder. Saknas utmed Laholmsbuktens långa, exponerade sandstrand. – Ahlfvengren (1924): allmän på stränder.

Stellaria alsine – källarv

Först uppgiven av Fries 1818 från *Övraby* nära Sperlingsholm.

Källarv är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer främst i källflöden, småbäckar och diken men också i alkärr, i fuktstråk och kärr i betesmarker samt på fuktiga, glesbevuxna sandstränder vid havet.

201 rutor (90 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Stellaria crassifolia – sumparv

Först uppgiven av Fries 1818 ('Sparsamt på havsstrand vid Halmstad').

Sumparv är ursprunglig. Den växer på havsstränder och havsstrandängar, dels där framträngande sötvatten bildar små kärr eller håller sanden permanent fuktig, dels i anslutning till tångvallar i skyddade vikar och laguner.

Även om sumparv är mycket lätt att förbise verkar det som om arten minskat under 1900-talet. Vad detta i så fall kan bero på har vi emellertid ingen uppfattning om.

Karta 70. 8 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på havsstranden.

Halmstad *Harplinge* Enet, 800 m NV om pkt 26,07 (4C 9b 17 08) på tånggödslad strand vid sötvattensutflöde 1980 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Näset (5B 2j 01 43) strandäng med framsipprande sötvatten 1991 (NGN herbarium).

70. Sumparv *Stellaria crassifolia*.

71. Buskstjärnblomma *Stellaria holostea*.

72. Skogsstjärnblomma *Stellaria longifolia*.

Varberg *Lindberg* NV delen av Gamla Varberg (5B 8g 28 36) mellan hed och strandäng, i tuvig, fuktig mark 1994 (IL herbarium). *Stråvalla* 300 m VSV om Martes (6B 1g 17 03) stranden 1986 (LS). *Värö* vid vägen mellan Bua och Ringhals, strandäng 1980-talet (UU). **Kungsbacka** *Onsala* Hållsundsudde (6B 2e 49 07) sötvattenspåverkad havsstrand 1990 (UU); Öckerö (6B 3d 27 28) 1985 (JJ). *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 16 42) sötvattenspåverkad havsstrandäng 1987–89 (UU); V om Brandshult (6B 6d 11 42) sötvattenspåverkad strandäng 1987 (UU); *Vallda* Sandö (6B 6d 02 24) sötvattenspåverkad havsstrandäng 1987 (UU).

Stellaria graminea – grässtjärnblomma

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet (L. Montin i S).

Grässtjärnblomma är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I naturlig vegetation finner man den på hedar och hällmarker vid havet. Allra vanligast är den emellertid på olika typer av kulturpåverkad mark, ofta i varierande grader av igenväxning, t ex natur- och kulturbetesmarker, övergivna åkrar, ängsmarker, åker- och vägrenar, stigar, bryn, gräsmattor och gräsdominerade ruderatmarker.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Stellaria holostea – buskstjärnblomma

Först uppgiven av Montin 1766 ('Mindre sällsynt uti goda ängar mellan buskar och gärdsgårdar'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Buskstjärnblomma är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer beståndsbildande på ganska näringsrik mark i gles ädellövskog, särskilt i anslutning till diabasberg, i bryn, lövridåer och på lövskuggade renar. Exempel på ljusexponerade lokaler finns från kusten i norra Halland. Några fynd har gjorts i vägkanter och tomtgränser, där arten sannolikt är förvildad från trädgårdar.

Karta 71. 29 rutor (13 %). Ganska sällsynt vid kusten i **Kungsbacka** och **Varberg**. I övrigt enstaka, sannolikt tillfälliga och kulturspridda förekomster. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Stellaria longifolia – skogsstjärnblomma

Först uppgiven av Fries 1818 ('I Breared socken mellan Alenäs och Lindhult och på ytterligare någon plats, tämligen sällsynt').

Skogsstjärnblomma är ursprunglig men kulturgynnad. Någorlunda naturliga ståndorter finner man utmed bäckar och källflöden i fuktig, gärna

översilad skogsmark samt i kärrkanter, särskilt alkärr. De vanligaste och ofta även individrikaste växtplatserna finns dock i kulturpåverkad skogsterräng – hyggen, i synnerhet fuktiga kantzoner, stigar, körspår, skogsvägsdiken, skjutbanor och ledningsgator.

Skogsstjärnblomma har ökat under 1900-talet. Vi tror att arten gynnas av en del moderna skogsbruksåtgärder, till exempel anläggandet av skogsbilvägar.

Karta 72. 83 rutor (37 %). Vanlig i de östra delarna av mellersta och norra Halland, i övrigt ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Stellaria media – våtarv

Ett vanligt namn i södra Halland är *vauda* [*vaud* = våt]. I mellersta Halland användes *vassarv* [*vass* = vatten].

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Alsine media* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Våtarv är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I naturlig miljö växer den konkurrenssvaga och kvävegynnade arten på sandiga/grusiga havsstränder men framför allt är den vanlig på kulturståndorter – betade, sandiga havsstrandhedar, upptrampade stigar och fläckar i betesmarker, åkrar, trädgårdar, tomtmark, gödselstäder etc.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Stellaria nemorum ssp. **glochidisperma** – sydlundarv

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Ö.Karup* på Hallandsås. Äldsta belägg från *Ö. Karup* bokskogen vid åsfoten och vid Gropemöllan 1909 (båda Ahlfvengren i S).

Sydlundarv är ursprunglig. Den kalkgynnade och skuggälskande underarten växer beståndsbildande i ängslövskogar på Hallandsåsens nordsluttning.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning 1,5 km SV om kyrkan, på flera platser i bäckdalar och källdråg, t ex vid 4C 1f 21 11, bäckdal 1980-talet (YJ). Känd sedan 1959 (se nedan). *Våxtorp* Berg och Vindrarp, bäckdalar 1980-talet (YJ); rikstaxeringen trakt 5150 (4C 1g) vid liten bäck, bok och klibbal 1984 (M. Muhr i UME). *Ö. Karup* 1 km SO om Korröds mölla (4C 1d 26 34) bäckravin med ädellöv 1992 (KG herbarium); OSO om Täppesås (4C 1e 36 22) brant sluttning med ädellöv 1980-talet (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Hallandsåsen 1959 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* se primäruppgifter; vid Gropemöllan 1916 (Ahlfvengren i S); Eskilstorp 1929 (C. Blom i GB och S).

Stellaria nemorum ssp. **nemorum** – nordlundarv

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *S. nemorum* ('Vid Öfverås gård i Askums Socken [*Askome*], på en med buskar tätt bevuxen äng'). Äldsta belägg från *Hasslöv* Bondåkrabäcken och *Våxtorp* vid Vindrarps bäck, båda 1700-talet (P. Osbeck i S).

Nordlundarv är ursprunglig. Den skuggkrävande växten bildar täta bestånd på frisk till fuktig, mullrik mark i ängslövskogar och alkärr, ofta i sluttningar eller bäckraviner med översilning.

Karta 73. 37 rutor (17 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. Högst frekvens i den norra hälften av landskapet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Stellaria pallida – blekarv

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *S. apetala* från *Trönninge* stranden 1910. Belägg saknas.

Det är svårt att bedöma om blekarv är ursprunglig eller en sent invandrad art. Den kulturgynnade, konkurrenssvaga växten, som liknar våtarv *S. media*, blommar tidigt på våren och vissnar sedan ner helt. Den är endast funnen på och i närheten av havsstränder. Ståndorterna framgår nedan.

3 rutor (1 %). Lätt att förbise men troligen sällsynt.

Halmstad *Trönninge* Påarp (4C 5e 44 26) sandig, hårt betad strandäng 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, gårdsplanen norr om stora huset och vid driftranden N och NO om Kruthuset 1989 (Unger 1992); Malö, rikligt på strandparti NO om fyren 1989 (UU).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Stellaria palustris – kärrstjärnblomma

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *S. glauca* ('I gräskärr, vanlig vid Halmstad, Tvååker m fl platser').

Kärrstjärnblomma är ursprunglig men något betesgynnad. Den är starkt bunden till betade eller

73. Nordlundarv *Stellaria nemorum* ssp. *nemorum*.

74. Kärrstjärnblomma *Stellaria palustris*.

75. Trolldruva *Actaea spicata*.

obetade fukt- och kärrängar som oftast ligger i anslutning till ganska näringsrika vattendrag och sjöar.

Karta 74. 84 rutor (38 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. I stort sett ökar frekvensen mot söder. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Vaccaria hispanica – åkernejlika

V. pyramidata

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *V. segetalis* från sju socknar (se nedan). Äldsta insamling från *Hishult* Oshult 1700-talet (P. Osbeck i S). Sannolikt odlad i trädgården vid säteriet Oshult [= Oxhult]. Arten är inte upptagen i Osbecks *Utkast til Flora Hallandica* från 1788.

Åkernejlika är kulturberoende. Under inventeringen är den endast funnen vid ett tillfälle, som spontant inkommen i en trädgård. Förr var den vanligare och växte då mer eller mindre tillfälligt i åkrar och trädgårdar samt vid hamnar och kvarnar. Den är hemmahörande i stora delar av Europa och Asien och har troligen införts med frövaror och barlast. Möjligen har den i landskapet också odlats som prydnadsväxt (jfr äldsta belägg). Som vildväxande är den känd i Sverige sedan 1869.

Att arten minskat kraftigt beror sannolikt på att den inte klarar sig utan frötillförsel utifrån. Denna upphörde förmodligen så gott som helt när man under seklets första decennier införde effektivare frörensning.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Snöstorp* Djäknebol (4C 7e 20 36) blomrabatt i trädgård, ej insådd, 1990 (P. Wiksten, KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* se äldsta belägg; prästgården, i rågåker 1925 (A. Sellén i herbarium YJ). **Halmstad** *Breared* (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Halmstad* utan årtal (R. Jepson i S); 1924 (Hammarskjöld i LD); hamnen 1926 (T. Nordström i S); östra hamnområdet 1911 (Ahlfvengren i S) och 1922 (J. Wiger i S) samt 1924, -26 och -29 (Wiger 1926 och 1931). *Snöstorp* 1924 (F. Ingvarsson i LD); Röinge, åker 1943 (T. Erlandsson i LD). **Falkenberg** *Eftra* Vastad (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Falkenberg* 1930 (S.-S. Forssell i LD); valskvarnen 1909 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Slöinge* Berte kvarn 1912. *Stafsinge* Lis (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* 1910 (D. Hylmö i GB, A. Petersson i UPS); norr om hamnen 1913 (Ahlfvengren i S); invid Getterövägen (Axinge 1962). **Kungsbacka** *Onsala* Mellberg, i vickeråker 1934 (F. Lundberg i GB och LD).

Nymphaeaceae – näckrosväxter

Nuphar lutea – gul näckros

Åkanna och *kannebla* är gamla provinsnamn i södra Halland. *Kanna* syftar på fröhusets likhet med en kanna utan pip. Det danska namnet på näckrosor är *åkander*.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Nymphaea lutea* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Fig 117. Gul näckros *Nuphar lutea* och sköldmöja *Ranunculus peltatus* ssp. *peltatus* i Rolfsån vid Gåsevadholm i Tölö. – Foto Jan Kuylenstierna 1979.

Gul näckros är ursprunglig. Den växer i både näringsrika och näringsfattiga vatten – sjöar, mossgölar, dammar och märgelhålor samt vattendrag med låg eller måttlig strömhastighet.

190 rutor (85 %). Vanlig men med något lägre frekvens på kustslätten eftersom lämpliga vatten är mindre vanliga där. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Nuphar lutea × pumila – gul näckros × dvärgnäckros

Tidigare ej publicerad.

Hybriden mellan gul näckros och dvärgnäckros kan förekomma utan föräldrarnas sällskap. Dvärgnäckros, som finns närmast i Västergötland och Småland, är inte känd från Halland.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Svartrå* i Svartån uppströms Kalvsjön (5C 7b 45 20) i ett parti med ganska låg strömhastighet 1990 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Nymphaea alba – vit näckros/nordnäckros/atlantnäckros

Först publicerad av Fischerström 1761 under namnet *Näck-blomster* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av samme författare från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

I Sverige finns tre vitblommiga näckrosor: vit näckros *N. alba* ssp. *alba*, nordnäckros *N. alba* ssp. *candida* och atlantnäckros *N. alba* ssp. *occidentalis*. Tidvis har de betraktats som skilda arter. Mellanformer är vanliga. Under inventeringen har vi behandlat de vita näckrosorna som en kollektivart. De första svenska fynden av atlantnäckros har nyligen gjorts i norra Halland och Bohuslän (Sahlin 1995).

De vitblommiga näckrosorna är ursprungliga och växer i näringsrika/näringsfattiga sjöar, myrgölar, dammar och märgelhålor samt i vattendrag med långsamt strömmande vatten.

199 rutor (89 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): vit näckros allmän och nordnäckros flerstädes förekommande.

N. alba ssp. *occidentalis* är funnen i *Onsala* Hållsundsudde, NO om Örnaknalten 1988 (B. Ståhl och R. Lindblad i GB, bestämd av E. Ljungstrand).

Ceratophyllaceae – särvväxter

Ceratophyllum demersum – hornsärv

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Hornsärv är ursprunglig. Fossila särvdelar har hittats i Store mosse i *Spannarp/Grimeton* och Arvidstorps mosse i *Falkenberg* (Erdtman 1921 c). Arten saknar rötter och växer nedsänkt i näringsrika sjöar och småvatten. Ibland uppträder den mycket rikligt, t ex i Strömma damm 1990 och under 1980-talet i Valingesjön, där det enligt en närboende lantbrukare tidvis kunde vara svårt att ta sig fram med båt på grund av hornsärvmassorna.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Skummeslöv* Skottorp (4C 2e 07 45) märgelhåla 1983 (YJ herbarium). **Falkenberg** *Vinberg* 1,5 km N om kyrkan (5C 3a 24 12) vattensamling i f d grustäkt 1990 (NGN herbarium). **Varberg** *Dagsås* Strömma damm (5B 6j 06 10) rikligt 1989 (IL i LD). *Valinge* Valingesjön (5B 8i 35 38) mycket sparsamt 1991 (IL). Tidigare mycket rikligt (se ovan); Sämbosjön (Digerfeldt 1982).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). *Laholm* Glänninge sjö 1804 (C. A. Agardh i LD). *Skummeslöv* Skottorp (Theorin 1865); i dammarna 1868 (P. Hallberg i GB, S och U), 1911 (Ahlfvengren i GB och S) och 1927 (S. Svenson i LD). **Halmstad** *Breared* Simlången i Svartvik (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Tönnersjö* Skällåssjön, 1 ex 1927 (Malmström 1937). **Varberg** *Varberg* 1890 (A. Bagge i GB) och 1902 (H. Kylin i LD). **Kungsbacka** *Fjärås* Tagsjön (Morling 1981). *Tölö* Söndre å (E. Hjertman enligt Ahlfvengren 1924).

Ceratophyllum submersum – vårtsärv

Först uppgiven av Krok & Almquist 1984 utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Laholm* 1983 (PW i LD, bekräftad av KG). Se nedan.

Vårtsärv är en flerårig art utan rötter som växer helt nedsänkt i mycket näringsrika vatten. Förökningen sker med frön eller lossbrutna skottdelar och övervintringsknoppar. I likhet med hornsärv kan den tidvis uppträda mycket rikligt. Arten, som verkar vara under spridning, gynnas sannolikt av den ökade tillgången på allt näringsrikare småvatten i jordbruksbygderna. Spridningen sker förmodligen i första hand med fåglar.

1976 var vårtsärv i Sverige endast känd från Tåkern och några märgelgravar utanför Landskrona (Nilsson & Gustafsson 1977 b). I Skåne har den senare också upptäckts i Skanör och i Råbelövssjön utanför Kristianstad (Olsson 1983). På Gotland, där den upptäcktes 1989, finns den nu på flera lokaler (Petersson 1990 och 1993). I Danmark har arten ökat under senare år (Løjtnant & Worsøe 1977).

Hos Aronsson m fl 1995 är arten klassificerad som sällsynt.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Kärragård (4C 4f 16 29) märgelhåla, mycket rikligt, upptäckt i juli 1983 (PW i LD, bekräftad av KG); märgelhåla ca 100 m V om föregående, rikligt 1983 (PW). *Tjärby* kyrkbyn (4C 4f 21 49) märgelhåla 1983 (PW herbarium); 1,2 km SO om Genevad station (4C 4g 38 03) märgelhåla i oktober 1983 (LEM, YJ i GB, YJ i LD).

Ranunculaceae – ranunkelväxter

Aconitum × stoerkianum – trädgårdsstormhatt

A. × cammarum

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *A. napellus* ('För mycket allmän uti Trägårdar, Kålhagar och intäppor. Til äfventyrs planterad i början'). Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Montins uppgift fördes till *A. × cammarum* av Fries (1828). Fries (1823) uppger trädgårdsstormhatt från *Snöstorp* efter Fylleåns stränder. Äldsta belägg från *Snöstorp* 1816 (E. Fries i UPS, kontrollerad av E. Götz 1966).

Trädgårdsstormhatt är en vanlig, flerårig prydnadsväxt som kan stå kvar länge på övergivna odlingsplatser och även förvildas tillfälligt från utkast.

24 rutor (11 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Actaea spicata – trolldruva

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Trolldruva är ursprunglig i mullrika ädellövskogar, i lövskuggade rasbranter och vid bergrötter. Vanligen ingår basiska mineral i berggrunden och växten tycks föredra bergens nord- och nordostsidor. Arten är oftast fåtalig och blomningen sparsam. Hassel *Corylus avellana* saknas sällan på trolldruvelokaler och som exempel på mer eller mindre exklusiva följeväxter kan nämnas lundslok *Melica uniflora*, vispstarr *Carex digitata*, blåsippa *Anemone hepatica*, lundbräsma *Cardamine impatiens*, stinksyska *Stachys sylvatica*, desmeknopp *Adoxa moschatellina* och stor blåklocka *Campanula persicifolia*. En annorlunda växtplats finns vid gården Mellan-

gärde i *Ullared*, där sedan många år ett kraftigt bestånd växer intill ett solexponerat stenröse i en öppen naturbetesmark. En fantasieggande tanke är att denna förekomst kan ha något samband med trolldruvans användning som hushållsväxt i äldre tid. För mycket länge sedan användes den mot pest och senare mot vägglöss. Vidare kunde man av bären (fig 77) framställa bläck samt använda dem vid färgning av textilier (Jonsson & Jonsson 1979).

Trolldruvelokaler bör undantas från slutavverkning och byte av lövträd mot barrträd.

Karta 75. 33 rutor (15 %). Ganska sällsynt i skogs- och övergångsbygden i den norra hälften av landskapet. Mycket sällsynt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Adonis annua – höstadonis

A. autumnalis

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Trönninge* vägkant 1931 (G. Johansson i LD, bekräftad av T. Karlsson 1992). Tillsammans med ett fynd från Skåne samma år (Hylander 1971) är detta den första uppgiften om vildväxande höstadonis från Sverige.

Höstadonis odlas som prydnadsväxt och kan tillfälligt förvildas.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Anemone hepatica – blåsippa

Hepatica nobilis

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Blåsippa är ursprunglig. Den växer främst och rikligast i ängslövskogar med hassel *Corylus avellana*, ofta i sluttningar och i eller nedanför bergbranter. Mera sällan, och då i regel sparsamt, finner man den i hedskogar av ek och bok, dock inte de allra artfattigaste. Enstaka förekomster finns också i tall/enbuskbestånd på näringsrik berggrund. Ibland är blåsippan förvildad från trädgårdar eller planterad i naturlig skogsvegetation i anslutning till bebyggelse. Den är kalkgynnad och växer ganska ofta tillsammans med vispstarr *Carex digitata*, stor blåklocka *Campanula persicifolia* och skogsfibblor *Hieracium* subsektion *Silvaticiformia*.

Det främsta hotet mot blåsippan är granplantering. Fridlyst.

Karta 76. 127 rutor (57 %). Vanlig i norra delen ner till Ätran, ganska vanlig mellan Ätran och Fylleån, sällsynt längre söderut. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän men ojämnt fördelad.

Anemone nemorosa – vitsippa

Gamla provinsnamn är *videvivor, videve* eller *vedeve*. Även *grålöga, vidalög(a), vitalock* och *witalôker* förekommer.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i S).

Vitsippa är ursprunglig men gynnas av slåtter, bete, röjning och gallring. Den växer beståndsbildande i ganska torra till fuktiga löv- och blandskogar, lundar, hagmarker och andra naturbetesmarker, både igenväxande och hävdade ängsmarker samt på dikeskanter och skuggade vägslänter.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Anemone nemorosa × ranunculoides – svavelsippa

Först uppgiven av Magnusson 1922 från *Släp* Kullavik baserat på uppgift av R. Ohlsén. Belägg från 1921 (R. Ohlsén i UPS). Upptäckten gjordes 1919 av K. V. Forssenius i Källelyckeskogen mellan Kullavik och Malevik (Fries 1926).

Enligt Mossberg m fl (1992) uppkommer denna hybrid sällan; den är steril och bildar således inte frö.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Släp* Kullavik, Källelyckan, flera insamlingar mellan 1921 (= äldsta belägg) och 1940 (C. Blom i S); nära Gundal 1926 och nordväst om Kullaviks skolhus 1926 (båda Fries 1926); Malevik, "inplanterad i trädgård från naturlig växtplats, där den möjligen är utdöd", 1962 (A. Huggert i UME).

Anemone pratensis – fältsippa

Pulsatilla pratensis

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* Hertingområdet enligt belägg från 1911 (S. Svenson i GB, LD och S). Från samma lokal även den gulvitblommiga f. *flavescens*. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Den kalkgynnade fältsippan är inte sedd i Halland sedan 1930-talet. Arten har alltid varit sällsynt i landskapet och de mycket sparsamma uppgifterna ger inte underlag för att bedöma artens eventuella ursprunglighet. I Falkenberg, där

76. Blåsippa *Anemone hepatica.*

77. Backsippa *Anemone pulsatilla.*

78. Mosippa *Anemone vernalis.*

arten observerades från 1911 till ett stycke in på 1930-talet, växte den på ett gräs/ljunghedsfragment mellan nuvarande Tullbroskolan och järnvägens gamla sträckning (L. Siemert muntl). De närmaste växtplatserna finns i nordvästra Skåne och Danmark.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. **Halmstad** *Harplinge* Särdal (O. Hammarskjöld enligt Svenson 1928). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgifter; Hertingområdet 1914 (E. Bengtsson i NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson), 1923 (E. Linder i GB) och 1926 (R. Stenberg i LD).

Anemone pratensis × pulsatilla – fältsippa × backsippa

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* 1914 enligt belägg av S. Svenson i S. Samma lokal som för fältsippa (se ovan).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Anemone pulsatilla – backsippa

Pulsatilla vulgaris

Följande äldre provinsnamn är kända: *bocköron, kobjälla, oxöga, oxören, usnör, studaöron, yx(na)öga, yxn(a)ör(a).*

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Backsippa är en gammal, huvudsakligen kulturberoende art. Den är framför allt betesgynnad och de flesta växtplatserna finns i naturbetesmarker, oftast i anslutning till hällar eller på sand och isälvsgrus i torra sluttningar. Mindre vanliga ståndorter är gravfält/gravhögar som hävdas med slåtter och ibland bränning samt vägslänter.

Backsippa är på många lokaler hotad av igenväxning orsakad av upphörd hävd, gödsling och kvävenedfall. Fridlyst.

Karta 77. 119 rutor (53 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Anemone ranunculoides – gulsippa

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vild bland gräset i Trägårdar vid Domestorps och Skåttårps Sätesgårdar'). Äldsta belägg från *Skummeslöv* Skottorp 1700-talet (L. Montin i S).

Gulsippa är ursprunglig i ängslövskogar. Ibland förekommer den planterad i ganska naturlig vegetation, förvildad utanför trädgårdar och på utkastplatser samt kvarstående på gammal tomtmark.

8 rutor (4 %). Sällsynt. Som ursprunglig finns den idag endast på Hallandsåsens nordsluttning i söder och i *Släp* längst i norr (se lokaler med * nedan). – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Ö. Karup* *Finnsbo (4C 1d 39 46) lövsluttning vid bäck 1986 (PW); *Täppesås, N och NO om gården

(4C 1e 38 18) sluttning med ängslövskog, rikligt 1980-talet (KG, YJ); *Hemmeslövs strand (4C 2d 02 45) lövblandskog vid bäckutlopp i Stensån 1991 (PW). **Halmstad** *Eldsberga* 450 m SO om stationen (4C 5f 26 22) ruderatmark med utkast 1988 (KG). *Enslöv* Amböke (4C 9g 28 20) äng, inplanterad 1980-talet (JEC, AH, HN). *Söndrum* Ö. Frösakull (4C 7c 17 24) naturtomt i tallskog, inplanterad 1980-talet (BL). **Falkenberg** *Abild* N om Kanebjär (5C 3c 35 06) vid husruin, kvarstående 1985 (SU). **Kungsbacka** *Släp* *Gundal (6B 7e 34 04) ädellövskog vid bäck 1992 (UU). Känd från området sedan 1920-talet (se nedan). *Vallda* Heberg (6B 5e 22 09) troligen förvildad från trädgård 1989 (GSg); Hönsaryd (6B 5e 48 21) på drumlinens nordsida, artrik lövskog, ett par ex 1991, sågs ej 1992 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift från Dömestorp. *Hishult* Oxhults kvarn, gammal tomt, kvarstående 1972 (YJ). *Skummeslöv* se primäruppgifter. *Ö. Karup* *Eskilstorp, i lövängen vid åsfoten 1961 (YJ i GB); *Gropemöllan, N om bron 1963 (YJ). **Halmstad** *Halmstad* Tivoli sparsamt (A. Rålén enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Släp* *Kullavik, Källelyckan flera insamlingar mellan 1922 (B. Nilsson i S, H. Fries i S) och 1940 (C. Blom i S), eventuellt = NV om Kullaviks skolhus (G. Lundquist enligt Fries 1926); *Gundal 1926 (R. Ohlsén i GB och UPS), i området ännu 1992 (se ovan); Gundal syd landsvägen Heden–Lindome 1956 (S. Holmdahl i GB); O om Hedens station vid bäck strax norr om landsvägen 1925 (F. Lundberg i handskrift 1949); 600 m O om Heden, landsvägen Heden–Lindome 1956 (S. Holmdahl i GB); Hagryd 1964 (O. Johansson i GB); Särö, Dicksonska villans tomt = friluftsskolan, sparsamt 1950-talet, nu utgången (J. Lundell enligt Ohlander 1960 och 1976). *Ölmevalla* Örmanäshalvön, inplanterad (Elfström 1971).

Anemone sylvestris – tovsippa

Uppgiven av Westfeldt 1957 från *Veddige*, förvildad på kyrkogården. Tovsippa är en vanlig prydnadsväxt som är ursprunglig på Öland och Gotland.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Anemone vernalis – mosippa

Pulsatilla vernalis

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *Anemone vernalis* ('I sandiga skogar i Thorups socken och vid Såglund [= Såghuslund] nära Laholm enligt Agardh'). Belägg från *Laholm* 1805 i Retziusherbariet i LD.

Mosippa är sannolikt ursprunglig på rullstensåsar och sandfält med gles tallskog. Den konkurrenssvaga och ljuskrävande växten förekommer emellertid numera i stort sett endast på ljunghedar eller ljunghedsfragment som hävdas genom bränning och/eller måttligt bete.

Den kraftiga tillbakagången under 1900-talet kan förmodligen förklaras av en allmän igenväxning, från början orsakad av upphörande bränning/utmarksbete och senare förstärkt av kvävenedfall, som särskilt gynnat konkurrerande gräs. Även granplantering har utplånat mosippslokaler. Fridlyst.

Karta 78. 9 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta Halland.

Laholm *Hishult* Stubbhult, O om Farhultssjön (4C 2j 10 30) ljungbevuxen moränslänt med gles tallskog, 6 ex 1991 (YJ). Känd sedan 1932 (se nedan). *Veinge* Mästocka ljunghed (4C 5i 40 25) ljunghed som brännes och betas 1980-talet (YJ); Lassabygget, 400 m VSV om gården (4C 6i 45 10 och 46 10) granplanterat ljunghedsfragment på båda sidor om vägen, några få ex 1980–81 (KG). *Våxtorp* Krogshult (4C 1i 31 10) gräs/ljunghedsfragment som betas 1980-talet (YJ). Känd sedan 1960-talet (se nedan). **Halmstad** *Breared* 1,5 km ONO om Bassalt (4C 8j 49 28) vid gammal väg 1990 (S. Bengtsson). *Söndrum* Trollberget, berget vid pkt 42,9 (4C 7c 09 44) igenväxande ljunghedsfragment, några få ex under första hälften av 1980-talet. Nu utgången (KG). Känd sedan 1893 (se nedan). *Tönnersjö* skjutfältet, ca 500 m O om resp ca 900 m ONO om pkt 180,34 (4C 7i 03 29 resp 05 33) låga, ljungdominerade moränkullar som mer eller mindre regelbundet skyddsbrännes, 1980-talet (KG). **Falkenberg** *Gällared* tall/ljungbevuxen kulle, ett fåtal ex under 1980-talet (MJ m fl). Lokalen känd av människor i trakten sedan länge (se nedan). *Vessige* Sjöaslätt 1980-talet (SK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* allmän (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924); grusås, utan årtal (S. Holmdahl i GB); 1 km S om kyrkan 1930-talet (YJ); Stubbhult, O om Farhultssjön, moränbacke 1932 (YJ), ännu 1991 (se ovan); på "Jären" 1930-talet (YJ); Dansbygget, naturbetesmark 1972 (G. Ramnemark), utgången 1975 (YJ). *Knäred* 1859 (S. L. Törnqvist i LD); flerstädes utmed Kråkån [= Krokån] (S. L. Törnquist enligt Ahlfvengren 1924). *Laholm* se primäruppgifter. *Veinge* Skogabybackar, två lokaler med naturbetesmark, gräs/ljunghed 1965 (AE) [lokalerna planterades med gran i slutet av 1960-talet]; Mästocka, S om Lyngen, ljungmark 1956 (AE); Mörkhult (Andersson 1972 a). *Våxtorp* Krogshult, 500 m SSO om avtagsvägen mot Ekenäs 1960 (T. v. Wachenfeldt m fl, Waldén 1967). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Breared* Marbäck vid Fåglasjön (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924) [sannolikt låg lokalen i *Snöstorp*]. *Enslöv* 1875–77 (Boije af Gennäs i brev till Hartman 1878); Vrenninge 1948 (H. Andersson i LD). *Halmstad* 1896 och 1910 (F. Svenson resp F. G. Afzelius i LD); 1904 (Ahlfvengren i GB). *Harplinge* mellan fattighuset och kyrkan (Ahlberg och P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala 1861 och 1862 (A. Lyttkens i S resp E. Lyttkens i LD); Marbäck utan årtal (P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924) och 1897 (E. Lyttkens i LD); öster om Toftasjöarna (Ahlfvengren 1924). *Söndrum* Bäckagård, nära Bergsgård, flera uppgifter och insamlingar från 1893 (F. Bökman i GB) till 1926 (K. Anderberg i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Tönnersjö* Tönnersjö hed (C. A. Hollgren enligt Ahlfvengren 1924). **Hylte** *Drängsered* Hylte (M. E. Ankarloo enligt Ahlfvengren 1924). *Torup* se primäruppgifter. **Falkenberg** *Asige* Knobesholm (Svenson 1928). *Gällared* vid vägen till Ullared (Lundegren 1949). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ullared* (D. Hylmö enligt Svenson 1928).

Aquilegia vulgaris – akleja

Först uppgiven av Montin 1766 ('Til öfverflöd i en kohage vid Vindrarps gård i Våkstorps Socken. Osbeck').

Akleja är en gammal, flerårig prydnadsväxt som lätt förvildas och naturaliseras på kulturpåverkad mark i närheten av bebyggelse. De vanligaste växtplatserna är vägkanter, naturbetesmarker, torpplatser, bydungar, bäckdalar och ruderatmarker.

206 rutor (92 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där (ofta nog förvildad).

Caltha palustris - kabbleka

Flera äldre provinsnamn – *kabbalög*, *kabbaleja*, *killesmör*, *bäckalilja* och *bäckurta*, det senare från *Breared*. Från *Fagered* finns angivet *skablum* [skabb-blomma]. Man använde växten mot vårtor och hudutslag.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Kabbleka är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på bäck- och åstränder, i alkärr/alsumpskogar och andra typer av våt lövskogsmark i anslutning till sjöar och vattendrag. Fuktiga naturbetesmarker och diken, även vägdiken, är exempel på kulturståndorter.

220 rutor (99 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Clematis vitalba -- skogsklematis

Tidigare ej publicerad.

Skogsklematis är en prydnadsväxt som är funnen kvarstående och förvildad på ett par platser. Den härstammar från södra och mellersta Europa samt Nordafrika. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1941.

2 rutor (1%). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Karsefors kraftstation (4C 3g 17 39) rikligt klängande i träd, kvarstående och förvildad, 1980-talet (YJ). Känd sedan 1930-talet (se nedan). **Falkenberg** *Falkenberg* Laxpromenaden vid vårdcentralen, slänt mot Ätran (5B 2j 38 37) inplanterad/förvildad, 1990 (NGN).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Karsefors kraftstation, inplanterad på 1930-talet (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan).

Consolida ajacis – romersk riddarsporre

Tidigare ej publicerad.

Romersk riddarsporre är en prydnadsväxt som härstammar från Medelhavsområdet. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1850-talet.

2 rutor (1 %) men troligen inte alltid rapporterad under inventeringen.

Halmstad *Harplinge* Plönninge (4C 8c 38 30) utkasthög 1986 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Ölmanäs (6B 3f 05 15) på jordhög vid vägen till vandrarhemmet, trädgårdsflykting 1992 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Consolida regalis – riddarsporre

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Delphinium Consolida* som sällsynt.

Den kalkgynnade, ettåriga riddarsporren är en gammal, kulturberoende art som troligen alltid varit sällsynt i Halland. Bortsett från en insådd förekomst finns det inga uppgifter eller insamlingar från 1900-talet. Arten växte som ogräs i sädesåkrar.

Riddarsporren har under 1900-talet minskat i hela landet och förekommer nu främst på Öland och Gotland samt i kalkområden på fastlandet upp till Dalälven (Wigren-Svensson & Svensson 1992).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra och mellersta Halland.

Laholm *Skummeslöv* V om kyrkan (4C 2e 19 38) insådd av Vägverket 1993, riklig i vägdiken, på vägslänter och i åkerkanter vid motorvägen 1993 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). **Halmstad** *Harplinge* kyrkan, slutet av 1800-talet (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* 1895 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* 1898 (J. Leffler i GB, LD, S och UPS).

Delphinium elatum – stor riddarsporre

Tidigare ej publicerad.

Stor riddarsporre är en prydnadsväxt som i Halland är funnen tillfälligt förvildad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Övraby* Kårarp (4C 8e 06 08) grustag, förvildad 1985 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson).

Eranthis hyemalis – vintergäck

Tidigare ej publicerad.

En vanlig, flerårig prydnadsväxt som någon gång kan förvildas tillfälligt. Den härstammar från södra Europa och är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

1 ruta (1 %) men i övrigt inte antecknad under inventeringen.

Halmstad *Harplinge* Haverdalsstrand (4C 8b 28 22) strandvall, sannolikt förvildad från närliggande ödetomt 1990 (KG).

Myosurus minimus – råttsvans

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Råttsvans är en mycket kulturgynnad art som kanske är ursprunglig på hällmarker och markblottor vid kusten. Den konkurrenssvaga och ljuskrävande arten växer dock främst på naken jord i betesmarker, fållor och på vallar, särskilt vid vattenkar, in- och utsläppsställen och på de upptrampade djurstigarna. Ganska ofta ser man den också på ljusexponerade hällar i åkrar och betesmarker, i trädgårdsjord och på trädor. Särskilt på lätta, vårfuktiga jordar kan den ibland uppträda mycket rikligt. Råttsvansen blommar i april/maj och vissnar sedan bort under försommaren.

Karta 79. 87 rutor (39 %). Vanlig på kustslätten och i angränsande delar av övergångsbygden. Saknas i skogsbygden och större delen av övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Nigella damascena – jungfrun i det gröna

Ej tidigare publicerad. Insamlad i *Släp* Särö 1889 (A. Skånberg i S).

Jungfrun i det gröna är en prydnadsväxt som kan förvildas tillfälligt. Den härstammar från Medelhavsområdet och Mindre Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Ranunculus acris ssp. acris – smörblomma

Först uppgiven av Linné 1755 (indirekt genom att han uppger det halländska namnet *gullskålar* för arten). Två belägg från 1700-talet utan lokaluppgifter (L. Montin resp P. Osbeck i S).

Smörblomma är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Växten är i första hand mycket betesgynnad genom att den undviks av kor, hästar och får på grund av den skarpa smaken. De vanligaste biotoperna är torra till fuktiga natur- och kulturbetesmarker, som inte sällan lyser gula av smörblommor. Växten är också vanlig i igenväxande eller ännu hävdade ängar, i bryn, på åkerrenar samt på väg- och dikesslänter. Sparsamt kan man också finna den i glesa och något fuktiga lövskogar, vilka i många fall vuxit upp på gammal inägomark.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Ranunculus acris ssp. **friesianus** – parksmörblomma

Uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad*, på vallen i slottsparken. Belägg från 1908 i S och UPS.

Parksmörblomma, som är ursprungligt vildväxande i ett begränsat område i Frankrike och Schweiz, har kommit till Sverige med frövaror (Hylander 1949 a). Den är känd från vårt land sedan 1849.

Aktuella uppgifter saknas.
Hos Aronsson m fl (1995) är parksmörblomma klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Tölö* Skårsjön 1908 (Ahlfvengren i S).

Ranunculus aquatilis var. aquatilis – vattenmöja

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 under namnet *Batrachium paucistamineum* × *peltatum* från *Skummeslöv* Veka, *Eldsberga* Stjärnarp, *Skrea* rännil på stranden mellan Skrea och Boberg samt från *Falkenberg*. I Fischerströms handskrift från 1754 finns *R. aquatilis* förtecknad, men det är osäkert vilken växt som avses (Gertz 1947).

Vattenmöja är sannolikt ursprunglig. I Halland tycks den vara koncentrerad till småvatten nära havet.

2 rutor (1 %) men säkert inte tillräckligt uppmärksammad.

Falkenberg *Morup* Morups Tånge (5B 3i 10 03) våtmark intill parkeringsplatsen vid fyren 1980-talet (NGN); Morups Tånge (5B 3i 06 10) liten vattensamling nära havsstranden 1993 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Kungsbacka* Svinholmen (6B 5f 22 05) liten vattensamling 1992 (JK herbarium, bekräftad av T. Elfström).

Äldre belägg som bestämts av G. Dahlgren. **Halmstad** *Eldsberga* 1866 (F. Elmqvist i LD). **Varberg** *Varberg* 1920 (J. Förstberg i LD); vattenhåla 1948 (H. Andersson i LD). **Kungsbacka** *Onsala* 1912 (B. Lundström i LD); Gottskär 1916 (G. Borg i LD). *Ölmevalla* 300 m V om säteriet 1953 (Ö. Nilsson i LD, av insamlaren kallad *R. trichophyllus*).

79. Råttsvans *Myosurus minimus.*

80. Knölsmörblomma *Ranunculus bulbosus.*

81. Svalört *Ranunculus ficaria* ssp. *bulbilifer.*

Ranunculus aquatilis var. **diffusus** – grodmöja

R. trichophyllus ssp. *trichophyllus*

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *R. aquatilis* från *Halmstad*. Äldsta belägg från *Halmstad* och *Lindberg* tidigt 1800-tal (herbarium E. Fries i UPS, bestämda av G. Samuelsson 1921).

Grodmöja är ursprunglig men kulturgynnad. Under inventeringen är den med ett par undantag endast funnen i kustnära strandgölar, bäckar och diken.

9 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Laholm *Hasslöv* NO om Frestensfälla (4C 1e 04 45) bäcklagun 1980-talet (LJ); Tjuvhult (4C 1f 12 06) liten damm i betesmark 1993 (KG herbarium). **Varberg** *Lindberg* N om G:a Varberg (5B 8g 31 40) uttorkad göl 1993 (IL). *Tvååker* Galtabäck, i dike vid Lerjan 1985 (IL). *Varberg* 200 m NV om Lassatorpet (5B 7h 44 00) strandgöl 1980-talet (IL). *Värö* bäcken O om kyrkan 1988 (B/SS); N om St. Även (6B 0f 30 38) dike 1990 (IL i LD, bestämd av S. Snogerup). *Ås* V om Åskloster (5B 9g 48 31) gölar på strandäng 1980-talet (CFL, bekräftad av IL). **Kungsbacka** *Kungsbacka* Svinholmen (6B 5f 22 05) mindre vattensamling 1986 (JK herbarium, bestämd av T. Elfström).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna redovisas inte på grund av osäkerhet om bestämningarnas riktighet.

Ranunculus arvensis – åkerranunkel

Först uppgiven av Montin 1766 ('På landsvägs-diket mellan Trönninge- och Fladje-byar'). Det enda belägg vi känner till är från *Ränneslöv* Ålstorp slutet av 1950-talet (M. Nilsson herbarium, bekräftad av KG, YJ).

Åkerranunkel är ett kalkgynnat, ettårigt åkerogräs som också kan uppträda på avfallsplatser och andra ruderatmarker.

Hos Aronsson m fl (1995) klassificerad som sårbar.

Aktuella uppgifter saknas.

Theorin (1865) anger att åkerranunkel finns flerstädes i *Ö. Karup* och Lyttkens (1885) skriver att den är allmännast på Öland, Gotland och i Halland. Trots dessa frekvensuppgifter har åkerranunkeln sannolikt alltid varit sällsynt i landskapet. Enligt Ahlfvengren (1924) "sällsynt i södra delen men numera tvivelaktig".

Ranunculus auricomus (coll.) – majsmörblommor

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Majsmörblommor är apomiktiska (bildar frön utan befruktning) och omfattar ett stort antal

konstanta småarter, vilka inte är närmare utforskade och kartlagda i Halland. Under inventeringen har vi endast antecknat kollektivarten och vi finner det inte meningsfullt att redovisa de småarter som finns angivna i litteratur eller belagda i herbarier.

Majsmörblommor är ursprungliga men kulturgynnade. De växer på ganska näringsrik till näringsrik mark i friska/fuktiga lövskogar, lövdungar, ängs- och betesmarker, parker, bryn, vägslänter etc.

179 rutor (80 %). Vanliga utom i de näringsfattigaste skogs- och myrområdena i öster och sydöst, där de är sällsynta eller traktvis utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmänna utom i den södra delen där de är tämligen sällsynta.

Ranunculus bulbosus – knölsmörblomma

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Knölsmörblomma är kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. I någorlunda naturlig vegetation växer den på sandhedar vid havet och i kortvuxen grässvål i klippterräng. De vanligaste växtplatserna för den betesgynnade och ljuskrävande arten finns emellertid i ganska torra naturbetesmarker, gärna med berghällar och på lätta jordar. På några platser växer den i kyrkogårdsgräsmattor.

Karta 80. 112 rutor (50 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän på slättbygden, sällsynt i skogsbygden.

Ranunculus cassubicus (coll.) – lundsmörblommor

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Tölö* Gåsevadholms park baserat på uppgift av H. Fries (jfr nedan). Belägg från 1916 (F. Lundberg i GB), 1920 (S. Holmdahl i GB), 1928 (H. Fries i GB, LD, S och UPS), 1943 (F. Lundberg i GB, LD och UPS) samt 1950? (A. Wennerberg i GB). Dessutom finns ett exemplar från Gåsevadholm odlat i kruka / F. Lundberg, Uppsala botaniska trädgård 1945 (J. A. Nannfeldt i H och UPS).

Det halländska materialet från *Tölö*, som bestämts till ssp. *elatior* av Eric Julin och Stefan Ericsson (Jalas & Suominen 1989; Ericsson 1992), kan enligt Ericsson (1995) "inte föras till någon från Norden känd småart; det kan tänkas att den blivit införd från kontinenten". Enligt samma källa finns "i materialet även ett ark av en *fallax*-typ insamlad 1943 (F. Lundberg i UPS)". Av denna senare typ finns också en insamling från *Förlanda* Rammsjöhall 1987 (se nedan).

I handskrift från 1949 meddelar F. Lundberg följande: "Tölö: Gåsevadholm (såväl inom som utom parken) tämligen rikligt 1943. Denna art är upptäckt å lokalen av mig, ej av Harald Fries, som uppgives i Hallands Växter av Ahlfvengren; originalexemplaret befinner sig i Göteborgs bot. Trädgårds herbarium och är insamlat av mig redan på 1910-talet. Den var då jag fann den mycket sparsam, och fanns endast å en plats inom parken helt nära slottet. Vid mitt besök våren 1943 fann jag att arten hade utbrett sig starkt och sågs då i talrika bestånd såväl å sin ursprungliga växtlokal som i terrängen utanför Gåsevadholm i lundmarken."

I dag är slottsparken omvandlad till hästbetesmark och stora delar av lundmarkerna är planterade med gran. Lundsmörblommorna finns emellertid ännu kvar efter slottsmuren och i de kvarvarande lövbrynen (fig 102).

Lundsmörblommor, som är närstående majsmörblommor *R. auricomus* (coll.), har östlig utbredning med svenska förekomster i Uppland, Gästrikland, Dalarna och Småland. Den halländska förekomsten kan ha sitt ursprung i infört gräsfrö eller i odlade exemplar.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Förlanda* Rammsjöhall i lundmark nära gården 1987 (E. Wikström i JK herbarium, arket granskat av S. Ericsson 1995). *Tölö* Gåsevadholm, utmed slottsmuren och i de kvarvarande lövbrynen 1980-talet (JK).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Ranunculus circinatus – hjulmöja

Först uppgiven av Theorin 1865 ('På flera ställen'). Denna frekvensangivelse är säkert överdriven.

Hjulmöja växer i närings- och/eller kalkrika sötvatten samt i bräckt vatten. Den finns närmast i Skåne och Danmark (Mossberg m fl 1992, Hansen m fl 1981).

Aktuella uppgifter saknas. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra och mellersta Halland.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Snöstorp* Fylleån, i en sidogöl nära utloppet 1908 (Ahlfvengren i S). **Falkenberg** *Falkenberg* tegelbruksdammen 1910 (S. Svenson i LD).

Ranunculus ficaria ssp. **bulbilifer** – svalört

Ett gammalt lokalnamn i *Harplinge* är *vörterod* [vårtrot], troligen syftande på att en del rötter är uppsvällda.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Svalört är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar vidsträckta bestånd på näringsrik mark i friska till fuktiga lövskogar och lövskuggade betesmarker samt i parker, lundar och gårdsdungar. På kustslätten saknas den sällan eller aldrig i de leriga bäck- och ådalarna. Svalörten växer också mer eller mindre rikligt i anslutning till havsstrandängarnas driftränder.

Karta 81. 145 rutor (65 %). Vanlig på kustslätten samt i övergångs- och skogsbygden i norr. I den mellersta och södra övergångsbygden ganska sällsynt, i skogsbygden endast enstaka förekomster. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän på slättbygden och i ådalarna.

Ranunculus flammula – ältranunkel

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Ältranunkel är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer beståndsbildande på mineraljordsstränder vid sjöar, småvatten och vattendrag, i kärr, pölar och fuktstråk i skogar och betesmarker samt i diken, inte minst konstant fuktiga vägdiken.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Ranunculus flammula × **reptans** – ältranunkel × strandranunkel

Tidigare ej publicerad. I S finns ett belägg utan lokaluppgift och årtal som sannolikt insamlats av L. Montin. Växten, som kallades *R. flammula* var. av insamlaren, ombestämdes till hybrid av P. Uotila 1994.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Ranunculus hederaceus – murgrönsmöja

Först uppgiven av Retzius 1774 ('Samlad i diken omkring Halmstad av Montin'). Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i Retziusherbariet i LD och i S). På arket i S finns följande anteckning: "Funnen av mig i diken och småbäckar i södra Halland mellan Halmstad och Veinge, ganska vanlig." Vid en arkeologisk undersökning 1982 av vallgraven i Halmstad påträffades frön av murgrönsmöja i lager som daterats till 1600/1700-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Murgrönsmöja är en ursprunglig men kulturgynnad land- och vattenväxt. Den fleråriga, konkurrenssvaga, ljuskrävande och betesgynnade arten växer med rotslående revor på åtminstone tidvis fuktig och mer eller mindre naken sand, jord, gyttja och dy vid sötvatten (fig 74). En gång är den också funnen på en sötvattenspåverkad, sandig havsstrand. Som vattenväxt förekommer den i källor, källflöden, småbäckar, diken och pölar med bladen flytande på vattenytan och stjälkarna löst rotade i bottensubstratet. Arten tycks trivas bäst i svagt rinnande källvatten med ett pH-värde som närmar sig 7. I denna miljö uppvisar den en mycket snabb och kraftig tillväxt och täcker på kort tid vattenytan med en tät flytbladsmatta. Blomningstiden är långt utdragen och milda vintrar kan man finna blommor under större delen av året, t o m i januari. Rikligast blommar den emellertid från april till september. Frösättning och grobarhet är god inom området.

Murgrönsmöjans totalutbredning omfattar Västeuropa från Spanien och Portugal till Norge. I Sverige finns den numera endast i Halland. Mellan 1774 och ca 1900 var den också känd från Össjö i Skåne, kanske även från Ängelholm. Från 1782 och till ett stycke in på 1880-talet uppgavs den från Visby. Dessutom finns en gammal, osäker uppgift från Klöverön i Bohuslän.

I Halland har murgrönsmöjan funnits från *Veinge* norr om Laholm till *Söndrum* väster om Halmstad (se nedan).

1970 fanns arten med stor sannolikhet på endast en plats i Halland. I ett dike, som mynnar ut i havet, förde möjan på grund av igenväxning en tynande tillvaro och 1972 fanns endast några enstaka revor kvar av den sällsynta växten (KG, YJ). Under de följande åren av 70-talet kunde den inte återfinnas, men 1980 fann Erik och Folke Rehnström några små, blommande plantor på sandstranden där diket når havet. Några revor flyttades längre upp i diket utom räckhåll för höststormarna. Där tillväxte de och följande vår fanns material för utplantering på ett antal till synes lämpliga växtplatser runt Halmstad.

Nu, i början av 90-talet, finns murgrönsmöjan på sammanlagt sex lokaler. Dokumentation finns på Länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Orsakerna till den kraftiga tillbakagången för murgrönsmöjan under 1900-talet får sökas i ändrad markanvändning. Genom tätortsutbyggnad har källor utplånats, gölar torrlagts och diken lagts igen. Vidare har betesdjuren i stor utsträckning flyttats från strandhedar och andra utmarksbeten till betesvallar, vilket resulterat i igenväxning av strandgölar och diken.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

6 rutor (3 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra Halland.

Halmstad *Eldsberga* Gullbrannareservatet, liten vattensamling i betesmark, inplanterad 1985 (KG, P. M. Åhrén). *Halmstad* Slottsmöllan, dike i kanten av betesmark, inplanterad 1983 (KG m fl). *Harplinge* Särdal, källflöde genom betad strandhed, inplanterad 1987 (KG). *Söndrum* Långenäsviken, dike som mynnar i havet 1980 (E. och F. Rehnström, bekräftad av KG), känd från området sedan 1883 (se nedan); Frösakull, liten källbäck genom betad strandhed, inplanterad 1981 (KG, KL); Strandlida, bäck genom betad strandhed, inplanterad 1981 (KG, KL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Veinge* (Fries 1818); i källsåg (Osbeck 1788). **Halmstad** *Eldsberga* (Fries 1818); Tönnersa mölla, källa (Neuman 1884). *Halmstad* se primäruppgifter; ett stort antal kollekter och uppgifter utan närmare lokalangivelser från början av 1800-talet (E. Fries i S och UPS) till 1912 (S. F. Lengquist i UPS); Gustafsfält 1861 (A. Lyttkens i S); Knebildstorp och Strandstugan, flera kollekter och uppgifter från början av 1800-talet (Fries enligt Ahlfvengren 1924) till början av 1950-talet (Hallenborg 1952 a); bäcken i Slottsmöllekärret (Ahlfvengren 1924); Fylleån 1868 (H. Dannfelt i LD). *Snöstorp* (Osbeck 1788, Fries 1818), 1868 (H. Dannfelt i SBT) samt utan år (S. L. Törnquist enligt Ahlfvengren 1924); i landsvägsgropar vid Kistinge by och vid Stjernarpsvägen (Osbeck 1788); Sannarp (O. Ahlberg enligt Ahlfvengren 1924); Sperlingsholm utan årtal (G. Wahlenberg i S). *Söndrum* Ett stort antal kollekter utan närmare lokalangivelser från 1872 (P. Hallberg, L. M. Neuman i UPS) till 1939 (G. A. Westfeldt i UPS); Långenäs 1883 (L. M. Neuman i GB), 1922 och 1929 (J. Wiger i S) samt 1953 (Sjögren 1954) och 1970 (KG, YJ), ännu på 1990-talet (se ovan); Bonnagård, källa och i dess avloppskanaler och diken samt Möllegård, källa och i dess avloppsdike (Neuman 1884); stranden från Knebildstorp till Örnäsudden (Ahlfvengren 1924); Örnäsudden, i källa vid stranden (G. Samuelsson i LD och SBT); Eketånga, i bäck 1 km från stranden (Wiger 1950). Denna lokal är sannolikt identisk med "bäck mellan Bonnagård och Möllegård" hos Sjögren (1954). *Trönninge* (Fries 1818); 1822 (G. Wahlenberg i UPS); Påarp 1910 (A. Binning i GB). *Övraby* bäcken från Sperlingsholm till Nissan (Ahlfvengren 1924).

Ranunculus lingua – sjöranunkel

Först uppgiven av Fries 1818 ('I åar och stillastående vatten vid Tvååker, Lindhof, mellan Morup och Falkenberg m fl ställen').

Sjöranunkel är ursprunglig. Den bildar bestånd av varierande storlek i näringsrika vatten i lerområden, främst i åar och kanaler men även i mindre sjöar och kärrpölar.

Arten har under lång tid funnits i vissa vattendrag men någon spridning till nya lokaler tycks inte ha skett. Däremot kan den ha försvunnit från några vatten, t ex Stensån och Tvååkerskanal, varifrån vi saknar aktuella uppgifter.

Karta 82. 9 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Mjällby, 950 m S om pkt 16,13 (4C 7c 27 39) liten göl i alkärr på Nyrebäckens V sida, rikligt 1988 (PW, bekräftad av KG). Känd från området sedan 1920-talet. **Falkenberg** *Morup* på flera ställen i Ramsjö kanal (5B 3i och 4i) 1980-talet (NGN). Känd sedan 1920-talet. **Varberg** *Lindberg* Himleåns nedre lopp, från Lindhov till utloppet (5B 7g och 8h) 1980-talet (IL). Känd sedan 1910. **Kungsbacka** *Frillesås* Löftaån NO om Stuv (6B 2h 34 37 och 37 40) 1981 (JK). Känd från Löftaån sedan 1950-talet. *Idala* Röstorp i ån (6B 3h 06 47) 1988 (JK, JJ). Känd från området sedan 1960-talet. *Lindome* Utesjön (6B 7e 19 30) 1981–90 (JK), känd sedan 1970-talet; Hålevattnet (6B 7e 25 33) 1985 (JOJ). Känd sedan 1907. *Onsala* Svensmossen flerstädes t ex vid 6B 4e 33 15 1985 (JJ). Känd sedan 1970-talet.

Ranunculus peltatus ssp. **baudotii** – vitstjälksmöja

R. baudotii

Två gamla belägg är kända. I UPS finns ett ark insamlat av E. Fries. Sockenuppgiften är förmodligen *Skrea* men stilen är svårtydd. Bestämningen är gjord av G. Samuelsson 1921. Den andra insamlingen är från *Falkenberg* 1919 (S. Svenson i LD).

Vitstjälksmöja växer huvudsakligen i salt eller bräckt vatten med utbredning i Danmark och längs Östersjökusten (Mossberg m fl 1992).

Ranunculus peltatus ssp. **peltatus** – sköldmöja

Först uppgiven av Lindeberg 1850 från *Släp*. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

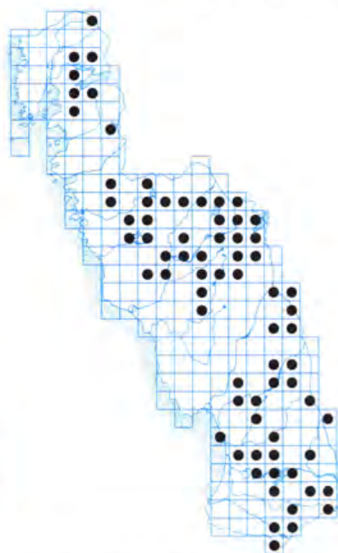
Sköldmöja är ursprunglig men kulturgynnad. Den förekommer i både näringsrika och ganska näringsfattiga vatten. Vanligen bildar den täta,

82. Sjöranunkel *Ranunculus lingua*.

83. Sköldmöja *Ranunculus peltatus* ssp. *peltatus*.

84. Strandranunkel *Ranunculus reptans*.

på botten förankrade ruggar i bäckar, åar (fig 117) och dammar i jordbruksområden. Då och då finner man den även i sjöar och märgelhålor samt i strandgölar vid havet.

Karta 83. 95 rutor (43 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden, saknas nästan helt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Ranunculus polyanthemos ssp. **polyanthemos** – backsmörblomma

Först uppgiven av Montin 1766 ('På flera ställen i S. Halland').

Backsmörblomma är en i området gammal växt, möjligen ursprunglig men i huvudsak kulturgynnad. Den ljusälskande, betes- och kalkgynnade växten har minskat under 1900-talet. Varför den gått tillbaka är svårt att få klarhet i eftersom äldre ståndortsuppgifter är mycket sparsamma. Förmodligen är backsmörblomma en av alla de arter som missgynnas av moderna jordbruksmetoder. De tidigare ogödslade naturbetesmarkerna omvandlas nu i stor utsträckning, antingen till gödslade kulturbetesmarker eller till skogsmark genom plantering/igenväxning.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Halmstad *Enslöv* Grumshult (5C 0f 36 22) torr gräsmark intill åker, sparsamt 1987 (PW herbarium, bekräftad av P. Lassen). **Falkenberg** *Vessige* Sörby (5C 3b 18 46) naturbetesmark i den torrare delen av en lerig, brant bäckravin 1994 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Varberg** *Värö* Bua (6B 0f 21 36) frisk, betad strandäng, ganska rikligt 1991 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* prästgården (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Eldsberga* Fladje (Bexell 1817–19). *Halmstad* 1895 (A. Rålén i S); Slottsmöllan 1890 (I. Collijn i UPS); Galgberget åt Vapnö till, 1904 (Ahlfvengren i S). *Söndrum* Tylön 1894 (C. Tillman i S) och 1900 (E. Lyttkens i LD). *Vapnö* Mickedalaberget (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Gunnarp* nedom kyrkan (Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* (Ahlfvengren 1924); Varbergs omnejd, vägkanter 1928 (T. Swanström i S). *Värö* präst- och klockaregården (S. Johnson enligt Svenson 1928). **Kungsbacka** *Släp* 1895 (E. Belfrage i GB); Särö 1863 (L. J. Nyblom i S); Skörvalla 1894 (A. Liljedahl i GB). *Vallda* Ulvåsen (Ahlfvengren 1924).

Ranunculus repens – revsmörblomma

Ett par gamla sydhalländska namn är *märke* och *refjagräs*. Från andra delar av landskapet finns angivet *krågefötter* [bladen har liknats vid kråkfötter].

Först uppgiven av Linné 1755 ('Hallandis Refjagräs'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Revsmörblomma är ursprunglig. I naturlig vegetation växer den kvävegynnade arten främst i nitratrika biotoper som källor och källflöden samt i ganska blöta, ibland översilade, småkärr i både löv- och blandskogar. Revsmörblomman är mycket kulturgynnad, bl a betesgynnad, och saknas sällan i mer eller mindre fuktiga betesmarker, på åker- och vägkanter, i trädgårdar och på ruderatmarker.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Ranunculus reptans – strandranunkel

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Strandranunkel är ursprunglig. Den konkurrenssvaga arten är karaktärsväxt för sandiga/grusiga och ganska flacka sjöstränder med gles växtlighet. De rotslående revorna kan uppträda talrikt både på nedre landstranden och på bottnen ner till några decimeters djup. Sällsynt ser man den även på liknande ståndorter vid vattendrag och dammar.

Arten har tidvis betraktats som en varietet av ältranunkel *R. flammula* och då och då träffar man på mellanformer, som kanske bör uppfattas som hybrider (se s 304).

Karta 84. 72 rutor (32 %). Ganska sällsynt i skogs- och övergångsbygden; sällsynt på kustslätten eftersom lämpliga ståndorter i stor utsträckning saknas där. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Ranunculus sceleratus – tiggarranunkel

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1789 av Osbeck ('Wäxer wid Dömestorp, Windrarp och flere wåta ställen'). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frön av tiggarranunkel i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Tiggarranunkel är ursprunglig men mycket kultur- och kvävegynnad. Den växer på tånggödslade havsstränder och havsstrandängar men framförallt i och vid näringsrika/kväverika och ofta starkt förorenade biotoper, t ex märgelhålor, leriga åstränder, kärrpölar och diken i betesmarker och åkrar. Sällsynt träffar man också på den vid de nu snabbt försvinnande, gammaldags gödselstäderna.

Karta 85. 98 rutor (44 %). Vanlig på kustslätten och i delar av övergångsbygden. Saknas i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän vid kusten, i övrigt sällsynt.

Thalictrum flavum – ängsruta

Först uppgiven av Montin 1766 ('I sumpiga ängar bland löf-träd, mindre sällsynt'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Ängsruta är ursprunglig. Den växer främst på näringsrik mark i lövskogsridåer och högörtängar i anslutning till vattendrag, sjöar och havsstränder. Växten är nästan alltid närvarande utmed odlingsbygdernas åar och bäckar.

Karta 86. 134 rutor (60 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. Saknas i de näringsfattigaste skogs- och myrområdena. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Thalictrum minus – kustruta

Först uppgiven av Montin 1766 ('På en äng vid Nissa å, ofvan Frännarps gård i Snöstorps Socken').

En mycket variabel art som ofta uppdelas i två underarter, kustruta ssp. *arenarium* och stor kustruta ssp. *minus*. Vi har inte skilt mellan underarterna, varken under inventeringen eller vad gäller de äldre beläggen.

Kustruta är ursprunglig på sandiga strandhedar och bland strandklapper vid havet. Arten odlas också som prydnadsväxt och flera av de aktuella uppgifterna gäller förvildade förekomster.

13 rutor (6 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Breared* Esmared (4C 7i 48 35) åkerren, förvildad från trädgård 1988 (KG). *Eldsberga* Gullbranna, vid Genevadsåns mynning (4C 5e 18 39) sandig åbrink, 1 ex 1981 (HN, bekräftad av KG). *Söndrum* Ringenäs, 550 m SSV om pkt 18,59 (4C 7c 30 01) strandklapper vid albuskar, några ex 1980-talet (BL, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Gällared* Berg (5C 6d 2- 3-) förvildad i betesmark utanför trädgård 1992 (MJ herbarium). *Ljungby* Lastad (5C 4a 2- 1-) grustag 1980-talet (SU). *Morup* norra utfarten vid Långås (5B 4j 1- 0-) i banvallsdike 1983 (SU). *Ullared* Kogstorpsgården (5C 7c 15 11) vägren 1980-talet (LG, IS). **Varberg** *Lindberg* Torvik, havsstrand 1980-talet (BW), nu utgången; Trönningenäs, Näsbo-udd (5B 7g 48 26) strandäng 1991 (IL). *Värö* V om kyrkan, ruderatmark, förvildad 1988 (B/SS). *Ås* Årnäsreservatet, stranden i SV 1990 (CFL). **Kungsbacka** *Onsala* Malö (6B 2d 35 34) stenstrand 1988 (SH) samt här och där N till NV

85. Tiggarranunkel *Ranunculus sceleratus*.

86. Ängsruta *Thalictrum flavum*.

87. Smörbollar *Trollius europaeus*.

om fyren 1989 (UU). *Vallda* Sandö–Korshamn, stenig strand, 1 ex 1982 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Hökafälten vid Lagaoset (Ahlfvengren 1924); på kompost vid Sofiero 1952 (F. Lundberg i GB). *Skummeslöv* stranden (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* havsstranden 1911 (H. Nordenström i S); Hemmeslövsstrand 1929 (C. Blom i GB). **Halmstad** *Halmstad* 1895 (G. Tillman i LD); nära havet 1889 (O. v. Friesen i S); stranden (Ahlfvengren 1924); Västra stranden 1896 (A. Rålén i S); sandig havsstrand väster om Nissans utlopp 1896 (M. Bäärnhielm i GB och S). Dessa Halmstadsuppgifter avser sannolikt samma lokal. *Snöstorp* se primäruppgift. **Falkenberg** *Skrea* Ringsegård, havsstrand 1948 (A. Lundegren i LD). **Varberg** *Varberg* invid Getterövägen (Axinge 1962). **Kungsbacka** Norra Hallands öar (Fries 1818). *Fjärås* Tjolöholm, 100 m SV om slottet 1954 och 150 m SV om slottet, strandäng 1959 (båda Ö. Nilsson i LD). *Onsala* havsstrand 1945 (otydligt insamlarnamn i LD); Malön 1977 (F. Götmark enligt L.-Å. Gustafsson i brev till NGN). *Ölmevalla* 200 m V om Hertz villa 1953 och Vindö, norra delen 1955 (båda Ö. Nilsson i LD); Krokuddens naturvårdsområde på stenig havsstrand 1974 (TE).

Thalictrum simplex ssp. **simplex** – backruta

Först uppgiven av Fries 1818 ('vanlig i skogstrakter'). Äldsta belägg från *Torup* vid Nissan utan årtal (E. Fries i UPS) samt utan lokaluppgift och årtal (E. Fries i Retziusherbariet i LD).

Backruta är en gammal, kulturgynnad växt som troligen inte är ursprunglig utan oavsiktligt införd av människan. De nutida förekomsterna, som oftast består av bara några få exemplar, växer främst på kulturpåverkad gräsmark – bryn, vall- och åkerrenar, igenväxande betesmarker, vägkanter och vägslänter.

Backrutan har minskat under 1900-talet och är nu mycket sårbar, bl a genom sin fåtalighet på varje växtplats. Varför växten gått tillbaka är svårt att fastställa men troligen spelar igenväxning en viss roll. Äldre ståndortsuppgifter är mycket sparsamma och ger inte mycket vägledning.

8 rutor (4 %) men kanske något förbisedd. Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Knäred* Egernahult (4D 5a 37 03) lövskogsbryn mot vall 1988 (KG); Brånalt, 50 m N om västligaste gården (4D 4a 05 21) torr vägslänt 1989 (KG herbarium). **Halmstad** *Enslöv* Släggarp (4C 8f 41 22) bryn 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG); Keddabygget (5C 0g 12 13) bland hallon och björksly mellan väg och inäga 1986 (H. Andersson, bekräftad av KG). Känd sedan 1946 (se nedan). *Snöstorp* Brogård (4C 7e 20 47) betesmark med björnbärssnår vid Fylleåns N strand 1986 (KG herbarium). **Hylte** *Torup* Mjälahult (5C 1i 48 20) vägkant i kulturmark 1985 (EW). **Falkenberg** *Gällared* Berg (5C 6d 32 30) vid odlingsröse i åkerkant, tre närbelägna förekomster 1980-talet (MJ). *Skrea* Veka (5C 1a 15 23) torr gräsmark nära havet 1985 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* Lagered (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924), 1929 (Sellén i YJ herbarium) och 1935 (YJ). *Ö. Karup* Lya (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Enslöv* 1908 och 1912 (G.

Afzelius resp S. Afzelius i LD); Årnilt 1946 (H. Andersson i LD). Ännu 1986 (se ovan). *Harplinge* (B. Johansson enligt Ahlfvengren 1924); 1886 (E. Ardell i LD). *Snöstorp* Skedala 1895 (E. Lyttkens i LD); Fyllinge vid ån (Ahlfvengren i S). *Tönnersjö* Försöksparken (Malmström 1937). *Vapnö* Tiarp (Ahlfvengren 1924). **Hylte** *Torup* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Gällared* Spetsebo (Ahlfvengren 1924). *Vinberg* Tågarp, vägkant omkring 1970 (SU herbarium). **Varberg** *Veddige* Nykvarn 1910 (Ahlfvengren i GB och S). **Kungsbacka** *Lindome* Skår, sparsamt vid väg 1914 (F. Lundberg i GB). *Onsala* Gottskär (E. Broddesson enligt Ahlfvengren 1924). *Släp* 1894 (V. Lindberg i GB och S), 1895 (E. Andreasson i LD, GB och UPS). *Ölmevalla* Örmanäshalvön (Elfström 1971).

Trollius europaeus – smörbollar

Äldre provinsnamn är *ängabollar, ängaknappar, bullerört* och *smörört*, de två sistnämnda från mellersta Halland. Enligt Vide (1966) är namnen *dagluller* och *davaluer* [dagluva] kända från *Värö* resp *Vapnö*.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Smörbollar är en mycket slåtter- och betesgynnad art som kan vara ursprunglig, t ex i översilade högörtskärr vid stränder. Ibland förekommer den i glesa ängslövskogar, men främst växer den i ganska små bestånd i högörtvegetation på näringsrik och oftast översilad mark som hävdas med slåtter och/eller måttligt bete. Den kan klara sig tiotals år på igenväxningsmarker och då och då ser man den "dröja kvar" i fuktiga diken i anslutning till gammal ängsmark.

De flesta bestånden är hotade genom att ängshävd blir allt sällsyntare. Även om arten klarar ganska långt gången igenväxning blir konkurrensen från älggräs *Filipendula ulmaria*, högvuxna gräs, buskar och träd till sist övermäktig.

Karta 87. 68 rutor (30 %). Ganska vanlig i övergångsbygden med dess kuperade terräng, relativa rikedom på källflöden och översilad mark samt rester av småskaligt jordbruk. Ganska sällsynt på kustslätten och, med undantag av ådalarna, även i skogsbygden där markförutsättningarna är sämre. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Paeoniaceae – pionväxter

Paeonia lactiflora – luktpion

Tidigare ej publicerad.

Luktpion är en prydnadsväxt som odlas i många former och som kan tillfälligt förvildas. Den härstammar från Östasien.

1 ruta (1 %) men i övrigt inte rapporterad.

Falkenberg *Gunnarp* utanför kyrkogårdsmuren (5C 7f 44 14) grässlänt 1990 (NGN).

Berberidaceae – berberisväxter

Berberis thunbergii – häckberberis

Tidigare ej publicerad.

Häckberberis är en vanlig prydnadsväxt. Den förvildas lätt genom fröspridning med fåglar och via skottdelar från utkast. Arten är bofast och växer både på kulturpåverkade lokaler och i naturlig vegetation vid t ex bäck- och åstränder samt i fuktiga lövskogar.

Häckberberis härstammar från Japan och är känd som förvildad i Sverige sedan 1950-talet.

41 rutor (18 %) men inte tillräckligt uppmärksammad under inventeringen. Spridda noteringar från hela landskapet.

Berberis vulgaris – berberis

Först uppgiven av Fries 1817 ('nära Halmstad').

Berberis, som sedan medeltiden odlats som läkemedels- och prydnadsväxt i Sverige, har förvildats genom fröspridning med fåglar. Berberis är värdväxt för ett stadium i svartrostens utvecklingscykel och har tidigare varit föremål för utrotningskampanjer. Svartrost är en svamp som angriper sädesslag.

Berberisbuskar växer vanligen enstaka i snåriga betesmarker, glesa lövskogar, rasbranter, stup, vid bergrötter samt i bryn och på åkerrenar. Vid Geteberget i *Fjärås* finns dock ett bestånd med trädartade exemplar. Åstrand, översilningskärr, dynsänka och grustag är exempel på udda ståndorter.

Berberis har ökat i utbredning och frekvens under 1900-talet.

Karta 88. 70 rutor (31 %). Vanlig i **Kungsbacka**. I övrigt ganska vanlig på kustslätten och angränsande delar av övergångsbygden, utom längst i söder, där arten saknas, vilket också gäller större

delen av skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Mahonia aquifolium – mahonia

Tidigare ej publicerad.

Mahonia är en prydnadsbuske som också används vid t ex kransbindning. Den kan kvarstå länge och även förvildas genom fröspridning med fåglar. Sannolikt kan den bli bofast i landskapet.

Arten härstammar från Nordamerika. I Sverige uppmärksammades den som förvildad först 1977 (Lundqvist 1979).

8 rutor (4 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Harplinge* Brotorpet (4C 8b 28 49) vid utkast nära ån 1993 (PW). *Kvibille* Porsen (5C 0d 05 21) lövblandskog S om huset, ganska riklig, sannolikt kvarstående och förvildad 1984 (KG). *Söndrum* 1,4 km VNV om Örnäs udde (4C 6d 47 00) tall/lövskog, 1 liten planta, förvildad 1993 (KG); Frösakull (4C 7c 19 17) vid utkast på bergknalle 1993 (PW). **Falkenberg** *Ljungby* Intaget, berget 400 m S om gården (5B 4j 44 38) förvildad 1982 (SU). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 47 48 och 5C 3a 01 00) blandskog vid villaområde, förvildad 1993 (NGN). **Varberg** *Träslöv* Furubergsskogen, 600 m V om kyrkan (5B 7h 18 19) nära villabebyggelse 1991 (IL); Påskbergsskogen 1991 (IL). **Kungsbacka** *Släp* Klev (6B 6d 19 47) eksluttning nära bebyggelse 1994 (JK).

Papaveraceae – vallmoväxter

Argemone mexicana – gul taggvallmo

Tidigare ej publicerad. Samlad 1898 i hamnen i Falkenberg (G. A. Ringselle i UPS).

En tillfällig adventivförekomst av en art som härstammar från tropiska Amerika. I Sverige uppmärksammades den första gången i början av 1870-talet.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Ceratocapnos claviculata – klängnunneört

Corydalis claviculata

Först publicerad av Oredsson 1992 från Varbergstrakten ('På de platser jag varit växer det – –. Gräddén på moset är den fjäderlätta klängnunneörten med sina små, gulvita blomklasar'). Äldsta belägg från *Varberg* Varberg, hamnen, vid virkesupplag 1976 (SU herbarium).

Klängnunneört har under senare hälften av 1900-talet kommit till Sverige med plantmaterial och virke från Danmark och Tyskland. Den ettåriga arten har naturaliserats på flera platser i södra Sverige och sannolikt kan den bli bofast även i Halland.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Träslöv* Klastorp, på barkavfall från Varbergs hamn efter virkesimport från Bremen på 1970-talet, 1991 (A. Oredsson i LD). Jfr äldsta belägg.

Chelidonium majus – skelört

Först publicerad av Osbeck 1788 som allmän. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Skelört är en gammal, kulturgynnad art. Om den är ursprunglig eller införd vet vi inte. Den växer vanligen i små bestånd på kulturpåverkad och kväverik mark, gärna där marken är mer eller mindre blottad, t ex vid bondgårdar och på annan tomtmark, i bryn vid bydungar och lundar, vid hällar och snår i betesmarker, på vägrenar, jordhögar och utkastplatser.

Den fleråriga arten har sedan gammalt odlats i Sverige som medicinalväxt.

Karta 89. 108 rutor (48 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden utom i **Kungsbacka**, där den är ganska sällsynt, vilket också gäller för skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

[**Corydalis cava** – hålnunneört]

C. bulbosa

Uppgiven av Fries 1819 från foten av Hallandsås i *Hasslöv* enligt herbarieexemplar av Osbeck. Detta belägg har vi dock inte kunnat finna. Enligt Bexell (1817–19) mellan Åsen [= Hallandsåsen] och Stensån. I övrigt saknas uppgifter. Eftersom Osbeck utelämnade arten i sin *Utkast till Flora Hallandica* (1788) är det troligt att det var fråga om en odlad förekomst. Bexells uppgift gäller sannolikt samma förekomst.

Hålnunneört är kalkgynnad och växer i fuktiga ängslövskogar, parker och klosterträdgårdar i södra Sverige upp till Dalälven (Mossberg m fl 1992).

Corydalis intermedia – smånunneört

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Vild i Hasslöfs Trägård, men sparsamt'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Smånunneört är ursprunglig. Den växer på mullrik mark i ädellövskogar, hasseldungar och lövbryn, gärna i anslutning till bergkullar med inslag av basiska bergarter. Vanliga följeväxter är skogsbingel *Mercurialis perennis*, desmeknopp *Adoxa moschatellina*, blåsippa *Anemone hepatica* och vårlök *Gagea lutea*.

En jämförelse mellan aktuell frekvens och Ahlfvengrens från 1924 tyder på att arten ökat under 1900-talet. Om ökningen är verklig, och inte skenbar på grund av olikheter i undersök-

88. Berberis *Berberis vulgaris.*

89. Skelört *Chelidonium majus.*

90. Smånunneört *Corydalis intermedia.*

ningsmetoder, kan den vara en följd av att många ängs- och betesmarker vuxit igen till lövskog.

Karta 90. 38 rutor (17 %). Ganska vanlig från Varberg och norrut, sällsynt på kustslätten söder om Varberg. I övrigt utan förekomster. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Corydalis solida – stor nunneört

Först uppgiven av Ohlander 1972 från *Ås* ('Åsklosters gamla klostertomt, där den enligt gårdsägaren iakttagits i väl 50 år'). Samlad redan 1904 i *Halmstad* av E. Lyttkens enligt belägg i LD.

Stor nunneört, som är bofast i landskapet, är en prydnadsväxt som lätt förvildas i närheten av bebyggelse. Den tycks ha ökat under 1900-talet. Arten, som är hemmahörande i södra, mellersta och östra Europa, är spontan i Roslagen och på Karlsöarna (Lidén 1991).

14 rutor (6 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Getinge* Mostorp (5C 1c 06 19) förvildad vid ån 1986 (PW); Fröllinge (5C 0d 2- 1-) vid Vallebäcken strax nedströms dammen 1988 (PW). *Halmstad* vid cykelstig utmed järnvägen, förvildad från ödetomt, rikligt under 1980-talets första hälft, lokalen nu asfalterad (KG); Furet (4C 7e 28 03) skogsbryn utanför Folkparken, förvildad 1980-talet (TF). *Harplinge* Skallens Nordberg (4C 8b 39 19) lövbryn mot väg 1993 (PW). *Oskarström* Oskarström (5C 0f 0- 2-) vid Nissans östra strand nedströms bron 1988 (PW). *Tönnersjö* Gårdshult (4C 7h 34 19) hörn av gammal åker, förvildad från trädgård 1980-talet (KG). *Vapnö* Tiarp (4C 8c 15 48) vägslänt och vägdike nedanför trädgård, rikligt förvildad 1990 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Laxpromenaden (5B 2j 37 37) slänt mot Ätran 1980-talet (SU, NGN). *Gunnarp* Skogsgärde (5C 6g 23 40) utkast vid vägen 1990 (KG). *Ljungby* Hällarp (5C 4a 17 26) vägkant vid ginstreservatet 1986 (SU); Stavbäck (5C 4b 41 24) vägslänt utanför trädgård, början av 1980-talet (AP, bekräftad av NGN). **Varberg** *Lindberg* Svenstorp, förvildad 1989 (GB). Området nu bebyggt. **Kungsbacka** *Ölmevalla* Ölmanäs (6B 3f 06 13) förvildad i vildvuxen del av trädgård 1980-talet (TE).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Dicentra formosa – fänrikshjärta

Tidigare ej publicerad.

Fänrikshjärta är en vanlig prydnadsväxt som tillfälligt förvildas i närheten av trädgårdar och utkasthögar.

3 rutor (1 %) men i övrigt inte antecknad under inventeringen.

Halmstad *Söndrum* (4C 7d 01 01) lövdunge mellan villaområden, förvildad från utkast 1995 (KG). **Hylte** *Kinnared* 750 m SSO om kyrkan (5C 4h 48 07) vägslänt med utkast, förvildad 1989 (KG). **Varberg** *Nösslinge* Gällarpeslätten (5C 9a 30 28) skogsbryn och vägkant, förvildad från trädgård 1994 (KG).

Dicentra spectabilis – löjtnantshjärta

Tidigare ej publicerad.

Löjtnantshjärta är en vanlig prydnadsväxt som tillfälligt förvildas i närheten av trädgårdar och utkasthögar.

1 ruta (1 %) men i övrigt inte antecknad under inventeringen.

Laholm *Laholm* Hökhult 200 m ONO om gården (4C 4f 20 00) gles blandskog med gräsdominerat fältskikt, ett blommande, förvildat exemplar 1995 (KG). *Tjärby* Genevad (4C 4f 44 47) lövdunge med utkast, förvildad 1984 (PW).

Eschscholzia californica – sömntuta

Tidigare ej publicerad.

Sömntuta är en vanlig prydnadsväxt som endast mycket tillfälligt förekommer utanför trädgårdar i anslutning till utkast, jordhögar och soptippar. Den härstammar från västra Nordamerika och uppmärksammades som förvildad i Sverige första gången 1920.

4 rutor (2 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Hishult* 200 m OSO om kyrkan (4C 1j 33 12) jordhög 1991 (PW). **Halmstad** *Halmstad* Simstadion (4C 7d 05 22) havsstrand 1984 (PW). **Falkenberg** *Eftra* 500 m NV om Stämme (5C 0b 42 10) vägkant 1980-talet (URP). *Falkenberg* vid Söderbron (5B 2j 28 34) jordhög 1980-talet (SU).

[**Fumaria capreolata** – vit jordrök]

Uppgiven av Fries 1814 från *Halmstad* ('På vallarna fullt villd'). Enligt Hylander (1971) byggde uppgiften på en feltolkning av en *F. officinalis*-form.

Enligt Weimarck (1963) förekom vit jordrök förr i Skåne, där den växte tillfälligt i åkrar och trädgårdar. Den härstammar från södra, västra och mellersta Europa.

[**Fumaria muralis** – kustjordrök]

Uppgiven av Fries 1845 från *Halmstad* på barlast 1813. Hylander (1971) har följande kommentar: "- - sannolikt föreligger här en förblandning med den därifrån (jfr ovan) uppgivna '*F. capreolata*', vad nu denna än kan ha varit."

Kustjordrök härstammar från sydvästra Europa och har i Skåne haft tillfälliga förekomster i trädgårdar och på ruderatplatser (Weimarck 1963).

Fumaria officinalis – jordrök

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Jordrök är en gammal, kulturberoende växt. Den konkurrenssvaga och kvävegynnade arten växer i åkrar, trädgårdsland, rabatter, nysådda gräsmattor, på jordhögar, nyanlagda vägslänter etc.

202 rutor (91 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Glaucium flavum – strandvallmo

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *G. luteum* som sällsynt i mellersta Halland.

Strandvallmo är ursprunglig. Den två- till fleråriga, konkurrenssvaga arten växer på grusiga/steniga havsstränder med gles växtlighet. Växten är känd för att vara nyckfull i sitt uppträdande och kan vara försvunnen från en lokal ganska länge för att sedan åter dyka upp (Fries 1971). De senaste iakttagelserna i Halland är dock från 1960-talet och sannolikt är arten utgången. Fridlyst. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Äldre uppgifter. **Varberg** *Lindberg* Klåback, 2 ex 1925 (Svenson 1928). *Varberg* (C. J. A. Thudén enligt Hartman 1879). Enligt Gabrielsson (1882) nästan utgången, "endast ett par ex de senaste somrarna". **Kungsbacka** *Släp* trakten av Särö 1926 (E. Lindh i SBT). *Vallda* St. Kråkeskär 1933 (C. Skottsberg i GB), 1934 (P. Bernström herbarium) och 1952 (L. Ekman i GB). *Ölmevalla* 350 m VSV om Stenudden 1961 (Ö. Nilsson i LD).

Meconopsis cambrica – engelsk vallmo

Tidigare ej publicerad.

Engelsk vallmo är en prydnadsväxt som är funnen tillfälligt förvildad. Den är inhemsk i sydvästra England, på Irland och i södra Frankrike/norra Spanien.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Ölmevalla* Åsa (6B 2f 39 31) igenfyllt avloppsledningsdike med nyligen omrörd jord, eventuellt också med fyllnadsjord från annat håll, 1 ex 1991 (TE).

Papaver apulum – italiensk vallmo

Samlad av A. Lyttkens i *Snöstorp* Nydala 1885. Belägg i S, av insamlaren kallad *P. hybridum*, ombestämt av T. Karlsson 1991.

Arten härstammar från Balkan och södra Italien inklusive Sicilien (Jalas & Suominen 1991). Från Sverige finns endast två fynd, det ovan nämnda och ett från frihamnen i Göteborg i början av 1940-talet (Fries 1945).

Papaver argemone – spikvallmo

Först uppgiven av Fries 1818 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Spikvallmo är en gammal, kulturberoende art som är bofast i landskapet men tillfällig på enskilda lokaler. Den växer i åkerkanter och på torr, störd mark, t ex vägkanter, banvallar, grus-

tag och ruderatmarker. Arten är känslig för kemiska ogräsmedel (Ingelög m fl 1993).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

9 rutor (4 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Hasslöv, 300 m S om Lugnarohögen (4C 1f 20 24) grustag i betesmark 1990 (PW, bekräftad av KG). *Skummeslöv* Skottorp, 800 m N om kyrkan (4C 2e 26 44) kanten av en rågåker, ganska rikligt tillsammans med rågvallmo *P. dubium* 1994 (KG). **Halmstad** *Halmstad* Sofieberg (4C 7d 43 46) vägslänt 1983 och 1989 (PW). *Söndrum* Bergsgård (4C 7c 11 46) kanten av rågåker 1992 (KG herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* vid promenadväg nära Tullbrons östra fäste (5B 2j 33 33) 1982 (NGN). **Varberg** *Lindberg* Berg, åker 1989 (GB). *Stråvalla* Sevedsgård 1986 (LS). *Torpa* vägdike 1985 (CFL). *Varberg* Varberg (5B 7h 15 06) ruderatmark 1992 (IL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* Skottorp 1906 (P. Svensson i LD under namnet *P. dubium*, ombestämd av T. Karlsson 1991). *Ö. Karup* Petersberg, banvall V om gården 1961 (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* 1866 (F. Elmqvist i LD). *Halmstad* 1860 (E. Lyttkens i LD); barlastkajen 1860 (A. Lyttkens i S); hamnen 1909 (Ahlfvengren i GB och S); utom Väster bland säd (Neuman 1884). *Snöstorp* Nydala 1885 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1911 (S. Svenson i LD).

Papaver atlanticum – atlasvallmo

Tidigare ej publicerad.

Atlasvallmo är en flerårig prydnadsväxt som lätt självsår sig. I Halland är den endast tillfällig. Arten härstammar från Atlasbergen i Marocko.

2 rutor (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Falkenberg* vid cykelväg på f d banvall nära Arvidstorpsvägen (5B 2j 39 27) 1990 (NGN); vid gymnasieskolan (5B 2j 38 31) grässlänt 1993 (NGN); mellan Klockaregatan och Gymnasieskolans idrottsplats (5B 2j 40 31) grässlänt 1994 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Vinberg* Tröingeberg, Rådjursstigen 4 (5C 3a 01 05) villaträdgård, ursprungligen sådd, förvildas genom självsådd i rabatter, grönsaksland, plattfogar, grusplan, särskilt rikligt under senare år, 1993 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Papaver dubium ssp. **dubium** – rågvallmo

Ett gammalt lokalnamn från *Harplinge* är *röafad* [rött fat].

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Up i Åkrar'). Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Rågvallmo är en gammal, kulturberoende växt som ibland också odlas för prydnadsändamål. Man finner den främst på torr, störd mark – vägkanter, järnvägsområden, hamnar, industri- och rivningstomter, soptippar, parkrabatter, jordhögar etc. I mindre omfattning förekommer rågvallmo också i åkerkanter och grönsaksland. Den är känslig för kemiska ogräsmedel (Fogelfors 1979).

Rågvallmo har ökat under 1900-talet, troligen gynnad av ökad transport- och anläggningsverksamhet.

Karta 91. 78 rutor (35 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. Minskar i frekvens åt norr. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Nyligen har underarten *P. dubium* ssp. *lecoqii*, blodvallmo, upptäckts i Norden (se Mossberg m fl 1992). Den är inte funnen i Halland men är känd från flera landskap i östra Sverige.

Papaver pseudoorientale – jättevallmo

Tidigare ej publicerad.

Jättevallmo, som härstammar från Iran och Turkiet, är en flerårig prydnadsväxt. Den är nyligen funnen tillfälligt förvildad på vägslänter, ovisst om via fröspridning eller utkast.

3 rutor (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Getinge* Getinge (5C 0c 36 28) vägslänt vid E 6 1992 (NGN). **Falkenberg** *Eftra* Vesslunda (5C 1b 22 05) vägkant utanför trädgård 1993 (NGN); kyrkbyn (5C 1b 24 27) vägdike 1994 (NGN). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 41 46) vägslänt intill koloniträdgård 1992 (NGN).

Papaver rhoeas – kornvallmo

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* på barlast vid Lotshyddan. Osäker uppgift i handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). I handskrift av Afzelius från 1780[?]-talet: Halmstad vid vägen utanför västra stadsporten. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1874 (A. Lyttkens i S).

Kornvallmo är en ganska sent inkommen, kulturberoende och kalkgynnad art. Invandringen har skett genom barlast och frövaror. Dessutom har den förvildats från trädgårdar. Kornvallmo växer på liknande ståndorter som rågvallmo *P. dubium* ssp. *dubium* och ganska ofta tillsammans med denna. Arten är känslig för kemiska ogräsmedel (Fogelfors 1979).

I likhet med rågvallmo har kornvallmo ökat under 1900-talet och spridningen pågår fortfarande.

91. Rågvallmo *Papaver dubium* ssp. *dubium*.

92. Kornvallmo *Papaver rhoeas*.

93. Löktrav *Alliaria petiolata*.

Karta 92. 31 rutor (14 %). Ganska sällsynt i den västra delen av landskapet men med något ökad frekvens åt söder. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Papaver somniferum – opievallmo

Först uppgiven av Fries 1818 från *Varberg* ruderatmark. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

Opievallmo odlas som prydnadsväxt och kan förvildas på soptippar, jordhögar, utkastplatser, ödetomter och någon gång på odlad jord. Växten är bofast i landskapet men obeständig på enskilda växtplatser. Arten kan också ha inkommit med orena frövaror, t ex fågelfrö.

20 rutor (9 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen. Spridda förekomster men med en viss koncentration till kustslätten. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Pseudofumaria lutea – gul nunneört

Corydalis lutea

Tidigare ej publicerad.

Gul nunneört är en prydnadsväxt som kan förvildas i anslutning till trädgårdar och på utkastplatser. Arten, som är bofast i landskapet, härstammar från södra Europa. I Sverige är den känd som ordentligt förvildad sedan 1947.

5 rutor (2 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Knäred* Älmhult (4D 4a 30 35) under hasselbuskar mellan stengärdesgård och åkerväg 1986 (PW, bekräftad av KG); Björkered (4C 4j 22 34) rikligt förvildad kring bondgård 1989 (KG, LEM). *Ö. Karup* SSO om kyrkan (4C 1e 35 35) förvildad vid bäck 1989 (PW). **Falkenberg** *Falkenberg* Storgatan (5B 2j 31 32) trädgård, spontant inkommen i början av 1980-talet, sprider sig kraftigt (SU); vid järnvägsbron (5B 2j 30 33) 1993 (NGN). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) spontant inkommen i häck mellan två trädgårdar där arten ej finns, 1993 (NGN). **Varberg** *Stråvalla* ca 3 km O om Brynestenen, på utfyllnad 1985 (LS).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* mellan järnvägen och Falkenbergs mosse, utkast omkring 1975 (NGN).

Brassicaceae – korsblommiga

Alliaria petiolata – löktrav

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Erysimum Alliaria* från *Halmstad* ('Sällsynt t ex i trädgård(en) vid Slottsmöllan').

Löktrav är troligen ursprunglig i mullrika lövskogar i norra Halland. Arten är emellertid mycket

kultur- och kvävegynnad och växer främst i friska till fuktiga lövlundar som är starkt präglade av mänsklig verksamhet, i parker, vid gårdar, torpruiner, på vägkanter, tipplatser och liknande ruderatmarker. På en del lund- och parklokaler kan den bilda ganska stora bestånd.

Arten har ökat under senare delen av 1900-talet, vilket kanske kan förklaras av den ökade tillgången på lövbiotoper i anslutning till bebyggelse i kombination med att arten gynnas av kvävenedfallet.

Karta 93. 26 rutor (12 %). Sällsynt men lokalt ganska vanlig, t ex kring Halmstad, i Varberg och *Släp*. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter från 8 socknar, från *Hasslöv* i söder till *Släp* i norr.

Alyssum alyssoides – grådådra

Först uppgiven av Bergendal 1879 från *Ränneslöv* på ett träde [trädesåker] söder om kyrkan.

Grådådra är en sent inkommen, kulturberoende art. Den är ettårig och växer mycket sällsynt på torr, sandig till grusig och störd mark med gles växtlighet.

Grådådra kom till Sverige som fröförorening i vallväxtutsäde under första hälften av 1800-talet. Det första fyndet gjordes i östra Skåne 1823 (Witte 1909). I Halland ökade arten snabbt i början av 1900-talet och växte då huvudsakligen i åkrar och på torra, vegetationsfattiga ruderatmarker, t ex järnvägsområden. Ahlfvengren (1924) uppger arten från 19 socknar, från *Ö. Karup* i söder till *Ås* vid Viskan. När frötillförseln på grund av bättre frörensningsmetoder upphörde började grådådran minska och idag är den mycket sällsynt. I kalkrikare landskap än Halland, t ex Skåne, Öland och Gotland, har den klarat sig bättre och betecknas där som ganska allmän.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Laholm *Veinge* (4C 4g 27 21) stationsområde 1983 (LEM). **Halmstad** *Harplinge* Gullbrandstorp (4C 8c 04 20) f d stationsområde, grusplan, sparsamt 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Falkenbergshus' ruin (5B 2j 33 33) i murspringor 1993 (NGN). **Varberg** *Veddige* Järlöv (6B 1i 14 35) vid Viskan på en betad årensningsvall av grus, sten och lera 1986 (LS).

Alyssum murale – silverstenört

Tidigare ej publicerad.

Silverstenört är en prydnadsväxt som är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från sydöstra Europa och uppmärksammades första gången i Sverige 1941.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Rotorp (4C 7d 14 28) förvildad på vägslänt utanför villaträdgård 1982 (SAW, KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Arabis arenosa – sandtrav

Cardaminopsis arenosa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* på barlast 1920 baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg från 1919 i LD. Äldsta insamling från *Släp* Särö 1907 (H. Persson i UPS).

Sandtrav växer på ganska torr, ljusöppen och starkt kulturpräglad mark. Allra vanligast är den på banvallar och stationsområden men den finns också på sandiga/grusiga fodervallar och betesmarker, i vägkanter, på gårdsplaner samt utkast- och tipplatser. Arten är ett- till tvåårig och oftast finner man bara små, mer eller mindre tillfälliga förekomster. I Lopered, vid järnvägen mellan Fröslida och Torup, fanns den emellertid mycket rikligt på en grusig betesvall under 1980-talet.

Spridningen, som i början var koncentrerad till järnvägslinjerna, pågår fortfarande men är nu mera differentierad.

Sandtrav, som är ursprunglig i Mellaneuropa, kom till Sverige på 1840-talet med barlast och senare även med vallfrö (Hylander 1971).

Karta 94. 72 rutor (32 %). Ganska vanlig i **Laholm**, **Halmstad** och **Hylte**, ganska sällsynt i **Falkenberg** och **Varberg**, sällsynt i **Kungsbacka**. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Arabis caucasica – fagertrav

Tidigare ej publicerad.

Fagertrav är en vanlig prydnadsväxt som emellanåt förvildas tillfälligt. Den härstammar från östra Medelhavsområdet och västra Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1901.

4 rutor (2 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Askome* vid kyrkan (5C 5b 06 46) vägkant utanför trädgård 1992 (NGN). *Stafsinge* Skogstorp, mellan Skomakareleden och villabebyggelsen (5B 2i 39 47) 1995 (NGN); Björnhult (5B 3j 05 09) utkast vid väg 1990 (KG herbarium). **Kungsbacka** *Släp* Särö (6B 6d 16 30) sydvända bergbranter 1989 och senare (UU).

94. Sandtrav *Arabis arenosa.*

95. Rockentrav *Arabis glabra.*

96. Pepparrot *Armoracia rusticana.*

Arabis glabra – rockentrav

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Rockentrav är möjligen ursprunglig i bergbranter och på sandmarker nära havet men framför allt är den mycket kulturgynnad. Den växer oftast i smågrupper eller mindre bestånd på torr, sandig/grusig och gärna störd mark. De vanligaste växtplatserna är vägdiken, vägslänter, åkerrenar, grustag, industrimark och utkastplatser. Arten är tvåårig och brukar vara obeständig på de enskilda lokalerna.

Karta 95. 100 rutor (45 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Arabis hirsuta – lundtrav

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Turritis hirsuta* men utan lokaluppgift.

Lundtrav är en kalk- och kulturgynnad växt som är tillfällig i landskapet. Den är bofast i angränsande landskap och i Danmark.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Laholm* V. Mellby, trädgård, tillfällig 1980-talet (SEJ). *Våxtorp* kyrkbyn, trädgård, insådd för 20 år sedan, självsår sig varje år, 1980-talet (YJ). **Falkenberg** *Årstad* Särestad (5C 2c 11 19) stig i skogsbryn 1988 (MA, G. Dahlgren).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* Vanås mot Ormabacken, på murrester vid torpruin 1946 (YJ i GB), fanns på lokalen mellan 1934 och slutet av 1970-talet (YJ). **Halmstad** *Halmstad* sällsynt (Söderberg 1930). **Falkenberg** *Falkenberg* (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924).

Arabis suecica – grustrav

Arabidopsis suecica

Först publicerad av Almquist 1957 från *Ullared* ('Sedd på spridda stationer ned till Ullared (Hl) och Ystad [båda 1956]'). Äldsta belägg från *Ås* Derome bangård 1953 (F. Lundberg i GB).

Grustrav, som är endemisk i Skandinavien, Finland, Baltikum och västra Ryssland, anses vara en hybrid mellan backtrav *Arabis thaliana* och sandtrav *A. arenosa*. Artbildningen har sannolikt ägt rum ganska snart efter den senaste landisens bortsmältning (Hylander 1957, Löve 1961). I Sverige har växten sitt utbredningscentrum i sydöstra Norrland. Till Halland har den sannolikt kommit via järnvägstransporter eftersom de fåtaliga fynden utom ett gjorts på järnvägsstationer eller f d stationsområden. Den vanligen ettåriga arten är bofast.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Gunnarp* Fegen (5C 6g 47 25) vid sågen, grusig industritomt 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Grimeton* (5B 7i 32 34) på f d järnvägs-

Fig 118. Mellangyllen *Barbarea intermedia* har spritts i sen tid till Halland, sannolikt med trafik och jordtransporter. Hjortsberg i Falkenberg. – Foto Nils-Gustaf Nilsson 1991.

station 1987 (IL). *Träslöv* (5B 7h 25 34) på f d järnvägsstation 1990 (IL herbarium).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Ullared* se primäruppgift. **Varberg** *Rolfstorp* Åkulla, järnvägsstationen 1957 (B. Åman i S). *Ås* se äldsta belägg.

Arabis thaliana – backtrav

Arabidopsis thaliana

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Backtrav är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den konkurrenssvaga och ljuskrävande arten växer på torra, lätta jordar med glest eller obefintligt fältskikt. I någorlunda naturliga miljöer växer den på hällmarker och sandiga/grusiga havsstränder. Vanligast är den emellertid i gropar och på slänter i betesmarker, i åkerkanter och grustag samt på åkervägar, vägkanter, banvallar, jordupplag och nyplanerad mark.

213 rutor (96 %). Mycket vanlig utom i mellersta Hallands skogsbygd, där arten är ganska vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Armoracia rusticana – pepparrot

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift ('Förekommer bland trädgårdsavfall').

Den som kryddväxt odlade pepparroten kan kvarstå länge på odlingsplatser och förvildas dessutom lätt, huvudsakligen från utkast eftersom den sällan utvecklar frön. Vanliga växtplatser är mer eller mindre övergiven odlingsmark intill bebyggelse, vägkanter, väg- och banvallsdiken, stationsområden samt utkast- och tipplatser vid t ex märgelgravar och i grustag. Den är även funnen naturaliserad på torr mark i strandängsvegetation. Arten är mycket konkurrenskraftig och genom att den bildar underjordiska utlöpare uppkommer ibland ganska kraftiga bestånd.

Pepparrot, som är ursprunglig i sydöstra Europa, har sannolikt odlats i Sverige sedan medeltiden. I Halland, främst i *Fjärås*, började man odla växten i större skala på 1890-talet. På 1930-talet fanns över 500 halländska pepparrotsodlare medan det idag rör sig om ett 50-tal. Enligt odlarna förekommer två former av pep-

parrot, en äldre, som är kraftigare, med större blad och med en speciell smak, samt en yngre som är införd från Danmark. På grund av den senares resistens mot virusangrepp har de flesta odlare numera övergått till denna sort.

Arten har under 1900-talet ökat i utbredning och frekvens och ökningen tycks fortsätta.

Karta 96. 121 rutor (54 %). Vanlig på kustslätten, i övriga områden ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Barbarea intermedia – mellangyllen

Först uppgiven av Widgren 1990 från *Tjärby* Genevad (4C 4f 35 46) vägkant vid väg 117 enligt belägg från 1985 (P. Wahlén i LD, bekräftad av T. Karlsson) samt från *Eldsberga* Perstorp (4C 6f 02 32) jordslänt vid reningsverk 1988 baserat på uppgift av KG. Äldsta belägg från *Eftra* 2,5 km S om kyrkan (5C 1b 11 23) vägslänt 1983 (URP herbarium, bestämt av P. Lassen 1990).

Mellangyllen har sitt ursprungsområde i sydvästra Europa. Den har med människans hjälp spritts norrut, bl a till Danmark, där den naturaliserats och är under spridning (Hansen 1981). I Sverige har arten på allvar uppmärksammats under 1980-talet med fynd i Skåne, Blekinge, Halland, Småland och på Öland (Widgren 1990). Det äldsta svenska belägget är från Uppsala botaniska trädgård utan årtal (herbarium E. Fries i UPS). Andra gamla fynd finns från Växjö 1894, Göteborg 1910 och 1921 (Hylander 1971).

Till Halland verkar mellangyllen ha inkommit och spritts med hjälp av vägtrafik och jordtransporter, kanske även med frövaror. Den tvååriga arten är endast funnen på nyligen störd mark – vägdiken, jordslänter och jordhögar (fig 118). I Danmark och kanske också i Småland anses arten vara införd med gräs- och klöverfrö (Pedersen 1958, Widgren 1990).

Arten är sannolikt under spridning i landskapet.

6 rutor (3 %). Förbisedd men troligen sällsynt.

Laholm *Tjärby* se primäruppgifter. **Halmstad** *Eldsberga* se primäruppgifter. *Tönnersjö* Bruket (4C 6g 00 08) vägkant 1990 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* se äldsta belägg. *Falkenberg* Hjortsberg (5B 2j 11 45) vägkant 1991 (SU, NGN herbarium). *Vessige* SO om Viberg (5C 3b 26 32) på jordhög i grustag 1990 (KG herbarium).

Barbarea stricta – strandgyllen

Först uppgiven av Areschoug 1836 men utan lokaluppgift.

Strandgyllen är kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. Den ljusälskande och ganska konkurrenssvaga arten växer vanligen på mer eller mindre fuktig, näringsrik och ofta glesbevuxen mark. Ibland ser man den emellertid också på torr mark, t ex i vägkanter och på banvallar. I någorlunda naturlig vegetation växer den i dynsänkor, vassbälten vid havsstränder, på åstränder, både vid sakta strömmande vatten och längs forssträckor, där den gärna växer på små öar. Diken, märgelhålor, vägkanter och banvallar är exempel på kulturståndorter.

Karta 97. 79 rutor (35 %). Vanlig på kustslätten och utmed de stora åarna. Arten saknas eller är mycket sällsynt i övriga områden. – Enligt Ahlfvengren (1924) flerstädes, i Ätradalen här och där.

Barbarea vulgaris – sommargyllen/bangyllen

Barbarea vulgaris delades under 1930-talet (Lange 1937) i två arter eller underarter, sommargyllen ssp. *arcuata* och bangyllen ssp. *vulgaris*. Det som tidigare kallats *B. vulgaris* har till allra största delen varit ssp. *arcuata*. Bangyllen har vanligen gått under namnet *B. praecox* Fries, *B. vulgaris* var. *sylvestris* eller *B. vulgaris* var. *rivularis*. Numera betraktar man de båda som varieteter.

Barbarea vulgaris var. **arcuata** – sommargyllen

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Erysimum Barbarea* ('Utom Halmstads västra port, vid landsvägsdiket; växer annars som ogräs i alla krydd-gårdar). Belägg utan årtal och närmare uppgifter i S.

Sommargyllen är konkurrenssvag, ljusälskande och kulturberoende. Den utgör ett mycket karakteristiskt inslag på de flesta ljusöppna ytor med nyligen blottad mineraljord – vägslänter, vägkanter, järnvägsområden, jordhögar, nyplanerad mark, grustag, soptippar etc. Ibland växer den också på trädesåkrar och på markblottor i betesmarker.

Sommargyllen anses vara införd till vårt land med gräs- och klöverfrö till vallodling, vilken utvecklades först under 1800-talet (Witte 1909). Lyttkens (1885) har följande uppgift: "Växer på åkrar, gräsvallar, åkerrenar och ängar, helst något fuktiga. Är stundom ett ganska svårt ogräs, då det förekommer i större mängd. Det har på senare åren spridt sig mycket (i synnerhet i vissa provinser såsom Hall., Ög., Vg. och Jämtl.), där det bland klöfver och gräs uppträder

ymnigt. Troligen har användandet af amerikanskt rödklöfverfrö från början bidragit härtill, enär fröna oftast finnas i sådant frö." Enligt Montin (1766) uppträdde emellertid växten som trädgårdsogräs redan under mitten av 1700-talet (se primäruppgift).

Under 1900-talet har sommargyllen blivit ganska sällsynt som åker- och vallogräs, främst beroende på att frötillförseln upphört på grund av effektiv frörensning, men även genom införandet av moderna odlingsmetoder med kemisk ogräsbekämpning och allt tätare grödor. Växten har dock inte minskat utan snarare ökat i frekvens. Som framgått ovan har den i stor utsträckning tagit sin tillflykt till andra typer av kulturbiotoper än odlingsmark.

217 rutor (97 %). Mycket vanlig men med färre antal förekomster per ruta i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Barbarea vulgaris var. **vulgaris** – bangyllen

Först uppgiven av Lange 1937 enligt belägg från *Ö. Karup* Gropemöllan 1929 (C. Blom i GB), *Söndrum* 1880 (Neuman i LD), *Falkenberg* valskvarnen 1936 (C. Blom i GB) och *Varberg* 1846 (herbarium Hartman under namnet *B. praecox* Fries i UPS).

Bangyllen är under inventeringen endast funnen på grus vid stationsområden, P-platser och grustäkter.

5 rutor (2 %). Förbisedd men troligen sällsynt.

Laholm *Veinge* Veinge station (4C 4g 29 21) spårområde 1985 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Falkenberg** *Falkenberg* vid Ätran nära båtklubben (5B 2j 23 32) grusig vägkant 1991 (NGN herbarium). *Ullared* 300 m NV om kyrkan (5C 7c 37 28) grusig P-plats 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Vessige* SO om Viberg (5C 3b 26 32) grustag (NGN herbarium). *Årstad* Heberg (5C 2b 02 14) stationsområdet 1992 (NGN herbarium).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Berteroa incana – sandvita

Först uppgiven av Scheutz 1873 under namnet *Farsetia incana* från *Halmstad*. Fries (1819) nämner arten under namnet *Alyssum incanum* från *Hasslöv* ('Sedd av Osbeck, möjligen planterad, vid Hasslöf, vilket jag dock tror vara uteslutet'). I Retziusherbariet i LD finns ett belägg utan lokaluppgift och årtal.

Den kulturgynnade och ljusälskande sandvitan växer främst på torr och mer eller mindre störd, sandig/grusig mark med gles växtlighet samt på naken jord – sandhedar, grustag, järnvägsområden, åker- och vägkanter, avfallsplatser, industritomter, jordhögar etc.

Neuman (1884) uppger att sandvitan "inkom på 1870-talet till Halmstad med utländskt frö och har sedan spridt sig. På fälten omkring Carlsro, Enestugan och Vapnö [platser i Halmstad] finner man den hvarje år. I Åmot nära Laholm samt på fälten omkring Båstad har jag likaledes observerat denna art". Ahlfvengren (1924) har kommentaren "sprider sig starkt". Det första svenska fyndet gjordes i Skåne under 1730-talet.

Sandvita är en bland flera arter som oavsiktligt infördes med utländska frövaror under 1800-talet och som för en tid uppträdde som åker- och vallogräs. När effektiva frörensningsmetoder togs i bruk försvann arten från odlingsmarken men fann då livsmöjligheter på kulturmark av annan karaktär (se ovan). I dag är sandvitan helt etablerad på kustslätten, men därmed verkar den också ha nått sin maximala spridning i landskapet. Gränserna mot söder, öster och norr är mycket skarpa och fynden utanför det sammanhängande utbredningsområdet gäller tillfälliga förekomster, som har sin förklaring i långväga jord- och grustransporter.

Karta 98. 74 rutor (33 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och mycket sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Lindome* vid kyrkan (6B 7f 47 37) i grustag 1984 (JK). *Släp* Trolludden (6B 6d 34 31) stenig torrsluttning 1987 (JK, JJ).

Brassica elongata ssp. **integrifolia** – svartahavskål

Först uppgiven av Nordström 1908 från *Halmstad* 1907 under namnet *B. elongata* var. *armoracioides*. Äldsta belägg från *Halmstad* barlastplatsen 1903 (Ahlfvengren i GB och S, av insamlaren kallad *B. juncea*; materialet i S ombestämt av T. Vestergren 1924).

Svartahavskål, som härstammar från sydöstra Europa, inkom med barlast och frövaror till Halmstad och Falkenberg i början av 1900-talet. Efter 1920 finns inga halländska rapporter om växten. Det första svenska fyndet gjordes 1894.

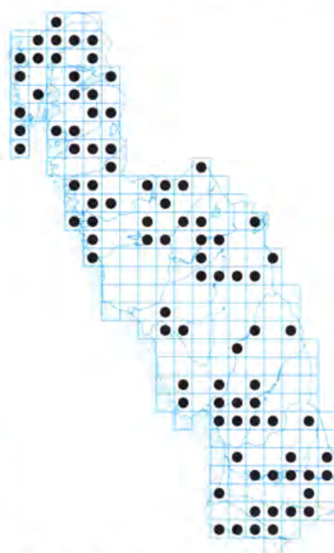
Äldre uppgifter. *Halmstad* se primäruppgifter; hamnen 1904 (N. Sylvén i LD); Slottsjorden på Väster 1909–11 talrik samt 1914; Karl XI:s väg 1909–11 (båda Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1912 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* järnvägsstationen 1920 (F. Lundberg i handskrift 1949).

97. Strandgyllen *Barbarea stricta*.

98. Sandvita *Berteroa incana*.

99. Åkerkål *Brassica rapa* ssp. *campestris*.

Brassica juncea – sareptasenap

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1910–12 baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg från 1911 i LD.

Sareptasenap härstammar från östra Europa och Asien. I Sverige har den förekommit tillfälligt sedan 1889.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* hamnen 1924 och 1925 (J. Wiger i S). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift; 1947 (E. Lindh i SBT); valskvarnen 1936 (C. Blom i GB). **Kungsbacka** *Älvsåker* åker nära Alaforsvägen mot Lindomegränsen 1965 (M. Ohlander i GB).

[Ahlfvengrens (1910 och 1924) uppgifter från *Halmstad* vid hamnen, på barlast 1903 och 1904 var grundade på en felbestämd *B. elongata* (Ahlfvengren i GB och S, i S ombestämd av T. Vestergren 1924).]

Brassica napus ssp. **napus** – raps

B. napus ssp. *oleifera*

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *B. napus* L. [som omfattar både raps och kålrot ssp. *rapifera*] från *Ö. Karup* Hemmeslöv 1916 och enligt belägg från *Släp* Släps by 1900 (S. E. Almquist i S).

Raps är en allmänt odlad oljeväxt på kustslätten. Den förvildas tillfälligt i främst åker- och vägkanter samt på jordhögar, soptippar och kring bondgårdar. Raps kan också ingå i fågelfröblandningar.

21 rutor (9 %) men oftast inte antecknad under inventeringen. Den är dock vanlig på kustslätten men avtar ganska snabbt inåt skogsbygden.

Brassica nigra – svartsenap

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Halmstad på vallar och diken, samt vid många gårdar'). Belägg utan årtal i S.

Svartsenap, vars ursprung är okänt, har tidvis odlats. Den förekommer vildväxande i anslutning till odlad mark och på olika ruderatmarker. På lokalen i *Värö* har den varit bofast i mer än 40 år. Från Sverige är den känd sedan 1737.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Varberg *Varberg* Getterön, S om Naturcentrum (5B 7g) på indämningsvall med fyllnadsmassor 1991 (L.-Å. Flodin). *Värö* V om Videbergshamn (6B 0f 32 17) på havsstranden och i åkern ovanför, ganska rikligt 1988 (B/SS). Känd sedan 1952 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Gropemöllan i Stensådalen (Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; flera uppgifter från Väster och från hamnen mellan 1895 (G. Åberg i S) och 1926–27 (Wiger 1931); Åstorp 1896 (N. Sylvén i LD); Slottsmöllan 1930 (A. Hillerström i GB). *Harplinge* nära Haverdal bro (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* Enestugan (Neuman 1884). *Trönninge* (Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* flera uppgifter från staden utan precisering samt från Fästningen, hamnen och Apelviken mellan 1819 (P. F. Wahlberg i UPS) och 1907 (P. Söderberg i UPS); bangården 1949 (C. Blom i GB och S). *Värö* Videbergs hamn 1952 (F. Lundberg i GB); V om Videbergshamn, sandstrand 1971 (M. Ohlander i GB). Ännu 1988 (se ovan). *Ås* Åsby (Fries 1819).

Brassica oleracea – kål

Tidigare ej publicerad.

Kål är en gammal kulturväxt som odlas i många olika former. Den kan kvarstå och även förvildas tillfälligt, främst i anslutning till odlingsplatser och utkasthögar.

2 rutor (1 %) men vanligen inte antecknad.

Falkenberg *Skrea* Grimsholmen, havsstrand 1979 (NGN). **Varberg** *Värö* L:a Lahall, i tångbälte på sandstrand 1993 (IL herbarium).

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär avskrädesplats 1930 (W. Palmaer i S).

Brassica rapa ssp. **campestris** – åkerkål

B. rapa ssp. *sylvestris*

Ett lokalnamn från norra Halland är *prästkål*, vilket också använts om åkerrättika *Raphanus raphanistrum* ssp. *raphanistrum* och åkersenap *Sinapis arvensis*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Brassica campestris* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Åkerkål är ett åkerogräs som också växer på olika ruderatmarker. Växten är ganska vanlig i hela landskapet men har minskat på grund av kemisk ogräsbekämpning och effektiv frörensning.

Karta 99. 89 rutor (40 %). Ganska vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Brassica rapa ssp. **oleifera** – rybs

Tidigare ej publicerad.

Rybs är en allmänt odlad oljeväxt som tillfälligt förvildas på åker- och vägkanter samt på avfallstippar och annan ruderatmark. Den kan också ingå i fågelfröblandningar.

Rybs är inte antecknad under inventeringen. Den är emellertid ganska vanlig på kustslätten och minskar snabbt inåt skogsbygden, både som odlad och förvildad.

Bunias orientalis – ryssgubbe

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Snöstorp* efter Halmstad–Bolmens järnväg. Belägg från 1908 i LD, GB och S.

Den kulturberoende ryssgubben växer huvudsakligen i anslutning till vägar, järnvägar och hamnar. Ibland bildar den kraftiga och långlivade bestånd.

Arten härstammar från östra och sydöstra Europa samt Sibirien. Den kom till Sverige efter mitten av 1700-talet. Enligt Lyttkens (1885) är ryssgubben "ett af de svåraste ogräsen, där det uppträder i större mängd bland säden. Det är mångårigt, och om det upprycktes, slå ständigt nya skott upp från de djupgående rötterna, hvadan det är mycket svårt att utrota. Ungt ätes det af kreaturen". I Halland har ryssgubben aldrig spelat någon roll som ogräs och den har överhuvud taget inte haft någon större spridning.

8 rutor (4 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Gustavsfält (4C 7e 14 19), västra vägslänten vid E 6, stort bestånd 1980-talet (KG); småbåtshamnen S om reningsverket (4C 7d 02 39) 1985 (PW). Känd sedan 1924 (se Lotshyddan nedan). *Snöstorp* Kistinge (4C 6e 28 44) jordupplag vid industrispår 1985 (PW). *Söndrum* Trångudden (4C 6c 40 10) vid båtplatsen, 2 ex 1991 (KG). *Trönninge* Trönninge, 400 m VSV om pkt 8,46 (4C 6e 15 32) vallkant vid bäcken 1985 (PW). *Övraby* Älvasjö, 700 m SSV om pkt 40,94 (4C 8e 21 25) vägkant vid väg 26 1986 (PW). **Falkenberg** *Eftra* Hallarna (5C 1b 41 02) vägkant 1980-talet (EB), känd sedan 1918 (se nedan); Dala (5C 1b 37 05) vägkant 1990 (SU). *Årstad* S om Hebergs järnvägsstation (5C 2b 02 15) vid järnvägen 1985 (NGN m fl). **Varberg** *Värö* ca 150 m V om Skansen, bäckkant nedanför trädgård 1986 (LS).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1883 (J. A. Gabrielsson i UPS); 1917 (E. Hallén i S); hamnen 1914 (Ahlfvengren 1924); Lotshyddan 1924 (T. Nordström i S), 1934 (C. Å. Malmsten i GB) och 1935 (J. Wiger i GB), ännu 1985 (se ovan); västra förstaden 1930 (Söderberg 1930). *Snöstorp* se primäruppgift; järnvägsvall 1946 (H. Runemark i LD). **Falkenberg** *Eftra* Hallarna 1918 (S. Svenson i LD). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Falkenberg* valskvarnen 1912 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Stråvalla* järnvägshållplats 1959 (F. Lundberg i GB). *Tvååker* (Gustavsson 1975). *Varberg* Varberg 1912 och 1925 (D. Hylmö enligt Svenson 1928); Tranelyckan 1940 (B. Peterson i GB) och Ranelid (Peterson 1947 a). *Värö* Backa 1913 och 1918 (S. Johnson enligt Hård av Segerstad 1927 resp Johansson 1964). **Kungsbacka** *Onsala* Draget 1942 (S. Holmdahl i GB). *Tölö* Annebergs bangård 1934–49 (F. Lundberg i handskrift 1949) = Annebergs järnvägsstation (Holmdahl 1953).

Cakile maritima – marviol

Åtminstone i *Harplinge* har marviol kallats *strannsenap*.

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Örmanäs enligt Osbeck. På stranden utanför Onsala'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Arten är representerad med tre underarter på Västkusten, marviol ssp. *maritima*, baltisk marviol ssp. *baltica* och dynmarviol ssp. *integrifolia* (se Mossberg m fl 1992). Denna uppdelning har dock inte beaktats under inventeringen.

Marviol är ursprunglig. Den är kväveindikerande och växer beståndsbildande på sandiga, tånggödslade havsstränder i området närmast den yttersta dynranden samt ibland även på klappersten. Tillsammans med sodaört *Salsola kali* ssp. *kali* och saltarv *Honckenya peploides* fungerar marviol i viss mån som dynbildare och ger upphov till låga fördyner.

41 rutor (18 %). Mycket vanlig längs hela kusten. – Ahlfvengren (1924): allmän på stranden.

Tillfälligt inlandsfynd. **Laholm** *Veinge* 600 m NV om Sjögård, lerhåla med avfall 1980-talet (K/LEM).

Camelina alyssum – lindådra

C. sativa ssp. *alyssum*

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Alyssum dentatum* som sällsynt och samlad i *Hunnestad* [belägg okänt].

Lindådra, som uppträdde under flera former i vårt land, är ett gammalt ogräs i lin- och vårsädesåkrar.

Lindådra förekommer inte längre som linogräs i vårt land men kan eventuellt uppträda tillfälligt på ruderatplatser (Nilsson & Gustafsson 1982). Den senaste uppgiften från Halland är från 1949 då O. Johansson fann ett ex i *Förlanda* Rammsjöhall (Ohlander 1967). – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

Äldre uppgifter. På flera ställen i södra Halland (Theorin 1865). **Laholm** *Hishult* prästgården (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* Kullstorp 1893 (H. Lenander i S); Slottsmöllan 1910 (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala 1863 och 1866 (A. Lyttkens i LD resp S). **Falkenberg** *Skrea* Skreakullen i linåkrar 1918 (S. Svenson i LD). *Vessige* flerstädes (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Hunnestad* se primäruppgift. *Varberg* 1913 (B. Lundström i LD). **Kungsbacka** *Förlanda* se ovan. *Onsala* Ronsås, åker 1899 (A. W. Lund i LD och S). *Tölö* 1901 (G. Höög i LD).

Camelina microcarpa – sanddådra

C. sativa ssp. *microcarpa*

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv*, *Våxtorp* Vindrarp och *Ö. Karup*. Lyttkens (1885) anger frekvensen till tämligen allmän.

Sanddådra är en kulturberoende art som inkommit med frövaror under 1800-talet. Den tvååriga, ljusälskande och konkurrenssvaga växten tycks föredra torr, sandig och vegetationsfattig mark. Enligt äldre uppgifter växte sanddådran i åkrar, på glesa vallar och sandig ruderatmark (Lyttkens 1885, Hård av Segerstad 1924, Ahlfvengren 1924 och herbarieark). Under inventeringen är den endast funnen på två lokaler och bör karakteriseras som utdöende. Minskningen har orsakats av effektiv förensning och moderna jordbruksmetoder.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Tylöbäck (4C 7c 01 19) i sand vid betongfundament 1988 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Skrea* ca 700 m VSV om kyrkan och S om järnvägen, sandig åkermark 1980, 1990 (SU, bekräftad av NGN).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Knäred* Trälshult 1918 (F. Hård av Segerstad i GB). *Skummeslöv* Skottorp 1869 (E. Lyttkens i LD). *Ysby* ovan Karsefors (Ahlfvengren 1924). *Våxtorp* se primäruppgifter. *Ö. Karup* se primäruppgifter; Gropemöllan 1916 (Ahlfvengren i S); Hemmeslöv (Blom 1930). **Halmstad** *Halmstad* Lotshyddan 1914 (Ahlfvengren 1924); *Söndrum* åker nära kyrkan 1941 (C. Blom i GB); Eketånga 1922 (T. Nordström i S och Wiger 1931). **Falkenberg** *Eftra* 250 m SO om pkt 11,49, vid vägskäl, början av 1970-talet (SU). *Falkenberg* 1909 (S. Svenson i LD, S och UPS). *Morup* Äspelunda, vägkant 1954 (H. Fries i S). **Varberg** *Varberg* 1935 (A. Frisendahl i UPS). **Kungsbacka** *Släp* Kullen (J. E. Palmaer enligt Ahlfvengren 1924). *Ölmevalla* 600 m N om säteriet 1963 (Ö. Nilsson i LD).

Camelina sativa – oljedådra

C. sativa ssp. *sativa*

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Alyssum sativum* som vanlig i linåkrar.

Lyttkens (1885) uppger att oljedådra växer på linåkrar och bland vårsäd samt att fröna oftast finns bland linfrö från Ryssland och Tyskland. Växten har troligen odlats i Halland sedan järnåldern (Hjelmqvist 1955).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (E. Fries enligt Ahlfvengren 1924). *Ränneslöv* 1891 (P. Söderberg i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1896 (C. Bengtsson i LD, bekräftad av Z. Mirek 1987). **Kungsbacka** *Släp* Kullen 1905 (J. E. Palmaer i LD, bekräftad av Z. Mirek 1987).

100. Bäckbräsma *Cardamine amara.*

101. Tandrot *Cardamine bulbifera.*

102. Skogsbräsma *Cardamine flexuosa.*

C. sativa var. *zingeri* samlades av H. Runemark 1941 i *Halmstad* Östra stranden, sanddyn enligt belägg i LD. Bestämt av Z. Mirek 1987.

Capsella bursa-pastoris – lomme

Först publicerad av Fries 1819 under namnet *Thlaspi bursa Pastoris* som mycket allmän ('överallt'). I handskrift 1789 av Osbeck.

Lomme är en gammal, kulturberoende och ganska konkurrenssvag art som växer rikligt på kulturmark där växttäcket på något sätt störts och jorden blottlagts – betesmarker, vallar, åkrar, trädgårdar, vägkanter, järnvägsområden, jordhögar, tipplatser etc.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Cardamine amara – bäckbräsma

Först uppgiven av Montin 1766 ('Ett stycke väg från Halmstad, vid Knäfvelstorps bäck'). Två 1700-talsbelägg från *Hasslöv* Dömestorp (P. Osbeck i S) och från *Halmstad* nära Knebildstorp (L. Montin i S).

Bäckbräsma är ursprunglig. Den växer beståndsbildande i källflöden och översilade kärr längs bäckar och rännilar, utom i de allra näringsfattigaste områdena, samt i klibbalkärr. Då och då finner man den även i källvattensförande diken i betes- och skogsmark.

Karta 100. 172 rutor (77 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. Något lägre frekvens utmed kusten i den norra delen. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Cardamine bulbifera – tandrot

Dentaria bulbifera

Först uppgiven av Fries 1819 ('Sällsynt på bokskogsklädda höjder').

Tandrot är ursprunglig. Den skuggälskande, kalkgynnade och näringskrävande arten växer vanligen i små bestånd på mullrik mark i bokskogar men även i rikare lövblandskogar, oftast i sluttningar eller bergbranter.

Karta 101. 13 rutor (6 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning på flera platser, t ex vid 4C 1f 16 13, bokskog 1980-talet (YJ). Känd från området sedan 1865 (se nedan). *Knäred* N om Västralt (4C 3j 32 10) källdal i bokskog 1980-talet (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan). *Ränneslöv* Hultabygget (4C 3i 15 20) lövblandskog med källflöden 1980-talet (YJ). Känd sedan 1963 (se nedan). **Halmstad** *Enslöv* Keddabygget (5C 0g 12 17) bokskog nära nyanlagd väg 1985 (KG). Känd sedan 1977 (se nedan). *Slättåkra* Brehult, ca 850 m NO om nordligaste gården (5C 2e 31 24) bokskogs-

sluttning 1980 (KG); Ryssbol, 650 m SSO om gården (5C 2f 16 44) lövblandskog vid liten bäck 1983 (KG). **Hylte** *Torup* Åsen (5C 1g 23 20) mullrik lövblandskog 1987 (KG m fl). **Falkenberg** *Askome* Fylleklev (5C 5d 44 31) fuktig bokskogssluttning 1980-talet (AP, bekräftad av NGN). *Ullared* V om Gällsjön (5C 8c 27 15) bergbrant med bokskog 1980-talet (IJ m fl). **Varberg** *Rolfstorp* Bråtås (5C 7b 43 03) bergbrant med bokskog 1980-talet (IS). *Sibbarp* Djupeåsen, särskilt den sydöstra sluttningen (5C 6a 2- 2-) bokskog 1990 (IL). Känd sedan 1970-talet (se nedan). *Stamnared* N om Hultasjön (5B 9i 30 20) lövbevuxen sydbrant 1987 (Ö. Fritz). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholmsområdet, i anslutning till grönstensbergen, t ex vid 6B 3f 45 27, lövblandskog, rikligt 1984 (JK). Känd sedan 1927 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Hallandsås (Theorin 1865); 1895 (P. Söderberg i S); öster om vägen mellan Kärr och Tjuvhult, i bokskogen nära Tjuvhults ägor 1958 (YJ i GB); åssluttningen 1961 (Holmdahl 1962). I området ännu på 1980-talet (se ovan). *Knäred* N om Västralt, 650 m NO om pkt 145,3, källdal i bokskog nära järnvägen 1962 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ränneslöv* Hultabygget nära Lagadammen, 200 m V om vägen 1963 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Enslöv* Keddabygget, bokskogssluttning 1977 (KG). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Varberg** *Dagsås* Öströö 1875–77 (enligt Boije af Gennäs i brev till Hartman 1878); på en ö i Ottersjön (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924). *Sibbarp* 1875–77 (enligt Boije af Gennäs i brev till Hartman 1878); Djupeåsens övre partier (Brunsberg & Brunsberg 1972, Gustavsson 1975). Ännu 1990 (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm 1927 (S. Svenson i LD); 200–300 m S om grindstugan 1955 (Ö. Nilsson i LD); rasmark söderut, i lövskog mot havet 1967 (M. Ohlander i GB). I området ännu 1985 (se ovan). *Släp* Särö Västerskog 1966 (O. Johansson i GB).

Cardamine flexuosa – skogsbräsma

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *C. silvatica* från *Ö. Karup* Petersberg och *Våxtorp* Vindrarp. Äldsta belägg från *Hasslöv* Hallandsås 1868 (P. Hallberg i LD).

Skogsbräsma är ursprunglig. Den är karaktärsart för översilade fuktstråk i näringsrika bokskogssluttningar men den kan också förekomma i andra skogstyper under liknande betingelser. Växten är konkurrenssvag och gynnas av måttlig markstörning, vilket gör att den inte sällan "blossar upp" i t ex fuktiga hjulspår eller andra markblottor. I skogstrakter ser man den ibland även på mer eller mindre tillfälliga sand- och dybankar vid bäck- och åstränder samt i nästan torrlagda forssträckor.

Karta 102. 32 rutor (14 %). Ganska sällsynt på Hallandsåsen och i skogs- och övergångsbygdens kuperade terräng i den södra och mellersta delen. Mycket sällsynt i norra Halland. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Lokaler i norra Halland. *Fjärås* V om Dagsnäs (6B 5i 35 14) litet alkärr i lövskogsområde 1986 (JK). *Släp* Särö, idegrankärret (6B 6d 20 24) 1987–89 (UU).

Cardamine hirsuta – bergbräsma

Först uppgiven av Fries 1819 från Varberg, Balgö, Getterön och annorstädes. I handskrift från 1780[?]-talet uppger A. Afzelius arten från *Våxtorp* Vindrarp baserat på uppgift av P. Osbeck. [Vid denna tid ingick *C. flexuosa* i *C. hirsuta*.] Odaterat belägg från *Varberg* Getterön och Bonaholm (herbarium Agardh i LD).

Bergbräsma (fig 46) förekommer sannolikt med två olika provenienser i landskapet, en ursprunglig och en ganska sent inkommen plantskole- och trädgårdsform. Morfologiskt är de dock lika. I någorlunda naturlig vegetation växer den ettåriga och konkurrenssvaga arten på strandvallar och torrängar vid kusten, främst i norra Halland. Vissa år uppträder den här i massförekomster. De vanligaste växtplatserna är emellertid plantskolor, rabatter, tomtgränser, parker och kyrkogårdar. Mindre vanlig är den i gräsmattor, på utkast- och tipplatser, P-platser samt hällmarker i kulturbetesmarker.

Bergbräsman gynnas av vår tids ökade transporter av jord och trädgårdsprodukter och är under spridning i landskapet.

Karta 103. 52 rutor (23 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt efter kusten.

Cardamine impatiens – lundbräsma

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv*. Belägg utan årtal i S.

Lundbräsma är ursprunglig men något kulturgynnad. Den är konkurrenssvag och växer dels i fuktig ängslövskog, gärna i anslutning till stigar, skogsvägar och diken, dels i blockmarker vid bergbranter, särskilt om basiska bergarter finns med i bilden.

Karta 104. 8 rutor (4 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning (4C 1f 17 13) på och vid stig i bokskog 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* Gropemöllan (4C 1d 45 41) vid Stensån 1980-talet (YJ). **Falkenberg** *Okome* Jonsgård (5C 5b 40 44) lövdunge i bäckravin 1983 (SU, bekräftad av NGN). **Kungsbacka**

103. Bergbräsma *Cardamine hirsuta*.

104. Lundbräsma *Cardamine impatiens*.

105. Dansk skörbjuggsört *Cochlearia danica*.

Fjärås Tjolöholm (6B 3f 47 18) stenig mark vid berg i lövskog 1993 (JK); Brattås (6B 5g 34 35) på öppen jord (grävlingsstigar) i lövsluttning mot norr 1982 (JK), känd sedan 1924 (se nedan); Rörsjö (6B 6g 02 42) lövbevuxna rasbranter mot Stensjön 1994 (JK); Fixhult (6B 6h 37 14) blockmark i ädellövskog nedanför bergbrant 1991 (PW, bekräftad av KG). *Onsala* O om V. Hagen (6B 4d 30 33) vägslänt 1986 (JJ). *Tölö* Barnamossen (6B 6g 37 07) sydsluttning med rikbrantsflora 1986 (BH, ÅR, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** på översilad mark i skuggiga skogar på Hallandsås (Fries 1819); flerstädes på Hallandsås (Neuman 1884). *Hasslöv* se primäruppgift; Hallandsås 1868 (P. Hallberg i LD); mellan Kärr och Tjuvhult (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924) = skogsväg mellan Kärr och Tjuvhult 1958 och 1961 (YJ i LD resp GB); 1 km O om Dömestorp på åssluttningen 1958 (S. Holmdahl i GB). [Sistnämnda lokalangivelse är inte korrekt. Platsen är identisk med YJ:s lokal i *Hasslöv*, belägen ca 2 km SSO om Dömestorp.] **Kungsbacka** *Fjärås* Brattås (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924), ännu 1982 (se ovan); Rossared 1917 (G. Erdtman i S); lund V om Dagsnäs nära Lygnern 1949 (F. Lundberg i GB). *Idala* Vrå 1949 (O. Johansson i GB) troligen = Lillevrå 1957 (F. Lundberg i GB). Ej återfunnen i slutet av 60-talet (Ohlander 1969).

[**Halmstad** *Slättåkra* 1866 (F. Elmqvist i LD). På arket finns 1 ex *C. flexuosa* och 1 ex *C. impatiens*. Med tanke på att Elmqvists kollekter i flera fall har tvivelaktiga lokaluppgifter bör uppgiften betraktas som osäker.]

[**Cardamine parviflora** – strandbräsma]

Uppgavs av Neuman (1884) från Hallandsås, Stensån [och dessutom från ådalen vid Margretetorp på skånesidan av Hallandsås]. Uppgiften finns inte med i Neuman & Ahlfvengren (1901) vilket bör ses som bevis för att uppgiften var förhastad.

Strandbräsma växer på översvämmade sötvattensstränder i Mellansverige. Dessutom är den sedan mitten av 1980-talet känd från en lokal vid Falsterbo i Skåne (Kraft 1987).

Cardamine pratensis – ängsbräsma/kärrbräsma

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('I Ängar öfver alt, äfven med dubbla blommor, fastän sällsynt, och en gång i Dömestorps Åkergärde utan stjelk').

Cardamine pratensis-komplexet brukar delas i två underarter, kärrbräsma *C. pratensis* ssp. *paludosa* och ängsbräsma *C. pratensis* ssp. *pratensis*. Under inventeringen har vi haft problem med att hålla isär de båda bräsmorna – ganska ofta hittar man bestånd där båda underarterna och dessutom mellanformer tycks ingå. Eftersom vi inte kan redovisa några säkra uppgifter om de båda underarternas utbredning och ekologi behandlar vi endast kollektivarten.

Ängsbräsma/kärrbräsma är ursprunglig men kulturgynnad. De utan jämförelse vanligaste växtplatserna är fuktstråk, kärrpartier och stränder vid sjöar och vattendrag, ofta ingående i natur- och kulturbetesmarker. Mindre vanliga ståndorter är lövsumpskogar, sänkta sjöar och stränder vid dammar och märgelhålor samt diken.

216 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Cardaria draba – välsk krassing

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* vid Karlsberg 1909. Belägg i GB och S.

Välsk krassing har funnits tillfälligt på ruderatmark och dessutom vid ett tillfälle på en havsstrandslokal. Arten, som är ursprunglig i Medelhavsområdet och västra Asien, noterades första gången i Sverige i början av 1800-talet.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; Karlsberg på avstjälpningsplats 1909–11 (Ahlfvengren 1924); hamnen 1926 (Wiger 1931). **Falkenberg** *Morup* Morups Tånge 1960 (E. Carlsson i GB). **Varberg** *Varberg* hamnen på järnvägsområdet, talrik 1913 (Ahlfvengren i S och Ahlfvengren 1924).

Cochlearia danica – dansk skörbjuggsört

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Dansk skörbjuggsört är ursprunglig på havsstränder. Här växer den i klippterräng nära strandlinjen, vanligen i små grupper på mer eller mindre blottad jord eller på naket grus. I norra Halland växer den också på blöta strandängar.

Karta 105. 20 rutor (9 %). Ganska vanlig i **Kungsbacka**, i övrigt sällsynt längs kusten ner till trakten av Halmstad. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Lokaler utanför **Kungsbacka**. **Halmstad** *Söndrum* Tylön, vanlig på hela ön 1980-talet (KG); Grötvik (4C 6c 34 41) på grus vid P-plats 1990 (KG herbarium). *Trönninge* Påarp (4C 5e 41 25) strandklippor vid Slyngestenen, sparsamt 1980-talet (HN, bekräftad av KG); Steglebacken (4C 6e 05 19) klippudde 1988 (PW). **Falkenberg** *Eftra* Glassvik (4C 9a 43 49) klippudde 1985 (PW, bekräftad av KG); Stensjö (5C 0b 04 00) på naken jord vid klipphällar 1990 (KG herbarium). *Morup* Lisereds udde (5B 4i 25 03) grusig havsstrand 1990 (NGN herbarium, bekräftad av KG). *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 14 16) strandängsfragment vid stenig havsstrand 1992 (NGN herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Varberg* Getterövägen mitt emot stationen (5B 7g 20 45) vägkant 1991 (IL herbarium, bekräftad av KG). *Värö* 400 m NV om V. Sanddamm (5B 9f 49 29) klippstrand 1990 (KG); S om Kråkstads udde (6B 0f 22 12) 1989 (UU). *Ås* Bystaden (5B 9g 36 31) hällmark 1992 (IL herbarium, bekräftad av KG).

Cochlearia officinalis ssp. officinalis – skörbjuggsört

Skörbjuggsört har kallats *svalorta* (svalört) i Harplingetrakten.

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Cochlearia* ('Bland klippor nära Varberg'). Äldsta belägg från *Varberg* Fästningen 1827 (C. P. Hällström i S).

Skörbjuggsört är ursprunglig. Den växer i grupper eller små bestånd på havsstränder – främst på steniga/grusiga strandängar och i klippskrevor samt på klipphällar i övergången mellan naket berg och grässvål.

Karta 106. 40 rutor (18 %). Vanlig längs hela kusten utom längst i söder, där Laholmsbuktens sandstränder inte erbjuder lämpliga ståndorter. – Ahlfvengren (1924): här och där på havsstranden.

Conringia orientalis – kåltrav

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* vid Slottsmöllan och Slottsjorden på Väster. Belägg från Slottsmöllan 1902 (A. Samuelsson i S) och från Slottsjorden, avfallsplats 1908 (Ahlfvengren i S).

Kåltrav uppträdde tillfälligt under första hälften av 1900-talet i hamnar, vid kvarnar och på avfallsplatser. Den härstammar sannolikt från östra Medelhavsområdet och är känd från Sverige sedan 1897.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; stationsområdet 1921 (K. Anderberg enligt Wiger 1926); hamnen 1922 (J. Wiger i GB och S) och 1924 (S. Hammarskjöld och T. Hammarskjöld i LD, T. Nordström i S och N. Gagner i GB); ruderatplats 1942 (H. Runemark i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen. *Slöinge* Berte kvarn (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* 1925 (D. Hylmö enligt Svenson 1928).

Coronopus didymus – hamnkrassing

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *Senebiera didyma* från *Halmstad* 1860 baserat på uppgift av A. Lyttkens. Äldsta belägg från *Halmstad* barlastkajen 1861 (A. Lyttkens i S).

Hamnkrassing kom till Halland med barlast i mitten av 1800-talet. Den är ettårig och växer på ruderatmarker i hamnområden. I Halmstad tycks den vara bofast medan övriga förekomster sannolikt har varit tillfälliga. Arten härstammar från Sydamerika och är i Sverige känd sedan 1820.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Halmstad* hamnutfyllnaden vid Östra stranden (4C 6e 44 01) på några platser på utfyllnadsmark 1992 (PW, bekräftad av KG). Känd från området sedan 1967 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; 1862 (E. Lyttkens i LD); barlastplatsen 1877 (M. Persson i LD, GB, S och UPS), 1903 (Ahlfvengren i S), 1907 (Ahlfvengren i GB och S) och 1911 (E. Broddesson enligt Ahlfvengren 1924); Östra stranden 1967 (R. v. Bothmer i LD). Ännu 1992 (se ovan). **Falkenberg** *Falkenberg* ham-

106. Skörbjuggsört *Cochlearia officinalis* ssp. *officinalis*.

107. Strandkål *Crambe maritima*.

108. Stillfrö *Descurainia sophia*.

nen 1895 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* nära Fästningen (Gabrielsson 1882).

Coronopus squamatus – kråkkrassing

Först uppgiven av Montin 1766 ('vid landsvägen, en fjerdedels mil norr om Slöinge gästgifvare-gård, och på Halmstads gator'). Äldsta belägg med anteckningen "I Halland nedanför Hallandsås P. Osbeck" 1700-talet (L. Montin i S).

Kråkkrassing är en gammal, kulturberoende art som växer mer eller mindre tillfälligt på starkt kulturpåverkad mark med gles växtlighet. I Halland sågs den senast 1948–1952. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** se äldsta belägg. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; 1887 (E. Ardell i LD, S och UPS); barlastkajen utan årtal (A. Åström i UME), 1877 (M. Persson i UPS); barlastplats nära Lotshyddan, sällsynt (Söderberg 1930). **Falkenberg** *Falkenberg* 1874 och 1911 (H. V. Rosendahl i S resp S. Svenson i LD). *Slöinge* se primäruppgifter; på en gårdsplan 1948–1952 (B. Peterson anteckningar). **Varberg** *Träslöv* Fiskeläget 1907 (S. Svenson i LD). *Varberg* 1890 (A. Bagge i GB); ruderat 1936 (C. Blom i GB); hamnen 1870 (T. Krok i S, S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); "nya" hamnen 1916 (G. A. Westfeldt i UPS).

Crambe maritima – strandkål

Ett gammalt lokalnamn som använts i *Harplinge* är *torskabede* [torskbete].

Först uppgiven av Montin 1766 ('På yttersta öarna uti Norr-Hallands Skärgårdar').

Strandkål är ursprunglig. Den storvuxna, bredbladiga och blågrå arten växer oftast enstaka eller i mindre grupper ovanför högvattenlinjen på steniga/grusiga havsstränder (fig 108, 109), men ibland också på sand i skyddade lägen. Intensivt fårbete är negativt för arten.

Strandkål har ökat i frekvens under 1900-talet.

Karta 107. 36 rutor (16 %). Vanlig längs hela kusten utom på Laholmsbuktens exponerade sandstränder, där den är sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på havsstranden.

Descurainia sophia – stillfrö

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Sisymbrium Sophia* från *Hasslöv* ('Vild i Hasslöfs Trägård'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Stillfrö är en gammal, kulturberoende art som sekundärt växer på havsstränder, t ex på tångvallar samt på grusiga och steniga strandvallar. Den konkurrenssvaga arten är dock vanligast på starkt kulturpåverkade ståndorter som jordhögar, nysådda gräsmattor, rabatter, tomtgränser

mot gator och vägar, industrimark, soptippar, grustag, kalkhögar, gödselstäder och åkerkanter.

Karta 108. 100 rutor (45 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Diplotaxis muralis – mursenap

Först uppgiven av Scheutz 1873 från *Falkenberg*. De äldsta insamlingarna är från *Varberg* 1867 (N. J. Scheutz i S, J. Ankarkrona i S, J. Axell i GB, S och UPS samt utan insamlarnamn i UME).

Mursenap är en ganska sent inkommen, kulturberoende art. Den är ettårig och växer på olika typer av ruderatmark i städer och tätorter. Utanför landskapet är den också funnen på havsstränder. I Falkenberg finns den sedan 1873 och i Varberg har den lyckats hålla sig kvar på Fästningen sedan 1867. Arten, som är hemmahörande i Medelhavsområdet och mellersta Europa, är känd i Sverige sedan 1840-talet.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): ruderatväxt vid städerna.

Falkenberg *Falkenberg* vid gymnasieskolan (5B 2j 38 31 och 39 30) på grässlänt och vid trappor på skolområdet 1980-talet (S.-H. Steineck), 1993 (NGN). Känd i staden sedan 1873 (se primäruppgift). **Varberg** *Varberg* Fästningen (5B 7g 16 40) både på vallarna och nedanför murarna 1991 (IL). Känd sedan 1867 (se äldsta belägg).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Tjärby* Genevad 1905 (Nordström 1908). **Halmstad** *Halmstad* 1871 (H. V. Rosendahl i S), 1887 (E. Ardell i LD, S och UPS); flera insamlingar och uppgifter från barlastplatsen nära Nissans mynning = Lotshyddan från 1877 (M. Persson i LD och S) till omkring 1930 då *Diplotaxis*-arterna hade utgått, "sedan platsen helt erövrats av den inhemska floran" (Wiger 1931); på Öster 1897 (A. Wigforss i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift; några insamlingar mellan 1884 (Mörner i UPS) och 1914 (S. Svenson i LD och S); hamnen 1948 och 1965 (A. Lundegren i LD). I staden ännu 1992 (se ovan). *Köinge* järnvägsstationen 1913 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* flera insamlingar och uppgifter, de flesta från Fästningen och hamnen, mellan 1867 (se äldsta belägg) och 1962 (G. Svensson i GB). Ännu 1991 (se ovan). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa, järnvägsstationen 1954 och 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Diplotaxis muralis × tenuifolia – mursenap × sandsenap

Först publicerad av Wiger 1926 från *Halmstad* Lotshyddan 1921. Belägg från Lotshyddan nära Nissans utlopp, barlast 1921 (J. Wiger i S). Bestämt av T. Vestergren 1925 med följande kommentar: "Är med säkerhet hybriden. Liknar till blommornas storlek och gynoforens längd *D. muralis*, till blad och förgrening *D. tenuifolia*. Steril. Knapparna öppnar sig ej ens. Säkerligen perenn. Mycket lik K. Johanssons ex. från Visby."

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Diplotaxis tenuifolia – sandsenap

Först uppgiven av Scheutz 1873 från *Falkenberg*. Äldsta belägg från *Varberg* 1867 (N. J. Scheutz i LD).

Sandsenap, som är flerårig, växte på samma eller liknande ståndorter som *D. muralis*. Det senaste fyndet gjordes 1967. Arten är inhemsk i västra, södra och mellersta Europa. I Sverige är den känd sedan 1814. – Ahlfvengren (1924): ruderatväxt vid städerna.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* om noggrannare lokaluppgift anges är det fråga om barlastplatsen vid Lotshyddan nära Nissans utlopp. Flera insamlingar och uppgifter från 1871 (H. V. Rosendahl i S) till 1920-talet (Wiger 1926), utgången vid Lotshyddan enligt Wiger (1931); Västra stranden 1945 (I. Björling i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift; 1873 och 1874 (H. V. Rosendahl i S och UPS); vid Garveriet (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* se äldsta belägg; känd från bl a hamnen och vattentornet mellan 1870 (Krok i S) och 1876 (C. I. Lalin i S och UPS). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Bråtaviken, 1 ex 1967 (Elfström 1971).

Draba muralis – lunddraba

Tidigare ej publicerad.

En tillfällig förekomst i en villaträdgård i Varberg 1992.

Lunddraba har i Sverige sin huvudsakliga utbredning i den sydöstra delen, från Skåne t o m Uppland, men med några förekomster även i Västergötland (Mossberg m fl 1992).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Träslöv* Rubingatan 7, i trädgård intill husvägg och mellan stenplattor, 4 ex 1992 (IL herbarium).

Draba nemorosa – sanddraba

I Achariusherbariet i LD finns ett ark från Halland utan andra uppgifter.

En form av sanddraba f. *lejocarpa* med glatta skidor uppges av Ahlfvengren (1924) från *Falkenberg* valskvarnen, baserat på belägg från 1912 (S. Svenson i LD).

Sanddraba finns huvudsakligen i mellersta Sverige från Dalarna till Ångermanland (Mossberg m fl 1992).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Erophila verna – nagelört

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Draba verna* men utan lokaluppgift.

Nagelört är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den konkurrenssvaga arten växer, ofta

ymnigt, på naken eller glesbevuxen sand, grus och jord. Vanliga växtplatser är sandiga kusthedar, hällmarker i åkrar och betesmarker, fodervallar, åkerkanter, åkervägar, gårdsplaner och rabatter.

214 rutor (96 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Eruca vesicaria - eruka

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1912 under namnet *Eruca sativa* baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg saknas.

Ett par tillfälliga förekomster av en ett- till tvåårig art som härstammar från Medelhavsområdet och västra Asien. Den är känd från Sverige sedan 1843.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Morup* Digesgård (5B 3i 36 01) sandstrand med tång 1994 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Erucastrum gallicum – kålsenap

Uppgiven av Wiger 1931 under namnet *Hirschfeldia Pollichii* från *Halmstad* Kärleken, ett stort ex 1928. Belägg från 1928 i GB och S.

En tillfällig förekomst av en art som hör hemma i västra och mellersta Europa. Den är känd från Sverige sedan 1846.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Erysimum cheiranthoides ssp. **cheiranthoides** – åkerkårel

Först uppgiven av Osbeck 1788 som sällsynt i åkrar.

Åkerkårel är en gammal, kulturberoende och konkurrenssvag växt som sällan saknas i havre-, korn- och potatisåkrar. Den är också ganska vanlig i andra grödor, i trädgårdsland och nyanlagda gräsmattor, på jordhögar, soptippar och annan ruderatmark.

208 rutor (93 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Erysimum repandum – rysskårel

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1912 baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg från 1912 och 1921 i LD.

En tillfällig förekomst av en art som härstammar från sydöstra Europa och västra Asien. I Sverige är den känd sedan 1888.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Erysimum strictum – bergkårel

E. hieracifolium

Först uppgiven av Hartman 1879 men utan lokaluppgift.

I Halland är bergkårel en ganska sent inkommen, kulturgynnad växt som troligen bara uppträder tillfälligt i landskapet. Den är konkurrenssvag och är endast funnen på störd mark (se nedan).

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Ö. Karup* Bränneslätt (4C 0d 45 48) vägkant 1991 (YJ, LEM). **Halmstad** *Övraby* Sperlingsholm, 900 m NV om pkt 30,67 (4C 8e 04 19) åkerväg vid utkastplats 1988 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Falkenberg* Södergatan (5B 2j 30 32) f d industrispår och ruderatmark 1991 (SU, NGN). [Området bebyggt 1991.]

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* 1930 (S.-S. Forssell i LD); valskvarnen 1919 (S. Svenson i UPS). **Kungsbacka** *Släp* Brandshult, dels i backarna vid åns utlopp, dels vid en sandtäkt ovan gården (Persson 1913).

Euclidium syriacum – näbbdådra

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1913 baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg saknas.

En tillfällig förekomst av en art som härstammar från sydöstra Europa och västra Asien. Det första fyndet i Sverige gjordes 1870.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Hesperis matronalis – hesperis

Först uppgiven av Fries 1845 från *Hasslöv*. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1811 (E. Fries i UPS).

Hesperis eller trädgårdsnattviol är en vanlig prydnadsväxt som lätt förvildas i närheten av bebyggelse och utkasthögar. Den är funnen i en mångfald miljöer, t ex lövdungar, märgelhåle- och bäckkanter, betesmarker, igenväxande odlingsmark, åker- och vägkanter, banvallar och soptippar.

Arten, som hör hemma i Italien, sydöstra Europa och västra Asien, är känd som förvildad i Sverige sedan 1798.

104 rutor (47 %). Ganska vanlig. Spridd i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Hirschfeldia incana – gråsenap

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Hishult* och *Våxtorp* 1961 (se nedan).

Några tillfälliga förekomster av en ettårig växt som hör hemma i södra Europa och västra Asien. Den är känd från Sverige sedan 1882.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* vid Laxpromenaden utmed Ätran nedanför vårdcentralen (5B 2j 38 38) 1982 (S.-H. Steineck, NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* Ågård, vid svingård i Ågårds vång 1961 (YJ i GB). *Våxtorp* 800 m O om kyrkan, grustag 1961 (YJ).

[**Hornungia petraea** – stenkrassing]

Uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Lepidium petraeum* från havsstränder. Fries (1819) återger Osbecks uppgift. Belägg och senare uppgifter saknas.

I Sverige växer stenkrassing främst på Öland och Gotland men den förekommer också i några andra sydsvenska landskap, närmast i Skåne, Bohuslän och Västergötland (Mossberg m fl 1992).

Iberis amara ssp. **amara** – blomsteriberis

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Falkenberg* Falkenberg, vägkant 1943 (E. Lindh i SBT).

Blomsteriberis är en prydnadsväxt som tillfälligt kan förvildas. Den härstammar från västra Europa och är känd som förvildad i Sverige sedan 1881.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Iberis umbellata – roseniberis

Tidigare ej publicerad. Ett äldre belägg från *Ölmevalla* vid Suprema textiltryck 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Roseniberis är en prydnadsväxt som tillfälligt kan förvildas vid t ex utkast- och jordhögar samt på soptippar. Den härstammar från Alperna, Apenninerna och Albanien och är känd från Sverige sedan 1918.

7 rutor (3 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Getinge* Bokelund (5C 0d 14 15) soptipp i f d grustag 1992 (PW). *Halmstad* hamnutfyllnaden (4C 6d 41 44) ruderatmark 1993 (PW); Slottsmöllan (4C 7e 42 05) soptipp 1987 (PW, bekräftad av KG). *Slättåkra* Oskarström, S om Brandshult (5C 0f 28 07) soptipp 1988 (PW). *Trönninge* Bäckagård (4C 5e 46 46) utkast vid märgelhåla 1984 (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* NO om Nytäppet (5C 0b 20 24) vägkant 1980-talet (URP). *Gunnarp* Ätran (5C 7f 18 16) jordhög vid sågverket 1991 (NGN).

Isatis tinctoria – vejde

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Halmstad* 1893 (E. Lyttkens i LD). På arket finns inga andra uppgifter och exemplaret kan ha varit odlat.

Den aktuella förekomsten ger intryck av att vara spontan men hur länge den tvååriga arten funnits här är svårt att avgöra. I Skåne gjordes det första strandfyndet av vejde väster om Ystad under 1980-talet (Kraft 1987).

I Sverige är arten ursprunglig längs Östersjöns stränder från Skåne till södra Norrland. Den uppträder dessutom, i regel tillfälligt, på ruderatmarker i inlandet. I Norge och Danmark finns vejde både på stränder och ruderatplatser. I äldre tid var vejde en viktig färgväxt för blåfärgning av textilier. Den kan ha funnits i odling redan under romersk järnålder (0–400 e Kr) eftersom man i *Årstad* och *Grimeton* funnit fröavtryck i lergods från denna tid (Hjelmqvist 1955).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Harplinge* Haverdal (4C 8b 28 20) i skydd av buskar på strandvall av klappersten, flera ex 1987 (PW herbarium, bekräftad av KG).

Lepidium campestre – fältkrassing

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Thlaspi campestre* från *Varberg*.

Fältkrassing, eller med det mera poetiska och målande namnet kung Salomos ljusstake, är en gammal, kulturberoende växt. Den ett- till tvååriga arten växer på torr, ljusöppen och glesbevuxen mark som är starkt kulturpåverkad, t ex vägslänter, vägkanter, järnvägsområden, grusplaner, grustag och jordhögar.

Förr i tiden spreds fältkrassing med frövaror och den fanns då även i åkrar och vallar (Lyttkens 1885). I dessa biotoper finns den inte längre, bl a på grund av effektiv frörensning. Nu växer den bara på växtplatser enligt ovan. Den är ofta tillfällig men från Varberg och Halmstad finns exempel på ett par mycket stabila förekomster. Redan 1842 fanns växten på västsidan av Varbergs fästning och där kan man fortfarande glädja sig åt de vackra, flerarmade "ljusstakarna". Ahlfvengren (1924) anger som en lokal Kasernerna, dvs I 16 i Halmstad. 1948 samlade H. Andersson växten på samma plats och ännu på 1990-talet håller den sig kvar i området.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 109 (s 333). 22 rutor (10 %). Ganska sällsynt på kustslätten i den södra och mellersta delen, sällsynt i den norra. Ett par förekomster i den södra övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* bangården 1952 (F. Lundberg i GB); vägkant vid vattentornet 1955 (E. Malmström i LD). *Ränneslöv* (Neuman 1884). *Ysby* Vallberga, bangården 1952 (F. Lundberg i GB). **Halmstad** *Halmstad* 1923 (T. Hammarskjöld i LD) och 1932 (N. Alroth i GB); Slottsjorden och Kasernerna (Ahlfvengren 1924); torr vägkant vid I 16 1948 (H. Andersson i LD). Ännu på 1990-talet (se ovan). *Snöstorp* Nydala 1883 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1899 och 1904 (E. Svensson i LD resp S. Svenson i LD och SUNIV). *Skrea* Boberg (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Stafsinge* Stafsinge by (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg**

Varberg flera insamlingar och uppgifter mellan 1819 (se primäruppgift) och 1917 (G. Erdtman i S, G. Degelius i GB); flera insamlingar och uppgifter från Fästningens västra sida mellan 1842 (N. & C. Lagerheim i S) och 1935 (A. Frisendahl i UPS). Ännu 1992 (se ovan). *Ås* Derome mejeri, hållplats 1951 (F. Lundberg i GB).

Lepidium densiflorum – bankrassing

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *L. apetalum* från *Halmstad* Slottsmöllan 1909. Äldsta belägg från *Veinge* 1902 (J. Berggren och A. Lund under namnet *L. incisum* i S och SBT, bekräftade av E. Asplund 1937).

Bankrassing är en sent inkommen, kulturberoende art som liknar gat- och rundkrassing. Den växer på torr, grusig/sandig, glesbevuxen och starkt kulturpåverkad mark. De flesta växtplatserna finns på järnvägs- och hamnområden men några gånger har den också hittats på kulturpåverkade strandhedar vid havet.

Bankrassingen härstammar från Amerika och kom till Sverige under slutet av 1880-talet – sannolikt till barlastplatser och med säd till kvarnar. Senare har den huvudsakliga spridningen ägt rum längs järnvägar (Neuman & Ahlfvengren 1901, Hylander 1971).

13 rutor (6 %). Sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Laholm *Ränneslöv* Vallberga (4C 2f 35 35) stationsområdet 1987 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Halmstad* Larsfrid (4C 6e 49 04) rikligt 1986 (PW herbarium, bekräftad av KG). [Förekomsten sträcker sig in i ruta 7e.] *Harplinge* Haverdalsstrand (4C 8b 27 21) kulturpåverkad strandhed 1985 (PW herbarium, bekräftad av KG); Harplinge (4C 9c 01 14) f d stationsområde 1983 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Söndrum* Sandhamn (4C 6c 40 34), naken jord vid bunker på strandheden 1981 (KG herbarium, bekräftad av S. Snogerup). **Falkenberg** *Gunnarp* Ätran (5C 7f 13 17) f d järnvägsstation 1988 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Slöinge* Slöinge (5C 1c 20 00) på grus vid järnvägsövergång 1986 (PW). **Varberg** *Grimeton* Grimeton (5B 7i 32 34) f d järnvägsstation 1987 (IL). *Lindberg* Björke (5B 8g 32 41) på grus nära järnvägen 1980-talet (IL). *Tvååker* Tvååker (5B 5i 42 32) järnvägsstationen, på grus 1988 (IL). *Varberg* järnvägskorsningen vid N. Hamngatan (5B 7g 16 44) på sand 1980-talet (IL). **Kungsbacka** *Släp* Kullaviks station 1980 (C. I. Sahlin i GB). Känd sedan 1948 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Veinge* se äldsta belägg. *Ysby* Vallberga, bangården 1952 (F. Lundberg i GB). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; flera insamlingar och uppgifter från hamnområdet mellan 1918 (C. Lindman i S) och 1945 (I. Björling i LD); stranden 1924 (H. Svenson i LD, bestämd av T. Karlsson); Slottsmöllan 1909 (Ahlfvengren i S) och 1932 (S. Kilander i GB); vägkant nära stålverket 1932 (N. Alroth i GB). *Harplinge* Haverdal 1948 (F. Waldenström i SBT). **Varberg** *Varberg* hamnen 1936 och 1955 (C. Blom i GB), 1952 (H. Fries i GB); bangården 1949 (C. Blom i GB), 1955 (Blom 1961); nedanför järnvägsstationen 1924 (A. Juel i UPS); invid Getterövägen (Axinge 1962). *Ås* Åsklosters bangård 1957 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Frillesås* S om Ryaberget i plantering 1945 (F. Lundberg i GB). *Släp* Kullavik 1934 (P. Bernström herbarium); Kullaviks station, vägkant 1948 (C. I. Sahlin i UME), 1952 (F. Lundberg i GB). Ännu 1980 (se ovan). *Tölö* Annebergs station 1949 (F. Lundberg i GB). *Älvsåker* 200 m V om Hjälmareds bro, landsväg 1965 (M. Ohlander i GB).

Lepidium heterophyllum – vallkrassing

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Ölmevalla* Åsa station 1961 (Ö. Nilsson i LD).

Vallkrassing är i likhet med bankrassing en sent inkommen, kulturberoende art. Den är flerårig och växer mer eller mindre tillfälligt på vegetationsfattig och kulturpåverkad mark, t ex vägkanter, vägdiken och grustag. Under de senaste åren har den börjat sprida sig kraftigt längs vägkanter i Halmstadstrakten.

Vallkrassing härstammar från Västeuropa och kom till Sverige under senare hälften av 1800-talet.

7 rutor (3 %). Sällsynt.

Laholm *Ysby* Vippentorpet, 100 m SSV om huset (4C 3i 19 19) torr betesmark 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Halmstad* Larsfrid (4C 7e 04 02) rabatt 1989 (PW herbarium). *Slättåkra* Ytt. Kärra (5C 1e 13 09) vägkant 1988 (PW herbarium). *Snöstorp* Tofta (4C 7f 39 39) grustag 1987 (PW). *Steninge* Steninge (4C 9b 44 39) kyrkogårdsmuren 1985 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Söndrum* Kristineberg (4C 7d 25 10) nyanlagt vägdike, rikligt 1993 (EW, KG herbarium). **Varberg** *Träslöv* Österleden, på schaktmassor vid vägkanten 1994 (IL herbarium).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Lepidium neglectum – rundkrassing

Först uppgiven av Samuelsson 1921 från *Gunnarp* Ätran, järnvägsstationen 1911 enligt belägg av Ahlfvengren i GB och S under namnet *L. apetalum*.

Rundkrassing liknar mycket ban- och gatkrassing och växer på liknande ståndorter som dessa.

Arten härstammar från Nordamerika och upptäcktes i Sverige 1903.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Veinge* järnvägsstationen 1981 (S. Snogerup i LD).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* gräsmatta på villatomt nära Gropemöllan 1940 (C. Blom i GB och S). **Halmstad** *Enslöv* 1908 (G. Afzelius i LD). *Söndrum* Tylösand golfbanan 1941 (C. Blom i GB). **Falkenberg** *Gunnarp* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Kungsbacka* bangården 1946 (F. Lundberg i GB). *Lindome* Stocken 1952 (F. Lundberg i GB).

Lepidium perfoliatum – hjulkrassing

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Falkenberg* Herting baserat på belägg från 1907 (S. Svenson i LD).

Hjulkrassing är en sent inkommen, kulturberoende art. Den växer i likhet med de flesta andra krassingarterna på torr och starkt kulturpåverkad mark med gles växtlighet. Endast tillfälliga förekomster.

Arten härstammar från östra Europa och västra Asien och är känd från Sverige sedan 1894.

Aktuella uppgifter saknas. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift; valskvarnen 1911 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Landa* vid väg/brobygget då bron till Landa kyrka byggdes över gamla E 6, O om Krokvik (Elfström 1971).

Lepidium ruderale – gatkrassing

Först uppgiven av Osbeck 1788 från havsstränder.

Gatkrassing är en gammal, kulturberoende art. Den är mycket lik ban- och rundkrassing och växer som dessa på torr, glesbevuxen och ofta starkt kulturpåverkad mark, t ex i hamnar, på järnvägsområden, trottoarer, grusplaner och industrimark. Dessutom finns den ibland på havsstränder.

Karta 110. 17 rutor (8 %). Ganska sällsynt i kustområdet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Halmstad *Halmstad* Centralstationen (4C 7d 12 47) spårområdet vid perrongen 1993 (EW, bekräftad av KG). *Övraby* ONO om Villa Sofia (4C 7e 44 16) åkerkant 1985 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson); Slottsmöllan (4C 7e 44 07) soptipp 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Abild* V om Såbjär, vägkant vid väg 150 1985 (SU). *Falkenberg* Laxpromenaden vid Garvareforsen (5B 2j 38 37) 1980-talet (NGN); hamnen (5B 2j 28 33) på kajen 1991 (NGN). *Morup* Glommen (5B 3h 19 46) P-plats vid norra hamnpiren 1989 (PW), känd från området sedan 1924; Lisereds udde (5B 4i 25 03) betesmark vid havsstranden 1979 (NGN, SU). **Varberg** *Stråvalla* ca 300 m N om Stråvalla hållplats (6B 1g 33 05) 1987 (LS). *Träslöv* Träslövsläge (5B 6h 14 07) hamnen 1989 (HEG). *Varberg* strax S om Fästningen (5B 7g 15 40) 1980-talet (IL); N om sjukhuset (5B 7h 09 13) i plantering 1992 (IL). *Värö* Skarviksudd (6B 1f 02 20) hamnen 1990 (UU). **Kungsbacka** *Kungsbacka* Svinholmen (6B 5f 21 07) gammal avfallstipp 1984 (JK); Kungsbacka, nära kyrkan (6B 5f 46 14) trottoarer 1991 (KG). *Onsala* Nidingen 1989 (UU); Råö (6B 3d 49 19) båtuppläggningsplats 1985 (JJ); Rösan (6B 4e 02 10) gårdsplan 1990 (JJ); Lyngås (6B 4e 01 10) vägkant 1992 (JJ). *Släp* Långenäs udde (6B 6d 47 26) 1987 (UU). *Ölmevalla* Gårda brygga (6B 3f 03 06) stenig sandstrand 1988 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* vid övre kraftstationen, på grusplan 1940-talet (YJ). *Laholm* Laholm, början av 1800-talet (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d). **Halmstad** *Halmstad* flera insamlingar och uppgifter från främst hamnen och järnvägen mellan 1891 (E. Lyttkens, P. Söderberg i LD) och 1959 (E. Wieslander i S). *Söndrum* Tylösand 1933 (T. Olsson i GB). **Hylte** *Kinnared* Kinnareds samhälle (Peterson 1947 a). **Falkenberg** *Falkenberg* 1923 (S. Svenson i GB, LD och S); Storgatan (Sundstedt 1938). *Gunnarp* Fegen och Ätran (båda Peterson 1947 a). *Morup* Glommen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). Ännu 1989 (se ovan). **Varberg** *Lindberg* Tofta järnvägsstation (Svenson 1928). *Träslöv* Näs (Svenson 1928); Apelvik (Erdtman 1925 a). *Varberg* 1867 (N. J. Scheutz i UPS); 1898 (J. Leffler i GB och S); Varberg med omnejd, åkrar 1928 (T. Swanström i UPS); Nöjesparken 1941 (B. Peterson i GB); bangården 1949 (C. Blom i GB). *Värö* (Erdtman 1925 a); Videbergshamn 1952 (F. Lundberg i GB) och 1970 (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* 1916 (H. C. Kindberg i GB och LD); Tjolöholm, 200 m VSV om slottet (Nilsson 1966 a). *Lindome* järnvägsstationen 1963 (M. Ohlander i GB). *Onsala* 1934 (B. Sparre i S); Gottskär, några insamlingar mellan 1893 (H. Witte i LD, S och UPS) och 1958 (Å. Strid i S); Rydet 1934 och Kobbaviks pensionat 1935 (F. Lundberg i handskrift 1949); Mönster (F. Lundberg enligt Svenson 1928). *Släp* Lahall 1961 (S. Holmdahl i GB). *Älvsåker* större utfyllnadsbank vid vägen V om Hjälmareds bro, 1 ex (Ohlander 1966). *Ölmevalla* Åsa 1917 (G. Erdtman i S); 1936 (I. Petersen i LD); 100 m NO om Åsa station 1952 och 400 m S om Åsa station 1959 (båda Ö. Nilsson i LD); Örmanäshalvön (Elfström 1971).

Lepidium sativum – kryddkrassing

Tidigare ej publicerad. Två äldre insamlingar från *Snöstorp* kyrkogården 1862 (E. Lyttkens i LD) och 1864 (I. Lyttkens i LD och S).

Kryddkrassing är en odlad kryddväxt (smörgåskrasse) som tillfälligt kan förvildas. Den härstammar från Egypten och sydvästra Asien och är känd som förvildad i Sverige sedan 1838.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Ullared* Flähult (5C 8c 07 05) tillfällig i gräs vid uthus 1988 (IJ, bekräftad av NGN).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Lepidium virginicum – virginiakrassing

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* flerstädes, såsom Slottsmöllan, Nissabo och Slottsjorden. Belägg från Nissabo 1903 (W. Augustinsson i LD) och Slottsmöllan 1909 (Ahlfvengren i S).

Några tillfälliga förekomster av en art som hör hemma i Nordamerika. Till Halland har den förmodligen kommit med barlast och frövaror. Det första fyndet i Sverige gjordes 1843.

Aktuella uppgifter saknas. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. *Snöstorp* Snöstorp, gräsmark 1941 (Ö. Norrgren i KG herbarium, bestämd av T. Karlsson 1986). **Hylte** *Kinnared* Kinnareds mölla, i klöver 1911 (Ahlfvengren i S och Ahlfvengren 1924).

109. Fältkrassing *Lepidium campestre*.

110. Gatkrassing *Lepidium ruderale*.

111. Åkerrättika *Raphanus raphanistrum* ssp. *raphanistrum*.

Lobularia maritima – strandkrassing

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg* Fästningen 1968 (G. Svensson i GB).

Strandkrassing är en prydnadsväxt som kan förvildas, förmodligen endast tillfälligt. Ståndorter framgår av lokaluppräkningen nedan. Arten härstammar från Medelhavsområdet, Kanarieöarna, Madeira och Azorerna. I Sverige är den känd som vildväxande sedan 1911.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* vid kyrkan (4C 3f 33 47) trottoarkant 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Halmstad* Östra stranden (4C 6d 45 49) hamnutfyllnaden, ruderatmark 1987 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Harplinge* Gullbrandstorp (4C 8c 04 20) f d stationsområde, vägkant 1986 (PW). **Falkenberg** *Falkenberg* Skrea strand (5B 2j 01 43) i dyner nära utkast 1990 (PW). **Varberg** *Träslöv* S om Träslövsläge, ett vackert bestånd på havsstranden 1984 (HEG).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Lunaria annua – judaspenningar

Tidigare ej publicerad. Äldsta insamling från *Halmstad* 1908 (F. R. Aulin i S).

En prydnadsväxt som lätt förvildas på näringsrik mark i anslutning till trädgårdar och utkastplatser. Arten är ettårig och bör betecknas som bofast. Den har sitt ursprung i Medelhavsområdet och är känd som vildväxande i Sverige sedan 1870-talet.

Judaspenningar har under 1900-talet blivit allt vanligare i odling och därmed har den också ökat som förvildad.

42 rutor (19 %). De flesta förekomsterna finns på kustslätten och i övergångsbygden. Endast enstaka fynd i skogsbygden.

Lunaria rediviva – månviol

Först uppgiven av Nordenström 1911 från Hallandsås [*Ö. Karup*] vattenfallet i Lyadalen. Belägg från 1916 (Ahlfvengren i S). Äldsta belägg från 1873 men utan lokaluppgift (H. V. Rosendahl i S).

Månviol är i Halland endast känd från två lokaler i den sydligaste delen, vid Stensån och dess biflöde Lyabäcken. Växtplatserna är dels ett lövbryn vid ån, dels en frodig bäckravin med lövblandskog och rika källflöden. I Sverige i övrigt växer månviolen endast i Skåne, om man undantar enstaka förvildade förekomster.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ö. Karup* Lyadalen (4C 1d 28 32) bäckravin med lövblandskog 1980-talet (YJ), känd sedan 1911 (se primäruppgift); 500 m SSV om Stensåns mynning (4C 1d 48 40) lövbryn 1994 (J. Andersson).

[Ett äldre belägg från *Ljungby* 1894 (A. Åström i UME) är ur ett skolherbarium och inte trovärdigt. I A. Åströms skolherbarium finns ett antal kollekter vars äkthet kan ifrågasättas. Enligt etiketterna har växterna samlats i *Ljungby* men i många fall är de nog tagna i helt andra och rikare trakter än mellersta Halland (jfr sandvedel *Astragalus arenarius*, skuggnäva *Geranium pyrenaicum*, klådris *Myricaria germanica*, skogslysing *Lysimachia nemorum*).]

Myagrum perfoliatum – håldådra

Tidigare ej publicerad.

En tillfällig förekomst av en art som härstammar från sydligare områden i Europa. Det första svenska fyndet gjordes år 1900.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Vallda* Kinneviken, blottade sandytor på strandäng, ett fåtal ex 1990 (IB herbarium, bestämd av J. Corneliuson och T. Elfström). Sedd senast 1991.

Neslia paniculata – korndådra

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Myagrum paniculatum* men utan lokaluppgift. Fries (1819) uppger "här och var bland säd".

Korndådra är en gammal, kulturberoende art. Den hör till den grupp av ogräs som i stort sett försvann ur den halländska floran under första hälften av 1900-talet genom att man införde effektivare frörensningsmetoder. Den senaste insamlingen gjordes i *Hishult* 1961. – Ahlfvengren (1924) betecknade den som sällsynt i södra Halland.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* 1904 (G. Björck enligt Ahlfvengren 1924). *Hishult* Stubbhult, O om Tjölvelsjö, havreåker 1961 (YJ herbarium). *Ö. Karup* Ö. Karup 1866 (F. Elmqvist i LD). **Halmstad** *Halmstad* vid Laxövägen i jordutfyllnad (Söderberg 1930). *Snöstorp* Skedala 1863 (A. Lyttkens i LD, GB och S samt E. Lyttkens i LD) och 1866 (E. Lyttkens i LD och UPS samt I. Lyttkens i SBT). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); valskvarnen 1930 (S. Svenson i LD). *Köinge* 1890 (J. Wallmark i UME). **Varberg** *Veddige* V om Lunna enligt herbarieex hos O. Johansson 1952, ej återfunnen (Ohlander 1971). **Kungsbacka** *Kungsbacka* (Holmdahl 1953). *Släp* 1855 (C. F. Sundberg i S), 1888 (J. F. Johansson i GB). *Vallda* Välås 1934 (F. Lundberg i GB).

Raphanus raphanistrum ssp. **maritimus** – strandrättika

Först uppgiven av Fries 1843 från *Varberg* stranden, några få ex. Belägg saknas.

C. J. Hartman letade förgäves efter växten (Hartman 1854) men Leffler (1866) fann 1863 några sterila ex på stranden nära ångbåtsbron. Enligt Ahlfvengren (1924) fanns den så sent som 1888 vid Fästningen i ett par exemplar baserat på uppgift av C. Holmdahl. Av okänd anledning är växten utelämnad hos Hylander (1971).

Strandrättikans utbredningsområde omfattar kusterna i Västeuropa till Nederländerna i norr, västra Medelhavsområdet samt Svarta havet. Den växer på sandiga och klippiga havsstränder (Tutin m fl 1964).

Raphanus raphanistrum ssp. raphanistrum – åkerrättika

Från norra Halland är namnet *prästkål* känt. Detta namn har också använts för åkerkål *Brassica rapa* ssp. *campestris* och åkersenap *Sinapis arvensis*.

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Stjernarp och på flera ställen i åkrarne').

Åkerrättika är en gammal, kulturberoende växt som är konkurrenssvag och ljuskrävande. I övergångs- och skogsbygden växer den främst i vårsådda grödor på lätta jordar och med måttlig eller ingen kemisk ogräsbekämpning. På den intensivodlade kustslätten är växten "bortsprutad" från åkrarna och här finner man den främst i trädesåkrar, potatis- och grönsaksland samt på jordhögar, utfyllnadsjord, soptippar och annan ruderatmark.

Karta 111. 145 rutor (65 %). Vanlig i den södra och ganska vanlig i den norra hälften av landskapet. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Raphanus raphanistrum × sativus – åkerrättika × rättika

Uppgiven av Blom 1940 från *Falkenberg* valskvarnen. Belägg i S med följande kommentar av Blom: "Blommor i friskt tillstånd smutsgula med violetta ådror, efter pressning ljust violetta."

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Raphanus sativus – rädisa/rättika

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1908 baserat på uppgift av S. Svenson. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1891 (E. Lyttkens i LD), *Laholm* 1891 (P. Söderberg i LD) och 1891 utan lokaluppgift (G. Fant i SBT).

R. sativus odlas i två former, rädisa var. *sativus* och rättika var. *niger*. De kan tillfälligt förvildas.

3 rutor (1 %) men oftast inte antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Morup* Sandkärr (5B 3i 47 00) på sandstrand med sötvattensrännil 1993 (PW); stranden mellan Toft och Lisered 1983 eller 1984 (SU). **Kungsbacka** *Lindome* Lunden (6B 8f 06 35) kornåker 1991 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* se äldsta belägg. *Ysby* Ledtorpet, vägren 1962 (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* Stjärn-

arp 1893 (C. Tillman i S). *Halmstad* vid läroverket 1931 (J. Wiger i S). *Snöstorp* se äldsta belägg; Skedala 1920 (E. Idström i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift; 1930 (S.-S. Forssell i LD) och 1936 (Blom 1936 c). **Kungsbacka** *Vallda* Solbacken 1918 (A. Levan i LD). *Ölmevalla* 200 m NO om Åsa gård 1962 (Ö. Nilsson i LD).

Rapistrum rugosum – stäppsenap

Först uppgiven av Ohlander 1966 från *Älvsåker* Annebergs station enligt belägg från 1945 (F. Lundberg i GB och LD).

I Sverige har tre underarter av stäppsenap påträffats: hårig stäppsenap ssp. *rugosum*, östlig stäppsenap ssp. *orientale* och spansk stäppsenap ssp. *linneanum*. Så vitt vi kunnat konstatera är endast ssp. *rugosum* funnen i Halland.

Några tillfälliga förekomster av en art som härstammar från Medelhavsområdet. Den är känd från Sverige sedan 1907.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Våxtorp* på jordhög i grustag 1966 (YJ herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* på kajen vid Tullkammaren 1962 (F. Lundberg i GB). **Varberg** *Stråvalla* Kärra, gårdstomt 1948 (F. Lundberg i GB). *Värö* Väröbacka, bangården 1954 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Älvsåker* se äldsta belägg. *Ölmevalla* utan lokal och årtal (Ö. Nilsson i LD, bestämd 1962 av C. Blom).

Rorippa amphibia – vattenfräne

Först uppgiven av Osbeck 1788 utan lokaluppgift men betecknad som sällsynt. I S finns ett ark insamlat av L. Montin från 1782 utan lokaluppgift. Även Fries (1819), Theorin (1865) och Lindeberg (1878) uppger arten för Halland men utan lokaluppgifter och utan belägg. Ahlfvengren (1924) lyckades ej finna växten i landskapet men i UPS finns ett ark från *Släp* 1907 (H. Persson, bekräftad av B. Jonsell 1976).

Vattenfräne är tillfällig i landskapet. Arten finns närmast i Skåne, Västergötland och Danmark där den främst växer vid näringsrika vatten men också på avfallsplatser.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Onsala* Enen (6B 4e 08 27) på jordhög 1985 (A. Tullander, JJ herbarium, bekräftad av T. Elfström).

[Det av Hård av Segerstad (1927) publicerade fyndet från *Sibbarp*, enligt belägg från 1920 av F. Lundberg, har visat sig vara vägfräne *Rorippa* × *armoracioides* (Blom 1936 c). Tyvärr är den felaktiga uppgiften medtagen i Hultén (1950 och 1971).]

Rorippa × armoracioides – vägfräne

Först uppgiven av Blom 1936 från *Sibbarp* mellan Stegared och Åkulla 1931. Belägg från 1931 i GB, LD och S. Enligt handskrift 1949 av F. Lundberg samlade han hybriden redan 1920 i *Sibbarp* mellan Stegared och Valasjön vid vägen. Detta belägg, som enligt Lundberg blivit bestämt av C. Blom, har inte kunnat återfinnas (jämför föregående art).

Vägfräne, som är en hybrid mellan klotfräne *R. austriaca* och strandfräne *R. sylvestris*, bildar livskraftiga bestånd i främst vägdiken och åkerkanter, men är också funnen på järnvägsområden och ruderatmarker. Hybriden är fertil men eftersom den är självsteril bildas sällan frön i de oftast isolerade kloner som finns i landskapet. Däremot sprider den sig kraftigt med jordstammar.

Vägfräne har ökat i utbredning och frekvens under senare delen av 1900-talet.

Det första svenska fyndet är från 1909, ev 1907. Enligt Blom (1931) och Jonsell (1968) har växten sannolikt kommit till Sverige som fröförorening i spannmål från sydöstra Europa.

Karta 112. 13 rutor (6 %). Ganska vanlig i landskapets sydöstligaste del, i övrigt sällsynt eller utan förekomster.

Laholm *Hishult* 200 m VNV om kyrkan (4C 1j 35 08) ruderatmark vid ån 1986 (PW, bekräftad av KG). *Knäred* Tommared (4C 2i 49 44) vägkant 1989 (KG); 1,4 km V om kyrkan (4C 3j 40 06) vägkant 1985 (YJ); ca 1 km NNV om kyrkan (4C 4j 00 14) vägkant 1980-talet (YJ); N om Åhuset, vid bron över Vänneån (4D 3a 38 15) vägkant 1989 (KG). *Skummeslöv* Skottorp, 850 m SSV om kyrkan (4C 2e 11 41) 1984 (KG herbarium, bestämd av B. Jonsell). **Halmstad** *Breared* Skärkered (4C 8g 18 42) vägdike vid bron 1986 (KG herbarium). *Enslöv* Åled, 1 km VSV om kyrkan (4C 8f 37 02) slänt mot Nissan 1989 (PW). *Halmstad* Halmstad, S om Centralstationen (4C 7d 12 47) spårområdet 1987 (PW); I 16:s övningsområde (4C 7d 42 42) jordhögar 1989 (PW). *Oskarström* S om Brandshult (5C 0f 28 06) avfallstipp 1986 (PW, bekräftad av KG). *Slättåkra* St. Harabol (5C 1f 21 25) vägkant vid bäcken 1986 (PW, bekräftad av KG). **Hylte** *Torup* Ynnabo (5C 1i 31 44) ruderatmark och trädgårdsland vid bondgård 1981 (EW herbarium, bestämd av B. Jonsell); Skarbohult (5C 1i 13 36) inäga vid gården 1986 (EW herbarium). **Kungsbacka** *Hanhals* (6B 4f 49 17) f d trädgårdsmästeri 1990 (IB).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* vägren och torr åkerkant i kyrkbyn 1940 (C. Blom i GB, LD och S); väg mellan stationen och stora landsvägen 1952 (F. Lundberg i GB); vägren vid kyrkan 1968 (YJ i GB). **Varberg** *Sibbarp* se primäruppgifter.

Rorippa austriaca – klotfräne

Uppgiven av Blom 1961 från *Falkenberg* vid vägkant 1941 enligt belägg av E. Lindh i SBT, bestämt av C. Blom 1942. Samlad även 1943, vid vägkant NO om staden (E. Lindh i LD).

Klotfräne härstammar från mellersta och sydöstra Europa samt västra Asien. I Sverige är den känd sedan början av 1800-talet.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Rorippa nasturtium-aquaticum – källfräne

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Sisymbrium Nasturtium aquaticum* ('Uti Halmstads norra gärde vid Bagge-källan och i en bäck vid [*Eldsberga*] Stjärnarp').

Källfräne är sannolikt ursprunglig men har troligen varit borta ur landskapets flora under flera decennier. På den aktuella lokalen, en liten källbäck på en betad havsstrandäng, växer den mycket rikligt. Växtplatsen besökes årligen av botanister varför man kan utgå från att arten är ny på lokalen. De närmaste växtplatserna finns i Skåne och Danmark.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta Halland.

Halmstad *Trönninge* Påarp, 550 m S om pkt 25,5 (4C 5e 34 25) i bäck från källa, rikligt sedan 1989 (HN herbarium, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Hasslövs ås vid Ekered (Osbeck 1788). [Ahlfvengrens (1924) uppgift 'Ekered i ån' är en felläsning/felavskrivning av ordet 'ås' i Osbecks text. I byn Ekered finns ingen å utan växtplatsen har rimligen varit någon källa eller bäck.] **Halmstad** *Eldsberga* se primäruppgifter. *Getinge* Fröllinge, rikligt (A. Afzelius i handskrift från 1780[?]-talet). *Halmstad* se primäruppgifter; (Fries 1819); flera insamlingar och uppgifter, vilka samtliga troligen är från en bäck i det s k Slottsmöllekärret, mellan 1886 (M. Engstedt i LD och S) och 1933 (S. Hammarskjöld i LD).

[Ahlfvengrens (1924) uppgift att *R. nasturtium-aquaticum* f. *simplicifolia* växte i *Halmstad* bland huvudformen enligt Neuman (1884) är felaktig. Neuman uppger denna form endast från Engelsbäck på Bjärehalvön i Skåne. Uppgiften från **Falkenberg** *Fagered* Danabäcken (Bexell 1817–19) är inte styrkt med belägg och bör betraktas som osäker.]

Rorippa palustris – sumpfräne

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Sisymbrium palustre* men utan lokaluppgift. Vid en arkeologisk undersökning 1982 av vallgraven i Halmstad påträffades frön av sumpfräne i lager som daterats till 1600/1700-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Sumpfräne är ursprunglig men starkt kulturgynnad. De vanligaste växtplatserna för den konkurrenssvaga arten finner man på blottade, sandiga/gyttjiga stränder, både vid sött och salt vatten, samt i anslutning till diken, pölar och kärrstråk i betesmarker. Något mindre vanlig är sumpfräne på trädesåkrar och utfyllnadsjord, vid bondgårdar, på soptippar och annan ruderatmark.

Arten har sannolikt ökat i frekvens under 1900-talet.

Karta 113. 152 rutor (68 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden men med luckor i de mest glesbefolkade delarna. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Rorippa sylvestris – strandfräne

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *Nasturtium silvestre* från *Halmstad* i Badhusparken. Belägg från 1909 i GB och S.

Strandfräne är sannolikt en sent invandrad art. Den växer dels på vegetationsfattig mark vid mer eller mindre kulturpåverkade åstränder, dels, och framför allt, i trädgårdsland, handelsträdgårdar, på jordhögar, trottoarer, vägkanter, gårdsplaner, soptippar och mindre avskrädesplatser. Till skillnad mot vägfräne *R.* × *armoracioides* bildar strandfräne oftast helt små bestånd.

Strandfräne har ökat i landskapet under 1900-talet och spridningen pågår fortfarande.

Karta 114. 52 rutor (23 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden i södra och mellersta delen upp till Varbergstrakten. Sällsynt i övriga områden. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Dömestorp, vägren 1950-talet (YJ). *Laholm* Altona, trädgård 1952 (F. Lundberg i GB). *Ysby* Uddekulla, vägren 1950-talet (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa, vid Genevadsån nedströms kvarnen 1966 (KG). *Halmstad* se primäruppgift; barlastkaj, utan årtal (P. von Friesen i UPS); på "Öster" vid bensinhusen, vägkant, ganska rikligt samt vid slakthuset 1930 (J. Wiger i LD, GB och S); öppen plats vid Falkenbergsgatans västra del (Söderberg 1930) [växten fanns kvar på Falkenbergsgatan under större delen av 1980-talet, men har nu utplånats genom byggnation och asfaltering]; Dalslund, vid liten märgelhåla ca 300 m N om gården 1977 (KG). **Falkenberg** *Gunnarp* Fegens strand 1911 (Ahlfvengren i S). *Morup* Morups tånge 1960 (E. Carlson i GB). **Varberg** *Sibbarp* Stegared 1925 (S. Svenson i LD och UME). *Tvååker* (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm på västsluttning mot stranden 1964 (M. Ohlander i GB) = 80 m SV om Tjolöholm, troligen i sen tid inkommen, antecknad första gången 1962 (Nilsson 1966 a). *Släp* Ramshult, som ogräs 1952 (F. Lundberg i GB). *Ölmevalla* Näsbokrok reservatet, S om Hertz villa, några ex (Elfström 1971).

Sinapis alba – vitsenap

Först uppgiven av Fries 1814 från *Vessige* i åkrar. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg från 1813 i LD och UPS.

112. Vägfräne *Rorippa × armoracioides*.

113. Sumpfräne *Rorippa palustris*.

114. Strandfräne *Rorippa sylvestris*.

Vitsenap har i Halland förekommit dels i åkrar, troligen både som ogräs och som förvildad genom självsådd vid odling, dels på ruderatmarker (se primäruppgift och nedan).

Arten har i någon mån odlats som grönfoder- och gröngödslingsväxt samt som olje- och kryddväxt i södra Sverige. Den självsådde sig i åkrar men uppträdde också tillfälligt på ruderatmark (Weimarck 1963, Lyhagen 1991).

Sedan odlingen upphörde har vitsenap minskat kraftigt och arten kommer förmodligen att försvinna från landskapet.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Hylte *Torup* Mjälahult (5C 1i 47 15) trädgårdsland 1986 (EW herbarium, bestämd av S. Snogerup).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). **Halmstad** *Getinge* 1924 (J. Wiger i LD och S). *Halmstad* 1859 (O. G. Blomberg i LD och UPS), 1895 (C. Tillman i S); Slottsjorden och hamnen (Ahlfvengren 1924); Slottsmöllan 1948 (H. Andersson i LD). *Harplinge* 1886 (E. Ardell i LD). *Snöstorp* Skedala 1872 (A. Lyttkens i S). *Övraby* Sperlingsholm 1866 (F. Elmqvist i LD). **Falkenberg** *Abild* Hjuleberg 1918 (S. Svenson i LD). *Vessige* se primäruppgift. *Årstad* Fjellalunda (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Sällstorp* här och där i åkrar utmed Skuttran (Gabrielsson 1882). *Varberg* 1867 (J. An. i S). **Kungsbacka** *Fjärås* Rossared 1943 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Släp* Särö 1900 (S. E. Almquist i S).

Sinapis arvensis – åkersenap

Ett äldre lokalnamn i mellersta och norra Halland är *prästakål*, vilket även har använts om åkerrättika *Raphanus raphanistrum* ssp. *raphanistrum* och åkerkål *Brassica rapa* ssp. *campestris*.

Först publicerad av Osbeck 1788 ('Ager-Kål. Ogräs i Åkrarna'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Åkersenap är ett gammalt åkerogräs som numera på grund av kemisk ogräsbekämpning främst växer i åkerkanter, på trädesåkrar och mer eller mindre blottad mark av ruderatkaraktär – jordhögar och nyplanerad mark, järnvägsområden, soptippar, gamla lertag, vid gödselstackar etc.

Karta 115. 125 rutor (56 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångs- och skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sisymbrium altissimum – hamnsenap

Först uppgiven av Ringius 1888 från *Varberg* baserat på uppgift av N. J. Scheutz. De två äldsta beläggen, som kanske också är de äldsta i Sverige, är från *Varberg* barlastplatsen 1872 (Th. Krok i S och N. A. Johansson i GB).

Hamnsenap, som härstammar från centrala och östra Europa, är en konkurrenssvag och kulturberoende växt som kom till Sverige på 1870-talet. Den växer främst på torr, sandig/grusig mark med gles växtlighet eller i lucker jord, t ex på sandiga havsstränder, i åkerkanter, grönsaksland, på järnvägsområden, båt- och P-platser, vägkanter, ruiner, soptippar, jordhögar och i grustag.

115. Åkersenap *Sinapis arvensis*.

116. Hamnsenap *Sisymbrium altissimum*.

117. Vägsenap *Sisymbrium officinale*.

Hamnsenap har ökat under 1900-talet och är nu bofast på hela kustslätten. I övriga områden är den tillfällig.

Karta 116. 64 rutor (29 %). Vanlig på kustslätten, i övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): ruderatväxt vid städer och kvarnar.

Sisymbrium loeselii – borstsenap

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Söndrum* i klöver. Äldsta belägg från *Halmstad* 1866 (F. Elmqvist i LD).

Borstsenap är tillfällig och har sannolikt inkommit med barlast och spannmål. Den härstammar från sydöstra Europa samt västra och mellersta Asien och kom till Sverige på 1840-talet.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Varberg *Varberg* Kusthotellet, planteringar 1980-talet (HEG); Fästningsterrassen (5B 7g 16 39) intill muren 1980-talet (IL); Pilhagen (5B 7g 12 46) vid en husgrund 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; ruderatplats på Slottsjorden 1906 (Ahlfvengren i GB och S); Västra gärdet 1904–06 (Ahlfvengren 1924). *Söndrum* se primäruppgift. **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1909 (S. Svenson i LD) samt 1909–23 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Slöinge* Berte kvarn (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Sisymbrium officinale – vägsenap

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Erysimum officinale* men utan lokaluppgift.

Vägsenap är en gammal, kulturberoende art som är konkurrenssvag och ljuskrävande. Den växer oftast i anslutning till järnvägsområden, i grustagens högar av fyllnadsjord samt längs vägar och gator i villaområden och tätorter. Även kring bondgårdar, på industritomter, soptippar och avskrädesplatser är den ganska vanlig.

Karta 117. 130 rutor (58 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Sisymbrium orientale – orientsenap

Tidigare ej publicerad. Äldsta insamling från *Halmstad* 1920 (S. Hammarskjöld i LD).

Några tillfälliga förekomster av en art som härstammar från Medelhavsområdet, sydöstra Europa och västra Asien. Den sågs första gången i Sverige 1896.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; 1922 (T. Hammarskjöld i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* på ruderatmark 1924 (T. Vestergren i S). **Varberg** *Varberg* Stora Apelviken, vid en hönsgård 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i S); hamnen 1952 (H. Fries i GB). **Kungsbacka** *Hanhals* Hammerö 1959 (F. Lundberg i

GB). *Ölmevalla* utan årtal och närmare lokaluppgift (Ö. Nilsson i LD, bestämd av C. Blom 1962).

Sisymbrium volgense – volgasenap

Först uppgiven av Svenson 1928 från *Falkenberg* valskvarnen 1920. Belägg i LD.

En tillfällig förekomst. Volgasenap härstammar från sydöstra Europa och insamlades i Sverige första gången 1891.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Subularia aquatica – sylört

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Söndrum* Trången 1700-talet (L. Montin i S).

Sylört är ursprunglig. Den är en liten rosettbladsväxt som växer strax ovan eller under vattenlinjen vid ganska långgrunda, sandiga/grusiga sjöstränder med gles vegetation. Arten är vid enstaka tillfällen också funnen i vattendrag och dammar, t ex i Lagan nedströms kraftverksdammen i Laholm (PW). De flesta fynden har gjorts i måttligt näringsrika vatten.

Arten blommar även under vattnet men saknar då de vita kronbladen.

Sylörten, som försvinner när stränder växer igen på grund av upphörande bete och sannolikt också när sjöar försuras, verkar minska i landskapet.

Karta 118. 34 rutor (15 %). Ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden, saknas i stort sett på den sjöfattiga kustslätten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Teesdalia nudicaulis – sandkrassing

Ett gammalt provinsnamn från *Harplinge* är *rosettorta* [rosettört].

Först uppgiven av Fischerström 1761 under namnet *Iberis nudicaulis* ('Ibland ogräsen som så gärna obudna infinna sig i uppodlad jord, räknas *Hyoseris minima* [klubbfibbla] och *Iberis nudicaulis*, hvilka äro nog sällsynta i andra Landsorter, utom Skåne'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Sandkrassing är ursprunglig men kulturgynnad. Den ettåriga, lågvuxna, ljuskrävande och konkurrenssvaga arten växer på torr, näringsfattig och glesbevuxen mark – sandhedar, hällmarker, torrbackar, grustag, banvallar, vägslänter, åkervägar och ruderatmarker.

Artens utbredning i Norden är markerat sydlig till sydvästlig.

Karta 119. 154 rutor (69 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Thlaspi arvense – penningört

Ett gammalt provinsnamn från *Harplinge* är *tiggaremönt* medan växten i mellersta Halland kallats *skillingar*.

Först publicerad av Fischerström 1761 ('Jag har ej märkt åkrar och ängar vara bekajade med några för Kreaturen skadeliga örter, utom Stäkran, *Phellandrium aquat.* [vattenstäkra] *Thlaspi arvense* och *Euphorbia Helioscopia* hafva äfven sin olägenhet'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Penningört är en gammal, kulturberoende art. Den är mycket konkurrenssvag och växer på tånggödslade havsstränder och som ogräs i åkrar och trädgårdar samt på utfyllnadsjord, jordhögar, soptippar och andra ruderatmarker.

214 rutor (96 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Thlaspi caerulescens – backskärvfrö/storskärvfrö

T. alpestre

Först uppgiven av Svenson 1928 från *Gunnarp* 1926 baserat på uppgift av C. Bliding. Enligt Wiger (1931) rapporterades arten 1926 också från *Eldsberga*.

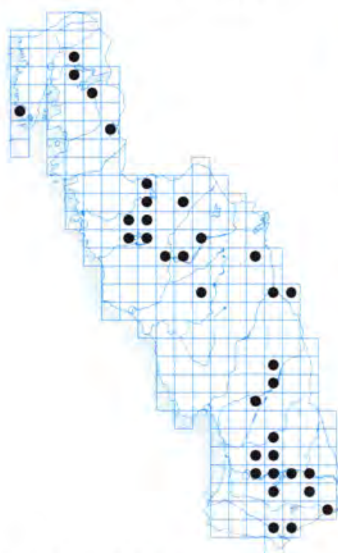
T. caerulescens är en mångformig art som fördelas på två underarter, backskärvfrö ssp. *caerulescens* och storskärvfrö ssp. *brachypetalum*. Denna uppdelning har vi inte konsekvent tillämpat under inventeringen, men nästan allt insamlat material, både äldre och yngre, tillhör ssp. *caerulescens*.

Thlaspi caerulescens ssp. **brachypetalum** – storskärvfrö

Storskärvfrö har i likhet med följande underart inkommit med frövaror under 1800-talet. Den äldsta uppgiften är från Norrköping 1842. I Halland har den troligen inte nått någon nämnvärd spridning.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ö. Karup* Båstad station (4C 1d 41 42) jordhögar och singel vid banvallen 1991 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson).

118. Sylört *Subularia aquatica*.

119. Sandkrassing *Teesdalia nudicaulis*.

120. Backskärvfrö *Thlaspi caerulescens* ssp. *caerulescens*.

Thlaspi caerulescens ssp. **caerulescens** – backskärvfrö

Backskärvfrö är en sent inkommen, kulturberoende underart. Den växer, ofta ganska rikligt, i betesmarker, på vallar och gräsmattor men även på grusig, vegetationsfattig mark som vägkanter, järnvägsområden och grustag.

Backskärvfrö har kommit till Sverige med frövaror från mellersta Europa. Det första fyndet gjordes 1879 i Medelpad (Hylander 1943 och 1971). Ahlfvengren (1924) tog inte upp växten men redan 1931 uppgav Wiger att den under de senare åren ofta förekommit i elevernas herbarier från trakten kring Halmstad. Idag finns den framför allt i den östra delen av landskapet men spridningen har förmodligen inte upphört.

Karta 120. 78 rutor (35 %). Ganska vanlig i skogsbygden, ganska sällsynt i övriga områden.

Thlaspi perfoliatum – vårskärvfrö

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Vapnö* Mickedala berg 1914. Belägg saknas.

Vårskärvfrö finns i Sverige främst i Skåne, på Öland och Gotland samt i Mälarområdet men med enstaka förekomster i några andra landskap. Enligt Mossberg m fl (1992) växer den i åkrar, på hällar, grusbackar och i grusgropar.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Resedaceae – resedaväxter

Reseda alba – vitreseda

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Falkenberg* i en potatisåker 1896 enligt belägg i LD av S. Svenson.

Två tillfälliga, sannolikt adventiva förekomster. Vitreseda, som härstammar från Medelhavsområdet och västra Asien, är känd från Sverige sedan första hälften av 1800-talet.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Slottsjorden (4C 7d 09 36) ruderatmark, 8 ex 1996 (KG herbarium).

Reseda lutea – gulreseda

Först uppgiven av Gabrielsson 1882 från *Varberg* på barlast. Äldsta belägg från *Falkenberg* 1873 (H. V. Rosendahl i S).

Gulreseda inkom under senare delen av 1800-talet med barlast och troligen också via järnvägstransporter. Den kulturberoende och kalkgynnade arten är bofast på några järnvägsområden. Under inventeringen har också ett par tillfälliga fynd gjorts på en soptipp och en bullervall.

Gulresedan härstammar från mellersta och södra Europa samt västra Asien. I Sverige uppmärksammades den första gången omkring år 1800.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Larsfrid, ca 1 km SSO om Centralstationen (4C 7d 00 48 och 7e 04 02) vid järnvägsspår 1987 (PW, bekräftad av KG); Slottsmöllan (4C 7e 42 05) avfallstipp 1987 (PW). *Harplinge* Gullbrandstorp (4C 8c 05 19) järnvägsområdet vid f d station 1980 (BT). *Slättåkra* Spenshult (5C 1f 05 46) järnvägsområde 1983 (KG herbarium). **Varberg** *Träslöv* vid Österleden (5B 7h 23 20) i gräsmark på bullervall, tillfällig 1992 (IL herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Veinge* grusgrop strax N om järnvägsstationen 1908 (R. Lund enligt Ahlfvengren 1924). Försvunnen 1909 enligt samma källa. **Halmstad** *Halmstad* 1877 (utan insamlarnamn i LD); vid havsstranden 1917 (G. Neander i S); några insamlingar och uppgifter från barlastplatsen vid Lotshydddan mellan 1919 (E. Hallén i S) och 1922 (Wiger 1931). **Falkenberg** *Falkenberg* se äldsta belägg; 1896 (E. Svensson i LD). **Varberg** *Varberg* se primäruppgift; 1876 (C. I. Lalin i S). *Värö* Prästgården 1912 (S. Johnson enligt Svenson 1928). **Kungsbacka** *Onsala* 1934 (B. Sparre i S).

Reseda luteola – färgreseda

Först uppgiven av Fries 1818 från *Ränneslöv* Edenberga ('Blott en gång').

Färgreseda är i Halland huvudsakligen funnen på ruderatmarker. Den har inkommit med barlast och kanske också med utländska frövaror. Vi har inga uppgifter om att arten odlats som färgväxt i landskapet.

Färgreseda har samma ursprungsområde som gulreseda.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Halmstad* hamnen (4C 7d 00 44) ruderatmark, riklig 1996 (KG herbarium). Känd sedan 1845 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). *Ränneslöv* se primäruppgift. **Halmstad** *Halmstad* flera insamlingar och uppgifter från hamnområdet, i äldre tid med barlastplatser, mellan 1845 (A. G. Longberg i UPS) och 1946 (H. Andersson i LD). Ännu 1996 (se ovan). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen 1896 och 1926 (S. Svenson resp R. Stenberg i LD). *Köinge* Ätraforsverken 1925 (Svenson 1928). *Skrea* Boberg (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Vinberg* Tröinge, vägkant 1972 (SU herbarium). **Varberg** *Varberg* Fästningen 1933 (B. Peterson i GB).

[**Reseda odorata** – luktreseda]

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Laholm* 1891 (P. Söderberg i LD), *Halmstad* 1892 och 1921 (E. Lyttkens resp E. Idström i LD) samt *Vessige* 1909 (G. Lyttkens i LD).

Luktreseda är en prydnadsväxt som kan förvildas tillfälligt. Vi vet inte om de halländska insamlingarna gällde odlade, kvarstående eller förvildade exemplar.

Sarraceniaceae – flugtrumpetväxter

[**Sarracenia purpurea** – flugtrumpet]

Tidigare ej publicerad.

Några exemplar från Blekinge inplanterades 1987 i vitmossa *Sphagnum* vid en liten myrgöl i *Veinge* av A. Eriksson. Vid kontroll av lokalen 1993 fanns växten kvar i två små grupper som blommade sparsamt. Tillfällig.

Flugtrumpet växer som ursprunglig i vitmosskärr i östra Nordamerika. Vid ett par tillfällen har den planterats på liknande ståndorter i Sverige, bl a i slutet av 1940-talet i Blekinge, där den naturaliserats (Almborn 1983).

Droseraceae – sileshårsväxter

Drosera anglica – storsileshår

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *D. longifolia* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Storsileshår är en ursprunglig art som främst växer i gungflyartade vitmossmattor och på dy vid myrgölskanter, på åmader och i kärrdråg. Mera sällan finner man den i kanterna av större höljor på högmossar. Vid källor och källflöden, i översilade kärr och fuktängar samt någon gång även på sjöstränder växer den på blottad mineraljord.

Karta 121. 66 rutor (30 %). Ganska vanlig i den södra hälften av skogsbygden, ganska sällsynt i den norra liksom i delar av övergångsbygden. På kustslätten och i en stor del av övergångsbygden saknas den eftersom där inte finns lämpliga ståndorter. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Drosera anglica × rotundifolia – storsileshår × rundsileshår

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *D. obovata* från *Hasslöv*.

Hybriden mellan storsileshår och rundsileshår uppkommer lätt där föräldraarterna växer tillsammans. Den är antecknad på ungefär varannan lokal där vi funnit båda föräldraarterna. Växten är sannolikt något förbisedd, dels på grund av att den ofta är fåtalig, dels genom att den kan vara svår att upptäcka bland föräldrarna om man inte har den i tankarna.

Karta 122. 30 rutor (13 %). Ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Drosera intermedia – småsileshår

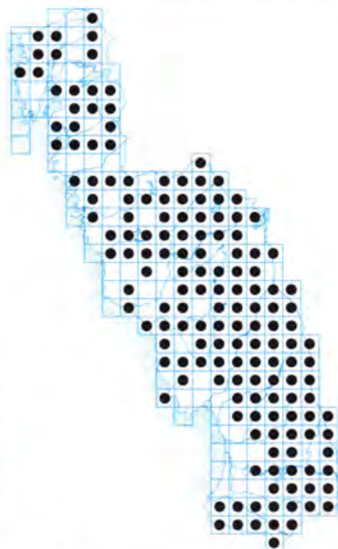
Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *D. longifolia* L. men utan lokaluppgift.

121. Storsileshår *Drosera anglica.*

122. Storsileshår × rundsileshår *Drosera anglica × rotundifolia.*

123. Småsileshår *Drosera intermedia.*

Småsileshår är ursprunglig. Den växer främst, och ofta rikligt, i höljor på blöta torvmossar och på flacka, glesbevuxna stränder med finkornig mineraljord eller dy vid näringsfattiga sjöar. Ibland finner man den även på fukthedar och på vitmossdominerade gungflyn, men i den senare miljön är de övriga sileshåren vanligare. Åtminstone i norra Halland kan den uppträda rikligt i periodiskt uttorkade gölar nära havet.

Karta 123. 162 rutor (73 %). Vanlig i skogsbygden och i den södra och mellersta delen av övergångsbygden. Ganska vanlig i den norra delen av övergångsbygden, ganska sällsynt på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): här och där, i skogsbygden tämligen allmän.

Drosera rotundifolia – rundsileshår

Från *Fagered, Källsjö* och *Ullared* är namnet *römarkegräs* känt. I *Veinge* har man använt namnet *jungfru Marie yvnahår* eller *jungfru Marie ögonlock*, syftande på bladens likhet med ögonlock med hårfransar (Vide 1966).

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Rundsileshår är ursprunglig. Den växer framför allt i kärrens och högmossarnas vitmossmattor. Andra ganska vanliga ståndorter är naken torv, ständigt fuktig mineraljord vid sötvattensstränder samt fuktiga skogs- och myrmarksvägar. Ibland finner man den också vid havsstrandsgölar och i fukthedsvegetation innanför dyner.

209 rutor (94 %). Vanlig men med något lägre frekvens på kustslätten. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Crassulaceae – fetbladsväxter

Crassula aquatica – fyrling

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Haslöf enligt Osbeck. I en torr bäck vid Hvalinge Prästegård'). Äldsta belägg från *Hasslöv* i ån 1700-talet (P. Osbeck i S).

Fyrling är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer både på grunt vatten och på tidvis översvämmad, sandig/dyig mark. De vanligaste växtplatserna är hällkar och strandgölar, som helt eller delvis torkar ut på sommaren. Gynnsamma år med tillräcklig nederbörd uppträder arten mycket rikligt i dessa biotoper, medan den under torrår kan vara som bortblåst. Fyrling växer också på långgrunda sötvattensstränder med gles växtlighet. Den konkurrenssvaga arten försvinner om stränderna växer igen, t ex på grund av upphört bete.

Fig 119. Gul fetknopp *Sedum acre*. Laxvik i Trönninge. – Foto Per Magnus Åhrén 1995.

Karta 124. 27 rutor (12 %). Ganska vanlig vid klippiga havsstränder, ganska sällsynt i Lagans vattensystem. I övrigt mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Inlandslokaler utöver de i Lagans vattensystem. **Laholm** *Hishult* Björnhult, Store sjö (4D 1b 33 02) sandstrand 1980-talet (LGo, bekräftad av YJ). **Halmstad** *Breared* Storsjön (4C 8i 06 38) betad, dypålagrad sandstrand, rikligt 1990 (PW). **Hylte** *Torup* Sandsjön (5C 3h 14 49 och 3i 17 01) dyig sjöstrand 1989 (KG m fl resp EW). **Falkenberg** *Gunnarp* Kyrksjön (5C 7f 42 16) dyig sjöstrand, sparsamt 1991 (KG).

[**Rhodiola rosea** – rosenrot]

Sedum rosea

Tidigare ej publicerad. I LD finns två belägg: *Snöstorp* Nydala 1893 (E. Lyttkens) och *Vessige* Lyckebo 1910 (G. Lyttkens). I S finns ett ark från *Halmstad* 1930 utan insamlarnamn.

Det framgår inte om de äldre insamlingarna bestod av odlade, kvarstående eller förvildade exemplar. Rosenrot är vildväxande i fjällen och nordligaste Norrland samt på några platser i Bohuslän. Som trädgårdsväxt klarar den sig mycket bra i södra Sverige.

Sedum acre – gul fetknopp

Ett lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *stenört* och från *Fagered* och *Veinge* är *kate-* resp *kataköda* [katt-testiklar] kända. De sistnämnda även om humleblomster *Geum rivale*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 som mindre allmän.

Gul fetknopp är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den konkurrenssvaga arten växer på torr, ljusöppen och glesbevuxen mark – stabiliserade dynområden, havsstrandhedar (fig 119), strandklippor och hällmarker men också stenmurar, vägslänter, grustäkter och sandiga gräsmattor.

Karta 125. 170 rutor (76 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden men med luckor i de mest utpräglade glesbygderna. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sedum aizoon – gyllenfetblad

Tidigare ej publicerad.

Gyllenfetblad är en prydnadsväxt som i Halland endast är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Sibirien

124. Fyrling *Crassula aquatica*.

125. Gul fetknopp *Sedum acre*.

126. Liten fetknopp *Sedum annuum*.

och östra Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

2 rutor (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Stafsinge* O om Nygård (5B 4j 03 17) vägkant vid gård, trädgårdsflykting 1980-talet (SU). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Hulta (6B 2f 40 44) hällmark nära sommarstugor 1986 (JK).

Sedum album – vit fetknopp

Först uppgiven av Fries 1818 från *Hasslöv*, men enligt Ahlfvengren (1924) skulle arten ha inplanterats av Osbeck.

Vit fetknopp är inte känd från någon lokal med naturlig vegetation och är sannolikt inte ursprunglig i Halland. Däremot odlas den ofta som prydnadsväxt och förvildas ganska lätt på stenmurar kring kyrkogårdar och trädgårdar samt på torr ruderatmark.

Arten har ökat under 1900-talet genom att den blivit vanligare i odling och därmed också oftare förvildad.

49 rutor (22 %). Ganska vanlig i **Varberg**, i övriga områden ganska sällsynt men spridd i hela landskapet. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Sedum anglicum – engelsk fetknopp

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Släp* Risö baserat på uppgift av F. Lundberg.

Engelsk fetknopp är i Halland numera bara känd från två lokaler i *Varberg*. Tidigare har den också funnits på ett par öar i norra Hallands skärgård, vilka växtplatser ansluter väl till de ursprungliga förekomsterna i Bohuslän. På Varbergslokalerna är ursprunget mera tveksamt. Arten växer här i naturlig vegetation på exponerade klipphällar intill bebyggelse och i ett gammalt stenbrott nära havet. Även om den ger intryck av att vara spontan kan den eventuellt vara införd och naturaliserad. Den ena av dessa båda förekomster är känd åtminstone sedan 1950-talet (IL, Nygren 1961). Fridlyst.

I Norden finns engelsk fetknopp som ursprunglig i Bohuslän och på Norges syd- och västkust; på Christiansö vid Bornholm uppges den vara naturaliserad efter inplantering (Hultén 1971).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Varberg* Apelviken, 600 m S om Kusthotellet (5B 6g 42 40) gammalt stenbrott 1980-talet och senare

(IL), känd sedan 1950-talet (se nedan); Sörse (5B 7h 03 06) berghäll med tunt jordlager 1980-talet och senare (IL).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Varberg* Apelviken 1950-talet (IL, Nygren 1961). Ännu på 1990-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Onsala* Ramnö, NV sidan 1960 (Ö. Nilsson i LD). *Släp* Risö, se primäruppgift, sydsidan 1931 (C. Skottsberg i GB), 1934 (P. Bernström herbarium); Norra Skogsskär 1933 (C. Skottsberg i GB) och 1934 (C. Skottsberg foto enligt Peterson 1952); Särö 1925 (E. Lindh i SBT).

Sedum annuum – liten fetknopp

Först uppgiven av Fries 1818 från *Värö* Backa, *Ölmevalla* Åsa, *Söndrum* och *Getinge*.

Liten fetknopp är ursprunglig men kulturgynnad. Den ettåriga, konkurrenssvaga och ljuskrävande arten är ett karakteristiskt men vanligen ganska sparsamt inslag i floran på många hällmarker, som oftast ingår i naturbetesmark. Hällarna brukar vara rikligt mossbevuxna och utan högre vegetation.

Karta 126. 73 rutor (33 %). Ganska vanlig från Varberg och norrut, ganska sällsynt på kustslätten i mellersta delen ner till Halmstad. Saknas i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra, här och där i mellersta och allmän i norra Halland.

Sedum ewersii – mongoliskt fetblad

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Lindberg* vägkant 1952 (B. Åman i S). Detta kan vara den äldsta insamlingen från Sverige. Äldsta belägg enligt Hylander (1971) från 1957.

Mongoliskt fetblad är bofast i landskapet. Den växer som kvarstående och förvildad på i första hand kyrkogårdsmurar. Arten härstammar från Centralasien och odlas som prydnadsväxt i stenpartier och på stenmurar.

4 rutor (2 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Breared* Äskilt (4C 9j 39 16) stenmur vid väg 1990 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Kvibille* Kvibille (4C 9d 42 33) södra kyrkogårdsmuren 1993 (KG herbarium). **Falkenberg** *Fagered* (5C 9d 11 07) kyrkogårdsmuren 1991 (KG). *Gunnarp* (5C 7f 44 14) på kyrkogårdsmuren 1991 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Sedum hispanicum – blek fetknopp

Först uppgiven av Westfeldt 1957 från kyrkogården i *Torpa*. Äldsta belägg från *Lindberg* Borg vid landsvägen 1951 (F. Lundberg i GB).

Blek fetknopp är en ettårig prydnadsväxt som kan hålla sig kvar som trädgårdsogräs under ganska lång tid och någon gång även förvildas. Bofast.

Arten, som härstammar från södra och sydöstra Europa samt Mindre Asien, uppmärksammades i Sverige första gången 1898.

7 rutor (3 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Eftra* vid kyrkan (5C 1b 27 26) utanför kyrkogårdsmuren 1993 (NGN). *Vessige* Rönnebacken, vägkant 1985 (SU). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) ogräs i rabatter och på infart 1992 och senare (NGN); Tröingeberg (5C 3a 01 05) ogräs i rabatter, grönsaksland och plattfogar 1993 (NGN herbarium). Känd sedan 1966 (se nedan). **Varberg** *Träslöv* Klastorp (5B 8i 02 05) på häll vid vägkant 1994 (IL herbarium). *Valinge* Risängen (5B 8i) gammal tomt, kvarstående 1980-talet (B/BHg). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 42 30) i källartrappa till sommarstuga, början av 1980-talet och senare (TE).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Vinberg* Tröingeberg, ogräs i villaträdgård 1966 (NGN). Ännu 1993, se ovan. **Varberg** *Lindberg* se äldsta belägg. *Torpa* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Idala* Backen, förvildad i stentäkt (Ohlander 1969).

Sedum hybridum – sibiriskt fetblad

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Falkenberg* 1942 (E. Lindh i SBT).

Sibiriskt fetblad är bofast. Det är en prydnadsväxt som kan kvarstå länge och ibland även förvildas, främst på kyrkogårds- och andra stenmurar samt i tomtgränser och vägkanter.

Arten härstammar från västra Sibirien. I Sverige är den känd som förvildad sedan slutet av 1800-talet.

11 rutor (5 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Breared* Hästilt (5C 0i 32 41) stenmur N om gården, kvarstående 1987 (KG); Lingilt (5C 0j 19 07) utkasthög på vägslänt NO om bron 1990 (KG). *Harplinge* Särdal, Heden (4C 8b) vägkant 1980 (BT); Harplinge kyrka (4C 8c 41 23) kyrkogårdsmuren 1993 (KG). *Kvibille* Kvibille (4C 9d 42 33) kyrkogårdsmuren 1988 (KG herbarium). **Hylte** *Drängsered* S om Drängsjön (5C 5f 00 25) lövdunge, förvildad 1990 (K/LEM). **Falkenberg** *Fagered* Fagered (5C 9d 11 07) kyrkogårdsmuren 1991 (KG). *Årstad* Blixtorp (5C 2c 33 09) vägkant 1989 (MA). **Varberg** *Varberg* vid Fästningen (5B 7g 13 41) på utplanade tippmassor i f d stenbrott 1995 (IL). **Kungsbacka** *Älvsåker* (6B 7f 07 44) förvildad vid kyrkan 1989 (JK). *Ölmevalla* Åsa (6B 2f 39 28) sydvästexponerad bergssida 1995 (TE i GB).

Sedum lydium – lydisk fetknopp

Tidigare ej publicerad.

Lydisk fetknopp är en prydnadsväxt från Mindre Asien. Den bofasta arten växer kvarstående och förvildad på nedan angivna ståndorter.

5 rutor (2 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Eftra* Ullarp (5C 0b 48 08) 100 m V om Norregård 1980-talet (URP herbarium, bestämd av P. Lassen). *Fagered* (5C 9d 11 07) kyrkogårdsmuren 1991 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Vinberg* Tröingeberg (5C 3a 01 05) villaträdgård, ogräs i rabatter och stenfogar 1980-talet (NGN). **Kungsbacka** *Fjärås* Må (6B 5g 09 15) vägkanter 1990-talet (JK). *Ölmevalla* Åsa (6B 2f 39 28) sydvästexponerad bergssida 1995 (TE i GB).

Sedum rupestre – stor fetknopp

S. reflexum

Först uppgiven av Fabricius 1779 från trakten mellan Åsa och Kungsbacka.

Stor fetknopp är ursprunglig. Den är en av karaktärsväxterna i solexponerade sydvända bergbranter (fig 95), särskilt om de innehåller basiska bergarter. Dessutom växer den ganska ofta på hällmarker, gärna tillsammans med gul fetknopp *S. acre* och liten fetknopp *S. annuum*. Arten odlas också som prydnadsväxt och förvildas ibland.

Karta 127. 45 rutor (20 %). Vanlig från Varberg och norrut. Söder om Varberg är den idag endast känd från en naturlig lokal, *Spannarp* Matsagården (5B 6i 22 20) bergkulle 1980-talet (IL). – Ahlfvengren (1924): sällsynt söder om Viskan, norr om Viskan tämligen allmän.

Sedum sexangulare – kantig fetknopp

Först uppgiven av Lindeberg 1850 från *Släp* Brandshult men utelämnad i hans *Hallands och Bohusläns fanerogamer* (1878). En senare litteraturuppgift finns från *Värö* Åkraberg (Johansson 1964).

Till denna art förs numera *S. boloniense*, vilken först uppgavs av Ahlfvengren 1910 från *Falkenberg* Nya kyrkogården 1905 baserat på uppgifter av C. Carlstedt och S. Svenson. 1973 fann M. Ohlander och S.-H. Steineck växten i *Valinge* Kvarn, på en berghylla intill landsvägen (Ohlander 1974). Belägg i GB från 1975.

Samtliga halländska uppgifter om kantig fetknopp gäller sannolikt odlade, kvarstående eller tillfälligt förvildade förekomster.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Valinge* (5B 8i 35 29) vägkant utanför kyrkogårdsmuren 1992 (IL herbarium).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* se ovan; 1900 och 1943 (S. Svenson i LD resp E. Lindh i SBT). *Vessige* Lyckebo 1903 (G. Lyttkens i LD). **Varberg** *Valinge* se ovan. *Värö* se ovan. **Kungsbacka** *Släp* se primäruppgift; Särö, bland strandklipporna 1907 (S. Selander i S).

[Felaktigt uppgiven från *Onsala* Mönster av Palm (1908) enligt Ahlfvengren (1924).]

Sedum spectabile – kinesisk kärleksört

Tidigare ej publicerad.

Kinesisk kärleksört är en flerårig prydnadsväxt med Kina som hemland.

1 ruta (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Falkenberg* Lövstaviken (5B 2j 23 13) skräpmark vid f d soptipp 1993 (NGN). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 48 49) utanför villastaket, trädgårdsflykting 1992 (NGN).

Sedum spurium – kaukasiskt fetblad

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 ('Förvildad och beständig på och omkring kyrkogårdar, såsom *Getinge*, *Snöstorp*, *Veinge*, *Ö. Karup*, *Hishult* (K. J.), men äfven annorstädes ex. Marbäck i *Snöstorp*'). Äldsta belägg från *Veinge* 1891 (P. Söderberg i LD).

Kaukasiskt fetblad är införd som prydnadsväxt men har förvildats och naturaliserats. Den växer på de flesta kyrkogårdsmurar men också på andra typer av stenmurar, på berghällar intill bebyggelse, i stenbrott, grustag och sandiga gräsmattor.

Arten härstammar från Kaukasus och angränsande områden i söder. Den är känd som förvildad i Sverige sedan 1870.

115 rutor (52 %). Ganska vanlig i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): här och där, förvildad och beständig, i synnerhet på och vid kyrkogårdar.

Sedum telephium ssp. maximum – kärleksört

Kärleksört har i äldre tid kallats *Hansorta* [Hansört] eller *husalög* [huslök] i Harplingetrakten. Från *Fagered*, *Källsjö* och *Ullared* är namnet *kattekål* känt medan *isgröna* [bladen har ett isartat utseende] kommer från *Veinge*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *S. telephium* men utan lokaluppgift.

Kärleksört är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer vanligen i små grupper på torra ståndorter. I naturlig vegetation förekom-

127. Stor fetknopp *Sedum rupestre*.

128. Gullpudra *Chrysosplenium alternifolium*.

129. Mandelblomma *Saxifraga granulata*.

mer den främst i sprickor och skrevor vid klippstränder, i sanddyner och på hyllor i ljusexponerade bergbranter. De vanligaste växtplatserna finner man emellertid i anslutning till odlad mark, t ex vid hällar, på rösen, stengärdesgårdar, åkerrenar och i åkerkanter. Växten är också vanlig i grustag, stenbrott och på annan ruderatmark. I slutet av 1800-talet kunde den i södra Halland förekomma ymnigt i åkrar (Lyttkens 1885).

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sempervivum tectorum – taklök

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Sempervivum majus* från *Varberg*. Detta är, tillsammans med en uppgift från Gotland i samma källa, den äldsta litteraturuppgiften från Sverige. Ingenting sägs emellertid om förekomstsättet.

Taklök odlas numera enbart som prydnadsväxt. Då och då ser man den utplanterad och kvarstående på stenmurar, större block, klipphällar och torra vägslänter i anslutning till bebyggelse.

Taklök har i Sverige odlats sedan medeltiden (Mossberg m fl 1992). Namnet kommer av att den planterades på torv- och halmtak som brandskydd. Den användes också som medicinalväxt. Enligt Neuman (1884) är den "en af de för gränsbygden mellan södra Halland och Småland mest karakteristiska växterna". I kusttrakterna i norra Halland, där man täckte taken med tång, fick taklöken ersättare i bl a strandråg *Leymus arenarius*, strandmålla *Atriplex littoralis* och kustbaldersbrå *Tripleurospermum maritimum* ssp. *maritimum* (Sieurin 1844).

Taklök är ursprunglig i Sydeuropas bergstrakter.

25 rutor (11 %). Sällsynt i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt. Numera sällsyntare än förr, vilket anmärkts redan av Theorin (1865).

Saxifragaceae – stenbräckeväxter

Astilbe chinensis – plymastilbe

Tidigare ej publicerad.

Prydnadsväxt som är funnen förvildad i ett vägdike och i angränsande blandskog. Den sprider sig med underjordiska utlöpare och tycks klara sig bra i det glesa fältskiktet. Någon fröförökning är inte konstaterad. Tillfällig.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Gunnarp* Kärnebygd (5C 8e 21 17) vägdike och blandskog, fyra mindre bestånd, förvildad, upptäckt 1990, 1993 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Chrysosplenium alternifolium – gullpudra

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti sumpiga skog-vuxna ängar vid Hjulebergs och Ottersjö Sätesgårdar, samt på många ställen under Hallandsås'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift men med texten 'samlad i Halland där den påträffas ofta' (L. Montin i S).

Gullpudra är ursprunglig. Den växer främst på näringsrik mark som översilas av källvatten eller mera diffust framträngande grundvatten – bäckdalar och bäckraviner, alkärr, askdungar och fuktstråk i sluttningar med skog eller öppen betesmark.

Karta 128. 117 rutor (52 %). Ganska vanlig i hela landskapet men med luckor, främst på kustslätten och i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Saxifraga granulata – mandelblomma

Äldre provinsnamn är *storkben* [efter stjälkens utseende] och *stajnbräcka* [stenbräcka].

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet med svårtolkad lokalangivelse (P. Osbeck i S).

Mandelblomma är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I naturliga miljöer växer den ljusälskande arten i anslutning till hällmarker och någon gång även i exponerade bergbranter. Vanligast är den emellertid i torra till friska, men ofta vårfuktiga, naturbetesmarker samt på mer eller mindre övergivna vallar och åkrar. När vallodlingen infördes under 1800-talet bidrog detta till artens spridning (Hård av Segerstad 1925).

Karta 129. 61 rutor (27 %). Vanlig i **Varberg** och delar av **Kungsbacka**, i övrigt ganska sällsynt. Saknas i stora delar av landskapet. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Saxifraga tridactylites – grusbräcka

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1748 av Leche från Varberg.

Den kalkberoende och kulturgynnade grusbräckan är knappast ursprunglig i Halland. Enligt insamlingar och uppgifter från 1916 till 1951 växte den i anslutning till kalkbrottet vid Gropemöllan på gränsen mellan Skåne och Halland. Om växten fanns här före kalkbrottets tid vet vi inte, eftersom Osbeck inte angav någon växtplats. Det mest troliga är att grusbräckan kommit till området i samband med kalkbrytningen, ovisst om kulturspridd eller på annat sätt. Dessutom fanns den tillfälligt i Halmstad under ett par år i seklets början, inkommen med barlast. Uppgiften från Varberg gällde sannolikt också en tillfällig förekomst. Efter 1951 är den inte rapporterad från landskapet.

Arten finns närmast i Skåne, Västergötland och Danmark.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Gropemöllan i åkrar 1916 (Ahlfvengren i S), 1927 (S. Svenson i LD och UPS) samt 1951 (YJ). **Halmstad** *Halmstad* barlastplats 1904 (Ahlfvengren i S), d:o 1904–05 med anmärkningen "lokalen nu förstörd" (Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* se primäruppgifter.

Saxifraga umbrosa – skuggbräcka

Tidigare ej publicerad.

Skuggbräcka är en prydnadsväxt som i Halland är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Pyrenéerna och är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

3 rutor (1 %) men sannolikt inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Ö. Karup* 650 m S om kyrkan (4C 1e 30 35) skuggigt, fuktigt vägdike, förvildad från trädgård 1992 (KG). **Halmstad** *Snöstorp* Skedala (4C 7f 42 08) grustag 1990 (PW, bekräftad av KG). *Söndrum* Ö. Frösakull (4C 7c 19 27) tallskog, förvildad från utkast 1990 (PW).

Parnassiaceae – slåtterblommeväxter

Parnassia palustris – slåtterblomma

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från norra Halland 1700-talet (L. Montin i S).

Slåtterblomma är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer numera endast i några få, kalkpåverkade kärr- och fuktängar som hävdas genom slåtter och/eller bete.

Arten har försvunnit från de flesta lokalerna under 1900-talet. En del växtplatser har utplånats genom bebyggelse medan andra vuxit igen sedan hävden upphört.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Tjuvhult (4C 1f 07 00) rikkärr 1980-talet (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan). *Ö. Karup* Ledtorpet (4C 1d 16 44) betad kärräng 1993 (J. Andersson), känd sedan 1962 (se nedan); Frestensfälla (4C 1e 01 37) kärräng 1980-talet (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* mellan Tjuvhult och Vråkärr 1962 (B. Peterson i GB); Tjuvhultskärret 1962 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Knäred* Kåphult (B. Johansson enligt Ahlfvengren 1924) samt belägg från 1931 (G. Sellén i YJ herbarium). *Ränneslöv* Värestorp i början av 1800-talet (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d). *Ö. Karup* torväng mellan Finsbo och Lya 1916 (Ahlfvengren i S); Lya, Ledtorpet, slåtterkärr 1962 (KG, YJ), ännu 1993 (se ovan); Hunnestorp (H. Johansson enligt Hård av Segerstad 1927); äng vid E 6 N om Tjuvhultsvägen, liten kärräng 1931 (YJ herbarium), lokalen förstörd av motorvägsbygge på 1970-talet; Frestensfälla, 1 km NO om pkt 197,74, betad kärräng 1962 (KG, YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Snöstorp* Skedala 1865 (A. Lyttkens i S). *Söndrum* 1879 (P. Hallberg i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924); "tagen vid Tylön" utan årtal (T. von Friesen i UPS). **Falkenberg** *Fagered* Arvidstorp (J. M. Rhodin enligt Ahlfvengren 1924). *Falkenberg* 1895 (C. Bennedich i LD). **Kungsbacka** *Vallda* 1919 (A. Levan i LD). *Älvsåker* Gärdet, fuktig grässluttning 1961 (M. Ohlander i GB).

Hydrangeaceae – hortensiaväxter

Deutzia scabra – strävdeutzia

Tidigare ej publicerad.

Flera arter och hybrider av deutzior odlas som prydnadsbuskar och kan förvildas tillfälligt. Strävdeutzia härstammar från Japan och Kina och har odlats i Europa sedan 1800-talet.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Getinge* Uppnora (5C 1c 11 48) skogsbryn vid byn 1986 (NGN).

Philadelphus coronarius – doftschersmin

Tidigare ej publicerad.

Prydnadsbuske som kan förvildas mer eller mindre tillfälligt. Den härstammar från norra Italien (Ekholm m fl 1991) och är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

13 rutor (6 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Breared* Esmared (4C 8i 01 37) f d grustag, troligen planterad, 1986 (KG). *Halmstad* Slottsjorden, igenväxande strandhed, förvildad 1980-talet (SAW). *Snöstorp* Skedala (4C 7f 36 17) skuggig slänt mellan väg och åker, förvildad 1980-talet (GM). **Hylte** *Torup* Ynnabo (5C 1i 36 38) trädgårdsutkast vid liten skogsväg 1984 (EW). **Falkenberg** *Abild* N om Kanebjär (5C 3c 35 05) torpruin 1985 (SU); Klövedal (5C 2c 27 28) övergiven tomt 1980-talet (MA). *Falkenberg* Tånga (5B 2j 46 37) buskage vid f d E 6 1995 (NGN). *Okome* mellan Uvbjär och Lunnagård (5C 5b 4- 3-) vägkant 1983 (SU). *Skrea* strax N om Skrea kyrka (5C 2a 11 31) skogsbryn 1983 (SU). *Vinberg* nedanför prästgården (5C 3a 09 18) fuktig sluttning mot Vinån, kvarstående? 1980-talet (NGN); Tröingeberg (5C 3a 01 03) vägkant i skogsbryn vid villaområde 1993 (NGN). *Årstad* Toften (5C 2b 36 25) ängsbacke vid vägen 1993 (NGN). **Varberg** *Ås* Västra Derome, vägkant 1992 (IL).

Grossulariaceae – vinbärsväxter

Ribes alpinum – måbär

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('I Hasslöfs och Skottorps trägård, der den kallas Korinte-buske').

Måbär är sannolikt inte ursprunglig i Halland utan enbart förvildad och ibland naturaliserad. Osbeck och Fries kände den endast från trädgårdar. I dag finner man måbär i bryn och dungar samt på olika typer av igenväxande kulturmark i anslutning till bebyggelse. Spridningen sker med fåglar.

Arten har under 1900-talet blivit vanlig i odling och därmed också förvildats i allt högre grad.

Karta 130. 51 rutor (23 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. Något högre frekvens i den södra delen. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra Halland.

Ribes aureum – gullrips

Tidigare ej publicerad.

Gullrips är en prydnadsbuske som är funnen tillfälligt förvildad.

Den härstammar från Nordamerika och är i Sverige känd som förvildad sedan 1932.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Skummeslöv* SV om kyrkan (4C 2e 14 41) vägslänt vid E6 1991 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson).

Ribes nigrum – svarta vinbär

Först uppgiven av Fries 1817 från *Ö. Karup* som trädgårdsflykting. Osbeck (1788) tar upp arten som odlad ('Solbär. I Trägårdar').

Svarta vinbär har odlats i århundraden och de buskar man finner i lövblandskog, gärna på översilad mark och främst i kustslättens bäck- och ådalar, härstammar från odling. Vanliga kulturståndorter för svarta vinbär är lövdungar och snår intill gårdar och hus, märgelhåle- och dammkanter, åkerrenar, fägator, utkasthögar, soptippar och grustag.

Svarta vinbär har ökat i frekvens under 1900-talet.

130. Måbär *Ribes alpinum*.

131. Småborre *Agrimonia eupatoria*.

132. Stjärndaggkåpa *Alchemilla acutiloba*.

155 rutor (70 %). Ganska vanlig i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Ribes rubrum (coll.) – röda vinbär

Äldre provinsnamn är *risbär, risenbär, resbär, resselbär* m fl varianter, som är förvanskningar av det latinska släktnamnet.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Under inventeringen har vi inte skilt mellan olika typer av röda vinbär, som i vårt område omfattar trädgårdsvinbär *R. rubrum*, hollandsvinbär *R. × pallidum*, skogsvinbär *R. spicatum* ssp. *spicatum* och förmodligen också slottsvinbär *R. × houghtonianum*.

Skogsvinbär är kanske ursprunglig medan de övriga odlas. Åtminstone trädgårdsvinbär förvildas ofta. Röda vinbär växer på ungefär samma ståndorter som svarta vinbär, men är vanligare och ibland beståndsbildande.

209 rutor (94 %). Vanlig.

Ribes sanguineum – rosenrips

Tidigare ej publicerad.

Rosenrips är en mycket vanlig prydnadsbuske som är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Nordamerikas västkust och är i Sverige och Halland känd som förvildad sedan 1956.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Skrea* 400 m O om pkt 24,84, förvildad i skogsbryn 1984 (SU). **Varberg** *Träslöv* (5B 7h 06 19) vid jordhög utanför plantskola 1992 (IL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Våxtorp* kyrkbyn (4C 1g 26 41) förvildad utanför tomt 1956 (YJ).

Ribes uva-crispa – krusbär

Från dansktiden lever namnet *stickelbär* [på danska *stikkelsbær*] kvar i många trakter.

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *R. Grossularia* ('Nära städer och allmänna vägar, sparsamt').

Krusbär, som odlats under mycket lång tid, har i stor utsträckning förvildats och naturaliserats. I likhet med vinbärsarterna växer krusbär ofta på ganska fuktig mark i bäckdalarnas ridåer av lövblandskog och i alkärr. Man finner den emellertid också i torrare löv- och blandskogsmiljöer samt på rena kulturståndorter som betesmarker, gårdsdungar, rösen, stengärdesgårdar, fägator, vägrenar och grustag.

Arten har ökat under 1900-talet.

202 rutor (91 %). Vanlig men med något lägre frekvens i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Rosaceae – rosväxter

Agrimonia eupatoria – småborre

Först publicerad av Fischerström 1761 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av samme författare från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Småborre är ursprunglig men kulturgynnad. Vid kusten i norra Halland växer den kalkgynnade arten gärna på skalgrusförekomster mellan klippor och stenar. I det inre av landskapet finns några fynd från näringsrika ras- och bergbranter. I övrigt är den funnen på vägrenar, vid ruiner och i torra naturbetesmarker, där den ofta växer i bryn och snårkanter.

Karta 131. 25 rutor (11 %). Ganska vanlig i NV delen av **Kungsbacka**, i övrigt sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta Halland, tämligen allmän i norra.

Lokaler i södra och mellersta delen. **Laholm** *Laholm* vid kraftstationen och Lagaholmsruinen (4C 3g 38 03) gräsmark 1980-talet (YJ), känd sedan 1865 (se nedan); Lejeby (4C 3g 18 33) betad lövsluttning 1987 (PW), känd sedan 1974 (se nedan); Daggan vid Furulund (4C 4f 16 07) sluttning i naturbetesmark 1985 (PW). *Ysby* Gosterbygget (4C 3h 36 37) vid stig nära kraftverkskanalen 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Steninge* V om Undars mosse (5C 0b 11 21) vägkant 1980-talet (URP). **Falkenberg** *Falkenberg* Falkenbergshus (5B 2j 33 34 resp 34 34) gräsmark vid tornruin och på vallarna strax NO därom 1991 (NGN). *Gunnarp* Rammhallaberg (5C 6f 49 07) bergbrant 1990 (KG). *Ullared* 500 m SO om Bäckaslätt (5C 7c 2- 1-) rasbrant 1980-talet (IS, LG). **Varberg** *Lindberg* N. Näs, 800 m VNV om kvarnen (5B 8g 08 27) strandäng 1980-talet (BW). *Stamnared* Kullaberg (5B 9j 37 13) sydbrant 1990 (IL). *Stråvalla* ca 400 m NO om Åkraberg, vägkant 1980-talet (LS). *Varberg* Getterön, Klöven (5B 7g 32 25) vägkant med fyllnadsjord 1980-talet (IL); V om Kvarnagård utmed Himleån (5B 7h 4- 1-) lövbryn och gräsmark 1980-talet (IL). Känd sedan 1920-talet (se nedan under *Träslöv*).

Äldre uppgifter från samma område. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift; kyrkogården (Osbeck 1788). *Laholm* (Theorin 1865), ännu på 1980-talet (se ovan); nedom Lejeby kraftstation (Johansson 1974), ännu 1987 (se ovan). *Skummeslöv* vägen öster om Skottorps station (Ahlfvengren 1924). *Våxtorp* Vindrarp (Osbeck 1788). *Ö. Karup* kyrkogården (Osbeck 1788); vid vägkant (Neuman enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Eldsberga* kyrkogården (Bexell 1817–19). *Halmstad* Slottsmöllan 1871 (H. V. Rosendahl i S), 1887 (I. Collijn i UPS). **Falkenberg** *Falkenberg* 1898 (utan insamlarnamn i LD); hamnen 1960 (NGN herbarium); Halmstadvägen, mitt emot skogskyrkogården, vägkant, början av 1970-talet (SU). **Varberg** *Lindberg* NV om Berg (Erdtman 1925 a). *Rolfstorp* väster om kyrkan (Ahlfvengren 1924); dikesren 1927 (T. Swanström i S). *Stamnared* V om Stenesjön (Erdtman 1925 a). *Träslöv* Kvarnagården (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). Ännu på 1980-talet (se ovan under *Varberg*). *Varberg* tingshuset (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Veddige* Syllinge 1917 (F. A. Svalander i GB); Vallby (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924), 1969 (M. Ohlander i GB); Järlöv (F. Lundberg enligt Ohlander 1971); vägen NV om Solberga (Ohlander 1971); söder om Kullagård (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924). *Värö* Bua (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924); Borråsberget (Johansson 1964). *Ås* SO om Ö. Derome (Erdtman 1925 a).

Agrimonia procera – luktsmåborre

Först uppgiven av Leffler 1863 från *Släp* Klefbergen, *Tölö* Blixered och *Vallda* vid Ulfås. Belägg från *Tölö* 1861 i S, UME och UPS samt från *Släp* 1862 i LD och S.

Luktsmåborre är ursprunglig. Den kalkgynnade arten är känd från torr, buskrik mark i klippterräng samt torr gräsmark i bryn.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Skummeslöv* vid Smedjeån S om Rännenäs (4C 2f 37 05) torr gräsmark 1980-talet (SEJ, KG herbarium 1994, bekräftad av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Vallda* Sandöknapp (6B 5d 39 19) tät buskmark 1995 (JK herbarium, bekräftad av T. Elfström och E. Ljungstrand); Kinnebergen (6B 6d 01 25) tät buskmark 1995 (JK).

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Onsala* Björnås 1922 (G. Degelius i GB, R. Ohlsén i UPS); Svänghalla, klippskreva 1924 (W. Palmaer i S). *Släp* se primäruppgifter; 1862 (E. A. Trana i GB) och 1904 (F. Schlanbusch i GB). *Tölö* se primäruppgifter; Barnamossen 1901 (G. Höög i S och UPS); Höglanda (Hård av Segerstad 1927). *Vallda* se primäruppgifter. *Älvsåker* sydkanten av berget intill landsvägen mellan Kyrketorp och Kusered, 750 m O om kyrkan 1922 (H. E. Johansson i S).

Alchemilla – daggkåpor

Kollektivarten *Alchemilla vulgaris* uppgavs först av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Släktet *Alchemilla* omfattar i vårt land ett drygt 20-tal arter. De är alla fleråriga och apomiktiska, dvs de bildar frö utan befruktning. Av de i Halland funna daggkåporna anser Samuelsson (1943) att *A. glabra*, *A. glaucescens*, *A. filicaulis* ssp. *filicaulis*, *A. filicaulis* ssp. *vestita* och *A. wichurae* med säkerhet är ursprungliga i Sverige. Om de också är ursprungliga i Halland är osäkert vad gäller de fyra förstnämnda. *A. wichurae* är däremot utan tvekan kulturspridd i sen tid, vilket också gäller *A. conjuncta* och *A. mollis*. Övriga är sannolikt oavsiktligt införda av människan men tidpunkten är omöjlig att fastställa. Fjällkåpa *A. alpina* behandlas ej av

Samuelsson men den kan vara ursprunglig i Halland. Se kommentar vid artbeskrivningen.

Med undantag för fjällkåpa är samtliga arter starkt kulturgynnade.

Att artbestämma daggkåpor kan vara besvärligt. Det material som samlats under inventeringen har i görligaste mån granskats av distriktsledarna. De särskilt tveksamma fallen har bestämts av Roland Carlsson, Lekeryd, Thorsten Elfström, Göteborg och Thomas Karlsson, Lund. Trots detta får man räkna med att nedanstående frekvenssiffror är behäftade med en viss felprocent.

Alchemilla acutiloba – stjärndaggkåpa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 ('Synes vara rätt allmän i hela provinsen'). Äldsta belägg från *Tölö* 1899 (G. Höög i S).

Den utan jämförelse vanligaste ståndorten för stjärndaggkåpa är vägdiken. Natur- och kulturbetesmarker, gräsdominerad mark i anslutning till bebyggelse, banvallsdiken, åkervägar och stigar samt gräsmark av ruderatmarkskaraktär är andra typiska växtplatser för denna storvuxna daggkåpa.

Karta 132. 118 rutor (53 %). Ganska vanlig i hela landskapet utom i den sydöstra delen av **Laholm**, där arten saknas. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Alchemilla acutiloba f. *adpressepilosa* är en sällsynt form med tilltryckta hår på stjälkar och bladskaft. Den är ny för landskapet.

Laholm *Tjärby* N om Daggarp (4C 4f 37 47) hästhage med hällar 1988 (PW i LD, bestämd av R. Carlsson). **Halmstad** *Enslöv* 100 m V om Norrhagen (4C 9f 26 31), torr betesmark vid skogsbryn 1988 (PW herbarium, bestämd av R. Carlsson).

Alchemilla alpina – fjällkåpa

Först uppgiven av Leffler 1863 från *Vallda*.

Fjällkåpelokalerna i norra Halland utgör, eller utgjorde, de sydligaste utposterna inom utbredningsområdet på västkusten. Arten har här ofta tolkats som en glacialrelikt, men en sen invandring från Sydnorge kan inte uteslutas (Fries 1971).

Från lokalerna i *Släp* finns inga rapporter efter 1898 och på växtplatserna i *Vallda* är arten förgäves eftersökt under 1980-talet. Området är idag starkt förändrat på grund av byggnation och anläggandet av en golfbana. Arten är troligen utgången.

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Släp* Särö 1893 (S. E. Almquist i GB och UPS); Kyvik 1893 (Bildt & Lundgren i GB och LD) och 1898 (H. Ström i S). *Vallda* se primäruppgift; 1880 (J. A. Gabrielsson i LD, S och UPS) och 1883 (Almer i LD, S och UPS); bergen söder om Tolvsbo 1894 (A. Liljedahl i GB) troligen = Tolvsbo, uppe på en bergstopp 1951 (S. Holmdahl i GB); 1300 m NV om Vallda kyrka i skreva 1946 och 1500 m V om kyrkan på ljungbevuxen ängsväg 1946 (båda S. Holmdahl i GB). Holmdahl (1953) lämnar följande upplysningar om fjällkåpan i *Vallda*: "Den växer på ett par olika lokaler. I ena fallet rätt högt uppe i en klippskreva och på klippavsatser mycket torrt och soligt. På ett annat ställe växer den tillsammans med ljung på en sandig äng, där tydligen en gammal väg gått. På ett tredje ställe växte den med ljung vid en vägkant i grovt grus. På klippavsatserna fanns endast några enstaka exemplar, men på ängs–ljungmarken fanns det rätt stora utbredda fläckar av den."

Alchemilla conjuncta – alpkåpa

Tidigare ej publicerad.

Alpkåpa liknar fjällkåpa *A. alpina* men bladen är inte lika djupt loberade som hos denna.

Arten odlas som prydnadsväxt och är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Jurabergen och sydvästra Alperna (Tutin m fl 1979).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Kvibille* omedelbart V om kyrkan (4C 9d 43 33) på en torr, gräsbevuxen slänt i f d grustag 1988 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Falkenberg** *Abild* (5C 2c 41 25) vid hällar i "naturträdgård", ej planterad av nuvarande ägare, som ägt området sedan 1930-talet, 1993 (MA, NGN herbarium).

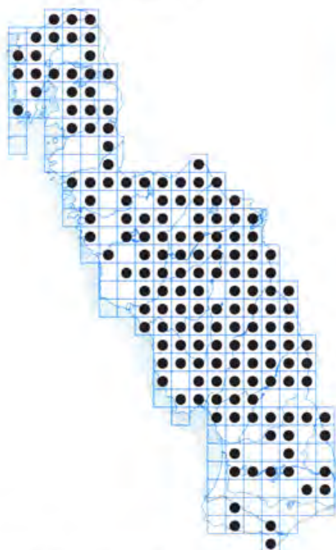
[Från *Vallda* finns ett belägg från 1912 (B. Lundström i LD, av insamlerskan kallad *A. alpina*, ombestämd av P. Lassen). Arket är ur ett skolherbarium och med stor sannolikhet är det fråga om ett trädgårdsodlat ex.]

Alchemilla filicaulis ssp. **filicaulis** – späddaggkåpa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 ('Tämligen allmän i hela provinsen'). Äldsta belägg från *Rävinge* Bårarp 1886 (A. Berg i LD, bestämt av G. Samuelsson).

Späddaggkåpa växer främst i naturbetesmarker och på vägrenar. I mindre omfattning förekommer den på åkerrenar och mer eller mindre välhävdad gräsmark i anslutning till bebyggelse.

Karta 133. 160 rutor (72 %). Vanlig i skogsbygden och ganska vanlig i övriga områden. Den minskar dock i frekvens i vissa kustnära trakter

133. Späddaggkåpa *Alchemilla filicaulis* ssp. *filicaulis*.

134. Vindaggkåpa *Alchemilla filicaulis* ssp. *vestita*.

135. Glatt daggkåpa *Alchemilla glabra*.

och i sydligaste Halland. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Alchemilla filicaulis ssp. **vestita** – vindaggkåpa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* Slottsparken. Belägg från 1908 i S.

Vindaggkåpa växer på liknande ståndorter som späddaggkåpa.

Karta 134. 74 rutor (33 %). Koncentrerad till mellersta Hallands skogs- och övergångsbygd där den är ganska vanlig eller i vissa trakter vanlig. I övrigt sällsynt.

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Alchemilla glabra – glatt daggkåpa

Först uppgiven av Westerlund 1907 från *Breared* 1904 baserat på uppgift av Ahlfvengren. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1866 (A. Lyttkens i S).

Glatt daggkåpa växer i naturbetesmarker, ängsfragment och vägdiken samt på gräsytor vid gårdar, hus, stigar, markvägar och järnvägsområden.

Karta 135. 105 rutor (47 %). Ganska vanlig i skogs- och övergångsbygden, utom i den södra delen där arten är ganska sällsynt, vilket också gäller för kustslätten. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Alchemilla glaucescens – sammetsdaggkåpa

Först publicerad av Westerlund 1907 från *Breared* 1904 baserat på uppgift av Ahlfvengren. Äldsta belägg från *Halmstad* 1877 (utan insamlarnamn i LD).

Sammetsdaggkåpa växer främst på torr, ljusexponerad mark med lågvuxna gräs och örter – naturbetesmarker och vägkanter dominerar bland ståndorterna men åkerrenar, åkervägar, stigar, järnvägsområden och övergiven åkermark är också ganska vanliga miljöer.

Karta 136. 177 rutor (79 %). Vanlig i hela området. -- Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Alchemilla micans – glansdaggkåpa

A. gracilis

Först publicerad av Persson 1913 från *Släp* Kyviken enligt ex av A. F. Liljeholm. Det äldsta belägget är dock från *Varberg* 1899 (A. K. F. Leffler i S, av insamlaren kallad *A. vulgaris* f. *acutangula*, ombestämd av G. Samuelsson 1938).

136. Sammetsdaggkåpa *Alchemilla glaucescens.*

137. Glansdaggkåpa *Alchemilla micans.*

138. Betesdaggkåpa *Alchemilla monticola.*

Glansdaggkåpa växer i likhet med flera andra daggkåpor främst i naturbetesmarker och längs vägar. Den är också funnen på gårds- och gräsplaner, järnvägsområden, åkervägar och i grustag.

Karta 137. 64 rutor (29 %). Ganska sällsynt och med flera stora utbredningsluckor. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Alchemilla mollis – jättedaggkåpa

Tidigare ej publicerad.

Jättedaggkåpa är en storvuxen och mycket hårig daggkåpa. Den odlas som prydnadsväxt och förvildas då och då men hittills endast tillfälligt. Växten sprids förmodligen också med frövaror och/eller plantmaterial, eftersom den uppträtt spontant i en trädgård. Ståndorter framgår av lokaluppräkningen nedan.

Arten härstammar från östra Karpaterna (Tutin m fl 1979). I Sverige är den känd som förvildad sedan 1947.

8 rutor (4 %). Sällsynt. Under spridning.

Laholm *Laholm* Mellby (4C 3f 21 07) vägkant utanför häck 1987 (SEJ i LD). *Veinge* 1 km S om Mästocka (4C 5i 27 36) västra vägkanten i anslutning till utkast 1988 (LEM). **Halmstad** *Eldsberga* Perstorp (4C 6f 10 40) grustag med jordhögar 1992 (A. Nilsson herbarium, bekräftad av KG). *Harplinge* Enet, ca 400 m OSO om Vårhögen (4C 9b 14 18) förvildad på markväg utanför en trädgård där arten odlades 1990 (KG). *Snöstorp* Öppinge (4C 7f 23 40) i köksträdgård, spontan 1988 (ÅB, KG herbarium, bekräftad av R. Carlsson). **Falkenberg** *Slöinge* SO om samhället (5C 1c 18 02) utkast vid f d banvall 1995 (NGN herbarium). **Varberg** *Värö* ca 500 m V om Batteriet (6B 1g 01 33) vägkant 1986 (LS). **Kungsbacka** *Ölmevalla* S om Gårda brygga (6B 3f 05 08) stenig havsstrand 1986 (JK herbarium, bekräftad av T. Elfström).

Alchemilla monticola – betesdaggkåpa

Först publicerad av Westerlund 1907 från *Hasslöv* enligt belägg från 1860 (G. Theorin i UPS). Detta belägg har vi inte kunnat finna men väl ett av E. Haglund insamlat ex från samma år och socken.

Den vanligaste ståndorten för betesdaggkåpa är vägkanter och vägdiken. Mindre vanliga växtplatser är naturbetesmarker, järnvägsområden, diverse obrukad mark kring gårdar och hus samt gräsmattor.

Betesdaggkåpan har sannolikt ökat under 1900-talet.

Karta 138. 115 rutor (52 %). Ganska vanlig i hela området. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Alchemilla plicata – trubbdaggkåpa

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Släp* Stocken baserat på belägg från 1918 av G. Samuelsson i UPS.

Trubbdaggkåpa är funnen i ängs- och naturbetesmarker samt vägkanter.

7 rutor (3 %). Sällsynt. Endast funnen i den norra tredjedelen av landskapet.

Falkenberg *Gunnarp* Bossflaten (5C 8e 48 35) vägkant 1988 (PW, KG herbarium, bekräftad av R. Carlsson). **Kungsbacka** *Fjärås* Gäddevik (6B 4h 45 15) öppen gräsmark vid vägen 1986 (JK); Ubbhult (6B 7i 19 10) betesmark och åkerrenar 1990 (JK). *Frillesås* Stättared (6B 2i 23 20) gräsdominerad inäga 1988 (JK); Bråtakulle (6B 2i 24 21) liten, gräsdominerad inäga 1988 (KG herbarium, bekräftad av R. Carlsson). *Förlanda* Bringshult (6B 4i 05 18) åkerväg och renar 1987 (JK). *Idala* L. Vrå (6B 3i 08 14) betesmark 1987 (JK); S om L. Vrå (6B 3i 04 18) betesmark 1987 (JK). *Lindome* Knipered (6B 8g 27 09) betesmark 1988 (N. Niordson, UU).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Valinge* Olovstorp (Samuelsson 1943). **Kungsbacka** *Fjärås* Lygnevik 1917 (G. Erdtman i S). *Lindome* 1920 (H. C. Kindberg i GB). *Släp* se primäruppgift; Brandshult 1918 (A. Binning i GB); Högås 1928 (T. Borgvall i GB).

Alchemilla subcrenata – ängsdaggkåpa

Först publicerad av Ahlfvengren 1910 från *Snöstorp* Marbäck och *Veinge* kyrkan samt, baserat på uppgift av K. Johnsson, från *Hishult*. Äldsta belägg från *Veinge* kyrkan 1908 (Ahlfvengren i LD och S).

Ängsdaggkåpa bildar ibland ganska stora bestånd, främst i anslutning till vägar och bebyggelse men också i betes- och ängsmarker.

Karta 139. 109 rutor (49 %). Vanlig i mellersta Hallands skogsbygd, ganska vanlig i övriga områden utom på kustslätten mellan Halmstad och Varberg, där arten saknas nästan helt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Alchemilla subglobosa – valldaggkåpa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Falkenberg* baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg från *Varberg* Tivedstugan 1913 (Ahlfvengren i S, bestämt av G. Samuelsson).

Valldaggkåpa har sin huvudsakliga utbredning i mellersta Sverige från NV Götaland till mellersta Norrland. Ståndortsförhållandena i Halland framgår av lokalförteckningen.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt i den södra delen.

Laholm *Veinge* Glastorp (4C 6j 09 33) vägkant mot betesmark 1983 (PW herbarium, bekräftad av R. Carlsson). **Halmstad** *Breared* Nybygget (4C 8h 34 31) grustäkt vid vägen 1986 (PW i LD, bekräftad av R. Carlsson). *Eldsberga* Stjärnarp, vägkant S om Muraretorpet 1987 (A. Nilsson herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Askome* Ätrafors (5C 5b 2- 3-) gräsmark vid Ätran 1983 (SU herbarium, bestämd av KG).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Alchemilla wichurae – skårdaggkåpa

Först uppgiven av Haglund 1980 från *Laholm* gräsmatta i stadsparken, sparsamt 1953. Belägg i S.

Skårdaggkåpa är en nordlig daggkåpa som under senare tid hittats på allt fler platser i södra Sverige. Spridningen sker sannolikt med hö eller vallfrö (Haglund 1980).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Knäred* Jonsnahult (4C 5j 31 25) gräsmark vid hus 1991 (A. Nilsson herbarium, bekräftad av KG). *Veinge* Skogsberg, strax S om gården (4C 6j 23 40) betesmark 1983 (PW i LD, bekräftad av R. Carlsson).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Amelanchier – häggmisplar

Släktet är ännu inte helt utrett vilket gör att en del bestämningar gällande *A. confusa* och *A. lamarckii* är osäkra.

Amelanchier alnifolia – grovsågad häggmispel

Tidigare ej publicerad.

En prydnadsbuske från Nordamerika som i Sverige är känd som förvildad sedan 1961.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Hertingskogen (5B 2j 32 38) skogsbryn vid Halmstadvägen, ovisst om inplanterad eller fågelspridd 1985 (SU, NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 42 29) på halvt förvildad trädgårdsmark, ett mindre, 2,5–3 m högt, spontant uppkommet buskage, 1994 (TE i GB, bekräftad av B. Aldén).

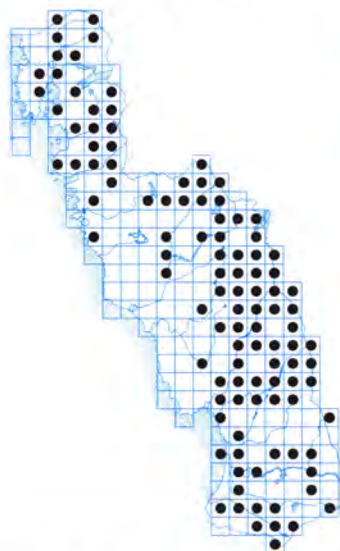
[Amelanchier confusa – svensk häggmispel]

Arten uppgavs av Ohlander 1969 från *Frillesås* Slätten vid uppfartsvägen från Lervik i söder. Uppgiften var grundad på ett belägg från 1968 (M. Ohlander i GB). Detta har senare visat sig vara en hybrid mellan *A. confusa* och *A. lamarckii*. Ombestämd av J. Corneliuson och T. Elfström 1994. Ohlander (1971) har även uppgett arten från *Veddige* Dalen vid vägen samt, baserat på uppgift av F. Lundberg, från Jonsjö. Belägg saknas från de båda sistnämnda lokalerna.

Amelanchier confusa × lamarckii – svensk häggmispel × prakthäggmispel

Först publicerad av Ohlander 1969 från *Frillesås* under namnet *A. confusa* (se ovan).

3 rutor (1 %).

139. Ängsdaggkåpa *Alchemilla subcrenata*.

140. Prakthäggmispel *Amelanchier lamarckii*.

141. Häggmispel *Amelanchier spicata*.

Kungsbacka *Frillesås* Almedal (6B 2g 13 38) vägkant 1994 (JK herbarium, bestämd av T. Elfström). *Tölö* Gåsevadholm (6B 6f 09 44) i lövbryn 1994 (JK herbarium, bestämd av T. Elfström). *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 42 29) spontant uppkommen buske i villaträdgård 1994 (TE i GB).

Äldre uppgifter. Samtliga kollekter var benämnda *A. confusa* av insamlarna. **Varberg** *Veddige* Byareåsen, ekskog på NO-sidan mot fält 1970 (M. Ohlander i GB, ombestämd av J. Corneliuson och T. Elfström 1994). *Värö* skogsbryn vid landsvägen norr om skjutbanan SV om Sunnvära 1970 (M. Ohlander i GB, ombestämd av J. Corneliuson och T. Elfström 1994). *Ås* NO om Karlsro kvarn vid landsvägen, förvildad vid bäck från Deromesjön 1974 (M. Ohlander i GB, ombestämd av J. Corneliuson och T. Elfström 1994). **Kungsbacka** *Frillesås* vägen till Slätters ödegård (S om Haga) från S, 1968 (M. Ohlander i GB, ombestämd av J. Corneliuson och T. Elfström). *Tölö* Gåsevadholm, förvildad 1943 (F. Lundberg i GB, ombestämd av F.-G. Schroeder 1967); lövskog under berg NO om Gåsevadholm 1961 (M. Ohlander i GB, ombestämd av F.-G. Schroeder).

Amelanchier laevis – kal häggmispel

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Ås* O om kyrkan, på körstig bakom ladugård 1971 (M. Ohlander i GB, av insamlaren kallad *A. spicata*, ombestämd av J. Corneliuson och T. Elfström 1994).

Kal häggmispel är en buske eller ett flerstammigt träd som ibland odlas i Sverige (Ekholm m fl 1991). Arten härstammar från Nordamerika.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Amelanchier lamarckii – prakthäggmispel

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Tölö* Gåsevadholm, norrut vid vägen 1960 (M. Ohlander i GB, bestämt av F.-G. Schroeder 1967).

Prakthäggmispel odlas som prydnads- och häckväxt. De även för människor smakliga bären sprids med fåglar. Arten är funnen förvildad och naturaliserad i bl a glesa lövblandskogar, där den ibland dominerar buskskiktet, i bryn, på strandhedar samt i klippterräng, bergbranter och någon gång även i gles granskog. I t ex Varbergstrakten pågår spridningen för fullt till kustbergens ljungmarker och här och var har små dungar uppkommit.

Arten ökar snabbt i utbredning och frekvens.

Ursprunget för prakthäggmispel är oklart, men i nordöstra Nordamerika finns mycket närstående släktingar. Arten, som beskrevs redan 1783, är känd som förvildad i Europa sedan 1860-talet (Schroeder 1972). Den första rapporten om vildväxande exemplar i Sverige är från Göteborg 1961 (jfr äldsta belägg ovan).

Karta 140. 39 rutor (17 %). Ganska vanlig, eller traktvis vanlig på kustslätten och i övergångsbygden mellan Falkenberg och Åsa, i övrigt sällsynt eller helt utan förekomster.

Amelanchier spicata – häggmispel

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *A. canadensis* från *Skällinge* Mäshult i skogssluttningar, spridda 3–5 m höga träd. Belägg från 1913 i S. Äldsta belägg från *Varberg* 1903 (Kaspersson i S).

Häggmispel är inte känd som ursprungligt vildväxande men i Nordamerika finns nära släktingar (Schroeder 1972). Från odlade exemplar har bär spritts med fåglar och arten är numera fullständigt naturaliserad i Halland. I vissa områden utgör den ett påtagligt inslag i lundar och lövblandskogar. Ganska ofta ser man även enstaka buskar i bryn och bergbranter, på lövhällmarker, träd- och buskbevuxna renar samt åkerholmar.

Häggmispel har i Sverige odlats åtminstone sedan 1830 och är känd som förvildad sedan 1880-talet (Hylander 1966 b).

Arten har ökat mycket i utbredning och frekvens under 1900-talet. Bären sprids med fåglar.

Karta 141. 100 rutor (45 %). Ganska vanlig i större delen av landskapet men med vissa luckor. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Aphanes arvensis – jungfrukam

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Hasslöf. Osbeck'). Belägg utan lokaluppgift och årtal men med kommentaren "Samlad i Halland, där den är vanlig" (L. Montin i S) och från *Hasslöv* i åkrar och trädgård (P. Osbeck i S).

Jungfrukam är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga, konkurrenssvaga arten växer på ganska torr, sandig mark eller hällmark med mer eller mindre stört växttäcke. De vanligaste ståndorterna är trädesåkrar, vallar, kultur- och naturbetesmarker samt gräsmattor medan mindre välskötta fotbollsplaner och jordhögar utgör något udda växtplatser. På grund av sin litenhet är den lätt att förbise.

Karta 142. 28 rutor (13 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden i de södra och mellersta delarna men med ökande frekvens mot söder. Ett fynd i nordligaste Halland. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Aphanes inexspectata – småfruktig jungfrukam

A. microcarpa

Först uppgiven av Hylander & Rothmaler 1937 från *Varberg* 1898 under namnet *A. microcarpa* enligt belägg av J. Leffler i S, av insamlaren kallad *A. arvensis*, ombestämd av W. Rothmaler 1937.

Småfruktig jungfrukam är en gammal, kulturberoende art. Den är huvudsakligen funnen på mer eller mindre naken jord på hällar i betesmarker eller f d betesmarker. Ett fynd har gjorts i en gräsmatta. Den ettåriga växten är mycket lätt att förbise, dels på grund av sin litenhet, dels genom att den i regel vissnar ner helt ganska tidigt under högsommaren.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 143. 13 rutor (6 %). Ganska sällsynt på kustslätten från Laholm till Falkenberg. Två lokaler i motsvarande del av övergångsbygden.

Laholm *Laholm* Furulund, vid Daggan (4C 4f 16 07) sandig betesmark 1984 (PW, bekräftad av KG). *Ysby* Vippentorpet, 100 m SSV om huset (4C 3i 19 19) på sand i naturbetesmark 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Harplinge* Fäberga (4C 9c 28 36) på hällar i naturbetesmark 1983 (KG); 650 m SSO om kyrkan (4C 8c 36 24) på tunt jordlager vid hällar i naturbetesmark 1990 (KG herbarium). *Kvibille* Gårdstorp, 350 m SO om gården (4C 9d 43 20) på naken jord i naturbetesmark med hällar 1986 (KG). *Slättåkra* Stora berg, vid gården 550 m S om pkt 56,24 (5C 0e 10 01) på naken jord vid hällar i betesmark 1984 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Snöstorp* Kistinge (4C 6e 30 44) häll i f d betesmark 1989 (PW herbarium). *Steninge* V om gården Skipås (5C 0b 05 17) betesmark med hällar 1980-talet (URP herbarium, bestämd av P. Lassen). *Söndrum* 100 m SO om kyrkan (4C 7d 12 03) gräsmatta, rikligt 1983 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Falkagård (5B 2j 45 23) övergiven åker 1995 (NGN herbarium). *Skrea* 300 m NO om kyrkan (5C 2a 12 33) betesmark 1980 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Vessige* Sörby (5C 3b 27 46) fårbetesmark 1994 (NGN herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Gödestad* Långåsen (5B 8i 04 12) kreatursstig 1992 (IL).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Aruncus dioicus – plymspirea

Tidigare ej publicerad.

En prydnadsväxt som är funnen kvarstående och ibland förvildad på vägkanter och ruderatmarker. Den härstammar från Sydeuropas bergstrakter och är i Sverige känd som förvildad sedan 1933.

14 rutor (6 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Rapporterad från rutorna 4C 5g, 5h, 6i, 9b, 9g, 5C 0f, 1c, 2c, 3a, 3c, 4a, 5b, 6f och 7e.

Chaenomeles japonica – liten rosenkvitten

Tidigare ej publicerad.

Liten rosenkvitten är en vanlig prydnadsväxt som ibland förvildas. Den härstammar från Japan.

4 rutor (2 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Gällared* Berg (5C 6d 2- 3-) betesmark 1992 (MJ). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 47 48) vägkant i skogsbryn vid villaområde 1993 (NGN). **Varberg** *Varberg* ca 100 m O om Getteröns Naturcenter (5B 7h 41 01) grusbelagd f d avfallstipp 1992 (IL). *Ås* V. Derome, 300 m V om vägskälet (5B 9h 3- 3-) förvildad 1980-talet (CFL).

Chaenomeles × superba – hybridrosenkvitten

Tidigare ej publicerad.

Hybridrosenkvitten är en hybrid mellan liten rosenkvitten *C. japonica* och stor rosenkvitten *C. speciosa*. Den odlas som prydnadsbuske. Tillfällig.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Kungsbacka* Svinholmen (6B 5f 22 06) gammal, övertäckt soptipp, kvarstående, sprider sig vegetativt, 1993 (JK herbarium, bestämd av B. Aldén).

Cotoneaster – oxbär

I släktet finns två arter som är ursprungliga i landskapet, rött oxbär *C. scandinavicus* och svartoxbär *C. niger*. Rött oxbär *C. scandinavicus* har nyligen brutits ut ur oxbär *C. integerrimus*; det senare namnet binds till mellaneuropeiskt material. Det svenska namnet *oxbär* ersättes av ett nytt svenskt namn, *tyskt oxbär* (Hylmö 1993).

De övriga arterna, som härstammar från Kina och angränsande områden i nordöstra Asien, har under 1900-talet börjat odlas som prydnadsväxter. Några av dem tycks förvildas ganska lätt, dels genom fröspridning med fåglar och dels från utkast. Genomgående gäller att de förvildade arterna är otillräckligt rapporterade och de fåtaliga uppgifterna ger inget underlag för frekvensbedömning. I landskapet finns säkert fler än de nedan angivna arterna. Samtliga upptagna arter är apomiktiska, dvs de bildar frö utan föregående befruktning.

Cotoneaster bullatus – rynkoxbär

Tidigare ej publicerad.

Rynkoxbär är funnen tillfälligt förvildad.

4 rutor (2 %).

Halmstad *Söndrum* 1,2 km SV om kyrkan (4C 7d 03 10) mellan cykelbana och villatomt, förvildad 1994 (KG herbarium, bestämd av B. Hylmö). **Falkenberg** *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 25 13) naturbetesmark, förvildad 1994 (NGN herbarium, bestämd av B. Hylmö). **Kungsbacka** *Fjärås* Fågelliden (6B 5g 11 25) igenväxande skogsområde nära bebyggelse 1994 (JK herbarium, bekräftad av B. Hylmö). *Släp* Skrikaredalen (6B 6e 43 02) bergig lövsluttning 1994 (JK).

Cotoneaster dielsianus – rosenoxbär

Först uppgiven av Hylmö 1993 från *Halmstad, Slättåkra, Älvsåker* och *Värö*.

Rosenoxbär odlas och förvildas. Den rikliga fruktsättningen hos förvildade exemplar talar för att arten har goda möjligheter att sprida sig vidare. Arten kan karakteriseras som bofast. Ståndorterna framgår delvis av lokalförteckningen nedan.

7 rutor (3 %). Under spridning.

Halmstad *Halmstad* Slottsjorden (4C 7d 09 27) vid stig i lövblandskog 1990 (KG i LD, bestämd av B. Hylmö). *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstipp 1990 (PW i LD, bestämd av B. Hylmö). **Falkenberg** *Skrea* Ödgärdaberg (5C 2b 41 09) bergbrant 1993 (NGN herbarium). **Varberg** *Värö* Lidbos 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Släp* Särö (6B 6d 21 33, 17 26 och 16 29) bergssluttning 1988 (UU); Klevs strandäng (6B 6d 13 43) 1987 (UU); kyrkbyn (6B 6e 21 14) 1988 (UU). *Vallda* Danevarden (6B 6d 03 25) 1987 (UU). *Älvsåker* Lunnaliden (6B 7f 27 32) bergbrant 1991 (KG herbarium, bekräftad av B. Hylmö).

Cotoneaster divaricatus – spärroxbär

Först uppgiven av Hylmö 1993 men utan lokaluppgifter.

Spärroxbär är bofast i Halland. Den är bl a funnen i naturliga biotoper, t ex rasbranter och bergsspringor, där den ibland växer tillsammans med den ursprungliga rött oxbär *C. scandinavicus*.

23 rutor (10 %). Under spridning.

Halmstad *Halmstad* Örjansskolan (4C 7d 27 46) vid husgrund 1993 (KG). *Harplinge* Skallen (4C 8b 32 18) vägkant 1990 (PW i LD, bestämd av B. Hylmö). *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstipp 1990 (PW i LD, bestämd av B. Hylmö). *Söndrum* Frösakull (4C 7c 26 10) gles tallskog, 1 buske 1994 (KG). *Trönninge* Påarp, Killebjärsudden, nära vägen 1980-talet (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* 700 m S om St. Stensjö, Rödabergsvägen 2–4, snår 1980-talet (URP herbarium); Stensjöstrand, 50 m S om reservatets P-plats (5C 0b 02 03) ljunghed 1993 (URP). *Köinge* Köinge (5C 6b 05 31) gräsmark utanför kyrkogårdsmuren 1990 (PW i LD, bestämd av B. Hylmö). *Ljungby* Ljungkullen (5C 4a 23 38) åkerren 1986 (SU). *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 15 18) busk- och gräsmark nära vägen 1994 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Årstad* Toften (5C 2b 36 25) ängsbacke i vägkanten 1993 (NGN herbarium). **Varberg** *Rolfstorp* Gässlösa (5B 8j 04 43) strax N om dammen 1991 (IL). *Stråvalla* S om Trångarås (6B 1g 46 36) skogsslänt 1986 (LS). *Träslöv* mellan Kvarnagård och Hansegård (5B 7h 44 24) vägren 1992 (IL). *Tvååker* Smedsgård (5B 5h 18 44) vägkant utanför sommarstuga 1995 (IL). *Varberg* Apelviken (5B 6h 43 01) vägkant utanför tomt 1992

142. Jungfrukam *Aphanes arvensis*.

143. Småfruktig jungfrukam *Aphanes inexspectata*.

144. Svartoxbär *Cotoneaster niger*.

(IL). *Värö* Bua (6B 0f) 1988 (B/SS). *Ås* N om Åsbro (6B 0h 14 39) bergbrant 1994 (IL). **Kungsbacka** *Fjärås* Må (6B 5g 14 12) klippspringor i skogsmark nära villaområde 1993 (JK). *Släp* Särö (6B 6d 21 32 och 17 29) bergssluttning 1989 (UU); Klevs strandäng (6B 6d 16 43) 1989 (UU); Kyrkobyn (6B 6e 20 11) bergssluttning 1987 (UU); Lycker (6B 6e 41 04) 1987 (UU); Skrikaredalen (6B 6e 43 02) bergig lövsluttning 1994 (JK). *Tölö* NV om Annebergs gård (6B 7f 05 30) bergkrön 1989 (JK). *Vallda* Låddholmsvikens inre del, strax N om staketgenomgången 1991 (B. Gilsenius). *Ölmevalla* Åsa, förvildad i anslutning till många trädgårdar i samhället, 1980-talet och senare (TE).

Cotoneaster laetevirens – ljusbladigt oxbär

Först uppgiven av Hylmö 1993 från *Oskarström* baserat på följande belägg: nära ödetomt vid Nissastigen strax N om sjukhemmet, förvildad 1986 (BT i LD).

Cotoneaster lucidus – häckoxbär

Först uppgiven av Flinck & Hylmö 1958 från *Veddige* på klipphyllor norr om Viskans utlopp. Fågelspridd från trädgårdar 100–300 m från området.

Häckoxbär är funnen förvildad och ibland även naturaliserad. Arten härstammar från norra Mongoliet och ett område vid Bajkalsjön (Hylmö 1993). I Sverige är den känd som trädgårdsflykting sedan 1916 (Flinck & Hylmö 1958).

13 rutor (6 %). Under spridning.

Laholm *Skummeslöv* 500 m NV om Skottorps slott (4C 2f 04 04) lövdunge vid märgelhåla, 1 buske 1994 (KG herbarium, bekräftad av B. Hylmö). *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand, nära Stensån (4C 1d 49 42) vid stig i ädellövskog 1992 (KG). **Halmstad** *Halmstad* Galgberget (4C 7d 26 40) sluttning med blandskog 1992 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Skrea* NV om Bondagård (5C 2a 17 33) vid skogsstig 1992 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Ullared* 100 m SV om kyrkan (5C 7c 34 29) ruderatmark 1990 (KG i LD, bestämd av B. Hylmö). *Årstad* Heberg (5C 2b 12 19) naturaliserad på åkerholme med hällar 1991 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Valinge* Lundby, N om kvarnen (5B 8i 21 04) vägslänt 1992 (IL). *Varberg* vid Apelviksvägen (5B 6g 49 45) vägkant 1980-talet (IL). *Värö* vid Haralds 1988 (B/SS). *Ås* vid Derome kvarn (5B 9i 24 02) sluttning, rikligt 1980-talet (IL). **Kungsbacka** *Släp* Särö (6B 6d 23 33) bergssluttning 1989 (UU); Kyrkobyn (6B 6e 20 11) bergssluttning 1988 (UU). *Vallda* Danevarden (6B 6d 03 25) 1987 (UU). *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 42 29) spontant uppkommen buske i halvt förvildad trädgård, 1980-talet och senare (TE).

Cotoneaster niger – svartoxbär

Först uppgiven av Wahlberg 1820 under namnet *Mespilus cotoneaster* β *nigra* från *Varberg* Domsö och Näset. Då ny för vetenskapen. Belägg från Näset 1819 (P. F. Wahlberg i UPS). Arten växer fortfarande i området. Sannolikt är denna typlokal identisk med den för rött oxbär *C. scandinavicus* (Hylmö 1993). – Den av Fries 1818 från Varberg uppgivna *Mespilus cotoneaster* β *depressa* avser möjligen svartoxbär.

Svartoxbär är en ursprunglig art. I stort har den samma ståndortskrav som rött oxbär *C. scandinavicus* men tycks vara något mera närings-

krävande. Åtminstone i nordligaste Halland växer den främst i sydvända berg och branter med basisk berggrund samt på steniga torrbackar med skalgruspåverkan.

Karta 144. 18 rutor (8 %). Sällsynt från Falkenbergstrakten till gränsen i norr. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Falkenberg *Eftra* Sallebjäret (5C 0a 3- 4-) 1979, 1980 (URP herbarium); Grosslan (5C 0b 4- 0-) 1983 (URP herbarium). *Ljungby* Lastad, 200 m S om gården Klitten (5C 4a 32 08) bergbrant 1990 (PW i LD, bestämd av B. Hylmö). *Skrea* Smörkull (5C 1a 23 25) bergbrant 1980-talet (NGN herbarium, bestämd av B. Hylmö); Grimsholmen (5C 1a 21 13) klippor nära havet 1983 (NGN herbarium, bestämd av B. Hylmö). **Varberg** *Lindberg* Torvik (5B 8g 01 29) strandhällar 1980-talet (IL). *Varberg* Varberg, Hästhagaberget (5B 7g 00 42) ljungmark i hällterräng 1990 (IL); V om St. Apelvik (5B 6g 41 42) bland klappersten 1980-talet (IL). Känd från området sedan 1819 (se primäruppgift). *Veddige* 400 m O om Broaräng (6B 0h 16 27) bergbrant med lövskog 1995 (IL). *Värö* Sanddamm (5B 9f 40 36) kusthed med ljung 1980-talet (CFL). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 3f 45 18) klippmark 1980-talet (JK m fl); Tjolöholms mellanskog (6B 4f 02 19) buskmark mot havet 1990 (LSa, IB, GT); Tjolöholm, Kullen (6B 4f 07 44) rikligt i sydbranter 1994 (JK). Känd från området sedan 1920-talet (se nedan). *Onsala* Malö (6B 2d 42 28) stenig gräsmark 1990 (ELj, UU); Sönnerbergen (6B 3d 12 42) stenig buskmark nära havet 1990 (JJ); Knaståsberget (6B 3d 18 45) bergssluttning 1992 (UU); Hållsundsudde (6B 3e 01 06) ljungbevuxen bergssluttning 1991 (UU). *Släp* V om Klev (6B 6d 17 40) bergssluttning 1988 (UU); Hultaberget (6B 6d 45 29) 1987 (UU); Lycker (6B 6e 36 00) bergssluttning 1987 (UU); Trolludden (6B 6d 34 32) stenig torrsluttning mot viken 1987 (JK, JJ). *Vallda* Klasberg (6B 5e 27 19) bergknalle 1991 (UU); Råhagen (6B 5d 43 43) bergknalle 1994 (IB, GT, LSa). *Ölmevalla* Ölmanäs (6B 2f 38 02) strandklippor 1983 (JK).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Skrea* Hansagård (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Sällstorp* berg ovan Ulvatorp 5 mot kyrkan 1971 (M. Ohlander i GB); SO om St. Råred, på bergssluttning 1971 (M. Ohlander i GB). *Varberg* se primäruppgifter; utan årtal (herbarium E. Fries i UPS); 1881 (J. A. Gabrielsson i UPS), i området ännu på 1980-talet. *Veddige* Syllinge 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i S); 300–400 m SSV om Gubbero, västsluttning 1969 (M. Ohlander & H. Steineck i GB); Kullaberg, O om gården nedom berget och ostsidan under berget, båda 1969 (M. Ohlander i GB). *Värö* L:a Sunnvära (I. Johansson enligt Svenson 1928); 350 m NNO om omform. stn. mot E 6 1961 (M. Ohlander i GB). *Ås* Parten (Ohlander 1972). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, flera uppgifter (bl a S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924 och Nilsson 1966 a), i området ännu 1994 (se ovan); OSO om Djäknegården vid Lygnerns strand 1961 (M. Ohlander i GB). *Lindome* 300–400 m S om Berget, brant västberg 1960 (M. Ohlander i GB); O om Greggered vid vägen 1959 (M. Ohlander i GB); Ersgården, berg vid landsvägen (M. Ohlander i GB). *Onsala* Gottskär (Ahlfvengren 1924) och 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i S); vid Stibergs villa 1929 (W. Palmaer i S); Råö (Ahlfvengren 1924); Gövik 1945 (N. Alroth i GB); Ledet; V om Prästäng; Röserås 1934 (samtliga F. Lundberg i handskrift 1949); Skifta 1954 (F. Lundberg i GB). *Släp* Särö 1877 (A. G. Eliasson i LD och UPS); Skallbergen (Leffler 1863); Skörvalla 1960 (B. Åman i S). *Tölö* Töleberget 1910 (Ahlfvengren i GB och S) och 1954 (Holmdahl 1954); Varla nr 3 (= Bräckan) 1957 (F. Lundberg i GB). *Ölmevalla* Åsa 1921 (R. Ohlsén i UPS) och 1961 (Ericson 1962); Örmanäshalvöns SO-sida 1918 (F. Lundberg i handskrift 1949).

Cotoneaster cf. **przewalskii** – przewalskyoxbär

Tidigare ej publicerad.

Tillfälligt förvildad prydnadsbuske.

1 ruta (1 %).

Halmstad *Söndrum* Jutarums idrottsplats (4C 7d 01 11) gles talldunge, förvildad, 1 buske 1994 (KG herbarium, bestämd av B. Hylmö).

Cotoneaster scandinavicus – rött oxbär

C. integerrimus

Först uppgiven av Fries 1814 under namnet *Mespilus cotoneaster* från *Träslöv* Fiskläget. Belägg från lokalen utan årtal (herbarium E. Fries i UPS). Arten har nyligen brutits ut ur *C. integerrimus* (Hylmö 1993). Den för vetenskapen nya arten har beskrivits på material från *Varberg*. Holotyp är en kollekt från *Varberg* Hästhagaberget, Apelviken 1925 (S. Svenson i LD). Denna typlokal är sannolikt samma som för *C. niger* (Hylmö 1993).

Rött oxbär är ursprunglig. Den ljus- och värmeälskande arten växer främst i solexponerat läge i klipphedsterräng vid kusten samt i berg- och rasbranter i övergångsbygden. Från en blockig betesmark försvann den när området började betas av får.

Karta 145. 45 rutor (20 %). Ganska vanlig från Varberg och norrut, ganska sällsynt på kustslätten mellan Varberg och Halmstad. Saknas med något undantag i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i kusttrakterna i mellersta och norra Halland.

Crataegus – hagtornar

Ett gammalt provinsnamn på olika hagtornsarter [och även slån *Prunus spinosa*] är *tjörne* eller *törne*. Enligt Osbeck (1788) även *haventorn*.

Av nedan upptagna hagtornsarter kan samtliga utom häckhagtorn vara ursprungliga. Särskilt trubbhagtorn, men i någon mån även de övriga arterna, har emellertid också förvildats från

145. Rött oxbär *Cotoneaster scandinavicus*.

146. Rundhagtorn *Crataegus laevigata*.

147. Spetshagtorn *Crataegus rhipidophylla* var. *rhipidophylla*.

planterade exemplar. Frukterna sprids med fåglar. Arterna användes som häck- och prydnadsväxter samt i viltskyddssammanhang. Om man undantar häckhagtorn *C. grayana* korsar sig arterna lätt med varandra och svårbestämda mellanformer är vanliga (Christensen 1992). Släktet är inte tillfredsställande utrett.

Crataegus grayana – häckhagtorn

Tidigare ej publicerad.

Häckhagtorn härstammar från nordöstra Nordamerika och användes i Sverige som häck- och prydnadsväxt.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Tjärby* Genevad station, gräsmark, ovisst om kvarstående eller förvildad 1990 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Crataegus laevigata – rundhagtorn

Först uppgiven av Wilse 1784 från *Ö. Karup* 1776.

Rundhagtorn är ursprunglig men i någon mån även planterad. Den växer i lundartad vegetation på ganska näringsrik och ofta lerig mark, främst i fuktiga men ibland även i ganska torra miljöer. Typiska växtplatser är hasselrika lövridåer mellan bergbranterna och dalbottnarnas odlingsmark samt jordbruksbygdens lövdungar, bäckdalar, alkärr, märgelhåle- och lertagskanter. Dessa ståndorter ingår ofta i natur- och kulturbetesmarker.

Karta 146. 75 rutor (34 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, saknas i skogsbygden utom i **Halmstad** och **Kungsbacka**, där arten är sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Crataegus monogyna – trubbhagtorn

Först uppgiven av Fries 1818 ('Här och var i Halland').

Trubbhagtorn är ursprunglig men också odlad och förvildad. De vanligaste växtplatserna är hävdade eller igenväxande naturbetesmarker med lövdungar och snår. Ofta ingår berghällar och rösen i biotopen. Den växer också utmed bäck- och åstränder, kring märgelhålor, i lövbryn samt på åker- och vägrenar.

160 rutor (72 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Crataegus rhipidophylla var. lindmanii – korallhagtorn

C. calycina ssp. *calycina*

Först uppgiven av Ohlander 1967 under namnet *C. calycina* från *Gällinge* Herred i V nedanför mindre bergbrant vid fält 1966. Belägg i GB.

Korallhagtorn växer på ungefär samma ståndorter som trubb- och spetshagtorn *C. monogyna* och *C. rhipidophylla* var. *rhipidophylla* men är mycket ovanligare.

8 rutor (4 %). Sällsynt i den västra delen.

Laholm *Laholm* Såghuset (4C 3g 10 16) lövslänt mot Lagan 1980-talet (RK). *Tjärby* N om Daggarp (4C 4f 37 47) naturbetesmark 1983 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Rävinge* Bonnasgård (5C 0c 02 44) vid Suseåns gamla fåra 1985 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Söndrum* Söndrum, 400 m O om pkt 42,9 (4C 7c 08 48) lövdunge, en liten buske med frukt 1989 (KG). **Falkenberg** *Vessige* Sjösgärde (5C 4d 15 24) vid markväg 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Skällinge* Liagärde (5B 9j 22 25) betesmark 1980-talet (IL). Känd sedan 1973 (se nedan). *Valinge* SO om Prästgårdsås, vid landsvägen 1980-talet (IL). Känd sedan 1973 (se nedan). *Ås* NV om Åskloster 1988 (B/SS).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Skällinge* S om Liagärde, nära landsvägen 1973 (M. Ohlander i GB), ännu på 1980-talet (se ovan); Siggebol 1975 (M. Ohlander i GB). *Valinge* 350 m SSV om kyrkan, hassellund 1973; SO om Prästgårdsås, vid landsvägen 1973 (båda M. Ohlander i GB). På sistnämnda lokal ännu på 1980-talet (se ovan). *Veddige* Låke, bergsstup vid åker nära grustaget 1969 (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Gällinge* se primäruppgift.

Crataegus rhipidophylla var. **rhipidophylla** – spetshagtorn

C. calycina ssp. *curvisepala*

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* under namnet *C. curvisepala*. Äldsta belägg från *Breared* Fröböke 1919 (F. Hård av Segerstad i GB).

Spetshagtorn växer i liknande miljöer som trubbhagtorn *C. monogyna*.

Karta 147. 51 rutor (23 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden.

Filipendula ulmaria – älggräs

Ett gammalt provinsnamn är *byttegräs* [även lokalt om mattlummer *Lycopodium clavatum*]. Växterna användes vid tvättning av träkärl.

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Spiraea Ulmaria* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S). Funnen i postglaciala sediment (ca 3000–2000 f. Kr) på norra sidan av Genevadsån vid Genevad 1994 (A. Andersson muntl).

Älggräs, som är ursprunglig, bildar bestånd av växlande storlek på åtminstone tidvis fuktig/blöt och gärna översilad mark. Vanliga växtplatser är källkärr och fuktsvackor i lövskogar samt alkärr och alridåer längs sjöar och vattendrag. Arten är också vanlig i måttligt betade eller igenväxande fukt- och kärrängar samt längs fuktiga diken och renar. Älggräset gynnas kraftigt av upphörd hävd och blir ofta dominerande på igenväxande, näringsrika ängs- och betesmarker.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. Saknas dock i ett par rutor i det stora, näringsfattiga myrområdet i landskapets sydöstra del. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Filipendula vulgaris – brudbröd

Äldre lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *galteknappar* och *jordgaltar*. Troligen av att svinen bökade upp rotknölarna.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Spiraea Filipendula* som sällsynt. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Brudbröd är en ursprunglig men betesgynnad art. I norra Halland utgör den kalkgynnade växten ett karakteristiskt inslag i de rika, sydvända branternas vegetation. I övrigt växer den ganska sparsamt i solöppna, torra/friska och ofta blockiga naturbetesmarker (fig 90) samt på åkerhällar och åkerrenar. Några gånger är den också funnen på järnvägsområden.

Brudbröd, som minskat under 1900-talet, hör till den grupp av växter som hotas genom att naturbetesmarker blir allt ovanligare. Även gräsens ökande dominans genom kvävenedfallet bidrar till försämring av artens fortlevnadsmöjligheter.

Karta 148. 89 rutor (40 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden men med vissa luckor; sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Fragaria × ananassa – jordgubbar

Först uppgiven av Blom 1936 från *Falkenberg* valskvarnen under namnet *F. hybrida*.

Jordgubbar odlas allmänt i landskapet och då och då hittar man tillfälligt förvildade eller kvarstående exemplar.

10 rutor (4 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

148. Brudbröd *Filipendula vulgaris*.

149. Parksmultron *Fragaria moschata*.

150. Smällspirea *Physocarpus opulifolius*.

Fragaria moschata – parksmultron

Först uppgiven av Fries 1818 från *Våxtorp* Åttarp [sannolikt nutidens Åstarp], Vindrarp under namnet *F. elatior*. Detta är den första litteraturuppgiften om förvildade parksmultron i Sverige (Hylander 1971).

Den i äldre tid odlade arten växer nu som förvildad och naturaliserad i lövskogsbryn samt på väg- och åkerrenar i anslutning till trädgårdar och gammal tomtmark.

Karta 149. 52 rutor (23 %). Ganska sällsynt och med luckor i de östra och norra delarna. – Ahlfvengren (1924): flerstädes (ursprungligen förvildad).

Fragaria vesca – smultron

Äldre provinsnamn är *jorbär* och *jolbär*.

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Fraga* från Varberg. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i S).

Smultron är en ursprunglig men mycket kulturgynnad art. I mer eller mindre naturlig vegetation växer den i lövblandskogar och tall/lövskogar, på havsstrandhedar samt i bergbranter och hällmarksterräng. Vanligare smultronmiljöer är naturbetesmarker, bryn och gläntor, vägrenar, vägslänter och liknande torra gräsmarker.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Fragaria vesca × viridis – smultron × backsmultron

Tidigare ej publicerad. Äldre belägg: **Varberg** *Träslöv* Näset 1910 (Ahlfvengren i S). *Varberg* Apelviken, i örtrik äng 1929 (G. Samuelsson resp W. Palmaer i S samt R. Ohlsén i GB och UPS, det sistnämnda bestämt av G. Samuelsson).

Aktuella uppgifter saknas.

Fragaria virginiana – scharlakanssmultron

Tidigare ej publicerad.

Förr odlad smultronart som vi saknar aktuella uppgifter om. Den härstammar från östra USA.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Enslöv* Årnilt, skuggig ört-, gräs- och buskmark, förvildad 1948 (H. Andersson i LD, av insamlaren kallad *F. grandiflora*. Bestämd av T. Karlsson 1985). Enligt anteckning på etiketten odlad omkring 1910. **Varberg** *Varberg* Kusastugan 1935 (N. Elemo resp B. Hylmö i LD).

Fragaria viridis – backsmultron

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *F. collina* ('I skogsbackar, tillsammans med smultron').

Backsmultron är ursprunglig men kulturgynnad. Den ljusälskande, konkurrenssvaga och kalkgynnade arten växer vid havet på torr, solöppen gräsmark i anslutning till skalgrus.

4 rutor (2 %). Sällsynt i den norra delen. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Träslöv* S om Läget, Svarthall (5B 6h 04 05) torr strandäng 1980-talet (HEG). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen (6B 1d) gräsmark N om jordkällaren och innanför stenmuren NV om stora huset (Unger 1992); Malö (6B 2d) 1989 (UU). Känd sedan 1924 (se nedan). *Ölmevalla* på flera platser efter stranden från Näsbokroks naturreservat till Hästholmen, t ex vid 6B 2f 29 01, torr strandsluttning med skalgrus 1989 (JK); Stenudden (6B 2f 32 15) torr strandsluttning med skalgrus 1989 (JK). Känd från området sedan 1959 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* Nya Skottorp (Theorin 1865). **Halmstad** *Söndrum* Tylön 1891 (K. Ouchterlony i GB). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting, på banvallen 1912 (S. Svenson i LD). *Ullared* Fridhemsberg (C. Bliding enligt Hård av Segerstad 1927). **Varberg** *Träslöv* Näset 1910 (Ahlfvengren i GB och S). *Varberg* Apelviken, södra delen av Gubbeberget 1947 (B. Peterson i GB). **Kungsbacka** *Lindome* Lyckan (Ekberg enligt Hård av Segerstad 1927). *Onsala* Malön (Ahlfvengren 1924) och 1953 (S. Holmdahl i GB). Ännu 1989 (se ovan). *Släp* Kullen 1905 (J. E. Palmaer i GB, LD och UPS); Stora Klev 1944 (S. Holmdahl i GB). *Ölmevalla* Bråtaviken 1959 och 1965; viken S om S:t Lars kapell 1960; Hästholmen 1959 (samtliga Ö. Nilsson i LD). I området ännu på 1980-talet (se ovan).

Geum hispidum – sträv nejlikrot

Uppgiven av Fries 1818 från *Karup* [*Ö. Karup*?], *Varberg*. Då ny för Sverige. Belägg från *Varberg* [numera *Lindberg*] Balgö utan årtal (E. Fries i UPS). Till Reichenbach sände Fries exemplar med uppgiften "Ad Kamp [Karup?] in Hallandia". Dessa låg till grund för avbildningen i "Iconographia botanica" från 1823 (Sterner 1921).

Andra uppgifter eller insamlingar saknas. Sterner (1921) framför misstanken att kollekten från Balgö skulle vara feletiketterad och egentligen vara insamlad i Blekinge.

Sträv nejlikrot växer i Sverige numera endast i östra Småland och på en lokal i vardera Blekinge och Södermanland. I övrigt är arten bara känd från nordöstra Spanien. Den är placerad i hotkategorin hänsynskrävande (Aronsson m fl 1995).

Geum rivale – humleblomster

Ett gammalt lokalnamn från *Okome, Köinge, Fagered* och *Ullared* är *kattekuddar*. Blomman har liknats vid katttestiklar [*kåddar*]. Samma namn har även använts om gul fetknopp *Sedum acre*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Humleblomster är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer beståndsbildande i fuktiga lövblandskogar, särskilt på översilad mark och i anslutning till källflöden och bäckar samt i alkärr. Arten är också vanlig i fuktiga betesmarker och slåtterängar samt i anslutning till diken, dammar och märgelhålor.

199 rutor (89 %). Vanlig. Något lägre frekvens närmast kusten och i skogsbygden. Saknas i de myrrikaste och näringsfattigaste områdena i öster och sydöst. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Geum rivale × urbanum – humleblomster × nejlikrot

Först uppgiven av Fries 1818 från *Halmstad* Slottsmöllan. Äldsta daterade belägg från *Halmstad* Slottsmöllan 1815 (herbarium E. Fries i UPS).

Denna bofasta och vanligen fröbildande hybrid uppkommer ganska lätt där föräldraarterna växer i varandras närhet. Oftast finner man den på ganska skuggig, fuktig och mer eller mindre kulturpåverkad mark nära bebyggelse.

Eftersom man i stort sett endast lägger märke till växten under den ganska korta blomningstiden på försommaren är den säkert vanligare än vad nedanstående siffror anger.

43 rutor (19 %). Ganska vanlig i övergångsbygden, ganska sällsynt i övriga områden utom i den södra hälften av skogsbygden, där växten i stort sett saknas, beroende på att *G. rivale* är sällsynt eller saknas. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

En lämplig besökslokal finns i **Halmstad** *Vapnö* i fuktig lövblandskog omedelbart NO om slottsparken intill vägen mot Stålsberg. Se även s 112.

Geum urbanum – nejlikrot

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Nejlikrot är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den växer i friska/fuktiga lövblandskogar och alkärr men framför allt, och oftast rikligt, på en mängd olika kulturståndorter som lövdungar och lövridåer i betesmarker, renar, bryn, gärdesgårdar, snår, häckar, parker och olika ruderatmarker.

Nejlikroten har ökat i frekvens under senare delen av 1900-talet. Troligen gynnas den av den rika tillgången på igenväxningsmarker och av kvävenedfallet.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Holodiscus discolor – vippspirea

Tidigare ej publicerad.

Vippspirea är en prydnadsbuske från västra Nordamerika som inte odlas särskilt ofta i vårt land. I Halland är den funnen tillfälligt förvildad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Veinge* Bästhult (4C 6j 44 24) i igenväxande åker mot väg, sannolikt förvildad från trädgård, 1985 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Malus domestica – apel

I södra Halland ofta kallad *eble*.

Först uppgiven av Leffler 1863 från *Släp* under namnet *Pyrus malus* var. *tomentosa*.

Aplar ser man ofta kvarstående eller förvildade på renar, i bryn, utmed vägar och intill bebyggelse. Till synes förvildade exemplar kan vara ympade på vildaplar (Ekholm m fl 1991). Se också angående apelåkrar i artikeln om *Lidhultsskogen i Drängsered* s 140. Apeln härstammar från sydöstra Europa och västra Asien.

39 rutor (17 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. – Ahlfvengren (1924) tar upp apel under namnet *Pyrus malus* var. *mitis* men lämnar ingen frekvensuppgift.

Malus sylvestris – vildapel

Några äldre provinsnamn är *eble*, *abul(l)*, *järsabel* [gärdesäpple], *skoeble* [skogsäpple] och *surskrabba*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 från Hasslövs bokskog och ängar under namnet *Pyrus malus*, som i äldre tid också innefattade *Malus domestica*.

Det är ovisst om vildapeln är ursprunglig eller om den redan under stenåldern infördes av människan. Den växer främst i glesa löv- och blandskogar, hagmarker och öppna naturbetesmarker.

Vildapeln har ökat under 1900-talet som en följd av den ökade tillgången på igenväxningsmarker och skogsdungar.

216 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Physocarpus opulifolius – smällspirea

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1894 (E. Lyttkens i LD), men troligen från en odlad buske.

Smällspirea odlas som prydnadsbuske. Förr planterades den ofta i anslutning till stationsområden och banvaktsstugor samt vid en del vattenkraftstationer. Den kvarstår länge och kan även förvildas. På några platser utmed Lagans stränder växer den t o m fullt naturaliserad i strandzonens buskvegetation.

Arten härstammar från nordöstra Nordamerika och det första fyndet i Sverige av förvildade exemplar gjordes 1923 i Göteborg.

Karta 150. 18 rutor (8 %) men kanske inte alltid antecknad. Troligen sällsynt.

Laholm *Knäred* 200 m V om pkt 67,71 (4C 3j 21 38) stranden vid Lagans gamla fåra 1990 (PW, H. Gudmundsson). *Laholm* NO om Hökhult, naturaliserad i blandskog utmed en ganska lång sträcka av den södra Lagastranden, t ex vid 4C 4f 21 01 1980-talet (PW); Lagans gamla strömfåra N och NV om Ysby kyrka (4C 3g 14 43 och 3h 23 00) naturaliserad på flera platser i strandkanten 1980-talet (YJ). Känd sedan början av 1960-talet (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* Genevad (4C 5f 01 43) ruderatmark vid järnvägen, kvarstående och förvildad 1980 (KG). *Enslöv* Åled (4C 8f 46 03) järnvägsområde, kvarstående 1986 (KG). *Halmstad* Mickedala (4C 7d 25 26) åkerren mot villaområde, kvarstående 1983 (KG). *Slättåkra* Nissaström (5C 1f 00 41) kvarstående i snår 1993 (KG). *Snöstorp* Brogård (4C 7e 28 48) södra vägdiket vid väg 25, en buske, förvildad 1991 (KG). **Falkenberg** *Askome* Yngeredsfors (5C 5c 09 43) sluttning vid gamla kraftverksfördämningen 1992 (NGN). *Fagered* Lia (5C 9d 03 42) förvildad vid f d banvall 1988 (KG, NGN). *Falkenberg* Herting (5B 2j 32 49) i bryn i sluttningen mot Ätrans gamla fåra 1995 (NGN). *Gunnarp* O om kyrkan (5C 7f 44 15) vid Ätran 1991 (KG); Fegen (5C 6g 45 20) mellan väg 153 och sjön Fegens strand 1990 (KG). *Ljungby* Stavbäck (5C 4b 41 24) vägkant, förvildad 1981 (SU). **Varberg** *Hunnestad* VNV om Åreberg (5B 7i 24 05) vid den gamla banvallen 1993 (IL). *Lindberg* vid Berget (5B 8h 13 16) kvarstående 1993 (IL). *Veddige* 300 m SSO om kyrkan (6B 0i 38 04) gammalt grustag 1995 (IL).

Potentilla anserina – gåsört

Gausamad [gåsmat] och *sölverbla* [silverblad] är äldre lokalnamn.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Gåsört är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation växer den på obetade strandängar och tånggödslade sand-, grus- och stenstränder vid havet. Den ljusälskande, betes- och kvävegynnade arten är också vanlig i friska/fuktiga betesmarker, på vägrenar, markvägar och gårdsplaner samt vid gödselstäder och på ruderatmarker.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Potentilla argentea – femfingerört

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Arten är mycket mångformig och numera delas den vanligen i två underarter, femfingerört ssp. *argentea* och stor femfingerört ssp. *impolita* (se Mossberg m fl 1992 och Pedersen 1995). Under inventeringen har vi inte skilt ut de båda underarterna.

Femfingerört är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den ljusälskande och konkurrenssvaga arten växer på torr, solig och mer eller mindre vegetationsfattig mark. I tämligen naturlig miljö finner man den på havsstrandhedar och hällmarker. Betydligt vanligare är den emellertid på olika kulturståndorter som torra naturbetesmarker, vägkanter, järnvägs- och industriområden, gamla husgrunder, murar, grustag och grusplaner.

216 rutor (97 %). Mycket vanlig men med något lägre frekvens i skogsbygden, särskilt i den sydöstra delen. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Potentilla atrosanguinea – blodfingerört

Tidigare ej publicerad.

Blodfingerört är en prydnadsväxt som härstammar från Himalaya.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Ullared* Kogstorp (5C 7c 15 11) utanför ladugård, tillfälligt förvildad 1990 (IS herbarium, bekräftad av NGN).

[**Potentilla crantzii** – vårfingerört]

Både Osbeck (1788) och Fries (1818) tar upp *P. verna* L., som vid den tiden omfattade de båda nuvarande arterna vårfingerört *P. crantzii* och småfingerört *P. neumanniana*. Lindeberg (1878) har med båda arterna men *P. crantzii* endast från Bohuslän. Ahlfvengren (1924) anger Osbecks *P. verna* som primäruppgift för *P. crantzii* och dessutom ett fynd från *Onsala* Gottskär baserat på herbarieexemplar av B. Halle. [Vi har inte kunnat finna detta belägg i något av de offentliga herbarierna.]

Arten är också uppgiven från Valinge lyng (Appel & Olsson 1974).

Aktuella uppgifter saknas.

Den kalkgynnade vårfingerörten har sin huvudsakliga utbredning i fjälltrakterna och i mellersta Sverige. De närmaste växtplatserna finns i södra Bohuslän och Västergötland.

Potentilla erecta – blodrot

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Tormentilla erecta* men utan lokaluppgift. I handskrift (karta) 1725 av Wüchman från *Valinge*. Äldsta belägg från 1784 utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Blodrot är ursprunglig men kulturgynnad. Den kan växa både torrt och fuktigt, ljust och halvskuggigt. I naturlig eller någorlunda naturlig vegetation finner man den i berg- och rasbranter, på klipphedar, i kärr, på strandängar och mader samt i glesa löv- och blandskogar. Vanliga kulturståndorter är hyggen, hagmarker, öppna betesmarker, igenväxande ängsmarker samt åker- och vägrenar.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Potentilla fruticosa – tok

Först uppgiven av Söderberg 1930 från *Halmstad* förvildad på kasernområdet. Äldsta belägg från *Halmstad* 1891 (C. Tillman i S).

Tok är en allmänt odlad prydnads- och häckväxt som förvildas, åtminstone tillfälligt.

19 rutor (9 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Spridd i hela landskapet.

I odling förekommer ett flertal olika sorter av tok med varierande blomfärg från mörkgult till vitt. Samtliga kan förvildas men under inventeringen har vi inte hållit isär dem.

Potentilla intermedia – finsk fingerört

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen enligt belägg från 1910 (S. Svenson i LD).

Finsk fingerört är en sent inkommen, kulturberoende växt som är under spridning. Den oftast tvååriga arten växer på torr, solexponerad och vegetationsfattig ruderatmark vid t ex industrier, järnvägar, hamnar och avfallstippar samt på vägkanter.

Arten, som härstammar från östra Europa och Sibirien, är känd som vildväxande i Sverige från och med senare delen av 1800-talet. Enligt Hård av Segerstad (1924) förekom arten som tillfällig gäst i dåliga, glesa vallar, vilket bör betyda att åtminstone en invandringsväg gått via vallfrö.

Karta 151. 17 rutor (8 %). Sällsynt i den södra hälften.

Laholm *Knäred* V om Skräddarebygget (4D 3a 44 24) vid sågverksdammen 1990 (PW, bekräftad av KG). *Ö. Karup* NO om Stensåns utlopp (4C 2d 03 45) kulturpåverkad strandhed 1991 (PW). **Halmstad** *Getinge* Öringe (5C 0c 33 17) vid dammens norra ände, hårt betad vall 1984 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Halmstad* yttre hamnen (4C 6d 46 48 och 6e 46 00) ruderatmark 1983 (KG); Slottsmöllan (4C 7e 42 03) avfallstipp i f d lertag 1986 (KG herbarium). *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 26 07) avfallstipp 1985 (BT herbarium, bekräftad av KG); Johansfors, järnvägsstation (5C 0f 47 28) sandig mark 1988 (PW); Nissaström (5C 1f 05 47) spårområde vid godsmagasin 1983 (KG). *Söndrum* Stenhuggeriet (4C 6c 40 35) stenbrott 1986 (PW, bekräftad av KG). *Tönnersjö* L. Brunskog (4C 6f 20 38) i trädgård, spontan 1993 (A. Nilsson herbarium, bekräftad av KG). **Hylte** *Torup* järnvägsstationen (5C 3g 28 41) spårområdet 1988 (KG herbarium); Rydöbruk (5C 3h 28 30) industritomt 1989 (KG herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnområdet (5B 2j 25 29) 1983 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Köinge* Ätrafors (5C 5b 26 36) grusplan 1983 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Morup* Stranninge (5B 4i 0- 0-) vägkant i sommarstugeområde 1983–84 (SU). *Vessige* mellan Sjönevad och Sjöaslätt (5C 4c 2- 4-) vägkant 1980-talet (SK). *Vinberg* Sannagård, vägen mot Kronogård (5C 3a 47 23) vägkant 1982 (SU, bekräftad av NGN).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift. **Varberg** *Värö* Jeppes 1952 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Idala* Hofors, vid vattenfallet 1958 (S. Holmdahl i GB). *Lindome* Dvärred 1952 (F. Lundberg i GB).

Potentilla neumanniana – småfingerört

P. tabernaemontani

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *P. minor* Gil. som sällsynt i [egendomligt nog] södra Halland. Äldsta belägg från *Varberg* utan årtal (C. J. Lindeberg i GB). Se också kommentar under vårfingerört *Potentilla crantzii*.

Småfingerört är möjligen ursprunglig. Den är ganska kustbunden och växer på torr, öppen mark med lågvuxna gräs och örter, t ex steniga strandängar, klippterräng och backsluttningar.

7 rutor (3 %). Ganska sällsynt i **Varberg**, en lokal i **Kungsbacka**. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Lindberg* Trillsberg, södra sidan (5B 8h 11 14) i skrevor 1989 (IL); G:a Varberg (5B 8g 25 40) på toppen av berget 1980-talet (IL). *Träslöv* G:a Köpstad, Segersnäs (5B 5h 46 13) strandäng, rikligt 1991 (IL); Svarthall (5B 6h 05 05) torr strandäng 1980-talet (IL). *Varberg* västra delen av St. Apelvik (5B 6g 42 42) strandängsfragment 1988 (IL), känd sedan 1925 (se nedan); L. Apelviken, framför infarten till Kusthotellet (5B 6g 49 42) ängsmark 1980-talet (IL); Hammerkullen (5B 7h 40 24) torr ängsmark 1980 (IL). *Ås* Årnäsreservatet, nordvästra delen (5B 9f 19 42) strandäng 1990 (IL). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Näsbokrok naturreservat (6B 2f 29 02, 30 07) stenig strandäng 1982, 1988 (JK). Känd sedan 1971 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Grimeton* Tjärby 1924 och *Träslöv* Apelvik (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Näs (Svenson 1928). *Varberg* se äldsta belägg, 1899 (J. A. Leffler i S); på torra backar mellan staden och Fästningen 1881 (J. A. Gabrielsson i GB) samt 1913 (Ahlfvengren i S); Apelviken 1925 (S. Svenson i UME), 1929 (W. Palmaer i S). Ännu 1988 (se ovan). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Örmanäshalvön tämligen allmän (Elfström 1971). Ännu 1988 (se ovan).

[**Halmstad** *Halmstad* 1866 (F. Elmqvist i S). Enda uppgiften någonsin från *Halmstad* och med tanke på Elmqvists många felaktiga lokaluppgifter bör även denna ifrågasättas.]

Potentilla norvegica – norsk fingerört

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti Haslöfs trägård enligt Osbeck'). Äldsta belägg från *Hasslöv* på gångar i lövgård 1790 (P. Osbeck i S).

Norsk fingerört är en kulturberoende art som främst inkommit under 1800-talet från andra delar av Europa. Den ljusälskande och konkurrenssvaga växten trivs på torr, störd och mer eller mindre vegetationsfri mark – industritomter, hamnar, järnvägsområden, vägkanter och grusiga P-platser, avläggsplatser för timmer, grustag, jordvallar, grönsaksland och avfallstippar. Den vanligen ettåriga växten är bofast i landskapet men ganska obeständig på enskilda lokaler.

Sannolikt hade Osbeck infört arten till prästgårdsträdgården i Hasslöv, där den sedan förmodligen självsådde sig (se äldsta belägg). Fries (1818) uppger i varje fall att Osbecks "planta" var odlad. Huvudsakligen bör växten ha nått landskapet med frövaror och mot slutet av 1800-talet uppträdde den som åker- och vallogräs (Neuman 1884; Lyttkens 1885). Genom förändrade brukningsmetoder har den sedan fördrivits från jordbruksmarken och är nu bunden till andra typer av starkt kulturpräglade ståndorter.

151. Finsk fingerört *Potentilla intermedia*.

152. Norsk fingerört *Potentilla norvegica*.

153. Revfingerört *Potentilla reptans*.

Norsk fingerört har ökat under 1900-talet. Den sprids huvudsakligen med väg- och järnvägstrafik.

Karta 152. 45 rutor (20 %). Ganska vanlig i den södra hälften, sällsynt i den norra. – Ahlfvengren (1924): flerstädes sporadisk.

Potentilla palustris – kråkklöver

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Comarum palustre* men utan lokaluppgift. Två belägg från 1700-talet utan lokaluppgifter (L. Montin och P. Osbeck i S).

Kråkklöver är ursprunglig men något kulturgynnad. Den bildar vanligen kraftiga och ibland helt dominerande bestånd på blöt, eller tidvis upptorkande, mark med växlande näringsinnehåll – i kärr, gärna gungflyartade, på sötvattensstränder, både på landstranden och på grunt vatten, samt i sumpskogar, fuktängar och diken.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Potentilla recta – styv fingerört

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* på Tivoliparkens gräskanter 1906–08 samt från *Veinge* mellan Veinge och Skogsbo [Skogaby] station på banvallen 1909. Belägg från *Halmstad* på Norr på en åkerren 1908 och 1909 (Ahlfvengren i S). Ett äldre, men troligen odlat ex, finns från Oshult [sannolikt från trädgården vid säteriet Oshult i *Hishult*] utan årtal (P. Osbeck i S). Jfr nedan.

Styv fingerört är en huvudsakligen ganska sent inkommen, flerårig art som främst är funnen på torr, starkt kulturpåverkad mark. Med ett par undantag har de flesta förekomsterna varit ganska obeständiga men arten bör ändå betraktas som bofast i landskapet. Den har troligen införts oavsiktligt med frövaror.

Enligt ovan kan arten också ha odlats i landskapet redan i slutet av 1700-talet. Från Västmanland finns också uppgifter om tidig odling (Malmgren 1982).

Arten härstammar från mellersta och östra Europa. I Sverige är den känd som vildväxande sedan 1840-talet.

8 rutor (4 %). Sällsynt.

Laholm *Våxtorp* Tormarp, N om bron över Smedjeån (4C 2g 07 42) vägren 1980-talet (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan). **Falkenberg** *Falkenberg* Skrea strand (5B 2j 10 39) torr gräsmark vid badhytter intill Klittervägen 1988 (H. Fribing, NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Köinge* Ätrafors (5C 5b 26 36) grusplan 1983 (SU). *Ljungby* Hällarp (5C 4a 17 26) ruderatmark början av 1980-talet (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson), kvar ännu 1993 (NGN); Lerdala (5C 4b 46 13) vägkant 1981 (SU). *Morup* Glommens hamn, grusig ruderatmark, några plan-

tor 1982 (TE fotodokument i GB). **Kungsbacka** *Hanhals* Hanhals holme (6B 5f 01 10) vägkant 1995 (JK). *Släp* Gövik (6B 6d 18 28) sydvänd klippavsats nära havet 1989 (UU). Känd sedan 1954 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* och *Veinge* se primäruppgifter; *Våxtorp* vid vägskälet till Rännesiöv N om bron över Smedjeån 1962 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Lindome* Kimmersbo 1961 (M. Ohlander i GB); Högsered på vägslänt (Ohlander 1963). *Onsala* 1924 (T. Nordström i S); på sandås N om kyrkan O om kvarnen 1934 (F. Lundberg i GB). *Släp* Särö 1954 (O. Johansson i GB) = på klippavsats vid havet 1961 (S. Holmdahl i GB). Ännu 1989 (se ovan).

Potentilla reptans – revfingerört

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Det är tveksamt om revfingerört är ursprunglig i området. I dag är den i varje fall starkt kulturgynnad och i hög grad bunden till järnvägsområden, väg- och åkerrenar samt ruderatmarker.

Karta 153. 16 rutor (7 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta delen.

Laholm *Knäred* Dyreborg (4C 3j 23 42) utkast vid skogsväg 1990 (PW, H. Gudmundsson). *Ö. Karup* 700 m N om pkt 164,78 (4C 0e 45 27) ruderatmark vid gamla E 6 1989 (PW); Petersberg (4C 1e 42 01) vägrenar 1980-talet (YJ), känd från området sedan 1911 (se nedan); N om Stensåns mynning (4C 2d 03 45) dynhed 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Breared* Mahult (4C 8h 45 37) f d stationsområde 1987 (PW, bekräftad av KG). *Halmstad* vid reningsverket (4C 7d 04 37) ruderatmark 1985 (PW); Slottsmöllan (4C 7e) vid tipplats för jord 1980 (TF). *Harplinge* Gullbrandstorp (4C 8c 05 19) järnvägsområdet 1980 (BT). *Söndrum* Heagård, 300 m nedströms Onsjömöllan (4C 7c 33 40) ren mellan åker och bäck 1984 (KG); Söndrums f d station (4C 7d 29 01) torr gräsmark 1982 (KG). **Hylte** *Kinnared* Kinnared, järnvägsstationen (5C 5h 02 11) torr gräsmark 1990 (PW). **Falkenberg** *Ljungby* Höstena (5C 4b 46 22) vägkant vid vägen mot Stavbäck 1983 (SU). *Morup* Hule (5B 3i 32 20) vägkant 1980 (SU, bekräftad av NGN). **Varberg** *Lindberg* Torvik (5B 8g 02 29) på sand i vägkant nära hamnen 1980-talet (BW). *Träslöv* nedanför Sandåkersgatan (5B 7h 12 27) igenväxande ängsmark 1988 (IL). *Veddige* Veddige (6B 0i 42 06) vid järnvägen 1990 (IL). *Värö* SO om järnvägsstationen 1988 (B/SS).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* flerstädes (Theorin 1865). *Knäred* Övre kraftstationen, på dammfästet 1976 (YJ). *Skummeslöv* stranden (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* flerstädes (Ahlfvengren 1924); Eskilstorp vid landsvägen 1911 (Ahlfvengren i GB och S) och 1929 (Blom 1930); Petersberg, banvallen vid järnvägsviadukten 1976 (YJ). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* 1895 (A. Rålén i S), 1923 (T. Nordström i S); Östra stranden (Ahlfvengren 1924); Lotshyddan och Slottsmöllan (T. Nordström enligt Wiger 1931). *Harplinge* Haverdalsreservatet (Malmberg 1979). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Värö* syd om Värö-Backa järnvägsstation 1937 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Kungsbacka* som trädgårdsogräs vid Borgmästargatan 1960 (F. Lundberg i GB).

Potentilla rupestris – trollsmultron

Först uppgiven av Fries 1814 från *Tölö* Töleberget. Äldsta belägg från 1813 (E. Fries i UPS) och från *Ås* utan årtal (E. Fries och J. Sieurin i UPS).

Trollsmultron är ursprunglig. Arten tillhör den kalkgynnade rikbergsfloran och växer i halvöppen till öppen terräng i rasmarker och branter (fig 88). Den är också funnen på en skalgruslokal vid kusten och i en vägkant. Växten odlas ibland och är någon gång funnen förvildad.

Trollsmultron har under 1900-talet försvunnit från flera lokaler på grund av igenväxning eller motsatsen – för hårt bete av får och hästar.

6 rutor (3 %). Sällsynt i **Varberg** och **Kungsbacka**. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i norra Halland.

Varberg *Gödestad* berget 200 m N om Stommen (5B 7i 36 34) klipphylla 1980 (IL). *Lindberg* Trönningebjär (5B 8h 07 20) klipphylla i sydbrant 1988 (IL), känd sedan 1920-talet (se nedan); Trillsberg (5B 8h 11 14) ljung- och buskbevuxen brant, rikligt 1993 (IL). *Veddige* gården Näs (6B 0h 12 21) bergkulle, sparsamt p g a fårbete 1988 (IL). **Kungsbacka** *Släp* V om Klev (6B 6d 17 43) vägkant 1988–89 (UU); Trolludden (6B 6d 34 32) skalgrusbackar i klippterräng 1987 (JK, JJ); Högås (6B 6e 13 17 och 12 17) rikbranter med ädellövskog 1979–89 (UU, bekräftad av JK); Slusås (6B 6e 10 11) lövbryn mot åker 1989 (UU). *Tölö* Töleberg (6B 6f 05 18) sydvänd bergbrant 1984 (JK), känd sedan 1813 (se nedan); Bräckaberget (6B 6f 23 03) rik sydvänd bergbrant med bergek *Quercus petraea* 1984 (JK). Känd sedan 1957 (se nedan). *Vallda* Hamra (6B 6e 07 10) torrbacke S om infarten till golfbanan 1991–1994 (UU).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* stenrös å Norre Katt (Söderberg 1930). [Säkert odlad.] **Falkenberg** *Falkenberg* Tånga, vägkant, säkert förvildad 1960 (NGN herbarium). **Varberg** *Lindberg* Trönninge 1923 (K. Helander i LD). Ännu 1988 (se ovan). *Veddige* Åsbro 1881 (J. A. Gabrielsson i S och UPS) och 1916 (G. Erdtman i S); flerstädes efter Viskan till Åsbro gård (Sieurin 1844); Kullaberg (F. Lundberg enligt Ohlander 1971); Skrattås i S och vägen till Näs (Ohlander 1971); Byareåsen i NV 1970 (M. Ohlander i GB). *Värö* 1893 (C. Holmdahl i LD och UPS) och 1916 (G. Erdtman i S); flerstädes (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Åkraberg (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924); Färjestaden 1957 (F. Lundberg i GB); Borrås (Johansson 1964). *Ås* se uppgift om primärfynd; norr om Deromesjön (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Kungsbacka* 1917 (K. W. Forssenius i LD); *Släp* 1861 (S. L. Törnquist i UPS) och 1898 (F. Liljeholm i LD och S); Särö 1875–77 (B. af Gennäs i

brev till Hartman 1878), 1902 (F. Schlanbusch i GB, LD och S); Kyrkbyn 1963 (O. Johansson i GB); Klev och Skörvalla (Lindeberg 1850); Klev, insamlingar mellan 1908 (H. Persson i GB) och 1916 (H. Persson i UPS); ett par olika lokaler i bergen mellan Släps och Vallda kyrkor utmed stora landsvägen till Kungsbacka (Persson 1913); Brandshult, Stocken (Holmdahl 1953). *Tölö* Töleberget, flera insamlingar och uppgifter från 1813 (E. Fries i UPS) till 1952 (Gillner 1953), ännu på 1980-talet (se ovan); Varla nr 3 (Bräckan) 1957 (F. Lundberg i GB), ännu 1984 (se ovan); Blixered (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Vallda* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Hamra 1924 (B. Skottsberg i GB) och 1959 (C. Skottsberg i GB); N om Forsbäck, berg vid landsvägen 1920 (F. Lundberg i handskrift 1949).

Potentilla supina – kvarnfingerört

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Falkenberg* Falkenberg 1941 (E. Lindh i SBT).

Kvarnfingerört är i Halland känd från två tillfälliga förekomster. Den kulturberoende, ett- till fleråriga arten härstammar från centrala, södra och östra Europa (Tutin m fl 1968). I Sverige är den känd sedan 1810.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* hamnen (4C 6d 49 43) vid industrispår, 1 ex 1993 (en gren i M. Aronsson herbarium).

Potentilla thuringiaca – tysk fingerört

Först uppgiven av Ohlander 1966 från *Älvsåker* Annebergs järnvägsstation under namnet *P. thuringiaca* ssp. *goldbachii*. Belägg i GB från 1964 och 1972.

Arten är delad i två underarter, ssp. *goldbachii* och ssp. *thuringiaca*. Med undantag av primärfyndet är det halländska materialet inte bestämt till underart.

Tysk fingerört är en sent inkommen, flerårig växt med några tillfälliga förekomster i landskapet. Den uppträder sporadiskt på torr, vegetationsfattig och starkt kulturpåverkad mark. Möjligen har växten inkommit som fröförorening i gräsfrö men den kan också ha nått landskapet via järnvägs- och biltrafik.

Arten härstammar från östra Europa. Den kom sannolikt till Sverige i slutet av 1800-talet med frövaror (Adlerz 1903).

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Karsefors (4C 3h 24 01) ruderatmark vid det norra dammfästet 1990 (JEC, AH, HN herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Falkenberg** *Köinge* Ätrafors (5C 5b 26 36) grusplan 1983 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Okome* Yngeredsfors kraftstation (5C 5c 09 43) vid gamla fördämningen 1980-talet (AP, SK, bekräftad av T. Karlsson). *Ullared* Fridhemsberg (5C 8c 15 49) gamla stationsområdet 1980-talet (IJ).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Prunus avium – sötkörsbär

Först publicerad av Richardson 1752 från *Dagsås* ('Skogarna bestå av ek, bok, björk och körsbärsträd med al'). Montin (1766) uppger arten under namnet *P. avium*. ('Til största myckenhet i skogen vid Österö Sätes-gård' [= Öströö i *Dagsås*].

Sötkörsbär är kanske ursprungligt, men framförallt är arten förvildad från odling. Trädet växer enstaka eller i mindre grupper i löv- och blandskogar, gärna i anslutning till berg- och rasbranter. Även i hagmarker och bydungar samt vid gärdesgårdar och bryn mot odlingsmark och vägar är den huvudsakligen fågelspridda arten vanlig. Betecknande nog kallas den ofta fågelbär.

Sötkörsbär verkar ha ökat under 1900-talet. Den främsta orsaken är förmodligen att skogsdungar och skogsbryn blivit allt fler efter hand som ängar och betesmarker vuxit igen.

207 rutor (93 %). Vanlig utom i den södra och mellersta skogsbygden, där arten är ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Prunus cerasifera – körsbärsplommon

Tidigare ej publicerad.

Körsbärsplommon, som är ovanlig i odling, är funnen förvildad på några platser. På en av lokalerna finns flera, frösådda buskar av varierande storlek som sätter rikligt med frukt. Arten är bofast i området.

Körsbärsplommon, som härstammar från sydöstra Europa och sydvästra Asien, är i Sverige känd som vildväxande sedan mitten av 1900-talet.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* Gullbranna (4C 5e 29 41) åkerren vid bäck, förvildad 1983 (HN, bekräftad av KG). *Söndrum* 350–450 m SSV om kyrkan (4C 7d 09 03) dels planterad utmed väg, dels flera förvildade ex i igenväxande naturbetesmark 1980 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Träslöv* ca 100 m O om f d järnvägsstationen (5B 7h 25 37) banvall 1992 (IL herbarium).

Prunus cerasus – surkörsbär

Ett vanligt provinsnamn är *klarbär*.

Först uppgiven av Fries 1818 ('Vid vägar kring gårdar och städer'). Tillsammans med en uppgift från Småland är detta den första litteraturuppgiften från Sverige (Hylander 1971).

Surkörsbär är ett ofta odlat träd som härstammar från sydöstra Europa och sydvästra Asien. Det sprids och förvildas lätt via fågelspridda kärnor. Arten är bofast i landskapet och bildar ofta mindre grupper genom rotskottsbildning.

22 rutor (10 %) men troligen ofta förbigången. – Ahlfvengren (1924): flerstädes förvildad.

Prunus domestica ssp. **domestica** – plommon

Först uppgiven av Fries 1818 i texten om sötkörsbär *P. avium* men utan lokaluppgift.

Plommon odlas allmänt. Då och då finner man kvarstående och förvildade exemplar på ödetomter och i anslutning till tomtgränser.

Arten *P. domestica* anses ha uppkommit ur korsningar mellan körsbärsplommon *P. cerasifera* och slån *P. spinosa* (Ekholm m fl 1991).

13 rutor (6 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Prunus domestica ssp. **insititia** – krikon

Först uppgiven av Fries 1818 från *Getinge* och *Torup*. Detta är den första litteraturuppgifter från Sverige (Hylander 1971).

Krikon odlades förr ganska ofta på bondgårdar. Numera ser man den mest som kvarstående eller förvildad på ödetomter samt i bryn och snår vid gårdar.

32 rutor (14 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Prunus laurocerasus – lagerhägg

Tidigare ej publicerad.

Lagerhägg är en allmänt odlad, vintergrön prydnadsbuske som sätter frukt under milda höstar. Flera sorter förekommer. I Halland är den funnen förvildad i *Träslöv* (se nedan). Växten har troligen odlats i landskapet åtminstone sedan början av 1700-talet, eftersom den hittats som fyllning i en barnlikkista från 1729. Kistan förvaras i *Vapnö* kyrka (A. Andersson muntl).

Lagerhägg är vildväxande på Balkan och i Kaukasus.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Träslöv* ca 700 m V om kyrkan (5B 7h 17 18) gles tallskog, flera spridda ex, förvildad från närliggande villaområde, fågelspridd 1980-talet (IL).

Prunus mahaleb – vejksel

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Halmstad* 1874 (P. G. Appeltoft i LD) och Badhusparken 1922 (J. Wiger i S och UPS). Sannolikt är dock båda kollekterna från odlade buskar.

Arten, som härstammar från mellersta och södra Europa, är sällsynt i odling. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1895.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Träslöv* Klastorp (5B 7i 41 09) vid gärdesgård intill åkerväg, 1 ex 1993 (IL herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Varberg* mellan St. Apelvik och Kusthotellet, ca 200 m från sandstranden (5B 6g 42 44) vid stig, 1 ex 1992 (IL herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Prunus padus – hägg

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Här [södra H.] finns dessutom Hägg, Ask, Pil, Wide, Njupon- och Björnbärs-buskar, Hylle med flera tjänliga trän, at använda til Häckar, som pryda landet, spara Skogar, hägna åkrar och ängar för bångstyriga kreatur, och beskärma dem för hårda vindar'). Funnen i postglaciala sediment (ca 3000–2000 f. Kr) på norra sidan av Genevadsån vid Genevad 1994 (A. Andersson muntl).

Hägg är ursprunglig men kulturgynnad. Den utgör ett karakteristiskt inslag på fuktig och ganska näringsrik mark i ridåer och dungar av klibbal och andra lövträd, oftast längs vattendrag samt vid dammar och andra småvatten. På något torrare mark växer den framför allt i bryn mot åkrar och betesmarker.

217 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Prunus serotina – glanshägg

Tidigare ej publicerad.

Glanshägg är en sällan odlad prydnadsbuske som är funnen på ett par lokaler, dels kvarstående, dels förvildad. Den härstammar från östra Nordamerika och är i Sverige känd som förvildad sedan 1941.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Skummeslöv* 500 m NV om Skottorps slott (4C 2f 04 04) lövdunge vid märgelgrav, kvarstående och förvildad 1994 (KG herbarium). **Halmstad** *Tönnersjö* Gårdshult (4C 7h 34 19) 1 kvarstående träd i bryn mellan lövblandskog och övergiven åker 1990 (KG herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* Skreanäs (5C 2a 13 19) skogsstig vid järnvägen, några små buskar 1988 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson). Blommade för första gången 1991 (SU).

Prunus spinosa – slån

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Slån är ursprunglig och bildar täta snår på steniga och klippiga havsstränder samt i anslutning till

154. Slån *Prunus spinosa.*

155. Stenros *Rosa canina.*

156. Nyponros *Rosa dumalis.*

hällmarker och bergrötter. Den är också vanlig längs gärdesgårdar och bryn i naturbetesmarker och intill gårdar. Växten sprids snabbt genom rotskott när åkrar och betesmarker lämnas utan skötsel och hävd.

Karta 154. 132 rutor (59 %). Vanlig i hela den norra hälften av landskapet. I den södra hälften är arten vanlig på kustslätten och ganska vanlig i övergångsbygden medan den i stort sett saknas i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Prunus tenella – dvärgmandel

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Vinberg* kyrkbyn, vägkant, spridd från trädgård intill, 1960 (NGN herbarium).

Dvärgmandel odlas som prydnadsväxt och kan förvildas genom rotskottsbildning. Den härstammar från östra Europa och Asien.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Pyrus communis – päron

Ett äldre provinsnamn är *träpära.*

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid landsvägen mellan Laholm och Karup, på några ställen').

Päron odlas allmänt och kan kvarstå länge på ödetomter men också förvildas.

27 rutor (12 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

I *Vallda* växer ett förvildat päron med brett rundade, håriga blad och kraftiga tornar (jfr Ekholm m fl 1991). På lokalen, NV om Lerkil vid 6B 5d 21 16, finns ett över 10 m stort strandsnår som breder ut sig med rotskott. Belägg från 1994 i IB herbarium.

Rosa – rosor

De flesta vildväxande rosor kännetecknas av stor mångformighet. Mest uttalad är den hos stenros *R. canina*, nyponros *R. dumalis*, luddros *R. sherardii* och hartsros *R. villosa* ssp. *mollis*. Övergångsformer är vanliga och ofta är det svårt att nå fram till säkra bestämningar. Under inventeringen har detta vållat bekymmer och vårt material är ofullständigt. I de offentliga herbarierna finns ett ganska stort äldre material, som vi inte kunnat gå igenom på ett tillfredsställande sätt.

Rosa canina – stenros

Ett gammalt lokalnamn från Frillesås är *tjybebuske* (Vide 1966).

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Stenros indelas i två underarter, kal stenros ssp. *canina*, med kala blad, och hårig stenros ssp. *dumetorum*, med

håriga blad. De har inte hållits isär under inventeringen men båda finns i landskapet.

Stenros är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I naturlig vegetation växer den i obetad klipp- och hedterräng nära havet. Vanligast är den emellertid i naturbetesmarker och bryn mot odlingsmark, i glesa lövskogar på gammal kulturmark, på åker- och vägrenar, banvallar och vid grustag. Stenros tycks ha något större krav på näringsrik mark än nyponros *R. dumalis*.

Karta 155. 107 rutor (48 %). Ganska vanlig i kustnära trakter, sällsynt i de inre delarna. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rosa canina × **dumalis** ssp. **coriifolia** – stenros × hårig nyponros

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Breared* Fröböke, vid avtagsvägen till Brännebacka (4C 9i 39 37) vägkant 1985 (KG herbarium, bestämd av T. Elfström 1994) samt i *Söndrum* Ringenäs, SSV om pkt 18,59 (4C 7c 33 03) skogsbryn mot åker 1984 (KG herbarium, bestämd av T. Elfström 1994).

Rosa × **damascena** – damascenerros

Tidigare ej publicerad.

En ofta odlad ros som är funnen kvarstående.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Lindberg* O om Ulvaberget (5B 8g 22 46) gammalt torp, kvarstående 1992 (IL herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Rosa dumalis – nyponros

Ett vanligt provinsnamn på olika nyponrosor är *törneboska*.

Först uppgiven av Fries 1818 men utan lokaluppgift.

Nyponros indelas i två underarter: kal nyponros ssp. *dumalis*, med kala blad, och hårig nyponros ssp. *coriifolia*, med håriga blad. De har inte hållits isär under inventeringen men båda finns i landskapet. Kal nyponros är vanligast av de två.

Nyponros är ursprunglig. Den växer på liknande ståndorter som stenros *R. canina* men kanske på något magrare mark.

Karta 156. 201 rutor (90 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rosa dumalis × **villosa** – nyponros × hartsros

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Slättåkra*, Övra Maa, vid bron 100 m NV om sydligaste gården (5C 2f 13 37) lövbryn 1984 (KG herbarium, bestämd av T. Elfström 1994).

Rosa elliptica ssp. **elliptica** – tyskros

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg*, Getteröns Naturcentrum 1989 (ELj i GB). Enligt E. Ljungstrand är växten troligen inte planterad utan ditkommen med utfyllnadsmassor.

Tyskros är en odlad ros som härstammar från mellersta Europa. I Sverige är den känd som förvildad från Kullaberg i Skåne (Kraft 1982).

Rosa elliptica ssp. **inodora** – västkustros

Först uppgiven av Fries 1814 under namnet *R. inodora* ('På berg i norra Halland allestädes; jag har sistlidna år observerat den vid t.ex. Skårby'). Då ny för Sverige. Belägg i UPS från *Tölö* Skårby 1813. Sieurin (1844) meddelar följande: "Vid Skårby en half mil norr om Kongsbacka träffades den för detta ställe upgifna *Rosa inodora* i stor mängd vexande uti en beteshage; dock är den ej inskränkt till detta vextställe, ty man träffar, ehuru enstaka, stånd däraf såväl norrut i bergen åt Alafors, som äfven i söder på Björkeris's egor." Under 1980-talet har västkustrosen återfunnits på flera lokaler inom detta område men inte i några stora mängder (se nedan).

Västkustros (fig 101) är ursprunglig men betesgynnad. Den växer dels i branter och rasmarker, särskilt när berggrunden innehåller basiska bergarter, dels i naturbetesmarker och bryn nära kusten.

Även om västkustrosen tycks klara sig ganska länge i igenväxningsmarker är den på sikt hotad i denna biotop. Röjning och återupptaget bete är önskvärt.

Växtens svenska utbredning är koncentrerad till norra Halland och Bohuslän.

Hos Aronsson m fl (1995) är västkustrosen klassificerad som sårbar.

Karta 157. 17 rutor (8 %). Ganska sällsynt i **Kungsbacka**, sällsynt i **Varberg**. – Ahlfvengren (1924): här och där i norra Halland.

Varberg *Grimeton* SO om Grimåsberget (5B 7j 18 19) naturbetesmark 1994 (IL herbarium). *Skällinge* Haksered, 550 m N om pkt 93,43 (5C 8b 12 04) på smala hyllor i exponerad bergbrant, minst fem buskar 1991, 1994 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Träslöv* Träslövsläge (5B 6h 11 13) utmed gångvägar, några ex 1992 (JK). *Varberg* ca 300 m O om Getteröns Naturcentrum (5B 7h 40 01) gammal avfallsplats, nu avplanad med grus 1992 (IL herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Värö* Borgås (6B 0g 41 48) bergbrant, 1 ex 1993 (JK); Vendelsö, norra delen (6B 1f 43 26) vid stig i förbuskad betesmark, 5 buskar 1985 (TE) och 1994 (ELj). *Ås* Karlsro, Derome kvarn (5B 9i 23 02) i snår i bergbrant mot vägen 1994 (IL, KG herbarium). **Kungsbacka** *Fjärås* Ursås (6B 4g 15 01) klippterräng i sydbrant 1989 (JK); Djäknegården, mot Lygnern (6B 5g 05 34) bland enbuskar och klippor 1991 (JK). *Gällinge* Ramnaflåg (6B 3g 33 40) några buskar på och nedanför ensligt belägen sydbrant 1989 (JK, BH). *Landa* Rävsnäs (6B 2g 29 06) i ännu betad enefälad 1991

157. Västkustros *Rosa elliptica* ssp. *inodora*.

158. Daggros *Rosa glauca*.

159. Kamtjatkaros *Rosa* × *kamtchatica*.

(JK); Vassbäck (6B 2f 20 41) några stora buskar i ett enbuskage nära stranden 1989 (JK). *Onsala* Hållsundsudde, på flera platser i öppna buskmarker: vid 6B 2e 40 07 1 ex; vid 6B 3e 01 07 minst 25–30 ex; vid 6B 3e 03 06 3 ex; vid 6B 3e 05 07 1 ex; vid 6B 3e 07 12 minst 25–30 ex 1990 (ELj, UU). *Tölö* NV om Annebergs station (6B 7f 05 30 och 04 29) ett fåtal buskar N om och på krönet av ravinen 1989 (JK); V om Annebergs station (6B 7f 01 28) en buske i rasmark 1989 (JK); N om Skårby (6B 6f 46 21) enstaka buskar i igenvuxen betesmark och i gles skog 1989 (JK); V om Björkeris vid torpet Hässlebacka (6B 6f 34 04) en buske i igenväxande betesmark 1989 (JK); Dalbacka N om Blixereds gård (6B 6e 12 37) några buskar på stenig, igenväxande mark, troligen tidigare betesmark 1989 (JK). *Ölmevalla* V om Ölmanäs säteri (6B 3f 14 15) mellan byväg och betesmark, några buskar i och vid ett slånbuskage 1989 (JK), lokalen anvisad av T. Karlsson baserat på uppgift av Ö. Nilsson; kring Kärringemossarna (6B 3g 30 39, 35 38) klippbranter 1993 (JK).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Stråvalla* Löftabro 1872 (N. J. Scheutz i UPS). *Sällstorp* 1880 (J. A. Gabrielsson i UPS). *Veddige* Åsbro 1882 (J. A. Gabrielsson i UPS); väster om Åsbro (N. J. Scheutz enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* (K. G. Sjöblom enligt Leffler 1863) och 1865 (K. G. Sjöblom i GB); Lygnern (Sieurin 1844). *Frillesås* Musared (J. A. Gabrielsson enligt Ahlfvengren 1924). *Kungsbacka* Onsalavägen 1893 (Neuman i LD). *Lindome* utan årtal (C. J. Lindeberg i UPS). *Släp* Blomberget (stud. Nyblom enligt Leffler 1863); Alafors, sannolikt 1838 (Fries i UPS). *Tölö* Björkeris, flera uppgifter och insamlingar från 1843 (Sieurin 1844) till 1953 (I. Sylvén i GB, A. Wennerberg i GB, I. Segelberg i S och T. Svedberg i UPS); Blixered 1861 (J. A. Leffler i GB, UME och UPS) och 1893 (Neuman i UPS); Skårby, flera uppgifter och insamlingar från 1813 (Fries i UPS) till 1880 (A. P. Winslow i GB, LD och UPS).

Rosa elliptica ssp. **inodora** × **villosa** – västkustros × hartsros

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Tölö* Arendal (6B 5e 49 35) gräsmark 1989 (UU i GB, bestämd av T. Elfström).

Rosa foetida – turkisk gulros

Publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* under namnet *R. lutea* som förvildad baserat på uppgift av S. Svenson. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

Turkisk gulros är en mycket gammal kulturros från Asien (Malmgren 1986). Rapporterad som kvarstående inom fyrområdet på Nidingen (Unger 1992).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Rosa gallica (coll.) – provinsros

Apoteksros

Namnet provinsros efter staden Provins i norra Frankrike.

Tidigare ej publicerad.

Provinsrosor är vanliga i odling. De härstammar från södra och mellersta Europa samt sydvästra Asien. I nu odlade *gallica*-rosor kan säkert även andra arter ingå. I Halland finns endast en känd förekomst, ovisst om kvarstående eller tillfälligt förvildad.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Gällared* Berg (5C 6d 3- 3-) i betesmark vid bebyggelse 1990 (MJ herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Rosa glauca – daggros

Tidigare ej publicerad.

Daggros är en lätt igenkännlig ros med blådaggiga grenar, blågröna och ofta kraftigt rödanlupna blad samt mörkrosa blommor (fig 47). Den odlas ofta och förvildas lätt via utkast och fröspridning med fåglar. De vanligaste växtplatserna är skogsbryn, övergivna åkrar, vägkanter, järnvägsområden, avfallstippar och annan ruderatmark.

Daggrosen sprider sig för närvarande snabbt i landskapet.

Arten härstammar från bergstrakterna i Centraleuropa. I Sverige uppmärksammades den som förvildad första gången 1871.

Karta 158. 33 rutor (15 %). Ganska sällsynt i den västra delen, enstaka förekomster i den östra.

Rosa × kamtchatica – kamtjatkaros

Tidigare ej publicerad.

Kamtjatkaros liknar vresros *R. rugosa* och är i likhet med denna ofta planterad. Den är funnen kvarstående och förvildad genom rotskott i närheten av bebyggelse och ödetomter. I *Lindberg* Torvik och *Värö* Sallebacka är växten även funnen förvildad på havsstränder 1989 (ELj, UU).

Kamtjatkarosen härstammar från nordöstra Asien och är känd som vildväxande i Sverige sedan 1950-talet.

Karta 159. 28 rutor (13 %) men ibland säkert förbigången.

Rosa majalis var. **foecundissima** – bukettros

Tidigare ej publicerad.

Bukettros, som förr odlades ganska ofta, liknar kanelros men har fyllda blommor och bildar inga nypon. Den kan kvarstå länge och bildar täta buskage genom rotskottsbildning. Bofast.

7 rutor (3 %) men otillräckligt rapporterad. Troligen ganska sällsynt.

Hylte *Drängsered* Lidhult (5C 5g 29 41) vägkant, förvildad 1990 (MAn, EW). **Falkenberg** *Eftra* Eriksberg (5C 0b 37 35) gärde mellan betesmarker 1989 (URP). *Gunnarp* Djuparp (5C 7g 31 08) torpplats, kvarstående 1990 (KG). *Vessige* Sjönevad, mellan landsvägen och Lia by (5C 4c 2- 4-) torpplats, kvarstående 1990 (SK). **Varberg** *Grimeton* S om gården Bränna (5B 7j 33 35) vid gärdsgård 1994 (IL). **Kungsbacka** *Fjärås* Vallby utmark (6B 5g 14 15) torpruin 1980 (JK). *Lindome* Knipered (6B 8g 22 05) förvildad 1988 (N. Niordson, UU).

Rosa majalis var. **majalis** – kanelros

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *R. spinosissima* men utan lokaluppgift. Belägg från *Hasslöv* odlad i trädgård, utan årtal (P. Osbeck i S).

Kanelros är sannolikt ursprunglig i Halland men odlas också sedan länge som prydnadsväxt. Under inventeringen är den funnen i naturlig miljö, ett häggbryn mot åker, på en lokal i Nyebro vid Nissan söder om Torup vid 5C 2g 48 38. Som kvarstående och förvildad är den rapporterad från ganska många lokaler.

Karta 160. 24 rutor (11 %). Sällsynt i de södra och mellersta delarna. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Rosa multiflora – japansk klätterros

Tidigare ej publicerad.

Japansk klätterros härstammar från Japan och Korea. Den odlas ofta och är funnen kvarstående och någon gång förvildad från utkast. Dessutom planteras den ibland av Vägverket. Arten noteras allt oftare och eftersom den verkar vara konkurrenskraftig på en del lokaler, kommer den troligen att bli bofast. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1967.

8 rutor (4 %) men ej alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Harplinge* Sandarna, 150 m O om bron över Skintan (4C 8b 16 49) vägren, kvarstående 1981 (KG). *Snöstorp* Vallås (4C 7e 28 21) lövsluttning 1991 (PW, bekräftad av KG); Fredsborg (4C 7f 26 06) utkastplats på Fylleåns N sida 1988 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Trönninge* Grusvik (4C 5e 32 27) vid stig 1989 (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting (5B 2j 30 48) strandsnår i Ätrans gamla fåra 1995 (NGN). *Skrea* Källstorp (5C 2a 25 25) vägkant 1991 (SU). *Vinberg* Tröingeberg (5C 3a 02 05) skogsbryn i villaområde, förvildad, troligen från utkast, 1991 (NGN herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Värö* 200 m O om Höga (6B 0g 19 09) förvildad längs väg 1995 (IL).

Rosa pimpinellifolia – pimpinellros

Först uppgiven av Nilsson 1961 från *Ölmevalla* 1,5 km SO om Freadalen, klipphed. Denna förekomst, som kan ha varit ursprunglig, utplånades av skogsbrand 1975. Belägg från 1960 i LD.

Pimpinellros, som har planterats bl a vid järnvägsstationer och i anslutning till golfbanor, är funnen kvarstående och förvildad. Den är bofast i landskapet.

160. Kanelros *Rosa majalis* var. *majalis*.

161. Äppelros *Rosa rubiginosa*.

162. Vresros *Rosa rugosa*.

Arten är vildväxande på klippor, dynsand och sandhedar längs den sydnorska kusten och i Danmark. En ganska nyupptäckt förekomst i Bohuslän kan vara naturlig, men i övrigt är pimpinellrosen kulturspridd i Sverige.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

13 rutor (6 %). Sällsynt.

Äldre uppgifter. **Varberg** *Skällinge* hedliknande betesmark V om landsvägen nära Ragnarp 1975 (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Ölmevalla* se primäruppgift.

R. pimpinellifolia var. *myriacantha* är funnen kvarstående och förvildad i *Slättåkra*, Nissaström, vid Spenshults hållplats (5C 1f 05 47) bryn mot järnvägen 1983 (KG herbarium, bestämd av B. Aldén 1994).

[**Rosa** cf. **pimpinellifolia** × **acicularis/majalis** (=R.'Poppius')]

Denna roshybrid är funnen i *Ölmevalla*, Åsa, Skytteviken, Åsa strandväg 1 (6B 2f 38 26) sandig strandtomt 1994 (T. Elfström i GB, bestämd av B. Aldén).

Rosen sprider sig genom rotskott och har funnits på platsen i åtminstone 30 år.

Rosa rubiginosa – äppelros

Ett gammalt lokalnamn, som kanske också använts om andra rosarter, är *angeltorn*.

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *R. eglanteria* ('På utmarken vid en gärdesgård, när in til Söndrums Präste-gård'). Belägg från lokalen i S.

Det är osäkert om äppelros är ursprunglig i Halland. Den äppeldoftande rosen har odlats länge och förvildas emellanåt. Ståndorterna framgår av lokalförteckningen nedan.

Karta 161. 22 rutor (10 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes enligt Lindeberg [1878].

Halmstad *Enslöv* 150 m SSO om St. Kvarnsjöns sydspets (4C 8f 29 20) brant sluttning med blandskog, ett ex 1985 (KG); SV om L. Ullasjön (4C 9g 1- 4-) naturbetesmark 1985 (JEC, AH, HN, bekräftad av KG); Höljahultet (5C 1h 14 08) i f d naturbetesmark, ett par buskar 1994 (KG). *Getinge* Boaberget (5C 1c 11 33) lövbryn, 1 buske 1988 (KG). *Holm* 1,1 km NO om kyrkan (4C 8e 43 03) vägkant vid viadukt över E 6, ett ex 1984 (KG). *Oskarström* Nissans V strand S om landsvägsbron (5C 0f 0- 1-) ängsmark 1980-talet (BT). **Hylte** *Drängsered* Ugnhult (5C 5g 36 25) vägkant, förvildad 1990 (MAn, EW). **Falkenberg** *Falkenberg* Sanddynevägen (5B 2j 28 15) skräpmark i industriområde 1995 (NGN). *Gällared* Berg (5C 6d 2- 3-) betesmark 1987–89 (MJ). *Morup* Långås (5B 4j 17 09) f d järnvägsområde 1995 (NGN). *Slöinge* Eriksberg (5C 0b 40 41) torp, kvarstående 1993 (B. Högstedt); Sällora (5C 1b 40 48) naturbetesmark med hällmark 1989 (KG). *Vessige* Sörby (5C 3b 18 44) bryn i naturbetesmark 1994 (NGN m fl). *Årstad* Heberg (5C 2b 07 17) åkerholme nära villaområde, början av 1990-talet (P/KUA). **Varberg** *Dagsås* O om Ottersjö gård (5B 6j 23 33) betesmark 1993 (IL). *Rolfstorp* södra delen av Linnarps ås 1988 (R. Svensson). *Skällinge* Liagärde, NO om gården (5B 9j 23 26)

lövbryn 1994 (KG herbarium). *Varberg* Getterön, vid flygfältet (5B 7g 34 31) vägkant 1993 (IL); ca 300 m O om Getteröns Naturcentrum (5B 7h 40 01) grustäckt avfallstipp 1989 (ELj, UU); L. Träslöv (5B 7h 16 14) gles buskmark 1992 (IL herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Ås* Karlsro, Derome kvarn (5B 9i 2- 0-) sluttning med gles skog, rikligt 1992 (IL). **Kungsbacka** *Landa* Vassbäck (6B 2f 25 46) på en gammal brandtipp för trädgårdsavfall, ett tiotal buskar av varierande ålder, 1980-talet och senare (TE i GB). *Tölö* Gröninge (6B 6e 12 41) vägkant 1989 (JK).

Rosa rugosa – vresros

Först uppgiven av Lagerberg 1928 från *Laholm* Höka flygsandsfält. Äldsta insamling från *Laholm* Lagans mynning 1922 (E. von Hofsten i UPS).

Vresros odlas främst som prydnads-, häck- och viltremisväxt. Den förvildas emellertid lätt och är helt naturaliserad på havsstränder (fig 66) längs hela kusten, främst på sand och grus men ibland även på strandängar och klippstränder. Arten sprids bl a genom nyponen, som är motståndskraftiga mot saltvatten. På havsstränderna ökar bestånden snabbt i storlek genom riklig rotskottsbildning och de mycket täta snåren konkurrerar ut all annan växtlighet. Vresrosen växer också som kvarstående och förvildad i landskapets inre, främst längs vägar och järnvägar men även i betesmarker, åkerkanter och på mer eller mindre övergiven odlingsmark intill bebyggelse.

Vresrosen, som härstammar från Alaska och nordöstra Asien, började odlas i Europa i slutet av 1800-talet (Nilsson 1967). Den rapporterades som förvildad i Sverige första gången 1918 från Uppland.

Karta 162. 150 rutor (67 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångs- och skogsbygden.

Rosa sherardii – luddros

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *R. tomentosa* från *Hasslöv*. Äldsta belägg från *Halmstad* och *Varberg* utan årtal (E. Fries i UPS).

Luddros är sannolikt ursprunglig. Den är dock mycket kulturgynnad och är huvudsakligen funnen i naturbetesmarker, bryn och vägkanter. Arten är lätt att förväxla med hartsros *R. villosa* ssp. *mollis*. Båda är hartsdoftande.

Karta 163. 16 rutor (7 %) men troligen förbisedd på grund av bestämningssvårigheter. – Ahlfvengren (1924): flerstädes enligt Lindeberg [1878].

Laholm *Hasslöv* vid vägen mot Tjuvhult (4C 1f 19 19) vägren 1980-talet (N. Dahlbäck). *Veinge* Kullstorp, 200 m NNO om gården (4C 4i 37 01) naturbetesmark 1990 (K/LEM, bekräftad av KG); Antorp, 650 m SO om Tyskagården (4C 5h 05 04) grusbacke 1987 (YJ, LEM). **Halmstad** *Breared* Hule (4C 8h 22 22) naturbetesmark 1988 (KG). *Enslöv* Gastensbo, N om gårdarna (5C 0h 4- 2-) naturbetesmark 1980-talet (ME herbarium, bekräftad av KG). *Getinge* Bokelund (5C 0d 13 13) vägren 1987 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Kvibille* Skogsstugan, 100 m SSV om huset (4C 9e 36 12) vägren 1980 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Slättåkra* Häshult (5C 2e 04 23) naturbetesmark 1983 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Snöstorp* Fredsborg (4C 7f 25 06) lövbryn på Fylleåns S strand 1988 (KG herbarium). **Falkenberg** *Asige* kyrkbyn (5C 1c 48 36) vägkant 1990 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Eftra* NO om Dala (5C 1b 37 07) 1987 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Morup* Lönestig (5B 3i 38 12) vid gärdesgård i betesmark 1993 (NGN). *Årstad* SV om Allbergslund (5C 2b 36 16) åkerväg 1985 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Veddige* Järlöv, SV om betongfabriken (6B 1i 00 21) vid landsvägen 1980-talet (LS). **Kungsbacka** *Frillesås* 300 m N om Hult (6B 1h 49 30) 1980-talet (LS). *Tölö* Lerdalen (6B 6f 34 04) i sydvänd ravin bland buskage 1989 (JK herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. *Ö. Karup* lund under Hallandsåsen 1881 (J. A. Gabrielsson i GB). **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg. *Kvibille* Susegården utan årtal (J. A. Leffler i UPS), 1872 (Scheutz i UPS) och 1894 (F. Crépin i S). **Varberg** *Grimeton* Torestorp 1887 (J. A. Gabrielsson i GB). *Sällstorp* 1881 (J. A. Gabrielsson i LD). *Tvååker* 1875 (A. Bondeson i UPS). *Varberg* se äldsta belägg. **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1893 (Neuman i LD). *Släp* Särö 1862 (J. A. Leffler i UPS) och 1894 (C. J. Lindeberg i S); Blixered 1893 (Neuman i LD).

Rosa × suionum – nordisk ros

Tidigare ej publicerad.

Nordisk ros har sedan gammalt odlats i Sverige (Hylander & Nannfeldt 1945). Rosens ursprung är inte klarlagt men den är införd från sommarvarmare trakter (Merker 1985). I Halland är den funnen kvarstående i ett par gamla trädgårdar samt förvildad från utkast.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Snöstorp* Linnebergs gård (4C 7g 36 15) rikligt i gammal, övergiven trädgård mittemot gården 1988 (ÅB, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Ljungby* Hällarp (5C 4a 17 26) i träddunge med trädgårdsutkast 1992 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 42 29) på halvt förvildad trädgårdsmark, förvildad (rotskott?) 1985 och senare (TE).

Rosa villosa ssp. mollis – hartsros

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *R. villosa* från *Hasslöv* vid åkerrenar. Belägg utan årtal i S.

Hartsros är ursprunglig. Den växer i samma eller liknande miljöer som nypon- och stenrosor.

199 rutor (89 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Rosa villosa ssp. **villosa** – plommonros

Tidigare ej publicerad.

Plommonros har odlats i Sverige åtminstone sedan 1800-talet. Numera är den sällsynt i odling och förvildas sällan (Malmgren 1986).

2 rutor (1 %). Tillfällig.

Halmstad *Snöstorp* 950 m O om kyrkan, Fylleåns södra strand (4C 7e 13 36) lövbryn 1986 (KG herbarium, bestämd av T. Elfström 1994). **Falkenberg** *Gällared* Båtagärde (5C 6d 34 20) betesmark nära trevägskorsning 1987–89 (AS herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Rosa virginiana – glansros

Tidigare ej publicerad.

Glansros är en odlad ros som växer vild i nordöstra Nordamerika. Den är funnen kvarstående och förvildad men kan knappast betraktas som bofast i landskapet. I Sverige är den känd sedan 1843.

4 rutor (2%). Mycket sällsynt.

Halmstad *Getinge* nedströms Mostorp (5C 1c 04 16) åkerkant mot Suseån, viltremis (NGN). *Halmstad* Knebildstorp (4C 7d 14 25) vildvuxet grönområde, ursprungligen inplanterad, förvildas nu genom rotskott 1992 (KG herbarium, bekräftad av T. Elfström). **Falkenberg** *Falkenberg* Skrea strand (5B 2j 04 43) på insidan av dyner, inplanterad 1980-talet (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson); Lövstaviken (5B 2j 25 18) utfyllnadsmark på f d soptipp, flera bestånd 1993 (NGN). *Skrea* VNV om Smörkull (5C 1a 25 23) vägkant i sommarstugeområde 1993 (NGN); Björsgård (5C 1a 19 23) markvägkant 1994 (NGN).

Rubus armeniacus – armeniskt björnbär

Tidigare ej publicerad som vildväxande. Uppgiven av Svenson 1928 under namnet *R. hedycarpus* ssp. *macrostemon* från *Årstad* Sannarp, odlad. Detta fynd publicerades hos Ahlfvengren (1924) under namnet *R. thyrsanthus*. Äldsta belägg från *Lindberg* vid Göingegården 1910 (Ahlfvengren i S) samt från *Fjärås* Tjolöholm 1910 (S. Svenson i LD, av insamlaren kallad *R. thyrsanthus*, ombestämd av A. Oredsson 1969).

Armeniskt björnbär, som är ursprungligt i ett område runt Kaukasus (Pedersen & Schou 1989), är ganska vanligt i odling. Arten har förvildats och är bofast i landskapet. Ståndorterna framgår av lokalförteckningen nedan.

8 rutor (4 %). Sällsynt.

Laholm *Laholm* S. Mellby (4C 3e 08 32) vägkant nära trädgård 1990 (PW). **Halmstad** *Söndrum* Eketånga (4C 7d 08 16) vägren utanför tomtgräns 1988 (KG); 300 m SSV om kyrkan (4C 7d 09 02) tomtgräns mot naturbetesmark 1988 (PW herbarium, bestämd av A. Oredsson); Gullbrandstorp (4C 8c 00 31) f d banvall 1988 (PW herbarium, bekräftad av A. Oredsson). **Falkenberg** *Ljungby* Lastad (5C 4a 24 13) jordhög 1980-talet (SU, NGN herbarium, bestämd av A. Oredsson). **Varberg** *Träslöv* Matsagården (5B 7i 48 04) vid och på stengärdesgård, förvildad 1992 (IL). *Varberg* Getterön (5B 7g 39 37) vid ringmärkningsboden 1991 (UU); ca 200 m O om Naturcentrum (5B 7h 40 01) grustäckt avfallstipp 1980-talet (IL); Påskbergsskogen, södra delen (5B 7h 01 09) fuktig lövskog 1991 (IL herbarium, bestämd av A. Oredsson). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, S om stenmuren närmast västra gamla fyren, 1 ex, kvarstående (Unger 1992).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Rubus caesius – blåhallon

Först uppgiven av Montin 1766 ('På Eldsberga kyrkogård och på andra ställen').

Blåhallon är en ursprunglig men kulturgynnad art. Den växer beståndsbildande i steniga strandslänter vid havet samt i snår och bryn. Vanligast är den emellertid utmed åker- och vägrenar, vid stenmurar, på järnvägsområden och ruderatmarker.

Karta 164. 34 rutor (15 %). Ganska sällsynt i **Kungsbacka** och **Varberg** men traktvis vanlig, t ex i *Träslöv* samt i kustområdet från Särö till landskapsgränsen i norr. Sällsynt på kustslätten i **Falkenberg**, **Halmstad** och **Laholm.** – Ahlfvengren (1924): här och där.

Rubus caesius × idaeus – blåhallon × hallon

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Veddige* Nykvarn och *Onsala* Godhem samt från *Skrea* Övre Skrea enligt belägg från 1919 (S. Svenson i LD). Äldsta belägg från *Släp* nära Särö 1860 (K. F. Thedenius i S).

Denna hybrid kan uppträda utan föräldraarternas närvaro.

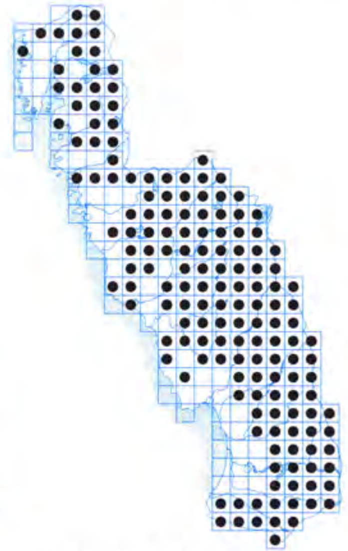
4 rutor (2 %) men troligen något förbigången.

Halmstad *Harplinge* Fjälldalen (4C 8c 28 13) lövbryn 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Tönnersjö* Brunskog (4C 6f 05 23) vid märgelgravar 1988 (KG herbarium, bekräftad av A. Oredsson). **Falkenberg** *Skrea* Skrea backe (5C 2a 22 35) dikesren 1995 (NGN herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand). Känd sedan 1919 (se primäruppgifter). **Kungsbacka** *Vallda* Sandö (6B 6d 04 25) stenig buskmark 1994 (JK).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Skrea* se primäruppgifter. Ännu 1995 (se ovan). **Varberg** *Veddige* se primäruppgifter, 1910 (Ahlfvengren i S). *Värö* Norrvära (S. Johnson

163. Luddros *Rosa sherardii.*

164. Blåhallon *Rubus caesius.*

165. Hjortron *Rubus chamaemorus.*

enligt Svenson 1928, Johansson 1964). **Kungsbacka** *Onsala* se primäruppgifter. *Släp* se äldsta belägg; 1888 (J. F. Johansson i LD och S); utmed vägen Särö–Klev, 4 förekomster markerade på karta som förvaras på handskriftsavdelningen vid Lunds Universitetsbibliotek (se Oredsson 1974). *Ölmevalla* Stenudden 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Rubus chamaemorus – hjortron

Först publicerad av Fuiren 1662 under namnet *Chamaemorus* från Augurp [Ågarp i *Vapnö*?]. Uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Hjortron är en ursprunglig art. Den växer på torvmossar, i tall- och björksumpskogar samt ibland i fattigkärr som domineras av vitmossor *Sphagnum* och tuvull *Eriophorum vaginatum.*

Karta 165. 165 rutor (74 %). Vanlig i skogsbygden och i den södra och mellersta övergångsbygden, ganska sällsynt i den norra delen av övergångsbygden och på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): allmän i mossar, även i kusttrakter.

Rubus sect. **Corylifolii** – krypbjörnbär

I komplexet ingår för Hallands del 11 mer eller mindre svåravgränsade enheter, vilka vi under inventeringen inte har urskilt. Den första art som publicerades var hasselbjörnbär *R. wahlbergii* från *Släp* Skörvalla (Lindeberg 1850).

Krypbjörnbär bildar täta snår i klippterräng, lövblandskogar, bryn, naturbetesmarker, vid åstränder samt på åker- och vägrenar.

Karta 166 (s 383). 58 rutor (26 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden, saknas i skogsbygden.

Följande arter finns belagda och expertkontrollerade vid de offentliga herbarierna:

R. cyclomorphus hjärtbjörnbär. **Varberg** *Träslöv* nedom Apelviken 1910 (Ahlfvengren i S). **Kungsbacka** *Släp* berget "Klevs kyrka" 1854 (C. J. Lindeberg i LD), 1860 (S. L. Törnquist i LD) och 1884 (J. A. Gabrielsson i LD).

R. dissimulans bohusbjörnbär. **Kungsbacka** *Tölö* Björkeris 1882, 1885 (båda C. J. Lindeberg i *Herbarium ruborum Scandinaviae* 2: 44–45); nära Wargagården 1862 (J. A. Leffler i GB).

R. eluxatus slätbjörnbär. **Halmstad** *Steninge* 1987 (H. O. Martensen i C); Steninge bruk 1931 och 1944 (V. Åhlund resp H. Hylander i S); Stensjö 1889 (B. Lidforss i LD och S) och 1935 (C. E. Gustafsson i LD); Stensjö, Nytäppet, "vägen till källan" 1949 (H. Hylander i LD). *Söndrum* 1888 (Neuman i S).

R. fasciculatus knippbjörnbär. **Halmstad** *Steninge* 1931 (H. Allander i GB); Stensjö 1888 (Neuman i LD). **Falkenberg** *Ljungby* Ätrafors järnvägsstation 1910 (S. Svenson i LD). **Kungsbacka** *Hanhals* Torkelstorp 1910 (Ahlfvengren i S). *Kungsbacka* Ysby 1893 (Neuman i LD). *Onsala* Onsala by 1910 (S. Svenson i LD); Gottskär, Ronsås/Ledet, flera insamlingar mellan 1893 (Neuman i LD) och 1926 (W. Palmaer i S). *Släp* Prästbron 1862 och 1893 (J. A. Leffler i GB resp Neuman i LD); bergkanten

O om kyrkbyn, 1,6 km SO om Släps kyrka 1922 (A. E. Johansson i S). *Tölö* Blixered 1893 (Neuman i LD).

R. gothicus spetsbjörnbär. **Halmstad** *Steninge* 1946 (R. Kanér i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* vid bron 1908 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Värö* L:a Sunvära 1913 (S. Svenson i LD). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1896 (G. Bergmark i GB); Ronsås 1893 (Neuman i LD); vid väg V om Björnås 1922 (G. Degelius i GB).

R. hallandicus hallandsbjörnbär. **Halmstad** *Halmstad* 1940 (H. Hylander i C). *Harplinge* 1889 (B. Lidforss i UPS). *Steninge* 1910 och 1987 (S. Svenson i LD resp H. O. Martensen i C); Steninge strand, Bräcketorp 1935 (C. E. Gustafsson i LD) samt flera insamlingar mellan 1943 och 1951 (H. Hylander i GB, LD, S och UPS); Steninge strand, vid början av vägen till Steninge kyrka, vänstra dikeskanten 1949 (H. Hylander i GB). *Söndrum* 1888 (Neuman i GB, LD, S och UPS) samt 1889 (B. Lidforss i UPS); Trottaberg 1888 (Neuman i LD); Möllegårdsbäckens dalgång 1909 (Ahlfvengren i S); Möllegård 1931 och 1935 (V. Åhlund i S resp C. E. Gustafsson i LD); Möllegårdsbäckens utlopp vid Tylösands golfbana 1940 och 1941 (H. Hylander i LD resp C. Blom i GB); Tylösand 1934 (J. Eriksson i UPS). **Falkenberg** *Eftra* i ett stenröse omkring 1/3 mil från havet 1881 (Th. M. Fries i UPS); S om Stensjö 1909 och 1927 (Ahlfvengren i S resp F. Ingvarson i LD). **Kungsbacka** *Fjärås* 1880 (H–m i LD), 1884 (J. A. Gabrielsson i LD, S och UPS. Vid revidering 1979 valde H. E. Weber två ark i LD till lectotyp). *Onsala* Gottskär, insamlingar mellan 1897 (M. Bäärnhielm i S) och 1932 (W. Palmaer och V. Åhlund, båda i S). *Släp* Klef utan årtal (J. A. Leffler i UPS).

R. lagerbergii filtbjörnbär. **Halmstad** *Steninge* Stensjö "Nytäppet", vägen till källan 1951 (H. Hylander i GB). **Kungsbacka** [*Släp*?] Skäppeskär öster om Orskär [för oss okända skär] 1845 (oläsligt namn i UPS). *Släp* 1888 (J. F. Johansson i UPS).

R. mortensenii lindblomsbjörnbär. **Halmstad** *Steninge* Steninge bruk 1944 (H. Hylander i LD); Bräcketorp, i terräng V om landsvägen 1949 och 1951 (H. Hylander i C resp GB och LD); 3,4 km VSV om kyrkan, 700 m SSO om kyrkan och 150 m O om kyrkan, samtliga 1960 (A. Oredsson i LD). **Falkenberg** *Abild* Hjuleberg 1874 (utan insamlarnamn i UPS). *Alfshög* Kärraberg 1913 (S. Svenson i LD). *Falkenberg* Falkenberg, flera insamlingar mellan 1893 och 1927 (Neuman resp F. Ingvarson i LD); vid tegelbruket Fajans; vid Igeldammen och Ö. Gärdet, samtliga 1910 (S. Svenson i LD); vid gamla brons början 1915 (C. Holmdahl i GB och UPS); vid början av utfartsvägen till Stafsinge 1936 (C. E. Gustafsson i LD); 1,2 km O–OSO om Stafsinge kyrka, vägkant 1960 (A. Oredsson i LD). *Skrea* Smörkullen 1913 (S. Svenson i LD och UPS). *Stafsinge* 1893 (Neuman i LD). *Vinberg* Tröinge, vid Hällingen 1909 och 1910 (S. Svenson i S resp LD); 1,5 km SV om Vinbergs kyrka, 300 m VSV om Hällingen, vägkant 1960 (A. Oredsson i LD); 2 km SV om Vinbergs kyrka, 600 m SV om Hällingen, vägkant 1960 (A. Oredsson i LD). **Kungsbacka** *Onsala* Onsala 1899 och 1923 (A. W. Lund och W. Palmaer, båda i S); Gottskär 1923 (W. Palmaer i S). *Släp* Klevs "kyrka" 1923 (W. Palmaer i S).

R. norvegicus västkustbjörnbär. **Halmstad** *Steninge* Stensjö 1889 (B. Lidforss i LD och UPS), 1897 (Neuman i LD), 1910 och 1927 (S. Svenson resp F. Ingvarson i LD). *Trönninge* S om Halmstad 1883 (Neuman i GB och LD); 1884 (J. A. Gabrielsson i LD); 1924 (Ahlfvengren i GB). **Falkenberg** *Eftra* Stensjö, Ugglarp 1888 (Neuman i LD). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1899 (A. W. Lund i LD, S och UPS) och 1923 (J. E. Palmaer i S); Ledet 1894 (A. W. Lund i UPS); Knastås 1923 (J. E. Palmaer i S); Godhem, riklig 1934 (F. Lundberg i GB); SV om kyrkan mellan Knaperyd och Knastås 1961 (A. Oredsson i LD). *Släp* 1888 (J. F. Johansson i LD); Klevs kyrka 1923 (J. E. Palmaer i S).

R. pruinosus hallonbjörnbär. **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1893 och 1899 (C. J. Lindeberg i GB och S resp A. W. Lund i LD). *Släp* Särö 1868 (N. A. Johansson i GB).

R. wahlbergii hasselbjörnbär. **Halmstad** *Steninge* till vänster om vägen, halvvägs mellan Stugebo pensionat och Bräcketorp 1949 (H. Hylander i GB). **Falkenberg** *Eftra* Stensjö 1887 och 1928 (Neuman resp S. Svenson i LD); 6,5 km SSV om Eftra kyrka, vid allmänna vägen Ugglarp – Stensjö; 2,2 km S–SSV om kyrkan, i trevägskors med allmänna vägar 1960; 1,2 km SSV resp 500 m S om Söndregård 1960 (samtliga A. Oredsson i LD). **Varberg** *Spannarp* 1,0 km ONO om kyrkan, vid vägen mot Grimeton, 150 m NO om 4-vägskorset 1960 (A. Oredsson i LD). *Varberg* Getterön, St. Näs, Gubbanäsan 1990 (J. Corneliuson & T. Elfström i GB). **Kungsbacka** *Onsala* Godhem 1952 (A. Wennerberg i GB). *Släp* Särö, Prästboön 1893 (Neuman i LD); Malevik, S om Nordgården 1957 (S. Holmdahl i GB).

Följande tre krypbjörnbär är inte accepterade av *Rubus*-forskarna eftersom internationella regler bland annat kräver en viss minsta areal.

[*R. acutus*.] En fertil lokalart. **Kungsbacka** *Släp* 1893 (Neuman i LD); Klef utan årtal (C. J. Lindeberg i LD); Prestbo 1886 (svårläst insamlarnamn i LD).

[*R. sordirosanthus*.] Ett krypbjörnbär med starkt begränsad utbredning som beskrivits från Halland (Hylander 1958). Weber (1981) uppger att de få beläggen inte är enhetliga och att några kanske tillhör *R. wahlbergii*. **Halmstad** *Steninge* 1931 (H. Allander i GB); Steninge bruk, till vänster om vägen Stugebo pensionat–Bräcketorp 1944 och 1949, 1951 (H. Hylander i GB resp LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1908 (S. Svenson i LD).

[*R. wahlbergii* var. *corylopsis*.] Halland, utan närmare lokalangivelse 1888 (Neuman i LD).

Rubus grabowskii – spirbjörnbär

R. thyrsanthus

Först uppgiven av Fries 1843 under namnet *R. thyrsoideus* från norra Halland baserat på uppgift av Sieurin. Äldsta belägg från *Fjärås* Tjolöholm 1842 (herbarium E. Fries i UPS).

Spirbjörnbär växer i södra Sveriges kustområden från Bohuslän till södra Uppland (Pedersen och Schou 1989).

Aktuella uppgifter saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Fjärås* se äldsta belägg; (Sieurin 1844). *Släp* 1864 (utan insamlarnamn i GB), 1888 (K. Backlund i GB, Neuman i LD och J. F. Johansson i UPS) samt 1898 (F. Liljeholm i UPS); Malevik (Sieurin 1844), 1861 (J. A. Leffler & C. M. Lamberg i GB, S och UPS), 1881 (J. A. Gabrielsson i S) och 1898 (F. Liljeholm i LD och S).

Rubus gratus – storbjörnbär

Först publicerad av Oredsson 1992 som en prick i Varbergstrakten på en utbredningskarta. Belägg från lokalen 1991 (A. Oredsson i LD).

Storbjörnbär inkom i början av 1970-talet med stormfällt virke från Niedersachsen i Tyskland. Virket importerades till Varbergs hamn för vidare transport till Värö Bruk. Det barkades i Varberg och avfallet deponerades strax öster om Varberg, där storbjörnbäret nu växer på barkhögarna (Oredsson 1992) samt vid en angränsande gärdsgård (UU, IL). Framtiden får utvisa om arten kan bli bofast i Halland.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Rubus idaeus – hallon

Ett äldre lokalnamn i sydligaste Halland med ursprung från dansktiden är *hingbär* (*hindbaer* på danska). I mellersta och norra Halland användes olika varianter av *bringebär*, som är det norska namnet på hallon.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Hallon är en ursprunglig men starkt kultur- och kvävegynnad art. Den är vanlig i många olika biotoper – rasbranter, torra/ganska fuktiga löv- och blandskogar, hyggen, igenväxande betesmarker, övergivna åkrar, skogsvägskanter banvallar och ruderatmarker.

Hallon gynnas, åtminstone temporärt, av skogsavverkning och minskande eller upphörd hävd, troligen också av kvävenedfallet.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Då och då rapporteras hallon med gula frukter. Denna form har åtminstone tidigare odlats men kanske kan den också uppkomma spontant.

Rubus infestus – orustbjörnbär

Från norra Halland finns ett belägg utan årtal och närmare lokaluppgift (herbarium E. Fries i UPS, bestämt av A. Pedersen 1993). Arten, vars nutida utbredning är begränsad till Bohuslän, uppgavs av Neuman & Ahlfvengren 1901 under namnet *R. taeniarum* från *Släp* Särö baserat på en felbestämning av ett ark klobjörnbär *R. lindebergii* från 1869 (H. Thedenius i LD, ombestämt av A. Oredsson).

Rubus insularis – luddbjörnbär

Först uppgiven av Neuman & Ahlfvengren 1901 under namnet *R. villicaulis* från *Dagsås* Öströö baserat på uppgift av C. Holmdahl. Äldsta belägg från 1893 av C. Holmdahl i LD.

Luddbjörnbär är en ursprunglig men kulturgynnad växt. Ståndorter enligt lokaluppräkning nedan.

Den svenska utbredningen är begränsad till Skåne, Småland och Halland (Pedersen och Schou 1989; Karlsson 1990).

Hos Aronsson m fl (1995) är luddbjörnbär klassificerad som hänsynskrävande.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt i **Varberg**, saknas i övriga områden. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Dagsås* V om Öströö (5B 6j 1- 4-) lövblandskog vid vägen, flera bestånd 1980-talet (IL, UU m fl), känd sedan 1893 (se äldsta belägg); Berget (5C 6a 35 00) sjöstranden vid huset 1990 (PW). *Grimeton* NV om Änglarp (5B 6i 46 37) jordslänt i norra delen av grustaget (PW herbarium, bestämd av A. Oredsson).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Dagsås* Öströö se primäruppgift, 1895–1915 (C. Holmdahl i GB, LD, S och UPS) samt 1932 (V. Ålund i S), ännu på 1980-talet (se ovan); Ottersjö (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924).

Rubus laciniatus – flikbjörnbär

Först uppgiven av Oredsson 1974 från *Snöstorp* Kistinge [där nu Pilkingtons glasbruk ligger]. Förekomsten är markerad på karta som finns på UB i LD (Oredsson 1974). Äldsta belägg från *Laholm* förvildad 1915 (F. Lundberg i S).

Flikbjörnbär, som är en odlad björnbärsart av okänt ursprung, är funnen kvarstående och förvildad, främst på torra, sandiga och soliga ståndorter (se nedan). Den är sannolikt bofast.

13 rutor (6 %). Sällsynt.

Laholm *Knäred* (4C 4j 02 17) igenlagd avfallstipp 1991 (PW). *Laholm* S. Mellby (4C 3e 08 30) dike innanför dynerna 1990 (PW, bekräftad av KG); Laholm (4C 3f 24 47) banvall 1990 (PW). *Tjärby* 450 m NNO om kyrkan (4C 4g 27 06) torr gräsmark på strandvall 1980-talet (YJ). Känd sedan 1970 (se nedan). **Halmstad** *Harplinge* Skallkroken (4C 8b 39 16) enefälad 1986 (PW, bekräftad av KG). *Tönnersjö* Gårdshult (4C 7h 34 19) vid stengärdesgård, 1 buske, troligen kvarstående 1991 (KG). **Falkenberg** *Eftra* Hanarps gård (5C 1b 41 31) hällmark vid bäcken, förvildad 1995 (PW). *Falkenberg* nedströms Fajans håla (5B 2j 35 41) sandig lövsluttning mot Ätran 1992 (PW). *Vinberg* Prästgården (5C 3a 09 18) lundvegetation vid Vinån 1994 (NGN). **Varberg** *Träslöv* 200 m V om kyrkan (5B 7h 16 18) fuktig tall/lövskog 1991 (IL). *Varberg* Apelviks höjd (5B 7g 00 49) förvildad i snår på hällmark 1994 (PW). **Kungsbacka** *Kungsbacka* Svin-

holmen (6B 5f 23 06) vägkant vid gammal soptipp 1993 (JK). *Släp* Särö (6B 6d 18 35) vägkant 1990 (UU).

Äldre uppgifter. **Lahom** *Laholm* se äldsta belägg. *Tjärby* 450 m NNO om kyrkan, torr gräsmark 1970 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Snöstorp* se primäruppgift.

Rubus lindebergii – klobjörnbär

Först uppgiven av Lindeberg 1850 från *Släp* Särö.

Klobjörnbär är en ursprunglig men kulturgynnad art. Den växer främst i löv- och blandskogsbryn samt i anslutning till vägar i skogsterräng.

4 rutor (2 %). Sällsynt på Hallandsåsen. Ej återfunnen i norra Halland. Saknas i övriga områden.

Laholm *Våxtorp* Presstorp (4C 0g 24 37) vägren 1980-talet (YJ); V om Björsåkra (3C 9h 38 32) skogsväg i lövsluttning 1990 (PW). *Ö. Karup* Högaskog (4C 0e 36 26) lövbryn/vägdike 1990 (PW, bekräftad av KG); Tvehöga (4C 1e 31 30) i lövbryn mot naturbetesmark 1993 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Våxtorp* Klintahallar 1910 (Ahlfvengren i S). *Ö. Karup* nära Petersberg 1910 (Ahlfvengren i S). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (Ohlander 1965 a). *Släp* Särö, se primäruppgift; flera insamlingar mellan 1852 (C. J. Lindeberg i S) och 1924 (H. Fries i GB, LD och S).

Rubus nessensis ssp. **nessensis** – skogsbjörnbär

Först uppgiven av Sieurin 1844 under namnet *R. suberectus* från *Fjärås* mellan Rossared och Ålgårda, något närmare sistnämnda ställe.

Skogsbjörnbär är en ursprunglig men kulturgynnad växt. Den bildar ganska glesa snår i friska/fuktiga löv- och blandskogar, ofta i anslutning till vattendrag. Exempel på kulturståndorter är fuktiga naturbetesmarker, skogsvägskanter, vägdiken och vägslänter.

Skogsbjörnbär har ökat i frekvens under 1900-talet, förmodligen som en följd av ökad tillgång på igenväxningsmarker. Även utbyggnaden av skogsvägnätet kan ha varit positivt för växten.

212 rutor (95 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där, i skogsbygden tämligen allmän.

Av ssp. *nessensis* var. *armatus* (= var. *conjugens*) finns kollekter från *Särö* 1863 (E. A. Trana i LD under namnet *R. suberectus*, ombestämd av A. Pedersen 1991) och 1884 (J. A. Gabrielsson i LD under namnet *R. Säröensis*, ombestämd och vald till lectotyp av H. E. Weber 1983). Dessutom är varieteten samlad vid Steninge bruk 1943 (H. Hylander i GB) under namnet *R. nessensis × sulcatus*, ombestämd av A. Pedersen 1991. Förmodligen låg denna varietet till grund för uppgiften i Neuman & Ahlfvengren 1901 om *R. nessensis × sulcatus* från *Steninge*.

Rubus odoratus – rosenhallon

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Tölö* Björkeris 1919 (A. Levan i LD).

Rosenhallon är en ofta odlad prydnadsbuske, som i Halland är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Nordamerikas östkust och är i Sverige känd som förvildad sedan 1851.

6 rutor (3 %) men sannolikt inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Hishult* Stubbhult, förvildad utanför gammal trädgård 1980-talet (YJ). **Falkenberg** *Gunnarp* Björshuset (5C 7g 29 39) vägkant 1993 (NGN). *Källsjö* Hulta (5C 9c 41 03) vägkant vid trädgård 1991 (IJ, RA). *Okome* Ätrafors (5C 5b 27 44) vägkant 1983 (SU). *Skrea* L. Hansagård (5C 1a 46 18) skogsbryn vid vägen 1987 (NGN). *Vinberg* Snaragård (5C 2a 48 10) vägkant 1980 (SU).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Rubus plicatus – sötbjörnbär

Från *Knäred* är namnet *bråmbäraböske* känt. Från tyskans *Brombeere.*

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *R. fruticosus* ('Till mängd så väl in i landet, som vid sjökanten. Syrup häraf torde göra samma nytta, som syrup af Mullbär').

Sötbjörnbär är en ursprunglig men starkt kulturgynnad art. Den bildar täta och ganska låga snår vid steniga och klippiga havsstränder, i glesa lövblandskogar och naturbetesmarker, utmed gärdesgårdar samt längs vägar och järnvägar. Genom rotskottsbildning ökar den kraftigt under betesmarkernas igenväxningsstadium och invaderar ibland också övergiven åkermark.

Karta 167. 195 rutor (87 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden samt i de södra och norra delarna av skogsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden i mellersta Halland. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rubus radula – raspbjörnbär

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* nära Båstad baserat på uppgift av S. Svenson. Äldsta belägg från *Onsala* 1892 (A. W. Johansson i GB).

Av de sparsamma, halländska ståndortsuppgifterna att döma är raspbjörnbär en kulturgynnad art. Enligt Mossberg m fl (1992) växer den på

166. Krypbjörnbär *Rubus* sect. *Corylifolii*.

167. Sötbjörnbär *Rubus plicatus*.

168. Nålbjörnbär *Rubus scissus*.

torr, mer eller mindre kulturpåverkad mark i Götaland, Danmark och sydligaste Norge.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt men lokalt rika förekomster i *Onsala*.

Halmstad *Rävinge* Underlund (5C 0c 06 28) vägdike 1994 (KG herbarium, bekräftad av A. Oredsson). **Kungsbacka** *Onsala* Sönnerbergen, ett 30-tal lokaler efter vägarna i villaområdet inom 6B 3d 16 34–16 41–25 41–25 34 samt vid 09 36 och 14 40; Häcklehagen (6B 3d 28 45) ett stort bestånd samt några buskar utmed vägen; Ledet (6B 3e 38 07); Kråkelid (6B 3e 32 09); Runsås (6B 3e 28 07) samtliga 1992/93 (ELj, UU); Mårtagården (6B 3e 43 07–43 09–45 09–45 07) beståndsbildande i skogsmark 1994 (JK). Känd från *Onsala* sedan 1892 (se äldsta belägg).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Onsala* se äldsta belägg; Gottskär utan årtal (G. Holmdal i GB); vid vägkanten mellan Ledet och Kråkelid, västra vägkanten 1923 och 1932 (W. Palmaer i S, Holmdahl 1953); Häcklehagen i en liten skogsdunge 1954 (Wennerberg 1955); 5,2 km SV om kyrkan (Knaperyd–Knastås) 1961 (A. Oredsson i LD). I *Onsala* ännu på 1990-talet (se ovan).

Rubus saxatilis – stenbär

Ett provinsnamn från mellersta och norra Halland är *kobär*. Från *Hishult* och *Knäred* är *koddon* känt. *Kodd* = testikel. Stenfrukterna sitter ofta parvis.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Stenbär är en ursprunglig art. Den bildar mindre bestånd i främst friska/fuktiga löv- och lövblandskogar, gärna på stenigt och blockrikt underlag. Man finner den också i ganska näringsrika, mer eller mindre öppna kärr och alkärr samt på kulturståndorter som naturbetesmarker, åker- och vägrenar, banvallar etc.

201 rutor (90 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska vanlig på kustslätten. Saknas i flera kustrutor. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Rubus scissus – nålbjörnbär

Först uppgiven av Scheutz 1876 från *Falkenberg*. Funnen redan 1872 men då omnämnd som en avvikande form av *R. suberectus* (= *R. nessensis*; Scheutz 1873 a). Belägg från 1872 i LD.

Nålbjörnbär är en ursprunglig men kulturgynnad art. Den bildar täta men ganska lågvuxna bestånd i naturbetesmarker, gärna i närheten av våtmarker, samt i anslutning till vägar.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 168. 26 rutor (12 %). Ganska sällsynt i den mellersta delen, några isolerade förekomster i

söder. Saknas i den nordligaste delen. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Lokaler i södra Halland. **Laholm** *Veinge* Kårarp (4C 4h 20 35) gles lövskog nära sjön 1990 (KG). Känd sedan 1960-talet (se nedan). *Våxtorp* Hallahus, 300 m ONO om gården (4C 0h 04 33) vid dike 1994 (KG herbarium); Jonstorp (4C 0g 37 43) naturbetesmark 1980-talet (YJ). Förekomsterna är kända sedan 1960-talet (se nedan).

Äldre uppgifter från södra Halland. **Laholm** *Veinge* Kårarp och *Våxtorp* Nordanå–Stavershult, Jonstorp och Hylte 1960-talet (markeringar på karta som finns på UB i LD, se Oredsson 1974 och 1975). Med några undantag ännu på 1990-talet (se ovan).

Rubus sulcatus – surbjörnbär

Uppgiven av Neuman & Ahlfvengren 1901 från *Harplinge* och *Steninge*. Vi har inte funnit några belägg.

Surbjörnbär växer i södra Sveriges kustområden från Bohuslän till södra Uppland (Pedersen & Schou 1989). – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Sanguisorba minor – pimpinell/vingpimpinell

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Poterium Sanguisorba* ('Planterar sig sjelf i Hasslöfs Trägård').

Inom arten urskiljs två underarter, pimpinell ssp. *minor* och vingpimpinell ssp. *polygama*.

Pimpinell/vingpimpinell är en kalkgynnad växt som varit känd i landskapet sedan slutet av 1700-talet. Sannolikt har den både odlats och inkommit med frövaror. Växten, som fortfarande odlas som krydd- och medicinalväxt, självsår sig lätt i trädgårdar och sprids med jord och växtmaterial. Ståndorterna framgår av lokalförteckningen nedan. Växten är bofast på några lokaler.

6 rutor (3 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

S. minor. **Halmstad** *Halmstad* I 16, övningsfältet (4C 7d 43 45) gräsmark 1987 (PW). Känd från området sedan 1932 (se nedan). *Oskarström* Oskarström (4C 9f 48 15) kyrkogården i gräsmark 1987 (PW, bekräftad av KG). *Söndrum* 650 m ONO om kyrkan (4C 7d 15 08) i 10 år gammal gräsmark vid Söndrumsgården 1983 (KG). Känd sedan 1974 (se nedan). Utgången under senare delen av 1980-talet. *Vapnö* Nytorp (4C 8c 04 38) nedlagd avfallstipp 1983 (PW).

Ssp. *minor.* **Varberg** *Veddige* Järlövs gård (6B 1i 14 35) vid Viskan på en betad årensningsvall av sten, grus och lera 1980-talet (LS). Känd sedan 1952 (se nedan).

Ssp. *polygama.* **Laholm** *Laholm* Hökafältet, omedelbart SV om E 6-bron över Lagan (4C 4f 07 03) sandig grässlänt vid pumphus 1993 (AE, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Släp* vägskäl S om Släps kyrka 1994 (UU).

Äldre uppgifter. S. minor. **Halmstad** *Halmstad* 1876 (utan insamlarnamn i LD); I 16, övningsfältet 1932 (T. Nordström i S). Ännu 1987 (se ovan). *Steninge* Steninge glasbruk (Lindwall 1891). *Söndrum* 650 m ONO om kyrkan, nyanlagd gräsmark vid Söndrumsgården 1974 (KG). Ännu 1983 (se ovan).

Ssp. *minor.* **Varberg** *Veddige* ca 300 m O om Järlövs gård 1969 (M. Ohlander i GB. Upptäckt 1952 av O. Johansson enligt Ohlander 1971). Ännu på 1980-talet (se ovan).

Ssp. *polygama.* **Halmstad** *Steninge* 1892 (G. Tillman i S) och 1916 (S. Salén i S). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa, järnvägsstationen 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Sanguisorba officinalis – blodtopp

Tidigare ej publicerad.

I Halland är blodtopp en ganska ovanlig prydnadsväxt. I Sverige är den ursprunglig endast på Gotland.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Tjärby* Genevads station (4C 4f 49 44) sandig ruderatmark, troligen förvildad från kolonilotter 1983 (PW).

Sorbaria sorbifolia – rönnspirea

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Skällinge* Mäshult, gammal park 1927 (T. Swanström i S).

Rönnspirea, som ofta odlas, är funnen förvildad på olika typer av kulturmark och dessutom kvarstående på ödetomter. Den bildar ganska täta bestånd genom skott från underjordiska utlöpare och bör karakteriseras som bofast i landskapet.

Arten härstammar från nordöstra Asien och är känd som vildväxande i Sverige sedan 1910.

52 rutor (23 %). Ganska sällsynt.

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Sorbus aria (coll.) – vitoxel

Vi känner inte till några äldre litteraturuppgifter om förvildad vitoxel i Halland. Arten uppgavs av Ahlfvengren (1924) från *Laholm* och *Halmstad* Slottsmöllan som planterad. Belägg saknas.

Vitoxel odlas som prydnadsträd och häckväxt. Den är funnen kvarstående och tillfälligt förvildad. Arten, som härstammar från mellersta och södra Europa, är i Sverige känd som förvildad sedan 1930-talet.

8 rutor (4 %). Sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* SO om Eldsberga station (4C 5f 30 19) vid järnvägen 1980 (PW, bekräftad av KG). *Halmstad* NO om hamnutfyllnaden (4C 6e 46 03) tallskog 1985 (PW

herbarium, påminner om *S. norvegica* i bladformen, bekräftad av T. Karlsson); Knebildstorp, 150 m V om gården (4C 7d 12 20) vildvuxen gräsmark, 1 buske, förvildad 1992 (KG). *Harplinge* Bögesgård, 450 m SV om gården (4C 9b 18 19) lövskogsbryn vid vägen, 1 träd 1983 (KG herbarium, bestämd av T. Elfström). *Snöstorp* Kristinehed (4C 7e 28 20) vid ruin 1991 (PW). **Falkenberg** *Eftra* Slätten (5C 0b 37 30 och 36 31) ett stort träd i skogsbryn och ett mindre träd i skogsbryn nära väg 1989 (URP). **Varberg** *Varberg* ca 100 m NO om Kusthotellet (5B 7g 00 43) ljunghed i klippterräng 1995 (IL); L. Träslöv (5B 7h 1- 1-) blandskog 1980-talet (IL); Håstensskogen (5B 7h 2- 0-) blandskog 1980-talet (IL).

Sorbus aucuparia – rönn

Först publicerad av Fischerström 1761 ('När Rönn-trädet bär mycken frukt, gör Hallänningen sig försäkrad om en våt höst'). Uppgiven 1724 av T. Lohm på lantmäterikarta från *Slättåkra* (Malmström 1939).

Rönn är ett ursprungligt men kulturgynnat träd. Det är ganska ljuskrävande och växer vanligen enstaka eller i små grupper i ras- och bergbranter samt på mager mark i glesare löv-, tall- och blandskogar. Andra vanliga biotoper är hyggen, dungar, hagmarker och bryn samt mark intill gärdesgårdar och renar.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sorbus intermedia – oxel

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Crataegus Aria* ('Vid Knäryds Präste-gård').

Oxel är sannolikt ursprunglig men också förvildad från alléer och häckar. Vanligen finner man enstaka träd eller plantor på steniga/klippiga havsstränder, i bergbranter, glesa löv- och blandskogar, hagmarker och bryn. Oxel är ljuskrävande och tålig mot vind och saltstänk.

Oxel är apomiktisk och anses ha uppkommit genom hybridisering mellan vitoxel *S. aria* och tyskoxel *S. torminalis* (Ekholm m fl 1991).

Oxel har ökat under 1900-talet. Tillgången på skog har ökat under seklet och arten sprids lätt med fåglar.

204 rutor (91 %). Vanlig utom i den södra delen av skogsbygden där arten är ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): södra och mellersta Halland tämligen sällsynt, norra här och där (dessutom tämligen allmän planterad, ofta i långa alléer).

Sorbus mougeotii – häckoxel

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Steninge* Nylyckan 1968 (C. Blom i GB, utan namn, bestämd av T. Elfström).

Häckoxel är funnen tillfälligt förvildad. Arten har i ganska sen tid börjat odlas som häckväxt.

Den är vildväxande i Alperna och Pyrenéerna.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken, cirka 50 m O om badstranden (6B 2f 38 28) bland klippblock 1986 och senare (TE i GB).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

[Sorbus rupicola – klippoxel]

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg* 1930 (F. Waldenström i SBT). Kanske från planterat ex?

Spontana förekomster av klippoxel finns närmast i Bohuslän och på Kullaberg i Skåne.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Spiraea × billardii – klasespirea

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Snöstorp* Frennarp, förvildad 1909 (Ahlfvengren i S, av insamlaren kallad *S. salicifolia*. Ombestämd av T. Vestergren 1928, ombestämningen bekräftad av N. Hylander och T. Karlsson).

Klasespirea odlas ofta. Förr planterades den gärna vid järnvägsstationer och banvaktsstugor, där den i många fall ännu kvarstår och ibland även har spritt sig vegetativt. Även på ödetomter och i vägkanter nära bebyggelse är den bofasta växten vanlig.

Klasespirea är en steril hybrid mellan douglasspirea *S. douglasii* och häckspirea *S. salicifolia* (Hylander 1969). I Sverige uppmärksammades den som förvildad första gången 1907.

58 rutor (26 %). Ofullständigt rapporterad men troligen ganska vanlig.

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Spiraea × bumalda – rosenspirea

Tidigare ej publicerad.

Rosenspirea är en hybrid mellan de japanska arterna *S. albiflora* och *S. japonica* (Ekholm m fl 1991). Den odlas som prydnadsbuske och är i Halland funnen förvildad från utkast.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 47 46) skogsbryn vid villaområde, utkast 1993 (NGN).

Fig 120. Douglasspirea *Spiraea douglasii*. Hallavad i Enslöv. – Foto Gösta Mjörnman 1988.

Spiraea chamaedryfolia – kvastspirea

Tidigare ej publicerad. Äldsta insamling från *Halmstad* 1932 (J. Wiger i S).

Kvastspirea, som är vanlig i odling, är funnen både kvarstående och varaktigt förvildad. Den härstammar från sydöstra Europa och Centralasien.

6 rutor (3 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Rännesläv* Ålstorp, vid pkt 46,09 (4C 2h 16 16) vägslänt, kvarstående och vegetativt spridd 1989 (KG). *Veinge* Mästocka, N om vägkorsningen (4C 5i 31 34) vägkant 1980-talet (YJ, LEM). **Halmstad** *Söndrum* SO om kyrkan, Hallägraskogen (4C 7d 10 07) ekdominerad lövskog, 1 förvildad buske 1993 (KG herbarium). **Falkenberg** *Abild* Hallstorp (5C 3c 38 04) skogsbryn 1985 (SU). *Gunnarp* Fegen (5C 6g 47 24) sjöstranden vid sågverket 1989 (KG m fl). *Årstad* Särestad (5C 2c 1- 1-) åkerkant 1990 (MA, bekräftad av KG).

Spiraea douglasii – douglasspirea

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Douglasspirea (fig 120), som härstammar från nordvästra Nordamerika, odlas emellanåt. I likhet med flera andra spireor kan den kvarstå mycket länge och bilda stora och täta bestånd genom rotskottsbildning. Den är bofast i landskapet. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1906.

Karta 169 (s 389). 15 rutor (7 %). Sällsynt.

Laholm *Hishult* Ågård (4C 1j 38 25) vägkant 1987 (YJ herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Veinge* Kapplet, 300 m SO om bron (4C 4g 37 44) vägslänt och vägdike utanför trädgård 1994 (KG); Mästocka (4C 5i 34 33) vid f d skolhus, vägren 1987 (YJ, LEM). **Halmstad** *Enslöv* Åled (4C 8e 33 47) skogsbryn vid landsvägen 1988 (KG herbarium); Hallavad (4C 8f 32 42) torpplats, kvarstående och bildande ett mycket stort bestånd genom vegetativ spridning 1986 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Åled, 1 km NNV kyrkan (4C 9f 01 06) dike 1990 (PW, bekräftad av KG). *Oskarström* Oskarström, omedelbart N om sjukhemmet (5C 0f 20 13) ödetomt 1987 (B. Hylmö). *Steninge* Steninge strand (4C 9b 26 09) vid kustvägen, i stort snår tillsammans med gråvide *Salix cinerea* 1986 (KG herbarium). Kvar 1995. *Trönninge* Trönninge (4C 6e 03 48) stationsområdet 1986 (LEM). **Hylte** *Torup* Sandslätt (5C 1g 26 14) gammal tomtmark, kvarstående och vegetativt spridd 1987 (KG); Sjögårdssjön (5C 3g 23 42) bland pors och andra strandväxter vid badplatsen, förvildad 1988 (KG). **Varberg** *Hunnestad* Blixtorp (5B 7i 07 06) gammal tomtmark, kvarstående 1993 (IL). *Spannarp* Himle (5B 6i 25 13) f d järnvägsstation, förvildad 1980-talet (IL). *Veddige* Planterhagen (6B 1h 3- 3-) 1980-talet (LS). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa (6B 2f 30 11) stenig strandhed av lite ruderatkaraktär, 1 buske, 1993 (TE i GB, bekräftad av T. Karlsson).

Spiraea latifolia – bredspirea

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Skummeslöv* nära Allarp på en åkerren och *Getinge* Fröllinge. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Äldsta belägg från förstnämnda lokal 1909 (Ahlfvengren i S). Uppgiften från *Getinge* byggde på en felbestämning av blekspirea *S.* × *rubella*.

Bredspirea, som härstammar från nordöstra Nordamerika, är ovanlig i odling. Den är bofast i landskapet.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* S. Mellby (4C 3e 05 41) ödetomt 1983 (SEJ herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Skummeslöv* 600 m NNO om Hansagård (4C 2e 37 47) vägdike vid skogsbryn 1994 (KG i LD, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Spiraea × **macrothyrsa** – storspirea

Tidigare ej publicerad.

Storspirea, som är bofast i landskapet, är en steril hybrid mellan douglasspirea *S. douglasii* och bredspirea *S. latifolia* (Hylander 1969). Den är

ovanlig i odling men kan kvarstå länge och sprider sig vegetativt. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1945.

2 rutor (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Knäred* Tommared (4C 2i 49 43) vägslänt 1987 (YJ herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Falkenberg** *Morup* Pannebo (5B 3i 33 01) utkast vid liten vattensamling nära havsstranden 1992 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Spiraea × rosalba – torpspirea

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Halmstad* 1903 (T. Wetterstrand i S, av insamlaren kallad *S. salicifolia*, ombestämd av N. Hylander 1968).

Torpspirea är en steril hybrid mellan vitspirea *Spiraea alba* och häckspirea *S. salicifolia* (Hylander 1969). Den är vanlig i odling, kan kvarstå länge och sprider sig vegetativt på vägkanter och renar utanför trädgårdar, på järnvägsområden, ödetomter och annan "överbliven" kulturmark. Bofast.

I Sverige är den känd som förvildad sedan 1958.

37 rutor (17 %). Ofullständigt rapporterad men åtminstone i den södra och mellersta skogs- och övergångsbygden är den ganska vanlig.

Spiraea × rubella – blekspirea

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Getinge* Fröllinge 1909 (Ahlfvengren i S, av insamlaren kallad *S. latifolia*, ombestämd av T. Karlsson 1984).

Blekspirea är en steril, odlad hybrid mellan bredspirea *S. latifolia* och häckspirea *S. salicifolia* (Hylander 1969). I likhet med övriga spireor kan den kvarstå och sprida sig vegetativt. Växtplatser som hos föregående. Bofast.

10 rutor (4 %). Ofullständigt rapporterad men troligen sällsynt.

Laholm *Knäred* stationsområdet (4C 3j 30 16) kvarstående 1989 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Laholm* S. Mellbystrand (4C 3e 15 33) vid liten bäck genom strandheden, förvildad 1990 (KG). *Våxtorp* Killhult (4C 0i 26 17) 1987 (YJ herbarium, bestämd av T. Karlsson); Bastena (4C 1h 09 48) vid dike i granplanterad åker, förvildad 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Snöstorp* Skedala (4C 7f 33 18) lövbryn mot väg, förvildad 1988 (GM, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Öppinge, Sjöberget (4C 7g 07 05) torpruin, kvarstående och förvildad 1985 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Vinberg* Jonstorp (5B 3a 21 15) vägkant vid ödegård samt (5B 3a 21 18) fuktig mark vid Vinån nära vattenverkets pumpstation 1992 (NGN herbarium, bestämd av KG). *Årstad* Slätten (5C 2b 24 46) träda med hällar 1991 (PW, bekräftad av KG). **Varberg** *Grimeton* vid Hagakullen (5B 7j 37 22) vägkant 1993 (IL). **Kungsbacka** *Lindome* Fagered (6B 8f 11 11) bryn i villaområde 1990 (JK).

Spiraea salicifolia – häckspirea

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Planterad i Hasslöfs Trägård, kryper mycket, men gifver goda pipskaft'). Äldsta belägg från *Enslöv* Sperlingsholm 1923 (J. Wiger i S).

Häckspirea är en gammal prydnadsväxt som särskilt förr var vanlig i odling. Den bofasta arten kvarstår länge och sprider sig vegetativt med underjordiska skott från odlingsplatserna till vägkanter, banvallar, betesmarker, åkerkanter och rösen. Ibland är den också spridd från utkast till vägslänter, grustag, bryn etc.

Arten har sitt ursprung i nordöstra Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1769.

152 rutor (68 %). I denna siffra ingår säkert en del andra spireor, eftersom många häckspireauppgifter inte blivit belagda. Sannolikt är dock arten ganska vanlig i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes förvildad och bestående.

Spiraea × vanhouttei – bukettspirea

Tidigare ej publicerad.

Bukettspirea är en hybrid mellan de östasiatiska arterna *S. cantoniensis* och *S. trilobata* (Ekholm m fl 1991). En vanlig prydnadsbuske som i Halland är funnen kvarstående och tillfälligt förvildad från utkast.

2 rutor (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 47 46) utkast vid skogsbryn nära villaområde 1993 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Ringsås (5C 3a 17 31) kvarstående i f d trädgård 1993 (NGN herbarium).

Waldsteinia geoides – flikwaldsteinia

Publicerad av Borgvall 1929 från *Släp* Malevik ('sedan många år förvildad i ett buskage vid vägen nära villasamhället') baserat på uppgift av E. Erlandsson. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (jämför med Hylander 1971). Äldsta belägg från Kullavik, förvildad vid Mellgrens villa 1922 (R. Ohlsén i UPS). Blom (1933) anger arten från *Släp* Malevik, i skogsbacke, trädgårdsflykting 1930 enligt belägg av C. Hjärne i GB. Samtliga uppgifter avser sannolikt samma förekomst.

Flikwaldsteinia är en flerårig prydnadsväxt som självsår sig i trädgårdar, t ex i Falkenberg (NGN). Den härstammar från östra Centraleuropa.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Fabaceae – ärtväxter

Anthyllis vulneraria – getväppling

Ett lokalnamn från *Okome*, *Köinge* och *Ullared* är *fulaveckor* (= fågelvicker). Namnet har i Halland också använts om kråkvicker *Vicia cracca*.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Den tvååriga arten är mångformig och delas i flera underarter. I landskapet förekommer två av dessa, stor getväppling ssp. *carpathica* och liten getväppling ssp. *vulneraria*. De båda underarterna har dock inte konsekvent hållits isär under inventeringen.

Getväppling kan vara ursprunglig på strandhedar och sandfält samt i klippterräng och på hällmarker vid havet. På vägrenar och vägslänter, grustag, stations- och hamnområden, industritomter och soptippar växer huvudsakligen införda kulturformer.

Arten har i Sverige tidigare saluförts i vallfröblandningar och som enskild gröda (Lyhagen 1991).

172 rutor (77 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

[**Astragalus arenarius** – sandvedel]

Från Halland finns ett enda belägg som sannolikt är ett falsarium. Det är från *Ljungby* 1890 (J. Wallmark ur A. Åströms herbarium i UME). Exemplaret är monterat tillsammans med två kollekter från Skåne. Se kommentar under månviol *Lunaria rediviva*.

I Norden växer sandvedel endast på torra sandhedar i östra Skåne.

Astragalus canadensis – kolvvedel

Uppgiven av Blom 1936 från *Falkenberg* valskvarnen. Detta är den första svenska litteraturuppgiften (Hylander 1971). Belägg i GB, LD och S.

En tillfällig förekomst av en art som är vildväxande i stora delar av Nordamerika.

Astragalus cicer – kikvedel

Tidigare ej publicerad.

Kikvedel (fig 53) är funnen kvarstående och förvildad i ett lövbryn vid Karsefors kraftstation öster om Laholm. Den fleråriga arten är bofast i området och har sannolikt vuxit på platsen sedan början av 1930-talet, då kraftstationen byggdes.

I Sverige uppmärksammades kikvedel som trädgårdsflykting redan i mitten av 1800-talet. Den är inhemsk i stora delar av västra, mellersta och östra Europa.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Karsefors kraftstation (4C 3g 16 40) grässlänt, kvarstående och förvildad 1980 och senare (YJ herbarium).

Astragalus danicus – strandvedel

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* hamnen 1894–95 baserat på uppgift av S. Svenson.

Ovanstående tillfälliga förekomst är den enda kända från landskapet. Växten har sannolikt inkommit med barlast. I Sverige i övrigt växer den fleråriga strandvedeln mycket sällsynt på öppen och ganska torr ängsmark vid kusten i Bohuslän och på Gotland (Ingelög m fl 1993). Arten finns också sällsynt i Danmark.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Astragalus glycyphyllos – sötvedel

Först uppgiven av Montin 1766 från *Släp* ('Uti en skogvuxen äng vid Särö Sätesgård i N. Halland'). Belägg utan årtal i S.

Sötvedel är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer främst i ganska solöppna lägen, t ex rasbranter, lövbryn, glesa buskmarker, sandiga torrbackar och vägslänter. Oftast råder goda markförhållanden genom inverkan av skalgrusbankar eller basiska bergarter.

Karta 170. 34 rutor (15 %). Ganska vanlig i västra delen av **Kungsbacka**, ganska sällsynt i den norra delen av **Varberg** och mycket sällsynt eller utan förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Caragana arborescens – häckkaragan

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1894 (E. Lyttkens i LD).

Häckkaragan är en ofta odlad häck- och viltremisväxt, som kan kvarstå länge. Den sprider sig dock inte nämnvärt och bör därför betraktas som tillfällig i landskapet.

Arten härstammar från mellersta och östra Sibirien samt Manchuriet och infördes till Sverige i början av 1700-talet (Malmgren 1982).

11 rutor (5 %). Ojämnt och otillräckligt rapporterad men troligen ganska sällsynt. Rapporterad från rutorna 4C 2e, 4f, 5e, 6e, 7c, 8e, 5B 2j, 5C 2f, 2i, 4c, 5g.

169. Douglasspirea *Spiraea douglasii.*

170. Sötvedel *Astragalus glycyphyllos.*

171. Harris *Cytisus scoparius.*

Cicer arietinum – kikärt

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Falkenberg* valskvarnen 1911 (S. Svenson i LD).

Kikärt, som troligen är ursprunglig i V. Asien, är en viktig, odlad födoväxt i bl a Indien och V. Asien. Från Sverige är den känd som adventiv sedan slutet av 1800-talet.

Cytisus scoparius – harris

I Harplingetrakten levde växtens danska namn *gyvel* kvar ännu i början av 1900-talet. I *Slöinge* har namnet *risbuske* använts och i norra Halland *barnatukt*.

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti N. Hallands Skärgård på några få ställen'). Belägg utan lokaluppgift och årtal i S.

Harris är sannolikt inte ursprungligt i Halland, även om ovanstående uppgift av Montin kan tyda på motsatsen. Det ursprungligt vildväxande harriset, som närmast finns på Jylland, skiljer sig från det odlade genom lägre växt och troligen också bättre köldhärdighet (Böcher 1980). Åtminstone sedan 1870-talet har arten både såtts och planterats för sin förmåga att binda sand och jord (Hollgren 1909 a) samt senare också i viltvårdssammanhang. Den växer som kvarstående och förvildad i torra, sandiga/grusiga vägkanter och vägslänter, vid grustag, på stationsområden och sandhedar samt i glesa strandskogar nära havet.

Harriset är känsligt för frost och under kalla vintrar fryser buskarna ner. Vanligen klarar sig emellertid de underjordiska delarna och kan skjuta nya skott.

Karta 171. 156 rutor (70 %). Ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): flerstädes (i senare tid ofta sådd och naturaliserar sig sedermera).

Cytisus × versicolor – brokginst

C. hirsutus × purpureus

Brokginst är en sällan odlad prydnadsbuske. Den uppmärksammades på den aktuella lokalen första gången 1962 och växte där ännu 1994. Växten frösprider sig i närområdet och bör karakteriseras som bofast.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Veinge* Kapplet (4C 4g 35 45) vägren och buskmark, kvarstående och förvildad 1988 (YJ herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Genista anglica – nålginst

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Våxtorp* ('I Våxtorps Åkergärde'). I handskrift 1789 av Osbeck finns följande beskrivning av upptäckten: "1780 fans hon av mig första gången i Våxtorps åkergärde, emellan Björbäckslien och Våxtorps by ibland ljungen och *genista pilosa*, som jag

aldrig funnit om icke hennes fina, hvassa och långa taggar stucket mig, då jag ämnade taga sidstnämnda." I S finns ett ark insamlat av Osbeck redan 1778, alltså två år före det av honom själv angivna upptäcktsåret. På arket står "där åker warit förut emellan byen och lien". Från troligen samma lokal ("vid kyrkan") finns ännu en kollekt från 1778 (L. Montin i S). Fries (1819) anmärker om förekomsten i Våxtorp: "av mig och andra förgäves eftersökt."

Nålginst är en gammal, kulturgynnad art som åtminstone i Halland tycks vara beroende av bränning och nötkreatursbete för sin överlevnad. Den ljuskrävande och relativt konkurrenssvaga dvärgbusken växer på frisk till ganska torr, gräsdominerad mark i naturbetesmarker, men sparsamt och som relikt även på mindre, mer eller mindre igenvuxna, tidigare hävdade gräsytor intill vägar och åkrar (fig 56). Den trivs i allmänhet inte på de torraste, ljung- och hårginstdominerade delarna av naturbetesmarkerna, utan växer främst där marken inte torkar ut alltför mycket. Enligt många äldre uppgifter växte nålginsten förr i ren ljunghedsvegetation tillsammans med hårginst *G. pilosa*. De nuvarande ståndorterna får nog uppfattas som surrogat för gamla tiders ljungmarker, vilka hävdades med bränning, bete och ljungslåtter. Ett par av de äldre ståndortsuppgifterna tyder på att växten också gynnades när mineraljorden blottades genom täktverksamhet och upptagning av mindre åkrar.

Nålginsten är till skillnad mot den likaledes taggbeväpnade tyska ginsten *G. germanica* alldeles kal. Blomningen börjar normalt i slutet av maj, ca en vecka före hårginstens, och baljorna brukar ha mogna frön i slutet av juli.

Eftersom de späda, obeväpnade skotten är begärliga för kreaturen, bör bete sättas in sent på säsongen och betestrycket hållas ganska lågt. Ginstmarker skall inte gödslas.

Nålginst, som är fridlyst i Halland, har minskat under 1900-talet. De viktigaste orsakerna är igenväxning av naturbetesmarker som en följd av upphörande bete och bränning. Troligen finns även andra faktorer med i bilden, t ex gödsling och kvävenedfall. Förekomsternas isolerade läge i utkanten av artens utbredningsområde kan också vara en bidragande orsak. Nålginsten är starkt hotad och för närvarande arbetar en floravårdsgrupp med olika åtgärder för att säkerställa artens existens i landskapet.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Artens utbredning i stort är atlantisk. Den halländska populationen, som är den enda i landet, utgör en isolerad, nordöstlig förekomst.

Nålginst och ginstlokaler beskrivs också på s 96 f.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. Den svenska utbredningen är numera begränsad till Veinge socken i södra Halland (fig 121). Ett tillfälligt fynd gjordes i Varbergs hamn 1982. Det enda exemplaret hade sannolikt inkommit med virke från Jylland, där arten traktvis är ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra Halland.

Laholm *Veinge* (1) Naturreservatet Hollandsberg (4C 5h 38 07) naturbetesmark, 187 ex 1992 (YJ, VL). (2) Övragård, planerat naturreservat N och S om Brostorpaån (4C 5h 41 15 – 39 18) naturbetesmark som delvis utgöres av en f d grustäkt, 292 ex 1992 (YJ, VL). (3) ONO om gården Svinabäck (4C 5h 31 06) naturbetesmark, 5 ex 1989 (YJ, VL). (4) NNO om gården Svingeln (4C 5h 32 12) nyligen granplanterad gräs/ljungmark, 1 ex 1989 (YJ, VL). (5) Mellan Svinabäck och Övragård, ca 50 m S om bron (4C 5h 35 13) vägren, 1 ex 1989 (YJ, VL). (6) ONO om gården Hollandsberg (4C 5h 44 09) betade åkerholmar, 2 ex 1989 (YJ, VL). (7) Mellan Övragård och gården Svartavad, ca 50 m S om Svartavadsbäcken (4C 5h 44 16) gräsbevuxen vägslänt på vägens V sida, 3 ex 1990 (YJ, VL). (8) SV om Allareds mölla (4C 5h 40 21) vägren 2 ex 1989 (YJ, VL). (9) NO om Allareds mölla (4C 5h 44 29) vägren 2 ex 1989 (YJ, VL). (10) Vid Allaredsvägen, nära bron över Brostorpaån (4C 5h 45 31) gräs/ljungbevuxen vägslänt, 6 ex 1989 (YJ, VL). (11) Bäckamotsvägen, under kraftledning (4C 5h 44 37) gräsmark på båda sidor om vägen, 7 ex 1989 (YJ, VL). (12) Skaftabygget (4C 5h 45 41) ljung/gräsbevuxen vägslänt, 2 ex 1989 (YJ, VL). (13) V om gården Bökeberg (4C 5h 08 09) kortvuxen grässvål med spridda ljungplantor, ca 10 ex 1992 (YJ, VL). (14) Bölarps naturreservat (4C 5h 01 33) betesfredat parti av fårbetad ljunghed, 17 ex 1994 (VL). (15) Bäckamot (4C 6i 01 08) gräsbevuxen vägkant, 2 ex 1989 (YJ, VL). **Varberg** *Varberg* hamnen, ruderatmark, tillfällig, 1 ex 1982 (IL).

Äldre uppgifter. Utan lokaluppgift och årtal (E. Fries i UPS). **Laholm** *Knäred* Uddared (Ekvall enligt Neuman 1884). *Laholm* 1873 (Neuman i GB och S) sannolikt = Kattarp (Hartman 1870, H. Larsson enligt Neuman 1884) samt 1878 (J. S. Lahkander i UPS). *Tjärby* ljungbackar V om Veinge station 1902 (H. Hesselman enligt Mörner 1922) och 1908 (Ahlfvengren i S). *Veinge* Veinge, flera uppgifter och insamlingar från 1875 (Neuman i LD, S, UME och UPS) till 1927 (E. Rembrink i LD); på banvallen 200 m SO om Veinge järnvägsstation 1920 (S. Svenson enligt Mörner 1922 b); Antorps sjö (inklusive Kullsgård) från 1891 (E. Söderholm i UPS) till 1937 (A. Berggren i S); 1 km SV om Antorpsjön på ljungmark (Mörner 1922 b); Bölarp, flera insamlingar mellan 1882 (R. Wallengren i S och SBT) och 1951 (H. Fries i S); Bölarps by, invid landsvägen 1922 (C. T. Mörner i UPS) och upplöjd åker 1923 (A. S. Trolander i LD, S och UPS); Bölarp nr 3 1923 (A. S. Trolander i S och C. T. Mörner i UPS); Bölarps berg (S. M. Boberg enligt Scheutz 1872 a) och 1875 (P. Hallberg i S); Bölarps utägor ca 1 km från Bölarps berg, på en

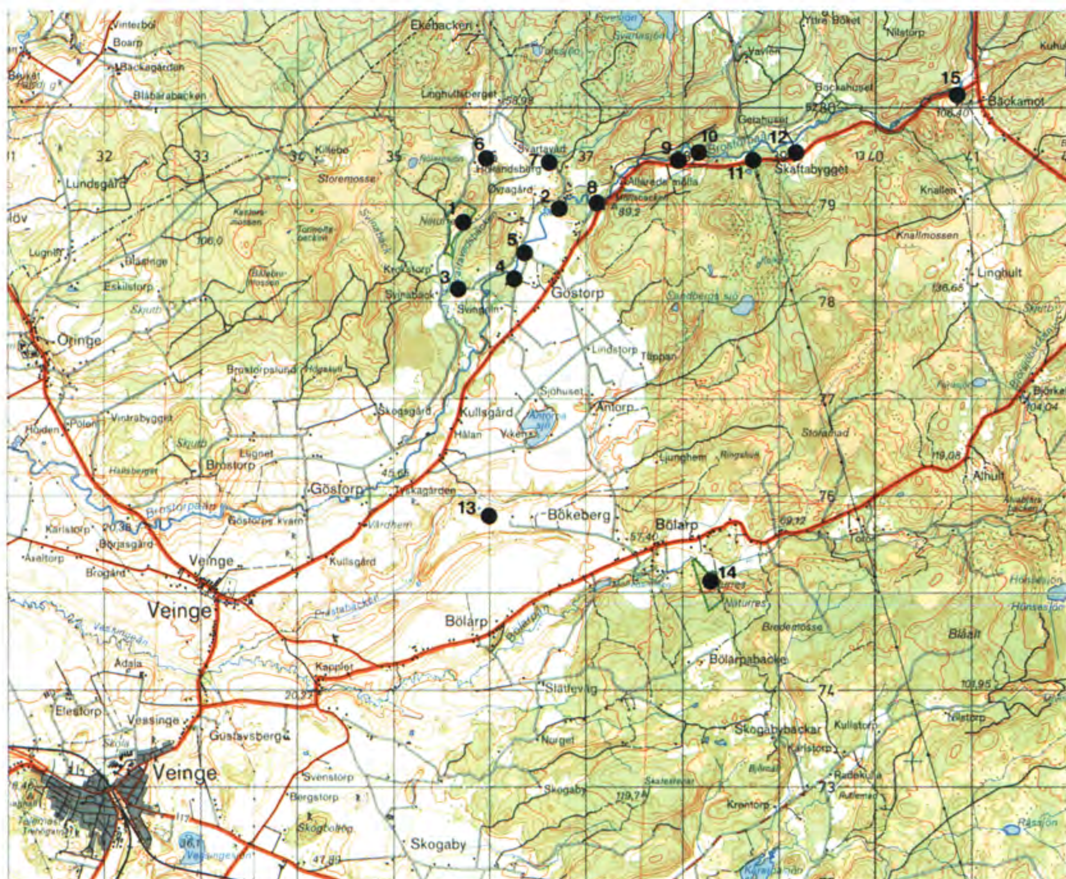

Fig 121. De svenska lokalerna för nålginst *Genista anglica*. Särtryck ur topografiska kartan blad 4C Hamstad SO och NO. Allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 96.0211. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriet 1996-05-15.

kulle 1882 (R. Wallengren i LD, S och UPS); Bölarpsreservatet (Larsson 1976); Bökeberg 1935 (S. Qvarfort i S); Erlandsbygget 1905 (V. Ekvall i S); vid Göstorps mölla från 1893 (M. Bäärnhielm i S) och senare (Ahlfvengren 1924); vid Fattiggården, Göstorp nr 3 (K. S. Andersson i brev 1921 enligt Mörner 1922 b); Hollandsberg, 3 lokaler på en sträcka av 500 m 1921 (Mörner i UPS och Mörner 1922 b samt Natur i Hallands län 1977); Hollandssjön i SO 1911 (H. E. Johansson i S); vid Sandbergssjön (K. S. Andersson i brev 1921 enligt Mörner 1922 b); mellan Skaftabygget och Allareds kvarn, ljunghedar vid vägen 1891 (L. Larsson i LD och S); Skogaby (Ekvall enligt Neuman 1884) och 1927 (C. Bliding enligt Svenson 1928); Svartavad (Nilsson 1976). Svinabäck 1929 (I. Holmdahl i GB). *Våxtorp* se primäruppgifter. *Ysby* ljungbacke mellan Gosterbygget och Hjörnered 1878 (J. S. Lahkander i UPS); Höggostret (Gabrielsson 1882). *Ö. Karup* 1900 (R. Kanér i LD). **Halmstad** *Halmstad* 1895 (G. Tillman i UPS) [eventuellt etikettförväxling]. *Snöstorp* Skedala, 3 belägg, 1861, -65 och -73 (utan insamlarnamn i S); Skedala hed 1892 (G. H. J. Dahl i S).

Genista germanica – tysk ginst

Först uppgiven av Retzius 1779 från *Övraby* mellan Fotstad och Enslöv baserat på belägg utan årtal av L. Montin i S.

Tysk ginst är en gammal, kulturgynnad art som är anpassad till ljunghedsbruk med bränning och bete. Den är en liten, taggig och överallt hårig buske som i Sverige numera endast växer i Ljungby i mellersta Halland. Fram till omkring sekelskiftet fanns den på ytterligare ett 10-tal lokaler i landskapet. Arten har även funnits på en lokal i Skåne, där den dog ut 1992, samt till omkring 1950 även på en plats i Dalsland (Mattiasson 1993, Nilsson & Gustafsson 1977 a). Den kraftiga minskningen i Halland har främst orsakats av hedmarkernas igenväxning och be-

skogning, kanske i några fall också av byggnation. De svenska förekomsterna ligger utanför artens sammanhängande utbredningsområde, som omfattar stora delar av mellersta Europa från Pyrenéerna till Ryssland.

Den fridlysta tyska ginsten är en av landskapets mest hotade arter. För närvarande arbetar en floravårdsgrupp med olika åtgärder för att försöka rädda beståndet.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Den halländska växtplatsen finns i **Falkenberg** *Ljungby* Hällarp inom ett 1,2 ha stort naturreservat bestående av ett ljunghedsfragment och en återställd grustäkt. Antalet exemplar har växlat kraftigt mellan olika år – 1958 fanns 18 ex, 1965 445 ex, 1977 92 ex, 1981 ca 50 ex, 1992 drygt 50 och 1995 ca 20 blommande exemplar. Känd sedan 1894 (se nedan). – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i mellersta Halland.

I reservatet finns också Hallands nordligaste förekomst av landskapsblomman hårginst *G. pilosa*. Båda arterna blommar under första hälften av juni.

Vägbeskrivning till reservatet i Hällarp: Från E 6 tar man vid avfarten Falkenberg C väg 51 mot Ullared. Ca 1,5 km söder om Ljungby svänger man västerut mot Lastad. Efter ca 1 km ligger reservatet på vägens vänstra sida.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Veinge* 1910 (E. Hjertman i GB). **Halmstad** *Breared* Skärkered på järnvägsvallen 1890-talet (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Enslöv* Sennan 1904 (E. Villaume enligt Ahlfvengren 1924). *Halmstad* 1848 (D. v. Sydow i S); 1858 (I. Svensson i LD); Galgberget, inplanterad från Skedala 1904 (Ahlfvengren i S). *Slättåkra* 1901 (M. v. Wachenfeldt i GB) och 1904 (E. Sjölander enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala, vid Fylleån på gränsen till Marbäck 1856, "ej sedan återfunnen" (E. Lyttkens i LD); vid Judaberg 1861 (I. Lyttkens i S); Skedala exercished, flera insamlingar och uppgifter mellan 1863 (I. Lyttkens i S) och 1897 (E. Lyttkens i LD); Nydala och Fyllinge vid ån (båda A. Lyttkens enligt Neuman 1884). *Söndrum* 1873 (Neuman i S); Onsjö 1890-talet (E. Nordström i S). *Vapnö* Mickedala (Fries 1840 a) samt flera insamlingar och uppgifter mellan 1845 (A. G. Longberg i S och UPS) och 1924 (då utgången enligt Ahlfvengren 1924). [Gränsen mellan *Vapnö* och *Halmstad* går genom området, varför vissa uppgiftslämnare anger Mickedalalokalen under *Halmstad*.] *Övraby* mellan Fotstad by och Färjestället vid Enslöv, flera uppgifter och insamlingar från 1700-talet (L. Montin i S) till 1859 (O. G. Blomberg i LD). [Troligen en och samma växtplats som angivits på lite olika sätt, både från *Enslöv* och *Övraby*, men det mest sannolika är att platsen låg i *Övraby*.] **Hylte** *Torup* (Bexell 1817–19). **Falkenberg** *Ljungby* Hällarp, insamlingar och uppgifter från 1894 (C. Holmdahl i LD och S samt J. Wallmark i LD) och framåt. Ännu på 1990-talet (se ovan); Lyngsjön [sannolikt = föregående lokal] 1905 (R. Johansson i LD).

Genista pilosa – hårginst

Hårginst är Hallands landskapsblomma. Ett äldre lokalnamn är *kosmör*, som också använts om en del andra betesmarksväxter.

Först uppgiven av Leche 1744 från Stjärnarp. Montin (1766) har följande notering om hårginst: "Til största myckenhet bland Ljunget här i S. Halland, särdeles på flygsands-backar. Vore därför tjänlig, jämte andra växter, att sås til flygsandens stadgande. Blommar tvenne gånger om året: i början av Junii och slutet av Augusti månader." Enligt Osbeck (1788) är hårginsten "allmän bland ljung". Den äldsta insamlingen är från senare hälften av 1700-talet (L. Montin i S).

Hårginst är en gammal, huvudsakligen kulturberoende art. Den är en liten buske som i konkurrens med t ex gammal, högvuxen ljung *Calluna vulgaris* kan bli halvmeterhög, men som i lågvuxen, gles växtlighet ofta breder ut grenarna på marken. Vanligen växer arten på torr, sandig/grusig och ljusöppen mark med ganska gles växtlighet – vägslänter och vägrenar, skogsvägar, grustag och andra markblottor. Naturligtvis finns hårginsten också på de enstaka ljunghedar och ljunghedsfragment som fortfarande finns kvar och som hävdas med bränning och/eller bete. Arten är mycket gynnad av brand och annan störning av vegetation och förna samt av nötkreatursbete, under förutsättning att detta sätts in sent under säsongen. Vår- och försommarbete minskar blomningen genom att de färska skotten är begärliga för djuren. Även harar och kaniner kan "snagga" ginstbuskarna ordentligt. Den sydhalländska marken tycks fortfarande, mer än 100 år efter de stora ljunghedarnas epok, innehålla ett mycket rikt förråd av ännu grobara ginstfrön. Endast några år efter det att mineraljorden blottats, t ex vid anläggandet av skogsvägar, brukar de första ginstplantorna visa sig. Rimligtvis minskar denna fröreserv genom att nyproduktionen av frö inte alls är av samma storleksordning som förr och genom att fröna inte håller sig grobara oändligt länge.

Av de fyra halländska ginstarterna har hårginsten alltid varit den vanligaste. På grund av ljunghedens omvandling till barrskog har arten minskat kraftigt under 1900-talet och i framtiden

kan situationen bli bekymmersam. En floravårdsgrupp arbetar på att öka artens frekvens och överlevnadsmöjligheter på sikt.

Hårginsten blommar under första hälften av juni och de praktfullaste bestånden kan man se utmed de större vägarna i södra Hallands övergångs- och skogsbygd, t ex utmed väg 25 mellan Halmstad och Simlångsdalen, väg 26 mellan Oskarström och Johansfors samt väg 117 mellan Skogaby och Knäred. På s 96 f finns en särskild uppsats om hår- och nålginstområden i *Veinge*.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 172. 87 rutor (39 %). Vanlig i södra Halland, med undantag för Hallandsåsområdet, upp till en linje Esmared, Ryaberg, Johansfors, Slättåkra, Harplinge och Söndrum. Norr och väster om denna linje växer hårginst på enstaka platser upp till Torup och Ljungby. På en grusig industritomt i Kinnared fanns i början av 1990-talet en tillfällig förekomst. – Ahlfvengren (1924): allestädes i södra Halland (möjligen med undantag av *Ö. Karup*) upp till Nissan vid Johansfors.

Genista tinctoria – färgginst

Först uppgiven av Montin 1766 ('På Halmstads västra gärde [= den s k Radioplan och Gunillaparken], vid Hylte-hög [= Hylte backe] och Räf-hög). Belägg utan årtal i S. Överstelöjtnant C. P. Hällström har på ett ark från 1827 i S följande kommentar: "På en äng sydvest från Halmstad, vid pass halfvägs mot Badhuset och i linie med detsamma, funnos några strödda buskar, äfvensom ett par sådana vid ett Garfveri utmed Nissa Ån, ett stycke norr om staden. För öfrigt såg jag ej denna växt annorstädes, icke en gång på vägen mellan Fosta och Enslöfs färja, ehuru jag for der fram tvänne gånger 1827."

De äldsta förekomsterna av färgginst i Halland bedöms vara spontana, eftersom plantorna bl a var mera lågvuxna än de förvildade och insådda former som finns idag. Denna ursprungliga form försvann från landskapet under första hälften av 1900-talet genom igenväxning, uppodling, täktverksamhet och byggnation. Den tycks bara ha funnits i Halmstad och närmast kringliggande socknar. Under 1950–60-talen besåddes vissa vägrenar, t ex utmed E 6 vid Mellbystrand och väg 117 vid järnvägsviadukten i Trönninge, med färgginst, men detta ledde inte till några bestående förekomster. 1994 planterades åtskilliga färgginstbuskar på nyanlagda bullervallar utmed motorvägen mellan Halmstad och Laholm. Färgginst odlas också som prydnadsväxt, vilket ger upphov till förvildade exemplar på vägslänter och diverse ruderatmarker.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

8 rutor (4 %). Ganska sällsynt som förvildad mellan Laholm och Oskarström. En lokal i Väröområdet. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i Halmstadstrakten.

Laholm *Laholm* Lilla Tjärby, Tjärbyhus (4C 4g 04 11) kvarstående på tomtmark, 1 ex 1990 (YJ). *Tjärby* Genevad (4C 4f 43 46) skogsbryn i betesmark 1980-talet (PW). **Halmstad** *Halmstad* Mickedala, N om ridhuset (4C 7d 27 28) ruderatmark, förvildad 1980 (VL, bekräftad av KG). *Harplinge* Plönninge (4C 8c 39 29) bakom ladugård, planterad? 1986 (PW). *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstipp 1984 (BT, bekräftad av KG). *Snöstorp* 400 m NV om Skedala gård (4C 7f 36 17) torr slänt, förvildad 1981 (GM, bekräftad av KG). *Trönninge* stationsområdet (4C 6e 05 47) ruderatmark, förvildad 1985 (PW). **Varberg** *Värö* 100 m SO om Munkadamm, införd, 1988 (B/SS).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Mellbystrand, vägkorsningen med E 6, insådd på 1970-talet, försvann efter några år, 1976 (YJ). *Ränneslöv* Vallberga 1922 (J. Wiger i LD). [Liknar odlade former.] **Halmstad** *Enslöv* (Hartman 1832). *Halmstad* flera uppgifter och insamlingar mellan 1818 (herbarium Hartman i UPS) och 1896 (V. Hillman i LD); Slottsmöllan från 1815 (E. Fries i UPS) till 1909 (C. H. G. i UPS); i hamnen 1881 (A. Wiberg i LD); Galgberget 1894 (G. Åberg i LD) och 1896 (A. Wigforss i LD); fälten mellan Sommarlust och Strandstugan (Neuman 1884, Ahlfvengren 1924). [Se också kommentar under primäruppgiften.] *Snöstorp* 1888 (H. Dannfelt i S och SUNIV); Skedala 1868 (H. Dannfelt i SBT); Nydala 1894 (E. Lyttkens i LD). *Söndrum* 1873 (Neuman i LD, GB och S). *Trönninge* järnvägsviadukt N om samhället 1961, troligen insådd (N. Lundqvist i UPS). Sedd senast 1976 (TJn). *Vapnö* Mickedala berg, från 1845 (A. G. Longberg i S och UPS) t o m 1933, lokalen förstörd 1934 (Wiger 1950). **Varberg** *Värö* Centralskolan i dike, förvildad, 1970 (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* 1913 (B. Lundström i LD). *Frillesås* 1958 (G. Broberg i LD). [De båda sistnämnda liknar odlade former.]

Glycine max – sojaböna

Uppgiven av Blom 1940 under namnet *G. hispida* från *Halmstad* hamnområdet 1937. Belägg i GB.

Sojabönan, som härstammar från östra Asien, är en mycket viktig livsmedels- och oljeväxt i delar av Asien, södra Europa och USA. I Sverige förekommer den i försöksodlingar i liten skala och med enstaka, tillfälliga förekomster som oavsiktligt införd. Som sådan är den känd sedan 1925.

Hippocrepis comosa – hästskoklöver

Uppgiven av Lundgren 1990 från *Onsala* Råö. Fyndet gjordes 1958 på strandmark norr om rymdobservatoriet. Belägg i eget herbarium, bekräftad av P. Lassen.

Ovanstående tillfälliga förekomst är den enda kända från landskapet. Den fleråriga arten härstammar från västra, mellersta och södra Europa och odlas ibland som prydnadsväxt.

Laburnum alpinum – alpgullregn

Tidigare ej publicerad.

Alpgullregn är en ofta odlad gullregnsart från södra Europa som emellanåt förvildas. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1930-talet. Tillfällig.

10 rutor (4 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Knäred* 300 m SSO pkt 76,10 (4C 4j 02 17) igenlagd avfallstipp 1991 (PW, H. Gudmundsson). *Laholm* Bölarp (4C 4h 4- 0-) 1989 (SEJ, RK). **Halmstad** *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstipp 1990 (PW, bekräftad av KG). *Steninge* Steninge strand (4C 9b 38 03) vägdike, flera olikåldriga buskar, förvildad 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Abild* kyrkbyn (5C 3c 19 24) vägkant 1985 (SU). *Ljungby* Björnås (5B 4j 49 28) skogsbryn 1982 (SU). *Skrea* Prästaliden (5C 2a 22 13) vägkant vid gamla E 6 1990 (SU). *Stafsinge* vid pkt 20,36 (5B 2j 47 19) skogsbryn 1991 (NGN). *Vessige* Sörby (5C 3b 28 47) jordhög på trädesåker 1994 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Varberg* Röda led (5B 7g 03 48) lövdunge 1992 (IL).

Laburnum anagyroides – sydgullregn

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Halmstad* Slottsmöllan 1888 (I. Collijn i UPS).

Sydgullregn är en ofta odlad gullregnsart från centrala och södra Europa. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1851. Tillfällig.

3 rutor (1 %). Otillräckligt rapporterad men troligen sällsynt.

Halmstad *Snöstorp* Fyllinge (4C 6e 30 31) vägdike, förvildad 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Lindberg* Fäxagården (5B 8h 04 35) vägkant 1994 (IL). *Varberg* Lassatorpet (5B 7h 41 02) ruderatmark 1995 (IL).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; Soltorpet 1921 (E. Idström i LD, bestämd av P. Lassen 1983).

Laburnum × watereri – hybridgullregn

Tidigare ej publicerad.

Hybridgullregn är hybriden mellan alpgullregn *L. alpinum* och sydgullregn *L. anagyroides*. I Sverige är den vanlig i odling (Ekholm m fl 1991). Tillfällig.

2 rutor (1 %) men inte tillräckligt uppmärksammad.

Halmstad *Trönninge* Påarp (4C 5e 42 28) vägslänt vid väg under E 6, kvarstående 1989, 1993 (HN resp KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Varberg* Apelviken (5B 7g 00 45) ruderatmark 1995 (IL).

Lathyrus aphaca – spjutvial

Uppgiven av Svenson 1928 från *Falkenberg* valskvarnen 1924. Belägg i LD, bestämt av T. Vestergren 1927. Arten är även samlad i *Knäred* trädesmark 1949 (K. Wiberg i LD).

Från landskapet är endast ovanstående äldre, tillfälliga förekomster kända. Den ettåriga spjutvialen härstammar från Medelhavsområdet och Orienten. I Sverige uppmärksammades den första gången 1841.

Lathyrus cicera – rödvial

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1913 baserat på uppgift av S. Svenson. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Växten hade dock påträffats redan 1901 vid Göteborg.

En tillfällig förekomst av en ettårig art som härstammar från Medelhavsområdet, Kanarieöarna och västra Asien.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Lathyrus heterophyllus – vingvial

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1900 (S. E. Almquist i S).

Vingvial är sannolikt inte ursprunglig i Halland. De båda aktuella förekomsterna växer på starkt kulturpåverkad mark och det troligaste är att växten kommit in med frö- eller fodervaror. Till lokalen i *Valinge* kan växten eventuellt vara medvetet införd. I angränsande landskap växer vingvial i bryn, på torr gräsmark och olika ruderatmarker.

Omkring sekelskiftet salufördes vingvial av inhemskt ursprung som foderväxt i Sverige (Lyhagen 1991). Några uppgifter om att vingvial skulle ha odlats i Halland har vi dock inte.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* Ålstorp (4C 2h 07 14) utmed stengärdesgård 1992 (M. Nilsson, YJ herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Valinge* vid skolan (5B 8i 35 30) vägkant 1982 (B/BHg) och 1992 (IL herbarium, bekräftad av P. Lassen).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Lathyrus hirsutus – luddvial

Först uppgiven av Wiger 1931 från *Halmstad* vid bensinhusen på Öster, några ex 1930, funna av T. Nordström. Tillsammans med en uppgift från Skåne är detta den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

172. Hårginst *Genista pilosa.*

173. Vippärt *Lathyrus niger.*

174. Gulvial *Lathyrus pratensis.*

Från landskapet finns endast några äldre uppgifter om tillfälliga förekomster. Den ettåriga luddvialen härstammar från Medelhavsområdet och västra Asien.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift. *Snöstorp* Hult 1946 (H. Andersson i LD). **Kungsbacka** *Släp* Klev, troligen genom frö från ex taget i Göteborg (Holmdahl 1953).

Lathyrus japonicus ssp. **maritimus** – strandvial

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Pisum maritimum* ('På de yttersta holmarna i N. Hallands Skärgård').

Strandvial är ursprunglig. Den växer, vanligen i små bestånd, på sanddyner och klapperstensfält vid havet.

8 rutor (4 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Skummeslöv* Skummeslövsstrand (4C 2e 32 18) vid vresrossnår i dyner 1980-talet (SEJ). **Falkenberg** *Eftra* N om Glassvik (4C 9b 49 01) strandklapper, sparsamt 1987 (URP, bekräftad av KG). *Skrea* Ringsegård (5C 1a 41 08) sandstrand 1984 (G. Green, bekräftad av NGN). **Varberg** *Varberg* Getterön (5B 7g 28 21) klapperstensvall 1985 (IL). *Värö* Vendelsö, 200 m V om hamnen (6B 1f 34 30) havsstrand 1989 (IL). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, rikligt bland klappersten 1980 och senare (UU och Unger 1992). Känd sedan 1919 (se nedan). *Vallda* Hopphallsviken (6B 4d 40 10) stenig strand, stort bestånd 1994 (GSg). *Ölmevalla* S om Gårda brygga (6B 3f 01 05) klapperstensstrand 1989 (BH, ÅR). Känd från området sedan 1947 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* uppgifter och insamlingar från området vid Lagans mynning från 1890 (P. Söderberg i S) till 1909 (Ahlfvengren i GB och S). **Halmstad** *Snöstorp* stranden nedanför Larsfrid, enstaka 1911 (Ahlfvengren i S). *Söndrum* Tylösand, på dynerna från 1917 (J. R. Jungner i S) till 1924 (S. och T. Hammarskjöld i LD). **Varberg** *Lindberg* Getterön (Bexell 1817–19). *Varberg* vid Varbergs Slott (Osbeck 1788). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen mellan 1919 (I. Hylmö i LD) och 1953 (S. Holmdahl i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Släp* Skörvalla 1893 (A. Elfström i GB). *Ölmevalla* Örmanäshalvön 1947 (M. Hagh herbarium enligt handskrift från 1949 av F. Lundberg); Falkasand 1967 (Ö. Nilsson i LD). I området ännu 1989 (se ovan).

Lathyrus latifolius – rosenvial

Tidigare ej publicerad.

Rosenvial odlas som prydnadsväxt och förvildas tillfälligt i anslutning till utkast- och jordhögar, på soptippar, vägkanter etc. Den härstammar från södra Europa och är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

5 rutor (2 %). Sällsynt.

Laholm *Veinge* vid Mästocka kapell (4C 5i 35 33) P-plats, förvildad 1990 (PW). **Halmstad** *Halmstad* Slottsjorden (4C 7d 08 36) jordhögar 1983 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstipp 1986 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Tångakrysset (5B 2j 47 38) vägdike utanför tomt vid f d E6, förvildad 1994 (NGN). *Skrea* strax SO om Skrea kyrka (5C 2a 09 31) vägkant vid E 6 1989 (SU). *Vinberg* Snaragård (5C 2a 48 12) ruderatmark 1993 (NGN).

Lathyrus linifolius – gökärt

Lokalnamnet *gökabyxer* är känt från bl a *Fagered* och *Ullared*.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Orobus tuberosus* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Gökärt är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i bergbranter med gles lövvegetation, i bryn och gläntor i friska löv- och blandskogar, på klipp- och ljunghedar, i hag- och enbuskmarker samt andra typer av naturbetesmarker. Främst ser man den emellertid på vägslänter och vägrenar i skogs- och övergångsbygden. En form med mycket smala småblad är ganska vanlig.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Lathyrus niger – vippärt

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Orobus niger* men utan lokaluppgift.

Vippärt är ursprunglig. Den växer i glesa grupper i lövbevuxna och gärna sydvända bergbranter med inslag av basiska bergarter samt i nedanför liggande bryn och vägkanter. Arten har också några förekomster på mullrik mark i ängslövskogar.

Karta 173. 17 rutor (8 %). Sällsynt men med något högre frekvens i den norra delen. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Ysby* Hovsmölla (4C 3g 17 46) lövblandskog 1980-talet (YJ), känd sedan 1959 (se nedan); Karsefors, S om dammvallen (4C 3h 22 01) lövblandskog 1980-talet (YJ); Timmershult, S om byn (4C 3i 15 25) sydbrant med lövskog 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Enslöv* Fjällgime (4C 9f 13 10) vid skogsväg nedanför bergbrant 1985 (PW, bekräftad av KG); Virsehatt (5C 0f 01 48) lövblandskog ovanför rasbranten i NO 1985 (PW). **Falkenberg** *Slöinge* Vårhögen (5C 1b 45 40) ekdominerad lövsluttning 1979 och senare (EB, NGN). *Ullared* Barkhult (5C 7c 2- 1-) lövbrant 1990 (IS). **Varberg** *Lindberg* Trönningebjär (5B 8h 06 20) lövskuggad bergbrant 1980-talet (IL). *Rolfstorp* Håkanstorp (5B 7j 49 20) kulle med lövträd 1980-talet (IL); Himmelsberget (5B 8j 30 36) skogsbryn 1980-talet (IL). *Skällinge* Siggebo (5B 9j 28 34) bergkulle med lövskog 1980-talet (IL). *Sällstorp* Brattås (6B 0i 24 44) lövblandskog i rikbrant 1980-talet (IL). *Veddige* Byareåsens sydbrant (6B 0h 15 16) lövskogsbryn 1980-talet (IL). Känd sedan 1969 (se nedan). **Kungsbacka** *Fjärås* Deberg (6B 4g 20 22) sydbrant 1980-talet (JK). *Släp* NO om Lissgården (6B 6d 15 45) lövskog, några ex 1987 (UU); Högås (6B 6e 14 19, 13 17 och 12 18) lövskog 1988 (UU). *Tölö* Töleberg (6B 6f 05 18) rasmark vid trappan 1984 (JK). Känd sedan 1953 (se nedan). *Vallda* Hamra (6B 6e 05 06) lövskogsbryn 1989 (UU); S om Hördalen (6B 6e 09 06) ekskog 1980 (JK, LA).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås (Theorin 1865); Hallandsås bokskogar (Birger 1925). *Ysby* Karsefors, löväng 300 m nedströms forsen 1959 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Enslöv* Sennan 1909 (S. Afzelius i LD). *Halmstad* 1893 (S. Svenson i LD); Villa Vapnö 1892 (G. Tillman i S); Karlsro (Theorin 1865); Eket (Neuman enligt Ahlfvengren 1924); Galgberget 1911 (Ahlfvengren i S) samt 1921 (T. Nordström i S); Mickedala berg 1922 (J. Wiger i S). *Snöstorp* Skedala 1860 (E. och I. Lyttkens i LD) samt 1866 (A. Lyttkens i S); hassellund vid Ryd (Scholander 1953). **Varberg** *Rolfstorp* 1870 (A. Bentzer i UPS). *Sällstorp* St. Råred (Erdtman 1922 a) och 1953 (F. Lundberg i GB). *Varberg* Påskberget 1913 (Ahlfvengren i S). *Veddige* Syllinge 1926 (S. Svenson i LD); O om Kullaberg, Byareåsens sydöstra sida 1969 (M. Ohlander i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Lindome* Södra Kniperedsgården (= Transköld i söder) 1960 (M. Ohlander i GB); Grankärret, ca 600 m V om Inseros 1962 (M. Ohlander i GB). *Släp* 1836 (J. E. Areschoug enligt Ahlfvengren 1924) och 1898 (P. Silfverskiöld i S och UPS); nära Klevs allmänning, inplanterad för ca 30 år sedan (Holmdahl 1953); i sydberg på Skörvallavikens nordsida 1956 (F. Lundberg i GB); Kyrkobyn 3 1960 (O. Johansson i GB). *Tölö* Gröninge i backsluttning (Holmdahl 1954); mellan Björkeris och Arendal (Holmdahl 1954); Töleberg (Holmdahl 1953). Ännu 1984 (se ovan). *Vallda* mellan Släp och Kungsbacka (G. Andersson enligt Ahlfvengren 1924); Klackentorpet 1924 (C. Skottsberg i GB).

Lathyrus odoratus – luktärt

Tidigare ej publicerad.

Luktärt är en vanlig prydnadsväxt som tillfälligt kan förvildas.

Den härstammar från södra Italien och är i Sverige känd som trädgårdsflykting sedan 1933.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Tjärby* Genevad, f d järnvägsstation (4C 4f 49 44) vid stängsel, förvildad från trädgård 1983 (PW, bekräftad av KG).

Lathyrus palustris – kärrvial

Först publicerad av Montin 1766 ('Icke särdeles allmän'). I handskrift 1789 av Osbeck ('Wäxer på dikesgärdet emellan Dömestorp än[g]gärde och räfwagärde'). Belägg från *Hasslöv* rävagärdet 1700-talet (P. Osbeck i S).

Kärrvial är, och har nog alltid varit, mycket sällsynt i Halland. De fåtaliga, äldre uppgifterna innehåller inga fakta som tyder på att arten skulle vara ursprunglig. Den fleråriga arten tycks ha vuxit på kulturpåverkad mark, vilket också gäller den enda nutida förekomsten. Kärrvial finns bl a i angränsande landskap och i Danmark.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Harplinge* Ringenäs skjutfält (4C 7b 30 37) i dike nära havet tillsammans med bl a vass *Phragmites australis* och smalkaveldun *Typha angustifolia* 1980 (BT, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg; omkring Dömestorp och ängar nedanför Hallandsås (Fries 1819). **Halmstad** *Halmstad* 1851 (Th. M. Fries i UPS). *Söndrum* i Söndrums s k "Djöpne" mitt emot Kristineberg (Neuman 1884). **Kungsbacka** *Släp* utan årtal (C. J. Lindeberg i GB, bestämd 1970 av K. Brunsberg).

Lathyrus pratensis – gulvial

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Gulvial är eventuellt ursprunglig på havsstränder men framför allt är den vanlig på kulturståndorter – betesmarker, övergivna åkrar, åker- och vägrenar, diken, banvallar, grustag, soptippar och andra ruderatmarker.

Arten salufördes i vallfröblandningar och som enskild gröda omkring sekelskiftet (Lyhagen 1991). Vi vet dock inte om arten odlats i Halland.

Karta 174. 164 rutor (74 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Lathyrus sphaericus – vårvial

Tidigare ej publicerad.

I Sverige har den ettåriga vårvialen under lång tid varit känd från Kullaberg i Skåne och Brattön i Bohuslän. Från den senare lokalen är den dock numera försvunnen. Arten förekommer även tillfälligt i ruderatmiljöer i olika landskap.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Eftra* 700 m S om St. Stensjö, tomtgräsmatta som slås en gång om året, 10-tal ex 1990, ej 1991 (URP). Jord påfördes omkring 1978. 1978–80 odlades vårvial i en rabatt ca 100 m från växtplatsen i gräsmattan. De odlade exemplaren blommade men har inte setts där efter 1980.

Lathyrus sylvestris – backvial

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *L. latifolius* från *Hasslöv* ('I Dömestorps Åkergärde, vid vägen imell. Karup och Hassl., på ett enda ställe'). I handskrift från 1789 görs tillägget: "i kalkjord wid gropen och på en backe i en asplund wid Prästegårdens äng, assman kallad." Äldsta belägg från *Halmstad* Slottsmöllan 1700-talet (L. Montin i S).

Backvial kan vara ursprunglig i landskapet. Vid kusten i norra Halland växer den i någorlunda naturlig vegetation på torrbackar samt i buskmarker, strandsnår och steniga branter. I övrigt ser man den främst på kulturpåverkade lokaler till vilka den sannolikt är oavsiktligt införd med frövaror eller kanske någon gång avsiktligt insådd.

I Sverige salufördes både tyskt frö och plantmaterial omkring sekelskiftet (Lyhagen 1991).

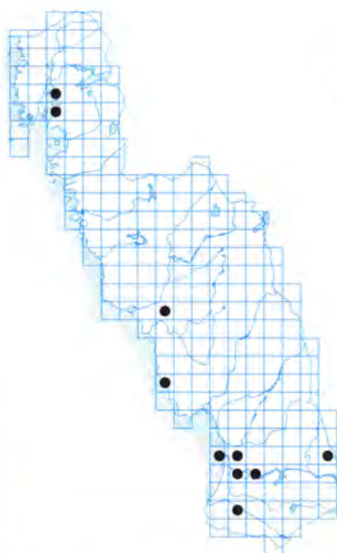
Karta 175. 16 rutor (7 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Laholm* Karsefors kraftstation (4C 3g 19 37) i lövbevuxen slänt, troligen insådd då stationen byggdes (1929–30), 1980-talet (YJ). *Veinge* banvallen mellan Veinge och Genevad 1980-talet (K/LEM). **Halmstad** *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 46 01) gräsdominerad ruderatmark 1990 (KG); västra hamnen (4C 7d 03 39) ruderatmark 1984 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson); Gustavsfält 750 m VNV Snöstorps kyrka (4C 7e 14 19) gräsdominerat fält vid bussbron över E 6, rikligt 1990 (P. Wiksten, KG herbarium). **Falkenberg** *Okome* Jonsgård (5C 5b 40 44) lövbevuxen ravin i naturbetesmark 1984 (SU); O om skolan (5C 6c 02 13) vid torpruin 1980-talet (RA). **Varberg** *Torpa* SV om Lillebacka (5B 9g 19 40) fuktäng 1980-talet (CFL). *Träslöv* Lunnaberg, N om vägen (5B 7h 17 44) hög grusslänt, rikligt 1980-talet (IL). Känd från området sedan 1974 (se nedan). *Valinge* Valinge skola (5B 8i 35 30) snårig vägkant 1980-talet (B/BHg). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholms mellanskog (6B 3f 45 18) strandbuskage på igenväxningsmark 1984 (JK); Borgudden (6B 4g 43 33) i buskage vid vägkant 1980-talet (JK). *Onsala* Knaståsberget (6B 3d 17 45) strandsnår 1992 (UU); Knastås (6B 3d 19 45) havsnära, stenig sydvänd bergbrant 1990 (JJ); Häcklehagen (6B 3d 28 45) 1990 (JJ); Vässingsö (6B 3e 14 05) stenig mark 1981 (BS). Känd sedan 1935 (se nedan). *Släp* Särö (6B 6d 17 26 och 18 28) klippbrant 1988 resp 1989 (UU). *Vallda* Danevarden (6B 6d 03 25) stenig torrbacke 1981 (JK, LA) och 1987 (UU); Sandöknapp (6B 5d 38 18, 39 17) havsnära, stenig, sydvänd bergbrant 1990 (GT, IB); Ottervik (6B 5d 45 21) sydexponerad klapperstenssluttning 1982 (JK) och 1990 (GT, IB).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. *Ö. Karup* 1813 (E. Fries i UPS enligt Ahlfvengren 1924, men tycks nu saknas i herbariet) samt 1866 (F. Elmqvist i LD); ljungbackar O om kyrkan (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; Slottsmöllan utan årtal (J. Wallmark i UME); på Slottsmöllans mark nära Sperlingsholmsskogen (Söderberg 1929); östra hamnen 1911 (Ahlfvengren i S). *Snöstorp* Skedala 1892 (E. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Okome* Lynga (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Vessige* 1892 (E. Lyttkens i LD). **Varberg** *Träslöv* 300 m S om Lunnaberg 1974 (G. & B. Peterson i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Varberg* Håsten, troligen ursprungligen odlad (D. Hylmö enligt Svenson 1928); Stenåsa 1952 (B. Peterson i GB). **Kungsbacka** Klädesholmen i norra Halland utan årtal (herbarium E. Fries i LD och UPS). *Fjärås*

175. Backvial *Lathyrus sylvestris.*

176. Stor käringtand *Lotus pedunculatus.*

177. Smal käringtand *Lotus tenuis.*

Tjolöholmsområdet, flera uppgifter och insamlingar från första hälften av 1800-talet (herbarium E. Fries utan årtal i UPS samt Sieurin 1844) till 1970-talet (Dagerhall 1976). *Frillesås* N om Sandklev (Rydet) 1968 (M. Ohlander & O. Johansson i GB). *Lindome* Transköld nedanför berg 1961 (M. Ohlander i GB). *Onsala* (Sieurin 1844); Köpstaden 1870 (A. Thedenius i LD); Vässingsö 1935 (F. Lundberg i handskrift 1949). Ännu 1981 (se ovan). *Släp* Särö, flera uppgifter och insamlingar mellan 1843 (Sieurin 1844) och 1912 (B. Lundström i LD); Stensholmen 1960 och Skalvik utan årtal (S. Holmdahl i handskrift); Gövik 1963 (O. Johansson i GB). *Vallda* Vallda Sandö (A. Ekberg enligt Svenson 1928) samt 1950 (O. Johansson i GB). *Älvsåker* strax S om landsvägen 400 m V om vägen till Asserdal 1978 (M. Ohlander i GB).

Lathyrus tuberosus – knölvial

Uppgiven av Wiger 1931 från *Halmstad* bensinhusen på Öster 1930 baserat på några ex funna av T. Nordström. Belägg i S.

Den nutida halländska förekomsten är sparsam och växer på en åkerkant/vägren i ett exploateringshotat område. Exemplaren har blommat varje år men någon fruktsättning är inte konstaterad. Vägrenen slås årligen med maskin.

Knölvial härstammar från Europa och västra Asien. Den odlades i Sverige redan på 1600-talet som köksväxt (Hylander 1971) eftersom rotknölarna är ätliga. Vi har dock inga uppgifter om odling i Halland. Senare har växten också kommit till vårt land som förorening i rysk spannmål (Hylander 1971).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Fjärås* Må (6B 5g 04 19) åkerkant/vägren, ett fåtal ex 1985 och senare (M. Kuylenstierna, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Lathyrus vernus – vårärt

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Orobus vernus* men utan lokaluppgift.

Den senaste rapporten om vårärt i Halland är från 1893. Det finns inga äldre uppgifter som tyder på att den kalkgynnade arten skulle vara ursprunglig i landskapet. I handskrift från 1789 uppger Osbeck endast att arten planteras för sina vackra blommors skull. Övriga uppgifter kan också gälla inplanterade eller möjligen förvildade förekomster. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås (Theorin 1865). **Halmstad** *Getinge* Mostorp (E. Lyttkens enligt Ahlfvengren 1924). *Övraby* Sperlingsholm 1883 (J. A. Gabrielsson i UPS). **Kungsbacka** *Släp* Särö 1893 (E. Almquist i GB).

Lotus corniculatus – käringtand

Äldre lokalnamn är *kosmör* [också använt om andra betesmarksväxter] och *kopattar* [den inte fullt utslagna blommans form påminner om ett kojuver]. Det sistnämnda namnet även använt om getrams *Polygonatum odoratum* och klockljung *Erica tetralix.*

Först publicerad av Fischerström 1761 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Käringtand är ursprunglig men den har också inkommit med frövaror och ibland även odlats. I någorlunda naturlig vegetation växer den på sand- och klipphedar samt havsstrandängar. Arten är emellertid mycket kulturgynnad och förekommer ofta rikligt i naturbetesmarker, parkgräsmattor, på vägrenar, vägslänter och gräsdominerade ruderatmarker. Den uppträder gärna som pionjärväxt på blottad mineraljord i t ex övergivna grustag, på grusplaner, bangårdar och liknande vegetationsfattiga ytor.

Käringtand har saluförts för insådd i mindre mängd i vallar och som inslag i vallfröblandningar (Lyhagen 1991). Arten är mångformig; en del av de införda formerna är mycket storvuxna och mer eller mindre upprättväxande.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Lotus pedunculatus – stor käringtand

Först uppgiven av Fries 1819 från *Laholm* vid Lagan, Löjeå [?] m fl platser.

Stor käringtand är kulturgynnad men sannolikt ursprunglig i landskapet. Den växer på fuktig och näringsrik mark, t ex i kärr med klibbal och vide på åstränder samt i betade och obetade fuktängar.

Arten salufördes, med tyskt frö, som lämplig för vallar i sankare lägen och på mossjord mellan 1893 och 1920 (Lyhagen 1991). Om den odlats i Halland vet vi emellertid inte.

Stor käringtand har minskat sin utbredning under 1900-talet, kanske som en följd av kraftig förbuskning av lämpliga biotoper.

Karta 176. 10 rutor (4 %). Sällsynt på kustslätten i **Laholm** men lokalt ganska vanlig vid Lagan nedströms Karsefors. I övriga områden mycket sällsynt eller utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i den södra delen, sällsynt i den mellersta.

Laholm *Hasslöv* Dömestorp (4C 1f 41 14) vid Hällebäckens utlopp i Stensån 1980-talet (YJ). *Laholm* Ösarpsö (4C 3f 36 18) dyig strand 1989 (PW); Vårvik (4C 3g 17 16) betat alkärr 1985 (PW); Hökhult (4C 4e 21 45) betad strandäng 1980-talet (YJ); O om Hökhult (4C 4f 21 00) äng vid Lagan 1980-talet (PW). *Knäred* Brånalt, vid vägen 375 m SSO om pkt 115,1 (4D 4a 16 23) svagt översilat kärr 1989 (KG herbarium). **Halmstad** *Harplinge* Heden (4C 8b 47 14) naturbetesmark vid källa 1981 (BT, bekräftad av KG) och 1986 (KG herbarium). **Falkenberg** *Årstad* Allbergslund (5C 2b 43 22) gräsmark i sluttning 1980-talet (NGN herbarium, bekräftad av P. Lassen). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 4f 00 30) vägdike 1988 (BH, ÅR); Tjolöholm (6B 3f 46 11) havsstrand 1989 (BH, ÅR).

Lotus tenuis – smal käringtand

L. glaber

Först uppgiven av Lindeberg 1850 under namnet *L. tenuifolius* från *Släp* 1849.

Smal käringtand är ursprunglig. Den växer främst på sandiga/blockiga havsstrandängar, där den ibland bildar mindre bestånd på den övre landstranden. Arten är beteskänslig och man ser den främst på obetade strandängar med ganska lågvuxen växtlighet. Någon gång är den också funnen på fuktig, sötvattensöversilad sand vid havet.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 177. 16 rutor (7 %). Ganska sällsynt utmed kusten men lokalt vanlig i norra delen. Saknas på de exponerade sandstränderna vid Laholmsbukten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på stranden.

Halmstad *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 42 05) översilad sand 1988 (PW, bekräftad av KG). *Harplinge* Ringenäs skjutfält (4C 7b 34 34) stenig, obetad strandäng 1980 (BT) och 1987 (KG herbarium, bekräftad av P. Lassen); Enets naturreservat (4C 9b 16 08) strandäng 1985 (PW). *Steninge* Allmänningaudden (4C 9b 36 00) obetad strandäng vid klapperstensstrand 1986 (PW); ONO om Storaskär (4C 9b 27 08) strandhed vid bäck 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Söndrum* Tyludden (4C 6c 38 10) sötvattenspåverkat strandängsfragment 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG), känd sedan 1959 (se nedan); Sandhamn (4C 6c 40 34) strandäng 1985 (PW); Stenhuggeriet, Långenäsudden (4C 6d 35 01) stenig, obetad strandäng 1980-talet (KG), känd sedan 1873 (se nedan); Ringenäs (4C 7c 30 01) stenig, obetad strandäng 1980 (KG). *Trönninge* Killebjärsudden (4C 5e 34 25) vid tångvall på stenig, betad strandäng 1986 (PW herbarium). **Falkenberg** *Skrea* Grimsholmen, Skärvik (5C 1a 14 15) stenig havsstrand 1981 (NGN herbarium, bekräftad av P. Lassen). **Varberg** *Lindberg* Farehamn i N, strandäng 1980-talet (BW). *Varberg* Farehamn i SV (5B 7g 41 35) strandäng 1979 (IL). *Värö* Skärsudde i V 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Fjärås* Asserlund (6B 3f 37 35) strandäng 1989 (BH, ÅR); Tjolöholm (6B 3f 47 35) strandäng 1992 (UU). Känd från Tjolöholmsområdet sedan 1928 (se nedan). *Hanhals* Torkelstorp (6B 4f 38 27) strandäng 1991 (UU). *Onsala* Knapegården (6B 3d 38 41) strandäng 1990 (JJ); Råö (6B 3d 47 31) strandäng 1992 (UU). *Släp* Krokaviken (6B 6d 37 34) strandäng 1987 (UU). *Ölmevalla* Vassbäck (6B 2f 25 36) strandäng 1989 (JJ, JK); Näsbofjorden (6B 3f 34 37) strandäng 1992 (UU). Känd från *Ölmevalla* sedan 1953 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1924 (S. och T. Hammarskjöld i LD) och 1927 (T. Nordström i S); Östra stranden, på kajfyllnaderna 1905 (Ahlfvengren i S). *Ste-*

ninge Steninge strand 1969 (S. Snogerup i LD). *Söndrum* Knebildstorp 1866 (F. Elmqvist i LD); Stenhuggeriet, flera insamlingar och uppgifter från 1873 (Neuman i GB, LD, S och UPS) till 1946 (H. Andersson i LD), ännu på 1980-talet (se ovan); Görviks strand 1945 (I. Björling i LD och UPS); Tyludden 1959 (E. Wieslander i LD och S). Ännu 1984 (se ovan). **Falkenberg** *Eftra* Ugglarp, Salleberget 1956 (K. Egeröd i LD). *Skrea* Boberg strand 1909 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* norrut efter och mellan järnvägsbankarna (Ahlfvengren 1924); norr om staden mot Strandbacken samt Getterövägen och sydsidan av vägbanken (Gillner 1960); Farehamn i SV (5B 7g 41 35) strandäng 1978 (IL i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* flera uppgifter från Tjolöholmshalvön av Svenson (1928), Gillner (1960), Ohlander (1965 a) och Nilsson (1966 a). I området ännu 1992 (se ovan). *Hanhals* Strandgården (Gillner 1960). *Släp* Säröhalvön, flera uppgifter och insamlingar mellan 1849 (Lindeberg 1850 = primäruppgiften) och 1961 (S. Holmdahl i GB). *Ölmevalla* Ölmanäshalvön, flera insamlingar mellan 1953 och 1959 (Ö. Nilsson i LD); stranden mellan Ölmevalla kyrka och Kålelund (Gillner 1960); Näsbokrok naturreservat och Vassbäckhalvön i V (Elfström 1971). I området ännu 1992 (se ovan).

Lupinus angustifolius – blålupin

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Onsala* 1912 (B. Lundström i LD).

Från Halland finns endast uppgifter om två tillfälliga förekomster. Den ettåriga arten härstammar från södra Europa. I Sverige har den saluförts som gröngödslings- och i någon mån även som foderväxt (Lyhagen 1991).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Årstad* O om Kallsbjär (5C 2b 16 26) åkerkant 1988 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Lupinus luteus – gullupin

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* banvallen på Falkenbergs järnväg 1912 baserat på uppgift av S. Svenson. Äldsta belägg från *Våxtorp* 1928 (B. Carlsson i GB).

Ett mindre antal tillfälliga förekomster av gullupin är kända från Halland. Bl a under 1940-talet odlades den på sandjordar i södra delen av landskapet, t ex i *Laholm* Mellbystrand (SEJ), samt i *Eftra* Ugglarp och Skällentorp (B. Peterson anteckningar från 1948–1952).

I Sverige har den ettåriga arten odlats sedan slutet av 1800-talet som gröngödslings- och foderväxt samt i någon mån även som prydnadsväxt (Weimarck 1963, Lyhagen 1991).

Gullupin härstammar från västra Medelhavsområdet.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellby (4C 3f 13 00) vall, självsådd efter tillfällig odling, senare hälften av 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa (4C 4e 47 46) sandig åkerkant 1987 (PW); S om Gullbranna (4C 5e 08 48) trädesåker 1989 (PW). **Falkenberg** *Falkenberg* (5B 2j 25 34) vägkant i industriområde nära Ätran 1990 (NGN). *Slöinge* O om Sprottorps gård (5C 1b 29 43) vägkant vid E6 1988 (SU).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Lupinus polyphyllus – blomsterlupin

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Blomsterlupin är en vanlig prydnadsväxt som lätt förvildas och naturaliseras. Den fleråriga arten självsprider sig i hög grad och växer främst, och ofta i vidsträckta bestånd, på vägslänter i anslutning till bebyggelse men även i skogstrakter långt från gårdar och hus. Andra vanliga växtplatser är stationsområden och banvallar, grustag med jordhögar samt mer eller mindre övergiven kulturmark i tätorter. Ibland ser man den även längs skogsvägar och i hyggeskanter.

Blomsterlupin härstammar från västra Nordamerika och är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

I Halland har arten under 1980-talet ökat mycket snabbt i utbredning och frekvens. Expansionen beror nog främst på att den blivit populär som prydnadsväxt och att den nu odlas allt oftare.

201 rutor (90 %). Vanlig.

Medicago arabica – fläcklusern

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* Slottsjorden på Väster 1906–07. Belägg från 1907 i S.

I landskapet är endast äldre, tillfälliga förekomster kända. Den ettåriga arten härstammar från Medelhavsområdet och västra Asien. Av ståndortsuppgifterna nedan framgår att fläcklusern nått landskapet på olika sätt, t ex via barlast, bomullsavfall och trädgårdsprodukter. I Sverige uppmärksammades den första gången 1872.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; Slottsmöllan 1928 (J. Wiger i LD och GB); Kärleken och Slottsmöllekärret [avfallstipp] rikligt 1928 (Wiger 1931); Läroverkets barlastkärr 1931 (F. Ingvarson i LD); Gustavsfält på bomullsavfall 1955 (C. Blom i GB). **Kungsbacka** *Lindome* Fagered nära Fageredssjöns nordsida, i trädgård 1958 (F. Lundberg i GB). *Onsala* Gottskär, ogräs i trädgårdsland 1928 (W. Palmaer i S).

Medicago falcata – gullusern

Först uppgiven av Montin 1766 ('På Laholms kyrkogård enligt Osbeck').

Gullusern är en i landskapet kulturberoende, bofast art av oviss ålder. Av äldre uppgifter att döma har den vid flera tillfällen kommit in med barlast och spannmål. Ståndorterna framgår av nedanstående lokaluppräkning.

7 rutor (3 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn (4C 1g 25 41) gräsmark, 1 ex 1979 (YJ). **Halmstad** *Halmstad* 300 m SSO om reningsverket (4C 7d 03 39) ruderatmark 1984 (PW, bekräftad av KG). **Hylte** *Kinnared* Tovared (5C 5g 05 45) åkerkant 1990 (MAn, EW). **Falkenberg** *Svartrå* gården Ängarna (5C 6b 47 43) vägkant, från början införd, 1980-talet (RS, bekräftad av NGN). **Varberg** *Hunnestad* Änglarp, grustag 1980-talet (IL). *Torpa* Kärra (5B 9g 09 30) på mur 1980-talet (CFL). *Varberg* Kvarnagård (5B 7h 42 21) jordhög 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* se primäruppgift; mycket sällsynt (Fries 1819); kring kyrkan 1845 (A. G. Longberg i UPS) och 1891 (P. Söderberg i LD). **Halmstad** *Halmstad* flera opreciserade uppgifter samt hamnområdet från 1859 (O. G. Blomberg i LD) till slutet av 1920-talet (T. Nordström enligt Wiger 1931). **Falkenberg** *Falkenberg* 1891 och 1900 (J. A. Larsson i UPS resp S. Svenson i LD); hamnen 1912 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); vid valskvarnen 1936 (C. Blom i GB, LD och S). **Varberg** *Varberg* hamnen 1870 (T. Krok i S); nära hamnen 1872 (S. J. A. Svenson i UPS och Gabrielsson 1882). **Kungsbacka** *Släp* Släp 1894 (A. J. Liljedahl i S).

Medicago falcata × sativa – mellanlusern

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *M. sylvestris* från *Halmstad* i mängd vid Nissan. Ahlfvengren (1924) anmärker "nu tydligen försvunnen".

Mellanlusern är en fertil hybrid som är bofast i landskapet. Den växer på liknande ståndorter som gullusern.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Halmstad* yttre hamnområdet (4C 6d 46 45) ruderatmark 1983 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson); västra hamnen (4C 7d 03 39) ruderatmark 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* mellan Borgasgård och Tångakrysset (5B 2j 46 34) vägkant 1980 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; 1871 (H. V. Rosendahl i UPS). *Snöstorp* Nydala 1890 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1891 (J. A. Larsson i GB); Västra gärdet (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Släp* (Persson 1913).

Medicago laciniata – traslusern

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Halmstad* 1906 (Ahlfvengren i LD) och i *Falkenberg* valskvarnen 1925 (S. Svenson i LD). Båda beläggen bestämda av P. Lassen.

Två tillfälliga förekomster av en art som härstammar från Nordafrika och Mindre Asien.

Medicago lupulina – humlelusern

Först publicerad av Fries 1819 ('Rikligt i norra Halland, i södra H. vid bron i Laholm m. fl. platser'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Humlelusern kan vara ursprunglig i landskapet, men sannolikt har den mångformiga och mycket kulturgynnade arten i första hand kommit in med vall- och gräsfrö under de senaste två hundra åren. Den ett- till tvååriga arten är vanligast på torra, sandiga/grusiga ståndorter med sparsam växtlighet samt på blottad jord – stationsområden, avfallstippar, vägkanter, grustag, industritomter, jordhögar, trädgårdar samt majs- och trädesåkrar.

Arten har i Sverige sålts som vallgröda och som inslag i vallfröblandningar (Lyhagen 1991).

Karta 178. 114 rutor (51 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Medicago minima – sandlusern

Först uppgiven av Hartman 1879 från *Halmstad* Lotshyddan baserat på uppgift av C. J. A. Thudén.

Sandlusern är en ettårig art som under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet växte på några ruderatplatser i Halmstad.

Artens svenska utbredning är begränsad till Skåne, Öland och Gotland, där den växer på öppen, sandig mark i kalktorrängar, branter och på hällmarker. Tillfälligt uppträder arten också på starkt kulturpåverkad mark i andra delar av Sydsverige (Nilsson 1992).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; ruderatplats på väster 1905 (Ahlfvengren i S); östra hamnen (Ahlfvengren 1924); nära lasarettet 1906 (K. Nordström i GB).

Medicago polymorpha – tagglusern

Kroklusern

Först uppgiven av Neuman 1883 under namnet *M. hispida* från *Halmstad* i grannskapet av Slottsmöllans klädesfabrik 1871. Året därpå fanns den på flera ställen i trakten.

Tagglusern förekom mer eller mindre tillfälligt i landskapet från slutet av 1800-talet till mitten av 1900-talet. Enligt Neuman (1883) kom den ettåriga arten från början förmodligen in med ull från Frankrike, men senare har den nog också införts med frövaror.

Arten, som härstammar från mellersta Europa, Medelhavsområdet och Asien, är känd i Sverige sedan 1846.

178. Humlelusern *Medicago lupulina.*

179. Blålusern *Medicago sativa.*

180. Vit sötväppling *Melilotus albus.*

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; Slottsjorden, ruderatplats 1905 (Ahlfvengren i S) och 1906–07 (Ahlfvengren 1924); östra hamnområdet 1914 (Ahlfvengren i S); Slottsmöllan, rikligt 1928 (J. Wiger i GB, LD och S); avstjälpningsplats vid Slottsmöllekärret, enstaka 1930 (Wiger 1931); trädgård, ogräs 1941 (H. Runemark i LD); Gustavsfält, ruderatplats 1955 (C. Blom i GB, LD, S och UPS). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1925 (Svenson 1928). **Varberg** *Varberg* Stora Apelviken, vid en hönsgård 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i S). **Kungsbacka** *Lindome* Fagered, trädgård nära Fageredssjöns nordsida 1958 (F. Lundberg i GB).

Medicago sativa – blålusern

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 som tämligen sällsynt (även som odlad) från nio socknar, från *Hasslöv* i söder till *Släp* i norr. Äldsta daterade insamling är från *Laholm* 1891 (P. Söderberg i LD).

Blålusern har odlats som vallväxt sedan 1800-talet. Förvildad växer den på åker- och vägrenar, stationsområden och annan ruderatmark. Även om arten är obeständig på enskilda lokaler är den dock bofast i landskapet och har ökat under 1900-talet.

Blålusern härstammar troligen från Medelhavsområdet och västra Asien. I Sverige är den känd sedan 1809.

Karta 179. 44 rutor (20 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden, saknas i skogsbygden.

Melilotus albus – vit sötväppling

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Halmstad.* Äldsta belägg från *Halmstad* 1859 (O. G. Blomberg i LD).

Vit sötväppling infördes oavsiktligt till landskapet med utländskt vallfrö under senare hälften av 1800-talet (Neuman 1884). Den tvååriga arten salufördes också som gröngödslingsväxt omkring sekelskiftet (Lyhagen 1991), men det är ovisst om den odlades i Halland. Arten är bofast i landskapet och huvudsakligen bunden till järnvägar och större tätorter. Man finner den starkt kulturgynnade och konkurrenssvaga växten, ofta i rika bestånd, på störd, vegetationsfattig mark – stationsområden, soptippar, gamla lertäkter, grustag, industritomter, utfyllnadsområden och utmed nyanlagda, större vägar. Enstaka fynd har gjorts på havsstränder.

Vit sötväppling härstammar från östra Europa och västra Asien. I Sverige är den känd som säkert vildväxande sedan 1820.

Växten har ökat under 1900-talet och spridningen tycks inte vara avslutad.

Karta 180. 75 rutor (34 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden. Högst frekvens i den södra hälften. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Melilotus altissimus – stor sötväppling

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *M. officinalis* (L.) men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Halmstad* 1866 (A. Lyttkens i LD och S).

Stor sötväppling är en ganska sent inkommen, kulturberoende art. Den är tvåårig, konkurrenssvag och beroende av störd mark för sitt fortbestånd. Växten är oftast ganska obeständig på enskilda lokaler men kan fortfarande karakteriseras som bofast i nordligaste Halland. På 1950-talet fanns arten i massförekomst på jordhögar och i vägkanter runt Fajans tegelbruk i Falkenberg. Bruket lades ner 1969 och området är nu bebyggt med villor. Växten fanns kvar i cykelvägkanter och på liknande ståndorter ännu i mitten av 1980-talet men tycks nu vara utgången.

Arten betraktas som ursprunglig i vissa delar av Norden, bl a på kustlokaler i Bohuslän och Norge.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Yttre hamnen (5B 2j 21 20) jordhög 1992 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Fajansområdet (5B 2j 36 42) cykelvägkanter i mitten av 1980-talet (NGN). Känd sedan 1956 (se nedan). **Kungsbacka** *Lindome* Gastorp (6B 7f 43 18) på jordhög vid väg 1990 (JK). *Släp* Särö (6B 6d 25 38) på utfyllnadsmark 1987 (UU). Känd från området sedan 1913 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* flera insamlingar mellan 1866 (A. Lyttkens i LD och S) och 1900 (G. Tillman i S). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen, sparsamt (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Fajansområdet, mycket rikligt från 1956 till början av 1970-talet, därefter sparsamt (NGN). Ännu i mitten av 1980-talet (se ovan). *Slöinge* Berte kvarn (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* flera uppgifter och insamlingar, t ex från hamnen och järnvägsstationen, mellan 1877 (J. A. Gabrielsson i LD) och 1921 (G. A. Westfeldt i UPS). **Kungsbacka** *Lindome* nedanför kyrkan, ruderat 1976 (M. Ohlander i GB). *Släp* "i backarne midtför Särö stallbyggnader" (Persson 1913). I området ännu 1987 (se ovan).

Melilotus indicus – dvärgsötväppling

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* vid ångkvarnen (flera år). Äldsta belägg från *Halmstad* 1864 (A. Lyttkens i S). Detta kan vara det äldsta fyndet i Sverige. Hylander (1971) uppger 1883 som tidigaste fyndår.

Dvärgsötväppling förekom mer eller mindre tillfälligt i Halland från 1860-talet till mitten av 1900-talet. Den tvååriga arten inkom troligen vid flera olika tillfällen med spannmål och frövaror.

Arten har sitt ursprung i Medelhavsområdet och sydvästra Asien till Främre Indien.

Enligt Ahlfvengren (1924) tillfällig.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; Slottsmöllan 1925 (J. Wiger i S); ogräs i grönsaksland 1940 (H. Runemark i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1909 (S. Svenson i GB och LD); valskvarnen m fl ställen 1909–1918 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Slöinge* Berte kvarn 1912 och 1914 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* Stora Apelviken, vid en hönsgård 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i S); Almeberg 1936 (D. Hylmö i LD). **Kungsbacka** *Hanhals* Hammerö 1959 (F. Lundberg i GB).

Melilotus officinalis – gul sötväppling

Sötväppling

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *M. officinalis* Lam. från *Halmstad* i mängd. Lindeberg (1878) uppger arten under namnet *M. arvensis* Wallr. som sällsynt i mellersta Halland.

Gul sötväppling är i likhet med övriga väpplingarter en ganska sent inkommen, kulturberoende växt. Den tvååriga arten har huvudsakligen nått landskapet med vallfrö, men också sålts i blandning med lusern- och klöverfrö för sådd i vallar (Lindquist 1925). Växten är ofta tillfällig på enskilda lokaler men kan betraktas som bofast i landskapet. Den växer på liknande ståndorter, och ofta på samma lokaler, som vit sötväppling, men är betydligt ovanligare än denna.

Gul sötväppling, som har sitt ursprungsområde i östra Europa och västra Asien, är i Sverige känd sedan 1814.

Karta 181. 28 rutor (13 %). Ganska vanlig på kustslätten i den södra hälften, sällsynt i den norra delen och i övergångsbygden. Saknas nästan helt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Onobrychis viciifolia – esparsett

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Lotshyddan 1886 baserat på uppgift av O. Hult. Därefter dröjde det nästan 90 år innan växten åter visade sig i landskapet: *Söndrum* 700 m NO om kyrkan vid 4C 7d 15 08, nyanlagd gräsmark vid Söndrumsgården, ganska rikligt 1973 (KG herbarium). Den fleråriga arten försvann i slutet av 1970-talet.

Vid första tillfället kom växten sannolikt in med barlast, eftersom det fanns en barlastplats vid Lotshyddan. 1900-talsfyndet har troligen sitt ursprung i orent gräsfrö.

Esparsett, som härstammar från södra, mellersta och östra Europa samt Asien, är känd i Sverige sedan 1832.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

181. Gul sötväppling *Melilotus officinalis*.

182. Stallört *Ononis spinosa* ssp. *arvensis*. Ring: äldre fynd i söder.

183. Gullklöver *Trifolium aureum*.

Ononis spinosa ssp. **arvensis** – stallört

O. arvensis

Äldre, lokala namn är *drängafes*, *skamfes*, *fesorta* och *sketorta* – alla naturligtvis med syftning på att växten är illaluktande.

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *O. hircina* ('I synnerhet i mellersta och norra Halland').

Stallört är en kulturgynnad växt som sannolikt är ursprunglig. Den är ljusälskande, undviks av kreatur och växer främst på frisk till fuktig, gräsdominerad mark, gärna på lera. I naturlig eller någorlunda naturlig vegetation växer den t ex på Kungsbackafjordens stränder och strandängar, både betade och obetade (fig 105). De vanligaste kulturbiotoperna är vägkanter, vägdiken och åkervägar.

Växten har nog alltid varit sällsynt i den södra hälften, men nu tycks den vara på väg att helt försvinna. Eftersom någon minskning ännu inte har märkts i den nordligaste delen, där den länge varit vanlig, är det vanskligt att ange orsaker till minskningen i söder. Några förekomster har emellertid försvunnit på grund av igenväxning.

Karta 182. 33 rutor (15 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden från Varberg och norrut, sällsynt på kustslätten i mellersta och södra delen. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta Halland, i norra tämligen allmän.

Lokaler i södra och mellersta Halland. **Halmstad** *Harplinge* Västergård (4C 8b 32 49) åkerkant, sparsamt 1988 (PW, bekräftad av KG); Rosenlund (4C 9c 11 12) åkerväg, 15-tal ex 1987 (PW, bekräftad av KG).

Ononis spinosa ssp. **maritima** – puktörne

O. repens

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *O. spinosa* ('På åtskilliga ställen vid landsvägen imellan Karup och Halmstad'). Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Puktörne är en kulturgynnad växt som sannolikt är ursprunglig. Under inventeringen är den funnen på ett par torrbackar, i en naturbetesmark, på ett stationsområde och på några torra, sandiga/grusiga vägrenar.

8 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* Karlstorp (4C 2g 26 35) vägren vid väg 24 1991 (K.-G. Henriksson, bekräftad av YJ). *Ö. Karup* Hemmeslövs strand, Måsvägen (4C 2d 04 47) nordöstra vägrenen, 1 buske 1992 (KG). Känd från området sedan 1965 (se nedan). **Halmstad** *Söndrum* Mjällby, 50 m NV om bron över Nyrebäcken (4C 7c 25 37) på den norra vägrenen 1980 och senare (KG). Känd sedan 1921 (se nedan). **Falkenberg** *Falkenberg* "Vallarna" O om Tullbron (5B 2j 34 34) torr grässluttning 1980-talet (NGN). Fanns kvar till 1991. **Varberg** *Varberg* järnvägsstationen (5B 7g 23 45) mellan spåren, rikligt 1993 (IL

herbarium). *Veddige* V om gården Näs (6B 0h 12 20) torr, grusig vägren 1980-talet (IL). Känd sedan 1969 (se nedan). **Kungsbacka** *Onsala* Underliden (6B 4e 32 22) betesäng på israndbildning 1984 (JJ, bekräftad av JK). *Släp* S om Järnkättered (6B 6e 09 27) torrbacke 1989 (UU). Känd sedan 1931 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* 1954 (M. Fries i LD). *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand, 200 m NO om Stensån, strandskog 1965 (YJ). I området ännu 1992 (se ovan). **Halmstad** *Getinge* 1886 (A. Berg i LD). *Halmstad* se äldsta belägg; flera insamlingar mellan 1842 (A. G. Longberg i S) och 1898 (A. Wigforss i LD); östra hamnområdet 1911 (Ahlfvengren i S); barlastplats vid Lotshyddan (Söderberg 1929, Wiger 1931). *Snöstorp* Skedala mellan 1863 (E. Lyttkens i LD) och 1921 (E. Idström i LD); nära kyrkan (Ahlfvengren 1924). *Söndrum* Onsjö 1921 (T. Nordström i S). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Falkenberg** *Falkenberg* insamlingar från början av 1800-talet (E. Fries i UPS) till 1941 (E. Lindh i SBT); Ätrans mynning (Sundstedt 1938). **Varberg** *Varberg* 1916 (H. Karlsson i UME), 1917 (G. Erdtman i S). *Veddige* ca 150 m V om Näs gård, torrbacke vid vägen 1969 (M. Ohlander i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Onsala* 1865 (E. Trana i S); Gottskär 1919 (A. Levan i LD). *Släp* 1887 (C. Bjursten i GB, LD och S); Järnkättered, ymnig (E. Erlandsson enligt Borgvall 1931), i området ännu 1989 (se ovan); Malevik 1935 (P. Bernström herbarium). *Tölö* Blixered (Leffler 1863, Holmdahl 1953).

[**Ononis spinosa** ssp. **spinosa** – busktörne]

O. campestris

Uppgiven av Gabrielsson 1882 från *Tölö* Blixered men enligt S. Svenson hos Ahlfvengren (1924) rör det sig om en förväxling med *O. repens*. I SBT ligger ett ark från *Tönnersjö* 1907 (O. Cederberg). Enligt Ahlfvengren (1924) finns ett belägg från *Falkenberg* av E. Fries i herbarium Halmstad. Detta herbarium har flyttats till LD men någon *Ononis*-kollekt av Fries har vi inte kunnat finna. Sundstedt (1938) har också en uppgift om *O. spinosa* från Falkenberg.

Trots ovanstående uppgifter är vi inte helt övertygade om att busktörne tillhört den halländska floran. Belägget från *Tönnersjö* saknar uppgifter om växtplats och man kan ifrågasätta om den kustbundna och kalkgynnade växten kan ha funnits i denna karga inlandssocken. Med tanke på svårigheterna att särskilja de båda underarterna anser vi det troligt att litteraturuppgifterna bygger på felbestämningar.
Busktörne är ursprunglig i Skåne och Blekinge.

Ornithopus perpusillus – dvärgserradella

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Hishult* Ågård, vid en svingård 1961 (YJ herbarium). Inkommen med fodersäd.

Dvärgserradella (fig 68) är en sent inkommen art som åtminstone tills vidare bör betraktas som tillfällig. Den ettåriga arten är funnen på torr, sandig/grusig kulturmark med ganska gles växtlighet.
Dvärgserradella är en sydlig art med huvudsaklig utbredning i Skåne, men med förekomster även i Blekinge, Småland och Västergötland. Arten, som varit känd i Sverige sedan 1850, har åtminstone delvis inkommit med gräsfrö från Tyskland (Thor 1992).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Halmstad *Halmstad* vid Länsmuseet (4C 7d 26 46) gräsmatta, rikligt 1993 (KG herbarium). *Kvibille* Gillarp, bensinstation (5C 0d 00 17) torr, gles gräsmatta, rikligt 1993 (EW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Söderleden (5B 2j 28 34) vägkant, 1 ex 1989, borta 1990 (SU).

Ornithopus sativus – serradella

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Breared* 1919 (J. Wiger i S).

Från landskapet finns endast några äldre uppgifter om tillfälliga förekomster. Den ettåriga arten, som härstammar från Medelhavsområdet, har sannolikt inkommit med frö- och fodervaror. Enligt Lyhagen (1991) salufördes serradella omkring sekelskiftet som foderväxt och jordförbättrare på lätta jordar. Om den använts i Halland är ovisst.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* Ågård, vid en svingård 1961 (YJ herbarium). Inkommen med fodersäd. **Halmstad** *Breared* se äldsta belägg. *Halmstad* 1924 (T. Hammarskjöld i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1927 (S. Svenson i LD); "Vallarna" 1926 (R. Stenberg i LD).

Pisum sativum var. **arvense** – gråärt

Ett äldre provinsnamn är *pelusker*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Ibland Säden'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Halmstad* vanlig bland säd, 1700-talet (L. Montin i S). Funnen i form av fröhälfter vid utgrävningar i Bastionsgatan i Halmstad. Materialet härstammar från övergången mellan medeltid och nyare tid, kanske 1500-talet (Hjelmqvist 1972).

Ursprungligen kan gråärten ha förekommit som ogräs. Under 1800-talet blev den emellertid allmän i odling och förvildades ofta (Ahlfvengren 1924).

Växten odlas knappast längre och aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. Södra Halland utan årtal (L. Montin i S). **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Veinge* järnvägsbanken 1907 (S. Selander i S). **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg.

Pisum sativum var. **sativum** – ärt

Trädgårdsärt

Tidigare ej publicerad.

Ärt är en vanlig, ettårig grönsaksväxt som tillfälligt förvildas i anslutning till odlingsplatser och på diverse ruderatmarker.

3 rutor (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Robinia pseudoacacia – robinia

Tidigare ej publicerad som säkert vildväxande. Uppgiven av Westfeldt 1957 från kyrkogården i *Onsala*.

Robinia odlas i parker, alléer och även i trädgårdar. Den sprider sig med rotskott och kan betraktas som bofast.

Arten härstammar från östra Nordamerika och är i Sverige känd som förvildad sedan 1921.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Skummeslöv* 500 m N om bron över Stensån (4C 2e 12 41) vägkant vid E 6, 1 litet träd 1990 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Halmstad* norra infarten (4C 7d 32 47) förvildad på vägslänt 1993 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* vid Halmstadvägen (5B 2j 31 40) skogsbryn, införd/förvildad 1980-talet (NGN, SU). *Ljungby* Kärret (5B 4j 43 37) skogsdunge, införd/förvildad 1982 (SU).

Securigera varia – rosenkronill

Coronilla varia

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1921 baserat på uppgift av S. Svenson. Äldsta belägg från *Halmstad* Lotshyddan 1921 (J. Wiger & P. Söderberg i S).

Rosenkronill är en flerårig prydnadsväxt som i Halland är funnen mer eller mindre tillfälligt förvildad.

Den har sitt ursprungsområde i södra och mellersta Europa och västra Asien. I Sverige uppmärksammades den som förvildad första gången 1890.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Halmstad* SO om Galgberget (4C 7d 30 46) gräsmark mellan gator, förvildad, rikligt 1991 (PW, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift; valskvarnen 1936 (C. Blom i GB och S).

Thermopsis montana – lupinväppling

Tidigare ej publicerad.

Lupinväppling är en flerårig prydnadsväxt från Nordamerika som lätt förvildas, hittills främst i vägkanter (fig 122). Den är bofast i landskapet.

19 rutor (9 %). Sällsynt men självsprider sig till allt fler lokaler.

Laholm *Hishult* kyrkbyn (4C 1j 31 12) på en upplagsplats 1989 (YJ). *Knäred/Veinge* Nyäng (4C 6j 11 37) dike i betesmark, troligen förvildad från handelsträdgård 1980-talet (PW). *Ränneslöv* Vallberga (4C 2f 33 37) vägren vid f d handelsträdgård, förvildad 1980-talet (AL, bekräftad av YJ). *Våxtorp* kyrkbyn, vägren vid Hishultsvägen 1980-talet (YJ). **Falkenberg** *Askome* Yngered (5C 5c 07 46) vägkant 1992 (NGN). *Eftra* Vesslunda (5C 1b 16 07) vägkant utanför tomt, förvildad 1994 (NGN). *Fagered* Fulhult (5C 9d 03 16) utanför hönshus 1992 (NGN). *Falkenberg* Falkenberg (5C 2a 31 01) vägkant vid gamla E 6 1992 (NGN). *Gällared* mellan Gällareds f d station och väg 153 (5C 6e 4- 0-) f d banvall 1995 (AS). *Krogsered* Gudvarshult (5C 5e 23 09) vägrenar 1989 (KG herbarium). *Köinge* Myren (5C 5b 26 20) vid ödegård 1984 (SU). *Ljungby* Lerdala (5C 4b 43 09) vägkant 1980-talet (SU, NGN). *Morup* Torsåsen (5B 3i 16 21) vid gärdsgård 1995 (NGN). *Stafsinge* Skogstorp (5B 2i 39 48) gräsmark vid Skomakareleden 1995 (NGN); 350 m V om Torebo (5B 3j 32 10) vägkant 1992 (NGN). *Vessige* Rönnabacken (5C 3c 29 00) igenfylld märgelhåla 1993 (NGN). *Vinberg* Ringsås (5C 3a 16 31) längs gärdesgård mellan åker/betesmark, stort bestånd 1993 (NGN). *Årstad* NV om Dygård (5C 2b 24 16) åkerväg, stort bestånd 1993 (NGN). **Varberg** *Sibbarp* NO om Slättasjö (5B 5j 28 41) vägkant 1990 (KG).

Trifolium alpestre – alpklöver

Tidigare ej publicerad. Två äldre belägg. Ett i Acharius-herbariet utan andra uppgifter än Halland, bestämt av P. Lassen 1991, samt ett från *Falkenberg* 1894 (S. Svenson i LD under namnet *T. medium*). Det sistnämnda herbariefyndet gjordes 1989 av P. Lassen och T. Karlsson.

I Sverige växer alpklöver på Gotland, men de närmaste förekomsterna finns på östra Själland.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Både Barchaeus (1773), Osbeck (1788) och Fries (1819) uppger *T. alpestre* från Halland. Enligt Neuman (1884) avser dessa uppgifter emellertid *T. medium*, som först vid denna tid (1770-talet) beskrevs i tysk litteratur.

Trifolium arvense – harklöver

Ett äldre lokalnamn från Harplingetrakten är *grobakisa* [dikeskatter – dike får tolkas som vägdikenas ofta mycket torra slänter].

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta sockenrelaterade belägg är från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S). En insamling utan lokaluppgift och årtal (L. Montin i S) är sannolikt äldre.

Harklöver är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den ettåriga, konkurrenssvaga och ljusälskande arten växer ofta rikligt på sandig/grusig, solexponerad och glesbevuxen mark – havsstrandhedar, sandfält, övergiven åkermark, torrbackar och slänter i naturbetesmarker, vägrenar, vägslänter, järnvägsområden, grustag, soptippar och grusplaner.

173 rutor (78 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Fig 122. Lupinväppling *Thermopsis montana*. Rikligt förvildad längs markväg vid Dygård i Årstad. – Foto Nils-Gustaf Nilsson 1993.

Trifolium aureum – gullklöver

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *T. agrarium* men utan lokaluppgift.

Gullklöver kan vara ursprunglig men i huvudsak är den nog inkommen med frövaror. Den växer, vanligen sparsamt, på ganska torr, kulturpåverkad mark med gles eller åtminstone lågvuxen växtlighet. Arten är bofast i landskapet även om den ofta är tillfällig på enskilda lokaler. Tillfälligheten kan dock vara skenbar på grund av att blomningen hos den tvååriga arten vissa år mer eller mindre uteblir.

Karta 183 (s 404). 33 rutor (15 %). Ganska sällsynt på kustslätten, sällsynt i skogs- och övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes, mest i norra Halland.

Trifolium campestre – jordklöver

Först uppgiven av Montin 1766 ('På en äng vid Stjernarp').

Jordklöver är mycket kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. Den ettåriga och konkurrenssvaga arten växer främst på ganska torr mark med lågvuxen, mer eller mindre gles gräs- och örtvegetation – naturbetesmarker, övergivna grustag, vägrenar och vägslänter, övergiven åkermark, rabatter, gräsmattor, stationsområden och annan ruderatmark.

Karta 184. 113 rutor (51 %). Vanlig på kustslätten och ganska vanlig i övergångsbygden men saknas nästan helt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Trifolium dubium – trådklöver

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *T. filiforme* ('Vid Halmstad och Snöstorp på torra och magra ängar, sällsynt').

Trådklöver är sannolikt ursprunglig. Den ettåriga, konkurrenssvaga arten är emellertid mycket kulturgynnad och växer på ungefär samma ståndorter som jordklöver *T. campestre*.

184. Jordklöver *Trifolium campestre*.

185. Trådklöver *Trifolium dubium*.

186. Smultronklöver *Trifolium fragiferum*.

Karta 185. 135 rutor (61 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Trifolium fragiferum – smultronklöver

Först uppgiven av Fries 1819 ('Vid Lingemo, Kungsbacka, mellan Lindhof & Varberg m fl platser').

Smultronklöver är ursprunglig. Den kväve- och betesgynnade arten växer på friska till fuktiga, i första hand betade havsstrandängar. I flera svenska landskap förekommer den också på inlandslokaler. Från Halland finns några sådana uppgifter, dock inga aktuella: *Hasslöv* kyrkbyn enligt Theorin (1865). *Lindberg* Tofta (Gabrielsson 1882, Ahlfvengren 1924); Svenstorp (Gabrielsson 1882). *Fjärås* Äskatorp, 3 km från stranden (Ahlfvengren 1924).

Karta 186. 27 rutor (12 %). Vanlig vid kusten ner till Varberg, ganska vanlig mellan Varberg och Falkenberg, sällsynt söder därom. – Ahlfvengren (1924): vid stranden, företrädesvis i norra Halland, sällsynt söder om Halmstad.

Lokaler söder om Falkenberg. **Halmstad** *Trönninge* 600 m SSV om pkt 25,5 (4C 5e 33 25) betad strandäng, sparsamt 1980-talet (HN); udden 1350 m NNV om pkt 25,5 (4C 6e 01 20) ganska torr strandäng 1980 och senare (KG). **Falkenberg** *Eftra* Stensjö, SO om Gåsanabbe (5C 0a 12 45) strandäng 1980-talet (URP). *Skrea* Boberg, ca 600 m NO om Holmaskäret (5C 1a 13 22) strandäng 1980-talet (A. Svensson, bekräftad av NGN).

Äldre uppgifter från området söder om Falkenberg. **Laholm** *Hasslöv* se ovan. **Halmstad** *Eldsberga* strandäng 1866 (F. Elmqvist i LD). *Halmstad* flera insamlingar från 1862 (A. Lyttkens i GB och UPS) till 1896 (A. Wigforss i LD); enstaka ex i östra hamnområdet (Söderberg 1929). *Trönninge* 1930 (T. Nordström i S).

Trifolium hybridum – alsikeklöver/liten alsikeklöver

Först uppgiven av Fries 1819 som vanligen sällsynt.

Alsikeklöver är delad i två underarter, alsikeklöver ssp. *hybridum* och liten alsikeklöver ssp. *elegans*. Denna uppdelning har inte beaktats under inventeringen. Liten alsikeklöver, som enligt Mossberg m fl (1992) växer sällsynt på torr, kulturpåverkad mark, är uppgiven från *Halmstad* vid Lotshuset (Nordström 1909).

Arten är en vanlig vallväxt som lätt förvildas och naturaliseras i betesmarker, på övergivna åkrar samt åker- och vägrenar, i gårdsmiljöer och på ruderatmarker.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Trifolium incarnatum – blodklöver

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* vid villorna på Väster 1908 och *Ö. Karup* vid Hemmeslöv bland råg 1909. Belägg från båda lokalerna i S. Äldsta belägg från *Enslöv* 1866 (C. G. Elmqvist i S).

Blodklöver har från och till uppträtt med tillfälliga förekomster i Halland. Ståndorterna framgår av lokaluppräkningen nedan.

Enligt Söderberg (1929) har arten odlats som vallväxt i Halland, men troligen är den också oavsiktligt införd med frövaror. Blodklöver salufördes i Sverige omkring sekelskiftet som vallgröda samt i blygsam omfattning för gröngödsling på omställningsarealer under senare delen av 1980-talet (Lyhagen 1991). Dessutom ingår den i fröaffärernas och varuhusens frösortiment.

Blodklöver härstammar från Medelhavsområdet och västra Europa. Som förvildad är den känd i Sverige sedan mitten av 1850-talet.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* Nybo gård (4C 2f 35 42) vid fotbollsplan 1980-talet (AL). *Veinge* Antorp (4C 5h 36 19) vägren 1980-talet (K/LEM). **Falkenberg** *Falkenberg* Söderleden (5B 2j 26 35) gräsmark, massförekomst 1989 (SU), kvar även 1990 (NGN). *Stafsinge* Skogstorp (5B 2i 49 48) jordvall vid gamla E 6 1981 (SU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924) samt 1931 (A. Sellén i YJ herbarium). *Veinge* (P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924). *Våxtorp* vid reningsverket 1964 (YJ). *Ö. Karup* se primäruppgifter. **Halmstad** *Eldsberga* 1924 (H. Svensson i LD). *Enslöv* se äldsta belägg; Fjällgime 1925 (I. Humble i LD). *Halmstad* flera insamlingar och uppgifter mellan 1891 (E. Lyttkens i LD) och 1933 (S. Hammarskjöld i LD). *Söndrum* 1931 (R. Santesson i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1891 och 1898 (J. Larsson i GB och SBT resp S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* 1892 (G. Colliander i LD), 1893 (B. Andersson i GB, LD och UPS). **Kungsbacka** *Kungsbacka* 1937 (L. Schortz enligt Blom 1940). *Onsala* Gottskär (B. Halle enligt Ahlfvengren 1924). *Släp* Särö 1891 (E. Belfrage i GB). *Ölmevalla* 1889 (O. E. Winberg i LD).

Trifolium medium – skogsklöver

Först uppgiven av Barchaeus 1773 under namnet *T. alpestre* (se kommentar under denna art). Äldsta belägg utan lokaluppgift från 1700-talet (P. Osbeck i SBT-BERG).

Skogsklöver är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den kan bilda täta bestånd i lövdungarnas bryn och gläntor, i igenväxande naturbetesmarker, intill rösen, på åker- och vägrenar samt många andra kulturståndorter.

217 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Trifolium montanum – backklöver

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Belägg saknas.

Backklöver är kalkgynnad och har i Sverige en klart östlig utbredning.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). **Halmstad** *Halmstad* Larsfrid (Ahlfvengren 1924).

[**Falkenberg** *Ullared* hagen i Amås (Henningson 1968). Denna uppgift är säkert grundad på en felbestämning.]

Trifolium pratense – rödklöver

Ett äldre lokalnamn från *Vallda* är *smära*.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Två belägg från 1700-talet: utan lokaluppgift (L. Montin i S) och *Hasslöv* Dömestorp, sådd av utländskt frö (P. Osbeck i S).

Rödklöver är möjligen ursprunglig på havsstränder. Framförallt är den emellertid en vanlig vallväxt som lätt förvildas och naturaliseras. Den växer på liknande ståndorter som skogsklöver *T. medium* men är vanligare än denna, i synnerhet på starkt kulturpåverkad mark.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där i kusttrakten, dessutom allmänt odlad.

Trifolium repens – vitklöver

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Vitklöver är sannolikt ursprunglig, åtminstone på havsstrandängar och strandhedar. Den är dessutom allmänt odlad i vallar och gräsmattor varifrån den självsprider sig till många olika typer av kulturpåverkad mark – naturbetesmarker, gårdsplaner och ladugårdsbackar, åker- och vägrenar samt ruderatmiljöer.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Trifolium resupinatum – doftklöver

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Snöstorp* Nydala 1890 (A. Lyttkens i LD).

Från Halland är endast två tillfälliga förekomster kända, en gammal och en nutida.

Den ettåriga klöverarten härstammar från Balkanhalvön och västra Asien.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Fammarp (4C 7c 35 33) gräsmark vid branddamm 1984 (KG herbarium, bestämd av P. Lassen).

Trifolium spadiceum – brunklöver

Först uppgiven av Person 1913 från *Släp* ('på vallen utmed vägen mellan Släps station och Särö ca 40 m från stationen i ett flertal exemplar bland *Trifolium pratense*. Möjligen inkommen med uppsvenskt frö'). Äldsta belägg från *Onsala* Gottskär 1912 (G. Taube i LD).

Brunklöver anses vara införd till vårt land österifrån under 1600–1700-talen. Den fick sin största spridning under 1800-talet som oavsiktlig inblandning i vallfrö och annat utsäde (Malmgren 1982). I södra Sverige har den ett- till tvååriga arten alltid varit sällsynt och i Halland endast tillfällig.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Onsala* se äldsta belägg. *Släp* se primäruppgift. *Vallda* Lerkil 1945 (S. Holmdahl i GB); Lund 1946 (H. Knutsson herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand).

Trifolium striatum – strimklöver

Först uppgiven av Areschoug 1836 från *Släp* "Klevs kyrka" massvis. Belägg från 1834 (herbarium Th. M. Fries i UPS). Ytterligare två gamla belägg utan årtal (ur herbarium E. Fries och herbarium Hartman) finns i UPS.

Från landskapet finns endast några äldre uppgifter om tillfälliga förekomster. Strimklöver är en sydlig art som har sina närmaste förekomster i södra och sydöstra Sverige, i Göteborgs skärgård och Bohuslän samt i Danmark. Den ettåriga arten växer på torr gräsmark och ruderatplatser.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* strandfältet N om Stensån 1915 (H. Åberg enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* östra hamnområdet 1894 (P. Söderberg och I. Åberg i S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1923 (S. Svenson i LD och S); järnvägsbron 1896 och 1911 (S. Svenson enligt lappkatalog till Hård av Segerstad 1924). **Kungsbacka** *Släp* se primäruppgift. *Vallda* (C. J. Lindeberg i LD).

Ulex europaeus – ärttörne

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Abild* Hjuleberg som odlad eller förvildad baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg saknas.

Ärttörne har planterats vid några tillfällen i Halland, kanske som viltvårdsväxt, kanske också som sandbindare och prydnadsväxt.

Växten härstammar från västra Europa och är känd från Sverige sedan 1830-talet.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Rolfstorp* Bråtås (5C 7b 40 01) på sand nedanför slalombacke, flera buskar, kvarstående 1986 (IL). *Varberg* hamnområdet (5B 7g 34 40) grustäckt utfyllnad, ej planterad, 1 ex 1992, kvar 1995 (IL).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Abild* se primäruppgift. **Varberg** *Valinge* kyrkan (S. Johnson enligt Svenson 1928).

Vicia cassubica – backvicker

Först uppgiven av Rosén 1749 från *Övraby* Sperlingsholm. Äldsta belägg från *Enslöv* mellan Nissan och kyrkan 1700-talet (L. Montin i S).

Backvicker är ursprunglig i rika, lövbevuxna och oftast sydvända bergbranter samt i lövbryn vid mer eller mindre exponerade bergrötter och hällar. Den är emellertid mycket kulturgynnad och växer även i täta och ofta tydligt avgränsade bestånd på sandiga/grusiga vägslänter och vägkanter, åkerrenar och intill grustag. I norra Halland är den vanligast i naturliga biotoper medan kulturskapade ståndorter dominerar starkt i övriga områden.

Backvicker har ökat i frekvens under 1900-talet i södra och mellersta Halland. De många förekomsterna längs vägar tyder på att växten kan ha ingått i fröblandningar som använts vid sådd på nyanlagda vägslänter.

Karta 187. 70 rutor (31 %). Ganska vanlig på kustslätten mellan Halmstad och Falkenberg samt i övergångsbygden från Halmstad och norrut. I södra Halland är arten sällsynt och i kustområdet från Falkenberg och norrut samt i större delen av skogsbygden saknas den. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Vicia cracca – kråkvicker

Äldre provinsnamn är *fulavicker* och *fulatter* [*ful* = fågel, *atter* = ärtor].

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Kråkvicker är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I någorlunda naturliga miljöer växer den variabla arten i dynområden samt på stenstränder, strandängar och hedar vid havet. Ännu vanligare är den emellertid på kulturmark – naturbetesmarker, övergiven åkermark, åker- och vägrenar, grustag, järnvägsområden och andra ruderatplatser.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Vicia dumetorum – buskvicker

Först uppgiven av Montin 1766 ('Bland Slån- och Törnebuskar på Halmstads gärde; uti ängarna söder om Vearps gästgifvare-gård, och flerestädes, men rar'). Ej återfunnen av Fries (1819). Hartman (1832) har dock med Halmstads-

187. Backvicker *Vicia cassubica*.

188. Vårvicker *Vicia lathyroides*.

189. Fodervicker/sommarvicker/stor sommarvicker *Vicia sativa*.

lokalen och från samma plats finns belägg från 1866 (F. Elmqvist i LD). Belägg finns också från *Getinge* Vearp 1866 (F. Elmqvist i UPS).

Buskvicker har numera ingen känd växtplats i landskapet. Den finns närmast i Skåne, Småland och Västergötland (Gustafsson 1992). Enligt samma källa är arten störningsgynnad och växer i bryn, längs skogsvägar, utmed murar och husväggar samt på öppna gräs- och grusplaner.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Äldre uppgifter. **Halmstad** 15 km O om Halmstad, under hasselsnår och höga ekar i en undangömd, skuggig ravin, 10-tal exemplar 1959 (Hallenborg 1960). Växtplatsen har ej återfunnits. *Getinge* Vearp och *Halmstad* se primäruppgifter.

Vicia ervilia – linsvicker

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *Ervum ervilia* från *Varberg* 1910 baserat på uppgift av D. Hylmö. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg i S.

En tillfällig förekomst av en ettårig art som har sitt ursprung i Medelhavsområdet.

Vicia hirsuta – duvvicker

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Ervum hirsutum* men utan lokaluppgift. Funnen i form av frön vid utgrävningar i Bastionsgatan, Halmstad. Fyndet härstammar troligen från övergången mellan medeltid och nyare tid, kanske 1500-talet (Hjelmqvist 1972).

Duvvicker är en gammal, kulturberoende art. Den är ettårig och växer främst i betesmarker, åker- och vallkanter samt i trädgårdsland. Vidare är den vanlig på vägrenar, i grustag med fyllnadsjord samt på soptippar och andra ruderatmarker.

Arten har ökat under 1900-talet.

181 rutor (81 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Vicia lathyroides – vårvicker

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('I Åkrar omkring Hasslöf. I Ängmark mindre'). Äldsta belägg från *Hasslöv* i åkrar, rikligt 1784 (Osbeck i S).

Vårvicker är ursprunglig i lågvuxen gräs- och örtvegetation på torr mark. Den växer främst på strandhedar vid havet, gärna i "sandblottor", men även i naturbetesmarkernas torrbackar och slänter. Den ettåriga arten är kulturgynnad och dyker ibland högst tillfälligt upp i nyanlagda gräsmattor och på torr ruderatmark. Numera är den mycket sällsynt i åkrar [jämför Osbecks uppgift ovan].

Vårvicker vissnar vanligen ner efter blomningen, som äger rum från senare delen av april till början av juni.

Karta 188. 46 rutor (21 %). Ganska vanlig på kustslätten, med ökande frekvens åt söder, sällsynt i övergångsbygden och mycket sällsynt i skogsbygden, där den endast är funnen på ruderatmark. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Vicia lutea – gulvicker

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Snöstorp* Hult gräsmark 1946 (H. Andersson i LD).

Från landskapet finns ett par uppgifter om tillfälliga förekomster av gulvicker. Den ettåriga arten, som härstammar från Medelhavsområdet, har sannolikt inkommit med frövaror. I Sverige uppmärksammades den första gången 1931.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Slöinge* (5C 1c 23 01) jordhög vid Skansgatan 1989 (EB, NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Vicia pannonica ssp. **striata** – strimvicker

Först uppgiven av Wiger 1931 från *Halmstad* under namnet *V. pannonica* f. *purpurascens* ('ny för provinsen, dök plötsligt och i stor myckenhet upp i ett åkerfält vid lasarettet i H. 1929, antagl. inkommen med vallfrö. Fanns även vid Slottsmöllan. – Sistlidne sommar levde den kvar i enstaka ex. vid lasarettet och påträffades då även på Öster vid bensinhusen av T. N.' [T. Nordström]). Belägg från lasarettet 1929 (J. Wiger i GB, LD och S) och från Slottsmöllan 1929 (J. Wiger i S).

Den ettåriga strimvickern har några gånger uppträtt tillfälligt i landskapet. Växten, som härstammar från södra Europa och Främre Asien, har vid skilda tillfällen inkommit med frövaror. I Sverige noterades den första gången 1894.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Vapnö* Ågarp (4C 8d 12 14) sockerbetsfält 1987 (KG herbarium, bekräftad av P. Lassen).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Idala* Rostorp, i odling 1957 (F. Lundberg i GB). *Kungsbacka* 1941 (L. Schortz i GB). *Släp* Brandshult, åker nära Prästbron 1952 (S. Holmdahl i GB). *Tölö* Hede efter järnvägen (Holmdahl 1953). *Ölmevalla* Gårda, åker 1954 (Ö. Nilsson i LD).

Vicia sativa – fodervicker/sommarvicker/stor sommarvicker

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *V. sativa* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

V. sativa delas numera i tre underarter: fodervicker ssp. *sativa*, sommarvicker ssp. *nigra* och stor sommarvicker ssp. *segetalis*. (Synonym till sommarvicker är *V. angustifolia* var. *angustifolia* och synonym till stor sommarvicker är *V. angustifolia* var. *segetalis*.) Under inventeringen har underarterna inte konsekvent hållits isär.

Ahlfvengren (1924) uppger ssp. *sativa* som allmänt odlad och ibland förvildad. Odlingen är nu liten och 1994 såldes endast 15 900 kg plomberat utsäde (räcker till ca 100 hektar) i hela landet (G. Ahlqvist, Lantmännen i Halmstad muntligt). Från inventeringstiden har vi endast ett aktuellt fynd: *Eftra* Långveka vid 5C 1a 22 43, trädesåker 1994 (NGN herbarium, bekräftad av T. Elfström). Växten härstammar från Medelhavsområdet och västra Asien. Tillfällig.

Ssp. *nigra*, som är ursprunglig, växer sällsynt på ganska torra, naturliga och kortvuxna gräsmarker, främst vid kusten. Ssp. *segetalis* är en gammal, kulturberoende och mycket vanligare växt som främst uppträder i åkrar och åkerkanter men också vid bondgårdar, i trädgårdsland och diverse ruderatmiljöer.

Karta 189. 156 rutor (70 %). Vanlig i landskapets södra hälft. I den norra är arten vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden.

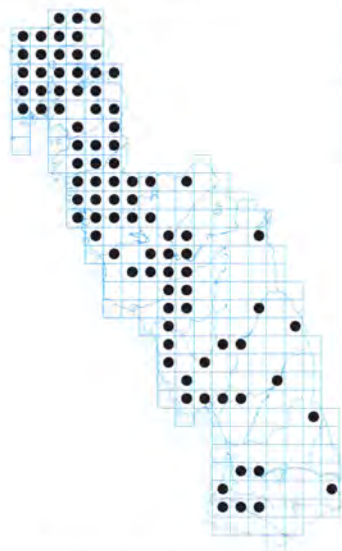
Vicia sepium – häckvicker

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Häckvicker är ursprunglig men kulturgynnad. I naturlig eller ganska naturlig vegetation växer den på mullrik mark i blandlövskogar, lövlundar och skogsbryn, särskilt i anslutning till bergbranter med inslag av basiska bergarter. Exempel på kulturståndorter är ladugårdsbackar samt väg- och åkerrenar.

Arten såldes i Sverige som foderväxt omkring sekelskiftet under namnet tranvicker, dels som enskild gröda och dels ingående i vallfröblandningar (Lyhagen 1991). Vi vet emellertid inte om den odlades i Halland.

Karta 190. 89 rutor (40 %). Ganska vanlig på kustslätten och i den norra hälften av övergångsbygden, med ökande frekvens mot norr. I övrigt sällsynt och med stora luckor. – Ahlfvengren (1924): här och där.

190. Häckvicker *Vicia sepium*.

191. Sparvvicker *Vicia tetrasperma*.

192. Klöveroxalis *Oxalis fontana*.

Vicia sylvatica – skogsvicker

Först publicerad av Fries 1819 ('Här och var, såsom vid Slottsmöllan'). I handskrift av Osbeck 1789 ('Hallandsås, i skogen, högst sällsynt').

Uppgifter om skogsvicker i Halland är mycket få och knapphändiga. Osbecks lokal från skogen på Hallandsåsen kan tyda på ursprunglighet, eventuellt också den aktuella i *Okome*. Övriga förekomster ger snarare intryck av att vara kulturspridda. I angränsande landskap växer skogsvicker mer eller mindre sällsynt i näringsrika lövskogar, bryn och snår.

Lyhagen (1991) uppger att arten såldes mellan 1892 och 1909.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Falkenberg *Okome* Jonsgård, lövbevuxen bäckravin i naturbetesmark 1983 (SU, bekräftad av NGN).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås, se primäruppgifter. *Ö. Karup* 1866 (F. Elmqvist i LD). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; utan årtal (E. Fries i UPS). *Snöstorp* Sannarp 1875 (A. Lagergren i LD) och 1894 (E. Lyttkens i LD); Skedala, Nydala gård i parken 1937 (L. E. Norrgren herbarium).

Vicia tenuifolia – luktvicker

Först uppgiven av Lindeberg 1878 från *Halmstad* baserat på uppgift av Nordquist. Äldsta belägg från *Halmstad* östra hamnen 1911 (Ahlfvengren i S).

Luktvicker, som är flerårig, kan eventuellt ha varit bofast i landskapet under ett antal decennier eftersom den rapporterats från Halmstad under en period av mer än 40 år. Mera troligt är kanske att arten inkommit upprepade gånger och därför snarare bör karakteriseras som tillfällig. Det finns endast en mera exakt lokaluppgift och inget sägs om ståndortsförhållandena. Rimligen bör arten ha kommit in med barlast och/eller främmande frövaror.

Arten, som är kalkgynnad, finns numera närmast i Skåne, där den mer eller mindre sällsynt växer i näringsrika lövskogsbryn, snår och på åkerrenar (Weimarck & Weimarck 1985).

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; 1923 (J. R. Jungner i S).

Vicia tetrasperma – sparvvicker

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Ervum tetraspermum* men utan lokaluppgift.

Sparvvicker är en gammal, kulturgynnad växt som möjligen kan vara ursprunglig i en del sydvända bergbranter i norra Halland. Den ettåriga och konkurrenssvaga arten växer dock främst i åkerkanter, på vägslänter och liknande ganska torra, gräsdominerade marker. Mera sällan finner man den på diverse ruderatståndorter, t ex grustag, utfyllnads- och stationsområden.

Karta 191. 80 rutor (36 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden i norr, i övriga områden

sällsynt eller helt utan förekomster, så t ex i mellersta Hallands skogsbygd. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Vicia unijuga – praktvicker

Uppgiven av Holmdahl 1942 från *Släp* 2 à 3 ex ca 300–400 m från havsstranden bland hög ljung 1938. Belägg i GB med kommentaren "i hög ljung på en sydsluttning i bergen mot Klevs allmänning". Bestämd av C. Blom 1941. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Sommaren 1940 kunde Holmdahl inte återfinna växten men enligt en senare uppgift skulle arten ha funnits på platsen t o m 1944 (Holmdahl 1953).

Praktvicker är en flerårig, upp till en m hög vicker med många, purpurfärgade blommor. Den härstammar från Sibirien men odlas som prydnadsväxt, vid den aktuella tiden bl a i Göteborgs botaniska trädgård. Enligt R. Sterner kan växten ha spritts med någon fågel från denna trädgård till fyndstället, ca 3 mil bort (Holmdahl 1942).

Vicia villosa ssp. **villosa** – luddvicker

Först uppgiven av Fries 1819 ('Här och var i åkrar bland säd').

Luddvicker är en kulturberoende växt som från och till också odlats i landskapet. Idag finner man den ett- till tvååriga vickern främst i vägkanter och på gräsdominerad ruderatmark. Tidigare odlades den allmänt, i synnerhet i strandåkrar bland råg, och förvildades ofta (Ahlfvengren 1924). Numera odlas luddvicker främst som gröngödslingsväxt av alternativodlare. En del nutida vägkantsförekomster kan nog ha sitt ursprung i fröblandningar som använts vid sådd på nyanlagda vägslänter.

Hos Aronsson m fl (1995) är luddvicker klassificerad som sårbar.

13 rutor (6 %). Sällsynt på kustslätten.

Laholm *Laholm* Trulstorp, på jordhög 1980-talet (SEJ i YJ herbarium). **Halmstad** *Enslöv* Arlösa (4C 8f 08 03) gräsmark vid infartsvägen till gården 1992 (KG herbarium, bekräftad av P. Lassen). *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 41 04) avfallstipp 1988 (PW herbarium, bekräftad av P. Lassen). *Harplinge* Plönninge (4C 8c 37 27) i buskplantering, rikligt 1993 (KG herbarium). *Snöstorp* NNV om kyrkan (4C 7e 18 24) nyanlagd vägslänt, riklig 1993 (KG herbarium). *Söndrum* Eketånga (4C 6d 49 01) vägslänt vid gångtunnel under Nya Tylösandsvägen 1985 och senare (KG herbarium, bekräftad av P. Lassen). **Falkenberg** *Eftra* Dala (5C 1b 37 04) vägkant 1990 (SU, bekräftad av NGN); Vesslunda, SV om Olofsgård (5C 1b 26 02) björkplanterad åker, rikligt 1993 (NGN). *Falkenberg* gymnasiet (5B 2j 40 31) ruderatmark 1991 (NGN); Arvidstorp (5B 2j 45 28) trädesåker 1993 (NGN). *Skrea* Kull (5C 1a 49 27) vägkant 1980-talet (SU); Boberg (5C 1a 42 48) sandig trädesåker, början av 1990-talet (SU); Skrea Backe, V om Gärdesgård (5C 2a 21 33) betesmark 1980–82 (SU). *Slöinge* vid kyrkan (5C 1c 25 00) vägslänt vid E 6 1986 (SU, bekräftad av NGN). *Stafsinge* Björnhult (5B 3j 07 03) gräsmark vid flygfält 1991 (NGN). *Vessige* Sörby (5C 3b 30 46) trädesåker 1993 (NGN). *Årstad* Heberg (5C 2b 08 13) vägslänt mot E 6 1980-talet (SU).

Oxalidaceae – harsyreväxter

Oxalis acetosella – harsyra

Äldre provinsnamn är *surpil* eller *surpiller* samt *gökmat*. Namnen syftar på den sura smaken och på att växten blommar när göken gal som flitigast.

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Oxytriphyllon* från *Varberg*.

Harsyra är ursprunglig. Den växer främst i friska till fuktiga lövskogar av växlande sammansättning men också i hagmarker, blandskogar och gammal, utglesad granskog. Den undviker de allra näringsfattigaste områdena och ökar i frekvens och talrikhet i takt med att markens bördighet tilltar.

Harsyra uppträder ibland med kraftigt rödvioletta blommor (fig 123). Denna form är t ex känd från en hasselskog 300 m NV om kyrkan i *Ysby* sedan 1963 (YJ) samt från Solryd i *Ölmevalla*.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): mycket allmän.

Oxalis corniculata – krypoxalis

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Knäred* baserat på uppgift av K. Johnsson. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1889 (A. Skånberg i LD).

Krypoxalis är endast funnen som tillfälligt ogräs eller som odlingsrest i rabatter. Den är ettårig.

Den rödbruna typ som representerar arten i området anses vara en trädgårdsform som uppkommit i odling i Europa (Karlsson 1989).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* ABC-gatan 19, balkonglåda 1980 (D. Boberg i LD). **Falkenberg** *Ullared* 150 m N om kyrkan (5C 7c 36 31) rabatt vid bensinmack 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* se primäruppgift. **Halmstad** *Halmstad* 1890 (A. Åström i UME, bekräftad av T. Karlsson 1980). **Varberg** *Varberg* Platsarna 1921 (D. Hylmö i LD). *Värö* prästgården (Johansson 1964). **Kungsbacka** *Släp* se äldsta belägg. *Ölmevalla* Åsa (Holmdahl 1953); Tjolöholm, orangeriet (Nilsson 1966 a).

Fig 123. En form av harsyra *Oxalis acetosella* med kraftigt rödlila blommor. Solryd i Ölmevalla. – Foto Jan Kuylenstierna 1986.

Oxalis dillenii – prärieoxalis

O. stricta

Tidigare ej publicerad.

Prärieoxalis är en sent inkommen, ettårig art som hittills bara är funnen på tre lokaler (se nedan). Den tillfälliga växten har sannolikt inkommit med plantmaterial eller jord. I Sverige i övrigt uppträder den oftast som trädgårdsogräs eller som tillfällig ruderatväxt (Karlsson 1989).

Prärieoxalis härstammar från centrala Nordamerika. I Sverige är den känd från ett flertal landskap i Götaland.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* mellan Kastanjeallén och Vrangelsleden (4C 7d 28 45) glesvuxen gräsmatta, sparsamt 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Falkenberg* Storgatan 57 (5B 2j 31 32) rabatt 1996 (J. Samson i S, bekräftad av T. Karlsson). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) vid trädgårdsgång, 10-tal ex 1995 (NGN herbarium).

Oxalis fontana – klöveroxalis

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *O. stricta* från *Halmstad* i Tivoliträdgården (riklig). Äldsta belägg från *Vessige* Sjönevad 1892 (A. Åström i UME, bekräftad av T. Karlsson 1980).

Klöveroxalis är en ganska sent inkommen, kulturberoende växt som är bofast i landskapet. Den fleråriga, konkurrenssvaga arten växer främst som ogräs i trädgårdar, men man finner den också i tomtgränser, på kyrkogårdar, soptippar, industritomter och järnvägsområden. Några fynd har gjorts i havre-, korn- och ärtåkrar.

Arten är ursprunglig i östra Nordamerika och Östasien. Den är inkommen med trädgårdsprodukter och omkring sekelskiftet även som förorening i tyskt klöver- och gräsfrö (Karlsson 1989). Från Sverige är den känd sedan början av 1800-talet.

En form med rödanlupna blad, var. *rufa*, odlas som prydnadsväxt. Den uppträder ibland som trädgårdsogräs, t ex i *Ljungby*, *Vessige* och *Vinberg*. Äldre uppgifter finns från *Laholm* som trädgårdsogräs vid Engelbrektsgatan 1952 (F. Lundberg i GB) och *Laholm* trädgård 1955 (E. Malmström i LD).

Klöveroxalis har ökat starkt under senare hälften av 1900-talet, sannolikt som en följd av ökade transporter av jord och trädgårdsproduk-

ter. Spridningen pågår fortfarande. Arten tenderar att få en sydvästlig utbredning i Sverige, vilket tyder på att den gynnas av ett vintermilt klimat (Karlsson 1989).

Karta 192. 92 rutor (41 %). Ganska vanlig i den södra och mellersta delen t o m **Falkenberg**, i övrigt ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt. Endast tre lokaler angivna.

Geraniaceae – näveväxter

Erodium botrys – lansnäva

Uppgiven av Blom 1961 från *Lindome* Fagared, trädgårdsogräs 1958 enligt belägg av F. Lundberg i GB.

En tillfällig förekomst av en art som härstammar från Medelhavsområdet. I Sverige uppmärksammades den första gången 1925.

Den i Halland funna växten anges tillhöra var. *gasparrinii* (Blom 1961).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Erodium cicutarium – skatnäva

Ett lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *kammar.* Vad namnet syftar på är oklart.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Skatnäva kan vara ursprunglig på havssträndernas glesbevuxna, sandiga gräshedar. Den ett- till tvååriga, ljuskrävande och konkurrenssvaga växten är emellertid mycket kulturgynnad och utgör ett vanligt ogräs, främst på lätta jordar, i vårsädesåkrar, majsfält, potatis- och trädesåkrar samt i trädgårdsland och glesa gräsmattor. Dessutom växer den på åkerhällar, ladugårdsbackar, trampblottor i betesmarker, i djurfållor samt på soptippar och utkastplatser.

198 rutor (89 %). Vanlig utom i skogsbygden där arten är ganska vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Erodium moschatum – mysknäva

Uppgiven av Blom 1961 från *Lindome* Fagared, trädgårdsogräs 1958 enligt belägg av F. Lundberg i GB.

En tillfällig förekomst av en art som härstammar från västra Europa, Medelhavsområdet och Etiopien. I Sverige är den känd sedan 1745.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Geranium columbinum – duvnäva

Först uppgiven av Scheutz 1873 från *Tölö* Skårby. Belägg från 1872 i UPS.

Duvnäva är ursprunglig men kulturgynnad. I naturlig eller någorlunda naturlig miljö växer den på torr mark med gles växtlighet – bergbranter och klippterräng samt klapperstensstränder vid havet. Exempel på kulturståndorter är betesmarker, vägkanter och ruderatmarker samt förr även åkrar och barlastplatser. Den ettåriga arten är bofast i landskapet men ofta tillfällig på enskilda lokaler.

Karta 193. 22 rutor (10 %). Sällsynt på kustslätten och i den norra delen av övergångsbygden. Saknas i övriga områden. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Skummeslöv* vid kyrkan (4C 2e 18 44) sandig slänt 1980-talet (SEJ). *Veinge* ca 200 m O om Skogbohög (4C 4g 26 43) ängskant mot åker 1983 (LEM). *Våxtorp* kyrkbyn (4C 1g 25 41) gräsmark 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Steninge* Skipås (5C 0b 04 18) klippor nära hus 1980-talet (URP). *Söndrum* Långenäsudde (4C 6c 36 49) klapperstensstrand 1983 (PW, bekräftad av KG); Långenäsudde (4C 6d 37 02) klapperstensstrand med gles växtlighet 1984 (I. Ackerholm) och 1985 (KG herbarium). **Falkenberg** *Askome* Ätrafors (5C 5b 24 46) västra änden av kraftverksdammen 1983 (SU). *Falkenberg* Falkenberg, 100 m uppströms Fajansbron (5B 2j 35 42) vid gång- och cykelväg utmed Ätran 1989 (SU). *Ljungby* Murtan (5C 4a 2- 1-) vägkant 1986 (SU). *Okome* Bössgård (5C 6c 1- 0-) torr beteshage 1980-talet (RA). *Skrea* SSV om Hallarna (5C 1b 40 00) betesmark 1989 (PW herbarium). *Vessige* Lid (5C 4b 24 42) bergbrant 1987 (PW). **Varberg** *Grimeton* Högabergs gravfält (5B 7j 26 08) åkerren 1995 (IL). *Lindberg* Fäxagården (5B 8h 04 34) häll i naturbetesmark 1994 (IL). *Spannarp* vid Tjärby grustag (5B 6i 4- 3-) ängsmark 1980-talet (IL). *Torpa* mitt emot Derome kvarn (5B 9i 23 01) vägkant 1993 (IL). *Värö* Hultakullen i SO (6B 0g 0- 2-) kulle 1990 (B/SS); Vendelsö 1989 (P. M. Åhrén). **Kungsbacka** *Kungsbacka* Svinholmen (6B 5f 21 07) igenlagd soptipp 1984 (JK). *Onsala* Knapegården (6B 4d 01 33) torräng 1990 (JJ); Viken (6B 3d 40 46) bergbrant 1992 (UU). *Släp* Berget (6B 6e 12 25, 13 23) bergbrant 1988 (UU); Kyrkobyn (6B 6e 20 13) bergbrant 1989 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Våxtorp* Vindrarp, 300 m N om prästgården, gammal vall 1962 (YJ). *Ö. Karup* Gropemöllan i åkrar nära havet 1916 (Ahlfvengren i GB och S). **Halmstad** *Halmstad* barlastplats på Söder (Söderberg 1929). *Slättåkra* 1866 (F. Elmqvist i UPS). *Snöstorp* Nydala 1885 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* barlast 1919 (S. Svenson i LD). *Vessige* Bjerrome 1913 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Rolfstorp* kyrkan 1927 (S. Svenson enligt Hård av Segerstad 1927). *Sällstorp* Ulvatorp, kalberg vid vägskälet 1971; SO om St. Råred, på bergig sydsluttning i trädgård 1971 (båda M. Ohlander i GB). *Veddige* klippor mellan Näs och Åsbro (F. Lundberg enligt Ohlander 1971). *Värö* N om Klosterfjorden 1916

193. Duvnäva *Geranium columbinum.*

194. Fliknäva *Geranium dissectum.*

195. Mjuknäva *Geranium molle.*

(G. Erdtman i S). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, på strandsluttning framför slottet 1963 (M. Ohlander i GB); 150 m SV om slottet 1960 (Ö. Nilsson i LD). *Lindome* Transköld, bergknalle mot söder 1960 (M. Ohlander i GB). *Onsala* Godhem 1935 (F. Lundberg i GB). *Släp* Särö insamlingar mellan 1900 (S. O. Medelius i LD) och 1908 (H. Persson i UPS); i ekkratt nära Prästbron 1958 (S. Holmdahl i GB). *Tölö* se primäruppgift; Skårby berg 1926 (W. Palmaer i S). *Ölmevalla* Gällingegränsen 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Geranium dissectum – fliknäva

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti en Plantage vid Halmstad'). Äldsta belägg från *Hasslöv* Hasslövs gård 1700-talet (P. Osbeck i S).

Fliknäva är en gammal, kulturberoende och konkurrenssvag art som växer i åkrar, trädesåkrar och på åkerhällar. Lika ofta finner man den ett- till tvååriga växten på mer eller mindre störd och vegetationsfattig mark – grustag, soptippar, vägkanter, järnvägsområden etc.

Karta 194. 70 rutor (31 %). Vanlig från Varberg och norrut samt på kustslätten i den södra hälften. I övriga områden sällsynt eller utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Geranium endressii – spansknäva

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Laholm* Karsefors kraftstation, kvarstående i slänt vid kraftverket 1971 (YJ).

Spansknäva är en prydnadsväxt som är funnen kvarstående. På den aktuella lokalen är den sannolikt insådd i samband med att kraftverket byggdes 1929–30. Arten härstammar från sydvästra Frankrike och angränsande delar av Spanien (Tutin m fl 1968).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Karsefors kraftstation (4C 3g 17 38) busk- och gräsbevuxen slänt, kvarstående 1993 (YJ). Känd sedan 1971 (se äldsta belägg).

Geranium lucidum – glansnäva

Först uppgiven av Sieurin 1844 från *Släp* Särö.

Glansnäva är ursprunglig. Den ettåriga arten växer i näringsrik miljö i lundar och snår samt på lövskuggade klippor, block och vittringsgrus i anslutning till bergbranter och bergkullar. Ett par rapporter finns från trädgårdar.

10 rutor (4 %). Sällsynt vid eller nära kusten i den norra delen. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i norra Halland.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn (4C 1g 26 41) införd i trädgård 1951 och har sedan dess genom självsådd hållit sig kvar på grusgångar, 1994 (YJ). **Hylte** *Kinnared* Tovared (5C 5g 06 44) trädgårdsland 1990 (MAn, EW). **Varberg** *Värö* 100 m V om gården L. Lahall (5B 9g 42 07) vid liten bergbrant, ganska rikligt 1980-talet (IL), känd från området sedan 1916 (se nedan); Hultakullen i SO (6B 0g 0- 2-) buskage i klippskreva 1980-talet (B/SS). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, flera lokaler: Mausoleet (6B 3f 46 24)

196. Sparvnäva *Geranium pusillum*.

197. Blodnäva *Geranium sanguineum*.

198. Skogsnäva *Geranium sylvaticum*.

sydexponerad mur och klippor 1984 och senare (JK); Blåsippsdalen (6B 3f 45 27) sydvända klippavsatser 1995 (JK); Storeskog (6B 3f 46 14) klippavsatser, stenig mark 1995 (JK); Mellanskog (6B 3f 46 17, 46 19 och 47 18) stenig mark och klippor 1989 och senare (BH, ÅR, JK); Fasankullen (6B 4f 03 20, 05 18, 06 21) beståndsbildande på sydvänd, stenig mark och klippor samt epifytisk på äldre ekar, mycket rikliga förekomster 1990 och senare (IB, LSa, GT och JK); Norra berget (6B 4f 00 29) sydvända klippavsatser 1995 (JK); Stormhult (6B 4f 00 20) klippavsatser 1995 (JK); N om Manegen (6B 4f 01 25) klippavsatser 1995 (JK). Känd från Tjolöholmsområdet sedan 1932 (se nedan). *Frillesås* S om Mossarna (6B 2h 17 30) några ex på stenar i rasmark 1995 (JK). Känd sedan 1949 (se nedan). *Släp* Särö (6B 6d 19 32, 21 32, 21 35) stenmur och klipphällar 1989 (UU). Känd från området sedan 1844 (se primäruppgift). *Vallda* Vinbärsholmen (6B 5d 05 09) sluttande berghäll 1990 (IB, LSa, GT); Lunna (6B 5e 15 11) bergbrant vid vägkant 1992 (UU).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Veddige* Buaråsen (Svenson 1928); Syllinge (I. Johansson enligt Svenson 1928). *Värö* Klosterfjordens norra strand 1916 (G. Erdtman i S) = Lahall (Johansson 1964). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, flera uppgifter och insamlingar från 1932 (O. Smedberg i LD) till 1960-talet (Nilsson 1966 a). I området ännu på 1990-talet (se ovan). *Frillesås* Stuv 1949 (O. Johansson i GB) = rasmark S om Mossarna (Ohlander 1969). Ännu 1995 (se ovan). *Onsala* Gottskär, på klippor norrut utan årtal (P. Söderberg i S); Godhem 1935 och 1954 (F. Lundberg i LD resp GB). *Släp* 1882 (J. F. Johansson i UPS); vid Skogshyddan (Lindeberg 1850); Särö, flera uppgifter och insamlingar mellan 1844 (se primäruppgift) och 1952 (A.-C. Holmdahl i GB), i området ännu 1989 (se ovan); Torkelsholmen 1954 (A.-C. Holmdahl enligt S. Holmdahl i handskrift). *Vallda* Lunna 1930 (F. Lundberg i handskrift 1949); Bockön 1953 (H. Knutsson herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand).

[Ett belägg från *Ljungby* 1894 (A. Åström i UME) kan ifrågasättas. Se kommentar under månviol *Lunaria rediviva*.]

Geranium molle – mjuknäva

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* som ogräs i prästgårdens trädgård.

Mjuknäva är starkt kulturgynnad men kan vara ursprunglig. Den ettåriga arten växer på mark som domineras av lågvuxen gräs/örtvegetation och ofta på sandigt/stenigt underlag, t ex hällrika betesmarker, gräsmarker vid havet, gärna med skalgrusinblandning, vallkanter, gräsmattor, stigar och vägslänter. Ibland finner man den också på mer eller mindre naken jord, t ex i åkerkanter och grustag samt på soptippar och gårdsplaner.

Karta 195. 114 rutor (51 %). Vanlig i **Laholm** och ganska vanlig i **Halmstad**. I övriga områden ganska sällsynt och med stora luckor. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Geranium palustre – kärrnäva

Publicerad av Scheutz 1873 från *Tölö* Skårby. Äldsta belägg från Skårby 1891 (E. Rodhe i GB). Uppgiven som odlad av Osbeck 1788 ('Tagen vid Kropp i Skåne och planterad i Hasslöfs Trägård, der han stått och förökt sig i många år').

Kärrnäva är tillfällig. Den sydligt kontinentala arten har sina närmaste växtplatser i Skåne och Danmark, där den

växer i fuktiga, näringsrika lövskogar och på fuktig gräsmark.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Aktuella uppgifter saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Falkenberg** vid Falkenberg 1943 (E. Lindh i SBT). **Kungsbacka** *Fjärås* 250 m SV om Asserlund (Nilsson 1966 a). *Lindome* Knipered, på dikeskant 1960 (M. Ohlander i GB). *Tölö* se primäruppgifter; Anneberg 1894 (E. Rodhe i GB).

Geranium phaeum – brunnäva

Först uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm, 80 m SV om slottet (förvildad, några få individ). Äldsta belägg utan annan lokaluppgift än Halland och utan årtal (Osbeck i S). Med all sannolikhet odlad eftersom Osbeck (1788) tar upp arten med följande kommentar: "Inflyttad från Skåne, i Hasslöfs Trägård, står nu i gräsmarken."

Tillfällig. Brunnäva är en prydnadsväxt som härstammar från bergsområden i södra och mellersta Europa. I Sverige är den känd sedan 1774.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Geranium pratense – ängsnäva

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Våxtorp* ('I Vindrarps åkergärde; annars rar här i orten').

Ängsnäva är en gammal prydnadsväxt. De nutida förekomsterna är antingen odlingsrelikter i övergivna trädgårdar eller exemplar som tillfälligt förvildats.

11 rutor (5 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Knäred* SV om Solhem (4D 6a 18 03) vägdike 1983 (PW, bekräftad av KG). *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 34 45) vägkant, tillfällig trädgårdsflykting 1980-talet (SEJ); Snapparp (4C 4f 19 07) dikesren vid P-plats 1983 (PW, bekräftad av KG). *Ränneslöv* Vallberga (4C 2f 35 35) järnvägskorsning 1980-talet (AL). *Veinge* Skogsgård (4C 5g 13 49) utanför tomtgräns, förvildad från trädgård 1980-talet (VL). *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand (4C 2d 02 44) Stensåns norra strand 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Snöstorp* L. Hult (4C 7f 16 38) gammal trädgård, kvarstående 1980-talet (GM); 500 m NV om Allmänningen (4C 7g 18 11) nära gammal torpplats, förvildad 1980-talet (AB). *Söndrum* Långenäsudde (4C 6c 35 48) vid gammal, övertäckt soptipp 1980 (KG). **Falkenberg** *Eftra* 100 m SV om Eriksbergs gård (5C 0b 36 34) ödeträdgård och skogsbryn 1988 (URP). *Stafsinge* Hässlås, Bengtesgård (5B 4j 11 29) vägkant 1982 (SU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Våxtorp* se primäruppgift. *Ö. Karup* Eskilstorp, nedanför Åsen (C. Blom i GB och S). **Halmstad** *Halmstad* Halmstad 1891 och 1897 (G. Tillman i S resp A. Wigforss i LD); vid Nissan 1875 (exemplar i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). [Arket har inte kunnat återfinnas i LD, dit herbarium Halmstad flyttats.] *Söndrum* lundäng vid Möllegårdsbäcken 1941 (C. Blom i GB). **Falkenberg** *Eftra* Stensjö 1921 (B. Broberg i GB). **Kungsbacka** *Släp* Klev, efter vägen 1964 (S. Holmdahl i GB). *Vallda* Klasberg (Holmdahl 1953). *Älvsåker* järnvägsstationen 1977 (M. Ohlander i GB). *Ölmevalla* Krokvik (Elfström 1971).

[**Geranium purpureum** – purpurnäva]

Fries (1814) uppger *G. purpureum* från norra Halland men enligt Hylander (1971) syftar uppgiften säkert på en form av stinknäva *G. robertianum*.

Purpurnäva, som står nära *G. robertianum*, förekommer i södra och västra Europa.

Geranium pusillum – sparvnäva

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Sparvnäva är en gammal, starkt kulturgynnad eller möjligen kulturberoende art. Den ettåriga, konkurrenssvaga nävan växer ibland i naturbetesmarker men vanligast är den på blottad eller glesbevuxen jord och sand i åkerkanter, trädesåkrar, betesvallar, trädgårdar och gräsmattor. Ganska ofta ser man den också vid jordhögar, på gårdsplaner, ladugårdsbackar, soptippar, utkastplatser etc.

Karta 196. 179 rutor (80 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden med avtagande frekvens åt norr. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Geranium pyrenaicum – skuggnäva

Först uppgiven av Fries 1828 från *Hasslöv* prästgården. Belägg från samma lokal 1910 (Ahlfvengren i GB och S). [Ett belägg från *Ljungby* 1890 (A. Åström i UME) är tvivelaktigt. Se kommentar under månviol *Lunaria rediviva*.]

Den fleråriga skuggnävan är sedan början av 1800-talet bofast vid kyrkogårdsmuren i Hasslöv. Från landskapet finns dessutom ett par tillfälliga fynd.

Arten finns i omgivande landskap men har sin tyngdpunkt i Skåne och östra Sverige upp till Mälardalen. I Skåne växer den i lövskogsbryn, på renar och vid gårdar. Åtminstone i detta landskap samt på Öland har skuggnäva ökat under de senaste decennierna (Weimarck & Weimarck 1985; Sterner 1986).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* vid infarten till prästgården (4C 1f 32 23) intill kyrkogårdsmuren 1980-talet (YJ), 1993 (KG herbarium). Känd sedan början av 1800-talet (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* Söndrumsvägen (4C 7d 14 30) övergivet grönsaksland vid f d banvall 1994 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; prästgården 1951 och 1961 (F. Lundberg resp YJ i GB); Hasslöv, åkrar S om kyrkan (Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* 1859 (A. Theorin i LD).

[Även uppgiven av Tjernberg (1973) från *Harplinge* Enet i NO. Belägg saknas och uppgiften är tvivelaktig.]

Geranium robertianum – stinknäva

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Stinknäva är ursprunglig men kulturgynnad. Den ett- till tvååriga, konkurrenssvaga och kvävegynnade arten växer huvudsakligen i tre olika, naturliga miljöer – klapperstens- och grusstränder vid havet, lövgödslade blockmarker nedanför bergbranter samt fuktiga, näringsrika lövskogar. Dessutom finns arten på kulturpåverkade ståndorter som näringsrika vägdiken, stenmurar, rösen, gamla husgrunder, lövsnår vid bebyggelse, grustag med jordhögar etc.

På steniga havsstränder i mellersta och norra Halland förekommer en helt röd form med finflikiga blad och mindre blommor. Den kallas ibland för strandstinknäva var. *rubricaule.*

201 rutor (90 %). Vanlig men med något lägre frekvens i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Geranium sanguineum – blodnäva

Den första litteraturuppgiften om blodnäva i Halland kan vara från 1662 då Fuiren uppger *Geranium columbinum flore majore* från klippor nära Varberg. Fries (1819) uppger att arten är "vanlig ovan Nissan".

Blodnäva är ursprunglig. Den kalk- och kulturgynnade arten är vanligast i torrängsfragment och snår vid klippiga och steniga havsstränder. Innanför kusten växer den ganska sparsamt i torra naturbetesmarker, på slättens små bergknallar och i exponerade bergbranter med basiska bergarter (fig 95). Dessutom odlas den ibland och kan tillfälligt förvildas.

Karta 197. 62 rutor (28 %). Ganska vanlig på kustslätten från Halmstad och norrut samt i övergångsbygden i **Kungsbacka**. Sällsynt eller helt utan förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän längs kusten, tämligen sällsynt i det inre av landskapet.

Geranium sylvaticum – skogsnäva

Det i Sverige vanliga namnet *midsommarblomster* är bl a känt från *Gällared* i dialektformen *messomersblomster.*

Först uppgiven av Fries 1819 ('Sällsynt i ängar').

Skogsnäva är sannolikt ursprunglig i mellersta Hallands ådalar där den växer i fuktiga, näringsrika lövblandskogar och högörtängar. Arten är emellertid kulturgynnad och finns även i bryn och diken längs vägar och järnvägar. Att arten i någon mån är slåttergynnad visas bl a av den rika förekomsten i Bergs slåtteräng, *Gällared.*

Skogsnävan har ökat sin utbredning under 1900-talet och spridningen, som bl a tycks ske med vägtrafikens hjälp, är inte avslutad.

Karta 198. 56 rutor (25 %). Ganska vanlig i mellersta Hallands ådalar. I övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i Ätradalen, eljest sällsynt. Saknas i södra och norra Halland.

Tropaeolaceae – krasseväxter

Tropaeolum majus – indiankrasse

Tidigare ej publicerad.

Ett par tillfälliga förekomster av en ettårig prydnadsväxt med ursprung i Sydamerika. I Sverige är den känd sedan 1909.

3 rutor (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Morup* S om Koggerudden, nära havsstranden, troligen från utkast 1983 (SU). *Vinberg* kyrkbyn, vid kvarnen (5C 3a 09 18) utkast i vägkant 1993 (NGN). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, ett litet ex N om gamla fyrmästarhuset 1989 (Unger 1992).

Linaceae – linväxter

Linum catharticum – vildlin

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Vildlin är ursprunglig men slåtter- och betesgynnad. Den ett- till tvååriga, kalkgynnade arten växer på frisk till fuktig, kalk- eller grundvattenpåverkad mark med lågvuxet och ibland också glest fältskikt. I regel är det fråga om källkärr

199. Vildlin *Linum catharticum.*

200. Dvärglin *Radiola linoides.* Ringar: inlandsfynd före 1979.

201. Vårtörel *Euphorbia cyparissias.*

med tuvor och rännilar, beteshävdade fuktängar som påverkas av framsipprande grundvatten samt havsstrandängar, ofta med skalgruspåverkan.

Vildlin är en ljuskrävande och konkurrenssvag art, som hotas av den omfattande igenväxningen.

Karta 199. 48 rutor (22 %). Ganska vanlig i norra Halland ner till Varbergstrakten, ganska sällsynt i **Laholm** och **Halmstad**, mycket sällsynt i **Falkenberg** och utan förekomster i **Hylte**. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän längs kusten, sällsyntare inåt landet.

Linum grandiflorum – blomsterlin

Tidigare ej publicerad.

Ett par äldre, tillfälliga förekomster av en prydnadsväxt med ganska stora, glänsande karminröda blommor. Den härstammar från Algeriet (Fröier & Zienkiewicz 1991) och är i Sverige känd sedan 1932.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* 1896 och 1904 (C. Bengtsson i LD resp A. Lagerman i GB). **Varberg** *Varberg* Rosenfred, åker 1929 (B. Peterson i GB).

Linum usitatissimum – lin

Ett gammalt provinsnamn är *hör*.

Först publicerad av Montin 1766 ('Några frodiga stånd på en liten kulle, ej långt från Valda kyrka. Frön lära hafva kommit från åkrarne, som dock voro långt aflägsne'). Detta är den första litteraturuppgiften om vildväxande lin i Sverige (Hylander 1971). Lin har odlats i Halland sedan slutet av järnåldern.

Lin har sannolikt utvecklats ur smalbladigt lin, *Linum bienne*, vilket är vildväxande i bl a Orienten samt södra och sydvästra Europa, men som också har odlats sedan urminnes tider. I Sverige finns bevis för linodling från järnåldern men sannolikt är odlingen ännu äldre (Fröier & Zienkiewicz 1991).

I Halland upphörde linodling i större skala 1965 och landets sista linberedningsverk, beläget i Laholm, lades ner 1966. Numera odlas lin i liten skala för att få råvara till hemtillverkning av textilier och för att hålla lintraditionen levande. Dessutom har man under de senaste åren börjat odla oljelin som en alternativgröda till spannmål, vilket innebär att man nu åter kan njuta anblicken av blommande, himmelsblå linfält i Halland.

Lin förvildas tillfälligt genom frön som hamnar på tipplatser, utfyllnadsområden och fågelmatningsplatser samt i åker- och vägkanter. En avvikande växtplats är forsklipporna vid Tullbron i Falkenberg.

8 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tillfälligt förvildad.

Radiola linoides – dvärglin

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Vid Landsvägs-gropar och annorstädes i sandjord på utmarker i synnerhet, der gräsval [grässvål] är afskuren').

Dvärglin är en ursprunglig men något kulturgynnad växt. Den ettåriga och mycket konkurrenssvaga arten växer, ofta rikligt, på naken eller

glest bevuxen, tidvis fuktig sand eller jord, främst vid havet på klippstränder och i strandhedarnas erosionsgropar. Någon gång finner man den också i inlandet på åkervägar och i sten- och grustäkternas fuktigare partier.

Dvärglin har minskat i inlandet under 1900-talet. Tillbakagången beror sannolikt på att lämpliga ståndorter blir allt ovanligare på grund av en allmän igenväxning. Det gamla, småskaliga jordbrukets djur och fordon åstadkom ett måttligt slitage på stränder, stigar och åkervägar, vilket gynnade många små och konkurrenssvaga arter (se även primäruppgiften). Dessutom har igenväxningen under de senaste decennierna påskyndats av kvävenedfallet (jfr sylnarv *Sagina subulata* som har liknande ståndortskrav).

Karta 200. 40 rutor (18 %). Vanlig längs hela kusten. Mycket sällsynt i inlandet utom i norr och söder där arten är sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Inlandslokaler. **Laholm** *Hishult* S om Dammhuset (4C 1i 41 48) fuktig mark i gammalt grustag 1980-talet (YJ); Ågård (4C 1j 41 24) fuktig grusväg 1980-talet (YJ); Store sjö, norra stranden 1980-talet (YJ). *Våxtorp* SSV om Hedhuset (4C 1g 15 28) åkerkant 1991 (YJ). **Hylte** *Torup* Nordsjöns O-strand (5C 2i 16 12) hjulspår på sandig sjöstrand 1987 (EW herbarium); Sandsjöns NV strand, NO om Klubbån (5C 3i 18 03) fuktsänka på sandig sjöstrand 1989 (EW herbarium). **Falkenberg** *Skrea* Galarekullen (5C 1a 45 23) skogsväg 1987 (SU). *Stafsinge* V om Månsgård (5B 3j 12 32) f d grustäkt 1991 (NGN). **Varberg** *Valinge* mellan Lundby och Maderna (5B 8i 17 05) fuktig, sandig stig 1980-talet (B/BHg). **Kungsbacka** *Fjärås* Rygga (6B 5h 25 04) på öppna sandytor i vägskärning 1985 (LA). *Frillesås* Hult (6B 1h 49 30) naturbetesmark 1980-talet (LS). *Vallda* Torås (6B 5e 39 14) ängsmark 1989 (GSg, RP).

Euphorbiaceae – törelväxter

Euphorbia cyparissias – vårtörel

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* kyrkogården och Dömestorp. Äldsta belägg från *Skummeslöv* Skottorp 1858 (H. Thedenius i SBT).

Vårtörel är bofast. Den fleråriga arten växer som förvildad eller kvarstående i närheten av bebyggelse – på gamla tomter, övergiven odlingsmark, åker- och vägrenar samt vid kyrkogårdar.

I Sverige har vårtörel odlats som prydnadsväxt åtminstone sedan början av 1800-talet. Enligt Hård av Segerstad (1924) "tycks den ha varit mest modern och erhållit sin största spridning under 1800-talets senare hälft". Den härstammar från södra och mellersta Europa samt Asien.

Karta 201. 85 rutor (38 %). Ganska vanlig men med luckor i de mellersta och norra delarna. – Ahlfvengren (1924): här och där.

[**Euphorbia epithymoides** – gulltörel]

E. polychroma

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Släp* Särö 1938 (E. Rystedt i GB). Troligen från trädgård.

Euphorbia esula – vargtörel

Först uppgiven av Leffler 1863 från *Vallda* vid Välås och Gustavsberg baserat på uppgift av W. och Aug. Levan. Äldsta belägg från *Vallda* Välås 1860 (M. Landberg i LD och S).

Vargtörel omfattar två underarter, bredbladig vargtörel ssp. *esula* och smalbladig vargtörel ssp. *tommasiniana*. Endast den sistnämnda, och en mellanform (se nedan), har setts under inventeringen.

Vargtörel är bofast i Halmstadstrakten sedan början av 1900-talet. Den växer i ganska täta bestånd på vägslänter, vid grustag, i skogsbryn och åkerkanter samt på ängsartad ruderatmark. Hur växten nått landskapet är ovisst.

Till Sverige kom vargtöreln på 1600–1700-talen med barlast och främmande frövaror (Fries 1886) men den har också odlats och förvildats (Ostenfeld 1903). Ursprungsområdet är södra och sydöstra Europa.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 46 02) skogsbryn mot väg 1985 (PW, bekräftad av KG); Rotorp (4C 7d 15 25) vildvuxen gräsmark 1980-talet (SAW, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Norra infarten (4C 7d 35 47) grässlänt mot väg 26 1984 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Snöstorp* Snöstorp, 700 m SO om kyrkan (4C 7e 09 33) åkerkant mot väg 1981 (TF), 1992 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). Troligen identisk med *Snöstorp* 1946 och 1951 (se nedan). **Falkenberg** *Eftra* 400 m NO om L. Stensjö (5C 0b 10 12) vägkant 1980-talet (URP). **Varberg** *Veddige* 200 m S om kyrkan (6B 0i 38 03) vägkant 1995 (IL herbarium). Känd från området sedan 1953 (se nedan). – En mellanform mellan ssp. *esula* och ssp. *tommasiniana* är funnen i *Morup* Glommen vid 5B 3h 20 48, nära havsstranden 1995 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Enslöv* Oskarström 1948 (H. Andersson i LD). *Halmstad* flera insamlingar från 1911 (S. Afzelius och F. G. Afzelius i LD) till 1940 (H. Runemark i LD); utom Väster 1911 (Ahlfvengren i S); på ruderatmark 1933 (Wiger 1950); Kristiansfält 1921 (T.

Nordström i S); å en åker vid Frännarps fure (Söderberg 1929); hamnen 1959 (E. Wieslander i S). *Snöstorp* Fyllinge, vägkant 1946 och 1951 (H. Runemark resp H. Andersson i LD). Troligen identisk med *Snöstorp* 1981 och 1992 (se ovan). **Falkenberg** *Fagered* Lia på banvallen 1915 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* (Lindeberg 1878). *Veddige* grustag nära järnvägsstationen 1953 (F. Lundberg i GB) = grustaget S om kyrkan nära Viskan, rikligt 1969 (M. Ohlander i GB). I området ännu 1995 (se ovan). **Kungsbacka** *Onsala* 1903 (J. E. Palmaer i LD och S); Rösan 1972 (A. Eklund i GB). *Vallda* Välås, uppgifter och insamlingar mellan 1860 (se äldsta belägg) och 1928 (A. Levan i S).

Euphorbia exigua – småtörel

Uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* ('vid slottet och cellfängelset, förmodligen inkommen med utländskt frö eller med barlast'). Äldsta belägg från *Varberg* trädgård 1935 (I. L. Hylmö i S). Även samlad i *Falkenberg* åker 1943 (E. Lindh i SBT).

Tillfällig. Som bofast finns den ettåriga arten närmast i västra Skåne och på Själland, där den växer i åkar och på ruderatmark.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Euphorbia helioscopia – revormstörel

Gamla lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *kattepattar* och *silverdyner*.

Först publicerad av Fischerström 1761 som ett åkerogräs. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frön av revormstörel i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Revormstörel är en gammal, kulturberoende art. Den ettåriga, ljuskrävande och konkurrenssvaga växten saknas sällan i åkrar och trädgårdsland, på jordhögar och nyplanerad mark.

212 rutor (95 %). Mycket vanlig men med färre förekomster per ruta i den östra delen. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Euphorbia palustris – kärrtörel

Först uppgiven av Areschoug 1836 från *Släp* Särö.

Kärrtörel är ursprunglig men något kulturgynnad. Den ljusälskande arten växer enstaka eller i mindre bestånd på steniga havsstränder, blöta strandängar samt längs diken och gärdesgårdar.

8 rutor (4 %). Ganska vanlig i Säröskärgården, i övrigt sällsynt längs kusten ner till *Värö*. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Trönninge* Steglebacken, 50 m S om Fylleåns mynning (4C 6e 06 21) vid kanten av en märgelgrav, ett par kraftiga, rikligt blommande men sannolikt inplanterade exemplar 1987 (LEM, bekräftad av KG). **Varberg** *Varberg* Getterön (5B 7g 34 12) vid vattensamling på blöt strandäng, rikt bestånd 1980-talet (SU och TE). *Värö* Bua, Apels (6B 0f 1-4-) längs gärdsgård, rikligt 1980-talet (IL), känd från området sedan 1959 (se nedan); N om Även (6B 0f 33 35) fukthed, 1 ex 1992 (IL). **Kungsbacka** *Fjärås* N. Fäholmen (6B 3f) 1984 (JK). *Onsala* Onsala Sandö (6B 4d 22 11) klapperstensstrand 1980 (P. M. Åhrén, bekräftad av KG); Göviks holme (6B 3d 29 33) 1981 (BS). *Släp* Risö (6B 6c) 1983, 1989 (JK resp UU); Kalvviken (6B 6d) 1987, 1989 (UU); Stubbholmen, Kedholmen, Skogsskär, S. Skogsskär och Torkelsholmen (6B 6d) 1989 (UU); Särskär (6B 6d) 1987 (UU); Långenäsudde (6B 6d) 1987, 1988 (UU), känd sedan 1952 (se nedan); Särö (6B 6d 25 21) 1982 (JK), känd sedan 1836 (se primäruppgift); Krokaviken (6B 6d) 1987 (JJ, JK). *Vallda* Brandshultsviken (6B 6d 08 49) 1983, 1987 (JK resp UU); Låddholmen (6B 5d 32 21) 1990 (IB, LSa, GT); N om Bockön (6B 5d 01 11, 03 13) 1990 (IB, LSa, GT).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Värö* Bua 1959 (O. Johansson i GB). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Onsala* efter stranden mellan Lerkil och V. Hagen nära Valldahemmet (Holmdahl 1953). *Släp* 1898 (F. Liljeholm i GB, S och UPS); Särö (Areschoug 1836) samt senare uppgifter och insamlingar fram till 1970-talet (Andersson 1976), ännu på 1980-talet (se ovan); Maleviken (E. Erlandsson enligt Borgvall 1929); Kyvik 1898 (A. Roos i S); Kyviken, i förnabädd av vass och tång vid högvattengränsen 1954 (C. I. Sahlin i UME); Långenäsudden mitt för Hangeskär 1952 (F. Lundberg i GB), ännu 1988 (se ovan); Stensholmen 1950-talet (S. Holmdahl i handskrift); Kullavik 1963 (O. Johansson i GB). *Vallda* Vallda mosse (Medin enligt Ahlfvengren 1924); efter stranden vid hamnholmen samt öarna därintill (Holmdahl 1953).

[En insamling från inlandssocknen *Ljungby* 1894 (A. Åström i UME) är inte trovärdig. Se kommentar under månviol *Lunaria rediviva*.]

Euphorbia peplus – rävtörel

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frön av rävtörel i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Rävtörel är en gammal, kulturberoende art. Den ettåriga, konkurrenssvaga och ljusälskande växten är starkt bunden till trädgårdarnas rabatter, grönsaksland och gångar. Ibland växer den också mer eller mindre tillfälligt på jordhögar, avfallstippar och annan ruderatmark. Den är inte funnen i åkrar.

Karta 202. 70 rutor (31 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Mercurialis annua – grenbingel

Först uppgiven av Gabrielsson 1882 från *Varberg* på barlast 1879. Äldsta belägg från *Halmstad* 1877 (M. Persson i LD och S).

Grenbingel förekom som tillfällig inkomling i de större halländska hamnarna under några decennier kring sekelskiftet. Den senast daterade rapporten är från *Halmstad* 1907. Från "Fröllinge skog" finns en förekomst som sannolikt har samband med godsets trädgård.

Arten, som härstammar från Medelhavsområdet och Azorerna, uppmärksammades i Sverige redan under 1700-talet.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Getinge* Fröllinge skog 1886 (A. Berg i LD). *Halmstad* se äldsta belägg; på barlast (Neuman 1884), 1889 (A. Åström i UME), 1907 (R. Lund enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen 1910 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* se primäruppgift.

Mercurialis perennis – skogsbingel

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti Fröllinge-hagar, vid Stjernarp, Sperlingsholm och Hallandsås').

Skogsbingel är ursprunglig på frisk till svagt fuktig, mullrik jord i ädellövskogar, bäckdalar, lövlundar och vid bergrötter. Ibland växer den också i buskrika betesmarker med lågt betestryck.

Skogsbingel indikerar alltid goda markförhållanden och ganska ofta finns andra krävande arter i dess närhet, t ex blåsippa *Anemone hepatica*, desmeknopp *Adoxa moschatellina*, hässlebrodd *Milium effusum*, hässleklocka *Campanula latifolia*, smånunneört *Corydalis intermedia*, stinksyska *Stachys sylvatica*, vårlök *Gagea lutea* och vätteros *Lathraea squamaria*. Arten är kvävegynnad och har ökat i frekvens under senare år.

Karta 203. 92 rutor (41 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden från Nissan och norrut samt i den nordligaste skogsbygden. Samma frekvens gäller för Hallandsåsens nordsluttning men i övrigt är arten sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Polygalaceae – jungfrulinväxter

[**Polygala amarella** – rosettjungfrulin]

Uppgiven av Fries 1825. Enligt Ahlfvengren (1924) grundar sig uppgiften på ett felbestämt exemplar av *P. vulgaris*. I LD finns ett belägg från *Halmstad* fuktig äng 1940 (H. Runemark, bekräftad av T. Karlsson). Möjligen en etikettförväxling.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Rosettjungfrulin är en kalkgynnad art som närmast växer i Skåne, Västergötland och på norra Jylland.

Polygala vulgaris – jungfrulin

Från *Slöinge* är det ålderdomliga *Jungfru Marie hör* [= lin] känt.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Jungfrulin är en ursprunglig men slåtter- och betesgynnad art. Den växer i översilningskärr och fastmarkskanter mot rikkärr samt ibland på åmader och obetade strandhedar. De vanligaste växtplatserna är emellertid naturbetesmarker, där den växer både torrt och fuktigt. I de slåtterängar som ännu hävdas är den nästan alltid närvarande. Oavsett ståndort är de flesta förekomster ganska individfattiga.

Blomfärgen kan variera mellan blått, rödviolett och vitt. Ganska ofta finns alla tre varianterna på en och samma lokal.

Jungfrulin minskar på grund av att allt fler naturbetesmarker omvandlas till gödslade kulturbetesmarker eller lämnas åt igenväxning när det småskaliga jordbruket upphör.

Karta 204. 192 rutor (86 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Anacardiaceae – sumakväxter

Rhus typhina – rönnsumak

Tidigare ej publicerad.

Rönnsumak är en i landskapet ofta odlad prydnadsväxt som endast är noterad som kvarstående. Den härstammar från östra Nordamerika och uppmärksammades i Sverige första gången 1924.

2 rutor (1 %) men förmodligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Falkenberg* Fajansområdet, Visperdalsvägen (5B 2j 37 41) gräskant vid gångbana, troligen förvildad genom rotskott från närliggande trädgård 1993 (NGN). *Slöinge* (5C 1c 24 08) vägren i villaområde, förvildad genom rotskott 1994 (NGN).

202. Rävtörel *Euphorbia peplus.*

203. Skogsbingel *Mercurialis perennis.*

204. Jungfrulin *Polygala vulgaris.*

Aceraceae – lönnväxter

Acer campestre – naverlönn

Vi känner inte till några äldre uppgifter om säkert förvildad naverlönn. Uppgiven av Ahlfvengren 1924 som planterad från *Varberg* Badhusparken samt baserat på uppgifter av P. Hallberg från *Skummeslöv* Skottorp och *Halmstad* Dragvägen (gamla Sommarlust). Äldsta belägg från *Halmstad* slutet av 1800-talet (P. G. Appeltofft i LD).

Naverlönn odlas i mindre omfattning i landskapet, huvudsakligen som häckväxt. Den är funnen rikligt förvildad genom frösådd på ett par platser och kommer sannolikt att bli bofast i landskapet.

I Sverige finns naverlönn som ursprunglig nu endast på en lokal i Skåne (Ingelög m fl 1993).

7 rutor (3 %). Sällsynt.

Laholm *Laholm* Bölarp, förvildad, 1 ex 1980-talet (RK, SEJ). *Skummeslöv* Skottorp (4C 2f 04 04) planterad och rikligt förvildad i lövdunge vid märgelhåla 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Halmstad* Galgberget (4C 7d 30 34) ett gammalt, planterat träd som gett upphov till åtskilliga frösådda buskar eller mindre träd (varav ett frösättande) av varierande ålder inom ett område med ca 50 m radie i ekdominerad lövblandskog 1993 (EW). **Falkenberg** *Årstad* Heberg, vid f d järnvägsstationen (5C 2b 03 13) spårområdet, ett litet ex 1991 (PW, bekräftad av KG). **Varberg** *Gödestad* Karlsro (5B 7i 37 18) vägkant 1994 (IL). *Sibbarp* Gödeby (5C 5a 16 43) lövbryn mot väg, 1 liten buske 1988 (KG). *Varberg* norra delen av stationsområdet (5B 7h 40 03) mellan järnvägsspår 1994 (IL).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Acer ginnala – ginnalalönn

Tidigare ej publicerad.

Sannolikt tillfällig; förvildad. Ginnalalönn är en buske eller ett mindre träd från Ostasien.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Värö* Väröbacka, 1200 m S om stationen, störd mark, troligen förvildad 1990 (B/SS i LD).

Acer negundo – asklönn

Tidigare ej publicerad.

Tillfällig. Enligt Ekholm m fl (1991) är asklönn ett från östra Nordamerika härstammande träd som sällan planteras. I Sverige uppmärksammades den första gången 1933.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* Gullbranna (4C 5e 22 38) vid Gullbrannabäcken i dynområde 50 m före utflödet i Genevadsån, ett ca 7 m högt honträd, rikligt fruktbärande 1992, 1981 (HN), 1992 (KG herbarium).

Acer platanoides – lönn

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('De gamla träden i Hasslöfs Prästegård sprida frön omkring som uppkomma här och der. Af laken eller trädets saft kokas här merendels årligen Sirap').

Lönn är ursprunglig men dessutom ofta planterad som vårdträd och i alléer, varifrån den förvildas. Som spontan växer arten vanligen enstaka på ganska näringsrik, men inte alltför

205. Tysklönn *Acer pseudoplatanus.*

206. Jättebalsamin *Impatiens glandulifera.*

207. Springkorn *Impatiens noli-tangere.*

fuktig mark, i lövblandskogar, lövdungar samt igenväxande ängar och betesmarker.

Fröproduktionen är riklig och de lättspridda fröna ger ibland upphov till ganska täta slybestånd. De unga plantorna är skuggtåliga men ganska snart blir lönnen ett ljuskrävande träd som kräver rymd omkring sig för att trivas.

217 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i lunddälder.

Acer pseudoplatanus – tysklönn

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 som flerstädes planterad. Äldsta belägg från *Halmstad* 1874 (P. G. Appeltofft i LD).

Tysklönn är inte ursprunglig i Sverige utan härstammar från mellersta och södra Europa samt västra Asien. Den infördes redan under 1800-talet och har sedan planterats i parker, trädgårdar och även i skogar. I Halland är den nu fullständigt naturaliserad och bildar ibland mindre bestånd på mer eller mindre näringsrik och ofta ganska fuktig mark (se s 85).

Karta 205. 72 rutor (32 %). Ganska vanlig i den södra hälften, ganska sällsynt i den norra.

Hippocastanaceae – hästkastanjeväxter

Aesculus hippocastanum – hästkastanj

Först uppgiven av Bexell 1818.

Hästkastanj, som härstammar från Balkan och infördes till Sverige på 1600-talet, är ofta planterad vid gårdar, kyrkogårdar och i parker. Den förvildas i lövdungar, lövridåer, bryn och på övergiven kulturmark invid bebyggelse. Även om en stor del av plantorna dör efter några år är arten bofast i landskapet.

53 rutor (24 %). Sannolikt ingår en del planterade exemplar i denna siffra. – Ahlfvengren (1924): allmänt planterad.

Balsaminaceae – balsamväxter

Impatiens glandulifera – jättebalsamin

Först uppgiven av Svenson 1928 från *Getinge* förvildad vid Suseån nedanför Mostorp baserat på uppgift av D. Hylmö.

Jättebalsamin är en ettårig, kvävegynnad ört som kan bilda vidsträckta och mycket täta bestånd på fuktig eller blöt, näringsrik mark, främst utmed vattendrag och diken samt vid dammar. Ganska

ofta växer den också på skyddade havsstränder med sötvattensutflöde och i rikare kärr och fuktängar i jordbruksbygder. I mindre omfattning finner man växten på gödselstäder, soptippar och utkastplatser. De allra senaste åren har den också börjat dyka upp i fuktstråk på kalhyggen, t ex i *Fjärås* vid 6B 5g 17 16, kanske gynnad av kväveurlakningen.

På grund av sin ståtliga växt och de stora, egendomliga blommorna i olika röda och skära nyanser blir arten ofta insådd vid gårdar och hus, även långt in i skogsbygden. Från bebyggelsen tycks den lätt kunna sprida sig vidare.

Jättebalsamin härstammar från Himalaya och infördes till Europa 1839. Den odlades som prydnadsväxt i Sverige redan i början av 1840-talet och rapporterades vildväxande första gången 1917 (Söderberg 1949; Witte 1941). I Halland tycks den ha börjat öka ordentligt först under 1960-talet. På några decennier har den spritt sig till stora delar av landskapet och blivit fullständigt naturaliserad. Spridningen pågår fortfarande.

Karta 206. 114 rutor (51 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden.

Impatiens noli-tangere – springkorn

Ett äldre lokalnamn från Harplingetrakten är *sprättorta* [sprättört], syftande på att fröna sprätter iväg när kapseln spricker.

Först publicerad av Montin 1766 ('Vid Skedala, Fröllinge, Öfverås, Hallandsås, och på flera ställen i skogvuxna ängar, uti ymnighet'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorp (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Tölö* [?] Gåsevad 1700-talet (Osbeck i S).

Springkorn är ursprunglig men något kulturgynnad. Den bildar ofta individrika bestånd på näringsrik mark i å- och bäckdalarnas ridåer och dungar av lövträd, särskilt nära vattnet och i stråk med översilning. Arten är också vanlig i de näringsrikare alkärren och ibland ser man den på klart kulturpåverkad mark, t ex vid diken i betesmarker.

Karta 207. 88 rutor (39 %). Vanlig i den västra hälften, saknas nästan helt i den östra, näringsfattigare delen. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Impatiens parviflora – blekbalsamin

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* vid södra sidan av ån baserat på uppgift av S. Svenson.

Blekbalsamin växer på en mängd olika ståndorter. Ibland förekommer den rikligt i ganska naturlig vegetation, t ex fuktiga lövblandskogar vid vattendrag, i alkärr och även i ganska torra ekskogar. Den är dock vanligare på kulturskapade växtplatser som parker, tipp- och utkastplatser, vägkanter och järnvägsområden, gårdsplaner etc. Växten kan vara mycket stationär. Den växer t ex fortfarande på primärlokalen i Falkenberg och i Societetsparken i Varberg, där den samlades redan 1927.

Blekbalsamin härstammar från Asien och rapporterades från Sverige första gången 1870 som trädgårdsogräs i Skåne. I Halland uppmärksammades arten först på 1920-talet i Falkenberg och Varberg. Det dröjde sedan ända till 1950-talet innan växten rapporterades från nya områden. Den verkliga expansionen tycks inte ha kommit igång förrän under 1960–70-talen. Från **Halmstad** finns t ex inte en enda uppgift före 1970. Spridningen pågår fortfarande.

Karta 208. 82 rutor (37 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden.

Aquifoliaceae – järneksväxter

Ilex aquifolium – järnek

Uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm, '100 m SO om slottet, ett litet ex. (kan vara en rest från någon tidigare plantering)'. Exemplaret dött 1974 (Nilsson & Gustafsson 1977 a).

Järnek, som är en vintergrön buske eller ett mindre träd, odlas ganska ofta i Halland. Den är funnen tillfälligt förvildad.

Arten är oceanisk i sin utbredning. De närmaste, ursprungliga förekomsterna finns i södra Norge och på Jylland samt troligen med ett exemplar i Bohuslän (Aronsson m fl 1995). Frukterna sprids med fåglar och arten växer gärna i bergbranter och småskog (Nilsson & Gustafsson 1977 a). Från postglacial värmetid finns pollenfynd från Roshultsmyren i *Breared* i södra Halland (Olausson 1957).

Hos Aronsson m fl (1995) är järnek klassificerad som akut hotad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

208. Blekbalsamin *Impatiens parviflora*.

209. Benved *Euonymus europaeus*.

210. Getapel *Rhamnus cathartica*.

Varberg *Träslöv* Furubergsskogen (5B 7h 17 17) tallskog med lövinslag, ett par ex, troligen fågelspridd från kringliggande villaträdgårdar 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Celastraceae – benvedsväxter

Celastrus orbiculatus – japansk träddödare

Tidigare ej publicerad.

Japansk träddödare är funnen förvildad på en lokal i Halland. Den härstammar från Kina och odlas i Sverige som prydnadsväxt.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 39 28) i en smal ravin i en sydvästexponerad bergbrant, stort buskage, förvildad, känd sedan början av 1980-talet, 1992 (TE i GB).

Euonymus europaeus – benved

Först uppgiven av Montin 1766 ('På Hallands östra ås, et enda tämmeligen gammalt träd').

Benved är ursprunglig men odlas också som prydnadsväxt och förvildas lätt. Arten är en buske eller ett mindre träd som växer på mullrik mark i ädellövskogar, lövlundar och bryn. En klippavsats i bergbrant mot väg är exempel på en udda växtplats.

Karta 209. 35 rutor (16 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden i den södra hälften samt i **Kungsbacka**, i övriga områden endast enstaka förekomster, varav de flesta sannolikt är förvildade. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra Halland, eljest sällsynt.

Euonymus latifolius – storbladig benved

Tidigare ej publicerad.

Storbladig benved är en prydnadsväxt som är funnen förvildad genom fröspridning i fuktig buskvegetation. Den självsår sig lätt och plantorna växer upp till 2–3 m höga buskar. Arten, som härstammar från Medelhavsområdet, är känd från Sverige sedan 1941.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Tölö* Hjälm (6B 6g 05 21) fuktig, buskbevuxen mark 1990 (BH herbarium, bekräftad av T. Elfström).

Buxaceae – buxbomsväxter

Buxus sempervirens – buxbom

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 ('Flerst. planterad, isht. södra Hall., stund. förvildad exv. *Hasslöv*, vid en övergiven torpstuga högt uppe på Åsen [ett exempl. av 2 meters höjd] [Nm]'). Detta är den första litteraturuppgiften om vildväxande buxbom i Sverige (Hylander 1971). Detta av H. Nordenström noterade exemplar borde kanske hellre betecknats som kvarstående. Belägg saknas.

Buxbom, som härstammar från Medelhavsområdet, var åtminstone förr en ofta planterad prydnads- och häckväxt. Numera användes den bl a som ersättning för lingonris vid kransbindning. Den kan kvarstå länge och sällsynt även förvildas, åtminstone tillfälligt.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Årdalahus, S om Ekered, gammal torpplats, kvarstående 1980-talet (YJ). *Veinge* 450 m NNO om Drottninghall, övergiven trädgård som övergått till alskog, 1 gammalt ex, kvarstående 1984 (LEM). **Falkenberg** *Eftra* norra delen av Skipåsbergen, kvarstående vid torpruin (Larsson 1980 och muntlig uppgift). *Morup* Bänared (5B 4i 3- 3-) förvildad i skogsdunge 1983 (SU). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 4f 05 18) vid bergbrant i ekskog 1993 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift; 1,2 km VSV om Lugnarohögen, torpruin, kvarstående 1960-talet (YJ); 500 m N om Algutstorp, ruin, kvarstående 1970-talet (YJ). *Våxtorp* Vindrarp, Strax V om Prästängen, kvarstående 1960-talet (YJ); 400 m NV om Högalteknall, vid torpruin 1965 (YJ).

Rhamnaceae – brakvedsväxter

Frangula alnus – brakved

Äldre provinsnamn är *bräkne, trollbär* [bären är giftiga], *bragtöste, tröska* och *tröske*. *Bräk* och *brak* betyder skör, spröd och syftar på de sköra grenarna. *Töste* och *tröske* kommer troligen av det danska *trösk*, som betyder "halvruttet trä", syftande på att växtens innerbark har en murken lukt (Vide 1966).

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Tröske-bark [*Rhamnus frangula*] färgar ylle krapp-rödt om den aftages Midsommar-tiden. När den fått torka et års tid, göres lut av Bok-aska och blötes barken 9 dagar däruti, sedan lägges garnet dit uti en kettil, som man par dagar låter stå vid elden, utan at koka, och då är det färdigt').

Brakved är ursprunglig. Den ingår i buskskiktet i torra/fuktiga löv-, bland- och tallskogar samt i löv- och blandsumpskogar. Inte minst är brakveden karakteristisk för de halländska restbergens hedekskogar. Arten är också vanlig på kusthedarna i norra Halland och i de träd- och buskridåer som kantar många kärr, sjöar och vattendrag. Vidare hör den till de växter som vandrar in på fuktig, övergiven slåtter- och åkermark.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rhamnus cathartica – getapel

Ett äldre provinsnamn är *kraugetorn* [kråktorn].

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Barken av Verreltorn [Rhamnus cathart.] färgar Ylle brunt').

Getapel är sannolikt ursprunglig. Den växer enstaka eller i små grupper på näringsrik mark i lövdungar, bäckdalar, bryn och buskridåer längs åkerrenar.

Karta 210. 19 rutor (9 %). Ganska vanlig i **Kungsbacka,** i övrigt sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden i söder. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Lokaler söder om **Kungsbacka**. **Laholm** *Ö. Karup* Täppesås (4C 1e 37 21) buskridå i åkerren 1985 (KG). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbranna, 1 km SSO om Genevadsåns mynning, lövblandskog på åns östra strand 1980-talet (HN); Krontorp (4C 6f 05 12) bäckdal med lövblandskog 1986 (PW). *Harplinge* Skogagård (4C 8c 35 14) lövridå vid bäck från vattenverk 1981 (BT); Frisagård (4C 8c 26 30) skogsbryn 1985 (PW); Enet (4C 9b 15 14) vid stig i enbuskmark 1985 (KG). *Söndrum* Fammarp (4C 7c 34 35) ekdominerad lövdunge, flera exemplar 1984 (KG herbarium). **Falkenberg** *Eftra* Hallarna (5C 1b 40 02) bland slån i betesmark 1994 (NGN herbarium). *Ljungby* Björnås (5B 4j 4- 2-) lövskog i klippterräng 1982 (SU). *Morup* N om Haraldsro (5B 4i 2- 4-) skogs- och betesmark 1983 (SU). **Varberg** *Torpa* Lillebacka (5B 9g 18 37) lövbryn 1980-talet (CFL). *Varberg* Skarpe Nord (5B 7g 10 40) vid strandpromenaden, 1 ganska gammalt träd 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter S om **Kungsbacka**. **Laholm** Hallandsås (Fries 1817); Hallandsås bokskogar (Birger 1925). *Hasslöv* Bondåkra (H. Johansson enligt Hård av Segerstad 1927); Tjuvhult, på åkerren vid gärdsgård 1968 (YJ). *Ysby* Karsefors (Ahlfvengren 1924); N om kyrkan vid Lagan 1963 (YJ). *Ö. Karup* Gropemöllan i ådalen (Ahlfvengren 1924); Eskilstorp, lövskogen vid Hallandsåsens fot 1970 (YJ). **Halmstad** *Harplinge* Haverdalsreservatet (Malmberg 1979). *Snöstorp* Skedala 1861 (E. Lyttkens i LD), 1863 (A. Lyttkens i S); Skedala kronopark (Ahlfvengren 1924). *Steninge* Prästängen (Ekberg 1957). *Vapnö* nära kyrkan 1911 (Ahlfvengren i GB och S); Tiarps alhage 1893 (G. Tillman i S); Tiarp (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* 1897 (S. Svenson i LD). *Stafsinge* Bengtesgårds äng 1970 (L. Andersson enligt Åhrén 1980). **Varberg** *Varberg* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Värö* vid kyrkbäcken intill kyrkogården 1979 (M. Ohlander i GB). *Ås* Åskloster (Svenson 1928); N om Karlsro bland klippor (Ohlander 1976).

Vitaceae – vinrankeväxter

Parthenocissus inserta – vildvin

P. vitacea

Först uppgiven av Blom 1961 från *Varberg* på ruderatmark 1955. Äldsta belägg, fast tveksamt om förvildat exemplar, är från *Snöstorp* Skedala 1892 (E. Lyttkens i LD).

Vildvin, som är bofast i landskapet, odlas ofta, kan kvarstå länge och även förvildas. Arten härstammar från Nordamerika.

Första uppgift om förvildat vildvin i Sverige är från Skåne 1870.

17 rutor (8 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 25 38) vid dike i björkridå intill vägen, förvildad 1992 (KG). **Halmstad** *Enslöv* Amböke, Lusabäcken (4C 9g 37 11) på marken och dessutom klättrande ett tiotal meter upp på ett par klibbalstammar 1985 (JEC, AH, HN), 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Kvibille* Bokelund (5C 0d 14 15) grustag med utkast 1993 (PW). *Oskarström* vid kyrkogården (4C 9f 49 15) förvildad från utkast 1993 (PW). *Slättåkra* Nissaström (5C 1f 00 41) i lövsnår, kvarstående 1993 (KG). *Steninge* Steninge strand (4C 9b 38 03) rikligt i gles träddunge 1993 (KG herbarium). *Söndrum* Tjuvahålan (4C 6c 37 14) rikligt i och på stora slånsnår 1992 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Hertingskogen (5B 2j 23 49) i skog vid villaområde, från trädgårdsutkast 1990 (SU). *Ljungby* Lastad (5C 4a 25 13) vid klippblock 1986 (SU). *Vinberg* 200 m SV om kyrkan (5C 3a 07 13) håla med utkast 1994 (NGN). *Årstad* Allberg (5C 2b 46 18) utkast vid märgelhåla 1985 (NGN). **Varberg** *Hunnestad* Öxnamossen (5B 7i 03 27) liten lövdunge 1994 (IL). *Lindberg* Gråhall (5B 8h 08 15) på bred stengärdesgård 1980-talet (IL). *Träslöv* f d järnvägsstationen (5B 7h 25 35) skräpmark 1992 (IL herbarium). *Varberg* Subbe fyr (5B 6g 46 36) på bergvägg i utfyllt stenbrott, 1 kraftigt ex 1980-talet och senare (IL); SSV om Lassatorpet (5B 7g 37 49) dikesslänter 1995 (IL). *Värö* korsningen Buavägen/Hultavägen, klippterräng 1994 (IL).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1910 (O. Sandberg i LD). *Snöstorp* se äldsta belägg. **Varberg** *Varberg* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Fjärås* Bräckan (Larsson 1978 a). *Släp* Särö 1918 (J. Wiger i S).

Parthenocissus quinquefolia – klättervildvin

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1918 (K. Anderberg i GB, bekräftad av T. Elfström).

Tillfällig. Klättervildvin är en prydnadsväxt från östra Nordamerika. I Sverige är den mycket sällsynt som kvarstående (Ekholm m fl 1991).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Vitis vinifera – vinranka

Tidigare ej publicerad.

Tillfällig. Vinrankan anses härstamma från *V. sylvestris*, som växer vild i Medelhavsområdet och Donauländerna.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Ås* Västra Derome (5B 9h 30 34) förvildad 1980-talet (CFL).

Tiliaceae – lindväxter

Tilia cordata – lind

Först publicerad av Barchaeus 1773 från *Släp* Särö ('Öen är fruktbar; det visa jordarterna af både sand och lera, som finnas blandade med snäckskal. Äfven utvisar trädväxten det: Ek, Ahl, Lind och Ask hafva här mycken frodighet'). På Felterus' karta från 1652 markeras lindskog på enstaka ställen, t ex i nordöstligaste delen av *Ränneslöv* (Malmström 1936).

Lind är ursprunglig i bergbranter, där den vanligen växer i sprickor och klyftor, samt i sluttningar med lövblandskog, helst på stenig/blockig mark och ofta i solvarma lägen. I dungar och bryn, på åkerholmar och rösen i anslutning till åkrar och betesmarker kan den vara både vild och planterad. En avvikande växtplats finns i *Harplinge* Haverdal, där flera träd av växlande storlek ingår i lövblandskog på inlandsdyner. Linden är ofta planterad vid gårdar och i liten skala som skogsträd.

Förr användes linden som vinterfoder, särskilt till får. Träden hamlades, dvs man sågade av grenar och kvistar och torkade dem med lövet sittande kvar. På nordsidan av Brattås i *Stamnared* finns en lindskog där träden fortfarande bär spår av hamling.

Karta 211. 180 rutor (81 %). Vanlig i hela landskapet om även osäkert vildväxande förekomster medräknas. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Tilia platyphyllos – bohuslind

Först uppgiven av Nilsson 1961 från *Ölmevalla* på Örmanäshalvöns sydsida strax V om Hästholmen, ett buskformigt träd. Exemplaret finns fortfarande kvar. Sannolikt rör det sig om en spontan förekomst. Publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* som planterad.

Bohuslind, som ibland planteras, kan förvildas och man finner emellanåt enstaka, vanligen mindre exemplar i löv- och blandskogsbryn.

I övriga Sverige finns spontana förekomster endast på två lokaler i norra Bohuslän (Ekholm m fl 1991). Bohuslind är klassificerad som akut hotad (Aronsson m fl 1995).

11 rutor (5 %). Sällsynt.

Laholm *Laholm* Hökhult, 250 m ONO om gården (4C 4f 21 00) lövblandskog vid Lagastranden, 1 ganska högt träd 1995 (KG). **Halmstad** *Breared* 300 m NNV om Gyltigesjöns sydspets (4C 9h 00 39) sluttning med ek och björk, 1 liten buske 1984 (KG). *Harplinge* Risarp, 350 m NO om gölen vid skjutbanan (4C 9c 04 48) vid skogsväg, 1 mindre träd 1984 (KG). *Holm* 750 m NO om kyrkan (4C 8e 40

01) åkerren med buskridå 1984 (KG). *Steninge* naturreservat SV om Hulabäck (4C 9b 2- 1-) lövblandskog 1985 (KG). *Söndrum* Hallägra, 300 m OSO om kyrkan (4C 7d 12 05) ekskogsbryn, 1 liten buske 1988 (KG herbarium, bekräftad av T. Nitzelius). *Tönnersjö* 100 m SO om bygdegården (4C 6g 15 06) lövskogsbryn, 1 medelstort träd 1985, 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Falkenberg* uppströms Fajansbron (5B 2j 34 42) vid Ätran, ett litet, buskformigt träd, rikt blommande 1993 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson); nedströms Söderbron, åns östra sida (5B 2j 28 34) vid Ätran, ett stort träd 1993 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Okome* vid kyrkan (5C 6c 00 13) 1980-talet (RA). **Kungsbacka** *Släp* Klev (6B 6d 18 45) lövbryn intill väg, ett yngre ex 1987 (UU). Växtplatsen nu förstörd (ELj). *Ölmevalla* Örmanäshalvöns sydsida, Stenudden 1982 (JK). Känd sedan 1961 (se primäruppgift).

Tilia × vulgaris – parklind

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *T. europaea* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Halmstad* 1896 (A. Wigforss i LD).

Parklind är en steril hybrid mellan bohuslind *T. platyphyllos* och lind *T. cordata*. Den planteras ofta i parker och alléer och är rapporterad som kvarstående.

12 rutor (5 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): allmänt planterad.

Rapporterad från rutorna 4C 3f, 5h, 6f, 7e, 7f, 7g, 4D 6a, 5B 2j, 5C 1b, 2c, 5d och 6B 4f.

Malvaceae – malvaväxter

Abutilon theophrasti – lindmalva

Tidigare ej publicerad.

Lindmalva är en införd prydnadsväxt som tillfälligt förvildas på ruderatmark. Den har sitt ursprung i Tibet och Kina. I Sverige är den känd som förvildad sedan mitten av 1920-talet.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Restad (4C 4f 03 11) vid plantskola, förvildad 1980-talet (L. Ekberg).

Alcea rosea – stockros

Tidigare ej publicerad.

Stockros odlas som prydnadsväxt och kan någon gång förvildas tillfälligt. Den härstammar från Kina. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vessige* Sörby (5C 3b 30 45) jordhög på trädesåker 1993–94 (NGN herbarium). *Vinberg* Vinbergs hed (5C 3a 25 12) utkast i f d grushåla 1980-talet (NGN).

Lavatera thuringiaca – gråmalva

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* kyrkogården. Belägg från 1860 i LD. Även samlad i *Hasslöv* och *Ö. Karup* 1866 (F. Elmqvist i LD) och *Halmstad* 1896 (A. Wigforss i LD).

Gråmalva har endast uppträtt tillfälligt i Halland. I Sverige är den en sedan gammalt odlad läkeväxt som förvildats och naturaliserats i några mellansvenska landskap. Den är placerad i hotkategorin sårbar (Aronsson m fl 1995).

Gråmalva härstammar från Centraleuropa och området kring Svarta Havet. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1761.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Malva alcea – rosenmalva

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Söndrum* Tylön ('införd av fyringenjör Andersson när fyren byggdes [1870], och bibehåller sig fortfarande'). Den fanns kvar ännu på 1980-talet (se nedan).

I Halland är rosenmalva funnen tillfälligt förvildad. Ett undantag utgör förekomsten på Tylön utanför Halmstad, där arten dels är kvarstående sedan 1870 i den nu övergivna fyrträdgården, dels också förvildad i området vid bryggan.

Rosenmalva odlas som prydnadsväxt och frösår sig lätt. Den har också ansetts vara ursprunglig i t ex Skåne och på Öland (Weimarck 1963, Sterner 1986).

7 rutor (3 %). Sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* kyrkan (4C 2g 18 09) vid kyrkogårdsmuren mot majsåker 1987 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Eldsberga* Froeled, grustag med jordhögar 1988 (A. Nilsson). *Enslöv* Karlslund, ruderatmark 1980-talet (JEC, AH, HN). *Halmstad* Staëlsbo, grustag 1984 (PW, bekräftad av KG). *Söndrum* Tylön, både i fyrträdgården och ovanför bryggan, kvarstående och förvildad 1980-talet (KG). Införd 1870 (se primäruppgift); Långenäs udde (4C 6c 39 44) P-plats vid fotbollsplan 1985 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Vinberg* Tröingeberg (5C 3a 02 05) utkast i skogsbryn vid villaområde 1993 (NGN). **Kungsbacka** *Tölö* Hede, järnvägsbank 1986 (JK).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

[Ett belägg från *Falkenberg* 1897 (S. Svenson i LD) är sannolikt ett odlat exemplar eftersom uppgiften inte finns med i *Hallands Växter* från 1924.]

Hybriden *M. alcea × moschata*, som odlas och förvildas, är inte rapporterad från Halland.

Malva moschata – myskmalva

Äldre provinsnamn på myskmalva, och även andra malvaarter, är *däsma* eller *desmer*. Däsma är ett gammalt namn på mysk. Från *Veinge* är namnet *oskuldsblomma* känt (Vide 1966).

Först uppgiven av Montin 1766 från *Eldsberga* Stjärnarp ('Utanför Stjernarps gård vid et plank, hvaräst både *Alcea folio rotundo laciniata* C. B. och *Alcea vulgaris minor* C.

211. Lind *Tilia cordata.*

212. Myskmalva *Malva moschata.*

213. Skär kattost *Malva neglecta.*

B. dels med hvit, dels och med rödaktig blomma, växa tillsamman i myckenhet. Den förra blommar här ett par veckor förrän den senare'). Belägg utan årtal i S.

Myskmalva är en gammal prydnadsväxt som lätt förvildas och naturaliseras. Den växer i grupper eller mindre bestånd på många olika kulturståndorter – igenväxande åkrar, betesmarker, åker- och vägrenar, stations- och industriområden, grustag med jordhögar, utkast och tipplatser, ladugårdsbackar och gödselstäder.

Arten har ökat i skogsbygden under senare delen av 1900-talet. I många fall är den planterad och sedan förvildad men spridningen har förmodligen också skett med transporter av jord och trädgårdsprodukter.

Karta 212. 166 rutor (74 %). Vanlig i hela landskapet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes (ofta förvildad). Endast ett fåtal äldre uppgifter från skogsbygden.

Malva neglecta – skär kattost

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *M. rotundifolia* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 tar Fischerström upp *Malva rotundifolia* från *Hasslöv* Dömestorp (Gertz 1947). Om han avser *M. neglecta* eller *M. pusilla* är oklart men Osbeck uppger i handskrift 1789 att båda arterna finns vid Dömestorps gård.

Skär kattost är en gammal, kulturberoende art som växer vid bondgårdar, i trädgårdar, grönsaksodlingar, på utfyllnadsjord, vägkanter och avfallstippar. Den är ett- till tvåårig och ofta obeständig men på en del lokaler eller inom begränsade områden har den kunnat hålla sig kvar mycket länge. Se uppgifter från *Hasslöv*, *Holm* och *Söndrum*. Sannolikt kommer då och då nytt frö in med frövaror och andra trädgårdsprodukter.

Karta 213. 13 rutor (6 %). Ganska sällsynt på kustslätten i den södra hälften. Inga aktuella uppgifter från övriga områden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Laholm *Laholm* Restad (4C 4f 1- 0-) plantskola 1980-talet (SEJ, YJ). *Veinge* Veinge (4C 5g 01 29) vid gödselplatta 1989 (KG). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa gård (4C 5f 05 13) vid ladvägg 1982 (KG); Stjärnarp (4C 6f 22 23) gårdsplan vid godset 1987 (A. Nilsson). *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 43 06) avfallstipp 1987 (PW). *Harplinge* Haverdal (4C 8b 34 32) grönkålsodling vid kustvägen 1981 (KG). *Holm* strax S om kyrkan (4C 8d 34 46) vägkant 1988 (PW). Känd från området sedan 1900-talets början (se nedan). *Söndrum* Tylön (4C 6c 43 04) gångstig ovanför bryggan och i fyrträdgården 1981 (KG), känd sedan 1894 (se nedan); Sandhamn (4C 6c 42 34) vid hög med fyllnadsjord 1981 (KG). **Falkenberg** *Eftra* kyrkbyn (5C 1b 30 27) vägslänt vid uthus 1980-talet och senare (EB). *Falkenberg* Falkenberg, Storgatan 53 (5B 2j 31 32) trädgårdsogräs, årligen 1980-talet (SU); gymnasieskolan (5B 2j 37 31) slänt med gles gräsväxt 1992 och senare (NGN). *Ljungby* Stum

(5C 4a 26 21) grushåla 1994 (NGN). *Morup* S om Koggerudden (5B 4h 0- 4-) 1983 (SU). *Skrea* 300 m VNV om kyrkan (5C 2a 12 27) ladugårdsbacke 1981 (SU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; Dömestorp, gårdsplan 1973 (YJ). *Laholm* (Ahlfvengren 1924); Restad, plantskola 1978 (SEJ, YJ). *Våxtorp* vid Nordanå (Osbeck i handskrift 1789). **Halmstad** *Halmstad* 1891 (A. Åström i UME), 1897 (A. Wigforss i LD); tämligen sällsynt (Ahlfvengren 1924). *Holm* kyrkan (Ahlfvengren 1924). Ännu 1988 (se ovan). *Snöstorp* vid en bäck 1939 (H. Runemark i LD); Skedala, insamlingar mellan 1863 (A. Lyttkens i S) och 1891 (E. Lyttkens i LD). *Söndrum* 1888 (Neuman i LD och P. Hallberg enligt Ahlfvengren 1924); Tylön 1894 (G. Tillman i S). Ännu 1981 (se ovan). **Falkenberg** *Eftra* ruderatmark 1958 (K. Egeröd i LD). *Falkenberg* 1911 (S. Svenson i LD); hamnen 1948 (A. Lundegren i LD); hamnen, vid tullhuset i början av 1960-talet (NGN). *Stafsinge* Arvidstorps strand (Svenson 1928). **Varberg** *Sällstorp* bergssluttning vid vägen nära Ulvatorp 5 1971 (M. Ohlander i GB). *Tvååker* Ås 1936 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Varberg* 1848 (J. F. Areschoug i UPS) och 1917 (G. Erdtman i S och G. A. Westfeldt i UPS); ruderat 1956 (C. Blom i GB). *Värö* Ambjörntorp–Lunnen 1956 (F. Lundberg i GB). *Ås* ladugård S om kyrkan (Ohlander 1972). **Kungsbacka** *Fjärås* Limmanäs 1950 (F. Lundberg i GB). *Kungsbacka* (Ahlfvengren 1924). *Onsala* Gottskär 1895 och 1934 (A. Stuxberg i GB resp F. Lundberg i handskrift 1949); Rörvik och Högen 1934 (båda F. Lundberg i handskrift 1949). *Ölmevalla* Åsa järnvägsstation 1951 (F. Lundberg i GB).

Malva pusilla – vit kattost

Först publicerad av Osbeck 1788 från *Hasslöv* Dömestorp under namnet *M. rotundifolia.* I handskrift 1789 har han följande kommentar till arten: "Fins både större (*Malva vulgaris* Fr.) och mindre (*M. borealis* Wallm.) wid Dömestorps Gård." Även Fischerström nämner i handskrift 1754 *M. rotundifolia* från *Hasslöv* Dömestorp (Gertz 1947).

Vit kattost är en gammal, kulturberoende gårdsväxt med liknande ståndortskrav som skär kattost *M. neglecta.* Den ettåriga växten, som tycks vara gynnad av gammaldags djurhållning och gödselhantering (Svensson & Wigren 1993), har minskat kraftigt under senare delen av 1900-talet och verkar nu endast vara bofast på Nidingen.

Vit kattost, som infördes till Sverige via odlingskulturen redan under stenåldern, har förmodligen i äldre tid spelat en viktig roll som födo- och medicinalväxt (Svensson & Wigren 1993). Arten är ett levande kulturminne, som det vore roligt att kunna bevara i odling, t ex vid hembygdsgårdar.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Halmstad *Enslöv* Hertered (4C 8g 26 24) grönsaksland intill hönsgård, sannolikt inkommen med frövaror 1991 (KL, belägg i KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). Kvar även 1992 och 1993. **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, innanför Lilla bryggan, några ex 1979–1981 samt 1984 och senare, årligen; dessutom rikligt i trädat potatisland SO om fyrmästarhuset 1986 och 1988 (Unger 1992). Känd sedan 1970 (se nedan). *Släp* Kyrkobyn (6B 6e 20 12) ett ex i trädgård 1984 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Hishult* prästgården (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). *Våxtorp* vid Nordanå (Osbeck i handskrift 1789). **Halmstad** *Halmstad* allmän (Söderberg 1929); Slottsmöllan 1909, 1923 (Ahlfvengren resp T. Nordström i S). *Snöstorp* Skedala 1862 och 1866 (E. Lyttkens resp A. Lyttkens i LD). *Söndrum* 1874 (P. Söderberg i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1909 (S. Svenson i LD); på ruderatmark 1936 (C. Blom i GB). *Morup* Tången (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Tvååker* Tvååkers by och Ås 1936 (båda F. Lundberg i handskrift 1949). *Varberg* (C. J. Lindeberg i GB). *Värö* Bua 1937 (F. Lundberg i handskrift 1949); Åsen 1952 (F. Lundberg i GB). *Ås* (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Hanhals* nära Fogdegården (Holmdahl 1953). *Lindome* Rantorp 1950 (F. Lundberg i GB); kompost vid Anderstorp 1951 (F. Lundberg i GB); S och V om kyrkan 1957 (K. Egeröd i LD). *Onsala* Gottskär, insamlingar och uppgifter mellan 1895 (A. Stuxberg i GB) och 1925 (W. Palmaer i S); Rörvik 1934, 1946 (F. Lundberg i GB) och 1953 (S. Holmdahl i handskrift); Nidingen 1953 (S. Holmdahl i handskrift) och innanför Lilla bryggan, några ex under 1970-talet (Unger 1992). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Släp* Skörvalla 1895 (F. Liljeholm i GB och Svenson 1928); Guntofta (Holmdahl 1953). *Älvsåker* Alafors (Ahlfvengren 1924). *Ölmevalla* NO om Örmanäs säteri 1960 (Ö. Nilsson i LD); Åsa, vid järnvägen 1950-talet (S. Holmdahl i handskrift); soptipp NO om Gårda brygga (Elfström 1971).

Malva sylvestris ssp. **sylvestris** – rödmalva

Först uppgiven av Linné 1755 från *Varberg* på gator. Osbeck (1788) har följande kommentar till arten: "Tagen i Skåne och planterad i Hasslöfs Trägård, der han årligen utsprider sig, och förtjenar rum uti en Trägård."

Rödmalva är en gammal, kulturberoende växt som också odlas och förvildas. Den är främst funnen i vägkanter och på ruderatmark i anslutning till bebyggelse. På många lokaler är den obeständig, men i likhet med skär kattost *M. neglecta* kan den uppvisa mycket lång varaktighet på en del platser, t ex vid Varbergs Fästning där den funnits åtminstone sedan 1842.

Karta 214. 23 rutor (10 %). Sällsynt på kustslätten i **Laholm, Falkenberg** och **Varberg**. Saknas nästan helt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Hishult* Kornhult (4C 1j 37 48) vid gamla skolan 1990 (YJ). *Laholm* Nyby (4C 3f 11 29) tillfällig på rude-

ratmark 1980-talet (SEJ); Snapparp (4C 4f 19 07) vid damm i lövdunge 1983 (PW, bekräftad av KG). *Tjärby* 750 m SO om kyrkan (4C 4g 19 10) grustag 1983 (K/LEM). *Veinge* Skogsgård (4C 5g 19 48) vägren 1980-talet (VL). *Våxtorp* Vallen, grusmark vid slottet 1985 (YJ). **Halmstad** *Breared* Göphult (4C 9i 16 36) ladugårdsbacke, förvildad från trädgård 1984 (KG). **Falkenberg** *Askome* Yngeredsfors, Dammviken (5C 5d 26 08) potatisland 1992 (AP). *Falkenberg* Falkenberg, vid norra utfarten, f d E 6 (5B 2j 41 16) vägkant 1990 (NGN). *Morup* Glommen (5B 3h 19 48) vägkant 1990 (NGN). *Slöinge* Kräinge (5C 1b 32 34) vägkant vid ny väg 1995 (NGN). *Stafsinge* Agerör (5B 2i 39 27) naturbetesmark vid Agerörs Mal 1990 (NGN). *Vinberg* Vinbergsskolan (5C 3a 13 17) gräsmark 1989 (NGN). **Varberg** *Stråvalla* Sevedsgård (6B 1g 30 42) okänd ståndort 1986 (LS). *Träslöv* Träslövsläge (5B 6h 14 08) hamnområdet 1980-talet (IL); Kvarnagård (5B 7h 40 22) industrimark 1992 (IL). *Varberg* Fästningen (5B 7g 15 39) på vallar och nedanför murarna, främst på sydsidan 1980-talet (IL), känd sedan 1842 (se nedan); Getterön (5B 7g 37 24) åkerkant 1980-talet (IL). *Veddige* 300 m SSO om kyrkan (6B 0i 38 04) gammalt grustag 1995 (IL). *Värö* Bua (6B 0f 11 28) vid hus 1980-talet (IL); Vendelsö (6B 1f 3- 3-) vid stenmurar utanför bondgård 1980 (BT, KG). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär (6B 3e 42 25) ruderatmark 1981 (BS). *Ölmevalla* Åsa järnvägsstation (6B 2f 44 34) ruderatmark 1992 (KG); Ölmanäs (6B 3f 05 15) ruderatmark med jordhögar 1992 (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* flerstädes (Theorin 1865). *Skummeslöv* vid ett torp nära stranden 1916 (Ahlfvengren i S). *Tjärby* Genevad 1936 (B. Essén i S). **Halmstad** *Halmstad* 1882 (J. Bredin i UPS); 1902 (A. Wigforss i LD); barlast 1919 (E. Hallén i S); hamnen 1910 (Ahlfvengren i GB och S); barlastplatsen på Söder (Söderberg 1929). **Falkenberg** *Falkenberg* 1894 (F. Svenson och S. Svenson i LD). *Ljungby* 1891 (J. Wallmark i UME). *Morup* Lynga och andra ställen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Glommen 1963 (A. Lundegren i LD). *Stafsinge* Arvidstorp och Skogtorp (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Lindberg* Getterön (Svenson 1928) och 1946 (I. L. Hylmö i S). *Stråvalla* NV om Stråvalla hållplats samt Kärra 1948 (båda F. Lundberg i handskrift 1949). *Varberg* flera uppgifter och insamlingar från 1700-talet (Linné 1755) till 1930-talet (Sundstedt 1938); Fästningen 1842 och 1921 (N. och C. Lagerheim i S resp B. Nilsson i S). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Veddige* Flöga gård, möjligen inplanterad och förvildad (Ohlander 1971). *Värö* Bua 1937 (F. Lundberg i handskrift 1949); Backgården på gödselhög 1974 (M. Ohlander i GB). *Ås* Åskloster, vid gödselhög (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* mellan Stensered gård och landsvägen, i rovåker 1964 (M. Ohlander i GB). *Onsala* Gottskär, uppgifter och insamlingar mellan 1895 (A. Stuxberg i GB) och 1948 (S. Holmdahl i GB); Gatan (Ahlfvengren 1924); vid landsvägen mellan Ledet och Runsås (Ohlander 1960). *Släp* Heden 1939 (E. Rystedt i GB); Gundal 1957 (S. Holmdahl i GB). *Tölö* 1898 (G. Höög i S). *Ölmevalla* NV om Örmanäs säteri 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Malva verticillata var. **crispa** – krusmalva

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Falkenberg* strandbaden 1941 (E. Lindh i SBT).

Krusmalva är en ettårig prydnadsväxt som kan förvildas, tillfälligt eller varaktigt. Den härstammar sannolikt från *M. verticillata*, som har sitt ursprung i Kina.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* Värestorps gård (4C 2g 04 12) i blomrabatt, inkommen med blomfrö, 1 ex 1980 (del av detta i YJ herbarium).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Sida spinosa – taggmalva

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* 1911 baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg saknas.

Tillfällig. Arten, som har världsvid utbredning i tropiska och subtropiska områden, är inkommen till Sverige med i första hand bomull. Den äldsta svenska litteraturuppgiften är från 1896.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Falkenberg** se primäruppgift. **Kungsbacka** *Lindome* "Dverred, i en åker som varit gödslad med kompost av bomullsavfall från Anderstorps fabrik. Tydligen rör det sig om Texasbomull" 1930 (C. Blom i GB, Blom 1933).

Thymelaeaceae – tibastväxter

Daphne mezereum – tibast

Äldre lokalnamn är *pepparboske* och *trollbär, trollbuske*, syftande på bärens och barkens skarpa smak respektive giftighet.

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Häraf är en häck i Hasslöfs Trägård. Igenom bär, som falla derifrån upväxa årligen nya plantor').

Tibast, som odlades mer förr än nu, kan kvarstå länge vid t ex torpruiner och i ödeträdgårdar. Den växer också förvildad och naturaliserad, ibland långt från bebyggelse, i löv- och blandskogar, lövdungar, bäckdalar och vid bergbranter. På växtplatserna finns vanligen endast enstaka eller några få buskar. De röda blommorna slår ut redan i februari/ mars och bären, som i likhet med övriga växtdelar är giftiga för människor, sprids med fåglar.

Eftersom Ahlfvengren (1924) betecknade tibast som sällsynt och endast anger den från *Hasslöv* (som utgången), *Övraby* och *Okome* tyder inventeringsresultatet på att arten ökat kraftigt under 1900-talet.

Karta 215. 81 rutor (36 %). Ganska vanlig i de södra och mellersta delarna, sällsynt i norr.

214. Rödmalva *Malva sylvestris* ssp. *sylvestris*.

215. Tibast *Daphne mezereum*.

216. Bergjohannesört *Hypericum montanum*.

Elaeagnaceae – havtornsväxter

Elaeagnus commutata – silverbuske

Tidigare ej publicerad.

Silverbuske är funnen förvildad. Arten, som härstammar från nordvästra Nordamerika, odlas ganska ofta i Sverige och är känd som förvildad sedan 1936.

2 rutor (1 %) men troligen inte alltid rapporterad under inventeringen.

Laholm *Skummeslöv* 550 m SSV om kyrkan (4C 2e 13 41) vägslänt vid E 6, ursprungligen planterad, sprider sig vegetativt, 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 39 28) grusig ruderatmark, förvildad 1992 (TE).

Hippophaë rhamnoides – havtorn

Tidigare ej publicerad. Pollenfynd från senglacial tid (ca 10 000 år sedan) har gjorts i *Ö. Karup* Älemossen (Sandegren 1943).

Havtorn odlas då och då i landskapet och kan förvildas, åtminstone tillfälligt. Arten är ursprunglig vid Bottenhavs- och Bottenvikskusten, eventuellt också i Bohuslän (Ekholm m fl 1991).

4 rutor (2 %) men troligen inte alltid rapporterad under inventeringen.

Halmstad *Halmstad* yttre hamnområdet (4C 6d 45 45) planterad på industriområde och spridd genom underjordiska skott till glesbevuxen ruderatmark utanför odlingen 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Askome* nedströms nya kraftstationen vid Yngeredsfors (5C 5d 20 01) vid f d åfåra, inplanterad för 30 år sedan, sprider sig med utlöpare, 1980-talet (AP). *Skrea* Ågård (5C 2a 32 11) i f d betesmark, kraftigt bestånd 1994 (NGN). *Vinberg* mellan Vinberg och Jonstorp (5C 3a 26 15) inplanterad och förvildad vid motionsslinga 1990-talet (NGN).

Clusiaceae – johannesörtsväxter

Hypericum humifusum – dvärgjohannesört

Först uppgiven av Lundberg 1952 från *Lindome* Holmen, i åker tillsammans med bl a ängsklocka *Campanula patula* och klöveroxalis *Oxalis fontana*. Belägg i GB och S.

Dvärgjohannesört är tillfällig och påträffas då och då. Troligen inkommer den främst med frövaror och plantmaterial. Arten är ursprunglig i bl a Skåne, Blekinge och Småland, där den växer på gräshedar och i sandiga åkrar.
Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Restad, plantskola 1980 (SEJ, YJ). *Veinge* Skogsgård, i trädgård 1980-talet (VL). **Halmstad** *Breared* Nybygget (4C 8h 35 30) på slänt mellan grusväg och hästhage, 4 blommande ex 1993 (B. Ströberg, en gren med blommor i KG herbarium). Kvar 1994 men 1995 förstördes lokalen vid vägarbete (KG).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Enslöv* Lillegård, grusig skogsväg 1945 (H. Andersson i LD, bekräftad av T. Karlsson). **Kungsbacka** se primäruppgift.

Hypericum maculatum – fyrkantig johannesört

Ett par äldre lokalnamn är *profethavre* och *brännvinsurta*. Även det i Sverige vanliga *hirkumpirkum* är känt från *Gällared* i dialektformen *hirkompirkom* [en förvanskning av det latinska *Hypericum*]. Samtliga har också använts om äkta johannesört *H. perforatum*.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Fyrkantig johannesört är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I naturliga miljöer som sluttningar och branter med gles lövskog, gärna bergekskog, växer den oftast sparsamt. Arten är emellertid mycket vanligare på torr till frisk kulturmark där den kan växa i mindre grupper eller ganska täta bestånd. Vanliga växtplatser är naturbetesmarker, övergivna åkrar, gläntor, bryn, skogsvägar, åker- och vägrenar, vägslänter och dikesrenar samt gräsdominerad ruderatmark. På övergiven åkermark kan den ibland uppträda mycket rikligt.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig med undantag av några kustrutor, där arten saknas eller är sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Hypericum montanum – bergjohannesört

Först uppgiven av Fries 1814 från *Kungsbacka* norrut. I handskrift 1747 av Leche från bergbranter vid vägen mellan Kärra och Kungsbacka.

Bergjohannesört är ursprunglig. Den växer sparsamt i gles och gärna ekdominerad löv- eller blandskog i sluttningar och bergbranter där berggrunden innehåller basiska bergarter. Arten gynnas av måttlig markstörning som skapar fläckar av naken jord.

Från Tjolöholm är en avvikande form med blekt vitgul krona, utdragen blomställning och mycket långskaftade glandler i foderbladskanterna känd. Den växte på tångvallar ca 0,5 m över havet (Nilsson 1966 a).

Bergjohannesört har minskat under senare delen av 1900-talet. En del förekomster har utplånats av granplanteringar, andra av tät gräsväxt eller mycket stark förbuskning.

Karta 216. 29 rutor (13 %). Ganska sällsynt i **Kungsbacka**, sällsynt i övriga områden utom i Hylte, där arten saknas. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Lokaler söder om **Kungsbacka**. **Laholm** *Laholm* Karsefors, nära dammluckorna (4C 3h 23 00) i lövskog på skrotsten 1980-talet och senare (YJ). Känd från området sedan 1956 (se nedan). *Veinge* Linghultsberget (4C 6h 02 07) ekskogsbrant, 11 ex 1988 (PW). *Ysby* 900 m NO om kyrkan (4C 3g 19 48) på grus vid Lagans gamla strömfåra 1980-talet (YJ); Timmershult (4C 3i 15 25) lövbrant mot Hultån, sparsamt 1980-talet (YJ). Känd sedan 1961 (se nedan). **Halmstad** *Enslöv* Visberget (4C 8f 02 13) brant sluttning med gles ekskog, sparsamt 1985 (PW, bekräftad av KG). *Kvibille* 2,1 km ONO om kyrkan (4C 9e 48 03) blockig, hasseldominerad sluttning vid skogsväg, 10-tal ex 1994 (KG). *Snöstorp* Skedala skog (4C 8f 06 40) intill stig i blandskogsbrant, 3 ex 1981 (KG). **Falkenberg** *Köinge* Vekatorpet (5C 5b 40 10) rasbrant i lövskog 1990 (PW). *Ljungby* mellan Klitten och Lastad (5C 4a 32 08) bergbrant 1988 (PW, bekräftad av KG). **Varberg** *Rolfstorp* Gässlösa naturreservat, Böstesberg (5B 8j 0- 4-) lövbrant (Raattamaa & Wijk 1985). *Skällinge* S om Åsen (5B 8j 34 24) bergbrant 1989 (IL). *Stamnared* V om Stamsjön (5B 9i 34 24) rasbrant 1988 (IL). *Sällstorp* Brattås (6B 0i 24 44) lövbevuxen bergbrant, 2 ex 1994 (IL). Känd sedan 1972 (se nedan). *Valinge* NO om Valingesjön (5B 8i 37 39) bergkulle som senare planterats 1980-talet (B/BHg). *Veddige* 300 m VSV om Larsgård (6B 0h 18 41) brant sluttning med tall/lövskog 1994 (IL); Kajeberg (6B 1i 10 11) sydsluttning 1989 (IL). *Ås* Karlsro, N om Derome kvarn (5B 9i 23 02) lövbevuxen bergbrant 1994 (IL).

Äldre uppgifter söder om **Kungsbacka**. **Laholm** *Knäred* Vahalla (S. L. Törnquist enligt Ahlfvengren 1924). *Laholm* Kattarp (Neuman 1884); Karsefors 1956 (E. Malmström i LD); troligen = mellan Lagans gamla fåra och fästet till kraftverksdammen, 100 m nedströms forsen 1959 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ysby* Timmershult, i berget vid Lagadammen 1961 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Enslöv* Sennan (Ahlfvengren 1924). *Halmstad* 1816 (E. Fries i UPS); Mickedala berg och Galgberget, uppgifter och insamlingar mellan 1845 (A. G. Longberg i UPS) och 1904 (Ahlfvengren i S). *Harplinge* Prästgårdens skogvaktarboställe (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Slättåkra* Alarp 1866 (F. Elmqvist i LD); Spenshults kronopark (C. A. Hollgren enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala utan årtal (Neuman 1884) och 1863 (A. Lyttkens i S). *Övraby* vid vägen från Fotstad nära Enslövsgränsen (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Alfshög* Fors (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Eftra* vid Ullarp i berg nära havet 1909 (Ahlfvengren i S). *Köinge* Vångberget (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Ljungby* nära Ljungsjön (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Okome* Tollsbo (Ahlfvengren 1924). *Svartrå* Broäng 1909 (S. Svenson i LD); Sumpa (J. Johnson enligt Ahlfvengren 1924). *Ullared* Källsjö, St. Egnared (Ahlfvengren 1924). *Årstad* Allberg (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Stamnared* Vallered 1954 (F. Lundberg i GB). *Sällstorp* O om Dala, mot stig 1971 (M. Ohlander i GB); Brattås (Ohlander 1972). Ännu 1994 (se ovan). *Tvååker* 1893 (C. Holmdahl i UPS). *Valinge* 1845 (A. G. Longberg i UPS). *Varberg* Håstensberget (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Veddige* Hjörne (D. Hylmö enligt Svenson 1928); S om Skrattås 1969 (M. Ohlander i GB); Kullagård vid landsvägen 1953 (F. Lundberg i GB). *Värö* Borråsberget (S. Johnson enligt Svenson 1928).

Hypericum perforatum – äkta johannesört

Angående äldre lokalnamn se fyrkantig johannesört *H. maculatum.*

Först publicerad av Fischerström 1761 ('När mjölken tjocknar, blir seg och elak, hjälper det genast, om *Hypericum perforatum* kokas i vatten och mjölk kärilen därmed tvättas'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorp (Gertz 1947).

Äkta johannesört är i likhet med fyrkantig johannesört *H. maculatum* ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer delvis på liknande ståndorter, men är i allmänhet bunden till torrare, vegetationsfattigare och mera ljusöppen mark. Exempel på miljöer där äkta johannesört är vanligare än den fyrkantiga är sand- och klipphedar, järnvägsområden, grustag och sandiga vägslänter.

216 rutor (97 %). Mycket vanlig men med färre förekomster per ruta i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Hypericum pulchrum – hedjohannesört

Först uppgiven av Liljeblad 1816 från Kungsbackatrakten baserat på uppgift av E. Fries. Då ny för Sverige. Fries (1817) anger *Kungsbacka* bergen ovan staden och Fries (1818) *Tölö*, åt Björkeris till [sannolikt samma växtplats]. Äldsta belägg från "norra Halland" 1813 (Stenberg i Herbarium Normale i LD) samt från området mellan Björkeris och Kungsbacka, i berg, utan årtal (herbarium Agardh i LD och S).

Hedjohannesört är en ursprunglig art med atlantisk utbredning. Den växer på hedar och i hedskogar i klippterräng samt sekundärt på skogsvägar. Arten är oceanisk och utbredningen i Sverige är koncentrerad till södra och mellersta Bohuslän. I Småland finns en känd växtplats och tidigare har den också funnits på enstaka lokaler i Västergötland, Skåne och Blekinge (Ingelög m fl 1993). Fridlyst.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i norra Halland.

Kungsbacka *Ölmevalla* N om Ölmevallasjön, på en mindre skogsväg genom hedtallskog och granplantering, ca 20 ex, varav två blommade 1992 (B. Aldén med komplettering av JK). Känd från området sedan 1959 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Varberg* en osäker uppgift från 1907 (E. Hjertman i GB). **Kungsbacka** *Kungsbacka/Tölö* se primäruppgifter. *Släp* (Bexell 1817–19). *Ölmevalla* socknens högre belägna östra del, två grupper om uppskattningsvis 25 resp 15 ex på ca 200 meters avstånd från varandra, hedtallskog 1959 (Nilsson 1960) = NO om Ölmevallasjön 1959 (Ö. Nilsson i LD). Ett bestånd ännu 1992 (se ovan).

Fig 124. Lundviol *Viola reichenbachiana*. Dömestorp i Hasslöv. – Foto Yngve Johansson 1986.

Violaceae – violväxter

Viola arvensis – åkerviol

Först uppgiven av Theorin 1865 som allmän.

Åkerviol är mycket kulturgynnad men sannolikt ursprunglig på hällmarker och sandfält. Vanliga växtplatser för den ettåriga, konkurrenssvaga och ljusälskande arten är åkerhällar, åkerkanter, grönsaksland, torra slänter, upptrampade gropar i betesmarker, grustag, jordhögar och nyplanerad mark.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Viola arvensis × tricolor – åkerviol × styvmorsviol

Tidigare ej publicerad.

En hybrid som lätt uppkommer där föräldraarterna växer tillsammans, t ex i åkerkanter och på ruderatmarker.

12 rutor (5 %) men förbisedd. Troligen ganska vanlig. Belägg från följande rutor är bekräftade

av T. Karlsson: 4C 7d, 5B 2j, 3i, 3j, 5C 1a, 1b, 3a och 4a.

Viola canina ssp. **canina** – ängsviol

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *V. canina* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Ängsviol är ursprunglig i dyner, på dyn- och klipphedar, klippkrön och hällmarker. Den är dock kulturgynnad och de vanligaste växtplatserna är hagmarker och öppna naturbetesmarker, lövskogsgläntor, bryn, vägrenar och vägslänter.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Viola canina ssp. **montana** – norrlandsviol

Först uppgiven av Lindeberg 1850 från *Släp* Algussered.

Norrlandsviol är sannolikt ursprunglig, t ex på steniga, klippiga och sandiga havsstränder. Exempel på starkt kulturpåverkade växtplatser är vägkanter och ruderatmarker. Som namnet anger är växten nordlig men den finns dock här och var i hela södra Sverige.

7 rutor (3 %) men förväxlas nog ibland med ängsviol. Troligen sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Knäred* Porsabygget, Solhem (4D 6a 20 03) aspdunge i f d betesmark 1983 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson). **Halmstad** *Halmstad* Hagön (4C 6e 19 17) dynkant mot strandhed 1994 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Söndrum* Fröskull i Snäckvägens förlängning (4C 7c 22 09) dynområde 1995 (KG herbarium). **Hylte** *Torup* Kallarp (5C 2g 14 29) vägkant 1987 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Gunnarp* Fegen (5C 6g 47 24) ruderatmark vid sågen 1989 (KG). *Skrea* Källstorp (5C 2a 28 22) vägdike 1995 (NGN). **Varberg** *Värö* V. Sanddamm (5B 9f 48 29) klapperstensstrand 1990 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Åsen [Hallandsåsen] vid Hunnestorp 1916 (Ahlfvengren i S). **Falkenberg** *Gunnarp* Yttre Esered på klippor 1911 (Ahlfvengren i S). **Kungsbacka** *Släp* se primäruppgift. *Ölmevalla* 500 m NO om Gårda brygga nära stranden 1961 (Ö. Nilsson i LD).

Viola canina ssp. **canina** × ssp. **montana** – ängsviol × norrlandsviol

Publicerad av Ohlander 1971 under namnet *V. canina* × *montana* från *Veddige* Moa, på sandig ängsmark nära grustag, bestämd av C. Blom. Något belägg från denna lokal har vi dock inte kunnat finna. Två äldre belägg från *Onsala* Skifta, lund nära bäcken 1935 (F. Lundberg i GB, bekräftad av Ö. Nilsson) och *Ås* Viskan 1935 (F. Lundberg i LD, bekräftad av C. Blom 1966).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Viola canina ssp. **canina** × **riviniana** – ängsviol × skogsviol

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *V. canina* × *riviniana* som allmän från Hallandsås till *Släp*. Äldsta belägg från *Vinberg* Tröinge 1911 (S. Svenson i LD).

Ängsviol × skogsviol är landskapets vanligaste violhybrid. De starkt greniga och bladrika, sterila exemplaren växer enstaka eller några få tillsammans på vägkanter, vägslänter, i bryn, lövskogsgläntor, hagmarker och öppna naturbetesmarker.

75 rutor (34 %) men förbisedd. Sannolikt vanlig.

Viola canina ssp. **montana** × **riviniana** – norrlandsviol × skogsviol

Publicerad av Ohlander 1969 från *Förlanda* nära Timmerås ryggåsstuga baserat på belägg från 1959 (O. Johansson i GB, bekräftad av C. Blom med tillägget 'även canina?').

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Viola epipsila – mossviol

Först uppgiven av Lindeberg 1850 under namnet *V. scanica* från *Släp* Särötrakten, allmän i alkärr.

Mossviol, som tidigare troligen varit bofast i landskapet, är inte rapporterad under inventeringen. Eftersom de senaste uppgifterna är från 1900-talets början är den sannolikt utgången. Arten är kalkgynnad och enligt äldre uppgifter växte den i alkärr och artrika bäckdalar.

Växten har nog alltid varit sårbar i landskapet på grund av det ringa antalet lokaler och genom att den befinner sig i utkanten av sitt utbredningsområde. Förändringar i form av t ex torrläggning och byggnation kan under sådana omständigheter lätt leda till att en art försvinner.

Mossviol är vanlig i norra Sverige men förekommer sällsynt även i den södra delen. Enligt Hansen (1981) minskar arten i Danmark och är där numera sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Lyadalen 1916 (Ahlfvengren i S). **Halmstad** *Halmstad* Frännarp 1895 (S. Svenson i LD, bekräftad av P. Lassen 1986). **Varberg** *Veddige* Kullagården (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924). Ej återfunnen av Ohlander (1971). **Kungsbacka**

Släp se primäruppgift. *Tölö* Gåsevadholm (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924).

[En uppgift från *Kvibille* Steninge 1914 (S. Svenson i LD och Ahlfvengren 1924) var baserad på en felbestämning av *V. palustris*; exemplaret ombestämdes av P. Lassen 1986.]

[**Viola epipsila × palustris** – mossviol × kärrviol]

I LD finns en svårtolkad kollekt från *Halmstad* Knävelstorp 1904 (A. Wigforss).

Viola hirta – buskviol

Först publicerad av Theorin 1865 som allmän i södra Halland [säkert en felaktig frekvensuppgift] men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Buskviol är möjligen ursprunglig. De nuvarande förekomsterna på en bergkulle, i lövbryn i en sluttning samt i en naturbetesmark verkar vara av reliktnatur. Den kalkgynnade arten är starkt hotad, främst av igenväxning.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924) uppger att han sett arten endast i *Ö. Karup*.

Laholm *Ö. Karup* Lyadalen, 1,1 km SO om Korröds mölla (4C 1d 26 35) igenväxande naturbetesmark 1986 (YJ herbarium). Känd från området sedan 1916 (se nedan). **Falkenberg** *Vessige* Möllegård (5C 4b 26 40) artrikt lövskogsbryn i sluttning 1981 (SU). **Varberg** *Rolfstorp* ca 1 km VSV om kyrkan (5B 7j 49 19) lövskogsbevuxen bergkulle 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Ö. Karup* Lyadalen, vägen vid Lyabäcken, sparsamt 1916 (Ahlfvengren i S); Lyadalen 1958 (YJ). Ännu 1986 (se ovan).

Viola mirabilis – underviol

Först publicerad av Wallin 1858 från *Släp* Särö baserat på uppgift av C. J. Lindeberg. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Underviol är ursprunglig. Den växer sparsamt i lundvegetation på näringsrik mark.

Genom sin sällsynthet är arten starkt hotad. Växtplatserna måste undantas från skogsbruksåtgärder och andra ingrepp som förändrar konkurrens-, fuktighets- och ljusförhållanden.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Ysby* Hovsmölla (4C 3g 18 48) mullrik, hasseldominerad lövblandskog, sparsamt 1980-talet (YJ). Känd sedan 1927 (se nedan). **Kungsbacka** *Fjärås* Geteberget (6B 4h 37 03) rasmark med ädellövskog, bl a alm *Ulmus glabra* och lind *Tilia cordata*, sparsamt 1982 (JK, LA). *Frillesås* S om Mossarna (6B 2h 16 30) rasmark med ädellövskog, bl a alm *Ulmus glabra* och lind *Tilia cordata* 1991 (JK). Känd sedan 1969 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås (Theorin 1865); Hallandsås bokskog (Birger 1925). *Ysby* Karsefors (H. Johansson enligt Hård av Segerstad 1927), troligen identisk med hasselskog NV om kyrkan (Johansson 1974). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Snöstorp* Skedala (P. Söderberg och G. Tillman enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Ullared* Hjertared (E. Nordström enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Frillesås* Mossarna (Ohlander 1969), ännu 1991 (se ovan); nära Löftaån, 3 km från kusten (Söderberg 1950). *Idala* Lillevrå 1957 (F. Lundberg i GB). Återfunnen av Ohlander (1969). *Släp* se primäruppgift; Särö, Västerskog (Persson 1913).

[Felaktigt uppgiven från *Breared* Kilastugan: "Vid gärdesgården som kantar vägen upp mot gården klänger blåbärsriset och den bleka underviolen blandar sig med knoppiga ekorrbär." (Lundqvist 1974).]

Viola odorata – luktviol

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('Utsprider sig på Ängamarken I Hasslöfs trägård'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Luktviol är en gammal prydnadsväxt som lätt förvildas i närheten av trädgårdar och utkastplatser. Den växer, till synes fullt naturaliserad, på frisk och mer eller mindre skuggig mark i lövdungar, snår, under häckar samt på grässlänter och vägkanter.

Arten har ökat under 1900-talets senare del. Förändringen kan åtminstone delvis förklaras av den ökade tillgången på lämpliga ståndorter, dvs igenväxande mark intill bebyggelse. Förr höll man efter snår och uppväxande sly mycket effektivare än idag.

Karta 217 (s 443). 74 rutor (33 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden, saknas nästan helt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt. Lokalangivelser från sju socknar.

Viola palustris – kärrviol

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kärrviol är ursprunglig. Den är nästan alltid närvarande och ofta även riklig vid källor och bland vitmossa på sötvattensstränder. Dessutom är den vanlig i kärr och fuktstråk i skogar av olika

Fig 125. Styvmorsviol *Viola tricolor* ssp. *tricolor*. Stenstorp i Rolfstorp. – Foto Ingvar Lenfors 1995.

sammansättning. Arten är något kulturgynnad och förekommer ganska ofta i fuktiga slåtter- och naturbetesmarker samt i skogs- och vägdiken.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Viola persicifolia – strandviol

Först uppgiven av Fries 1817 från *Torup* sällsynt vid Nissans stränder.

Strandviol är kanske ursprunglig i landskapet. De äldre uppgifterna från *Torup* och *Ysby* tyder på att den funnits i för arten typiska och naturliga miljöer, dvs sötvattensstränder. Växten, som är kalkgynnad, har emellertid inte rapporterats från Halland sedan 1924 och är troligen utgången.

Strandviol finns närmast i Skåne, där den växer på fuktig mark, främst vid sötvattensstränder (Weimarck & Weimarck 1985).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ysby* nära Karsefors (Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* Gropemöllan, dike vid torp nära havet 1916 (Ahlfvengren i S); Gropemöllan, nedom skogvaktarbostället 1919 (Ahlfvengren i S). **Hylte** *Torup* se primäruppgift.

Viola reichenbachiana – lundviol

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *V. silvestris* från sluttningen av Hallandsås i *Hasslöv* och *Ö. Karup*. Belägg från *Ö. Karup* Lyadalen 1919 (Ahlfvengren i S).

Lundviol (fig 124) är ursprunglig. Den växer endast på mullrik mark i ädellövskogar och lundar.

Lokaler med lundviol bör undantas från ingrepp som kan förändra konkurrens-, fuktighets- och ljusförhållanden.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt utom på Hallandsåsens nordsluttning, där arten inom ett begränsat område är ganska vanlig.

Laholm *Hasslöv* på flera platser i åssluttningen från gränsen mot *Ö. Karup* till vägen mellan Hasslöv och Tjuvhult (4C 1f 2- 1-) bokskog och lövblandskog 1980-talet (YJ). *Ysby* 300 m V om kyrkan (4C 3g 12 42) ekskog 1980-talet (YJ). Känd sedan 1974 (se nedan). *Ö. Karup* Täppesås, N och NO om gården (4C 1e 38 18) sluttning med ängslövskog 1980-talet (YJ). Känd från området sedan 1919 (se primäruppgifter).

Fig 126. Sumpviol *Viola uliginosa*. Tjärby i Hunnestad. – Foto Ingvar Lenfors 1990.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Ysby* NV om kyrkan, ekskog, några ex 1974 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* Gropemöllan i Stensådalen (Ahlfvengren 1924); Lya 1929 (C. Blom i GB); Lyadalen, se äldsta belägg, vid bäck i bokskog 1972 (YJ). **Halmstad** *Snöstorp* Skedala utan årtal (A. Lyttkens i S, Söderberg 1929); Skedala, hassellund (Hallenborg 1941).

[*Övraby* Sperlingsholms park 1874 (G. Lyttkens i LD och Ahlfvengren 1924. Ett svårbestämt ex som dock inte är lundviol enligt P. Lassen). Ahlfvengrens (1924) uppgift från *Tölö* Gåsevadholm var sannolikt grundad på en felbestämning av *V. canina* × *riviniana* från 1916 (G. Schotte i LD, ombestämd av P. Lassen 1989).]

Viola reichenbachiana × **riviniana** – lundviol × skogsviol

Tidigare ej publicerad.

Av denna hybrid finns endast två insamlingar från Halland. *Ö. Karup* vid Lyabäcken 1916 (Ahlfvengren i S) och *Släp* Berget i hassellund 1952 (R. Sterner i GB, bekräftad av C. Blom med kommentaren "bör ses på lokalen").

Viola riviniana – skogsviol

Först uppgiven av Fries 1817 men utan lokaluppgift.

Skogsviol är ursprunglig men kulturgynnad. De vanligaste växtplatserna är friska/fuktiga lövskogar på någorlunda mullrik mark, gärna i anslutning till hasselbuskar. Dessutom finner man arten i enbusk- och hagmarker, invid bergbranter, i bryn och på vägrenar.

213 rutor (96 %). Mycket vanlig. Antalet lokaler i enskilda rutor kan dock vara ganska lågt. – Av Ahlfvengren (1924) betecknad som allmän.

Viola riviniana × **rupestris** – skogsviol × sandviol

Uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* 350 m SV om Asserlunds gård. Vi känner inte till något belägg.

Viola rupestris – sandviol

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *V. arenaria* ('flerstädes'). De äldsta beläggen är från Hallandsås och *Tönnersjö* Jonstorp, båda 1819 (E. Fries i UPS).

Sandviol, med en klart östlig utbredning i Sverige, har, trots Lindebergs frekvensuppgift (se ovan), nog alltid varit sällsynt i Halland. Ståndortsförhållandena framgår inte av äldre uppgif-

ter. Den aktuella lokalen är en torr, sandig havsstrandhed och i angränsande landskap är arten ganska starkt bunden till torra, sandiga marker med lågvuxna gräs och örter.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt men kanske något förbisedd. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Trönninge* Påarp (4C 5e 39 24) torr, sandig strandhed 1994 (TE).

Äldre uppgifter. **Laholm** se äldsta belägg. **Halmstad** *Halmstad* nära Kärleken (A. Lagergren i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). *Tönnersjö* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Okome* Nydala (E. Nordström enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* Asserlund, östra sidan av åsen 1955 (Ö. Nilsson i LD). *Tölö* Björkeris (Ahlfvengren 1924).

Viola tricolor ssp. **curtisii** – klittviol

Publicerad av Ahlfvengren 1924 under namnen *V. t.* ssp. *coniophila* och ssp. *stenochila* från *Skummeslöv, Eldsberga, Trönninge* och *Harplinge* i flygsand.

Klittviol är en flerårig styvmorsviol med förgrenade, underjordiska stammar och ganska små, oftast nästan enfärgat blekblå kronblad och något köttiga blad. Den växer på sanddyner utmed kusten.

3 rutor (1 %) men inte tillräckligt uppmärksammad under inventeringen.

Laholm *Laholm* Hökafältet (4C 4e 20 41) sanddyner 1991 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson). **Halmstad** *Halmstad* Hagön (4C 6e 19 17) i dyner 1994 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Söndrum* Frösakull (4C 7c 28 06) sanddyner 1995 (ELj).

Viola tricolor ssp. **tricolor** – styvmorsviol

Ett vanligt provinsnamn är *skadeblomma* eller *skadeurt* [skada (med mycket öppna a-ljud) = skata, troligen syftande på de vita och blå kronbladen som påminner om skatans färgteckning]. *Blålocker* (Linné 1755) är ett gammalt lokalnamn som inte längre användes.

Först publicerad av Linné 1755 (indirekt genom att han anger det halländska namnet *blålocker* för arten). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Getinge* Fröllinge 1700-talet (L. Montin i S).

Styvmorsviol är ursprunglig. I naturlig vegetation växer den på sanddyner, obetade strandhedar och i klippterräng vid havet. Den vanligen ettåriga växten är mycket kulturgynnad och kan ibland med intensivt blommande mattor täcka betade hällmarker (fig 125) och sandiga, nyligen övergivna åkrar samt glesvuxna, sandiga naturbetesmarker. Andra vanliga ståndorter är betesvallar på lätta jordar, sandiga väg- och banvallsslänter, jordhögar, grustag och ruderatmarker. Styvmorsviol växer också rikligt på landskapets fåtaliga jord- och torvtak.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Av Ahlfvengren (1924) betecknad som allmän.

Viola uliginosa – sumpviol

Tidigare ej publicerad.

Sumpviol är nyligen funnen i två alkärr. På den ena lokalen växte den mycket sparsamt, och är kanske nu utgången. I det andra alkärret växer arten desto rikligare inom en yta av några hundra m^2 (fig 126). Sumpviolen ger här intryck av att vara helt spontan och sannolikt har den funnits här i många år. I båda kärren finns gamla diken.

Lokalerna måste skyddas mot kalavverkning och ytterligare dikningar.

Förekomsterna är de enda kända på västkusten. I övrigt växer sumpviolen sällsynt i södra och östra Sverige, från Skåne till Dalälvens nedre lopp.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Hunnestad* Tjärby (5B 7i 01 36) alkärr, rikligt 1988 och senare (IL). *Stamnared* Kärret (5B 9i 22 35) alkärr, sparsamt 1988 (IL i LD). Kanske utgången i början av 1990-talet.

Viola × wittrockiana – pensé

Tidigare ej publicerad.

V. × wittrockiana är storblommiga, ofta brokiga, kortlivade hybrider med stort inslag av styvmorsviol *V. tricolor*, som de kan återkorsas med.

4 rutor (2 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Rapporterad från rutorna 4C 8f, 5B 4i, 5C 3b och 7d.

Cistaceae – solvändeväxter

Helianthemum nummularium – solvända

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Cistus Helianthemum* som sällsynt men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

217. Luktviol *Viola odorata*.

218. Skaftslamkrypa *Elatine hexandra*.

219. Hundrova *Bryonia alba*.

Solvända är numera uppdelad i två underarter, ljus solvända ssp. *nummularium* och mörk solvända ssp. *obscurum*. Båda underarterna finns närmast i Skåne, Småland och Danmark, där de växer på torra gräsmarker.

De sparsamma uppgifterna ger inte underlag för bedömning av solvändans historia i landskapet. Den är inte rapporterad från landskapet under 1900-talet och kan betraktas som utgången.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Ö. Karup* vid vägen uppåt Åsen (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924).

[**Halmstad** *Slättåkra* Alarp 1866 (F. Elmqvist i LD). Tyvärr är detta ytterligare ett av Elmqvists många belägg som ger misstankar om etikettförväxling.]

Tamaricaceae – tamariskväxter

[**Myricaria germanica** – klådris]

En insamling från *Ljungby* utan årtal (A. Åström i UME) bör starkt ifrågasättas. Se kommentar under månviol *Lunaria rediviva*.

Klådris växer främst på sjö- och älvstränder i mellersta Norrland men också i grustag här och var i södra Sverige (Mossberg m fl 1992).

Elatinaceae – slamkrypeväxter

Elatine hexandra – skaftslamkrypa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Nösslinge* i sjön vid kyrkan. Äldsta belägg från *Laholm* västra änden av Glenninge sjö, Carlstorp 1921 (T. Arvidsson i S och UPS).

Skaftslamkrypa är ursprunglig. Den är en mycket liten, ettårig ört som växer på sandiga/grusiga och oftast dypålagrade sjöstränder med gles växtlighet. Man finner den främst på grunt vatten men också på periodiskt översvämmade delar av landstranden. Losslitna exemplar ingår ganska ofta i det växtmaterial som brukar ligga och skvalpa i strandkanten. Nutidsfynden har gjorts i näringsfattiga sjöar med klart eller måttligt brunfärgat vatten. Den äldre uppgiften från Glänningesjö tyder på att arten även kan växa i näringsrika vatten. Lokalen i *Tvååker* Galtabäck kan innebära brackvattensmiljö.

På grund av sin litenhet och genom att den ofta växer under vattenytan är skaftslamkrypan mycket lätt att förbise. Detta kan vara en förklaring till det ringa antalet äldre fynd. Vi kan dock inte helt utesluta möjligheten att arten ökat under 1900-talet. Vad detta i så fall beror på vet vi emellertid inte.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 218. 10 rutor (4 %). Sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Laholm *Laholm* Eka sjö (4C 3h 45 06) sandig/grusig, tillfälligt torrlagd strand, riklig och blommande 1990 (KG), känd från sjön sedan 1962 (se nedan); östra Lejeby, norra Lagastranden (4C 3h 30 17) tillfälligt torrlagd dystrand 1989 (PW, KG herbarium). *Veinge* Årnabergasjön (4C 4g 09 40) dyig sandstrand 1989 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Breared* Högsjöns västra strand (4C 7j 3- 2-) dyig sandstrand 1990 (PW). **Hylte** *Drängsered* Långesjöns NV strand (5C 5f 18 43) dyig stenstrand 1990 (K/LEM); Stensjöns östra strand (5C 5g 17 13) dyig sandstrand 1990 (MAn, EW). **Falkenberg** *Abild* Måssjön (5C 3d 30 05) flytande i strandkanten 1989 (KG herbarium); Mässjön i NV (5C 3c 3- 4-) grusig strand 1989 (PW). *Krogsered* Lyngsjön vid kyrkan (5C 6f 11 10) sandstrand 1990 (KG). **Varberg** *Grimeton* Grimsjön 1989 (A. Anderberg i S). *Rolfstorp* Yasjön (5C 7a 32 41) grusig, något dypålagrad botten 1980-talet (IL), känd från sjön sedan 1927 (se nedan); N. Stensjön, norra stranden (5C 7a 49 23) grusig botten, på några dm djup 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* se äldsta belägg; Eka sjö, sydvästra stranden, grunt vatten på sand 1962 (KG herbarium). I sjön ännu 1990 (se ovan). **Falkenberg** *Asige* SV sidan av Borrsjön [= Knobesholmssjön] vid Knobesholm 1965 (H. Rickman i LD). **Varberg** *Nösslinge* se primäruppgift. *Rolfstorp* Yasjön vid Åkulla (S. Svenson enligt Hård av Segerstad 1927). I sjön ännu på 1980-talet (se ovan). *Tvååker* Galtabäck (Svenson 1928). *Varberg* St. Apelvik (H. Vistrand enligt Hård av Segerstad 1927).

Elatine hydropiper – slamkrypa

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('Vid Hasslöfs Å [Stensån] och annorstädes'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S). Vid arkeologiska undersökningar 1982 i vallgraven (kvarteret Karl XI) i Halmstad påträffades frön av slamkrypa i lager som daterats till 1600/1700-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Slamkrypa är en ursprunglig vattenväxt som huvudsakligen är funnen i å- och bäckmynningar. Den är en mycket liten, ettårig art som växer på grunt vatten eller på tidvis torrlagda bankar och stränder. Enstaka fynd har gjorts i gölar nära havet och i hällkar.

Vid jämförelse med äldre uppgifter verkar slamkrypan ha minskat. Den är t ex inte återfunnen i Stensån, Lagan och Ätran. Tillbakagången är sannolikt reell, men man kan inte utesluta risken att den lilla och oftast under vattnet växande arten blivit förbisedd.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Halmstad *Trönninge* Fylleåns östra strand nära mynningen (4C 6e 0- 2-) 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG). Känd från området sedan början av 1900-talet (se nedan). **Varberg** *Värö* Viskans mynning (6B 0g 0- 2-) på grunt vatten 1988 (B/SS), känd från området sedan 1910 (se nedan); S om Axels (6B 1f 0- 3-) liten göl 1991 (IL herbarium). *Ås* Viskans mynning, södra åarmen (6B 0g 02 30) på grunt vatten vid lerig, kreaturstrampad strand 1992 (UU herbarium). **Kungsbacka** *Fjärås* Rossared (6B 5g 38 34) slambank vid bäckutlopp 1988 (JK). Känd sedan 1964 (se nedan). *Hanhals* Rolfsåns utlopp (6B 5f 11 11) slambankar 1982 (JK).

Äldre uppgifter. Lagan och Ätran (Fries 1818). **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. *Laholm* Lagan vid Åmot utan årtal (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924) och 1926 (M. Lindström i S). **Halmstad** *Snöstorp* Fylleåns nedre del (Ahlfvengren 1924). Ännu 1991 (se ovan). **Falkenberg** *Falkenberg* 1880 samt 1911 och 1914 (Neuman resp S. Svenson i LD); Ätran 1914 (S. Svenson i S och UPS); hamnen 1926 (B. Holmgren i LD). **Varberg** *Värö* Viskan (Johansson 1964). *Ås* Viskan vid Åsbro 1910 (Ahlfvengren i S); Viskan vid Nyebro 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i LD och S). I området ännu 1988 (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* Rossareds säteri, slambank nära bäckutlopp i Stensjön 1964 (M. Ohlander i GB). Ännu 1988 (se ovan). *Onsala* mellan Gottskär och Hållsundsudde (E. Broddesson enligt Ahlfvengren 1924). *Ölmevalla* Udden S om Kuggaviken, hällkar 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Elatine orthosperma – nordslamkrypa

Uppgiven av Theorin 1865 under namnet *E. hydropiper* var. *orthosperma* som allmän i södra Halland. [En av Theorins många överdrivna frekvensbeteckningar.] Ahlfvengren (1924) uppger arten från *Falkenberg* enligt belägg från 1911 (S. Svenson i LD, bekräftad av P. Uotila).

Nordslamkrypa är ursprunglig. Den är under inventeringen funnen tillsammans med slamkrypa *E. hydropiper* och tretalig slamkrypa *E. triandra* på grunt vatten vid Viskans mynning. Arten, som är mycket lik slamkrypa, finns i Sverige huvudsakligen vid östkusten från Södermanland och norrut samt på inlandslokaler i Norrland.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Ås* Viskans mynning, södra åarmen (6B 0g 02 30) på grunt vatten vid lerig, kreaturstrampad strand 1992 (UU herbarium).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Elatine triandra – tretalig slamkrypa

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *E. callitrichoides* från *Ås* Viskan vid Nyebro samt från *Falkenberg* enligt belägg 1880 (Neuman i LD) och i Ätran 1911 (S. Svenson i LD). Äldsta belägg från *Halmstad* 1873 (Palmquist i UPS).

Tretalig slamkrypa, som ganska ofta är större än de föregående, växer på mer eller mindre dytäckta sand- och grusbottnar vid sjö- och åstränder. I den korttidsreglerade Hjörneredssjön i Lagans vattensystem växer den rikligt utmed stränderna ned till ca 1 meters djup. I likhet med övriga slamkrypor är också denna art lätt att förbise.

6 rutor (3 %). Mycket sällsynt utom i Lagans vattensystem från Storsjön till mynningen, där arten är ganska vanlig.

Laholm *Laholm* Snapparp, Lagan (4C 4f 21 04) dyig strand 1986 (PW, bekräftad av KG); östra Lejeby, Lagan (4C 3h 31 17) dystrand 1989 (PW, KG herbarium); Evabygget, Lagans norra strand (4C 3i 38 19) på dy i liten vik 1989 (PW, KG). Känd från Lagan sedan 1926 (se nedan). *Ränneslöv* Gatesjön (4C 2h 45 29) på dyblandad sand på grunt vatten 1989 (KG herbarium). Känd från sjösystemet sedan 1947 (se nedan). *Ysby* Hjörnered, Lagan (4C 3h 27 42) dyig strand 1985 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Dagsås* Strömma damm (5B 6j 05 09) dybotten på ett par dm djup 1980-talet (IL). *Ås* Viskans mynning, södra åarmen (6B 0g 02 30) på grunt vatten vid lerig, kreaturstrampad strand 1992 (UU herbarium). Känd från Viskan sedan 1910 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Åmot, Lagan 1926 (M. Lindström i LD och S, bestämda av G. Samuelsson 1934); Lagan vid Såghuslund 1946 (S. Qvarfort i S). I Lagan ännu på 1980-talet (se ovan). *Ränneslöv* Perstorpa sjö 1947 (G. Olsson i LD). I sjösystemet ännu 1989 (se ovan). *Ysby* bäckutlopp i Lagan nära gränsen till Laholms socken 1935 (S. Qvarfort i S). **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg. **Falkenberg** se primäruppgifter. **Varberg** *Ås* Viskan vid Nyebro 1910 (se primäruppgifter; Ahlfvengren i GB och S). I Viskan ännu 1992 (se ovan).

Cucurbitaceae – gurkväxter

Bryonia alba – hundrova

Först publicerad av Montin 1766 ('Vid gärdes-gårdar och väggar på flera ställen'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Hundrova är bofast. Den växer som kvarstående eller varaktigt förvildad i snår och häckar nära bebyggelse men också mer eller mindre tillfälligt på utkast- och avstjälpningsplatser. Växten sprids dels vegetativt från utkast, dels med frö genom självsådd.

Arten är införd som medicinal- och prydnadsväxt men är numera sällsynt som odlad. Den härstammar från Europa och västra Asien och är känd från Sverige sedan 1662.

Karta 219. 13 rutor (6 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): förvildad vid gärdesgårdar etc.

Laholm *Laholm* Månstorp (4C 2f 48 26) intill ekonomibyggnader 1992 (YJ). **Halmstad** *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 48 04) ruderatmark i talldunge 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG); Kapellgatan 12 (4C 7d 18 34) trädgård och tomtgräns 1990 (I.-B. Carlsson, KG herbarium); Slottsmöllan (4C 7e 34 00) snår vid gammal avstjälpningsplats 1987 (PW). *Harplinge* Särdal, Heden, utkastplats 1981 (BT). *Snöstorp* Fyllinge (4C 6e 31 30) vid staket 1992 (K/LEM). **Falkenberg** *Eftra* 50 m S om St. Stensjö (5C 0b 06 05) vägkant 1980-talet (URP). *Falkenberg* Falkenberg (5B 2j 39 29) vid cykelväg på f d banvall 1991 (NGN); Storgatan 53 (5B 2j 31 32) spontant inkommen i trädgård 1980-talet (SU); mellan Sandgatan och järnvägen (5B 2j 35 25) obebyggd mark 1994 (E. Andersson, bekräftad av NGN). *Ljungby* Dylpered (5B 4j 26 33) vägkant 1982 (SU). **Varberg** *Gödestad* SSO om kyrkan (5B 7i 39 28) i häck till villaträdgård 1993 (IL). *Träslöv* f d järnvägsstation (5B 7h 26 35) ruderatmark 1980-talet (IL). *Tvååker* V om f d järnvägsstation (5B 5i 44 31) i buskage 1995 (IL). *Varberg* Varberg (5B 7g 29 48) industritomt 1992 (IL); Getterön, Strandgården (5B 7g 32 20) vid gärdsgård utanför trädgård 1980-talet (IL); Gubbanäsan, SO-sluttning ovanför lekgungor, i låg enbuske 1989 (TE). *Värö* ca 200 m NNO om Nyebro 1988 (B/SS).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter, (Fries 1819, Theorin 1865). *Våxtorp* 700 m SO om kyrkan, tomt 1966 (YJ); Björbäck, på tomt med utkast 1975 (YJ). **Halmstad** *Breared* Mahult vid banvaktstugan (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting 1905 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* Traneberg 1931 (B. Peterson i GB). *Veddige* utkastplats i grustag S om kyrkan 1969 (M. Ohlander i GB). *Värö* järnvägsövergång vid Backa 1937 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Onsala* 1912 (B. Lundström i LD); Gottskär 1895 (A. Stuxberg i GB); Rösan 1926 (A. Wadsten i GB). *Släp* 1892 (E. Belfrage i GB); Särö 1893 (A. Liljedahl i GB); Klev, nära havsstranden, förvildad (Persson 1913). *Ölmevalla* NO om Örmanäs säteri 1956 (Ö. Nilsson i LD).

Bryonia dioica – röd hundrova

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 som förvildad från *Halmstad* Tivoli, *Falkenberg* Promenaden efter ån, *Varberg* vid norra fästningsmuren och österut nära vattentornet i grusgropar samt *Onsala* Gatan.

Röd hundrova är bofast och växer på liknande ståndorter som hundrova *Bryonia alba*.

Arten, som skiljer sig från hundrova bl a genom att vara tvåbyggare och genom att de mogna bären är röda i stället för svarta, är i likhet med denna införd för odling i trädgårdar, men vid en senare tidpunkt. Den äldsta litteraturuppgiften för Sverige är från 1816.

7 rutor (3 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): förvildad liksom föregående.

220. Rödlånke *Lythrum portula.*

221. Fackelblomster *Lythrum salicaria.*

222. Dvärghäxört *Circaea alpina.*

Halmstad *Eldsberga* Froeled (4C 6f 08 40) på jordhögar i grustag 1987 (PW). *Halmstad* Sofieberg (4C 7d 44 45) vid ruin 1989 (PW); Slottsmöllan, Övraby kyrkoruin (4C 7e 43 03) 1980-talet (TF). *Söndrum* Tyludden, Flaggberget (4C 6c 37 14) lövbrant 1985 (PW, bekräftad av KG); Trångudden (4C 6c 38 11) rikligt i snår 1990 (KG). *Övraby* Kårarps grustag (4C 8e 06 09) förvildad från utkast 1992 (PW). **Varberg** *Varberg* Fästningen (5B 7g 16 39) nedanför terrassen 1980-talet (IL), känd sedan 1924 (se primäruppgifter); vid Mariedalsvägen (5B 7h 07 00) utanför tomt 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; 1892 (E. Lyttkens i LD); trädgård 1936 (P. Andersson i LD); Appeltofftska bryggeritomten 1938 (M. Krönlein i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgifter. **Varberg** *Varberg* se primäruppgifter; 1890 och 1930 (A. Bagge i GB resp S.-S. Forssell i LD); ruderat 1936 (C. Blom i GB och S). **Kungsbacka** *Onsala* se primäruppgifter.

Lythraceae – fackelblomsväxter

Cuphea viscosissima – borstig bägarblomma

C. petiolata

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Snöstorp* Nydala bland klöver 1884 (A. Lyttkens i S). Detta är det hittills enda fyndet i Sverige.

Arten, som härstammar från östra Nordamerika, inkom sannolikt med klöverfrö.

Lythrum portula – rödlånke

Peplis portula

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Rödlånke är en ursprunglig men kulturgynnad, ettårig land- och vattenväxt. Som undervattensväxt förekommer den på grunt vatten i havsstrandsgölar, vid dyiga/leriga sjö- och dammstränder samt i gölar och diken i betesmarker, där den gynnas av kreaturstramp. På land finner man den främst på tidvis översvämmade, vegetationsfattiga stränder samt på annan växelfuktig mark, t ex i grustag och hjulspår samt på stigar och åkervägar. Särskilt som landväxt är den konkurrenssvag och periodisk i sitt uppträdande.

Karta 220. 66 rutor (30 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i skogs- och övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Lythrum salicaria – fackelblomster

Ett äldre lokalnamn i Harplingetrakten är *kattarompa* [kattsvans].

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Fackelblomster är ursprunglig men starkt kulturgynnad. De vanligaste växtplatserna är havs- och sötvattensstränder med högörtvegetation, både på

fastmark och i gungfly. Arten är också vanlig på klapperstensfält, i sprickor och klyftor på klippstränder vid sjöar och hav samt intill vattendragens forsar och fall. Exempel på kulturståndorter är betade fukt- och kärrängar, sänkta och mer eller mindre igenvuxna sjöar, dammar, märgelhålor, diken, torvgravar och soptippar.

Karta 221. 197 rutor (88 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden. Ganska vanlig i skogsbygden utom i det näringsfattiga och myrdominerade området i sydöst, där arten saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Onagraceae – dunörtsväxter

Circaea alpina – dvärghäxört

Sannolikt först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *C. Lutetiana* men utan lokaluppgift. Enligt Montin 1766 ('Uti kärraktiga skogsparker på några ställen i Söder-Halland'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Dvärghäxört är ursprunglig. Den bildar mindre bestånd på mer eller mindre skuggig, fuktig till blöt och helst översilad mark vid bäckar, i källdrag och små skogskärr, vanligen i löv- men ibland också i barrskog. Underlaget kan vara mineraljord, dy eller vitmossmattor och i och vid skogsbäckar även mossklädda stenar, stubbar och lågor. Ibland räcker det med en ormbunksdominerad fuktsvacka i bokskog för att arten skall trivas. Ett vägdike i lövskog utgör en udda växtplats.

Dvärghäxört är i stort sett bunden till kuperad terräng med rörligt markvatten.

Lokaler med dvärghäxört är värdefulla biotoper för skugg- och fuktighetsälskande växter i det ofta mycket ensartade kulturskogslandskapet. De bör skyddas mot alla ingrepp som kan ändra vattentillgång och luftfuktighet.

Karta 222. 64 rutor (29 %). Ganska vanlig i **Halmstad**, ganska sällsynt i övriga distrikt utom **Varberg**, där arten är mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Ganska lättillgängliga besökslokaler: **Halmstad** *Breared* N om Örnås, bäckravin vid 4C 9i 11 04. *Snöstorp* Skedala skog, litet biflöde till Ulvsnäsabäcken vid 4C 8g 16 10. **Falkenberg** *Köinge* landsvägsdike i bokskog nära Björka sjö vid 5C 6b 41 01. *Svartrå* Sumpafallens naturreservat, översilad sluttning vid 5C 6b 4- 4-. **Kungsbacka** *Fjärås* Gäddeviks naturreservat vid 6B 4h 41 08, småkärr i bokskog; Borgudden vid 6B 4g 46 36, bäckravin mot Lygnern. *Förlanda* Öxared intill landskapsgränsen vid 6B 5i 11 10, kärrmark i bäckravin.

Circaea × intermedia – mellanhäxört

Först publicerad av Hartman 1849 från *Hasslöv* baserat på belägg från 1845 av A. G. Longberg i UPS. Äldsta belägg från *Hasslöv* Bondåkra vid liten bäck, utan årtal (P. Osbeck i S).

Mellanhäxört växer beståndsbildande på näringsrik, fuktig och gärna översilad mark vid bäckar, främst i bokskog men även i lövblandskog. Den är också funnen på sand i klibbalskog vid en sjöstrand. På en kulturpåverkad lokal är den införd.

Mellanhäxört är en spontan hybrid mellan dvärghäxört *C. alpina* och stor häxört *C. lutetiana*. Den uppträder ibland utan att föräldraarterna är närvarande. På många av lokalerna finns dock dvärghäxört *C. alpina* i grannskapet. Frukterna faller nästan alltid av innan de är mogna och växten förökas och sprids genom att nya skott växer ut från jordstammen (Ingelög m fl 1987).

Arten hör genom sin sällsynthet, sina speciella ståndortskrav och dåliga långspridningsförmåga till landskapets hotade arter. Slutavverkning, dikning och körning med skogsmaskiner bör inte förekomma på växtplatserna.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 223. 12 rutor (5 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i den sydligaste delen.

Laholm *Hasslöv* NO om Tjuvhult (4C 1f 16 13) vid skogsväg i ängsbokskog 1980-talet (YJ); SV om Dömestorp (4C 1e 28 49) bäckdal 1979 (YJ). Känd sedan 1924 (se nedan). *Våxtorp* Berg (4C 1g 01 04) bäckdal 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* Tvehöga (4C 1e 29 29) ängsbokskog 1980-talet (LJ); 100 m SO om Höjden (4C 1e 19 32) ädellövdunge med bäck 1993 (J. Andersson). **Halmstad** *Breared* Svalilt, V och N om byn (4C 8h 46 46; 8i 47 00) bäckdal i bokskog 1983 (ES, KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Slättåkra* Dalshult (5C 2f 04 33) källkärr vid bäck i bokskog 1983 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Trönninge* Steglebacken (4C 6e 06 21) lövdunge vid märgelhåla, troligen införd, rikligt 1985 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Tönnersjö* Bygget (4C 7h 24 00) bäckdal i bokskog 1985 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Kungsbacka** *Fjärås* Borgudden (6B 4g 48 38) sjöstrand, rikligt 1988 (JK); Klintås (6B 5g 40 28) bäckravin i lövskog 1984 (JK herbarium); Fågelsång (6B 5i 35 12) stenig lövsluttning mot sjön 1982 (JK herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Förlanda* Öxared (6B 5i 11 10)

bäckravin 1982 (JK herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Släp* N om Lycker (6B 6e 38 03) lövskog 1987–89 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg; flera insamlingar och uppgifter från bokskogen på Hallandsåsen mellan 1845 (A. G. Longberg i UPS) och 1962 (B. Peterson i GB); i bäckdalen mellan Ö. Karup och Hasslöv (Ahlfvengren 1924), ännu 1979 (se ovan). *Våxtorp* Vindrarp, ovanför Berg 1967 (YJ). *Ö. Karup* 1897 (A. Wigforss i LD); Hallandsåsen, flerstädes (Ahlfvengren 1924); Gropemöllan i Stensådalen 1909 (Ahlfvengren i GB och S); Lyadalen 1916 (Ahlfvengren i S) och 1929 (C. Blom i GB); Petersberg 1913 (A. L. Segerström i LD och SBT) samt 1927 (A. G. Eliasson i UPS). **Kungsbacka** *Fjärås* 1921 (I. Söderberg i LD och UPS); nära Lygnern S om Äskebacka, på stenig strandvall 1964 (M. Ohlander i GB, av insamlaren kallad *C. lutetiana*, ombestämd av Å. Lundqvist). *Förlanda* mullrikt bergsparti vid landsvägen O om Ö. Öxared intill sockengränsen 1966 (M. Ohlander i GB); Ö. Öxared, i bokskogen på sluttningen mot Lygnern 1967 (M. Ohlander i GB, bekräftad av C. Blom). *Onsala* vid prästgården 1920 (A. Levan i LD).

Circaea lutetiana – stor häxört

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* bokskogen på Hallandsås. Belägg från 1700-talet i S.

Stor häxört är ursprunglig i mullrika och gärna fuktiga ädellövskogar. Många lokaler ligger i anslutning till bäckraviner.

Arten är sällsynt i Halland och växtplatserna bör undantas från slutavverkning, dikning och körning med skogsmaskiner.

9 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i den södra delen.

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens sluttning SV om Hasslövs by (4C 1f 17 13) bäckravin med ängslövskog, ganska rikligt 1980-talet (YJ). Känd från området sedan 1700-talet (se primäruppgift). *Ö. Karup* NO om Nidingstorp (4C 1e 24 49) bäckdal 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Slättåkra* Spenshult (5C 1f 12 47) källkärr vid bäck i bokskog 1983 (KG), känd sedan slutet av 1800-talet (se nedan); södra Havsered (5C 1e 39 47) vid liten bäck i ädellövskog 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Snöstorp* Ryd (4C 7f 49 10) lövblandskog med hassel vid bäck 1980 (KG). Känd sedan 1953 (se nedan). **Hylte** *Torup* 200 m NO om Ivås gård (5C 3f 27 43) mullrik lövblandskog, 60-tal ex 1994 (Ö. Fritz). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 3f 49 28) bryn i fuktig ädellövskog 1982 (JK); Tjolöholm (6B 4f 01 27) gles lövskog 1993 (JK). Känd sedan 1960 (se nedan). *Lindome* Hällesås (6B 7e 35 22 och 37 22) bäckravin i lövblandskog 1985 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* bokskogen på Hallandsås från 1700-talet (P. Osbeck i S) till 1958 (Y. Johansson i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Slättåkra* Spenshults kronopark slutet av 1800-talet (C. A. Hollgren enligt Ahlfvengren 1924). Ännu 1983 (se ovan). *Snöstorp* Skedala 1865 (A. Lyttkens i LD, S, SBT, UME och UPS); 1868 (H. Dannfeldt i LD och S); hassellund vid Ryd (Scholander 1953). Ännu 1980 (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, mellan slottet och kapellet 1960 (Ö. Nilsson i LD); 150 m V om grindstugan och 200 m SV om kapellet (Nilsson 1966 a); Tjolöholms slott (Elfström 1971). I området ännu på 1980-talet (se ovan).

Epilobium adenocaulon – amerikansk dunört

Först uppgiven av Holmdahl 1959 från *Veddige* Björkholms gård vid Stora Hornsjön, långgrunt och sankt strandparti. Äldsta insamling är från *Enslöv* Årnilt, Röjet 1951 (H. Andersson i LD).

Amerikansk dunört är en sentida, till Europa införd men till Halland spontant invandrad art som snabbt blivit bofast i hela landskapet. Den kultur- och kvävegynnade arten är konkurrenskraftig på många fuktiga ståndorter. I någorlunda naturlig vegetation finner man den främst på mineraljord vid sötvatten och på skyddade havsstränder. Flertalet växtplatser finns dock på starkt kulturpåverkad, fuktig och ljusöppen mark i t ex diken, betesmarker, vid bebyggelse och på ruderatlokaler. Grönsaksland, åkerrenar, järnvägsområden och grustag är exempel på torra ståndorter där arten kan finnas.

Amerikansk dunört härstammar från Nordamerika och det första svenska fyndet gjordes 1910 (Jäger 1986). Arten har under loppet av 40–50 år etablerat sig i hela landskapet och tävlar nu med bergdunört om att vara Hallands vanligaste dunört. Spridningen sker som hos andra dunörter mycket effektivt med vinden.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig.

Epilobium adenocaulon × montanum – amerikansk dunört × bergdunört

Tidigare ej publicerad.

En tillfällig hybrid som växte tillsammans med föräldraarterna.

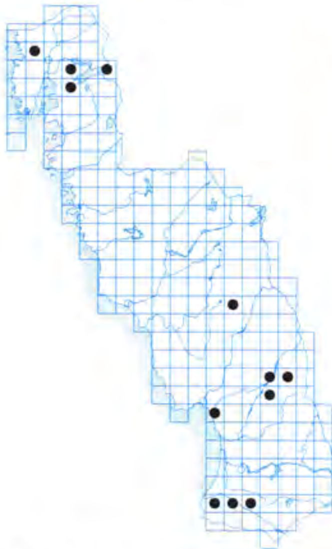
1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Våxtorp* Bölinge, ca 500 m ONO om Björsåkrasjön (3C 9h 44 47) vid stig genom fuktig gräsmark intill en damm 1990 (PW i LD, bestämd av T. Karlsson).

Epilobium adenocaulon × obscurum – amerikansk dunört × mörk dunört

Tidigare ej publicerad.

Denna i landskapet bofasta hybrid bildas lätt där föräldraarterna växer tillsammans, vilket de ofta

223. Mellanhäxört *Circaea × intermedia.*

224. Vit dunört *Epilobium ciliatum.*

225. Backdunört *Epilobium collinum.*

gör i vegetationsrika källflöden och översilade fuktstråk i betesmarker.

5 rutor (2 %) men förbisedd. Troligen ganska sällsynt.

Laholm *Våxtorp* Stackarp (4C 0h 24 18) vid bäck genom kärraktig naturbetesmark 1989 (KG). **Halmstad** *Breared* Hilleshult, Sönnergården (4C 8j 01 15) källkärr i betesvall 1986 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Enslöv* Tavla (4C 9h 23 09) källflöde i naturbetesmark, rikligt 1988 (KG). *Holm* Jävsgård (4C 8d 45 40) kärr i f d betesmark 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Snöstorp* 450 m ONO om kyrkan (4C 7e 14 31) källkärr i naturbetesmark 1989 (PW herbarium).

Epilobium adenocaulon × parviflorum – amerikansk dunört × luddunört

Tidigare ej publicerad.

En tillfällig hybrid som växte tillsammans med föräldraarterna.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Tjärby* Genevad, Elestorp (4C 4f 49 48) kärr vid bäck 1990 (PW i LD, bestämd av T. Karlsson).

Epilobium adenocaulon × tetragonum – amerikansk dunört × kantdunört

Tidigare ej publicerad.

En tillfällig hybrid som växte tillsammans med föräldraarterna.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* yttre hamnen (4C 6e 46 01) ruderatmark 1983 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Epilobium angustifolium – mjölke

Exempel på äldre, lokala namn är *brugommatoppa, brugåmahästa, mesommersblommer, ollonamärke, ormagräs, rävarumpa, ålamärke* och *älgrams*. Ett nutida namn som tävlar med det officiella mjölke i vanlighet är *rallarros*. Betydelsen av namnen *ollonamärke* och varianten [?] *ålamärke* är inte helt klarlagd (se Vide 1966).

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Chamaenerium Gesneri* från *Trönninge* ('mellan Kistinge och Trönninge').

Mjölke är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Exempel på naturliga växtplatser är bergbranter samt sanddyner och klapperstensstränder vid havet. Den konkurrenssvaga, ljusälskande och kvävegynnade arten, som gärna betas av rådjur, växer emellertid främst i mer eller mindre täta bestånd på hyggen, banvallar, åker- och vägrenar samt olika ruderatmarker. Vid god kvävetillgång, t ex i träddungar med övernattande kråkfågelflockar (*Varberg* L. Träslöv), kan växten bli dominerande trots den ringa ljustillgången.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Epilobium ciliatum – vit dunört

Först uppgiven av Johansson 1974 under namnet *E. rubescens* från *Ysby* Hovs mölla, Lagans gamla strömfåra. Äldsta belägg från *Ysby* 400 m nedom Karsefors 1961 (YJ i GB).

Vit dunört står mycket nära amerikansk dunört *E. adenocaulon* och vissa floraförfattare betraktar den som en vitblommig variant av denna. De vanligaste växtplatserna finns i anslutning till bäckar, diken och små kärr i jordbruksbygder. Då och då träffar man också på den vid märgelhålor, i ler- och grustäkter samt på avfallstippar och utfyllnadsområden.

Arten härstammar från Nordamerika och är känd från Sverige sedan 1891 (Jäger 1986).

På grund av tveksamheter i avgränsningen från amerikansk dunört *E. adenocaulon* är nedanstående uppgifter osäkra.

Karta 224. 83 rutor (37 %). Ganska vanlig på kustslätten och i den södra hälften av övergångsbygden, i övrigt ganska sällsynt.

Epilobium collinum – backdunört

Först uppgiven av Theorin 1865 som allmän i södra Halland. [En tvivelaktig frekvensuppgift.]

Backdunört är ursprunglig men kulturgynnad. Naturliga växtplatser är sprickor och små hyllor på lodytor i torra, exponerade bergbranter, särskilt om de innehåller lite rikare bergarter. Exempel på kulturståndorter är skrotstenshögar i gamla stenbrott, stenmurar, husgrunder, järnvägsområden och annan grusig mark av ruderatkaraktär.

Karta 225. 72 rutor (32 %). Ganska vanlig i övergångsbygden, ganska sällsynt på kustslätten och i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Epilobium glandulosum – alaskadunört

Först uppgiven av Ohlander 1967 från *Gällinge* Herreds gård i trädgårdsland. Belägg från 1965 i GB. Äldsta belägg från *Ölmevalla* 600 m N om Ölmanäs säteri 1963 (O. Nilsson i LD).

Alaskadunört är en sent invandrad dunört som är bofast i landskapet. Den är konkurrenssvag och de flesta aktuella fynden har gjorts på mer eller mindre naken jord vid vattendrag och diken. Eftersom de första fynden gjordes i trädgårdar, är det troligt att åtminstone dessa förekomster inkommit med trädgårdsprodukter. Arten kan emellertid också ha nått landskapet med hjälp av vindspridda frön. Den är under spridning men har inte haft samma framgång som amerikansk dunört *E. adenocaulon* och vitblommig dunört *E. ciliatum*.

Arten, som är mycket lik amerikansk dunört, härstammar från Nordamerika och nordöstra Asien (Nielsen 1988). I Sverige uppmärksammades den första gången 1914 i Stockholm (Lindberg 1983).

8 rutor (4 %). Förbisedd men troligen sällsynt.

Laholm *Laholm* Restad (4C 4f 02 09) jordslänt 1986 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Ränneslöv* Staffanstorp (4C 2h 32 01) vid dike som mynnar i Norrån 1989 (KG herbarium, bekräftad av H. Nielsen). *Våxtorp* Vallåsens skidbacke (4C 0g 39 35) i nygrävt dike 1989 (KG herbarium). **Halmstad** *Enslöv* Åled, vid bron över Nissan (4C 8f 42 02) åslänt 1987 (PW, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Värö* S om Munkadamm (6B 0g 11 29) utmed väg 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Släp* S om kyrkan (6B 6e 23 08) dike 1988 (UU). *Vallda* Sandö (6B 6d 02 24) tångvall vid stranden 1988 (UU). *Älvsåker* Älvsåker, NV om kyrkan (6B 7f 07 44) vid liten bäck i f d betesmark 1991 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Värö* Haralds, handelsträdgård 1971 (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Gällinge* se primäruppgift. *Ölmevalla* se äldsta belägg.

Epilobium hirsutum – rosendunört

Först uppgiven av Hartman 1838 från *Halmstad*. Äldsta daterade belägg är från Varberg 1848 (J. W. Björnström i S). En insamling i S av C. P. Hällström är sannolikt äldre men arket saknar årtal och är endast betecknat "Hallandiae".

Med tanke på att varken Fischerström, Montin, Osbeck eller Fries har några uppgifter om den iögonenfallande arten är det troligt att den invandrat till landskapet först ett stycke in på 1800-talet. I likhet med andra dunörter sprids rosendunört mycket effektivt med vinden och invandringen har sannolikt skett spontant.

Rosendunört är mycket kulturgynnad. Den bildar vanligen kraftiga bestånd på fuktig, näringsrik och helst lerig mark. De vanligaste ståndorterna är lertäkter och märgelhålor samt källflöden, diken, småbäckar och kärrpölar i betesmarker. Under de senaste åren har den blivit allt vanligare i vägdiken. Då och då ser man den också i bäckutlopp vid havsstränder, på

226. Rosendunört *Epilobium hirsutum.*

227. Grådunört *Epilobium lamyi.*

228. Mörk dunört *Epilobium obscurum.*

gödselstäder och avfallstippar. Rosendunörten verkar vara konkurrenskraftig och klarar sig bra i högörtvegetation.

Framförallt under de senaste årtiondena har den ökat snabbt i utbredning och frekvens. Arten är kvävegynnad och förmodligen är detta en viktig förklaring till expansionen. Kvävetillgången på många rosendunörtslokaler har ökat genom utlakning från kraftigt gödslade åkrar och genom atmosfäriskt nedfall.

Karta 226. 107 rutor (48 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och i den södra delen av skogsbygden. Saknas i övriga delar av skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i den södra delen.

Epilobium hirsutum × montanum – rosendunört × bergdunört

Tidigare ej publicerad.

Tillfällig.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* 250 m N om järnvägsstationen (4C 3g 34 02) sandig/grusig mark vid järnvägen 1991 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson).

[I UPS finns två ark från 1811 resp 1815 insamlade av E. Fries i Halmstad. Malte (1903) menade emellertid att exemplaren sannolikt är danska.]

Epilobium komarovianum – krypdunört

Tidigare ej publicerad. Arten samlades i *Halmstad* Tivoliparken, ogräs 1915 (F. Lundberg i S, bekräftad av T. Karlsson). Detta fynd är sannolikt det första i Sverige.

Krypdunört är i Halland känd från två tillfälliga förekomster. Den skiljer sig från landskapets övriga dunörter genom sin ringa storlek och de krypande stjälkarna. Arten härstammar från Nya Zeeland men uppträder som trädgårdsogräs på många håll i Europa (Nielsen 1988).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* Tröingeberg (5C 3a 01 05) trädgårdsogräs ett tiotal år, senast sedd i mitten av 1980-talet, inkommen med plantskoleväxter. Belägg från 1981 i NGN herbarium, bestämt av T. Karlsson 1994.

Epilobium lamyi – grådunört

Först uppgiven av Georgson 1985 från *Eldsberga, Halmstad* och *Övraby* på ruderatmark. Äldsta belägg från *Eldsberga* Eldsberga (4C 5f 30 22) på slänt vid återställt grustag 1981 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Grådunört är en sent inkommen men i landskapet bofast art. Den är förmodligen ursprunglig i sydöstra Sveriges kusttrakter från Skåne till Uppland (Oredsson & Snogerup 1976). I Halland är den endast funnen i starkt kulturpåverkade miljöer. De vanligaste ståndorterna är grustagens högar med utfyllnadsjord samt ruderatmark i anslutning till järnvägar, industrier och hamnar.

Några fynd har också gjorts i trädgårdar samt på väg- och åkerkanter.

I likhet med flera andra i sen tid invandrade dunörter verkar den vara under snabb spridning i landskapet.

Karta 227. 21 rutor (9 %). Ganska sällsynt i den södra hälften upp till Falkenberg men med ökad frekvens i Halmstadstrakten. Ej funnen i den norra delen.

Epilobium montanum – bergdunört

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Lysimachia siliquosa flore candido* (Lindblom 1838) men utan lokaluppgift. Under nuvarande namn uppgiven av Osbeck (1788). Äldsta belägg från *Hasslöv* Hasslövs trädgård och Bondåkra 1700-talet (P. Osbeck i S).

Bergdunört är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer enstaka eller i små grupper i rasbranter, ganska glesa lövskogar, lövdungar samt träd- och buskridåer. Dessutom finner man den på kulturpåverkade, mer eller mindre beskuggade ståndorter – hagmarker, väg- och åkerrenar, dikeskanter, banvallar, grustagsslänter samt snår och häckar vid bebyggelse.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): allmän i hela provinsen.

Epilobium montanum × obscurum – bergdunört × mörk dunört

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Hunnestorp. Det enda belägg vi känner från landskapet är från *Hasslöv* vid märgelhåla [senare igenfylld] NV om Lugnarohögen 1961 (YJ herbarium, bestämt av C. Blom).

Epilobium montanum × parviflorum – bergdunört × luddunört

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Eskilstorp baserat på belägg från 1905 (M. O. Malte i LD).

Denna äldre, tillfälliga förekomst är den enda kända från landskapet.

[**Epilobium montanum × roseum** – bergdunört × grendunört]

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* nedom Petersberg 1911. Belägg saknas.

Epilobium obscurum – mörk dunört

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *E. virgatum* från *Breared* Harestugan nära Fröböke. Då ny för Sverige. Belägg i UPS utan årtal. Äldsta belägg från *Hasslöv* i Bondåkra gravar utan årtal (P. Osbeck i S).

Mörk dunört är ursprunglig men kulturgynnad. De vanligaste växtplatserna är källor och källflöden, främst i naturbetesmarker men även i lövskogar och lövdungar. Även diken, kärrpölar och mycket små fuktstråk i natur- och kulturbetesmarker är karakteristiska ståndorter. Då och då kan man också finna arten på torr mark, t ex i grönsaksland och åkerkanter. På de flesta lokaler växer i regel endast några få individ, men enstaka gånger uppträder den beståndsbildande, t ex i vattenrika diken eller på torr, störd mark som nedlagda åkrar och träd/buskröjda områden.

Karta 228. 119 rutor (53 %). Vanlig i den södra hälften, ganska sällsynt i den norra. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Epilobium obscurum × palustre – mörk dunört × kärrdunört

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Eskilstorp, bäckdalen vid bron mellan Karup och Hasslöv; *Snöstorp* Frännarps skog samt baserat på uppgift av S. Svenson från *Stafsinge* Arvidstorp. Äldsta belägg från *Ö. Karup* Eskilstorp–Båstad 1905 (M. O. Malte i S).

En tillfällig hybrid som inte är rapporterad under inventeringen.

Äldre uppgifter utöver ovanstående: **Laholm** *Ö. Karup* Petersberg 1913 (A. L. Segerström i S).

Epilobium obscurum × parviflorum – mörk dunört × luddunört

Publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* nära Eskilstorp 1905 baserat på belägg av M. O. Malte i GB, LD, S och UME. Även samlad i *Ö. Karup* Petersberg 1929 (C. Blom i GB).

Denna tillfälliga hybrid är ej funnen under inventeringen.

Epilobium obscurum × roseum – mörk dunört × grendunört

Publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* nära Eskilstorp och *Lindome* Hällesås. Äldsta belägg från *Ö. Karup* mellan Båstad och Eskilstorp 1905 (M. O. Malte i LD och S).

Denna tillfälliga hybrid är ej funnen under inventeringen.

Epilobium palustre – kärrdunört

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Kärrdunört är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på en mängd fuktiga/blöta ståndorter – källor och källflöden samt näringsrika/näringsfattiga kärr, som ibland är gungflyartade och ofta finns i anslutning till sjöar och vattendrag. Andra vanliga växtplatser är alkärr, kärrängar och fuktstråk i naturbetesmarker, märgelhålor, igenvuxna torvgravar och diken.

216 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Epilobium palustre × roseum – kärrdunört × grendunört

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Släp* Särö 1905 (C. G. H. Thedenius i S) och i *Steninge* vid glasbruket 1943 (H. Hylander i LD, bekräftad av C. Blom).

Denna tillfälliga hybrid är ej funnen under inventeringen.

Epilobium parviflorum – luddunört

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *E. pubescens* ('Sällsynt i strandkärr i södra Halland'). Äldsta belägg från *Halmstad* 1886 (O. v. Friesen i UPS).

Luddunört är sannolikt ursprunglig i näringsrika källkärr och källflöden på lerjordar. Den är dock kulturgynnad och växer ibland ganska rikligt vid märgelhålor, i diken och någon gång även på fuktig ruderatmark.

Karta 229. 20 rutor (9 %). Ganska vanlig på kustslätten i **Laholm** och **Halmstad**. Enstaka lokaler i **Falkenberg** och i den södra delen av övergångsbygden, saknas i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra, sällsynt i norra Halland.

Laholm *Hasslöv* Hasslöv (4C 1f 38 48) fuktig mark vid bäck 1980-talet (YJ). *Laholm* NV om Restad gård (4C 4f 04 07) Lagastranden 1980-talet (PW); Ösarp (4C 3f 35 39) källflöde i lerig naturbetesmark 1990 (KG). *Ränneslöv* Lindesnäs (4C 2f 20 48) fuktig sluttning 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Veinge* Öringe (4C 5g 15 09) sumpmark vid Brostorpaån 1980-talet (VL). *Ysby* Hovsmölla (4C 3g 17 45) Lagans gamla strömfåra 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* Magnilund (4C 5f 31 07) kanten av en märgelhåla 1981 (KG). *Getinge* Öringe, vid dammen (5C 0c 32 16) fuktig, lerig betesmark 1984 (KG). *Halmstad* Östra stranden, hamnutfyllnaden (4C 6e 46 01) fuktig ruderatmark 1990 (KG herbarium). *Harplinge* Särdal, Heden (4C 8b 47 14) vid källbäck i naturbetesmark 1981 (BT, bekräftad av KG); Enets naturreservat i SV (4C 9b 14 09) fuktig, lerig naturbetesmark 1981 (KG). *Holm* Nyårsåsens skjutfält i NO (4C 8d 37 27) fuktig ängsmark 1981 (IH, BO). *Kvibille* Susegården (5C 0d 05 15) i fuktig f d täkthåla 1985 (KG). *Snöstorp* 450 m ONO om kyrkan (4C 7e 14 31) källflöde i naturbetesmark 1984 (KG). *Söndrum* Möllegård, S om kvarnen (4C 7c 11 32) översilningskärr i naturbetesmark 1981 (KG). *Trönninge* Västergården (4C 5e 35 46) märgelhåla 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Tönnersjö* Möllan, 400 m O om kvarnen (4C 6g 06 15) översilad, igenväxande kärräng 1984 (KG). **Falkenberg** *Morup* Ramsjökanal NV om Sjöbol (5B 3i 49 40) 1980-talet (NGN). *Skrea* Brinkendal, lerhåla 1980-talet (NGN herbarium). *Årstad* SO om Fjällalunda (5C 3b 11 28) kärr i lerig bäckdal 1990 (NGN).

Epilobium parviflorum × roseum – luddunört × grendunört

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* Petersberg och Lyadalen vid bäcken samt, baserat på belägg av M. O. Malte, från Eskilstorp. Äldsta belägg från *Ö. Karup* mellan Båstad och Eskilstorp 1905 (M. O. Malte i LD och S). Enligt Ahlfvengren (1924) samlades hybriden i *Halmstad* redan under 1800-talet (E. Fries i UPS). Vi har dock inte kunnat finna belägget.

Aktuella uppgifter om denna tillfälliga hybrid saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* se primäruppgifter; Petersberg 1911 och 1913 (Ahlfvengren resp A. L. Segerström i S).

Epilobium roseum – grendunört

Först uppgiven av Retzius 1779 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift men med ståndortsangivelsen "vid bäckar" (P. Osbeck i S).

Grendunört är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer ganska sparsamt på fuktig, näringsrik mark – i lövträdsridåer vid åar och bäckar, i åker- och vägdiken samt vid märgelhålor. Något enstaka fynd har gjorts på torr, kulturpåverkad mark.

Karta 230. 44 rutor (20 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden. Saknas i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Epilobium tetragonum – kantdunört

Först publicerad av Murbeck 1886 baserat på ett belägg från 1818 utan lokaluppgift (E. Fries i UPS). Omnämnd från Halmstad 1875–1877 i brev från Boije af Gennäs till Hartman 1878.

Kantdunört är bofast i Halland men kan inte räknas till landskapets ursprungliga dunörter. Bortsett från de ovan nämnda finns inga uppgifter om arten förrän på 1960-talet då den insamlades i de södra och norra delarna (se nedan).

Kantdunört är kulturgynnad. Den växer främst på störd mark, t ex vägdiken, åkerkanter, omställningsåkrar, plantskolor, grustagens högar

229. Luddunört *Epilobium parviflorum*.

230. Grendunört *Epilobium roseum*.

231. Kantdunört *Epilobium tetragonum*.

av fyllnadsjord samt avfallstippar och utfyllnadsområden. I likhet med flertalet andra i sen tid inkomna dunörter är den under spridning.

Kantdunört är eventuellt ursprunglig i Skåne samt på Öland och Gotland (Oredsson & Snogerup 1976).

Karta 231. 26 rutor (12 %). Ganska sällsynt på kustslätten, sällsynt i övergångsbygden och saknas i skogsbygden.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ränneslöv* Ålstorp, 100 m O om Ållan 1960 (YJ i GB). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Släp* Bångsbo 1962 (S. Holmdahl och F. Lundberg i GB).

Oenothera biennis – nattljus

Äldre lokalnamn från Harplingetrakten är *feblomma* och *vajalyse* [väglyse]. Från *Årstad* är namnet *kwällorter* känt.

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Har öfver 20 år planterat sig här och der i Hassl. Trägård. Är och funnen vid Halmst. Slott').

Nattljus är en bofast, kulturberoende art som växer på torr, sandig/grusig, solexponerad, störd och vegetationsfattig mark. Vanliga växtplatser är grustag, vägkanter, vägslänter, järnvägsområden och diverse annan ruderatmark.

Arten, som härstammar från Nordamerika, är i Sverige känd som förvildad sedan 1761. I Halland odlades den enligt Neuman (1884) förr allmänt [som prydnadsväxt] och spred sig till platser långt från "boningar och åkrar". Den var säkert också en omtyckt kyrkogårdsväxt eftersom 14 av Ahlfvengrens (1924) 31 lokaluppgifter är betecknade "kyrkan".

Arten har ökat sin utbredning och frekvens under 1900-talet. Spridningen, som sannolikt inte är avslutad, sker i stor utsträckning längs järnvägar och större vägar.

Karta 232. 110 rutor (49 %). Sällsynt i **Kungsbacka**. I övriga delar är den vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

[**Oenothera biennis × strigosa** – nattljus × strävt nattljus]

Uppgiven av Blom 1961 under namnet *O. biennis × parviflora* från *Halmstad* Gustavsfält 1955. Belägg i GB, bestämt av K. Rostański med ? 1968. Även samlad i *Halmstad* på Östra stranden 1955 (C. Blom i GB, bestämd av K. Rostański med ? 1968).

Oenothera glazioviana – jättenattljus

O. erythrosepala

Tidigare ej publicerad.

Jättenattljus är en prydnadsväxt som förvildas tillfälligt. Den härstammar troligen från Nordamerika och är känd från Sverige sedan slutet av 1940-talet.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 2- 4-) vägdike, ca 10 ex 1991 och 1992 (I. Folke). **Halmstad** *Trönninge* Laxvik, O om Fågelvik (4C 5e 27 34) sandig, övergiven åker med utkast 1994 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Falkenberg* Varbergsvägen (5B 2j 46 39) grässträng vid trottoar 1995 (NGN).

Oenothera laciniata – fliknattljus

Uppgiven av Svenson 1928 från *Falkenberg* valskvarnen 1926. Belägg från 1925 i LD och från 1926 i S. Även samlad i trädgård vid valskvarnen 1949 (K. H. Mattisson i GB och LD, bekräftad av K. Rostański 1968).

Tillfällig. Arten, som härstammar från USA, uppmärksammades som vildväxande i Sverige första gången 1909.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Oenothera perangusta – smalt nattljus

Tidigare ej publicerad.

Arten tillhör en grupp nattljus som kännetecknas av små blommor och rödprickig, rödanlupen stjälk (Kraft 1994). Tillfällig.

1 ruta (1%). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Krukmakargatan (5B 2j 30 32) ruderatmark 1994 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Oenothera rubricaulis – pricknattljus

Först publicerad av Kraft 1994 som prick på en utbredningskarta baserat på belägg från *Halmstad* Larsfrid, vid Västervalls koloniområde (4C 7e 01 13) grusplan, rikligt 1994 (KG).

Pricknattljus, som står nära föregående art, samlades i Sverige redan 1841 men blev ordentligt uppmärksammad först 1994 (Kraft 1994). Hur länge arten funnits i Halmstad är ovisst. Troligen är den en ganska sen invandrare eftersom den inte ingår i landskapets ganska rika herbariematerial av nattljusarter. Den växer bl a rikligt på några ruderatplatser i Halmstad och bör betraktas som bofast i landskapet.

7 rutor (3 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Skogaby (4C 4h 03 31) banvallsslänt 1995 (KG herbarium). **Halmstad** *Halmstad* Larsfrid (se ovan); Oljehamnen (4C 6e 47 01) grusig ruderatmark 1994 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Söndrum* 300 m SSV om kyrkan (4C 7d 10 01) grusplan 1995 (KG herbarium). **Falkenberg** *Morup* Långås (5B 4j 17 09) f d järnvägsområde 1995 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Haraldsro (5B 4i 2- 4-) ruderatmark vid motorvägsavfart 1995 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Vinberg* Vinbergs hed (5C 3a 18 13) industriområde 1995 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Oenothera speciosa – silvernattljus

Uppgiven av Blom 1936 från *Falkenberg* 1936. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg i GB och S, bekräftade av K. Rostański 1968.

En tillfällig förekomst av en nordamerikansk art som i Sverige odlas som prydnadsväxt.

Oenothera strigosa – strävt nattljus

Uppgiven av Blom 1940 från *Falkenberg* vid valskvarnen enligt belägg från 1937 (K. Bökman & L. Schortz i GB, bekräftad av K. Rostański 1968). Även samlad i *Halmstad* Gustavsfält 1955 (C. Blom i GB, bekräftad av K. Rostański 1968).

Arten står mycket nära ulligt nattljus *O. villosa* och betraktas ofta som underart till denna.

Några tillfälliga förekomster av en art som härstammar från USA. Den uppmärksammades som vildväxande i Sverige första gången 1924.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Furet (4C 7e 28 13) gräsremsa vid utfart från bilprovningen 1994 (EW herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Oenothera villosa – ulligt nattljus

O. depressa

Tidigare ej publicerad.

Arten står mycket nära strävt nattljus *O. strigosa* (jfr ovan).

Insamlad i *Halmstad* Galgberget 1948 (H. Andersson i LD, bekräftad av W. Dietrich 1984) samt i *Fjärås* järnvägsstationen 1959 (F. Lundberg i GB, bekräftad av K. Rostański 1968).

Ulligt nattljus är tillfälligt i landskapet. Det härstammar från Nordamerika. Från Falkenberg finns en aktuell insamling tillhörande artgruppen.

1 ruta (1%). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Krukmakargatan (5B 2j 30 32) ruderatmark 1994 (SU herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Haloragaceae – slingeväxter

Myriophyllum alterniflorum – hårslinga

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *M. spicatum* ssp. *tenellum* men utan lokaluppgift.

Hårslinga är ursprunglig men förekommer också i kulturskapade biotoper. Den växer under vattnet, främst i medelstora och större åar, men även i sjöar och dammar samt någon gång också i

232. Nattljus *Oenothera biennis*.

233. Hårslinga *Myriophyllum alterniflorum*.

234. Kransslinga *Myriophyllum verticillatum*.

större diken och vattenfyllda stenbrott. Växten trivs bäst i näringsfattiga miljöer och kan ibland bilda bottentäckande mattor på grunda grus- och stenbottnar i ganska snabbt strömmande vatten. Den saknas i myrområdenas starkt brunfärgade gölar och sjöar.

Karta 233. 137 rutor (61 %). Ganska vanlig i hela landskapet men med lägre frekvens på kustslätten, eftersom där råder brist på lämpliga vatten. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Myriophyllum spicatum – axslinga

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Axslinga är ursprunglig men förekommer numera främst i kulturskapade vatten. Den växer sparsamt som undervattensväxt i näringsrika dammar, gölar och mindre sjöar.

6 rutor (3 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Trönninge* 1,5 km OSO om kyrkan (4C 6f 05 02) vattenfyllt lertag 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Abild* Hjuleberg, 400 m V om Åsbjär (5C 3c 29 19) källa 1985 (SU). *Falkenberg* Knölaberget (5B 2j 16 36) vattenfyllt stenbrott nära havsstranden 1985 (NGN herbarium, bestämd av S. Ericsson). *Skrea* Brogård (5C 1a 19 34) Suseån 1986 (NGN herbarium, bestämd av S. Ericsson). **Varberg** *Varberg* Fästningen, i vallgraven 1993 (IL herbarium, bekräftad av S. Ericsson). Senare illa åtgången efter insättning av 20 gräskarpar *Ctenopharyngodon idellus*. *Veddige* i sjön Dran nedanför Järlövs gård 1980-talet (LS).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Eldsberga* 1866 (F. Elmqvist i LD). *Halmstad* V om Nissans utlopp, vattengölar nära havsstranden 1896 (M. Bäärnhielm i GB och S). *Trönninge* Påarp 1862 (A. Lyttkens i S). **Varberg** *Värö* Viskan, Sunvära och Norrvära (S. Johnson enligt Svenson 1928). *Ås* Viskan vid Nyebro (Ahlfvengren 1924).

Myriophyllum verticillatum – kransslinga

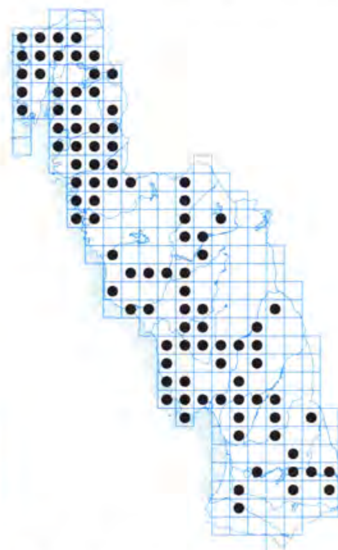
Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Kransslinga är ursprunglig. Den näringskrävande arten gynnas av gödande utsläpp och bildar vanligen kraftiga och täta bestånd i näringsrika vatten. De vanligaste växtplatserna är mer eller mindre avsnörda (meander-)gölar och höljor vid större åar. Dessutom finns den ibland i bäckar, mindre sjöar, dammar och havsstrandsnära småvatten samt blöta kärr.

Karta 234. 39 rutor (17 %). Ganska sällsynt i **Hylte**, **Falkenberg**, **Kungsbacka** och på kustslätten i **Laholm**. Sällsynt i **Halmstad** och **Varberg**. – Ahlfvengren (1924): här och där.

235. Hästsvans *Hippuris vulgaris*.

236. Videkornell *Cornus alba* ssp. *stolonifera*.

237. Murgröna *Hedera helix*.

Lättillgängliga besökslokaler: **Laholm** *Ränneslöv* Perstorp, göl SO om Gatesjön vid 4C 2h 43 33. **Halmstad** *Halmstad* göl vid Fylleån nära Kroken S om Fyllebro vid 4C 6e 37 20. **Varberg** *Veddige* VSV om Telnebacka, meandergöl intill Viskan vid 6B 0i 42 14. **Kungsbacka** *Lindome* Utesjö, åkerdiken S om sjön vid 6B 7e 19 30; Fageredssjön vid 6B 8f 08 06 och 05 07.

Hippuridaceae – hästsvansväxter

Hippuris vulgaris – hästsvans

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('På sumpiga ställen vid vägen i mellan Falkenberg och Morup, samt annorstädes').

Hästsvans är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer beståndsbildande på dy, torv eller lera i grunda, ganska näringsrika vatten och blöta kärr. Typiska ståndorter är strandgölar och strandkärr, både vid hav och inlandsvatten, sjö- och åstränder, dammar samt gölar och diken i betesmarker.

Karta 235. 94 rutor (42 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden men med avtagande frekvens mot söder. Ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i kusttrakten.

Cornaceae – kornellväxter

Cornus alba ssp. stolonifera – videkornell

C. sericea

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Ö. Karup* i bokskogen 1866 (F. Elmqvist i LD). Även samlad i *Söndrum* Heagård 1924 (R. Nilsson i LD), dock sannolikt från trädgård, samt i *Ölmevalla* mellan bryggan och gården vid Stenudden 1958 (Ö. Nilsson i LD).

Videkornell är bofast i landskapet och växer som kvarstående eller förvildad i strandsnår, bryn, trädridåer och tomtgränser. Den har ökat under 1900-talet.

Arten, som härstammar från Nordamerika, odlas som prydnadsväxt och är känd som vildväxande i Sverige sedan 1800-talets senare hälft.

Karta 236. 20 rutor (9 %) men otillräckligt uppmärksammad. Troligen ganska sällsynt.

Laholm *Laholm* 300 m S om Ramsdal (4C 4f 43 40) vid väg 1980-talet (PW). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbranna (4C 5e 11 46) lövbryn vid skogsväg 1989 (HN, bekräftad av KG). *Enslöv* 1 km SO om Sännans station (4C 9f 18 30) kvarstående vid liten damm 1986 (KG); vid gården Lyckan (5C 0h 07 09) kvarstående i gammal trädgård 1980-talet (ME). *Halmstad* Slottsjorden (Alet) i NO (4C 7d 11 32) förvildad i lövbryn 1987 (PW, bekräftad av KG); Laxön (4C 7e 31 02) förvildad i strandsnår 1980-talet (TF, bekräftad av KG). *Holm* Ekelund (4C 8e 39 01) trädridå vid åkerdike 1984 (KG). *Slättåkra* Nissaström (5C 1f 03 44) kraftverksdammens V sida, förvildad i strandsnår

1983 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Hylte** *Torup* Tidemans holme (5C 3g 02 38) förvildad vid kanalen 1988 (KG). **Falkenberg** *Abild* SO om Tubjär (5C 3c 17 12) vid märgelhåla 1985 (SU). *Fagered* Lia (5C 9d 03 41) buskage vid f d banvall 1988 (KG, NGN). *Gunnarp* Ätran (5C 7f 12 15) slänt mot Ätran 1992 (NGN). *Ljungby* NV om f d Ätrafors järnvägsstation (5C 5b 20 36) skog 1983 (SU, bekräftad av NGN). *Skrea* VSV om kyrkan (5C 2a 09 23) skogsbryn 1980 (SU). *Vinberg* prästgården (5C 3a 09 16) sluttning mot Vinån 1992 (NGN). **Varberg** *Rolfstorp* vid sjön Svarten (5C 8b 11 03) vägkant/sjöstrand 1990 (IL); Svartesjö (5C 8a 24 30) sjöstrand nära sommarstuga 1992 (IL). *Sibbarp* Persgård (5C 6a 00 22) fuktigt skogsbryn 1992 (IL). *Torpa* Derome kvarn (5B 9i 23 03) vägkant 1992 (IL). *Varberg* stenbrott vid Fästningen (5B 7g 14 41) på utfyllnadsjord 1992 (IL).

Cornus sanguinea – skogskornell

Först publicerad av Hultén 1950 som en prick i södra Halland på en utbredningskarta. Äldsta belägg från början av 1800-talet men utan lokaluppgift (P. Osbeck i LD).

Skogskornell är inte ursprunglig. Den är endast funnen som kvarstående eller förvildad, sannolikt från utkast. Arten är kalkgynnad och växer som ursprunglig i lundar och bryn i vissa delar av södra och mellersta Sverige.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* Edenberga (4C 2g 26 30) vid skogsväg i tallskog, förvildad 1989 (KG). Känd sedan 1955 (se nedan). *Skummeslöv* 500 m NV om Skottorps slott (4C 2f 04 04) lövdunge vid märgelhåla, rikligt, troligen förvildad från planterade ex, 1994 (KG herbarium). *Våxtorp* Vindrarp (4C 1f 07 49) vägren, förvildad 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Enslöv* Arlösa, 600 m NNO om St. Örasjön (4C 8f 25 36) kvarstående vid torpruin 1986 (KG herbarium, bestämd av P. Lassen).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ränneslöv* Edenberga, 500 m SSO om kvarnen, vid skogsväg i tallskog, förvildad från utkast 1955 (KG). Ännu 1989 (se ovan).

Cornus suecica – hönsbär

Ett vanligt provinsnamn i södra Halland är *hönsen*.

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Chamaepericlimenum* ('Utanför Morup under hassel och på en klippudde nära Varberg'). Äldsta belägg från 1700-talet men utan klara lokaluppgifter (L. Montin resp P. Osbeck i S).

Hönsbär är en ursprunglig men något kulturgynnad art. Den bildar vanligen glesa bestånd i översilningskärr, kärrkanter, sumpskogar, fuktsänkor i andra skogstyper samt på tallmossar. Ibland växer den också vid sjöstränder, på fukthedar och i fuktiga naturbetesmarker.

192 rutor (86 %). Mycket vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska vanlig på kustslätten utom i helåkerbygderna, där arten av brist på lämpliga ståndorter är sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Araliaceae – araliaväxter

Hedera helix – murgröna

Först uppgiven av Montin 1766 ('På några ställen, dock rar'). Äldsta belägg från *Getinge* Fröllinge, i skog 1700-talet (L. Montin i S).

Murgröna är ursprunglig. Den växer i skogsmark och vid havsstränder (fig 100), dels krypande på marken, dels klättrande på bergväggar, block, trädstammar och i snår. Vanligen finner man några få, icke blommande exemplar men här och var i norra Halland finns stora, rikt blommande bestånd på bergväggar eller i trädkronor. Vid Ramnaflåg i *Gällinge* fanns på en sydvänd bergvägg under många år en 12 m hög murgröna, täckande en yta av ca 40 m^2. Exemplaret rasade ner en snörik vinter i början av 1980-talet. En sevärd murgrönelokal finns nära Annabo vid Lygnern, där arten bildar stora, rikligt blommande kvastar i toppen av några ekar. Arten är frostkänslig och under stränga vintrar decimeras bestånden, men de återhämtar sig vanligen under perioder med mildare vintrar.

Växten odlas ofta och förekommer ibland förvildad i anslutning till odlingsplatserna.

Karta 237. 96 rutor (43 %). Vanlig från Varberg och norrut men något ojämnt spridd. Ganska sällsynt i södra och mellersta Halland och med stora luckor. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Apiaceae – flockblomstriga

Aegopodium podagraria – kirskål

Äldre lokalnamn är *käringkål, skvallerkål, skvallergräs* och *fattigmanskål*. Vide (1966) anger *Tjolöholmsklöver* från *Värö*, syftande på att växten förekom rikligt i parken vid slottet Tjolöholm i *Fjärås*. I den senare socknen användes istället namnet *gåsevakål* [kål från slottet Gåsevadholm].

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Brukas här til grönkål men är et ledsamt ogräs i trägårdar'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kirskål är kanske ursprunglig på näringsrik mark i lövskogar, lundar och lövdominerade bäck- och ådalar på kustslätten. Den mycket kultur- och kvävegynnade arten växer emellertid främst på näringsrik ruderatmark, i parker, trädgårdar, tomtgränser, snår och under häckar samt på renar, jordhögar och jordslänter. Växten bildar ofta täta, marktäckande bestånd och betraktas som ett näst intill outrotligt ogräs.

Kirskålen har ökat i frekvens under 1900-talet, särskilt i övergångs- och skogsbygden.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): allmän på slättbygden, särskilt i kusttrakten, men sällsynt i skogsbygden.

Aethusa cynapium – vildpersilja

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Et skadel. ogräs i trägårdar').

Under inventeringen har vi inte tagit hänsyn till att arten är uppdelad i tre underarter, vildpersilja i snäv mening ssp. *cynapium*, liten vildpersilja ssp. *segetalis* och stor vildpersilja ssp. *elata*. Alla kontrollerade förekomster har dock tillhört ssp. *cynapium*. Ssp. *elata* är inte uppgiven från landskapet.

Vildpersilja är en gammal, kulturberoende växt. Den konkurrenssvaga arten växer på mer eller mindre blottad mark i trädgårdar, intill husgrunder, på avfallstippar, jordhögar, järnvägsområden, vägkanter och P-platser. Giftig.

Arten är hemmahörande i stora delar av Europa, norra Afrika och västra Asien.

Vildpersiljan har sannolikt minskat under 1900-talet.

Karta 238. 66 rutor (30 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och i den södra skogsbygden. Ej funnen i den mellersta och norra skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Aethusa cynapium ssp. *segetalis* är uppgiven från *Skummeslöv* Allarp och *Halmstad* (Ahlfvengren 1924) samt *Falkenberg* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). Några belägg tycks inte finnas. Hos Aronsson m fl (1995) är liten vildpersilja klassificerad som akut hotad.

Ammi majus – slöjsilja

Tidigare ej publicerad. Antecknad av S.-H. Steineck i *Falkenberg* hamnen 1961 eller 1962.

Tillfällig. Arten, som härstammar från södra Europa, uppmärksammades första gången i Sverige 1921.

Anethum graveolens – dill

Först uppgiven av Theorin 1865 som allmän i södra Halland. [Frekvensuppgiften måste avse växten som odlad.]

Dill odlas allmänt i landskapet och kan tillfälligt förvildas.

5 rutor (2 %) men oftast inte antecknad under inventeringen. – Ahlfvengren (1924): allmänt odlad och förvildad, men föga beständig.

Angelica archangelica ssp. **litoralis** – strandkvanne

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Angelicae* från Varbergstrakten.

Strandkvanne är ursprunglig och växer enstaka eller i små grupper på sand, grus- och klippstränder vid havet. Ett tillfälligt inlandsfynd i vägdike vid E 6, drygt en mil från kusten.

Arten har ökat sin utbredning under 1900-talet och finns nu även i södra Halland (jfr Ahlfvengrens uppgift nedan). Möjligen kan det minskade strandbetet ha gynnat växten.

Karta 239. 42 rutor (19 %). Vanlig längs hela kusten. Funnen i samtliga kustrutor utom två. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på mellersta och norra Hallands stränder.

Angelica sylvestris – strätta

Äldre lokalnamn är *trya*, *tjute*, *tyden*, *ängapiba* och *änglakrona*. De fyra första namnen syftar på att man kan göra visselpipor av de ihåliga stjälkarna. *Änglakrona* är skapat av släktnamnet [= ängel] och utseendet hos den pampiga blomsamlingen.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Strätta är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer främst i fuktiga och inte alltför näringsfattiga miljöer – många olika strandtyper, kärr, fuktängar, fuktiga lövblandskogar och lövsumpskogar. Växten är också vanlig i naturbetesmarker, på övergiven och ofta försumpad odlingsmark, i diken och vägkanter samt vid dammar och märgelhålor.

217 rutor (97 %). Mycket vanlig utom i det extremt näringsfattiga myrområdet i sydöstra **Halmstad**, där arten saknas. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

238. Vildpersilja *Aethusa cynapium*.

239. Strandkvanne *Angelica archangelica* ssp. *litoralis*.

240. Krypfloka *Apium inundatum*.

Anthriscus caucalis – taggkörvel

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Scandix anthriscus* ('Sår sig i Hasslöfs Trägård'). Äldsta belägg från *Övraby* Sperlingsholm 1866 (F. Elmqvist i LD).

Taggkörvel, som uppträtt tillfälligt i landskapet, är inte rapporterad sedan 1904, då S. Svenson samlade den i Falkenbergs hamn. Belägg i LD, S och UPS.

Den ettåriga arten förekommer främst på havsstränder och kulturmark i södra och sydöstra Sverige.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Anthriscus cerefolium – dansk körvel

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti nästan alla kryddegårdar allmän, och låter näpligen utrota sig').

Dansk körvel är en gammal, ettårig kryddväxt som numera är ganska ovanlig i odling. Arten, som lätt sprider sig i trädgårdar och strax utanför, är funnen tillfälligt förvildad och dessutom en gång på barlast.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

5 rutor (2 %). Kanske något förbisedd men säkert sällsynt. – Ahlfvengren (1924): fordom allmännare, numera sällsynt.

Halmstad *Halmstad* rabatt vid Wallbergsg. 4, sparsamt 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Hylte** *Torup* Lintalund, förvildad vid berghäll från utkast 1989 (PW). **Falkenberg** *Vinberg* Tröingeberg (5C 3a 01 04) utanför trädgårdshäck 1995 (NGN). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 4f 06 41) gammalt stenbrott 1994 (JK); Må (6B 5g 12 15) sprider sig på öppen jord i villaområde, 1985 och senare (JK).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1885 (A. Berg i LD); barlasthög 1874 (P. Hallberg i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1898 (E. Svenson i LD).

Anthriscus sylvestris – hundloka

Hundkäx

Ett gammalt lokalnamn från *Fjärås* är *hästakomen* [hästkummin], syftande på växtens likhet med kummin. *Häst* använt i nedsättande betydelse.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Hundloka är sannolikt ursprunglig på grusiga/steniga havsstränder och på näringsrik mark i glesa lövskogar. Den är dock mycket kulturgynnad och växer främst och rikligast längs vägar och järnvägar, i bryn och på betesmarker med lågt betestryck samt på igenväxande odlingsmarker, renar och ruderatmarker.

Den betes- och slåtterkänsliga samt kvävegynnade hundlokan hör till de växter som ökat mycket kraftigt på senare tid, dels genom att bete och slåtter blivit ovanligare, dels genom att den gynnas av kvävenedfallet.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Apium graveolens – selleri

Först uppgiven av Montin 1766 ('På en fet äng, tätt vid Halmstads å, söder om bron'). Belägg från *Halmstad* 1811 (E. Fries i UPS). Enligt Theorin (1865) inte återfunnen på senare tid.

Selleri odlas i landskapet men är inte funnen förvildad eller kvarstående under 1900-talet. – Ahlfvengren (1924): sällsynt, nu utgången.

Arten är vildväxande på strandängar i Danmark och är också rapporterad som trolig spontaninvandrare i sydvästra Skåne (Rickman 1981), men har där inte kunnat återfinnas under de senaste åren (Mattiasson 1995).

Apium inundatum – krypfloka

Först publicerad av Fries 1817 under namnet *Sison inundatum* från *Varberg* ('Växer i en bäck nära Varberg åt Morupshållet, ymnigt'). I handskrift 1789 av Osbeck från *Ö. Karup* Hemmeslöv. Äldsta belägg från *Skummeslöv* 1792 (P. Osbeck i S).

Krypfloka är ursprunglig men kulturgynnad. Den uppträder både som undervattensväxt och som krypande, ej rotslående landstrandsväxt. De vanligaste biotoperna är kustnära, grunda vattensamlingar och dammar, ofta med växlande vattenstånd och mer eller mindre dytäckt mineraljordsbotten. Arten är också funnen i mindre vattendrag, vanligen nära havet, samt i några sjöar.

Krypflokan, som är något oregelbunden i sitt uppträdande, är konkurrenssvag och gynnas av vattenståndsväxlingar som skapar blottlagda, ganska vegetationsfattiga ytor. Även boskapstramp och annan lindrig störning av stränderna är till fördel och kan ibland leda till massutveckling och mycket riklig blomning.

Vattnets kemiska sammansättning tycks inte spela någon större roll, men sannolikt försämras krypflokans livsbetingelser vid försurning och den därav ökade konkurrensen från försurningsgynnade arter som löktåg *Juncus bulbosus* ssp. *bulbosus* och vitmossor *Sphagnum*. Dessutom hotas växten av den allmänna torrläggning av landskapet som bygg- och anläggningsverksamhet medför (Lindblad & Ståhl 1989) samt av igenväxning på grund av upphört bete.

Dessa miljöförändringar har sannolikt orsakat den minskning som drabbat krypflokan under senare hälften av 1900-talet.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Karta 240. 15 rutor (7 %). Ganska sällsynt längs kusten från Halmstad och norrut. Ett par inlandslokaler. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Halmstad *Söndrum* Strandlida (4C 7c 31 04) vid grävt dike i göl nära stranden 1986 (KG). Upptäckt 1975, ej sedd under åren däremellan. **Falkenberg** *Morup* NO om Panneboudden (5B 3i 33 01) i f d stenbrott 1992 (NGN). Känd sedan 1974. **Varberg** *Lindberg* Balgö (5B 8g 26 00) liten strandgöl 1980-talet (IL). *Träslöv* Rödskär (5B 6g 21 45) strandgöl innanför skäret 1985 (IL). *Tvååker* Galtabäcksskär (5B 5h 32 22) gölar 1988 (IL). *Varberg* Getterön (5B 7g 41 26) liten vattensamling i ljungbacke 1991 (IL). *Värö* Buahalvöns västudde, vattensamling 1988 (Lindblad & Ståhl 1989), känd från området sedan 1937; Bua (6B 0f 13 26) Guttaredsdammen 1991 (IL). Växten senare utrotad av inplanterade gräskarpar *Ctenopharyngodon idellus*. *Ås* NO om Vrån (5B 9g 26 41) damm 1980-talet (CFL); Deromesjön (5B 9i 29 11) västra stranden 1980-talet (IL). **Kungsbacka** *Lindome* Råsjöns västsida, lokalen starkt igenvuxen av smalkaveldun *Typha angustifolia* och pors *Myrica gale* 1984 (Lindblad & Ståhl 1989). Känd sedan 1928. *Onsala* Sönnerbergen (6B 3d 14 28 och 17 27) vattensamlingar 1985 (JJ) resp 1990 (ELj, UU); Öckerö (6B 3d 27 25) vattensamling 1985 (JJ, bekräftad av JK); Hållsundsudde, N resp S om Örnaknalten, vattensamlingar 1985, 1988 (Lindblad & Ståhl 1989); Rörvik (6B 4d 19 19, 20 24 och 23 26) i bäck och småvatten 1990 (ELj, UU), känd sedan 1934; Onsala Sandö (6B 4d 24 13) grunt småvatten 1990 (UU); Runsås, lokalen delvis förstörd av dränering och igenväxning, sparsamt 1984, ej 1988 (Lindblad & Ståhl 1989), känd sedan 1935; N om Hopphallsviken, två vattensamlingar, rikligt 1984 (Lindblad & Ståhl 1989). *Vallda* Välås (6B 5e 35 35) bäck/åkerdike 1992 (UU). *Ölmevalla* Ölmanäs (6B 2f 36 02) tidvis uttorkad strandgöl 1982 (JK). Känd från området sedan 1843.

Astrantia major – stjärnloka

Tidigare ej publicerad.

Stjärnloka odlas i landskapet som prydnadsväxt. Den kan kvarstå eller tillfälligt förvildas från utkast. Arten är ursprunglig i mellersta och södra Europa. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

1 ruta (1 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Eftra* SV om Eriksbergs gård (5C 0b 36 34) i ödeträdgård och skogsbryn, kvarstående och förvildad 1989 (URP).

Berula erecta – bäckmärke

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Sium nodiflorum* ('Vid en bäck i Vindrarps ängar enligt Osbeck').

Bäckmärke är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer beståndsbildande i närings-

241. Bäckmärke *Berula erecta.*

242. Sprängört *Cicuta virosa* var. *virosa.*

243. Odört *Conium maculatum.*

rika källflöden, bäckar, diken, märgelhålor och kärrpölar, vanligen nära havet. I ett par fall är den funnen på sandstränder nedanför strandhak med utsipprande grundvatten.

Karta 241. 20 rutor (9 %). Ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Hasslöv* Rollstorp (4C 0f 49 29) bäck i naturbetesmark 1979 (KG). *Laholm* S. Mellby (4C 3e 07 48) märgelhåla 1989 (PW). *Våxtorp* NV om Högalteknall (4C 0f 36 38) i bäck genom myrmark 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* vid landskapsgränsen (4C 0e 25 16) i Käglebäcken 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 42 05) sötvattenspåverkad sandstrand, rikligt 1988 (PW); Simstadion (4C 7d 05 22) sötvattensöversilad sandstrand med dy, sparsamt 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Harplinge* SO om Törnehall (4C 8b 39 15) i källbäck 1981 (BT, bekräftad av KG); Enets naturreservat (4C 9b 17 09) rikkärr med liten bäck 1985 (KG). *Trönninge* Killebjärsudden (4C 5e 34 25) i bäck från källa i naturbetesmark 1980-talet (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* St. Stensjö (5C 0b 03 01) bäck nära utloppet i havet 1980-talet och 1994 (URP, NGN). Känd sedan 1909 (se nedan). *Falkenberg* Näset (5B 2j 02 43) rännil vid stranden 1990 och senare (NGN). Eventuellt identisk med *Skrea* [Skrea socken sträckte sig tidigare till Ätrans utlopp] 1924 (se nedan). **Varberg** *Lindberg* Torvik (5B 8g 04 29) i bäck 1989 (UU); nära Lindhov (5B 8h 09 06) i Munkån 1990 (IL). *Tvååker* Lerjan (5B 5h 36 28) vid bäck 1993 (IL). *Värö* Tollvik (6B 0f 03 27) bäck nära stranden 1980-talet (IL); Båtafjorden, strandängar 1993 (UU); Strandaberg (6B 1g 30 06) bäck vid havsstranden 1988 (PW herbarium). **Kungsbacka** *Onsala* Hållsundsudde (6B 2e 49 07) sandstrand i källflöde 1990 (UU, ELj); Knapabäcken (6B 4e 21 13) 1990 (JJ, bekräftad av JK). Identisk md Annebergsbäcken 1952 (se nedan). *Vallda* Maden (6B 5d 23 15) strandnära bäck 1994 (IB, LSa, GT); Brandshultsviken (6B 6d 06 48 och 07 49) källgöl och dike 1987–89 (UU). Känd sedan 1944 (se nedan). *Ölmevalla* Bergbobäcken (6B 3f 16 31) 1989 (BH, ÅR).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* 1811 (E. Fries i UPS). *Laholm* (Neuman 1884). *Skummeslöv* stranden i en rännil (Ahlfvengren 1924). *Våxtorp* se primäruppgift. *Ö. Karup* (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924); Lyabäcken och V om kyrkan i åkerdike (båda Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa (Neuman 1884). *Snöstorp* Fylleån 1866 (F. Elmqvist i LD). *Steninge* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Eftra* vid Stensjö 1909 (Ahlfvengren i GB och S); Stensjö hamn i rännilar 1948–1952 (B. Peterson anteckningar), ännu 1994 (se ovan); Ugglarp 1913 (G. Waldén i S). *Falkenberg* 1903 och 1904 (S. Svenson i LD). *Köinge* (C. J. Hartman enligt Ahlfvengren 1924). *Skrea* småbäckar vid stranden (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). Troligen identisk med *Falkenberg* 1990 (se ovan). **Varberg** *Träslöv* Fiskläget (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Varberg* Göinge 1846 (herbarium Hartman i UPS). *Ås* vid Viskans utlopp 1942 (G. A. Westfeldt i UPS). **Kungsbacka** *Fjärås* avtagsvägen till Tjolöholm O om Kullen 1963 (M. Ohlander i GB). *Onsala* Ledet, dike 1899 och 1934 (A. W. Lund i S resp F. Lundberg i handskrift 1949); Svängehallar, bäck vid badstrand 1924 (W. Palmaer i S) = Rörvik, bäcken mellan radiostationen och stranden 1951 (S. Holmdahl i handskrift); N om Gottskär (K. Schöldström enligt Svenson 1928); Annebergsbäcken vid vägen Lyckan–Bränna 1952 (S. Holmdahl i GB). Identisk med Knapabäcken 1990 (se ovan). *Släp* 1894 (F. Liljedahl i LD och A. Liljedahl i GB, S och UPS); Skalvik utan årtal (S. Holmdahl i handskrift). *Vallda* S om Brandshultsåns utlopp, vid stranden 1944 och

1958 (S. Holmdahl resp F. Lundberg i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ölmevalla* Ölmanäs, insamlingar mellan 1954 och 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Carum carvi – kummin

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Vid stora Landsvägen imellan Karup och Skottorp. På mager gräsmark i Hasslöfs trägård, annars sällsynt'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kummin har förmodligen införts oavsiktligt av människan för länge sedan men också förvildats och naturaliserats från odling i äldre tid. Den ljusälskande och sannolikt kvävegynnade arten växer vanligen på frisk mark, t ex naturbetesmarker, kraftigt kvävegödslade betesmarker och fleråriga vallar. Ganska ofta ser man den emellertid också på torrare mark som gårdsplaner, ladugårdsbackar, vägrenar, järnvägsområden och andra ruderatmarker.

Kummin är ursprunglig i mellersta och södra Europa samt Ryssland.

205 rutor (92 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Caucalis platycarpos ssp. **platycarpos** – piggkörvel

Först uppgiven av Nordström 1908 under namnet *C. daucoides* från *Halmstad* på barlast 1906–07. Belägg från 1906 i S.

Piggkörvel, som härstammar från mellersta, södra och östra Europa samt västra Asien, har tillfälligt uppträtt några gånger i landskapet. I Sverige uppmärksammades den första gången i början av 1800-talet.

Aktuella fynd saknas. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; barlast 1911 (T. Paulson i S). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1911 och 1912 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924 resp S. Svenson i LD) samt 1936 (C. Blom i GB, LD, S och UPS). *Slöinge* Berte kvarn 1912 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* (S. Johnson enligt Svenson 1928).

Chaerophyllum temulum – hårkörvel

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Sår sig i Hasslövs Trägård').

Hårkörvel är troligen endast tillfällig i landskapet. Den finns närmast i Skåne och Danmark där den växer i lövskogar, bryn, snår och på renar.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra delen.

Halmstad *Oskarström* järnvägsstationen (5C 0f 13 19) spårområdet 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Kungsbacka** *Fjärås* Må (6B 5g 10 24) trädgårdsogräs 1990 (ÅR, JK herbarium, bekräftad av T. Elfström).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. *Våxtorp* Vindrarp. *Ö. Karup* (båda Theorin 1865). **Halmstad** *Halmstad* Frennarp 1866 (F. Elmqvist i LD).

Cicuta virosa var. **virosa** – sprängört

Först uppgiven av Montin 1766 från *Halmstad* i fiskedammar. Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Den ursprungliga men kulturgynnade sprängörten (fig 42) växer, oftast enstaka eller i mindre grupper, vid naturligt näringsrika/ganska näringsrika eller av människan gödda och förorenade vatten. Några gånger är den också funnen i näringsfattiga men kulturpåverkade myrgölar. Vanligen växer den just utanför eller på yttersta kanten av gungfly vid å-, damm- och sjöstränder. Sänkta sjöar, strandgölar, strandkärr, diken, märgelgravar och fuktig ruderatmark är exempel på mindre vanliga växtplatser.

Hela växten är mycket giftig för både människor och kreatur.

Sprängörten ökar i utbredning och frekvens.

Karta 242. 56 rutor (25 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden. I de senare områdena är arten i stor utsträckning bunden till de stora åarna. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Conium maculatum – odört

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Vid Laholm, der Slottet stått och på Hasslöfs kyrkogård. Äfven tagen vid Tjärby Tingshus').

Odört växer främst på tånggödslade havsstränder och på starkt kulturpåverkad mark i anslutning till äldre bebyggelse.

Växten infördes troligen oavsiktligt till vårt land av människan redan under förhistorisk tid (Hjelmqvist 1955). Under medeltiden odlades den som medicinalväxt. Arten härstammar från Medelhavsområdet och västra Asien.

Odört har under 1900-talet blivit allt sällsyntare på kulturståndorter medan den fortfarande håller ställningarna som havsstrandsväxt.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 243. 9 rutor (4 %). Ganska sällsynt i kusttrakter från Varberg och norrut. Arten är inte rapporterad från den södra hälften av landskapet sedan början av 1900-talet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Varberg *Lindberg* Balgö (5B 8g 38 05) sandig/stenig strand 1988 (KG). *Stråvalla* nära Löftaåstranden, bland vass 1988 (BH, ÅR). *Varberg* Fästningen (5B 7g 18 40) fästningsvallen 1990 (IL). Känd sedan 1924 (se nedan). *Värö* NO om Gråkullen (6B 0f 02 37) ruderatmark 1990 (IL); Skarviksudd, intaget till Ringhals kärnkraftverk, några ex 1992 (UU); Ustö (6B 1f 34 05) vik i NV 1989 (UU). **Kungsbacka** *Landa* Vassbäck (6B 2f 22 42) tångvallar vid stranden 1989 (JJ, JK). *Onsala* Malön, flerstädes, t ex vid 6B 2d 35 40, rikligt i tångvall 1989 (JK), känd sedan 1912 (se nedan); Råö (6B 3d 48 12) tångvall 1990 (JJ). *Släp* Norra Hosholmen (6B 6d 07 03) tångpåverkad blockstrand 1989 (UU); Kalven (6B 6d 18 21) tångpåverkad blockstrand 1987–89 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv*, *Laholm* och *Tjärby* se primäruppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Åstorp 1896 (N. Sylvén i LD); vid "Sista styvern" [avhämtningsställe för öl och läskedrycker vid Dragvägen] 1918 (Ahlfvengren i S); Lotshyddan och Slottsmöllan (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala 1876 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1928 (S. Svenson i LD). *Ljungby* 1890 (J. Wallmark i UME). *Stafsinge* strax S om järnvägskorsningen vid Lis mejeri, vägkant 1975 (SU). *Årstad* Heberg 1906 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Grimeton* (Bexell 1817–19). *Lindberg* Getterön (Sieurin 1844). *Varberg* Fästningen (Ahlfvengren 1924), ännu på 1980-talet (se ovan); vägkant 1917 (V. Åhlund i S). *Värö* Knallskär i Vendelsöfjorden (Sieurin 1844). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm 1884 (J. A. Gabrielsson i UPS). *Kungsbacka* (K. Schöldström enligt Svenson 1928); 1920 (A. Levan i LD); vid järnvägen N om stationen 1934 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Onsala* Gottskär 1899 (J. P. Melchersson i LD); vid gästgivaregården (Ahlfvengren 1924); Malön, massvis på tångdy 1912 (Ahlfvengren 1924); 1934 (F. Lundberg i GB). Ännu 1989 (se ovan). *Släp* (Areschoug 1836). *Älvsåker* banvallen S om Annebergs station 1934 (F. Lundberg i GB). *Ölmevalla* 250 m NO om Örmanäs säteri, avfallsplats 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Coriandrum sativum – koriander

Ett gammalt lokalnamn från *Harplinge* är *skäktefes* [*skäkta* = vägglus]. Vägglöss har en karakteristisk lukt.

Först uppgiven av Hartman 1858 från trakten mellan Kungsbacka och Vallda baserat på uppgift av C. J. Lindeberg.

Koriander är en sedan gammalt odlad kryddväxt som härstammar från östra Medelhavsområdet och västra Asien.

Aktuella uppgifter saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* barlastplats vid Lotshuset 1906 (K. B. Nordström i S under namnet *Apium ammi*, bestämd av E. Asplund 1929). *Harplinge* Plönninge, trädgård (E. Ardell och B. Johansson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** se primäruppgift. *Onsala* 1862 och 1863 (E. A. Trana i GB, LD, UME och UPS resp S och UPS).

Daucus carota ssp. **carota** – vildmorot

Först uppgiven av Wahlenberg 1824 utan lokaluppgift men med angivande av det provinsiella namnet *barkenrötter*.

Vildmorot trivs på torr, glesbevuxen, kulturskapad mark – vägkanter, järnvägsområden, åkerrenar, gamla lertäkter, avfallstippar och utfyllnadsjord. Den är konkurrenssvag och flera uppgifter avser tillfälliga förekomster på jordhögar och utfyllnadsmark. Växten är i stor utsträckning spridd längs järnvägar och större vägar.

Vildmorot är oavsiktligt införd av människan, kanske redan under förhistorisk tid (Hylander 1971). Från vallodlingens början och fram till omkring 1940, då bättre frörensningsmetoder infördes, fanns den som förorening i vallfrö, delvis av utländskt ursprung (Witte 1909, v. Hofsten 1945). Det finns dock inga äldre uppgifter som tyder på att vildmorot skulle ha spelat någon roll som åkerogräs i Halland.

Karta 244. 82 rutor (37 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. Artens frekvens ökar mot söder. – Ahlfvengren (1924): allmän i slättbygden, sällsynt i den egentliga skogsbygden.

Eryngium maritimum – martorn

Först uppgiven av Fischerström 1761 som sällsynt i södra Halland. I handskrift 1747 av Leche från *Släp* Malevik. Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Martorn är ursprunglig i sanddyner och på sandfält vid havet (fig 127). De kvarvarande bestånden är små och på några lokaler finns endast enstaka eller några få individ. Ahlfvengren (1924) har följande kommentar till en lokaluppgift från *Ö. Karup* Stensåns utlopp: "På denna lokal förekommer det enda egentliga Eryngiumbestånd av någon betydenhet i Halland, men tyvärr skattas det oförsynt av badgäster i Båstad o. Malen, vilket gjort, att beståndet synbart minskats de sista åren och mycket snart torde vara alldeles förstört, om ej snar räddning kommer i form av fridlysning." Fridlysningen kom 1938 men kunde inte rädda det aktuella beståndet, som då bestod av 66 ex (Foghammar 1945). De sista

Fig 127. Martorn *Eryngium maritimum* på sandfält vid Morups tånges fyr i Morup. – Foto Nils-Gustaf Nilsson 1978.

exemplaren försvann på 1960-talet (YJ) men 1988 fanns här åter en liten planta. Att arten också i nutiden för en tynande tillvaro i landskapet beror nog mest på den hårda förslitning av dynvegetationen som somrarnas intensiva badliv åstadkommer. Då och då kan man hitta mindre plantor men de brukar inte klara sig någon längre tid. Även inom reservat kan hot dyka upp – genom nötkreaturstramp höll ett större bestånd på att spolieras för några år sedan. Djuren tycks ha sparkat upp plantorna för att komma åt rötterna.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

7 rutor (3 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på sandiga havsstränder.

Laholm *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand (4C 2d 03 44) sanddyner, 1 liten planta 1988 (YJ). Känd sedan slutet av 1700-talet (se nedan). **Halmstad** *Halmstad* Hagön (4C 6e 12 20) i mitten av ett stabiliserat dynbälte, 1 ex 1983 (B. Carlsson, bekräftad av KG). Upptäckt 1978 (se nedan). **Falkenberg** *Eftra* Långasand (5C 1a 00 41) sandig havsstrand 1980 (I. Nordin) samt vid 5C 0a 48 42 sandig havsstrand, 1 liten planta 1980 (NGN). *Morup* Morups tånge, nära fyren (5B 3i 08 01) sandstrand, stort bestånd 1979 och senare (NGN). Känd sedan 1920-talet (se nedan). **Varberg** *Värö* Lahall, Trollaviken (5B 9g 41 04) dynområde 1989 (IL), känd sedan 1960-talet (se nedan); Älmö (6B 2f 00 36) sydöstra stranden 1994 (ELj).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* 1891 (P. Söderberg i LD) samt *Laholm* och *Skummeslöv* spridd utmed stranden till Lagans mynning (Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* stranden vid Stensåns mynning, åtskilliga uppgifter och insamlingar från senare delen av 1700-talet (Osbeck 1788) till 1960-talet (YJ). Ännu 1988 (se ovan). **Halmstad** *Eldsberga* (Theorin 1865); Laxviken 1866 (F. Elmqvist i LD); Gullbrannareservatet (Roos 1958) och i slutet av 1960-talet, utgången i början av 70-talet (Johansson 1972). *Halmstad* se äldsta belägg, 1914 (Ahlfvengren 1924); sparsamt på sandiga havsstränder (Söderberg 1929); Hagön, N om Fylleåns mynning, 1 ex 1978 (B. Carlsson). Kvar 1983 (se ovan). *Harplinge* Lynga 1886 (E. Ardell i LD); Haverdalsreservatet (Nordin 1936); troligen = Villshärad, havsstranden 1937 (L. E. Norrgren herbarium). *Snöstorp* Fylleåns utlopp (Neuman 1884). Kvar till senare delen av 1920-talet (Wiger 1950). *Söndrum* 1895 (S. Svenson i LD); vid stenhuggerierna 1873 (Neuman i S). *Trönninge* flera uppgifter och insamlingar från Påarp/Laxvik mellan 1862 (E. Lyttkens i LD) till 1950-talet (Hallenborg 1959). **Falkenberg** *Eftra* Suseåns utlopp 1948–1952 (B. Peterson anteckningar). *Morup* fyren (Medin enligt Ahlfvengren 1924); Tången (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); syd fyren 1928 (S. Gustavson i GB) och 1978 (I. Nordin i GB).

244. Vildmorot *Daucus carota* ssp. *carota*.

245. Jätteloka *Heracleum mantegazzianum*.

246. Sibirisk björnloka *Heracleum sphondylium* ssp. *sibiricum*.

Ännu 1992 (se ovan). **Varberg** *Tvååker* Galtabäcksskär, "kom sommaren 1972" (Gustavsson 1975). [Förekomsten var ett misslyckat inplanteringsförsök.] *Varberg* Getterön, sandstrand 1948 (L.-L. och B. Åman i S); strax N om staden, 1 ex (Nygren 1961), kanske = Getterövägen, ca 500 m O om flygplatsen 1970-talet (SU). *Värö* Vendelsö 1914 och 1925 (A. G. Eliasson i S resp F. Lundberg i handskrift 1949); sandbukt vid Lahall, mindre bestånd (Johansson 1965 b). Ännu 1989 (se ovan). **Kungsbacka** *Frillesås* SV om Ryaberget 1949 (F. Lundberg, utgången enligt Ohlander 1969). *Onsala* Nidingen (Backman 1972). *Släp* se primäruppgifter; Särö, flera uppgifter och insamlingar från 1843 (Sieurin 1844) till 1910 (Persson 1913); Kalven (Högdahl & Sernander 1914); Skalvik, norra sidan av Långenäsudden 1952 (F. Lundberg i GB). *Ölmevalla* Ölmanäs 1896 (A. Stuxberg i GB); Örmanäs udde (Ahlfvengren 1924).

Eryngium planum – rysk martorn

Först uppgiven av Wiger 1931 från *Halmstad* hamnområdet 1930 baserat på uppgift av T. Nordström. Äldsta belägg från *Söndrum* Tylösand 1921 (E. Idström i LD).

Rysk martorn, odlad som prydnadsväxt sedan 1800-talet, är funnen förvildad på torra, sandiga/grusiga ståndorter. Den bör betraktas som tillfällig men på en lokal i *Ö. Karup* fanns den fleråriga arten i ca 40 år och i *Falkenberg* har den med avbrott funnits på en och samma plats sedan ett trettiotal år.

Rysk martorn härstammar från östra Europa och Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan slutet av 1800-talet.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Getinge* Getinge (5C 0c 32 24) P-plats 1986 (PW). *Halmstad* yttre hamnområdet (4C 6e 46 01) utfyllnadsmark 1983 (KG); Mickedala (4C 7d 27 30) grusig ruderatmark 1980 (KG). *Söndrum* Stenhuggeriet (4C 6c 39 44) grusig uppställningsplats för avfallscontainer 1985 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting, nära kraftstationen (5B 2j 30 49) grusplan vid Ätran 1992 (NGN). Känd från området sedan 1960-talet (se nedan) men syntes inte till under 1980-talet.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Malen, stranden vid Stensån 1937 (G. A. Westfeldt i UPS); dyn vid Stensån 1947 (C. I. Sahlin i UME) och 1970-talet (YJ). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift. *Söndrum* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Falkenberg* Herting, vägkanter etc, rikligt 1960-talet (NGN). Ännu 1992 (se ovan). **Kungsbacka** *Onsala* vid Gottskärs restaurang 1958 (M. Ohlander i GB). *Ölmevalla* Åsa station 1954 (Ö. Nilsson i LD).

Heracleum mantegazzianum – jätteloka

Uppgiven av Georgson 1985 men utan lokaluppgift.

Jätteloka omfattar olika former eller eventuellt tre närstående arter. Några försök att urskilja de olika typerna har inte gjorts under inventeringen.

Jätteloka, som gör skäl för namnet genom att bli 2–3 m hög och utveckla mycket stora blad och blomställningar, bildar livskraftiga bestånd på fuktig och oftast näringsrik mark. Den konkurrenskraftiga växten har framför allt etablerat sig i vissa bäckdalar på kustslätten, där den via frön sprider sig snabbt. En av de rikaste lokalerna

finns utmed ån Skintan mellan Haverdal och Harplinge (fig 128). Andra ganska vanliga ståndorter är vägdiken, åkerrenar, märgelhålekanter, utkastplatser, avfallstippar och annan ruderatmark.

Jätteloka, som härstammar från Kaukasus, introducerades som prydnadsväxt av plantskolor och fröfirmor i Sverige vid mitten av 1800-talet. När den började odlas i Halland är inte känt men den fanns i Falkenberg i museets trädgård vid Hallanäsgatan på 1950-talet (NGN). Växtens spridning i landskapet började under 1970-talet och på 80-talet ökade växten sin utbredning och frekvens kraftigt. Spridningen pågår fortfarande.

Jättelokans etablering i Sverige har väckt vissa farhågor. Genom sin storlek, snabba tillväxt och effektiva spridning tränger den undan all annan växtlighet i fältskiktet. Dessutom innehåller den ett ämne som vid kontakt med solbelyst hud kan ge smärtande hudutslag och ibland hög feber. På grund av dessa omständigheter har Naturvårdsverket sanktionerat bekämpningsåtgärder (SNV Dnr 225-6248-82). I Halland har någon samordnad bekämpning inte ägt rum men växten bekämpas kontinuerligt inom Falkenbergs stad och punktinsatser har gjorts mot större bestånd i Heberg och Vessigebro.

Karta 245. 99 rutor (44 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. Artens frekvens är högst i den södra och mellersta delen.

Heracleum sphondylium ssp. **sibiricum** – sibirisk björnloka

Arten *Heracleum sphondylium* publicerades först av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Sibirisk björnloka uppgavs först av Ahlfvengren 1924 som tämligen allmän från *Ö. Karup* till *Släp* men med tillägg av S. Svenson att den saknas i Falkenbergstrakten.

Sibirisk björnloka växer i stort sett bara på kulturmark men kan trots detta nog betraktas som ursprunglig i landskapet. Den är vanligast vid vägar och järnvägar men någon gång ser man den även på åkerrenar och bäckstränder, i naturbetesmarker och på diverse igenväxande kulturmark.

Mellanformer mellan de båda underarterna är inte ovanliga.

Karta 246. 50 rutor (22 %). Ganska vanlig i norra Halland ner till Viskan samt på kustslätten i södra Halland upp till Suseån. Saknas i övriga områden bortsett från två lokaler i Falkenbergstrakten.

Heracleum sphondylium ssp. **sphondylium** – vit björnloka

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* och *Köinge* baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg från *Falkenberg* 1901 (S. Svenson i LD). Se också sibirisk björnloka. Äldsta belägg från *Ås* utan årtal (herbarium E. Fries i UPS).

Vit björnloka har troligen införts till vårt land genom utsäde i ganska sen tid (Lagerberg 1956–58). Den växer på liknande ståndorter som sibirisk björnloka.

Trots svårigheterna att hålla isär de båda björnlokorna vill vi påstå att vit björnloka ökat i vissa delar av Halland.

Karta 247. 39 rutor (17 %). I **Laholm** och i norra delen av **Varberg** är vit björnloka ganska vanlig, men i likhet med föregående underart saknas den nästan helt i ett brett område i mellersta Halland. Saknas i **Kungsbacka**. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Hydrocotyle vulgaris – spikblad

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1756 av Tidström från *Frillesås* (Tidström 1891). Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Spikblad är ursprunglig. Den växer, ofta ganska rikligt, vid näringsfattiga sjöar, gölar och vattendrag. Vanligen finner man den i ganska gles och lågvuxen växtlighet på den övre landstranden. Den är konkurrenssvag och gynnas av växlande vattennivåer som skapar glesbevuxna ytor. Underlaget varierar från torv- till stenstränder. Dessutom förekommer spikblad i kärrkanter och på välbetade fuktängar och fukthedar.

Karta 248. 106 rutor (48 %). Ganska vanlig men med luckor i det inre av **Kungsbacka** och i helåkerbygderna på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): allmän på sjö- och åstränder.

[**Laserpitium latifolium** – spenört]

Uppgiven av Theorin 1865 ('på flera ställen i södra Halland'). Belägg från *Ö. Karup* på Hallandsåsen 1866 (F. Elmqvist i LD).

247. Vit björnloka *Heracleum sphondylium* ssp. *sphondylium*.

248. Spikblad *Hydrocotyle vulgaris*.

249. Strandloka *Ligusticum scothicum*.

Dessa uppgifter är säkert felaktiga. Inga andra botanister har rapporterat den ståtliga växten, som i vårt land har en starkt östlig utbredning. Vad gäller Elmqvists belägg har risken för etikettförväxling tidigare påpekats (se t ex flentimotej *Phleum phleoides*). Ahlfvengren (1924) ställde sig mycket tvivlande till Theorins uppgift och kände tydligen inte till Elmqvists belägg.

Levisticum officinale – libbsticka

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *Ligusticum levisticum* från *Laholm*. Belägg saknas.

Libbsticka är en gammal, odlad medicinalväxt som på senare tid kommit till heders igen, men nu som kryddväxt. Den är huvudsakligen funnen som tillfälligt förvildad på utkastplatser och intill odlingsställen.

Arten är i Sverige känd som förvildad sedan slutet av 1700-talet.

9 rutor (4 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra delen.

Laholm *Våxtorp* Yllevad, gården Söndrum (4C 0g 46 19) i hönsgård 1990 (KG). *Ö. Karup* Örlid (4C 1e 02 19) torpplats 1983 (KG). **Halmstad** *Harplinge* SV om Hansagård (4C 8b 40 49) i anslutning till utkast vid märgelhåla 1987 (KG); Nyårsåsen (4C 8c 31 42) utkastplats vid skogsväg 1980 (KG). *Snöstorp* Linnebergs gård (4C 7g 36 15) ruderatmark vid bondgård 1988 (ÅB, bekräftad av KG). *Söndrum* Östra Frösakull (4C 7c 19 27) utkast vid vägkant i tallskog 1989 (PW). **Falkenberg** *Vinberg* Tröingeberg (5C 2a 43 06) skogsbryn vid villaområde, troligen genom trädgårdsutkast 1992 (NGN). **Varberg** *Värö* (6B 0g 22 32) 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Vallda* Backa, vid matboden/postkontoret (6B 5e 30 16) i asfaltspricka vid husgrund 1995 (H. Knutsson, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* se primäruppgift. *Våxtorp* Vindrarp (Theorin 1865); Kungsbygget (Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* torp NV om Hemmeslöv (Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Breared* Attavara (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Halmstad* Öster (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Vessige* Yxsjön (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Ligusticum scothicum – strandloka

Först uppgiven av Osbeck 1788 från norra Hallands stränder. Äldsta belägg från *Söndrum* Tyludden 1700-talet (L. Montin i S).

Strandloka är ursprunglig. Den växer enstaka eller i små grupper på naket grus eller i gles vegetation på klippiga, blockiga och steniga havsstränder (fig 93) samt någon gång också på sand. Den gynnas av uppspolad tång och annat driftmaterial.

Karta 249. 26 rutor (12 %). Ganska vanlig längs kusten ner till Halmstad. Saknas på de sandiga stränderna i **Falkenberg** och, med undantag av en lokal, också i **Laholm**. – Ahlfvengren (1924): här och där på mellersta och norra Hallands havsstränder.

Lokaler söder om Halmstad. **Laholm** *Skummeslöv* vid reningsverket 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Eldsberga* udden SSO om Fågelvik (4C 5e 24 34) klippstrand med grässträngar 1980-talet (HN, bekräftad av KG).

Fig 128. Jätteloka *Heracleum mantegazzianum*. Vid ån Skintan i Harplinge. – Foto Kjell Georgson 1994.

Meum athamanticum – björnrot

Uppgiven av Ohlander 1960 från *Onsala* Enen på utkastplats 1958 enligt ex av A. Johansson. Belägg från 1958 i GB av M. Ohlander.

Björnrot odlas ibland som prydnadsväxt och har också ett förflutet som medicinalväxt. Den starkt lakritsluktande växten finns i en del gamla trädgårdar men sprider sig knappast.

Arten härstammar från bergstrakter i södra och centrala Europa. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1942.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Brattens väg (5B 2j 42 31) utkanten av en dunge, sannolikt förvildad från utkast 1985 (NGN). Lokalen senare förstörd vid byggnation.

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Myrrhis odorata – körvel

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Scandix odorata* ('På gräsvall i Hasslöfs trä- och Kålgård, der han utvidgat sig i evärdeliga tider. Brukas årligen till Kål om våren').

Körvel är en gammal krydd- och medicinalväxt som förr var mycket vanlig i odling. Den finns fortfarande kvar i en och annan äldre trädgård men växer också som förvildad i stora, täta bestånd i närheten av gårdar och byar, t ex i betesmarker, ängsfragment, fägator, vägkanter samt vid stengärdesgårdar och torpruiner.

Körvel har ökat i delar av Halland under 1900-talet.

Karta 250. 100 rutor (45 %). Vanlig i södra och mellersta Halland upp till Ätran men med en stor lucka på kustslätten kring Halmstad. Ganska sällsynt eller sällsynt i den norra delen och med allt lägre frekvens ju längre norrut man kommer. – Ahlfvengren (1924): troligen flerstädes (norra Halland?).

Oenanthe aquatica – vattenstäkra

Först publicerad av Fischerström 1761 ('Jag har ej märkt åkrar och ängar vara bekajade med några för kreaturen skadeliga örter, utom Stäkran, *Phellandrium aquat.*'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

250. Körvel *Myrrhis odorata.*

251. Vattenstäkra *Oenanthe aquatica.*

252. Palsternacka *Pastinaca sativa* ssp. *sativa.*

Vattenstäkra är ursprunglig. Den ett- till tvååriga övervattensväxten trivs i grunda, dyiga, näringsrika och ofta kulturpåverkade vatten- och kärrmiljöer. Vanligen förekommer den på ljusöppna ståndorter men ett par förekomster är kända från glesa alkärr och trädskuggade diken. Växten är giftig.

Karta 251. 14 rutor (6 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Hasslöv* N om kyrkan (4C 1f 35 22) i gamla lergravar 1980-talet (YJ). *Skummeslöv* SSO om kyrkan (4C 2e 11 40) meanderkärr 1988 (PW). *Ö. Karup* märgelgrav 1980-talet (LJ). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa (4C 5e 02 45) vattenfyllt dike i tallskog 1981, 1985 (HN herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Lindberg* gamla E 6 vid Kråkebäcken (5B 8g 36 39) dike 1991 (IL). *Varberg* Himleåns södra arm (5B 7h 48 00) avsnörd göl 1980-talet (IL). *Ås* Åskloster (5B 9g 47 33) göl i naturbetesmark 1992 (KG, IL); SO om Åsklosters gård (6B 0g 00 36) i grund vattensamling 1994 (IL). Känd från området sedan 1817 (se nedan). **Kungsbacka** *Onsala* Svensmosse–Lillemosse (6B 4e 28 09, 34 16, 36 17 och 37 12) öppna våtmarker 1980-talet (JJ, JK). *Släp* Hagryd–Dala (6B 6e 49 11 och 6B 7e 05 13) längs ån 1980-talet (UU, JOJ). *Tölö* Rolfsån (6B 5f 43 39) åstrand 1985 (JK); Söderåområdet (6B 6f 05 40, 07 27 och 09 35) våtmarksområden och stränder längs ån 1980-talet (JK). *Vallda* Svarte mosse (6B 5e 38 14) våtmarker kring mossen 1983 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; nedanför kyrkan i Stensån (Ahlfvengren 1924). *Tjärby* (Theorin 1865). *Ö. Karup* utmed Stensån; Hemmeslöv och V om kyrkan i märgelgravar (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Källsjö* Egnared utan årtal (C. Wickman i LD). **Varberg** *Lindberg* Lindhov (Fries 1817, Ahlfvengren 1924). *Träslöv* (S. Svenson enligt lappkatalog till Hård av Segerstad 1924). *Ås* Åskloster 1913 (S. Svenson i LD, Fries 1817), ännu 1992 (se ovan); Derome, bäcken O om järnvägsstationen 1950-talet (S. Holmdahl i handskrift). **Kungsbacka** *Fjärås* Gåsevadholm 1800-talet (C. J. Lindeberg i GB). *Onsala* Lundamossen 1935 (F. Lundberg i GB); Bolgen (Gillner 1953); Store mosse 1956 (S. Holmdahl i GB). *Släp* Hagryd nära kvarnen 1945 (S. Holmdahl i GB). *Tölö* bäcken från Borgås till Kungsbackaån 1911 (Ahlfvengren i GB och S); Gåsevadholm 1917 (G. Erdtman i S) och 1925 (W. Palmaer i S). *Vallda* Svartemosse 1918 (A. Levan i LD); Kärremosse 1949 (H. Knutsson herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand) och 1969 (SU).

Oenanthe fistulosa – pipstäkra

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti igenvuxna dammar mellan Halmstads slätt och stranden'). Belägg utan årtal i S.

Pipstäkra är, med ett undantag (se *Laholm* nedan), inte funnen i landskapet under 1900-talet och är med stor sannolikhet utgången. De halländska växtplatserna utgjordes av åar och dammar. Tänkbara orsaker till försvinnandet kan vara torrläggningar, kanalisering av vattendragen och minskat strandbete som lett till igenväxning.

Växten är giftig och har i äldre tid använts som medicinalväxt.

Pipstäkra finns närmast i Skåne. Även där har den gått tillbaka (Weimarck & Weimarck 1985).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* flerstädes (Theorin 1865). *Laholm* S. Mellby 1933 (W. Palmaer i S). *Ysby* (Theorin 1865). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; utan årtal (E. Fries i UPS); 1820-talet (G. Wahlenberg i S och Hisinger 1828). *Snöstorp* Fylleån, nära vägen till Laholm 1866 (F. Elmqvist i LD). **Varberg** *Träslöv* 1863 (Lövgren i GB); i Himleån 1843 (J. Sieurin i S). *Veddige* Kullagård vid Viskan (Gabrielsson 1882).

Pastinaca sativa ssp. sativa – palsternacka

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Sår sig själv i Trägård'). Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Palsternacka är en gammal köksväxt som under 1900-talet förvildats och naturaliserats i rask takt. De vanligaste växtplatserna är vägrenar och vägslänter samt banvallar, stations- och hamnområden. Enstaka fynd har gjorts på avfallstippar och utkasthögar. Från 1800-talet finns endast ett fåtal noteringar om förvildad palsternacka, dels från Varberg, dels från Halmstadstrakten.

Karta 252. 61 rutor (27 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden. I stor utsträckning bunden till järnvägar, större vägar och tätorter. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Pastinaca sativa ssp. sylvestris – vildpalsternacka

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Halmstad* havsstrand 1913 (J. Berggren i S) och i *Falkenberg* 1942 (E. Lindh i SBT).

Vildpalsternacka, en inhemsk eller sedan länge naturaliserad underart, omfattar former med starkare behåring än palsternacka ssp. *sativa* (Weimarck 1963).

Växten är inte uppmärksammad under inventeringen.

Petroselinum segetum – höstpersilja

Ny för landskapet och Sverige.

Höstpersilja liknar inte vanlig persilja utan har mångpariga blad och små, vita till rödlätta blomflockar. Arten är tvåårig och senblommande, på den halländska lokalen i oktober. 1987 uppträdde den i *Vinberg* som tillfälligt trädgårdsogräs bland persilja, säkert inkommen som fröförorening. Den är hemmahörande i västra Europa.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* Tröingeberg, Vidablicksv. 25 (5B 2j 46 47) trädgårdsland 1987 (NGN i LD, bekräftad av T. Karlsson).

Peucedanum ostruthium – mästerrot

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Imperatoria ostruthium* ('Sprider sig i Hasslöfs Trägård och utrotar andra växter').

Mästerrot bildar täta bestånd av växlande storlek på frisk mark i närheten av äldre bebyggelse och torpplatser. De vanligaste växtplatserna är vägdiken och renar samt angränsande betesmarker, ängsfragment, lövskogsbryn och gammal tomtmark. Lokalerna kan vara både solexponerade och beskuggade. I en frodig bäckravin i *Snöstorp* vid 4C 8e 00 44 finns en naturaliserad förekomst.

I de flesta bestånd brukar åtminstone några blommande stjälkar utvecklas varje år. Fröna utvecklas dock inte och beståndens tillväxt sker vegetativt. Växten ätes inte av betande djur.

Mästerrot, som härstammar från Alperna, är en medeltida krydd- och medicinalväxt som från början användes mot mänskliga in- och utvärteskrämpor, mot troll och oknytt och kanske även som afrodisiakum. Senare fick den sin främsta användning mot boskapssjukdomar (Nyman 1867, Hultén 1985, Svedjemyr 1989). Odlingen i Sverige upphörde sannolikt under 1800-talet men några förekomster i äldre, halländska trädgårdar tyder på att arten i någon mån kan ha odlats ända in på 1900-talet. Från tiden före 1950 finns endast ett fåtal uppgifter och insamlingar från Halland, vilket kan bero på att växten uppfattats som odlad och därför inte rapporterats eller samlats.

De i många fall mycket gamla mästerrotsbestånden bör betraktas som levande, botaniska fornminnen och skall naturligtvis vårdas och skyddas därefter.

Karta 253. 42 rutor (19 %). Ganska vanlig i mellersta Hallands skogsbygd, i övrigt sällsynt. Saknas nästan helt på kustslätten. Växtens bundenhet till skogstrakter tycks gälla även i andra landskap (Julin 1961). – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Fjärås* Dagsnäs, kvarstående vid torpruin 1980 (JK). *Idala* Vrå, kvarstående vid torpruin 1985 (JK).

Peucedanum palustre – kärrsilja

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Selinum palustre* men utan lokaluppgift.

253. Mästerrot *Peucedanum ostruthium*.

254. Krussilja *Selinum carvifolia*.

255. Rödkörvel *Torilis japonica*.

Kärrsilja är ursprunglig. Den växer främst i kärr, ofta gungflyartade, i kärr- och fuktängar samt på stränder vid sjöar och vattendrag. Mindre vanliga växtplatser är alkärr/alsumpskogar, igenvuxna torvgravar och diken.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Pimpinella major – stor bockrot

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Galgbergets västra sida. Belägg i GB från 1910.

Stor bockrot har sannolikt aldrig varit bofast i Halland. De fåtaliga uppgifterna tycks avse tillfälliga kulturmarksförekomster.

De närmaste växtplatserna finns i NV Skåne, där arten växer i näringsrika lövskogar och på fuktig gräsmark (Weimarck & Weimarck 1985).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellbystrand, vid S. Kustvägen 3 (4C 3e 45 43) tomtmark 1983 (A. Larsson i herbarium YJ).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Mellbystrand 1942 (E. Lindh i SBT). **Halmstad** se primäruppgift. **Varberg** *Stråvalla* Källedala 1949 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* 500 m SV om Asserlunds gård (Nilsson 1966 a).

[Uppgiften hos Neuman (1896) från *Stafsinge* nära kyrkan var baserad på ett belägg av *P. saxifraga* från 1896 (Neuman i LD, ombestämt av KG 1993).]

Pimpinella saxifraga ssp. **saxifraga** – bockrot

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet (L. Montin i S).

Bockrot är sannolikt ursprunglig. Den är emellertid starkt kulturgynnad och växer främst på torra, solexponerade kulturståndorter, t ex naturbetesmarker, renar, åkervägar, bryn, grustag, vägkanter, järnvägsområden och liknande ruderatmark.

204 rutor (91 %). Vanlig men med något lägre frekvens i mellersta Hallands skogsbygd. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sanicula europaea – sårläka

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('I Hasslöfs Bokskog på Hallands Ås').

Sårläka är ursprunglig. Den växer sparsamt på frisk, näringsrik mark i ädellövskog.

Arten är starkt hotad och samtliga växtplatser bör undantas från kraftig gallring, slutavverkning och trädslagsbyte från löv till barr.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning (4C 1f 16 14) bokskog, sparsamt 1980-talet (YJ). Känd från området sedan 1788 (se primäruppgift). *Ö. Karup* 900 m SO om Korröds mölla (4C 1d 26 34) lövblandskog vid bäcken 1980-talet (YJ). Känd från området sedan 1916 (se nedan). **Kungsbacka** *Fjärås* Dagsnäs (6B 5i 37 17) rik lövsluttning mot sjön 1980 (JK). Känd sedan 1949 (se nedan). *Frillesås* mellan Sandklev och Glamsjön t ex vid 6B 2h 29 49, grönstenspåverkad mark i lövblandskog 1987 (JK). En av växtplatserna kalavverkades (5:3-skog) och granplanterades 1991 och 1992. *Släp* Nordanskog (6B 6d 24 30) fuktig ädellövskog med tallinslag 1988 (JK, UU). Känd sedan 1849 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift; 1823 och 1926 (E. Fries i UPS resp J. Wiger i S); Hallandsås mot Röhög 1842 (C. J. Nordquist i UPS); öster om skogsvägen mellan Kärr och Tjuvhult, 300 m från Tjuvhults åkrar (Y. Johansson i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* Lyadalen 1916 (Ahlfvengren i S). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* V om gården Dagsnäs 1949 (F. Lundberg i GB). Ännu 1980 (se ovan). *Idala* [intill] landsvägen vid Hornsjöns västsida, 1,5 km från landsvägen i norr 1967 och 1968 (M. Ohlander i GB). *Släp* Särö, uppgifter och insamlingar mellan 1849 (Lindeberg 1850) och 1961 (S. Holmdahl i GB). Ännu 1988 (se ovan). *Tölö* Gåsevadholm 1884 (J. A. Gabrielsson i UPS). *Vallda* Lövås (A. Levan enligt Ahlfvengren 1924).

Scandix pecten-veneris – nålkörvel

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* på barlast 1894 baserat på uppgifter av G. Tillman och S. Svenson. Belägg från samma lokal och år av P. Söderberg i S.

En tillfällig förekomst av en gammal, sannolikt kalkgynnad kulturmarksväxt. I Sverige är den klassad som akut hotad och är numera bofast endast på Öland och Gotland (Aronsson m fl 1995).

Selinum carvifolia – krussilja

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *Angelica carvifolia* ('Vanlig mellan busksnår på fuktiga ängar mellan Nissan och Ätran, mellan Falkenberg och Slöinge, nära Halmstad mot Sperlingsholm samt i *Snöstorp* vid Marbäck').

Krussilja är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer oftast i mindre grupper på näringsrik, ganska ljusöppen mark. De vanligaste ståndorterna är igenväxande ängs- och naturbetesmarker, ofta vid sjöar och vattendrag, men också vid havet, där den dessutom kan ingå i klippsträndernas mosaik av obetad, strandängsliknande vegetation. Andra typiska ståndorter är väg- och åkerrenar samt lövbryn.

Karta 254. 80 rutor (36 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

[**Seseli libanotis** – säfferot]

I UPS finns ett ex från *Varberg* insamlat 1937 av K. F. Hillström. Uppgifter om ståndort och andra förhållanden saknas. Odlad? Etikettförväxling?

Säfferot är en kalkgynnad art med huvudsakligen östlig utbredning.

[**Silaum silaus** – ängssilja]

Felaktigt uppgiven som tillfällig i landskapet (Aronsson m fl 1995).

Sium latifolium – vattenmärke

Först uppgiven av Osbeck 1788 som sällsynt men utan lokaluppgift.

Vattenmärke är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer sparsamt som övervattensväxt i näringsrika åar och märgelhålor.

7 rutor (3 %). Sällsynt på kustslätten i landskapets södra hälft. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* Gullbranna, Genevadsåns V strand (4C 5e 17 39) 1983 (HN, bekräftad av KG); Magnilund (4C 5f 29 03) märgelhåla 1982 (GM, bekräftad av KG). *Harplinge* biflöde till Skintan vid Harplingehus (4C 8b 47 43) rikligt 1987 (PW); sammanflödet av Skintan och Stockabäcken (4C 9b 03 39) 1987 (PW). **Falkenberg** *Eftra* Ugglarps kvarn (5C 0a 16 45) bäckutlopp 1980-talet (URP). Känd sedan 1975 (se nedan). **Varberg** *Tvååker* Galtabäck (5B 5h 3- 3-) bäcken O om E 6 1986 (MT); Hermanslycke (5B 5i 17 23) i ån Törlan 1980-talet (IL); Ängarna (5B 5i 31 15) Tvååkers kanal 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1825 (E. Fries i UPS). *Harplinge* 1886 (E. Ardell i LD); Haverdal bro (Ahlfvengren 1924). *Söndrum* (P. Hallberg enligt Ahlfvengren 1924); Möllegårdsbäcken (Wiger 1926); Långenäsuddens strandäng (Sjögren 1954). **Falkenberg** *Eftra* bäckutloppet vid Ugglarps kvarn 1975 (NGN). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Varberg** *Dagsås* Öströö 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878). *Lindberg* ån [Munkån] SO om Tofta (Erdtman 1925 a). *Sibbarp* 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878). *Träslöv* vid Apelviken (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Varberg* Apelviken 1894 (G. Colliander i GB). **Kungsbacka** norra Halland (Fries 1817).

Torilis japonica – rödkörvel

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Tordylium anthriscus* ('Sår sig i Hasslöfs trägård').

Rödkörvel är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I norra Halland växer den främst i steniga buskmarker vid havet samt i rasbranter. I övriga delar av landskapet är den huvudsakligen

bunden till kulturmark, främst vägkanter och järnvägsområden men även lövbryn, trädgårdsland, gårdsplaner och avfallstippar.

Karta 255. 43 rutor (19 %). Ganska vanlig på kustslätten samt i övergångsbygden i den norra tredjedelen av landskapet. Saknas nästan helt i övrigt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Torilis nodosa – knutkörvel

Uppgiven av Lyttkens 1885 från *Snöstorp* Nydala 1884, ett ex bland schlesisk klöver. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg från 1885 i S.

Knutkörvel är ursprunglig i södra och västra Europa.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Turgenia latifolia – stickkörvel

Först uppgiven av Nordström 1908 från *Halmstad* 1904–07. Belägg från *Halmstad* 1905 (J. Kay & Ahlfvengren i S) samt på en ruderatplats ej långt från lasarettet 1906 (K. B. Nordström i S). Även samlad i *Falkenberg* valskvarnen 1912 (S. Svenson i LD och S).

Stickkörvel, som uppträdde tillfälligt i Halland under några år i början av 1900-talet, härstammar från mellersta och östra Europa och Asien. Det första svenska fyndet gjordes 1899.

Ericaceae – ljungväxter

Andromeda polifolia – rosling

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Hasslöv* torvgrav 1700-talet (P. Osbeck i S).

Rosling är ursprunglig. Den växer rikligt på mossar och i många typer av fattigkärr.

179 rutor (80 %). Vanlig utom i kustnära trakter, där arten saknas på grund av brist på lämpliga biotoper. En avvikande växtplats fanns dock i *Landa* Vassbäck vid 6B 2f 20 41, fuktstråk på ljungheden cirka 80 m från havsstranden, en planta 1973 (TE). – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Arctostaphylos uva-ursi – mjölon

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Arbutus uva ursi* men utan lokaluppgift.

Mjölon är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i utbredda mattor på torr, ljusexponerad mark – tallbevuxna rullstensåsar och moränkullar, hävdad ljungmark, kraftledningsgator, väg- och banvallsslänter samt i anslutning till grus- och sandtäkter. Mindre vanliga ståndorter är klapperstensfält vid havet samt hällmarker.

Karta 256. 86 rutor (39 %). Ganska vanlig i södra och mellersta delen upp till Ätran men med en stor, svårförklarad lucka i nordvästra **Halmstad** och sydöstra **Falkenberg**. Arten är inte funnen i **Varberg** och i **Kungsbacka** finns endast två kända lokaler. Den nordvästra gränsen för artens utbredningsområde har i stort sett haft samma läge åtminstone sedan 1900-talets början (jfr Ahlfvengren 1924). – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i södra Halland, i övrigt troligen sällsynt.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Släp* Malevik (6B 7d 03 32) 1980-talet (IE, CB). *Ölmevalla* N om Iglasjön (6B 3g 29 36) öppen hällmark 1985 (JK).

Calluna vulgaris – ljung

En gammal namnform som lever kvar sedan dansktiden är *lyng*. Särskilt storvuxna exemplar kallades förr *stagalyng* eller *ståkalyng*. Från *Hishult* och *Knäred* är det skämtsamma *smålandsklöver* känt.

Först uppgiven av Richardson 1752–53 från flera socknar, bl a *Ränneslöv* ('Hela denna socken ligger å slät och magert fält merendels med ljung överväxt'). På Felterus' karta från 1652 är ljungmark inritad på några platser i södra Halland. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Ljung är ursprunglig men kulturgynnad. Den är de näringsfattiga och sura markernas växt framför andra. Den växer både torrt och fuktigt och är ofta dominerande på mossar, hedar, hällmarker, bergryggar och torra, exponerade vägslänter i skogstrakter. Även i glesa skogar är ljung ett viktigt inslag. Den är dock ljuskrävande och försvinner om skogen sluter sig. Växten är betes- och slåttertolerant samt starkt brandgynnad (fig 54, 55).

Vitblommig ljung är ganska vanlig.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Chimaphila umbellata – ryl

Först publicerad av Th. M. Fries 1857 från *Halmstad* under namnet *Pyrola umbellata* baserat på uppgift av E. P. Fries. Sannolikt avsåg uppgiften en lokal vid Sperlingsholm varifrån ett belägg utan årtal finns (E. P. Fries i UPS).

I handskrift 1789 av Osbeck ('Vid Småländska gränsen i Furuskog').

Några av de äldre uppgifterna, t ex från Smålandsgränsen, *Ysby* och *Lindome*, tyder på att ryl är ursprunglig i landskapet. I dag är den endast känd från två växtplatser, båda på gammal flygsandsmark i ganska gles och torr tallskog med glest fält- och bottenskikt. Till dessa lokaler har växten invandrat under 1800-talet, eftersom det var först då som flygsanden började bindas med tallplanteringar.

De båda lokalerna bör förskonas från omfattande gallring, kalavverkning och trädslagsbyte eller andra större ingrepp.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Eldsberga* Tönnersa skog (4C 4f 40 24) torr tallskog på sand 1980-talet (SEJ, RK), känd sedan 1935 (se nedan). **Falkenberg** *Eftra* NO om Långveka (5C 1a 25 37) tallskog 1979 och senare (AP, SK, bekräftad av NGN).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* 1926 (G. Larsson i LD). *Ysby* Vippentorpet 1888 (P. Gunnarsson i LD och S) och senare (Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Eldsberga* 1920 (J. Wiger i S); Tönnersa skog, vid vägen mot Snapparp 1935 (R. Collander enligt Wiger 1950), ännu på 1980-talet (se ovan); Stjärnarp, barrskog 1924 (A. Persson i LD). *Halmstad* se primäruppgifter; Frännarps skog = Furet [ibland förd till *Snöstorp*], uppgifter och insamlingar mellan 1859 (N. Svensson i LD) och 1908 (Ahlfvengren i S). Enligt Neuman (1884) utgången genom kalavverkning men tydligen fanns arten kvar inom området åtminstone till 1908. *Kvibille* 1907 (C. Nilsson enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* Sandhamn, i skogen 1947 (B. Malmgren herbarium enligt F. Lundberg i handskrift 1949). **Kungsbacka** *Lindome* Inseros, sydberg ovan gårdarna 1956 (F. Lundberg i GB).

Empetrum nigrum ssp. **hermaphroditum** – nordkråkbär

Först uppgiven av Arwidsson 1943 under namnet *E. hermaphroditum* från *Söndrum* dyner vid Tylösand 1937 enligt belägg av S. Thunmark i S, bestämt av T. Arwidsson 1938.

På den angivna lokalen växer rikligt med kråkbär men trots ivrigt letande har vi inte kunnat finna något nordkråkbär.

Inga andra fynd är kända från landskapet.

Nordkråkbär växer allmänt i norra Sverige ner till en linje från Gästrikland–Värmland. Under senare tid har man gjort flera fynd söder om denna linje, bl a vid Östersjökusten i norra Småland och vid Vänerkusten i Västergötland samt i Bohuslän (Danielsson 1988, Janson 1989).

Empetrum nigrum ssp. **nigrum** – kråkbär

Ett gammalt lokalnamn från *Lindome* är *kråkling*.

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Kråkeris (Empetrum) färgar Citrongult'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kråkbär är en ursprunglig växt. Vanliga biotoper är högmossarnas tallbevuxna kantzoner, torra tallskogar på fastmark, sumpskogar och kärr, ljung- och klipphedar samt havssträndernas sandhedar och äldre dynbälten. Då och då växer den på block och större stenar.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Erica tetralix – klockljung

Ett äldre namn från *Harplinge* är *bjällelyng* [bjälla = klocka]. Även namnet *kopattar* är känt från landskapet. Det sistnämnda också använt om getrams *Polygonatum odoratum* och käringtand *Lotus corniculatus*.

Först publicerad av Montin 1766 ('Tävlar i myckenhet med gemena Ljunget på många ställen'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Klockljung är ursprunglig. I likhet med ljung *Calluna vulgaris* är den bunden till de magra och sura markerna. Den kräver dock högre markfuktighet och växer främst, och oftast rikligt, på mossar, fukthedar och i vissa fattigkärr. I Sverige har arten en starkt sydvästlig utbredning.

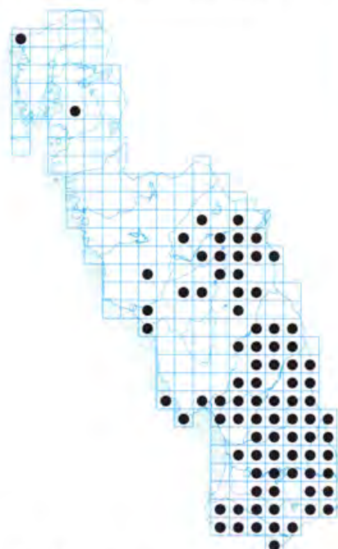
Vitblommig klockljung är ganska sällsynt.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Moneses uniflora – ögonpyrola

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Vid småländska gränsen i Furuskogar').

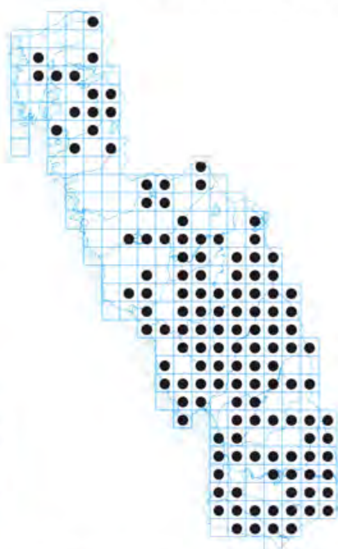
Osbecks uppgift om ögonpyrola i östra Hallands tallskogar tyder på ursprunglighet. Till de nutida växtplatserna i kustområdets tallskogar på gammal flygsandsmark har arten däremot invandrat efter planteringarna på 1800-talet. Ståndorterna framgår av lokaluppräkningen nedan.

256. Mjölon *Arctostaphylos uva-ursi.*

257. Tallört *Monotropa hypopitys* ssp. *hypopitys.*

258. Björkpyrola *Orthilia secunda.*

Ögonpyrola är hotad genom att den förekommer på så få lokaler. Dessa bör skyddas från kalavverkning, omfattande gallringar, trädslagsbyte och andra större ingrepp.

6 rutor (3 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Skummeslöv* strandskogen nära reningsverket 1980-talet (TJn). *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand (4C 2d 02 45) sandig tallskog 1980-talet (YJ). Känd sedan 1880-talet (se nedan). **Halmstad** *Breared* Alenäsreservatet (Arnström & Åhrén 1979). *Söndrum* Norra Frösakull (4C 7c 26 09) torr, luckig tallskog med glest fältskikt, flera mindre grupper 1980 och senare (BL, bekräftad av KG). Känd från området sedan 1953 (se nedan). **Falkenberg** *Eftra* Vesslunda (5C 1a 25 40) torr, gles tallskog med sparsamt fältskikt 1986 (E. och M. Rehnström, bekräftad av KG). Känd sedan 1954 (se nedan). *Fagered* Fulhult (5C 9d 02 17) skogsväg 1990 (K. G. Johansson, bekräftad av NGN). **Kungsbacka** *Vallda* Råhagen (6B 5e 42 02) vid bäck i sandig skogsmark 1983 (I. Nordvall), 1989 (GSg, RP).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* Skottorps furuplantering (Theorin 1865 och H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). Förgäves eftersökt av Neuman (1884). *Ö. Karup* strandplanteringen vid Stensåns utlopp (Neuman 1884). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* Frännarp, tallskog 1860 och 1862 (I. Lyttkens i S resp E. Lyttkens i LD) samt utan årtal (P. Hallberg i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). Utgången på grund av kalavverkning (Neuman 1884). *Snöstorp* Skedala 1864 (A. Lyttkens i S). *Söndrum* Frösakull, i strandskogen nära en rännil 1953 (YJ). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Falkenberg** *Eftra* Vesslunda, tallskog 1954 (E. och F. Rehnström i LD). Ännu 1986 (se ovan). *Gunnarp* Fegen (Svenson 1928). **Varberg** *Värö* Backa i skogsdunge på 1940-talet (Johansson 1964). **Kungsbacka** *Kungsbacka* 1905 (V. F. Olsson i S). *Släp* Särö (C. J. Lindeberg enligt Wallin 1858).

Monotropa hypopitys ssp. **hypophegea** – kal tallört

M. h. var. *glabra*

Först uppgiven av Wahlenberg 1824 från bokskog i Halland.

Kal tallört är ursprunglig. Den kalkgynnade växten har sannolikt alltid varit en raritet i det kalkfattiga Halland.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Östra Karup* Hemmeslövsstrand, 450 m O om Stensåns mynning (4C 2d 03 48) gles, sandig tallskog 1983 (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* stranden. *Ö. Karup* (båda K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924); strandskogen nära Stensåns mynning 1970 (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa skog, 1 km N om bron över Lagan, O om E 6, tallskog 1971 (YJ). *Söndrum* Bäckagård, furuskog nära Stenhuggeriet 1901 (G. Tillman i S). **Falkenberg** *Fagered* Lia (Ahlfvengren 1924).

Monotropa hypopitys ssp. **hypopitys** – tallört

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('En rar växt, funnen för några år sed. under et Bokträd, vid Hasslöfs qvarnbäck, på Hallands Ås').

259. Grönpyrola *Pyrola chlorantha*.

260. Klockpyrola *Pyrola media*.

261. Klotpyrola *Pyrola minor*.

Tallört är ursprunglig. Den växer i små grupper, främst i friska, men ibland också torra skogar av olika sammansättning samt i granåkrar.

Arten är oregelbunden i sitt uppträdande. Vissa år är den talrik, andra ser man den ytterst sällan.

Karta 257. 121 rutor (54 %). Ganska vanlig i hela landskapet utom i **Varberg** och södra delen av **Kungsbacka** där den är ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

En form med rosatonad färg är funnen i *Våxtorp* Hylte vid 4C 1g 09 31, ekskog, 3 ex 1989 (YJ).

Orthilia secunda – björkpyrola

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Pyrola secunda* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* utan årtal (P. Osbeck i S).

Björkpyrola är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer vanligen i små grupper i friska/blöta skogar av varierande sammansättning samt i skogskärrskanter. Ibland träffar man också på den i skogstrakternas vägdiken, på skogsvägar och banvallsslänter.

Karta 258. 133 rutor (60 %). Vanlig i den södra hälften upp till Ätran, norr därom ganska sällsynt och dessutom med en stor lucka i **Varberg**. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Pyrola chlorantha – grönpyrola

Först uppgiven av Fries 1818 som sällsynt i *Torup*.

Grönpyrola är ursprunglig. Den växer främst i gamla barrskogar med glest fältskikt och välutvecklat bottenskikt av mossor, men den är också känd från några blandskogslokaler. I likhet med flera andra pyrolaarter har också grönpyrola lyckats etablera sig i planterade tallskogar på flygsand.

Karta 259. 11 rutor (5 %). Sällsynt. Förekommer dels i skogsbygden och dels i kustområdet. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Knäred* Bassalt (4D 3a 25 22) löv/tallsluttning, ganska rikligt 1990 (PW, H. Gudmundsson). *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand, på flera platser i strandskogen, bl a vid 4C 2d 02 45 i sandig tallskog 1980-talet (YJ). Känd sedan 1965 (se nedan). **Halmstad** *Eldsberga* S om södra Tönnersa (4C 4f 40 04) i tallskog på strandvall 1980-talet (PW); Tönnersa (4C 5e 03 45) vid dike i tallskog 1980-talet (HN). *Enslöv* Djupasjöns V strand vid liten bäck (5C 1h 35 45) granskog med lövinslag 1986 (HN, bekräftad av KG). *Söndrum* Sandhamn (4C 6c 44 35) vid stig i gles tallskog, 100-tal blommande ex 1981 (KG); Görvik (4C 6c 45 29) gran/tallskog, 100-tals ex 1986 (KG). **Hylte** *Torup* Skavsjön (5C 0i 42 17) gammal, gles granskog 1983 (KG); N om Eskelsbo (5C 1i 24 21) torr skogsväg på höjd i barrskog, 1 ex 1993 (EW); Skärsjön (5C 2g 06 44) gammal granskog, sparsamt 1987 (KG). **Falkenberg** *Gunnarp* Krokhuset (5C 6g 44 37) barrskog 1987 (D. Johansson, bekräftad av NGN). **Kungsbacka** *Idala* O om Tröskesjö (6B 3i 08 40) gammal, gles barrskog 1985 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* Skottorps furuplantering (Theorin 1865). *Ysby* Vippentorpet (Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* Åsen [Hallandsåsen] 1866 (F. Elmqvist i LD); nordsidan av Stensåns mynning 1965 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Hylte** *Torup* se primäruppgift. **Falkenberg** *Skrea* Mannaberg, fuktig blandskog nära göl 1959 (NGN herbarium). **Varberg** *Veddige* Björkholm 1884 (J. A. Gabrielsson i UPS). **Kungsbacka** *Förlanda* Ö. Öxared; Rammsjöhall; 150 m N om G i Grindaliden; ca 700 m SSV om Gränshult = mellan bergen punkt 116 (samtliga O. Johansson enligt Ohlander 1967). *Idala* Tröskebäck; Texleberget (båda Ohlander 1969). *Släp* Särö (Ahlfvengren 1924), 1884 (H. Grauers i LD), 1908 (H. Persson i UPS). *Älvsåker* mot Ötjärn 1961 (I. Gunland i GB); NV om Svintjärn (V. Skarin enligt Ohlander 1966); nära gamla landsvägen mellan Gå[ä]rdsjön och Ö[r]tjärn på brant och hög västsluttning (Ohlander 1966).

Pyrola media – klockpyrola

Först uppgiven av Fries 1818 ('Här och där på hyggen').

Klockpyrola är en kulturgynnad men sannolikt ursprunglig art. Den växer på torr till frisk mark i många olika skogstyper, gärna i bryn och gläntor. I bokskog är den dock sällsynt och i granskog saknas den. En del av skogsbiotoperna har uppkommit på gammal inägomark och klockpyrola är heller inte ovanlig i mer eller mindre igenvuxna ängar, hagmarker och andra naturbetesmarker inklusive vissa kusthedar. Då och då ser man den i vägkanter och på skogsvägar. Arten är ljuskrävande och på många igenväxningslokaler finner man endast mindre grupper med ett fåtal blommande individ.

Karta 260. 88 rutor (39 %). Ganska vanlig i den södra hälften upp till Ätran samt i **Kungsbacka**. Ganska sällsynt i området däremellan och med en stor lucka i **Varberg**. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Pyrola minor – klotpyrola

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Klotpyrola är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer i mindre grupper och vanligen i ungefär samma biotoper som klockpyrola *P. media*, men oftast med rikare blomning. Ibland ser man dem även tillsammans. Arten trivs också i fuktiga/blöta miljöer där den då och då delar lokal med björkpyrola *Orthilia secunda*. Vanliga kulturståndorter är vägrenar, stigar, skogsvägar, gamla lertag, slåtterängar och övergivna, igenväxande åkerlyckor.

Karta 261. 187 rutor (84 %). Vanlig utom i **Varberg** där den är ganska vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Pyrola rotundifolia ssp. **maritima** – sandpyrola

Uppgiven av Nilsson 1963 från *Ölmevalla* nära Bråtevikens badplats på Hästholmen. Belägg i LD.

Utgången.

Följande är hämtat från Nilsson (1963): Sandpyrola ersätter vitpyrola i de västeuropeiska kustområdena. I Sverige är den endast funnen i Halland och på en lokal i västra Skåne. Växtplatsen i Ölmevalla utgjordes av en låg strandvall av sand, grus och sten som låg ca 10 m från strandlinjen och endast en halv meter över havsytan. Sandpyrolan blommade en till två veckor senare än vitpyrolan på en inlandslokal i *Gällinge*. Under de år växten observerades (1958–62) var blomningen sparsam och sporadisk.

Hos Aronsson m fl (1995) är sandpyrola placerad i kategorin försvunna.

Pyrola rotundifolia ssp. **rotundifolia** – vitpyrola

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Vitpyrola är ursprunglig. Den är funnen i rikkärr, i friska björk- och lövblandskogar, där gärna på sand i anslutning till tidvis blöta svackor, i torr, sandig tallskog samt en gång på ruderatliknande mark.

I likhet med klockpyrola *P. media* växer vitpyrola i mindre grupper som vanligen blommar sparsamt.

Karta 262. 23 rutor (10 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Rhododendron brachycarpum – fujirododendron

Uppgiven av Efvergren m fl 1994 från *Breared* naturträdgården Vargaslätten. Från planterade buskar självsår sig arten, med eller utan hybridinslag, rikligt i de närliggande gran- resp tallsluttningarna. Här växer nu åtskilliga buskar av varierande ålder och storlek.

1 ruta (1%). Mycket sällsynt.

Halmstad *Breared* Vargaslätten (4C 8h 08 22) barrskogssluttningar, förvildad (Efvergren m fl 1994).

262. Vitpyrola *Pyrola rotundifolia* ssp. *rotundifolia*.

263. Skvattram *Rhododendron tomentosum*.

264. Rödmire *Anagallis arvensis*.

Rhododendron catawbiense – parkrododendron

Publicerad av Nilsson 1966 från *Fjärås*, Tjolöholm ('Planterad flerst. Ö om slottet, arten trivs utmärkt, flera ex. är 4 m höga, genom rotslående grenar sprids arten och bildar flera större bestånd').

Parkrododendron växer fortfarande på platsen. I övrigt har vi under inventeringen inte antecknat arten.

Rhododendron tomentosum – skvattram

Ledum palustre

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('I Hishults Pastorat, der han kallas Kägra-Buske, är mäst utrotad, sedan Bönderna häraf tagit medel mot kikhostan. Men torde väl finnas på andra ställen i Hall. vid Småländske gränsen').

Skvattram är ursprunglig. Den växer vanligen enstaka eller i mindre bestånd i sumptallskogar och mossekanter samt någon gång i kärrkanter. Arten är i viss mån kulturgynnad genom att den har ganska lätt för att etablera sig på störd mark, t ex i anslutning till diken, torvtäkter och körvägar. Det största beståndet, som täcker 1750 m^2, finns i *Veinge* Göstorp vid 4C 5h 24 03 (VL).

Skvattram är i Sverige en östlig/nordlig art som kanske är under spridning västerut. Under 1900-talet har ganska många nya lokaler upptäckts i Halland.

Karta 263. 38 rutor (17 %). Ganska sällsynt i den södra skogs- och övergångsbygden upp till Nissan. Enstaka förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra Halland nära Smålandsgränsen.

Lokaler norr om Nissan. **Falkenberg** *Falkenberg* Falkenbergs mosse (5B 2j 44 15) mosse 1979 och senare (NGN). Känd sedan 1974 (se nedan). *Gällared* S. Björnåsen (5C 7c 12 43) mossekant 1980-talet (IS); Silvagärde (5C 7e 02 21) skogsväg, 5 ex 1980-talet (GK). *Krogsered* Greppered (5C 5e 39 38) skogsvägsdike 1994 (AS m fl). *Okome* Välasjö, Nordregård (5C 6c 31 48) tallmosse 1980-talet (RA); Tollsbo (5C 6c 26 39) sank grop vid väg 1980-talet (RA); N om Fagaredssjön (5C 6c 44 32) högmosse 1980-talet (RA). *Svartrå* Ängarna (5C 6b 42 46) vid liten myrgöl i f d torvtäkt, 1 ex 1980-talet (RS), lokalen nu förstörd genom grävning; Kogstorp (5C 7c 22 03) tallmosse 1980-talet (IS). **Kungsbacka** *Förlanda* SO om Hultås (6B 3i 43 37) tallmosse 1988 (JK). Känd sedan 1957 (se nedan).

Äldre uppgifter från samma område. **Falkenberg** *Falkenberg* Falkenbergs mosse 1974 (Nilsson 1975). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Gunnarp* Hunnakull I, 2–3 ex 1932 (Nordin 1941). *Krogsered* Skallekulla I, minst 3 högvuxna ex 1935 (Nordin 1941). **Varberg** *Nösslinge* Skammerhult I, 2–3 frodiga ex 1933 (Nordin 1941). **Kungsbacka** *Förlanda* Givared 1948 (O. Johansson i GB), ej återfunnen på 1960-talet (Ohlander 1967); 400 m SO om Hultås gård = Stickås 1957 och 1966 (O. Johansson resp M. Ohlander i GB). Ännu 1988 (se ovan). *Lindome* 300 m N om Råsjön 1961 (S. Kvist i GB).

[**Vaccinium microcarpum** – dvärgtranbär]

Först uppgiven av Neuman 1896 från *Kvibille* och *Söndrum*. Enligt Holmberg (1922) är det fråga om hungerformer av tranbär. Söderberg (1929) uppger arten från

Halmstad, Västra och Östra stranden. Belägg saknas och uppgifterna är knappast trovärdiga.

Vaccinium myrtillus – blåbär

Äldre lokalnamn är *slöndren*, *klönjen* och *klyngen*.

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Som de [getterna] ej äro matgranne, få de här äfven hålla till godo ljung, måssa, blåbärs-ved, enris o.s.v.'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Blåbär är en ursprunglig art. Den trivs bäst i halvskugga på frisk mark med sur markreaktion och god genomluftning men klarar förvisso att växa även under andra betingelser. Arten är beståndsbildande i många olika skogstyper, på hedar, i klippterräng, enbusk- och hagmarker, igenväxande naturbetesmarker samt i myrkanter. Ganska ofta ser man hur blåbärsris bildar en bård utmed stengärdesgårdar och runt odlingsrösen.

I granåkrar letar man förgäves efter blåbärsris eftersom det inte överlever kalavverkning, markberedning och granplantering. Inte ens när träden efter 60–80 år är avverkningsmogna har blåbäret återvänt.

Efterhand som granåkrarna tagit över en allt större del av landskapet har goda blåbärsmarker blivit sällsyntare. Även kvävenedfallet påverkar blåbärsriset negativt genom att det gynnar de konkurrerande gräsen.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): mycket allmän.

Vaccinium oxycoccos – tranbär

Först uppgiven av Fabricius 1779 från området mellan Ö. Karup och Hasslöv.

Tranbär är en ursprunglig art. Den växer rikligt på mossar, i tallsumpskogar och många kärrtyper.

211 rutor (95 %). Mycket vanlig men saknas i några rutor i kusttrakterna eftersom där inte finns lämpliga växtplatser. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Vaccinium uliginosum – odon

Äldre provinsnamn är *blaubugar* [blåbukar], *slinnor*, *slinner* och *fyllebär*.

Först uppgiven av Linné 1755 (indirekt genom att han anger det halländska namnet *slinnor* för arten). Fischerström (1761) upger att växten "färgar både ylle och Linne violett".

Odon är en ursprunglig art. Den växer enstaka eller oftast i mindre bestånd i högmossarnas kantzoner, i tall-, björk- och blandsumpskogar, i tallskogar på flygsand samt i fuktstråk i andra skogstyper. Även näringsfattiga sjöstränder, vissa kärr, klipp- och fukthedar samt naturbetesmarker, som kan vara ganska torra, är vanliga biotoper.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Vaccinium vitis-idaea – lingon

Ett vanligt namn i Halland är *krösen* eller *kröser*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Lingon är en ursprunglig växt. Den bildar vanligen vidsträckta bestånd på torr, ganska ljusöppen mark i tallskogar och utgör dessutom ett viktigt inslag på tuvor i högmossar och kärr. Arten är kulturgynnad och växer rikligt på hävdade ljunghedar och i gamla, enbuskdominerade betesmarker, i kraftledningsgator och på slänter utmed vägar och järnvägar.

Åtskilliga goda lingonmarker har under de senaste årtiondena förstörts på grund av igenväxning, kalavverkning, markberedning och gran/tallplantering. Lingonriset missgynnas av kvävenedfallet genom att detta gynnar de konkurrerande gräsen.

Mogna lingon kan någon sällsynt gång vara vita eller rödstrimmiga.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Primulaceae – viveväxter

Anagallis arvensis – rödmire

Först publicerad av Osbeck 1788 ('Uti Åkrar och vid gärdesgårdar i Hasslöf'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Rödmire är ursprunglig på sandiga/grusiga havsstränder. Den är emellertid starkt kulturgynnad och växer främst i åkerkanter och trädgårds-

Fig 129. Knutört *Anagallis minima*. Grötvik i Söndrum. – Foto Gösta Mjörnman 1984.

land, på vägkanter, jordhögar och glesbevuxna ruderatmarker.

Karta 264. 53 rutor (24 %). Ganska vanlig i hela kustområdet, sällsynt i nordvästra **Falkenberg**. Saknas i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): här och där utefter kusten, tämligen sällsynt längre in i landet.

Den blåblommiga *A. arvensis* f. *azurea* är uppgiven av Svenson (1928) från *Stafsinge* Hässlås, baserat på uppgift av C. Bliding. Enligt marginalanteckning i Blidings tjänsteexemplar av *Hallands Växter* hittades växten av eleven Stina Svensson 1926 och 1927.

Anagallis minima – knutört

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Hasslöfs å, imellan bron och Menlösa. Osbeck'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S) och *Våxtorp* Menlösa 1700-talet (L. Montin i S).

Knutört (fig 129) är ursprunglig. Den ettåriga, konkurrenssvaga växten trivs bäst på glesbevuxen, grusig jord som blir ordentligt genomfuktad under vår och försommar. De vanligaste biotoperna är strandängar och klippstränder vid havet där den diminutiva örten växer intill stenar, vid stigar, i erosionsgropar samt på hällytor med ett tunt jordlager och gärna en viss översilning. Andra typiska växtplatser är fuktiga bottnar i gamla stenbrott och grustag. Från sötvattensstränder finns några äldre fynd (se nedan).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 265. 23 rutor (10 %). Ganska vanlig utmed kusten med undantag av sandområdena i södra och mellersta Halland, där arten inte är funnen. – Av Ahlfvengren (1924) uppgiven som förekommande här och där i kusttrakten, mera sällsynt inåt landet.

En ganska säker besökslokal finns i *Trönninge* Steglebacken (4C 6e 05 19) klipphällar med tunt jordlager.

Inlandslokal. **Falkenberg** *Stafsinge* V om Månsgård (5B 3j 12 31) f d grustag 1991 (NGN).

Äldre inlandslokaler. **Laholm** *Hasslöv* 1700-talet (Osbeck i S). *Laholm* Eka sjö, grusig strand 1962 (KG). *Våxtorp* Menlösa, åstrand 1700-talet (Montin i S). **Var-**

berg *Lindberg–Valinge* norra sidan av Bönarpesjön. *Nösslinge* kyrkan vid sjöstranden (båda Ahlfvengren 1924). *Tvååker* prästgården (Hisinger 1828). *Veddige* Hornsjön, vid högvattenlinjen, ca 700 m NO om Björkholm 1969 (M. Ohlander i GB, Ohlander 1971).

Androsace septentrionalis – grusviva

Först uppgiven av Svenson 1928 från *Falkenberg* 1926 i klövervall baserat på uppgift av C. Bliding.

Grusviva är sannolikt en sent inkommen växt. Den ettåriga, kalkgynnade arten är idag känd från två växtplatser, en strandhed och ett grusigt ruderatområde med industrispår. På den förstnämnda lokalen har arten funnits åtminstone sedan 1960-talet och får där anses som bofast.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand (4C 2d 03 44) dynhed 1985 (YJ). Känd sedan 1965 (se nedan). **Halmstad** *Halmstad* hamnen (4C 6d 49 43) grusig mark vid industrispår 1986 (JEC, AH). Belägg från 1988 i KG herbarium. Ännu 1992.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* strandhed på norra sidan av Stensåns mynning 1965 (YJ i GB). Ännu 1985 (se ovan). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift.

Glaux maritima – strandkrypa

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *G. marina* från Aarup [för oss okänd plats]. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Strandkrypa är ursprunglig. Den växer rikligt och mattbildande på havsstrandängar men också, fast mindre ymnigt, på blockströndernas sand- och grusfläckar.

42 rutor (19 %). Vanlig längs hela kusten. – Ahlfvengren (1924): allmän efter stranden.

Hottonia palustris – vattenblink

Ett äldre namn från *Harplinge* är *vannröllika* [*vann* = vatten].

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Millefolium aquaticum speciosum* från ett kärr i Augurp [Ågarp i *Vapnö*?].

Vattenblink är ursprunglig men kulturgynnad. Arten, som är en undervattensväxt med blomställningen ovan vattnet, bildar vanligen täta bestånd på ringa djup i naturligt näringsrika eller gödda, stillastående eller sakta rinnande vatten. Vanliga växtplatser är skyddade vikar och mer eller mindre avsnörda gölar vid sjöar och vattendrag, dammar, märgelhålor, kärrpölar och diken.

Karta 266. 39 rutor (17 %). Ganska vanlig i de större vattendragen. I övrigt ganska sällsynt på kustslätten och sällsynt eller utan förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): här och där men ej bekant från nordligaste Halland.

[**Lysimachia nemorum** – skogslysing]

En kollekt från *Ljungby* utan årtal (A. Åström i UME) måste ifrågasättas. Se kommentar under månviol *Lunaria rediviva*.

Skogslysing finns närmast i Skåne och Danmark där den växer i fuktiga ädellövskogar.

Lysimachia nummularia – penningblad

Först publicerad av Fries 1817 från *Hasslöv* ('I fuktiga lundar, mest i södra H.'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Penningblad är en vanlig prydnadsväxt som lätt förvildas. Ibland är den naturaliserad, så t ex utmed Viskans stränder i både betad och obetad vegetation. Arten växer både torrt och fuktigt, ljust och skuggigt och uppträder på en rad olika, mer eller mindre kulturpåverkade ståndorter. Den är vanligast i vägkanter och tomtgränser men är också rapporterad från fuktig lövblandskog, betesmarker, stränder vid sött och salt vatten, märgelhålekanter, grustag och jordhögar. På många växtplatser finns spår av utkast.

Penningblad utbildar ytterst sällan kapslar men sprider sig lätt med rotslående skottdelar, bl a genom vattentransport (Dahlgren 1922, Sernander 1901). Den har ökat kraftigt under senare delen av 1900-talet.

Karta 267. 91 rutor (41 %). Ganska vanlig i hela landskapet. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Lysimachia punctata – praktlysing

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Värö* Sunvära, dike utanför trädgård 1926 (W. Palmaer i S).

Praktlysing är en allmänt odlad prydnadsväxt som lätt förvildas i anslutning till trädgårdar och utkastplatser. Den växer i täta bestånd, främst i vägdiken och på vildvuxna gräsmarker vid bebyggelse.

265. Knutört *Anagallis minima*.

266. Vattenblink *Hottonia palustris*.

267. Penningblad *Lysimachia nummularia*.

Arten, som härstammar från sydöstra Europa och Asien, infördes till Sverige på 1800-talet och beskrevs som vildväxande första gången 1870.

Växten sprider sig nu ganska snabbt i landskapet.

40 rutor (18 %). Ganska sällsynt men med lokaler fördelade över hela landskapet.

Äldre uppgifter. **Varberg** *Värö* Sunvära, dike utanför trädgård 1926 och 1929 (W. Palmaer i S); vid väg strax intill L:a Sunvära 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i GB).

Lysimachia thyrsiflora – topplösa

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Topplösa är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i mer eller mindre täta bestånd på fuktig till blöt mark eller på grunt vatten i både näringsrika och näringsfattiga områden. Arten är vanlig vid vattendrag, sjöar och småvatten samt i många fuktiga skogar, sumpskogar, kärr av olika utseende, fuktängar och diken.

211 rutor (95 %). Mycket vanlig men med något lägre frekvens på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Lysimachia vulgaris – strandlysing

Äldre lokalnamn från *Harplinge* är *gulla* och *bäckagulla*. Från *Värö* är *gula gossar* känt.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Strandlysing är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer beståndsbildande på mineraljordsstränder vid sjöar och vattendrag, i kärr och fuktängar, alkärr och fuktiga lövskogar. Den är också vanlig i starkt kulturpåverkade miljöer som försumpade åkrar, betesmarker samt åker- och vägdiken.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Primula elatior – lundviva

Uppgiven av Elfström 1971 från *Ölmevalla* Örmanäshalvön som förvildad i trädgård.

Växten fanns kvar 1994, men nu allt mer "uppblandad" genom korsning med gullviva *P. veris* (TE).

Ursprungliga lundviveförekomster finns närmast i Skåne och Danmark. Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

268. Gullviva *Primula veris*.

269. Trift *Armeria maritima*.

270. Marrisp *Limonium vulgare* var. *vulgare*.

Primula farinosa – majviva

Först publicerad av Montin 1766 ('På en sumpig skogsäng uppå Hallands ås'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från Hallandsås 1700-talet (L. Montin i S).

Majviva är en kalk- och hävdgynnad art som sannolikt varit bofast i Halland. Den har dock inte observerats i landskapet under de senaste 200 åren. Förutom Montin och Fischerström är det endast Osbeck (1788) som noterat arten: "I Hishults Soken vid Sjöbo Säteri, i en Äng vid Sjön."

Majviva växer närmast i norra Skåne och i Västergötlands kalkområden.

Primula veris – gullviva

Äldre lokalnamn är *premlavé* [förvrängning av det latinska namnet] från *Knäred* samt flera dialektformer av *nyckelband* och *nyckelblomster* från olika socknar. *Majblåmster* är känt från *Lindome*.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Gullviva är numera sällsynt som ursprungligt vildväxande. Enligt äldre källor, t ex Neuman (1884) och Ahlfvengren (1924) förekom arten sällsynt i de södra och norra delarna. I södra Halland känner vi den idag endast som förvildad, medan däremot flertalet förekomster i den norra delen ger intryck av ursprunglighet.

Ett antal tillfälliga förekomster av gullviva mellan 1868–71 på "ängar eller gropar" i omedelbar närhet av vägen mellan Halmstad och Fyllebro samt i Skedalatrakten ges av Neuman (1884) följande förklaring: "Troligen föreligger här ett intressant exempel på växternas spridning genom menniskans tillhjelp. När i förra tider bönderna från södra Småland med sina timmerlass togo dessa vägar till Halmstad, medförde de hö för att på hviloplatserna gifvas som foder åt dragarne. Bland höet funnos frukter och frö af *Primula officinalis*, fröna grodde sedermera och gifva oss aning om, huru egendomliga förhållandena vid växtfröns transportering ofta äro."

Idag sprids den vackra växten inte med småländskt hö utan vår tids gullvivor har, åtminstone i södra och mellersta Halland, sitt ursprung i odlade eller utplanterade exemplar. De vanligaste växtplatserna är lövdungar, vägkanter, hagmarker, ängsfragment, torpplatser och markvägar. I norra Halland finns de flesta lokalerna i naturbetesmarker och bryn samt i gles, artrik lövskog, särskilt där marken är påverkad av märgel och skalgrus. Fridlyst.

Karta 268. 70 rutor (31 %). Som ursprunglig sällsynt i norra Halland.

Äldre, sannolikt ursprungliga förekomster. **Laholm** Hallandsåsens område (Neuman 1884). *Ränneslöv* sällsynt (Bergendal 1879). *Skummeslöv* Skottorp 1907 (P. Svensson i LD). *Ysby* Uddekulla (Ekvall enligt Neuman 1884). **Falkenberg** *Fagered* Arvidstorp, naturbetesmark N om gården, ej sedd efter 1950-talet, växten försvann när man började konstgödsla (L. Johansson). **Varberg** *Varberg* Torstorp och Syllinge (I. Johansson enligt Svenson 1928). *Veddige* Kullaberg (Ohlander 1971). **Kungsbacka** *Fjärås* Baltared 1952 (F. Lundberg i GB); Bengtsered 1961 (M. Ohlander i GB); Rossared (Erdtman 1925 a) = V om viken vid säteribyggnaden och ca 400 m SO om denna; Fixsjöns SV-ände nära landsvägen; Gåsevadholm, flerstädes söderut vid ån (samtliga Ohlander 1965 a); Dal vid "Ljusa lyckan" (Holmdahl 1953). *Kungsbacka* (Holmdahl 1953). *Lindome* Dunsered, strax O om Kimmersbo gård och 200 m N därom (Ohlander 1963). *Släp* Särö, insamlingar mellan 1893 (S. Magnusson i GB) och 1933 (T. Backlund i GB); Brandshult (Ahlfvengren 1924); Stocken (G. Samuelsson enligt Ahlfvengren 1924); Kulekärrsberget och Ö. Hagryd samt N om Maleviks hållplats (H. Johansson enligt Hård av Segerstad 1927); efter vägen vid Prästbron (Holmdahl 1953); Gundal, 500 m O om Brunndal 1950-talet (S. Holmdahl i handskrift); 300 m NNO om Bångsbo gård (Gillner 1974). *Tölö* Skårby (Ahlfvengren 1924); Tölö by, nära stora landsvägen, söderut 1951; S om Dalen, nära Hjälmeskulla 1961 (båda F. Lundberg i GB); Arendal 1953 (S. Holmdahl i handskrift); Gåsevadholm; Hamra (båda Holmdahl 1953); nära bäck mot Stensjö-Hjälm mot öster 1961; skogsbryn NO om Gåsevadholms gård 1961 (båda M. Ohlander i GB). *Vallda* Ulvåsen (Ahlfvengren 1924); Vallda dalar i ekskogsområde (Holmdahl 1954); runt Svartemossen, 700 m VSV om kyrkan (Gillner 1974). *Älvsåker* Kussered (Hård av Segerstad 1927); Hjälmared, åbrinken nära landsvägen 1960 (M. Ohlander i GB); i ådalen ca 600 m S om kyrkan; vid Dalabäcken; Ramberg och Frebo (samtliga Ohlander 1966).

Primula vulgaris – jordviva

Uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm: [1] 150 m SO, [2] 500 m NO och [3] 400 m O om slottet (på den första lokalen mycket riklig och fullt naturaliserad men på samtliga sannolikt förvildad). Belägg från 1955, 1959 och 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Jordviva är bofast. På lokal 1 sågs den senast under 1980-talet. På lokal 3 förekommer den ännu rikligt men huvudsakligen i grindstugans trädgård.

Jordviva finns närmast i Danmark där den växer i lövskogar.

Hos Aronsson m fl (1995) är jordviva klassificerad som försvunnen. Den har tidigare funnits på Kullaberg i Skåne.

1 ruta (1%). Mycket sällsynt.

Fig 130. Marrisp *Limonium vulgare* var. *vulgare*. V. Sanddamm i Värö. – Foto Ingvar Lenfors 1985.

Trientalis europaea – skogsstjärna

Ibland användes även det i många andra landskap vanliga namnet *duvkulla*, t ex i *Ullared, Källsjö* och *Fagered*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Skogsstjärna är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer både torrt och fuktigt i löv-, barr- och blandskogar samt i igenväxande hagmarker, ibland även i kärr och fuktängar.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

En form med rosa blommor är uppgiven från *Getinge* Fröllinge och *Askome* Askomeberg vid Överås (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Plumbaginaceae – triftväxter

Armeria maritima – trift

Ett äldre lokalnamn är *strandnellika* [strandnejlika]. I *Morup* och *Stafsinge* har triften kallats *strandpilt*.

Först uppgiven av Montin 1766 ('Allmän på strand-ängar; icke heller sällsynt in i landet').

Trift är en mångformig art med ett flertal beskrivna varieteter och former. Se t ex Neuman & Ahlfvengren (1901) och Ahlfvengren (1924). Numera urskiljer man flera underarter, av vilka backtrift ssp. *elongata*, med sydligt kontinental utbredning och strandtrift ssp. *maritima*, som är atlantisk, finns i landskapet. De har vanligen inte hållits isär under inventeringen.

Trift är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer rikligt och ibland dominerande på sandiga strandängar/strandhedar, både betade och obetade. Dominansen blir särskilt påtaglig under blomningstiden i maj, då otaliga rosafärgade triftblommor lyser upp de i övrigt ganska färglösa strandmarkerna (fig 73). Även senare under sommaren och långt in på hösten kan man dock finna enstaka blommande exemplar. Växten gynnas av en måttlig översandning. Vid havet växer triften också på klippstränder samt i kustbergens skrevor och sprickor. I landskapets inre ser man den allt oftare i vägkanternas grussträngar. Vanligen är det då fråga om backtrift ssp. *elongata* men även strandtrift ssp. *maritima* är någon gång funnen långt in i landskapet, t ex i Knäred, drygt 2 mil från kusten. Utmed långa sträckor av vissa kustnära vägar, t ex E 6 och dess äldre sträckningar, växer trift, och även gulkämpar *Plantago maritima*, i mer eller mindre sammanhängande, täta bestånd. I *Fagered* vid gården Skogen vid 5C 9d 05 09 finns en avvikande inlandslokal, hällmark vid vägen (NGN).

Spridningen längs vägarna är numera mycket påtaglig, även i inlandet. Utmed nya vägsträckor brukar växten visa sig bara några år efter det att vägen anlagts.

Karta 269. 88 rutor (39 %). Mycket vanlig i hela kustområdet, sällsynt i landskapets inre. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän utmed kusten men även förekommande långt in i landet och där tämligen sällsynt.

Limonium humile – bohusmarrisp

Först uppgiven av Hultén 1950 från Onsalahalvön som en prick [?] på en utbredningskarta, sannolikt baserat på ett belägg från *Onsala* 1897 (S. Svenson i S och GB, bestämningen bekräftad av T. Elfström och E. Ljungstrand).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Bohusmarrispen finns i Bohuslän och NV Skåne samt på de danska öarna och i sydligaste Norge.

Limonium vulgare var. **hallandicum** – hallandsmarrisp

Först uppgiven av Neuman 1897 under namnet *Statice scanica* var. *hallandica* från *Onsala* Gottskär. Belägg från 1895 i LD. Ett flertal insamlingar från denna lokal gjordes sedan fram till 1923 (W. Palmaer i S). Okontrollerade belägg finns från *Släp* Särö 1900 och 1901 (S. E. Almquist resp G. Höög i LD).

Hallandsmarrispen, som sannolikt är utgången, är fridlyst i Hallands län. Varieteten beskrevs av Neuman (1897) från den halländska lokalen, men författaren nämner att han sett exemplar, som han inte tvekar att hänföra till var. *hallandica*, från Rödby och Haansö vid Nakskov på Lolland samt från Föhr, Sylt och Lanngevooge vid Nordsjökusten. Varieteten är dock inte upptagen i Hansen (1981) eller Rothmaler (1976).

Limonium vulgare var. **vulgare** – marrisp

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Släp* Särö 1922 enligt belägg av H. Fries i LD och S. Äldsta belägg från *Varberg* 1830–50 (J. Mathesius i UPS).

Marrisp växer i bestånd av växlande storlek på tidvis översvämmade havsstrandängar (fig 99), på blockstränder och bland klappersten samt i klippspringor som överspolas vid högvatten (fig 130).

Marrisp, som är sydvästlig med nordgräns i Bohuslän, tycks i Halland ha etablerat sig först i den norra delen under 1800-talet. Under 1900-talet har den upptäckts på flera lokaler allt längre mot söder och finns nu ner till gränsen mellan **Falkenberg** och **Halmstad**. Kanske utbredningsluckan mellan Skåne och norra Halland håller på att fyllas igen.

Hos Aronsson m fl (1995) är marrisp klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 270. 11 rutor (5 %). Sällsynt utmed kusten ner till *Eftra*.

Falkenberg *Eftra* Glassvik (4C 9b 42 00) strandäng, ett litet bestånd 1986 (KG). *Morup* Rön (5B 3h 13 49) strandäng 1979 och senare, sprider sig (NGN). Känd sedan 1940-talet (se nedan). **Varberg** *Träslöv* Rödskär i NV (5B 6g 21 39) strandäng med grova block 1980-talet (C. G. Gabrielsson). *Varberg* Getterön, Lilla Näs (5B 7g 22 23) stenig strandäng 1980-talet (IL). Känd från Getterön sedan 1961 (se nedan). *Värö* Ö. Sanddamm (5B 9f 40 40) klippspringa 1980-talet (IL); udden V om Bua hamn (6B 0f 22 15) storblockig strand, ca 15 m från vattenbrynet 1994 (IL). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, västudden 1980 och senare samt N om dammen 1982 och senare (Unger 1992); Lunnö (6B 3d 45 32) översilad strandäng 1990 (JJ); Svängehallar (6B 4d 19 20) översilad strandäng

1990 (JJ); Malö (6B 2d 35 34, 39 26) längs öns sydsida, några stora bestånd 1988 (SH). *Vallda* Valldahemmet (6B 4d 38 18) havsstrandäng 1994 (GSg); Grundsund (6B 5d 02 13) havsstrandäng 1994 (GSg); Sandö (6B 5d 42 29, 45 33, 46 39 och 47 35) saltängar 1990 (GT, IB, LSa). Känd från området sedan 1941 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Morup* Rön, slutet av 1940-talet (H. Benson). Ännu på 1990-talet (se ovan). **Varberg** *Varberg* se äldsta belägg; Getterön, stenstrand 1961 (B. Åman i S). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Onsala* Råö, lilla viken 1951 (C. Skottsberg i GB). *Släp* Särö, flera insamlingar och uppgifter mellan 1899 (G. Höög i S) och 1923 (A. Ekberg i GB). *Vallda* Vallda Sandö 1941 (C. Skottsberg i GB), 1952 (C. A. Torén resp O. Sandberg i UME), 1953 (Ö. Nilsson i LD) och 1975 (G. Svensson i GB). I området ännu 1990 (se ovan).

Oleaceae – syrenväxter

Forsythia × intermedia – hybridforsythia

Tidigare ej publicerad.

Hybridforsythia, som är en hybrid mellan de ostasiatiska arterna *F. suspensa* och *F. viridissima*, är en vanlig prydnadsbuske. I Halland är den funnen tillfälligt förvildad.

2 rutor (1 %) men troligen inte alltid rapporterad under inventeringen.

Falkenberg *Eftra* Ugglarp (5C 0b 46 02) skogsbryn/vägkant i sommarstugeområde, förvildad 1994 (NGN herbarium, bekräftad av B. Aldén); kyrkbyn (5C 1b 21 28) sluttning O om landsvägen 1994 (NGN herbarium, bekräftad av B. Aldén).

Fraxinus excelsior – ask

Först publicerad av Fischerström 1761 men utan lokaluppgift. Omnämnd 1723 på en lantmäterikarta från *Veddige* (Malmström 1939).

Ask är ursprunglig. Plantor och unga träd är mycket skuggtåliga medan vuxna askar är ljuskrävande. Asken trivs bäst på frisk till fuktig, näringsrik mark, särskilt i sluttningar med rörligt grundvatten, men den kan också växa ganska torrt, t ex i grönstensbranter och på kulturståndorter. Särskilt förr i tiden planterades ask vid gårdar, på kyrkogårdar och utmed vägar. I dag planteras den ibland i mindre bestånd för virkesproduktion. Asken självsår sig lätt på fuktig, mullrik mark där den ofta bildar täta slybestånd.

Asklöv användes förr som djurfoder och fortfarande kan man se gamla träd som präglats av hamling.

217 rutor (97%). Mycket vanlig men med färre förekomster per ruta i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Ligustrum vulgare – liguster

Ett gammalt lokalnamn från *Stamnared* är *agustiboske*. Ordets första del är en omvandling av *liguster* (Vide 1966).

Först uppgiven av Fries 1817 från *Övraby* Sperlingsholm, nära Nissan [sannolikt förvildad].

Liguster, som är inhemsk i Bohuslän och vid Vänern, kan förmodligen vara ursprunglig på någon enstaka lokal även i norra Halland. Exempel på naturliga ståndorter är bergsskrevor samt buskage och strandsnår i klippterräng. Till en del av dessa lokaler kan arten ha spritts med fåglar från odlade exemplar. Liguster odlas som häckväxt och förvildas lätt med frön via fågelspridning och vegetativt från utkast.

27 rutor (12 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt förvildad.

Lokaler för sannolikt ursprungliga förekomster. **Kungsbacka** *Onsala* Råö (6B 3d 49 27) havsstrandssnår vid bergknalle 1992 (UU). Kanske identisk med Onsala 1945 (se nedan). *Ölmevalla* Ramnaflåg (6B 3g 33 40) vid sydbrant långt från bebyggelse 1980 (BH).

Funnen förvildad i följande rutor. 4C 3i, 4h, 5e, 5h, 6c, 7b, 8c, 9b, 5B 2j, 7g, 5C 3a, 4b, 5b, 6b, 6B 0g, 3f, 4e, 4f, 5e, 5g, 6d, 6e, 6f, 7d och 7f.

Lokal för sannolikt ursprunglig, äldre förekomst. **Kungsbacka** *Onsala* Råö, strandsnår 1945 (C. Skottsberg i GB). Upptäckt av H. Wijk (Magnusson 1946). Kanske identisk med Onsala 1992 (se ovan).

Syringa vulgaris – syren

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 som kvarstående på övergivna boplatser. Theorin (1865) anger den som allmän i trädgårdar. Äldsta belägg från *Halmstad* 1868 (A. Lagergren i LD).

Syren odlas allmänt och kan kvarstå länge på ödetomter och torpplatser. Enstaka buskar eller mindre grupper i betesmarker, vid stengärdesgårdar, på åkerrenar och vid vägar ger ibland intryck av att vara självspridda.

Syren, som härstammar från Balkan, har odlats länge i Sverige och är känd som förvildad sedan 1840.

201 rutor (90 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): allmänt odlad, någon gång fortlevande många år på övergivna boplatser.

271. Kustarun *Centaurium littorale* var. *littorale*.

272. Dvärgarun *Centaurium pulchellum*.

273. Klockgentiana *Gentiana pneumonanthe*.

Gentianaceae – gentianaväxter

Centaurium erythraea var. **erythraea** – flockarun

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *Erythraea centaurium* från *Tjärby* på en ö i Tjärby sjö 1880. Vid arkeologiska undersökningar 1982 i vallgraven (kvarteret Karl XI) i Halmstad påträffades frön av flockarun i lager som daterats till 1600/1700-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Om man bortser från de subfossila fröna finns i Halland endast fyra fynd av flockarun, alla äldre och sannolikt från tillfälliga förekomster. Osbeck, Bexell och Fries anger arten utan belägg från norra Hallands stränder. Enligt Ahlfvengren (1924) är uppgifterna helt säkert grundade på bredbladiga former av kustarun.

Den kalk- och slåttergynnade växten förekommer huvudsakligen i sydöstra Sverige från Skåne till Södermanland.

Hos Aronsson m fl (1995) är flockarun klassificerad som sårbar.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Tjärby* se primäruppgift. **Halmstad** *Snöstorp* Villmanstrand 1914 (F. Afzelius i LD). *Söndrum* 1959 (E. Wieslander i S, bekräftad av A.-L. Jerbo 1983). **Varberg** *Torpa* Kärradal 1933 (G. Holm i LD).

Centaurium littorale var. littorale – kustarun

Först uppgiven av Fries 1814 men utan lokaluppgift.

Kustarun är ursprunglig. Den växer på obetade och betade havsstrandängar med lågvuxet och vanligen av salttåg dominerat fältskikt.

Karta 271. 31 rutor (14 %). Vanlig på kustavsnitt med strandängar. Saknas i stort sett på sanddominerade stränder i södra och mellersta Halland. – Ahlfvengren (1924): efter stranden här och där.

Centaurium pulchellum – dvärgarun

Först uppgiven av Fries 1814 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Varberg* 1811 (E. Fries i UPS).

Dvärgarun är ursprunglig. Den växer på liknande ståndorter som kustarun *C. littorale* var. *littorale* och ofta tillsammans med denna. Enligt några äldre uppgifter har den också funnits på inlandslokaler, men på sådana växtplatser är den inte sedd sedan 1917.

Karta 272. 25 rutor (11 %). Vanlig på kustavsnitt med strandängar. Sällsynt eller utan förekomster på sanddominerade stränder i södra och mellersta Halland. – Ahlfvengren (1924): efter stranden här och där. Sällsynt ini landet.

Inlandslokaler. **Varberg** *Veddige* 1917 (F. Svalander i GB). **Kungsbacka** *Tölö* Borgås 1911 (Ahlfvengren i S).

Gentiana asclepiadea – knippgentiana

Publicerad av Efvergren m fl 1994 som förvildad i *Breared* naturträdgården Vargaslätten. Belägg från 1994 (KG herbarium).

Knippgentiana är en flerårig prydnadsväxt som härstammar från bergsskogar i centrala och södra Europa samt Mindre Asien. På Vargaslätten, där den funnits i odling i flera decennier, frösår den sig rikligt. Den har även spritts till naturlig blandskogsvegetation utanför själva trädgården.

Gentiana pneumonanthe – klockgentiana

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Pneumonanthe* från *Morup*.

Klockgentiana är ursprunglig på flacka mineraljordsstränder vid näringsfattiga sjöar samt längs bäck- och åstränder i myrrika skogstrakter. Där växer den i fukthedsvegetation bland främst pors *Myrica gale* och blåtåtel *Molinia caerulea*. Arten är emellertid betes- och brandgynnad och fuktiga naturbetesmarker, både vid havet och i inlandet, brukar hysa individrika förekomster. Landskapets rikaste lokal är dock en obetad fukthed vid havet, som från och till hävdas genom bränning.

Klockgentiana har i likhet med övriga gentianor gått tillbaka under 1900-talet, men inte i samma katastrofala omfattning som dessa. Många växtplatser i jordbruksbygder har utplånats genom torrläggning och uppodling, igenväxning/plantering samt byggverksamhet.

Rikare klockgentianalokaler bör skyddas och hävdas på lämpligt sätt, dvs främst genom kreatursbete och utan att gödslas. Även bränning kan i vissa fall vara lämpligt.

Den sällsynta alkonblåvingen *Maculinea alcon*, som är bunden till klockgentiana för äggläggning och tidig larvutveckling, finns på några av landskapets individrikaste växtplatser för klockgentiana.

Karta 273. 60 rutor (27 %). Ganska vanlig vid kusten i mellersta delen samt i det myrdominerade området i sydost. I övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Gentianella amarella – ängsgentiana

Först uppgiven av Montin 1766 ('Allmän på sumpiga ängar i S. Halland').

Ängsgentiana är en gammal, hävdberoende art. Trots Montins frekvensuppgift från södra Halland (se ovan) har den tvååriga växten förmodligen varit sällsynt i landskapet under mycket lång tid. Varken Osbeck, Fries, Neuman eller Ahlfvengren har egna observationer av den. Med undantag av en uppgift från 1972 har arten inte rapporterats eller samlats sedan 1929 och den kan betraktas som utgången. Orsakerna till försvinnandet är svåra att fastställa, men eftersom ängsgentianan är beroende av välhävdad, naturlig ängs- och betesmark har den svårt att klara sig i ett landskap, som är så starkt präglat av rationellt jordbruk som det halländska.

Hos Aronsson m fl (1995) är ängsgentiana klassificerad som hänsynskrävande.

Angående förekomst av tidigblommande ängsgentiana var. *lingulata* och senblommande var. *amarella*, finns endast ett fåtal uppgifter (se nedan).

Äldre uppgifter. G. amarella. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). *Hishult* Skogsgård 1929 (A. Sellén i YJ herbarium). *Ysby* (Theorin 1865). **Falkenberg** *Falkenberg* Visperdalen 1898 (J. Sedelius i GB). **Varberg** *Värö* O om Sallebacka, fuktig gräsmark på sluttande, något stenbunden havsstrand 1972 (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Släp* Särö 1863 och 1886 (A. E. Trana i LD och S resp O. Wijk i GB); Särö Västerskog 1910 (E. Hjertman i GB).

Var. *amarella.* **Falkenberg** *Eftra* Hanarp (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Var. *lingulata.* **Kungsbacka** *Släp* Klevs allmänning (Persson 1913). *Tölö* Kolla hed (A. Ekberg enligt Svenson 1928). *Vallda* Sandö 1920 (A. Levan i LD).

Gentianella campestris ssp. **baltica** – kustgentiana

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 baserat på uppgifter av S. Svenson från *Falkenberg* vid epidemisjukhuset, *Skrea* vid Backagård, *Stafsinge* vid Arvidstorp och Falkagård, *Träslöv* mellan kyrkan och Traneberg samt *Vinberg* vid Tröinge. Äldsta belägg från *Tölö* Björkeris 1890 (E. Rodhe i GB). Flera av ovanstående uppgifter är belagda (se nedan).

Kustgentiana är en gammal, hävdberoende växt. Den ettåriga, ljusälskande och oregelbundet uppträdande gentianan har minskat kraftigt under 1900-talet och idag finns den endast på ett fåtal betade havsstrandängar och kusthedar. Tidigare växte den även i slåtter- och naturbetesmarker långt från kusten, men här och på de flesta kustlokaler har den försvunnit som en följd av igenväxning orsakad av upphörd slåtter och betesgång. Andra orsaker till minskningen är byggverksamhet och omvandling av naturbetesmarker till intensivt gödslade kulturbeten.

Kustgentianan är starkt hotad och de återstående lokalerna bör hållas under observation och skötselplaner upprättas.

Hos Aronsson m fl (1995) är kustgentiana klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 274. 2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där i mellersta och norra Halland (troligen i hela provinsen).

Falkenberg *Eftra* Stensjö (5C 0b 05 03) i anslutning till markväg över betad strandhed 1981 och senare (NGN, URP). Inte årsviss. Känd sedan 1971 (se nedan). **Kungsbacka** *Onsala* Sönnerbergen (6B 3d 13 31) betad torräng 1981 (JK, LA).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Knebildstorp (Wiger 1929). *Harplinge* Bökesgård (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Gullbrandstorp, riklig (Wiger 1931). *Steninge* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* 1922 (K. Anderberg i GB); Eketånga 1920 (T. Nordström i S); Stenhuggeriet (Wiger 1926). **Falkenberg** *Eftra* Ugglarp 1912 (S. Svenson i LD och S); Stensjö, betad strandhed 1971 (NGN). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Falkenberg* se primäruppgifter; 1906 (S. Svenson i LD, S och UPS). *Morup* flerstädes (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Skrea* se primäruppgifter; 1895 (C. Bengtsson i LD); flerstädes (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Stafsinge* se primäruppgifter; 1910 och 1924 (S. Svenson i GB resp B. Holmgren i LD och S); Hässlås (Ahlfvengren 1924). *Vinberg* se primäruppgifter. *Årstad* Heberg (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Sibbarp* Åstad (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Träslöv* se primäruppgifter. *Tvååker* Ås (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Galtabäck (Peterson 1947 a). *Varberg* 1909 (A. O. Olsson i GB, S och UPS); efter vägen till Jonstaka (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Getterön (Peterson 1947 a). *Värö* Biskopshagen (Svenson 1928); Backa 1916 (F. Lundberg i S). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm 1909 (E. Hjertman i GB); 1000 m V om slottet; 1400 m V om slottet (båda Nilsson 1966 a). *Frillesås* V. Kärret 1958 (F. Lundberg enligt Ohlander 1969).*Gällinge* Gällinge by, nära vägskälet vid gamla landsvägens mynning 1960 (M. Ohlander i GB). *Lindome* Sintorp; Lyckan (båda A. Ekberg enligt Svenson 1928); Långeslätt 1957; 1 km NO om Sandsjöbacka 1958; väg mot Hummelkärr vid mosse 1962; 1 km SSO om Sagsjön i mossekant 1962 (samtliga M. Ohlander i GB); Lisskulla mot bäck; 700 m S om elverket nära Lisskulla; Hummelkärrs gård; SO om Råsjön (samtliga Ohlander 1963). *Onsala* 1912 (B. Lundström i LD); S om Gubbekulla 1931 och Skällared 1935 (båda F. Lundberg i handskrift 1949); Stejla, Draget 1929 (W. Palmaer i S); syd Knapegården, strandäng 1922 (G. Degelius i GB och B. Nilsson i S). *Släp* Kyvik; Särö (båda Svenson 1928); Klevs allmänning 1942 (S. Holmdahl i GB). *Tölö* se äldsta belägg; 1 km SSO om Våxlöfs by 1960, 1961 (M. Ohlander i GB). *Vallda* Rödeviken 1940 (H. Knutsson herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand); Lervik 1946 (F. Lundberg i GB). *Älvsåker* S om Havredal vid ödeställe 1956 (F. Lundberg i GB); nära Lindås; Kyrkotorp; mellan Hjälmared och Agnsjön (samtliga F. Lundberg enligt Ohlander 1966); nära Kroksjötorp, vid landsvägen 1965 (M. Ohlander i GB). *Ölmevalla* 1902 (E. Bolger i S); Örmanäs 1913 (S. Svenson i LD); Hästholmen 1954 och 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Gentianella campestris ssp. **campestris** – fältgentiana

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Gentianella* från [*Snöstorp/Trönninge*] en åker mellan Kistinge och Trönninge. Osbeck (1788) tar upp växten men utan att ange någon växtplats.

Fältgentiana är en gammal, hävdberoende växt. I likhet med ängsgentiana *G. amarella* är den tvåårig och uppträder med två parallellformer, sen fältgentiana var. *campestris* och tidig fältgentiana var. *suecica.*

Fältgentiana växer på friska till ganska torra ängs- och naturbetesmarker med lång kontinuitet. I dessa välhävdade marker tycks den föredra tuviga partier och växer gärna i tuvorna.

Fältgentianan har gått starkt tillbaka under 1900-talet. De främsta orsakerna är igenväxning på grund av upphörd slåtter och betesgång samt gödsling av naturbetesmarker. Enstaka lokaler har förstörts genom byggverksamhet.

Hos Aronsson m fl (1995) är fältgentiana klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 275. 7 rutor (3 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) var sen fältgentiana var. *campestris* tämligen sällsynt medan tidig fältgentiana var. *suecica* fanns flerstädes.

Falkenberg *Ljungby* Brogård (5C 4b 38 03) ogödslad hästbetesmark 1988 (K. Hernborg, bekräftad av NGN). *Stafsinge* Björnhult (5B 3j 07 01) hästhage 1988 (NGN). Lokalen förstördes vid anläggandet av en golfbana 1992. *Ullared* Skatteböke (5C 9c 02 41) gammal slåttermark 1980-talet (IJ). *Vessige* Sjönevad (5C 4c 17 32) ogödslad sluttning i betesmark 1980-talet (SK). **Varberg** *Tvååker* Apelhult (5B 5j 30 00) naturbetesmark, 12 ex 1993 (G. Gustavsson). *Veddige* Vadkärr (6B 0i 47 41) naturbetesmark 1980-talet (IL). *Värö* Biskopshagen, torräng 1980-talet (Lindfeldt m fl 1991).

Äldre uppgifter. G. campestris. **Laholm** *Hishult* Skogsgård 1927 och 1931 (G. Sellén resp A. Sellén i YJ herbarium). *Laholm* början av 1800-talet (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d). *Veinge* Skogaby 1924 (V. Allander i GB). **Halmstad** *Enslöv* löväng vid Råmebo (Hallenborg 1955). *Harplinge* Särdal, äng 1951 (B. Högstedt herbarium). *Snöstorp* Skedala 1861 (E. Lyttkens i LD) och 1865 (A. Lyttkens i S). *Söndrum* Onsjöberg 1898 (G. Tillman i S). *Trönninge* se primäruppgift. **Falkenberg** *Morup* Breås, naturbetesmark, sågs senast 1970 (S. Axelsson). Lokalen nu förstörd av gödsling och grävning. **Varberg** *Varberg* ängsbackar 1927 (T. Swanström i S); Apelviksbergen 1940-talet (IL). Nu bostadsområde. *Veddige* Sandlid 1953 (O. Johansson i

274. Kustgentiana *Gentianella campestris* ssp. *baltica.*

275. Fältgentiana *Gentianella campestris* ssp. *campestris.*

276. Sumpgentiana *Gentianella uliginosa.*

GB). *Värö* betesbackar (Johansson 1964). **Kungsbacka** *Frillesås* nord Dala, mot Fringshult 1968 (M. Ohlander i GB). *Gällinge* nära avtagsvägen till Munketorp 1966 (M. Ohlander i GB). *Onsala* 1913 (B. Lundström i LD); Gottskär 1895 (A. Stuxberg i GB). *Vallda* 1942 (S. Holmdahl i GB). *Ölmevalla* Åsa 1926 (L. Lindquist i GB).

Var. *campestris.* **Falkenberg** *Askome* mellan Ätrafors och byn 1909 (S. Svenson i LD). *Eftra* 1913 (S. Svenson i LD och S); Ugglarp 1948–1952 (B. Peterson anteckningar). *Köinge* Köinge (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Rolfstorp* Stenstorp (Ahlfvengren 1924). *Varberg* Brunsberg 1909 (S. Svenson i UPS); vid vattentornet 1917 (G. Erdtman i S); Apelviksbergen 1929 (G. Samuelsson i S). *Värö* (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Frillesås. Gällinge. Landa* (samtliga G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924). *Onsala* Gottskär 1912 (H. Witte i LD). *Ölmevalla* Åsa 1926 (R. Ohlsén i UPS).

Var. *suecica.* **Laholm** *Ö. Karup* vid Stensån (Neuman 1884). **Halmstad** *Breared* 1911 (Ahlfvengren i S); Mahult (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Halmstad* utom Öster (Ahlfvengren 1924). *Harplinge* Prästgårdens skog (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Fagered* Hårsared 1923 (S. Svenson i LD). *Ullared* Fridhemsberg 1906 (S. Svenson i LD och S). *Vessige* Bjerrome (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); vid Sjönevadssjön (Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Nösslinge* Vik (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Skällinge* Mäshult 1913 (Ahlfvengren i S). **Kungsbacka** *Förlanda* Gränshult (Erdtman 1925 a); Rammsjöhall 1948 (O. Johansson i GB). *Onsala* Klockaregården och Staregården 1908 (Ahlfvengren i S). *Vallda* 1916 (A. Levan i LD). *Ölmevalla* Örmanäs (Erdtman 1925 a).

Gentianella uliginosa – sumpgentiana

Först uppgiven av Murbeck 1892 från *Släp* Särö. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1863 (E. A. Trana i GB). Vid arkeologiska undersökningar 1982 i vallgraven (kvarteret Karl XI) i Halmstad påträffades frön av sumpgentiana i lager som daterats till 1600/1700-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Sumpgentiana är ursprunglig men hävdgynnad. Den ettåriga, senblommande arten bör eventuellt betraktas som en ras av ängsgentiana *G. amarella* (Ingelög m fl 1993). Den växer på obetade och betade havsstrandängar men är mycket oregelbunden i sitt uppträdande. Vissa år kan den förekomma rikligt för att sedan vara som uppslukad av jorden under kortare eller längre tid.

Karta 276. 6 rutor (3 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Varberg* Getterön, Gubbanäsan (5B 7g 37 12) i en upptorkad svacka på strandäng, ett fåtal ex 1991 (IL); strax SV om fågeltornet (39 37) sandig strandäng, rikligt 1991 (IL). *Värö* Vendelsö (6B 1f) strandäng 1989 (P. M. Åhrén). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, västra stranden (6B 3f 47 11) vid stig på sporadiskt betad strandäng 1982 (JK). *Onsala* Harholmsviken (6B 4d 08 20) betad strandäng, rikligt 1991 (JK). *Vallda* O om Bockön (6B 4d 47 09) strandäng 1990 (GSg, bekräftad av JK); Vallda Sandö (6B 5d 41 31) betad strandäng 1980-talet (IB, LSa, GT), känd sedan 1940-talet (se nedan); Färjås (6B 6d 00 39) strandäng 1987 (UU).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Söndrum* Tyludden 1929 (J. Wiger i S), växten borta 1930 (Wiger 1931). **Varberg** *Lindberg* Getterön (D. Hylmö enligt Svenson 1928); Getteröreservatet (Pehrsson 1973). *Träslöv* stranden nära Himleåns utlopp 1913 (Ahlfvengren i S). *Tvååker* Galtabäck, S om hamnen 1940 (B. Peterson i GB). *Varberg* 1870 (Krok i S). *Värö* Backa 1916 (F. Lundberg i S). **Kungsbacka** *Fjärås* Kungsbacka, vid fjorden 1920 (G. Degelius i GB); stranden vid Hanhalsgränsen (Ohlander 1965 a); Tjolöholm, 1400 m V och 1050 m N om slottet (Nilsson 1966 a). *Kungsbacka* Kungsbackafjorden 1929 (B. Nilsson i S). *Släp* Särö, insamlingar mellan 1863 (E. A. Trana i GB och LD) och 1910 (E. Hjertman i GB); Klevs allmänning 1942 (S. Holmdahl i GB). *Vallda* 1908 (H. Persson i UPS); inre delen av Säröviken 1929 (E. Erlandsson i GB); 1 km O om Sandön 1941 (G. A. Westfeldt i GB och UPS); Vallda Sandö (E. Erlandsson enligt Borgvall 1931), 1961 (L. Tibell i S); stranden SO om Sandö gård 1946 (Gillner 1960), ännu på 1980-talet (se ovan); strandäng vid Låddholmsviken (Gillner 1979). *Ölmevalla* Åsa 1921 (R. Ohlsén i UPS); Örmanäs (Svenson 1928); Hästholmen 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Menyanthaceae – vattenklöverväxter

Menyanthes trifoliata – vattenklöver

Äldre provinsnamn är *bockabla* [bockblad], *gedamesa* [getmossa], *bläkabla* [stort blad] samt *treklöver, traifodablad* och *traiföttingar* [trefotingar]. De två första namnen kan syfta på att endast getter äter växten eller att den använts som medicin åt dem (Vide 1966).

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Vattenklöver är ursprunglig. Den växer beståndsbildande på grunt vatten i sjöar och vattendrag samt i blöta och helst genomströmmade kärr, främst längs skogs- och myrbäckar. Ibland förekommer den även i kulturbiotoper som dammar, märgelhålor och kärrpölar i betesmarker.

210 rutor (94 %). Vanlig men med något lägre frekvens på kustslätten eftersom där finns färre lämpliga ståndorter. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Nymphoides peltata – sjögull

Först uppgiven av Sundstedt 1938 från *Varberg*, damm söder om Påskberget. Belägg från lokalen saknas.

Sjögull är en flytbladsväxt som förutom i Varberg inplanterats vid laxodlingsanstalten i Laholm, dock ovisst vilket år. Den har sedan självspritt sig till Lagan (fig 43), där den nu är bofast på flera platser i vassarna från Laholm till mynningen (SEJ, YJ).

Arten härstammar från Kanada och de första inplanteringarna i Sverige gjordes under slutet av 1800-talet i Bergslagen (Eckerbom 1940).

4 rutor (2 %). Endast i Lagan mellan Laholm och mynningen. Belägg från *Laholm* Åmot vid 4C 3f 47 04 på cirka 1 m djupt vatten vid östra Lagastranden 1994 (KG).

Apocynaceae – oleanderväxter

Vinca minor – vintergröna

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 som förvildad från *Dagsås* Ottersjö samt på och vid kyrkogårdar. Dessutom från *Breared* Åbacken baserat på uppgift av T. Josefson. Äldsta belägg från *Halmstad* 1896 (A. Rålén i S).

Vintergröna växer förvildad och naturaliserad i utbredda, marktäckande mattor i löv- och blandskogsbryn, i vägdiken, på vägslänter, vid skogsvägar och ibland i skuggiga lägen i betesmarker. Växtplatserna finns oftast i anslutning till trädgårdar men genom utkast även långt från bebyggelse. På kyrkogårdar, ödetomter och torpplatser kan den kvarstå mycket länge.

Vintergröna är en vanlig prydnadsväxt som härstammar från Europa och västra Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

Arten har blivit vanligare i odling under 1900-talet och därmed också vanligare som förvildad. Den tycks fortfarande vara under spridning.

Karta 277. 138 rutor (62 %). Vanlig på kustslätten och ganska vanlig i övergångs- och skogsbygden. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Asclepiadaceae – tulkörtsväxter

Vincetoxicum hirundinaria – tulkört

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Snöstorp* Skedala kronopark ovan Toftasjöarna baserat på uppgift av Hollgren. Ett enda belägg från landskapet, *Övraby* Sperlingsholm 1866 (F. Elmqvist i LD). [Möjligen är det en etikettförväxling eller ett odlat ex.]

Uppgifter om tulkört är knapphändiga och eftersom växten aldrig har återfunnits på lokalen i Snöstorp är det omöjligt att avgöra om den varit tillfällig eller bofast i landskapet. Peterson (1948 a) uppger att ett ex påträffats

277. Vintergröna *Vinca minor.*

278. Hybridmåra *Galium album × verum.*

279. Stenmåra *Galium saxatile.*

i *Nösslinge* men antyder att det kan vara fråga om en trädgårdsflykting.

Tulkört, som i Sverige har en sydöstlig utbredning, växer närmast i NV Skåne och på Hisingen i södra Bohuslän.

Rubiaceae – mårväxter

[**Asperula arvensis** – liten blåmåra]

Samlad i *Onsala* Gottskär 1913 (B. Lundström i LD, av insamlaren kallad *Galium triandrum*, ombestämd av KG 1994). Kollekten är från ett skolherbarium och troligen är det fråga om ett trädgårdsexemplar.

Liten blåmåra härstammar från Medelhavsområdet.

[**Asperula orientalis** – blåmåra]

Blåmåra är en prydnadsväxt från sydvästra Asien som uppträder tillfälligt i Europa (Tutin m fl 1976). I Sverige uppmärksammades den första gången 1928. Insamlad i *Laholm* Mellbystrand, Tärnvägen 2 1992 (I. Folke i S).

Galium album – stormåra

Först publicerad av Fries 1817 från *Breared* Fröböke by som vanlig. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Breared* Fröböke 1816 (herbarium Forsander i UPS).

Stormåra växer på torr till frisk, gräsdominerad kulturmark – betesmarker, igenväxande åkrar, renar, slänter, stationsområden och diverse andra ruderatmarker.

Stormåra fanns i Halland på 1700-talet och Neuman (1884) ansåg att arten var inhemsk i vissa delar av landskapet. Hybriden med gulmåra *Galium verum* uppgavs t ex redan 1816 (se nedan). I huvudsak är stormåra emellertid en ganska sen invandrare, som främst inkommit med utländskt klöver- och gräsfrö. Artens expansion började under 1900-talet och idag är den Hallands vanligaste måra. Den är en verklig ohävdsart som i vårt igenväxande landskap har obegränsad tillgång till lämpliga biotoper. Ännu i början av 1900-talet ansågs den så sällsynt att Ahlfvengren (1924) använde frekvensbeteckningen "här och där" samt angav enskilda lokaler från 25 socknar, vilka dock var fördelade över hela landskapet. Av uppgifterna framgår att växten på den tiden i stor utsträckning spreds längs järnvägarna.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig.

Galium album × verum – hybridmåra

Först uppgiven av Liljeblad 1816 ('Växer på åkerrenar i Halland'). Äldsta belägg från *Breared* Fröböke, tidigt 1800-tal (herbarium Agardh i LD).

De vanligaste växtplatserna för hybridmåran är vägkanter, vägslänter och betesmarker, där den växer med enstaka exemplar eller i små grupper. Föräldraarterna finns vanligen i närheten.

Karta 278. 83 rutor (37 %) men delvis förbisedd. Troligen vanlig. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Galium aparine – snärjmåra

Först publicerad av Barchaeus 1773 ('Allmogen brukar honom [bandtång *Zostera marina*] till gödsel på åkrarna, men han ligger ganska länge orutnad; de berömde dess nytta då han hanteras rutten, men aktsammare hushållare gilla honom icke, de säga att han föder *snärpegräs* [snärjmåra], som drar ned säden till mark och att han snarare magrar än fetar jorden'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Snärjmåra är ursprunglig på grusiga/steniga, tånggödslade havsstränder och i strandsnår samt troligen också i alkärr och mullrika lövskogar. Den är emellertid starkt kulturgynnad och trivs i näringsrika/kväverika miljöer som åkrar, gödselstäder, ladugårdsbackar, trädgårdsland, jordhögar, avfallstippar och annan ruderatmark. Spridningen har åtminstone tidigare delvis skett genom tånggödsling av kustnära åkrar och med vallfrö, särskilt rödklöverfrö (Wiksell 1927).

Eftersom Ahlfvengren (1924) anger att snärjmåra endast fanns "här och där, företrädesvis vid kusten" leder en jämförelse med dagens situation till slutsatsen att arten ökat under 1900-talet. Ökningen kan åtminstone delvis förklaras av jordbrukets ökade användning av kvävegödsel i förening med det atmosfäriska kvävenedfallet.

192 rutor (86 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden.

Galium boreale – vitmåra

Ett äldre lokalnamn från *Breared* är *sötost*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

I ursprunglig miljö förekommer vitmåra i mer eller mindre exponerade rikbergsbranter och i rikkärr. Den är dock mycket kulturgynnad och de vanligaste växtplatserna är naturbetesmarker och torrbackar, renar, bryn, slänter och banvallar.

200 rutor (90 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Galium odoratum – myska

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Asperula odorata* från *Hasslöv* bokskogen och med angivande av det dialektala namnet *mössika*.

Myska är sannolikt ursprunglig endast på Hallandsåsens nordsluttning, där den växer beståndsbildande på frisk, mullrik mark i ängslövskog (fig 51). Arten odlas ibland som prydnadsväxt och förvildade bestånd förekommer mer eller mindre tillfälligt på spridda platser i landskapet.

9 rutor (4 %). Ganska sällsynt på Hallandsåsens nordsluttning, i övrigt mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta delen.

Laholm *Hasslöv* Dömestorp, flera lokaler på Hallandsåsens nordsluttning, t ex vid 4C 1f 22 08, ängsbokskog 1980-talet och senare (YJ). Känd sedan 1700-talet (se primäruppgift). *Hishult* Stubbhult (4C 1j 47 37) under ek och hassel 1991 (YJ). Känd sedan 1958 (se nedan). *Ränneslöv* Vallberga gård (4C 2f 30 31) park 1980-talet (AL). *Veinge* Skogsberg (4C 6j 23 40) bryn, förvildad 1983 (PW). *Våxtorp* Fåglasång (4C 1h 20 31) vägren 1980-talet (AME, BrH). *Ö. Karup* vanlig i bokskog på Hallandsåsens nordsluttning 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Söndrum* Olofsdal (4C 7d 16 18) lövbryn, förvildad 1993 (PW). **Kungsbacka** *Onsala* Vickan (6B 4e 26 31) förvildad 1990 (JJ). *Släp* Kyvik (6B 7d 24 41) intill väg 1988 (IE, CB).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift; Hallandsås (Fries 1817) samt insamlingar mellan 1868 (P. Hallberg i LD) och 1957 (E. Malmström i LD); åssluttningen vid Dömestorp, insamlingar mellan 1919 (S. Svenson i LD) och 1951 (H. Fries i S). *Hishult* Stubbhult under ek och hassel SO om Sänkemossen 1958 och 1961 (YJ i GB resp LD). Ännu 1991 (se ovan). *Laholm* Planteringen (Ahlfvengren 1924). *Veinge* Erlandsbygget (Neuman 1884). *Ö. Karup* 1926 (J. Wiger i GB); bokskog vid åsens fot 1909 (Ahlfvengren i S); gästgivaregården 1866 (F. Elmqvist i LD). **Halmstad** *Harplinge* vid landsvägen genom Harplinge by (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Nydala, parken 1937 (L. E. Norrgren herbarium, bekräftad av KG). Utgången under 1970-talet enligt L. E. Norrgren. **Falkenberg** *Falkenberg* under en häck i en trädgård 1898 (S. Svenson i LD). **Kungsbacka** *Fjärås* S om torpet Klevahagen nära Lygnern 1949 (F. Lundberg i GB).

Galium palustre – vattenmåra

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* Dömestorp 1700-talet (P. Osbeck i S).

Vattenmåra omfattar två underarter, vattenmåra ssp. *palustre* och stor vattenmåra ssp. *elongatum* (se t ex Mossberg m fl 1992). De båda underarterna, som ibland betraktas som arter, har inte hållits isär under inventeringen.

Vattenmåra är ursprunglig. Den växer, mestadels rikligt, i fuktiga lövskogar, alsumpskogar, alkärr, öppna kärr, fuktiga naturbetesmarker och fuktängar, på sötvattensstränder och sötvattenspåverkade havsstrandängar samt vid märgelhålor och i diken.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

[**Galium pumilum** – parkmåra]

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *G. silvestre* från *Torup* Skruvelsbo 1911. Sterner (1944) uppger att det enda för honom bekanta belägget (i GB) från lokalen är obestämbart. *G. silvestre* Schrad. uppgavs av Fries i Nov. I (1814) men uppgiften dementeras av honom själv i Nov. IV (1823).

Parkmårans utbredning i Sverige är huvudsakligen östlig. Den har inkommit med gräsfrö från kontinenten och uppmärksammades första gången 1840.

Galium saxatile – stenmåra

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('I senare åren funnen i Hasslöfs ingärdes ägor'). Äldsta belägg från *Hasslöv* i kohagen 1700-talet (P. Osbeck i S).

Stenmåra är ursprunglig men kulturgynnad. Den kalkskyende och ganska ljusälskande arten växer mattbildande på torr, näringsfattig mark i gräsdominerade glesa skogar, särskilt av ek och björk, på ljung- och klipphedar, i hagmarker, öppna betesmarker, på hyggen, skogsvägar och i anslutning till grustag. Efter avverkning utvecklas stenmåran mycket kraftigt på vissa hyggen.

Artens utbredning i Sverige är sydvästlig.

Karta 279. 204 rutor (91 %). Mycket vanlig utom längs kusten samt i **Kungsbacka**, där arten är ganska vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Galium spurium ssp. **spurium** – linmåra

Först uppgiven av Liljeblad 1816 under namnet *G. aparine* ssp. *spurium* ('Växer i linåkrar i Halland').

Linmåra, som parasiterar på lin *Linum usitatissimum*, är inte sedd i landskapet sedan seklets början.

Hos Aronsson m fl (1995) är linmåra klassificerad som försvunnen.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Breared* (Fries 1817). *Snöstorp* Skedala 1885 (A. Lyttkens i S). *Söndrum* (P. Hallberg i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). **Hylte** *Torup* (Fries 1817). **Kungsbacka** *Hanhals* (Ahlfvengren 1924).

Galium spurium ssp. **vaillantii** – småsnärjmåra

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *G. aparine* ssp. *vaillantii* som allmän på odlade ställen.

Småsnärjmåra är sannolikt en gammal, kulturberoende art. Man finner den främst i grönsaksodlingar, på jordbruks- och trädgårdsutkast, jordhögar, avfallstippar etc.

Karta 280. 33 rutor (15 %). Något förbisedd men troligen ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden samt sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på odlade ställen.

Galium tricornutum – pillermåra

Uppgiven av Fries 1817 i Nov. III:46 under namnet *G. tricorne* från Halland och senare samma år i Fl. Hall. II–III:34 från *Halmstad*. Belägg från *Halmstad* på barlast 1813 (E. Fries i Achariusherbariet i LD samt i UPS). Dessutom ett ark med texten "sällsynt på odlad mark vid Halmstad" utan årtal (E. Fries i S).

Pillermåra har troligen sitt ursprung i Medelhavsområdet. Den uppträder tillfälligt i Sverige och det ovan omnämnda fyndet från 1813 är förmodligen det första i Sverige (Hylander 1971).

[**Galium trifidum** – dvärgmåra]

Från strandreservatet i *Steninge* finns en mycket tvivelaktig uppgift om dvärgmåra (Höijer 1947). Så vitt känt saknas belägg.

Dvärgmåra är en nordlig art som växer på fuktiga eller blöta torv- och sandmarker. De närmaste växtplatserna finns i Småland och Västergötland (Mossberg m fl 1992).

Galium uliginosum – sumpmåra

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Sumpmåra är ursprunglig men kulturgynnad. I naturlig eller någorlunda naturlig vegetation växer den i rikkärr och vid källflöden i öppen terräng. De utan jämförelse vanligaste växtplatserna är emellertid betade eller igenväxande fukt- och kärrängar av högörtkaraktär i anslutning till vattendrag. Mindre vanliga ståndorter är

280. Småsnärjmåra *Galium spurium* ssp. *vaillantii*.

281. Sumpmåra *Galium uliginosum*.

282. Åkermadd *Sherardia arvensis*.

slåtterängar, märgelhålekanter och diken. Sumpmåra växer nästan alltid i något näringsrikare miljöer än vattenmåra *G. palustre*.

Karta 281. 190 rutor (85 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Galium verum – gulmåra

Äldre provinsnamn är *Marie sängabås(s)*, *sängabos*, *sänggräs*, *vaggegräs* och *glöttaskid* [barnskit; med anspelning på blomsamlingens färg].

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Gulmåra är ursprunglig men kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation växer den ljusälskande arten i öppen klippterräng, på strandhedar och stabiliserade dyner. Vanligast är den emellertid på torr, sandig/grusig mark i naturbetesmarker samt i anslutning till vägar. Andra ståndorter är banvallar, åkerrenar, grustag, stigar, åkervägar och vildvuxna gräsmarker.

217 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sherardia arvensis – åkermadd

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Haslöf allmän i åkrarna [enligt] O[sbeck]. På Stjernarps åkrar mera sällsynt'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S) och *Halmstad* i sandig åker utanför Halmstads norra port 1700-talet (L. Montin i S).

Åkermadd är en gammal, kulturberoende art som minskat under de senaste decennierna. Numera kan man vid enstaka tillfällen och mycket sparsamt träffa på den ettåriga arten i åkerkanter och på trädor.

Åkermadd hör till gruppen starkt hotade åkerogräs. Tillbakagången beror sannolikt på övermäktig konkurrens från nutidens täta och jämna stråsädesbestånd i förening med känslighet för kemisk bekämpning (Svensson & Wigren 1982).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 282. 15 rutor (7 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Halmstad *Breared* Årnaböke (5C 0i 10 21) sädesåker 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Getinge* Öringe (5C 0c 31 15) lerig betesvall 1984 (KG herbarium). *Trönninge* Kistinge (4C 6e 30 48) kanten av en kornåker 1985 (KG herbarium). *Vapnö* 600 m N om kyrkan (4C 8d 01 26) obrukad åker mellan väg och vetefält 1985 (KG). **Falkenberg** *Askome* Klev (5C 5d 3- 1-) vid stig i betesmark 1990 (AP). *Ljungby* Höstena (5C 4b 45 30) havreåker 1980 (SU); Sofielund (5C 4a 07 37) ruderatmark vid

kvarnen 1986 (SU). **Varberg** *Lindberg* O om Krunor (5B 8h 02 34) åker 1990 (IL). *Rolfstorp* 500 m NNV om Rolfstorps f d järnvägsstation (5B 7j 45 18) rapsfält 1995 (IL). *Sällstorp* O om Lunkebur (6B 0i 25 34) åkerkant 1989 (IL). *Tvååker* Björkäng, O om E 6 1980-talet (IL). *Veddige* mellan Järlöv och Lunna (6B 1i 17 37) åker 1987 (LS). *Värö* 150 m O om Skansen (6B 1g 10 22) träda 1987 (LS). **Kungsbacka** *Fjärås* Hästaspring (6B 4h 32 02) obesprutad åker 1982 (JK). *Vallda* Skiftekärr (6B 5e 33 03) trädesåker 1989 (GSg, RP).

Polemoniaceae – blågullsväxter

Phlox paniculata – höstflox

Tidigare ej publicerad.

Höstflox är en vanlig prydnadsväxt som kan förvildas tillfälligt. Den härstammar från USA och är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

3 rutor (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Tjärby* Genevad (4C 4f 4- 4-) vid järnvägen S om stationen, förvildad 1980-talet (PW). **Falkenberg** *Gällared* Bråtagärde (5C 6d 30 17) förvildad 1980-talet (MJ). **Varberg** *Veddige* Långakärr, förvildad 1986 (LS).

Polemonium caeruleum – blågull

Himmelskrus är ett lokalnamn från *Fagered*, *Källsjö* och *Ullared*. I t ex *Hishult*, *Knäred*, *Slöinge* och *Värö* kallas växten ibland *Jakobs stege*. De mångpariga bladen har liknats vid en stege.

Först uppgiven av Theorin 1865 som förvildad från *Skummeslöv* Skottorp.

Blågull är en vanlig prydnadsväxt som kvarstår länge i övergivna trädgårdar. Den förvildas också lätt på igenväxande odlingsmark i närheten av bebyggelse. Genom att många gårdar i skogsbygden lagts ner under de senaste decennierna har tillgången på sådan mark ökat kraftigt och arten har också blivit allt vanligare i det inre av landskapet. Den tycks vara under spridning.

I Sverige är blågull ursprunglig i mellersta Norrland men har också odlats allmänt i landet under lång tid (Hartman 1838).

Karta 283. 81 rutor (36 %). Ganska vanlig i skogsbygden med högst frekvens i den mellersta delen, i övriga områden ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): stundom förvildad.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* se primäruppgift. *Ysby* Hov 1891 (P. Söderberg i LD). *Ö. Karup* vid landsvägen (C. B. Nordström enligt Ahlfvengren 1924). **Hylte** *Torup* 1929 (F. Ingvarsson i LD). **Falkenberg** *Vessige* vid Lillån, bron på Årstad-vägen (Lundegren 1949). **Varberg** *Hunnestad* vägen nära kyrkan, förvildad 1913 (Ahlfvengren i S). *Spannarp* Himle 1893 (G. Colliander i LD). **Kungsbacka** *Förlanda* Hultet (F. Lundberg enligt Ohlander 1967); förvildad på utkasthög vid kyrkan (Ohlander 1967). *Släp* Kyviken, i fornabädd uppkastad vid högvattenmärket 1954 (C. I. Sahlin i UME).

Convolvulaceae – vindeväxter

Calystegia pulchra – rosenvinda

Först publicerad av Hylander 1949 under namnet *C. silvestris* f. *rosea* från *Släp* Särö enligt belägg från 1902 (F. Schlanbusch i GB, LD, S och UPS, bekräftade av R. K. Brummitt 1962).

Rosenvinda odlas som prydnadsväxt och är funnen förvildad, sannolikt endast tillfälligt, utanför trädgårdar och i anslutning till utkast- och tipplatser.

Artens ursprung är höljt i dunkel. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1878.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Slättåkra* Yttre Kärra (5C 1e 12 05) vägkant 1984 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Asige* Larstorp (5C 1d 26 21) förvildad från utkast vid bäck 1983 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Varberg** *Värö* V om kyrkan (6B 0g) ruderatmark 1988 (B/SS).

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Fjärås* Eskatorp 1910 (S. Svenson i LD, bestämd av R. K. Brummitt 1960). *Släp* se primäruppgift.

Calystegia sepium ssp. **roseata** – västkustsnårvinda

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Fjärås* och *Släp* (se nedan).

Västkustsnårvinda skiljer sig från snårvinda *Calystegia sepium* ssp. *sepium* och skär snårvinda *C. sepium* ssp. *spectabilis* bl a genom att stjälkar, bladskaft och de långspetsade bladen är finhåriga (Mossberg m fl 1992). Blommorna är skära.

Underarten är inte uppmärksammad under inventeringen.

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Fjärås* Jorred 1961 (M. Ohlander i GB, bestämd av C. Blom 1961). *Släp* Särö, vid snäckstranden 1860 (K. Fr. Thedenius i UPS) samt 1894 (A. Liljedahl och E. Belfrage i GB). De tre sistnämnda beläggen bestämda av R. K. Brummitt 1967.

Calystegia sepium ssp. **sepium** – snårvinda

Först publicerad av Osbeck 1788 som sällsynt på stengärdesgårdar. Uppgiven i brev av Anders Dahl 1784 till Adam Afzelius "ej rar vid hafsstränderna, hvarken uti norra Halland eller Bohuslän" (Afzelius i handskrift 1780-talet[?]). Fries (1817) anger den som ganska sällsynt men dock ymnigt växande bland säd i norra Halland, t ex mellan Kungsbacka och havet.

Som ursprunglig växer snårvinda på näringsrik mark i snår, buskage och högörtvegetation vid skyddade havsstränder samt längs kustslättens vattendrag. Den odlas också och är ofta förvildad på kulturståndorter, t ex bryn mot åkrar, tomtgränser, utkastplatser, jordhögar i grustag samt stations- och industriområden.

Snårvindan har ökat under 1900-talet och är fortfarande under spridning.

Karta 284. 135 rutor (61 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes, huvudsakligen vid bäckar och stränder, dessutom förvildad.

Calystegia sepium ssp. **spectabilis** – skär snårvinda

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *Convolvulus sepium* var. *coloratus* som sällsynt i norra Halland. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1853 (C. J. Lindeberg i LD, bestämt av P. Lassen 1983). Enligt Ahlfvengren (1924) finns ett odaterat [sannolikt äldre] belägg från *Kungsbacka* av E. Fries.

Skär snårvinda började sannolikt odlas som prydnadsväxt i Sverige under 1800-talet (Malmgren 1982). Växten bildar vidlyftiga bestånd på näringsrik kulturmark – tomtgränser, avfalls- och utkastplatser, väg- och banvallsdiken samt på jordhögar i grustag. Någon gång är den också funnen i mera naturlig vegetation vid åstränder.

Skär snårvinda, som tack vare de stora, vackra blommorna är en populär prydnadsväxt, planteras ibland också i snår intill bebyggelse. Den har ökat under 1900-talets senare hälft och är fortfarande under spridning.

Karta 285. 52 rutor (23 %). Ganska sällsynt.

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Stafsinge* Lindhult (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924 under namnet f. *coloratus*). **Varberg** *Varberg* 1953 (F. Lundberg i GB, bestämd av R. K. Brummitt 1962). **Kungsbacka** *Fjärås* Li 1950 (F. Lundberg i GB); Eskatorp (Ahlfvengren 1924 under namnet f. *coloratus*); Tjolöholm, S om slottet 1957 (F. Lundberg i GB, bestämd av R. K. Brummitt 1962). *Frillesås* Kulla och Torstensvik (Ohlander 1969 under namnet var. *americana*). *Idala* kyrkan (Ohlander 1969 under namnet var. *americana*). *Kungsbacka* (E. Fries enligt Ahlfvengren 1924 under namnet f. *coloratus*); i stadens södra utkant 1945 (F. Lundberg i handskrift 1949 under namnet f. *coloratus*). *Onsala* Rydet 1934 (F. Lundberg i handskrift 1949 under namnet f. *coloratus*). *Släp* Särö se äldsta belägg, 1902 (F. Schlanbusch i GB). *Ölmevalla* Örmanäs 1953 (Ö. Nilsson i LD); Kuggaviken, södra delen, strandsnår 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Convolvulus arvensis – åkervinda

Ett äldre namn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *jungfrusärkar* medan man i *Vapnö* använt *vida kjola* [*vid* = vit]. Från *Vallda* är namnet *snärpe* [stjälken är snärjande] känt.

Först publicerad av Fischerström 1761 ('Men de som göra åkermannen största olägenhet, äro *Convolvulus arvensis, Triticum repens, Agrostis spica venti, a*[*A*]*vena fatua, Rhinanthus* och *Chrysanthemum segetum*'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Åkervinda är en gammal, kulturberoende växt. Den konkurrenssvaga och ljusälskande arten växer på torr, solöppen, lerig eller sandig/grusig mark. Man ser den numera främst i väg- och åkerkanter, på mer eller mindre vildvuxna tätortsgräsmarker, stationsområden och i grustag samt mera sällan i naturbetesmarker. Förr var den ett vanligt åkerogräs (se ovan).

Karta 286. 96 rutor (43 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän, men avtager i frekvens inåt skogsbygden.

Cuscuta epilinum – linsnärja

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *C. europaea* men med tillägget "Ibland linet".

Linsnärja, som är parasit på lin, har inte rapporterats från Halland sedan slutet av 1800-talet. [Uppgiven av Nilsson & Gustafsson (1979 a) från *Söndrum* 1922, men vi har inte kunnat finna ursprungsuppgiften. Möjligen avses *Söndrum* 1872.]

I Sverige har snärja i lin varit känd sedan 1638. Den senaste uppgiften är från Närke 1954 (Nilsson & Gustafsson 1979 a).

Hos Aronsson m fl (1995) är linsnärja klassificerad som försvunnen.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv. Våxtorp* Vindrarp. *Ö. Karup* (samtliga Theorin 1865). **Halmstad** *Eldsberga* början av 1800-talet (E. Fries i UPS). *Halmstad* 1866 (F. Elmqvist i LD). *Harplinge* sporadiskt (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala 1865–66 (A. Lyttkens i GB, LD, S och UPS). *Söndrum* 1872 (P. Hallberg & L. M. Neuman i LD och S). **Kungsbacka** tämligen allmän i norra Halland (Leffler 1863). *Onsala* 1861 (E. A. Trana i GB och S). *Ölmevalla* 1881 (A. Hallberg i GB).

283. Blågull *Polemonium caeruleum*.

284. Snårvinda *Calystegia sepium* ssp. *sepium*.

285. Skär snårvinda *Calystegia sepium* ssp. *spectabilis*.

Cuscuta epithymum var. **epithymum** – ljungsnärja

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Söndrum* på en äng nära Västergårds torvmosse 1871. Arten växte under flera år på lokalen och parasiterade på röllika *Achillea millefolium*, gulmåra *Galium verum* m fl. Belägg från 1871 i LD.

Ljungsnärja är ursprunglig. Den ettåriga växten parasiterar på många olika växter. I Halland sågs den senast 1977 i Hishult Stubbhult (se nedan), där den då hade funnits i över 40 år. Den växte ganska torrt på en vägren intill en naturbetesmark. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Hos Aronsson m fl (1995) är ljungsnärja klassificerad som sårbar.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* vägen mellan Ågård och Kornhult, 200 m O om avtagsvägen till Stubbhult, vägren, upptäcktes 1934 och fanns kvar till 1977, belägg från 1960 (YJ i GB). **Halmstad** *Holm* 1878 (A. Lagergren i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* se primäruppgift.

Cuscuta epithymum var. **trifolii** – klöversnärja

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* ('I största mängd sedan 1858'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1858 (G. Theorin i LD).

Klöversnärja, som parasiterar på klöverarter *Trifolium* och ytterligare några baljväxter, sågs i Halland senast 1923 i *Lindome* byn (Svenson 1928).

Växten har troligen sitt ursprung i Medelhavsområdet och är känd från Sverige sedan 1850-talet. Vid den tiden ökade vallodlingen i omfattning och därmed krävdes import av rödklöverfrö, vilket innehöll klöversnärjefrö som förorening (Lyttkens 1879 och Witte 1936). Växtens försvinnande under första hälften av 1900-talet orsakades av förbättrade frörensningsmetoder.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. **Halmstad** *Harplinge* sporadisk (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala 1865 (A. Lyttkens i LD, S och UPS), 1866 (A. Lyttkens i GB); Skedala och Nydala 1882 (A. Lyttkens i S). **Kungsbacka** *Lindome* byn 1923 (K. Schöldström enligt Svenson 1928). *Släp* Kyvik 1896 (F. Liljeholm i LD, S och UPS).

Cuscuta europaea – nässelsnärja

Först uppgiven av Fuiren 1662 från Marö [kan vara Vare i *Träslöv*]. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Nässelsnärja delas vanligen i två underarter, nässelsnärja ssp. *europaea* och strandsnärja ssp. *halophyta*. Att med hjälp av enbart utseendet skilja de båda underarterna åt är svårt och vi anser inte att vi har underlag för en uppdelning av vårt material.

Nässelsnärja är sannolikt ursprunglig vid havsstränder men den finns också på kulturpåverkade

286. Åkervinda *Convolvulus arvensis*.

287. Nässelsnärja *Cuscuta europaea*.

288. Fårtunga *Anchusa arvensis*.

åstränder samt i närheten av bebyggelse. Den är ettårig och parasiterar på brännässla *Urtica dioica*, men vi har också sett den på många andra växter, t ex lövbinda *Fallopia dumetorum*, kråkvicker *Vicia cracca*, käringtand *Lotus corniculatus*, kärleksört *Sedum telephium* ssp. *maximum*, snårvinda *Calystegia sepium* ssp. *sepium*, kustbaldersbrå *Tripleurospermum maritimum* ssp. *maritimum*, strandmalört *Artemisia maritima* ssp. *maritima*, strandveronika *Veronica longifolia*, åkermolke *Sonchus arvensis* var. *arvensis* och åkertistel *Cirsium arvense*.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 287. 11 rutor (5 %). Ganska sällsynt från Varberg och norrut. Från övriga områden finns endast ett fynd under inventeringen. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Getinge* Vallanäs (5C 0d 25 01) i snår mellan väg och betesmark, på brännässla *Urtica dioica* och lövbinda *Fallopia dumetorum*, 1986 (KG herbarium). **Varberg** *Lindberg* Svenstorp (5B 8h 38 44) trädgård 1980-talet (GB). *Stråvalla* S om Löftaåns mynning (6B 1g 42 08) obetad strandäng 1986 (LS). *Värö* Ustö, rikligt på åkertistel *Cirsium arvense* 1992 (UU). **Kungsbacka** *Fjärås* Fagared (6B 5h 33 12 och 36 20) igenväxande trädgård 1985 (LA). *Frillesås* Snogge (6B 2h 19 17 och 20 15) vid ån på brännässla *Urtica dioica* och strandveronika *Veronica longifolia* 1981 (JK); N om Slätten (6B 2g 10 41) vid ån 1988 (PW, bekräftad av KG). *Släp* Småbräkorna (6B 6d 10 17) fåtalig på käringtand *Lotus corniculatus* 1989 (UU); Särskär (6B 6d 39 23) fåtalig på kustbaldersbrå *Tripleurospermum maritimum* ssp. *maritimum* 1987 (UU); Yttre Flackholmen (6B 7d 30 02) 1985 (IB, IE). *Tölö* Blixered (6B 6e 08 33) rikligt på brännässla *U. dioica* 1989 (UU). *Vallda* Grundsund (6B 5d 03 08) 1990 (GT, IB, LSa).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås 1931 (S. Forsberg i GB). *Hasslöv*. *Skummeslöv* Skottorp. *Våxtorp* Vallen (samtliga Theorin 1865). **Halmstad** *Halmstad* "Nymans villa" 1871 (P. Hallberg i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Lindberg* utan årtal (E. Fries i LD och UPS); 1843 (C. J. Hartman i UPS). *Tvååker* Strömma 1916 (S. Svenson i LD). **Kungsbacka** *Fjärås* Ålgårda (Holmdahl 1953); avfallsplats V om Tjolöholms slott, ruderatmark 1960 (Ö. Nilsson i LD). *Onsala* 1800-talet (K. Sjöberg i S); efter vägen mellan Vallda–Onsala (Holmdahl 1953). *Släp* 1894 (E. Andreasson i GB, S och UPS); Särö, flera insamlingar och uppgifter mellan 1887 (H. Thorsson i LD) och 1900 (P. Silversköld enligt Ahlfvengren 1924); Sannagärde utan årtal (F. Liljeholm enligt Ahlfvengren 1924); Torred 1907 (F. Lundberg i handskrift 1949) samt 1950 och 1956 (S. Kvist resp S. Holmdahl i GB); Skörvalla strand 1890 (F. Liljedahl enligt Ahlfvengren 1924) och 1894 (A. Liljedahl i GB och S); Budskär 1909 (E. Hjertman i GB) och på 1950-talet (S. Holmdahl i handskrift); Maleviksholmen 1957 (S. Holmdahl i GB). *Tölö* Blixered 1893 (Neuman i LD). *Vallda* 1850-talet (W. Levan i S) och 1861 (S. L. Törnquist i LD).

Cuscuta scandens – grovsnärja

Uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm, orangeriet ('1960 i riklig mängd parasiterande på sommaraster').

Tillfällig. Grovsnärja, som är hemmahörande i Europa, Asien och Australien, parasiterar på bl a astrar *Aster* och sommaraster = trädgårdsaster *Callistephus chinensis*. Den är känd från Sverige sedan 1930-talet.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Hydrophyllaceae – indiankålsväxter

Phacelia tanacetifolia – honungsfacelia

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* 1913–16 baserat på uppgifter av S. Svenson ('förut odlad, bibehåller sig i potatisåkrar'). Belägg från 1913 (S. Svenson i GB, LD, S, SUNIV och UPS).

Honungsfacelia odlas numera som prydnadsväxt, bifoder och gröngödslingsväxt. Den förvildas tillfälligt och självsår sig i åker- och vägkanter nära odlingar men ses emellanåt även i jordhögar, fodervallar och på nyplanerad mark. Växten har blivit allt vanligare som förvildad i takt med att odlingen ökat.

Arten härstammar från västra Nordamerika. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1904.

18 rutor (8 %). Sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* Skenabygget (4C 2i 41 14) vägren, spridd från odling 1980-talet (YJ). *Tjärby* 500 m SSO om Tjärby kyrka, vägren 1990 (YJ). *Veinge* Brostorp, i en ny fodervall 1980-talet (VL). **Halmstad** *Breared* Vargaslätten (4C 8h 09 20) tillfälligt inkommen med fyllnadsjord 1993 (KG). *Snöstorp* 1,8 km ONO om kyrkan (4C 7e 20 45) ogräs i vall 1989 (PW); gården Ön (4C 8f 01 46) nyanlagd gräsmatta 1979 (KG). *Söndrum* Stenhuggeriet (4C 6c 38 44) gräsbevuxna hällar vid väg 1985 (PW, bekräftad av KG); Olofsdal (4C 7d 17 16) på utfyllnadsjord i nyplanerat område 1993 (KG herbarium). *Övraby* Sperlingsholm (4C 7e 48 21) vägkant 1989 (KG); Snärpan (4C 8e 07 27) jordupplag 1989 (PW). **Falkenberg** *Falkenberg* Lövstaviken (5B 2j 25 17) ruderatmark på f d soptipp 1995 (NGN). *Okome* Restarebo (5C 5c 45 22) jordhög 1992 (MJ). *Stafsinge* S om Utmarksmossen (5B 3j 09 16) utkast vid järnvägskorsning 1991 (NGN). *Årstad* Skattegårdstorp (5C 2c 24 01) 1980-talet (MA). **Varberg** *Träslöv* södra delen av Österleden, jordupplag 1994 (IL). *Veddige* Ryadämm (6B 0i 39 28) vägkant nära ett odlat bestånd 1980-talet (IL). **Kungsbacka** *Gällinge* Dugatorp (6B 3h 37 19) vägslänt, möjligen insådd, 1988 (KG). *Onsala* Råö (6B 3d 49 17) 1990 (JJ). *Ölmevalla* N om Säteriet (6B 3f 15 21) trädesåker, odlingsrest 1990 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* nära prästgården 1929 (C. Blom i GB och S). **Halmstad** *Steninge* kyrkbyn, kulturflykting 1949 (H. Hylander i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift. *Vinberg* Korset, vägkant 1971 (SU). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 200 m SV om slottet på avstjälpningsplatsen 1962 (Nilsson 1966 a). *Förlanda* utkasthög vid kyrkan (Ohlander 1967); Hultet (F. Lundberg enligt Ohlander 1967). *Släp* Kyviken, bäckstrand nära havet 1950 (A. Sahlin i UME).

Fig 131. Hönsgullört *Amsinckia lycopsoides*. Bäckagård i Söndrum. – Foto Gösta Mjörnman 1993.

Boraginaceae – strävbladiga

Amsinckia intermedia – ogräsgullört

Tidigare ej publicerad.

Ogräsgullört är en tillfällig, ettårig art som härstammar från västra Amerika (Lassen 1988). Den samlades första gången i Sverige år 1900.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Landa* Frillesås, Vallersvik (6B 2g 08 04) nyanlagd gräsmatta, några exemplar tillsammans med hönsgullört *A. lycopsoides* 1992 (S. Sunhede, TE i GB).

Amsinckia lycopsoides – hönsgullört

Publicerad av Wiger 1931 från *Halmstad* vid slakthuset i potatisland 1930 baserat på uppgift av T. Nordström. Eftersom belägg saknas är uppgiften osäker. Äldsta belägg från *Falkenberg* hamnen 1960 (NGN herbarium, bestämt av P. Lassen).

Hönsgullört (fig 131) har under de senaste åren samlats på några platser i landskapet, vanligen i nysådda gräsmattor, vilket tyder på införsel med gräsfrö. Den ettåriga arten rapporteras allt oftare men åtminstone ännu så länge får den betraktas som tillfällig.

Arten härstammar från västra Nordamerika och är känd från Sverige sedan 1898 (Lassen 1988).

8 rutor (4 %). Sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* L. Nabben (4C 2h 05 12) gräsplan 1992 (M. Nilsson, YJ herbarium, bestämd av P. Lassen). På samma lokal även gullört *A. micrantha* (se nedan). *Ö. Karup* Hemmeslövs gård (4C 1e 47 17) skrapad, grusig P-plats för lastbilar 1987 (PW); 200 m S om kyrkan (4C 1e 35 35) nysådd gräsmatta 1992 (KG herbarium, bekräf-

tad av P. Lassen). **Halmstad** *Söndrum* Bäckagård (4C 7c 04 46) gräsdominerad vägkant i nyplanerat område, 1 stort, rikt grenigt ex 1993 (gren av ex i KG herbarium). *Trönninge* V om järnvägsviadukten (4C 6e 12 40) jordvall vid järnvägen 1993 (LEM herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Svartrå* Ängarna (5C 6b 47 43) gårdsplan 1992 (RS, NGN herbarium, bestämd av P. Lassen). *Vinberg* Tröingeberg (5C 2a 47 02) cykelvägkant 1992 och 93 (SU herbarium, bestämd av P. Lassen). **Varberg** *Träslöv* (5B 7h 33 22) nysådd gräsmatta på industritomt 1992 (IL herbarium). **Kungsbacka** *Landa* Frillesås, Vallersvik (6B 2g 08 04) nyanlagd gräsmatta, några ex tillsammans med ogräsgullört *A. intermedia* 1992 (S. Sunhede, TE i GB).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift. **Falkenberg** *Falkenberg* se äldsta belägg.

Amsinckia micrantha – gullört

Tidigare ej publicerad.

Gullört är en tillfällig, ettårig art som härstammar från västra Amerika (Lassen 1988). I Halland har vi enbart fynd från nysådda gräsmattor. Arten är känd från Sverige sedan 1913.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ränneslöv* L. Nabben (4C 2h 05 12) gräsmatta 1992 (M. Nilsson, YJ herbarium, bestämd av P. Lassen). På samma lokal även hönsgullört *A. lycopsoides* (se ovan). **Kungsbacka** *Släp* Kyrkobyn (6B 6e 19 12) nysådd gräsmatta 1991 (UU).

Amsinckia tesselata – mosaikgullört

Först uppgiven av Lassen 1988 från *Falkenberg* valskvarnen 1912 (S. Svenson i LD, av insamlaren kallad *A. intermedia*, ombestämd av P. Lassen).

Mosaikgullört är en tillfällig, ettårig art. Den har sitt ursprung i sydöstra USA och har sannolikt införts till Sverige med spannmål. Den samlades första gången 1903 (Lassen 1988).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Anchusa arvensis – fårtunga

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Lycopsis arvensis* men utan lokaluppgift.

Fårtunga är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga, ljusälskande och konkurrenssvaga arten växer främst på odlad jord, särskilt i kanter och hörn av åkrar med vårsäd eller potatis, i trädgårdsland och nysådda gräsmattor. Ibland ser man också enstaka exemplar i vägkanter, i grustagens jordhögar och på diverse annan ruderatmark.

Karta 288. 161 rutor (72 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Anchusa officinalis – oxtunga

Först uppgiven av Bromelius 1694 från *Varberg* rikligt runt Fästningen. Här växer den fortfarande efter 300 år. De äldsta beläggen är från 1700-talet, dels från *Laholm* slottsruinen (P. Osbeck i S), dels ett utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Oxtunga är en gammal, kulturberoende växt. Den två- till fleråriga arten är konkurrenssvag och växer på torr, ljusöppen och glesbevuxen sandig/grusig mark – vägkanter, vägslänter, grustag, järnvägs- och hamnområden, avfallsplatser och grusplaner. Ett fynd har gjorts i sandhedsvegetation vid havet.

Karta 289. 42 rutor (19 %). Ganska vanlig på kustslätten, sällsynt i övergångsbygden och mycket sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Asperugo procumbens – paddfot

Först publicerad av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('Väster om Dömestorps stora stenhus'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg utan lokaluppgift från 1700-talet (L. Montin i S).

Paddfot är en gammal, kulturberoende art. Den är en ettårig, ljuskrävande, kvävegynnad och konkurrenssvag växt som förmodligen alltid varit sällsynt i landskapet. I äldre tid växte den i åkrar, vid gårdar och på ruderatmark.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

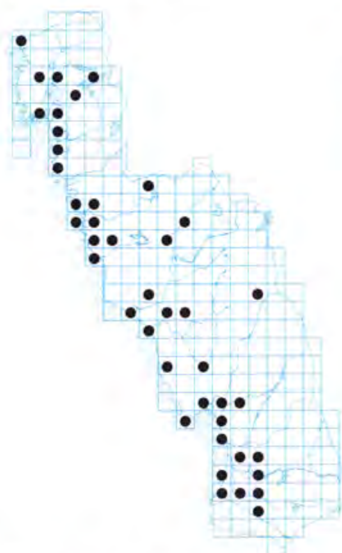
1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Onsala* Nidingen, ett mindre bestånd upptäcktes 1983 mellan stigen och översta strandvallen S om den lilla redskapsboden innanför Stora bryggan. Arten återkom med några ex årligen t o m 1987. Förgäves eftersökt 1988–89 (Unger 1992). Sågs åter 1991 och 1993 (UU). Känd från ön sedan 1927 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Ö. Karup* i åkrar (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* 1882 (O. Hult i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Dagsås* åkrar 1915 (G. Steffenburg i S). *Varberg* (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924); 1890 (A. Bagge i GB), 1899 (J. Leffler i UPS); Fästningen 1907 (I. Söderberg i UPS). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen (H. Fries enligt Hård av Segerstad 1927). Ännu 1993 (se ovan).

Borago officinalis – gurkört

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Söndrum* och *Halmstad* ('Fans redan 1865 som ogräs i trädgårdar inom Söndrums socken och har sedan dess, oaktadt flera utrotnings-

289. Oxtunga *Anchusa officinalis*.

290. Blåeld *Echium vulgare*.

291. Brokförgätmigej *Myosotis discolor*.

försök anställts emot den, dock lyckats bibehålla sig. Förekom under flera år vid "Dragvägen" i Halmstad, förmodligen spridd från "Sommarlusts" trädgård'). Äldsta belägg från *Varberg* i trädgård 1848 (J. E. Areschoug i UPS).

Gurkört odlas i viss utsträckning åter som grönsaks- och prydnadsväxt efter att ha varit nästan bortglömd under en stor del av 1900-talet. Den självsår sig lätt och kan hålla sig kvar mycket länge i trädgårdar där den en gång odlats (t ex sedan 1978 i en trädgård i *Söndrum*). Arten, som är ettårig, förvildas tillfälligt och enstaka fynd har gjorts på starkt kulturpåverkade platser, t ex tomtgränser, avfallstippar, utkastplatser, järnvägs- och hamnområden, byggplatser, trädor samt öppen jord i betesmarker och åkrar.

Gurkörten kommer från Medelhavsområdet. I vårt land har den odlats sedan medeltiden som grönsaks- och medicinalväxt.

13 rutor (6 %) men inte alltid antecknad. Funnen i rutorna 4C 4f, 5e, 5f, 7c, 7e, 8c, 8e, 8f, 9b, 9d, 5B 2j, 5i och 6B 6f.

Äldre uppgifter från 8 socknar, från *Skummeslöv* i söder till *Onsala* i norr.

Cynoglossum officinale – hundtunga

Ett par äldre provinsnamn är *råttfrat* eller *munkfrat*.

Först publicerad av Fischerström 1761 ('Nyttigt kunde vara att hindra, det ej mycket af giftiga örter, som bolmört och *Cynoglossum*, måtte växa vid Byarne, hvilka aldrig utan skada kunna ätas af Boskapen'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Hundtunga har troligen alltid varit sällsynt i Halland. Från inventeringen finns endast tre kända förekomster – en tillfällig och oavsiktligt införd samt två förvildade.

Arten är en gammal medicinalväxt som förmodligen härstammar från sydöstra Europa och västra Asien. Den tvååriga arten infördes till Sverige under medeltiden för odling i klosterträdgårdar. Härifrån spreds den till olika kulturståndorter nära bebyggelse men även till havsstränder (Svensson & Wigren 1990).

Det är angeläget att hundtungan får fortleva i så många områden som möjligt. Den borde t ex vara lämplig och trevlig att odla vid hembygdsgårdar och friluftsmuseer.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn, insådd i trädgård 1960 och har sedan dess hållit sig kvar, 1980-talet (YJ). **Falkenberg** *Ullared* Flähult (5C 8c 07 05) vid bondgård, införd/förvildad 1980-talet (IJ). **Varberg** *Varberg* Getterön, P-plats för fågelskådare 1988, försvunnen 1989 (IL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. *Laholm* (Theorin 1865). **Halmstad** *Harplinge* 1893 (G. Tillman i S); kyrkan (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* vid kyrkan i flygsand (Forsander 1809 i handskrift); kyrkogården utan årtal (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* (Ahlfvengren 1924). *Vessige* 1892 (E. Lyttkens i LD); byn (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1895 (A. Stuxberg i GB); Gatan (Ahlfvengren 1924); Rörvik 1934; Rösan 1955 (båda F. Lundberg i GB). *Ölmevalla* Örmanäs 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Echium plantagineum – blå snokört

Tidigare ej publicerad. Ett äldre belägg från *Stråvalla* Kärra 1948 (F. Lundberg i GB).

Blå snokört är tillfällig. Den härstammar från sydvästra Europa och är känd från Sverige sedan 1921.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn, inkommen med morotsfrö i köksträdgård, blommade men satte inte frö, 1985 (E. Andersson, bekräftad av YJ).

Echium vulgare – blåeld

Först publicerad av Montin 1766 från *Eldsberga* Stjärnarp och *Harplinge* Lynga. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Årstad* Sannarp 1700-talet (L. Montin i S).

Blåeld är en gammal, kulturberoende växt. Den tvååriga, ljusälskande, kalkgynnade och konkurrenssvaga arten växer sparsamt på vägkanter, järnvägsområden och grusplaner. Ibland odlas den som prydnadsväxt och via trädgårdsavfall kan den spridas till avfallstippar. Arten är bofast på vissa stationsområden medan många av de övriga förekomsterna är tillfälliga.

Blåeld, som är inhemsk i sydöstra Europa och västra Asien (Hultén 1985), har sannolikt införts oavsiktligt till Sverige under historisk tid. I samband med vallodlingens införande under 1800-talet fick arten ökad spridning genom att den ingick som fröförorening i orent vallfrö (Hård av Segerstad 1924).

Karta 290. 47 rutor (21 %). Ganska vanlig på kustslätten, sällsynt i övergångsbygden och mycket sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Lappula squarrosa – piggfrö

Först publicerad av Fries 1817 från *Hasslöv* under namnet *Myosotis lappula* ('Mycket sällsynt på grusiga ställen'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Piggfrö har inte rapporterats från Halland sedan 1960, då växten samlades i *Ölmevalla* Åsa av Örjan Nilsson. Av äldre uppgifter att döma uppträdde den tillfälligt i hamnområden och liknande miljöer. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra och mellersta Halland.

Arten härstammar sannolikt från sydöstra Europa och västra Asien (Hultén 1985) och har oavsiktligt införts till Sverige under historisk tid.

Hos Aronsson m fl (1995) är piggfrö klassificerad som hänsynskrävande.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; 1866 (F. Elmqvist i LD). **Halmstad** *Halmstad* Väster, på ruderatplats 1906 (Ahlfvengren i S); hamnen 1922 (J. Wiger i LD och S); 1924, 1926 (Wiger 1926 och 1931); 1946 (H. Runemark i LD); Östra stranden (E. Broddesson enligt Ahlfvengren 1924); Slottsmöllan (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); valskvarnen 1912 och 1936 (S. Svenson i LD resp C. Blom i GB). **Varberg** *Tvååker* (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924). *Varberg* 1890 (A. Bagge i GB); Fästningen 1927 (V. Åhlund i S). *Värö* prästgården 1911 (S. Johnson enligt Svenson 1928). **Kungsbacka** *Ölmevalla* 250 m NO om Åsa station, vägkant 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Lithospermum arvense var. arvense – sminkrot

Först uppgiven av Montin 1766 ('Icke synnerligen sällsynt i åkrarna').

Sminkrot är en gammal, kulturberoende växt. Den är numera mycket sällsynt i Halland och under inventeringen har vi endast funnit tillfälliga förekomster i åkerkanter och på ruderatmark. Ett av fynden gjordes i en åkerkant med uppkastad jord efter en kraftig rensning av ett angränsande vägdike. Det är känt att sminkroten kan dyka upp efter grävarbeten på sedan länge obrukad mark (Svensson & Wigren 1986).

Växten, som förr var ett ganska vanligt åkerogräs, åtminstone i vissa delar av Halland, har gått tillbaka kraftigt under 1900-talet. Minskningen har orsakats av effektivare frörensning och av att växten, åtminstone i vårt område, inte klarar att växa i nutidens täta och kraftiga spannmålsgrödor.

Sminkrot, som troligen härstammar från södra Europa och västra Asien, kan ha kommit till Sverige som ogräs redan under stenåldern. Enligt Svensson & Wigren (1986) är dock järnåldern en mera sannolik tidpunkt och då kanske inte som ogräs utan som införd färgväxt för röd färg.

Hos Aronsson m fl (1995) är sminkrot klassificerad som hänsynskrävande.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): förr allmännare, numera på grund av bättre skötsel av åkerjorden här och där.

Laholm *Våxtorp* Jonstorp (4C 0g 38 43) i jordgubbsland 1980 (YJ); kyrkbyn (4C 1g) på utkast 1980 (YJ). **Halmstad** *Söndrum* Onsjö (4C 7c 34 20) åkerren vid omgrävt vägdike, 10-tal ex 1990 (KG herbarium). Försvunnen 1992. **Falkenberg** *Årstad* Heberg (5C 2b 09 04) i åker intill en väg under ett antal år, sedd senast 1991 (SU). **Varberg** *Varberg* Fästningen (5B 7g 16 40) på vallen vid Grå Munken 1991 (IL).

Fig 132. Ostronört *Mertensia maritima* på klapperstensstrand vid Ölmanäs i Ölmevalla. – Foto Jan Kuylenstierna 1994.

Lithospermum officinale – stenfrö

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('På Hasslövs Kyrkogård och annat stånd, kommit från Trägården').

Stenfrö är en kalkgynnad art som i Halland funnits på enstaka, kulturpåverkade lokaler. I minst 100 år, från 1842 till 1947, och sannolikt även senare, var den känd från Varbergs fästning, där den växte vid foten av flankeringsmuren mellan Grå och Vita Munken. Just denna del av fästningsvallen rasade emellertid ner i vallgraven 1974. Om stenfrö fanns kvar fram till denna tidpunkt är okänt, men efter raset har den i varje fall inte återfunnits.

Aktuella uppgifter saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift; 1860 (G. Theorin i GB, LD och S); kyrkogården 1871 (D. Bergendal i LD). **Halmstad** *Halmstad* 1886 (Neuman 1887), 1901 (N. v. Wachenfeldt i GB). *Söndrum* 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878); Knebildstorps strand 1959 (E. Wieslander i S). **Varberg** *Varberg* Fästningen, uppgifter och insamlingar mellan 1842 (C. Lagerheim i UPS) och 1947 (B. Peterson i GB).

Mertensia maritima – ostronört

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *Pulmonaria maritima* från öar i norra Halland. Äldsta belägg utan lokaluppgift från 1700-talet (A. Dahl ur herbarium Swartzii i S).

Ostronört är ursprunglig. Den enda kända, halländska förekomsten växer i högvattenlinjen på en klapperstensstrand med mycket sparsam växtlighet av strandkål *Crambe maritima* och skörbjuggsört *Cochlearia officinalis* ssp. *officinalis*. I början av 1980-talet fanns ett flertal kraftiga, blommande exemplar som dock försvagades efter några stormiga vintrar. Vissa somrar kunde den fleråriga arten inte återfinnas. Det verkar som om fårbetet är negativt för växten.

Ostronörtens utbredning i övriga Norden omfattar kusterna i Bohuslän, norra Jylland, Norge, Island och Färöarna (Mossberg m fl 1992).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i norra Halland.

Kungsbacka *Ölmevalla* Näsbokroks naturreservat (JK). Känd sedan 1967 (se nedan). Kvar 1995 med 1 kraftigt, blommande ex (TE).

Äldre uppgifter. Öar i norra Halland (se primäruppgift); norra Halland sällsynt (Lindeberg 1878). **Varberg** *Varberg/Ås* (Bexell 1817–19). **Kungsbacka** *Onsala* 1881 (J. A. Gabrielsson i UPS). *Släp* Hästholmen 1895 (F. Liljeholm enligt Ahlfvengren 1924); Skalvik, nordsidan av Långenäsudden 1952 (F. Lundberg i GB). *Ölmevalla* Näsbokroks naturreservat 1967 (T. Elfström enligt Gillner 1969 b, Elfström 1971). Ännu 1995 (se ovan).

Myosotis arvensis – åkerförgätmigej

I *Okome, Köinge* och *Ullared* har åkerförgätmigej och andra *Myosotis*-arter kallats för *fars ögon.*

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Myosotis scorpioides* som då omfattade både åkerförgätmigej *M. arvensis* och äkta förgätmigej *M. scorpioides* ('Funnen vid Hasslöfs Kyrkogård någon gång'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Fries (1817) uppger arten som vanlig i odlingar.

Åkerförgätmigej är en gammal, kulturberoende växt. Den ljusälskande, ett- till tvååriga arten är mycket vanlig på åkerhällar, i åkrar, betesmarker, fodervallar och trädgårdar. Dessutom förekommer den på många ruderatståndorter.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Myosotis discolor – brokförgätmigej

Först uppgiven av Leffler 1863 från *Släp.*

Brokförgätmigej är en gammal, sannolikt kulturberoende växt. Den ettåriga, ljusälskande och konkurrenssvaga arten växer både torrt och ganska fuktigt på mer eller mindre glesbevuxen mark – åkerrenar, trädesåkrar, betesmarker (här ofta i anslutning till hällar eller sand- och grusfläckar), vägrenar, slänter, gräsmattor, tippplatser och fyllnadsjord.

Karta 291. 139 rutor (62 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och södra delen av skogsbygden samt ganska sällsynt i den mellersta och norra skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

[**Myosotis laxa** ssp. **baltica** – strandförgätmigej]

Uppgiven av Sahlin 1972 från *Lindome* Sandsjön samt från *Hanhals/Kungsbacka/Vallda* strandängar från Rolfsåns mynning till Forsbäck (Åhrén 1982 b). Vi känner inte till några belägg från Halland. Strandförgätmigej, som i Sverige växer vid Östersjökusten, är klassificerad som sällsynt (Aronsson m fl 1995).

Myosotis laxa ssp. **caespitosa** – sumpförgätmigej

Först uppgiven av Lindeberg 1878 som allmän. Äldsta belägg från *Varberg* (E. Fries i LD, herbarium normale 4:11).

Sumpförgätmigej är ursprunglig men kulturgynnad. Den ett- till tvååriga växten föredrar ganska näringsrik och fuktig mark – stränder vid hav och inlandsvatten, källflöden, alkärr, fuktstråk och kärrpölar i betesmarker, märgelhålor och diken.

197 rutor (88 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övriga områden. – Av Ahlfvengren (1924) betecknad som tämligen allmän i kusttrakter, i övrigt troligen sällsynt.

Myosotis ramosissima – backförgätmigej

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *M. hispida* ('på flera ställen'). Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1864 (A. Lyttkens i S).

Backförgätmigej är en kulturgynnad art som sannolikt är ursprunglig. Den ettåriga, konkurrenssvaga och ljusälskande växten trivs på torr, glesbevuxen mark – betade torrbackar och slänter, hällmarker i åkrar och betesmarker, åkerrenar, vägslänter, stenmurar, grustag och annan sandig/grusig ruderatmark.

Karta 292. 127 rutor (57 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Myosotis scorpioides – äkta förgätmigej

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *M. palustris* men utan lokaluppgift.

Äkta förgätmigej är ursprunglig men kulturgynnad. Den fleråriga arten växer på liknande ståndorter som sumpförgätmigej *M. laxa* ssp. *caespitosa* men är något mera näringskrävande. De vanligaste växtplatserna finns på bäck- och åstränder samt i kärr och fuktstråk i naturbetesmarker.

Karta 293. 139 rutor (62 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

292. Backförgätmigej *Myosotis ramosissima.*

293. Äkta förgätmigej *Myosotis scorpioides.*

294. Vårförgätmigej *Myosotis stricta.*

Myosotis stricta – vårförgätmigej

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv, Laholm* och *Ö. Karup.* Äldsta belägg från *Halmstad* 1863 (A. Lyttkens i S).

Vårförgätmigej är kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. Den ettåriga, konkurrenssvaga och ljusälskande arten växer på liknande, och ibland på samma, växtplatser som backförgätmigej *M. ramosissima.* Vårförgätmigej är dock den vanligaste av de två.

Karta 294. 155 rutor (70 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Myosotis sylvatica – skogsförgätmigej

Först uppgiven av Fries 1817 men utan lokaluppgift.

I naturlig vegetation är skogsförgätmigej endast funnen på Hallandsåsens nordsluttning mellan Hasslöv och Dömestorp, där den växer i fuktig ädellövskog. Arten är emellertid en vanlig prydnadsväxt som lätt förvildas i betesmarker, snår, tomtgränser, vägkanter och på gräsdominerad ruderatmark i närheten av bebyggelse och kyrkogårdar. Ibland har den med utkast hamnat långt från bebyggelse vid skogs- och markvägar, där den sedan kan hålla sig kvar under många år. Den är flerårig.

Som förvildad har arten ökat under 1900-talet.

93 rutor (42 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. – Ahlfvengren (1924): sällsynt på Hallandsås. För övrigt allmänt planterad och förvildad på och kring kyrkogårdar.

Förekomst i naturlig vegetation. **Laholm** *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning mellan Hasslöv och Dömestorp (4C 1f 20 12) ädellövskog i bäckdal 1980-talet (YJ).

Omphalodes verna – ormöga

Tidigare ej publicerad.

Ormöga är en vårblommande, flerårig prydnadsväxt som då och då förvildas. Den är i huvudsak tillfällig men kan hålla sig kvar i tomtgränser och på mer eller mindre hävdad gräsmark intill bebyggelse under många år.

Arten, som är hemmahörande i södra Europa, är känd som förvildad i Sverige sedan 1870.

3 rutor (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn (4C 1g 17 43) vid trädgårdsutkast, tillfällig 1983 (E. Andersson). **Halmstad** *Holm* Stålsberg (4C 8d 17 46) gräsbevuxen vägren, förvildad 1981 (KG). **Varberg** *Spannarp* gården Spannarp (5B 6j 12 03) dike 1980-talet (IL).

Pentaglottis sempervirens – hästtunga

Uppgiven av Svenson 1928 under namnet *Anchusa sempervirens* som förvildad från *Ås* Åskloster baserat på uppgift av D. Hylmö. Vi har inte funnit något belägg. Detta kan vara den första litteraturuppgiften för Sverige. Hylander (1971) uppger LBF Kat. 1931:11 (Sm) som primäruppgift.

Tillfällig. Hästtunga är en sällsynt, ettårig prydnadsväxt som härstammar från västra Europa och Italien.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Plagiobotrys sp. – tiggarstav

Tidigare ej publicerad.

Tillfällig i nyanlagd gräsmatta. Tiggarstav är en ettårig, nordamerikansk växt som inkommit med gräsfrö.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) nyanlagd gräsmatta 1989 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). Därefter ej sedd.

Pulmonaria affinis – fransk lungört

Tidigare ej publicerad.

Fransk lungört är en prydnadsväxt som är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Frankrike.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Oskarström* (4C 9f 47 15) lövslänt utanför kyrkogården, förvildad 1992 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Pulmonaria angustifolia – smalbladig lungört

Tidigare ej publicerad. Tre äldre insamlingar. En från *Enslöv* 1909 (G. Afzelius i LD, av insamlaren kallad *P. officinalis*, ombestämd av J. T. Johansson 1980) samt Ärnilt 1945 och 1964 (H. Andersson i LD).

Smalbladig lungört är troligen ursprunglig. Den växte på gräsytor i ett område med mycket små åkrar omgivna av ekbuskar. När marken på 1960-talet omfördes till betesvallar, dog den sällsynta örten ut. Arten lär också ha funnits vid Lunnatorp i samma trakt (Hugo Andersson i brev till KG 1986).

Smalbladig lungört är en torrängsart med förekomster i Skåne, Småland och Västergötland. Den är placerad i hotkategorin sårbar (Aronsson m fl 1995).

Pulmonaria mollis – mjuk lungört

Tidigare ej publicerad från Sverige.

Mjuk lungört är en prydnadsväxt som är hemmahörande i Mellaneuropa. Den är funnen tillfälligt förvildad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Tönnersjö* Ljungbolet (4C 6g 38 00) bäckdal, förvildad från utkast, 1985 (PW i LD, bestämd av T. Karlsson).

Pulmonaria obscura – lungört

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Pulmonaria officinalis* från *Hasslöv* bokskogen.

Lungört är ursprunglig och växer på mullrik mark i hasseldungar och hasselrika ängslövskogar. Dessutom odlas den som prydnadsväxt och förvildas ganska lätt. Även andra lungörter odlas och kan förvildas (se fransk lungört *P. affinis* och mjuk lungört *P. mollis* ovan; jämför också Handeland 1989).

6 rutor (3 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): på Hallandsås sluttningar flerstädes, eljes sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning (4C 1f 18 14) bokskog 1980-talet (YJ). Känd sedan 1700-talet (se primäruppgift). *Ysby* 800 m NNO om kyrkan (4C 3g 18 48) hasselrik lövblandskog 1980-talet (YJ). Känd sedan 1961 (se nedan). *Ö. Karup* 1 km SO om kyrkan (4C 1e 30 44) ädellövskog 1980-talet (YJ). Känd från området sedan 1909 (se nedan). **Halmstad** *Slättåkra* Digeshult (5C 2f 14 18) lövlund med hassel, förvildad 1984, 1994 (KG herbarium). **Falkenberg** *Alfshög* Påvadalen (5C 3b 44 16) ädellövskog i bäckravin 1980-talet (SK, NGN). Troligen identisk med *Alfshög* 1924 (se nedan). *Vessige* Möllegård (5C 4b 27 29) lerig lövskogssluttning 1980-talet (SU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift, i området ännu på 1980-talet (se ovan); Hallandsås 1897 (P. Söderberg i LD); vid foten av Hallandsås (Fries 1817); Dömestorp 1919 (S. Svenson i LD); Dömestorps lund 1951 (F. Lundberg i GB); mellan Brantekälla och Björkered 1962 (B. Peterson i GB). *Skummeslöv* Skottorp 1905 (P. Svensson i LD). *Ysby* Karsefors, 700 m nedströms forsen 1961 (Y. Johansson i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* vid foten av Hallandsåsen 1909 (Ahlfvengren i S). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Snöstorp* Skedala, hassellund (Hallenborg 1941). **Falkenberg** *Alfshög* Dal (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). Troligen identisk med *Alfshög* 1980-talet (se ovan). *Vessige* Trolldalen 1892 (E. Lyttkens i LD).

Symphytum asperum – fodervallört

Först uppgiven av Wiger 1950 från *Halmstad* 1919.

Fodervallört är en numera sällsynt prydnadsväxt som tycks vara på väg att helt försvinna från landskapet.

Arten, som härstammar från Kaukasus (Kilander 1992), är känd som förvildad i Sverige sedan 1820 (Almquist 1965).

1 ruta (1%). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Säbyholm (4C 4g 05 25) betesmark 1984 (LEM, YJ herbarium).

Arten har ofta förväxlats med uppländsk vallört *S.* × *uplandicum* och i nedanstående förteckning kan finnas uppgifter där arttillhörigheten är tveksam.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; vid idrottsplatsen 1922 (J. Wiger i S); vid väg 1932 (N. Alroth i GB); Vapnövägen 1937 (H. Mohlin i S); Alet 1945 (Hallenborg 1945). Enligt Hallenborg skulle detta fynd vara en återupptäckt av primärlokalen från 1919. *Söndrum* Tylön 1891 (G. Tillman i S). **Kungsbacka** *Älvsåker* Lerbergs by i buskage vid landsvägen, sannolikt förvildad från villaträdgård 1965 (M. Ohlander i GB, bestämd av C. Blom, Ohlander 1966).

Symphytum officinale – äkta vallört

Först uppgiven av Montin 1766 ('Til myckenhet utom Halmstads norra port, och på et och annat ställe vid gårdar'). Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Äkta vallört är en gammal medicinal- och prydnadsväxt som numera är sällsynt i odling. Arten, som är hemmahörande i en stor del av Europa, är funnen på fuktig mark längs åar och i vägdiken.

6 rutor (3 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Herting (5B 2j 31 48) kärr i Ätrans gamla fåra nedströms fördämningarna vid kraftstationen 1983 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Fjärås* Vassbacka (6B 5f 40 39–45 40) efter ån på bankar och i brinkar i högörtsamhällen 1985 och senare (JK herbarium, bekräftad av T. Elfström och E. Ljungstrand), känd sedan 1963 (se nedan); Gåsevadholm (6B 6f 00 40) efter ån vid slottet 1980, 1995 (JK). Känd från området sedan 1891 (se *Tölö* nedan). *Lindome* Sandsjöbacka (6B 7f 22 03) vägbank (JK); Djupedala (6B 8g 40 33) vägkant (ÅD). *Tölö* Hjälm (6B 6g 07 17) 1994 (BH, bekräftad av T. Elfström och E. Ljungstrand); Barnamossen (6B 6g 35 07) soptipp 1985 (JK).

Arten har ofta förväxlats med uppländsk vallört *S.* × *uplandicum* och i nedanstående förteckning kan finnas uppgifter där arttillhörigheten är tveksam.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* prästgårdens trädgård (Osbeck 1788). *Våxtorp* 900 m SSO om kyrkan, vägren nära dammar 1976 (YJ herbarium). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift, 1861 och 1897 (A. Lyttkens i S resp S. Svenson i LD); fängelset 1923 (J. Wiger i S); Väster 1920 (R. Jungner i S). *Snöstorp* Skedala 1891 (E. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Skrea* Boberg (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* utan årtal (Fries i LD och UPS), 1846 (Hartman i UPS), 1861 (M. Carlsson i S); Fästningen, Kochenburg 1933 (B. Peterson i GB); Håsten (Peterson 1947 a). **Kungsbacka** *Fjärås* vid Rolfsån nära Hanhals 1917 (G. Erdtman i S); S om Gåsevadholm, utmed Rolfsån 1964; Myra, vid vägen 1963; Vassbacka gård, vid landsvägen 1963 (samtliga M. Ohlander i GB), i området ännu 1995 (se ovan); Dal 1950 (F. Lundberg i GB); hembygdsgården (Ohlander 1965 a). *Hanhals* Rolfsbo vid ån 1944 (S. Holmdahl i GB). *Släp* 1898 (F. Liljeholm i LD och S). *Tölö* Gåsevadholm, flera insamlingar mellan 1891 (E. Rodhe i LD) och 1925 (W. Palmaer i S). I området ännu 1995 (se ovan). *Ölmevalla* Hästholmen 1966 (Ö. Nilsson i LD); Örmanäshalvön (Elfström 1971).

Symphytum × uplandicum – uppländsk vallört

Först uppgiven av Fries 1818 från *Varberg* under namnet *S. patens*. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (jämför Hylander 1971).

Uppländsk vallört, som är en fertil och mycket variabel hybrid mellan fodervallört *Symphytum asperum* och äkta vallört *S. officinale*, är den utan jämförelse vanligaste vallörten i Halland. Den odlas som prydnadsväxt och förvildas lätt på kulturståndorter, där den kan hålla sig kvar under mycket lång tid. Man ser den ofta i stora bestånd på diverse ruderatmarker vid gårdar, på avfallstippar och utkastplatser i grustag, vid märgelgravar, längs markvägar, åkerrenar och vägar.

Uppländsk vallört har ökat kraftigt under 1900-talet och är fortfarande under spridning. Ökningen beror troligen på att växten blivit allt vanligare i odling.

Karta 295. 122 rutor (55 %). Vanlig på kustslätten och ganska vanlig i övriga områden men med högst frekvens i den södra hälften. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Verbenaceae – verbenaväxter

Verbena hastata – blåverbena

Publicerad av Blom 1940 från *Kungsbacka* Falkens gård 1937 enligt belägg av L. Schortz i GB. Tillsammans med en uppgift från Västergötland, Angered 1939, är detta den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

En tillfällig förekomst av en art som sannolikt inkommit med spannmål från Amerika (Blom 1940).

Verbena officinalis – läkeverbena

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Skummeslöv* Skottorp, bland säden. Äldsta belägg från *Halmstad* spontan 1813 (E. Fries i LD).

Läkeverbena uppträdde tillfälligt som ogräs i södra Halland under 1800-talet. Lyttkens (1885) uppger arten från södra Halland och meddelar att frön emellanåt fanns i sydfranskt rödklöverfrö.

Läkeverbena eller järnört är mest känd som en gammal medicinalväxt från södra, västra och mellersta Europa samt norra Afrika och västra Asien. Den är känd från Sverige sedan 1740-talet.

295. Uppländsk vallört *Symphytum* × *uplandicum*.

296. Sommarlånke *Callitriche cophocarpa*.

297. Klolånke *Callitriche hamulata*.

Växten odlas åter i någon mån. Den självsår sig lätt och kan kanske så småningom också dyka upp utanför trädgårdar.

Äldre uppgifter. Utöver ovanstående finns arten uppgiven från **Halmstad** *Halmstad* 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878).

Callitrichaceae – lånkeväxter

Callitriche cophocarpa – sommarlånke

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *C. polymorpha* som tämligen allmän. Äldsta daterade belägg från *Eldsberga* Stjärnarp 1871 (H. Rosendahl i S).

Sommarlånke är troligen ursprunglig. Den är dock huvudsakligen funnen i mer eller mindre kulturpåverkade och ganska näringsrika vatten – mindre vattendrag, gölar, dammar, diken och kärrpölar i betesmarker.

Arten är endast funnen växande i vatten och försedd med flytbladsrosett.

Karta 296. 18 rutor (8 %). Ganska vanlig i den sydöstra delen, i övrigt sällsynt eller helt utan förekomster. Möjligen förbisedd. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Callitriche hamulata – klolånke

Först uppgiven av Lindeberg 1850 från *Släp* Särötrakten flerstädes. Odaterat belägg utan lokaluppgift (C. J. Lindeberg i S).

Klolånke är ursprunglig i området och bildar långa, ljusgröna, täta ruggar i ganska näringsrika/näringsfattiga, strömmande vatten. Enstaka fynd har också gjorts i dammar, gölar, sjöar och hällkar.

Vanligen finner man klolånke som vattenväxt med skotten rotade i bottensubstratet, antingen helt nedsänkta och utan flytbladsrosetter eller nående till ytan med flytblad. Den växer sällan på land. Till skillnad mot föregående art kan klolånke blomma och sätta frukt under vattnet.

Karta 297. 114 rutor (51 %). Vanlig på kustslätten och ganska vanlig i övriga områden utom i de mest näringsfattiga trakterna där arten är sällsynt eller saknas helt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Callitriche hermaphroditica – höstlånke

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Belägg saknas.

Litteraturuppgifter finns från *Falkenberg*, *Fjärås*, *Gunnarp* Ätran, *Halmstad*, *Morup*, *Ränneslöv* Värestorp och *Värö*. I samtliga fall saknas

belägg. 1975 samlades dock arten i *Morup* Digesgård, vattenfyllt f d stenbrott nära havet (NGN). Tyvärr har detta belägg förkommit. Arten har förgäves eftersökts varje år under inventeringsperioden. Vattenkvaliteten har försämrats och lokalen växer igen.

Höstlånke, som växer helt nedsänkt och alltid är utan flytbladsrosett, förekommer ganska sällsynt i vårt land på mjuka bottnar i näringsrika sjöar, åar och brackvattensvikar (Mossberg m fl 1992).

Callitriche palustris – smålånke

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *C. verna* men utan lokaluppgift.

Smålånke är ursprunglig. Den är konkurrenssvag och växer på fuktig, mer eller mindre naken sand eller dy vid sjöar och vattendrag samt i hällkar. Arten är kulturgynnad och ses emellanåt på fuktig, naken jord i körspår, på markvägar och kreaturstrampad mark vid bäckar, dammar, kärrpölar och diken.

Karta 298. 81 rutor (36 %). Ganska vanlig men med några relativt stora luckor. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Callitriche platycarpa – plattlånke

Tidigare ej publicerad.

Plattlånke, som uppmärksammats först under senare hälften av 1900-talet, är nyligen funnen på två lokaler i Halland. Växtplatserna är näringsrika strandkärr i naturbetesmark vid en kustnära å.

Plattlånke kan växa i vatten med både låga och höga pH-värden och uppges dessutom ha hög toleransnivå mot föroreningar. Dessa egenskaper kan kanske ge en förklaring till att arten verkar vara på frammarsch i t ex Skåne (Martinsson 1985) och att den numera sannolikt är den vanligaste lånkearten i Danmark (Moeslund m fl 1990). Det skall bli spännande att följa utvecklingen i Halland.

Plattlånke har sannolikt uppkommit genom kromosomfördubbling efter korsning mellan sommarlånke *C. cophocarpa* och dikeslånke *C. stagnalis* (Martinsson 1985).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellby, 350 m SSO om bron över Smedjeån (4C 3f 14 06) kärr i betesmark vid ån 1990 (PW herbarium, bekräftad av K. Martinsson). *Skummeslöv* Rännenäs, 400 m SV om bron över Smedjeån (4C 2f 45 04) kärr i betesmark vid ån 1990 (PW i LD, bekräftad av K. Martinsson).

Callitriche stagnalis – dikeslånke

Först uppgiven av Hartman 1838 från *Varberg* baserat på uppgift av P. F. Wahlberg.

Dikeslånke är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den är konkurrenssvag och bildar täta bestånd i småbäckar, diken och pölar med ganska näringsrikt vatten. Flytbladsrosetterna täcker ibland fullständigt ganska stora ytor. Dessutom växer den vid och i större åar med sakta strömmande vatten samt i dammar. Den är också vanlig på fuktig, mer eller mindre blottad jord i betesmarker, på skogs- och markvägar samt i hjulspår.

201 rutor (90 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Lamiaceae – kransblommiga

Ajuga pyramidalis – blåsuga

Ett lokalnamn från *Ullared* är *hartass*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 som sällsynt på Hallandsås.

Blåsuga är ursprunglig men kulturgynnad. I naturlig vegetation är den funnen på klipphyllor och på gräsytor i obetad hällmarksterräng. Vanligast är den emellertid på frisk till ganska torr, mer eller mindre kulturpåverkad mark med lågvuxen gräs/örtvegetation – glesa lövskogar, hagmarker, öppna naturbetesmarker, parker, naturtomter, gravhögar, skogsvägar och vägkanter. Blåsuga, som ofta växer i mindre grupper, trivs bäst på kvävefattiga jordar och missgynnas av gödsling.

Då och då ser man exemplar med vita eller röda blommor.

Karta 299. 163 rutor (73 %). Vanlig i norra och mellersta delen ner till Fylleån. Ganska sällsynt i söder. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Ajuga pyramidalis × reptans – blåsuga × revsuga

Uppgiven av Ohlander 1976 från *Värö* Åkraberg. Belägg från Åkrabergs park nära huvudbyggnaden och ingången 1974 och 1975 (M. Ohlander i GB, bekräftade av T. Elfström 1983).

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Varberg** *Värö* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Släp* Bångsbo 1938 (E. Rystedt i GB, bestämd av C. Blom 1964); intill Klevs allmänning vid gångväg till kusten 1955 (S. Holmdahl i GB, bestämd av T. Elfström och J. Corneliuson 1994).

Ajuga reptans – revsuga

Först uppgiven av Högberg 1843 från *Varberg*.

Revsuga är en prydnadsväxt som ganska lätt förvildas i lövdungar, vägdiken och på gräsmarker i anslutning till bebyggelse och utkastplatser. Dessutom kan den kvarstå länge vid torpruiner och på ödetomter. Arten, som är bofast i landskapet, har sannolikt förvildats i ökad utsträckning under 1900-talet.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Karta 300. 27 rutor (12 %). Ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Ballota nigra ssp. nigra – bosyska

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Ö. Karup* ('Vid Skånska gränsen nära Båstad'). Äldsta belägg från *Varberg* Fästningens västra sida 1842 (N. & C. Lagerheim i S).

Bosyska är konkurrenssvag och växer på mer eller mindre öppen, näringsrik kulturmark.

Bosyska är en gammal, sydeuropeisk läkeväxt som sannolikt infördes till Sverige under medeltiden. Den odlades först vid kloster och fästningar men senare även ute i byar, där den ibland förvildades på kulturmark. En viss införsel via barlast har också förekommit. Numera växer den främst i sydligaste Sverige inklusive Öland och Gotland (Svensson & Wigren 1984 a).

I likhet med en del andra gamla läkeörter är bosyskan en lämplig växt att odla vid hembygdsgårdar, friluftsmuseer och bondgårdar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Varberg* Fästningen (5B 7g 16 38) nedanför terrassen 1980-talet (IL). Känd åtminstone sedan 1842 (se äldsta belägg).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* se primäruppgift. **Halmstad** *Halmstad* insamlingar mellan 1862 (E. Lyttkens i LD) och 1872 (H. V. Rosendahl i S); på barlast 1874 (P. Hallberg i LD). **Varberg** *Varberg* flera uppgifter och insamlingar från början av 1800-talet (Fries 1818) till 1944 (C. Åkermark i GB), ännu på 1980-talet (se ovan); Fridhemsberg 1940 (B. Peterson i GB). **Kungsbacka** *Tölö* Gåsevadholm 1863 (J. N. Åkermark enligt Ahlfvengren 1924).

Dracocephalum parviflorum – amerikansk drakblomma

Uppgiven av Wiger 1926 från *Halmstad* 1 ex 1924. Belägg från hamnen 1924 (J. Wiger i S).

Från Halland finns endast två tillfälliga, äldre fynd av amerikansk drakblomma. Den ett- till tvååriga arten härstammar från Nordamerika och uppmärksammades första gången i Sverige 1916.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift. **Falkenberg** *Falkenberg* Strandbaden 1941 (E. Lind i SBT, bekräftad av C. Blom 1942).

Dracocephalum thymiflorum – rysk drakblomma

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Ö. Karup* ('– i en landsvägsgrop vid vägen uppåt Hallandsås'). Äldsta belägg från *Ö. Karup* 1866 (F. Elmqvist i LD).

Rysk drakblomma, som härstammar från östra Europa och västra Asien, fanns, sannolikt endast tillfälligt, i landskapet under senare delen av 1800-talet och ett stycke in på 1900-talet. Den ett- till tvååriga växten infördes oavsiktligt till Sverige med vallfrö (Hylander 1971). När frörensningen blev effektivare minskade arten kraftigt och idag finns den endast på några få lokaler i Medelpad och Ångermanland (Aronsson m fl 1995). I Halland är den inte rapporterad sedan 1948–1952.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* se primäruppgifter. **Halmstad** *Halmstad* (Neuman enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* i stor mängd bland klöver på Enestugans ägor 1881 (Neuman 1884). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1909 och 1910 (Ahlfvengren 1924 resp S. Svenson i LD). *Slöinge* Berte (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924) samt 1948–1952 (B. Peterson anteckningar).

Elsholtzia ciliata – kammynta

Först uppgiven av Fries 1814 från *Veinge* ('Växer spontant på många lokaler där jorden aldrig varit odlad. Vid stenmurar, på åkrar, jordlappar och ruderatmarker intill vägen mot Öringe'). Detta är, tillsammans med uppgifter från Småland i samma källa, den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Äldsta belägg från 1799 utan lokaluppgift (P. Osbeck i S).

Kammynta är en gammal, ettårig kryddväxt som förvildades på olika kulturståndorter. Den är inte rapporterad från Halland sedan 1895 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** mellan Karup och Laholm i landsvägsgropar (Hartman 1849). *Hasslöv* utan årtal (A. G. Longberg i UPS). *Veinge* se primäruppgift. *Ö. Karup* 1852, 1895 (J. E. Areschoug resp C. J. Nordquist i UPS). **Halmstad** *Eldsberga* Stjärnarp, i odlingar (Fries 1818).

298. Smålånke *Callitriche palustris.*

299. Blåsuga *Ajuga pyramidalis.*

300. Revsuga *Ajuga reptans.*

Galeopsis bifida – toppdån

Angående provinsnamn se *G. speciosa.*

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 som allmän. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1867 (I. Lyttkens i LD).

I ursprunglig miljö växer toppdån på steniga/grusiga, tånggödslade havsstränder och sparsamt även i bergbranter. Den ettåriga växten är mycket kulturgynnad och uppträder rikligt i åkerkanter och trädgårdsland, i gödslade betesmarker, kring gårdar, på hyggen och i grustagens högar med fyllnadsjord samt på många andra typer av ruderatmark.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Galeopsis ladanum – mjukdån

Först uppgiven av Fries 1818 som vanlig på odlad mark.

Mjukdån är en gammal men troligen inte ursprunglig art i landskapet. Någon gång är den ettåriga växten funnen på klipphyllor, t ex i vägskärningar, men främst växer den på starkt kulturpåverkad mark med lätta jordar – åkerkanter, trädesåkrar, trädgårdsland, jordhögar, grustag, avfallstippar och vägkanter. I norra Halland är den koncentrerad till Göteborgsmoränen och andra isälvsavlagringar. Den är känslig för kemisk bekämpning.

Mjukdån minskar i vissa delar av vårt land (Mossberg m fl 1992) men detta gäller knappast i Halland.

Karta 301. 133 rutor (60 %). Mjukdån är ganska sällsynt i **Kungsbacka.** I övrigt är arten vanlig på kustslätten och i övergångsbygden samt ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): allmän men utmed kusten något sällsyntare.

Galeopsis speciosa – hampdån

Ett gammalt namn på hampdån (och även andra dånarter samt plister *Lamium*) är *suer.* Syftar på att barn brukade *sua* [suga] nektar ur blommorna.

Först publicerad av Fries 1818 under namnet *G. versicolor* som vanlig.

Hampdån är en gammal, kulturberoende växt. De vanligaste växtplatserna för den ettåriga arten är åkrar med vårsäd och potatis. Mindre ofta ser man den på jordhögar, vägkanter, avfallstippar och annan ruderatmark.

201 rutor (90 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

301. Mjukdån *Galeopsis ladanum*.

302. Vitplister *Lamium album*.

303. Mellanplister *Lamium confertum*.

Galeopsis tetrahit – pipdån

Angående provinsnamn se föregående art.

Först publicerad av Fries 1818 från åkrar men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Pipdån är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga arten växer på liknande kulturståndorter som toppdån och ganska ofta finner man dem tillsammans. Vi känner inte till några förekomster i naturlig vegetation.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Glechoma hederacea – jordreva

Äldre provinsnamn är *joraslinga* och *slingerbötta*.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Jordreva är ursprunglig. I någorlunda naturlig vegetation finner man den i strandsnår vid havet och i havsstrandängarnas driftränder, längs vattendrag och i näringsrika lövlundar. Arten är emellertid mycket kulturgynnad och man ser den oftast vid bondgårdar, i trädgårdar, betesmarker, åkerkanter, längs vägar och på olika ruderatmarker.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Hedeoma pulegioides – vallmynta

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Snöstorp* Nydala, inkommen med amerikanskt frö, 1880 (A. Lyttkens i S).

Ett tillfälligt fynd av en art som härstammar från Nordamerika.

Hyssopus officinalis – isop

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 som förvildad i följande socknar: *Laholm*, *Skummeslöv*, *Breared*, *Halmstad*, *Asige* och *Hunnestad* (se nedan angående detaljer). Äldsta belägg från *Våxtorp* vid kyrkan 1894 (K. L. Larsén i UPS).

Isop är en krydd- och prydnadsväxt som förr var en populär kyrkogårdsväxt. När den odlas i trädgårdar självsår den sig ganska lätt, men den är inte rapporterad som förvildad i Halland sedan 1948. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* utanför nya kyrkogården. *Skummeslöv* grusgropen vid kyrkan (båda Ahlfvengren 1924). *Veinge* järnvägsstationen 1919 (E. Belfrage i GB). *Våxtorp* se äldsta belägg. **Halmstad** *Breared* 1948 (R. Cinthio i LD). *Halmstad* 1904 och 1908 (S. Svenson resp G. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Asige* 1918 (S. Svenson i LD); utanför kyrkogården (Ahlfvengren 1924). *Vessige* 1918 (S. Svenson i LD). *Vinberg* 1904 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Hunnestad* Gårdakärr (Ahlfvengren 1924). *Träslöv* förvildad 1927 (T. Swanström i S). *Tvååker* kyrkogården (Westfeldt 1957). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1895 och 1917 (A. Stuxberg i GB resp H. C. Kindberg i LD och S). *Släp* Särö, på banvall strax O om järnvägssta-

Fig 133. Praktgulplister *Lamiastrum galeobdolon* ssp. *argentatum*. Förvildad och beståndsbildande i skogsdunge vid villaområde. Tröingeberg i Vinberg. – Foto Nils-Gustaf Nilsson 1995.

tionen 1922 (H. E. Johansson i S). *Vallda* Vallda 1917 (A. Levan i LD); kyrkogården (Westfeldt 1957).

Lamiastrum galeobdolon ssp. **argentatum** – praktgulplister

Tidigare ej publicerad.

Praktgulplister är en flerårig prydnadsväxt som är funnen förvildad och naturaliserad i lövblandskog och dungar i anslutning till bebyggelse. Underarten, som uppkommit i odling, rapporteras allt oftare och är bofast i landskapet.

17 rutor (8 %). Sällsynt.

Laholm *Våxtorp* Tormarp (4C 2g 06 43) lövskog vid ån 1990 (PW). *Ysby* Kövlinge (4C 2f 49 48, 3f 00 48) tall/hasseldunge, naturaliserad, 1990 (PW). *Ö. Karup* från 350 m SO om Stensåns mynning och upp till Gropemöllan vid t ex 4C 1d 43 40, lövblandskog vid stig utmed ån 1991 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson). **Halmstad** *Enslöv* Åled (4C 8f 44 01) strandslänt mot Nissan 1995 (PW). *Harplinge* Kalvakärr (4C 9c 30 37) aldominerad lövblandskog, naturaliserad, 1985 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Slättåkra* vid infartsvägen till Kvistaberget (5C 1e 09 09) förvildad 1988 (PW). *Söndrum* Ö. Frösakull (4C 7c 19 27) tallskog, förvildad från utkast 1995 (PW). **Falkenberg** *Gällared* Ekås (5C 7d 18 48) skogsbryn utanför tomt, förvildad 1990-talet (HK, bekräftad av NGN). *Stafsinge* Karlsmossen (5B 3i 07 45) vid skogsväg, förvildad från utkast 1993 (PW). *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 45 47, 5C 2a 47 04 och 3a 02 05) flera förekomster i skogsdungar intill villabebyggelse 1980-talet (NGN). **Varberg** *Dagsås* Strömma, uppströms kvarnen (5B 6i 07 49) åstrand, naturaliserad, 1980-talet, 1994 (IL herbarium). **Kungsbacka** *Fjärås* vid Skogen N om Skärsjön (6B 4h 39 17) vägkant 1991 (JK). *Tölö* Hjälm (6B 6g 08 24) fuktigt skogsbryn vid väg 1992 (BH). *Vallda* Högaryd (6B 5e 44 12) marktäckande i barrskog, hundratals m^2 1990 (IB, LSa, GT).

Lamiastrum galeobdolon ssp. **galeobdolon** – gulplister

Först uppgiven av Lundegren 1947 från *Årstad* örtrik bok- och björkskog ca 1 km NNO från Sannarps gård, rikligt invid en skogsväg. Belägg från 1948 och 1951 i LD. En äldre insamling från *Hasslöv* 1859 (H. Thedenius i SBT) är något förbryllande eftersom inga andra säkra uppgifter om underarten finns från denna sedan gammalt mycket väl undersökta socken. Möjligen kan dock Fischerström i sin handskrift från 1754 ha avsett gulplister när han uppger

Galeopsis versicolor från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947, Lundegren 1947).

Förmodligen har gulplister inkommit ganska sent till bokskogslokalerna. En gissning är att skånska eller danska jägare kan ha medfört gulplisterfrön under stövlarna vid besök på Sannarp eller Torebo. Växten är ju vanlig i skånska och danska bokskogar. Gulplister odlas också som prydnadsväxt och är funnen förvildad/naturaliserad på ett par lokaler.

8 rutor (4 %). Mycket sällsynt.

Hylte *Kinnared* Bönabol (5C 5g 23 37) trädgårdsutkast 1990 (MAn, EW). **Falkenberg** *Falkenberg* Rönnhagen (5C 2a 29 07) aldunge 1981 (SU, bekräftad av NGN). *Gunnarp* Kärnebygd, vid Tjärnesjöns norra strand (5C 8e 21 17) blandskog, naturaliserad, 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Stafsinge* Torebo (5B 3j 37 17) bokskog 1979 och senare (NGN). Känd sedan 1974 (se nedan). *Årstad* 3 lokaler i bokskog vid godset Sannarp: 5C 3b 06 42 1984 (KG); 5C 3b 07 47 1984 (NGN); 5C 3c 14 07 1984 (NGN). Den sista lokalen troligen identisk med primärlokalen från 1947 (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 3f 45 25) ekskog 1990 (JK), känd sedan 1966 (se nedan); Idelund (6B 5g 13 45) i skogsbryn nära bebyggelse 1990 (JK).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Stafsinge* Torebo, bokskog 1974 (NGN). Ännu 1995 (se ovan). *Årstad* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 150 m SO om slottet, 200 m ONO om slottet som troligen förvildad, men fullt naturaliserad (Nilsson 1966 a). Ännu 1990 (se ovan).

Lamium album – vitplister

Ett par äldre lokalnamn är *blinnälla* [blindnässla] och *blinnsua*. Jämför hampdån *Galeopsis speciosa* ovan.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Vitplister är en gammal, kulturberoende växt. Den kvävegynnade arten bildar täta bestånd på näringsrik mark i anslutning till bondgårdar och annan bebyggelse, i trädgårdsland, på vägrenar och järnvägsområden samt tillfälligt vid jordhögar och utkastplatser. I norra Halland förekommer den även vid havsstränder.

Arten, som gynnas av ökad samfärdsel, har blivit vanligare under 1900-talet.

Karta 302. 106 rutor (48 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övriga områden, utom i det inre av mellersta Halland, där arten är ganska sällsynt och oftast tillfällig. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Lamium amplexicaule – mjukplister

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Vid arkeologiska undersökningar 1982 i vallgraven (kvarteret Karl XI) i Halmstad påträffades frön av mjukplister i lager som daterats till 1600/1700-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Mjukplister är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga arten växer främst i åkerkanter, grönsaksland och på jordhögar samt någon gång i gödslade betesmarker och vallkanter.

125 rutor (56 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden.

Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Lamium confertum – mellanplister

L. moluccellifolium

Först uppgiven av Fries 1818 under namnet *L. incisum* men utan lokaluppgift.

Mellanplister är en gammal, kulturberoende art som växer på odlad mark, främst på mull- och lerjordar men då och då även på lätta jordar. Den ettåriga växten, som är funnen i alla förekommande grödor, även de mest besprutade, växer främst i åkerkanter och på obesådda ytor. Utanför åkermark finner man den i trädgårdsland och på jordhögar.

Karta 303. 59 rutor (26 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden, där den oftast är tillfällig. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Lamium hybridum – flikplister

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *L. purpureum* var. *hybridum* och med frekvensbeteckningen "flerestädes". Äldsta belägg från *Övraby* Sperlingsholm 1866 (F. Elmqvist i LD).

Flikplister är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga arten växer huvudsakligen på odlad mark och i samma miljöer som mellan-, mjuk- och rödplister. Ibland finner man alla fyra växande tillsammans i åkerkanter eller på tillfälligt obrukad mark. Flikplister är vanligare än mellan- och mjukplister på olika ruderatmarker och är även funnen tillfälligt på en sandig/stenig havsstrand.

304. Flikplister *Lamium hybridum*.

305. Hjärtstilla *Leonurus cardiaca* ssp. *cardiaca*.

306. Vattenmynta *Mentha aquatica* var. *aquatica*.

Karta 304. 113 rutor (51 %). Vanlig på kustslätten och ganska vanlig i övergångsbygden men med ökad frekvens i den norra delen. Ganska sällsynt i skogsbygden, där den oftast är tillfällig. – Ahlfvengren (1924): frekvensen inom provinsen är okänd.

Lamium maculatum – rosenplister

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* mellan gamla kyrkogården och Gåstorget på 1870-talet baserat på uppgift av C. Carlstedt. Äldsta belägg från *Falkenberg* odlad och förvildad 1942 (E. Lindh i SBT).

Rosenplister är i Halland funnen tillfälligt förvildad ett fåtal gånger. Den fleråriga prydnadsväxten härstammar från södra och västra Europa samt västra Asien. I Sverige är den känd sedan 1819.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* gatkant vid Fredrik Hökares väg 1985 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson). I en trädgård i närheten finns arten införd från Österrike på 1970-talet (SAW). **Varberg** *Nösslinge* Gällarpeslätten (5C 9a 30 29) vägkant, förvildad från närliggande trädgård (KG herbarium).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Lamium purpureum – rödplister

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Rödplister är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga arten växer i många olika miljöer – åkrar, trädgårdar, betesmarker, gårdsplaner, ladugårdsbackar, vägslänter, grustag, jordhögar, avfallsplatser etc.

216 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

[**Lavandula angustifolia** – lavendel]

Tidigare ej publicerad. Två äldre belägg från 1923 *Halmstad* (J. Jungner i S) och *Varberg* (K. Rydberg i LD). På arken finns inga anteckningar om förekomstsätt men exemplaren var sannolikt odlade.

Lavendel är en vanlig prydnadsväxt från södra Europa. Den kan kvarstå en tid efter odling eller tillfälligt förvildas från utkast. I Sverige är den känd som trädgårdsflykting sedan 1933.

Leonurus cardiaca ssp. **cardiaca** – hjärtstilla

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Hjärtstilla är en så kallad bygateväxt, det vill säga en kulturberoende och konkurrenssvag växt som trivs på näringsrik/kväverik mark i anslutning till bebyggelse. Den är funnen på mer eller mindre öppen jord i hästhagar (spridd med foder?), vid husgrunder på bondgårdar, utanför

kyrkogårdsmurar, i lövsnår, vägkanter och på utkastplatser.

Hjärtstillan är en gammal läkeväxt med tempererade Asien som ursprungsområde (Lindeberg 1982). Den infördes till Sverige under medeltiden och odlades först vid klostren och sedan även i byarnas täppor och trädgårdar (Svensson & Wigren 1984 b; Hjelmqvist 1991). I dag är den sällsynt i odling och på tillbakagång som vildväxande i landskapet, även om den på några lokaler har lyckats hålla sig kvar i över 100 år (se nedan). Enstaka frukter kan överleva många år i jorden och komma upp i grobart läge vid grävningar eller omrörning i marken (Svensson & Wigren 1984 b).

I likhet med t ex hundtunga *Cynoglossum officinale* och bosyska *Ballota nigra* ssp. *nigra* är hjärtstilla en kulturhistoriskt intressant växt, som det är angeläget att ha kvar i landskapet. Den är lämplig att odla vid hembygdsgårdar, friluftsmuseer och bondgårdar.

Hos Aronsson m fl (1995) är hjärtstilla klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 305. 20 rutor (9 %). Ganska sällsynt på kustslätten, sällsynt i övergångsbygden och utan förekomster i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Ränneslöv* NV om kyrkan (4C 2g 18 09) vid mur mot åker 1987 (PW). *Skummeslöv* vid kyrkan (4C 2e 18 44) buskbevuxen slänt utanför södra kyrkogårdsmuren 1980-talet (SEJ). Känd sedan 1920-talet (se nedan). *Tjärby* 300 m O om kyrkan (4C 4g 23 06) ruderatmark 1980-talet (K/LEM). **Halmstad** *Breared* Bårared, 100 m N om bron över Fylleån (4C 9i 33 04) hästhage 1987 (PW, bekräftad av KG). *Eldsberga* Stjärnarps gård (4C 6f 22 22) hästhage 1988 (A. Nilsson, bekräftad av KG). *Enslöv* Arlösa gård (4C 8f 09 04) vid ekonomibyggnad 1987 (KG). Känd sedan 1920-talet (se nedan). *Harplinge* Nyårsåsen (4C 8c 31 42) utkastplats för trädgårdsavfall från Plönninge 1980 (BT). Har hållit sig kvar på platsen i minst 15 år enligt G. Smedgård. *Steninge* Steninge strand (4C 9b 26 09) igenväxande strandhed, flera kraftiga ex 1995 (KG). *Söndrum* vid prästgården (4C 7d 10 01) lövdunge 1988 (PW). Känd sedan 1880-talet (se nedan). *Trönninge* Trönningeåns sammanflöde med Fylleån (4C 6e 06 22) åstrand vid brygga 1991 (PW). **Falkenberg** *Eftra* 250 m ONO om kyrkan (5C 1b 28 28) vägkant 1980 (SU). *Falkenberg* hörnet Stationsgatan–Storgatan (5B 2j 32 31) grusig, obebyggd tomt 1994 (NGN). *Skrea* Slätten (5B 2j 24 48) utanför häck 1981 (SU). *Slöinge* Berte (5C 1b 15 45) vägkant 1987 (PW). *Vessige* 150 m VSV om kyrkan (5C 4b 10 36) vid damm 1981 (SU). Känd sedan 1949 (se nedan). **Varberg** *Lindberg* Hansegård (5B 7h 47 24) vägkant 1980-talet (IL); kyrkan (5B 8h 25 36) vid kyrkogårdsmuren i NV, 1 ex 1990 (IL). *Torpa* Kärradal (5B 9g) vid affären 1980-talet (CFL). *Valinge* Börs (5B 8i 36 26) vid bondgård 1980-talet (B/BHg). *Veddige* Syllinge och Näs (6B 0h 11 21) vid gårdar 1990 (IL). *Värö* Lingome (6B 0f 44 41) vid gödselstad 1988 (B/SS); Bua (6B 0f 01 37) vägkant nära bondgård 1990 (IL). Känd sedan 1937 (se nedan). **Kungsbacka** *Fjärås* Spisas (6B 5g 20 27) hästhage 1986 (LSa).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* kyrkan (Ahlfvengren 1924). *Hishult* 1931 (A. Sellén i YJ herbarium). *Laholm* Laholm 1891 och 1913 (P. Söderberg i LD resp A. L. Segerström i S). *Skummeslöv* kyrkan (Ahlfvengren 1924). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Veinge* kyrkbyn (Neuman 1884). *Ö. Karup* Hemmeslöv (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Enslöv* Arlösa (F. Hård av Segerstad enligt Ahlfvengren 1924). Ännu 1987 (se ovan). *Harplinge* 1888 (E. Ardell i LD). *Snöstorp* kyrkogården, sannolikt 1860-talet (A. Lyttkens i S). *Söndrum* prästgården (Neuman 1884). Ännu 1988 (se ovan). **Falkenberg** *Eftra* Dala (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Falkenberg* 1893 och 1899 (C. Bengtsson resp E. Svenson i LD). *Morup* Rosendal (Ahlfvengren 1924). *Skrea* kyrkan (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Vessige* kraftverket vid Lillån (Lundegren 1949). Ännu 1981 (se ovan). **Varberg** *Dagsås* nära kyrkan (F. Lundberg i handskrift 1949). *Gödestad* kyrkan. *Lindberg* Berg (båda Ahlfvengren 1924); Inlag 1940 (F. Lundberg i handskrift 1949); Tångabergs gård 1939 (F. Lundberg i handskrift 1949); Tången 1953 (F. Lundberg i GB). *Rolfstorp* Haxered (Svenson 1928). *Sällstorp* St. Råred 1953 (F. Lundberg i GB). Ännu 1969–71 (Ohlander 1972). Torpa Kärra (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Träslöv* Näs (Svenson 1928); Apelviken (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924); bergen O om Kusthotellet 1960 (IL). *Valinge* (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924). *Varberg* Fästningen 1907 och 1927 (I. Söderberg i UPS resp C. A. Torén i UME). *Veddige* Nykvarn (Ahlfvengren 1924). *Värö* Norrvära (E. Almqvist enligt Ahlfvengren 1924); Ambjörntorp (S. Johnson enligt Svenson 1928); Sunvära (I. Johansson enligt Svenson 1928); Bua 1937 (F. Lundberg i GB). Ännu 1990 (se ovan). *Ås* Åskloster 1935 (F. Lundberg i handskrift 1949). **Kungsbacka** *Fjärås* stationen (Erdtman 1925 a); Hjelm (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Frillesås* Almedals trädgårdsmästeri (Ohlander 1969). *Hanhals* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Lindome* Rantorp 1950 (F. Lundberg i GB); Ålgårdsbacka kvarn 1959 och 1961 (M. Ohlander i GB). *Onsala* Gottskär, uppgifter och insamlingar mellan 1895 (A. Stuxberg i GB) och 1939 (G. Degelius i GB); Klockaregården (Ahlfvengren 1924); Rörvik 1934 och 1946; Håkulla 1935; Rydet och Ebbagården 1935 (samtliga F. Lundberg i handskrift 1949); V. Hagen 1934 och 1937 (F. Lundberg i LD resp GB) samt 1953 (S. Holmdahl i handskrift); nära landsvägen SV om Karsegården 1958 (M. Ohlander i GB). *Släp* Brandshult 1908 (Ahlfvengren i S); Skörvalla (K. Schöldström enligt Svenson 1928). *Tölö* Hede 1927 (F. Lundberg i handskrift 1949); Blixered (A. Ekberg enligt Svenson 1928), 1925 och 1953 (F. Lundberg i handskrift 1949 resp i GB); Gröninge 1962 (S. Holmdahl i GB). *Vallda* Välås 1934 (F. Lundberg i handskrift 1949); Hjärtekulle, G:a Lerkilsvägen 1940 (H. Knutsson herbarium). *Älvsåker* Alafors (Ahlfvengren 1924). *Ölmevalla* Kålelund, gårdsplan 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Lycopus europaeus – strandklo

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frön av strandklo i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Strandklo är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer oftast rikligt på fuktig till blöt och ganska näringsrik mark – stränder vid sjöar och vattendrag, relativt skyddade havsstränder, källor, fukt- och kärrängar samt alkärr. Fuktiga betesmarker, diken och märgelhålor är exempel på kulturståndorter.

205 rutor (92 %). Vanlig i hela landskapet utom i de näringsfattigaste skogs- och myrområdena i södra och mellersta Halland, där arten saknas i vissa rutor. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Marrubium vulgare – kransborre

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Vid Skånska gränsen nära Båstad').

Kransborre, som förmodligen alltid har varit sällsynt i landskapet, är inte rapporterad sedan början av 1900-talet.

Arten har odlats i Sverige sedan medeltiden men numera endast i liten omfattning. Som förvildad växer den på kulturmark i södra Sverige men har minskat kraftigt under 1900-talet (Nilsson & Gustafsson 1978 b). Efter odling kan den hålla sig kvar ganska länge i en trädgård och dyka upp lite varstans på tomten (NGN).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* prästgården (Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* vid skånska gränsen nära Båstad (Osbeck 1788, Fries 1819). **Halmstad** *Snöstorp* kyrkogården 1881[?] (Signaturen L-s [Lyttkens?] i S). *Söndrum* nära kyrkan (Neuman 1884).

Mentha aquatica var. **aquatica** – vattenmynta

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('På Hallands Ås i Bäcken'). Belägg under namnet *M. hirsuta* från *Våxtorp* Vindrarp, i en bäck på Hallandsås 1700-talet (P. Osbeck i S, i herbarium Acharianum i LD samt i Linnés herbarium i London). Ett kanske ännu äldre belägg finns från *Varberg*, vid Kvarnagården 1783 (L. Montin i S).

Vattenmynta är ursprunglig. Den växer sparsamt på fuktig, näringsrik mark vid källor samt på havs- och sötvattensstränder.

Karta 306. 15 rutor (7 %). Sällsynt i vissa trakter. Saknas i större delen av landskapet. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning (4C 1f 25 12) vid bäck 1980-talet (YJ). *Ysby* Hovsmölla (4C 3g 17 46) bäckrännil 1980-talet (YJ); Karsefors (4C 3h 23 01) åstrand 1980-talet (YJ); S om Timmershult (4C 3i 15 25) vid Hultåns mynning 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* Ledtorpet (4C 1d 17 45) i bäck 1980-talet (LJ). **Halmstad** *Steninge* (5C 0b) Norra Skipåsbergens reservat (Larsson 1980). *Trönninge* Påarp, Killebjärsudden (4C 5e 34 25) betad fuktäng vid källa 1980-talet (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Askome* Yngered (5C 5c 09 43) Ätrans gamla fåra 1980-talet (SK). *Vessige* Sjönevad (5C 4c 19 23) vid Lillån 1980-talet (SK). **Varberg** *Stråvalla* S om Löftaån (6B 1g) havsstrand 1987 (LS). *Värö* Norra Horten (6B 0f 00 10) fuktig sänka, ganska rikligt 1990 (IL). *Ås* Södra Horten (5B 9f) 1980-talet (CFL). **Kungsbacka** *Hanhals* N om Rabben (6B 4f 43 22) kalkpåverkad strandäng 1994 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Släp* Kyvik (6B 7d 19 24) strandängsfragment 1988 (CB, IE). *Vallda* Hördalen (6B 6e 09 00) öppen sankmark 1982 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ränneslöv* Värestorp, början av 1800-talet (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d); Ränneslövs mölla (Ahlfvengren 1924). *Våxtorp* se äldsta belägg. *Ö. Karup* Hemmeslöv, Stensån 1880 och 1897 (Neuman i LD, S och UPS resp A. Wigforss i LD); Hemmeslöv, i järnvägsdiket 1929 (C. Blom i GB och S); Petersberg och Eskilstorp (Blom 1930); Gropemöllan (Ahlfvengren 1924); Gropemöllan, vid Stensån 1959 (E. Wieslander i S). **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan 1920 (T. Nordström i S). *Steninge* strandreservatet (Höijer 1947). **Falkenberg** *Asige* kyrkan (Ahlfvengren 1924). *Vessige* Sjönevad (C. Bliding enligt Svenson 1928). **Varberg** *Varberg* se äldsta belägg. *Värö* Viskan (S. Johnson enligt Svenson 1928); Väröbacka 1944 (P.-E. Wallén i LD); S om Ringhals, strand 1952; Viskan, vid järnvägsbron 1955 (båda O. Johansson i GB). *Ås* nära Viskans utlopp (D. Hylmö enligt Svenson 1928). **Kungsbacka** *Frillesås* i ån (Sieurin 1844); nedom Rya (Ahlfvengren 1924). *Förlanda* Hällevik (Ahlfvengren 1924); Rammsjöhall 1960 (O. Johansson i GB). *Idala* Håfors, i vattenfallet 1958; Löftaån vid gränsen till Frillesås 1958 (båda S. Holmdahl i GB). *Lindome* Flagsjö, i dike från öster (Sahlin 1972). *Släp* Kullavik 1934 (E. Erlandsson i GB); Sannå mosse (Sahlin 1972). *Vallda* Vallda 1920 (A. Levan i LD).

Mentha arvensis – åkermynta

Först publicerad av Osbeck 1788 ('Ogräs i Åkrar och Trägårdar'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Åkermynta är ursprunglig på fuktig mark i lövskogar och alkärr samt på sjö- och åstränder. Den är emellertid mycket kulturgynnad och växer allmänt i fuktiga betesmarker men också, både torrt och fuktigt, i åker- och vallkanter, på trädesåkrar, i grönsaksland, grustag och på annan ruderatmark.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Mentha × gracilis – ädelmynta

M. × gentilis

Först uppgiven av Fries 1828 från *Tvååker* nära ån baserat på uppgift av P. F. Wahlberg. Montin (1766) uppgav växten från *Våxtorp* i Vindrarps fiskdammar baserat på uppgift av Osbeck. Enligt Hylander (1941 a) saknas belägg, men av ståndorten att döma är det enligt H. sannolikt fråga om *M. aquatica × arvensis* (= kransmynta *M. × verticillata*). Hylanders misstankar bekräftas av ett belägg ur Montins herbarium från Hallandsås utan årtal (P. Osbeck i S, av insamlaren kallad *Mentha sativa* Linn. var. *Agardhiana*, ombestämd till *M. × verticillata* av T. Karlsson 1995).

Ädelmynta är ett sammanfattande namn på flera olika former som uppkommit genom hybridisering mellan åkermynta *M. arvensis* och grönmynta *M. spicata* (Hylander 1941 a). Den odlades förr och förvildades tillfälligt på olika kulturståndorter. I Halland sågs den senast på 1940-talet. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Hos Aronsson m fl (1995) är ädelmyntan klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* (Fries enligt Ahlfvengren 1924); Gropemöllan 1889 (L. A. Grönwall i UPS). **Halmstad** *Slättåkra* Hultabäcken utan årtal (W. A. G. Wetter i S, bestämd av N. Hylander 1939). *Söndrum* Tylösand 1919 (Neuman i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1942 (E. Lindh i SBT, bekräftad av L. E. Kers 1993). *Vessige* Vessigebro (Lundegren 1949). **Varberg** *Sibbarp* Stegared 1883 (J. A. Gabrielsson i UPS, bestämd till var. *verticillata* av N. Hylander). *Tvååker* se primäruppgift. *Varberg* självsådd i trägårdar 1848 (E. Fries [?] i UPS, bestämd till var. *verticillata* av N. Hylander). **Kungsbacka** Norra Halland utan årtal (C. J. Lindeberg i S, bestämd till var. *parviflora* av N. Hylander). Sannolikt = *Släp* 1853 (C. J. Lindeberg i UPS, bestämd till var. *parviflora* av N. Hylander).

Mentha longifolia-hybrider – gråmyntahybrider

Gråmyntahybrider är endast kända från några tillfälliga förekomster på kulturståndorter. De tre aktuella insamlingarna har granskats av T. Karlsson.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* 800 m NNO om kyrkan (4C 5f 37 27) vägdike utanför villatomt 1981 (KG herbarium). *Halmstad* Halmstad hamn, 1 km OSO om yttre fyren (4C 6d 41 41) ruderatmark i hamnutfyllnadsområdet 1990 (KG herbarium). **Kungsbacka** *Gällinge* Bysjöns sydända (6B 3h 37 15) naturbetesmark vid bondgård 1988 (KG herbarium).

[*Mentha longifolia* uppgavs av Ahlfvengren 1910 under namnet *M. silvestris* från *Hishult* nära Hishults kvarn baserat på uppgift av K. Johnsson. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1903 (T. Hammarsten i S, av insamlaren kallad *M. aquatica capitata*, ombestämd av J. R. Jungner). Enligt Aronsson m fl (1995) är ren gråmynta ej säkert funnen i Sverige.]

Mentha spicata var. **spicata** – grönmynta

Först uppgiven av Hultén 1950 som prick i Särötrakten på en utbredningskarta; sannolikt baserat på belägg från 1936 och 1937 i GB (se nedan). Äldsta belägg från *Varberg* Traneberg 1933 (B. Peterson i GB). Från 1700-talet finns dock en insamling från odling: *Harplinge* Särdal i köksträdgård (L. Montin i S).

Grönmynta är vanlig i odling men förvildas sällan.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn (4C 1g 20 42) tomtgräns, förvildad 1982 (YJ herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Halmstad** *Halmstad* Rotorp (4C 7d 16 33) dike vid f d banvall 1992 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Harplinge* Nyårsåsen (4C 8c 32 42) förvildad från utkast vid skogsväg 1980 (BT herbarium).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Varberg* se äldsta belägg. **Kungsbacka** *Släp* 1936 (E. Rystedt i GB); Särö, sydsidan, nära stranden ej långt från badhusen 1937 (G. Degelius i GB).

Mentha suaveolens-hybrid – rundmyntahybrid

Tidigare ej publicerad.

Tillfällig. Hybriden odlas som krydd- och prydnadsväxt. På den aktuella lokalen flyter bäcken genom en trädgård strax uppströms fyndplatsen.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* 750 m N om Örnäsudde (4C 7d 01 13) vid bäck innanför sanddyner 1986 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Mentha × verticillata – kransmynta

M. aquatica × arvensis

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Sällstorp* Skuttran enligt belägg från 1880 (J. A. Gabrielsson i UPS). Äldsta belägg från Hallandsås 1700-talet (P. Osbeck i S, av insamlaren kallad *Mentha sativa* Linn. var. *Agardhiana*, ombestämd av T. Karlsson 1995).

Kransmynta växer främst på de större åarnas stränder men även i fuktängar och kärr i näringsrika områden. Växten förekommer utan att föräldraarterna är närvarande. Vattenmynta saknas för övrigt i stora delar av Halland. Den så gott som helt sterila hybriden bildar rotslående utlöpare som kan brytas av och spridas med vatten.

Karta 307. 68 rutor (30 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och vid de större vattendragen i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

307. Kransmynta *Mentha × verticillata.*

308. Kungsmynta *Origanum vulgare.*

309. Bergmynta *Satureja vulgaris.*

Nepeta cataria – kattmynta

Först uppgiven av Montin 1766 från *Årstad* och *Eldsberga* ('På Sannarps och Stjernarps Sätesgårdar in vid manhusen'). Belägg från båda lokalerna i S.

Kattmynta är en sedan medeltiden odlad medicinalväxt som förvildades på kulturmark intill bebyggelse. Den tycks ha hållit sig kvar i landskapet åtminstone till 1940-talet, då den senast kända insamlingen gjordes av E. Lindh på en tomt i *Falkenberg*. Belägg från 1941 i SBT.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* 1860 (H. Thedenius i SBT); prästgården (Osbeck 1788); kyrkan 1909 (Ahlfvengren i S). *Skummeslöv* kyrkan (Ahlfvengren 1924). *Veinge* 1906 (J. Persson enligt Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* Skånevägen 1910 (H. Nordenström i S); Eskilstorp 1929 (C. Blom i GB och S). **Halmstad** *Eldsberga* se äldsta belägg. *Getinge* Mostorp vid bron över Suseån (Ahlfvengren 1924). *Halmstad* Karlsberg 1910 (Ahlfvengren i GB och S). *Holm* 1892 (G. Rönnblad i S). *Snöstorp* kyrkan (Ahlfvengren 1924); Skedala 1863 (A. Lyttkens i GB, LD och S). **Falkenberg** *Falkenberg* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); nära ån (Fries 1819); 1941 (se ovan). *Köinge* byn (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Morup* Rosendal (Ahlfvengren 1924). *Stafsinge* Eneskogstorp. *Vessige* Vessige by (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Årstad* se äldsta belägg. **Varberg** *Tvååker* Fastarp. *Varberg* (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär (Ahlfvengren 1924); gård nära Fjärehals 1908 (A. H. Magnusson i GB, Ahlfvengren 1924); Stejla, Draget 1930 (W. Palmaer i S). *Vallda* vid torpet Hultaberg, strax S om trafikfyren på Hulteråsar 1935 (F. Lundberg i GB); Södergården 1941 (H. Knutsson herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand). *Ölmevalla* Berg 1918 (F. Lundberg i handskrift 1949).

Nepeta × faassenii – kantnepeta

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Varberg* Haga 1923 (D. Hylmö i LD, bestämd av S. Ekman 1985).

Kantnepeta är en vanlig prydnadsväxt som inte tycks förvildas i någon nämnvärd utsträckning. Tillfällig.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Falkenberg* Östra gärdet (5B 2j 48 00) trottoarkant 1993 (NGN).

Origanum vulgare – kungsmynta

Först uppgiven av Montin 1766 från *Getinge* Fröllinge ('Vid Trållinge Sätesgård, på sluttningen af et berg, mellan några buskar').

Kungsmynta är ursprunglig. Den kalk- och kulturgynnade arten växer i torra, näringsrika, exponerade busk- och örtbevuxna slänter samt i sydvända, lövbevuxna bergbranter med inslag av basiska bergarter. Den odlas också som prydnadsväxt och förvildas emellanåt.

Det främsta hotet mot arten är igenväxning.

Karta 308. 11 rutor (5 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Ö. Karup* Lyadalen (4C 1d 26 34) igenväxande naturbetesmark 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Snöstorp* 1050 m NO om kyrkan (4C 7e 19 35) torr busk- och örtbevuxen slänt nedanför villaområde, eventuellt förvildad 1989 (P. Wiksten, KG herbarium). **Varberg** *Sällstorp* Brattås (6B 0i 24 44) rik lövbrant 1993 (JK). Känd sedan 1971 (se nedan). *Veddige* SV om Lunna (6B 1i 20 39) nordsidan av banvall 1980-talet (LS). **Kungsbacka** *Fjärås* Stallakärr (6B 4f 14 48) sydbrant 1984 (JK); Ursåsbranterna (6B 4g 15 01, 16 03) sydbranter 1984 (JK), känd sedan 1959 (se nedan); Fågelsång (6B 5i 36 12) igenväxande sydbrant 1984 (JK). *Tölö* Bräckaberget (6B 6f 23 03) sydbrant 1984 (JK); Barnamossen (6B 6g 36 08) rasmark i sydbrant 1986 (JK), känd från området sedan 1961 (se nedan); Anneberg (6B 7f 04 30, 05 30) bergbranter i igenväxningsmark 1985, 1989 (JK). *Älvsåker* Ryared (6B 7g 10 25) i igenväxningsmark nedanför sydbrant 1987 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* prästgårdens trädgård (Osbeck 1788). *Ö. Karup* (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Getinge* se primäruppgift. *Snöstorp* Skedala 1863 (A. Lyttkens i GB och S, E. Lyttkens i LD); ovan Toftasjöarna (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* 1894 (C. Bengtsson i LD). *Ljungby* utan årtal (A. Åström i UME). **Varberg** *Lindberg* Getterön (Bexell 1817–19); NV om Berg (Erdtman 1925 a). *Sällstorp* Dala och NV om Mossen (Ohlander 1972); Brattås, rasmark 1971 (M. Ohlander i GB). Ännu 1993 (se ovan). *Veddige* Lunna 1910 (Ahlfvengren i S); Järlöv 1957 (O. Johansson i GB). *Värö* prästgården, införd från Bohuslän (Johansson 1964). **Kungsbacka** *Fjärås* Torpa, Ursåsbergets sydsida 1959 (M. Ohlander i GB), ännu 1984 (se ovan); Kullen, sydberg 1963 (M. Ohlander i GB); 250 m SV om Kullen (Nilsson 1966 a). *Frillesås* Valaberg, mellan Stuv och Stättared 1950 (F. Lundberg enligt Ohlander 1969, "ej återfunnen"). *Lindome* Knipered (A. Ekberg enligt Svenson 1928); stora Knipens sydsida 1952 (F. Lundberg i GB); Knipered, nedom brant berg 1957 (M. Ohlander i GB). *Onsala* Gottskär 1917 (S. Svenson i LD). *Släp* 300 m N om kyrkbyn 1961; 500 m V om Vea 1963 (båda O. Johansson i GB). *Tölö* Skårby 1891 (E. Rodhe i S); Blixered 1910 och 1958 (Ahlfvengren i GB och S resp M. Ohlander i GB); SV om Bisterkulla vid ödetorp nära gränsen till Älvsåker 1948 (F. Lundberg i handskrift 1949); berg S om Borgholm 1949 (S. Holmdahl i GB); N om Barnamossen under sydberg 1961 (M. Ohlander i GB). Ännu 1986 (se ovan). *Vallda* V om Brogrens kvarn, ovan skjutbana 1950 (C. Skottsberg i GB). *Älvsåker* Grisebo = Ryared 1940 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Ölmevalla* i sydberg vid Kärringemossens NV-sida nära Gällingegränsen 1947 (F. Lundberg i handskrift 1949), troligen = vid Gällingegränsen, sydbrant 1956, 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Prunella vulgaris – brunört

Ett gammalt lokalnamn från *Veinge* är *jorhåmle* [jordhumle], vilket troligen syftar på fruktställningens likhet med humlens honkottar.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg utan lokaluppgift från 1700-talet (L. Montin i S).

Brunört är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation finner man den vid källor och källflöden, på sötvattensstränder och i fuktig, näringsrik lövskog. Vanligast är den emellertid i friska till fuktiga betesmarker, vall- och åkerkanter, gräsmattor, trädgårdsland, på gårdsplaner, markvägar och ruderatmarker.

Ibland ser man exemplar med röda eller vita blommor.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Salvia nemorosa – stäppsalvia

Publicerad av Ahlfvengren 1910 som *Salvia silvestris* [= *S. nemorosa* × *pratensis*] från *Falkenberg* hamnen 1895–1903 baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg från 1896 och 1898, 1900 (C. Bengtsson resp S. Svenson i LD, av insamlarna kallade *S. silvestris*, ombestämda av T. Karlsson 1988).

[I UPS finns ett belägg från *Varberg* 1872 (S. J. A. Svensson, av insamlaren kallad *S. silvestris*) som sannolikt också är *S. nemorosa*.]

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Salvia pratensis – ängssalvia

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Lotshyddan 1886 baserat på uppgift av O. Hult. Belägg saknas.

En tillfällig förekomst av en art som inte är ursprunglig i Sverige. Den är hemmahörande i sydligare delar av Europa, norra Afrika och Kaukasus och är känd från Sverige sedan 1745. I dag är den bofast på Öland och i Östergötland.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Den odlas ibland och kan kanske förvildas tillfälligt.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Salvia verticillata – kranssalvia

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Morup* vid kyrkan sedan 1890-talet baserat på uppgift av S. Svenson. Belägg från 1909 (S. Svenson i LD). Äldsta belägg från *Snöstorp* Nydala (inkommen med klöverfrö) 1890 (A. Lyttkens i S).

Kranssalvia, som härstammar från södra Europas och västra Asiens berg, förekom tillfälligt i Halland i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Arten infördes oavsiktligt med klöverfrö och annat utsäde men kunde tydligen inte fortleva av egen kraft någon längre tid. Den försvann när frörensningen blev effektivare. Den senaste uppgiften är från 1913.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1909 och 1911 (C. A. Hollgren i S resp A. O. Olsson i GB). *Harplinge* prästgården (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Morup* se primäruppgift. **Varberg** *Varberg* hamnen 1909 och 1913 (A. O. Olsson i GB resp Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Särö* 1903 (T. Hammarsten i S).

[**Salvia viridis** – broksalvia]

S. horminum

Samlad i *Laholm* på naturtomt 1992 (I. Folke i S, bestämd av L. Thorán).

Broksalvia är en prydnadsväxt från södra Europa och sydvästra Asien. I Sverige samlades den första gången 1930.

Satureja acinos – harmynta

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Thymus Acinos* som ganska sällsynt i norra Halland.

Harmynta är en kalk- och kulturgynnad växt som sannolikt inte är ursprunglig i Halland. Den ljuskrävande och konkurrenssvaga, vanligen ettåriga arten har troligen alltid varit sällsynt och idag är den starkt hotad. Ståndorterna framgår av lokaluppräkningen nedan.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Falkenberg *Köinge* Ätrafors (5C 5b 26 36) grusplan 1983 (SU). *Ljungby* Murtan (5C 4a 21 18) vägslänt 1986 och senare (SU). Har minskat kraftigt. *Ullared* Västra Barkhult (5C 7c 26 16) stenmur bland *Sedum*-arter, under 1980-talet men ej sedd de senaste åren (LG, IS).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* prästgården (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). *Skummeslöv* ca 1 km N om kyrkan 1916 (Ahlfvengren i S). *Ö. Karup* (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924); Gropemöllan (4C 1d 44 43) i sandig åker 1965 (YJ herbarium). **Halmstad** *Halmstad* grustaget vid berget [Galgberget] 1909 (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Nydala 1890 (A. Lyttkens i S); Skedala 1892 (E. Lyttkens i LD). *Trönninge* Laxvik, åkerren 1936 (M. Essén i S). *Övraby* Sperlingsholm 1866 (F. Elmqvist i LD och UPS). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen, valskvarnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Skrea* Gödastorp 1919 (S. Svenson i LD). **Kungsbacka** norra Halland, ganska sällsynt (Fries 1819).

Satureja vulgaris – bergmynta

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Clinopodium vulgare* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Bergmynta är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i mindre grupper på näringsrik mark, t ex i mer eller mindre beskuggade bergbranter och blockmarker vid bergrötter, glesa lövskogar, lövbryn, betesmarker och på vägslänter. Arten kan ibland förekomma i områden med sura bergarter men den är klart gynnad av lättvittrad berggrund med basiska mineral.

Karta 309. 33 rutor (15 %). Ganska vanlig i **Kungsbacka**, sällsynt i övriga områden utom i **Hylte** där arten saknas. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Lokaler S om **Kungsbacka**. **Laholm** *Laholm* Karsefors kraftstation (4C 3g 18 38) gräs- och buskslänt 1980-talet (YJ). *Ysby* S om Timmershult (4C 3i 16 24) lövbevuxen bergbrant 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* Lyadalen (4C 1d 26 35) igenväxande naturbetesmark 1986 (YJ). **Halmstad** *Harplinge* Ormaberget (4C 8c 16 13) nära bergklack i björk/ekskog, 20-tal ex 1986 (PW, bekräftad av KG). *Steninge* Skipås (5C 0b 04 17) bergknalle i lövbryn 1980-talet (URP). **Falkenberg** *Ljungby* Ekekullen (5C 4a 1- 1-) lövskog 1986 (SU). *Slöinge* Vårhögen (5C 1b 45 38) stenig ekskogssluttning, rikligt 1993 (NGN). *Stafsinge* Torebo (5B 3j 35 17) vägkant i lövskog 1983 (NGN). Känd sedan 1909 (se nedan). **Varberg** *Gödestad* 300 m NO om Gödestads kyrkoruin (5B 7i 38 36) mellan åkerväg och gärdsgård 1993 (IL). *Rolfstorp* (5B 7j 49 19) gles lövskog 1984 (IL). *Skällinge* Liagärde (5B 9j 24 21) lövskog 1989 (IL). Känd från området sedan 1974 (se nedan). *Stamnared* Derome kvarn (5B 9i 23 02) vägkant 1980-talet (IL). *Sällstorp* Brattås (6B 0i 24 44) rik lövbrant 1992 (KG, IL). Känd sedan 1971 (se nedan). *Veddige* Kajeberg (6B 1i 10 13) bergbrant 1986 (IL).

Äldre uppgifter S om **Kungsbacka**. **Laholm** *Ö. Karup* Lya 1959 (E. Wieslander i S); 700 m S om kyrkan, slänt mot E 6 1963 (YJ). **Halmstad** *Halmstad* 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878). *Snöstorp* Skedala 1864 (A. Lyttkens i S). *Trönninge* 1871 (H. Rosendahl i S). **Falkenberg** *Ljungby* Glasbacka (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Stafsinge* Torebo 1909 (S. Svenson i LD). Ännu 1983 (se ovan). *Svarträ* Floastad (Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Lindberg* Trillsberg (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Skällinge* Liagärde, vid bäck nära landsvägen 1974 (M. Ohlander i GB). I området ännu 1989 (se ovan). *Sällstorp* Brattås, på rasbrant 1971 (M. Ohlander i GB), ännu 1992 (se ovan); NV om Mossen; Ulvatorp (båda Ohlander 1972). *Veddige* Lunna 1910 (Ahlfvengren i S); Hjörne (D. Hylmö enligt Svenson 1928); S om Skrattås 1969 (M. Ohlander i GB); Flöga, på berg vid vägen; Grönegatan (båda Ohlander 1971). *Värö* Borråsberget (S. Johnson enligt Svenson 1928). *Ås* V om Deromesjön (Ohlander 1972).

Scutellaria galericulata – frossört

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Hasslöv* på våta ställen bland alträd 1700-talet (P. Osbeck i S).

310. Åkersyska *Stachys arvensis.*

311. Stinksyska *Stachys sylvatica.*

312. Backtimjan *Thymus serpyllum.*

Frossört är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på mineraljordsstränder, främst vid sötvatten men även på skyddade havsstränder, i alkärr och andra näringsrika kärr samt i fuktstråk och källflöden i lövskog. Exempel på kulturpåverkade växtplatser är betade fukt- och kärrängar, märgelhålor och diken.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

[**Scutellaria hastifolia** – toppfrossört]

Uppgiven av Montin 1766 ('Uti en äng vid Nissa å, ej långt ifrån Sperlingsholms Surbrunn, och et stycke från Hishults gård'). Belägg saknas.

Från Halland finns endast ovanstående uppgifter om denna i Sverige starkt sydöstliga art. De har ifrågasatts av Holmberg (1922), som ansåg att Montin tagit fel på en mager form av frossört, samt av Ahlfvengren (1924).

Toppfrossört växer närmast på Hallands Väderö.

Sideritis montana – sårmynta

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1908 enligt belägg (S. Svenson i LD).

Ett tillfälligt fynd av denna från Medelhavsområdet, sydöstra Europa samt västra och mellersta Asien härstammande växt. I Sverige uppmärksammades den första gången 1898.

Stachys annua – gulsyska

Först uppgiven av Blom 1936 från *Falkenberg*. Belägg från valskvarnen 1936 i GB. Äldsta belägg från *Enslöv* Vrenninge 1921 och *Halmstad* Slottsmöllan 1925 (båda J. Wiger i S).

Gulsyska är en till Sverige med barlast och importerat utsäde tillfälligt inkommen art. Den härstammar från södra Europa och västra Asien. I Sverige är den känd sedan 1892.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Stachys arvensis – åkersyska

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('I Åkrar och Trägårdar i S. H.').

Åkersyska (fig 134) är en gammal, kulturberoende art. Den ettåriga, konkurrenssvaga växten förekommer vanligen ganska sparsamt på mer eller mindre naken jord i åkerkanter, trädesåkrar, glesa betesvallar, trädgårdsland och på ruderatmark. Underlaget kan variera från lera till grus. Från norra Halland finns exempel på massuppträdande på trädesåkrar. Arten är bofast i landskapet men oftast tillfällig på de enskilda växtplatserna.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 310. 39 rutor (17 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden. Utan före-

komster i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Stachys byzantina – lammöron

Tidigare ej publicerad.

Lammöron är en prydnadsväxt från Turkiet (Mossberg m fl 1992). Den kan tillfälligt förvildas i tomtgränser samt på utkast- och tipplatser. I Sverige är den känd sedan 1917.

2 rutor (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Halmstad* Fridhem (4C 7e 44 14) åkerkant nära trädgård 1981 (TF). **Falkenberg** *Källsjö* Ängasjö (5C 9c 07 07) vägkant 1990 (IJ, RA).

Stachys macrantha – praktbetonika

Tidigare ej publicerad.

Praktbetonika är en prydnadsväxt som är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Kaukasus och är känd som förvildad i Sverige sedan 1870.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Ösarpsö i Lagan (4C 3f 36 17) förvildad på den norra stranden, ett mindre bestånd 1994 (B. Ericsson, AE, KG herbarium).

[**Stachys officinalis** – humlesuga]

På Riksmuseet finns ett ark ur herbarium Casströmii med texten: "J. E. Forsström. Vild från Halland af Doct. Osbeck 1799."

Några andra uppgifter om vildväxande humlesuga från Halland tycks inte finnas.

I Sverige är humlesuga säkert ursprunglig endast i Skåne.

Stachys palustris – knölsyska

Ett äldre lokalnamn från *Okome*, *Köinge* och *Ullared* är *svinaknyl*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hishult* Oxhult, i åker 1700-talet (P. Osbeck i S).

Knölsyska är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I mer eller mindre naturlig miljö finner man den på skyddade havsstränder, sötvattensstränder samt i alkärr. Vanligast är den emellertid på torr till fuktig mark i anslutning till odlingar, främst åkerkanter, trädgårdsland och diken, samt på fuktig ruderatmark.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Stachys palustris × sylvatica – knölsyska × stinksyska

Uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* Dömestorp ('På et stengärde vid Dömestorps skog växer och en annan *Stachys*, som tycks vara hybrida af *Sylvatica* och *Palustris*'). Belägg utan årtal i S.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Stachys sylvatica – stinksyska

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Stinksyska är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer beståndsbildande på mullrik mark i lövskogar, främst i sluttningar, bäckdalar och nedanför bergbranter, särskilt om hassel *Corylus avellana* finns med i bilden. På kulturpåverkad mark finner man den ibland i buskrika betesmarker, vid dammar, märgelhålor och i anslutning till vägdiken. En avvikande ståndort finns i *Falkenberg* hamnen vid 5B 2j 24 30, ruderatmark vid silo 1991 (NGN).

Stinksyska har ökat i frekvens under de senaste decennierna. Troligen har den gynnats av ökad tillgång på lövbiotoper i kombination med nedfall av kväve.

Karta 311. 114 rutor (51 %). Ganska vanlig, högst frekvens i övergångsbygden och i landskapets norra hälft. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Teucrium chamaedrys – gamander

Tidigare ej publicerad.

Gamander, som har sitt ursprungsområde i södra och mellersta Europa, är en prydnadsväxt som tillfälligt förvildas.

1 ruta (1 %).

Halmstad *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 46 02) kvarstående och förvildad i anslutning till en gammal husgrund 1991 (PW i LD, bestämd av T. Karlsson).

Teucrium scorodonia – lundgamander

Först uppgiven av Hylander 1971 från *Snöstorp* Nydala enligt belägg från 1895 (A. Lyttkens i LD, S och SBT). På etiketten finns antecknat att växten inkommit omkring 1885 med utländskt klöverfrö. I LD finns ett ark från *Snöstorp* Skedala insamlat av A. Lyttkens 1895.

Lundgamander, som uppträdde tillfälligt i landskapet i slutet av 1800-talet, härstammar från västra Europa. De första fynden i Sverige gjordes 1885, dels i Askim söder om Göteborg och dels på ovannämnda lokal i *Snöstorp* (Hylander 1971).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Fig 134. Åkersyska *Stachys arvensis*. Åkerkant nära kyrkan i Steninge. – Foto Gösta Mjörnman 1986.

Thymus pulegioides – stortimjan

Först uppgiven av Persson 1913 från *Onsala* Gottskär under namnet *T. chamaedrys* f. *capitata*. Äldsta belägg från *Halmstad* 1897 (N. Sylvén i LD).

Stortimjan är i Halland funnen på torr, kulturpåverkad mark med lågvuxet fältskikt, t ex gräsmattor och vägkanter. Till vårt landskap har den sannolikt kommit med gräsfrö från och med slutet av 1800-talet. I Blekinge, södra Småland och Bohusläns skärgård förekommer den sedan gammalt i betes- och slåttermark (Ingelög m fl 1993).

Eventuellt har arten funnits kontinuerligt under mer än 60 år inom ett begränsat område strax väster om Halmstad, men naturligtvis kan de nutida förekomsterna lika gärna ha sitt ursprung i nyinfört, orent gräsfrö.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Knebildstorp (4C 7d 11 20) torr, grusig mark med gles växtlighet nära Tylösandsvägen, ett litet bestånd 1980 (B. Westerström, SAW). Känd från området sedan 1929 (se nedan). Utgången, trots räddningsförsök, i mitten av 1980-talet på grund av anläggningsarbeten. *Söndrum* 1,1 km O om kyrkan (4C 7d 13 14) kommunalt skött gräsmatta intill gata, 3 kraftiga bestånd 1992 och senare (KG herbarium); 1,7 km O om kyrkan (4C 7d 12 19) gräsmatta vid bensinmack, ett litet bestånd 1993 (KG). **Falkenberg** *Vinberg* Bengtsgård (5C 2a 47 08) vägkant 1990 och senare (SU herbarium).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; gräsmatta i trädgård (S. Svenson enligt Hård av Segerstad 1927); Knebildstorp, S om stenbrott 1920 (T. Nordström i S, Wiger 1931); Knebildstorpstrakten, "mycket kopiöst växande men på ett litet område" (Söderberg 1929). I området ännu i början av 1980-talet (se ovan). *Söndrum* Tylösand 1932 (utan insamlarnamn i S). **Kungsbacka** *Onsala* se primäruppgift. *Ölmevalla* Åsa 1932 (A. Lind i LD).

[**Thymus pulegioides × serpyllum** – stortimjan × backtimjan]

Tidigare ej publicerad.

En insamling från Halland, mot Fastorp (?) i åker 1846 (Hartman i UPS, bestämd av Jalas 1947).

Beläggets halländska ursprung bör nog ifrågasättas. Lokalangivelsen är diffus och sockenuppgift saknas. Det finns inga andra uppgifter som tyder på att stortimjan skulle ha funnits i Halland vid denna tid (jfr ovan).

Thymus serpyllum – backtimjan

Först uppgiven av Bromelius 1694 från norra Halland mellan Göteborg och Varberg.

Backtimjan är ursprunglig. Den ljuskrävande, betes- och allmänt kulturgynnade arten växer mattbildande på torr mark med lågvuxet och ibland också glest fältskikt – havsstrandhedar, torrbackar, slänter och hällar i naturbetesmarker, grustag, vägkanter samt väg- och banvallsslänter.

Karta 312. 186 rutor (83 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden utom i den nordöstra delen av **Kungsbacka** och i det sydöstra myrdominerade området, där arten är sällsynt. – Ahlfvengren (1924): allmän i södra och mellersta Halland samt förekommande här och där i de norra delarna.

Solanaceae – potatisväxter

Datura ferox – änglakornett

Först uppgiven av Blom 1961 från *Onsala* Enen, som ogräs i grönsaksland 1959 baserat på uppgift av A. Johansson.

En tillfälligt inkommen art som härstammar från södra och östra Asien. Den noterades i Sverige första gången 1931.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Datura stramonium var. stramonium – spikklubba

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Falkenbergs norra port och gärdesgårdarna ned mot åen, til öfverflöd'). Belägg från lokalen utan årtal (L. Montin i S).

Spikklubba är funnen på havsstränder, i trädgårdar, potatisåkrar samt på avfallstippar och annan ruderatmark. Den ettåriga växten är bofast i landskapet men vanligen finns den kvar endast något eller några år på varje lokal.

Spikklubban infördes till Europa från Amerika under 1500-talet och odlades förr som läkeväxt, numera i någon mån som prydnadsväxt. I Sverige är den känd sedan första hälften av 1700-talet.

10 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): södra och mellersta delen flerstädes, sporadiskt.

Laholm *Ränneslöv* Vallberga, Krokhuset (4C 2f 30 01) 1980-talet (AL). **Halmstad** *Halmstad* Gamletull (4C 7d 18 48) rivningstomt vid järnvägen 1993 (HN); Slottsmöllan (4C 7e 42 04) avfallstipp 1986 (KG). *Kvibille* Slätter (4C 9d 46 39) i grushög på ruderatmark 1986 (KG). *Söndrum* Tylön (4C 6c 43 04) tånggödslad sandstrand vid bryggan 1981 (KG). Känd sedan 1972 (se nedan). **Falkenberg** *Falkenberg* Möllevägsskolan (5B 2j 35 28) parkeringsplats 1980-talet (SU); nära Hertingskyrkan (5B 2j 21 38) vägkant vid Strandvägen 1992 (NGN). *Skrea* Gärdesgård (5C 2a 21 36) vägkant 1980 (SU). *Ullared* Flähult (5C 8c 08 04) i trädgård och kring gårdsbyggnader, införd och senare förvildad 1980-talet (IJ). *Årstad* 300 m V om Ingelstorp (5C 2c 35 21) f d grustag 1994 (MA). **Kungsbacka** *Frillesås* (6B 1g 49 04) potatisfält, flera ex 1994 (E. Andreasson, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* prästgårdens trädgård, då och då självsådd (Osbeck 1788); Dömestorp (Theorin 1865). *Knäred* prästgården (S. L. Törnquist enligt Ahlfvengren 1924). *Skummeslöv* Skottorp (Theorin 1865). *Våxtorp* kyrkbyn, på jordhög 1967 (YJ). *Ö. Karup* vid landsvägen mellan Ö. Karup och Båstad (Fröding 1897). **Halmstad** *Halmstad* flera uppgifter och insamlingar mellan 1876 (utan insamlarnamn i LD) till 1936 (Blom 1936 c); på barlastplats 1880 (J. A. Gabrielsson i UPS); Eket 1908 (Ahlfvengren i S); Flygvapnets område på Galgberget, grusig mark vid skjutbana, början av 1970-talet (ÅB). *Harplinge* Plönninge 1890 (E. Ardell i LD). *Snöstorp* utan årtal (A. Lyttkens i S); ruderatplats 1850 (Neuman 1884); vid Fylleåns utlopp 1890-talet (E. Lyttkens enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* ruderatplats 1872 (Neuman 1884); Tylön 1972 (KG). Ännu 1981 (se ovan). **Falkenberg** *Asige* Knobesholm 1911 (J. M. Rhodin enligt Ahlfvengren 1924). *Eftra* Vastad 1918 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924) samt 1948–1952 (B. Peterson anteckningar). *Falkenberg* se primäruppgifter; 1897 och 1911 (S. Svenson i LD); på vallarna 1858 (I. H. M. Ratzki i S). **Varberg** *Lindberg* Ottabro mejeri. *Varberg* odlad och förvildad (båda D. Hylmö enligt Svenson 1928); hamnområdet (Blom 1936 c). *Värö* trädgårdsland under senare år (Johansson 1964). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholms orangeri 1954 och 1959 1 ex (Nilsson 1966 a); stranden vid orangeriet 1959 (Ö. Nilsson i LD). *Frillesås* Lillareds grustag (Ohlander 1969). *Kungsbacka* Kungsbacka f d trädgårdsmästeri 1970-talet (S. Karlsson). *Lindome* Anderstorp, nära fabriken 1950 (F. Lundberg i GB). *Onsala* Vässingsö, väg 1942 (S. Holmdahl i GB).

Datura stramonium var. tatula – violett spikklubba

Först uppgiven av Blom 1961 från *Söndrum* Tylösand, riklig på havsstranden bland *Atriplex* och *Cakile* 1942. Belägg från lokalen 1942 (C. Blom i S).

Violett spikklubba är tillfällig. Den ettåriga växten är funnen i trädgårdar, potatisland och på ruderatmark. Av äldre uppgifter framgår att den också kan växa på havsstränder och vid gödselstäder.

Violett spikklubba härstammar från Nordamerika och uppmärksammades första gången i Sverige 1863.

6 rutor (3 %). Sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Rotorp (4C 7d 16 26) i villaträdgård vid fågelmatningsplats, början av 1980-talet (SAW). *Snöstorp* Öppinge (4C 7f 23 41) potatisland 1979 (ÅB). **Falkenberg** *Askome* Kungsbacka (5C 5b 05 42) trädgård 1992 (AP). *Falkenberg* Timmermansliden (5B 2j 38 32) under balkong 1989 (SU); vid Ätran nära E 6 (5C 2a 31 01) jordhög 1991 (SU). **Varberg** *Lindberg* Berg (5B 8h 37 44) trädgårdsogräs 1980-talet (GB).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ränneslöv* Tormarp, 1 ex i betåker 1966 (YJ). *Våxtorp* Ekenäs, i ett område med bortschaktad jord 1959 (YJ i UME och eget herbarium). **Halmstad** *Söndrum* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Fjärås* på gödselhög utanför östligaste Tomgården vid Gällingevägen 1966 (M. Ohlander i GB). *Gällinge* gödselstack i Backa strax N om landsvägen 1966 (M. Ohlander i GB, Ohlander 1967).

Hyoscyamus niger – bolmört

Först publicerad av Fischerström 1761 ('Nyttigt kunde vara at hindra, det ej mycket af giftiga örter, såsom bolmört och *Cynoglossum*, måtte få växa vid Byarne, hvilka aldrig utan skada kunna ätas af Boskapen'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Bolmört är en gammal kulturföljeslagare och medicinalväxt som fortfarande är bofast i landskapet, även om den påträffas allt mera sällan. Förutom tillfälliga förekomster vid gårdar och på ruderatmark finns ett par stabila populationer på vallarna vid Varbergs fästning (fig 87) och på en tånggödslad strand på Balgö. Förr växte den huvudsakligen på strandängar, där det legat

tånghögar (Ahlfvengren 1924). Fröna bevarar sin grobarhet mycket länge i marken och ibland uppträder arten rikligt vid markarbeten (JK).

Växten är mycket giftig och Osbeck (1788) har följande, något lakoniska kommentar angående denna egenskap: "Kyrkoherde Brunchmans doter i Hasslöf åt rötterna i stället för Palsternackor och dog deraf."

6 rutor (3 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Linnégatan vid järnvägen (4C 7e 20 00) 1980 (TF). Lokalen förstörd vid järnvägsomläggningen på 1980-talet. **Falkenberg** *Eftra* St. Stensjö (5C 0b 05 04) betesmark 1980-talet (URP). **Varberg** *Lindberg* Balgö (5B 8g 32 05) tångstrand 1980-talet (BW). *Varberg* Fästningen (5B 7g 16 40) gräsbevuxna fästningsvallar 1980-talet (IL). Känd sedan 1921 (se nedan). **Kungsbacka** *Onsala* Rösan (6B 3e 45 18) jordhög 1993 (JJ); Malö (6B 2d) viken V om Nälleviken, ett stort ex 1989 (UU) samt Nälleviken, en bladrosett 1990 (JK, ELj, UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; 1859 (G. Theorin i UPS); kyrkogården i många år (Osbeck 1788); Dömestorp (Osbeck 1788). *Laholm* (Osbeck enligt Gertz 1947); vid kraftstationen på Lagaholmsruinens murar 1978 (YJ). *Våxtorp* kyrkbyn, avfallshög 1965 (YJ). **Halmstad** *Halmstad* 1893 (E. Lyttkens i LD), 1896 (A. Rålén i S) och 1926 (J. Wiger i S); vägkant 1940 (H. Runemark i LD); trädgård 1943 (B. Bengtsson i S). *Harplinge* kyrkobacke 1893 (C. Tillman i S). *Snöstorp* vid kyrkan i flygsand (Forsander 1809 i handskrift); kyrkogården utan årtal (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* (Svenson 1928); valskvarnen (avvikande form med smalare kapslar och mindre klibbiga blad) 1936 (C. Blom i GB, LD och S); yttre hamnen omkring 1970 (NGN). *Morup* stranden (Svenson 1928). *Skrea* flerstädes vid stranden (Svenson 1928). **Varberg** *Träslöv* Näs (Svenson 1928). *Varberg* (Svenson 1928); Fästningen 1921 och 1925 (B. Nilsson i S resp T. Swanström i S) samt utan årtal (Peterson 1947 a), ännu på 1980-talet (se ovan); gamla tomter 1928 (T. Swanström i S); hamnen 1921 (G. Berg i LD), 1930 (S.-S. Forssell i LD) samt 1931 (B. Peterson i GB); Getterön, havsstrand 1946 (L.-L. Hylmö i S); hamnen vid Gyproc 1974 (G. och B. Peterson i GB). *Värö* Ustön (Erdtman 1927 b); Bua och Båtafjorden (Svenson 1928). **Kungsbacka** *Fjärås* nära kyrkan (Svenson 1928). *Onsala* Gottskär 1895 (A. Stuxberg i GB); vägkant 1925 (W. Palmaer i S); Malön (Ahlfvengren enligt Svenson 1928); Malön på sydsidan 1934; Norra Lund 1935 och Råö 1935 (samtliga F. Lundberg i handskrift 1949); Ramnö (A. Johansson enligt Ohlander 1960). *Vallda* Svarte mosse 1917 (A. Levan i LD). *Ölmevalla* Örmanäs (Svenson 1928); Kidholmens O spets 1 ex 1971 (Elfström 1971).

Lycium barbarum – bocktörne

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Ö. Karup*. Denna uppgift är osäker eftersom bocktörne ofta har förväxlats med bredbladigt bocktörne *L. chinense*. Det var först på 1930-talet man började hålla isär de båda arterna (Blom 1931). De äldre belägg som kontrollerats har tillhört *L. chinense*.

Bocktörne, som härstammar från Medelhavsområdet, odlades förr som prydnadsväxt och förekommer nu kvarstående eller förvildad. Den första uppgiften om förvildat bocktörne i Sverige är från 1832.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* vid Varbergsvägen (5C 2j 45 39) trottoarkant 1992 (SU, NGN herbarium).

Lycium chinense – bredbladigt bocktörne

Tidigare ej publicerad.

Äldsta belägg från *Varberg* 1883 (P. Söderlund i S, av insamlaren kallad *L. barbarum*).

Bredbladigt bocktörne odlades förr och kvarstår ännu på en del lokaler. Arten härstammar från östra Asien och är känd som förvildad i Sverige sedan 1866.

6 rutor (3 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 36 37) vid väg genom dyner 1980-talet (SEJ). *Tjärby* OSO om kyrkan (4C 4g 19 09) grässlänt vid markväg 1992 (PW). **Halmstad** *Eldsberga* udden 250 m NV om Genevadsåns mynning (4C 5e 23 34) kvarstående vid bunker i strandbrinken 1990 (HN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 47 01) kvarstående 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Söndrum* Sandhamn (4C 6c 40 34) kvarstående vid bunker 1980-talet (KG). **Varberg** *Varberg* SO om Subbe fyr (5B 6g 47 37) på jordutfyllnad 1992 (IL herbarium).

Äldre uppgifter. [Samtliga äldre belägg kallades *L. barbarum* av insamlarna. Arket från *Varberg* i GB har ombestämts av T. Elfström, övriga av T. Karlsson.] **Halmstad** *Halmstad* 1892 (E. Lyttkens i LD). *Snöstorp* 1904 (B. Jungstedt i GB). **Falkenberg** *Falkenberg* 1890, 1896 och 1925 (S. Svenson, C. Bengtsson och R. Stenberg i LD). **Varberg** *Varberg* se äldsta belägg; 1917 (G. Degelius i GB).

Lycopersicon esculentum – tomat

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924: "*Halmstad* på barlast 1913, dessutom odlad och stundom förvildad." Äldsta belägg från *Varberg* Getterön sophög 1948 (L.-L. och B. Åman i S).

Tillfälligt förvildade tomatplantor förekommer främst på havssträndernas tångvallar och reningsverkens slambäddar samt på avfallstippar och liknande ruderatmarker. Arten har sitt ursprung i Sydamerika och är känd som tillfälligt vildväxande i Sverige sedan 1885.

5 rutor (2 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Halmstad* hamnutfyllnaden 1980-talet (KG). *Snöstorp* Skedalahed, avfallstipp 1992 (KG). *Söndrum* Långenäsviken, tångvall 1981 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Näset (5B 2j 00 44) tångvall 1980 (NGN); Lövstaviken (5B 2j 25 17) jordhög på f d soptipp 1994 (NGN). *Stafsinge* Skomakarehamn (5B 2i 32 43) tångvall 1990 (NGN).

Nicandra physalodes – ballongblomma

Först uppgiven av Blom 1940 från *Vallda* Hulteberg 1935 enligt belägg av F. Lundberg i GB.

Ballongblomma är en ettårig prydnadsväxt som tillfälligt förvildas vid utkasthögar och på avfallstippar. Den härstammar från Sydamerika och är känd som förvildad i Sverige sedan 1865.

14 rutor (6 %). Sällsynt men under spridning.

Laholm *Knäred* Knäred (4C 4j 01 17) nedlagd avfallstipp 1991 (PW, H. Gudmundsson). *Skummeslöv* Skottorp (4C 2e 11 40) avfallstipp 1989 (PW, bekräftad av KG). *Våxtorp* kyrkbyn, jordhög 1992 (YJ). **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 44 07) avfallstipp 1989 (PW); hamnutfyllnaden (4C 6e 43 02) ruderatmark 1992 (KG). *Slättåkra* Alarp (5C 1e 06 13) jord- och utkasthögar 1990 (PW). *Söndrum* Söndrum (4C 7d 07 03) utkast i slånbuskage 1990 (PW). *Trönninge* 500 m NNO om Östergården (4C 6f 05 03) avfallstipp 1991 (PW). *Övraby* Snärpan (4C 8e 06 27) utkastplats 1989 (PW). **Falkenberg** *Askome* Kungsbacka (5C 5b 05 42) trädgård 1992 (AP). *Falkenberg* Hertings kraftstation (5B 2j 29 48) vägkant 1992 (NGN); Storgatan (5B 2j 33 32) kommunal plantering 1990 (NGN); Lövstaviken (5B 2j 25 17) jordhög på f d soptipp 1994 (NGN). *Slöinge* 700 m NO om kyrkan (5C 1c 30 06) utkast vid märgelgrav 1990 (KG). *Vessige* kyrkan (5C 4b 10 38) bland glest gräs på kyrkogården 1992 (NGN). **Kungsbacka** *Tölö* Hede (6B 6f 21 20) jordvall vid hästhage 1993 (JK).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Nicotiana alata var. **grandiflora** – vit blomstertobak

Uppgiven av Blom 1936 från *Varberg* 1936. Belägg från *Varberg* bangården 1936 (C. Blom i GB).

Vit blomstertobak är en ettårig prydnadsväxt som har sitt ursprung i Sydamerika (Tutin m fl 1972). Den uppmärksammades som förvildad i Sverige första gången 1923.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Nicotiana rustica – bondtobak

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Våxtorp* ('Sår sig sjelf i en Trägård vid Vindrarp, der hon, jämte annan Tobak, tilförne blifvit planterad').

En ettårig prydnadsväxt som tillfälligt kan förvildas.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Våxtorp* se primäruppgift. **Halmstad** *Halmstad* avstjälpningsplats vid Slottsmöllekärret 1920 (R. Elmqvist och J. Wiger i LD); avstjälpningsplats vid Slottsmöllekärret 1930 (J. Wiger i S, Wiger 1931).

Nicotiana × **sanderae** – purpurtobak

Tidigare ej publicerad. Samlad på järnvägsstationen i Lindome 1928 av T. Borgvall. Belägg i GB.

Purpurtobak uppges vara en korsning mellan *N. alata* och *N. forgetiana*. I Sverige är den känd som trädgårdsflykting sedan 1933.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Gunnarp* Ätran (5C 7f 18 16) jordhögar vid sågverket 1990 (NGN). *Gällared* Stenstorp (5C 7d 06 19) vid vägskäl 1980-talet (HK).

Physalis alkekengi – judekörs

Tidigare ej publicerad.

Judekörs är en flerårig prydnadsväxt som tillfälligt förvildas. Den är hemmahörande i södra och mellersta Europa och västra Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Eftra* Uddaveka gård (5C 1a 37 41) vägkant 1980-talet (NGN). *Falkenberg* järnvägsstationen (5C 2j 32 22) ruderatmark 1990 (SU). *Ljungby* Töllstorp (5C 4a 0- 3-) nära Vinån 1986 (SU). *Vinberg* Fauräs (5C 2a 46 29) vid Vinån 1980 (SU).

Physalis angulata – kantig lyktört

Uppgiven av Blom 1940 från *Lindome* Dverred 1937. Sannolikt inkommen med Texasbomull. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Från samma lokal är var. *lanceifolia* uppgiven (Blom 1936 c), även detta svensk primäruppgift (Hylander 1971). Belägg från 1936 i GB samt 1937 i GB och S.

Solanum dulcamara – besksöta

Ett gammalt lokalnamn är *pugaris* [*puken, pugen* = den onde].

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frön av besksöta i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Besksöta är ursprunglig och i någorlunda naturliga miljöer förekommer den i alkärr och näringsrika, fuktiga lövblandskogar, särskilt intill sjöar, vattendrag, källor och små skogskärr. Vid havet växer den på klapperstensstränder samt i snår och vassar på skyddade stränder. Eftersom den är kultur- och kvävegynnad finner man den också vid dammar och märgelhålor, kring kärrpölar i betesmarker, i diken och ibland vid gödselstäder. Som exempel på en ovanlig ståndort kan nämnas en grenklyka 3 m över marken i en stor ask *Fraxinus excelsior*, där ett kraftigt, blommande ex rotat sig utan kontakt med marken (Rammsjöhall; 6B 3i 42 06).

Karta 313. 142 rutor (64 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och i skogsbygden i **Kungsbacka,** i skogsbygden i

313. Besksöta *Solanum dulcamara.*

314. Nattskatta *Solanum nigrum.*

315. Bägarnattskatta *Solanum physalifolium* var. *nitidibaccatum.*

övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Solanum nigrum – nattskatta

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frön av nattskatta i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Nattskatta är en gammal, ettårig kultur- och kvävegynnad art som växer på näringsrik jord, t ex i grönsaksland, åkerkanter, handelsträdgårdar och tomtgränser samt på jordhögar, avfallstippar och utkastplatser. Vid havet finner man den på tånggödslade stränder.

Karta 314. 112 rutor (50 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden, med högst frekvens i den södra delen, och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

S. nigrum var. *americanum* är enligt Blom (1936 a) "en kollektiv benämning för ett rätt stort antal *nigrum*-liknande amerikanska småarter, som ännu äro mycket litet utredda". Blom uppger varieteten från *Varberg* järnvägsstationen enligt ett belägg från 1904 (A. O. Olson i GB).

S. nigrum var. *humile* är enligt Blom (1936 a) sannolikt endast "en obetydlig form av *nigrum* med vaxgula bär". Blom (1961) uppger den från *Varberg* hamnområdet 1955. Den är också samlad i *Släp* Särö 1889 (A. S. Trolander i LD) och i *Varberg* 1909 (A. O. Olson i LD).

Solanum physalifolium var. **nitidibaccatum** – bägarnattskatta

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* under namnet *S. villosum* ('i potatisåkrar nära Nya Läroverkshuset, iakttagen 1906 och bibehåller sig utmärkt'). Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Identifiering med *S. nitidibaccatum* hos Blom (1936 a). Belägg från *Halmstad* 1907 (Ahlfvengren i GB och S).

Bägarnattskatta (fig 70) är kulturberoende och konkurrenssvag. Den växer på naken jord i trädgårdsland, på utfyllnadsjord, avfallstippar och jordiga/grusiga ruderatmarker.

Den ettåriga växten sprider sig i Halmstadstrakten och är tydligen på väg att finna sig tillrätta även i **Falkenberg**. Det första och hittills enda fyndet i norra Halland gjordes i *Värö* 1988. Eventuellt kommer växten då och då in på nytt.

Bägarnattskatta härstammar från Sydamerika och är känd i Sverige sedan 1905 (Blom 1936 a).

Karta 315. 11 rutor (5 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 48 03) gruskant vid cykelbana 1990 (KG); hamnen (4C 7d 00 44) grusig ruderatmark vid industrispår 1988 (KG herbarium); Slottsmöllan, NO om tegelbruket (4C 7e 42 04) avfallstipp 1990 (PW, bekräftad av KG). *Harplinge* Särdal (4C 9b 10

21) avfallstipp 1990 (KG herbarium). *Söndrum* Bäckagård (4C 7c 06 46) vägkant (KG 1992); 1,1 km S om kyrkan (4C 7d 02 05) trädgårdsland 1983 (BT, bekräftad av T. Karlsson); Olofsdal (4C 7d 17 18) fyllnadsjord 1990 (KG herbarium); Kristineberg (4C 7d 22 10) byggplats på f d åkermark 1989 (GM bild). *Övraby* Kårarp (4C 8e 06 08) fyllnadsjord i grustag 1991 (PW). **Falkenberg** *Eftra* Stensjö, 1,9 km NNV om Vårtoppen (4C 9b 48 03) sandig klipphäll 1986 (URP). *Falkenberg* Tångakrysset (5B 2j 48 38) liten åker med potatis och morötter 1980 (SU, NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Gällared* Berg (5C 6d 27 30) trädgårdsogräs 1980-talet (AS, MJ). *Skrea* Backen (5C 1a 47 31) potatisåker 1980-talet (SU); Slätten (5C 2a 2- 0-) jordhög 1988 (SU). **Varberg** *Värö* Börslund (6B 0f 31 15) i åker nära havet 1988 (B/SS i LD, bestämd av T. Karlsson 1994).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* vid nya läroverket, potatisåkrar, flera insamlingar och uppgifter från 1907 (Ahlfvengren i GB och S) till 1937 (C. Blom i GB, LD, S och UPS samt E. Lindh i SBT); Slottsmöllan, avstjälpningsplats 1932 (H. E. Brunell i GB och SBT); Gustavsfält, ruderatmark 1955 (C. Blom i GB, LD, S och UPS). *Söndrum* Trottaberg, mitten av 1920-talet (Wiger 1950).

[*Halmstad* hamnen 1951 (Sjögren 1953 a under namnet *S. luteum*).]

Solanum rostratum – sylpotatis

Tidigare ej publicerad.

Insamlad i *Släp* på utfyllnad nära Munkekullen 1949 (I. Skottsberg i GB, S och SUNIV, bestämd av C. Blom 1949) samt vid gränsbäcken till Särö, på ruderatmark 1949 (K. Hermansson i GB). [Troligen samma lokal.]

Sylpotatis är en tillfällig invandrare med Nordamerika som ursprungsområde. I Sverige uppmärksammades den första gången 1911.

Solanum sisymbrifolium – rött sodomsäpple

Först uppgiven av Blom 1933 från *Släp* Maleviks gård, ogräs i hönsgård 1926 enligt belägg av E. Roberg i GB. Ett andra fynd gjordes 1959 av T. Jacobsson i *Okome* Jonsgård, på hygge (Blom 1961).

Rött sodomsäpple är en tillfällig art som härstammar från tropiska Amerika. Den uppmärksammades i Sverige första gången 1891.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Solanum tuberosum – potatis

Ett gammalt provinsnamn är *jorpära*.

Först uppgiven av Wiger 1931 som ett exempel bland flera på vanliga kulturflyktingar som han inte ägnat någon närmare uppmärksamhet.

Potatis uppträder helt tillfälligt på utkast- och tipplatser.

4 rutor (2 %) men oftast inte antecknad under inventeringen.

Solanum villosum ssp. **miniatum** – röd nattskatta

S. luteum ssp. *alatum*

Först uppgiven av Fries 1814 under namnet *S. miniatum* från *Eldsberga* Laxvik som mycket sällsynt på tång. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Äldsta belägg från *Träslöv* Gamla Köpstad, bland sten nära havsstranden 1821 (P. F. Wahlberg i S och UPS).

Röd nattskatta har inte samlats i Halland sedan 1946. Den ettåriga växten uppträdde på tånggödslade havsstränder och mycket sällsynt även på ruderatplatser och som trädgårdsogräs.

Röd nattskatta, som är ursprunglig i Europa, är sannolikt oavsiktligt införd i ganska sen tid till vårt land, först som ogräs- och ruderatmarksväxt men senare naturaliserad på havsstränder. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Hos Aronsson m fl (1995) är röd nattskatta placerad i kategorin försvunna.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* 1866 (F. Elmqvist i LD). **Halmstad** *Eldsberga* se primäruppgift; Laxvik 1868 (H. Juhlin-Dannfelt i LD och S). *Söndrum* Långenäs 1868 (H. Juhlin-Dannfelt i GB, LD och S). **Falkenberg** *Falkenberg* på slakteritomten i hörnet Storgatan–Varbergsvägen 1962 (S.-H. Steineck). *Morup* 1900 (Neuman i LD). *Stafsinge* Agerör, på sandstrand 1926 (Svenson 1928). **Varberg** *Träslöv* se äldsta belägg; 1927 (Svenson 1928). *Värö* Backa station 1921 (J. Holtzberg i S). **Kungsbacka** *Onsala* 1919 (A. Levan i LD); Enen (E. A. Trana och P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924); mellan Gottskär och Hållsundsudde (E. Broddesson enligt Ahlfvengren 1924); Kreugers villa 1923 (W. Palmaer i S); stenig havsstrand 1923 (A. Ekberg i GB); Draget, på ruderatmark vid havet 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i LD och S). *Ölmevalla* Åsa, havsstrand, flera insamlingar mellan 1913 (S. Svenson i GB, LD, S och UPS) och 1946 (S. Holmdahl i GB); Örmanäs udde, vid stranden 1915 (F. Lundberg i S).

[En insamling från *Tvååker* 1874 (C. G. Björkman i UPS) är troligen *S. nigrum*.]

Solanum villosum ssp. **villosum** – gul nattskatta

S. luteum ssp. *luteum*

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Ölmevalla* Åsa utan årtal (Ö. Nilsson i LD, bekräftad av C. Blom 1962).

Gul nattskatta är en ettårig växt som i Sverige uppträder tillfälligt på kulturmark (Mossberg m fl 1992). Den härstammar från mellersta Europa, Medelhavsområdet och Mindre Asien. I Sverige är den känd sedan 1806.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

[Sjögren (1953 a) uppgav med tvekan *S. luteum* från Halmstad hamnen 1951. Belägg saknas och troligen gällde fyndet bägarnattskatta *S. physalifolium* var. *nitidibaccatum*, som funnits i trakten länge.]

Scrophulariaceae – lejongapsväxter

Antirrhinum majus – lejongap

Uppgiven av Blom 1961 från *Varberg* hamnområdet 1955. Belägg saknas.

Lejongap odlas som prydnadsväxt och kan högst tillfälligt förvildas på utkasthögar och avfallstippar.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Falkenberg* Netas Berg (5B 2j 02 44) vid trädgårdsutkast i dyner vid havsstranden 1993 (NGN).

Chaenorrhinum minus – småsporre

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *Linaria minor* från *Knäred* stationsområdet baserat på uppgift av F. Hård av Segerstad. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1910 (E. Hjertman i GB).

Småsporre är kulturberoende. Den ettåriga, konkurrenssvaga och ljusälskande växten saknas sällan på järnvägsstationer, där den växer mer eller mindre rikligt på naken sand, grus och makadam intill och mellan spåren. Ibland växer den också på banvallar, vägkanter och glesbevuxen ruderatmark, t ex i hamnar, på byggplatser, industriområden och avfallstippar. Vi har inte funnit småsporre i åkrar, vilket man kan göra på t ex Öland och Gotland (Sterner 1986, T. Karlsson muntligt).

Kemisk ogräsbekämpning på järnvägsområden tycks inte nämnvärt ha påverkat arten. Även om det finns exempel på att småsporren kan hålla sig kvar på f d stationsområden i 30 år efter det att järnvägen lagts ner, kan reduceringen av antalet järnvägslinjer och mindre stationer innebära att arten minskar på sikt.

Småsporren, som är känd i Sverige sedan 1730-talet, har sannolikt kommit hit med frövaror. När järnvägsnätet började byggas ut under senare hälften av 1800-talet fick den sin huvudsakliga spridning längs detta. I Halland var växten inte känd före järnvägarnas tillkomst och ännu 1924 var den bara sedd på ett fåtal platser (Ahlfvengren 1924). Därefter tycks emellertid spridningen ha gått snabbt och redan på 1940-talet fanns den praktiskt taget längs alla järnvägar i landskapet (Peterson 1949 a).

Karta 316. 51 rutor (23 %). Vanlig på järnvägsstationer. I övrigt sällsynt eller helt utan förekomster.

Uppgifter före 1940. **Laholm** *Knäred* se primäruppgift. **Halmstad** *Halmstad* hamnen 1922 (T. Nordström enligt Wiger 1931). **Falkenberg** *Ullared* 1922 och 1925 (J. Eriksson i GB resp S. Svenson i LD och UPS). **Varberg** *Grimeton* Torstorp (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Varberg* järnvägsspår i hamnen 1927 (C. A. Torén i UME). **Kungsbacka** *Släp* se äldsta belägg. *Älvsåker* Annebergs station 1935 (F. Lundberg i GB).

Cymbalaria muralis – murreva

Först uppgiven av Persson 1913 under namnet *Linaria Cymbalaria* från *Släp* Särö ('växande ymnigt på en stenmur å Villa Solsidans område. Från början antagligen odlad, men har sedan bibehållit sig där i öfver 30 års tid').

Murreva är en prydnadsväxt som växer kvarstående och förvildad, i första hand på kalkstensmurar, där den ofta blir heltäckande, men även på husgrunder, stenfundament och liknande underlag. Ett klapperstensbälte nära bebyggelse är exempel på en avvikande ståndort. Växten är bofast i landskapet.

Artens ursprungsområde är södra Europa. I Sverige uppmärksammades den första gången 1841.

10 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924) har ingen frekvensuppgift.

Laholm *Våxtorp* Vallen (4C 1g 39 48) murar 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* Stjärnarp (4C 6f 23 21) husgrund 1989 (A. Nilsson). *Getinge* Mostorp (5C 1c 0- 1-) vid ån 1986 (PW). *Halmstad* västra Nissastranden S om Slottet (4C 7d 11 42) stenkaj 1989 (PW). *Harplinge* Haverdalsstrand (4C 8b 28 22) klapperstensbälte, naturaliserad 1986 (PW). *Vapnö* Staelsbo grustag (4C 7d 41 27) grusplan vid infarten 1989 (PW). **Falkenberg** *Eftra* 400 m VSV om St. Stensjö (5B 0b 0- 0-) vägkant 1980-talet (URP). *Falkenberg* Krukmakaregatan (5B 2j 30 33) trottoar 1980-talet (NGN). **Kungsbacka** *Släp* Särö (6B 6d 17 31) förvildad 1989 (UU). *Vallda* Lunna (6B 5e 16 19) förvildad i grustag 1989 (GSg). *Ölmevalla* Åsa, S. Stallåsliden 6, förvildad på trädgårdsmur sedan 1960-talet, 1994 (TE).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Abild* Hjuleberg, förvildad i parken (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, orangeriet, förvildad (Nilsson 1966 a). *Släp* Särö, se primäruppgift; strandvägen S om kallbadhuset 1941 (E. Rystedt i GB).

Digitalis purpurea – fingerborgsblomma

Ett gammalt lokalnamn från *Harplinge* är *munkahätta.*

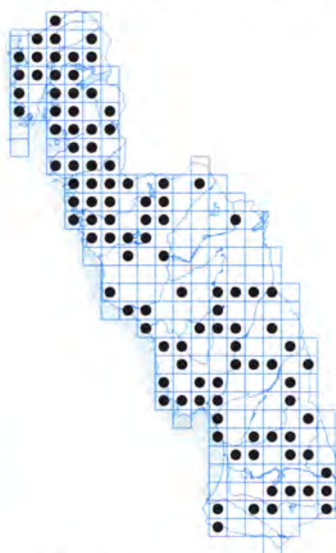
Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Sår sig sjelf i Trägårdarne'). Som verkligt förvildad först publicerad av Scheutz (1873 a) från *Eftra* Stensjö på klippor baserat på uppgift av V. Norrlén.

316. Småsporre *Chaenorrhinum minus*.

317. Ljungögontröst *Euphrasia micrantha*.

318. Grå ögontröst *Euphrasia nemorosa*

Fingerborgsblomma växer i små kolonier på torr till fuktig, glesbevuxen och störd mark – berghällar i betesmarker (arten lämnas ifred av betande djur), glesa barrträdsdungar, vägrenar, vägslänter, skogsvägar, hyggen, upplagsplatser för virke, vid räv- och grävlinggryt, grustag, järnvägsområden, ruiner, utkasthögar och avfallstippar. Ibland ser man den även i mera naturliga biotoper som källflöden, åstränder, lövskogar och lövbryn.

Fingerborgsblomma är en atlantisk art som i Sverige anses vara ursprunglig i Bohuslän. Även i nordligaste Halland, på Risö och Lyngholmen i *Släp*, finns ett par stora bestånd som verkar vara spontana. Förr odlades den som medicinalväxt, numera endast som prydnadsväxt. Den förvildas mycket lätt och har ökat markant i Halland under 1900-talet, bl a som en följd av att den blivit vanligare i odling. Ökade transporter och ökad markstörning har underlättat spridning och etablering. Kanske har den också gynnats av en lång period med milda vintrar.

Exemplar med vita blommor är ganska vanliga.

214 rutor (96 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): flerstädes förvildad.

Äldre uppgifter från 11 socknar fördelade över landskapets västra del från norr till söder.

Euphrasia micrantha – ljungögontröst

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *E. officinalis* f. *gracilis* som förekommande överallt. Belägg från *Varberg* utan årtal (herbarium E. Fries i UPS).

Ljungögontröst är en ettårig, ljusälskande och mycket konkurrenssvag, halvparasitisk växt som alltid växer tillsammans med ljung *Calluna vulgaris*. Man kan finna den, ofta ganska rikligt, på sandiga, torra till friska, ogödslade gräs- och örtrika ljungmarker – särskilt måttligt betade kusthedar men även obetade hedfragment och vägkanter. Arten gynnas av bränning och landskapets rikaste lokal finns inom ett militärt skjutfält, där man då och då skyddsbränner den kustnära ljung-/fuktheden. Ljungögontrösten är endast funnen på kulturpåverkad mark, men den kan eventuellt vara ursprunglig i strandnära klipp- och hällmarksterräng med strängar av ljunghedsvegetation. Vid Vänern och Bohuskusten har man funnit den i sådan miljö (Karlsson 1992).

Ahlfvengren (1924) betecknade ljungögontröst som allmän bland ljung, vilket förvisso inte stämmer idag, även om den skulle vara något förbisedd. Artens kraftiga tillbakagång i landskapet kan förklaras av ljunghedarnas beskogning och igenväxning i förening med att bränning och extensivt bete på kvarvarande ljung-

319. Grå × vanlig ögontröst *Euphrasia nemorosa × stricta* var. *stricta.*

320. Vanlig ögontröst *Euphrasia stricta* var. *stricta.*

321. Vätteros *Lathraea squamaria.*

marker blivit allt ovanligare. Även om hävden återupptas återkommer arten som regel inte eftersom frönas grobarhetstid är kort (Karlsson 1992). Det är angeläget att växtplatser med ljungögontröst skötes på lämpligt sätt: ingen gödsling, måttligt kreatursbete eller slåtter samt gärna bränning tidigt på våren.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 317. 12 rutor (5 %). Sällsynt längs kusten mellan Halmstad och Kungsbacka. Mycket sällsynt i inlandet.

Laholm *Knäred* Körsveka, Hovshult (4C 5j 04 46) skogsvägskant 1988 (YJ herbarium). **Halmstad** *Halmstad* Hagöns naturreservat (4C 6e 10 22) obetat fragment av gräsrik ljunghed 1981 (KG). *Harplinge* Ringenäs skjutfält (4C 7b 34 36) ljung-/fukthed som tidvis brännes 1982 (BT), 1986 (KG herbarium); Särdal, Törnehall (4C 8b 43 13) strandhed med måttligt betestryck 1981 (KG); Enets naturreservat (4C 9b 15 08) strandhed med måttligt betestryck 1985 (KG herbarium). *Söndrum* Strandlida (4C 7c 29 05) ljung-/gräshed med lågt betestryck 1981 (BL, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Fagered* Bokhult (6C 0d 05 08) vägren 1990 (KG herbarium). *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 18 13) fuktig ljunghed 1985 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Träslöv* Pixsjöskogen (nuvarande Himleriket) 1980-talet (HEG). *Värö* Vendelsö (6B 1f 35 29) vid stig i naturbetesmark 1980 (KG); Sallebacka (6B 1f 15 44) vägkant 1989 (IL herbarium). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, Hällenabb (6B 4f 06 12, 06 13) naturbetesmark 1982 (JK) och 1990 (LSa, IB, GT). *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 16 42) vid markväg 1991 (UU).

Euphrasia micrantha × nemorosa – ljungögontröst × grå ögontröst

Samlad av Ahlfvengren i *Halmstad*, stranden vid Strandstualet 1908 under namnet *E. curta*. Belägg i S, bestämt av K. Wiinstedt 1946.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Euphrasia nemorosa – grå ögontröst

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *E. officinalis* f. *curta* från Hallandsås. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige.

Grå ögontröst är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga, konkurrenssvaga och ljuskrävande arten växer på frisk till ganska torr mark, främst på åkervägar och stigar med lågvuxna gräs och örter samt i gamla hjulspår på strandängar och strandhedar. Ganska ofta ser man den också på annan mer eller mindre störd mark, t ex naturbetesmarker, gamla betesvallar, vägkanter, industriområden, övergivna lertäkter och liknande ruderatmarker.

Karta 318. 106 rutor (48 %). Vanlig från Varberg och norrut. I övriga områden ganska vanlig

men med relativt stora luckor. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

E. curta var. *glabrescens* är en ovanlig form som är nästan alldeles kal men i övrigt helt typisk. Under inventeringen är den samlad vid två tillfällen: *Våxtorp* Skråmered 1980 (YJ herbarium, bestämd av T. Karlsson); *Harplinge* Lövehall (4C 8b 47 08) körväg på strandheden, växande tillsammans med normalt håriga ex 1981 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). Äldre uppgifter finns från *Eldsberga*, *Hishult* och *Skummeslöv* (Ahlfvengren 1924) samt en insamling från *Ö. Karup* Lya 1959 (E. Wieslander i LD, bestämd av T. Karlsson).

Euphrasia nemorosa × **stricta** var. **stricta** – grå ögontröst × vanlig ögontröst.

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Falkenberg* 1910 (S. Svenson i LD, av insamlaren kallad *E. stricta* f. *pilifera*, ombestämd av T. Karlsson 1990) och *Hanhals* Torkelstorp 1910 (Ahlfvengren i S, av insamlaren kallad *E. brevipila*, ombestämd av T. Karlsson 1990).

Denna fertila och mångformiga ögontrösthybrid är sannolikt vanlig och förekommer ibland utan att föräldraarterna är närvarande. Den växer på ungefär samma ståndorter som dessa.

Karta 319. 26 rutor (12 %). Förbisedd. Endast uppgifter med belägg som bestämts av T. Karlsson har tagits med.

Äldre belägg från 17 socknar, från *Ö. Karup* i söder till *Lindome* i norr.

Euphrasia rostkoviana ssp. **fennica** – finnögontröst

Först publicerad av Karlsson 1992 från Halland, samt med prick på en utbredningskarta, baserat på belägg från *Hishult* Stubbhult, Örnakull (4C 2j 01 36) 1932, 1936 och 1938 (YJ herbarium, bestämda av T. Karlsson 1986).

Finnögontrösten växte på en ljungdominerad vägren intill en stenig naturbetesmark, som då och då brändes för fårbetets skull. Idag växer här tallskog.

Ståndortsförhållandena verkar överensstämma väl med vad som är känt från övriga lokaler i Sverige. Enligt Karlsson (1982 a) växer finnögontröst dels på triviala vägkanter, dels på torra, magra betesmarker. På vägkanter kan den hålla sig kvar lång tid efter det att angränsande betesmarker vuxit igen. Underartens utbredning i Sverige i övrigt är östlig med växtplatser från mellersta Småland till Jämtland (Karlsson 1992). Enligt samma källa kan finnögontrösten ha kommit till vårt land under yngre stenåldern. Vad gäller den halländska förekomsten ligger det kanske närmare till hands att förklara den som resultatet av en sentida, slumpartad spridning – kanske med någon fodervara.

Hos Aronsson m fl (1995) är finnögontröst klassificerad som akut hotad.

Euphrasia stricta var. **stricta** – vanlig ögontröst

Ett äldre lokalnamn, som nog använts om samtliga ögontröstarter, är *gräsätare*. Ögontröstarterna är halvparasiter som vid riklig förekomst kunde minska gräsväxten.

Vanlig ögontröst är mångformig och man har genom tiderna urskilt flera olika typer. Den nuvarande *E. stricta* var. *stricta* omfattar de tidigare uppställda *E. stricta* (utan glandler) och *E. brevipila* (med glandler, senblommande). *E. stricta* publicerades först av Ahlfvengren 1910 som "förekommande flerstädes i provinsen" och *E. brevipila* av Ahlfvengren 1924 som "hittills funnen blott i mellersta och norra Halland flerstädes". Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1864 (A. Lyttkens i S, av insamlaren kallad *E. officinalis* var. *nemorosa*, ombestämd av K. Wiinstedt 1946).

Vanlig ögontröst är en gammal, starkt kulturgynnad växt. Den är ettårig och växer främst på torr, men ibland också ganska fuktig mark som domineras av lågvuxna gräs och örter – strandhedar och strandängar, både med och utan bete, andra naturbetesmarker, vägkanter, stigar, åkervägar och mer eller mindre slitna gräsytor av annat slag.

Karta 320. 109 rutor (49 %). Vanlig i mellersta Hallands skogsbygd, ganska vanlig i övriga områden utom i helåkerbygderna på kustslätten, där den i stort sett saknas. Lägst frekvens i den södra delen.

Från flertalet lokaler har insamlat material granskats av T. Karlsson eller någon av distriktsledarna.

[**Euphrasia stricta** var. **suecica** – svensk ögontröst]

Ahlfvengrens uppgifter (1910 och 1924) var grundade på förväxling med andra varieteter av *E. stricta*.

Svensk ögontröst är en exklusiv slåttermarksväxt med aktuella, svenska förekomster endast på Gotland (Karlsson 1992).

Euphrasia stricta var. **tenuis** – späd ögontröst

Först publicerad av Ahlfvengren 1910 under namnet *E. tenuis* från *Ullared* vid Fridhemsberg enligt belägg från 1906 (S. Svenson i LD och UPS, bekräftade av T. Karlsson).

Späd ögontröst är beroende av kontinuerlig slåtter. Den var tidigare känd från ett tiotal lokaler i landskapet men är inte rapporterad sedan 1920-talet. Späd ögontröst har gått starkt tillbaka i hela södra Sverige under 1900-talet.

Äldre uppgifter [samtliga belägg är bekräftade eller ombestämda av T. Karlsson]. **Laholm** *Hishult* Högaholma 1910 (Ahlfvengren i S). *Knäred* Majenfors 1909 (Ahlfvengren i S). *Laholm* Snapparp 1891 (P. Söderberg i LD). *Våxtorp* Hasslet på Åsen 1910 (Ahlfvengren i S). *Ysby* Vippentorpet 1902 (J. Berggren i SUNIV). **Halmstad** *Snöstorp* Marbäck 1909 (Ahlfvengren i GB och S). **Falkenberg** *Abild* Borgared (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Gunnarp* Kärnebygd 1923 (S. Svenson i LD och UPS). *Gällared* Silvagärde 1920 (K. Johansson i S). *Okome* Ryen 1921 (S. Svenson i LD). *Ullared* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär (E. Broddesson enligt Ahlfvengren 1924).

Lathraea squamaria – vätteros

Först uppgiven av Osbeck 1788 från Hallandsås. Äldsta belägg från *Halmstad* Slottsmöllan i trädgård 1700-talet (L. Montin i S).

Vätteros är ursprunglig. Den är rotparasit på lövbärande träd och buskar, främst hassel *Corylus avellana*. Arten växer i små grupper på fuktig, näringsrik mulljord i ängslövskogar och lövdungar, ofta i sluttningar och bäckraviner.

På vissa lokaler utvecklar växten inte ovanjordiska delar varje år och kan därför skenbart vara försvunnen från en lokal under lång tid.

Karta 321. 25 rutor (11 %). Ganska sällsynt i övergångsbygden, i övriga områden endast enstaka fynd. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

En helt vit form är funnen i *Släp* Hördalen (6B 6e 12 02) skogsvägskant 1983 (JK).

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning (4C 1f 29 01) vid källflöde i lövblandskog 1980-talet (YJ). *Knäred* Västralt, 600 m N om pkt 145,3 i brant sluttning med ädellöv 1980-talet (YJ). Känd sedan 1974 (se nedan). *Laholm* Lejeby (4C 3g 17 35) fuktig, hasselrik lövsluttning 1980-talet (YJ). Känd sedan 1974 (se nedan). *Ysby* Karsefors (4C 3g 18 48) hasselrik lövblandskog 1980-talet (YJ); 100 m nedströms kraftverksdammen, södra sidan av gamla strömfåran (4C 3h 23 01) ädellövskog 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* Lyadalen (4C 1d 27 33) bäckravin med ädellöv 1980-talet (YJ); Hallandsåsen mellan Ö. Karup och Täppesås, bl a vid 4C 1e 35 24 i brant sluttning med ädellöv 1980-talet (KG); 250 m S om kyrkan (4C 1e 35 35) bäckravin 1980-talet (KG). **Halmstad** *Enslöv* Åled (4C 9e 03 49) hassellund i bäckdal, 12 ex 1988 (PW); Ryet (5C 0g 05 10) lövblandskog, 10 ex 1987 (KG). *Halmstad* Slottsmöllan, mellan tegelbruket och Nissan (4C 7e 39 03) lövblandskog med hassel 1980 (TF). Känd från området sedan 1700-talet (se nedan). *Oskarström* Oskarström (5C 0f 06 19) ekskog med hassel 1983 (Bengt Johansson, bekräftad av KG). *Slättåkra* Havsered (5C 1e 37 47) lövsluttning med hassel och skogsbingel 1984 (PW). **Hylte** *Drängsered* Lidhult (5C 5g 32 42) lövskogssluttning med rik flora 1990 (MAn). *Torup* Boås, vid Nissan (5C 1g 16 10) källkärr nedanför brant 1988 (PW). **Falkenberg** *Alfshög* Påvadalen (5C 3b 44 16) bäckravin med lövblandskog 1979 och senare (NGN m fl). Känd sedan 1919 (se nedan). *Gällared* Silvagärde (5C 7e 02 37) rikligt i lövblandskog med hassel 1980-talet (GK, AP, bekräftad av NGN). *Köinge* O om Köinge by (5C 6b 0- 4-) lövbrant mot Högvadsån 1980-talet (RA). *Ljungby* Höstena (5C 5b 00 27) bäckravin med lövskog 1995 (E. Andersson, L. Johansson, bekräftad av NGN). *Okome* mellan Jonsgård och Högvadsån (5C 5b 41 44) bäckravin 1984 (SU); Boarp (5C 6c 41 01) vid Högvadsån 1980-talet (RA). *Svartrå* Sumpafallen (5C 6b 41 41) lövskogssluttning 1979 och senare (RS). Känd sedan ganska länge. *Ullared* V om Barkhultabjär (5C 7c 26 20) vid bergfoten 1980-talet och senare (LG, IS). Känd sedan 1927 (se nedan). *Vessige* SSO om Möllegård (5C 4b 27 40) lövskogssluttning 1981 (SU). **Varberg** *Veddige* N om gården Kajeberg (6B 1i 11 17) lövskog nedanför sydbrant 1986 (LS). Känd sedan 1969 (se nedan). **Kungsbacka** *Fjärås* Duvehed (6B 4g 32 25) rik lövskog 1988 (JK), känd sedan 1919 (se nedan); Fågelsång (6B 5i 36 12, 37 17) rik lövskog 1980 (JK). *Lindome* Hällesås (6B 7e 34 21) artrik bäckravin 1993 (JK). *Släp* Stocken (6B 6e 12 07) lövskog vid sydvänd bergbrant 1984, 1989 (UU); Källelyckeskogen (6B 7d 08 39) artrik bäckravin 1988 (CB, IE). Känd sedan 1921 (se nedan). *Tölö* Bräckaberget (6B 6f 28 04) rik, stenig lövbrant 1984 (JK). *Vallda* Tolvsbo (6B 6e 03 06) stenig lövskog 1989 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås (Osbeck 1788). *Knäred* Västralt, lövblandskog med hassel och hägg (Johansson 1974). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Laholm* Lejeby, nedströms kraftstationen (Johansson 1974). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924); Gropemöllan (Theorin 1865); Lya (Ahlfvengren 1924); Eskilstorp utan årtal (C. J. Nordquist i UPS). **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan, insamlingar från 1700-talet (L. Montin i S) till 1920 (T. Nordström i S). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Slättåkra* Spenshults kronopark (C. A. Hollgren enligt Ahlfvengren 1924; Drared (Wiger 1950). **Hylte** *Torup* Mosilt (Samuelsson 1970). **Falkenberg** *Alfshög* Dalsgård 1919 (S. Svenson i LD), ännu på 1980-talet (se ovan); Fors (Svenson 1928). *Svartrå* (S. Svenson enligt Hård av Segerstad 1927). *Ullared* Barkhult (S. Svenson enligt Hård av Segerstad 1927), sannolikt = V om Barkhultabjär, vid bergfoten 1930-talet (IS). Ännu på 1990-talet (se ovan). *Vessige* Trolldalen 1892 (E. Lyttkens i LD). **Varberg** *Lindberg* Trönninge (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Skällinge* Mäshult (Ahlfvengren 1924). *Veddige* V om Kajeberget nedanför sydvänd bergbrant 1969 (M. Ohlander i GB), ännu på 1980-talet (se ovan); Vabränna (I. Johansson enligt Svenson 1928). **Kungsbacka** *Fjärås* Duvehed, riklig åren 1919–21: "Synes numera vara försvunnen sedan hasselbeståndet som hyste *Lathraea* borthuggits. Har förgäves sökts av mig under senare år." (F. Lundberg i handskrift 1949), återfunnen 1988 (se ovan); under sydvänd bergbrant vid nordändan av Agnsjön 1962 (M. Ohlander i GB); Tjolöholm (J. Eriksson enligt Ohlander 1965 a). *Förlanda* S om Äskhult 1950 och 1966 (O. Johansson resp M. Ohlander i GB). *Idala* 350 m NV om kyrkan 1967 och 400 m VNV

om kyrkan 1968 (båda M. Ohlander i GB). *Lindome* Annestorp, sparsamt 1920; Torvmossared, nära ån 1932 (båda F. Lundberg i handskrift 1949); Hällesåker 1932 (F. Lundberg i GB). *Onsala* Västra Hagen 1939 och 1959 (F. Lundberg i handskrift 1949 resp F. Lundberg i GB). *Släp* Kullavik 1920 (A. Binning i GB, A. Friesendahl i UPS); Källarlyckan 1921 (R. Ohlsén i UPS), ännu 1988 (se ovan); Berget 1960 (S. Holmdahl i GB); Stocken 1961 (O. Johansson i GB); 600 m NNO om Maleviks station 1961 (S. Holmdahl i GB); 300–600 m V om Ekekulla (Gillner 1974). *Vallda* 1919 och 1929 (S. Holmberg i GB resp A. Levan i LD). *Älvsåker* nedom bergstupen vid norra Rågdalsgården 1965 (M. Ohlander i GB).

Limosella aquatica – ävjebrodd

Först uppgiven av Osbeck 1788 (utan lokaluppgift). Äldsta belägg från *Söndrum* Tyleberg vid Trången 1700-talet (L. Montin i S). Arten växer ännu i hällkar på denna plats.

Ävjebrodd är ursprunglig. Den växer främst i hällkar vid havsstränder. Under torrsomrar, då hällkaren torkar ut helt, ser man inte till den ettåriga växten. Föreserven tycks dock vara pålitlig eftersom arten regelbundet återkommer under regnrika somrar. Sällsynt förekommer den också på sandiga/dyiga sötvattensstränder med gles växtlighet, där den växer både på landstranden och som undervattensväxt på grunt vatten.

Karta 322. 25 rutor (11 %). Ganska vanlig längs kustens klippstränder men sällsynt i inlandet. Den är inte funnen längre in från kusten än 20 km. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Aktuella inlandslokaler. **Laholm** *Laholm* NO om Hökhult (4C 4f 21 00) vattenhål och kreaturstrampad mark vid Lagan 1983 (PW, bekräftad av KG). **Varberg** *Veddige* Drans norra strand 1987 (LS). Troligen identisk med *Veddige* 1969 (se nedan). **Kungsbacka** *Älvsåker* Agnsjön (6B 7g 20 19) 1987 (JK).

Äldre uppgifter från inlandslokaler. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). *Skummeslöv* Skottorp (Theorin 1865). **Halmstad** *Kvibille* (G. Tillman enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala 1862 (E. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Morup* ån vid kyrkan 1827 (C. P. Hällström i S). **Varberg** *Veddige* vid den norra Lunnagården 1969 (M. Ohlander i GB). Troligen identisk med *Veddige* 1987 (se ovan). **Kungsbacka** *Släp* Rubbesjö (Sahlin 1972).

Linaria genistifolia ssp. **dalmatica** – jättesporre

Uppgiven av Svenson 1928 under namnet *L. dalmatica* från *Falkenberg* valskvarnen 1925. Belägg i LD.

Jättesporre är en flerårig, meterhög och gulblommig prydnadsväxt. Den tillfälliga förekomsten i *Falkenberg* har sannolikt sitt ursprung i importerade frövaror. Växten, som härstammar från Italien och Balkan, är känd i Sverige sedan 1924.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Linaria incarnata – violsporre

L. bipartita

Tidigare ej publicerad.

Violsporre är en tillfällig trädgårdsflykting. I Sverige är den ettåriga arten känd sedan 1933, både som förvildad och tillfällig inkomling. Den härstammar från västra Medelhavsområdet.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellbystrand, Tärnvägen 2, spontan 1992 (I. Folke i S).

Linaria repens – strimsporre

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *L. striata* från *Halmstad* Staelsbo och *Falkenberg* enligt belägg av O. Sandberg resp E. Lundqvist. Var dessa belägg finns idag känner vi inte till.

Strimsporren växer främst i små glesa kolonier på stationsområden, banvallar, vid järnvägsövergångar och på vägkanter, men med stor övervikt för järnvägslokaler.

Strimsporren härstammar från västra Europa och är känd i Sverige sedan mitten av 1840-talet. Enligt Malmgren (1982) har den kommit till vårt land på olika sätt – med barlast, orent utsäde och som prydnadsväxt. Hur växten först nådde Halland framgår inte klart av primäruppgifterna, men Ahlfvengren (1924) anger den som odlad/förvildad.

Arten har sannolikt börjat sin framryckning längs järnvägar och vägar först under de allra senaste decennierna, eftersom antalet äldre uppgifter och insamlingar är mycket få jämfört med aktuella fynd. Den kan sägas vara en sentida parallell till småsporren *Chaenorrhinum minus*.

Karta 323. 64 rutor (29 %). Ganska vanlig utmed järnvägar och större vägar.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgifter. *Okome* NO om Skurusjön vid skogsbilväg 1977 (L. Berglund i GB). **Kungsbacka** *Onsala* Runsås (Holmdahl 1953).

Linaria repens × vulgaris – strimsporre × gulsporre

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Staelsbo och Karlsro enligt belägg av O. Sandberg samt från *Falkenberg* enligt belägg av E. Lundqvist. Det enda av oss kända belägget är från *Halmstad* Galgberget 1909 (O. Sandberg i LD).

322. Ävjebrodd *Limosella aquatica*.

323. Strimsporre *Linaria repens*.

324. Natt och dag *Melampyrum nemorosum*.

Den fertila hybriden mellan strimsporre och gulsporre uppstår lätt där föräldraarterna växer tillsammans, dvs i anslutning till järnvägar och vägar.

9 rutor (4 %). Sällsynt.

Laholm *Ysby* Vallberga, 1 km ONO om gården Fredrikstorp (4C 2f 42 38) vid järnvägen 1987 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Breared* mellan gårdarna i norra Fröböke (5C 0i 05 46) f d banvall 1990 (PW herbarium). *Halmstad* S och SO om Centralstationen (4C 7d 05 49 och 7e 04 01) bangård och spårområde 1988 (PW herbarium). *Slättåkra* Nissaström, 300 m NNV om kapellet (5C 1f 00 37) banvall 1986 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Hylte** *Kinnared* N om Lidhult (5C 5g 33 42) gräsbevuxen vägkant 1990 (MAn, EW). *Torup* Fröslida hpl (5C 1g 39 21) vid järnvägsspår 1990 (PW herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* järnvägsstationen (5B 2j 32 28) spårområdet 1986 (SU och NGN herbarier); vid Gåsatorget (5B 2j 30 32) banvall 1993 (NGN herbarium). **Varberg** *Rolfstorp* O om Brännhult (5C 8a 09 28) vägkant 1988 (IL herbarium).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Linaria supina – bleksporre

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1909 enligt belägg av S. Svenson. Äldsta belägg från *Halmstad* 1888 (O. v. Friesen i UPS).

Bleksporre är gulsporreliknande men mindre och mer nedliggande. Den ettåriga växten, som uppträtt tillfälligt några gånger i Halland, härstammar från sydvästra Europa. I Sverige är den känd sedan 1840-talet.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift; hamnen 1943 (E. Lindh i SBT). **Varberg** *Varberg* 1911, 1929 (D. Hylmö i LD).

Linaria vulgaris – gulsporre

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Antirrhinum linaria* men utan lokaluppgift.

I någorlunda ursprungliga miljöer finner man gulsporren vid havet, där den växer på grus, klapper, driftvallar, i stabiliserade dynområden och på glesa gräshedar. Den är mycket kulturgynnad och saknas sällan på torr, mer eller mindre blottad mark – väg- och åkerrenar, järnvägs- och industriområden, jordhögar, grustag och diverse andra ruderatmarker.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Då och då uppmärksammas f. *peloria*, som kännetecknas av att en eller flera blommor är radiära och försedda med flera sporrar. Den är känd från några lokaler i Varberg, Falkenberg och Halmstad med omnejd.

Melampyrum arvense – pukvete

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Någon gång funnen i Åkrar; men sällsynt'). Även Fries (1819) har med arten

('Här och var i södra Halland till Ätran, alltid i åkrar'). Belägg från *Enslöv* Stjärnvik 1866 (F. Elmqvist i LD).

Från Halland känner vi endast till dessa tre äldre uppgifter samt en nyligen rapporterad förekomst. På den aktuella lokalen har växten funnits i många år, men ingen tycks veta riktigt hur länge. Den är inte medvetet införd utan har sannolikt följt med utsäde när den nuvarande ängsmarken var åker. En del av området svedjades på våren 1995, vilket tydligt gynnade arten, som blommade mycket rikligt under högsommaren samma år.

Pukvete är en kalkgynnad, ettårig halvparasit som i Sverige har sin huvudsakliga utbredning i de södra och sydöstra landskapen, där den främst växer på torr gräsmark, i ödeåkrar och på åker- och vägrenar.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Slättåkra* Drared (5C 0f 45 10) ängsmark på tidigare odlad mark, rikligt 1995 (rapporterad av Bo Johansson och H. Bjuringer, belägg i KG herbarium).

Melampyrum cristatum – korskovall

Först publicerad av Osbeck 1788 från *Hasslöv* i Dömestorps ängar. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Korskovall är en gammal, kultur- och kalkgynnad växt. Den ettåriga halvparasiten växer sällsynt i anslutning till lövbryn och åkerrenar.

Arten har minskat under 1900-talet och är nu starkt hotad, främst av igenväxning.

6 rutor (3 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Falkenberg *Vessige* 400 m SSO om kyrkan (5C 4b 06 40) lövskogsdunge 1980 (SU, bekräftad av NGN). **Varberg** *Rolfstorp* 200 m V om Hinnagården (5B 7j 40 41) åkerkant 1980-talet (IL). *Träslöv* Havås (5B 7i 28 01) ekskog på moränkulle 1993 (IL). Troligen identisk med *Träslöv* 1913 (se nedan). **Kungsbacka** *Onsala* Knapegården (6B 3d 42 40) dikesren i anslutning till rikbrant 1990 (JJ). *Vallda* Gustavsberg (6B 5e 38 24) åkerren 1989 (GSg, RP); Tolvsbo (6B 6e 03 05) lövbryn intill golfbana 1989 (UU). Känd sedan 1956 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Dömestorp, se primäruppgifter. *Ö. Karup* Hallandsås (Theorin 1865). **Halmstad** *Halmstad* 1815 (E. Fries i UPS); Knävelstorp 1866 (F. Elmqvist i LD). *Snöstorp* Skedala 1862 (E. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Okome* 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878). **Varberg** *Hunnestad* Blixtorp 1940 (B. Peterson i GB). *Träslöv* O om kyrkan i bergssluttningen 1913 (Ahlfvengren i S). Troligen identisk med *Träslöv* 1993 (se ovan). **Kungsbacka** *Lindome* Transköld 1960 (M. Ohlander i GB). *Onsala* (E. A. Trana enligt Leffler 1863); 1892 (A. N. Jonsson i GB); Gottskär mellan 1893 (H. Witte i GB) och 1934 (F. Lundberg i GB och LD); Vickan (K. Schöldström enligt Svenson 1928); Ledet 1934 (F. Lundberg i GB); Godhem 1934 (F. Lundberg i handskrift 1949); Bratterås 1914 (A. G. Eliasson i S). *Släp* (Areschoug 1836, Leffler 1863); Särö 1856 (A. G. Lübeck i LD); sydost om Maleviks station, på Hålans mark 1952 (F. Lundberg i GB). *Tölö* (Leffler 1863); Gåsevadholm 1905 (V. F. Olsson i S); Gröninge 1907 (F. Lundberg i handskrift 1949); Hamra (K. Schöldström enligt Svenson 1928). *Vallda* (Leffler 1863); Ulvås 1928 (A. Levan i LD och S); Hästakärr 1940 (H. Knutsson herbarium); Tolvsbo 1956 (S. Holmdahl i GB). Ännu 1989 (se ovan). *Älvsåker* Hjälmared i löväng S om gården 1953 (S. Kvist enligt Ohlander 1966) = vägen mot Bisterkullen, ca 50 m S om avtagsvägen till Passa 1965 (M. Ohlander i GB, Ohlander 1966). *Ölmevalla* 400 m N om Björkemosse, ängsbacke 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Melampyrum nemorosum – natt och dag

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Ö. Karup* ('Vid stora Landsvägen i Karups Åkergärde nära utmarken på Hallands Ås'). Äldsta insamling från *Ö. Karup* nedanför Hallandsås 1700-talet (L. Montin i S). Ännu i dag växer arten i området.

Natt och dag (fig 61) är en ettårig halvparasit. Den växer, vanligen rikligt, på torr till frisk mark som ofta skuggas av glest växande lövträd och buskar, t ex i bryn, gläntor och dungar, men ibland också på ljusöppna vägslänter.

Arten tycks med några få undantag vara sent inkommen. Före 1970 fanns endast ett fåtal uppgifter från Halland – *Ö. Karup* (1788), *Släp* (1882) och *Enslöv* (1924). Dessutom infördes växten till trädgården Vargaslätten i *Breared* ganska tidigt, troligen på 1930-talet (Ericson 1956) samt till *Ränneslöv* Storesjö på 1940-talet, varifrån den på 1970-talet fördes till en sommarstugetomt i *Nösslinge* (S. och T. Lennermo muntligt). Invandringen har i många fall skett med människans hjälp genom att man helt enkelt tagit hem den färggranna växten från andra landskap och planterat eller sått in den på eller i anslutning till tomter. Vänner och bekanta ombesörjer att trakten berikas med ytterligare natt och dag-lokaler och sedan tar myror över och ser till att fröna sprids till den omgivande terrängen, där växten ibland blir dominerande över stora ytor. En viss spridning sker också längs vägar, så t ex utmed väg 153 i mellersta Hallands skogsbygd, där arten framför allt växer i anslutning till parkeringsfickor. Kanske virkestransporterna från Småland till Värö bruk spelar en viss roll i detta sammanhang.

Karta 324. 28 rutor (13 %). Sällsynt utom i ett begränsat område av mellersta Hallands skogsbygd där den finns på ganska många lokaler. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Melampyrum pratense – ängskovall

Gamla provinsnamn är *ekört, smörgräs, mjölkgräs* och *hödröja* (drygade ut höet) och från *Knäred* även *gula skinnbyxor*.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Ängskovall är ursprunglig men kulturgynnad. Den ettåriga halvparasiten växer främst i glesa ek- och björkskogar med lågvuxet fältskikt samt i hagmarker. Andra vanliga växtplatser är tall- och blandskogar, bryn, mer eller mindre igenväxande ängs- och naturbetesmarker samt vägkanter i skogsterräng.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Melampyrum sylvaticum – skogskovall

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Skogskovall är ursprunglig men kulturgynnad. Den ettåriga halvparasiten kräver i allmänhet något näringsrikare mark än ängskovall *M. pratense* och växer främst i hasseldungar och lövbryn, mera sällan i barrbryn, mot skogsvägar, dammar och vattendrag samt ibland i slåtter- och betesmarker. En björkdominerad sumpskog (*Stafsinge* Lis mosse) är exempel på en avvikande biotop.

Karta 325. 102 rutor (46 %). Ganska vanlig i skogs- och övergångsbygden, sällsynt på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Mimulus guttatus – gyckelblomma

Först publicerad av Fleischer m fl 1984 utan lokaluppgift i en förteckning över kärlväxter vid märgelgravar. Äldsta belägg från *Getinge* Fröllinge, 500–1000 m V om Fröllinge gods (5C 0d 21 01–21 06) naturaliserad utmed en bäck i fuktig naturbetesmark 1976 (KG herbarium).

Gyckelblomma är en flerårig prydnadsväxt som naturaliserats i en naturbetesmark i *Getinge*. Troligen har den förvildats från trädgården på Fröllinge, som ligger uppströms vid den bäck som rinner genom betesmarken. Växten är spridd utmed en sträcka av ca 500 m och bildar mindre kolonier längs bäcken i betesmarkens fuktigaste partier.

Gyckelblomma härstammar från västra Nordamerika. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1846.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Getinge* se äldsta belägg. Ännu 1993 (KG).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Mimulus moschatus – klibbig gyckelblomma

Tidigare ej publicerad. Samlad 1952 i *Laholm* Munkamjäll, "i gränsbäcken till Ysby socken" (F. Lundberg i GB).

Klibbig gyckelblomma är funnen tillfälligt förvildad en gång i Halland. I Sverige är denna prydnadsväxt, som härstammar från Amerika, känd som förvildad sedan 1902.

Misopates orontium – kalvnos

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *Antirrhinum orontium* från *Skummeslöv* Nya Skottorp baserat på uppgift av H. Hallberg. Äldsta belägg från *Halmstad* barlastplats 1894 (G. Tillman i S).

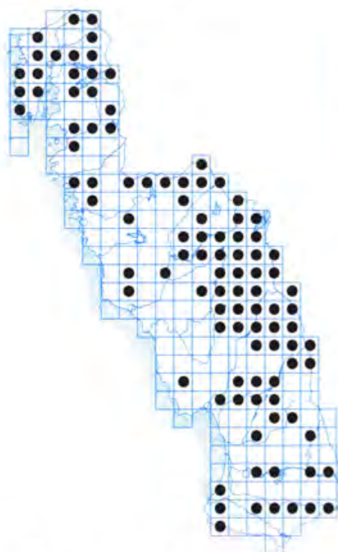
Den enda aktuella halländska växtplatsen för kalvnos är stationsområdet i Varberg, där den ettåriga arten funnits ganska rikligt sedan början av 1970-talet (K.-O. Gustavsson). Här tycks enbart finnas vitblommiga exemplar, vilket kan tyda på att förekomsten har sitt ursprung längre söderut i Europa, där denna färgvariant förekommer. Så vitt vi vet tillhör övriga svenska fynd den rödblommiga formen.

Kalvnos är ett gammalt åkerogräs som numera är mycket sällsynt i hela landet. Till Halland har arten kommit i sen tid, sannolikt med utländska frövaror och i något fall med barlast.

Hos Aronsson m fl (1995) är den klassificerad som akut hotad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Varberg* stationsområdet (5B 7g 21 45) på grus och makadam 1980-talet, 1993 (IL m fl). Belägg från 1988 (IL resp Å. Rühling i LD). Känd sedan början av 1970-talet (se nedan).

325. Skogskovall *Melampyrum sylvaticum*.

326. Åkerrödtoppa *Odontites vernus*.

327. Rödtoppa *Odontites vulgaris*.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* se primäruppgift; 1939 (E. Lindh i SBT). **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1936 (C. Blom i GB). *Vinberg* Hällinge gård, vägkant 1975 (NGN). **Varberg** *Varberg* stationsområdet, början av 1970-talet (K.-O. Gustavsson). Ännu 1993 (se ovan). **Kungsbacka** *Släp* Särö, Klev 1954, 1955 (S. Holmdahl i GB). *Ölmevalla* vid Hästholmsvägen nära Suprema textiltryck, avfallsplats 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Odontites litoralis – strandrödtoppa

Först uppgiven av Gabrielsson 1882 under namnet *O. simplex* från *Onsala* ('på hafsstranden omkring Gottskär, ej sällsynt'). Äldsta belägg från *Onsala* 1879 (J. A. Gabrielsson i LD, bekräftad av B. Snogerup 1980).

Strandrödtoppa är ursprunglig i havsstrandängarnas salttågsbälte. Den ettåriga, beteskänsliga halvparasiten är inte rapporterad under inventeringen. Om den är försvunnen från landskapet, eller totalt förbisedd, vet vi inte. Närmast finns arten i Bohuslän, västra Skåne och Danmark.

Äldre uppgifter. **Varberg** *Träslöv* S om Apelviken (Ahlfvengren 1924). *Tvååker* 1893 (C. Holmdahl i S). *Varberg* 1918 (G. A. Westfeldt i UPS, bestämd av B. Snogerup 1982). *Värö* Lahall (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924); få ex mellan Viskan och Lahall (Johansson 1964). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm 1915 (S. Svenson i LD, bestämd av B. Snogerup 1980). *Onsala* Gottskär, se primäruppgifter; Enen (Ahlfvengren 1924). *Släp* Malevik (Persson 1913); Särö (Svenson 1928); Kyviken, strandäng 1948 (C. I. Sahlin i UME, bekräftad av B. Snogerup 1982).

Vallda Vallda Sandö, strandängar 1947, 1974 (Gillner 1960 resp 1979).

Odontites vernus – åkerrödtoppa

Åkerrödtoppa har först i ganska sen tid blivit klart urskild från rödtoppa. Rödtoppa i vid mening uppgavs först av Montin 1766 under namnet *Euphrasia odontites* som förekommande på åtskilliga ställen. Hans belägg utan lokaluppgift och årtal i S är *O. vernus*.

Åkerrödtoppa är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga, konkurrenssvaga halvparasiten växer främst på lätt åkerjord eller sandig/grusig mark, t ex utfyllnads- och ruderatmarker samt vägkanter.

Karta 326. 62 rutor (28 %). Ganska vanlig på kustslätten och i delar av övergångsbygden, saknas nästan helt i skogsbygden.

Odontites vulgaris – rödtoppa

Angående första uppgift se föregående art. Rödtoppa i snäv mening uppgavs först av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* och, baserat på uppgift av S. Svenson, även från *Eftra* Ugglarp men med anmärkningen: "utbredning och frekvens ej utredda." Äldsta belägg från *Laholm* Snapparp 1891 (P. Söderberg i LD, bestämt av B. Snogerup 1982).

Rödtoppa är ursprunglig men kulturgynnad. Den ettåriga halvparasiten växer dels på strandängar,

328. Kärrspira *Pedicularis palustris* ssp. *palustris*.

329. Granspira *Pedicularis sylvatica*.

330. Höstskallra/höskallra/åkerskallra *Rhinanthus serotinus*.

dels på starkt kulturpåverkad mark som kan variera från torr till fuktig och från sandig till lerig, t ex åkerkanter och övergiven odlingsmark, trädesåkrar, åkervägar, gamla ler- och grustäkter samt andra ruderatmarker.

Karta 327. 77 rutor (35 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, i skogsbygden sällsynt.

Pedicularis palustris ssp. **palustris** – kärrspira

Först publicerad av Osbeck 1788 från *Hasslöv*. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

I södra Sverige är arten representerad av två underarter, kärrspira ssp. *palustris* och höstspira ssp. *opsiantha*. Av den senare finns varken aktuella eller äldre uppgifter från Halland.

Kärrspira är ursprunglig men hävdgynnad. Den är halvparasit och växer vid sjöar och vattendrag, såväl på landstrandens mineraljord som i olika strandkärr och på strandängar, särskilt om de betas. En annan biotop för växten är näringsrika, mer eller mindre översilade kärr och fuktängar, ofta ingående i naturbetesmarker.

På många av de aktuella växtplatserna är kärrspiran mycket fåtalig och antalet lokaler har minskat under 1900-talet. Tillbakagången beror främst på att slåtter- och beteshävd av våtmarker i stort sett upphört. Dessutom har dikning med åtföljande uppodling eller granplantering spelat en viss roll.

Karta 328. 42 rutor (19 %). Ganska sällsynt i de sydligaste och nordligaste delarna samt i skogs- och övergångsbygden i den mellersta delen. Saknas i stort sett i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): här och där, företrädesvis i skogsbygden från *Hishult* och *Ö. Karup* till *Lindome* och *Släp*.

[**Pedicularis sceptrum-carolinum** – kung Karls spira]

Uppgiven av Nilsson & Gustafsson (1976 b) från *Laholm* (symbol för försvunnen förekomst på en utbredningskarta). Vi har inte kunnat spåra ursprungsuppgiften.

Pedicularis sylvatica – granspira

Först publicerad av Montin 1766 ('vid Hasslöf tämmeligen allmän. Osbeck. Vid Stjernarp och på flera ställen i S. Halland'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Två 1700-talsbelägg från *Våxtorp* Donabygget [?] (P. Osbeck i S) samt utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Granspira (fig 59) är en ursprunglig men kulturgynnad, halvparasitisk art. Exempel på någorlunda naturliga växtplatser är obetade fukthedar.

Den är emellertid konkurrenssvag och gynnas starkt av slåtter- och beteshävd, bränning och allmänt slitage. Typiska ståndorter är hävdade, ogödslade fukthedar och fuktängar, översilningsmark samt fuktiga stigar, åkervägar och små, övergivna grustag. En fukthed vid havet som tidvis brännes är en av landskapets individrikaste lokaler. Genom att mineraljorden blottas vid vissa kulturingrepp skapas ibland nya lokaler, t ex hyvlade vägkanter och fuktiga grustag.

Eftersom många av växtplatserna finns i det småskaliga odlingslandskapet, vars framtid inte verkar alltför ljus, kan man befara att granspiran kommer att trängas tillbaka. De små fragment av ogödslad naturbetesmark, ofta i övergången mellan fastmark och myr, som nu är granspirans vanligaste biotop, planteras allt oftare med gran eller lämnas åt igenväxning.

Hos Aronsson m fl (1995) är granspira klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 329. 122 rutor (55 %). Ganska vanlig i hela landskapet men med luckor. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rhinanthus minor – ängsskallra

Äldre provinsnamn för *Rhinanthus*-arter är *hödröja* och *skälla*. Det första även använt om ängskovall *Melampyrum pratense*.

Först publicerad av Fries 1819 som växande här och var i ängar och betesmarker. I handskrift 1754 av Fischerström under namnet *Rhinanthus Crista galli* [som även omfattade *R. serotinus*] från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Ängsskallra är en gammal, starkt kulturgynnad växt. Den ettåriga, slåtter- och betesgynnade halvparasiten växer främst på öppen, torr till fuktig mark med lågvuxet fältskikt – betes- och slåttermarker samt vägkanter, stigar, åkervägar och ibland gräsdominerade ruderatmarker.

213 rutor (96 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Rhinanthus serotinus – höstskallra/höskallra/åkerskallra

Angående äldre provinsnamn se föregående art.

R. serotinus omfattar tre underarter, alla ettåriga halvparasiter: höstskallra ssp. *serotinus*, höskallra ssp. *vernalis* och åkerskallra ssp. *apterus*.

Den först publicerade uppgiften om *Rhinanthus* i Halland finns hos Fischerström (1761 s 236) i ett stycke om halländska åkerogräs: "Men de som här göra åkermannen största olägenhet, äro *Convolvulus arvensis*, *Triticum repens*, *Agrostis spica-venti*, *Avena fatua*, *Rhinanthus* och *Chrysanthemum segetum*." Rimligen bör detta avse åkerskallra ssp. *apterus*. I handskrift från 1754 uppger Fischerström *Rhinanthus Crista galli* [som även omfattade *R. minor*]. Äldsta belägg är två ark av åkerskallra från *Varberg* utan årtal (E. Fries i S och UPS).

Åkerskallra ssp. *apterus* är ett i Halland mycket sällsynt åkerogräs. De två aktuella fynden är från åkrar med råg till takhalm: **Laholm** *Ränneslöv* Ålstorp, L. Nabben 1993 (M. Nilsson, YJ herbarium). Troligen har åkerskallrefrön medföljt en inhyrd tröska. **Varberg** *Värö* Stavder (6B 1f 10 44) rågåker, mycket rikligt 1995 (JK herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand). Enligt tidigare och nuvarande markägare har man odlat takhalm i "många år" och hela tiden använt eget utsäde. Enligt äldre uppgifter, bl a Ahlfvengren (1924), växte åkerskallran i rågåkrar, främst i sandiga trakter. Fram till början av 1940-talet ingick den tillsammans med klätt *Agrostemma githago* och råglosta *Bromus secalinus* i rågåkrarnas ogräsflora, t ex i *Hishult* Stubbhult i sydöstra Halland (YJ). Effektivare utsädesrensning torde vara den främsta orsaken till den kraftiga minskningen.

Hos Aronsson m fl (1995) är åkerskallra klassificerad som akut hotad.

De båda andra underarterna har inte hållits isär, varken under inventeringen eller tidigare. Ssp. *vernalis* är bunden till gamla, hävdade ängsmarker och från sådana miljöer har vi inga belagda rapporter om *R. serotinus*. De höskallror man finner idag växer främst på havsstrandängar och i anslutning till vägar och järnvägar, typiska ståndorter för ssp. *serotinus*.

Karta 330. 18 rutor (8 %). Ganska sällsynt längs kusten från Halmstad till Kungsbacka. – Ahlfvengren (1924): åkerskallra här och där; höskallra/höstskallra tämligen allmän i skogsbygden, frekvens i övrigt ej känd på grund av sammanblandning med åkerskallra.

Laholm *Ränneslöv* se ovan under ssp. *apterus*. *Våxtorp* Skråmered, Skogshult (4C 1h 47 14) vägren 1993 (YJ herbarium). **Halmstad** *Söndrum* Långenäsudden (4C 6c 36 49 och 6d 35 01) havsstrandäng 1981 (KG); Ringenäs skjutfält (4C 7b 31 47) havsstrandäng 1980 (BT); Strandlida (4C 7c 30 01) havsstrandäng 1980 (KG). *Trönninge* 1250 m OSO om kyrkan (4C 6e 05 26) vägslänt vid väg under E 6 1986 (LEM, bekräftad av KG). **Falkenberg**

Falkenberg Näset (5B 2j 01 44) havsstrand med framsipprande sötvatten 1980-talet (NGN). *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 21 12) kärr vid havsstrand 1980-talet (NGN). *Slöinge* Boarp (5C 2b 03 45) betesmark 1988 (K. Lindfeldt). *Vessige* mellan Björsered och Sjösgärde (5C 4d 2-3-) hagmark 1988 (K. Lindfeldt). **Varberg** *Träslöv* Varberg (5B 7h 32 14) vid järnvägen 1985 (IL). *Värö* se ovan under ssp. *apterus*; SV om Lingome, vid väg (B/SS); 1 km VNV om Väröbacka järnvägsstation 1988 (B/SS); mellan Källstorp och Batteriet (6B 1g 01 33) vid väg 1988 (LS). *Ås* O om dammen vid Vrån (5B 9g 27 43) 1980-talet (CFL). **Kungsbacka** *Fjärås* 1 km V om Tjolöholms slott (6B 3f 47 14) havsstrandäng 1991 (PW); 1,4 km VNV om Tjolöholms slott (6B 4f 00 11) havsstrandäng 1991 (PW); Rinna (6B 4g 30 44) vägkant 1981 (JK herbarium).

Scrophularia nodosa – flenört

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Flenört är ursprunglig men kulturgynnad. Exempel på någorlunda naturliga miljöer är ängslövskogar, bergbranter, bäckraviner och lövridåer utmed vattendrag. Vanligast är den emellertid i lövsluttningar och dungar vid bebyggelse, i anslutning till vägar, åkervägar, renar, rösen och fägator samt i diken, på brandfläckar och diverse ruderatmarker.

213 rutor (96 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Scrophularia vernalis – vårflenört

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Snöstorp* Nydala 1890 (A. Lyttkens i S).

En tillfällig förekomst av en tidigare odlad prydnadsväxt med ursprung i södra och mellersta Europa. I Sverige är den känd som förvildad sedan slutet av 1700-talet.

Hos Aronsson m fl (1995) är vårflenört klassificerad som sällsynt.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Verbascum blattaria × phoeniceum – sommarkungsljus × violkungsljus

Uppgiven av Hylmö 1970 från *Varberg* Almeberg 7, spontant uppkommen i trädgård där föräldraarterna odlades.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Verbascum chaixii – franskt kungsljus

Uppgiven av Blom 1936 från *Falkenberg* valskvarnen 1936. Belägg i GB.

En tillfällig förekomst av ett flerårigt kungsljus från södra, centrala och östra Europa.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Verbascum chaixii × phoeniceum – franskt kungsljus × violkungsljus

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg* Almeberg 7, bland föräldraarterna, spontan i trädgård, 3 ex 1928 (D. Hylmö i LD).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Verbascum densiflorum – ölandskungsljus

Tidigare ej publicerad.

Ölandskungsljus uppträdde tillfälligt inom ett begränsat område söder om Falkenberg under 1980-talet men är nu försvunnen. Om arten förvildats från odling eller inkommit på annat sätt är ovisst. Den tvååriga arten växte på vägkanter och på ett område som tidigare använts till barktipp av en sågindustri. Platsen är nu delvis planterad med energiskog.

Ölandskungsljus anges som ursprunglig på Öland och i Skåne (Sterner 1986, Weimarck & Weimarck 1985). Den odlas också som prydnadsväxt.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Skrea* (5C 2a 13 45) vägkanter och ruderatmark 1980-talet (SU herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Verbascum lychnitis – grenigt kungsljus

Först uppgiven av Lindwall 1891 från *Halmstad* Halmstads västra gärde 1880.

Grenigt kungsljus har enligt äldre litteratur påträffats tillfälligt några gånger i landskapet men endast ett fynd är belagt (se nedan). Den tvååriga arten har ofta förväxlats med praktkungsljus *V. speciosum* varför en viss misstänksamhet är på sin plats (Ekman & Karlsson 1989).

Artens utbredningsområde omfattar bl a västra, mellersta och södra Europa. Den anses ha kommit till Sverige med främst gräs- eller klöverfrö, även om den också odlats som trädgårdsväxt (Ekman & Karlsson 1989). I Sverige är den känd sedan 1820.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; utanför Tivoli 1905 (Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Tvååker* järnvägsstationen på banvallen 1906 (H. Johansson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Släp* Särö 1899 (S. E. Almquist i GB, bekräftad av T. Karlsson).

Verbascum lychnitis × phoeniceum – grenigt kungsljus × violkungsljus

Uppgiven av Hylmö 1970 från *Varberg*, Almeberg 7, spontant uppkommen i trädgård där föräldraarterna odlades. Hybriden förekom i åtskilliga individ under åren 1928–1938. Samtidigt fanns också hybriden mellan en vitblommig form av grenigt kungsljus och violkungsljus.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Fig 135. Praktkungsljus *Verbascum speciosum*. Vägslänt vid Falkagård i Falkenberg. – Foto Nils-Gustaf Nilsson 1995.

Verbascum lychnitis × thapsus – grenigt kungsljus × kungsljus

Uppgiven av Hylmö 1970 från *Varberg*, spontant uppkommen i trädgård där föräldraarterna odlades. Belägg från 1933 i B. Hylmö herbarium.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Verbascum nigrum – mörkt kungsljus

I *Okome, Köinge* och *Ullared* kallas mörkt kungsljus och även andra arter i släktet för *katterompa*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Mörkt kungsljus är en gammal, starkt kulturgynnad art. Den växer i små grupper på ljusöppen mark med mer eller mindre gles växtlighet, t ex väg- och åkerrenar, järnvägs- och industriområden, grustag, avfallstippar och andra ruderatmarker. Till skillnad från flertalet andra arter i släktet är mörkt kungsljus flerårigt.

Arten har ökat i frekvens under 1900-talet, sannolikt gynnad av ökade transporter och ökad anläggningsverksamhet.

Karta 331. 162 rutor (73 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Verbascum nigrum × phoeniceum – mörkt kungsljus × violkungsljus

Publicerad av Hylmö 1970 från *Lindberg* Trönninge, 1 individ, spontant uppkommen i trädgård.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Verbascum nigrum × thapsus – mörkt kungsljus × kungsljus

Tidigare ej publicerad.

Tillfällig. Enligt Mossberg m fl (1992) uppkommer denna hybrid ganska lätt där föräldraarterna växer tillsammans.

1 ruta (1 %) men troligen inte tillräckligt uppmärksammad.

331. Mörkt kungsljus *Verbascum nigrum.*

332. Praktkungsljus *Verbascum speciosum.*

333. Kungsljus *Verbascum thapsus.*

Halmstad *Halmstad* f d Östra station (4C 7d 12 48) ruderatmark 1993 (GM, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Verbascum phlomoides – läkekungsljus

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* vid bron och på Västra stranden 1909. Belägg från båda lokalerna i S. Äldsta belägg från *Halmstad* Åstorp 1896 (A. Wigforss i LD) och från *Släp* Särö 1896 (S. E. Almquist i GB).

Läkekungsljus, som är en tvåårig prydnadsväxt från södra, mellersta och östra Europa, förvildas ganska sällan och endast tillfälligt. Den är känd som vildväxande i Sverige sedan 1830.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* nära gymnasieskolan (5B 2j 40 30) ruderatmark 1990 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Ätrans N strand omedelbart V om E 6 (5C 2a 31 00) ruderatmark 1980 (SU). **Varberg** *Värö* SV om Lingome (6B 0f 37 36) ett fåtal förvildade ex i obrukad åker 1990 (B/SS).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Enslöv* Råmebo (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Halmstad* se primäruppgift; Västra stranden 1909–14 (Ahlfvengren 1924); havsstranden 1914 (S. Ö. Ljungqvist i LD); Åstorp, se äldsta belägg; ruderat 1934 (Wiger 1950); Gustafsfält på ruderatplats 1955 (C. Blom i GB och S). *Harplinge* Gullbrandstorps station på banvall 1909 (C. A. Hollgren i S). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting efter järnvägen 1912 (S. Svenson i LD); hamnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); nära hamnen 1955 (C. Blom i GB). **Kungsbacka** *Släp* Särö, se äldsta belägg.

Verbascum phoeniceum – violkungsljus

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* norr om Båstads järnvägsstation baserat på uppgift av C. Holmdahl. Belägg och närmare uppgifter från denna lokal saknas. Från *Varberg* finns en insamling från 1924 (K. Rydberg i LD).

Ett par tillfälliga förekomster av en vanligen flerårig prydnadsväxt som härstammar från södra, mellersta och östra Europa samt Asien. Arten är känd som förvildad i Sverige sedan 1878. Enligt bl a Hylander (1971) kan den även ha kommit in med gräs- och klöverfrö.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Verbascum phoeniceum × thapsus – violkungsljus × kungsljus

Publicerad av Hylmö 1970 från *Varberg* Almeberg 7, 1 planta 1936, spontant uppkommen i trädgård där föräldraarterna odlades.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Verbascum speciosum – praktkungsljus

Först uppgiven av Blom 1961 från *Falkenberg* hamnområdet 1955. Belägg från området nära varvet, ruderatmark 1955 (C. Blom i GB, LD, S och UPS).

Praktkungsljus (fig 135) är en sent inkommen art som blivit bofast i landskapet. Den växer främst på torr och ljusöppen mark, t ex vägkanter, grustag och ruderatmarker. På en del lokaler är den tvååriga arten riklig och årligen återkommande.

Praktkungsljus, som har sitt ursprungsområde i sydöstra Europa, Turkiet och norra Iran, började odlas som prydnadsväxt i Sverige omkring 1940 (Ekman & Karlsson 1989). Främst beroende på att arten saknats i svenska floror har den ofta blivit bestämd till grenigt kungsljus *V. lychnitis*. Växten, som odlas allt oftare i villaträdgårdar, förvildas lätt och tycks vara under snabb spridning.

Karta 332. 24 rutor (11 %). Ganska vanlig i Falkenbergstrakten, i övrigt sällsynt.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Steninge* Mannakull, vägkant 1961 (N. Lundqvist i UPS, av insamlaren kallad *V. lychnitis*, ombestämd av T. Karlsson). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift.

Verbascum thapsus – kungsljus

Först publicerad av Osbeck 1788 från *Hasslöv* prästgårdsträdgården. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från Hallandsåsen 1700-talet (L. Montin i S).

Kungsljus är kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. I naturlig vegetation är den några gånger funnen i berg- och rasbranter, t ex i *Ullared* NO om Torp samt på några lokaler i **Kungsbacka**. I första hand växer den tvååriga arten emellertid på liknande ståndorter som mörkt kungsljus *V. nigrum*, gärna på de allra torraste och soligaste platserna. Den saknas i de mest näringsfattiga och minst kulturpåverkade skogs- och myrområdena.

Kungsljus verkar vara under spridning i landskapet, sannolikt gynnad av ökade transporter och ökad anläggningsverksamhet.

Karta 333. 141 rutor (63 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångs- och skogsbygden men med stora luckor. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Verbascum virgatum – glandelkungsljus

Uppgiven av Blom 1936 från *Falkenberg* valskvarnen. Belägg från 1936 i GB.

Detta är det enda Hallandsfyndet av glandelkungsljus. Enligt Blom (1936 c) inkom arten sannolikt med spannmål.

Ursprungsområdet är västra Europa. I Sverige är växten känd som tillfällig inkomling sedan 1920.

Veronica agrestis – åkerveronika

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Åkerveronika är en gammal, kulturberoende växt. Den är ettårig och växer vanligen ganska sparsamt på odlad jord, främst i grönsaksland och åkerkanter men även på jordhögar och ruderatmark med gles växtlighet.

Karta 334. 114 rutor (51 %). Vanlig i den södra hälften, ganska vanlig i den norra. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Veronica anagallis-aquatica – vattenveronika

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *V. anagallis* men utan lokaluppgift.

Vattenveronika är möjligen ursprunglig. Den näringskrävande och kalkgynnade arten är i Halland endast funnen i två områden, dels i eller i anslutning till Stensån, dels vid Fylleåns mynning, båda näringsrika vattenmiljöer. Den fleråriga, halvmeterhöga växten är bofast i landskapet, men genom sin begränsade utbredning är den mycket sårbar.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i den södra delen.

Laholm *Ö. Karup* 700 m NV om kyrkan (4C 1e 43 32) dike 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG). Känd sedan 1911 (se nedan). **Halmstad** *Trönninge* Trönningeåns sammanflöde med Fylleån (4C 6e 07 22) sandig/dyig strand 1989 (LEM, KG herbarium). Känd från området sedan början av 1900-talet (se *Snöstorp* nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Dömestorp (Fries 1917). *Ö. Karup* 1927 (S. Svenson i LD); Stensån vid Gropemöllan 1909; gränsbäck mellan *Ö. Karup* och *Hasslöv* 1916 (båda Ahlfvengren i S); V om kyrkan 1911 (Ahlfvengren i GB och S), ännu 1991 (se ovan); Hemmeslöv 1929 (C. Blom i GB och S). **Halmstad** *Snöstorp* stranden (Ahlfvengren 1924). Ännu 1989 (se *Trönninge* ovan).

Veronica arvensis – fältveronika

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Två insamlingar från 1700-talet: *Hasslöv* (Osbeck i S) samt utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Fältveronika är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den ettåriga, ljuskrävande och konkurrenssvaga arten växer rikligt på torr till frisk mark med lågvuxet fältskikt – hällmarker, betesmarker, vallar och gräsmattor. Dessutom är den

334. Åkerveronika *Veronica agrestis.*

335. Bäckveronika *Veronica beccabunga.*

336. Trådveronika *Veronica filiformis.*

vanlig i åkerkanter, trädesåkrar, grönsaksland, rabatter, vägkanter och gamla grustag samt på järnvägsområden, grusplaner och många andra ruderatmarker.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Veronica austriaca ssp. **teucrium** – praktveronika

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Laholm* Sofiero, på kompost 1952 (F. Lundberg i GB).

Ett tillfälligt fynd av en prydnadsväxt som härstammar från södra, mellersta och östra Europa samt Asien. Den har noterats som tillfälligt förvildad i Sverige under 1900-talet (Hylander 1971, Malmgren 1982).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Veronica beccabunga – bäckveronika

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Bäckveronika är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar ofta täta bestånd i rinnande, näringsrikt vatten, särskilt i källor och källflöden men också i bäckar och diken med utströmmande grundvatten. Ibland finner man den även i alkärr, näringsrika gölar och kärrpölar samt märgelhålor.

Arten har ökat under de senaste årtiondena.

Karta 335. 110 rutor (49 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i den norra och ganska sällsynt i den södra hälften av övergångsbygden. Saknas i stort sett i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där, dock sällsynt i skogsbygden.

Veronica catenata – dikesveronika

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *V. aquatica* från *Varberg* Fästningen enligt belägg från 1893 (C. Holmdahl i LD, S och UPS).

Dikesveronika är en näringskrävande och kalkgynnad växt som är bofast i landskapet. Förutom de äldre fynden i Varberg finns också två sentida förekomster. 1974 upptäcktes arten i en till ett öppet åkerdike uträtad bäck i närheten av Halmstad. Där lever den fortfarande kvar, även om den för en mycket osäker tillvaro och hotas av expanderande vass *Phragmites australis*, stor igelknopp *Sparganium erectum* ssp. *microcarpum* och kompakta massor av besksöta *Solanum dulcamara*. Växten dyker upp än här, än där i bäcken. Vid ett tillfälle blommade den rikligt i bäckmynningen vid havsstranden och dessutom i en tillfällig göl på sandstranden intill. Den andra förekomsten upptäcktes 1993, då flera exemplar frodades i en för året nygrävd damm vid reningsverket i Halmstad.

Hos Aronsson m fl (1995) är den klassificerad som hänsynskrävande.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Knävelstorp (4C 7d 08 25) i Knävelstorpsbäcken nära utloppet samt i en tillfällig göl på sandstranden intill, rikligt 1981, sparsamt 1982 (SAW, bekräftad av KG); Halmstad, reningsverket (4C 7d 05 37) i en för året nygävd reningsdamm, på flera platser i strandkanten 1993 (KG). *Söndrum* 1500 m NO om kyrkan (4C 7d 23 13) i uträtad bäck, på lera 1992 (KG herbarium). Känd från området sedan 1974 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1800 m NO om Söndrums kyrka (4C 7d 25 15) uträtad bäck/dike genom åkermark 1974 (KG herbarium). I bäcken ännu 1992 (se ovan). **Varberg** *Varberg* Fästningen, se primäruppgift; dike 1937 (O. Hedberg i UPS).

Veronica chamaedrys – teveronika

Mormors glasögon är ett ofta använt namn, som dock inte är specifikt för Halland.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* i skogen 1700-talet (P. Osbeck i S).

Teveronika är ursprunglig men kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation växer den i ganska näringsrika, glesa lövskogar. Vanligast är den emellertid i hagmarker, lövbryn, gläntor, ängar, igenväxande naturbetesmarker samt på väg- och åkerrenar.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Veronica filiformis – trådveronika

Först uppgiven av Efvergren m fl 1994 från *Breared* Vargaslätten. Arten upptäcktes på 1970-talet i *Halmstad* koloniträdgård av B. G. Johansson, Visby (enligt brev till PW).

Trådveronika är hittills endast funnen i trädgårdsland, rabatter och gräsmattor. Gräsklippning leder till att växten genom riklig skottbildning bildar täta, vidsträckta mattor.

Till Halland har arten dels kommit med plantmaterial och/eller frövaror, dels odlas den som prydnadsväxt. Arten verkar vara under ganska snabb spridning.

Trådveronika har sitt ursprung i Mindre Asien och Kaukasus och uppmärksammades i Sverige första gången 1929. Den har sannolikt införts oavsiktligt med utländskt frö, men enligt Weimarck (1963) har den också odlats i gräsmattor.

Karta 336. 10 rutor (4 %). Sällsynt men inte konsekvent antecknad.

Laholm *Våxtorp* kyrkbyn, gräsmatta, införd 1980-talet (YJ); Fåglasång, gräsmatta 1980-talet (AME, BrH, bekräftad av YJ). *Ysby* Hov (4C 3g 09 20) gräsmatta 1980-talet (RK). *Ö. Karup* 450 m S om kyrkan (4C 1e 32 35) gräsmark 1980-talet (LJ). **Halmstad** *Breared* Vargaslätten (4C 8h 09 20) inkommen i gräsmatta, riklig 1993 (KG). *Halmstad* Knebildstorp (4C 7d 11 23) trädgårdsland vid kolonistuga 1987 (KG herbarium). Känd sedan 1970-talet (se primäruppgifter). *Söndrum* Olofsdal (4C 7d 17 16) jordhögar och gräsmark 1989 (PW herbarium). **Falkenberg** *Gällared* Ekås (5C 7d 17 48) införd och sedan spridd i gräsmatta 1980-talet (HK). *Ullared* Flähult (5C 8c 07 05) införd och sedan spridd i gräsmatta 1980-talet (IJ). *Vinberg* Tröingeberg, Utsiktsvägen 11 (5C 2a 49 02) gräsmatta 1994 (NGN herbarium). **Varberg** *Träslöv* V om kyrkan (5B 7h 16 22) gräsmatta 1992 (IL). *Varberg* Påskbergsskogen (5B 7h 06 07) vid nyplanterade träd 1992 (IL).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Veronica hederifolia – murgrönsveronika

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti Halmstads Norra gärde i en åker').

V. hederifolia är i Norden representerad av två underarter: murgrönsveronika ssp. *hederifolia* och skuggveronika ssp. *lucorum* (Nordenstam & Nilsson 1969). Mellanformer är ganska vanliga.

Murgrönsveronika är en gammal, kulturberoende, ettårig växt. Båda underarterna finns i landskapet. De växer i betesmarker, rabatter och tomtgränser samt på åker-, väg- och trottoarkanter. Några skillnader mellan underarterna i fråga om ståndortsval har vi inte funnit. Alla förekomster har dock inte bestämts till underart.

Karta 337. 19 rutor (9 %). Ganska sällsynt i kustnära trakter. Saknas i övriga delar. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i den södra delen.

V. hederifolia. **Laholm** *Laholm* OSO om kyrkogården, trädgårdsland 1984 (PW). *Våxtorp* kyrkbyn (4C 1g 26 41) införd i trädgård 1960, självsprider sig, 1992 (YJ). *Ö. Karup* Petersberg (4C 1e 41 03) åkerkant 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Snöstorp* Snöstorp 1980-talet (TF). *Trönninge* Laxvik (4C 5e 27 34) vägkant mot trädgård 1989 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* vid Visningshallen (5B 2j 39 32) ruderatmark 1980-talet (SU, bekräftad av NGN); östra fästet av gångbron vid Tullbron (5B 2j 33 33) 1992 (NGN), känd sedan 1968 (se nedan); Ätrans N strand omedelbart V om E 6 (5C 2a 31 00) ruderatmark 1980 (SU). *Ljungby* N om Kärret (5B 4j 44 38) vägkant 1982 (SU). **Kungsbacka** *Släp* Särö (6B 6d 26 27) vägkant vid stenmur 1989 (UU).

Ssp. *hederifolia.* **Laholm** *Hasslöv* 800 m ONO om kyrkan (4C 1f 33 31) sandig/grusig skärning i betesmark 1989

337. Murgrönsveronika *Veronica hederifolia*.

338. Strandveronika *Veronica longifolia*.

339. Trädgårdsveronika *Veronica persica*. Ringar: fynd före 1950.

(KG herbarium); Dömestorp (4C 1f 37 09) i allé och betesmark 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Halmstad* Rotorp (4C 7d 15 27) trottoarkant 1982 (KG). *Söndrum* Tylösand (4C 6c 49 15) vid dike innanför dynområde 1984 (PW). **Varberg** *Tvååker* Höråsens plantskola (5B 5i 43 47) ogräs 1990 (IL herbarium, bestämd av KG). **Kungsbacka** *Fjärås* Måbergen (6B 5g 11 17) vägkant vid trädgård 1993 (JK). *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 39 28) grusig ruderatmark utanför tomtgräns 1992 (TE).

Ssp. *lucorum*. **Laholm** *Skummeslöv* 700 m O om Skottorps slott (4C 2f 00 13) vid stig utmed skogsbryn 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand, 250 m SO om Stensåns utlopp (4C 2d 01 45) vid utkast 1991 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Harplinge* 300 m OSO om Vårhögen (4C 9b 15 17) hagmark utanför trädgård, rikligt 1990 (KG herbarium). **Varberg** *Varberg* Södra vägen 50, trädgård 1990 (IL herbarium, bestämd av KG).

Äldre uppgifter. *V. hederifolia*. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift, 1861 (E. Lyttkens i LD), 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878) och 1898 (P. Söderberg i LD); "hålvägen" till Mickedala (Neuman 1884); Slottsmöllan (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* på barlast 1919 (S. Svenson i LD); vid bron över Ätran 1968 (Ö. Nilsson i LD). Ännu 1992 (se ovan).

Ssp. *hederifolia*. **Laholm** *Ö. Karup* Petersberg, åker vid järnvägsviadukten 1961 (YJ i GB, bestämd av Ö. Nilsson 1968). **Halmstad** *Halmstad* barlastplats 1894 (G. Tillman i S); på Söder 1908 (Ahlfvengren i S). **Falkenberg** *Falkenberg* prick på karta (Nordenstam & Nilsson 1969). **Kungsbacka** *Onsala* Gottskär 1926 (C. Wadstein i GB).

Ssp. *lucorum*. **Laholm** *Ö. Karup* Petersberg, åker vid järnvägsviadukt 1961 (YJ i GB, bestämd av Ö. Nilsson 1968).

Veronica longifolia – strandveronika

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Lysimachia caerulea spicata* från ängar vid Buberg [gårdarna Boberg vid Suseån i *Eftra*].

Strandveronika är ursprunglig utmed Ätran och några andra vattendrag i mellersta Halland. Där växer den i lövridåer tillsammans med ganska högvuxna gräs och örter. Arten odlas också som prydnadsväxt och förvildas tämligen lätt i anslutning till trädgårdar, utkast- och avfallsplatser.

Karta 338. 45 rutor (20 %). Vanlig i Ätrans dalgång. I övrigt sällsynt om man bortser från förvildade förekomster. – Ahlfvengren (1924): flerstädes och i Ätradalen tämligen allmän.

Veronica longifolia × spicata – hällveronika

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Tjärby* kyrkan enligt belägg från 1822 (G. Wahlenberg i UPS), *Varberg* enligt odaterat belägg (Fries i herbarium Halmstad) samt *Lindberg* Balgö enligt odaterade belägg (G. Wahlenberg och Sieurin i herbarium Normale 14:21). Dessutom finns ett belägg från *Varberg* Balgö 1846 (A. G. Longberg i GB).

Hällveronika är en fertil hybrid som kan förekomma utan att bägge föräldraarterna är närvarande.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Veronica montana – skogsveronika

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Hasslöv* bokskog söder om kyrkan enligt belägg från 1919 (T. Svedberg i UPS).

Skogsveronika är sannolikt ursprunglig på fuktig, mullrik och kalkhaltig mark i ädellövskog. Den fleråriga, konkurrenssvaga arten växer glest mattbildande vid källflöden, på naket grus vid skogsbäckar samt på och intill skogsvägar. I Halland är den, bortsett från ett tillfälligt [?] fynd i *Släp* 1963, endast känd från ett begränsat område på Hallandsåsens nordsluttning i *Hasslöv*. Här växer den dock på flera platser. Artens svenska utbredning är begränsad till Halland, Skåne och Öland.

Växten är hotad i landskapet på grund av sin mycket begränsade utbredning och sina speciella ståndortskrav. Dikning, kalavverkning samt trädslagsbyte till barrträd bör inte förekomma på lokalerna.

Hos Aronsson m fl (1995) är den klassificerad som hänsynskrävande.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Laholm *Hasslöv* Hallandsåsens nordsluttning mellan Dömestorps allé och vägen från Hasslöv mot Tjuvhult, på flera platser i bokdominerad ädellövskog 1990-talet (YJ). Känd sedan 1919 (se primäruppgift).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* flera insamlingar från Hallandsåsens nordsluttning i bokskog och vid källdrag mellan 1919 (T. Svedberg i UPS) och 1961 (Y. Johansson i LD). Ännu på 1990-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Släp* Kyrkobyn 1963 (O. Johansson i GB).

Veronica officinalis – ärenpris

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Ärenpris är en ursprunglig men kulturgynnad art. Den trivs bäst på torr till frisk, näringsfattig och ganska ljusöppen mark i t ex klipp- och hedterräng, bergbranter, glesa skogar, naturbetesmarker och bryn samt på hyggen, slänter och renar längs skogsvägar och skogsdiken.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Veronica opaca – luddveronika

Först uppgiven av Fries 1835–37 från Halland baserat på uppgift av P. F. Wahlberg.

Luddveronika är en gammal, kulturberoende art som endast är funnen två gånger under inventeringen, dels i ett morotsland och dels i kanten av en sädesåker. Den ettåriga växten har sannolikt alltid varit sällsynt i Halland men tillhör nu gruppen utrotningshotade ogräs. Detta även med en viss reservation för att arten är lätt att förbise. Tillbakagången kan bero på att arten missgynnas när jordarnas innehåll av närsalter stiger på grund av rikliga gödselgivor (jfr Nilsson 1980).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Breared* Årnaböke (5C 0i 10 22) kanten av en sädesåker 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Varberg** *Skällinge* Mäshult (5C 9a 35 15) morotsland 1982 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* (P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924). *Ö. Karup* (E. Fries enligt Theorin 1865 och K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* 1860 (A. Lyttkens i S); på fälten utmed vägen till "Furet" (Neuman 1884). *Kvibille* grusgrop vid kyrkan 1929 (G. Samuelsson i S). *Snöstorp* Fyllebro, i åker 1959 (E. Wieslander i S). **Falkenberg** *Falkenberg* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Stråvalla* 500 m V om kyrkan, Hansegården 1948 (F. Lundberg i GB); Stomgården, i åker 1948 (F. Lundberg i handskrift 1949). **Kungsbacka** *Fjärås* järnvägsstationen 1964 (M. Ohlander i GB). *Kungsbacka* utan årtal (C. J. Lindeberg i LD och S). *Lindome* Anderstorp utan årtal (Quensel i GB och C. J. Lindeberg i S och UPS). *Onsala* 1864 (E. A. Trana i GB, LD, S och UPS). *Släp* Brandshult (Lindeberg 1850); 600 m N om Bukärr hållplats, åker vid väg 1922 (H. E. Johansson i S).

[**Veronica peregrina** – pilgrimsveronika]

Uppgiven av Montin 1766 från *Söndrum* ('På en åker vid Söndrums Prästegård'). Osbeck (1788) och Ahlfvengren (1924) har med uppgiften men Hartman (1849) anger "enl. Fr[ies] en långsträckt *arvensis*". Hylander (1971) har följande kommentar till den anmärkningsvärda uppgiften: "Ännu vid Montins tid var den egentligen nordamerikanska växten väl ej känd i Europa från annat än botaniska trädgårdar. Det kan påpekas, att *V. verna* från Hl, där den ej är vanligare än att Ahlfvengren 1924 räknar upp samtliga lokaler, först nämns hos E. Fries: Fl. Hall. (1817); kanske är det snarast denna som misstagits för *peregrina* av Montin?"

Den ettåriga pilgrimsveronikan uppträder idag i Sverige mycket sällsynt och tillfälligt på banvallar och annan kulturmark (Mossberg m fl 1992).

Veronica persica – trädgårdsveronika

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* vid Slottet.

Trädgårdsveronika växer främst på odlad, välgödslad, lerig/mullrik mark. Trots namnet är den väl så vanlig i åkrar som i trädgårdsland. Den ettåriga arten är funnen i de flesta grödor. Andra ganska vanliga växtplatser är utfyllnadsområden och jordhögar.

Trädgårdsveronika är en sentida, kulturberoende växt som sannolikt nått landskapet med frövaror. Ahlfvengren (1924) betecknade arten som tämligen sällsynt i södra och mellersta delen och fram till 1950 fanns endast ett fåtal uppgifter. Därefter tycks arten ha börjat sprida sig och är nu ett vanligt ogräs i stora delar av landskapet. Ökningen kan förmodligen sättas i samband med den ökade användningen av gödselmedel efter 2:a världskriget, eftersom arten gynnas av god tillgång på näringsämnen (jfr Nilsson 1980). Dessutom är den relativt okänslig för ogräsmedel (Fogelfors 1979) vilket också till en del förklarar varför man finner växten även ute på fälten och inte bara i åkerkanterna.

Karta 339. 117 rutor (52 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. Högst frekvens i landskapets södra hälft. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i den södra och mellersta delen.

Veronica polita – glansveronika

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* och *Våxtorp* Vindrarp.

Glansveronika är endast sedd i landskapet ett fåtal gånger under 1900-talet. Den är sannolikt tillfällig.

Arten är sällsynt på odlad, näringsrik mark i södra Sverige upp till Stockholmstrakten (Mossberg m fl 1992).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 39 28) grusig ruderatmark vid stenmur utanför villatomt, några ex, 1992 (TE i GB). Växten fanns kvar i ett tiotal ex 1995.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Laholm* 1891 (P. Söderberg i LD). *Våxtorp* Vindrarp, se primäruppgifter. *Ö. Karup* prästgården (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* 1918 (S. Svenson i LD). **Kungsbacka** *Släp* 1891 (C. J. Lindeberg i GB).

Veronica scutellata – dyveronika

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Dyveronika är ursprunglig men kulturgynnad. I någorlunda naturliga miljöer finner man den på mineraljordsstränder vid sjöar och vattendrag samt på mer eller mindre glesbevuxen, fuktig och ibland översilad mark i lövskogar och skogskärr. De vanligaste växtplatserna är emellertid småkärr, pölar, fuktiga sänkor och diken samt stränder vid dammar och lerhålor.

En finluden form, f. *villosa*, är ganska vanlig.

197 rutor (88 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Veronica serpyllifolia – majveronika

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Majveronika är förmodligen ursprunglig men vi har inga observationer av den i naturlig vegetation. Den mycket kulturgynnade, fleråriga arten växer både torrt och fuktigt. Vanliga ståndorter är mer eller mindre blottad jord i betesmarker, även kraftigt gödslade, samt närfållor och många andra typer av mark med hårt slitage. Vidare finner man den ofta på trädesåkrar och vägkanter samt i gräsmattor och nyrensade diken.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Veronica spicata – axveronika

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Veronica erecta flore spicato* från sandiga kullar mellan Buberg [i *Skrea*] och *Morup*. Äldsta belägg från *Varberg* 1775 (L. Montin i S).

Axveronika är ursprunglig. Den kalk- och kulturgynnade arten växer mer eller mindre sparsamt på torr mark med lågvuxna gräs och örter, främst havsstrandhedar och örtrika, oftast betade torrbackar. Den odlas också som prydnadsväxt och är funnen förvildad på gräsmark och vägkanter intill bebyggelse.

Karta 340. 16 rutor (7 %). Ganska sällsynt på kustslätten. En lokal i övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Laholm* Restad (4C 4f 09 07) gravhögar 1981 (SEJ, YJ); Vårvik (4C 3g 20 28) sandig grässlänt 1980-talet (TJn). *Veinge* 600 m O om kyrkan (4C 4g 48 37) gräsmark 1980-talet (K/LEM); Hollandsberg (4C 5h 38

07) naturbetesmark 1980-talet (YJ). *Våxtorp* NV om Tormarps kvarn (4C 2g 08 36) naturbetesmark 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Enslöv* Spånstad (4C 8e 38 34) vägkant, förvildad 1985 (PW, bekräftad av KG). *Halmstad* 600 m ONO om kyrkan (4C 7d 18 48) ruderatmark vid järnvägen 1993 (HN). *Harplinge* Ringenäs skjutfält (4C 7b 37 35) strandhed vid väg 1986 (KG). *Snöstorp* 2 km ONO om kyrkan (4C 7e 21 45) torrbacke 1986 (P. M. Åhrén). *Söndrum* 1,1 km SSO om kyrkan (4C 7d 03 06) gräsmark på liten ås, förvildad 1980-talet (BT). *Trönninge* Påarp (4C 5e 34 26) betad strandhed 1980-talet (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Skrea* Bondagård (5C 2a 16 36) torräng 1981 (SU); på toppen av Smörkull (5C 1a 24 26) torr gräsmark med hällar 1980-talet (NGN). Känd sedan 1909 (se nedan). *Stafsinge* Agerörs mal (5B 2i 38 27) torr betesmark vid havet 1981 (SU). *Svartrå* Ängarna (5C 6b 43 48) vägkant, införd, 1980-talet (RA). **Varberg** *Torpa* ca 100 m NO om gölen i Kärradal (5B 9g 08 32) 1980-talet (CFL). *Varberg* V om stora Apelvik (5B 6g 42 40) klapperstensfält 1980-talet (IL); Kusthotellet, strax utanför huvudinfarten (5B 6g 49 41) ängsmark 1980-talet (IL). Känd från området sedan början av 1800-talet (se nedan). **Kungsbacka** *Onsala* Malö (6B 2d) stenig gräsmark 1990 (UU, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Bexell 1817–19). *Laholm* Lejeby, nedströms kraftstationen (Johansson 1974). *Ränneslöv* Värestorp början av 1800-talet (C. A. Agardh enligt Gertz 1946 d). *Tjärby* utan årtal (Osbeck i S); kyrkan 1822 (E. Fries i S och UPS samt P. F. Wahlberg i UPS), 1845 (A. G. Longberg i S). *Våxtorp* Vindrarps åkergärde (Osbeck 1788). **Halmstad** *Eldsberga* Stjärnarp, på en kulle ett stycke från gården (L. Montin enligt Osbeck 1788); Tönnersa 1911 (Ahlfvengren i S). *Halmstad* 1871 (H. Rosendahl i S). *Harplinge* havsstranden (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924); Haverdalsreservatet (Malmberg 1979). *Snöstorp* kyrkan, uppgifter och insamlingar mellan 1829 (E. Fries enligt Ahlfvengren 1924) och 1864 (A. Lyttkens i S). *Söndrum* Tyluddens N spets 1942 (C. Blom i GB). **Falkenberg** *Eftra* nära Suseåns utlopp (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Falkenberg* utan årtal (C. G. Osbeck i S). *Skrea* Smörkullen 1909 (S. Svenson i LD). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Stafsinge* Skogstorp (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Lindberg* Balgö 1845 (A. G. Longberg i S), 1846 (Hartman i UPS). *Träslöv* Näset utan årtal (Sieurin 1844) och 1910 (Ahlfvengren i S); Apelviken (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924). *Varberg* 1775 (L. Montin i S); 1848 (J. E. Areschoug i UPS); Hästhagabergen 1913 (Ahlfvengren i S); Apelviken början av 1800-talet (C. A. Agardh i LD); Apelviken, ängsbacke 1925 (T. Swanström i S) och 1929 (G. Samuelsson i S och R. Ohlsén i UPS), i området ännu på 1980-talet (se ovan); Mariedal 1919 (D. Hylmö i LD); på skräphög 1955 (C. Blom i GB). **Kungsbacka** *Släp* (Bexell 1817–19); Ö. Torred, vid gård 1961 (M. Ohlander i GB). *Ölmevalla* SO om Krokarösen, torr strandvall 1960 (Ö. Nilsson i LD); mellan Stenudden och Näsbokrok, torr ängsmark 1960 (Ö. Nilsson i LD); Örmanäshalvön, odlad? (Elfström 1971).

Veronica triphyllos – klibbveronika

Först uppgiven av Fries 1817 från *Eldsberga* men utan närmare lokalangivelse eller andra uppgifter. Belägg saknas.

1982, 165 år efter Fries uppgift, visade sig klibbveronikan åter i landskapet och även denna gång i *Eldsberga*. Den växte mycket rikligt på några hundra m², dels i en sandig trädesåker, dels på en hårt hästbetad vall. Därefter har den funnits sparsamt i området, åtminstone fram till 1989.

Klibbveronika är ettårig och växer främst på kalkrik sandjord i södra Sverige. Den urlakade, kalkfattiga sanden i Halland utgör förmodligen inget lämpligt underlag för arten. Den nutida förekomsten har sannolikt sitt ursprung i införda frö- eller fodervaror.

Hos Aronsson m fl (1995) är den klassificerad som hänsynskrävande.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* Gullbranna, 200–250 m SV om pkt 18,85 (4C 5e 21 49, 5f 20 00) sandig trädesåker och hästbetad vall 1982 och 1983 (KG herbarium, HN) samt sparsamt 1989 (PW).

[Ett äldre belägg från *Ljungby* utan årtal måste tyvärr ifrågasättas. Se kommentar under månviol *Lunaria rediviva*.]

Veronica verna – vårveronika

Först publicerad av Fries 1817 ('här och där i skogsbygden och även mellan Halmstad och Sperlingsholm i en åkerkant'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Vårveronika är en gammal, kulturberoende art. Den ettåriga, konkurrenssvaga veronikan växer på torr, sandig, ljusöppen, glesbevuxen eller blottad mark – åkerrenar, markblottor i betesmarker, bryn och slänter.

Enligt Ahlfvengren (1924) förekom arten "flerstädes i södra och mellersta Halland i början av 1900-talet". Av inventeringsresultatet att döma har arten minskat kraftigt i **Halmstad** och **Falkenberg** medan den ännu håller sig kvar i **Laholm**. Vårveronika är dock lätt att förbise genom att den är liten, ettårig, utvecklas tidigt och sedan ganska snabbt försvinner. Eftersom vi förgäves sökt den på många till synes lämpliga lokaler i de båda förstnämnda distrikten, men utan svårighet kunnat finna den i det sistnämnda, tror vi dock att minskningen är reell. Varför arten gått tillbaka vet vi emellertid inte.

Karta 341. 10 rutor (4 %). Ganska vanlig i ett begränsat område i den södra delen. I övrigt mycket sällsynt eller utan förekomster.

340. Axveronika *Veronica spicata.*

341. Vårveronika *Veronica verna.*

342. Tätört *Pinguicula vulgaris.*

Laholm *Hasslöv* Flintarp (4C 1f 17 35) i grusgrop 1980-talet (YJ). *Hishult* Rävaljung (4C 1i 33 38) sandig åsslänt 1980-talet (YJ). *Laholm* S om järnvägsstationen (4C 3g 30 03) gammalt lertag, nu bebyggt, 1980-talet (YJ). *Ränneslöv* Vallberga (4C 2f) stationsområdet 1980-talet (AL); 450 m SSO om kyrkan (4C 2g 14 12) torr slänt i betesvall 1989 (KG). *Veinge* S om Kullsgård (4C 5h) sandig slänt 1980-talet (VL). *Våxtorp* Yllevad (4C 0g 47 29) sandigt tallskogsbryn 1990 (KG); kyrkbyn (4C 1g 25 41) sandig, glesbevuxen mark 1980-talet (YJ), känd sedan 1962 (se nedan); Kållinge (4C 1h) sandig åker 1980-talet (AME, BrH). **Halmstad** *Snöstorp* 600 m NO om St. Nydala (4C 7f 40 07) sandig slänt i naturbetesmark 1985 (PW, bekräftad av KG). Känd från området sedan 1885 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; söder om byn i en grushåla (Osbeck i handskrift 1789). *Hishult* Skönhult, N om Smedjeån (4C 1i 49 16) betesvall 1965 (YJ). *Våxtorp* kyrkbyn, 200 m S om vägkorset 1962 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* 1905 (Ahlfvengren i S); flerstädes (Ahlfvengren 1924); N. Utmarken 1894 (G. Tillman i S). *Snöstorp* Nydala 1885 (A. Lyttkens i S). Ännu 1985 (se ovan). **Falkenberg** *Falkenberg* 1909 (S. Svenson i GB, LD och S). *Skrea* flerstädes. *Vinberg* Prästgården. **Varberg** *Dagsås* (samtliga S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Orobanchaceae – snyltrotsväxter

[**Orobanche caryophyllacea** – måresnyltrot]

Publicerad av Holmberg 1917 enligt belägg från *Hasslöv* av F. Elmqvist. Belägget är från 1866 och finns i LD. Ahlfvengren (1924) uppger att Holmberg senare meddelat att exemplaret troligen härstammar från en tysk lokal. [Ännu ett exempel på otillförlitligheten i Elmqvists belägg (jfr t ex flentimotej *Phleum phleoides*, solvända *Helianthemum nummularium* och spenört *Laserpitium latifolium*).]

[**Orobanche major** – klintsnyltrot]

O. elatior

Uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* på rötter av *Centaurea jacea* 1859. Belägg saknas.

Detta är den enda uppgiften om klintsnyltrot i Halland. Arten, som är rotparasit på väddklint *Centaurea scabiosa*, växer närmast i Skåne och Västergötland.

Lentibulariaceae – tätörtsväxter

Pinguicula vulgaris – tätört

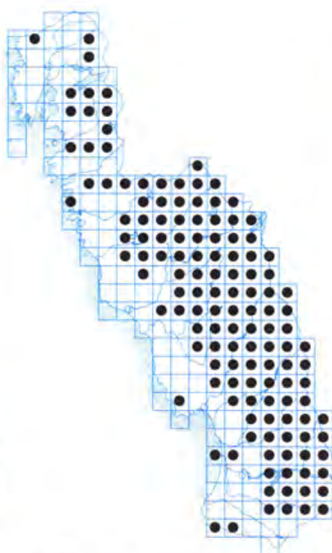
Ett gammalt namn från *Harplinge* är *myggefälla* och i *Okome, Köinge* och *Ullared* har man använt namnet *kråkört. Kråk* eller *kråka* ofta använt i nedsättande betydelse.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Tätört är ursprunglig men något kulturgynnad. Den konkurrenssvaga arten växer i små kolonier på fuktig och mer eller mindre blottad mark av olika beskaffenhet – källflöden, kärr och fuktängar, som gärna får vara översilade och ingå i naturbetesmarker och slåtterängar, strandbrinkar och mineraljordsstränder med utflöde av grundvatten vid sjöar och vattendrag samt av sippervatten fuktade berghällar och klipphyllor.

343. Sydbläddra/vattenbläddra *Utricularia australis/vulgaris.*

344. Dybläddra *Utricularia intermedia.*

345. Dvärgbläddra *Utricularia minor.*

Då och då finner man den också på fuktiga stigar samt på skogs- och åkervägar.

Tätorten har gått tillbaka under senare delen av 1900-talet. Minskningen beror på att antalet lämpliga kulturbiotoper, främst extensivt betade kärr- och fuktängar i skogs- och övergångsbygden, i allt mindre utsträckning hävdas. Denna utveckling ser ut att fortsätta och därmed artens tillbakagång.

Karta 342. 88 rutor (39 %). Ganska vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska sällsynt på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Utricularia australis – sydbläddra

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *U. neglecta* från *Halmstad* kärr på östra Nissastranden 1880. Belägg i LD, kontrollerat av G. Thor 1978. Lokalen senare förstörd genom hamnarbeten (Ahlfvengren 1924).

Sydbläddra är troligen ursprunglig. Blommande exemplar har påträffats i främst näringsrika, stillastående vatten men ibland också i torvgölar och gungflyomkransade sjöar av fattigkaraktär. Förmodade sydbläddror utan blommor, som inte med full säkerhet kan skiljas från vattenbläddra *U. vulgaris*, har hittats i både rinnande och stillastående, näringsrika och näringsfattiga vatten. Sannolikt är flertalet av dem sydbläddror.

På grund av svårigheterna att finna blommande exemplar är vår kännedom om sydbläddrans utbredning, frekvens och ståndortskrav i landskapet bristfällig. Äldre uppgifter om sydbläddror saknas i stor utsträckning på grund av sammanblandning med vattenbläddra *U. vulgaris*.

Karta 343. *U. australis/vulgaris*. 83 rutor (37 %).

Lokaler med blommande sydbläddra. **Laholm** *Skummeslöv* 1250 m SSV om kyrkan (4C 2e 08 36) gölar 1989 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Getinge* 800 m NNO om kyrkan (5C 0c 40 38) märgelhåla 1985 (KG); 400 m OSO om pkt 23,66 (5C 1c 00 18) märgelhåla 1988 (JEC, KG). *Harplinge* 2,5 km ONO om kyrkan (4C 9c 02 47) torvgrav 1983 (PW i S, bekräftad av G. Thor). *Holm* Könarp (4C 9e 00 18) märgelhåla 1985 (PW, bekräftad av KG). *Kvibille* Soskinnet (4C 9d 37 04) göl i betesmark 1986 (KG). *Steninge* Skipås, ca 500 m SSV om reservatets P-plats (5C 0b 02 14) göl 1980-talet och 1994 (URP resp NGN herbarium, bekräftad av KG). *Söndrum* Möllegård (4C 7c 12 33) märgelhåla 1989 (PW, bekräftad av KG). *Tönnersjö* S. Rockesjön (4C 6g 45 22) dyig sjöstrand 1985 (KG, PW). **Falkenberg** *Falkenberg* Knölaberget (5B 2j 16 36) vattenfyllt stenbrott 1980-talet (NGN). *Ljungby* Lyngsjöns NV strand (5C 4a 32 19) kärr 1980-talet (NGN). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 3f 46 25) damm 1981 (B. Örneberg, JK herbarium, bestämd av G. Thor). *Gällinge* Gåsasjö (6B 3h 36 43) vid gungflykant 1987 (KG). *Lindome* Utesjö (6B 7e 19 30) bäck och åkerdiken mot sjön 1990 (JK); Fageredssjön (6B 8f 07 08) 1990 (JK).

346. Blekbläddra *Utricularia ochroleuca.*

347. Sumpbläddra *Utricularia stygia.*

348. Strandpryl *Littorella uniflora.*

Onsala Hållsundsudde (6B 2e 49 09) grund vattensamling 1990 (JK); Sönnerbergen (6B 3d 14 26) 1990 (JK).

Äldre uppgifter (baserade på belägg med blommor). **Laholm** *Skummeslöv* Skottorp 1868 (E. Lyttkens i LD, av insamlaren kallad *U. vulgaris*, ombestämd av KG). **Halmstad** se primäruppgift. **Falkenberg** *Morup* 1900 (Neuman i LD). **Kungsbacka** *Onsala* Lundamossen 1935 (F. Lundberg i LD). *Vallda* Store Mosse 1918, 1919 (A. Levan i LD); Kärremosse 1949 (H. Knutsson herbarium, bestämd av KG). *Ölmevalla* mellan Hästholmen och Stenudden, dike i rikkärr 1959 samt Stenudden 1967 (båda Ö. Nilsson i LD).

Utricularia intermedia – dybläddra

Först uppgiven av Fries 1817 från *Torup*. Äldsta belägg från *Hasslöv* kärr på allmänningen 1700-talet (P. Osbeck i S).

Dybläddra är ursprunglig. Den växer, ofta rikligt, på grunt vatten eller dyiga landstränder, främst i skyddat läge vid näringsfattiga sjöar och lugnt strömmande vattendrag. I bäckar kan man ibland finna den även i ganska strömt vatten. Dessutom är den vanlig vid gungflykanter samt på fuktig dy i blöta kärr och på periodiskt översvämmade fukthedar.

Karta 344. 137 rutor (61 %). Vanlig i skogsbygden samt i den södra och mellersta delen av övergångsbygden, sällsynt i den norra övergångsbygden och på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Utricularia minor – dvärgbläddra

Först publicerad av Fries 1817 från *Breared*. I handskrift 1789 av Osbeck från *Hasslöv* och *Våxtorp* Vindrarp. Äldsta belägg från *Hasslöv* i kärr på allmänningen 1700-talet (P. Osbeck i S).

Dvärgbläddra är ursprunglig. Den växer fritt flytande i näringsfattiga vatten – framförallt i små sjöar, myrgölar och gungflyströndernas småpölar men också i skyddade bäckavsnitt, korvsjöar, dammar och torvgravar. Ibland finner man den också i källflöden och kärrdråg samt i gölar nära havet. Den saknas i starkt brunfärgade och i kraftigt försurade vatten.

Karta 345. 143 rutor (64 %). Vanlig i skogsbygden, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Utricularia ochroleuca – blekbläddra

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Fagered* Skogasjön vid 5C 9d 08 12 utanför gungflykant 1988 (KG konserverat material, bekräftad av G. Thor). Se även följande art.

Blekblăddra är ursprunglig. Vad gäller denna nyligen uppmärksammade art (Thor 1979 och 1987) är våra kunskaper om utbredning, frekvens och ståndortskrav bristfälliga. Den är hittills funnen fritt flytande i gungflykantade gölar och mindre sjöar, som vanligen är vegetationsrika och ibland sänkta eller påverkade av dikningsvatten från omgivande skogs- eller odlingsmarker. På lokalerna finns ofta även dvärgblăddra *U. minor* och dyblăddra *U. intermedia*.

Nedanstående uppgifter grundar sig på material som huvudsakligen bestämts med hjälp av utseendet på fångstblåsornas fyrarmade hår, men i ett par fall också med stöd av blommans utseende.

Karta 346. 17 rutor (8 %) men inte tillräckligt uppmärksammad.

Laholm *Laholm* Gatesjön (4C 3h 49 42) utanför kärrstrand 1990 (PW, bekräftad av KG). *Veinge* Svartasjön (4C 6h 10 28) gungflystrand 1987 (PW, bekräftad av KG); Gåsagölen (4C 6h 11 30) utanför gungflykant 1990 (KG). *Våxtorp* Västra Stavsjön (4C 0g 23 11) gungflykant vid norra stranden 1991 (KG). **Halmstad** *Breared* Lillesjön (4C 8h 39 05) gungflykant 1989 (PW, bekräftad av KG). *Enslöv* Herteredssjön (4C 8g 29 28) gungflystrand 1990 (PW, bekräftad av KG). **Hylte** *Drängsered* S om Utesjön (5C 4f 35 19) vid svagt uppdämd bäck, på grunt vatten, blommande 1990 (KG); Hagasjön (5C 4f 41 22) vid gungflykant 1990 (KG m fl). **Falkenberg** *Fagered* se äldsta belägg; Ösjön (5C 9d 49 08) utanför gungflykant, blommande 1990 (KG); Hässlehultstjärnen (6C 0e 07 01) utanför gungflykant 1990 (KG). *Gunnarp* Gategöl (5C 8f 04 47) utanför gungflykant 1990 (KG). *Gällared* L. Bälgsjön (5C 6d 17 10) utanför gungflykant 1991 (KG). *Krogsered* Öresjön (5C 5e 41 09) utanför gungflykant 1990 (KG); 400 m SV om Kroksjöns sydspets (5C 6e 07 37) liten göl 1991 (KG); Vismens västra strand, O om Lysegårdsmosse (5C 6f 00 21) sjöstrand 1989 (PW, bestämd av KG). *Vessige* Sjösgärde, O om gården vid sjön (5C 4d 13 25) kärrkant 1989 (PW, bestämd av KG). **Varberg** *Sibbarp* Slätten (5B 5j 26 40) i tillflöde till Slättasjö 1990 (IL, bestämd av KG). *Skällinge* 900 m NNO om kyrkan (5B 9j 02 39) gungfly vid göl, rikligt blommande 1994 (KG herbarium). **Kungsbacka** *Älvsåker* Svintjärn (6B 8h 09 41) utanför gungflykant 1991 (KG m fl).

Utricularia stygia – sumpblăddra

Först uppgiven av Georgson & Thor 1981 under namnet *U. ochroleuca* från *Veinge*, mosselagg på skjutfältet N om Mästocka (4C 7i 06 48) 1980 (KG i S, bestämd av G. Thor) samt *Asige* gungfly vid Suseån (5C 2e 23 05) 1980 (KG konserverat material i SUNIV, bestämt av G. Thor). I samband med att Thor (1987) beskrev *U. stygia* ombestämdes ovanstående material till denna art.

Eftersom det är först under senare delen av inventeringen som de båda arterna kunnat skiljas åt, är våra kunskaper om växten begränsade. Sumpblăddra är ursprunglig i området och verkar vara betydligt vanligare än blekblăddra *U. ochroleuca*. Den tycks främst förekomma i näringsfattiga vatten, både rinnande och stillastående. Ofta finner man den tillsammans med dyblăddra *U. intermedia* och ibland också med dvärgblăddra *U. minor*. Vi har endast ett par fynd med blommor och våra lokaluppgifter bygger främst på material som bestämts med hjälp av utseendet hos fångstblåsornas fyrarmade hår.

Fig 136. Strandpryl *Littorella uniflora*. Hanblomman är skaftad och har fyra ståndare med långa strängar. Honblomman sitter dold i bladrosetten. Torvsjön i Snöstorp. – Foto Gösta Mjörnman 1984.

Karta 347. 39 rutor (17 %). Otillräckligt undersökt.

Lokaler med blommande sumpblăddra. **Falkenberg** *Abild* V om Eften (5C 3e 26 15) gungfly vid Suseån 1986 (NGN herbarium, bestämd av G. Thor). *Asige* Suseån uppströms Signe källor (5C 1c 27 35) kärr vid ån 1986 (NGN herbarium, bestämd av G. Thor).

Utricularia vulgaris – vattenblăddra

Först uppgiven av Fries 1817 från *Tvååker*. I handskrift 1789 av Osbeck från *Ö. Karup* Stensån vid Hemmeslöv [belägg saknas och uppgifterna kan avse sydblăddra *U. australis*, se nedan].

Vattenblăddra är ursprunglig. Många tidigare uppgifter avser säkert sydblăddra *U. australis*.

349. Strandkämpar *Plantago coronopus*.

350. Gulkämpar *Plantago maritima*.

351. Rödkämpar *Plantago media*.

Oftast är det omöjligt att skilja de båda arterna åt utan att ha tillgång till blommande exemplar. När vi funnit sådana har det alltid varit fråga om sydbläddra, vilket gett oss uppfattningen att vattenbläddra är ovanlig i landskapet. Se kommentar under sydbläddra *U. australis* samt karta 343, som visar fynd av *U. australis/vulgaris*.

Äldre uppgifter (baserade på belägg med blommor). **Falkenberg** *Stafsinge* 1908 (S. Svenson i LD, bekräftad av G. Thor 1990). **Varberg** *Träslöv* nära Kvarnagård, gölar S om Himleån 1910 (Ahlfvengren i GB och S). **Kungsbacka** *Onsala* 1861 (E. A. Trana i LD, bekräftad av KG 1990). *Ölmevalla* Björkemossen 1954 (Ö. Nilsson i LD).

Plantaginaceae – grobladsväxter

Littorella uniflora – strandpryl

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Våxtorp* ('Vid Sjöalts Sjö i Våxtorps Sokn och Baramåssa Dam på Våxtorps ljung-hed, utom annorstädes').

Strandpryl (fig 136) är ursprunglig. Den växer oftast i mattliknande bestånd på flacka, ibland något dytäckta sand-, grus- och stenstränder vid näringsfattiga sjöar, i grunda sötvattenssamlingar vid havet och i strömmande vatten. Den förekommer dels på periodiskt översvämmade landstränder, dels på bottnar ner till drygt en meters djup om vattnet är riktigt klart.

Karta 348. 116 rutor (52 %). Ganska vanlig i övergångs- och skogsbygden, ganska sällsynt på kustslätten eftersom där i stor utsträckning saknas lämpliga vatten. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Plantago arenaria – sandkämpar

P. indica

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *Psyllium arenarium* från *Övraby* vid Sperlingsholm 1904 (i sågspån).

Sandkämpar är tillfällig i landskapet. Den ettåriga arten har påträffats några gånger som trädgårdsogräs och ruderatmarksväxt. Sandkämpar är hemmahörande i västra och södra Europa samt sydvästra Asien. I Sverige är den känd sedan 1863.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Halmstad *Halmstad* hamnutfyllnaden (4C 6e 44 01) ruderatmark, några få ex 1992 (PW i LD). *Harplinge* Gullbrandstorp (4C 8c 07 23) kryddland i villaträdgård, rikligt 1995 (I. Knutsson, EW herbarium). **Falkenberg** *Årstad* Heberg (5C 2b 19 19) i trädgårdsrabatt vid bondgård 1988 (B. Alexandersson, NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Våxtorp* ca 800 m OSO om kyrkan, grustag 1958 (YJ herbarium). **Halmstad** *Övraby*

se primäruppgift. **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Lindome* Fagered, nära sjöns nordända, trädgårdsogräs 1958 (F. Lundberg i GB). *Släp* Klev, ogräs 1953 (S. Holmdahl i GB).

Plantago aristata – borstkämpar

Först uppgiven av Nordstedt 1898 från *Falkenberg* baserat på uppgift av A. Lyttkens. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg från *Falkenberg* 1898 (S. Svenson i GB).

Enligt Ahlfvengren (1924) växte borstkämparna på en äng på Västra gärdet i Falkenberg mellan 1897–99 baserat på uppgift av S. Svenson. Arten härstammar från Nordamerika.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Plantago coronopus – strandkämpar

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift från 1780[?]-talet av Afzelius: *Söndrum* Trången och Tylön.

Strandkämpar är ursprunglig. Den ett- till tvååriga, konkurrenssvaga havsstrandsarten växer på blottad och åtminstone tidvis fuktig mark i klippterräng samt på strandängar och strandslänter.

Karta 349. 24 rutor (11 %). Ganska vanlig längs kusten från Påarp söder om Halmstad till gränsen i norr. – Ahlfvengren (1924): utmed stranden här och där i mellersta och norra Halland.

Plantago lanceolata – svartkämpar

Ett äldre provinsnamn från *Breared* är *fårafes*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Två 1700-talsbelägg: *Hasslöv* (P. Osbeck i S) samt utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Svartkämpar är en slåtter- och betesgynnad art som växer på torr till frisk, ljusöppen och gräsdominerad mark – strandhedar, klippstränder, naturbetesmarker, igenväxande odlingsmark, åker- och vägrenar, gräsmattor och ruderatmarker.

Svartkämpar anses vara en gammal, kulturberoende art som oavsiktligt införts till vårt land mycket tidigt med mänsklig odling (Hård av Segerstad 1953, Pettersson 1958) men som också inkommit med vallfrö i sen tid (Kolk 1955). Vid undersökningar på Roshultmyren öster om Halmstad fann dock Olausson (1957) pollen av svartkämpar i så tidiga lager, att han hade svårt att tänka sig kulturspridning.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän, vilket också angavs för den lågvuxna och späda form som gick under beteckningen ssp. *sphaerostachya*.

Plantago major – groblad

Äldre provinsnamn är *gårabla, lägebla* [läkeblad], *blackebla* och *läkeblacka* [*blacka* = stort blad].

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Groblad är en mångformig art som representeras av tre underarter, gårdsgroblad ssp. *major*, åkergroblad ssp. *intermedia* och ängsgroblad ssp. *winteri*. Alla tre förekommer i landskapet, men under inventeringen har vi i allmänhet inte hållit dem åtskilda. Vi kan därför inte lämna några utbrednings- och frekvensuppgifter eller på egna erfarenheter grundade ståndortsuppgifter.

Groblad i vid mening är dels ursprunglig på havsstränder, dels en gammal kulturberoende art som växer på de flesta typer av starkt kulturpåverkad mark.

Enligt Mossberg m fl (1992) växer gårdsgroblad ssp. *major* på i första hand mager, trampad mark – vägkanter, körvägar, gårdsplaner, vallar och ruderatmark; åkergroblad ssp. *intermedia* på näringsrik mark – åkrar, trädgårdsland och ruderatmark samt ängsgroblad ssp. *winteri* på strandängar och betesmarker.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Av Ahlfvengren (1924) betecknad som allmän. Enligt samma källa anges ssp. *intermedia* vara tämligen allmän i sandiga, något fuktiga åkrar och ssp. *winteri* förekomma här och där på klippiga stränder.

Plantago maritima – gulkämpar

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Serpentina major et minor* från *Halmstad* ('Vid Nissans stränder'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgifter (L. Montin i S och P. Osbeck i S).

Gulkämpar är en ursprunglig men kulturgynnad art. I naturlig miljö växer den på havsstränder av växlande beskaffenhet – mer eller mindre blottade ler-, sand-, grus- och klippstränder samt obetade strandängar. Arten är mycket betestålig och förekommer även på betade strandängar. Den är ofta ganska dominerande på fuktiga och tidvis översvämmade stränder men växer ibland

352. Linnea *Linnaea borealis*.

353. Skogstry *Lonicera xylosteum*.

354. Fläder *Sambucus nigra*.

också ganska torrt. I inlandet är den i stort sett bunden till vägkanter. Utmed vissa större, kustnära vägar, t ex E 6 och dess äldre sträckningar i mellersta och norra Halland, bildar den här och var i vägkanternas grussträngar långa, sammanhängande bestånd. Vägsalt anses ha gjort vägkanterna ännu lämpligare som livsmiljö för denna havsstrandsart, som redan Fries (1817) beskrev som "växande vid vägar i norra Halland".

Karta 350. 97 rutor (43 %). Mycket vanlig längs kusten, vanlig i kustnära områden och med ökande frekvens mot norr. Sällsynt längre in i landet. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän efter stranden, i landskapets inre sällsyntare efter landsvägar.

Plantago media – rödkämpar

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Rödkämpar är en kulturberoende art som huvudsakligen inkommit under 1800-talet, även om det finns ett par uppgifter från 1700-talet, tyvärr utan ståndortsuppgifter. De nutida växtplatserna i Halland för den kalkgynnade arten är gräsmattor vid järnvägsstationer, på kyrkogårdar och i större, parkartade trädgårdar. Förekomsterna har sannolikt sitt ursprung i gräsmattefrö, som i Sverige började användas från slutet av 1800-talet. Någon nämnvärd spridning tycks inte ske från dessa lokaler.

Karta 351. 28 rutor (13 %). Ganska sällsynt på kustslätten, sällsynt i övergångsbygden och mycket sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Caprifoliaceae – kaprifolväxter

Linnaea borealis – linnea

Först uppgiven av Montin 1766 ('På Hallandsås och uti skogen mellan Drängsereds och Slättåkra Kyrkor'). Äldsta belägg från Hallandsåsen 1700-talet (L. Montin i S).

Linnea är ursprunglig. De vanligaste växtplatserna finns i äldre, glesa, ganska torra till friska tallskogar med glest fältskikt, både på morän och kustområdenas flygsand. När linnean växer i granskog är det alltid i gammal, utglesad skog. Där finner man den ofta på eller vid större stubbar och block, i bryn mot eller direkt på skogsvägar. Någon gång kan man finna den i björkeller blandskogar men i granåkrar letar man förgäves.

Linnean minskar genom att allt fler lämpliga växtplatser kalavverkas, markbereds och granplanteras.

När flygsandsfälten i mitten av 1800-talet planterades med tall lyckades linnean, i likhet med bl a flera *Pyrola*-arter, att ganska snart etablera sig i den kulturskapade miljön. Neuman (1884) fann t ex arten i 30–40-åriga tallplanteringar i *Ö. Karup* Hemmeslöv och i *Eldsberga* Tönnersa. I sistnämnda område finns den ännu.

Karta 352. 69 rutor (31 %). Ganska sällsynt i skogsbygden, sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i slättbygden, här och där i skogsbygden.

Lonicera caerulea ssp. **caerulea** – blåtry

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg* ängsbacke 1935 (I. L. Hylmö i S). En kollekt från *Halmstad* 1893 (A. Åström i UME) är sannolikt från en odlad buske.

Blåtry odlas som prydnadsbuske och kan ibland förvildas. Den härstammar från mellersta och nordöstra Europa samt norra Asien (Ekholm m fl 1991).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Fjärås* Fågelliden (6B 5g 11 25) igenväxande skogsområde nära bebyggelse 1994 (JK).

Lonicera caprifolium – kaprifol

Tidigare ej publicerad.

Kaprifol är en odlad prydnadsväxt som härstammar från Balkan och Kaukasus. Den kan kvarstå länge och även förvildas. Bofast.

1 ruta (1 %) men säkert förbisedd.

Halmstad *Söndrum* 1,5 km SO om kyrkan, blandskog vid stranden, förvildad 1994 (KG).

Lonicera periclymenum – vildkaprifol

Äldre provinsnamn är *virenbom* [av *vira* syftande på det slingrande växtsättet och *bom*, ett gammalt ord för träd] och *stutafes*. Från *Veinge, Gunnarp, Ullared, Källsjö* och *Fagered* är också namnet *matalajsträ* eller *matalajeblomma* känt [led på mat; blommorna användes mot aptitlöshet].

Först uppgiven av Montin 1766 ('Allmän i bergklippor vid hafvet, äfven in i landet').

Vildkaprifol är ursprunglig. Den bildar ofta täta, vidsträckta bestånd på torr till frisk mark i lövdungar och lövskogar, på kustslätten även i bland- och tallskogar. Denna nordiska lian växer ibland ordentligt på höjden och kan slingra sig ett tiotal meter upp runt trädstammar. Den är också vanlig i snår och klippskrevor vid havet samt vid bergrötter och källkärr längre in i landskapet. Vildkaprifol odlas emellanåt och en del förekomster i landskapets inre har sitt ursprung i planterade rankor.

Vildkaprifol har ökat under 1900-talet. En orsak kan vara den ökade tillgången på skog och skogsdungar.

208 rutor (93 %). Vanlig utom i mellersta Hallands skogsbygd där den är ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där, i synnerhet längs kusten.

Lonicera tatarica – rosentry

Tidigare ej publicerad.

Rosentry, som härstammar från östra Europa och Centralasien, är en vanlig prydnadsbuske. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

4 rutor (2 %) men inte alltid rapporterad under inventeringen.

Halmstad *Snöstorp* Lilla Nydala, kvarstående vid gammalt torp 1980-talet (TF). *Söndrum* 1 km VNV om Örnäs udde (4C 6d 48 05) vildvuxet grönområde, 1 buske, förvildad 1992 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* nära Tångaskolan (5B 2j 44 35) skräpmark, en form med gula bär, 1993 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Skrea* Ågård (5C 2a 31 17) buskvegetation på skräpmark, förvildad 1994 (NGN).

Lonicera xylosteum – skogstry

Från *Värö* är namnet *bentry* känt. *Ben* syftar på träets hårdhet och *try* är en avledning av *trä* (Vide 1966).

Först uppgiven av Fries 1818 ('Här och där i norra Halland').

Skogstry är ursprunglig. Den har emellertid också blivit ganska vanlig i odling och den ökning, som skett under 1900-talet, kan nog delvis förklaras av fågelspridning från trädgårdar och parker. Arten har också gynnats av den ökade tillgången på lämplig skogsmark.

Skogstry växer i lövskogar och lövridåer längs kustslättens vattendrag, i löv- och blandskogsdungar samt i en del rikare bergbranter. Vid Ysby i nordligaste Halland förekommer den rikligt i naturlig ädellövskog på berggrund av basiska bergarter.

355. Druvfläder *Sambucus racemosa.*

356. Desmeknopp *Adoxa moschatellina.*

357. Småvänderot *Valeriana dioica.*

Karta 353. 62 rutor (28 %). Ganska vanlig på kustslätten och i den norra övergångsbygden, sällsynt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Sambucus nigra – fläder

Åtminstone i den södra delen av landskapet lever det danska namnet *hylle* fortfarande kvar (*hyld* i Danmark).

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Fläder är nog inte ursprunglig även om den ingår i den naturliga lövvegetationen på näringsrik mark längs kustslättens vattendrag. Sannolikt är den en sedan gammalt odlad medicinalväxt som naturaliserats. Förutom i ådalarna finner man den i lundar och dungar, utmed gärdsgårdar, vid dammar och märgelhålor och på kväverika ruderatmarker. I landskapets inre är flädern i allmänhet planterad, och i någon mån förvildad, intill gårdar och hus, där den trivs särskilt väl på kväverik mark i hönsgårdar och vid gödselstäder. Den sprids med bärätande fåglar.

Flädern har ökat under 1900-talet, bl a genom förvildning.

Karta 354. 160 rutor (72 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Flikbladiga former är ganska sällsynta.

Sambucus racemosa – druvfläder

Namnet *druvhylle* användes ibland. [Se föregående art.]

Först uppgiven av Gabrielsson 1882 från *Släp* Särö. Äldsta belägg från *Övraby* Sperlingsholm [utan notering om odlad eller förvildad] 1866 (F. Elmqvist i LD).

Den kväveälskande druvflädern (fig 36) börjar i allt större utsträckning bli ett markant inslag i kustslättens dungar och skogsområden, främst i bland- och tallbestånd på lätta jordar, men någon gång också i luckiga granåkrar. Enstaka eller i mindre grupper växer den också i betesmarker och bryn, längs vägar, på hyggen, i grustag med utkast och fyllnadsjord samt på diverse andra ruderatmarker.

Druvfläder, som med olika raser härstammar från Mellaneuropa, Nordamerika och Sibirien (Ekholm m fl 1991), infördes till Sverige som prydnadsväxt under första hälften av 1800-talet. Som förvildad är den känd sedan 1830-talet (Malmgren 1982).

Eftersom Ahlfvengren (1924) betecknar arten som "tämligen sällsynt" och endast anger loka-

ler från 7 socknar, bör den pågående, snabba spridningen, som främst äger rum med fåglar, ha inletts mot 1900-talets mitt. Först i Ohlanders inventeringsrapporter från norra Halland under 1960-talet börjar uppgifter om druvfläder förekomma mer regelbundet. Den har förmodligen gynnats av ökad tillgång på skogsmark och av de senaste årtiondenas kvävenedfall.

Karta 355. 170 rutor (76 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden.

Flikbladiga former är sällsynta.

Symphoricarpos albus – snöbär

S. rivularis

Smällebär är ett vanligt provinsnamn.

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *S. racemosus* från *Stamnared* "på en mindre bergknalle i Nycklamossen". Belägg från 1913 i S.

Snöbär växer ofta i ganska stora, täta och vegetativt spridda bestånd i anslutning till tomter, äldre trädgårdar och kyrkogårdar. Ibland har den från utkast även spritts till lövdungar, renar och bryn där den i många fall naturaliserats.

Arten är en av många förvildade prydnadsväxter som ökat kraftigt under 1900-talet. Orsakerna kan vara att antalet övergivna torp och gårdar har ökat och att bryn och renar inte längre "putsas" som förr.

Snöbär, som härstammar från västra Nordamerika, började odlas i Sverige under 1800-talet och är känd som vildväxande sedan 1870.

188 rutor (84 %). Vanlig.

Med undantag av primäruppgifterna saknas äldre noteringar.

Viburnum lantana – parkolvon

Tidigare ej publicerad. I handskrift av S. Holmdahl från *Fjärås* vid vägen mot Duvehed 1950-talet. Äldsta belägg från *Halmstad* 1921 (J. Wiger i S). Nilsson (1966 a) uppgav arten som planterad från *Fjärås* Tjolöholm, "150 m SV om slottet utefter vägen". 1993 växte den ännu där (JK).

Parkolvon är en prydnadsbuske från södra och mellersta Europa. Den i landskapet bofasta arten förvildas genom fågelspridning och från utkast. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1930-talet.

8 rutor (4 %). Sällsynt.

Laholm *Veinge* Ulvered (4C 6i 42 02) förvildad i skogsbryn 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Harplinge* Fjälldalen (4C 8c 22 13) vägdike i granskogsbryn, 2 små buskar 1990 (KG). *Trönninge* 1400 m S om kyrkan (4C 5e 45 37) vid märgelhåla 1980-talet (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* Ullarps naturreservat (5C 0b 48 16) bryn 1980-talet (URP). *Gunnarp* Fegen (5C 6g 44 23) lövbryn bakom f d järnvägsstation 1991 (PW, bekräftad av KG). *Skrea* O om Berget (5C 2b 03 05) lövkulle 1985 (NGN). **Kungsbacka** *Älvsåker* Ryared (6B 7g 10 25) bergfot vid artrik, sydvänd bergbrant nära bebyggelse 1987 (JK). *Ölmevalla* Stenudden (6B 2f 32 14) buskmark, troligen fågelspridd, 1994 (JK).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Viburnum opulus – olvon

Äldre lokalnamn är *ulvarönn, vargarynne, ållneträd, älnebär och älnaträ.*

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Olvon är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på frisk till fuktig mark i lövskogar och lundar, gärna i bäck- och ådalar samt vid dammar och märgelhålor. Vidare är den vanlig i snår och bryn mot betesmarker, åkrar och vägar.

Olvon har ökat under 1900-talet som en följd av landskapets igenväxning och förbuskning.

213 rutor (96 %). Mycket vanlig utom i den östligaste skogsbygden där den är vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Formen *rosea*, snöbollsbuske, är en vanlig prydnadsbuske som kan förvildas från utkast. Den är funnen i *Vessige* Sjönevad (5C 4c 16 31) grustag 1991 (NGN).

Adoxaceae – desmeknoppsväxter

Adoxa moschatellina – desmeknopp

Först uppgiven av Montin 1766 ('Icke särdeles rar uti täta skogs-lundar'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Desmeknopp är ursprunglig. Den växer i små grupper eller mindre bestånd på mullrik mark i lundar och ädellövskogar, särskilt i ekbestånd med hassel *Corylus avellana*. Arten är konkurrenssvag och man finner den därför ofta på fläckar med gles växtlighet, t ex vid basen av större träd. Den är vanligast i områden med finjordar, främst lera.

358. Läkevänderot *Valeriana officinalis*.

359. Flädervänderot *Valeriana sambucifolia*.

360. Vårklynne *Valerianella locusta*.

Karta 356. 89 rutor (40 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Valerianaceae – vänderotsväxter

Valeriana dioica – småvänderot

Först uppgiven av Montin 1766 ('Ej sällsynt uti sumpiga skogvuxna ängar söderst i Halland'). Äldsta belägg från södra Halland 1700-talet (L. Montin i S).

Småvänderot är ursprunglig. Den växer både ljusöppet och skuggigt i rikkärr och alkärr samt i något fattigare men av källvatten påverkade översilningskärr. Dessutom förekommer den i rikare fuktängar och klibbaldominerade sumpskogar vid sjöar och vattendrag. I den norra delen av utbredningsområdet är den nästan enbart funnen på starkt översilad mark och oftast i små bestånd.

Småvänderoten är i såväl Sverige som Halland starkt sydlig. Dikning, granplantering och igenväxning utgör ett visst hot mot arten.

Karta 357. 37 rutor (17 %). Ganska vanlig i **Laholm**, sällsynt i **Halmstad** och utan förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): här och där i södra Halland, i sydligaste allmän.

Lokaler i **Halmstad**. *Breared* Svalilt (4C 8i 48 00) översilningskärr 1980-talet (ES, bekräftad av KG). *Enslöv* NO om Kvarnehall (4C 8e 03 45) källflöde i klibbalsumpskog 1985 (KG). *Slättåkra* 400 m V om gården Petersberg (5C 0e 33 39) översilad klibbal/björksumpskog 1984 (KG). Området dikades 1985. *Snöstorp* 350 m SO om kyrkan (4C 7e 11 30) källflöde i klibbalskog 1987 (PW, bekräftad av KG). *Söndrum* Ringenäs, skjutfältet i SO (4C 7b 33 49) klibbalsumpskog 1982 (BT, bekräftad av KG). *Tönnersjö* Brunskog, ONO om dammen (4C 6f 14 25) källflöde i klibbalskog 1980-talet (CN, bekräftad av KG); Hyltan, 200 m NNO om gården (4C 6h 36 06) starkt översilat sluttningskärr med klibbal och björk 1985 (KG).

Äldre uppgifter i **Halmstad**. *Breared* utan årtal (L. Adlerkull i LD). *Eldsberga* 1908 (A. Binning i GB). *Halmstad* flera insamlingar mellan 1851 (Th. M. Fries i UPS) och 1893 (S. Svenson i LD); Knebildstorp 1874 (P. G. Appeltofft i LD); Strandstualet (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Skedala 1861 (A. Lyttkens i GB och S). *Söndrum* Knebildstorp och "Djöpnen" (Neuman 1884); Möllegård vid bäcken (Ahlfvengren 1924).

Valeriana officinalis – läkevänderot

Först publicerad av Osbeck 1788 som "sällsynt, vid bäckar". I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). [Vid denna tid hade man dock inte skilt ut *V. sambucifolia* ur *V. officinalis* (se nedan).]

Läkevänderot är sannolikt ursprunglig i landskapet men den har även odlats i äldre tid och är säkert delvis kulturspridd. Den växer på närings-

rik mark av varierande fuktighetsgrad, ofta i anslutning till kustslättens vattendrag men också på starkt kulturpåverkad mark, t ex åkerrenar, väg- och åkerdiken samt igenväxande odlingsmark. I *Fjärås* finns också ett par växtplatser i rasmarker med naturlig lövskog.

Karta 358. 31 rutor (14 %). Ganska sällsynt och med stora luckor. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Valeriana sambucifolia – flädervänderot

Först uppgiven av Fries 1838 från *Träslöv* Apelviksbergen. Då ny för Sverige.

I Sverige representeras flädervänderot av tre underarter, flädervänderot ssp. *sambucifolia*, revig vänderot ssp. *procurrens* och strandvänderot ssp. *salina*. Allt kontrollerat material tillhör den västliga ssp. *procurrens*, som bl a är vanlig i Danmark.

Flädervänderot är ursprunglig. Den utgör ett karakteristiskt inslag i bäck- och ådalarnas klibbaldominerade lövridåer, särskilt på fuktig mark i högörtvegetation och gärna i anslutning till utflöde av grundvatten. Ljustillgången spelar mindre roll för arten. Den växer också i fuktiga lövblandskogar, källflöden, bäckrännilar och diken med rörligt vatten. På havsstränder kan man finna den i högörtvegetation innanför de skyddade vikarnas vassbälten samt på exponerade block- och klippstränder.

Flädervänderot har ökat under 1900-talet. Den har gynnats av ökad tillgång på lövbiotoper och kanske också av kvävenedfallet.

Karta 359. 181 rutor (81 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden men saknas i de näringsfattigaste skogs- och myrdominerade områdena. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Valerianella dentata – sommarklynne

Först uppgiven av Hultén 1950 som två prickar på en utbredningskarta enligt belägg: *Snöstorp* Nydala 1888 (A. Lyttkens i S). [Lokalen har felaktigt markerats i mellersta Halland vid Ätran i Hultén 1950 och 1972.] *Släp* Särö 1893 (S. E. Almquist i GB, LD och S).

Sommarklynne har endast tillfälligt funnits i landskapet. Den ettåriga växten är ett gammalt, kalkgynnat åkerogräs med sydlig utbredning.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Valerianella locusta – vårklynne

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Valeriana locusta* från *Eldsberga* Stjärnarp.

Vårklynne är ursprunglig på glesbevuxna, sandiga/grusiga eller steniga/blockiga havsstränder och på strandhedar. Någon gång har den ettåriga arten också uppträtt som åkerogräs och banvallsväxt.

Vårklynne odlas även som sallatsväxt och efter odling kan den dyka upp som självsått trädgårdsogräs.

Karta 360. 19 rutor (9 %). Ganska vanlig vid kusten från *Varberg* och norrut till gränsen, sällsynt söderut. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Lokaler S om **Varberg**. **Laholm** *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand (4C 2d 05 46) sandig/grusig P-plats 1983 (YJ). Känd från området sedan 1916 (se nedan). **Halmstad** *Harplinge* stranden mellan Skarvik och Skälvik 1979 (BT). *Söndrum* Trångudden (4C 6c 41 11) sandig gräshed, rikligt 1984 (PW). **Falkenberg** *Vinberg* Tröingeberg (5B 2j 46 47) självsått trädgårdsogräs efter tidigare odling 1980-talet (NGN).

Äldre uppgifter S om **Varberg**. **Laholm** *Ö. Karup* stranden V om Stensån 1916 (Ahlfvengren i S), i området ännu 1983 (se ovan); Gropemöllan 1927 (S. Svenson i GB och LD). **Halmstad** *Eldsberga* se primäruppgift. *Halmstad* 1900 (A. Åström i UME); Svinabäcken, fordom (P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* Tylön, insamlingar mellan 1900 (E. Lyttkens i LD) och 1941 (P. Andersson i LD). **Falkenberg** *Skrea* nära Skreanäs 1911 (S. Svenson i LD).

Dipsacaceae – väddväxter

Cephalaria gigantea – jättevädd

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Släp* Sandlyckans anhalt 1938 (E. Rystedt i GB).

Tillfällig. Jättevädd är en prydnadsväxt som härstammar från Kaukasus. Den är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Släp* se äldsta belägg. *Ölmevalla* vid Klev 1956 (Ö. Nilsson i LD, av insamlaren kallad *C. alpina*, ombestämd av T. Karlsson 1985).

Dipsacus fullonum – kardvädd

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *D. silvestris* från *Halmstad* Slottsmöllan [bl a textilindustri] med anmärkningen "införd från utlandet".

Kardvädd är en tvåårig, mycket högvuxen art som växer, vanligen enstaka eller i några få exemplar, i väg- och

dikeskanter samt på ruderatmark. Växten, som är ursprunglig i bl a stora delar av Europa, norra Afrika och västra Asien, är dels oavsiktligt införd, dels odlad i trädgårdar, varifrån den emellanåt förvildas tillfälligt. Den första svenska litteraturuppgiften är från 1870.

13 rutor (6 %). Sällsynt.

Laholm *Laholm* Trulstorp 1980-talet (SEJ); Restad (4C 4f 14 09) plantskola 1980-talet (AE, SEJ). *Ysby* Ledtorpet, vägren 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Halmstad* hamnutfyllnaden (4C 6d 42 46) ruderatmark 1994 (S. Lindahl, bekräftad av KG). *Söndrum* Görvik (4C 6c 42 26) vägdike, 1 ex 1981 (KG). *Trönninge* 1,3 km OSO om kyrkan (4C 6f 06 00) avfallstipp i f d lertäkt 1985 (PW); 250 m O om kyrkan (4C 6e 08 01) vid bro över Trönningeån 1988 (LEM, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Alfshög* Vessigebro (5C 4b 12 31) odlad mark 1980 (SU), dito grässlänt vid väg 1994 (NGN). *Falkenberg* Ätrans norra strand omedelbart V om E 6 (5C 2a 31 00) ruderatmark 1980 (SU). *Årstad* Heberg (5C 2b 04 15) ruderatmark nära bygdegården 1985 (NGN). **Varberg** *Tvååker* strandzonen S om Tvååkers kanal 1986 (MT). *Ås* 200 m S om Åsklosters station (5B 9g 41 34) mellan väg och tomt 1990 (IL). **Kungsbacka** *Lindome* Dvärred, inkommen som ogräs i trädgård 1980-talet (A. Karlsson, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; Slottsmöllan, ruderatplats och Badhusviken, ruderatplats 1925 (J. Wiger i S) samt från "Öster" 1925 (F. Ingvarsson i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* soptipp vid Lövstaviken 1974 eller 1975 (NGN). **Varberg** *Lindberg* vid Tofta bygdegård 1940 (F. Lundberg i GB).

Dipsacus sativus – vävarkarda

Uppgiven av Neuman 1884 under namnet *D. fullonum* från *Halmstad* Slottsmöllan [bl a textilindustri] som införd från utlandet. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

Under inventeringen är vävarkarda funnen tillfälligt förvildad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Arvidstorp (5B 2j 43 27) vägslänt vid f d E 6, spridd från trädgård intill, 1993 (NGN).

Dipsacus strigosus – sträv kardvädd

Tidigare ej publicerad som vildväxande. Dock publicerad av Hansen 1962 från *Varberg* 1919 enligt belägg (med beteckningen odlad) av D. Hylmö i LD.

Sträv kardvädd uppträder huvudsakligen som tillfällig gäst på starkt kulturpåverkad mark. Vid Varbergs Fästning har den tvååriga arten dock hållit sig kvar i minst 15 år (se nedan). Ståndorterna framgår av lokaluppräkningen nedan.

Sträv kardvädd, som härstammar från sydöstra Europa samt västra Asien, nämns från Sverige första gången 1823. Hur den nått vårt land är okänt – den kan ha kommit med importvaror eller tagits hit för odling i botaniska trädgårdar och sedan förvildats (Hansen 1962).

7 rutor (3 %). Sällsynt.

Laholm *Veinge* Skogabybackar (4C 4h 34 39) vid en gård 1980-talet (SEJ, VL). **Halmstad** *Harplinge* Haverdal, Skallberget, vägren i villaområde 1979 (BT); Särdal (4C 9b 10 20) avfallstipp i f d grustag 1988 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Stafsinge* Lis (5B 3j 27 12) ruderatmark omkring 1980 (SU). *Årstad* Heberg (5C 2b 04 15) ruderatmark nära bygdegården 1985 (NGN); Heberg (5C 2b 00 16) vid järnvägen, stort bestånd omkring 1980 (NGN). **Varberg** *Varberg* Apelviken (5B 6g 49 48) utanför villatomt 1991 (IL); Fästningen (5B 7g 16 40) vid vallgraven 1991 (NGN). Känd sedan 1975 (se nedan).

Äldre uppgifter. Varberg se primäruppgift; Fästningen, vid vallgraven omkring 1975 (NGN). Ännu 1991 (se ovan).

Knautia arvensis – åkervädd

Ett gammalt lokalnamn från *Hishult* är *järnurt* (YJ), troligen överfört från väddklint *Centaurea scabiosa*, vars hårda och sega stjälkar gett upphov till namnet (Vide 1966).

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Scabiosa arvensis* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frukter av åkervädd i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Åkervädd är starkt kulturgynnad. Vi har inga aktuella växtplatser i naturlig vegetation och det är tveksamt om arten är ursprunglig. Den växer på torr till frisk, solöppen och ofta sandig mark – naturbetesmarker, övergiven åkermark, åker- och vägrenar, järnvägsområden, bryn, gamla grustäkter, ruderatmarker och vildvuxna, ängsliknande gräsmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Scabiosa columbaria – fältvädd

Först uppgiven av Scheutz 1881 från *Snöstorp* Skedala enligt belägg av A. Lyttkens. Äldsta belägg från samma lokal 1863 (A. Lyttkens i GB).

Fältvädd är en sydlig, kalkgynnad art som idag är känd från endast en lokal i Halland.

Äldre uppgifter är mycket knapphändiga och ger inte mycket vägledning vad gäller artens historia i landskapet.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Lejeby, 300 m V om kraftstationen (4C 3g 17 36) sandig, buskbevuxen naturbetesmark 1987 (PW herbarium, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Hyltebacke (Neuman 1884). *Snöstorp* Skedala, insamlingar mellan 1863–67 (A. Lyttkens i GB, LD, S, UME och UPS). *Söndrum* Tylösand 1929 (E. Flodmark i S).

Succisa pratensis – ängsvädd

Ett äldre lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *ängaknappar.*

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Scabiosa succisa* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Ängsvädd är ursprunglig men gynnad av kulturåtgärder, främst slåtter och bete. Den växer på frisk till fuktig och någorlunda ljusöppen mark – sötvattensstränder, källområden, kärrkanter, fukthedar och fuktängar. Mer eller mindre vanliga kulturbiotoper är slåtterängar, naturbetesmarker, vägkanter, stigar, åker- och skogsvägar.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Campanulaceae – klockväxter

Campanula cervicaria – skogsklocka

Först uppgiven av Montin 1766 från *Eldsberga* Stjärnarp ('På en bergaktig skogs-äng vid Stjernarp, när in til vägen, i myckenhet'). Belägg i S utan årtal.

Skogsklocka är en ursprunglig men kulturgynnad art som inte är samlad eller rapporterad från landskapet sedan början av 1950-talet. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra Halland.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ysby* vid Lagan (Theorin 1865). **Halmstad** *Eldsberga* se primäruppgift. *Enslöv* 1908 (G. Afzelius i LD); Sennan 1904 (E. Villaume enligt Ahlfvengren 1924). *Slättåkra* Alarp 1866 (F. Elmqvist i LD). **Kungsbacka** *Lindome* Högsered (E. Hjertman enligt Ahlfvengren 1924). *Tölö* 1901 (G. Höög i LD och UPS); dikesren 1924 (A. Ekberg i GB); Blixered 1891 (E. Rodhe i GB); Hamra (A. F. Liljeholm enligt Ahlfvengren 1924); Gröninge 1953 (A. Wennerberg i GB).

Campanula glomerata – toppklocka

Först uppgiven av Fries 1817 som ganska sällsynt i snår.

Toppklocka är sannolikt inte ursprunglig. Den har odlats länge och ursprunget till de nutida förekomsterna kan i de flesta fall lätt spåras till närliggande trädgårdar och ödetomter. De vanligaste växtplatserna är vägkanter intill bebyggelse men ibland finner man den också vid torpruiner och i gårdsnära betesmarker.

Karta 361. 59 rutor (26 %). I vissa trakter är toppklockan ganska vanlig beroende på att den där har varit eller fortfarande är populär som prydnadsväxt. I stora delar av landskapet är den emellertid sällsynt eller saknas helt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta Halland.

Campanula latifolia – hässleklocka

Ett äldre lokalnamn från *Harplinge* är *knudaklocka* [knutklocka].

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Hässleklocka är ursprunglig. Den växer, vanligen i mindre grupper men ibland även i massförekomst, på frisk till ganska torr mark i ängslövskogar och lövdungar, gärna i ådalar och bäckraviner. Arten odlas ibland och enstaka förekomster kan vara förvildade.

Karta 362. 43 rutor (19 %). Ganska vanlig norr om Varberg. I övrigt ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden, saknas i stort sett i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Campanula patula – ängsklocka

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv.*

Under inventeringen har den tvååriga ängsklockan rapporterats från nio platser, vanligen fåtalig och snabbt försvinnande igen. På två lokaler i nordligaste Halland har den dock hållit sig kvar under flera decennier. Ståndortsförhållandena framgår av lokalförteckningen.

Ängsklocka infördes med vallfrö strax efter mitten av 1800-talet. Neuman (1884) har följande kommentar till en förekomst: "På ett klöfverfält, tillhörigt Söndrums prestgård, fanns denna art i år. Klöfverutsädet har sedan 3 år hämtats från gårdens egor. Antagligen inkom

361. Toppklocka *Campanula glomerata.*

362. Hässleklocka *Campanula latifolia.*

363. Stor blåklocka *Campanula persicifolia.*

arten 1879, då schlesiskt frö såddes, och flyttar sedan med klöfverfröet från fält till fält."

Arten lyckades inte etablera sig ordentligt i landskapet utan strax efter sekelskiftet började den minska (Ahlfvengren 1924), sannolikt genom att tillförseln via vallfrö upphörde på grund av effektivare frörensning.

8 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): Sällsynt. Är i senare tid inkommen och åter försvinnande.

Laholm *Hasslöv* Björkered, sommarstugetomt, 2 ex 1982 (YJ). *Hishult* Skönhult, S om bron över Smedjeån, skogsväg, 2 ex 1984 (YJ). *Knäred* Blankered, vid avtagsvägen till Bållaltebygget, 1 ex 1982 (YJ). **Halmstad** *Halmstad* Frännarp, nära bron till Slottsmöllan (4C 7e 36 04) vägkant, sparsamt 1981 (TF). *Vapnö* 800 m SSV om Vapnö gård (4C 8d 05 30) allé 1980-talet (IH, BO). **Kungsbacka** *Fjärås* Hallen (6B 6h 42 24) vid ödegård och i betesmark 1982 (IE, CB). *Lindome* Holmen (6B 8g 41 14) trädesåker 1988 (JK), känd från området sedan 1952 (se nedan); Torvmossared (6B 8g 16 45) [ståndort ej uppgiven] 1988 (S. Bergqvist och C. Morenius), känd från området sedan 1959 (se nedan); Ålgårdsbacka (6B 8h 19 02) ängsmark, rikligt tillsammans med tusensköna *Bellis perennis*, troligen insådd, 1988 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift; 1866 (F. Elmqvist i LD). *Laholm* Evabygget, vägren, 1 ex 1951 (YJ). *Ysby* Vippentorpet, i åkrar 1940–60 (YJ). *Ö. Karup* efter vägen över åsen (Holmdahl 1953). **Halmstad** *Breared* Nybyggets kvarn (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* Prästgårdens klöveråkrar 1879–1884 (L. M. Neuman i UPS och Neuman 1884). **Falkenberg** *Falkenberg* 1919 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Ullared* 1922 (G. Ericson enligt Svenson 1928). **Varberg** *Varberg* Påskbergsvallen 1940 (B. Peterson i GB); lokstallarna (Peterson 1947 a). *Värö* 1926 (I. Johansson enligt Svenson 1928). **Kungsbacka** *Lindome* Holmen, i åker 1952 (F. Lundberg i GB), i området ännu 1988 (se ovan); V om Torvmossared, klöverfält vid vägen 1959 (M. Ohlander i GB), i området ännu 1988 (se ovan); O om kvarnruinen vid avtagsvägen till Höjden (Ohlander 1963); V om Skåregärde mot Torvmossared, åker (Ohlander 1962).

Campanula persicifolia – stor blåklocka

Ett äldre lokalnamn från *Harplinge* är *koskälla.*

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Halmstad* Slottsmöllan 1700-talet (L. Montin i S).

Stor blåklocka är ursprunglig. Den är karaktärsart för näringsrika, lövbevuxna och hasselrika bergbranter. Vidare växer den i lite rikare ekskogssluttningar, hagmarker och öppna naturbetesmarker samt ibland på vägslänter och i bryn. En och annan förekomst kan vara förvildad, eftersom arten odlas som prydnadsväxt.

Karta 363. 100 rutor (45 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. Högre frekvens i mellersta och

norra Halland än i södra. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Campanula rapunculoides – knölklocka

Först uppgiven av Linné 1761 från Halland baserat på uppgift av P. Osbeck. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Montin (1766) redovisar Osbecks lokaler: "Uti trägårdar vid Haslöf, Vindrarp och Vallen." Dessutom anger M. arten från "en kryddegård vid Getinge Prästegård". Belägg från *Hasslöv* och *Getinge* utan årtal (L. Montin i S).

Knölklocka växer på torr till frisk, kulturpåverkad mark. Den är ett vanligt trädgårdsogräs som dessutom växer på väg- och åkerkanter, kyrkogårdar, stationsområden och andra ruderatmarker. Ibland kan den också förekomma ganska rikligt i betesmarker och då och då även i vallkanter samt på kulturpåverkade stränder och strandhedar.

Knölklocka började odlas som rotgrönsak på 1700-talet och senare även som prydnadsväxt. Den har förvildats och ökar fortfarande i frekvens i hela landskapet. Spridningen sker ofta genom att bitar av jordstammar följer med jord- och växttransporter. Sannolikt frösprids den också med gräs- och vallutsäde.

Karta 364. 196 rutor (88 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Campanula rapunculus – rapunkelklocka

Uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* samt av Ahlfvengren (1924) från *Halmstad* nya kyrkogården baserat på uppgift av F. Bökman.

Rapunkelklocka är en gammal, tvåårig köksväxt med ätlig rot. Efter en lång period utan odling har den nu åter tagits i bruk. Vi har dock inga uppgifter om att den förvildats.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; 1890 (J. Wallmark ur herbarium A. Åström i UME); 1898 (A. Wigforss i S); nya kyrkogården 1896 (N. Sylvén i LD) samt nära Halmstad 1898 (G. H. J. Dahl i S).

Campanula rotundifolia – blåklocka

Ett äldre lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *örnaklocka.* [*Örna* troligen = öron.] *Dombjälla* eller *dåmbjälla* är kända från södra och mellersta Halland medan *söabjälla* är angivet från *Frillesås*. [*Bjälla* = liten klocka, *sö* = får.]

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Blåklocka är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den ljusälskande och ganska konkurrenssvaga arten växer på torr till frisk, ljusöppen mark med någorlunda lågvuxet fältskikt. Klipphedar och bergbranter är exempel på naturliga miljöer. Arten är emellertid vanligast på mer eller mindre kulturpåverkade växtplatser, t ex naturbetesmarker, vägkanter, vägslänter, åkerrenar, järnvägsområden och en del vildvuxna tätortsgräsmarker.

Då och då ser man exemplar med vita blommor.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Campanula trachelium – nässelklocka

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Trachelium flore coeruleo* ('Vid Marö [ev Varö i *Träslöv*] intill en gärdsgård').

Nässelklocka är ursprunglig men även odlad som prydnadsväxt och ibland förvildad. I någorlunda naturlig vegetation växer den på mullrik mark i lövskogar och bryn, gärna vid vattendrag. Den vanligaste kulturståndorten är vägkanter. Enstaka fynd har gjorts vid diken och på avfallsplatser.

Karta 365. 45 rutor (20 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. Högst frekvens i den norra delen. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Jasione montana – blåmunkar

Ett äldre lokalnamn i södra Halland är *blåknappar*, vilket även använts om pärlhyacint *Muscari botryoides.*

Först uppgiven av Fischerström 1761 från södra Halland. I handskrift 1756 av Tidström från trakten S om Falkenberg (Tidström 1891). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Blåmunkar är en kulturgynnad men ursprunglig växt. Den tvååriga arten bildar glesa bestånd på torra, ljusöppna och näringsfattiga sand- och grusmarker – stabiliserade dyner, klipp- och havsstrandhedar, bergbranter, naturbetesmarker, trädesåkrar, vägrenar, slänter och grustag.

Blåmunkar är ibland vitblommiga.

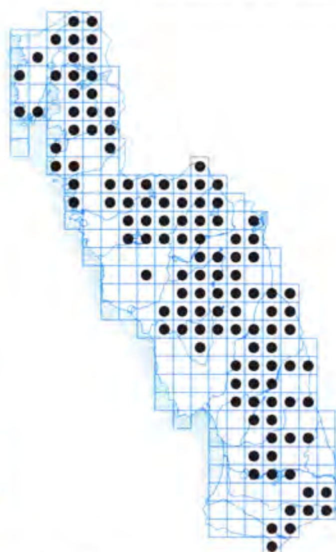
213 rutor (96 %). Mycket vanlig men med allt färre förekomster per ruta ju längre in i skogsbygden man kommer. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

364. Knölklocka *Campanula rapunculoides*.

365. Nässelklocka *Campanula trachelium*.

366. Notblomster *Lobelia dortmanna*.

Lobelia dortmanna – notblomster

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti åtskilliga insjöar i Brearyds och Knäryds skogsbygd samt annorstädes').

Notblomster är en ursprunglig art som bildar ganska glesa bestånd på grus- och sandbottnar i näringsfattiga klarvattenssjöar och större åar med grunda lugnvattenssträckor samt i havsnära gölar (fig 92). Den växer vanligen på grunt vatten men kan förekomma ner till drygt 1 meters djup. Om bottnen blir för kraftigt dypålagrad eller täcks av vitmossor *Sphagnum* på grund av försurning, trivs växten inte och dör efter en tid. Likaså försvinner den om näringshalten i vattnet ökar kraftigt.

Karta 366. 122 rutor (55 %). Vanlig i skogsbygden, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt på kustslätten eftersom där i stor utsträckning saknas lämpliga vatten. – Ahlfvengren (1924): mycket allmän i skogsbygden, tämligen sällsynt i västra (slättbygden) och norra delen.

Lobelia erinus – kaplobelia

Tidigare ej publicerad.

Kaplobelia odlas som ettårig prydnadsväxt och kan ibland förvildas tillfälligt. I Sverige är den känd som trädgårdsflykting sedan 1933.

3 rutor (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Hylte *Drängsered* (5C 5f 00 28) gräsmark vid kyrkan 1989 (PW). **Falkenberg** *Abild* Klövedal (5C 2c 27 28) övergiven tomtmark 1980-talet (MA). *Falkenberg* järnvägsstationen (5B 2j 32 28) i fogar mellan stenplattor 1992 (NGN).

Phyteuma spicatum ssp. **spicatum** – vitrapunkel

Uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Falkenberg* hamnen 1894 baserat på uppgift av S. Svenson. Söderberg (1929) uppger att han 1893 eller 1894 "tog växten på en äldre barlastplats" i *Halmstad*. Dessutom samlades arten i *Släp* Sandlycke 1921 (G. Rystedt i GB).

Tre tillfälliga förekomster av en med barlast och kanske även med gräsfrö inkommen växt. Den härstammar från södra, västra och mellersta Europa. I Sverige är den känd som gräsfröinkomling sedan 1877 (Hylander 1943).

Hos Aronsson m fl (1995) klassificerad som sällsynt.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Asteraceae – korgblommiga

Achillea asplenifolia – bandröllika

Publicerad av Blom 1933 baserat på belägg från *Frillesås* 1917 (H. C. Kindberg i GB, bestämt till *A. asplenifolia* var. *scabra* av C. Blom 1930). Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

En tillfällig förekomst av en art som härstammar från sydöstra Europa.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Achillea distans ssp. **tanacetifolia** – jätteröllika

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Onsala* Gottskär 1895 (A. Stuxberg i GB, bestämd av C. Blom). Detta är sannolikt det äldsta svenska fyndet. Hylander (1971) har Malmö 1903 som äldsta insamling.

En tillfällig förekomst av en art som är ursprunglig i delar av sydöstra Europa.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Achillea filipendulina – praktröllika

Tidigare ej publicerad.

Praktröllika är en ganska vanlig prydnadsväxt som är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Mindre Asien och Kaukasus.

1 ruta (1 %) men sannolikt inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 45 06) avfallstipp 1991 (PW, bekräftad av T. Karlsson).

Achillea millefolium – röllika

Ett äldre lokalnamn från *Fjärås* är *teros*. Växten användes som te.

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Röllika är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den växer på torr till frisk mark med oftast lågvuxet fältskikt – driftvallar, strandhedar, såväl betade som obetade, torrare strandängar, betesmarker, övergiven åkermark, åker- och vägrenar, gräsmattor och ruderatmarker.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Achillea ptarmica – nysört

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti landsvägs-diken och sumpiga ängar allmän').

Nysört är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den växer främst på frisk till fuktig mark med ganska högvuxna gräs och örter – strandängar, naturbetesmarker, övergivna mossodlingar, fuktiga åkerkanter, diken och gräsdominerade ruderatmarker. Exempel på torra växtplatser är åkervägar och renar.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

En form med fyllda korgar, *vitpyttor*, odlas som prydnadsväxt. Enligt Osbeck (1788) kallades de *tusendsköner*.

Ambrosia artemisiifolia – malörtsambrosia

Uppgiven av Wiger 1926 från *Halmstad* 1 ex 1924. Belägg från *Halmstad* östra hamnområdet 1924 (J. Wiger i S). Arten är även samlad i *Veddige* Syllinge 1958 (A. Harpen i GB).

Malörtsambrosia har uppträtt tillfälligt några gånger i Halland. De nutida fynden har troligen sitt ursprung i fågelfrö. Den ettåriga, nordamerikanska arten är känd i Sverige sedan 1866. Till Europa och Sverige kom den först med klöverfrö (Hylander 1971).

6 rutor (3 %). Sällsynt.

Laholm *Hishult* Oxhults kvarn (4C 1i 44 27) grönsaksland 1985 (A. Nilsson, YJ herbarium). *Laholm* Storgatan 21 (4C 3f 32 49) spontan i trädgård, 5 ex 1995 (S. Edvardsson, YJ herbarium). **Halmstad** *Halmstad* Västanvägen 10 (4C 7d 16 27) spontan i trädgård, 1 ex 1995 (G. Svensson, G. Malmström, gren av ex i KG herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* Laxpromenaden (5B 2j 38 38) på grusmark mellan gångvägen och Ätran, 1 ex 1995 (NGN). *Vessige* Vessigebro (5C 4b 13 36) ruderatmark vid idrottsplatsen, 1 ex 1995 (del av ex i NGN herbarium). **Kungsbacka** *Fjärås* Måbergen (6B 5g 12 15) trädgård, troligen inkommen med fågelfrö 1993 (JK).

Äldre uppgifter utöver ovan angivna saknas.

Ambrosia psilostachya – sträv ambrosia

A. coronopifolia

Först uppgiven av Nilsson 1975 från *Falkenberg* Näset 1973. Äldsta belägg från samma lokal 1943 (E. Lindh i GB, LD, S och SBT). Insamlad även 1950 (N. Andersson i GB och A. Lundegren i eget herbarium).

Den fleråriga arten växer fortfarande på ovannämnda lokal, en torr, sandig strandäng nedanför ett klipparti. Sträv ambrosia är en nordamerikansk art som troligen uppmärksammades i Sverige första gången 1914 vid Vänersborg. Ursprunget för den halländska förekomsten är okänt.

Numera finns en småbåtshamn i närheten med slitage och båtuppläggningar som potentiella hot.

I Sverige i övrigt är sträv ambrosia nu endast känd från Skåne (Mossberg m fl 1992).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Näset (5B 2j 00 44) sandig strandäng 1980-talet och senare (NGN). Känd sedan 1943 (se ovan).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Ambrosia trifida – ambrosia

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* valskvarnen 1907–18 och i klöverfält 1913, båda baserade på uppgifter av S. Svenson. Äldsta belägg från *Falkenberg* på barlast 1908 (S. Svenson i LD).

Den i Halland kortvarigt uppträdande, ettåriga ambrosian, som härstammar från Nordamerika, inkom med klöverfrö och barlast. I Sverige observerades den första gången 1893.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* nära Västra stranden bland *Pinus montana* [bergtall *P. mugo*] 1914 (G. Broberg i LD); på barlast 1922 (K. Anderberg i GB); östra hamnområdet 1922 och 1925 (J. Wiger i LD och S samt Wiger 1926). Materialet från 1925 bestämdes samma år av T. Vestergren till v. *integrifolia*. **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgifter; 1914 och 1930 (S. Svenson resp S.-S. Forssell i LD). **Varberg** *Varberg* på bangården, ett par individ 1913 (F. Lundberg i handskrift 1949).

Anaphalis margaritacea – pärleternell

Tidigare ej publicerad.

Pärleternell är en flerårig prydnadsväxt från Nordamerika som är funnen tillfälligt förvildad i Halland. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Snöstorp* Stenamarken (4C 7e 00 23) sandig vägskärning 1985 (PW, bekräftad av KG). **Varberg** *Sibbarp* Dövared (5B 5j 35 29) vägkant 1988 (IL). *Stråvalla* 300 m O om Ströfors (6B 1h 15 11) vägkant 1986 (LS).

Antennaria dioica – kattfot

Ett par äldre provinsnamn från södra Halland är *glöttapattar* [*glött* = barn] och *pigepattar*. [Blomställningen har liknats vid små bröstvårtor.] Från *Fagered* är namnet *hunfot* [hundfot] känt.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Gnaphalium dioicum* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Kattfot är ursprunglig. Den konkurrenssvaga arten, som är betes- och brandgynnad, växer i små kolonier på torr, ljusöppen mark med kortvuxen och ofta uttunnad grässvål eller i nästan naket vittringsgrus. De vanligaste biotoperna är betade eller obetade strandhedar, blockiga/ klippiga naturbetesmarker, torrbackar och ljunghedar. Enstaka fynd har gjorts på klipphyllor i bergbranter.

Kattfoten minskar eller försvinner när mossa och gräs på grund av lågt betestryck och kvävenedfall tar över i naturbetesmarkerna. Likaså försvinner den om dessa marker överförs till kulturbeten genom gödsling. Många nutida förekomster är mycket små och håller på att försvinna, varför kartbilden, åtminstone i den södra delen, på sikt kommer att ge en alltför ljus bild av kattfotens situation.

Karta 367. 136 rutor (61 %). Vanlig i landskapets norra hälft, ganska sällsynt i den södra. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Anthemis arvensis – åkerkulla

I södra Halland kallas åkerkulla [samt prästkrage *Leucanthemum vulgare* och baldersbrå *Tripleurospermum perforatum*] för *vida* [= vita] *Bengtor* [= kvinnonamnet Bengta].

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frön av åkerkulla i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Åkerkulla är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga arten växer främst på torr, ljusöppen, sandig/grusig mark eller lätt odlingsjord. De vanligaste ståndorterna är åker- och vallkanter, trädesåkrar, trädgårdsland, fyllnadsjord, gårdsplaner, vägkanter, grustag och liknande ruderatmarker. På sandiga trädesåkrar kan den ibland uppträda ymnigt.

157 rutor (70 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Anthemis cotula – kamomillkulla

Först publicerad av Osbeck 1788 utan lokaluppgift men med anmärkningen "Bränvins-örter, lägges på Bränvin". Antecknad från *Ö. Karup* vid prästgården av Osbeck i handexemplar av Flora Hallandica från 1788 (Gertz 1946 e). Äldsta belägg från *Eldsberga* utan årtal (P. Osbeck i S). Vid utgrävningar i Bastionsgatan, Halmstad 1960 påträffades 5 frukter i lager som kan härstamma från övergången mellan medeltid och nyare tid, kanske 1500-talet (Hjelmqvist 1972).

Kamomillkulla är en kulturberoende, ettårig växt som inte är sedd i landskapet sedan 1954. Även i andra landskap har den minskat eller försvunnit under senare delen av 1900-talet. Den fanns i Halland redan på 1500-talet, men av senare ståndortsuppgifter att döma tycks den framför allt ha kommit in med spannmål och frövaror till hamnar, kvarnar och stationsområden under första hälften av 1900-talet.

I Aronsson m fl (1995) är kamomillkulla klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter. **Laholm** södra Halland flerstädes (Theorin 1865). *Ö. Karup* se primäruppgifter. **Halmstad** *Eldsberga* se äldsta belägg. *Halmstad* Slottsmöllan (Ahlfvengren 1924); hamnen 1924 (J. Wiger i S). *Söndrum* Möllegård

367. Kattfot *Antennaria dioica.*

368. Färgkulla *Anthemis tinctoria.*

369. Liten kardborre *Arctium minus.*

(Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1936 (C. Blom i GB). **Varberg** *Lindberg* Lindhov (Ahlfvengren 1924). *Varberg* hamnen 1952 (H. Fries i GB). *Värö* Väröbacka station 1954 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* bangården 1950 (F. Lundberg i GB). *Förlanda* Rammsjöhall 1949 (O. Johansson enligt Ohlander 1967).

Anthemis tinctoria – färgkulla

I mellersta Hallands skogsbygd kallas färgkulla ibland för *holabäcka* eller *hålabäcker* – namn som i andra delar av Halland användes om gullkrage *Chrysanthemum segetum.*

Först publicerad av Lindeberg 1878 från *Släp* Malevik baserat på uppgift av J. A. Leffler. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Arten odlades i prästgårdsträdgården i *Hasslöv* på 1770-talet (Osbeck 1776).

Färgkulla växer numera endast tillfälligt på torra, vegetationsfattiga och starkt kulturpåverkade ståndorter som vägkanter, grustag, utfyllnadsmark och avfallstippar. Den fleråriga arten odlas som prydnadsväxt och flertalet av de nutida förekomsterna är säkert förvildade från trädgårdar. Enstaka fynd kan ha sitt ursprung i nutida gräsfröblandningar eller i tidigare åker- och vallogräsförekomster via en fröreserv.

Färgkulla är hemmahörande i sydöstra Europa och västra Asien. Även om den fanns i odling i Hasslöv redan på 1700-talet (se ovan) har den huvudsakligen inkommit med vallfrö från 1870-talet och framåt (Neuman 1884). Fram till mitten av 1950-talet fanns färgkullan spridd i hela landskapet som åker- och vallogräs samt som järnvägsväxt. Därefter har den minskat kraftigt på grund av effektivare utsädesrensning, kemisk ogräsbekämpning och allt tätare och jämnare grödor.

Karta 368. 20 rutor (9 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där, i synnerhet i södra och mellersta Halland.

Arctium lappa – stor kardborre

Först uppgiven av Leffler 1863 under namnet *Lappa major* från *Tölö* Vargagård. Osbeck (1788) uppger *Arctium lappa* [som då omfattade flera arter] utan lokaluppgift.

Stor kardborre är kulturberoende och förmodligen ganska sent inkommen. Den är tvåårig och växer på näringsrik mark i anslutning till bebyggelse.

Vid jämförelse mellan antalet aktuella och äldre uppgifter tycks arten ha minskat. Om vi emellertid tar hänsyn till de olika långa tidrymderna och fördelar samtliga fynd på decennier blir skillnaderna i antalet förekomster obetydliga.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och norra Halland (synes saknas i mellersta).

370. Ullig kardborre *Arctium tomentosum*.

371. Slåttergubbe *Arnica montana*.

372. Fältmalört *Artemisia campestris*.

Kungsbacka *Fjärås* järnvägsstationen (6B 4g 40 07) ruderatmark 1992 (KG herbarium, bekräftad av T. Elfström). Känd sedan 1950 (se nedan). *Älvsåker* Hjälmared (6B 7g 03 10) betad lövsluttning 1991 (KG, PW). Känd från området sedan 1965 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1887 (O. v. Friesen i UPS). *Trönninge* utan årtal (P. Hallberg i LD). **Varberg** *Lindberg* Lindhov 1939 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Veddige* Kullagård vid bron 1969 (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* järnvägsstationen, insamlingar mellan 1950 (F. Lundberg i GB) och 1963 (M. Ohlander i GB), ännu 1992 (se ovan); Rossared, vid landsvägen V om viken 1962 (M. Ohlander i GB); Vassbacka (Ohlander 1965 a). *Hanhals* Pilagården (Ahlfvengren 1924); Hammargård 1931 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Släp* Särö 1910 (H. Persson i UPS); Ekenäs 1910 (S. Svenson i LD); Brandshults gård 1957 (C. Skottsberg i GB). *Tölö* se primäruppgift; Björkeris 1886 (C. J. Lindeberg i GB); Skårby (Scheutz 1873 a); vägen till Stensjön och Gåsevadholm (Persson 1913); kyrkan (Ahlfvengren 1924); Gåsevadholm 1943 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Älvsåker* Alafors, kvarndammen 1961 (M. Ohlander i GB); O om Hjälmareds bro 1965 (M. Ohlander i GB). Ännu 1991 (se ovan). *Ölmevalla* Åsa, flera insamlingar från gästgivargården mellan 1921 och 1928 (R. Ohlsén i GB, S och UPS); Slottet (Ahlfvengren 1924); 200 m NO om Åsa gård 1954; 250 m S om Åsa station 1954 samt nära stationen 1959 (samtliga Ö. Nilsson i LD).

Arctium lappa × minus – stor kardborre × liten kardborre

Uppgiven av Svenson 1928 under namnet *Lappa minor × officinalis* från *Ölmevalla* Åsa enligt belägg från 1926 (R. Ohlsén i GB, S och UPS).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Slöinge* Vårhögen (5C 1b 45 42) utanför ladugård 1993 (NGN herbarium, bestämd av T. Elfström). **Kungsbacka** *Fjärås* järnvägsstationen (6B 4g 40 07) ruderatmark, tillsammans med föräldraarterna 1992 (KG herbarium, bekräftad av T. Elfström).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Arctium lappa × tomentosum – stor kardborre × ullig kardborre

Uppgiven av Ohlander 1966 från *Älvsåker* Alafors kvarn, bland föräldraarterna. Belägg från 1961 i GB.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Arctium minus – liten kardborre

Först uppgiven av Lindeberg 1854 från *Släp* Särö. Äldsta belägg från *Varberg* 1843 (herbarium E. Fries i UPS).

Liten kardborre är en gammal, kulturberoende växt. Den tvååriga och kvävegynnade arten växer främst vid bondgårdar, i vägkanter och gårdsnära betesmarker, på stationsområden samt avfallstippar och andra ruderatmarker. Ibland finner man den även på kulturpåverkade å- och bäckstränder.

Karta 369. 127 rutor (57 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden, där den oftast är tillfällig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i kulturbygden.

Arctium minus × nemorosum – liten kardborre × lundkardborre

Tidigare ej publicerad. Samlad av Ahlfvengren i *Ö. Karup* Gropemöllan i Stensådalen 1909, av insamlaren kallad *Lappa nemorosum*, ombestämd av Arrhenius 1932. Belägg i S.

Arctium cf. *minus × nemorosum* är insamlad i *Falkenberg* Doktorspromenaden, nära Lejonbrunnen (5B 2j 31 44) 1983 (NGN herbarium, bestämd av T. Elfström).

Arctium minus × tomentosum – liten kardborre × ullig kardborre

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* och, baserat på uppgift av S. Svenson, från *Ås* Åskloster.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Snapparp, 1,1 km OSO om Lagans mynning (4C 4f 22 02) åstrand 1987 (PW i LD, bekräftad av P. Lassen). **Falkenberg** *Falkenberg* Doktorspromenaden vid Våffelstugan (5B 2j 34 33) stigkant 1994 (SU herbarium, bestämd av T. Elfström).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Varberg** *Värö* Nyebro vid Viskan 1970 (M. Ohlander i GB, bestämd av C. Blom 1970). *Ås* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Lindome* Anderstorp, fabriken 1951 (F. Lundberg i GB, bestämd av C. Blom 1951).

Arctium nemorosum – lundkardborre

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *Lappa nemorosa* från *Ö. Karup* vid Gropemöllan i Stensåns dalgång. Belägg från 1909 i GB och S. Äldsta belägg från *Ö. Karup* 1902 (J. Berggren i SUNIV).

Lundkardborre är kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. Den är tvåårig och växer sällsynt på näringsrik mark.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellby (4C 3f 37 06) sandigt bryn, sådd på 1970-talet, har sedan dess självsått sig, 1993 (SEJ). *Ö. Karup* 800 m O om Båstad station (4C 1d 40 46) lövbryn mot väg 1992 (KG herbarium, bekräftad av P. Lassen). **Varberg** *Värö* 1 km VNV om Väröbacka station, vid väg, enstaka 1988 (B/SS i LD). *Ås* Årnäs (5B 9g 30 29) vägkant 1980-talet (CFL). **Kungsbacka** *Fjärås* Duvehed 1979 (ÅR i GB).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Dömestorp (Blom 1930). *Ö. Karup* se primäruppgift; Lyadalen (Ahlfvengren 1924); Hemmeslövs gård 1929 (C. Blom i GB och UPS). **Halmstad** *Halmstad* 1920 (J. R. Jungner i S). **Falkenberg** *Svartrå* vid Högvadsån. *Årstad* Fjällalunda vid Ätran (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Arctium tomentosum – ullig kardborre

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Arctium Bardana* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i SBT-BERG). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frukter av ullig kardborre i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Ullig kardborre är sannolikt en gammal, kulturgynnad art. I likhet med övriga kardborrar är den tvåårig. Den växer på näringsrik/kväverik mark, dels på finjord i alridåer vid vattendrag, märgelhålor och dammar på kustslätten, dels vid gårdar, på stationsområden, avfallstippar och annan ruderatmark.

Karta 370. 64 rutor (29 %). Vanlig på kustslätten i **Laholm** och **Halmstad**, ganska sällsynt eller sällsynt i övriga områden och med stora luckor. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i södra Halland upp till *Söndrum* men sällsynt i mellersta och norra Halland.

Arnica montana – slåttergubbe

Ett par vanliga provinsnamn är *midsommarblomma, Hansblomma* [S:t Hans afton = midsommarafton] och *hästfibbla*. Från *Harplinge* och mellersta Hallands skogsbygd är de ålderdomliga *gulhorsa* [hors = häst] resp *hörsafiler* [*filer* = fibblor] kända.

Först publicerad av Fabricius 1779 från området mellan Ö. Karup och Hasslöv. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Slåttergubbe (fig 137) är en gammal, betes-, slåtter- och brandgynnad växt som bildar små kolonier på torr till frisk, näringsfattig mark med lågvuxet fältskikt. Den utan jämförelse vanligaste biotopen är mer eller mindre stenig, ogödslad naturbetesmark. Den växer emellertid också på obetade ljunghedsfragment, i kraftledningsgator, i gles björkskog, på vägrenar och åkervägar samt i en del av de fåtaliga slåtterängar som fortfarande hävdas.

Slåttergubben, som minskar kraftigt i hela landskapet, är konkurrenssvag och tynar sakta bort när hävden upphör och gräsen, ljungen, mossorna och slyet tar över. Likaså har många växtplatser förstörts genom att naturbetesmarker planterats med gran eller omvandlats till gödslade kulturbeten.

Karta 371. 198 rutor (89 %). Vanlig i större delen av landskapet men med få förekomster per ruta. Lokalt saknas den i vissa kustnära områden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Arnoseris minima – klubbfibbla

Först uppgiven av Fischerström 1761 under namnet *Hyoseris minima* som ett sällsynt åkerogräs i södra Halland. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i LD).

Klubbfibbla är en kulturberoende och sannolikt gammal växt. Den ettåriga och mycket konkurrenssvaga arten växer på glesbevuxen, näringsfattig sandjord i övergivna åkrar, åkerkanter och på liknande störd mark.

Även om Fischerström uppfattade klubbfibblan som sällsynt i södra Halland tycks den åtminstone lokalt ha varit allmän (se nedan). Den har minskat under 1900-talet och är nu mycket sällsynt eller kanske utdöd. Minskningen kan troligen förklaras av ändrad markanvändning, t ex bebyggelse och plantering på kustnära sandjordar, samt det moderna jordbrukets trädesfria växtföljder och stora användning av gödsel och gifter.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i den södra delen.

Falkenberg *Eftra* Långaveka (5C 1a 24 36) övergiven sandig åker, varierar i antal men alltid fåtalig 1979–1990, eftersökt utan resultat 1994 (NGN). Lokalen är nu delvis planterad med vide *Salix* sp.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* allmän i åkrar (Osbeck 1788); insamlingar mellan 1845 (A. G. Longberg i S) och 1864 (G. Theorin i LD och UPS); Flintarp (4C 1f 21 40) sandig åkerkant 1974 (YJ herbarium) samt 1978, därefter ej sedd (YJ). *Laholm* (E. L. Ekman enligt Ahlfvengren 1924). *Ränneslöv* 1874 (D. Bergendal i LD och UPS); allmän (Bergendal 1879); Värestorp, "där den växer ymnigt", början av 1800-talet (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d). *Skummeslöv* Allarp (Ahlfvengren 1924). *Våxtorp* 1894 (K. L. Larsén i GB, LD, S och UPS); kyrkbyn, sandiga åkrar i södra delen 1958; Åstarp (4C 1g 02 12) åkerkant intill väg 1962 (båda YJ i GB). *Ysby* utan årtal (M. Dalsjö i LD). *Ö. Karup* 1856 (E. Fries i UPS). **Halmstad** *Eldsberga* 1872 (L. M. Neuman i GB). *Halmstad* 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878); Västra stranden, ett exemplar (Söderberg 1929). **Falkenberg** *Falkenberg* trädesåker 1873 (Y. Plossel i GB). *Vinberg* (Peterson 1952).

Artemisia absinthium – malört

Ett äldre lokalnamn från *Harplinge* är *brännvinspebar* [-peppar].

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Malört är en gammal medicinalväxt och brännvinskrydda. Som varande en oumbärlig ingrediens i "julabesken" har den i Halland hållits i kontinuerlig odling under lång tid. Den odlas fortfarande och ganska ofta ser man den förvildad i vägkanter, gårdsnära betesmarker, vid gödselstäder, på utkast- och avfallsplatser samt andra ruderatmarker. Arten är bofast i landskapet.

56 rutor (25 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. Frekvensen är högst i den södra delen. – Ahlfvengren (1924): flerstädes vid byar.

Artemisia biennis – smalmalört

Först uppgiven av Neuman 1880 från *Halmstad* ('På hafsstranden söder om Halmstad ungefär midt emellan Nissans och Fyllingeåns utlopp'). Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg från 1880 i LD, S och UPS. Även samlad i *Halmstad* vid Svinabäcken 1881 (O. Nilsson i UPS).

Smalmalört, som härstammar från sydöstra Europa, Asien och Nordamerika, var en tillfällig gäst i den halländska floran, kanske inkommen med barlast.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Artemisia campestris – fältmalört

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Fältmalört är en ursprunglig men kulturgynnad art som växer på torr, ljusöppen, sandig/grusig mark med gles växtlighet. Vanliga ståndorter är havsstrandhedar, mer eller mindre stabiliserade dynområden, hällmarker, åker- och vägrenar, åkervägar, grustag, järnvägs- och industriområden samt liknande ruderatmarker.

Karta 372. 113 rutor (51 %). Fältmalört saknas i större delen av **Kungsbacka** och är sällsynt i den norra delen av **Varberg**. I övrigt är arten vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): allmän på sandområden.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Fjärås* Bräckan (6B 5g 03 25) grustag, invandrad under 1980-talet, 1988 (JK). *Landa* (6B 2g 19 04) grusmark nära vägen 1981, 1988 (JK).

Artemisia gnaphalodes – präriemalört

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Falkenberg* som förvildad 1941 (E. Lindh i SBT, av insamlaren kallad *A. nitida*, ombestämd av L. E. Kers 1993).

Fig 137. Slåttergubbe *Arnica montana*. Jonstorp i Våxtorp. – Foto Yngve Johansson 1991.

En nordamerikansk art som bl a förekommit som tillfällig i Skåne, där den uppmärksammades första gången 1922.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Artemisia maritima ssp. **maritima** – strandmalört

Först uppgiven av Fries 1819 från havsstränder i norra Halland, t ex vid Varberg. I handskrift från 1780-talet [?] av Afzelius från *Träslöv* Näs.

Strandmalört är ursprunglig. Den bildar bestånd främst på havsstrandängar (fig 94) men ibland även i klipp- och klapperstensterräng. Växten, som inte betas av kreatur, har ökat under senare delen av 1900-talet. Vad detta beror på vet vi dock inte.

Karta 373. 31 rutor (14 %). Ganska vanlig längs kusten från Halmstad till gränsen i norr. Saknas på Laholmsbuktens sandstränder. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Artemisia stelleriana – sandmalört

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Falkenberg* på strand 1941 (E. Lindh i SBT).

Sandmalört härstammar från nordöstra Asien och östra Nordamerika. I Sverige uppmärksammades den första gången 1876 på stranden S om Helsingborg. Numera är den endast känd från Bohuslän och är i Sverige klassificerad som akut hotad (Aronsson m fl 1995).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Artemisia vulgaris – gråbo

Äldre provinsnamn är *buner*, *båner* eller *graubönor*. Enligt Vide (1966) betyder *buna* egentligen stjälk.

Först publicerad av Fischerström 1761 ('Linsädet är i nog allmänt bruk; men at Linåkrarna skötas illa, kan slutas af *Sonchus oleraceum*, *a[A]vena fatua*, *Artemisia vulgaris* m. fl. som utom de vanliga ogräs där finnas'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Gråbo är, med undantag av den på havsstränder ursprungliga strandgråbon var. *coarctata*, en gammal, kulturberoende växt. Den trivs på näringsrik och oftast störd mark – tångvallar,

373. Strandmalört *Artemisia maritima* ssp. *maritima*.

374. Höstaster *Aster novi-belgii*.

375. Strandaster *Aster tripolium*.

åker- och vägrenar, tomter, gårdsomgivningar, stations- och industriområden, jordhögar, avfallstippar och andra ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Strandgråbo var. *coarctata* är en havsstrandsform med smalflikiga, på båda sidor tätt gråludna blad och något aromatisk doft. Den är försummad under inventeringen och vi har inga aktuella uppgifter. Varieteten är samlad i *Varberg* 1891 (N. Svensson i S) och uppgiven av Wiger (1926) från hamnen i *Halmstad*.

Aster – astrar

I landskapet finns ett antal förvildade, varandra närstående och svårbestämda nordamerikanska astrar, som vi endast mycket preliminärt och ofullständigt kan redogöra för.

Aster novae-angliae – luktaster

Tidigare ej publicerad.

Luktaster är en prydnadsväxt som är funnen tillfälligt förvildad. I Sverige uppmärksammades den första gången 1922.

4 rutor (2 %). Sannolikt sällsynt.

Laholm *Laholm* Forslund (4C 2f 48 11) åstrand 1990 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbranna (4C 5e 11 47) igenväxande gräsmark intill åker 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 42 04) avfallstipp 1990 (PW). **Hylte** *Kinnared* Näs (5C 5g 24 10) trädgårdsutkast i granskog 1990 (MAn, EW).

Aster novi-belgii – höstaster

Först publicerad av Blom 1940 från *Älvsåker* på banvallen söder om Annebergs station enligt belägg från 1934 (F. Lundberg i GB).

Höstaster (fig 45) är en prydnadsväxt som lätt förvildas. Den är bofast i landskapet och bildar ofta stora, livskraftiga bestånd i anslutning till vägar och järnvägar, främst i närheten av bebyggelse. Den har ökat kraftigt under 1900-talet och spridningen fortsätter. Ökningen beror främst på att arten blivit en populär trädgårdsväxt.

I Sverige är höstaster känd som vildväxande sedan början av 1900-talet.

Karta 374. 46 rutor (21 %) men inte alltid rapporterad under inventeringen. Troligen ganska vanlig.

Äldre herbarieuppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1924 (J. Wiger i S); "Kärret" [sannolikt en avfallstipp vid ett kärr nära Slottsmöllan] 1926 (K. Anderberg i GB). **Kungsbacka** *Släp* Särö 1925 (G. Degelius i GB). *Älvsåker* S om Anneberg 1934 och 1940 (F. Lundberg i GB).

Aster × salignus – videaster

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *A. salicifolius* från *Breared* baserat på uppgift av T. Josefson. Äldsta belägg från *Ölmevalla* nära Åsa station 1914 (Ahlfvengren i S).

Videaster är troligen en hybrid mellan höstaster *A. novi-belgii* och smalaster *A. lanceolatus*. Övergångsformer mellan *A.* × *salignus* och *A. novi-belgii* är förmodligen ganska vanliga (Olsson 1993 a).

Videaster växer i stora bestånd och fullständigt naturaliserad i högörtvegetation i en klibbalridå vid västra Lagastranden i *Laholm*. Dessutom är den funnen förvildad i vägkanter och på ruderatmarker. Den är troligen under spridning.

6 rutor (3 %). Förmodligen sällsynt.

Laholm *Laholm* Ösarp (4C 3f 32 45) västra Lagastranden, högörtvegetation i klibbalridå 1990 (KG herbarium); S om Snapparp (4C 4f 12 04) vid stig mellan Lagan och E 6 1980-talet (PW). **Halmstad** *Breared* 900 m SSO om kyrkan (4C 8h 10 21) gräsmark vid väg 25 1985 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Mahult, omedelbart V om bron mellan sjöarna (4C 8h 47 40) gräsbevuxen sluttning 1992 (KG herbarium). *Halmstad* hamnområdet (4C 6d 46 44) ruderatmark 1990 (KG herbarium). *Snöstorp* Äspered (4C 8g 12 29) utkasthög vid skogsvägskant 1984 (PW). **Falkenberg** *Falkenberg* Doktorspromenaden vid Ätran (5B 2j 37 38) åstrand 1993 (NGN herbarium, bestämd av T. Elfström).

Äldre herbarieuppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan, ruderat 1926 (J. Wiger i S). **Kungsbacka** *Ölmevalla* se äldsta belägg.

Aster tripolium – strandaster

Först uppgiven av Fuiren 1662 under namnet *Tripolium*, vid havet. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Strandaster är ursprunglig. Den växer nära vattenlinjen på havsstrandängar, på tidvis översvämmade, slamtäckta sandstränder samt på små jord-, sand- och grusfläckar vid steniga och klippiga havsstränder. Arten är mycket beteskänslig.

Karta 375. 40 rutor (18 %). Vanlig längs kusten från Halmstadstrakten till gränsen i norr. – Ahlfvengren (1924): här och där på havsstranden (helst klippig).

Bellis perennis – tusensköna

Lokalnamnet *tusentitter* eller *tusentitta* är känt från mellersta Halland.

Först publicerad av Osbeck 1788 som allmän i trädgårdar. I handskrift 1789 av Osbeck från *Hasslöv* och *Ö. Karup*.

Tusensköna, som gynnas av bete och gräsklippning, växer främst på frisk till fuktig, näringsrik gräsmark där den ibland uppträder mycket rikligt. De vanligaste växtplatserna är gräsmattor, främst i parker och på kyrkogårdar, betesmarker och fleråriga vallar samt vägkanter.

Tusensköna är inte ursprunglig i Halland men har enligt primäruppgiften ovan funnits länge i trädgårdar, åtminstone i den södra delen. Den är fortfarande vanlig i odling men har också inkommit som förorening i gräsfrö, enligt Ahlfvengren (1924) i "sen tid", vilket bör betyda senare delen av 1800-talet.

Arten har under 1900-talet spritt sig till landskapets alla delar.

112 rutor (50 %). Ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Bidens cernua – nickskära

Namnet *prästalus* används om både nickskära och brunskära *B. tripartita*.

Först uppgiven av Montin 1766 från *Övraby* Sperlingsholm, i ett litet kärr. På samma lokal även f. *radiata*. Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frukter av nickskära i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Nickskära är ursprunglig men kulturgynnad. Den ettåriga, konkurrenssvaga arten bildar vanligen täta bestånd på blöt, näringsrik mark – strandkärr, både vid hav och inlandsvatten, mer eller mindre uttorkade gölar, kärrpölar, märgelhålor och smådammar samt fuktsänkor och diken i betesmarker.

Karta 376. 63 rutor (28 %). Sällsynt i **Kungsbacka**. I övrigt vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och utan förekomster i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Fjärås* Asserlund (6B 3f 44 40) märgelgravar 1988 (JK). *Lindome* Fageredssjön (6B 8f 04 06) rikkärr 1984 (JK). *Onsala* Sönnerbergen (6B 3d 15 32) rikkärr 1990 (JJ); Vickan (6B 4e 31 29) rikkärr 1990 (JJ). *Tölö* Våxlövsbergs Svartemosse (6B 6f 20 30) rikkärr 1985 (JK).

Formen *radiata*, som har gula, könlösa strålblommor, är funnen på några platser: **Laholm** *Laholm* Årnabergasjön i SV (4C 4g 22 28) sjöstrand 1980-talet (YJ, VL). *Veinge* Vessingesjön i V (4C 4g 04 41) sjöstrand 1980-talet (YJ, LEM). **Halmstad** *Söndrum* 350 m S om kyrkan (4C 7d 09 03) vid göl i naturbetesmark 1980 och senare (KG). **Falkenberg** *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 15 19) dike nära havsstranden 1980-talet (NGN). *Vessige* Flädje (5C 4b 27 17) kärr 1980 (SU). *Vinberg* Hackarp (5C 2a 46 28) mellan vägen och Vinån 1980 (SU).

376. Nickskära *Bidens cernua.*

377. Krustistel *Carduus crispus.*

378. Spåtistel *Carlina vulgaris* ssp. *vulgaris.*

Bidens pilosa – nålskära

Publicerad av Blom 1961 från *Halmstad* Gustavsfält, på bomullsavfall 1955. Belägg i GB.

En tillfällig förekomst av en i tropiska Amerika hemmahörande växt. I Sverige uppmärksammades den första gången 1924.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

[**Bidens radiata** – grönskära]

Uppgiven av Rosén 1749 från *Övraby* Sperlingsholm. Belägg saknas. Sannolikt är det fråga om en förväxling med f. *radiata* av *B. cernua* (se denna art).

Bidens tripartita – brunskära

I likhet med *B. cernua* ibland kallad *prästalus*. Varianterna *knektalus* och *säckalus* är kända från norra Halland.

Först publicerad av Montin 1766 från ett kärr mellan Halmstad och Sperlingsholm. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S). Vid arkeologiska undersökningar 1965–1978 i Halmstads innerstad påträffades frukter av brunskära i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Brunskära är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den är ettårig och växer i liknande miljöer som nickskäran *B. cernua*, men också som ogräs i måttligt fuktiga åker- och vallkanter samt på fuktiga stigar, åkervägar och diverse ruderatmarker.

193 rutor (87 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Calendula officinalis – ringblomma

Först publicerad av Ahlfvengren 1924 som tillfälligt förvildad och snabbt försvinnande. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Om denna uppgift verkligen gäller *C. officinalis* är detta den äldsta observationen av arten i Sverige. Det framgår dock inte om växten var odlad eller förvildad. Äldsta belägg från *Våxtorp* 1894 (K. L. Larsén i UPS).

Ringblomma är en ettårig prydnadsväxt som förvildas högst tillfälligt på avfallstippar, utkasthögar och vägkanter. Den härstammar från södra och mellersta Europa. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1800-talet.

16 rutor (7 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Carduus acanthoides – piggtistel

Först uppgiven av Fries 1819 från *Varberg*. Belägg från *Halmstad* 1885 (O. v. Friesen i UPS).

Piggtistel är inte sedd i landskapet under 1900-talet och de fåtaliga, äldre noteringarna gäller säkert tillfälliga fynd. Theorins (1865) uppgift att arten skulle förekomma på flera ställen i *Hasslöv* och *Ö. Karup* är inte trovärdig.

Piggtistel är en sydlig, kalkgynnad, tvåårig art som växer på öppen, kulturpåverkad mark.

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carduus crispus – krustistel

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Krustistel är en gammal, kulturberoende växt. Den tvååriga arten är konkurrenssvag och dyker upp på näringsrik, nyligen störd mark för att sedan vanligen försvinna igen efter några år. Vid Varbergs fästning finns dock exempel på en varaktig och riklig förekomst. Typiska växtplatser är vägdiken, järnvägs-, fabriks- och hamnområden, avfallstippar och annan ruderatmark samt utfyllnadsmark och nyanlagda gräsmattor.

Karta 377. 85 rutor (38 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes (antagl.).

Carduus nutans – nicktistel

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* östra Nissastranden på barlast 1880–1883. Belägg från 1880 i LD.

Nicktistel, som inte rapporterats från Halland sedan 1925, är en kulturgynnad art som i landskapet endast uppträtt tillfälligt på åker- och ruderatmark.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; 1888 (O. v. Friesen i UPS); hamnområdet 1925 (Wiger 1926). **Falkenberg** *Falkenberg* 1906 (S. Svenson i LD); valskvarnen 1909 (J. M. Rhodin enligt Ahlfvengren 1924). *Stafsinge* Olofsbo, i klöveråker 1916 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Carduus personata – bergtistel

Publicerad av Svenson 1928 under namnet *C. defloratus* från *Varberg* bangården 1914 baserat på uppgift av D. Hylmö. Eventuellt belägg okänt.

En tillfällig förekomst av en växt som härstammar från södra och mellersta Europas bergstrakter. I Sverige observerades den första gången 1890.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carduus tenuiflorus – smaltistel

Uppgiven av Neuman & Ahlfvengren 1901 från *Halmstad* på barlast. Eventuellt belägg okänt.

En tillfällig förekomst av en art som härstammar från västra Europa och Medelhavsområdet. I Sverige observerades den första gången 1832.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carduus thoermeri – olymptistel

C. leiophyllus

Publicerad av Wiger 1950 från *Halmstad* hamnområdet 1925. Belägg från 1925 i S. Även samlad i *Ölmevalla* Åsa, Suprema textiltryck, ruderatmark 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Ett par tillfälliga gästspel av en växt som är hemmahörande i sydöstra Europa. Det första svenska fyndet gjordes 1882. Enligt Blom (1931) kan de tidiga, svenska förekomsterna förmodligen sättas i samband med spannmålsimport från Svartahavsländerna medan de senare troligen inkommit med sydfruktsemballage.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carlina vulgaris ssp. vulgaris – spåtistel

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Knäred* Evabygget 1700-talet (L. Montin i S).

Spåtistel i vid mening omfattar tre underarter, spåtistel ssp. *vulgaris*, mellanspåtistel ssp. *intermedia* och långbladig spåtistel ssp. *longifolia*. Endast ssp. *vulgaris* är känd från Halland.

Spåtistel är en kulturgynnad växt som kanske är ursprunglig. Den sannolikt kalkgynnade underarten växer på ljusöppen, torr till frisk mark med lågvuxen och ofta även gles växtlighet – strandvallar, betade strandhedar, klipp- och hällmarksterräng, torrbackar och steniga naturbetesmarker samt någon gång i anslutning till grustag och vägkanter.

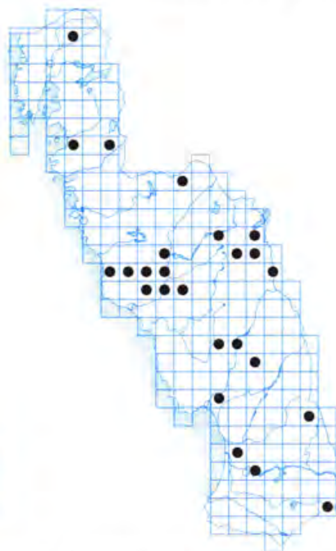
Spåtisteln har minskat i landskapet under 1900-talets senare del, främst på grund av igenväxning genom minskat eller upphört bete.

Karta 378. 24 rutor (11 %). Ganska sällsynt i den västra delen från Falkenberg och norrut, mycket sällsynt i den södra delen. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Laholm *Knäred* Västra Kåphult, 150 m V om sydligaste gården (4C 2j 25 14) naturbetesmark 1992 (K. Hernborg). **Halmstad** *Söndrum* Långenäsudden (4C 6c 36 46) igenväxande strandhed, 1 ex 1986 (PW, bekräftad av KG). Känd sedan 1929. **Falkenberg** *Askome* Ätrafors (5C 5b 24 45) vägkant 1983 (SU). *Eftra* St. Stensjö (5C 0b 06 02) naturbetesmark 1980-talet (URP). *Ljungby* Kärret (5B 4j 40 35) naturbetesmark 1982 (SU). *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 16 15) torräng 1980-talet (NGN); Skrea (5C 2a 05 21) naturbetesmark 1980 (SU). **Varberg** *Grimeton* Grimslätt (5B 7j 26 27) utanför golfbanan, tillfällig 1980-talet (IL). *Stamnared* N om gården Grimsgärde (5B 9i 16 28) i gräsmark vid åkerväg 1995 (IL). *Träslöv* Lunnaberg (5B 7h 17 44) i grusig vägskärning 1990 och senare (IL); O om Västergården (5B 8h 04 46) betesmark 1992 (IL). *Tvååker* Apelhult (5B 5i 30 49 och 5j 30 00) naturbetesmark 1989 (IL). *Veddige* 200 m SV om Lunna (6B 1i 18 41) 1980-talet (LS). *Värö* Vendelsö, nordvästsidan (6B 1f 42 23) bland ljung *Calluna vulgaris*, 2 ex 1992 (IL). **Kungsbacka** *Hanhals* Torkelstorp (6B 4f 42 23) strandäng 1983 (JK), 1990 (LSa, GT, IB). *Onsala* Råö (6B 3d

379. Blåklint *Centaurea cyanus*.

380. Rödklint *Centaurea jacea*.

381. Bergklint *Centaurea montana*.

47 24) betad torräng 1980-talet (JJ); Hållsundsuddde (6B 3e 07 09) betad torräng med skalgrus, sparsamt 1981 (BS); Hallen (6B 4d 21 33) betad torräng med skalgrus 1990 (JJ); Gullekulla (6B 4e 33 15) betesmark 1990 (JJ). *Släp* Åsås, Kyrkobyn (6B 6e 20 12) stenig torrbacke 1979 (UU); Danevarden (6B 6d 03 26) torrbacke 1987 (UU). *Tölö* Bräckaberget (6B 6f 28 02) naturbetesmark 1984 (JK). *Vallda* N om Hopphalsviken (6B 4d 43 12) torräng, rikligt 1990 (BH). *Ölmevalla* Ölmanäs naturreservat (6B 2f 30 07) stenig gräsmark 1982 (JK).

Carthamus tinctorius – safflor

Först uppgiven av Ohlander 1969 från *Frillesås* järnvägsstationen 1951 enligt belägg av F. Lundberg i GB. Omnämnd av Osbeck 1759 i ett brev till C. G. Tessin, som ett av flera exempel på arter som ingick i prästgårdsträdgården i Hasslöv (Ejwertz 1960).

Safflor har högst tillfälligt uppträtt några gånger i landskapet.

Arten är en mycket gammal färgväxt som i årtusenden odlats i varmtempererade och subtropiska länder. Frön ingår i nutida vildfågelfröblandningar (Lemel 1982).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Ö. Karup* 200 m S om kyrkan (4C 1e 35 35) i blomrabatt nära fågelmatningsplats 1982 (KG). **Kungsbacka** *Fjärås* Må (6B 5g 12 15) i trädgård vid fågelmatningsplats 1994 (JK).

Äldre uppgifter. **Hylte** *Torup* Kvarnforsen 1976 (B. och B. Nettelbladt i UPS). **Kungsbacka** *Frillesås* se primäruppgifter.

Centaurea bruguieriana – benklint

Publicerad av Arwidsson 1929 från *Halmstad* 1906 enligt belägg av K. B. Nordström i S. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Centaurea cyanus – blåklint

Först uppgiven av Osbeck 1788 utan lokaluppgift men med angivande av lokalnamnet *blå liljor*. Vid utgrävningar i Halmstads innerstad 1965–1978 påträffades ett par frukter i lager som daterats till 1400/1500-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Blåklint är ett gammalt, ettårigt åkerogräs i höstsådda grödor på framför allt lätta jordar. Numera ser man den främst i åkerkanter samt i anslutning till vägar, järnvägar och på nyplanerade områden med påförd jord. Den odlas också som prydnadsväxt och tillfälligt förvildade kulturformer är ganska vanliga på avfallstippar, utkastplatser och ibland även i trädgårdsnära åkerkanter.

Blåklint är känslig för kemiska ogräsmedel och har minskat kraftigt under senare hälften av 1900-talet. Fortfarande finns emellertid en livsduglig föreserv i många jordar och då och då blommar blåklinten som i forna dagar, så t ex i ett rapsfält i Gullbranna söder om Halmstad 1988 och på en övergiven åker i Varberg 1990. Föreserven är dock inte evig och vill vi ha kvar

blåklinten i den halländska floran måste den få hjälp genom att vi skapar besprutningsfria områden.

Karta 379. 89 rutor (40 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Centaurea × decipiens – banklint

C. jacea × nigra

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Falkenberg* Herting 1911 (S. Svenson i S) och i *Ölmevalla* V om kyrkan vid banvaktsstugan, banvall 1955 (Ö. Nilsson i LD).

Banklint är en fertil hybrid som uppträtt tillfälligt några gånger i Halland. Troligen har den ej uppkommit på lokalerna. Hybriden är känd från Sverige sedan 1884.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Årstad* Heberg (5C 2b 01 17) banvallen S om f d station 1993 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Centaurea diffusa – spretklint

Publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Västra gärdet 1906. Belägg från 1906 i S.

En tillfällig förekomst av en klint från sydöstra Europa och västra Asien. Den observerades i Sverige första gången 1897.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Centaurea jacea – rödklint

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Rödklint är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den ljusälskande arten växer på ganska näringsrik mark, oftast torrt, men någon gång också fuktigt – strandängar, betesmarker, igenväxande odlingsmark, järnvägsområden, åker- och vägrenar samt övergivna grustag.

Karta 380. 143 rutor (64 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden utom i dess mellersta del, där den liksom i skogsbygden är ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Centaurea melitensis – maltaklint

Uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *C. calcitrapa* från *Halmstad* Slottsmöllan 1909. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Bestämningen ändrad och rätt namn infört hos Ahlfvengren (1924). Belägg från 1909 i S.

En tillfällig förekomst av en art med hemort i Medelhavsområdet samt på Madeira och Kanarieöarna. Det första svenska fyndet gjordes 1894.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Centaurea montana – bergklint

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Bergklint är en prydnadsväxt som lätt sprids i och strax utanför tomtgränser genom att bilda rikligt med utlöpare. Dessutom sprids den från utkast. Hur länge den odlats i landskapet är ovisst. Arten är bofast och man finner den ganska ofta, ibland i ganska stora bestånd, i tomtgränser, vägkanter, bryn och på igenväxande kulturmark nära bebyggelse eller kvarstående på ödetomter.

Bergklint härstammar från södra och mellersta Europa och är i Sverige känd som mer eller mindre förvildad sedan 1880-talet (Malmgren 1982).

Karta 381. 25 rutor (11 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Centaurea nigra – svartklint

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Halmstad* 1898 (A. Wigforss i LD).

Svartklint, som härstammar från södra och västra Europa, inkom till Sverige med barlast och gräsfrö under slutet av 1800-talet. Två tillfälliga förekomster i Halland. Halmstadsfyndet gjordes sannolikt på barlast.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Gällared* Berg (5C 6d 26 29) förvildad i fägata, sedan gammalt odlad i närliggande trädgård (AS, MJ herbarium 1994, bekräftad av T. Karlsson).

Centaurea phrygia – ängsklint

Publicerad av Blom 1961 från *Fjärås* Må 1959 enligt belägg av O. Johansson i GB, bestämt av C. Blom 1960.

Ängsklint är en europeisk art som är känd från Sverige sedan 1909.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Centaurea scabiosa – väddklint

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

382. Väddklint *Centaurea scabiosa.*

383. Gullkrage *Chrysanthemum segetum.*

384. Parksallat *Cicerbita macrophylla.*

Väddklint är en gammal, kulturberoende art. Den växer på torr, ljusöppen, sandig/grusig mark – kustnära gräshedar, naturbetesmarker, väg- och åkerrenar samt banvallsslänter.

Karta 382. 58 rutor (26 %). Ganska vanlig på kustslätten samt i övergångsbygden från Varberg och norrut, saknas nästan helt i övriga områden. I **Kungsbacka** är den med ett undantag koncentrerad till Onsalahalvöns kalkområden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän på slättbygden, eljest sällsynt.

Centaurea solstitialis – stjärnklint

Uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* Västra gärdet 1906. Samlad i *Ölmevalla* Suprema textiltryck, ruderatmark 1960 och 200 m NO om Åsa gård 1962 (båda Ö. Nilsson i LD).

Stjärnklint har uppträtt tillfälligt i Halland några gånger under 1900-talet. Arten, som härstammar från södra Europa samt västra och mellersta Asien, har sannolikt inkommit med frövaror. I Sverige samlades den första gången 1859.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Chrysanthemum coronarium – kranskrage

Tidigare ej publicerad. Insamlad i *Falkenberg* på en avstjälpningsplats 1910 (F. Lundberg i S).

Kranskrage är en prydnadsväxt från Medelhavsområdet som någon gång förvildas på utkastplatser och avfallstippar.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Tjärby* 500 m VSV om kyrkan, utkastplats 1980-talet (PW).

Chrysanthemum segetum – gullkrage

Gamla provinsnamn är *Hålabäcker* eller *Hulabäcker, Holgers-ört, skummeslövsört* och *gula örter.* Angående betydelsen av dessa lokalnamn se kapitlet om Hallandsflorans utforskning, s 44 f. I *Okome, Köinge* och *Ullared* har man också använt namnet *etterört,* dvs växten är ettrig i betydelsen svår att bli av med.

Först publicerad av Linné 1755, indirekt genom att han uppger det gamla lokalnamnet *hålabäcker.* Vidare får vi veta att växten inkommit med säd från Jylland i slutet av 1600-talet samt att den är ett vanligt åkerogräs i Halland. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S). Den äldsta litteraturuppgiften om gullkrage i Sverige är från Skåne 1737 (Hylander 1971).

Gullkrage är fortfarande, efter 300 år, ett vanligt åkerogräs i de flesta grödor och på varierande jordar (fig 138). Den förekommer också, fast mera sparsamt, i trädgårdsland och nysådda gräsmattor, på jordhögar, utfyllnadsområden och ruderatmarker. Växten är konkurrenssvag och försvinner när växttäcket sluter sig. De senaste årtiondenas kemiska ogräsbekämpning har inte nämnvärt påverkat artens frekvens.

Fig 138. Gullkrage *Chrysanthemum segetum* är fortfarande traktvis ett besvärligt ogräs i Halland. Hällarp i Ljungby. – Foto Nils-Gustaf Nilsson 1995.

Karta 383. 163 rutor (73 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden, sällsynt och tillfällig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän på slättbygden, i synnerhet i norra Halland, sällsynt i skogsbygden.

Cicerbita macrophylla – parksallat

Lactuca macrophylla

Först uppgiven av Elfström 1971 från *Ölmevalla* Åsa. Belägg från 1961 (Ö. Nilsson i LD). Äldsta belägg från *Lindome* Dvärred 1952 (F. Lundberg i GB).

Parksallat odlas som prydnadsväxt. Främst genom utkast hamnar den utanför trädgårdar och sprider sig sedan med utlöpare i tomtgränser, vägkanter, bryn och på diverse slänter. Arten, som är bofast i landskapet, härstammar från Östeuropa. I Sverige uppmärksammades den första gången 1921.

Karta 384. 13 rutor (6 %). Sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Björkered, tomtgräns 1988 (B. Christiansson, YJ herbarium). **Halmstad** *Breared* Vargaslätten (4C 8h 09 20) tall/lövsluttning utanför trädgård, stort bestånd, förvildad från utkast, 1993 (KG herbarium). **Falkenberg** *Alfshög* Påvadalen (5C 3b 44 14) utkast i kanten av bäckravin 1979 och senare (NGN); Dalsgård (5C 4b 04 17) vägkant 1980-talet (SU). *Falkenberg* Falkenberg (5B 2j 38 38) slänt mot Ätran 1980-talet (NGN). *Krogsered* Junkagård (5C 6e 21 38) vägkant 1980-talet (AS, bekräftad av NGN). *Ljungby* Trustorps kvarn (5C 5b 14 09) vägkant, spridd från trädgård 1983 (SU). **Varberg** *Ås* N om Åsklosters f d station, intill järnvägen 1991 (CFL); Åsbro (6B 0h 08 40) vägdike 1980-talet (IL). **Kungsbacka** *Hanhals* O om Hanhalsholme (6B 5f 04 10) slänt utanför tomt, förvildad 1991 (KG). *Lindome* Knipered (6B 8g 22 05) vägkant, rikligt 1988 (N. Niordson, UU); Högen (6B 8g 36 17) vägkant, rikligt, spridd från ödetorp 1988 (JK); Älgårdsbacka (6B 8h 23 04) vägdike och lövblandskog, rikligt, förvildad 1991 (KG m fl). *Ölmevalla* Åsa, 100 m S om järnvägsstationen (6B 2f 45 35) vägkant och tomtmark 1984 (JK). Känd sedan 1961 (se primäruppgifter).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Cichorium endivia ssp. **endivia** – endivia

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Snöstorp* Nydala, inkommen med vete från Egypten baserat på uppgift av A. Lyttkens. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

385. Cikoria *Cichorium intybus*.

386. Jordtistel *Cirsium acaule*.

387. Borsttistel *Cirsium helenioides*.

Endivia är en i Sverige sällan odlad köksväxt.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan, ruderatplats 1926 (K. Anderberg i GB och S) samt 1927 (T. Nordström i S). *Snöstorp* se primäruppgift.

Cichorium endivia ssp. **pumilum** – klubbcikoria

Uppgiven av Blom 1936 från *Falkenberg* valskvarnen under namnet *C. pumilum*. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg från 1936 i GB.

Växten härstammar från Sydeuropa.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Cichorium intybus – cikoria

Först uppgiven av Fries 1819 från *Halmstad* ('Utanför apotekarens trädgård i Halmstad har jag funnit den en enda gång').

Cikoria är en starkt kulturgynnad art som växer sparsamt i vägkanter och nyanlagda gräsmattor, på grönytor och avfallstippar. Den fleråriga växten är bofast i landskapet men försvinner oftast från de enskilda växtplatserna efter några år.

Cikoria odlades förr, bl a som kaffesurrogat, men enligt Neuman (1884) började arten sin invandring till Halland under senare delen av 1800-talet. Av äldre ståndortsuppgifter att döma bör den ha inkommit med frövaror och någon gång också med barlast.

Karta 385. 18 rutor (8 %). Ganska sällsynt på kustslätten. – Enligt Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Laholm* Snapparp (4C 4f 19 05) vägdike 1986 (PW). *Skummeslöv* vid kyrkan (4C 2e 18 44) 1985 (SEJ); 800 m SSO om kyrkan (4C 2e 11 39) avfallstipp 1990 (PW). *Tjärby* 300 m O om kyrkan (4C 4g 24 06) grustag/skjutbana 1980-talet (YJ, LEM). **Halmstad** *Halmstad* hamnutfyllnaden (4C 6d 41 40) grusig ruderatmark 1989 (PW). *Harplinge* Gullbrandstorp (4C 8c 08 17) vägkant 1981 (BT). *Kvibille* Bokelund (5C 0d 14 16) avfallstipp i f d grustag 1986 (PW). *Snöstorp* 1,3 km NO om kyrkan (4C 7e 22 37) vägkant 1984 (KG). *Söndrum* 700 m ONO om kyrkan (4C 7d 15 09) gräsmark 1979 (KG), känd sedan 1974 men utgången under början av 1980-talet (KG); 500 m SSO om kyrkan (4C 7d 08 04) gatkant 1992 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Klockaregatan (5B 2j 39 34) vägkant, troligen spridd från närliggande koloniträdgård 1983 (NGN); Rönnhagen (5C 2a 29 05) vid cykelstig 1980-talet (SU). *Morup* Sotared (5B 4j 44 05) vid järnvägsövergång 1982 (SU). *Okome* Boarp (5C 6c 37 01) insådd i vägslänt 1980-talet (RA). *Stafsinge* Skogstorp (5B 2i 47 48) jordvall vid f d E 6 1981 (SU). *Svartrå* Ängarna (5C 6b 47 43) vall, inkommen med vallfrö 1980-talet (RS). **Varberg** *Träslöv* längs Trädlyckevägen och Österleden, t ex vid 5B 7h 18 22 på nyanlagda gräsytor 1992 (IL). *Tvååker* kyrkbyn (5B 5i 40 36) gräsmark vid gata 1994 (KG). *Varberg* vid Kattegattsvägen, tillfällig 1992 (IL). *Värö* Batteriet (6B 1g 02 40) införd från Gotland, sprider sig något, 1986 (LS). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Åsa (6B 2f 42 33) intill husvägg vid motell 1988 (TE i GB).

Cirsium acaule – jordtistel

Ett äldre lokalnamn från *Stamnared* är *ormatistel* (Vide 1966).

Först uppgiven av Linné 1755 under namnet *Carduus acaulos* från *Laholm*. Äldsta belägg från *Skummeslöv* vid väg mellan Skottorp och Menlösa 1700-talet (L. Montin i S).

Jordtistel är kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. Den växer sparsamt på torr till frisk, näringsrik mark med kortvuxen grässvål – naturbetesmarker, strandhedar och ibland även vägkanter.

Arten har minskat, vilket främst beror på upphörande bete och därav följande igenväxning. Även bebyggelse och vägarbeten har utplånat lokaler.

Karta 386. 9 rutor (4 %). Sällsynt i landskapets södra hälft, saknas i den norra. – Enligt Ahlfvengren (1924): här och där.

Laholm *Hasslöv* 800 m ONO om kyrkan (4C 1f 33 31) naturbetesmark 1980-talet (YJ). *Ränneslöv* 450 m S om kyrkan, naturbetesmark 1980-talet (KG). Känd sedan 1924. *Tjärby* NV om Daggarp (4C 4f 35 39) naturbetesmark 1983 (PW, bekräftad av KG). *Ö. Karup* S om Hulrugered (4C 0e 31 14) naturbetesmark på en höjd 1989 (J. Andersson); Mäshult (4C 1e 31 04) naturbetesmark 1980-talet (LJ). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa, 350 m nedströms kvarnen (4C 5f 02 09) naturbetesmark på åns södra sida, sparsamt 1983 (KG). Känd sedan 1966, eventuellt sedan 1900-talets början. *Harplinge* Heden (4C 9b 02 10) på maskinklippt "gräsväg" över igenväxande kusthed, några få ex 1990 (KG). **Falkenberg** *Ljungby* Glassbacka (5C 4b 15 03) naturbetesmark 1980-talet (SK). Känd från området sedan 1924. *Vessige* Rönnebacken (5C 3b 19 46) naturbetesmark i ravin sedan 1979 (NGN).

Cirsium acaule × oleraceum – jordtistel × kåltistel

Publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* vid vägen nära Hunnestorp samt, baserat på uppgift av H. Nordenström, även nedom Åsen och öster om kyrkan. Belägg från "vägen uppåt Åsen ett stycke från kyrkan" 1916 (Ahlfvengren i S).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Cirsium arvense – åkertistel

Lokalnamnet *gråtistel* är känt från bl a *Fagered, Källsjö* och *Ullared*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Halmstad* 1700-talet (L. Montin i S).

Åkertistel, som är mycket kulturgynnad, är troligen ursprunglig på tånggödslade havsstränder. Framför allt växer den emellertid rikligt på många olika slag av näringsrik, mer eller mindre störd mark – åkrar, trädor, omställningsarealer, trädgårdsland, vildvuxna gräsmarker, jordhögar, åker- och vägrenar, stations- och industriområden, avfallstippar och annan ruderatmark.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Cirsium helenioides – borsttistel

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Carduus heterophyllus* ('Uti sidländta ängar vid Ottersiö, Vapnö och Stjernarps Sätesgårdar'). Belägg från Stjernarp och Vapnö 1700-talet (L. Montin i S).

Borsttistel är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den bildar ibland vidsträckta bestånd på fuktig, näringsrik mark, t ex i alkärr, högörtängar, naturbetesmarker, bäck- och ådalar samt i anslutning till källor och källflöden. Den vackra tisteln pryder ganska ofta även väg- och banvallsdiken, åkerrenar samt åkervägs- och märgelhålekanter.

Borsttisteln är betestålig men ökar kraftigt när slåtter och bete upphör, för att sedan sakta trängas tillbaka efter hand som träd och buskar vandrar in. Numera ser man den allt oftare längs mindre vägar, vilket kanske är ett resultat av att vägrenar och diken inte längre hävdas lika effektivt som förr.

Karta 387. 91 rutor (41 %). Ganska vanlig i södra och mellersta Halland upp till Ätran/Högvadsån, norr därom ganska sällsynt i skogsbygden. Utbredningsområdet tycks ha varit konstant under lång tid. – Ahlfvengren (1924): här och där i södra och mellersta delen, sällsynt i den norra.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Fjärås* Ubbhult (6B 7i 17 03) på flera platser i åkerkanter och fuktängar 1987 och senare (BH, ÅR, bekräftad av JK), känd sedan 1965 (se nedan); Fagared (6B 5h 35 15) ekskog med fuktängspartier utmed en bäck 1985 (LA); Lerbäck (6B 5h 40 32) 1985 (LA). *Frillesås* S om Glamsjön (6B 2i 24 02) fuktigt vägdike 1991 (KG). *Förlanda* Rya (6B 4i 09 32) åbrink 1987 (JK). *Lindome* Inseros (6B 8h 24 29) sjöstrand/vägkant 1982 (JK).

Äldre uppgifter från **Kungsbacka**. *Fjärås* Tjolöholms äng utan årtal (S. Holmdahl i GB); 500 m V om Rörsjö gård 1960 (M. Ohlander i GB); S om Ålgårda vid landsvägen, 1 ex (Ohlander 1965 a); Ubbhult mot sockengränsen (Ohlander 1965 a). Ännu på 1990-talet (se ovan). *Frillesås* Mossarna vid bäckutloppet (Ohlander 1969). *Förlanda* L:a Åminnared (Hård av Segerstad enligt Ahlfvengren 1924); vid ån S om Hean 1966 (M. Ohlander i GB). *Lindome* vägbron vid Fågelsten 1962 (M. Ohlander i GB); vägen V om Stretered mot Hassungared 1958 (M. Ohlander i GB). *Älvsåker* vid Fjälebo skola 1961 (M. Ohlander i GB).

Cirsium oleraceum – kåltistel

Först uppgiven av Fischerström 1761 under namnet *Cnicus* som varande en bland "de raraste" växterna i södra Halland. Äldsta belägg från *Eldsberga* Fladje, nära vägen och från *Halmstad* östra hamnen 1700-talet (båda L. Montin i S).

Kåltistel är bofast inom ett begränsat område med kalkhaltiga jordar på Hallandsåsens nordsluttning och angränsande slättbygd. Här växer den, ofta rikligt, på översilad mark i ädellövgläntor, i alkärr, öppna rikkärr, högörtängar och bäckdalar samt i väg-, åker- och banvallsdiken. Dessutom har ett par tillfälliga förekomster påträffats utanför det centrala området, den nordligaste i Oskarström.

Kåltistel är en s k ohävdsart, dvs den ökar mycket kraftigt när slåtter och bete upphör. Ett utmärkt studieobjekt finns strax söder om Dömestorp vid foten av Hallandsåsen.

8 rutor (4 %). Ganska vanlig på Hallandsåsens nordsluttning från Båstad till Vindrarp samt i den närmast angränsande slättbygden med Stensån som ungefärlig nordgräns. I övrigt sällsynt och tillfällig.

Aktuella utpostlokaler. **Laholm** *Laholm* Snapparp (4C 4f 22 01) Lagastranden 1980-talet (PW). **Halmstad** *Oskarström* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstipp 1985 (BT, KG herbarium).

Äldre utpostlokaler. **Laholm** *Hishult* mellan Bjärnared och Brännestaden i vägren, 1 ex 1938 (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* och *Halmstad* se äldsta belägg; 1892 (E. Nordström i GB, LD, S och UPS); Slottsmöllan 1926 (J. Wiger i GB). *Söndrum* strandäng vid Långenäsviken, några ex (S. Svenson enligt Wiger 1931).

Cirsium oleraceum × palustre – kåltistel × kärrtistel

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Hasslöv* vid kyrkan samt, baserat på uppgift av K. Johnsson, från *Ö. Karup* prästgården. Belägg från *Ö. Karup* O om kyrkan vid Våxtorpsvägen nedom Underås [ett torp] 1908 (H. Nordenström i S).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Cirsium palustre – kärrtistel

Ett äldre provinsnamn från Harplingetrakten är *hästatistel*.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Carduus palustris* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kärrtistel är ursprunglig men kulturgynnad. Vanliga växtplatser är alkärr och lövsumpskogar, ganska näringsrika, öppna kärr, stränder och betade eller obetade fuktängar, igenväxande sidvallsängar, övergivna mossodlingar, försumpad åkermark och diken.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Cirsium vulgare – vägtistel

Äldre provinsnamn från *Harplinge* m fl socknar är *grautistel* [grå-] och *Steningebo*, *Harplingebo* etc beroende på hemort. Från *Värö* är namnet *bakkatistel* känt.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Carduus lanceolatus* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Vid arkeologiska undersökningar 1982 av vallgraven i Halmstad i kvarteret Karl XI påträffades frukter av vägtistel i lager som daterats till 1600/1700-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Vägtistel är möjligen ursprunglig på klippiga/grusiga havsstränder och strandängar. Främst är den emellertid en kulturmarksart som växer på torr till frisk mark i natur- och kulturbetesmarker, på åker- och vägrenar, vid gårdar, i grustag, på stations- och industriområden samt avfallstippar.

214 rutor (96 %). Mycket vanlig men med färre förekomster per ruta i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Conyza canadensis – kanadabinka

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* ('Halmstad på barlast sedan år 1880, såväl på östra som vestra sidan av ån'). Äldsta belägg från *Halmstad* lastageplats 1894 (R. Tillman i LD och G. Tillman i S).

Kanadabinka (fig 67) är en ettårig, konkurrenssvag och ljusälskande art som växer på torr, sandig/grusig och vegetationsfattig mark – stations-, hamn- och industriområden, rabatter och trädgårdsland, sandiga trädesåkrar, gat- och vägkanter, grustag, jordhögar och avfallstippar. Den har också börjat dyka upp i naturlig vegetation, t ex i stabiliserade dyner vid Genevadsåns mynning.

Arten härstammar från Nordamerika och är känd från barlastplatser i Sverige sedan 1800-talets början. I Halland verkar spridningen till en början ha gått ganska långsamt och först mot mitten av 1900-talet ökar antalet insamlingar.

Fig 139. Klofibbla *Crepis tectorum*. Spontan form på hällmark. St. Stensjö i Eftra. – Foto Nils-Gustaf Nilsson 1985.

Spridningen har i hög grad skett via järnvägar och vägar – 1906 samlades växten i Falkenberg, 1935 i Åsa, 1940 i Varberg, 1950 i Fjärås och Hishult, 1952 i Vallberga och 1958 i Skottorp, de tre sistnämnda söder om Halmstad.

Karta 388. 84 rutor (38 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i den södra och mellersta övergångsbygden, sällsynt i den norra övergångsbygden och i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Coreopsis tinctoria – tigeröga

Tidigare ej publicerad.

Tigeröga är en vanlig, ettårig prydnadsväxt som kan förvildas tillfälligt. Den härstammar från Nordamerika och är i Sverige känd som trädgårdsflykting sedan 1933.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Trönninge* N om Östergården, avfallstipp 1980-talet (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Cosmos bipinnatus – rosenskära

Först uppgiven av Blom 1936 från *Halmstad* och *Varberg* hamnområdet. Äldsta belägg från *Varberg* hamnen 1955 (C. Blom i GB).

Rosenskära är en vanlig, ettårig prydnadsväxt som tillfälligt förvildas i närheten av trädgårdar samt på utkast- och avfallsplatser. Tidigare har den troligen också inkommit med sjöfart (jfr primäruppgiften). Den härstammar från tropiska Amerika och uppmärksammades som vildväxande i Sverige första gången 1925.

7 rutor (3 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Knäred* (4C 4j 02 17) nedlagd avfallstipp 1991 (PW, H. Gudmundsson). *Tjärby* Genevad (4C 4f 49 40) vid gård, förvildad 1980-talet (PW). **Halmstad** *Snöstorp* (4C 7e 15 24) åkerkant, förvildad 1982 (TF). **Falkenberg** *Falkenberg* Lövstaviken (5B 2j 28 13) vägkant nära soptipp 1980-talet (NGN). *Morup* Galtås (5B 3i 33 12) jordhög 1980-talet (NGN). *Slöinge* Slöinge (5C 1c 2- 0-) P-plats 1991 (PW). *Stafsinge* Holmarör (5B 2i 44 34) vägkant 1992 (NGN).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Crepis biennis – skånefibbla

Först uppgiven av Montin 1766 från *Halmstad* ('Uti en äng på norra gärdet') samt, baserat på uppgift av Osbeck,

388. Kanadabinka *Conyza canadensis.*

389. Grönfibbla *Crepis capillaris.*

390. Kärrfibbla *Crepis paludosa.*

även "under Hallands-ås". Inplanterad i Hasslöv enligt Osbeck i handskrift 1789. Äldsta belägg från Hallandsås 1700-talet (L. Montin i S).

Den tvååriga skånefibblan har några gånger förekommit tillfälligt i landskapet. Med undantag för Osbecks inplantering har den inkommit med frövaror. Den sågs senast 1961.

Äldre uppgifter. **Laholm** se primäruppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; Karlsro, klöverfält, 1 ex 1880 (Neuman 1884). **Varberg** *Varberg* Societetsparken 1911 (A. O. Olsson i GB). **Kungsbacka** *Släp* Sannå 1945 och kyrkogården 1961 (båda S. Holmdahl i GB, bestämda av C. Blom).

Crepis capillaris – grönfibbla

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *C. virens* från *Ö. Karup* baserat på uppgift av K. Johnsson. Äldsta belägg från *Våxtorp* Koarp 1888 (N. Dunér i UPS).

Grönfibbla är en kulturberoende, konkurrenssvag och vanligen ettårig art som växer på störd och vegetationsfattig mark. Den har främst inkommit med olika frövaror och uppträdde på många platser fram till 1950-talet. Därefter har den gått tillbaka, vilket sannolikt beror på att frötillförseln utifrån har minskat eller upphört.

Arten härstammar från Centraleuropa och är känd i Sverige sedan 1846.

Karta 389. 6 rutor (3 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Harplinge* Gubbelt (4C 9b 08 34) åkerkant vid märgelhåla 1985 (PW, bekräftad av KG). *Steninge* Karlslund (4C 9b 34 38) i gamla, raserade växthus 1985 (KG herbarium). *Söndrum* Sandhamn (4C 6c 40 34) vid bunker på strandhed 1981–83 (KG). **Falkenberg** *Eftra* Rödabergsvägen 4 (4C 9b 48 05) sommarstugetomt 1993 (URP). *Falkenberg* Falkenbergshus' tornruin (5B 2j 33 34) grässlänt omkring 1980 (NGN). **Varberg** *Varberg* N om sjukhuset (5B 7h 10 12) rabatt 1992 (IL). *Värö* Nyebro, S om Viskan, vid väg 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Fjärås* Björkhagen (6B 4h 39 43) viltåker 1982 (LA, JK).

Crepis nicaeensis – vallfibbla

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* ('i mängd på Halmstads vestra gärde, såväl i åker, som vid vägkanter och på äng'). Äldsta belägg från *Ö. Karup* Tvehöga, i klöver 1911 (Ahlfvengren i GB och S).

Vallfibbla är inte observerad i Halland sedan 1911. Den tvååriga fibblan, som härstammar från södra Europa och Kaukasus, inkom med utländskt vallfrö. Den är känd från Sverige sedan 1835.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Crepis paludosa – kärrfibbla

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Hieracium paludosum* men utan lokaluppgift.

Kärrfibbla är ursprunglig. Den växer beståndsbildande på näringsrik, fuktig och helst översilad mark – i alridåer utmed vattendrag och ibland även vid sjöar, i alkärr, lövsluttningar med källor och bäckrännilar samt då och då även i öppna kärr och fuktiga betesmarker.

Karta 390. 125 rutor (56 %). Vanlig i södra och mellersta Halland upp till Ätran/Högvadsån samt i ett område i östra **Kungsbacka**. I övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i södra och mellersta Halland.

Crepis praemorsa – klasefibbla

Först uppgiven av Theorin 1865 som allmän i södra Halland. Denna frekvensuppgift är, i likhet med många andra av Theorin, inte trovärdig.

Klasefibbla är en kalk- och kulturgynnad art som alltid varit sällsynt i Halland. Den är starkt hotad, främst genom igenväxning.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924): antagligen tämligen sällsynt.

Falkenberg *Okome* Jonsgård (5C 5b 40 44) sydsluttning i igenväxande bäckravin, 10-tal ex 1983 (SU). *Svartrå* Kyrkobacka (5C 6b 3- 3-) naturbetesmark 1988 (Hernborg m fl 1989).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Rävinge* Bårarp 1887, 1888 (A. Ehrenborg i LD resp LD och S). *Söndrum* Söndrum "Hästhagen" (Neuman 1884). **Varberg** *Träslöv* landsvägen vid gränsen till Hunnestad (J. M. Rhodin enligt Ahlfvengren 1924).

Crepis setosa – borstfibbla

Tidigare ej publicerad.

Borstfibbla är en ettårig växt med tillfälligt uppträdande. Den är ursprunglig i södra och sydöstra Europa, Kaukasus och Mindre Asien. Arten, som är känd i Sverige sedan 1867, har troligen kommit hit med frövaror.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* vid gymnasieskolan (5B 2j 39 30) på fyllnadsjord 1983 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Crepis tectorum – klofibbla

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Klofibbla är kanske ursprunglig vid havsstränder (se nedan) men huvudsakligen är den en gammal, kulturberoende art. Man finner den etttill tvååriga, konkurrenssvaga och ljusälskande växten på främst lätta jordar i kanterna av spannmåls- och potatisåkrar, men då och då även i grönsaksland, grustag, på vägkanter, avfallstippar och kyrkogårdsmurar. I *Breared*, Vargaslätten är den också funnen på jordtak (KG), vilket lär ha varit en vanlig biotop för arten i äldre tid. Artepitetet *tectorum* betyder "som tillhör taken".

185 rutor (83 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

I *Eftra* St. Stensjö 5C 0b 0- 0- och *Varberg* Apelviken 5B 6g 42 40 förekommer en avvikande form (fig 139) med nedliggande stjälkar och större, ljusare blomkorgar än huvudformen. Den växer i klipphedsterräng nära havet och blommar tidigare än ogräsformen. Belägg från *Eftra* 1985 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Doronicum columnae – balkangemsrot

Tidigare ej publicerad.

Balkangemsrot odlas som prydnadsväxt och är funnen förvildad. Den härstammar från Balkan och samlades i Sverige första gången nära Göteborg 1908 (Karlsson 1985).

1 ruta (1 %). Sannolikt otillräckligt uppmärksammad.

Kungsbacka *Ölmevalla* Åsa, Skytteviken (6B 2f 42 30) förvildad i och vid trädgård 1990 (TE i GB).

Doronicum orientale – gemsrot

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Gemsrot är en vanlig prydnadsväxt. Den är funnen förvildad på ett par platser i gles lövblandskog utanför trädgårdar. Tills vidare bör den karakteriseras som tillfällig.

Gemsroten härstammar från sydöstra Europa och västra Asien. Den uppmärksammades som förvildad i Sverige första gången 1924.

3 rutor (1 %) men sannolikt ofta förbigången.

Falkenberg *Stafsinge* Holmarör (5B 2i 44 36) i trädridå längs markväg 1995 (NGN). **Varberg** *Rolfstorp* Brännhult (5C 8a 00 22) i lövskog utanför sommarstugetomt, förvildad 1990 (KG m fl). **Kungsbacka** *Älvsåker* Agnsjödal (6B 7g 24 16) lövsluttning, förvildad från trädgård 1991 (KG m fl).

Doronicum pardalianches – alpgemsrot

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Alpgemsrot är i likhet med föregående en odlad prydnadsväxt som är funnen förvildad på ett par platser. På den ena lokalen, där den funnits i minst 12 år, sprider den sig med utlöpare och bör karakteriseras som bofast.

391. Gråbinka *Erigeron acer.*

392. Hampflockel *Eupatorium cannabinum.*

393. Gängel *Galinsoga parviflora.*

Arten härstammar från västra och mellersta Europa och är känd som förvildad i Sverige sedan 1881 (Hylander 1971).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Veinge* N om Nyäng (4C 6j 12 39) grusgrop 1991 (PW). **Varberg** *Nösslinge* Mäshult (5C 9a 37 13) i bokskogsbryn och skogsvägskant 1982, kvar 1994 (KG herbarium).

Echinops bannaticus – blå bolltistel

Först publicerad av Ohlander 1965 under namnet *E. sphaerocephalus* från *Fjärås* Tjolöholms strand på ruderatplats framför slottet. Belägg från 1964 i GB, ombestämt av T. Karlsson 1985. Äldsta belägg från *Fjärås* Tjolöholm, vid orangeriet och nedom slottet 1954 (Ö. Nilsson i LD, av insamlaren kallad *E. sphaerocephalus*, ombestämd av T. Karlsson 1984).

Blå bolltistel har i Sverige odlats som prydnadsväxt ganska länge men är inte rapporterad förvildad särskilt ofta (Karlsson 1986). Den härstammar från sydöstra Europa (Mossberg m fl 1992) och är känd som förvildad i Sverige sedan 1931 (Karlsson 1986).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Echinops exaltatus – balkanbolltistel

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Av balkanbolltistel finns endast två Hallandsfynd. Arten härstammar i likhet med föregående från sydöstra Europa och har troligen börjat odlas i nämnvärd utsträckning först ett stycke in på 1900-talet. Den är känd som säkert förvildad sedan 1907 (Karlsson 1986).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* 1,3 km ONO om kyrkan (4C 7d 19 14) kvarstående på ödetomt 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* vid Ätran V om f d E 6 (5C 2a 31 01) ruderatmark 1994 (SU herbarium, bekräftad av KG).

Echinops sphaerocephalus – bolltistel

Bolltisteln, som härstammar från mellersta Europa (Mossberg m fl 1992) har odlats i Sverige åtminstone sedan slutet av 1700-talet. Den är känd som förvildad sedan 1830-talet (Karlsson 1986).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Åmot, 150 m V om Smedjeåns utflöde i Lagan (4C 3f 43 03) vid jordhögar på ruderatmark 1994 (AE, KG herbarium).

Äldre uppgifter och belägg saknas.

Erigeron acer – gråbinka

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Gråbinka är mycket kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. Den växer på torr, sandig/grusig, solöppen, vegetationsfattig och vanligen kulturpåverkad mark – stabila dyner, dynhedar, backar och slänter i naturbetesmarker, väg- och trottoar-

kanter, järnvägsområden, grusplaner, grustag och andra ruderatmarker.

Karta 391. 102 rutor (46 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden i den södra hälften, i den norra delen och i skogsbygden sällsynt eller helt utan förekomster. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Fjärås* Ögärdet (6B 5g 13 27) sandig slänt, inkommen på 1990-talet, 1993 (JK). *Landa* Rågelund (6B 2g 24 01) ruderatmark 1988 (KG). *Onsala* Nidingen, intill fyrarna på torr mark 1983–1990 (UU); Öckerö (6B 3d 29 28) 1990 (JJ). *Släp* Kyvik (6B 7d 21 25) hamnområdet 1988 (IE, CB). *Ölmevalla* Åsa (6B 2f 38 27, 40 25) villaområde 1984 (JK).

Erigeron annuus – sommarbinka

Stenactis annua

Först uppgiven av Holmdahl 1953 från *Släp* Klev. Äldsta belägg från *Släp* St. Klev 1949 (S. Holmdahl i GB).

Sommarbinka, som härstammar från Nordamerika, är funnen som tillfälligt förvildad eller inkommen med gräsfrö. Ståndorterna framgår av lokalangivelserna. I Sverige är den funnen vildväxande sedan 1927.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* V. Mellby (4C 3f 37 06) vid minkfarm 1980-talet (SEJ, KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Våxtorp* Kärr (4C 1g 29 14) vid cementfabrik, riklig 1991 och senare (AME, YJ herbarium). **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 37 03) västra kanalslänten 1982 (KG i LD, bestämd till ssp. *septentrionalis* av T. Karlsson 1983); Galgberget (4C 7d 28 38) grässluttning 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Våxtorp* kyrkbyn, gräsplan, 1 ex 1953 (YJ); Tormarp, vid vägskälet N om Smedjeån, 1 ex 1953 (YJ). **Kungsbacka** *Fjärås* Lygnevik 1950 (F. Lundberg i GB). *Släp* se primäruppgift. *Ölmevalla* Åsa station, N om banorna 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Eriophyllum lanatum – ullblad

E. caespitosum

Tidigare ej publicerad eller samlad, varken i Halland eller, så vitt vi kunnat finna, någon annanstans i Sverige.

Ullblad är vildväxande i västra Nordamerika och odlas främst som stenpartiväxt (Holzhausen 1943).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Övraby* Fridhem, E 6-viadukten (4C 7e 44 15) torr slänt vid Sperlingsholmsvägen, 1 litet bestånd 1981 och senare (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Eupatorium cannabinum – hampflockel

Först uppgiven av Fischerström 1761 som varande en bland "de raraste" växter i södra Halland. Äldsta belägg från *Varberg* stenig havsstrand 1700-talet (L. Montin i S). Se fig 25.

Hampflockel är ursprunglig. Den växer dels på skyddade havsstrandängar och i sprickor och skrevor på blockiga/klippiga havsstränder, dels på näringsrik mineraljord utmed vissa större och medelstora åar. I den senare miljön bildar den ofta mindre bestånd nära vattenlinjen.

Karta 392. 39 rutor (17 %). Ganska vanlig utmed de sydhalländska åarna upp till Fylleån, vid en del vattendrag i Varbergstrakten samt längs kusten från Varberg och norrut. Sällsynt vid kusten strax V om Halmstad. – Ahlfvengren (1924): flerstädes, i synnerhet vid kusten.

Filago vulgaris – klotullört

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('Fins understundom i åkrar'). Belägg saknas. Söderberg (1929) uppger "av mig påträffad å en äldre barlastplats för många år sedan".

Klotullört är utdöd i Halland. Den finns närmast i sydligaste Skåne och i Danmark (Mossberg m fl 1992).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Galinsoga caracasana – rödgängel

Publicerad av Hylander 1961 enligt belägg från *Varberg* Mellangatan 4, i trädgård 1932 (D. & B. Hylmö herbarium). Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige tillsammans med en samtidigt publicerad uppgift från Göteborg, där den samlades 1931.

Rödgängel härstammar från Syd- och Mellanamerika och är känd från Sverige sedan 1840-talet som odlad i botaniska trädgårdar i Lund och Uppsala.

Galinsoga parviflora – gängel

Först uppgiven av Peterson 1947 från *Varberg* Östergården. Äldsta belägg från *Halmstad* "barlastplats öster om staden 1886 men snart utgången" (C. F. Lundvall i S).

Trots att gängel har samma ståndortskrav som hårgängel *Galinsoga quadriradiata* är det inte särskilt ofta de växer tillsammans. När det händer dominerar vanligen hårgängel starkt.

Gängel, som härstammar från Sydamerika, började inkomma till vårt land under senare delen av 1800-talet. De första fynden gjordes på barlastplatser, det allra första i Göteborg 1872. 1886

kom den till Halland, fast då bara tillfälligt, och sedan dröjde det ända till 1950-talet innan den nått någon större spridning (se nedan). Den har inte heller varit lika framgångsrik i sin etablering som hårgängeln.

Karta 393. 72 rutor (32 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden.

Första insamling från olika socknar fram till 1960: 1886 *Halmstad*, 1929 *Onsala*, 1938 *Varberg*, 1950 *Fjärås*, 1952 *Falkenberg*, 1952 *Knäred*, 1953 *Torpa* och *Våxtorp*, 1956 *Tölö* och *Värö*.

Galinsoga quadriradiata – hårgängel

G. ciliata

Först uppgiven av Blom 1936 från *Halmstad* mycket riklig nära kasernområdet. Äldsta belägg från *Varberg* trädgård 1932 (D. Hylmö i UPS).

Hårgängel är en sent inkommen, kulturberoende art. Den växer, ofta rikligt, i grönsaksland, rabatter, handelsträdgårdar och potatisland samt på kyrkogårdar, jordhögar och avfallstippar.

Under en tidrymd av 50 år har hårgängel spritts med jord och trädgårdsprodukter till stora delar av landskapet. Spridningen pågår fortfarande. Arten har sitt ursprung i Mexico och uppmärksammades i Sverige första gången 1926.

Karta 394. 136 rutor (61 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden utom i **Kungsbacka**, där den är ganska sällsynt vilket också gäller hela skogsbygden.

Gnaphalium sylvaticum – skogsnoppa

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Skogsnoppa är ursprunglig men kulturgynnad. Den konkurrenssvaga arten växer enstaka eller i små kolonier på främst torr och näringsfattig mark. I någorlunda naturlig vegetation finner man den på havsstrandhedar, strandvallar, sandfält och i stabiliserade dynområden. Den är emellertid vanligast på vägkanter, skogsvägar, stigar och i grustag. Ibland växer den också på övergivna åkrar och trädor, i betesmarker och vallkanter samt på järnvägsområden.

209 rutor (94 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Gnaphalium uliginosum – sumpnoppa

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* trädgårdsogräs 1700-talet (P. Osbeck i S).

Sumpnoppa är ursprunglig på fuktiga, blottade stränder vid både sött och salt vatten. Den är dock mycket kulturgynnad och växer främst och rikligast på fuktig jord i åkrar och trädgårdar, på fuktiga trädor och markblottor i betesmarker samt på åkervägar, stigar, vägkanter och ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Guizotia abyssinica – negerfrö

Publicerad av Blom 1936 från *Halmstad* och *Varberg* hamnområdet. Vi känner inte till några belägg.

Ett par tillfälliga förekomster av en art som härstammar från Etiopien. I Sverige är den känd sedan början av 1900-talet.

Helianthus annuus – solros

Ett äldre provinsnamn är *solväna* eller *solvänare* [solvändare].

Först uppgiven av Wiger 1926 som vanlig kulturflykting på ruderat- och avstjälpningsplatser. Den s k var. *silvestris*, ett sammanfattande namn på till kollektivarten hörande nordamerikanska former, publicerades av Wiger 1950 från *Halmstad* hamnområdet 1925. Belägg i S.

Solros, som har sitt ursprung i Nordamerika, har enligt Lindberg (1983) odlats i Sverige sedan slutet av 1500-talet. Den är fortfarande mycket populär som prydnadsväxt och dessutom ingår solrosfrö i vildfågelfröblandningar. Då och då uppträder den tillfälligt, främst på avfallsplatser och sandiga havsstränder.

14 rutor (6 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Helianthus pauciflorus – höstsolros

H. rigidus

Först uppgiven av Wiger 1926 som vanlig kulturflykting på ruderat- och avstjälpningsplatser. Äldsta belägg från *Halmstad* Galgberget, vid väg mot kasernerna 1913 (Ahlfvengren i S). Insamlingen togs dock inte med hos Ahlfvengren (1924), vilket kan bero på att växten inte ansetts ordentligt förvildad på den aktuella lokalen.

Höstsolros, med ursprungsområde i Nordamerika, är en prydnadsväxt som förvildas tillfälligt. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1913.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* 1 km V om kyrkan (4C 5f 31 14) buskbevuxen slänt vid f d grustag 1989 (LEM, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Falkenberg** *Stafsinge*

Arvidstorp (5B 2j 35 09) vägkant 1990 (NGN). *Vinberg* Vinbergs hed (5C 3a 24 12) grustag omkring 1980 (NGN). *Årstad* Toften (5C 2b 36 25) ängsbacke vid vägskälet 1985 (NGN). **Varberg** *Värö* ca 100 m O om Brynestenen (6B 1g 08 35) 1987 (LS).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Malen, på utfyllnad 1950 (B. Åman i LD). **Halmstad** *Halmstad* se äldsta insamling; Västra gärdet 1924 (J. Wiger i LD); Österstrand 1924 (K. Anderberg i GB); Slottsmöllan, ruderat 1925 (J. Wiger i S) = "Kärret" 1926 (K. Anderberg i GB); Gustavsfält 1955 (Blom 1961). **Falkenberg** *Falkenberg* hamnområdet 1955 (Blom 1961). **Kungsbacka** *Släp* Bångsbo 1939 (E. Rystedt i GB).

Helianthus tuberosus – jordärtskocka

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Jordärtskocka odlas som köksväxt och förvildas då och då tillfälligt på avfallstippar och utkastplatser. Den härstammar från Nordamerika och är känd som förvildad i Sverige sedan 1870.

10 rutor (4 %). Inte alltid antecknad under inventeringen men troligen sällsynt.

Laholm *Hasslöv* ovanför Lugnarohögen, på utkast i bäckslänt 1982 (YJ). *Skummeslöv* 900 m SV om kyrkan (4C 2e 11 39) avfallstipp 1991 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstipp 1980-talet (BT). *Vapnö* Tegelbruket (4C 8d 11 06) utkastplats 1980-talet (IH, BO). **Hylte** *Torup* NO om Gammalsbo (5C 3i 09 05) åkerträda, kvarstående 1989 (EW). **Falkenberg** *Falkenberg* Lövstaviken (5B 2j 25 17) jordhög på f d soptipp, flera blommande ex 1993 (NGN herbarium). *Skrea* N om Lynga gård (5C 2a 12 46) avstjälpningsplats 1981 och senare (SU). Flera blommande ex omkring 1990. *Stafsinge* Hässlåholm (5B 4j 27 26) vägkant 1982 (SU). **Kungsbacka** *Fjärås* Dykärr (6B 5g 06 36) åkerkant 1980-talet (JK). *Tölö* Blixered (6B 6e 08 33) åkerkant 1989 (ELj, UU).

Helichrysum arenarium – hedblomster

Äldre lokalnamn från *Veinge* är *evihetsblåma* och *evihetsurta*.

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Gnaphalium arenarium* från *Halmstad* ('Några få stånd på flygsanden vid Hylte-hög utom Halmstad'). Belägg från samma lokal 1700-talet (L. Montin i S).

Hedblomster är en ursprunglig men kulturgynnad art. Den växer i små kolonier på torr, ljusöppen, sandig/grusig och blottad eller glesbevuxen mark – strandhedar, sandfält, torra betesbackar, vägkanter och grusiga ruderatmarker.

Hedblomstret har minskat under 1900-talet, främst genom att lokaler invaderats av högvuxna gräs eller förstörts av anläggningsarbeten. Även uppgrävning och inplantering i trädgårdar har förekommit. Arten riskerar också att plockas för torkning som eternell. Fridlyst.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

10 rutor (4 %). Sällsynt i södra Halland. Några, troligen införda, förekomster i **Falkenberg** samt en i **Kungsbacka**. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta delen.

Laholm *Knäred* övre kraftstationen (4C 3j 25 39) grusig, blottad ruderatmark 1990 (PW, H. Gudmundsson). *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 00 27) dynhed och sandig åker 1980-talet (SEJ). *Skummeslöv* 750 m SSV om kyrkan (4C 2e 11 41) sandig vägren 1980-talet (KG), lokalen förstörd vid motorvägsbygget 1992; på dynheden mellan länsgränsen och Hedhusets reningsverk (4C 2e) ganska rikligt 1993 (KL). *Veinge* V om Vessingesjön (4C 4g 22 25) sandig slänt 1980-talet (K/LEM); Kullsgård (4C 5g 04 46) sandig gräsmark 1980-talet (VL). *Ö. Karup* vid Stensåns mynning, strandhed 1985 (YJ, SEJ). Känd från området sedan 1842 (se nedan). **Falkenberg** *Morup* (5B 3i 10 02) tomtmark vid fyrtornet [införd?] 1991 (KL). *Skrea* Ringsegård (5C 1a 45 16) vildvuxen sommarstugetomt, insådd med frö från Skåne, omkring 1980 (SU). *Vinberg* Stenastorp (5C 3a 08 30) torrmark med hällar [införd?], början av 1980-talet (NGN). Senare ej återfunnen. **Kungsbacka** *Onsala* Malö (6B 2d 34 35) stenig torräng 1984 (JK). Känd sedan 1970-talet (se nedan). Troligen utgången i början av 1990-talet.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Bondåkra, "på en backa, ett och annat stånd" (Osbeck 1788). *Laholm* (Theorin 1865). *Skummeslöv* "nära stranden nedom Allarp" 1909 (Ahlfvengren i GB och S); Skummeslövs strand söder om Kustvägen 1958 (YJ i GB); mellan Allarps by och strandskogen 1958 (YJ i GB). *Ö. Karup* Gropemöllan nära Eskilstorp 1842 (C. J. Nordquist i UPS); stranden 1916 (Ahlfvengren i S); Stensåns mynning 1927 (Eliasson i UPS); Malen, sandstrand 1950 (B. Åman i S); Hemmeslöv (Liljedahl 1910); Hemmeslövs strand 1929 (C. Blom i GB och S). I området ännu 1985 (se ovan). **Halmstad** *Getinge* (C. Bliding enligt Svenson 1928). *Halmstad* se primäruppgift; nedanför Hyltebacke 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878) och 1896 (N. Sylvén i LD); Furet 1887 (O. v. Friesen i S); sandstranden 1894; Springbacken, stranden 1901 (båda G. Tillman i S). *Harplinge* Haverdal, nära korsningen Tångvägen/Kustvägen, gräsmark 1971 (A. M. Lindhe). *Snöstorp* 1882 (J. Holgerson i S och UPS); nära Fyllebro 1880, -81 (J. A. Gabrielsson i LD och UPS). *Söndrum* Örnäsudden 1930 (T. Nordström i S); Fammarp (Hallenborg 1959). *Trönninge* (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Eftra* Vesslunda 1964 (A. Lundegren i LD). *Falkenberg* 1896 (S. Svenson i GB, LD, S och UPS); två lokaler utan närmare angivelse, sparsamt (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Morup* Digesgård, sandig enbuskmark vid havet 1975 (NGN). Förgäves eftersökt varje år under 1980-talet. *Skrea* 1900 (J. Sedelius i GB); Ågård 1914 och 1923 (S. Svenson i LD resp G. Neander i S) samt 1948–1952 (B. Peterson anteckningar). **Varberg** *Värö* Väröbacka, Biskopstorp 1966 (B. Andin i GB). **Kungsbacka** *Onsala* Malö 1970-talet (F. Götmark). Ännu 1984 (se ovan). *Vallda* 1916 (A. Levan i LD).

394. Hårgängel *Galinsoga quadriradiata.*

395. Rödfibbla *Hieracium aurantiacum.*

396. Skogsfibblor *Hieracium* subsect. *Silvaticiformia.*

Hieracium – fibblor

Släktet *Hieracium* omfattar ett stort antal småarter med huvudsakligen apomiktisk (könlös) fröbildning. Denna mångfald brukar indelas i ett antal arter och sektioner, som är möjliga att hålla isär utan specialistkunskaper. Hos de som arter behandlade är apomixin av mindre betydelse. I nedanstående redovisning av släktet tar vi inte upp några småarter. Vi redovisar inte heller äldre uppgifter om och insamlingar av småarter utan hänvisar till arbeten av Ahlfvengren (1924), Johansson (1905, 1923, 1926 och 1929), Lindman (1926) och Samuelsson (1954). De största samlingarna av halländska fibblor finns i LD och S.

Hieracium aurantiacum – rödfibbla

Först uppgiven av Lindwall 1891 från *Halmstad* och *Övraby* Hemmingstorp [Henningstorp].

Rödfibblan kom sannolikt till Halland i slutet av 1800-talet, dels med frövaror, dels som prydnadsväxt. En vanlig ståndort är gräsmattor, där den kan vara antingen planterad eller oavsiktligt införd med gräsfrö. Man finner den också på gamla betesvallar, övergiven åkermark, vägkanter och slänter i närheten av trädgårdar samt någon gång även på banvallar. Den växer vanligen i mindre kolonier men ibland blir den mycket talrik och kan genom massblomning färga marken vackert rödgul, så t ex i *Laholm* Lilla Tjärby under flera år på 1980-talet (KG).

Arten har ökat kraftigt i landskapet under 1900-talet. En orsak till detta kan vara att många villaägare på grund av den intensiva blomfärgen gärna vill ha den i sina trädgårdar eller närmaste omgivning, vilket leder till många nyplanteringar och senare förvildningar.

Karta 395. 108 rutor (48 %). Ganska vanlig. – Av Ahlfvengren (1924) betecknad som sällsynt och endast uppgiven från *Enslöv*, *Halmstad*, *Stafsinge*, *Skällinge* och *Ås*.

Hieracium cymosum – kvastfibbla

Tidigare ej publicerad.

Ett par tillfälliga förekomster av en fibbla som är vanlig på torra ståndorter i östra och mellersta Sverige.

1 ruta (1%). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Fjärås* vägen Tom–Lekarekulle, vägkant O om järnvägsövergången 1987 (ÅR herbarium, bestämd av T. Elfström); Torpa (6B 4g 13 12) järnvägsbank/vägkant, upptäckt 1993, belägg från 1994 (M. Hilbertsson i JK herbarium, bestämd av T. Elfström). Växtplatserna är nu förstörda på grund av vägbygge.

Hieracium lactucella – revfibbla

H. auricula

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Revfibbla är en gammal, kulturberoende art. Den är ljusälskande och växer på frisk, lågvuxen gräsmark – främst i naturbetesmarker, på vägrenar och dikeskanter.

202 rutor (91 %). Mycket vanlig i skogsbygden, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig på kustslätten. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Hieracium peleterianum – mattfibbla

H. macrolepideum

Mattfibbla står nära gråfibbla (se Mossberg m fl 1992). Den är inte urskild under inventeringen men sannolikt ibland rapporterad som gråfibbla. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Hieracium pilosella – gråfibbla

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Gråfibbla är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den ljusälskande växten bildar täta, mattliknande bestånd på torr mark med lågvuxet fältskikt – havsstrandhedar, hällmarker, klippterräng, naturbetesmarker, övergivna åkrar, gräsmattor, vägkanter, slänter, järnvägsområden och grustag.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Hieracium praealtum – blåfibbla

Publicerad av Gabrielsson 1882 under namnet *H. praealtum* α *Villarsii* från *Drängsered* "mycket sparsamt". Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg i UPS. Enligt E. Almquist, som bestämt växten, står den mycket nära en till *magyaricum*-komplexet hörande, från Finland beskriven småart, *H. insolens* Norrl.

Enligt Mossberg m fl (1992) växer blåfibbla ganska sällsynt på torr mark i östra och norra Sverige samt i Finland och Norge.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Hieracium umbellatum – flockfibbla

Ett äldre lokalnamn från *Okome, Köinge* och *Ullared* är *nolanabbar.*

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Flockfibbla är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den växer på torr mark i dyner och klippterräng, på strandhedar, längs vattendrag, i gles skogsmark och igenväxande naturbetesmarker, på väg- och åkerrenar, järnvägsområden och vildvuxna gräsmarker.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Hieracium sect. **Oreadea** – klippfibblor

Först uppgiven av Lindeberg 1878 från mellersta och norra Halland.

Klippfibblorna växer på torr, ljusöppen mark i klippterräng.

12 rutor (5 %). Otillräckligt uppmärksammade. Troligen ganska vanliga i norra Halland, i övrigt sällsynta eller utan förekomster.

Varberg *Lindberg* N om Berget (5B 8h 14 17) bergbrant 1993 (IL). *Skällinge* Haksered (5C 8b 12 04) exponerad lodyta mot vägen 1991 (KG); Liagärde (5B 9j 23 25) bergknalle 1994 (KG, IL). *Sällstorp* Brattås (6B 0i 24 44) klipphylla i rikbrant med ädellöv 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Träslöv* Helgesbjär, sydsidan (5B 7h 00 19) bergbrant 1993 (IL). *Veddige* Åsbro (6B 0h 14 39) bergbrant 1993 (IL). *Värö* Videbergshamn (6B 0f 32 20) i sprickor på exponerad klipphäll 1993 (IL, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Vendelsö (6B 1f 31 25) klipphylla nära stranden 1995 (KG). **Kungsbacka** *Fjärås* Högåsen (6B 6h 42 41) på brant, stenig/grusig skogsväg 1994 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Frillesås* Vallersvik (6B 2g 06 01) klippspringor 1993 (IL). *Älvsåker* Hjälmared (6B 7g 05 12) bergbrant mot vägen 1991 (KG m fl). *Ölmevalla* Ölmanäs (6B 2f 35 00) klippor nära stranden 1994 (TE).

Olika småarter är uppgivna från *Skrea, Rolfstorp, Veddige, Värö, Landa, Frillesås* och *Onsala* (Ahlfvengren 1924).

Hieracium sect. **Tridentata** – styvfibblor

Först uppgiven av Hartman 1820 under namnet *H. Friesii* från *Torpa* och *Tölö* nära Kungsbacka baserat på uppgifter av E. Fries.

Styvfibblor växer främst utmed vägar genom skogsmark men även i skogsbryn och på igenväxande kulturmark. Steniga åstränder är exempel på en styvfibblebiotop med naturlig vegetation.

186 rutor (83 %). Vanliga.

Hieracium sect. **Vulgata** subsect. **Silvaticiformia** – skogsfibblor

Först uppgiven av Gabrielsson 1882 under namnet *H. murorum* var. *ciliatum* från *Släp* Särö.

De halländska skogsfibblorna växer främst i näringsrika eller ganska näringsrika lövskogs-

397. Åkerfibbla *Hypochoeris glabra.*

398. Slåtterfibbla *Hypochoeris maculata.*

399. Rotfibbla *Hypochoeris radicata.*

sluttningar (fig 52) och bergbranter, där de ofta har sällskap av blåsippa *Anemone hepatica*, hässlebrodd *Milium effusum*, stor blåklocka *Campanula persicifolia* och vispstarr *Carex digitata*. Dessutom inkom en del skogsfibblor omkring sekelskiftet med gräsfrö till parker, där de i några fall ännu lever kvar. Då och då kan man också finna skogsfibblor på vägrenar i närheten av skogsförekomster.

Karta 396. 86 rutor (39 %). Ganska vanliga i övergångsbygden med dess relativa rikedom på bergbranter och lövsluttningar, ganska sällsynta på kustslätten och i skogsbygden.

Hieracium sect. **Vulgata** subsect. **Vulgatiformia** – hagfibblor

Först publicerad av Fries 1849 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Hagfibblor är vanliga på frisk, relativt ljusöppen mark i glesa skogar, bryn, hagmarker och bergbranter samt på banvallar och vägkanter.

222 rutor (100 %). Mycket vanliga.

Hypochoeris glabra – åkerfibbla

Först uppgiven av Osbeck 1788 från åkrar i *Hasslöv* och då ny för Sverige. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Åkerfibbla är en gammal, kulturberoende art. Den konkurrenssvaga, ettåriga fibblan växer främst på lätta jordar i åkerkanter och på trädor. Mera sällan uppträder den i trädgårdsland, på vägkanter, nyplanerad mark och ruderatmark.

Åkerfibblans utbredning i Sverige är markerat sydvästlig. Den har troligen börjat minska i landskapet under de senaste åren. Visserligen kan man fortfarande hitta enstaka åkrar med ganska rika förekomster, men flertalet rapporter gäller sparsamma och tillfälliga fynd. I andra landskap har arten minskat kraftigt.

Hos Aronsson m fl (1995) är åkerfibblan klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 397. 56 rutor (25 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och mycket sällsynt i skogsbygden. Högst frekvens i de södra och mellersta delarna. – Ahlfvengren (1924): allmän på sandområden i södra och mellersta Hallands kusttrakter.

Lokal i **Kungsbacka**. *Fjärås* Hultet (6B 5g 11 35) sandig åker 1988 (JK). Detta är den nordligaste kända lokalen på västkusten.

Hypochoeris maculata – slåtterfibbla

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Slåtterfibbla är sannolikt ursprunglig. I naturlig miljö är den funnen i och vid sydvända bergbranter i norra Halland. Den är dock mycket slåtter- och betesgynnad samt troligen även brandgynnad. Arten är flerårig och växer främst på torr sand- och moränmark, t ex gräs- och ljunghedar, naturbetesmarker och slåtterängar. Dessutom finner man ibland enstaka exemplar i vägkanter.

Slåtterfibbla har minskat genom att slåtterängar och välhävdade naturbetesmarker blivit allt ovanligare.

Karta 398. 95 rutor (43 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Hypochoeris radicata – rotfibbla

Först uppgiven av Rosén 1749 utan närmare lokalangivelse. Montin 1766 ('Vid Hallands-ås. Osb.'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Rotfibbla är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den växer på öppen mark med mer eller mindre glest och lågvuxet fältskikt – sandhedar, vildvuxna gräsmarker, naturbetesmarker, åkerkanter samt trädes- och ödeåkrar, gräsmattor, vägrenar, körvägar och övergivna grustäkter.

I likhet med åkerfibblan har rotfibblan en sydvästlig utbredning i Sverige.

Vid en jämförelse mellan vårt inventeringsresultat och Ahlfvengrens uppgift "allmän i södra Halland" tycks arten ha ökat sin utbredning i landskapet under 1900-talet. Vad detta beror på vet vi emellertid inte.

Karta 399. 166 rutor (74 %). Vanlig i **Laholm** och **Halmstad**, ganska vanlig i övriga distrikt. – Ahlfvengren (1924): allmän i södra Halland.

Inula britannica – luddkrissla

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* Dömestorp i mängd och *Skummeslöv* Skottorp. Äldsta belägg från *Skummeslöv* Skottorp 1868 (P. Hallberg i LD och UPS).

Luddkrissla är en kalkgynnad, tvåårig växt som huvudsakligen växer på Öland och Gotland samt i Skåne. Dessutom odlas den och kan vara tillfälligt förvildad eller adventiv på ruderatmarker. Vad gäller 1800-talsuppgifterna från sydligaste Halland har Neuman (1884) följande kommentar: "*Inula britanica* sökte jag förgäfves vid Dömmestorp och Skottorp. Måhända hafva Stensåns översvämningar förstört denna art, måhända har den blifvit förstörd vid odling af den genom åns upprensning för åkerbruket vunna vattensjuka marken längs åstranden." Med tanke på att varken Fischerström, Montin, Osbeck, Agardh eller Fries, som alla botaniserade i området, har några uppgifter om luddkrissla, verkar det troligt att arten uppträtt tillfälligt under 1800-talet.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* (4C 3f 34 48) ogräs i trädgård 1980 (SEJ herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Laholm* i en handelsträdgård (Nilsson 1952). *Skummeslöv* se primäruppgifter. **Halmstad** *Halmstad* östra hamnområdet 1904, enstaka (Ahlfvengren 1924).

Inula helenium – ålandsrot

Först uppgiven av Linné 1755 (indirekt genom att han nämner det halländska namnet *hålsrot*). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Söndrum* 1700-talet (L. Montin i S).

Ålandsrot är en sedan gammalt odlad och förvildad medicinalväxt (Montin 1766, Osbeck 1788, Ejwertz 1977 a). Numera odlas den ganska sällan som prydnadsväxt och ses någon gång förvildad eller kvarstående.

6 rutor (3 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Halmstad *Getinge* Fröllinge (5C 0d 29 18) skogsstig vid bäck 1986 (PW). *Söndrum* Kristineberg (4C 7d 19 14) ödetomt, kvarstående 1990 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Abild* Såbjär (5C 3c 03 18) grustag 1985 (SU). *Falkenberg* Falkenberg (5B 2j 44 44) vägkant vid Ätrastigen 1980 och senare (NGN). **Varberg** *Torpa* Kärra (5B 9g 04 30) förvildad 1980-talet (CFL). **Kungsbacka** *Kungsbacka* Svinholmen (6B 5f 24 06) nedlagd soptipp 1986 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; i en och annan kåltäppa (Osbeck 1788). *Skummeslöv* Skottorp 1858 (H. Thedenius i SBT). **Halmstad** *Enslöv* vid Nissan 1819 (E. Fries i UPS). *Halmstad* nära kasernerna 1936 (C. Blom i GB). *Söndrum* se äldsta belägg; Prästgårdens kohage (Montin 1766), utgången enligt Neuman (1884). *Trönninge* 1879 (A. Lindell i GB). **Varberg** vid vägen mellan Varberg och Åskloster. *Stråvalla* beteshage nära Östergården (båda Gabrielsson 1882). *Torpa* Kärra 1917 (G. A. Westfeldt i UPS), 1929 (G. Samuelsson & A. Zander i GB och SBT) samt 1933 (K. Holm i UPS). *Ås* Paradis 1875 (J. A. Hellman enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Onsala* Gatan (Halle enligt Ahlfvengren 1924); Högen 1926 och 1934 (W. Palmaer i S resp F. Lundberg i GB). *Släp* (F. Liljedahl enligt Ahlfvengren 1924), 1894 (V. Lindberg i GB); Särö 1894 (A. J. Liljedahl i LD); Torred 1907 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Tölö* 1898 och 1899 (H. Ström i S resp G. Höög i UPS); Björkeris (S. Holmdahl enligt Svenson 1928, Holmdahl 1953). *Vallda* (A. Lewan enligt Leffler 1863); nära Onsala 1861 (utan namn i S); Västergården 1943 (H. Knutsson herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand).

400. Krissla *Inula salicina.*

401. Sommarfibbla *Leontodon hispidus.*

402. Ullört *Logfia arvensis.*

Inula salicina – krissla

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Inula salicaria* som sällsynt. Äldsta belägg från Löje [?] 1819 (herbarium E. Fries i UPS).

Krissla är kulturgynnad men sannolikt ursprunglig. Den kalkgynnade arten har under 1900-talet försvunnit från de flesta växtplatserna i Halland. På grund av bristfälliga, äldre lokalangivelser är det svårt att klarlägga orsakerna till minskningen, men sannolikt har dikning, uppodling, igenväxning och bebyggelse utplånat åtminstone vissa förekomster. Arten är starkt hotad och de återstående växtplatserna bör ges ordentligt skydd och lämplig skötsel.

Karta 400. 3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Falkenberg *Vessige* 400 m SSO om kyrkan (5C 4b 06 40) lövdunge omkring 1980 (SU); Möllegård (5C 4b 27 40) lövsluttning omkring 1980 (SU). **Varberg** *Valinge* Risängen (5B 8i 13 25) åkerren 1980-talet (B/BHg). **Kungsbacka** *Släp* Lycker (6B 6e 35 01) vägkant 1989 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* (Theorin 1865). *Laholm* början av 1800-talet (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d); kring Laholm 1845 (A. G. Longberg i UPS); 1888 (J. A. Gabrielsson i LD). *Ysby* (Theorin 1865); Uddekulla 1888 (P. Gunnarsson i LD, S och UPS). **Halmstad** *Enslöv* 1866 (F. Elmqvist i LD). *Harplinge* (B. Johansson enligt Ahlfvengren 1924); mellan Fjällaregården och Fjälldalen (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Rävinge* Bårarp 1887 (A. Ehrenborg i LD); Täckinge 1888 (A. Ehrenborg i LD och S). *Söndrum* Olofsdal (T. Nordström enligt Wiger 1931). **Falkenberg** *Eftra* Vastad 1913 (S. Svenson i LD). *Morup* (Bennheden 1966). *Vinberg* Tröingeberg (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Grimeton* Runesten 1904 (C. Åkermark i GB och S). *Varberg* 1913 (B. Lundström i LD). **Kungsbacka** *Fjärås* Bengtsered 1933 och 1964 (G. Degelius i GB och S resp M. Ohlander i GB). *Frillesås* vid Löftaån vid Valåsberg 1958 (S. Holmdahl i GB). *Lindome* Skäggered (K. Schöldström enligt Svenson 1928); N om Fageredssjön, på mad vid vägen 1962 (M. Ohlander i GB). *Onsala* N om Staregården, skogsväg 1935 (F. Lundberg i GB). *Släp* 1861 (J. A. Leffler & C. M. Lamberg i LD och S); Särö 1896 och 1918 (F. Liljeholm i LD resp A. Levan i LD); nära Hedens järnvägsstation 1907 (F. Lundberg i handskrift 1949); Nötegång (Lindeberg 1850, Persson 1913), 1928 och 1949 (W. Palmaer i S resp S. Holmdahl i GB). *Tölö* 1900 (G. Höög i LD); Gåsevadholm (J. N. Åkermark enligt Leffler 1863). *Ölmevalla* 300 m O om kyrkan, mindre bergknalle 1959 och 300 m O om prästgården 1966 (båda O. Nilsson i LD).

Iva xanthifolia – iva

Uppgiven av Wiger 1926 från *Halmstad*, ett ex 1922. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg i UPS.

En tillfällig förekomst av en ettårig art som härstammar från Nordamerika. Den första insamlingen i Sverige gjordes under 1800-talet i Uppsala.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Lactuca serriola – taggsallat

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *L. scariola* från *Halmstad* hamnen. Äldsta belägg från *Halmstad* 1877 (M. Persson i S).

Taggsallat har inte varit särskilt framgångsrik i Halland men bör dock karakteriseras som bofast. Den ett- till tvååriga växten uppträder mer eller mindre regelbundet på ruderatmarker i Halmstad, men i övrigt är det klent med förekomster. Arten är känd från Sverige sedan slutet av 1700-talet. Den är inhemsk i större delen av Europa men inte i Norden.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* hamnutfyllnaden vid Östra stranden (4C 6e 46 01) 1983 (KG); Slottsmöllan (4C 7e 42 04) avfallstipp 1980-talet (TF, bekräftad av KG). *Harplinge* Haverdal (4C 8b 32 37) vid stenhög i åker 1986 (PW). **Falkenberg** *Falkenberg* hörnet Sandgatan–Nygatan (5B 2j 33 30) obebyggd tomt omkring 1980 (SU).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* hamnen 1941 (E. Lindh i SBT). **Varberg** *Varberg* 1914 (D. Hylmö i LD).

Lactuca tatarica – sandsallat

Först uppgiven av Wiger 1926 under namnet *Mulgedium tataricum* från *Halmstad* hamnen 1922. Det äldsta belägget från lokalen är dock etiketterat 1921 (J. Wiger i LD).

På lokalen i östra hamnen växte 1922 ett halvt dussin individ. Året därpå var de borta (Wiger 1953).

Sandsallat är en flerårig stäppväxt från östra Europa och Asien som uppmärksammades i Sverige första gången 1915.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifterna; hamnen 1922 (J. Wiger i S). **Kungsbacka** *Ölmevalla* 200 m S om Åsa station 1953 (Ö. Nilsson i LD, Nilsson 1952).

Lapsana communis – harkål

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1867 (I. Lyttkens i LD).

Harkål är förmodligen inte ursprunglig utan bör snarast betraktas som en gammal, mycket kulturgynnad art som ibland förekommer i ganska naturlig vegetation, t ex på stränder. Den ettåriga växten är ett vanligt åker- och trädgårdsogräs som dessutom växer på näringsrik/kväverik, mer eller mindre störd mark i lövskogar och lövdungar. Vidare finner man den på hyggen, järnvägsområden, vägkanter och i vägskärningar.

213 rutor (96 %). Mycket vanlig men med färre förekomster per ruta i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Leontodon autumnalis – höstfibbla

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

I naturlig vegetation växer höstfibbla på klipp- och mineraljordsstränder samt strandhedar och sandfält vid hav och sötvatten. Den är emellertid starkt kulturgynnad och förekommer främst på kulturskapad, gräsdominerad mark med låg växtlighet – betesmarker, gräsmattor, gårdsplaner, vägkanter, åkervägar, stigar, renar och ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Leontodon hispidus – sommarfibbla

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Sommarfibbla är sannolikt en gammal, kulturberoende art. Under senare delen av 1800-talet erhöll den tillskott utifrån genom att importerat gräsfrö från kontinenten innehöll sommarfibblefrö som förorening (Hylander 1943). Den växer på torr till frisk, slåtter- eller beteshävdad mark samt sekundärt även på vägrenar och ruderatplatser. Även om växten är ganska uthållig på igenväxningslokaler, är den dock på tillbakagång i hela landskapet i takt med att allt fler naturliga fodermarker växer igen eller planteras.

Karta 401. 33 rutor (15 %). Ganska sällsynt i skogsbygden, sällsynt i övergångsbygden och på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Leontodon saxatilis – strimfibbla

L. taraxacoides

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Våxtorp* kyrkbyn, i nyanlagd gräsmatta vid översta dammen 1958 (YJ i GB).

Strimfibbla har i de flesta fall inkommit med gräsfrö från kontinenten (Hylander 1943). I Sverige uppmärksammades den första gången 1813.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

[Arten uppgavs av Blom (1940) under rubriken "Lokaler från Halland", men den angivna socknen, *Grimmared*, tillhör inte landskapet Halland utan Västergötland.]

Leucanthemella serotina – oktoberkrage

Chrysanthemum serotinum, C. uliginosum

Tidigare ej publicerad.

Oktoberkrage är en högväxt, senblommande perenn från östra Europa och västra Asien. En tillfällig trädgårdsflykting som i Sverige uppmärksammades första gången 1918.

1 ruta (1%) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Ljungby* Lerdala, vid f d mejeriet (5C 4b 43 08) gräsmark, kvarstående eller förvildad 1994 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Leucanthemum × superbum – jätteprästkrage

L. maximum

Först uppgiven av Blom 1961 under namnet *Chrysanthemum lacustre* från *Falkenberg* hamnområdet 1955, som trädgårdsflykting.

Jätteprästkrage odlas som prydnadsväxt och uppträder ibland tillfälligt på utkast- och avfallsplatser.

2 rutor (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 42 04) avfallstipp 1991 (PW, bekräftad av KG). *Harplinge* Särdal (4C 9b 10 21) soptipp i gammalt grustag 1992 (PW).

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Leucanthemum vulgare – prästkrage

Provinsnamnet *witapiger* eller *widapiga* är känt från flera socknar i mellersta och norra Halland. Namnet användes också om baldersbrå *Tripleurospermum perforatum* och åkerkulla *Anthemis arvensis*. Blommorna har liknats vid flickor i vita kragar. I södra Halland är namnet *vida* [vita] *Bengtor* [kvinnonamnet Bengta] vanligt för dessa arter.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Chrysanthemum Leucanthemum* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Prästkrage är en gammal, starkt kulturgynnad art som växer i mindre grupper eller bestånd på torr till frisk, öppen och mer eller mindre gräsdominerad mark – slåtterängar, betesmarker med lågt betestryck, övergiven åkermark, vägrenar, vägslänter, stationsområden och grustag.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Leucoglossum paludosum – pysslingkrage

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Pysslingkrage är en ettårig prydnadsväxt som tillfälligt förvildas.

2 rutor (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Halmstad *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 44 07) avfallstipp 1989 (PW). **Varberg** *Stråvalla* SV om Saxaremossen, vid vägen 1986 (LS).

Logfia arvensis – ullört

Filago arvensis

Enligt Osbeck (1788) kallades ullörterna för *kalatrevnad*, vilket sannolikt bör översättas med *kalvtrivsel*.

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uppå en ör-backe på Hallandsås').

Ullört är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga, konkurrenssvaga arten växer i små grupper eller kolonier på torr, sandig/grusig mark med ingen eller mycket gles växtlighet – åkerkanter, trädesåkrar, järnvägs- och industriområden, vägrenar och grustag.

Karta 402. 24 rutor (11 %). Ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Hasslöv* SO om kyrkan (4C 1f 31 23) grusplan vid ödegård 1993 (KG herbarium). *Laholm* Södra Mellby (4C 3e 4- 0-) sandig åker 1980-talet (SEJ); Åmot (4C 3f 42 04) sandig åker 1980-talet (SEJ); Laholm, järnvägsområdet (4C 3g 34 02) grusplan vid lastkaj 1990 (KG); O om Hökhult (4C 4f 2- 0-) torräng 1980-talet (PW). *Skummeslöv* vid reningsverket (4C 2e 19 13) ruderatmark 1980-talet (SEJ). *Våxtorp* 1 km O om kyrkan (4C 1g 34 45) sandig åker 1980-talet (YJ); Kållinge (4C 1h 24 03) vägren 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbranna (4C 5e 11 46) sandig, övergiven åker 1980-talet (HN, bekräftad av KG); Gallared (4C 5f 15 01) sandig vägren/åkerkant 1983 (KG herbarium); Eldsberga (4C 5f 28 20) övergivet grustag 1985 (PW). *Halmstad* (4C 7d och 7e) vanlig på ruderatmark 1980-talet (PW). *Harplinge* Timmersjö (4C 9c 08 28) grustag 1983 (KG). *Snöstorp* Kistinge (4C 6e 27 44) vid industrispår 1985 (PW). *Trönninge* Påarp (4C 5e 43 28) sandig vägslänt 1986 (PW). *Vapnö* 500 m S om kyrkan (4C 7d 40 26) grusplan 1980 (VL, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Skrea* Smörkull (5C 1a 23 26) sandig trädesåker 1990 (NGN herbarium). *Vinberg* Tröingeberg (5C 2a 44 08) vägslänt omkring 1981 (SU); Vinbergs hed (5C 3a 18 13) vägkant i industriområde, rikligt 1995 (NGN). *Årstad* Heberg (5C 2b 04 15) ruderatmark nära bygdegården 1985 (NGN). **Varberg** *Lindberg* Gunnestorp 1980-talet (GB). *Torpa* gården Jordbro (5B 9h 16 04) liten väg 1980-talet (CFL). *Veddige* Veddige (6B 0i 40 05) vid idrottsplatsen 1988 (IL). *Värö* NO om Skansen (6B 1g 10 21) 1986 (LS). **Kungsbacka** *Vallda* Tolvsbo (6B 6e 02 04) sandig schaktyta vid golfbana 1987 (UU). *Ölmevalla* Åsa vid 6B 2f 41 27, villaområde 1984 (JK) och vid 6B 2f 37 13, vägkant 1989 (JJ, JK).

Logfia minima – spenslig ullört

Filago minima

Först publicerad av Fries 1819 under namnet *Gnaphalium minimum* från "sandiga kullar" men utan lokaluppgift. Osbeck (1788) uppger *Filago montana* som vid denna tid omfattade både ullört och spenslig ullört.

Spenslig ullört är i likhet med föregående en gammal, kulturberoende och konkurrenssvag annuell. Den växer i sandiga, övergivna åkrar, på torra backar och slänter i naturbetesmarker, i grus- och sandtäkter samt på åkervägar, vägrenar och järnvägsområden.

Ohlander (1965 a) uppgav arten från grustaget vid Fjärås bräcka. Först 1991 återfanns den, nu växande i 1000-tal kring de nyanlagda dammarna i grustagets botten.

Karta 403. 44 rutor (20 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden i **Laholm**, ganska sällsynt i kustområdet mellan Halmstad och Varberg. I övrigt sällsynt eller utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Fjärås* Bräckan (6B 4g 48 26) grustag, mycket rikligt 1991 (JK). *Onsala* Köpstaden (6B 4e 18 03) litet grustag vid väg 1983 (JJ, bekräftad av JK). *Vallda* Sandö (6B 6d 01 25) liten torräng, 9 ex 1987 (UU).

Matricaria matricarioides – gatkamomill

Chamomilla suaveolens

Först uppgiven av Birger 1910 från *Halmstad* 1886 enligt belägg av Wallengren i UPS.

Gatkamomill är en starkt kulturberoende och ganska sent inkommen växt. Den ettåriga, konkurrenssvaga och kvävegynnade arten växer på mer eller mindre blottad mark – gårdsplaner, åkerkanter, gödselplattor, närfållor, vägkanter, åkervägar, järnvägs- och industriområden, rivningstomter, grustag, avfallstippar och andra ruderatmarker.

Gatkamomill, som härstammar från nordvästra Nordamerika och nordöstra Asien, kom till Europa och Sverige under mitten av 1800-talet. 1840 fanns den i Uppsala botaniska trädgård och bl a härifrån började spridningen ut över landet. 1886 samlades den i Halmstad och därefter tycks den under loppet av några årtionden ha spritts, främst via järnvägarna, till stora delar av landskapet (jfr Ahlfvengren 1924).

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Matricaria recutita – kamomill

Chamomilla recutita

Ett gammalt namn från bl a *Harplinge, Okome, Köinge* och *Ullared* är *sötblomster*. Blomman doftar "sött".

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Matricaria chamomilla* utan lokaluppgift men med angivande av lokalnamnet *söturt*. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kamomill är en gammal, kulturberoende annuell som kan förekomma rikligt i åkerkanter och på trädesåkrar, särskilt i lerområden. Dessutom ser man den ganska ofta men mer eller mindre tillfälligt i vägkanter, på jordhögar, avfallstippar och andra ruderatmarker.

Arten har sannolikt ökat i jordbruksområden under senare delen av 1900-talet.

Karta 404. 106 rutor (48 %). Vanlig på kustslätten och i den norra delen av övergångsbygden, ganska sällsynt i övriga områden – i skogsbygden tillfällig på långtransporterad fyllnadsjord. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra, flerstädes i mellersta och norra Halland. Sporadisk.

Mycelis muralis – skogssallat

Lactuca muralis

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Prenanthes muralis* från *Hasslöv* i bokskogen.

Skogssallat är ursprunglig. Den växer främst på näringsrik, frisk till fuktig mark i lövskogar. Dessutom förekommer den i torra, sandiga barr- och blandskogar vid kusten. Arten är kulturgynnad och man ser den då och då på skogsvägar, vägkanter, i grustag, vid torpruiner och på tomtmark.

Skogssallat, som blivit vanligare under 1900-talet, har gynnats av ökad tillgång på skog, ökad samfärdsel och kanske också av kvävenedfallet.

192 rutor (86 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden utom i de näringsfattigaste och mest myrdominerade områdena, där den är sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

403. Spenslig ullört *Logfia minima*.

404. Kamomill *Matricaria recutita*.

405. Pestskråp *Petasites hybridus*.

Onopordum acanthium – ulltistel

Först publicerad av Bergendal 1879 från *Halmstad* och *Falkenberg*. I handskrift 1789 av Osbeck från *Hasslöv* kyrkan [troligen odlad]. Äldsta belägg från *Falkenberg* 1874 (H. V. Rosendahl i UPS). Ett ark i S från *Halmstad* utan årtal, samlat av A. Lyttkens, kan vara äldre.

Ulltistel, som är hemmahörande i stora delar av Europa och i Främre Asien, är en relativt sent inkommen men numera bofast art. Den tvååriga tisteln är dock ganska obeständig på de olika växtplatserna, vanligen hamn- och utfyllnadsområden samt avfallsplatser. Ulltisteln odlas ibland som prydnadsväxt och åtminstone en del av de vildväxande förekomsterna har sitt ursprung i trädgårdsodlade exemplar.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

14 rutor (6 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 26 38) åkerkant med utkast 1983 (SEJ); V. Mellby (4C 3f 34 05) åkerkant vid bondgård 1994 (SEJ). *Skummeslöv* 150 m N om Petersgården (4C 2f 36 12) vägren 1980-talet (AL). **Halmstad** *Enslöv* Sännan (4C 9f 17 19) utfyllnadsområde vid Nissan, 1 blommande ex 1991 (Ö. Fritz). *Halmstad* inre hamnen (4C 7d 07 44) ruderatmark 1983 (SAW). *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstipp 1984 (BT). *Snöstorp* Björkås (4C 7e 01 45) märgelgrav med fyllnadsmassor 1982 (TF). **Falkenberg** *Alfshög* Vessigebro (5C 4b 12 32) vägkant 1981 (SU). *Falkenberg* hörnet Sandgatan–Nygatan (5B 2j 33 30) obebyggd tomt omkring 1980 (SU); Rönnhagen (5C 2a 29 05) vid cykelstig 1981 (SU). *Stafsinge* Skogstorp (5B 2i 4- 4-) jordvall vid gamla E 6 1980-talet (SU). **Varberg** *Grimeton* vid f d järnvägsstation (5B 7i 32 35) självsådd intill husvägg 1990 (IL). *Stråvalla* Martes (6B 1g 16 06) gammal jordhög 1986 (LS). *Varberg* hamnen (5B 7g 35 33) på jordutfyllnad, 2 ex 1995 (IL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Skummeslöv* Skottorp 1907 (P. Svensson i LD). *Tjärby* Genevad, Daggarp, vägren 1964 (YJ). *Ö. Karup* Malen, på utfyllnad 1950 (B. Åman i S). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter, 1886 och 1910 (O. v. Friesen i UPS resp B. Köhler i LD); östra Nissastranden nära kalkbruket 1875 (Neuman 1884); barlastkajen 1888 (J. Wallmark i UME); strandvillorna på Väster 1918; Lotshyddan 1916 (båda Ahlfvengren 1924). *Trönninge* stranden 1862 och 1884 (Neuman 1884), 1904 (E. Lyttkens enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgifter; hamnen 1894 (S. Svenson i LD). *Vinberg* Tröingeberg, vägkant omkring 1970 (NGN). **Varberg** *Varberg* 1914 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); herrbadhuset 1918 (G. A. Westfeldt i GB); Freden, vägkanter 1927 (T. Swanström i S). *Ås* torra backar kring Åskloster, sparsamt (Gabrielsson 1882). **Kungsbacka** *Släp* ängen utanför Munkekullen 1945 (S. Holmdahl i GB).

[**Petasites albus** – vitskråp]

Felaktigt uppgiven av Gabrielsson 1882 från *Varberg* 1/4 mil österut samt i *Grimeton* Torestorp (jfr Ahlfvengren 1924 s 10).

Petasites hybridus – pestskråp

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Tussilago Petasites* ('Til myckenhet uti Skåttorps trägård. På en brandt ler-backe vid Vinbergs Prästegård så mångfaldig, at den ej kan utrotas'). [En korrekt prognos, växten lever och frodas här än i dag.] Se fig 82. Äldsta belägg från *Vinberg* kyrkan 1700-talet (L. Montin i S).

Pestskråp växer i mycket täta och ibland även vidsträckta bestånd på frisk till fuktig, näringsrik och gärna lerig mark i anslutning till herrgårdar och prästgårdar samt i bydungar, vid vägar, åar och diken. Ibland finner man tillfälliga förekomster i grustagens högar av fyllnadsjord och i anslutning till avfallstippar. Den sprids vegetativt genom avslitna bitar av de rikt förgrenade jordstammarna. Artens könsfördelning är komplicerad och i Norden är honligt fungerande individ mycket sällsynta (Kers 1991).

När den gamla medicinalväxten pestilensrot eller pestskråp infördes till Sverige är inte helt klarlagt, men mycket talar för att den började odlas först under 1600-talet (Hylander 1971). De äldsta halländska uppgifterna är från 1700-talet men av Montins beskrivning ovan förefaller det troligt att växten funnits på de beskrivna platserna under avsevärd tid, kanske ända sedan 1600-talet.

Pestskråp sprids fortfarande i landskapet, troligen främst med jordtransporter.

Karta 405. 58 rutor (26 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Lokaler i **Kungsbacka.** *Släp* Särö (6B 6d 21 30, 22 29) 1988 (UU); Hagryd, Dala (6B 7e 05 13) längs bäck 1990 (JOJ).

Petasites japonicus – bitterskråp

Uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm, "utefter bäcken från dammen 100 m S om slottet t. riklig (förvildad)". Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Nilsson förmodar, att redan S. Svensons uppgift hos Ahlfvengren (1924) för *P. ovatus* [= *hybridus*] från Tjolöholm avser ovanstående.

Bitterskråp finns kvar på ovanstående lokal och är funnen varaktigt förvildad på ytterligare ett par platser i landskapet.

Arten är en prydnadsväxt som härstammar från Japan, Korea och Kina.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Tylösand, Svärjarhålan (4C 6c 38 20) i fuktig lövsluttning med bäckrännil, rikligt förvildad från trädgård 1994 (KG herbarium). **Kungsbacka** *Fjärås* se ovan. *Tölö* Hjälm, spridd i området från odling t ex vid 6B 6g 05 23 strandbrink 1994 (BH, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Picris echioides – lyktfibbla

Först uppgiven av Lyttkens 1885 från *Snöstorp* Nydala.

Lyktfibbla är tillfällig i Halland. Den ettåriga arten har sannolikt inkommit med frövaror vid några olika tidpunkter. Växten härstammar från Medelhavsområdet, Kanarieöarna och sydvästra Asien. I Sverige är den känd sedan 1832.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vessige* Lia (5C 4c 25 39) trädgårdsogräs 1985 (SK, NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Snöstorp* se primäruppgift; Skedala 1929 resp i trädgårdsland 1930 (J. Wiger i S, Wiger 1931).

Picris hieracioides – bitterfibbla

Först publicerad av Neuman 1884 från *Halmstad* vid slottsbäcken 1879. I handskrift 1789 av Osbeck från *Hasslöv*. Äldsta belägg från *Halmstad* slottsbäcken 1875 (i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924).

Bitterfibbla är en tvåårig, kalkgynnad växt som i Halland uppträtt tillfälligt på ruderatmark. Den är dock inte sedd i landskapet sedan 1914. Som bofast förekommer den främst i Skåne och på Gotland.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; östra hamnområdet 1914 (Ahlfvengren i S). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1913 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Pulicaria vulgaris – loppört

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Inula Pulicaris* från *Ölmevalla* Örmanäs.

Enligt Nilsson & Gustafsson (1977 b) är loppört en ettårig, starkt kulturbunden art som växer på fuktig, bar och näringsrik mark intill diken och gödselpölar. Arten anses utdöd i Sverige. Landets troligen sista växtplats fanns i *Ölmevalla* Örmanäs, där den sågs senast 1959. Anmärkningsvärt är att arten rapporterades från denna lokal redan 1788 av Osbeck. Den höll sig alltså kvar i området i drygt 170 år. Orsaken till försvinnandet från lokalen var att en tidigare öppen gödselstad, runt vilken loppörten trivdes, försågs med bottenplatta och kanter av betong (Nilsson & Gustafsson 1977 b).

Hos Aronsson m fl (1995) är loppört placerad i kategorin försvunna.

Äldre uppgifter. **Laholm** sydligaste Halland (Wahlenberg 1824–26); södra Halland, på flera ställen enligt Theorin (1865) men Neuman (1884) återfann inte arten i området. **Halmstad** *Halmstad* 1892 (A. Lindahl i GB). **Kungsbacka** några ställen i norra Halland, på ruderatmark (Fries 1819). *Ölmevalla* se primäruppgift; Örmanäs, nära säteriet 1957 samt vid en grind nära gödselstaden 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Rudbeckia hirta – sträv rudbeckia

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *R. fulgida* från *Snöstorp* Nydala "bland thimotej, uppdraget efter amerikanskt utsädesfrö" baserat på uppgift av A. Lyttkens. Belägg från 1885 (A. Lyttkens i S, bestämt av N. Hylander 1936).

Sträv rudbeckia uppträder vanligen tillfälligt på kulturpåverkad mark. Den två- till fååriga arten höll sig dock kvar på en torr vägslänt i *Våxtorp* Tormarp mellan 1958 och 1981.

Arten är inhemsk i Nordamerika och kom till Sverige med gräs- och vallfrö under senare delen av 1800-talet. Den odlas också som prydnadsväxt.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Snapparp (4C 4f 17 06) vid bensinmack O om E 6 1983 (PW). *Våxtorp* Tormarp (4C 2g 00 40) vägslänt 1981 (YJ). Därefter ej sedd. Känd sedan 1958 (se nedan). **Kungsbacka** *Släp* Kyrkobyn (6B 6e 19 12) i nysådd gräsmatta 1991 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* byn (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1910). *Våxtorp* kyrkbyn, gräsmatta, inkommen med gräsfrö, 1953–55 (YJ); Tormarp, vid nya bron 1958 (YJ i LD och GB). Ännu 1981 (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* Badhusparkens gräsplan 1909 och 1910. Belägg från 1910 (Ahlfvengren i S och Ahlfvengren 1924); vägkant vid Patrikshill 1937 (L. E. Norrgren herbarium, bekräftad av KG). *Snöstorp* se primäruppgift och Lyttkens (1885). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1909. *Skrea* Källstorp utan årtal (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Rudbeckia laciniata – höstrudbeckia

Först uppgiven av Wiger 1926 som ett exempel bland flera på vanliga kulturflyktingar på ruderat- och avstjälpningsplatser.

Höstrudbeckia är en vanlig, flerårig prydnadsväxt som är funnen förvildad, vanligen endast tillfälligt. På en lokal i *Snöstorp* (se nedan och fig 140), en högörtäng utmed en bäck, växer den dock fullt naturaliserad. Arten härstammar från Nordamerika. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1918.

5 rutor (2 %) men troligen inte alltid antecknad under inventeringen.

Laholm *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 17 35) jordhög 1990 (SEJ). **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 44 07) avfallstipp 1988 (PW). *Harplinge* Brotorpet (4C 8c 28 06) skogsbryn med halmupplag 1989 (PW). *Snöstorp* Landala (4C 7f 28 20) igenväxande högörtäng i bäckdal, riklig 1985 (PW, bekräftad av KG), 1992 (KG herbarium). **Falkenberg** *Gällared* Ekås (5C 7d 17 47) utanför tomt 1980-talet (HK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* Hemmeslöv, förvildad (Blom 1930). **Varberg** *Varberg* nära hamnen 1955 (Blom 1961). **Kungsbacka** *Hanhals* Hålabäck 1945 (F. Lundberg i GB). *Släp* Bångsbo 1938 (E. Rystedt i GB).

Scorzonera hispanica – svartrot

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Tvååker* baserat på uppgift av C. Holmdahl. Äldsta belägg från *Falkenberg* 1895 (S. Svenson i LD).

Svartrot har sedan länge odlats för de ätliga rötternas skull. Den rapporterades från *Onsala* Nidingen, potatisland i träda, ett par ex i slutet av 1970-talet och 1981 (Unger 1992).

Scorzonera humilis – svinrot

Äldre provinsnamn är *bjälke, blackehö, blakebla, blaamarkshö, blaahö, kalvagräs* och *svinabla.*

Först publicerad av Montin 1766 ('Utgör hälften af gräset på en hoper magra och kalla ängar'). Indirekt omnämnd redan i Hallands landsbeskrifning 1729 där slåttermark med svinrot benämnes *blaemark.*

Svinrot är starkt slåttergynnad men sannolikt ursprunglig. Den kan bilda vidsträckta bestånd på frisk, hävdad ängsmark, men i våra dagar ser man den oftast i små grupper eller mindre bestånd i lövskogsbryn mot odlingsmark, i naturbetesmarker, på överblivna ytor mellan små åkrar och kring rösen samt i anslutning till vägar. Tillfälligt ser man den också på hyggen.

Att svinrot var en viktig foderväxt i det gamla halländska bondesamhället vittnar bl a de många lokalnamnen om. Dessutom framgår det av ett par äldre utsagor, t ex Montins ovan citerade och av Fries (1818) konstaterande att växten var vanlig överallt i ängar.

Svinroten är fortfarande vanlig i landskapet men naturligtvis inte som slåtterängsväxt, eftersom det endast återstår fragment av dessa gamla fodermarker. Svinroten har dock, tillsammans med många andra ängsväxter, funnit en surrogatbiotop i de maskinellt hävdade vägkanterna och är nu i huvudsak en vägkantsväxt.

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Fig 140. Höstrudbeckia *Rudbeckia laciniata*. Landala i Snöstorp. – Foto Gösta Mjörnman 1995.

Senecio aquaticus – vattenstånds

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *S. jacobaea* β [=underart] men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i LD).

Vattenstånds är ursprunglig men kulturgynnad. Den tvååriga arten växer dels på å- och bäckstränder, dels i fuktig naturbetesmark. Växten är giftig.

Artens svenska utbredning omfattar förutom Halland även Bohuslän, Västergötland och Skåne (Mossberg m fl 1992).

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Falkenberg *Fagered* St. Bäckarp (5C 9e 35 15) i och vid bäcken som utgör landskapsgräns mellan Halland och Västergötland 1983 (SU); mellan gården St. Bäckarp och väg 154 (5C 9e 34 15) i delvis något fuktig naturbetesmark 1988 (NGN, KG herbarium). **Varberg** *Torpa* N om Bystaden (5B 9g 38 32) vid liten bäck nära havet 1980-talet (IL). *Ås* NV om Åskloster (6B 0g 03 33) vid Viskan 1985 (B/SS i LD), känd från området sedan 1843 (se nedan); dammen vid Vrån (5B 9g 26 41) fuktig högörtäng på gammal dammbotten, ganska rikligt 1994 (CFL).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* 1810 (herbarium Agardh i LD). **Halmstad** *Halmstad* barlastplats 1887 (O. v. Friesen i UPS). **Varberg** *Veddige* syd Hjörnetorp 1969 och nedom Hjörnetorp 50 m från Viskan 1970 (M. Ohlander i GB). *Värö* nord Väröbacka vid stora landsvägen 1952 (F. Lundberg i GB). *Värö/Ås* utmed Viskan från Nyebro till mynningen, åtskilliga insamlingar och uppgifter mellan 1843 (J. Sieurin i S) och 1970-talet (Ohlander 1972). Ännu 1985 (se ovan). **Kungsbacka** *Onsala* vid väg mellan Siken och Råö 1926 (W. Palmaer i S). *Släp* Särö insamlingar mellan 1862 (A. P. Winslow i S) och 1895 (H. Heyman i SBT).

[En kollekt med den egendomliga lokalangivelsen *Sibbarp–Halmstad* 1898 (J. Wallmark ur herbarium A. Åström i UME) måste ifrågasättas.]

Senecio cannabifolius – hampstånds

Tidigare ej publicerad eller insamlad.

Hampstånds är en prydnadsväxt som varaktigt förvildats på ett par platser i **Varberg**. Den är vildväxande i Nordostasien, bl a på Kamtjatka och Sachalin (Paal 1994).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

406. Stånds *Senecio jacobaea.*

407. Vårkorsört *Senecio vernalis.*

408. Klibbkorsört *Senecio viscosus.*

Varberg *Grimeton* nära vägen till Karlsvik vid Skärsjön (5B 7j 00 49) bäckdal i frisk bokskog, 20-tal ex 1986 (IL). *Varberg* nära lasarettet (5B 7h 04 11) ganska fuktig ek/alskog 1992 (IL). På denna lokal observerades växten första gången 1974 av L. Klingén och K.-O. Gustavsson.

Senecio inaequidens – boerstånds

Tidigare ej publicerad.

Boerstånds är en flerårig, 60–70 cm hög, ofta rikt grenig växt med smala blad och talrika blomkorgar med gula disk- och strålblommor.

Sannolikt är växten ny på den halländska lokalen. Området har under de senaste åren besökts av många skarpögda botanister från olika landskap och den ganska iögonfallande växten borde inte ha undgått upptäckt. Tills vidare bör den karakteriseras som tillfällig.

Den i Sydafrika ursprungliga arten är på frammarsch i stora delar av Europa, där den naturaliserats längs vägar och järnvägar samt på starkt kulturpåverkad mark nära bebyggelse. När den först noterades i Sverige är inte helt klarlagt men under 1990-talet har den samlats i Småland och Skåne (Olsson 1993 b, 1994).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* hamnen (4C 7d 00 44) på grus vid industrispår, 1 stort ex 1995 (gren av ex i Å. Svensson herbarium).

Senecio jacobaea – stånds

Först publicerad av Fischerström 1761som en bland flera sällsynta växter i södra Halland. I handskrift 1756 av Tidström från *Årstad* Heberga gärde. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Stånds är en gammal, kulturberoende art. Den växer på torr och gärna sandig, ljusöppen mark – tätorternas vildvuxna gräsmarker, vägkanter, vägslänter, stationsområden, grustag och avfallstippar. Växten är giftig.

Karta 406. 37 rutor (17 %). Ganska vanlig på kustslätten i södra och mellersta Halland upp till Falkenberg, i övriga områden sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där i södra och mellersta Halland.

Senecio nemorensis – parkstånds

Tidigare ej publicerad.

Parkstånds är en flerårig prydnadsväxt som kan kvarstå länge, t ex vid torpruiner. Den förvildas också varaktigt, främst i anslutning till vägar. Arten härstammar från Centraleuropa och är känd som förvildad i Sverige sedan slutet av 1700-talet (Malmgren 1982).

13 rutor (6 %). Sällsynt.

Halmstad *Breared* Esmared (4C 7i 49 34) vid ån Assman, förvildad 1987 (PW); Vargaslätten (4C 8h 08 20) förvildad från utkast i fuktig blandskog 1993 (KG). *Enslöv* Kyrkostättan (4C 8f 18 04) vid torpruin, kvarstående och

förvildad 1987 (KG). *Kvibille* 450 m ONO om kyrkan (4C 9d 43 38) lövsluttning mot väg, förvildad 1987 (PW), 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Slättåkra* 300 m OSO om kyrkan (5C 0e 34 19) vägkant, förvildad 1980-talet (PW). **Hylte** *Drängsered* Åsarna (5C 3e 34 36) skogsvägskant 1988 (KG). *Kinnared* S om Kinnareds station (5C 5h 01 10) vid ån 1990 (PW). *Torup* SV om Ramnås (5C 3g 15 34) förvildad i blandskog 1988 (KG). **Falkenberg** *Fagered* Lia (5C 9d 02 34) utkast i skogsbryn 1991 (KG). *Ljungby* SV om kyrkan (5C 4a 28 42) i skogsdunge vid vägen 1986 (SU). *Okome* Boarp (5C 6c 37 02) utanför trädgård 1980-talet (RA). **Varberg** *Stråvalla* Ströfors 1980-talet (LS). **Kungsbacka** *Släp* Nötegång (6B 6d 34 46) från trädgårdsutkast 1991 (UU).

Senecio sylvaticus – bergkorsört

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift. I handskrift av C. A. Agardh från 1804 *Laholm* "fogdadalarna, ett enda exemplar" (Gertz 1946 d). Belägg i LD (C. A. Agardh).

Bergkorsört är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation finner man den på sandhedar vid havet och i klippterräng. Den ettåriga, konkurrenssvaga och kvävegynnade arten är särskilt vanlig på hyggen, där den inte sällan uppträder i massförekomst de första åren efter avverkningen. I övrigt ser man den ofta på skogsvägar, vägkanter och vägslänter i skogstrakter samt i grustag och på ruderatmark.

Bergkorsört verkar ha ökat under 1900-talet, sannolikt gynnad av nutidens skogsbruk med talrika kalhyggen och skogsbilvägar.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): mindre allmän i södra Halland och i övrigt allmän.

Senecio sylvaticus × viscosus – bergkorsört × klibbkorsört

Tidigare ej publicerad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Skrea* Gödastorp (5C 2a 3- 4-) åker [träda?] 1982 (A. Nilsson i LD, bekräftad av T. Karlsson).

Senecio vernalis – vårkorsört

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Halmstad* norr om Berget [Galgberget] 1904 samt, baserat på uppgifter från S. Svenson, även från *Falkenberg* vid Herting och Kristineslätt sparsamt samt söderut efter järnvägen mot Skrea. Äldsta belägg från *Falkenberg* vid Herting 1898 (C. Holmdahl i LD, S, SUNIV och UPS).

Vårkorsört (fig 40) är en ganska sent inkommen, starkt kulturgynnad växt som blivit bofast i landskapet, även om den kan vara obeständig på enskilda lokaler. Den ettåriga, ljusälskande och konkurrenssvaga arten växer enstaka eller, vilket är vanligare, i glesa bestånd på torr, sandig/grusig och glesbevuxen mark eller lätt åkerjord. Typiska växtplatser är dynområden, sandiga gräsfält, vägkanter, skärningar, stationsområden, sandtag, fyllnadsjord samt trädes- och omställningsåkrar i lättjordsområden. I de senare miljöerna kan arten ibland uppträda i oerhörda mängder.

Vårkorsört, som är hemmahörande i sydöstra Europa och Orienten, är känd från Sverige sedan 1860-talet. I Halland sprider den sig fortfarande.

Karta 407. 60 rutor (27 %). Ganska vanlig på kustslätten, sällsynt i övergångsbygden och skogsbygden. Högst frekvens i de södra och mellersta delarna. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta Halland.

Senecio viscosus – klibbkorsört

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Våxtorp*.

Klibbkorsört är inte ursprunglig i landskapet. Den ettåriga arten växer dels på tånggödslade havsstränder och stabiliserade dynområden, dels på en mängd starkt kulturpåverkade ståndorter – stations-, hamn- och industriområden, vägkanter, åkervägar, grus- och lertag, avfallstippar samt vid ladugårdar och gödselstäder.

Klibbkorsört var endast känd från 7 socknar före 1890, *Hasslöv*, *Våxtorp*, *Halmstad*, *Steninge*, *Söndrum*, *Falkenberg* och *Varberg*, men från och med 1900-talets början kommer allt fler rapporter, de flesta från järnvägsstationer. Numera finns arten i större delen av landskapet.

Den tidigaste uppgiften om klibbkorsört i Sverige är från 1747. Växten har sitt ursprungsområde i mellersta och södra Europa samt Mindre Asien.

Karta 408. 188 rutor (84 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Senecio vulgaris – korsört

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

409. Ängsskära *Serratula tinctoria.*

410. Kanadensiskt gullris *Solidago canadensis.*

411. Höstgullris *Solidago gigantea.*

Korsört är eventuellt ursprunglig på havsstränder, t ex på klippiga/steniga/grusiga platser samt tångvallar. Den ettåriga arten är dock mycket kulturgynnad och man finner den oftast i grönsaksland och rabatter. Dessutom växer den i åkerkanter, på markblottor i betesmarker, vid gödselstäder, på ladugårdsbackar och jordhögar samt utkast- och avfallsplatser.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Serratula tinctoria – ängsskära

Först uppgiven av Linné 1747 där han meddelar att växten köptes till färgerierna i Borås bl a från Halland.

Ängsskära är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer, vanligen i små bestånd, på torr till fuktig, näringsrik mark – i sluttningar med soliga bryn, gärna i anslutning till hällar, i högörtvegetation vid åstränder, i alléer, vägdiken, vid grustag, på gravhögar, utmed gärdesgårdar och renar samt i igenväxande hagmarker.

Utbredningen verkar inte ha ändrats under 1900-talet. Däremot tycks arten under 1700-talet ha förekommit mycket rikligt i landskapet. Se t ex primäruppgiften ovan och s 44 i kapitlet om Hallandsflorans utforskning. Även Montins utsaga från 1766 "Til stor myckenhet i S. Hallands skog-vuxna ängar" stöder påståendet.

Karta 409. 36 rutor (16 %). Ganska vanlig på kustslätten i **Laholm**, **Halmstad** och **Falkenberg**, ganska sällsynt i övergångsbygden i mellersta Halland. Mycket sällsynt eller helt utan förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Siegesbeckia serrata – klibbstjärna

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Tillfällig. Arten härstammar från tropiska Amerika men är naturaliserad i Storbritannien och Tyskland (Tutin m fl 1976).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 42 04) jordhögar vid avfallstipp 1989 (PW i LD, bestämd av P. Lassen).

Silybum marianum – mariatistel

Uppgiven av Wiger 1926 från *Halmstad* flerstädes, ruderat 1924. Äldsta belägg från *Halmstad* 1914 (B. Köhler i LD).

Mariatistel härstammar från Medelhavsområdet, Madeira, Kanarieöarna och sydvästra Asien. I Sverige odlades växten under medeltiden vid klostren (Svensson 1893, Hjelmqvist 1991), men även senare har den odlats och då och då även förvildats. Ibland har den också inkommit tillfälligt, förmodligen med frövaror.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Falkmansvägen 16 (5B 2j 39 24) trädgård, troligen inkommen med fågelfrö 1992 (SU herbarium, bestämd av H. Zetterlund); vårdcentralen (5B 2j 39 36) kommunal gräsmatta 1992 (SU, bekräftad av NGN).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; hamnen 1924 (J. Wiger, T. Nordström, båda i S), 1925 (S. Hammarskjöld i LD) och 1936 (Blom 1936 c). **Varberg** *Torpa* Kråkeberg 1939 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Varberg* trädgård 1933 (I. L. Hylmö i S).

Solidago canadensis – kanadensiskt gullris

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* på barlast 1905. Äldsta insamling från *Laholm* Kungsgården 1891 (P. Söderberg i LD).

Kanadensiskt gullris växer i täta och ibland även vidsträckta bestånd på torra till friska, vildvuxna gräsmarker i och kring tätorter men också i anslutning till vägar, järnvägar, utfyllnadsområden och avfallstippar.

Arten, som är hemmahörande i Nordamerika, har odlats i Sverige sedan 1790-talet (Malmgren 1982). Först under 1920-talet blev denna och närstående arter och hybrider allmänna i odling (Hylander 1971). Därmed började de också förvildas i snabb takt.

Karta 410. 158 rutor (71 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig i skogsbygden. Arten kan i en del fall ha förväxlats med höstgullris *S. gigantea*. – Av Ahlfvengren (1924) uppgiven från en enda lokal, där ej förvildad utan inkommen med barlast.

Solidago canadensis × virgaurea – kanadensiskt gullris × gullris

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Denna tillfälliga hybrid uppkommer ganska lätt där föräldraarterna växer i närheten av varandra. Den har starkt nedsatt fruktsättning (Nilsson 1976).

6 rutor (3 %) men inte tillräckligt uppmärksammad under inventeringen.

Laholm *Hishult* N. Össjö, vid bron över kanalen mellan Mellomsjön och Gårdsjön (4D 1a 27 29) vägkant 1990 (KG). **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan (4C 7e 42 05) avfallstipp 1988 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson). *Snöstorp* 1,1 km NO om kyrkan (4C 7e 19 35) grässlänt 1989 (PW, bekräftad av KG); Skedala hed, N om gården Linelund (4C 7f 30 00) vägslänt 1990 (KG herbarium). **Hylte** *Torup* Rydöbruk station (5C 3h 33 33) spårområde och industrimark 1989 (KG herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* Tångaskolan (5B 2j 44 34) ruderatmark 1990 (EW). *Gunnarp* Ätran (5C 7f 14 19) vildvuxen gräsmark i villaområde 1991 (KG).

Solidago gigantea – höstgullris

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Höstgullris, som är beståndsbildande på liknande ståndorter som kanadensiskt gullris *S. canadensis*, härstammar också från Nordamerika och började odlas under 1920-talet. Den är bofast i landskapet men har dock inte förvildats i samma utsträckning som kanadensiskt gullris.

Karta 411. 32 rutor (14 %) men otillräckligt uppmärksammad under inventeringen. Ibland troligen rapporterad som *S. canadensis*.

Belägg finns från följande lokaler: **Halmstad** *Söndrum* 1 km VNV om Örnäs udde (4C 6d 48 05) vildvuxen gräsmark 1992 (KG herbarium). **Falkenberg** *Morup* Stubbhult (5B 3i 43 15) vägkant 1988 (NGN, bekräftad av T. Karlsson). *Vessige* Sörby (5C 3b 27 32) f d grustag 1993 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson. **Varberg** *Grimeton* vid fotbollsplanen i Fässberg (5B 7i 15 46) vägkant 1993 (IL herbarium).

Solidago virgaurea – gullris

Ett gammalt lokalnamn från *Fjärås* är *jongfru Maria sängaböss*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Gullris är en ursprunglig men starkt kulturgynnad art. Den växer i klipp- och hedterräng, i glesa löv- och blandskogar, hagmarker och öppna naturbetesmarker, på övergiven odlingsmark, vildvuxna gräsmarker, längs vägar och banvallar samt i grustag och på ruderatmarker.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sonchus arvensis var. **arvensis** – åkermolke

Witatistel är ett lokalnamn från *Gällared.*

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Fuirens (1662) uppgift om *Chondrilla* från *Varberg* kan avse åkermolke (Lindblom 1838).

Åkermolke är ursprunglig på tånggödslade, sandiga/steniga havsstränder. Den är emellertid mycket kulturgynnad och växer allmänt i åker- och vägkanter, grönsaksland, på jordhögar och näringsrika ruderatmarker.

211 rutor (95 %). Mycket vanlig men med färre förekomster per ruta i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sonchus arvensis var. **glabrescens** – kalmolke

S. a. var. *maritimus*, *S. uliginosus*

Först uppgiven av Lindeberg 1878 men utan lokal- och frekvensuppgifter.

Kalmolke, som saknar glandelhår, växer på havsstränder. Trots efterforskningar har vi endast funnit den på en lokal. – Enligt Ahlfvengren (1924): tämligen allmän utmed kusten.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Morup* Digesgård (5B 3i 33 00) tånggödslad stenig havsstrand 1986 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Sonchus asper – svinmolke

Först uppgiven av Theorin 1865 som allmän i södra Halland. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1864 (A. Lyttkens i S).

Svinmolke är en gammal, kulturberoende växt. Den ettåriga, kvävegynnade arten växer i åkerkanter och grönsaksland, vid gödselstäder, på jordhögar och ruderatmarker.

189 rutor (85 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Sonchus oleraceus – kålmolke

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Lin-sädet är nog allmänt; men att Linåkrarna skötas illa, kan slutas af *Sonchus oleraceus*, *a[A]vena fatua*, *Artemisia vulgaris* m. fl. som utom de vanliga ogräsen där finnas.').

Kålmolke är en gammal, kulturberoende art. Den är ettårig och kvävegynnad men till skillnad från svinmolke *S. asper* förekommer den inte så ofta i åkerkanter utan är vanligast i trädgårdsland, rabatter och tomtgränser, vid gödselstäder, längs trottoarkanter samt på utkast- och avfallsplatser. Ibland växer den också på steniga/ klippiga havsstränder, gärna på klipphyllor och i skrevor.

139 rutor (62 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Sonchus palustris – strandmolke

Först uppgiven av Lundberg 1959 från *Fjärås* Tjolöholm, Näsbofjordens nordöstligaste vik, ca 30 ex 1953. Belägg i GB och S från 1959.

Den upp till drygt 3 m höga strandmolken växer enstaka, i mindre grupper eller någon gång i kraftiga bestånd på frodiga havsstränder, vanligen i vassbälten eller annan hög gräs- och örtvegetation. Växten är mycket beteskänslig och enligt iakttagelser på Onsalahalvön försvinner den snabbt när tidigare obetade områden börjar betas (se lokalförteckningen nedan).

Strandmolke är i Sverige känd från Blekinge sedan 1823 (Fries 1823) och från Skåne sedan 1911 (Wahlstedt 1911). I Danmark finns den sedan gammalt ganska allmänt bl a i östra Jylland. Eftersom spridningen huvudsakligen sker med vatten (Suneson 1946) har strandmolken sannolikt invandrat till Halland från Skåne och/eller Jylland. Spridningen längs Hallandskusten pågår fortfarande.

Karta 412. 12 rutor (5 %). Ganska vanlig från Tjolöholm till Särö, sällsynt i de mellersta och södra delarna.

Halmstad *Halmstad* Alet, 1,5 km V om Nissan (4C 7d 09 27) flera bestånd i vassbältets inre del 1992 (KG). Känd sedan 1964 (se nedan). **Falkenberg** *Skrea* Åstorp (5C 1a 46 05) bland vass vid havsstranden, 1 ex 1979 (NGN); Grimsholmen (5C 1a 21 12) bland vass och i högörtvegetation på havsstranden, några ex sedan 1979 (NGN); Grimsholmen (5C 1a 14 19) bland vass vid havsstranden 1984 (NGN). **Varberg** *Torpa* Kärrastrand (5B 9g 03 28) bäckutlopp 1990 (IL). *Värö* västra delen av Skärsudde (6B 0f 06 16) ca 10 ex 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 3f 44 27, 45 28 och 46 29) rikligt efter stranden 1984–1993 (JK m fl). Känd från området sedan 1953 (se primäruppgift). *Onsala* Nidingen, tångvallen i Kausan, 4 blommande ex 1980, därefter ej sedd (UU); Knastås (6B 3d 20 45) 1992 (UU); Hållsundsudde (6B 3e 13 12) 1981 (BS); Rödaholmebukten (6B 3e 23 02) 1981 (BS); Råö (6B 3d 48 12) 1990 (JJ); Västra hagen (6B 4d 38 19, 39 20) 1990 (JJ). *Släp* Särö, Kalvviken (6B 6d 19 23) 5 ex 1989 (UU); Särö, viken O om Solsidan (6B 6d 20 39) ett mindre bestånd 1988 (UU); Maleviksvikens östra del vid 6B 6d 48 34, i och i kanten av ett vassområde, ett stort bestånd på 400–500 ex 1988 (UU); Maleviksvikens norra del vid 6B 7d 02 30, vassbevuxen, obetad havsstrandäng, 2 bestånd 1988–1990 (UU), när bete sattes in 1991 försvann arten; Maleviksvikens nordöstra del vid 6B 7d 02 32, i gles vass på obetad strandäng, ca 50 ex 1990 (UU), 1991 sattes bete in och arten försvann totalt; Gillvik (6B 7d 14 21) tångvall utanför sumpigt sötvattensutflöde, 3 ex 1988 (UU); Örsvik (6B 7d 33 30) driftpåverkad strandäng, 6 blommande ex 1988 (UU). *Vallda* Sandö Kalv (6B 5d 48 18) 1990 (IB, LSa, GT). *Ölmevalla* N om Gårda brygga (6B 3f 15 15) 1989 (BH, ÅR).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Alet, 1,5 km V om Nissan 1964–71 (Georgson & Mjörnman 1972). Ännu 1992 (se ovan). **Falkenberg** *Eftra* 2 km S om kyrkan, vid bäckutlopp N om Långasand 1972 (S. Snogerup i LD). **Kungsbacka** *Fjärås* se primäruppgift; Tjolöholm 1969

och 1972 (G. Degelius resp G. A. Westfeldt i GB); nära båtbryggan S om Tjolöholms grindstuga 1959 (Ö. Nilsson i LD). *Onsala* västspetsen av Malön, 2 stora ex 1976–77 (F. Götmark).

Tagetes patula – sammetsblomster

Tidigare ej publicerad.

Sammetsblomster är en ettårig prydnadsväxt som förvildas tillfälligt.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Falkenberg* Netas Berg (5B 2j 02 44) trädgårdsutkast i sanddyner 1993 (NGN).

[**Tanacetum balsamita** – balsamblad]

Balsamita major

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Vallda* Vrån 1920 (A. Levan i LD). Kan vara odlad.

Balsamblad är en odlad, flerårig doft- eller kryddväxt från Asien. Den kan förvildas tillfälligt.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Tanacetum parthenium – mattram

Chrysanthemum parthenium

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Pyrethrum Parthenium* från *Övraby* Sperlingsholm.

Mattram är en ganska vanlig, flerårig prydnadsväxt som lätt förvildas på utkast- och avfallsplatser samt på stenmurar och vägkanter i anslutning till trädgårdar.

Arten härstammar från Balkan och Orienten och är känd som förvildad i Sverige sedan 1760-talet.

58 rutor (26 %). Funnen i hela landskapet men sannolikt otillräckligt rapporterad. – Ahlfvengren (1924): flerstädes förvildad i och vid trädgårdar.

Tanacetum vulgare – renfana

Chrysanthemum vulgare

Äldre lokalnamn är *desmegräs* från *Lindome* [syftande på att växten doftar starkt, jämför myskmalva *Malva moschata*], *vejakrydda* [vägkrydda] från *Harplinge*, *gubbaskägg* från *Hishult* och *tysk mantel* [?] från *Breared*.

Först uppgiven av Montin 1766 ('Öfverflödigt på åkerrenar och vid stora Landsvägen, särdeles i N. Halland'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i S).

Renfana är ursprunglig på havsstränder, främst dyn-, klipp- och klapperstensområden. Den är dessutom kulturgynnad och bildar stora bestånd på torr, sandig och ljusöppen mark – åker- och vägrenar, järnvägsområden, grustag, vildvuxna gräsmarker och ruderatmarker. Arten gynnas, åtminstone under ett tidigt skede, av den allmänna igenväxning som för närvarande kännetecknar stora arealer gammal odlingsmark. Den sprider sig allt längre in i skogsbygderna samtidigt som den ökar i frekvens i kustområdena.

205 rutor (92 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i kusttrakter, mindre allmän inåt landet.

Var. *crispum*, ibland kallad *gubbaskägg*, odlades förr som medicinalväxt.

Taraxacum – maskrosor

Släktet maskrosor omfattar ett stort antal apomiktiska s k småarter, fördelade på 12 sektioner, av vilka 7 finns representerade i Halland.

Våra kunskaper om de halländska maskrosorna är mycket bristfälliga och de aktuella uppgifterna inskränker sig till några ofullständiga utbrednings- och ståndortsuppgifter för vissa av sektionerna, medan vi för andra endast kan ange att de finns i landskapet. I övrigt hänvisar vi till arbeten av Ahlfvengren, Borgvall, Dahlstedt, Haglund och Saarsoo (se litteraturförteckningen).

Den äldsta, tryckta uppgiften om *Taraxacum* finns i Osbecks *Utkast till Flora Hallandica* från 1788 där han uppger *Leontodon taraxacum* men utan lokaluppgift. Fischerström tar upp samma art från *Hasslöv* Dömestorpstrakten i sin handskrift från 1754 (Gertz 1947).

Taraxacum sect. Celtica – kärrmaskrosor

Ganska vanliga i naturbetesmarker.

Taraxacum sect. Erythrosperma – sandmaskrosor

Sandmaskrosor växer på torr och oftast sandig, ljusöppen och gräsdominerad mark – främst havsstrandhedar men ibland även torra naturbetesmarker och sandområden längre in i landskapet.

Karta 413. 53 rutor (24 %). Vanliga utmed kusten, sällsynta i inlandet.

Taraxacum sect. Hamata – ängsmaskrosor

Ganska vanliga i naturbetesmarker.

412. Strandmolke *Sonchus palustris.*

413. Sandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Erythrosperma.*

414. Dvärgmaskrosor *Taraxacum* sect. *Obliqua.*

Taraxacum sect. **Naevosa** – fläckmaskrosor

Några nutidsfynd har gjorts i naturbetesmarker med långvarig hävd:

Taraxacum euryphyllum – bredskaftad fläckmaskros

Laholm *Hasslöv* Dömestorp, 1,6 km VSV om kyrkan (4C 1f 27 07) f d naturbetesmark 1990 (H. Øllgaard, KG herbarium).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Taraxacum maculigerum – fläckmaskros

Laholm *Laholm* Höka (4C 4f 21 00) fuktig naturbetesmark vid södra Lagastranden 1990 (PW, bekräftad av KG). *Tjärby* Daggarp (4C 4f 36 39) igenväxande naturbetesmark 1990 (H. Øllgaard, KG herbarium). **Halmstad** *Harplinge* Haverdal (4C 8b 39 16) naturbetesmark 1990 (KG herbarium). **Varberg** *Stråvalla* 250 m NO om Löftaåns mynning (6B 1g 47 09) betad strandäng på åns södra sida 1994 (KG herbarium).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Taraxacum sect. **Obliqua** – dvärgmaskrosor

Dvärgmaskrosor växer i samma miljöer som sandmaskrosor och ofta på samma lokaler. De är sannolikt mindre uppmärksammade.

Karta 414. 25 rutor (11 %). Troligen ganska vanliga längs kusten. Sällsynta i inlandet.

Inlandslokaler. **Falkenberg** *Vessige* Sörby (5C 3b 30 49) torr naturbetesmark 1993 (NGN). *Vinberg* Risbro (5C 3a 14 19) torr, sandig mark nära Vinån 1980-talet (NGN).

Taraxacum sect. **Palustria** – strandmaskrosor

Strandmaskrosor växer på ganska fuktiga havsstrandängar, gärna i tuvor på hårt betad mark.

5 rutor (2 %). Sällsynta i norra Halland.

Varberg *Stråvalla* 250 m NO om Löftaåns mynning, södra sidan (6B 1g 47 09) betad, tuvig strandäng nära ån 1994 (KG herbarium). *Värö* Båtafjorden (6B 0f 21 33) hårt betad strandäng 1994 (KG). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 3f 48 30) betad strandäng 1990 (UU). *Landa* 500 m SO om pkt 1,86, mellan järnvägen och landsvägen (6B 2g 18 05) hårt betad strandäng, sparsamt 1994 (KG). *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 13 43) 1990 (UU). *Ölmevalla* 350 m NV om kyrkan (6B 3f 27 38) betad strandäng 1994 (KG herbarium); Harestorp–Asserlund (6B 3f 43 39 och 38 36) betade strandängar 1990 resp 1994 (UU) samt vid 6B 3f 30 38, betad strandäng 1994 (JK); Asserlund (6B 3f 45 43) strandäng 1989 (BH, ÅR).

Taraxacum sect. **Ruderalia** – ogräsmaskrosor

Några äldre provinsnamn är *svinaurta, grisorta, lusblomma* och *lusaroser*.

I samtliga 223 rutor. Mycket vanliga.

Telekia speciosa – strålöga

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Strålöga, som härstammar från sydöstra Europa och västra Asiens högre berg, är en flerårig prydnadsväxt som kan kvarstå ganska länge på gamla odlingsplatser. Den är känd från Sverige sedan slutet av 1800-talet.

1 ruta (1%). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Förlanda* Rammsjöhall (6B 3i 45 08) ödetorp, kvarstående 1985 (JK).

Tephroseris palustris – kärrnocka

Senecio palustris

Först publicerad av Montin 1766 under namnet *Othonna palustris* från området "under Hallandsås" baserat på uppgift av Osbeck samt under namnet *Senecio paludosus* från *Halmstad* vallgraven V om slottet och från *Snöstorp* (se nedan). I handskrift 1748 av Leche från Varberg (Gertz 1947). Äldsta belägg från *Halmstad* nära Halmstad 1700-talet (L. Montin i S).

Den senaste uppgiften om kärrnocka i Halland är från 1922, då den rapporterdes från *Varberg* St. Apelvik av D. Hylmö enligt Svenson (1928). Den ett- till fleråriga arten är känd för sitt sporadiska uppträdande på blöta, huvudsakligen kulturskapade och vegetationsfattiga ståndorter. Kärrnocka, som tidigare också funnits i Småland, Blekinge, Västergötland och på Öland, har nu sina enda svenska växtplatser i Skåne och är klassificerad som akut hotad (Aronsson m fl 1995).

Äldre uppgifter. **Laholm** se primäruppgifter. *Hasslöv* Dömestorp (Osbeck 1788). *Ränneslöv* flerstädes (Theorin 1865). *Våxtorp* Vindrarp 1862 (N. Broberg i S, SBT och UME). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; 1810 eller 1815 (herbarium E. Fries i UPS); havsstranden mot Söndrum (Fries 1819); vid Slottsgravarna utan årtal (Lindberg i S); Knebildstorpsbryggan, 1 ex 1914 (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* "i en bäck ofvanför Frännarps gård, til myckenhet" (Montin 1766). **Varberg** *Dagsås* 1843 (Lagergren i GB). *Spannarp* sannolikt Store mosse, uppgifter mellan 1871 (L. J. Petersson i S) och 1916 (H. Karlsson i GB). *Stamnared* torvgrav i Nycklamossen (Ahlfvengren 1924). *Varberg* se primäruppgifter; 1871 (J. Ekelund i GB); St. Apelvik 1922 (D. Hylmö enligt Svenson 1928). **Kungsbacka** *Släp* Särö, strandäng på västra sidan, 1 ex 1908 (Persson 1913).

Tragopogon porrifolius – äkta haverrot

Först uppgiven av Fries 1843 från *Varberg* strandklippor bakom Fästningen. Belägg från 1843 (herbarium E. Fries i UPS, J. Sieurin i S).

Äkta haverrot odlas ibland som rotgrönsak. Den härstammar från Medelhavsområdet och är känd som förvildad i Sverige sedan 1823.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Tragopogon pratensis – ängshaverrot/småhaverrot

Ett äldre lokalnamn från *Harplinge* är *bockaskägg*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 som sällsynt men utan lokaluppgift.

Arten brukar delas i två underarter, ängshaverrot ssp. *pratensis* och småhaverrot ssp. *minor*. Under inventeringen har denna uppdelning bara delvis beaktats. Vår uppfattning är dock att småhaverroten är dominerande i den södra hälften av landskapet, medan ängshaverroten tar över i den norra.

En gammal, kulturberoende växt som trivs bäst på vägkanter och järnvägsområden, men som även förekommer på åkerrenar, mer eller mindre vildvuxna gräsmarker i tätorter, avfallstippar och andra ruderatmarker.

Växten är under spridning och ökar i frekvens där den funnits sedan gammalt.

Karta 415. 134 rutor (60 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän på slättbygden, sällsynt i skogsbygden.

Tripleurospermum maritimum ssp. maritimum – kustbaldersbrå

Matricaria maritima ssp. *maritima*

Först publicerad av Fries 1819 under namnet *Pyrethrum maritimum* som vanlig på havsstränder. Antecknad av Osbeck i hans handexemplar av *Utkast till Flora Hallandica* (1788) enligt Gertz (1946 e). Äldsta belägg från *Varberg* 1700-talet (L. Montin i S).

Kustbaldersbrå växer på tånggödslade havsstränder, främst på grus och klapper samt i klippterräng.

33 rutor (15 %). Vanlig utmed hela kusten. – Ahlfvengren (1924): allmän vid havsstränder.

Tripleurospermum perforatum – baldersbrå

Matricaria perforata, M. maritima ssp. *inodora*

I södra Halland kallas baldersbrå [och åkerkulla *Anthemis arvensis*] för *vida* [vita] *Bengtor* [kvinnonamnet Bengta] medan benämningen i mellersta Halland är *widapier*. Se också prästkrage *Leucanthemum vulgare*.

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Chrysanthemum indorum* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Baldersbrå är en gammal, kulturberoende annuell som växer rikligt på torr till frisk, öppen jord – åker- och vallkanter, trädes- och omställningsåkrar, trädgårdsland, jordhögar, nysådda gräsmattor, vägkanter, grustag, järnvägsområden och andra ruderatmarker. Ibland ser man den också på fuktiga stränder med gles växtlighet.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Tussilago farfara – hästhov

Äldre lokalnamn från södra och mellersta Halland är *fölaföder* och *fålefötter* [fölfötter, fölhovar] samt *märgelblacka* eller *märgelbla*. *Märgel* = kalkhaltig lera och *blacka* = stort blad.

Först uppgiven av Osbeck 1788 som sällsynt men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Halmstad* Slottsmöllan 1700-talet (L. Montin i S).

Hästhov är sannolikt ursprunglig vid bäckutlopp på havsstränder samt i bäckraviner, källflöden och alkärr. Den är emellertid mycket kulturgynnad och bildar vidsträckta bestånd, särskilt på lerigt underlag, i anslutning till vägar och järnvägar, diken, märgelhålor och andra lertäkter samt i åkerkanter, grustag och på ruderatmarker.

Hästhov har under 1900-talet blivit allt vanligare och ökar fortfarande i frekvens.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Xanthium pungens

Publicerad av Widder 1938 från *Lindome* Dverred 1937, inkommen med bomull enligt belägg av C. Blom i GB, bestämt av F. J. Widder. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

Blom (1940) lämnar följande kommentar till fyndet: "Enligt Widder är arten förut blott en gång, omkring 1840, funnen i Europa av tysken Wallroth, som påträffade den i närheten av Nordhausen i Sachsen och arten blev först då beskriven av honom. Ehuru det senare visade sig, att det var fråga om en nordamerikansk art, hade den ej tidigare blivit beskriven i sitt hemland."

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Xanthium sibiricum

Först uppgiven av Widder 1938 från *Halmstad* hamnområdet 1937 enligt belägg av C. Blom i GB, bestämt av F. J. Widder. Detta är det första kända fyndet i Europa (Widder 1938).

Blom (1940) har följande kommentar: "Arten förekom i flera meterhöga exemplar med väl utbildade frukter och växte tillsammans med sojaplantor. Sannolikt hava de inkommit genom import av sojabönor från Manchoukuo. Som jag senare ej varit i tillfälle att besöka lokalen vet jag ingenting om koloniens vidare öde."

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

I *Flora Europaea* behandlas denna art som en synonym till gullfrö *X. strumarium* ssp. *strumarium* (se nedan).

Xanthium spinosum – tistelgullfrö

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* Slottsmöllan, införd från utlandet, antagligen med ull. Äldsta belägg från *Hishult* Oshult [Oxhult] 1700-talet (P. Osbeck i S). [Sannolikt odlad i trädgården vid säteriet Oshult.]

Tistelgullfrö är tillfällig i landskapet och har under inventeringen endast hittats i en plantskola utanför Laholm. Den härstammar från Sydamerika och har i Halland tidigare påträffats vid fabriker och i anslutning till barlast- och avfallsplatser. Sannolikt även odlad på 1700-talet (se äldsta belägg).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Restad, plantskola 1983 (SEJ, YJ herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* se äldsta belägg. **Halmstad** *Halmstad* 1903 (H. Nordström i GB); Slottsmöllan, se primäruppgift, 1871 (H. V. Rosendahl i S); på Väster, ruderatplats 1906 (Ahlfvengren i S); Östra stranden, barlastplats 1926 och läroverket, barlastkärret 1931 (båda F. Ingvarson i LD); hamnen 1925 (J. Wiger i S); Gustavsfält, på bomullsavfall 1955 (C. Blom i GB och S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1912 (S. Svenson i LD); läderfabriken 1927 (Svenson 1928); valskvarnen 1930 (S.-S. Forssell i LD).

Xanthium strumarium ssp. **strumarium** – gullfrö

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* Slottsmöllans fabriker ('sporadiskt, införd från utlandet, antagligen med ull').

Gullfrö har inte setts i landskapet sedan 1926 (se dock under *X. sibiricum* ovan). Tidigare uppträdde den tillfälligt vid fabriker, i hamnområden och på avfallsplatser.

Den äldsta svenska uppgiften är från 1737. Ursprungsområdet är sannolikt Nordamerika, men enligt Florin (1969) har man funnit pollen i senglaciala lager i Kilsbergen och Kolmården.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; 1906 (Nordström 1908); på Väster 1906 (Ahlfvengren i S); Kärleken, ruderatplats 1926 (J. Wiger i GB, LD och S samt K. Anderberg i UPS). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1911 (S. Svenson i LD, bekräftad av F. J. Widder 1972). **Varberg** *Varberg* textilfabriken (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

415. Ängshaverrot/småhaverrot *Tragopogon pratensis*.

416. Ormbär *Paris quadrifolia*.

417. Storrams *Polygonatum multiflorum*.

Trilliaceae – trebladsväxter

Paris quadrifolia – ormbär

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Ormbär är ursprungligt. Det växer i större eller mindre grupper på mullrik och vanligen ganska fuktig mark i lövskogar, lövdungar och lövridåer utmed vattendrag samt ibland även i blandskogar.

Karta 416. 116 rutor (52 %). Vanlig på kustslätten, i den mellersta och norra delen av övergångsbygden samt i den norra skogsbygden. Sällsynt eller utan förekomster i övrigt. Saknas i de flesta kustrutor från Falkenberg och norrut. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Convallariaceae – konvaljeväxter

Convallaria majalis – liljekonvalj

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Liljekonvalj är ursprunglig. Den växer beståndsbildande i främst ek- och lövblandskogar samt löv-tallskogar. Mindre bestånd kan man finna i hällmarks- och klippterräng samt på strandhedar och i stabiliserade dyner. Exempel på kulturbiotoper är lövbryn, hagmarker, igenväxande naturbetesmarker, banvallar och andra kulturskapade slänter samt renar, särskilt kring odlingsrösen och längs stenmurar. Arten är hävdkänslig och gynnas när slåtter- och beteshävdad mark lämnas åt igenväxning.

Fridlyst i Hallands län i den mening att det är förbjudet att gräva upp eller plocka liljekonvalj till försäljning.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Maianthemum bifolium – ekorrbär

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Convallaria bifolia* men utan lokaluppgift.

Ekorrbär är ursprungligt. Det förekommer i de flesta skogstyper men är vanligast på torr till måttligt fuktig mark i löv- och blandskogar, där det fläckvis kan dominera. Arten växer också i sumpskogar, kärr och fuktängar men är då koncentrerad till tuvor, socklar och trädbaser. Den tål ett måttligt betestryck och är inte ovanlig i träd- och buskbevuxna naturbetesmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Polygonatum multiflorum – storrams

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Convallaria multiflora* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Storrams är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer vanligen i mindre grupper i mullrika, måttligt fuktiga till fuktiga lövskogar och lundar samt i igenväxande naturbetesmarker. Ganska ofta ser man den även på torr, sandig mark i tämligen triviala blandskogs- och barrdungar. I denna miljö kan växten ibland bilda stora, sammanhängande bestånd. Ett utmärkt exempel utgör en talldunge i N. Näs i *Lindberg*. Vidare kan man finna den på starkt kulturpåverkade och någorlunda skuggiga växtplatser, exempelvis vägdiken, stigkanter och intill stengärdesgårdar.

Storrams har sannolikt ökat under 1900-talet som en följd av landskapets allmänna igenväxning.

Karta 417. 120 rutor (54 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Polygonatum multiflorum × odoratum – jätterams

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Jätterams är en prydnadsväxt som lätt förvildas. Den bildar högvuxna och livskraftiga bestånd. Troligen bofast.

Vi känner inte till några spontant uppkomna förekomster i Halland.

7 rutor (3 %) men otillräckligt uppmärksammad.

Halmstad *Enslöv* Karlslund (4C 9g 24 13) ruderatmark nära hus, förvildad 1985 (JEC, AH, HN, bekräftad av KG); Havraryd, S om gårdarna (4C 9h 41 19) vägdike/skogsbryn, rikligt 1984 (KG). *Snöstorp* Öppinge (4C 7f 23 40) lövbryn 1992 (PW). *Söndrum* Sandhamn (4C 6c 41 29) vid strandstig nedanför villor 1988 (PW, bekräftad av KG); 650 m V om Örnäs udde (4C 6d 45 07) strandsnår mellan dyner och villaområde, förvildad från utkast, 1994 (KG). *Trönninge* Hammarsbjäret (4C 6e 00 32) tät skogsdunge 1985 (PW). **Falkenberg** *Fagered* Lia (5C 9d 02 40) vid utkast i sluttning mot Högvadsån, förvildad 1993 (KG herbarium).

Polygonatum odoratum – getrams

Ett mindre vanligt provinsnamn är *kopatta*. Blommorna har liknats vid kospenar. Namnet också använt om käringtand *Lotus corniculatus* och klockljung *Erica tetralix*. Från *Fagered, Fjärås, Källsjö* och *Ullared* är namnet *hästkonvalj* känt.

Först uppgiven av Fischerström 1761 under namnet *Convallaria polygonatum* ('Växter, som utvisa saltaktiga källor, äro fåfängt eftersökte; men många finnas hvilka kunde tjäna den fattige Almogen till bröd och föda i dyr tid. Til exempel rötterna af *Epilobium angustif. Convallaria polygonatum, Calla palustris* och *Triticum repens*').

Getrams är ursprunglig. Man finner den oftast i små grupper på ganska torra och ljusöppna platser, t ex glesa ekskogar, lövblandskogar och björk/tallskogar, särskilt om de växer på rullstensåsar och moränkullar. Klipphyllor och måttligt lövskuggade berghällar är andra ganska vanliga ståndorter. Flera av de nuvarande lokalerna ligger inom tidigare betade hedmarker som fått växa igen spontant. På Tjolöholmshalvön förekommer arten även i näringsrik ädellövskogsnatur och blir där kraftig och högvuxen.

Karta 418. 122 rutor (55 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, med högst frekvens i det senare området. Ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Polygonatum verticillatum – kransrams

Först publicerad av Fuiren 1662 under namnet *P. alterum* ('vid Marö [ev Varö i *Träslöv*] intill en gärdesgård'). Under namnet *Convallaria verticillata* uppgiven av Montin 1766 ('Ej sällsynt i buskemark'). Äldsta kända belägg är från *Enslöv* Ettarp 1827 (C. P. Hällström i S), där den fortfarande växer.

Kransrams är ursprunglig och växer beståndsbildande i ädellövskogar och lundar. Marken är vanligen näringsrik och måttligt fuktig till fuktig, ibland t o m översilad. I södra Halland finner man åtskilliga växtplatser i bäckdalar och sluttningar med hassel *Corylus avellana* och ett ganska glest fältskikt. I landskapets norra hälft växer den främst i stenig ekskog, gärna vid bergrötter, samt någon gång på igenväxande "fagningsmark" och brandfläckar (jfr Carlsson 1991). Arten är känslig för uttorkning samt slåtter och bete.

Om skogsbruksåtgärder i områden med kransramslokaler blir aktuella, bör man se till att fuktighets- och ljusförhållandena inte förändras. Ett

418. Getrams *Polygonatum odoratum.*

419. Kransrams *Polygonatum verticillatum.*

420. Sparris *Asparagus officinalis.*

område med skyddande träd och buskar måste sparas och dikning bör inte förekomma. Fridlyst.
Utbredningen i Norden är markerat västlig.

Karta 419. 43 rutor (19 %). Ganska vanlig mellan Fylleån och Ätran, i övriga områden sällsynt eller utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta Halland.

Asparagaceae – sparrisväxter

Asparagus officinalis – sparris

Först uppgiven av Fries 1817 ('Vid Gåsevad mot havsstranden, sparsamt').

Sparris är sannolikt ursprunglig på sandiga och steniga havsstränder. Den odlas emellertid ganska ofta som köksväxt och man ser den ibland kvarstående i övergivna trädgårdar eller förvildad på olika kulturståndorter som grustag, vägrenar och diverse ruderatmarker.

Karta 420. 32 rutor (14 %). Ganska sällsynt längs hela kusten. På inlandslokalerna och vissa kustlokaler förvildad. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra och norra Halland.

Hemerocallidaceae – dagliljeväxter

Hemerocallis fulva – brunröd daglilja

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Varberg* 1847 (O. M. Thorell i LD).

Brunröd daglilja är en prydnadsväxt som ibland påträffas kvarstående i gamla trädgårdar eller mer eller mindre tillfälligt förvildad i anslutning till trädgårdsutkast.
Arten är i Sverige känd som förvildad sedan 1846.

9 rutor (4 %) men ej alltid noterad. Troligen ganska sällsynt.

Halmstad *Övraby* S om Sperlingsholms kapell (4C 7e 43 34) lövsluttning med utkast 1980-talet (TF, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* 400 m S om L. Stensjö (5C 0b 02 10) vid ett torp 1980-talet (URP); SO om Torsegård (5C 1b 47 17) vägkant 1993 (NGN). *Falkenberg* Strandpromenaden vid Ätran (5B 2j 32 36) slänt mot ån 1993 (NGN). *Ljungby* S om Hällarp (5C 4a 02 20) vägkant 1986 (SU). *Morup* Lynga (5B 4i 12 07) betesmark med enbuskar 1983 (SU); Långås, NV om samhället (5B 4j 2- 0-) vägkant 1983 (SU). *Stafsinge* SV om Ekås (5B 3j 45 06) vägkant utanför trädgård 1991 (NGN). *Vessige* Sjönevad (5C 4c 25 41) vägkant 1994 (NGN).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Hemerocallis lilioasphodelus – gul daglilja

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1894 (A. Lyttkens i LD).

Prydnadsväxt som i likhet med föregående kan kvarstå länge i övergivna trädgårdar och ibland även mer eller mindre tillfälligt förvildas från utkast.
Arten är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

3 rutor (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Troligen ganska sällsynt.

Halmstad *Eldsberga* nära E 6-bron över Genevadsån (4C 5e 06 43) vägkant nära vägtunnel 1980-talet (HN). *Halmstad* Larsfrid, mellan Knäredsgatan och järnvägen, gräsmark 1980-talet (TF). **Falkenberg** *Gunnarp* Öv. Hult (5C 8f 19 39) vid utkast intill skogsväg 1990, 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Hemerocallis sp. – dagliljeart

Obestämda dagliljor är rapporterade från 9 rutor.

Anthericaceae – sandliljeväxter

Anthericum liliago – stor sandlilja

Tidigare ej publicerad.

Stor sandlilja påträffades 1992 på några torra, exponerade till halvskuggiga klipphyllor i en artrik sydbrant i *Sällstorp*. På lokalen fanns ett flertal ex, varav några hade blommat men ej bildat kapslar (sommaren 1992 var extremt torr). 1993 fanns rikligt med bladrosetter och ett par blommande individ.

Området är bevuxet med en almdominerad ädellövskog. I branten finns bl a rikbergsarterna bergmynta *Satureja vulgaris*, lundskafting *Brachypodium sylvaticum* och vippärt *Lathyrus niger*. Vegetationen är helt naturlig och det finns ingenting som tyder på att arten skulle vara kulturspridd.

Hur och när arten kommit till området är omöjligt att avgöra. Avståndet till de mest närbelägna lokalerna på norra Jylland och i nordöstra Skåne är nästan 20 mil.

I Sverige är stor sandlilja tidigare känd från östra Skåne, västra Blekinge, Öland och från en lokal i södra Östergötland. 1993 upptäcktes arten även på Gotland och i Upplands skärgård (Petersson 1994, Aronsson 1993). I Danmark finns den på Jylland och Fyn. Stor sandlilja växer främst på sandiga gräshedar, torrängar och alvarmarker men i Skåne, Östergötland och Uppland är den funnen på klipphällar.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Sällstorp* Brattås (6B 0i 24 44) delvis lövskuggade klipphyllor i sydbrant, 1992 och senare (IL, KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Hyacinthaceae – hyacintväxter

Chionodoxa forbesii – vårstjärna

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Vårstjärna är en prydnadsväxt som härstammar från Mindre Asien. Den förvildas lätt från utkast i dungar och snår nära bebyggelse. Bofast.

7 rutor (3 %) men ej tillräckligt uppmärksammad.

Laholm *Laholm* V. Mellby (4C 3f 35 04) vägren och skogsbryn nära trädgård 1994 (SEJ herbarium, bestämd av T. Karlsson). *Ö. Karup* S om kyrkan (4C 1e 35 35) under syrenhäck utanför trädgård 1993 (KG, bekräftad av T. Karlsson). **Halmstad** *Slättåkra* Yttra Maa (5C 1f 16 28) utanför stenmur till trädgård 1994 (KG). *Steninge* vid kyrkan (4C 9b 44 38) ekskogsbryn utanför kyrkogården 1994 (KG). *Söndrum* 1200 m SSO om kyrkan (4C 7d 04 09) i ett stort slånsnår vid grönområde 1994 (KG herbarium). **Falkenberg** *Eftra* Ugglarp (5C 0b 46 02) skogsbryn och vägkant i sommarstugeområde, förvildad 1994 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Onsala* Nidingen, ett par ex under Kruthusoxeln, finns ej planterad på ön, troligen fågelspridd från fastlandet, 1987, 1989 (Unger 1992).

Chionodoxa luciliae – stor vårstjärna

C. gigantea

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Stor vårstjärna är en prydnadsväxt som härstammar från Mindre Asien. Från utkast förvildas den lätt i närheten av bebyggelse. Bofast.

3 rutor (1 %) men ej tillräckligt uppmärksammad.

Laholm *Laholm* V Mellby (4C 3f 35 04) blandskogsbryn på gammal flygsandsmark, förvildad 1994 (SEJ herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Halmstad** *Söndrum* 1250 m S om kyrkan (4C 7d 00 04) lövdunge med utkast, förvildad på flera ställen 1994 (KG herbarium). **Falkenberg** *Okome* Ätrafors, vägkant i samhället 1992 (NGN).

Hyacinthoides hispanica – spansk klockhyacint

Tidigare ej publicerad.

Spansk klockhyacint är en prydnadsväxt som åtminstone tillfälligt kan förvildas.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Skräddarevägen (5B 2j 44 36) obebyggd mark, kvarstående eller från utkast 1992 (NGN).

Hyacinthoides non-scripta – engelsk klockhyacint

Först uppgiven av Nilsson 1966 under namnet *Scilla non-scripta* från *Fjärås* Tjolöholm, 120 m SO om slottet, förvildad. Vi känner inte till något belägg.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

421. Pärlhyacint *Muscari botryoides*.

422. Morgonstjärna *Ornithogalum umbellatum*.

423. Backlök *Allium oleraceum*.

Hyacinthus orientalis – hyacint

Tidigare ej publicerad.

Hyacint är en sedan länge odlad prydnadsväxt från östra Medelhavsländerna. I Sverige är den känd som tillfälligt förvildad sedan 1938.

1 ruta (1 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Tillfällig.

Falkenberg *Falkenberg* Herting (5B 2j 28 44) utkast vid kommunalt förråd 1995 (NGN).

Muscari botryoides – pärlhyacint

Från *Stamnared* är namnet *blåknappar* känt. Se också blåmunkar *Jasione montana*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Har i många år växit i Hasslöfs Trägård och kringspridt sig').

Pärlhyacint är en vanlig prydnadsväxt som lätt förvildas, främst i omedelbar närhet av trädgårdar. På ett par lokaler växer den dock till synes naturaliserad i lövblandskog ett stycke från bebyggelse (se nedan).

Arten härstammar från södra och mellersta Europa samt Mindre Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1772.

Karta 421. 35 rutor (16 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Troligen ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Lokaler i naturlig vegetation. **Halmstad** *Harplinge* Borgasgård (4C 9c 12 36) fuktig lövblandskog med bl a svalört *Ranunuculs ficaria* ssp. *bulbilifer*, ormbär *Paris quadrifolia*, majsmörblommor *Ranunculus auricomus* (coll.) och gullpudra *Chrysosplenium alternifolium*, riklig, förmodligen ditkommen genom utkast, 1986 (KG). *Kvibille* Alekärr (4C 9d 47 24) lövblandskog 1986 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Östra Gärdet (5B 2j 40 45) dunge vid Lasarettsvägen 1993 (NGN).

Ornithogalum nutans – aftonstjärna

Först uppgiven av Fries 1817 från *Hasslöv* ('Intill en trädgård vid Dömestorp'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Aftonstjärna är en sällan odlad prydnadsväxt. Den kan kvarstå länge men också varaktigt förvildas i trädgårdsnära miljöer.

Arten härstammar från Mindre Asien och är i Sverige känd som förvildad sedan 1769.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) ingen frekvensuppgift.

Halmstad *Halmstad* Halmstad (4C 7d 32 47) nyanlagd vägslänt 1982 (KG). *Söndrum* SSV om kyrkan, nära prästgården (4C 7d 09 02) förvildad i igenväxande naturbetesmark 1980-talet (KG). Känd från området åtminstone sedan 1924 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. *Skummeslöv* Skottorp (Theorin 1865). **Halmstad** *Harplinge* prästgården (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924). *Sönd-*

rum prästgården (P. Hallberg enligt Ahlfvengren 1924). I området ännu på 1980-talet (se ovan).

Ornithogalum umbellatum – morgonstjärna

O. angustifolium

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Har stått i Hasslöfs Prästeg. nästan i 30 år, utan skötsel och förökt sig'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Morgonstjärna är en gammal prydnadsväxt som inte längre är så vanlig i odling. Man finner den kvarstående i gamla trädgårdar och vid torpplatser samt förvildad strax utanför tomtgränser – i åker- och vägkanter, lövdungar och betesmarker. Den är bofast i landskapet.

Arten härstammar från södra Europa, norra Afrika och Främre Asien. Den äldsta litteraturuppgiften om förvildad morgonstjärna i Sverige är från 1769.

Karta 422. 28 rutor (13 %). Ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924) saknar frekvensuppgift. Äldre uppgifter från 17 socknar, från *Hasslöv* till *Onsala*.

Puschkinia scilloides – porslinshyacint

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Porslinshyacint är en prydnadsväxt som tillfälligt kan förvildas i anslutning till trädgårdar och utkast.

Arten är inhemsk i Mindre Asien och Kaukasus.

6 rutor (3 %) men förbisedd.

Laholm *Laholm* V. Mellby (4C 3f 35 04) vägren och skogsbryn, förvildad från trädgård 1994 (SEJ herbarium). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbranna (4C 5e 12 48) kvarstående på ödetomt 1985 (PW, bekräftad av KG). *Halmstad* Eketånga (4C 6d 46 08) gräsren mellan gata och trädgård, förvildad 1993 (KG). *Harplinge* Haverdal (4C 8b 38 29) grässlänt utanför trädgård, förvildad 1990 (KG herbarium). *Snöstorp* Skedala säteri (4C 7f 34 18) lövsluttning nedanför huvudbyggnaden, förvildad 1992 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Doktorspromenaden (5B 2j 34 33) slänt mot Ätran 1995 (NGN).

[**Scilla amoena** – tuvig blåstjärna]

Först uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm, förvildad 80 m S om slottet. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Enligt samma källa är dock uppgifter om förvildad *S. amoena* osäkra. Eventuella belägg okända av oss.

Hemland okänt.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Scilla bifolia – tidig blåstjärna

Först uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm, 80 m S om slottet, förvildad. Eventuella belägg okända av oss.

Tidig blåstjärna är en prydnadsväxt som man kan finna kvarstående i gamla trädgårdar eller förvildad i trädgårdsnära miljöer.

Arten härstammar från södra och mellersta Europa samt Främre Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1963.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* NO om kyrkan (4C 1f 32 24) lövdunge 1992 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Laholm* V. Mellby (4C 3f 35 04) vägren och skogsbryn nära trädgård 1994 (SEJ herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Halmstad** *Enslöv* Böken, gammal torpplats 1983 (ME). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting (5C 2a 31 00) lövlund 1992 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Scilla siberica – rysk blåstjärna

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Rysk blåstjärna är en vanlig prydnadsväxt. Den kan hålla sig kvar länge i övergivna trädgårdar men förvildas också ganska lätt. Den är bofast i landskapet.

Arten härstammar från södra Ryssland. I Sverige uppmärksammades den som förvildad första gången 1917.

47 rutor (21 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Sannolikt vanlig.

Alliaceae – matlöksväxter

Allium carinatum – rosenlök

Uppgiven av Ohlander 1963 från *Lindome* Transköld i söder ('Sommaren 1961 2 ex och 1962 ett flertal ex på samma plats. Möjligen från början inplanterad i bredvidliggande trädgård, varifrån den kan ha utvandrat'). Belägg från 1961 (M. Ohlander och I. Granlund i GB, bestämt av C. Blom).

Aktuella uppgifter saknas.

Rosenlök är känd från mer eller mindre naturliga lokaler i västra Skåne samt från några växtplatser på kulturmark i södra Sverige. Den anses åtminstone delvis ha inkommit med gräsfrö (Hylander 1953, Hultén 1971 och Weimarck & Weimarck 1985).

A. carinatum i Fries (1817) avser en form av backlök, *A. oleraceum* f. *complanatum*, med ganska breda och nästan platta blad. Detta gäller förmodligen också C. A. Agardhs anteckning från början av 1800-talet om *A. carinatum* från *Ränneslöv* Värestorp (Gertz 1946 d).

Allium moly – guldlök

Tidigare ej publicerad. Äldre belägg saknas.

På den aktuella lokalen växer guldlöken i naturlig vegetation. Den har troligen hamnat där genom utkast, men frösådd från någon trädgård kan inte uteslutas.
Arten är inhemsk i sydvästra Europa.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Eftra* Ugglarp, Sallebjäret (5C 0a 37 48) gräsmark vid klippor 1984 (EB, bekräftad av NGN).

Allium oleraceum – backlök

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Ibland trän i Åkergärde').

Backlök är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer i sandområden och klippterräng vid havet, utmed vattendrag, i lundar, på lövskuggade slänter, bergkullar och hällmarker samt någon gång även i vägkanter.

Karta 423. 82 rutor (37 %). Vanlig på kustslätten och ganska vanlig i den norra och södra övergångsbygden. I övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där i kustlandet.

Allium roseum – kvicklök

Tidigare ej publicerad.

Kvicklök är en prydnadsväxt som är funnen förvildad från utkast i ett blandlövskogsbryn. Den har funnits på platsen några år. Växten härstammar från södra Europa.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* S om kyrkan (4C 7d 09 04) förvildad från utkast i blandlövskogsbryn, 1993 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Allium schoenoprasum var. schoenoprasum – gräslök

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *A. schoenoprasum* ('Mellan Varberg och Morup, nära Gamla köpstad mot havsstranden'). Vi har inte funnit några belägg, varken gamla eller nya.

Gräslök är känd som sannolikt ursprunglig från två lokaler i klippterräng vid havet i norra Halland. Dessa förekomster anknyter till förmodat inhemska bestånd i Göteborgs och Bohus län (Fries 1971). Gräslök är emellertid också en allmänt odlad köksväxt, som kan kvarstå länge i övergivna trädgårdar och även förvildas, vanligen på hällmarker eller annan torr, solöppen mark nära gårdar, hus och vägar.

44 rutor (20 %). Mycket sällsynt som spontan i norra Halland. Ganska sällsynt som kulturspridd. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i mellersta och norra Halland.

Lokaler med sannolikt spontana förekomster. **Kungsbacka** *Onsala* Hällsundsudde (6B 3e 07 08) strandklippor 1981 (BS, bekräftad av JK); Asketunnan (6B 3e 17 03) 1994 (UU).

Allium scorodoprasum – skogslök

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('I Hasslöf kallad Hvitlök, men den rätta Hvitlöken cultiveras, då denna är aldeles icke i Hasslöfs Trägård. Häraf tages en mängd till Kål om våren').

Skogslök kan vara ursprunglig på mullrik mark i bäckdalar och lundar nära havet. Den har emellertid sedan gammalt även odlats som köksväxt och man finner den oftast som kvarstående eller förvildad, främst i anslutning till torpruiner, äldre bebyggelse och vägar.

Karta 424. 45 rutor (20 %). Ganska vanlig i norra Halland ner till Varberg. Ganska sällsynt på kustslätten mellan Falkenberg och Halmstad samt i **Laholm**. I övrigt mycket sällsynt eller helt utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra Halland, sällsynt i mellersta och norra.

En jämförelse mellan vårt inventeringsresultat och Ahlfvengrens (1924) frekvensuppgifter visar ingen större samstämmighet. De motstridiga uppgifterna beror nog i första hand på olikheter i undersökningsmetodik och inte på en verklig förändring.

Allium ursinum – ramslök

Först uppgiven av Montin 1766 ('På öarne i N. Halland'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Ahlfvengren (1924) anmärker: " - - torde ej vara tagen inom Hallands område. Den finnes dock i närheten på Vinga inholmar i Göteborgs skärgård enligt Lindeberg (1878)."

Ramslök är idag känd från en lokal med naturlig vegetation, där den funnits åtminstone sedan 1960-talet (se nedan). Dessutom är den sedan 1970-talet känd som troligen förvildad från *Veddige* Kullagården (Ohlander 1971). Ett äldre belägg från *Ljungby* 1897 (J. Wallmark i UME) är troligen från odling. Det kan också vara en etikettförväxling.

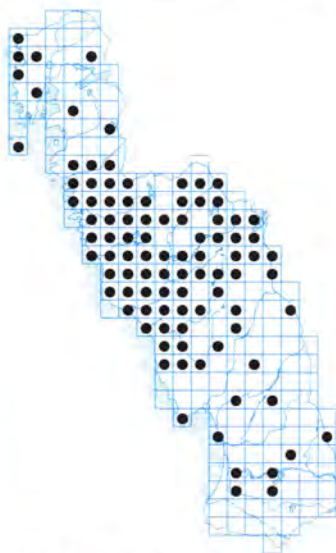
2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

424. Skogslök *Allium scorodoprasum.*

425. Sandlök *Allium vineale.*

426. Påsklilja *Narcissus pseudonarcissus.*

Varberg *Veddige* Kullagård (6B 0i 34 07) skogsbryn, 1980-talet och senare (IL). Känd sedan 1971 (se ovan). **Kungsbacka** *Släp* Särö (6B 6d 21 32) i lövbryn vid bergfot 1988 (UU). Känd åtminstone sedan början av 1960-talet (UU).

Allium vineale – sandlök

Först uppgiven av Wahlenberg 1826 under namnet *A. arenarium* men utan lokaluppgift.

Sandlök är ursprunglig. Den växer vanligen nära havet på torra, soliga platser – hällmarker med tunt jordlager, klippspringor, bergkullar, särskilt om de innehåller basiska bergarter, samt torrängar. Från sandmark finns endast en äldre uppgift, en sandig havsstrand.

I Tjolöholmsområdet finns en form med två till tre blomflockar på varje stjälk, vilket noterades av Sieurin redan 1844 (Sieurin 1844). Se s 201.

Karta 425. 31 rutor (14 %). Vanlig i kustområdet i norra Halland ner till Varberg. Saknas i övriga områden med undantag av tre lokaler i **Falkenberg**. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Aktuella utpostlokaler. **Falkenberg** *Eftra* Hallarna (5C 1b 41 01) klippor vid Suseån 1980-talet (NGN). Känd sedan 1920-talet (se nedan). *Falkenberg* Varbergsvägen, vid "Otterdahls torn" (5B 2j 42 36) vid klipphällar 1992 (NGN). *Skrea* på toppen av Smörkull (5C 1a 24 26) vid klippor 1980-talet (NGN). Känd sedan 1920-talet (se nedan).

Äldre utpostlokaler. **Laholm** *Ö. Karup* stranden S om Stensån 1916 (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Eftra* Hallarna (C. Bliding enligt Ahlfvengren 1924). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Skrea* Hansagård 1911 (S. Svenson i LD); Smörkullen (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). Ännu på 1980-talet (se ovan).

Amaryllidaceae – amaryllisväxter

Galanthus nivalis – snödroppe

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Förökar sig i trägården, i Hasslöf, utan att gräs utrotar lökarna. Likaså vid Getinge Klockaregård').

Snödroppe är en allmänt odlad prydnadsväxt som mera sällan förvildas. Den kan dock under lång tid hålla sig kvar på ödetomter.

Arten är inhemsk i mellersta Europa.

20 rutor (9 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. – Ahlfvengren (1924): odlad och förvildad i trädgårdar.

Lokal i naturlig vegetation. **Falkenberg** *Eftra* Uddaveka (5C 1a 37 40) fuktig alsluttning mot Suseån 1992 (NGN bild).

Leucojum vernum – snöklocka

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Äfven i Hasslöfs Trägård, men förökar sig mindre än den föregående [= snö-

Fig 141. Snöklocka *Leucojum vernum*. Rik förvildning i hagmark nära Eftra kyrka. – Foto Gösta Mjörnman 1995.

droppe]. Har i mannaminne vuxit och förökat sig sjelf, utan all cultur i Trägården vid Fjärås Prästegård; som Rectorn i Götheb. Herr Mag. Jörlin skrifver').

Snöklocka är en ovanlig prydnadsväxt som kan finnas kvar mycket länge i anslutning till gamla odlingsplatser. På några av de aktuella, halländska lokalerna har arten spritt sig och bildat rika bestånd, som verkar vara fullt naturaliserade (fig 141).

Arten är inhemsk i mellersta Europa och har förmodligen odlats i Sverige sedan medeltiden (Hylander 1971).

9 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): odlad och förvildad i trädgårdar.

Halmstad *Slättåkra* Klevaberg (4C 0e 11 05) rikligt vid gammal torpplats och i omgivande gräsmark 1980-talet (G. Malmström, bekräftad av KG). Känd sedan 1960-talet (se nedan). **Falkenberg** *Eftra* 100 m O om kyrkan (5C 1b 27 28) hagmark, rikligt 1980-talet (KG). *Falkenberg* Östra gärdet (5B 2j 40 39) bäckdal 1992 (PW); Rönnhagen (5C 2a 29 07) aldunge 1981 (SU, bekräftad av NGN). *Ljungby* Kärret (5B 4j 41 41) lövskog vid vägen 1982 (SU). *Morup* O om kyrkan (5B 4i 24 28) dunge 1992 (NGN). *Stafsinge* Torebo (5B 3j 33 14) skogsbryn mot gräsplan 1993 (NGN). **Varberg** *Hunnestad* utanför kyrkogården (5B 7i 06 13) vägkant 1992 (IL). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolö-

holm, S om slottet (6B 3f 46 25) 1990 (JK m fl). Känd sedan 1966 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. **Halmstad** *Getinge* 1892 (G. Tillman i S). *Slättåkra* Klevaberg, torpplats 1960-talet (P.-A. Svensson). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Snöstorp* Skedala 1892 (E. Lyttkens i LD). *Söndrum* Heagård 1920 (R. Nilsson i LD). **Kungsbacka** *Fjärås* se primäruppgifter; Tjolöholm, 80 m S om slottet, rikligt, en form med en gul fläck på kalkbladstopparna (Nilsson 1966 a). Ännu 1990 (se ovan).

[**Narcissus × incomparabilis** – stjärnnarciss]

Tidigare ej publicerad.

Stjärnnarciss omfattar ett antal hybrider mellan pingstlilja *N. poëticus* och påsklilja *N. pseudonarcissus*. Många olika färgvarianter och färgkombinationer (vitt–gult–orange) odlas som prydnadsväxter. En gulvit form har påträffats på ett par platser i vägkanter vid 5C 6f och 7f samt i betesmark utanför en trädgård vid 5C 1c. Vi vet dock inte om förekomsterna är avsiktligt utplanterade eller om de spritts från utkast.

Narcissus poëticus – pingstlilja

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ö. Karup* nära Åvarp och *Hishult* Högaholma på en gräsbacke, talr. Äldsta belägg från *Halmstad* 1892 (G. Tillman i S och E. Lyttkens i LD).

Pingstlilja är en vanlig prydnadsväxt. Den kan kvarstå ganska länge i övergivna trädgårdar men då och då finner man den också utplanterad i hagmarker och gårdsnära gräsmarker. Spridning sker även med utkast och trädgårdsjord.

Arten, vars typiska ras är ursprunglig från norra Spanien till nordöstra Italien, är i Sverige känd som förvildad sedan 1764.

29 rutor (13 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Troligen ganska sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgifterna.

Narcissus pseudonarcissus – påsklilja

Först uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv*.

Påsklilja är en allmänt odlad prydnadsväxt som kvarstår länge på ödetomter eller förvildas i t ex naturbetesmarker nära bebyggelse. Den planteras också ofta i hagmarker och lövbackar intill gårdar och fritidsstugor.

Särskilt i skogsbygden finns en lågvuxen, sedan gammalt odlad ras (fig 104), som blommar tidigare och är betydligt frosthärdigare än de moderna sorterna.

Karta 426. 97 rutor (43 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Vanlig, åtminstone i mellersta Halland. – Ahlfvengren (1924): förvildad vid gamla boplatser.

Melanthiaceae – myrliljeväxter

Narthecium ossifragum – myrlilja

Ett ofta använt provinsnamn är *igelgräs, iglagräs* eller *ilagräs*. Enligt Vide (1966) trodde man att växten orsakade leveriglar, en inälvsparasit hos får. I södra Halland förekommer också namnet *liagräs*.

Först uppgiven av Linné 1755 ('Växer i Halland vid Stjärnarp och Knäred på sidlänta ställen'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Myrlilja är ursprunglig. Den är ljuskrävande och bildar täta bestånd i näringsfattiga kärr, främst mosselaggar, dråg och sluttningskärr, men ibland också i strandkärr vid sjöar och vattendrag. I sluttningskärren blir den ofta helt dominerande i och kring de källor och källflöden som sällan saknas i dessa miljöer. Myrliljan spelar också en viktig roll på de halländska fukthedarna, där den alltid har sällskap av pors *Myrica gale*, blåtåtel *Molinia caerulea* och klockljung *Erica tetralix*.

Myrliljans utbredning i Norden är markerat västlig.

Karta 427. 177 rutor (79 %). Mycket vanlig i skogsbygden, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig på kustslätten. Saknas i en del kustnära rutor, särskilt i den norra delen, eftersom där råder brist på lämpliga ståndorter. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i hela provinsen.

Liliaceae – liljeväxter

Fritillaria imperialis – kejsarkrona

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Kejsarkrona är en prydnadsväxt som är funnen tillfälligt förvildad.

Arten, som är inhemsk i Iran, Afghanistan, Turkestan och västra Himalaya, är i Sverige känd som förvildad sedan 1870.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Steninge* 550 m NV om Skipås gård (5C 0b 07 16) vid skogskärr 1989 (URP). **Varberg** *Stråvalla* Saxaremossen (6B 1h 03 11) 1987 (LS).

Fritillaria meleagris – kungsängslilja

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* ('Denna förde jag med mig 1758 från Södermanland, och har altsedan conserverat och förökat sig').

427. Myrlilja *Narthecium ossifragum*.

428. Vårlök *Gagea lutea*.

429. Lundvårlök *Gagea spathacea*.

Kungsängslilja är en prydnadsväxt som i Halland är funnen både tillfälligt och varaktigt förvildad.

Arten härstammar från västra, mellersta och södra Europa samt Kaukasus. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1745.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Halmstad *Snöstorp* Skedala (4C 7f 34 17) igenväxande betesmark 1984 (PW). **Falkenberg** *Asige* Knobesholm (5C 2d 09 07) vid kvarndamm, förvildad från utkast 1995 (NGN). *Falkenberg* S om Tullbron (5B 2j 33 34) grässlänt, inplanterad eller förvildad 1992 (S.-H. Steineck). *Morup* kyrkbyn (5B 4i 23 27) förvildad på kanalbanken 1983/84 (SU). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 250 m NV om slottet, i buskage 1988 (JK). Känd sedan 1966 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 100 m S om och 250 m NV om slottet, förvildad vid bäcken, sparsamt (Nilsson 1966 a). Ännu 1988 (se ovan).

Gagea lutea – vårlök

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Ornithogalum luteum* ('På en skogvuxen våt äng vid Vinbergs Prästegård') samt, baserat på uppgift av Osbeck, "I Menlösa kålhagar". Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Vårlök är en kulturgynnad art som troligen är ursprunglig. Den är knuten till näringsrika områden och bildar vanligen mindre bestånd i bäck- och ådalarnas lövridåer samt i mullrika lövdungar och bryn, vilka ofta ingår i naturbetesmarker. Dessutom ser man den då och då kvarstående eller förvildad i parker, kyrkogårdsgräsmattor, alléer och på vägrenar.

Karta 428. 110 rutor (49 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden från Varberg och norrut. I övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

[**Gagea minima** – dvärgvårlök]

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Ornithogalum minimum* ('Uti åtskillige Krydgårdar i S. Halland, bland gräset'). Osbeck (1788) anger den som sällsyntare än vårlök *G. lutea*. Belägg saknas. Senare floraförfattare, Fries (1817), Theorin (1865), Lindeberg (1878) och Ahlfvengren (1924) anger arten från södra Halland men utan upplysningar om lokaler och förekomstsätt. Sannolikt återger de bara Montins och Osbecks uppgifter.

Eftersom vi inte funnit ett enda belägg av arten från Halland, kan man undra om den över huvud taget funnits i landskapet. Kanske beror uppgifterna på förväxling med de smala ungdomsbladen av vårlök *G. lutea* (T. Karlsson muntligt).

Dvärgvårlök, som finns i angränsande landskap, har en östlig utbredning.

Gagea spathacea – lundvårlök

Först uppgiven av Theorin 1865 från Hallandsås.

Lundvårlök är ursprunglig. Den bildar mindre bestånd i fuktiga ängslövskogar samt i klibbal- och askdominerade sumpskogar, gärna i anslutning till källflöden. Några fynd har gjorts i hagmarker, betade fuktängar och i parker. Lundvårlöken växer så gott som alltid tillsammmans med vårlök *G. lutea*.

Karta 429. 14 rutor (6 %). Sällsynt i kustområdet. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra Halland.

Laholm *Hasslöv* S om Gräsryd (4C 1e 30 45) källkärr 1992 (PW); SV om Dömestorp (4C 1f 29 01) källkärr 1988 (PW). *Skummeslöv* Skottorps slott (4C 2f 00 04) bokdunge/park 1992 (PW, bekräftad av KG). *Ysby* NV om kyrkan (4C 3g 13 43) i anslutning till källor i lövsluttning 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* på flera platser utmed foten av Hallandsåsen t ex Lya vid 4C 1d 27 33 källkärr 1984, Petersberg vid 4C 1e 37 03 källkärr 1984, Tiahagen vid 4C 1c 31 18 betesmark 1992 samt Täppesås vid 4C 1e 34 22 källkärr 1984 (samtliga PW). Känd från Hallandsåsen sedan 1865 (se primäruppgift). **Halmstad** *Söndrum* Onsjö (4C 7c 43 28) fuktig askdunge 1980 (KG herbarium), troligen identisk med Onsjö 1882 och 1897 (se nedan); Söndrum, S om kyrkan (4C 7d 10 02) bryn mellan ädellövskog och naturbetesmark 1980-talet (KG). *Övraby* Sperlingsholm (4C 8e 00 24) vid damm tillsammans med vårlök 1980-talet (SU). **Falkenberg** *Ljungby* Björnås (5B 4j 48 30) lövsluttning 1982 (NGN). *Stafsinge* Holmarör (5B 2i 45 34) liten skogsdunge 1982 (SU). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, vid grindstugan (6B 3f 48 28) kärr 1982 (JK), känd från området sedan 1928 (se nedan); Mellanskog (6B 3f 47 19) ask-alsumpskog, rikligt 1982 (JK); Fasankullen (6B 4f 04 20) sumpskog 1984 (LSa, bekräftad av JK). *Onsala* Lunden (6B 4e 05 19) fuktig mark under stora lövträd 1989 (JJ). *Släp* Gundal i Blåsippsdalen (6B 7e 26 05) 1990 (JOJ); Gundal (6B 7e 34 04) ädellövskog vid bäck 1992 (UU). *Vallda* Gustavsberg (6B 5e 40 26) fuktig lövskog 1989 (GSg, RP).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Dömestorps park 1974 (YJ). *Ö. Karup* Eskilstorp, fuktäng vid åsfoten 1961 (YJ i GB); Petersberg, fuktig ädellövskog vid åsfoten 1962 (KG, YJ), ännu 1984 (se ovan); Lyadalen 1962 (KG, YJ). **Halmstad** *Söndrum* Onsjö (Neuman 1882); Onsjölund 1897 (P. & A. Söderberg i LD). Sannolikt identisk med Onsjö 1980-talet (se ovan). **Falkenberg** *Ljungby* 1891 (J. Wallmark i UME). **Varberg** *Sibbarp* Gödeby (P. Åberg enligt Ahlfvengren 1924). *Stråvalla* S om Almedals bro (Ohlander 1969). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (Svenson 1928) samt 50–200 m V–SV om Grindstugan, 600 m V om, 500 m N om och 1100 m NV om Tjolöholm (Nilsson 1966 a), ännu på 1980-talet (se ovan); Tjolöholm, fuktig lundäng 1963 (E. Carlsson i GB). *Frillesås* djupt eroderad bäckravin strax O om Kullagården nära ån 1968 (M. Ohlander i GB); S om gården Nabben på Löftaåns sydsida 1958 (F. Lundberg i GB), men ej återfunnen (Ohlander 1969). *Gällinge* Håfors kvarn, fåtalig (Ohlander 1967). *Släp* O om Maleviks station i Källelyckeskogen 1946 (F. Lundberg i GB); strax V om Hedens station vid landsvägen 1946 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Vallda* Buera, Västergården 1936 och Stocken 1937 (båda F. Lundberg i handskrift 1949).

Lilium bulbiferum var. **bulbiferum** – brandlilja

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Planterar sig sjelf vid Buxbomshäckarna uti Hasslöfs Trägård. Fins och i Kåltäpporna hos Allmogen').

Brandlilja är en gammal prydnadsväxt som kan kvarstå länge i övergivna trädgårdar och som då och då även förvildas. Den är bofast i området.

Växten är inhemsk i mellersta Europa. I Sverige är den känd som vildväxande sedan 1761.

Karta 430. 27 rutor (12 %) men inte alltid antecknad under inventeringen. Sannolikt ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Lilium bulbiferum var. **croceum** – saffranslilja

Tidigare ej publicerad. Samlad av B. Åhman i *Ö. Karup* 1951. Belägg i S.

Lilium canadense – kanadalilja

Publicerad av Efvergren m fl 1994 som förvildad i *Breared* naturträdgården Vargaslätten. Se nedan.

En ståtlig prydnadsväxt som är funnen förvildad genom frösådd i blandskog utanför en trädgård, i vilken den odlats länge. Liljan tycks klara sig bra även utanför trädgården och har återkommit varje år sedan 1970-talet. Tills vidare betraktar vi den dock som tillfällig.

Arten härstammar från östra Nordamerika (Walters m fl 1986).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Breared* Vargaslätten (4C 8h 09 21) blandskog mellan skogsbäck och trädgård, 1993 (KG herbarium).

Lilium lancifolium – tigerlilja

Tidigare ej publicerad. Äldre belägg saknas.

Tigerlilja är en prydnadsväxt som man kan finna kvarstående eller tillfälligt förvildad.

Arten härstammar från östra Asien och är i Sverige känd som förvildad sedan 1955.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Falkenberg* Herting (5C 2a 29 00) strandsnår vid Ätran 1992 (NGN).

Lilium martagon – krollilja

Först uppgiven av Gabrielsson 1882 från *Tölö* Gåsevadholm.

430. Brandlilja *Lilium bulbiferum* var. *bulbiferum*.

431. Krollilja *Lilium martagon*.

432. Svärdslilja *Iris pseudacorus*.

Krollilja är en prydnadsväxt, som man dels kan finna kvarstående i övergivna trädgårdar, dels förvildad nära bebyggelse. Eftersom den då och då förvildas varaktigt bör den betraktas som bofast i landskapet. Krolliljan trivs på frisk, mullrik mark i lövbryn, lövdungar, snår och vägdiken och bildar ganska ofta rika bestånd.

Krolliljan har sannolikt ökat under 1900-talet.

Arten är inhemsk i södra och mellersta Europa, Kaukasus och mellersta Asien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1795.

Karta 431. 19 rutor (9 %). Ganska sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Tulipa × gesneriana – tulpan

Tidigare ej publicerad. Äldre belägg saknas.

Vanlig prydnadsväxt som kan kvarstå och förvildas tillfälligt. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1870.

3 rutor (1 %) men säkert inte alltid antecknad.

Falkenberg *Asige* kyrkbyn (5C 1c 44 33) betesmark utnför kyrkogården 1995 (NGN). *Falkenberg* Garvareforsen (5B 2j 36 35) grässlänt vid Ätran, inplanterad och kvarstående 1992 (NGN). *Morup* Hule (5B 3i 38 14) utkast i gräsmark 1993 (NGN).

Tulipa greigii – strimtulpan

Tidigare ej publicerad.

Strimtulpan härstammar från Centralasien. Ett antal namnsorter odlas. Tillfällig.

1 ruta (1 %).

Falkenberg *Falkenberg* Herting (5B 2j 28 44) ruderatmark, förvildad från utkast 1995 (NGN).

Tulipa sylvestris – vildtulpan

Först uppgiven av Montin 1766 ('Uti en Krydd-gård i Halmstad').

Vildtulpan är en gammal prydnadsväxt som fortfarande saluförs. Man finner den, ibland i rika bestånd, som kvarstående eller förvildad i parker, gamla trädgårdar, naturbetesmarker, övergivna åkrar och på vägkanter.

Arten är inhemsk i södra Europa, Kaukasus och Algeriet. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1744.

20 rutor (9 %). Sällsynt på kustslätten. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Ysby* Hov (4C 3g 12 38) gräsmark vid ruinen efter Hovs gamla mölla 1980-talet (YJ); Brödåkra (4C 3h 18 09) kvarstående på gammal tomt 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Halmstad* Karlsro (4C 7d 21 25) parkliknande trädgård 1980-talet (KG). Känd sedan 1924 (se nedan). *Kvibille* VNV om kyrkan (4C 9d 45 27) igenväxande, fuktig åker 1986 (KG). **Falkenberg** *Eftra* ca 150 m N om bron vid Uddaveka (5C 1a 39 40) stranden av Suseån 1980-talet (NGN), eventuellt identisk med *Skrea* 1928 (se nedan). *Falkenberg* S om Tullbron (5B 2j 33 34) grässlänt 1992

(S.-H. Steineck). *Ljungby* Björnås (5B 4j 48 30) vägkant vid lövdunge 1982 (SU). *Morup* Lynga (5B 4i 12 09) naturbetesmark med enbuskar 1983 (SU). *Stafsinge* Agerör (5B 3i 00 36) vägkant vid gård 1985 (SU). *Vinberg* Fauräs (5C 2a 47 32) vägkant vid gård 1980 (SU). Eventuellt en rest av *Vinberg* 1926 (se nedan). **Varberg** *Grimeton* S om kyrkan (5B 7j 18 03) vägdike 1995 (IL). *Lindberg* Svenstorp (5B 8h 3- 4-) äng 1980-talet (IL). *Rolfstorp* Mute (5B 7j 46 39) betesmark 1995 (IL). *Valinge* Långåsen (5B 8i 05 15) dikeskant 1992 (IL). *Värö* vid kyrkan 1979 (C. I. Sahlin i GB). **Kungsbacka** *Onsala* Mårtagården (6B 3e 46 09) gammal trädgård 1995 (JK); Månsagården (6B 3e 45 14) vid gammal trädgård sedan 1985 (I. Lundmark, bekräftad av JK); Lindås (6B 4e 37 21) gammal trädgård 1992 (JJ). Känd sedan 1974 (se nedan). *Släp* Bukärr (6B 6d 36 38) vägkant 1990 (UU); Kyrkobyn (6B 6e 18 12, 17 11) i och kring övergiven trädgård samt utmed en bäck 1989 (UU); Malevik (6B 7d 02 36) vägkant 1991 (UU). *Tölö* Björkeris (6B 6f 33 12) i gammal trädgård 1991 (A. Öfverström, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* i prästgårdens trädgård under många år (Osbeck 1788). *Tjärby* Ramsdal 1892 (E. Lyttkens i LD). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift, 1920 (E. Idström i LD); "Skansen" (T. Nordström enligt Wiger 1931); Karlsro (G. Tillman enligt Ahlfvengren 1924). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Holm* Holmagärde (P. G. Hallberg i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Skrea* Boberg vid Suseån (Svenson 1928), eventuellt identisk med *Eftra* 1980-talet (se ovan). *Vinberg* Fauräs i åker massvis 1926 (Svenson 1928). Sannolikt identisk med *Vinberg* 1980 (se ovan). **Varberg** *Värö* Präst- och Klockaregården (S. Johnson enligt Svenson 1928); Klockaregården (Bernander enligt Ohlander 1972). **Kungsbacka** *Onsala* Enen (Gubbekulla) 1958 (M. Ohlander i GB); N om Lindås vid trädgård (Gillner 1974). Ännu 1992 (se ovan). *Ölmevalla* 100 m V om Örmanäs säteri, lövträdsdunge 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Tulipa tarda – flocktulpan

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Vanlig prydnadsväxt som kan kvarstå och förvildas. Arten är inhemsk i Turkestan.

2 rutor (1 %) men säkert inte alltid antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Falkenberg* Nygatan (5B 2j 30 31) utanför häck 1993 (NGN). *Morup* Bölse (5B 3i 41 24) grässlänt utanför häck 1993 (NGN).

Iridaceae – svärdsliljeväxter

Crocus flavus – gullkrokus

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *C. luteus* från *Halmstad* Tivoli [= Norre Katts park]. Äldsta belägg från *Halmstad* 1886 (A. Ehrenborg i LD).

Gullkrokus är en vanlig prydnadsväxt som endast undantagsvis och tillfälligt förvildas utanför trädgårdar. Den är inhemsk i sydöstra Europa och i Mindre Asien.

1 ruta (1 %) men i övrigt inte antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Fagered* Havhult (5C 9d 07 21) vägkant utanför gård 1992 (NGN).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 80 m S om slottet, förvildad (Nilsson 1966 a).

Crocus vernus – vårkrokus

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Tivoli [= Norre Katts park]. Äldsta belägg från *Halmstad* 1886 (A. Ehrenborg i LD).

Vårkrokus är en vanlig prydnadsväxt som sällan förvildas. Den är inhemsk i södra och mellersta Italien samt på Balkan.

9 rutor (4 %) men ojämnt antecknad. Troligen sällsynt.

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Iris germanica – trädgårdsiris

Först uppgiven av Fries 1817 från Åskloster i *Ås*. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

Trädgårdsiris är en vanlig prydnadsväxt. Den kan kvarstå på ödetomter eller någon gång vara planterad utanför trädgårdar. Troligen förvildas den mycket sällan. Tillfällig.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Vallda* Trädgårdsnäs (6B 5d 31 18) torr strandäng tillsammans med bl a knylhavre *Arrhenatherum elatius* och svartkämpar *Plantago lanceolata*, beståndet har ökat något i storlek sedan upptäcktsåret, 1988–1994 (IB, GT, LSa, fotodokumentation).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Snöstorp* Skedala 1921 (E. Idström i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1922 (S. Gustavsson i GB). **Kungsbacka** *Ås* se primäruppgift.

Iris pseudacorus – svärdslilja

Äldre provinsnamn är *bäcksvärdla* och *sabelgräs* från *Skrea* resp *Lindome*.

Först publicerad av Fries 1817 ('Rikligt nära Halmstad'). I handskrift 1789 av Osbeck.

Svärdslilja är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar vanligen mindre bestånd i alkärr, vid näringsrika sjöar och vattendrag samt i vattensamlingar i kärr och fuktängar. Ganska ofta växer den även på sandiga/steniga havsstränder i högvattenlinjen. Diken, dammar och märgelhålor är exempel på vanliga kulturståndorter.

Karta 432. 176 rutor (79 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden. Ganska vanlig i skogsbygden utom i de allra kargaste och minst befolkade delarna. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Iris sibirica – strandiris

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Strandiris är en prydnadsväxt som då och då förvildas. På en lokal har den funnits i fem år men åtminstone tills vidare bör den karakteriseras som tillfällig i landskapet.

Arten är inhemsk i södra och mellersta Europa samt Sibirien. I Sverige är den känd som förvildad sedan 1795.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Holm* Stålsberg (4C 8d 19 48) förvildad i vägkant 1989 och senare (KG herbarium). *Slättåkra* Lya, vid bron över Slissån (5C 0e 25 06) förvildad i vägkant 1989 (KG herbarium). **Falkenberg** *Eftra* kyrkbyn (5C 1b 25 27) bryn 1995 (NGN). **Varberg** *Sibbarp* Ryssdalen (5C 5a 26 12) kvarstående och förvildad vid gårdsruin 1990 (PW, bekräftad av KG).

Iris versicolor – brokiris

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Brokiris är en prydnadsväxt som under senare hälften av 1900-talet rapporterats varaktigt förvildad i Västergötland, Västmanland, Hälsingland, Dalarna och Småland (Granerot 1984; Smålands Floras artförteckning 1990). Framtiden får utvisa om den kan bli bofast i Halland.

Arten härstammar från östra Nordamerika.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Breared* Simlången, N om Vargaslätten (4C 8h 11 21) sjöstrand, fyra mindre bestånd, förvildad från Vargaslättens trädgård, 1993 (KG herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Hylte** *Torup* Ynnabo, vid utloppet ur Hagasjön (5C 1i 28 42) i anslutning till utkast i vägkant, 1987 (EW i LD, bestämd av T. Karlsson).

Sisyrinchium montanum – gräslilja

S. angustifolium

Tidigare ej publicerad eller samlad.

Gräslilja är en prydnadsväxt som är funnen tillfälligt förvildad. Den härstammar från Nordamerika och uppmärksammades i Sverige första gången 1911.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

1 ruta (1 %) men i övrigt ej antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Eftra* kyrkbyn (5C 1b 26 26) vägkant utanför villaträdgård, där arten dock ej verkade finnas, 1979–82 (G. Ahlqvist, NGN).

Orchidaceae – orkidéer

Samtliga orkidéer är fridlysta.

Corallorhiza trifida – korallrot

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Ophrys corallorhiza* ('Funnen en gång i Hasslöfs Bokskog'). I handskrift av Afzelius (1780[?]-talet) från *Eldsberga* Stjärnarp, nära stora vägen.

Korallrot är ursprunglig. Den skuggälskande orkidén växer främst och ofta ganska rikligt i blöta, vitmossdominerade sumpskogar, som gärna får ligga i anslutning till sjöar och vattendrag. Man finner den också i mer eller mindre bindvideskuggade och ofta svagt översilade vitmosskärr i skogsterräng. Antalet exemplar på enskilda växtplatser kan variera kraftigt mellan olika år. Den vissna stjälken med de ganska stora frökapslarna står ofta kvar under hela hösten, ibland även under vintern.

Korallroten tycks ha ökat i den södra hälften av landskapet under 1900-talet. En orsak kan vara att skogsarealen i denna del av landskapet ökat kraftigt och därmed även tillgången på skuggiga skogskärr och sumpskogsmiljöer (jämför spindelblomster *Listera cordata*).

Växten kräver ordentlig markblöta och försvinner i regel om växtplatsen dikas.

Karta 433. 104 rutor (47 %). I södra och mellersta Halland upp till Ätran är korallroten vanlig i skogsbygden och ganska vanlig i övergångsbygden. I övriga områden är arten ganska sällsynt, utom i **Varberg**, där den verkar vara sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra Halland.

Dactylorhiza incarnata ssp. **incarnata** – ängsnycklar

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Orchis latifolia* som sällsynt men utan lokaluppgift.

Ängsnycklar är en ursprunglig men något hävdgynnad orkidé. Den är kalkgynnad och växer i rikkärr, på havsstrandängar samt någon gång i fuktängar som ännu hävdas med slåtter och/eller bete.

Ängsnycklar hotas främst av igenväxning ocn dikning.

Karta 434. 13 rutor (6 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Tjuvhult (4C 1f) kärräng 1980-talet och senare (YJ); Bondåkra (4C 1f) kärrdråg 1980-talet (YJ). *Våxtorp* Vindrarp (4C 1g) kärräng 1980-talet (YJ). Känd sedan 1974. *Ö. Karup* Korup (4C 1d) kärräng 1980-talet och senare (KG, YJ), känd sedan 1962; Frestensfälla (4C 0e) kärräng 1979 (AE, YJ). **Halmstad** *Harplinge* Ringenäs (4C 7b) frisk ängsmark nära havet, 20-tal ex med skära blommor 1988 (KG). **Varberg** *Lindberg* Balgö (5B 8g)

433. Korallrot *Corallorhiza trifida.*

434. Ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata* ssp. *incarnata.*

435. Jungfru Marie nycklar *Dactylorhiza maculata* ssp. *maculata.*

tuvig fukthed 1980-talet och senare (IL). *Varberg* Getterön (5B 7g) tuvig gräshed i björkskogsglänta 1992 och senare (IL). *Värö* V om Skällåkra (5B 0f) fukthed 1980-talet och senare (IL); Norra Horten (6B 0f) fuktäng 1980-talet och senare (IL); Ustö (6B 1f) 1980-talet (P. M. Åhrén). **Kungsbacka** *Hanhals* (6B 4f) strandäng 1990-talet (IB, LSa, GT, bekräftad av JK). *Onsala* (6B 3d) naturbetesmark 1985 (JJ); (6B 6d) naturbetesmark 1980-talet (JJ). *Släp* (6B 6d) strandäng 1989 (UU, bekräftad av JK). *Vallda* (6B 5e) igenväxande mark vid mosse, ängsmark resp ängsbacke nära Kungsbackafjorden 1989 (samtliga GSg, bekräftade av JK). Den senare lokalen nu förstörd av vägbygge.

Dactylorhiza incarnata ssp. **incarnata × maculata** ssp. **maculata** – ängsnycklar × jungfru Marie nycklar

Först uppgiven av Johansson 1971 från *Hasslöv*.

Denna hybrid är funnen på två rikkärrslokaler tillsammans med föräldraarterna.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* (4C 1f) rikkärr 1980-talet (YJ). Känd sedan 1971 (se ovan). *Ö. Karup* (4C 0e) rikkärr 1980-talet (YJ).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Dactylorhiza maculata ssp. fuchsii – skogsnycklar

Först uppgiven av Neuman 1884 som *Orchis maculata* L. f. ('skuggform, som förekommer flerestädes i bokskog på norra sluttningen af Hallandsås t ex mellan Karup och Hasslöfs kyrka och vid Vindrarp'). Belägg i LD från *Ö. Karup* i bokskog 1883. Hos Neuman (1909) som *Orchis maculata* v. *obscura*.

Skogsnycklar är ursprunglig i fuktiga och näringsrika lövskogar med källflöden och översilningsmark.

De främsta hoten mot växten är dikning och trädslagsbyte från löv till gran.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på Hallandsåsens sluttningar.

Laholm *Hasslöv* (4C 1f) översilad ängs- och lövskogsmark 1980-talet (YJ). *Våxtorp* (4C 1f) vid källflöde i lövskog 1980 (YJ). **Halmstad** *Breared* (5C 0i) översilat skogskärr 1987 (PW, bekräftad av KG). *Enslöv* (5C 0g) lövskogssluttning med källor och översilning 1985 (Bengt Johansson, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Ahlfvengren 1924); något hundratal m ovan gården Kärr, löväng 1958 (YJ i GB); under åsen mellan Kärr och Dömestorps allé 1963 (YJ i GB); mellan Brante Källa och Björkered 1962 (B. Peterson i GB). *Våxtorp* Vindrarp, se primäruppgifter. *Ö. Karup* se primäruppgifter; (Ahlfvengren 1924); Korup, slåtteräng 1962 (B. Peterson i GB).

Dactylorhiza maculata ssp. maculata – jungfru Marie nycklar

Ganska vanliga lokalnamn är *Herrens händer* och *nyckelblomster*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Orchis maculata* men utan lokaluppgift.

Jungfru Marie nycklar är ursprunglig men gynnas av slåtter och måttligt nötkreatursbete. Den växer i översilningskärr, vid källor och källflöden, i löv- och blandskogar av varierande fuktighetsgrad samt någon gång i alsumpskogar/alkärr. De rikaste förekomsterna finner man emellertid i någorlunda fuktiga slåtter- och naturbetesmarker. Eftersom hävdad mark av detta slag blir allt ovanligare trängs växten mer och mer undan till gläntor, bryn, stigar, skogs- och åkervägar. På dessa lokaler är den ofta fåtalig och mer eller mindre tillfällig.

Jungfru Marie nycklar hotas av igenväxning, gödsling av naturbetesmarker, dikning och granplantering. Även vägbyggen och tätorternas expansion har reducerat antalet bestånd.

Karta 435. 165 rutor (74 %). Jungfru Marie nycklar är fortfarande ganska vanlig men minskar i hela landskapet. Den är dels knuten till skogs- och övergångsbygdens kuperade landskap med översilningskärr och småskaligt jordbruk, dels till kustområdets naturbetesmarker. På de intensivodlade slättområdena i södra och mellersta delen saknas i stort sett lämpliga växtplatser. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Dactylorhiza maculata ssp. **maculata × majalis** – jungfru Marie nycklar × majnycklar

Tidigare ej publicerad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Harplinge* (4C 7b) på en fuktäng tillsammans med föräldrarna 1987. Belägg i KG herbarium, bekräftad av Å. Lundqvist.

Dactylorhiza majalis – majnycklar

Först uppgiven av Johansson 1971 från *Hasslöv*. Belägg från 1962 i YJ herbarium. Enligt Leffler (1863) fann E. A. Trana majnycklar i Onsala 1863. Uppgiften bygger på exemplar i GB och UPS som fått olika tolkning. Enligt Ahlfvengren (1924) är exemplaret i UPS *D. incarnata* medan Svenson (1928) uppger att C. Blom bestämt Göteborgskollekten till *D. majalis* samt att lokalen förstörts genom odling. Vi anser att båda exemplaren tillhör *D. incarnata*.

Majnycklar kan vara ursprunglig i rikkärr. Den är dessutom funnen på två lokaler som ligger på sedan länge övergiven åkermark, dels en fuktäng och dels vid en stig genom en fuktig skogsglänta.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* (4C 1f) rikkärr 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Harplinge* (4C 7b) fuktäng som på 1940-talet var åker, 30-tal ex 1987 (R. Lindgren, KG herbarium, bekräftad av Å. Lundqvist). **Falkenberg** *Okome* (5C 6c) vid stig genom fuktig skogsglänta som tidigare varit åkermark, 1 ex under flera år på 1980-talet (RA, bekräftad av T. Karlsson, färgfoton från 1985 i UME).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Dactylorhiza sphagnicola – mossnycklar

Först uppgiven som *Orchis traunsteineri* i Natur i Hallands län 1977. Känd sedan 1960-talet (HN).

I Halland finns två kända bestånd av mossnycklar. Avståndet mellan dem är ca 1 km och båda växer i fattigkärr.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Enslöv* (4C 9e) myrliljedominerat fattigkärr, ganska rikligt på 1980-talet (HN, KG, belägg i UME från 1983, bestämt av C. I. Sahlin) samt i svagt översilat fattigkärr, fåtal ex 1981 (KG).

[**Dactylorhiza traunsteineri** – sumpnycklar]

Enligt Leffler (1863) är arten funnen i *Onsala* av E. A. Trana men beläggexemplaret i UPS är *D. incarnata*. Se också föregående art.

Epipactis helleborine – skogsknipprot

Tidigare ej publicerad. Belägg från 1962 (YJ i GB).

Den kulturgynnade skogsknipproten är troligen inte ursprunglig i området. Ståndorterna framgår av lokalförteckningen nedan.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* (4C 1f) utmed skogsväg i ängsbokskog, 2 ex 1987 (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan). *Laholm* Mellbystrand (4C 3e) sandig tallskog på naturtomt 1981 (AE). *Ysby* (4C 3g) lövskog vid damm, 1 ex 1979–81 (RK). **Kungsbacka** *Fjärås* Lundsberg (6B 5g) gässlänt mot gårdsplan, ej årsviss, 1990-talet (E. Svala, bekräftad av IB, GT och LSa).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* ängsbokskog, några få ex 1962 (KG, YJ i GB). Ännu 1987 (se ovan).

Epipactis palustris – kärrknipprot

Först uppgiven av Montin 1766 från *Våxtorp* Vindrarp enligt Osbeck samt "uti en äng vid Tronarps gård i Harplinge Socken, in uti skogen" [gården Tronarp ligger i Kvibille socken]. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Kärrknipprot är ursprunglig. Den växer beståndsbildande i rikkärr samt kärr- och fuktängar.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Hasslöv* (4C 0f) kärräng 1980-talet (YJ). Känd sedan 1977 (se nedan). **Halmstad** *Halmstad* (4C 6e) fuktäng, rikligt under hela 1980-talet (KG m fl). Känd sedan 1974 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg; Möllängen (Osbeck 1788); kärräng 1977 (KL, S. Malmberg). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Våxtorp* se primäruppgifter. *Ö. Karup* 1811 (E. Fries i UPS); Hallandsås nära Eskilstorp 1842 (E. J. N. A. i UPS enligt Ahlfvengren 1924) [arket finns inte längre i UPS; E. J. N. A. är troligen en feltolkning av C. J. N-t, dvs C. J. Nordquist]; kärräng mellan gamla E 6 och Nidingstorpsvägen, rikligt 1932 (YJ) = Nidingstorp, alkärr 2,5 km S om kyrkan 1958 (YJ i GB) = fuktäng uppåt åsen 1958 (S. Holmdahl i GB) [denna växtplats utplånades på 1970-talet när motorvägen byggdes]. **Halmstad** *Halmstad* fuktäng 1974 (GM). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Kvibille* se primäruppgifter. *Söndrum* Olovsdal (T. Nordström enligt Wiger 1931). [Lokalen är numera förstörd genom väg- och tätortsbyggnation.] **Varberg** *Rolfstorp* Varmanshuvud (Bexell 1817–19). **Kungsbacka** *Onsala* (Sieurin 1844); Staremossen 1944 och nära Staregården 1942 (båda S. Holmdahl i GB). Arten är förgäves eftersökt under 1980-talet.

Epipactis phyllanthes – kal knipprot

Först uppgiven av Kugelberg 1947 under namnet *E. persica* från *Hasslöv* Dömestorp 1946 och *Ö. Karup* Gropemöllan samma år. Samlad redan 1848 i bokskog på Hallandsåsens sluttning (C. J. Nordquist i UPS, bestämd av Nannfeldt och Young).

Kal knipprot är ursprunglig. Den växer dels i ängslövskog och dels i sandig tallskog nära havet.

Det främsta hotet mot arten på tallskogslokalerna är byggnation och annan anläggningsverksamhet. I sådana sammanhang tar man vanligen inte hänsyn till fridlysta arter.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* (4C 1f) i bokskog 1983 (YJ). Känd från området sedan 1848 (se äldsta belägg). *Ö. Karup* (4C 2d) på flera platser i sandig tallskog 1980-talet (YJ). Känd från området sedan 1946 (se primäruppgifter).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsåsens sluttning, se äldsta belägg. *Hasslöv* på flera platser i bokskog mellan 1931 och 1978 (YJ). Ännu 1983 (se ovan). *Ö. Karup* Gropemöllan ca 500 m från havet, tallskog med undervegetation av rönn och vide på mullblandad sand, dels skuggigt, dels solöppet, 100-tal ex 1946 (E. Kugelberg i UPS); NO om landsvägen Båstad–Ö. Karup, 3 lokaler inom ca 1 km parallellt med stranden, snårskog, skugga 1960 (W. Rasch i UME). I området ännu på 1980-talet (se ovan).

Epipogium aphyllum – skogsfru

En enda gång har skogsfrun setts i Halland. Den sällsamma orkidén upptäcktes 1883 i Våxtorps socken på Hallandsåsens nordsluttning av ingen mindre än L. M. Neuman. "Den 16 juli fann jag i den af gamla stora träd bestående bokskogen vid Vindrarp ett exemplar af denna sällsynta växt. Stammen höjde sig knappt 2 c.m. ofvan jordytan och blomknopparna var små, färglösa. Naturligtvis lät jag exemplaret stå orördt, men erfor sedan genom annan person, att der blommade i slutet af juli ej mindre än 5 exemplar. Ny för Halland!" (Neuman 1884). Belägg från Hallandsås 1883 (Neuman i GB).

Goodyera repens – knärot

Först uppgiven av Fries 1819 ('I tallskog i Breared, Enslöv, Thorup etc.').

Knärot är ursprunglig. I inlandet växer den främst i äldre, blåbärsdominerade tall-, gran- och blandskogar samt någon gång också i gammal barrskog som nästan saknar fältskikt, dock aldrig i granåkrar. Vid kusten är den inte ovanlig i de planterade tallskogarna på flygsandsfälten.

Knäroten klarar inte kalavverkning och efterföljande granplantering.

Karta 436. 42 rutor (19 %). Ganska vanlig i **Laholm**, ganska sällsynt i **Halmstad** och sällsynt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta delen.

Gymnadenia conopsea – brudsporre

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Orchis conopsea* men utan lokaluppgift.

Brudsporre är en kalk- och hävdgynnad orkidé som inte är sedd i landskapet sedan 1900-talets början. Av de sparsamma, äldre uppgifterna kan man inte dra några slutsatser om artens eventu-

436. Knärot *Goodyera repens.*

437. Myggblomster *Hammarbya paludosa.*

438. Spindelblomster *Listera cordata.*

ella ursprunglighet i Halland. Den finns i omgivande landskap.

Brudsporrens försvinnande beror i ett par fall (lokalerna i *Halmstad* och *Vapnö*) på att växtplatserna förstörts genom byggnation och dränering. Sannolikt har några förekomster utplånats när hävdade kärr och kärrängar lämnats åt igenväxning.

Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Den nedan nämnda var. *densiflora* är sannolikt inte identisk med den växt som idag kallas praktsporre *G. conopsea* var. *densiflora* och som främst växer på Öland och Gotland.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). *Knäred* (S. L. Törnquist enligt Theorin 1865). *Ö. Karup* (Theorin 1865); Åsen nära Skånegränsen (Neuman 1884). **Halmstad** *Breared* Danska fallet (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Halmstad* 1853 (Th. M. Fries i UPS, som var. *densiflora*); mellan Halmstad och Söndrum (E. Fries 1819, som var. *densiflora*); Knävelstorp (A. Lyttkens i S); Galgberget (E. A. Rålén enligt Ahlfvengren 1924). *Vapnö* Mickedala berg (Ahlfvengren 1924, som var. *densiflora*). **Kungsbacka** *Onsala* (E. A. Trana i S); V om prästgården (Ahlfvengren 1924).

Hammarbya paludosa – myggblomster

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *Malaxis paludosa* ('Här och där i blöta kärr, lika väl på slättbygden i Getinge, Steninge etc. som i skogsbygden runt Torup'). I handskrift 1814 av S. Nilsson från *Steninge* [*Eftra*?] vid en liten bäck i bergen ovanför Glassvik.

Myggblomster är en ursprunglig orkidé. Man kan finna den i små fattigkärr, som helst skall vara översilade av källvatten eller mera diffust framträngande grundvatten, i kärrdråg, på åmader och vid myrgölar. Den vanligen endast halvdecimeterhöga orkidén växer främst i vitmossa på tuvkanter intill fritt vatten eller på nästan naken mineraljord eller torv.

Myggblomster hotas i första hand av dikning och igenväxning.

Karta 437. 12 rutor (5 %). Säkert något förbisedd på grund av sin litenhet men sannolikt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i mellersta och norra Halland.

Laholm *Hishult* Stubbhult (4C 1j) vid dyhål i mosse 1993 (YJ), känd sedan 1961 (se nedan); V om Kölvessjön (4C 2j) kärr, rikligt 1993 (YJ), känd sedan 1961 (se nedan). *Knäred* NV om Långsjön (4C 3j) gungflyområde 1980-talet (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan). *Veinge* N om Knallen (4C 5i) kärrdråg 1990 (L. Johansson). **Halmstad** *Breared* Hyhult (4C 7j) källkärr 1985 (LEM, YJ). *Enslöv* (4C 9e) myrgölskant och i myrdråg 1988 (KG). Känd sedan 1972 (se nedan). *Tönnersjö* (4C 7g) vid göl på åmad samt i kärr som påverkas av grundvatten 1981 resp 1990 (KG). **Falkenberg** *Abild* (5C 3c) kärr 1985 (SU). *Gällared* (5C 6d) kärr 1984 (P. M. Åhrén, MJ). *Morup* (5B 4i) lövskogskärr 1984 (SU). **Varberg** *Värö* (6B 1f) vid göl

1989 (IL). **Kungsbacka** *Hanhals* (6B 5f) mosse med viss kalkpåverkan 1985 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (4C 0f) i två små källdråg 1963 (KG, YJ); (4C 1e) vid små gölar i myrliljekärr 1963 (KG, YJ). *Hishult* Stubbhult, vid dyhål i mosse 1961 (YJ i GB), ännu 1993 (se ovan); V om Kölvessjön, kärr, rikligt 1961 (YJ). Ännu 1993 (se ovan). *Knäred* Lagered, Sjöängen N om Lagereds Ö, V om övre Långsjön 1962 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* kärrdråg på gamla E 6:ans östra sida mitt emot motellet 1968 (KG, YJ) [lokalen förstörd på 70-talet genom motorvägsbygge]; Frestensfälla, översilad kärrkant 1964 (KG). **Halmstad** *Enslöv* myrgölskant och i myrdråg 1972 (KG, YJ). Ännu 1988 (se ovan). *Getinge* se primäruppgifter. *Harplinge* Plönnige mosse 1894 (G. Tillman i LD, S, SBT och UPS). *Steninge* se primäruppgifter. **Hylte** *Torup* se primäruppgifter. **Falkenberg** *Krogsered* Greppered och *Ljungby* Ljungsjön (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Nösslinge* kärr i skogen mot Mäshult 1913 (Ahlfvengren i S). **Kungsbacka** *Onsala* (Sieurin 1844); mellan Vickan och Apelröd 1953 (S. Holmdahl i handskrift); Hasslamossen 1956 (S. Holmdahl i GB).

Herminium monorchis – honungsblomster

Först uppgiven av Fries 1819 från *Eldsberga* ('I fuktängar på slättbygden, såsom vid Tönnersa, men icke vanlig'). Osbeck i handskrift 1789 från *Hasslöv*.

Honungsblomster har inte rapporterats från Halland sedan 1928. Arten, som är ursprunglig men slåttergynnad, kräver fuktig, näringsrik och helst också kalkrik mark. Torrläggning och uppodling av våtmarker samt igenväxning genom upphörd hävd är troligen de främsta orsakerna till försvinnandet.

Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och norra Halland.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; (Theorin 1865). *Veinge* 1881 (J. A. Gabrielsson i UPS); Bölarp 1928 (S. Svenson i LD); Bölarps berg (Neuman 1884). *Våxtorp* (Theorin 1865). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa, se primäruppgifter. *Getinge* i UPS enligt lappkatalog till Hård av Segerstad 1924 [arket saknas i UPS]. **Kungsbacka** *Onsala* 1861, 1863 och 1866 (E. A. Trana i LD och S resp F. Elmqvist i LD).

Listera cordata – spindelblomster

Först uppgiven av Fries 1819 ('I mossiga och fuktiga tallskogar med knärot'). I handskrift 1789 av Osbeck ('vid Smålandsgränsen').

Spindelblomster är ursprunglig. Den spensliga och skuggälskande orkidén förekommer i två helt skilda miljöer. Utmed kusten växer den huvudsakligen i torra tallskogar med glest fältskikt och slutet bottenskikt av mossor. Arten tycks ganska snabbt ha etablerat sig i tallskogar som planterades på flygsand under 1800-talet (Theorin 1865, Ahlfvengren 1924). I det inre av landskapet växer spindelblomster i skuggiga och vitmossdominerade skogskärr i både barr- och lövskog samt i gransumpskogar. Särskilt rikligt kan den uppträda nära fastmarkskanterna i kärr som genomsilas av framträngande grundvatten.

Åtminstone i kärr- och sumpskogsbiotoper är arten känslig för ändrade fuktighetsförhållanden. Den klarar inte dikning och kalhuggning.

Spindelblomstret har ökat i landskapets södra och mellersta delar under 1900-talet, troligen på grund av den kraftigt ökade skogsarealen (jämför korallrot *Corallorhiza trifida*).

Karta 438. 78 rutor (35 %). Vanlig i skogsbygden i **Laholm, Halmstad** och **Hylte** samt utmed kusten i **Laholm** och **Halmstad**. Sällsynt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta Halland.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Fjärås* V om Stigsmossen (6B 6h) 1984 (IE, CB). *Förlanda* Rammsjöhall (6B 3i) blandsumpskog 1991 (KG). *Idala* O om Tröskesjö (6B 3i) 1985 (GT, bekräftad av JK). *Lindome* S om Gränsudden (6B 8h) myrliljekärr i gransumpskog 1990 (KG).

Listera ovata – tvåblad

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Ophrys ovata* ('Nedan om Söndrums Kyrka och flerestädes uppå sumpiga skogvuxna ängar'). Äldsta belägg från *Söndrum* 1700-talet (L. Montin i S).

Tvåblad är sannolikt ursprunglig i området. Den kalk- och kulturgynnade arten växer i mullrika lövdungar men också på ganska torr, sandig mark i strandskogar vid havet.

Tvåblad, som alltid varit sällsynt, har minskat under 1900-talet och är nu starkt hotad. Kraftig igenväxning och radikalt ändrad markanvändning kan förklara försvinnandet från några av lokalerna.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra delen.

Laholm *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand (4C 2d) strandtallskog 1980-talet (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* "Uti Hasslöfs så kallade allmänning, vid Kohagen" (Osbeck 1788); Dömestorp 1848 (C. J. Nordquist i UPS); åsslı:ttningen ca 1,3 km SV om kyrkan 1956 (YJ). *Skummeslöv* i strandskogen (Neuman 1884). *Ö. Karup* Stensådalen nedom Gropemöllan 1916 (Ahlfvengren i S); Hunnestorp, Gropemöllan och

strandskogen (Ahlfvengren 1924); Malen 1939 (E. Lindh i SBT); strandskogen 300 m ONO om Stensåns mynning 1962 (YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); Åvarp, 400 m VSV om gården, träddunge i naturbetesmark, 5 blommande ex 1964 (KG). **Halmstad** *Breared* Högalt nära sjön (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Eldsberga* Tönnersaskog, björkskog med gamla aspar 1972 (AE). *Halmstad* Slottsmöllekärret (S. Johnson enligt Svenson 1928). *Söndrum* se primäruppgifter; prästgården i en skogsdunge (Neuman 1884).

Neottia nidus-avis – nästrot

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Ophrys Nidus avis* ('Funnen en gång i Hasslöfs bokskog').

Nästrot är ursprunglig. Denna kalkgynnade orkidé är endast funnen i mullrika bokskogar och hasseldungar, oftast med glest eller obefintligt fältskikt. På växtplatserna i *Slättåkra*, *Torup*, *Sibbarp* och *Fjärås* är arten varken årsviss eller rikligt förekommande. När den visar sig är det endast med enstaka exemplar. Vinterståndarna kan ibland stå kvar ett helt år.

6 rutor (3 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra och mellersta delen.

Laholm *Hasslöv* (4C 1f) två lokaler i bokskog 1980-talet (YJ). Känd från området sedan 1788 (se ovan). **Halmstad** *Slättåkra* (5C 1f) gammal bokskog med glest fältskikt, 2 blommande ex och 2 vinterståndare 1993 (Ö. Fritz); (5C 2f) bokskog i bäckdal, 1 ex 1983 (PW), 2 ex 1984 (KG). **Hylte** *Torup* Boås (5C 1g) bokskog med glest fältskikt 1987 (PW, bekräftad av KG). Känd sedan 1970 (se nedan). **Varberg** *Sibbarp* (5C 6a) bokskog 1983 (P. M. Åhrén). **Kungsbacka** *Fjärås* (6B 4g) hasselskog, fåtalig 1983 (JK). [Senare utsatt för uppgrävning.] Känd sedan 1950 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift; 1859 och 1860 (G. Theorin i UME resp GB, S och UPS); Hallandsås 1868 (P. Hallberg i LD); bokskogen ovan Dömestorp (Kugelberg 1947). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Getinge* bokskogar vid Fröllinge (Fries 1819). *Halmstad* Slottsmöllekärret (S. Johnson enligt Svenson 1928). **Hylte** *Torup* Boås (Samuelsson 1970). Ännu 1987 (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* tät hasselskog, insamlingar mellan 1950 och 1974 (F. Lundberg i GB resp C. I. Sahlin i UME). Ännu 1983 (se ovan).

Orchis mascula – Sankt Pers nycklar

Först uppgiven av Theorin 1865 som "allmän" i södra Halland [säkert en grov felbedömning av artens frekvens]. Äldsta belägg från *Ö. Karup* Eskilstorp 1849 (C. J. Nordquist i UPS).

Sankt Pers nycklar är en kalk- och kulturgynnad orkidé som växer beståndsbildande på näringsrik gräsmark.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* (4C 1e) betesmark, 1980-talet (AE, bekräftad av YJ). Känd sedan 1977 (se nedan). Antalet exemplar har minskat kraftigt under 1980-talet. *Laholm* Mellbystrand (4C 3e) tomtmark på f d åker, spontan, slutet av 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Enslöv* (5C 0g) ängsfragment, rikligt 1986 (H. Andersson, bekräftad av KG). Känd sedan 1940-talet (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (4C 1e) betesmark, 100-tals ex 1977 (AE). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* se äldsta belägg; (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924); Åsen vid Täppesåsvägen 1908 (H. Nordenström i S); Hallandsås 1928 (A. Bengtsson i YJ herbarium). **Halmstad** *Enslöv* ängsfragment 1940-talet (H. Andersson). Ännu 1986 (se ovan). **Falkenberg** *Vessige* Vessigebro, ö i Ätran nära bron 1922 (M. Fogelqvist i SU herbarium). **Kungsbacka** *Tölö* Borgås, ängsbacke 1957 (F. Lundberg i GB).

Platanthera bifolia – nattviol

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Orchis bifolia* men utan lokaluppgift.

Arten har nyligen uppdelats i två underarter, nattviol ssp. *bifolia* och skogsnattviol ssp. *latiflora* (se Mossberg m fl 1992). Skogsnattviol är så vitt vi vet inte funnen i Halland.

Nattviol är ursprunglig men slåtter- och brandgynnad. I någorlunda naturlig vegetation förekommer den sparsamt i glesa bergek-, björk- och björk/tallskogar samt på tuvor i rikkärr. De vanligaste växtplatserna är emellertid näringsfattiga naturbetesmarker med svagt eller måttligt betestryck. Ibland uppträder den i stort antal på nyligen övergivna åkrar och betesmarker (fig 39), men minskar åter efter några år. Rika bestånd kan också utvecklas efter bränning av hedmark, så t ex på Hallandsåsen och Ringenäs skjutfält utanför Halmstad.

Nattviolen hör till jordbrukslandskapets hotade arter genom att slåtter-, betes- och brandhävdade marker blir allt sällsyntare.

Den välkända växten har minskat märkbart de senaste decennierna och under inventeringstiden har vi fått många negativa besked när vi frågat efter nattvioler. Det vanligaste svaret har varit "inte nu längre, men förr fanns här".

Karta 439. 130 rutor (58 %). Ganska vanlig i hela landskapet utom i **Halmstad**. Här är den ganska sällsynt och uppvisar dessutom en stor lucka, där istället den grönvita nattviolen *P. chlorantha* är vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

439. Nattviol *Platanthera bifolia.*

440. Grönvit nattviol *Platanthera chlorantha.*

441. Kalmus *Acorus calamus.*

Platanthera bifolia × chlorantha – nattviol × grönvit nattviol

Tidigare ej publicerad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* (5C 3a) delvis granplanterad sluttning, 1 ex bland mängder av *P. chlorantha* och några få ex *P. bifolia* 1988 (NGN).

Platanthera chlorantha – grönvit nattviol

Först uppgiven av Lindeberg 1878 från *Dagsås.* Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Grönvit nattviol är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i regel på fuktigare och näringsrikare mark än nattviol *P. bifolia* och tycks också klara igenväxning bättre än denna. De vanligaste växtplatserna är naturbetesmarker i olika stadier av igenväxning samt ganska fuktiga, glesa lövblandskogar, vilka i många fall utvecklats på gammal inägomark. Andra ganska vanliga ståndorter är bäckkanter, övergivna lertag, torpplatser, vallkanter och vägrenar. Arten kan i likhet med nattviolen uppvisa massblomning på övergivna åkrar samt på mark som utsatts för brand, täkt och slyröjning.

Grönvit nattviol har ökat under 1900-talet, vilket bl a kan förklaras av den allt rikligare tillgången på igenväxningsmarker. Kanske hör den också hemma bland de växter som gynnas av vår tids kvävenedfall. Denna teori stöds av en iakttagelse från en sommarstugetomt med talrika grupper av grönvit nattviol. De exemplar som sparades vid klippningen av den kraftigt kvävegödslade gräsmattan utvecklade en sällan skådad frodighet.

Grönvit nattviol missgynnas när tidigare hävdad mark planteras med barrskog eller växer igen till fullsluten skog.

Karta 440. 110 rutor (49 %). Vanlig i **Halmstad,** ganska vanlig i **Laholm, Hylte, Falkenberg** samt i östra **Varberg** och sydöstra **Kungsbacka.** Saknas i stora delar av de två sistnämnda distrikten. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta Halland.

Pseudorchis albida ssp. albida – vityxne

Leucorchis albida ssp. *albida*

Först uppgiven av Linné 1755 under namnet *Satyrium albidum* från *Eldsberga* vid kyrkan baserat på uppgift av L. Aretin. Två 1700-talsbelägg, från *Hasslöv* "uti Hasslet" (P. Osbeck i S) samt från *Knäred* nära Sjöaryd (L. Montin i S).

Vityxne är en slåtterberoende orkidé som har minskat kraftigt under 1900-talet i takt med att

ängarna omvandlats till åker eller skog. Den är nu bara känd från tre platser i landskapet – i socknarna *Våxtorp, Breared* och *Ullared*. Antalet exemplar på lokalerna varierar från år till år men brukar ligga mellan 5 och 50. Växtplatserna hävdas med sen lieslåtter och ibland också med försiktigt efterbete av nötkreatur under hösten. Gödsling förekommer inte.

Utanför slåttermarker kan vityxne klara sig under åtskilliga år i ganska torra naturbetesmarker med gräs/ljunghedsvegetation och måttligt betestryck.

Några tillfälliga förekomster har under de senaste decennierna rapporterats från skogs- och åkervägar samt från en högörtäng vid en åstrand.

De halländska vityxnelokalerna är inte avsatta som reservat men de vårdas av markägarna och andra intresserade personer.

Hos Aronsson m fl (1995) är vityxne klassificerad som akut hotad.

4 rutor (2 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta Halland.

Laholm *Våxtorp* (4C 0h) betad ljungbacke 1985 (B. Pålsson, bekräftad av YJ). **Halmstad** *Breared* (5C 0i) liten slätteräng 1980-talet (H. Svantesson, bekräftad av KG). Känd sedan 1940-talet (se nedan). *Tönnersjö* Ågarp (4C 7g) högörtäng vid Fylleån, ett ex 1980 (ÅB, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Ullared* (5C 8d) f d slåttermark som nu betas lätt, 1980-talet (IJ, NGN m fl). Förekomsten har varit känd av markägaren under flera decennier. Under de senaste två åren har dock inga blommande ex synts till.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg; "vid gärdesgården, som åtskiljer Dömestorps och Hasslöfs ägor, på en torr äng; men är der utgången" (Osbeck 1788). *Hishult* Stubbhult, äng mot Stubbhult nr 2 1933; Farhultsbygget, vid Killeängen 1935; Ågårds vång 1957 (samtliga Johansson 1968). *Knäred* se äldsta belägg; 1859 (S. L. Törnquist i LD); Körsveka, skogsväg V om Norrefors 1963 (Johansson 1968). *Laholm* Ahla, igenväxande åkerväg 1973 (TJn, bekräftad av YJ). *Ränneslöv* Värestorp 1803 (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d). *Veinge* Bäsatorp 1945 (S. Holmdahl i LD och GB). *Våxtorp* vid kyrkan (Osbeck 1788). *Ysby* Vippentorpet (J. Bgn enligt lappkatalog till Hård av Segerstad 1924). *Ö. Karup* Åsplatån (Neuman 1884); Hulrugered (4C 0e 32 20) igenväxande, torr naturbetesmark, 6 ex 1965 (KG, Johansson 1968), 1 ex 1978 (YJ). **Halmstad** *Breared* Mahult (O. Ahlberg enligt Ahlfvengren 1924); Mattsgård (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924); slätteräng 1940-talet (H. Svantesson). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Eldsberga* se primäruppgift = vid kyrkan (Montin 1766); landsvägen mellan Trönninge och Fladje byar (Montin 1766). *Enslöv* Årnilt 1946 (H. Andersson i LD). *Halmstad* 1896 (A. Wigforss i LD). *Slättåkra* Oskarström (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Marbäck 1861 (Lyttkens i UPS); Skedala 1861, 1862 och 1863 (A. Lyttkens i LD, GB, UME och UPS), 1868 (H. Dannfelt i LD, SBT och S) samt 1881 (von Cederwald i UPS). *Vapnö* Mickedala berg (Neuman 1884), 1875–77 (B. af Gennäs i brev till C. J. Hartman 1878). *Övraby* på ängen utanför Sperlingsholms trädgård (Montin 1766). **Falkenberg** *Vessige* Ås (Cervin 1855). **Kungsbacka** *Ölmevalla* gräshed 200 m V om Furåsen, fåtalig 1958 (Ö. Nilsson i LD). [Lokalen är idag igenvuxen och delvis förstörd av vägbygge.]

[Montin (1766) uppger också Vikstorp som växtplats för vityxne. Vi har inte kunnat lokalisera denna plats.]

Araceae – kallaväxter

Acorus calamus – kalmus

Först uppgiven av Montin 1766 ('Ödelägger många fiskedammar i S. Halland'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kalmus är en medicinal- och kryddväxt från södra Asien. Den infördes till Europa på 1500-talet och är känd i Sverige sedan 1600-talet (Hylander 1953).

Arten är sedan länge fullständigt naturaliserad i landskapet. Den bildar täta bestånd i näringsrika miljöer vid sjö- och åstränder samt i strandkärr och bäckutlopp vid havet. Dessutom ser man den ofta i dammar, märgelhålor och diken samt i små kärr och fuktsvackor i betesmarker och vid gårdar. Den betas inte. I Sverige finns endast honplantor, som sprider sig vegetativt med hjälp av losslitna delar av jordstammen.

Kalmus har ökat under 1900-talet och spridningen är sannolikt inte avslutad ännu.

Karta 441. 90 rutor (40 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden. Lägst frekvens i skogsbygden i mellersta och norra Halland. I **Kungsbacka** är den sällsynt med undantag av Rolfsåns och Kungsbackaåns vattensystem, där det finns rikliga förekomster. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Arum maculatum – fläckig munkhätta

Först uppgiven av Retzius 1779 utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Halmstad* Slottsmöllan 1700-talet (L. Montin i S). I Retziusherbariet i LD finns ett odaterat belägg utan lokaluppgift.

Fläckig munkhätta, som kan uppträda med ofläckade blad (Nielsen & Ugelvig 1986), är inhemsk på många håll i Europa. Den är endast funnen planterad och kvarstående i Halland.

Aktuella uppgifter saknas.

Fig 142. Skunkkalla *Lysichiton americanus* och vit skunkkalla *L. camtschatcensis*. Observera den vita skunkkallans spetsigare och i toppen mera krökta hölsterblad. Vargaslätten i Breared. – Foto Kjell Georgson 1994.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* "Utan fläckar. Planterad i Hasslöfs trädgård, stått i många år utan skötsel och utspridt sig." (Osbeck 1788). **Halmstad** *Halmstad* se äldsta insamling; "Wildt [förvildad?] växande hos oss wet man den endast wara funnen uti en gammal Trädgård [säkert Slottsmöllan] vid Halmstad." (Retzius 1806); nära Halmstad vid Slottsmöllan, förr (Wahlenberg 1826). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, naturaliserad vid den lilla bäcken från dammen 80 m SV [sannolikt SO] om slottet, en icke fläckbladig form (Nilsson 1966 a). Förgäves eftersökt på 1980-talet (JK).

Calla palustris – missne

Ett äldre lokalnamn från *Harplinge* är *märgelhålekalla*.

Först uppgiven av Fischerström 1761 men utan lokaluppgift ('Växter, som utvisa saltaktiga källor, äro fåfängt eftersökte; men många finnas hvilka kunna tjäna den fattige Almogen til bröd och föda i dyr tid. Til exempel rötterna af *Epilobium angustif. Convallaria polygonatum, Calla palustris* och *Triticum repens*.').

Missne är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar vanligen täta bestånd i djupa lösbottenkärr och alkärr, i skogs- och myrbäckar, i gungflykanter vid sjö-, göl- och åstränder samt i märgelhålor, gamla torvtäkter och diken.

Karta 442. 171 rutor (77 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden i södra och mellersta Halland, ganska vanlig på kustslätten upp till Varberg, i övrigt ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i skogstrakten, flerstädes i kusttrakten.

Lysichiton americanus – skunkkalla

Först uppgiven av Larsson 1975 (Hallands Nyheter den 15 maj) från *Vinberg* Vinån vid Vinberg, baserat på uppgift av F. Svenson. Belägg från *Ljungby* Trustorp, Vinån i form av diabild 1975 (NGN), publicerad av Lenfors & Nilsson 1987.

Skunkkalla växer enstaka, i mindre grupper eller i några fall beståndsbildande vid bäck-, å- och sjöstränder samt i alkärr/alsumpskogar i närheten av vattendrag. Den tycks utan svårighet föröka sig med frön och är helt naturaliserad utmed de vatten där den fått fäste. I en liten skogsbäck, som förbinder några dammar i trädgården Varga-

slätten (se nedan) med sjön Simlången, domineras stränderna totalt av skunkkallans ibland mer än meterhöga bladrosetter. Även vid sjöstranden intill bäckutloppet finns ett kraftigt bestånd (fig 62).

Arten är vildväxande i västra Nordamerika och har införts till Sverige som prydnadsväxt. Från trädgårdar i *Breared* (Vargaslätten och Fröböke) och *Ljungby* (Trustorps kvarn) har skunkkallan via frösådd spritt sig åtskilliga kilometer utmed Fylleån resp Vinån. Den är dessutom inplanterad på ytterligare några lokaler. Vi vet inte när den första trädgårdsplanteringen gjordes men trädgården Vargaslätten anlades på 1920-talet.

Karta 443. 13 rutor (6 %). Ganska sällsynt men under spridning.

Halmstad *Breared* Vargaslätten och sjön Simlången (4C 8h 10 21–11 21) utmed bäcken från några trädgårdsdammar samt vid utloppet i sjön 1980 och senare (SGH, KG); vid Assmans utlopp i Brearedssjön (4C 8h 06 14) inplanterad men självsprider sig, flera ex av varierande storlek 1988 (KG); Fröböke kvarnar (4C 9i 48 36) Fylleåns södra strand, spridd från trädgårdsplantering i slutet av 1940-talet, 1984 (KG); Röskebo (4C 9i 45 19) Fylleåns södra strand, ett stort ex 1990 (KG); Röskebo (5C 0i 02 24) vid fors i Fylleån 1989 (PW). *Enslöv* Skavböke (5C 0g 31 31) litet kärr vid fritidshus, 4 ex från bäckutloppet i Simlången (se ovan) inplanterade i början av 80-talet, 1988 (KG). *Snöstorp* Skedala, NV om bron över Fylleån (4C 7f 32 17) alkärr, 1 ex 1991 (S. Eltes, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Fagered* Havhult (5C 9d 07 21) vägdike NV om gårdarna, inplanterad, 1990 (NGN). *Ljungby* flera växtplatser vid Vinån mellan Trustorp och Gisslestad 1983 (SU); 300 m V om Lerdala gård 1981 (SU); spridd utmed Vinån från Sofielunds gård och 600 m uppströms 1986 (SU); Ågård (5C 3a 46 31) alkärr vid Vinån, ett stort och flera mindre ex, frösår sig på platsen, 1984 och senare (NGN). *Vinberg* Kyrkbyn (5C 3a 11 19) vid Vinån, 1 blommande ex 1995 (NGN); Jonstorp (5C 3a 22 17) vid Vinån, enstaka ex 1991 (NGN). **Varberg** *Dagsås* nedanför kyrkan (5B 6j 12 33) i ån, inplanterad, 1992 (NGN). *Veddige* Vabränna (6B 1i 01 20) i bäck 1986 (LS). **Kungsbacka** *Fjärås* Sundstorpsåns utlopp i Sundsjön (6B 5h 40 32) inplanterad, 1985 (LA).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Ljungby* se primäruppgifter; alkärr vid Vinån strax nedströms Trustorps kvarn 1975 (NGN). *Vinberg* se primäruppgifter.

Lysichiton camtschatcensis – vit skunkkalla

Uppgiven av Efvergren m fl 1994 från *Breared*, förvildad från naturträdgården Vargaslätten.

Vit skunkkalla, som härstammar från nordöstra Asien, finns sedan mer än 40 år planterad tillsammans med skunkkalla *L. americanus* vid ett par trädgårdsdammar på Vargaslätten i *Breared*.

Fig 143. Mellanform, sannolikt hybrid, mellan skunkkalla *Lysichiton americanus* och vit skunkkalla *L. camtschatcensis*. Vargaslätten i Breared. – Foto Kjell Georgson 1994.

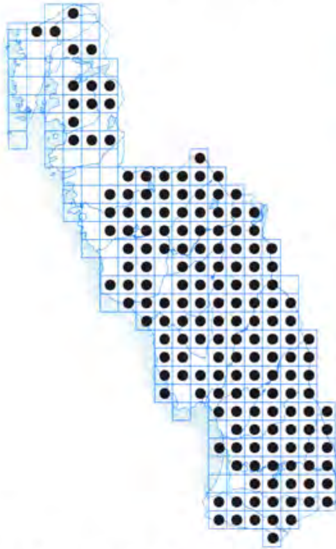
Härifrån har den frösått sig längs den bäck som från dammarna rinner genom ett blandskogsområde ner till sjön Simlången. Den är bofast längs bäcken (fig 142) men är inte sedd vid sjön eller på någon annan lokal i Fylleåns vattensystem. Arten är inte lika riklig och dominerande som den gula släktingen. Former med gulvit färg (fig 143) har tolkats som hybrider mellan de båda arterna.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Breared* Vargaslätten (4C 8h 10 21) vid liten bäck i blandskog, flera plantor 1993 (KG herbarium).

Orontium aquaticum – guldklubba

Först uppgiven av Lenfors & Nilsson 1987 från *Grimeton* Skärsjön 1982 baserat på uppgift av K. Thuvesen. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige. Belägg från

442. Missne *Calla palustris.*

443. Skunkkalla *Lysichiton americanus.*

444. Korsandmat *Lemna trisulca.*

1986 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson) samt diabilder från samma år (IL och NGN).

I Skärsjön fanns 1986 två stora, blommande och ett tiotal mindre, icke blommande plantor rotade på några dm djup i ren sand (fig 144). Om plantorna härrörde från frösådd eller vegetativ förökning är okänt. 1995 hade antalet individ ökat till 16, av vilka flertalet var kraftiga och blommande. Eftersom arten funnits, och förökat sig, i sjön i minst 13 år, betraktar vi den som bofast.

Guldklubba, som är vildväxande i östra USA, odlas som prydnadsväxt och kan förökas både genom frösådd och delning. Hur den hamnat i Skärsjön känner vi inte till.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Lemnaceae – andmatsväxter

Lemna gibba – kupandmat

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* gölar vid kohagen 1700-talet (P. Osbeck i S) samt 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S). Osbecks belägg innehåller både *L. gibba* och *L. minor.*

Kupandmat (fig 145) är sannolikt ursprunglig. I naturliga miljöer är den funnen i ett hällkar (fågelgödslat?) och i en liten bäck nära kusten. Den är emellertid starkt kulturgynnad och de rikaste förekomsterna finns i en damm samt i en å med näringsrikt vatten. Eftersom kupandmat växer tillsammans med den snarlika men mycket vanligare andmaten *L. minor* finns risk för att den är något förbisedd. Till en viss hjälp vid letandet kan vara att kupandmaten, särskilt under hösten, får en rödaktig färgton som är kraftigare än hos andmat.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Lindberg*/*Varberg* Himleåns nedre lopp (6B 7g; 7h; 8h) näringsrik slättlandså 1992 (PW i LD, IL). *Spannarp* Jonsgård (5B 6i 31 27) damm 1995 (ELj). **Kungsbacka** *Onsala* Öckerö 1981 (BS, bekräftad av JK); Råö 1988 (JJ, JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; Dömestorp, märgelgrav vid gården 1959 (E. Wieslander i S).

Enligt Theorin (1865) är arten allmän i södra Halland men varken Fries, Neuman eller Ahlfvengren har några uppgifter om kupandmat i landskapet.

Lemna minor – andmat

Ett gammalt lokalnamn från *Vallda* är *grönske*, som även använts om andra andmatsarter.

Först uppgiven av Fries 1817 från *Övraby* Sperlingsholm. Äldsta belägg från *Hasslöv* gölar vid kohagen 1700-talet (P. Osbeck i S).

Andmat är en ursprunglig men starkt kulturgynnad flytväxt. Den föredrar näringsrika och ofta förorenade vatten – sjöar, dammar, märgelhålor, gölar, åar och bäckar med lugnvatten samt diken. Arten uppträder ofta i enorma mängder som helt kan täcka vattenytan.

168 rutor (75 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, i skogsbygden ganska sällsynt eller i vissa mycket glesbefolkade trakter helt utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): allmän men med tillägg av S. Svenson "i skogsbygden säkerligen sällsynt".

Lemna trisulca – korsandmat

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Korsandmat är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I norra Halland är den funnen i hällkar men de vanligaste växtplatserna är märgelhålor och dammar samt avsnörda gölar eller korvsjöar vid slättlandsåarna. Arten är bunden till mycket näringsrika vatten, men eftersom den håller sig svävande på varierande djup är den något mera beroende av klarare vatten än övriga andmatsarter. Trots detta finner man den oftast tillsammans med andmat *L. minor*, mera sällan stor andmat *Spirodela polyrhiza*.

Enligt Ahlfvengren (1924) är arten tämligen sällsynt och han anger endast 7 lokaler från lika många socknar. Den stora skillnaden mellan antalet gamla och aktuella uppgifter tyder på att arten ökat, även om man tar hänsyn till olikheter i inventeringsmetodik. Ökningen kan nog delvis förklaras av att över 3000 näringsrika småvatten i form av märgelgravar skapades under den senare delen av 1800-talet (Fleischer m fl 1984). Ahlfvengrens insamling av uppgifter till floran skedde under 1900-talets första årtionde och man kan nog räkna med att vattenväxternas kolonisering av märgelgravarna tog ett antal decennier. Spridningen fullbordades förmodligen inte förrän ett gott stycke in på 1900-talet. Under de senaste decennierna har de näringskrävande andmatsarterna gynnats av att jordbruksbygdernas småvatten tillförts stora mängder växtnäringsämnen genom utlakning från de kraftigt gödslade åkrarna. Även kvävenedfallet har medverkat i gödningen av dessa vatten.

Karta 444. 62 rutor (28 %). Vanlig på kustslätten, sällsynt i övergångsbygden och utan förekomster i skogsbygden.

Spirodela polyrhiza – stor andmat

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Stor andmat är en ursprunglig men mycket kulturgynnad flytväxt. Den har samma krav på mycket näringsrika miljöer som korsandmat *Lemna trisulca*, men på grund av att den håller sig flytande på vattenytan klarar den att växa även i starkt grumliga och förorenade vatten. Arten är i stort sett bunden till jordbrukslandskapets märgelhålor, dammar och åar.

Enligt Ahlfvengren (1924) tycks arten vara tämligen sällsynt och han förtecknar endast 4 lokaler från lika många socknar. Det förefaller som om stor andmat ökat i landskapet under 1900-talet av samma orsaker som angetts för korsandmat (se ovan).

Karta 445 (s 647). 34 rutor (15 %). Vanlig på kustslätten i södra och mellersta Halland upp till Falkenberg. En isolerad lokal i norra Halland, *Släp* Särö i liten damm 1989 (UU). Nu förstörd av byggnation.

Zosteraceae – bandtångsväxter

Zostera marina – bandtång

Ett äldre lokalnamn från *Harplinge* är *flyndregräs* [= flundregräs].

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid hafsstränderna i stor mängd. Nyttjas til tak-täckning i S. Halland, men gör mindre nytta än annan Tång'). Äldsta belägg från *Varberg* 1700-talet (L. Montin i S).

Bandtång är ursprunglig och växer beståndsbildande på växlande djup utmed hela kusten. Den ingår alltid i havssträndernas uppspolade tångvallar.

38 rutor (17 %). Mycket vanlig utmed hela kusten. – Ahlfvengren (1924): allestädes efter kusten.

En vanlig, smalbladig form av *Z. marina* har uppgivits bl a från Halland under namnet *Z. marina* var. *angustifolia* Horn. av Hartman (1846 b) och Ahlfvengren (1924).

Fig 144. Guldklubba *Orontium aquaticum*. Skärsjön i Grimeton. – Foto Ingvar Lenfors 1995.

Zostera noltii – dvärgbandtång

Först uppgiven av Leffler 1866 under namnet *Z. nana* från Kungsbackaviken vid Tjolöholm baserat på belägg från *Fjärås* Tjolöholm 1862 (E. A. Trana i UPS).

Dvärgbandtång är ursprunglig och förekommer på grunt vatten i skyddade havsvikar i norra Halland ner till Klosterfjorden. Enligt äldre insamlingar har den även funnits längre söderut, sydligast i Söndrumsbukten utanför Halmstad. Den ingår sparsamt i driftvallarna tillsammans med den mycket vanligare bandtången *Z. marina*.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

6 rutor (3 %) men förbisedd. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Varberg *Ås* Klosterfjorden (5B 9g 4- 3-) 1992 (UU). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6b 3f 45 10) i tångvall 1989 (BH, ÅR). *Hanhals* Oxanabben (6B 4f 46 11) i tångvall 1990 (IB, LSa, GT). *Landa* Rågelund (6B 2g 20 00) slamtäckt sandstrand 1988 (KG m fl). *Släp* Stallviken (6B 6d 16 40) grund havsvik 1985 (UU); Låddholmsviken (6B 5d 34 27, 40 26) rikligt 1993 (UU).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Söndrum* Söndrumsbukten mellan 1872 (P. Hallberg i LD) och 1874 (Neuman i GB, LD, S och UPS). **Varberg** *Tvååker* Galtabäck 1933 (D. Hylmö i S). *Värö* 1915 (R. Vallquist i GB, LD, S och SUNIV). *Ås* Klosterfjorden 1910 (Ahlfvengren i GB och S). **Kungsbacka** *Fjärås* se äldsta belägg. *Hanhals* 100 m SO om Hanhals holme 1944 (V. Gillner i GB). *Onsala* 1864 (E. A. Trana i LD); 1922 (A. Levan i LD och S); vik öster om Råö 1944 (V. Gillner i GB). *Släp* Särö mellan 1889 (E. Th. Fries i LD och S) och 1937 (G. Degelius i GB, S och UPS samt K. Anderberg i UPS). *Ölmevalla* 1934 (K. Anderberg i UPS); Kyrkviken 1921 (B. Nilsson i S och UPS); By ägor 1921 (R. Ohlsén i S); 300 m V om Kålelund 1959 (Ö. Nilsson i LD).

Zannichelliaceae – hårsärvväxter

Zannichellia palustris – hårsärv

Arten indelas ofta i tre underarter (ibland varieteter eller t o m arter): storsärv ssp. *major*, skaftsärv ssp. *pedicellata* och hårsärv i snäv mening ssp. *repens*.

Storsärv och hårsärv uppgavs först av Fries 1832 under namnen *Z. palustris* och *Z. polycarpa* från *Halmstad* resp *Falkenberg*. Primäruppgiften för skaftsärv lämnades av Lindeberg (1878) från *Släp* Brandshultsån nära Särö. Äldsta belägg: storsärv – *Halmstad* 1822 (herbarium E. Fries och herbarium Wahlenberg i UPS); skaftsärv – *Halmstad* 1822 (Laestadius i S); hårsärv – *Falkenberg* små vattengropar vid Ätrans utlopp 1813 (herbarium E. Fries i LD och UPS).

Skaftsärv är funnen i postglaciala sediment (ca 3000–2000 f. Kr.) på norra sidan av Genevadsån vid Genevad 1994 (A. Andersson muntl).

Hårsärv är en ursprunglig undervattensväxt som växer på grunt vatten i havsvikar och åmynningar, i havsstrandsgölar och invallningsdammar samt i sötvattensdiken nära kusten.

13 rutor (6 %). Ganska sällsynt längs kusten från Halmstad och norrut.

Halmstad *Halmstad* Östra stranden (4C 6e 45 00) invallningsbassäng 1987 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Harplinge* Ringenäs skjutfält (4C 7b 33 35) i tångvall 1987 (PW, KG herbarium). *Söndrum/Halmstad* Kristineberg (4C 7d 24 14) bäck/dike 1987 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* Gåsanabbe (5C 0a 13 44) vattensamling vid havsstranden 1980-talet (URP herbarium). *Falkenberg* Ätran nära utloppet (5B 2j 23 31) södra stranden 1987 (PW). *Morup* N om Lisered udde (5B 4i 28 04) avsnörd vik nära bäckutlopp 1989 (PW). **Varberg** *Tvååker* Utteros, S om Tvååkers kanal (5B 5h 22 40) strandgöl 1991 (IL). *Varberg* Getterön, Farehammarsvikens inre del, på grunt vatten 1993 (IL herbarium). *Ås* Klosterfjorden, ca 500 m S om Viskans mynning 1992 (UU). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 4f 08 14) 1988 (JK herbarium). *Hanhals* Torkelstorp (6B 4f 45 16) 1990 (LSa). *Kungsbacka* Svinholmen (6B 5f 20 08) 1988 (JK). *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 14 42) i delvis tångfylld göl nära stranden 1987 (UU). *Vallda* Låddholmsviken (6B 5d 36 29) 1990 (IB, LSa, GT).

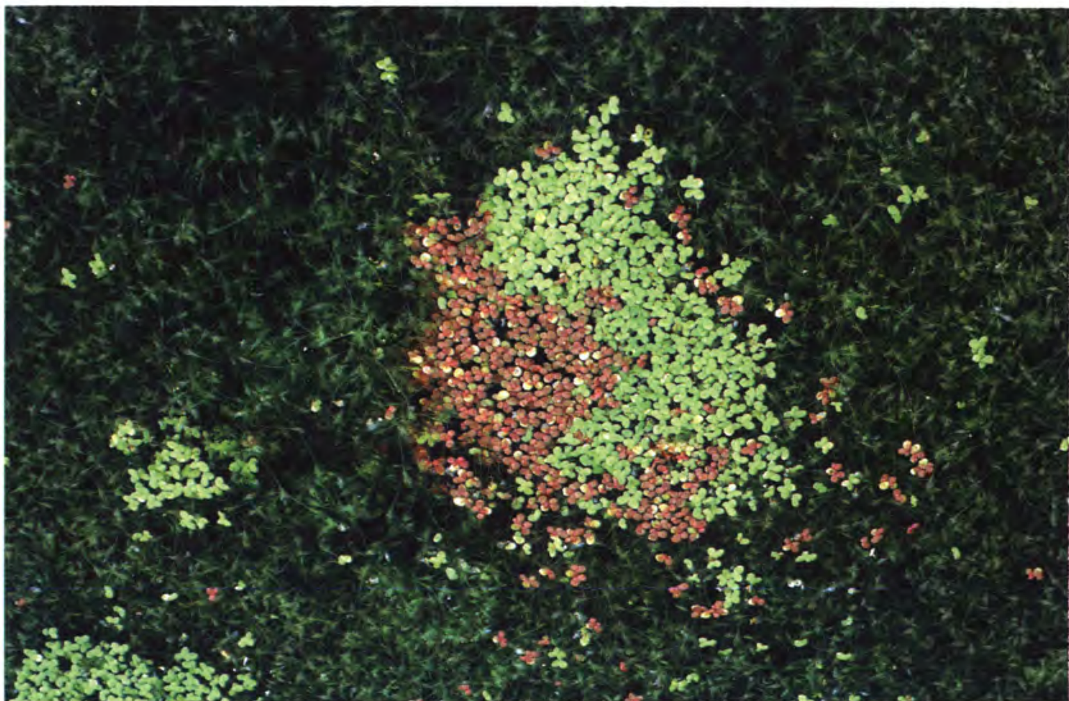

Fig 145. Kupandmat *Lemna gibba* tillsammans med andmat *L. minor* och (nere i vattnet) korsandmat *L. trisulca*. Hällkar på Öckerö, Onsala. – Foto Jan Kuylenstierna 1985.

Äldre herbariebelägg. Ssp. *major*. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg; insamlingar mellan 1866 (F. Elmqvist i LD) och 1888 (O. v. Friesen i UPS). *Söndrum* 1872 (P. Hallberg & Neuman i LD, S och UPS). **Varberg** *Stråvalla* 1917 (G. Erdtman i S).

Ssp. *pedicellata*. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Morup* 1900 (Neuman i LD). **Kungsbacka** *Ölmevalla* 900 m VSV om Lekarekulle och 200 m V om kyrkan 1958 resp 1967 (Ö. Nilsson i LD).

Ssp. *repens*. **Halmstad** *Halmstad* Knebildstorp, vattengölar på stranden 1894 (Åberg i UPS); 1930 (A. Hilleström i LD). *Söndrum* 1872 (P. Hallberg & Neuman i UPS). **Falkenberg** *Falkenberg* se äldsta belägg; Ätran mellan staden och havet (J. Sieurin i UPS); små vattengropar vid Ätrans utlopp 1845 (A. G. Longberg i UPS); Strandsjön 1902 (S. Svenson i LD).

Najadaceae – najasväxter

[**Najas marina** – havsnajas]

Uppgiven av Theorin 1865 från *Halmstad*. Belägg saknas. Fossilfynd från *Morup* Munkagård och *Vallda* Lunna mosse (Andersson 1893 a).

I Sverige finns arten huvudsakligen i grunda vikar vid östkusten samt någon gång i sötvatten.

Pontederiaceae – vattenhyacintväxter

Eichhornia crassipes – vattenhyacint

Tidigare ej publicerad. Ett tillfälligt fynd i en nyanlagd reningsdamm vid reningsverket på Västra Stranden i Halmstad 1993 (KG herbarium).

Vattenhyacint är en tropisk vattenväxt som säljes av akvarieaffärer och plantskolor för odling i trädgårdsdammar och större akvarier. I Sverige är den tidigare rapporterad från Sörmland (Wanntorp 1986).

Sparganiaceae – igelknoppsväxter

Sparganium angustifolium – plattbladig igelknopp

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *S. simplex* ssp. *fluitans* som växande i vattendrag, kärr etc.

Plattbladig igelknopp är ursprunglig. Den växer främst i näringsfattiga vattendrag, sjöar, myrgölar och hällkar (fig 98) men är också något kulturgynnad och koloniserar ibland skogsdiken och dammar. I stillastående vatten utvecklar den

långa, smala flytblad som kan bilda vidsträckta mattor ganska långt ut från stränderna. Den verkar vara mycket tolerant mot låga pH-värden.

Karta 446. 88 rutor (39 %). Ganska vanlig i skogsbygden och längs kusten i norr, ganska sällsynt i övriga områden. Lägst frekvens på kustslätten och i den södra övergångsbygden eftersom lämpliga vatten förekommer sparsamt där. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Sparganium angustifolium × emersum – plattbladig igelknopp × igelknopp

Först uppgiven av Ohlander 1972 från *Ås* Deromesjön. Belägg i GB från 1971.

Enligt Mossberg m fl (1992) ses denna hybrid ganska ofta i Norden.

1 ruta (1%). Mycket sällsynt men troligen något förbisedd.

Falkenberg *Gunnarp* Fegen, 700 m O om kapellet (5C 6g 48 28) dyig sjöstrand 1989 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Sparganium angustifolium × gramineum – plattbladig igelknopp × flotagräs

Först uppgiven av Neuman & Ahlfvengren 1901 under namnet *S. speirocephalum* men utan lokaluppgift. Belägg från *Gunnarp* Fegen 1911 (Ahlfvengren i GB och S) och från *Källsjö* Björsjön 1913 (Ahlfvengren i S).

Enligt Mossberg m fl (1992) ses denna hybrid ibland i Norden.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Veinge* Mästocka, Björsjön (4C 5i 36 28) 1990 (PW i LD, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Sparganium emersum – igelknopp

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *S. erectum* [som då omfattade både igelknopp och stor igelknopp] men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från Knähult [?] 1840 (W. R. i S).

Igelknopp är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Jämfört med plattbladig igelknopp *S. angustifolium* växer den som regel i näringsrikare vatten. Vanliga växtplatser är sjöar, åar, märgelhålor, dammar, korvsjöar, kärr och diken. Vattensamlingar i betesmarker samt pölar i stenbrott och grustag är mindre vanliga växtplatser. En icke blommande igelknopp med långa och ganska breda flytblad, som främst förekommer i rinnande vatten, är med stor sannolikhet *S. emersum*.

Igelknopp har ökat under 1900-talet.

Karta 447. 149 rutor (67 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Sparganium emersum × erectum – igelknopp × stor igelknopp

S. × *aschersonianum*

Från landskapet finns sex äldre uppgifter om denna mycket sällsynta hybrid, men åtminstone fyra av dem har visat sig vara grundade på felbestämningar. Hartman (1889) uppgav den från *Eftra*, *Getinge* och *Harplinge* baserat på uppgifter av Neuman, men enligt Holmberg (1922) är uppgifterna mycket tvivelaktiga: "Två ex av dessa, erhållna från N., voro icke hybrider." Ett belägg från *Tvååker* Galtabäck 1911 (Ahlfvengren i S) har underkänts av Th. Arwidsson. Återstår två åtminstone hittills godkända insamlingar: *Lindome* Högsered 1888 (Neuman i LD och S) och *Fjärås* västra stranden av sundet mellan Lygnern och Sundsjön 1964 (M. Ohlander i GB, bestämd av C. Blom enligt Ohlander 1965 a).

Sparganium erectum ssp. **microcarpum** – stor igelknopp

Stor igelknopp och kanske också igelknopp *S. emersum* har kallats *flä* eller *fläblad*. Den sega stjälken torkades och användes vid bindning av sädeskärvar och vid okulering (Osbeck 1788).

Först uppgiven av Montin 1766 ('I ett dike vid landsvägen, nära intill Ås-kloster, fans den store Varieteten; hvilken jag då ej fick granska på stället för resans skyndsamhet'). Vid en arkeologisk undersökning 1982 av vallgraven i Halmstad påträffades frön av stor igelknopp i lager som daterats till 1600/1700-talet (A. Andersson i manuskript 1995).

Förutom stor igelknopp har man inom *S. erectum* urskilt ytterligare tre underarter: mörk igelknopp ssp. *erectum*, glansigelknopp ssp. *neglectum* och klotigelknopp ssp. *oocarpum*. Ingen av dessa har hittills påträffats i Halland.

Stor igelknopp är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer beståndsbildande i näringsrika sjöar och i vattendrag med låg strömhastighet samt i märgelhålor, dammar, strandgölar och diken.

Växten har ökat under 1900-talet och man kan numera finna den även i till synes måttligt näringsrika skogsbäckar.

445. Stor andmat *Spirodela polyrhiza*.

446. Plattbladig igelknopp *Sparganium angustifolium*.

447. Igelknopp *Sparganium emersum*.

Karta 448. 188 rutor (84 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där. Äldre uppgifter från 36 socknar, huvudsakligen från landskapets västra del.

Sparganium glomeratum – gyttrad igelknopp

Först uppgiven av Hartman 1889 baserat på uppgift av Neuman. Arten ingår delvis i den av Fries (1819) utan lokaluppgift uppgivna *S. simplex* ssp. *fluitans*. Äldsta belägg från *Kvibille* 1873 (Neuman i GB, LD, S och UPS).

Gyttrad igelknopp är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer främst i näringsfattiga vatten – ibland i någorlunda opåverkade miljöer, t ex mindre skogsbäckar, men framför allt i diken, dammar och torvtäkter. Med några få undantag uppträder den sparsamt och bildar sällan större bestånd.

Karta 449. 33 rutor (15 %). Ganska sällsynt i skogs- och övergångsbygden i södra och mellersta delen, sällsynt på kustslätten och i norra Halland. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Sparganium gramineum – flotagräs

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *S. natans* från Hasslövs å [=Stensån] och annorstädes.

Flotagräs är en ursprunglig art som under inventeringen endast är funnen i några få sjöar med ganska näringsfattigt vatten. Enligt äldre uppgifter kan arten också förekomma i rinnande vatten. I några sjöar i skogsbygden finns en steril igelknopp med över två meter långa och endast 1,5–2 mm breda flytblad, som vi tills vidare kallar flotagräs. Dessa förekomster ingår dock inte i nedanstående siffra över antalet lokaler.

Sannolikt har flotagräset minskat under 1900-talet. En iakttagelse från Skavsjön i *Breared* tyder på att flotagräset missgynnas när humusmängden i vattnet ökar, vilket bl a sker som en följd av skogs- och våtmarksdikningar i tillrinningsområdet.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Halmstad *Breared* Skavsjön (5C 0i 32 14) nära södra stranden, sparsamt 1988 (KG herbarium). **Hylte** *Drängsered* Långesjön 1990 (MAn, EW herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Falkenberg** *Ullared* i sydöstra änden av Hjärtaredssjön (5C 8c 19 14) 1991 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgift. *Ränneslöv* Perstorp sjö (Neuman 1884). **Halmstad** *Breared* 1873 (Neuman i UPS); Danska fallet (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* Marbäck 1899 (Neuman i LD). **Falkenberg** *Gunnarp* sjön Fegen 1911 (S. Svenson i LD). *Vessige* Sjönevadssjön; sjön vid Lunnabol (båda

S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Dagsås* Ottersjön 1893 och 1895 (C. Holmdahl i GB, S och UPS). **Kungsbacka** *Fjärås* mellan Fälared och Ålgårda (Trybom 1895). *Förlanda* St. Rammsjön (Ohlander 1967).

Sparganium natans – dvärgigelknopp

S. minimum

Först publicerad av Theorin 1865 under namnet *S. minimum* som allmän i södra Halland. Förmodligen avsåg Fuiren (1662) samma art när han uppger växten *Platanariola* från Augurp [Ågarp i *Vapnö*?] (Lindblom 1838). Äldsta belägg från *Breared* Linghult 1863 (A. Lyttkens i S).

Dvärgigelknopp är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar mindre bestånd i bäckar och kärrdråg, på grunda och dyiga sjö- och åstränder, i dammar, diken och gölar samt i vattensamlingar i stenbrott och grustag.

Karta 450. 149 rutor (67 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska vanlig på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Typhaceae – kaveldunsväxter

Typha angustifolia – smalkaveldun

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Med bladen av *Typha angustifolia* bindes säden i små kärfvar, som kallas Neker, och utgöra 30 sådane Neker en Trafve').

Smalkaveldun är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer beståndsbildande i näringsrika sjöar och vattendrag på varierande djup ner till ca 2 m samt i dammar, märgelhålor, havsstrandsgölar och diken. Som avvikande lokaler kan nämnas Ottersjön i *Dagsås*, där arten bildar flytvassar utanför vass- och sävbestånden samt ett par näringsfattiga brunvattenssjöar, Ljungsjön i *Ljungby* med ett ganska tätt och rikt blommande bestånd på grunt vatten samt St. Rösjön i *Torup*, med glesa men sparsamt blommande bestånd på relativt djupt vatten.

Karta 451. 47 rutor (21 %). Ganska vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och mycket sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Typha angustifolia × latifolia – smalkaveldun × bredkaveldun

Först uppgiven av Ekberg 1959 från *Onsala/Vallda* Bolgen, tillsammans med föräldraarterna i kärr 1958. Belägg från 1958 (L. Ekberg herbarium, bekräftad av G. Degelius).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* Tågarp, NO om Furuberg (5C 3a 26 44) märgelhåla 1985 (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver primärfyndet saknas.

Typha latifolia – bredkaveldun

Exempel på mer eller mindre vanliga provinsnamn är *döneman*, *dunhammare* och *dålderman*, det sistnämnda endast från *Harplinge*.

Först uppgiven av Montin 1766 som allmän i "tilvuxna dammar". Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Bredkaveldun är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den bildar bestånd av växlande storlek i näringsrika till ganska näringsrika sjöar, vattendrag, dammar, småpölar, märgelhålor och diken – även i tidvis ganska torra vägdiken. På skyddade havsstränder ser man ibland mer eller mindre tillfälliga förekomster.

Arten har under de senaste decennierna ökat i utbredning och frekvens och ses numera allt oftare även i näringsfattiga, skogs- och myrdominerade områden i östra Halland. Eftersom växten är kvävegynnad kan man misstänka att ökningen i dessa områden har ett samband med senare tiders kvävenedfall.

206 rutor (92 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, vanlig i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Butomaceae – blomvassväxter

Butomus umbellatus – blomvass

Äldre lokalnamn från *Harplinge* är *brualys* [brudljus] och *neckablomma*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 som sällsynt i bäckar.

Blomvass är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i näringsrika vattendrag (fig 91), diken, dammar och märgelhålor samt tillfälligt i driftmaterial på havsstränder.

Ingen påtaglig förändring i utbredning eller frekvens har ägt rum under 1900-talet.

Karta 452. 18 rutor (8 %). Ganska sällsynt på kustslätten i mellersta och norra delen. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

448. Stor igelknopp *Sparganium erectum* ssp. *microcarpum*.

449. Gyttrad igelknopp *Sparganium glomeratum*.

450. Dvärgigelknopp *Sparganium natans*.

Halmstad *Eldsberga* Stjärnarp, V om gården (4C 6f 22 19) näringsrik damm 1986 (CN). *Getinge/Rävinge* spridd i Suseåns gamla fåra (4C 9c, 5C 0c och 0d) mest steril, 1985 och senare (KG, PW). Känd sedan seklets början (se nedan). *Halmstad* Halmstad, reningsverket (4C 7d 05 37) i för året nygrävd reningsdamm, 3 blommande ex 1993 (KG). *Harplinge* Haverdal, i Skintan N om kustvägen (4C 8b 31 48) näringsrik å 1982 (BT). Känd sedan 1924 (se nedan). *Söndrum* Nyrebäcken (4C 7c) enstaka ex i bäcken mellan Onsjömöllan och bron vid Mjällby 1980-talet (KG). **Falkenberg** *Eftra* Suseån nära mynningen (5C 1a 15 32) 1980-talet (NGN). Känd från Suseån sedan 1924 (se nedan). *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 13 18) i framsipprande sötvatten vid tångvall 1980 (NGN). **Varberg** *Lindberg* Lindhov (5B 8h 06 06) i Himleån vid stenbron 1980-talet (IL). Känd sedan 1940 (se nedan). *Stråvalla* Löftaåns mynning (6B 1g 47 07) 1986 (LS). *Träslöv* vid Kvarnagård (5B 7h 43 23) i Himleån 1980-talet (IL). *Tvååker* 350 m V om Västergård (5B 4i 41 04) vattensamling på strandäng 1983 (SU); Utteros (5B 5h 26 42) i Tvååkers kanal 1980-talet (IL). Känd sedan 1924 (se nedan). *Varberg* Himleåns mynning (5B 7g 48 49) 1980-talet (IL). *Veddige* Telnebacka (6B 0i 44 18) kärr vid Viskan 1990 (IL). *Värö* Viskans mynning 1988 (B/SS). *Ås* Åsbro (6B 0h 13 39) i Viskan 1989 (IL). Känd från Viskan sedan 1924 (se nedan). **Kungsbacka** *Släp* Sältetången, havsstrand, tillfällig 1988 (IE, CB).

Äldre uppgifter. **Laholm** södra Halland flerstädes (Theorin 1865). [Frekvensuppgiften verkar inte trovärdig.] *Ö. Karup* Hemmeslöv 1959 (E. Wieslander i S). **Halmstad** *Eldsberga* i driftmaterial på sandstranden norr om Genevadsåns mynning 1966 (KG, YJ). *Getinge* Krokån [= Suseån] (Ahlfvengren 1924). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Harplinge* 1892 (C. Tillman och H. Lenander i S); Haverdal bro 1924 (T. Nordström i S), ännu på 1980-talet (se ovan); Skintaby i diken och märgelhålor (E. Ardell enligt Ahlfvengren 1924); Skintan i Haverdalsreservatet (Nordin 1936). *Söndrum* Heagård 1875 (P. Hallberg i LD), 1894 (E. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Eftra* Suseån (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Morup* i åar (Fries 1817, Sieurin 1844). **Varberg** *Lindberg* Ottebro mejeri (P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924); Lindhov 1940 (B. Peterson i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Tvååker* Utteros (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Tvååkersån omedelbart V om E 6 (Gustavsson 1975). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Varberg* å strax norr om Varberg 1911 (A. O. Olsson i GB); Himle å (Sieurin 1844); Getteröreservatet, i Himleån (SNV PM 423 1973). *Veddige* Viskan vid Nykvarn och sjön Dran (Ahlfvengren 1924); vid Viskan, ca 100 m O om Åsbro 1969 (M. Ohlander i GB). *Värö* Viskans mynning (Erdtman enligt Ahlfvengren 1924 samt Johansson 1964). Ännu 1989 (se ovan). *Ås* Åskloster 1917 (F. Svalander i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 150 m N om slottet, i en damm, troligen planterad (Nilsson 1966 a). *Frillesås* Löftaån nedanför Rya (Ahlfvengren 1924), kvar på 1960-talet (Ohlander 1969); nedanför järnvägsbron; Löfta bro 1952, 1969 utgången (båda Ohlander 1969).

Alismataceae – svaltingväxter

Alisma gramineum – grässvalting

Det hittills enda fyndet av grässvalting i Sverige gjordes 1896 i en vik av Ätran i Falkenberg av S. Svenson (Samuelsson 1922 a). Belägg i LD, bestämt av O. R. Holmberg. Växten försvann sannolikt redan omkring 1900 i samband med att viken utfylldes (Ahlfvengren 1924; Nilsson & Gustafsson 1976 b).

451. Smalkaveldun *Typha angustifolia*.

452. Blomvass *Butomus umbellatus*.

453. Pilblad *Sagittaria sagittifolia*.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

Grässvalting växer främst i rena, naturligt näringsrika sötvatten men är också känd från vikar med bräckt vatten. Som närmast har den funnits på Jylland men sågs där senast 1971 (Moeslund m fl 1990).

Alisma plantago-aquatica – svalting

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *A. plantaginoides* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Svalting är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på grunt vatten i näringsrika till måttligt näringsfattiga sjöar, åar, bäckar och kärrpölar. Exempel på kulturskapade ståndorter är diken, dammar, märgelhålor och vattensamlingar i grustag och stenbrott.

207 rutor (93 %). Vanlig men med något lägre frekvens i de näringsfattigaste skogs- och myrområdena. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Baldellia ranunculoides – flocksvalting

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Alisma ranunculoides* från *Halmstad/Söndrum* ('Uti en bäck vid Knäfvelstorp, ej långt från Halmstad'). Äldsta belägg från *Skummeslöv* Skummeslövs utmark 1700-talet (P. Osbeck i S).

Flocksvalting är ursprunglig i landskapet. Den växer vid kusten i grunda vattensamlingar (fig 92) och dammar med fasta men porösa bottensediment och periodiska förändringar i vattennivån (Lindblad & Ståhl 1989).

Arten är sårbar och de största hoten utgöres av torrläggningar eller motsatsen, dvs grävningar som skapar större vattendjup (Lindblad & Ståhl 1989) samt igenväxning. Flocksvaltingen har under 1900-talet försvunnit från ganska många lokaler men har också visat sig i stånd att kolonisera nya. Sammantaget rör det sig dock om en minskning.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

8 rutor (4 %). Sällsynt vid kusten i norra Halland ner till Varberg. – Ahlfvengren (1924): sällsynt nära kusten i södra Halland, flerstädes i norra.

Varberg *Varberg* Håsten, i "Svarta Havet" (5B 7h 28 08) grund vattensamling med sandig/gyttjig botten 1992 (IL). *Värö* Buahalvön, ca 300 m N om V. Sanddamm (5B 9f 47 32) göl med sandig/gyttjig botten 1990 (IL); Buahalvön, 800 m S om Kråkstads fyr (6B 0f 15 11) göl 1988 (B/SS). Känd från området sedan 1937 (se nedan). **Kungsbacka** *Onsala* Rörvik (6B 4d 19 21, 23 19 och 23 26) mindre vattensamlingar 1990 (UU); Följande Onsalauppgifter är hämtade från Lindblad & Ståhl (1989): Hållsundsudde, två lokaler, N resp S om Örnaknalten 1985 och 1988; Sönnerbergen, fyra vattensamlingar 1984 och 1985, sam-

ma område som Mönsterhalvöns större del 1954 (se nedan); Västra Hagen, i en mindre vattensamling N om radiostationen 1984, känd sedan 1953 (se nedan); Runsås 1984. Lokalen är delvis förstörd av dränering med påföljande igenväxning av vass. Förekomsten är mycket sparsam och arten sågs inte 1988. Känd sedan 1916 (se nedan). *Vallda* tre vattensamlingar strax N om Hopphalsviken 1984 (Lindblad & Ståhl 1989); N om Lerkil 1990 (IB, LSa, GT). *Ölmevalla* Ölmanäs, nära P-platsen till Krokuddens naturreservat 1985, 1988 (Lindblad & Ståhl 1989), 1990 (JK). Känd från området sedan 1843 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* se äldsta belägg = åt havssidan i vattenhålor (Osbeck 1788). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift, 1848 (C. J. Nordgren i UPS), 1866 (F. Elmqvist i LD). Arten fanns kvar ännu de första åren av 1900-talet, men tycks sedan ha försvunnit (Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Värö* Bua (I. Johansson enligt Svenson 1928); Buahalvöns västudde 1937 (F. Lundberg i GB). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Onsala* Runsås, sannolikt = Vässingsö, insamlingar och uppgifter mellan 1916 (F. Lundberg i GB) och 1970-talet (Gillner 1974), ännu på 1980-talet (se ovan); V om Buera, kärr nära stranden, rikligt 1949; V om Västra Hagen, kärr 1934; damm strax N om Röda holmen 1934; Hållsundsudde, i kärr 1934 (samtliga F. Lundberg i handskrift 1949); Västra Hagen, bäck nära radiostationen 1953 (S. Holmdahl i GB), i området ännu på 1980-talet (se ovan); Mönsterhalvöns större del 1954 (C. Skottsberg i GB), ännu på 1980-talet (se ovan); Ledet, uttorkat träsk 1899 (A. W. Lund i GB, S och UPS). *Vallda* insamlingar mellan 1862 (E. A. Trana i GB och SUNIV) och 1924 (Ekberg i GB); prästgården utan årtal (C. J. Lindeberg i S och UPS); vid Ysby mossar 1863 (O. W. Hansson i S) och 1881 (J. A. Gabrielsson i UPS); Thorås 1892 (Liljedahl i GB), troligen = nära Sandö, i kärr vid skjutbanan 1908 (Ahlfvengren i S); V om Buera nära stranden 1934 (F. Lundberg i GB), ännu 1984 (se ovan); SO om Vrån, uttorkad bäckdal, tämligen rikligt 1934 (F. Lundberg i handskrift 1949); Välås 1920 (A. Levan i LD); Brandshult vid Sanderyd 1929 (G. Samuelsson, W. Palmaer i S); Draget, grund göl vid tullutkiken 1924 (W. Palmaer i S). *Ölmevalla* Ölmanäs, uppgifter och insamlingar mellan 1843 (J. Sieurin i GB och S) och 1971 (Elfström 1971). Ännu på 1980-talet (se ovan).

Luronium natans – flytsvalting

Först uppgiven av Björkqvist 1961 utan sockenuppgift från Ätran enligt ett belägg från 1950 (J. Hallberg i LD).

1988 gjordes ett nytt fynd av flytsvalting i Halland då Örjan Fritz fann ett tätt och rikligt bestånd i en sjö i **Falkenberg** (Fritz 1989). Belägg i LD. 1990 hittades arten på ytterligare ett par lokaler i närheten (IS, NGN). Flytsvalting är en flytbladsväxt som på Hallandslokalerna är rotad i dy på grunt vatten ner till ca 1 m. Växtplatserna finns i två näringsfattiga sjöar, varav en med klart och en med brunt vatten, samt i en lugnvattenssträcka i den sammanbindande ån. Under 1970-talet och fram till 1987 var den större sjön (= primärlokalen) försurad med ett pH-värde på ca 5,0. 1987 kalkades sjön vilket höjde pH till ca 6,5 (Fritz 1989).

Arten, som sprids med både frön och utlöpare, bör rimligen ha funnits i vattensystemet under flera år eftersom den är etablerad med rika bestånd. Fröspridning med fåglar är ett tänkbart invandringssätt, men man kan inte utesluta möjligheten av oavsiktlig införsel i samband med en inplantering av röda näckrosor på primärlokalen i början av 1960-talet (Fritz 1989). Om det finns något samband mellan fyndet i Ätran 1950 och de nu gjorda fynden högre upp i samma vattensystem kan man naturligtvis bara spekulera om.

Eftersom flytsvalting är en av Europas sällsyntaste och mest hotade vattenväxter (Moeslund m fl 1990) bör de halländska lokalerna skyddas mot alla ingrepp och störningar som kan förändra vattenkvalitet och vegetationsförhållanden. Belägg finns i LD och ytterligare insamlingar behövs inte.

I Sverige i övrigt finns flytsvalting endast på Bjärehalvön i Skåne.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Sagittaria sagittifolia – pilblad

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Pilblad är ursprunglig. Den uppträder som övervattensväxt på grunt vatten och som flytbladsväxt på lite djupare vatten ner till ca 1 m. Arten växer främst i de näringsrika eller ganska näringsrika åarnas lugnvattenspartier samt i märgelhålor. Den enda sjöbiotopen för pilblad tycks vara Storsjön i Lagans vattensystem.

Karta 453. 18 rutor (8 %). I stort sett bunden till slättbygdsåarna i södra Halland upp till och med Suseån. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta delen.

Laholm *Hasslöv* Dömestorp (4C 1f 41 13) Stensån 1980-talet (YJ). *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 24 49) Smedjeån 1980-talet (SEJ); V. Mellby (4C 3f 38 06) Smedjeån 1980-talet (SEJ); Lagans mynning och uppströms, t ex vid båtbryggor (4C 4e 25 45) 1989 (PW); Restad, flera platser utmed Lagan, t ex vid Daggans utlopp (4C 4f 15 05) 1983

454. Vattenpest *Elodea canadensis*.

455. Dyblad *Hydrocharis morsus-ranae*.

456. Kallgräs *Scheuchzeria palustris*.

(PW); L. Tjärbysjö (4C 4g 0- 0-) västra stranden 1980-talet (K/LEM). *Ränneslöv* Gatesjön (4C 2h 47 32) rotad i dybotten på meterdjupt vatten 1989 (KG). *Skummeslöv* O om Karlsfält (4C 2f 05 25) märgelhåla 1980-talet (AL); Smedjeån vid pkt 7,31 (4C 2f 21 05) 1987 (PW). *Våxtorp* VSV om Vallen (4C 1g 37 42) märgelhåla 1980-talet (YJ). *Ysby* Storesjö (4C 3h 06 32) rotad i dypålagrad grusbotten på meterdjupt vatten 1989 (KG). *Ö. Karup* O om Hemmeslövs gård (4C 1e 4- 2-) Stensån 1980-talet (LJ); NO om Pråmhuset (4C 2e 05 43) i Stensån 1987 (PW). **Halmstad** *Eldsberga* Genevadsån, spridd från Tönnersa kvarn till mynningen bl a vid 4C 5e 14 40 och 5f 02 11, 1980-talet (KG, HN). *Getinge* Getinge (5C 0c 36 24) Suseån 1986 (KG). *Övraby* Sperlingsholm (4C 7e 49 23) damm 1980-talet (TF). **Falkenberg** *Eftra* Suseåns nedre lopp, t ex Uddaveka vid 5C 1a 39 40, 1980-talet (NGN), Kräinge vid 5C 1b 31 32, 1980-talet (SU, EB) och Hallarna vid 5C 1b 42 02, 1980-talet (NGN, EB). *Skrea* L. Hansagård (5C 1a 48 17) vattensamling i betesmark 1990 (NGN).

Från mellersta och norra Halland, där arten verkar saknas idag, finns äldre uppgifter från *Morup* (Ramsjökanal), *Lindberg* (Himleån), *Varberg* och *Vallda*.

Hydrocharitaceae – dybladsväxter

Elodea canadensis – vattenpest

Först uppgiven av Birger 1910 från *Snöstorp* Skedala enligt belägg från 1890 (A. Lyttkens i S).

Vattenpest är en undervattensväxt som åtminstone tidvis kan uppträda mycket rikligt på grunt vatten i näringsrika och ofta även förorenade dammar och vattendrag.

Vattenpest härstammar från Nordamerika och upptäcktes i Europa 1836, i en damm på Irland. I början av 1870-talet rapporterades den från Uppland och Västergötland och 20 år senare fanns den alltså i dammar vid Skedala säteri strax öster om Halmstad. Där finns den ännu, efter mer än 100 år. Hur den tog sig dit är okänt, kanske blev den inplanterad, kanske kom den med fåglars hjälp. Spontan spridning kan enbart ske med hjälp av lossbrutna skottdelar eftersom bara honindivid är kända från vårt land.

Antalet äldre uppgifter är få och det är svårt att få en klar bild av vattenpestens invandring och spridning i landskapet. 1910 samlades den av Ahlfvengren i en damm vid Derome järnvägsstation i *Ås*, 1918 hade den nått Falkenberg och 1924 fanns den enligt S. Svenson i Ätran från Gällared till Falkenberg (Ahlfvengren 1924). Några år senare rapporterades arten från Viskan (Svenson 1928) och 1933 samlade B. Peterson den i en damm söder om Påskbergsvallen i Varberg. Idag finns vattenpesten även i Nissan och Lagan samt i flera mindre vattendrag och småvatten, men vi saknar uppgifter om när etableringen kan ha ägt rum. Första fyndet i **Kungs-**

backa gjordes i *Tölö* Maderna vid 6B 7f 05 01 i grävda viltdammar, troligen fågelspridd, 1990 (JK herbarium). Året efter hittades arten även i *Lindome* i Sandsjön och Sagsjön.

Karta 454. 37 rutor (17 %). Ganska vanlig i de fyra stora åarna och dessutom några förekomster i mindre vatten. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Hydrocharis morsus-ranae – dyblad

Först publicerad av Montin 1766 ('Uti en gammal fiskedam, öster om Halmstad'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Dyblad är en ursprunglig men kulturgynnad flytbladsväxt. Den är bunden till näringsrika sjöar, dammar, märgelhålor och åar med lugnvattenssträckor.

I de näringsrikaste småvattnen kan den uppträda rikligt och ibland bilda en sammanhängande flytbladsmatta.

Karta 455. 22 rutor (10 %). Ganska sällsynt i de fyra stora åarna och dessutom förekomster i en del småvatten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Stratiotes aloides – vattenaloe

Först uppgiven av Osbeck 1788 som sällsynt. Äldsta belägg från 1876 i S men med oläslig text.

Vattenaloe är en undervattensväxt som är bunden till grunda, näringsrika vatten. I Sverige finns nästan enbart honexemplar, vilka flyter upp till ytan under blomningstiden. Den förökar sig med utlöpare från bladvecken.

Arten har kanske bara funnits tillfälligt i landskapet.Förutom de ovan nämnda uppgifterna finns endast en förekomst redovisad: *Gällared* gölar vid Ätran nedanför prästgården (Andersson enligt Ahlfvengren 1924). Belägg från 1911 (Ahlfvengren i GB och S och S. Svenson i LD). Det mest sannolika är att arten planterats på lokalen, men växten finns sedan länge bl a i Ätrans vattensystem i Västergötland och långspridning härifrån till Halland är nog inte helt omöjlig.

Scheuchzeriaceae – kallgräsväxter

Scheuchzeria palustris – kallgräs

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Våxtorp* ('I Våxtorps Soken vid Vråkärr, nära Sjöalts-Sjö, och på Hallands Ås'). Äldsta belägg från *Våxtorp* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Kallgräs (fig 58) är ursprunglig och växer främst i vitmossdominerade fattigkärr av gungflykaraktär vid myrgölar, sjöar och åar men även i mosselaggar och myrdråg. Den är kulturgynnad såtillvida att den förmår kolonisera igenvuxna torvgravar. Då och då bildar växten ganska stora bestånd, som med sin karakteristiska, ljust gulgröna färg ofta framträder på håll. Vanligen domineras dessa bestånd av icke blommande exemplar.

Enligt Ahlfvengren (1924) fanns kallgräset sällsynt i de södra och norra delarna. Först 1924 samlades arten i mellersta Halland (se nedan), där den nu har sin högsta frekvens. Man får alltid räkna med att växter kan undgå uppmärksamhet, men det verkar ändå inte troligt att tidigare botanister så totalt skulle ha missat kallgräset i mellersta Halland. I norra Halland har vi under inventeringen inte lyckats återfinna växten medan frekvensen i söder i stort sett verkar vara oförändrad.

Karta 456. 66 rutor (30 %). Ganska vanlig eller traktvis vanlig i skogs- och övergångsbygden i mellersta Halland. Ganska sällsynt i den södra skogsbygden.

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås se primäruppgifter. *Hishult* Stubbhult 1961 (YJ i LD). *Våxtorp* se primäruppgifter; Jonstorp, göl intill åsfoten 1957 (YJ i GB). **Halmstad** *Breared* Björkelund, kärr vid Fylleån norr om gården (Roos 1962); Mogölen (Regnéll 1976). *Enslöv* Årnilt 1946 (H. Andersson i LD). **Falkenberg** *Abild* 1947 (B. Bohlin i LD); Örsedala 1924 (S Svenson i LD); göl S om Sjösgärdesjön 1949 (A. Lundegren i LD). **Varberg** *Valinge* Valinge lyng (Natur i Hallands län 1977). **Kungsbacka** norra Halland, flerstädes (Lindeberg 1878). *Fjärås* nordvästviken av L. Öresjön 1964 (M. Ohlander i GB). *Förlanda* 1,5 km S om Hultås i gungfly 1950 (O. Johansson i GB); mossen S om G i Grindaliden; Väramossen i Söderskogen; kvarndammen vid Hällevik (samtliga Ohlander 1967). *Lindome* mosse S om Ingseredsås 1930 (T. Borgvall i GB). *Tölö* Barnamossen (E. Hjertman enligt Ahlfvengren 1924). *Älvsåker* mosse nära Svintjärn 1930 (T. Borgvall i GB).

Juncaginaceae – sältingväxter

Triglochin maritimum – havssälting

Först uppgiven av Barchaeus 1773 från *Fjärås* Tjolöholm ('Öfveralt på denna holme växte selting, hvilket bönderna allena kände och kallade Strandagräs, sägande att intet gräs gör kreatur så feta som detta, och att det här i negden ej fins utan på Tjoleholms ägor').

457. Rostnate *Potamogeton alpinus*.

458. Gropnate *Potamogeton berchtoldii*.

459. Krusnate *Potamogeton crispus*.

Havssälting är ursprunglig men betesgynnad. Den växer främst på fuktiga havsstrandängar men även på vegetationsfattiga och periodiskt översvämmade sand- och lerstränder.

40 rutor (18 %). Mycket vanlig på havsstränder från Halmstad och norrut. Saknas i den sydligaste delen eftersom där inte finns lämpliga ståndorter. – Ahlfvengren (1924): allmän på havsstränder samt någon gång ganska långt från havet, t ex i *Laholm* vid Lagan nära båtbryggan [ca 6 km från havet].

Triglochin palustre – kärrsälting

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kärrsälting är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på havsstrandängar, särskilt i sötvattenspåverkade partier, samt på sjöstränder, i källdråg och vitmossdominerade skogskärrskanter med framträngande grundvatten. I sistnämnda miljö kan den växa rikligt men är oftast steril, vilket också gäller i rikare, igenväxande kärr med mosaik av vitmossmattor. De vanligaste växtplatserna är dock betade, näringsrika eller ganska näringsrika kärr och fuktängar som ofta är något översilade.

181 rutor (81 %). Vanlig i hela landskapet men med något lägre frekvens på slättbygden och i den norra och mellersta skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Potamogetonaceae – nateväxter

Groenlandia densa – tätnate

Potamogeton densus

Det första och hittills enda fyndet i Sverige av tätnate gjordes 1874 av L. M. Neuman i en liten vattensamling i närheten av Nyrebäcken vid Möllegård i *Söndrum* väster om Halmstad (Nordstedt 1874). Insamlingar gjordes 1874 (Neuman i LD), 1880 (C. Wallengren i S) och 1881 (Neuman i LD). Eftersom senare insamlingar och uppgifter saknas är det troligt att växten försvann i början av 1880-talet.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

De närmaste växtplatserna finns på Jylland, där tätnaten växer sällsynt i diken, kanaler och vattendrag samt någon gång också i småvatten (Moeslund m fl 1990).

[**Potamogeton acutifolius** – spetsnate]

Uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv*. Belägg saknas och uppgiften är sannolikt felaktig.

Spetsnate finns närmast i södra Skåne och Danmark. Den växer i småvatten med klart och näringsrikt vatten.

Potamogeton alpinus – rostnate

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *P. rufescens* från *Knäred* i Lagan enligt belägg från 1859 (S. L. Törnquist i UPS). Äldsta belägg från *Varberg* Södra Näs 1846 (utan insamlarnamn i UPS).

Rostnate är ursprunglig men något kulturgynnad. Den trivs i många olika slags vatten – från skogsbygdens näringsfattiga brunvattenssjöar och bäckar till kustslättens näringsrika åar, dammar och märgelhålor.

Karta 457. 87 rutor (39 %). Ganska vanlig men med något lägre frekvens i den norra delen. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

[**Potamogeton alpinus × polygonifolius** – rostnate × bäcknate]

Uppgiven av Theorin 1865 under namnet *P. spathulatus* från *Knäred* Lagan baserat på uppgift av S. L. Törnquist. Belägg saknas och varken Hagström (1916) eller Ahlfvengren (1924) har med uppgiften.

Potamogeton berchtoldii – gropnate

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *P. pusillum* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet (L. Montin i S).

Gropnate är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den förekommer sparsamt i en del sjöar och åar med måttligt näringsrikt eller näringsfattigt vatten. De vanligaste växtplatserna är emellertid kulturbiotoper som märgelhålor och näringsrika dammar, gölar och diken. I dessa miljöer bildar de mycket smalbladiga skotten, som är rotade i bottendyn, ofta täta mattor på och strax under vattenytan.

Karta 458. 95 rutor (43 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

[**Potamogeton coloratus** – källnate]

Uppgiven av Lindeberg 1878 från spridda lokaler i mellersta Halland baserat på uppgifter av L. A. Bondeson. Enligt Hagström (1916) är Bondesons exemplar *P. polygonifolius*.

I Sverige är källnate numera endast känd från Gotland, där den främst växer i gölar och grunda bäckar med rörligt, kalkrikt vatten (Ingelög m fl 1993). Fram till slutet av 1800-talet fanns den även i Skåne (Weimarck & Weimarck 1985).

[**Potamogeton compressus** – bandnate]

Arten uppgavs av Osbeck 1788 utan lokaluppgift och av Fries 1817 från *Falkenberg* men i båda fallen utan belägg. Varken Hagström (1916) eller Ahlfvengren (1924) godkände uppgifterna.

Bandnate, som närmast finns i Skåne, Göteborgsområdet och Danmark, växer i näringsrika vatten.

Potamogeton crispus – krusnate

Först uppgiven av Osbeck 1788 utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

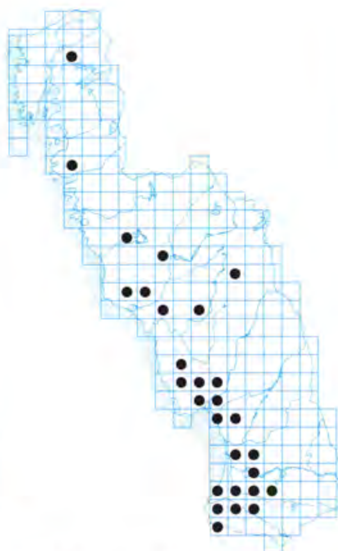
Krusnate är en ursprunglig men starkt kulturgynnad undervattensväxt med förekomster i näringsrika sjöar, åar, dammar, gölar och märgelhålor.

Karta 459. 18 rutor (8 %). Sällsynt inom fyra begränsade områden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Laholm* L. Tjärbysjö i NV (4C 4g 08 08) vid stranden 1986 (YJ); Skogabysjön (4C 4h 06 10) vid södra stranden 1989 (PW). *Veinge* Antorpasjön (4C 5h 1- 1-) 1980-talet (LEM). *Våxtorp* 650 m SSV om Hedhuset (4C 1g 12 29) i Stensån 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Halmstad* Norre Katts park (4C 7d 22 45) liten damm 1983 (KG). *Harplinge* Gubbelt (4C 9b 09 34) i Skintan vid bron 1985 (PW, bekräftad av KG). *Söndrum* Möllegård, nedströms kvarnen (4C 7c 13 32) i Nyrebäcken 1981 (KG herbarium). Känd sedan 1970, möjligen ända sedan 1874 (se nedan). *Vapnö* Tiarp, 750 m S om gården (4C 8c 00 45) märgelhåla i betesmark 1982 (BT). **Varberg** *Dagsås* Strömma damm (5B 6j 05 09) 1989 (IL). *Lindberg* Lindhov (5B 8h 06 06) i Himleån vid stenbron 1980-talet (IL); Bönarpesjön (5B 9i 03 08) vid stranden i NV 1988 (IL). *Valinge* Bönarpesjön (5B 8i 48 15) vid stranden i SO 1988 (IL). Känd sedan 1973 (se nedan). *Varberg* Getterön, göl N om Naturcentrum 1988 (IL). *Veddige* Veddige (6B 0i 38 06) i Viskan 1994 (IL); Järlövs gård, i sjön Dran 1980-talet (LS). *Värö* Viskans mynning 1988 (B/SS). Känd sedan 1970 (se nedan). *Ås* V om Åsklosters f d järnvägsstation (5B 9g 44 34) märgelhåla 1990 (UU). **Kungsbacka** *Lindome* Fageredssjön (6B 8f 08 06) 1990 (JK herbarium). Känd sedan 1963 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* (Theorin 1865). *Knäred* (S. L. Törnquist enligt Theorin 1865). *Skummeslöv* Skottorp, dammen 1868 (P. Hallberg i LD); Skottorp, i dammarna 1911 (Ahlfvengren i S). **Halmstad** *Söndrum* 1874 (Neuman i GB, S och UPS). Möjligen identisk med *Söndrum* 1981 (se ovan); Möllegård, Nyrebäcken 1970 (KG), ännu 1981 (se ovan); Tylöbäcks utlopp 1972 (L. Thorén i S). **Falkenberg** *Ätran* insamlingar mellan 1896 och 1911 (F. Svenson och S. Svenson i LD). **Varberg** *Dagsås* Ottersjön (G. Lagergren i herbarium Halmstad enligt Ahlfvengren 1924). *Valinge* sydöstra stranden av Bönarpssjön 1973. *Ås* Viskans mynning mellan järnvägen

460. Gräsnate *Potamogeton gramineus*.

461. Trubbnate *Potamogeton obtusifolius*.

462. Ålnate *Potamogeton perfoliatus*.

och landsvägen 1970 (båda M. Ohlander i GB). På båda lokalerna ännu 1988 (se ovan). **Kungsbacka** *Lindome* Fageredssjön 1963 (M. Ohlander i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan).

Potamogeton filiformis – trådnate

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *P. marinum* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Halmstad* 1868 (H. Juhlin-Dannfelt i S).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Enligt Mossberg m fl (1992) växer arten på grunda sand- eller grusbottnar i klart, näringsrikt vatten i havsvikar, sjöar och åar.

[Lindeberg (1878) uppger arten från Påarp [*Trönninge*] baserat på uppgift av A. Lyttkens, men dennes belägg i LD och S från 1862 är *P. pectinatus*.]

[**Potamogeton friesii** – uddnate]

Uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *P. mucronatus* från *Tvååker* Strömma kvarnar baserat på uppgift av L. A. Bondeson. Belägg saknas och varken Hagström (1916) eller Ahlfvengren (1924) godkände uppgiften.

Uddnate finns närmast i Skåne, Västergötland och Danmark. Enligt Mossberg m fl (1992) växer den på dybottnar i grunt, näringsrikt vatten.

Potamogeton gramineus – gräsnate

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Gräsnate är ursprunglig i området och växer på grunda sand-, grus- och stenbottnar i sjöar och vattendrag med ganska höga pH-värden samt i gölar nära havet. Den förekommer både i lugnt och i hastigt strömmande vatten.

Arten missgynnas sannolikt av vattenförsurningen men ännu märks ingen påtaglig förändring i utbredning eller frekvens, vilket kan bero på att flera av de aktuella vattnen med gräsnate kalkas sedan mer än ett decennium.

Karta 460. 31 rutor (14 %). Ganska sällsynt inom fem begränsade områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Äldre uppgifter från 20 socknar, från *Ö. Karup* till *Lindome*.

Potamogeton lucens – grovnate

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Eftersom grovnate är ganska bunden till kalkrika vatten är det ont om lämpliga biotoper i det kalkfattiga Halland. Från 1900-talet finns endast en insamling. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* ån (Osbeck enligt Ahlfvengren 1924). *Ränneslöv* Värestorp början av 1800-talet (Agardh enligt Gertz 1946 d). *Våxtorp* Vallen (Theorin 1865). **Falkenberg** *Eftra/Slöinge* Storån [= Suseån] 1811 (E. Fries i UPS). *Falkenberg* 1943 (E. Lindh i SBT). **Kungsbacka** *Fjärås* Lygnern, Ålgårdaviken och viken vid Fjärås bräcka i söder (Trybom 1895). *Lindome* Anderstorpssjön 1870 (C. J. Lindeberg i GB). Genom utdikning har sjön försvunnit varvid lokalen sannolikt förstörts (Ohlander 1963).

Potamogeton lucens × perfoliatus – grovnate × ålnate

Publicerad av Hagström 1916 från Halland, Frillestad [troligen = *Frillesås*] baserat på ett belägg från 1811 (E. Fries i UPS). I LD finns ett belägg från *Vessige* 1892 (E. Lyttkens, av insamlaren kallad *P. praelongus*, ombestämd av T. Karlsson 1983).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Potamogeton natans – gäddnate

Äldre lokalnamn från *Harplinge* är *näckabla* och *vannaax* [vann = vatten].

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Gäddnate är en ursprunglig men kulturgynnad flytbladsväxt som förekommer i många olika typer av sjöar och vattendrag – från näringsrika och ofta starkt grumliga till näringsfattiga med brunt eller klart vatten. Tillsammans med näckrosarter *Nuphar* och *Nymphaea* bildar den ofta en flytbladszon utanför eventuella vassbälten. Exempel på kulturbiotoper med gäddnate är dammar, märgelhålor och torvgravar.

207 rutor (93 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Potamogeton obtusifolius – trubbnate

Först uppgiven av Lindeberg 1878 som sällsynt i södra Halland. Äldsta belägg från *Eftra/Slöinge* Storån [Suseån] 1814 (herbarium E. Fries i UPS).

Trubbnate är ursprunglig men kulturgynnad. De ganska smalbladiga skotten är rotade i bottnen men bildar vanligen täta mattor på eller strax under vattenytan i näringsrika dammar, märgelhålor och diken samt ibland också i slättlandsåar.

Arten har sannolikt ökat under 1900-talet.

Karta 461. 28 rutor (13 %). Ganska vanlig på kustslätten i **Laholm** och **Halmstad**, sällsynt eller utan förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Potamogeton pectinatus – borstnate

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Borstnate är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på grunt vatten i havsvikar men är vanligare i bäck- och åmynningar samt i strandgölar och andra kustnära småvatten, t ex vattensamlingar i stenbrott, grus- och lertäkter.

Även om arten i viss mån kan vara förbisedd har den sannolikt minskat något under 1900-talet.

10 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes längs kusten.

Halmstad *Trönninge* Trönningeåns utlopp i Fylleån (4C 6e 07 22) vid båthamnen 1985 (PW). **Falkenberg** *Eftra* Gåsanabbe (5C 0a 13 44) vattensamling vid havsstranden 1980-talet (URP). *Falkenberg* Knölaberget (5B 2j 17 35) vattenfyllt stenbrott nära havsstranden 1980-talet (NGN). *Skrea* Källstorp (5C 2a 34 28) vattenfyllt f d lertag 1981 (SU). *Vinberg* Slätteberg (5C 3a 24 12) vattensamling i f d grustäkt 1980-talet (NGN). **Varberg** *Lindberg* Balgö (5B 8g 33 06) strandgöl 1988 (KG); O om Tångabergs gård, damm på strandäng 1989 (UU). *Tvååker* Utteros (5B 5h 21 42) göl nära stranden 1986 (IL). *Varberg* Getterön (5B 7g 42 49) göl N om Naturcentrum 1988 (IL). *Värö* Norra Horten (5B 9f 49 12) vattensamling 1990 (IL). **Kungsbacka** *Ölmevalla* 1,5 km ONO om Tjolöholms slott (6B 3f 41 39) i bäck vid stranden 1989 (JK herbarium). Troligen identisk med *Ölmevalla* 1944 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Eldsberga* Påarp strand 1862 (A. Lyttkens i S). *Halmstad* insamlingar mellan 1868 (H. Juhlin-Dannfelt i S) och 1893 (G. Tillman i S); Knebildstorp i stenbrottet 1914 (Ahlfvengren i S). *Harplinge* Haverdal (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* 1872 (Neuman i S och UPS) samt 1893 (Neuman i LD). **Falkenberg** *Stafsinge* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Tvååker* N om Fiskeläget (Erdtman 1925 a). *Varberg* 1842 (herbarium E. Fries i UPS); 1890 (A. Bagge i GB); 1917 (G. A. Westfeldt i UPS); norr utmed järnvägen (Ahlfvengren 1924); Getterön, sötvattenspöl 1926 (G. Kjellberg i S). *Värö* Båtafjorden (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924) samt vanlig i grunda vikar runt hela halvön, dessutom i viken 500–1300 m NV om slottet, 900 m O om slottet (Nilsson 1966 a). *Hanhals* i gränsbäcken mot Fjärås nära utloppet 1910 (Ahlfvengren i S och Ahlfvengren 1924). *Onsala* 1864 (E. A. Trana i GB). *Släp* Brandshultsåns mynning (Samuelsson 1934). *Ölmevalla* Lekarekulle, i bäck vid stranden 1944 (V. Gillner i GB), sannolikt identisk med *Ölmevalla* 1989 (se ovan); 400 m V om Kålelund 1955 (Ö. Nilsson i LD).

Potamogeton perfoliatus – ålnate

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S) samt ett något yngre från *Hasslöv* 1794 (P. Osbeck i S).

463. Bäcknate *Potamogeton polygonifolius.*

464. Hårnating *Ruppia maritima.*

465. Myrtåg *Juncus alpino-articulatus* ssp. *nodulosus.*

Ålnate är ursprunglig i området och förekommer som undervattensväxt i näringsrika åar och sjöar.

Karta 462. 30 rutor (13 %). Ganska sällsynt i sydvästligaste delen samt i mellersta Halland mellan Suseån och Viskan. – Av Ahlfvengren (1924) uppgiven från följande vatten: Stensån, Lagan, Ätran, Tvååkers kanal, Himleån, Viskan, Löftaån och Kungsbackaån.

Potamogeton polygonifolius – bäcknate

Först uppgiven av Hartman 1849 från *Falkenberg*. Äldsta belägg från *Falkenberg* 1846 (Hartman i UPS).

Bäcknate är en ursprunglig men kulturgynnad flytbladsväxt. Den växer beståndsbildande i källflöden, småbäckar och diken, främst i skogs- och myrmarker men också i gölar vid havet. Oftast är växten rotad i ett tjockt dylager och vattnet starkt brunfärgat av humus samtidigt som en skimrande hinna av järnutfällning täcker ytan (Linnés "Tunica argentea"). Några enstaka fynd har gjorts på grunt vatten i sjöar med näringsfattigt vatten.

Karta 463. 174 rutor (78 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska vanlig på kustslätten men med mindre luckor i helåkersbygder. Något lägre frekvens i den norra delen. – Ahlfvengren (1924): allmän i skogsbygden och här och där i kustlandet.

Potamogeton praelongus – långnate

Först uppgiven av Theorin 1865 ('På flera ställen i södra Halland').

Långnate är ursprunglig och växer under vattenytan i näringsrika sjöar, småvatten och åar.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Hasslöv (4C 1f 42 12) Stensån 1980 (YJ). *Laholm* Åmot (4C 3f 42 05) i Lagan 1980-talet (SEJ); Glänninge sjö (4C 3g 19 05) näringsrik sjö omgiven av åkermark 1986 (PW, bekräftad av KG); NO om Restad (4C 4f 05 26) märgelgrav 1983 (PW herbarium); L. Tjärby sjö (4C 4g 05 10) näringsrik sjö omgiven av åker- och betesmarker, nära östra stranden 1990 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ränneslöv* Perstorps sjö (Neuman 1884). **Halmstad** *Söndrum* Möllegårds å (Neuman 1884). **Varberg** *Dagsås* Öströö (C. Holmdahl enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* Lygnern (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924).

Ruppia cirrhosa – skruvnating

Först uppgiven av Wahlenberg 1826 under namnet *R. maritima* β från *Onsala*. Arten ingår dock i Montins

(1766) *Ruppia maritima* ('På hafs-bottnen vid Onsala och flerestädes i Skärgården'). Äldsta belägg från *Lindberg* Balgö 1821 (P. F. Wahlberg i UPS).

Skruvnating är ursprunglig och växer som undervattensväxt på mer eller mindre slamtäckta sand- och lerbottnar i grunda havsvikar. En något avvikande biotop utgör invallningsbassängerna i hamnområdet i Halmstad.

8 rutor (4 %). Vanlig i **Kungsbacka**, sällsynt i **Halmstad.** Troligen förbisedd. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i havet.

Lokaler söder om **Kungsbacka**. **Halmstad** *Halmstad* hamnutfyllnaden (4C 6d 45 47 och 6e 45 01) invallningsbassänger 1983 (KG herbarium).

Äldre uppgifter från 12 kustsocknar, från *Söndrum* till *Släp*.

Ruppia maritima – hårnating

Först uppgiven av Wahlenberg 1826 ('här och där i norra Halland och ner till Halmstad'). Se också kommentar till primäruppgift för *R. cirrhosa*. Äldsta belägg från norra Halland 1700-talet (L. Montin i S).

Funnen i postglaciala sediment (ca 3000–2000 f Kr) på norra sidan av Genevadsån vid Genevad 1994 (A. Andersson muntl).

Hårnating är ursprunglig. I likhet med skruvnating *R. cirrhosa* växer den i grunda havsvikar men är dessutom funnen i tillfälliga strandgölar och i åmynningar.

Karta 464. 23 rutor (10 %). Ganska vanlig längs kusten från Falkenberg och norrut, sällsynt i Halmstadstrakten.

Äldre uppgifter från 15 kustsocknar, från *Eldsberga* i söder till *Släp* i norr.

Juncaceae – tågväxter

Juncus alpinoarticulatus ssp. nodulosus – myrtåg

J. alpinus ssp. *nodulosus*

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *J. alpinus* ('I kärr').

Myrtåg är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer främst på fuktiga, sandiga/grusiga ståndorter med gles växtlighet – källflöden, sjöstränder, dynsänkor och klipphällar vid forsar. Utfyllnader vid havet, fuktiga grustag och betade fuktängar är exempel på kulturpåverkade växtplatser.

Karta 465. 64 rutor (29 %) men sannolikt förbisedd. Troligen ganska vanlig i hela området men med utbredningsluckor. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Juncus alpinoarticulatus ssp. nodulosus × articulatus – myrtåg × ryltåg

Först uppgiven av Neuman & Ahlfvengren 1901 från *Söndrum*.

Denna hybrid uppstår ganska lätt på lokaler där föräldraarterna växer tillsammans (Nilsson & Snogerup 1972).

4 rutor (2 %) men förbisedd. Troligen ganska sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Breared* Erikskköp (4C 8h 00 15) källkärr nära Assman 1989 (PW, bekräftad av KG). *Halmstad* hamnutfyllnaden (4C 6e 46 01) fuktig ruderatmark 1990 (KG herbarium, bekräftad av S. Snogerup). *Tönnersjö* Sjöholma (4C 6g 18 09) källflöde i naturbetesmark 1984 (KG herbarium, bekräftad av S. Snogerup). **Varberg** *Grimeton* Skärsjöns norra strand (5B 6j 48 49) lerblandad sand 1992 (N. Dahlbäck, IL herbarium).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Strandstugan, stranden 1908 (Ahlfvengren i S); Västra stranden 1913 (Ahlfvengren i S). *Söndrum* (Neuman enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Veddige* landsvägen ca 600 m NO om Strucksjö (Ohlander 1971). **Kungsbacka** *Frillesås* ca 700 m SO om Haga, körstig mot Slätten 1968 (M. Ohlander i GB). *Älvsåker* på skogsstig strax S om Svartesjön, bestämd av C. Blom (Ohlander 1966).

[Juncus anceps – svarttåg]

Uppgiven av Fries 1842–45 från en opreciserad lokal mellan Falkenberg och Lyngåkra norr om Halmstad. Ahlfvengren (1924) har följande kommentar: "Exemplaren i Hb. N. 11:68 äro fr. Danmark, och i Fries eget herb. ligger exemplar från ovannämnda [Hallands-]lokal inblandade i *J. lampocarpus* v. *litoralis* [= *J. articulatus*]. Växten ifråga har aldrig senare påträffats i Hall., varför goda skäl föreligga att anse, att här någon förväxling och hopblandning skett med exempl. fr. Danmark."

Svarttåg har inte heller efter 1924 hittats i Halland. Arten växer närmast på Læsö och Jylland samt på två lokaler i västra Skåne. I Danmark är ståndorten fuktiga dynsvackor och i Skåne kalkkärr och kalkfuktängar på sandigt underlag (Hansen 1981, Mattiasson 1988).

Juncus articulatus – ryltåg

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Ryltåg är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den växer i ett stort antal fuktiga biotoper – källflöden, stränder, kärr, fuktängar, lertag, diken,

stigar, skogs- och åkervägar samt ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Juncus balticus – östersjötåg

Först uppgiven av Fries 1814 från *Halmstad* ('På sandiga stränder'). Belägg från *Halmstad* 1814 (E. Fries i UPS).

Östersjötåg är ursprunglig. Den växer i glesa bestånd på sandig och åtminstone tidvis fuktig mark nära havet, främst på strandhedar, i dynsänkor och glesa strandskogar.

7 rutor (3 %). Ganska sällsynt vid kusten i södra Halland upp till Halmstad. – Ahlfvengren (1924): här och där vid södra Hallands kust upp till Falkenberg.

Laholm *Laholm* Mellbystrand (4C 3e 43 39) dynsvacka 1980-talet (SEJ), känd från området sedan 1911 (se nedan); Hökhult (4C 4e 2- 4-) i gles tallskog och på strandäng 1980-talet (YJ), känd sedan 1894 (se nedan); Snapparp (4C 4f 28 01, 34 09, 41 14) kärr vid dike i tallskog 1983, 1985 (PW). *Ö. Karup* Hemmeslövsstrand (4C 2d 05 47) strandhed 1980-talet (YJ). Känd sedan 1880 (se nedan). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbranna, Genevadsåns östra strand (4C 5e 18 39) gles strandskog 1980-talet (HN, bekräftad av KG); SV om Genevadsån (4C 5e 07 41) fuktig dynsänka 1986 (PW). Känd från området sedan 1972 (se nedan). *Halmstad* Hagön (4C 6e 12 21) strandhed 1980-talet (KG); Östra stranden (4C 6e 42 04) fuktig dynsänka 1988 (PW); Alet (4C 7d 09 29) fuktig dynsänka 1985 (PW); Dragvägen (4C 7d 08 42) fuktigt sandstrandsfragment vid Nissan 1986 (PW). *Söndrum* Långenäsviken (4C 6d 42 02) sandig gräshed 1980-talet (KG). Känd från området sedan 1893 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Mellbystrand 1911 (Ahlfvengren i S) och 1935 (S. Qvarfort i S), ännu på 1980-talet (se ovan); Hökafältet nära Lagans utlopp 1894 (G. Åberg i UPS); Hökhult, i skogskanterna (Johansson 1974). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Skummeslöv* 1915 (P. Söderberg i UPS). *Tjärby* havsstranden 1881 (J. A. Gabrielsson i UPS). *Ö. Karup* området vid Stensåns mynning och strax norr därom, flera insamlingar och uppgifter mellan 1880 (H. G. Vogel-Jörgensen i S) och 1976 (Johansson 1976). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Eldsberga* N om Lagans mynning 1921 (T. Arwidsson i S); Gullbrannareservatet (Johansson 1972). Ännu 1986 (se ovan). *Halmstad* ett flertal insamlingar mellan 1814 (se primäruppgift) och 1925 (T. Nordström i S); alldeles S om Halmstad (Olsson 1974). *Söndrum* 1893 (G. V. Schotte i S) och 1930 (A. Hilleström i GB), ännu på 1980-talet (se ovan); Tylösand, innanför klitterna 1941 (C. Blom i GB och S). *Trönninge* (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* (Hartman 1889).

Juncus balticus × filiformis – östersjötåg × trådtåg

Först uppgiven av Gabrielsson 1882 ('I gropar vid Tjerby plantering, sparsamt').

Hybriden mellan östersjötåg och trådtåg växer på liknande växtplatser som östersjötåg, ibland utan föräldraarternas närvaro.

7 rutor (3 %). Ganska sällsynt vid kusten i södra Halland. – Ahlfvengren (1924): flerstädes bland stamarterna.

Laholm *Laholm* Norra Mellbystrand (4C 3e 49 41) dike i kärr med klibbal och videsnår 1991 (PW herbarium, bekräftad av KG); Höka (4C 4e 21 47, 4f 19 01) dike och kärr i naturbetesmark 1983 (PW, bekräftad av KG), 1985 (PW herbarium). Känd sedan 1971 (se nedan). *Tjärby* Tönnersa skog (4C 4f 35 22) vid dike i tallskog 1983 (PW herbarium, bekräftad av KG). Sannolikt identisk med primäruppgiften. **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa (4C 5e 01 41) fuktig dynsänka 1989 (PW herbarium); Tönnersa skog, på flera platser vid diken i tallskog t ex vid 4C 4f 28 01 år 1986 och 4C 4e 39 49 år 1991 (båda PW). *Halmstad* Hagön (4C 6e 12 21) strandhed innanför dynerna 1986 (KG). *Harplinge* Furulund (4C 8b 14 37) fuktig strandhed innanför dynerna 1988 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Söndrum* Klitterbyn (4C 7c 21 25) fuktig mark i talldominerad blandskog 1988 (PW herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Lagans strand nära oset 1909 (Ahlfvengren i GB och S); Mellbystrand 1911 (Ahlfvengren i S), 1919 (T. Svedberg i UPS) och 1935 (S. Qvarfort i S); Hökhult, på södra sidan av Lagan, nära mynningen, dels i gles tallskog, dels på strandäng 1971 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Tjärby* se primäruppgift. Ännu 1983 (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* och *Trönninge* (Neuman enligt Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* (Ahlfvengren 1924).

Juncus bufonius – vägtåg

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Vägtåg är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den ettåriga och konkurrenssvaga arten växer på fuktig eller åtminstone periodiskt fuktig, mer eller mindre naken, sandig/lerig mark – stränder, betesmarker, diken, åkerkanter, åkervägar, stigar och ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Juncus bulbosus ssp. **bulbosus** – löktåg

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *J. bulbosus* men utan lokaluppgift.

Löktåg är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer dels på land, t ex på sötvattensstränder, i kärr, fukthedar, fuktängar, diken, fuktiga körspår och stigar, dels i vatten, t ex näringsfattiga vattendrag, sjöar och mindre vattensamlingar i stenbrott och grustag. Även utseendemässigt är den mycket variabel. Den nedsänkta vattenformen växer oftast bara ut till en ruska av långsmala, rödbruna eller mörkgröna, bladlösa stjälkar, som aldrig blommar utan enbart förökar sig med hjälp av losslitna skottdelar. En mindre extrem form, med bladskott vid lederna och blommor i vattenytan, bildar ibland täta mattor i skogs- och myrbäckar.

Löktåg gynnas av vattenförsurning och ökar markant i många vatten. Enligt Svedäng (1990) har växten en rad egenskaper, vilka kan förklara dess framgång i den påfrestande miljö som ett försurat vatten utgör. Den kan bl a effektivt utnyttja de försurade vattnens ökade koldioxidkoncentration, den är vintergrön med låga ljuskrav och har dessutom förmåga att lagra näring i rötter och bladbaser.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Juncus bulbosus ssp. **kochii** – atlanttåg

J. kochii

Atlanttåg är en omstridd växt. Vissa floraförfattare ger den rang av art, t ex Lid (1974), andra betraktar den som underart, t ex Rothmaler (1976), eller avfärdar den helt (Krok & Almquist 1984, Mossberg m fl 1992). Hylander (1966 a) samt Nilsson & Snogerup (1972) betraktar den på sin höjd som en form av löktåg. Under inventeringen har vi inte ägnat atlanttåg någon uppmärksamhet.

Äldre uppgifter. Samtliga enligt Hård av Segerstad (1923, 1924). **Laholm** *Laholm* Såghuset, källan i dalen. **Halmstad** *Breared* mellan Rishult och Skallinge. *Enslöv* väster om vägen Hertered–Tavla; strax väster om avtagsvägen till Ullasjö. **Hylte** *Torup* "Givaregårdskällan" omkring en km öster om Urilt samt söder om Sliesjön vid ett källdrag.

Juncus capitatus – huvudtåg

Först uppgiven av Fries 1814 i en växtplatsbeskrivning till bågstarr *Carex maritima* ('På havsstränder i Halland, t ex en växtplats vid Halmstad med *Scirpo multicauli, rufo, Junco capitato* och andra'). Äldsta daterade belägg från *Halmstad* 1813 (E. Fries i LD).

Huvudtåg är ursprunglig men kulturgynnad. Den är en liten, spenslig, ettårig och konkurrenssvag art som främst växer på periodiskt genomfuktad och glesbevuxen sand nära havet, t ex i strandhedarnas erosionsgropar. Dessutom finns fynd från ett gammalt stenbrott och från en dikeskant nära havet. På strandhedslokalerna växer huvudtåg nästan alltid tillsammans med vägtåg *J. bufonius* och dvärglin *Radiola linoides*. Vi har inte några aktuella inlandslokaler, men från *Hishult*, drygt 2 mil från havet, finns en äldre uppgift, dock utan ståndortsuppgift och belägg.

Arten är något periodisk i sitt uppträdande, vilket i första hand tycks bero på att den kräver hög markfuktighet under vår och försommar för att utvecklas ordentligt.

Huvudtågets utbredning i Norden är sydlig.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

En ganska pålitlig och lättillgänglig lokal för huvudtåg finns inom Hagöns naturreservat söder om Halmstad (se nedan).

Karta 466. 8 rutor (4 %). Sällsynt vid kusten mellan Lagan och Suseån. – Ahlfvengren (1924): här och där vid södra Hallands kust till Falkenberg, sällsynt i inlandet.

Laholm *Laholm* Snapparp (4C 4f 24 01) nygrävt dike 1983 (PW herbarium, bekräftad av KG); Höka (4C 4e 19 41) öppen strandhed innanför dynerna 1985 (PW). **Halmstad** *Halmstad* Hagön (4C 6e 16 19) på sand i erosionsgropar på strandheden, rikligt 1982 och senare (KG herbarium och i LD); Slottsjorden (4C 7d 09 30) dynsänka 1985 (PW, bekräftad av KG). *Harplinge* Haverdalsstrand (4C 8b 26 27) strandhed innanför dynerna 1985 (PW). *Söndrum* Stenhuggeriet (4C 6c 38 38) gammalt stenbrott med tillfälliga vattensamlingar 1985 (KG); Ringenäs (4C 7c 29 04) på sand i erosionsgropar i dynområde, sparsamt 1981 (KG i LD); Tylöbäck (4C 7c 09 15) fuktig strandhed innanför dyner 1985 (PW). **Falkenberg** *Eftra* SO om Suseåns mynning (5C 1a 07 34) fuktig sänka innanför dynerna 1986 (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). *Laholm* Mellbystrand 1919 (T. Svedberg i UPS). *Skummeslöv* 1915 (P. Söderberg i UPS); i strandskogen och strandåkrar (Ahlfvengren 1924); nära havet 1929 (C. Blom i GB och S). *Ö. Karup* (Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Eldsberga* 1866 (F. Elmqvist i UPS); Laxvik vid stranden 1821 (P. F. Wahlberg i UPS); Tönnersa strand 1913 (S. Svenson i LD). *Halmstad* flera kollekter utan närmare lokaluppgifter mellan 1813 (E. Fries i LD = äldsta daterade belägg) och 1898 (P. Söderberg i UME); flerstädes (Ahlfvengren 1924); "Utom öster" (Neuman 1882); Västra stranden 1922 (J. Wiger i LD) och 1924 (K. Anderberg i GB); N om Simstadion 1948 (H. Andersson i LD). *Harplinge* Vilshärad (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* (H. H. Ringius enligt Ahlfvengren 1924). *Söndrum* flera kollekter utan

466. Huvudtåg *Juncus capitatus.*

467. Stubbtåg *Juncus compressus.*

468. Salttåg *Juncus gerardii.*

närmare lokaluppgifter mellan 1871 (Neuman i LD) och 1895 (F. Bökman i GB och J. Wallmark i UME); stranden (Neuman 1882); Eketånga på stranden 1904 (Ahlfvengren i S); d:o (Wiger 1922); Tyludden 1894 (G. Åberg i UPS och G. Tillman i S); Frösakull, på en sandig stig mellan Bögeshättan och klitterna ca 100 m från havet 1946 (J. Hallberg i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1845 (A. G. Longberg i UPS); vid ån (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Skrea* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Juncus compressus – stubbtåg

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *J. bulbosus* men utan lokaluppgift.

Stubbtåg kan vara ursprunglig på havsstränder, men huvudsakligen är den starkt kulturgynnad. Den är funnen i leriga naturbetesmarker och vägdiken, i hamnområden, grustag och stenbrott samt på åkervägar, P-platser och gårdsplaner.

Karta 467. 57 rutor (26 %). Ganska vanlig på kustslätten och i **Kungsbacka**. Saknas nästan helt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): här och där nära kusten, i övrigt sällsynt.

Juncus conglomeratus – knapptåg

Vanliga provinsnamn är *säv* och *sägg*, vilka också användes om veketåg *J. effusus*, starr *Carex* och stagg *Nardus stricta*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Knapptåg är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer på fuktig eller växelfuktig mark, t ex mineraljordsstränder vid sötvatten, obetade och betade kärr och fuktängar samt diken, mindre vägar och körspår genom skogs- och myrmark. Arten är betesgynnad och ganska ljuskrävande.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Juncus effusus – veketåg

Vanliga provinsnamn är *säv* och *sägg*, vilka också användes om knapptåg *J. conglomeratus*, starr *Carex* och stagg *Nardus stricta*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Veketåg är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den betesgynnade och ganska ljuskrävande arten växer i liknande miljöer som knapptåg *J. conglomeratus*, men bildar vanligen större och tätare bestånd. Särskilt på fuktiga naturbetesmarker samt försumpade åkrar och åkervallar kan den bli mycket dominerande. Arten koloniserar mycket snabbt diken, körspår och andra markblottor i fuktig terräng.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Juncus filiformis – trådtåg

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Trådtåg är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer beståndsbildande på fuktig till blöt, näringsfattig mark – stränder, fattigkärr, fukthedar, fuktängar, björksumpskogar, diken, skogsvägar, övergivna stenbrott och grustag. Ibland växer den också på grunt vatten i dammar, gölar och vattensamlingar som tidvis torkar ut.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Juncus gerardii – salttåg

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *J. bottnicus* som vanlig på stränder.

Salttåg är ursprunglig och tillhör strandängens karaktärsväxter. Den ljuskrävande och betesgynnade arten växer vanligen tätt mattbildande i en ganska bred zon ovanför medelvattenlinjen, där markfuktigheten kan växla ganska starkt.

Karta 468. 43 rutor (19 %). Mycket vanlig utmed kusten utom längst i söder där strandängar saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän på havsstränder.

[**Juncus inflexus** – blåtåg]

I S finns ett av E. Lindh 1942 samlat belägg från *Laholm* Mellbystrand. Även om det inte är uteslutet att arten kan ha funnits vid t ex någon märgelgrav, måste förekomsten ifrågasättas. Kanske rör det sig om en etikettförväxling.

Arten finns närmast i södra Skåne och Danmark, där den växer på fuktig, kalkrik mark (Mossberg m fl 1992).

Juncus minutulus – pysslingtåg

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Vallda* Smalholmen 1944 (H. Knutsson herbarium, bestämd av E. Ljungstrand).

Pysslingtåg har nyligen upptagits som art (Tutin m fl 1980). Den har dock ifrågasatts av vissa författare, t ex Stace (1991), som inte ens godkänner den som varietet.

Den ettåriga växten är funnen på mer eller mindre naken, växelfuktig jord och sand, ofta tillsammans med vägtåg.

11 rutor (5 %) men säkert förbisedd. Troligen vanlig. Samtliga belägg från inventeringen har bestämts eller bekräftats av S. Snogerup. Rapporterad från 4C 6e, 6f, 7d, 8b, 9b, 5B 7g, 5C 0b, 1i, 6B 0f, 2f och 6d.

Juncus ranarius – grodtåg

Först uppgiven av Svenson 1928 från *Träslöv* Gamla Köpstad. Äldsta belägg från *Varberg* utan årtal (herbarium J. G. Agardh i LD, bestämt av S. Snogerup).

Grodtåg är ursprunglig. Den växer på sandiga till leriga, tidvis översvämmade havsstränder, ofta tillsammans med vägtåg.

15 rutor (7 %) men otillräckligt uppmärksammad. Sannolikt ganska vanlig utmed kusten från Halmstad och norrut.

Juncus squarrosus – borsttåg

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Borsttåg är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den betesgynnade och ljuskrävande arten trivs bäst på näringsfattig mark med lågvuxen och ofta gles växtlighet. I naturlig vegetation ser man den då och då på klipphedar och obetade fukthedar. De vanligaste växtplatserna är dock betade fukthedar och fuktängar, skogsvägar, vänd- och timmeravläggsplatser samt stigar och vägdiken i skogs- och myrtrakter.

Utbredningen i Norden är sydvästlig.

Karta 469. 198 rutor (89 %). Vanlig i den södra hälften, ganska vanlig i den norra. – Ahlfvengren (1924): allmän, även i kusttrakter.

Juncus stygius – dytåg

Först uppgiven av Fries 1817 från *Breared* Alenäs.

Dytåg är ursprunglig och växer i fattigkärr (se lokalbeskrivningar nedan). Arten är nordlig men har enstaka förekomster även i sydligaste Sverige.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast de två äldre uppgifterna nedan.

Laholm *Veinge* (4C 7j 04 46) i vitmossa i kanten av ett dystarrdominerat kärr, 50-tal ex 1987 (LEM herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Breared* Ingärdsäng (4C 8j 37 27) på dy och i vitmossa vid bäcken 1982 (S. Bengtsson, I. Christoffersson) och 1983 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Breared* se primäruppgift. *Tönnersjö* "Mossabygden" (Bexell 1817–1819).

469. Borsttåg *Juncus squarrosus.*

470. Syltåg *Juncus tenuis.*

471. Hedfryle *Luzula congesta.*

Juncus tenuis – syltåg

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från Halmstad, från en obebyggd tomt på Väster intill järnvägen ("Folkets hus" tomt). Belägg från 1911 (Ahlfvengren i GB och S).

Syltåg är en flerårig, kulturberoende art som vanligen växer på mark med ganska hårt slitage, t ex åkervägar, stigar, skogsvägar i lövskog, gårdsplaner, grustag, stenbrott, soptippar samt grus- och gräsplaner för fotbollsträning. Ett par fynd har gjorts på kreaturstrampad mark vid vattendrag i naturbetesmark.

Syltåg är en sent invandrad art. Den har snabbt etablerat sig i olika kulturbiotoper och är fortfarande på frammarsch. Spridningen underlättas av att fröna i väta blir klibbiga och lätt fastnar på fordon, djur och människor.

Arten kom till vårt land med vallfrö eller säd från Nordamerika under senare delen av 1800-talet (Lindman 1909).

Karta 470. 104 rutor (47 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Från 1911 dröjde det fram till 1940-talet innan syltåg på nytt uppmärksammades i Halland. Under detta och följande decennium samlades den i *Lindome, Släp, Vallda, Ås* och *Älvsåker* i norr samt *Laholm* i söder. Under 60-talet tillkom fynd i de nordliga socknarna *Fjärås, Frillesås, Förlanda, Idala* och *Veddige* samt *Hishult* och *Ränneslöv* i söder och under 70-talet i de nordliga socknarna *Sällstorp* och *Ås* samt den sydliga *Hasslöv*.

Luzula campestris – knippfryle

Lommafötter [lamm] är ett lokalnamn från *Ullared*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Knippfryle är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den ljuskrävande och starkt betesgynnade arten växer rikligt på torr, ljusöppen mark med lågvuxna gräs och örter. Genom sin talrikhet och rika blomning ger den ibland en karakteristisk, brun färg åt torra betesbackar och grässlänter. Knippfryle klarar, till skillnad från många andra arter med liknande ståndortskrav, att växa i ett helt slutet bottenskikt av mossor.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Luzula campestris × pallidula – knippfryle × blekfryle

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Halmstad* 1892 (G. Tillman i S, bestämd av F. Wischmann 1955).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Fig 146. Dytåg *Juncus stygius*. Ingärdsäng i Breared. – Foto Gösta Mjörnman 1983.

Fig 147. Syltåg *Juncus tenuis*. Slottsjorden i Halmstad. – Foto Gösta Mjörnman 1980.

Luzula congesta – hedfryle

Först uppgiven av Lindman 1918 från *Fjärås* baserat på uppgift av G. Erdtman. Äldsta belägg från *Onsala* Mönster 1908 (H. Magnusson i UPS).

Hedfryle är ursprunglig men kulturgynnad. I naturlig miljö växer den i klipphedsterräng vid havet, främst i norra Halland. Ibland finner man den i fuktiga naturbetesmarker samt vid bäckar och små lövskogskärr. De vanligaste växtplatserna finns emellertid utmed skogsvägar och i gles, gärna lövblandad tallskog som är mer eller mindre påverkad av skogsbruk.

Hedfryle verkar vara under spridning i halländska skogsbiotoper, vilket förmodligen beror på skogsbrukets ökade rörlighet och den kraftiga utbyggnaden av skogsvägnätet. Negativa faktorer är dikning, utbyte av tall- och blandskogar mot granåkrar samt igenväxning eller plantering av naturbetesmarker.

Då och då ser man sterila mellanformer mellan hedfryle och ängsfryle *L. multiflora*.

Utbredningen i Norden är sydvästlig.

Hos Aronsson m fl (1995) är hedfryle klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 471. 81 rutor (36 %). Vanlig i **Kungsbacka** och **Varberg**. Ganska vanlig i nordvästra delen av **Halmstad**. Sällsynt i övriga områden. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Luzula luzuloides – vitfryle

Först uppgiven av Persson 1913 från *Släp* villa Solsidans park. Äldsta belägg från *Släp* Kyvik 1886 (E. Sandqvist i GB, LD och UPS).

Vitfryle är en sen invandrare som i några fall naturaliserats i ganska opåverkad löv- och blandskog (se under *Getinge* och *Fagered* i lokaluppräkningen nedan). Främst växer den

472. Vitfryle *Luzula luzuloides*.

473. Rödsäv *Blysmus rufus*.

474. Havssäv *Bolboschoenus maritimus*.

emellertid på olika kulturståndorter, t ex vägrenar, gamla banvallar, bryn och parkgräsmattor. Den bildar ofta rika bestånd.

Arten inkom huvudsakligen med tyskt gräsfrö till parker och banvallar under senare delen av 1800-talet (Hylander 1943).

Karta 472. 16 rutor (7 %). Sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast två lokaler angivna, primäruppgiften och *Fagered* Lia.

Laholm *Laholm* Stadsparken, rikligt i gräsmattor 1980-talet (SEJ); Matsagård, betesmark mellan vägen och kraftverksdammen 1979 (YJ). *Skummeslöv* Skottorps slott (4C 2f 00 04) bokdunge/park 1992 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Breared* Vargaslätten (4C 8h 09 20) parkgräsmatta 1993 (KG). *Enslöv* Heljarp, vid vägen ca 500 m VSV om gården 1980 (KL). *Getinge* Fröllinge, SO om slottet (5C 0d 21 11) på flera platser i löv- och blandskog, beståndsbildande 1985 (KG). *Halmstad* Galgberget, spridd i den sydöstra delen, t ex vid 4C 7d 28 41 i barr- och blandskog 1983 (PW herbarium, bekräftad av KG). Känd sedan slutet av 1920-talet (se nedan). **Falkenberg** *Fagered* Lia, i ljus och öppen bokskog (5C 9d 05 39) 1988 (U. Arup & S. Ekman i LD); Lia, vid väg 154 (5C 9d 02 38) lövdunge 1991 (KG). Känd sedan 1920-talet (se nedan). *Ullared* Fridhemsberg (5C 8d 20 03) gräsmark vid f d skolhus 1989 (KG). **Varberg** *Varberg* S:t Jörgens kyrkogård (5B 7h 23 03) i gräsmattor mellan gravarna 1980-talet (IL). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, SO om slottet (6B 3f 45 25) gräsmark och skogsbryn 1989 (BH, ÅR). Känd sedan 1951 (se nedan). *Frillesås* ONO om kyrkan, mellan vägen och kyrkogården (6B 2h 21 16) ekdunge 1991 (KG). *Lindome* Tommered (6B 8g 15 39) 1988 (S. Bergqvist, C. Morenius). *Släp* Särö (6B 6d 18 32, 23 37) gräsmark i gles skog 1989 (UU), känd sedan 1889 (se nedan); Bångsbo (6B 7d 26 42) lövskog 1990 (UU), känd sedan 1943 (se nedan). *Vallda* Råhagen (6B 5d 34 45) gles ängsbjörkskog 1990 (IB, LSa, GT).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* 1897 (G. H. J. Dahl i S); jägmästarbostället 1896 (M. Bäärnhielm i GB); Galgberget, vägkant, "första gången för några år sedan" (Wiger 1931); 1948 (H. Andersson i LD). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Snöstorp* Skedala 1890 (A. Lyttkens i S) och 1921 (S. Hammarskjöld i LD). **Falkenberg** *Fagered* Lia 1925 (S. Svenson i LD och S, Ahlfvengren 1924). Ännu 1991 (se ovan). **Varberg** *Veddige* Kullagården 1953 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, parken 1951 (O. Johansson i GB); 100 m NV om slottet (Nilsson 1966 a). Ännu 1989 (se ovan). *Lindome* Anderstorps fabrik i parken 1958 (F. Lundberg i GB). *Släp* se primäruppgifter; Särö 1889 (A. S. Trolander i LD och UPS, K. Sjöberg i GB, S, UME och UPS), ännu 1989 (se ovan); Bångsbo, äldre del av parken (Hylander 1943) samt 1962 (F. Lundberg och S. Holmdahl i GB), ännu 1990 (se ovan); Kullavik, SO om hållplatsen 1963 (O. Johansson i GB). *Vallda* 1889 (K. Sjöberg i LD), 1890 och 1892 (E. Rodhe i GB och S resp LD). *Ölmevalla* Tjolöholm, nedom slottet vid damm i gammal park 1954 och 1959 (Ö. Nilsson i LD); norr om Skytteviken, SO om Åsa kapell (Elfström 1971).

Luzula multiflora – ängsfryle

Först uppgiven av Theorin 1865 ('på flera ställen'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Ängsfryle är ursprunglig men mycket kulturgynnad. I naturlig eller någorlunda naturlig miljö

växer den t ex i källflöden, glesa lövskogar, bergbranter och på fukthedar. Vanligast är den emellertid på fuktig, kulturpåverkad mark – slåtter- och naturbetesmarker, hyggen, gläntor, skogs- och åkervägar, renar, bryn och ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Luzula pallidula – blekfryle

L. pallescens

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Övraby* Sperlingsholm. Äldsta belägg från *Ö. Karup* 1866 (F. Elmqvist i LD, bekräftad av G. Samuelsson 1917). Elmqvists lokaluppgifter är dock inte alltid tillförlitliga (jfr t ex *Phleum phleoides*).

Aktuella uppgifter saknas. Blekfryle är en nordlig art med enstaka förekomster i Sydsverige.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* se äldsta belägg. **Halmstad** *Övraby* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Fjärås* SO om kolerakyrkogården, bestämd av C. Blom (Hansson 1969). Vi vet inte var belägget finns.

Luzula pilosa – vårfryle

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Juncus pilosus* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* i skogen 1700-talet (P. Osbeck i S).

Vårfryle är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer på torr till fuktig mark, främst i löv- och blandskogar, men också i glesa barrskogar, särskilt i gläntor och på hyggen. Man kan även finna den beteskänsliga arten i hagmarker med lågt betestryck samt utmed vägar och diken i skogsterräng.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Luzula sylvatica – storfryle

Först publicerad av Georgson 1982 från *Söndrum*. En riklig förekomst i en sluttning med ekskogsvegetation, baserat på uppgift från 1981 av B. Toftgård. Se också Georgson (1989). Belägg från *Söndrum* Olasgård, 150 m S om gården (4C 8c 00 12) ekskogssluttning 1981 (KG i LD).

Förekomsten i *Söndrum* är sannolikt spontan och i så fall den första i Sverige. Växtplatsen finns ca 1 mil VNV om Halmstad på en av de för den halländska kustslätten karakteristiska bergöarna. I en ganska brant sluttning mot nordväst, med spontant uppkommen bergekskog och ett fältskikt av naturligt förekommande lövskogsarter, växer på en yta av ca 2500 m^2 talrika, kraftiga och vintergröna bladrosetter med hundratals blommande skott.

Ännu ett fynd gjordes 1994 i *Lindberg* Tången, f d E 6, busshållplatsen vid Kråkebäcken vid 5B 8g 37 38, dikeskant, ett litet bestånd (IL herbarium). Lokalen förstörd 1996 av vägbygge.

Övriga svenska bestånd finns, eller har funnits, i parker, trädgårdar eller på järnvägsområden i Skåne, Blekinge och Västergötland. Till dessa lokaler har arten inkommit med utländskt gräsfrö av sydtyskt ursprung. Spontana förekomster av storfryle finns närmast i Danmark samt i Norge utmed syd- och västkusten upp till Lofoten (Fægri m fl 1960, Hylander 1941 b, Pedersen 1984 samt A. Bertilsson muntl).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

[Den av Fries (1817) uppgivna *Luzula maxima = L. sylvatica* från Halland är enligt rättelse i Hartman (1832, 1838) bredbladiga former av vårfryle.]

Cyperaceae – halvgräs

Blysmus compressus – plattsäv

Först publicerad av Osbeck 1788 ('Har jag funnit här [Hasslöv] för flera år sedan, men saknas nu'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Plattsäv är en kulturgynnad art som kan vara ursprunglig. Den konkurrenssvaga och kalkgynnade växten förekommer sparsamt på fuktig, näringsrik mark med lågvuxen gräs- och örtvegetation.

Plattsäv, som troligen alltid varit sällsynt i Halland, har minskat under 1900-talet och är nu starkt hotad. Minskningen har bl a orsakats av igenväxning på grund av upphört bete, torrläggning och byggnation.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Halmstad *Eldsberga* Gullbranna (4C 5e 25 37) vid dike i betesmark, sparsamt 1980-talet (HN i LD). **Falkenberg** *Eftra* Stensjöreservatet (5C 0b 06 00) fuktig gräsmark vid vägen mot småbåtshamnen 1987 (URP). Känd sedan 1963 (se nedan). **Kungsbacka** *Vallda* Torås (6B 5e 40 11) åkerväg nära ett rikkärr 1989 (GSg, bekräftad av JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; O om Dömestorps allé, kärr vid foten av Hallandsås 1956 (YJ herbarium). *Laholm* i handskrift av C. A. Agardh från början av 1800-talet (Gertz 1946 d); 1811 (herbarium E. Fries i UPS); vid Lagan (Fries 1817, Neuman 1884). *Ränneslöv* vid ån (Neuman 1884). *Ö. Karup* Lya, Ledtorpet, vägkant nära bäcken 1964 (KG, YJ herbarium). **Halmstad** *Eldsberga* Tönnersa, 200 m V om kvarnen, fuktäng på åns norra sida 1968 (YJ herbarium). *Halmstad* vid Nissan 1886 (Neuman i LD). *Snöstorp* Skedala (A. Lyttkens i LD enligt Ahlfvengren 1924) [arket finns inte i LD]; Fyllebro, sumpäng vid bron 1944 (H. Runemark i LD). *Söndrum* Långenäs 1909 (Ahlfvengren i S). **Falkenberg** *Eftra* Vessvik (Ahlfvengren 1924); Stensjöreservatet, fuktig gräsmark vid vägen till småbåtshamnen 1963 (NGN). Ännu 1987 (se ovan). *Falkenberg* 1930 (S.-S. Forssell i LD); Doktorsvägen 1903 (S. Svenson i S); Ätrans mynning 1914 (S. Svenson i S och UPS). *Stafsinge* Arvidstorps strand (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Hunnestad* Gårdakärr. *Lindberg* Balgö. *Varberg* S om Apelvik (samtliga S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Släp* 1888 (J. F. Johansson i S); Kyvik (F. Liljeholm enligt Ahlfvengren 1924); lerstrand vid Stallbukten 1945 (C. Skottsberg i GB); Kullavik 1935 (P. Bernström herbarium). *Ölmevalla* nedom kyrkan (Ahlfvengren 1924); 300 m V om kyrkan, strandäng 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Blysmus rufus – rödsäv

Först uppgiven av Fries 1814 från havsstrand vid Halmstad. Belägg från *Halmstad* 1814 (herbarium E. Fries i UPS). Ett odaterat belägg utan lokaluppgift (herbarium Agardh i LD) är sannolikt äldre.

Rödsäv är ursprunglig. Den beteståliga arten växer beståndsbildande på sandiga/leriga och mer eller mindre fuktiga havsstrandängar med lågvuxet fältskikt. Ibland uppträder den också ganska rikligt tillsammans med ännu rikligare agnsäv *Eleocharis uniglumis* ssp. *uniglumis* i de tidvis torrlagda sänkor (skonor) som finns på många strandängar. Genom strånas mörkt blågröna färg är rödsävbestånden vanligen ganska lätta att upptäcka bland strandängens alla andra gräsliknande växter.

Karta 473. 23 rutor (10 %). Ganska vanlig på havsstränder från gränsen i norr ner till Halmstadstrakten. Längre söderut saknas den på grund av brist på lämpliga strandängar. – Ahlfvengren (1924): flerstädes på stränderna i norra och mellersta Halland.

Bolboschoenus maritimus – havssäv

Scirpus maritimus

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid hafs-stranden, mindre rar'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Havssäv är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer, ofta i rena bestånd, på grunt vatten vid sandiga/leriga havsstränder. Särskilt i skyddade, leriga vikar kan bestånden bli vidsträckta. Arten förekommer även i eller vid sötvatten ett stycke från kusten, oftast på leriga, kulturskapade ståndorter som märgelhålor och lertag men även i grustag och diken.

Havssäv, som är beteskänslig, har sannolikt ökat under 1900-talet på grund av att strandbetet på många håll har minskat eller upphört.

Karta 474. 53 rutor (24 %). Vanlig längs kusten från gränsen i norr och ner till Halmstadstrakten, enstaka lokaler längre söderut. – Ahlfvengren (1924): längs stranden här och där.

Inlandslokaler. **Halmstad** *Eldsberga* 950 m NV om kyrkan (4C 5f 36 18) märgelhåla 1980 (KG). *Halmstad* vid östra Nissastranden nedströms Wrangelsbron (4C 7d 25 47) 1987 (PW). *Harplinge* Frisagård (4C 8c 20 26) vattensamling i gammalt stenbrott 1980 (BT). *Snöstorp* Furuvik (4C 7e 27 20) gammal lertäkt 1986 (KG). *Trönninge* Trönninge (4C 6f 06 03) gammal lertäkt 1981 (CN). *Vapnö* Bjällbo, märgelhåla (4C 7d 41 14) 1983 (PW); NO om Blomstervången (4C 8d 03 21) märgelhåla 1990 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* mellan Garvareforsen och Tullbron (5B 2j 35 33) i Ätran 1980-talet (NGN). *Stafsinge* S om Stafsinge kyrkogård (5B 2j 49 28) vattenfyllt grustag 1980-talet (NGN). *Vinberg* Heden (5C 3a 24 11) vattensamling i f d grustag 1992 (NGN). **Varberg** *Grimeton* SV om Runesten (5B 7i 25 33) grustag med vattensamling 1991 (KG m fl). **Kungsbacka** *Fjärås* Stensjön, Rossaredsviken (6B 5g 38 34) sjöstrand 1983 (JK). *Tölö* Gåsevadholm (6B 6f 00 49) åstrand 1988 (JK).

Carex acuta – vasstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Vasstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den högvuxna och beståndsbildande arten växer i strandlinjen vid ganska näringsrika sjöar och vattendrag, i strandkärr, på havsstrandängar, särskilt vid bäckutflöden, samt i märgelhålor och fuktiga vägdiken. En rik förekomst på en försumpad åkervall i den näringsfattiga nordöstra delen av landskapet, där växten i övrigt saknas, stöder uppfattningen att vasstarren är en kulturgynnad art med ganska höga näringskrav.

Karta 475. 144 rutor (65 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden samt i de stora ådalarna i den södra skogsbygden upp till och med Ätradalen. I övrigt sällsynt eller, i de mest utpräglade

475. Vasstarr *Carex acuta*.

476. Brunstarr *Carex acutiformis*.

477. Norrlandsstarr *Carex aquatilis*.

fattigområdena, utan förekomster. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex acuta × elata – vasstarr × bunkestarr

Tidigare ej publicerad. *Lindome* Ingemantorp (6B 7f 35 16) fuktäng, ca 10 m², i huvudsak steril, 1990 (JK herbarium, bestämd av T. Elfström).

Carex acuta × nigra – vasstarr × hundstarr

Tidigare ej publicerad. Äldsta belägg från *Ö. Karup* Hemmeslöv, stranden 1940 (C. Blom i GB).

Vasstarr × hundstarr är en bofast hybrid som växer på liknande ståndorter som vasstarr, ibland utan att båda föräldraarterna är närvarande.

39 rutor (17 %). Ej tillräckligt uppmärksammad men troligen ganska vanlig.

Carex acuta × paleacea – vasstarr × strandstarr

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Släp* Brandshultsåns utlopp, oläslig datering (C. J. Lindeberg i GB, bestämd av C. Blom).

Carex acuta × vacillans – vasstarr × saltstarr

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Hanhals* Hammargård 1861 (S. L. Törnquist i GB, bestämd av N. Sylvén).

Carex acutiformis – brunstarr

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *C. paludosa* från *Söndrum* ('Finnes i Söndrums socken på prestgårdens egor, i en dunge midt emot Kristineberg. - - . År 1873, då jag först observerade den, fanns den flerestädes på de vattensjuka fälten n. om Söndrums kyrka, men har i följd av traktens odling och täckdikning blifvit fördrifven, så att den nu endast finnes i några gropar på nyss nämnda inskränkta lokal, dit odlingen ännu icke hunnit'). Belägg från 1886 och 1888 (Neuman i LD).

Drygt ett hundra år senare finns brunstarren kvar i området men har nu hunnits ifatt av odlingen och "blifvit fördrifven" till en ganska torr åkerren, dit industribyggnationen "ännu icke hunnit".

Brunstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den grova, beståndsbildande starren växer på fuktig och ibland översilad lerjord vid bäck- och åstränder, i alkärr och lövsumpskogar samt i strandkärr vid havet. Vidare förekommer den i öppna, näringsrika kärr i naturbetesmarker, vid dammar och märgelhålor, på väg- och åkerrenar samt någon gång också på ruderatmark. På skuggiga växtplatser blommar bestånden mycket sparsamt men uppvisar ofta en kraftig, vegetativ utveckling.

Ökningen av antalet lokaler under 1900-talet kan kanske till en del förklaras med att arten tidigare varit förbisedd, men i första hand är det fråga om en verklig spridning. Flera av växtplat-

serna är kulturståndorter som måste ha koloniserats i ganska sen tid.

Karta 476. 31 rutor (14 %). Ganska sällsynt på kustslätten i södra och mellersta Halland samt i den norra övergångsbygden, mycket sällsynt eller helt utan förekomster i övriga områden. I stort sett bunden till landskapets lerområden. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt. Inga lokalangivelser utöver Neumans primäruppgift.

Aktuella skogsbygdslokaler. **Halmstad** *Enslöv* Hålorna, vid Galtabäcken (5C 0g 25 02 och 30 03) högörtäng vid bäck 1986 (PW, bekräftad av KG). **Hylte** *Torup* Rydöbruk (5C 3h 23 27) vid bäck i lövblandskog 1990 (PW, bekräftad av KG).

Carex appropinquata – tagelstarr

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *C. paradoxa* från *Halmstad*, strandstugudammen [strandstugudammen låg i *Halmstad*, ej i *Söndrum* som Neuman uppger]. Äldsta belägg från *Hasslöv* kyrkogården [?] 1700-talet (P. Osbeck i S).

Landskapets enda aktuella lokal för den kalkgynnade tagelstarren är ett delvis skogbevuxet rikkärr med skalgrus, där arten växer i en gammal torvgrav.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Kungsbacka *Onsala* Björsmosse (6B 4e 30 29) torvgrav i rikkärr 1989 (JJ, JK herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift. *Söndrum* O om kyrkan 1910 (Ahlfvengren i GB). **Varberg** *Varberg* Holmgärde vid Himleå (Ahlfvengren 1924).

[**Kungsbacka** Ohlander (1963) har felaktigt uppgivit arten från *Lindome* gammal torvmosse i skogen mellan Berget och Alafors på sockengränsen. Denna förekomst består av vippstarr *C. paniculata*.]

Carex aquatilis – norrlandsstarr

Först uppgiven av Holgersson 1990 från *Knäred* Krokån vid vägbron 900 m S om Körsveka (4C 4j 2- 2-) 1988, 700 m V om Körsveka (4C 4j 3- 2-) 1989 och vid Vegefors (4C 4j 2- 1-) 1989. Belägg från förstnämnda lokal 1988 och 1989 (E. Holgersson i LD). Arten samlades redan 1983 och 1984 i Krokån vid Egernahult (se nedan) men kunde inte identifieras utan förvarades utan namn fram till 1989, då ovanstående fynd blev kända.

Norrlandsstarr är en spontant invandrad art av oviss ålder. Den medelhöga, beståndsbildande starren växer i strandlinjen eller på sand- och grusöar i den näringsfattiga Krokån. Dessutom är den i andra delar av landskapet funnen i en vegetationsrik damm och i alsumpskog vid en sjöstrand.

Denna i Norrland vanliga starr har sina närmaste svenska växtplatser i södra Östergötland. Dessutom finns äldre, ifrågasatta uppgifter från Ljungby och norra Tjust i Småland samt från Blekinge och Skåne. Söderut återkommer arten i nordvästra Tyskland, Nederländerna och på de Brittiska öarna (Hylander 1966 a).

Karta 477. 7 rutor (3 %). Sällsynt.

Laholm *Knäred* se primäruppgifter; Egernahult (4C 6j 03 47) Krokåns strand 1983 (PW herbarium, bekräftad av KG); Egernahult (4C 5j 27 46) Krokåns S strand vid en skarp krök 1989 (KG herbarium); Porsabygget (4D 6a 07 00) Krokåns sydöstra strand 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG); Knäred (4C 3j 47 15) Krokån 1990 (LEM). *Veinge* Torp (4C 6i 17 20) vegetationsrik damm 1989 (BT herbarium, bekräftad av KG). **Hylte** *Drängsered* Hylte sjö, nordöstra viken (5C 4f 47 49) alsumpskog 1990 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Carex arenaria – sandstarr

Först uppgiven av Montin 1766 ('Under Hallandsås enligt Osbeck. På flygsandshögarna ut mot hafvet i Harplinge Socken'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Sandstarr är ursprunglig. Den växer främst på sanddyner och sandfält samt i glesa tall/blandskogar vid kusten. Dessutom kan man där, liksom i vissa delar av landskapets inre, finna arten på andra torra, sandiga ståndorter som åkerrenar, skogsbryn, slänter och banvallar.

Karta 478 (s 673). 84 rutor (38 %). Vanlig utmed kusten och i kustnära områden, i övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): allmän på sandområden efter kusten.

Carex bohemica – svepestarr

C. cyperoides

Svepestarr har påträffats en enda gång i Sverige, i *Halmstad* Slottsmöllan, ruderatmark, 1 ex 1925 (Wiger 1926).

Svepestarren, som oftast uppträder tillfälligt och med mycket växlande frekvens, är funnen i Danmark, Finland, mellersta Europa och i tempererade delar av Asien (Hylander 1966 a).

Carex brunnescens – nickstarr

Först uppgiven av Hård av Segerstad 1924 på en utbredningskarta som utgången eller som osäker förekomst vid Nissan NO om Halmstad. Uppgiften bygger sannolikt på

en kollekt från *Övraby* Sperlingsholm 1866 (F. Elmqvist i LD, bestämd till *C. brunnescens* ssp. *vitilis* av A. Kalela 1964).

Nickstarr är en nordlig, kulturgynnad art med ganska många förekomster så långt söderut som i sydöstra Småland. Under inventeringen av Smålands flora har man gjort flera fynd av nickstarr på och i anslutning till kalhyggen (T. Karlsson muntligt). I Halland endast ett aktuellt, tillfälligt fynd.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Hylte *Torup* Rydöbruk (5C 3h 32 32) mellan stationshuset och Nissan, ruderatmark 1989 (KG herbarium).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Carex buxbaumii ssp. buxbaumii – klubbstarr

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Söndrum* i en dunge på prästgårdens ägor mitt emot Kristineberg. Äldsta belägg från *Söndrum* 1883 (Neuman i UPS).

Klubbstarr är kanske ursprunglig i området. Den är numera endast känd från Lagans stränder nedströms Karsefors. Ståndorterna framgår av lokaluppräkningen nedan.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Laholm* Hökhult (4C 4e 21 46) bland porsbuskar i kanten av betad fukthed, sparsamt 1989 (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan). *Ysby* Karsefors (4C 3g 17 46) på gamla strömfårans östra sida, liten kärräng 1980-talet (YJ), känd sedan 1959, möjligen ända sedan 1894 (se nedan); Karsefors, 50 m nedströms dammvallen (4C 3h 23 01) bland strandklippor 1988 (TJn, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Hökhult, södra Lagastranden 1962 (YJ). Ännu 1989 (se ovan). *Ysby* skogsäng mellan Karsefors och Hovs mölla 1894 (P. Söderberg i LD, S och UPS), troligen = liten kärräng ca 300 m nedströms forsen 1959 (YJ i GB). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Söndrum* se primäruppgifter.

Carex canescens – gråstarr

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Gråstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i fuktiga och vanligen också näringsfattiga miljöer – sumpskogar, kärr, stränder, fuktängar, fukthedar, obrukade och försumpade åkrar och åkervallar, hyggeskanter, skogsvägar och diken.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex canescens × dioica – gråstarr × nålstarr

Först uppgiven av Johansson 1975, 1976 från *Ö. Karup* Lya, källäng vid Ledtorpet. Belägg från 1961 i YJ herbarium. Ett gammalt belägg utan lokaluppgift och årtal finns i Achariusherbariet i LD. [Ahlfvengrens (1910) uppgift från *Breared* (återgiven hos Ahlfvengren 1924) var grundad på en felbestämning. Se *C. dioica* × *echinata*.]

Hybriden mellan gråstarr och nålstarr uppstår då och då på nålstarrlokaler – främst tuviga kärr och fuktängar med lågvuxen gräs- och örtvegetation.

1 ruta (1 %). Inte tillräckligt uppmärksammad men sannolikt sällsynt.

Hylte *Torup* Brännö (5C 4g 11 38) tuvigt fattigkärr 1989 (KG herbarium).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* Stubbhult, ängsmark vid Grötsjöbäcken 1956 (YJ). *Ö. Karup* se primäruppgift; Högaskog, 150 m V om pkt 164,78, rikkärr 1964 (KG); Nidingstorp, alkärr i bäckdalen NO om byn 1962 (YJ).

Carex canescens × remota – gråstarr × skärmstarr

Först uppgiven av Toivonen 1981 från *Enslöv* Ullasjö 1974 enligt belägg (YJ i GB).

Hybriden mellan gråstarr och skärmstarr förekommer oftast med enstaka eller några få kraftiga, fleråriga tuvor. Den typiska växtplatsen är ett översilat mindre kärr eller en fuktsvacka vid någon liten skogsbäck, främst i eller nedanför bokskogssluttningar samt i alsumpskogar. På lokalerna finns skärmstarren alltid på plats medan gråstarren kan vara mera avlägsen.

I Sverige är hybriden också funnen i Bohuslän och Västergötland (Toivonen 1981).

Karta 479. 11 rutor (5 %). Sällsynt. Bunden till den nederbördsrika, kuperade randzonen mellan slättbygd och skogsbygd i södra och mellersta Halland.

Laholm *Våxtorp* Presstorp (4C 0g 22 35) översilad mark vid bäck 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Halmstad** *Enslöv* Ullasjö (4C 9g 10 33) översilningskärr i bokskogssluttning 1980-talet (KG), känd sedan 1974 (se primäruppgift); Havraryd (4C 9h 40 21) vid liten bäck i granskogssluttning 1984 (KG herbarium); Keddabygget (5C 0g 11 19) vid bäckrännil i bokskogssluttning 1985 (KG). *Slättåkra* Övraböke (5C 2e 28 26) fuktsänka i bokskog 1980 (KG herbarium); Ryssbol (5C 2f 16 44) liten rännil i lövskogssluttning 1983 (KG herbarium); Havsered (5C 1e 35 46) svagt översilat platåkärr 1985 (KG). *Tönnersjö* Bröden (4C 6h 12 16) alsumpskog med översilning 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Abild* Solakull (5C 3e 27 10) källkärr i blandskogssluttning 1988 (KG); Järnåsen (5C 3d 36 35) svagt

Fig 148. Tuvstarr *Carex cespitosa*. Sperlingsholm i Övraby. – Foto Gösta Mjörnman 1984.

översilat vitmosskärr 1989 (KG). *Asige* SO om gården Nytorp (5C 1d 30 32) alsumpskog vid liten bäck 1992 (KG herbarium); Gräsbröda (5C 1e 48 06) översilningsmark 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Enslöv* se primäruppgift. Ännu på 1980-talet (se ovan).

Carex capillaris – hårstarr

Först uppgiven av Gertz 1946 från Ekenäs, [*Släp*] Hallandia enligt tidigt 1800-talsbelägg i herbarium Agardh i LD. Från landskapet finns ännu ett belägg, *Slättåkra* Alarp 1866 (F. Elmqvist i LD). Se dock kommentar till *Phleum phleoides*.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Hårstarr är kalkgynnad och hör till en grupp nordliga arter som lyckats flytta sina positioner söderut tack vare slåtterhävd (Ekstam m fl 1988). I det kalkfattiga Halland kan man tänka sig att hårstarren vuxit på någon översilad och slåtterhävdad äng eller kärräng. Den havsnära lokalen i norra Halland kan ha varit påverkad av skalgrus. De närmaste nutida förekomsterna finns i östra Skånes kalkområden. Dessutom är den funnen i NV Småland på en skogsväg som grundats med kalkrik gruvslagg (T. Karlsson muntligt).

Carex caryophyllea – vårstarr

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *C. praecox* men utan lokaluppgift.

Vårstarr är troligen ursprunglig på torr mark med låga gräs och örter i obetad klipp- och hällmarksterräng. Den är dock starkt kulturgynnad, framför allt betesgynnad, och växer främst i solexponerade slänter i välhävdade naturbetesmarker. Ibland

478. Sandstarr *Carex arenaria.*

479. Gråstarr × skärmstarr *Carex canescens × remota.*

480. Vårstarr *Carex caryophyllea.*

kan man också finna den på torra, soliga åker- och vägrenar med glest och lågvuxet fältskikt.

På flera lokaler har vårstarren minskat eller försvunnit på grund av de senaste årens kraftiga mossväxt. Den konkurreras också ut på grund av igenväxning och alltför stark gräsdominans på grund av upphört bete, konstgödsling och kvävenedfall.

Karta 480. 200 rutor (90 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex cespitosa – tuvstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

De vanligaste växtplatserna för tuvstarr (fig 148) är alkärr, där den sannolikt är ursprunglig. Arten är emellertid kulturgynnad och växer även i betade fuktängar i anslutning till bäckar och åar samt någon gång också på torr mark, t ex åkerrenar och åkerholmar.

Karta 481. 27 rutor (12 %). Ganska sällsynt på kustslätten i mellersta delen, sällsynt i den norra hälften av övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

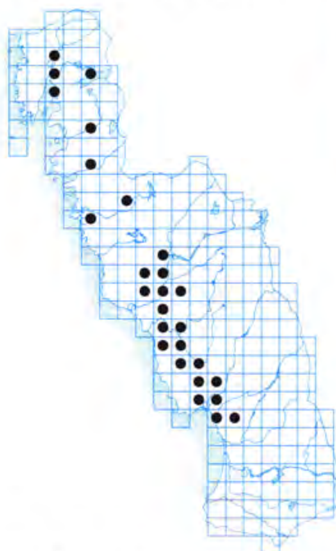
Carex chordorrhiza – strängstarr

Först uppgiven av Hartman 1879 utan lokalangivelse baserat på uppgift av C. J. A. Thudén. Enligt Ahlfvengren (1924) samlades arten i *Söndrum* Knävelstorp vid Laxagården 1865 (C. O. Boije af Gennäs i herbarium Halmstad). Belägget har inte återfunnits. Från Halmstadstrakten, sannolikt samma lokal som ovanstående, finns ett belägg från 1881 (herbarium J. A. Gabrielsson i LD).

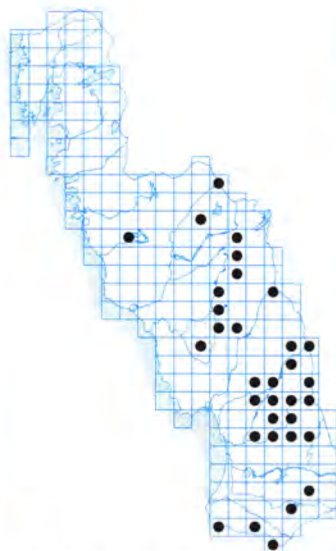
Strängstarr (fig 41) är ursprunglig. Den bildar strårika bestånd i gungflyartade vitmosskärr utmed bäckar och åar samt vid näringsfattiga sjöar och myrgölar. Ibland ser man den i fritt vatten intill gungflykanter och någon gång kan den vara rotad i mineraljord på grunt vatten vid åstränder.

Det är troligt att strängstarren utgör ett exempel på en nordlig art som är under spridning. Den var nämligen före 1967 endast känd från två lokaler i Halland, den ovan nämnda och *Tönnersjö* kronoparken i SO (Schotte 1914). Visserligen bör en systematisk inventering av ett landskap ge en bättre bild av en arts utbredning än vad mer eller mindre slumpmässiga uppgifter kan förmedla, men "de gamle" såg förvisso mycket och skulle inte så totalt ha missat strängstarren. Se också kommentarer till

Karta 482. 33 rutor (15 %). Ganska vanlig i det myrdominerade området i sydöst. I övrigt sällsynt i södra och mellersta Hallands skogsbygd.

481. Tuvstarr *Carex cespitosa.*

482. Strängstarr *Carex chordorrhiza.*

483. Grönstarr × ängsstarr *Carex demissa × hostiana.*

Carex demissa – grönstarr

Först uppgiven av Theorin 1865 som *C. oedocarpa* Ands. från *Knäred* baserat på uppgift av S. L. Törnquist. Äldsta kända belägg från 1827 utan lokaluppgift (C. P. Hällström i S, bestämt av K. Wiinstedt 1943).

Grönstarr är ursprunglig men kulturgynnad. I naturlig eller någorlunda naturlig miljö växer den på stränder vid sjöar och vattendrag samt i källflöden, översilningskärr och fuktstråk i sumpskogar. Vanliga kulturståndorter är dammstränder, fuktstråk i naturbetesmarker samt fuktiga stigar, skogsvägar och körspår. I s k skyddsdiken på kalhyggen finns den ofta bland pionjärväxterna.

Arten har tidigare ofta misstolkats och vanligen blivit bestämd till ärtstarr *C. viridula* var. *viridula*, någon gång kanske också till knagglestarr *C. flava* eller näbbstarr *C. lepidocarpa*. Detta är den viktigaste förklaringen till den stora skillnaden mellan antalet aktuella och äldre uppgifter.

214 rutor (96 %). Mycket vanlig. – Hos Ahlfvengren (1924) som *C. Oederi* f. *dispersa* från tre lokaler.

Carex demissa × flava – grönstarr × knagglestarr

Tidigare ej publicerad.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* ca 800 m NNO om Kullahus (4C 0f 22 10) f d slåtteräng 1991 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Ö. Karup* Frestensfälla (4C 0e 44 43) betad fuktäng 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson); Ledtorpet (4C 1d 16 44) rikkärr 1994 (J. Andersson, KG herbarium, bekräftad av M. Hedrén).

Carex demissa × hostiana – grönstarr × ängsstarr

Först uppgiven av Ohlander 1967 från *Förlanda* Äskhult i N mot sjön som *C. hostiana* (hybrid?). Belägg i GB. Bestämt till *C. demissa × hostiana* av Ö. Nilsson 1967 samt av T. Elfström och J. Corneliuson 1990. Växten fanns kvar på lokalen ännu 1995 (JK).

Denna hybrid, som har uppmärksammats först under de senaste årtiondena, är bofast i området. Den är kulturgynnad och växer vanligen tillsammans med den ena eller båda föräldraarterna. De vanligaste växtplatserna är översilningskärr samt sluttningar och sänkor med framsipprande grundvatten i naturbetesmarker och igenväxande slåtterängar. Den klarar igenväxning ganska bra och kan finnas kvar åtskilliga år efter upphörd hävd.

Karta 483. 34 rutor (15 %). Förbisedd men troligen ganska sällsynt.

Carex demissa × viridula var. **viridula** – grönstarr × ärtstarr

Grönstarr × ärtstarr är uppgiven av Ohlander 1971 från *Veddige* Hornsjöns SO-strand. Belägg från 1969 i GB. De äldsta insamlingarna är från *Ölmevalla* stranden 150 m N om Kålelund; 600 m resp 800 m N om Krokarösen 1966 (samtliga Ö. Nilsson i LD). Ohlander samlade också hybriden i *Värö* grustag vid avtagsvägen till Källstorp 1971 och i *Idala* Hornsjöns västsida och Hornsjöns strand SV om nedre Skogagården 1967. Dessa belägg finns i GB, samtliga bestämda av C. Blom.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carex diandra – trindstarr

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *C. teretiuscula* från *Halmstad* sällsynt på stranden.

Trindstarr är ursprunglig. Den kalk- och kulturgynnade arten växer beståndsbildande i öppna rikkärr, i alkärr och på havsstrandängar. Mindre vanliga växtplatser är vitmossdominerade, mer eller mindre gungflyartade kärr vid sjöar samt kärr i anslutning till märgelhålor och andra näringsrika, kulturskapade småvatten.

Karta 484. 12 rutor (5 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Baramossa (4C 0f 41 03) alkärr 1980-talet (YJ), känd sedan 1962 (se nedan); Truedsfällan (4C 0f 42 21) kärräng vid bäck 1990 (PW); Tjuvhult (4C 1e 07 49) rikkärr 1980-talet (YJ), känd sedan 1964 (se nedan); Vråkärr (4C 1f 07 11) alkärr 1980-talet (YJ), känd sedan 1964 (se nedan). *Ö. Karup* Högaskog (4C 0e 37 25) rikkärr 1980-talet (YJ), känd sedan 1964 (se nedan); Högaskog (4C 0e 22 21) rikkärr 1980-talet (YJ), känd sedan 1965 (se nedan); Ledtorpet (4C 1d 16 44) kärräng 1980-talet (YJ), känd sedan 1962 (se nedan). **Varberg** *Sibbarp* Slättasjö (5B 5j 28 41) strandkanten 1980-talet (IL); S om Klevsjö (5C 4a 46 14) vitmosskärr 1986 (SU). *Valinge* Valingesjön (5B 8i 36 38) 1979 (B/BHg). Känd sedan 1973 (se nedan). **Kungsbacka** *Hanhals* Karsmossen (6B 5f 35 30) rikkärr, rikligt 1985 (JK). *Onsala* Svensmossen (6B 4e 36 18, 39 23, 43 19) rikkärr 1985 (JJ). *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 16 42) 1982 (JK), 1985–89 (UU). *Tölö* Svartemossen (6B 6f 20 31, 20 28) rikkärr, rikligt 1985 (JK). *Vallda* Brandshultsviken (6B 6d 07 49) strandäng 1987 (UU); Svartemosse vid Torås (6B 5e 39 11) rikkärr 1986 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* vid märgelgrav NV om Lugnarohögen 1961 (YJ i GB); alkärr 300 m VSV om Baramossa 1962 (KG, YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); Tjuvhult, rikkärr 1964 (KG, YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); Vråkärr, V om pkt 192,19, alkärr 1964 (KG, YJ), ännu på 1980-talet (se ovan). *Veinge* 1880 (J. A. Gabrielsson i UPS). *Våxtorp* damm 850 m SSO om kyrkan 1960 (KG, YJ i GB). *Ö. Karup* (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924); Högaskog, V om pkt 164,78, rikkärr 1964 (KG), ännu på 1980-talet (se ovan); Högaskog, 200 m NNO om pkt 151,52, rikkärr 1965 (KG, YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); 250 m SO om Ledtorpet, igenväxande slåtteräng 1962 (KG, YJ); 200 m SV om Ledtorpet, slåtteräng 1962 (KG, YJ), ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; Laxgården 1865 (C. O. Berg i LD); Strandstugudammen 1893 (Neuman i LD och C. Tillman i S) samt 1902 (Neuman i LD). *Söndrum* utan årtal och insamlarnamn i UPS. **Varberg** *Valinge* NO-stranden av Valingesjön 1973 (M. Ohlander i GB). Ännu 1979 (se ovan). **Kungsbacka** *Frillesås* ån V om Almedals bro (Ohlander 1969). *Onsala* 1863 (E. A. Trana enligt Ahlfvengren 1924); kärr nära Apelröd 1957 (S. Holmdahl i GB); ängskärr SV om Staragården 1934 (F. Lundberg i GB); norra Lund 1935 (F. Lundberg i LD).

[**Carex diandra × dioica** – trindstarr × nålstarr]

Uppgiven av Neuman & Ahlfvengren 1901 från *Halmstad* i kärret nedom Strandstugan [Strandstugan låg i *Halmstad* och ej i *Söndrum*]. Uppgiften var baserad på ett belägg av *C. diandra* från *Halmstad* Strandstugudammen 1893 (Neuman i LD, ombestämt av O. R. Holmberg 1927).

Carex digitata – vispstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* i bokskogen. Belägg utan årtal i S. Från 1700-talet finns ännu ett belägg men utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Vispstarr är ursprunglig. Den växer främst i sluttningar med bok-, ek- och lövblandskog samt i bergbranter och blockiga bäckraviner med lövträd. I hedskogar finner man oftast bara enstaka exemplar medan arten i ängsskogar och bergbranter med basiska bergarter kan uppträda rikligt. Vanliga följeväxter i de senare miljöerna är hassel *Corylus avellana*, blåsippa *Anemone hepatica* och stor blåklocka *Campanula persicifolia*.

Ahlfvengren (1924) har endast två lokaluppgifter, Osbecks primäruppgift och Theorins (1865) mycket tvivelaktiga utsaga "Södra Halland flerstädes". Varken Fries eller Neuman har några uppgifter om arten. Det enda 1800-talsbelägget är från *Slättåkra* Alarp 1866 (F. Elmqvist i S). Erdtman, som 1917–1920 undersökte ett antal sydvända bergbranter i norra Halland, nämner inte vispstarren (Erdtman 1922 a). På flera av dessa berg finns arten idag (s 178). Hård av Segerstad (1924) återger endast Osbecks lokal på en utbredningskarta över artens sydsvenska förekomster. Malmström (1937) uppger arten från *Tönnersjö* bokskog och under samma årtionde samlade Yngve Johansson den i *Knäred.* Från och med 1940-talet upptäcks vispstarren på ganska många lokaler i norra Halland och under 50-talet tillkommer ett par växt-

484. Trindstarr *Carex diandra*.

485. Vispstarr *Carex digitata*.

486. Nålstarr *Carex dioica*.

platser i södra delen. 1980-talets inventering har visat att arten är ganska vanlig även i stora delar av södra och mellersta Halland. Eftersom den ofta förekommer ganska rikligt i botaniskt intressanta miljöer, tror vi inte att den varit förbisedd utan att det rör sig om en reell ökning. Sannolikt hör vispstarren till en grupp av nordliga arter, som tycks ha expanderat i Halland under 1900-talet. Jämför med strängstarr *C. chordorrhiza* och slidstarr *C. vaginata*.

Karta 485. 90 rutor (40 %). Ganska vanlig i övergångs- och skogsbygden, sällsynt på kustslätten. Koncentrerad till områden med kuperad terräng.

Carex dioica – nålstarr

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1789 anger O. att nålstarren växer "vid åar etc., i Dömestorps våta ängar". Två 1700-talsbelägg utan lokaluppgifter (L. Montin resp P. Osbeck i S).

Nålstarr är ursprunglig men hävdgynnad. Den växer på fuktig och oftast tuvig mark med lågvuxen vegetation – översilade kärr och kärrängar, mader vid sjöar och vattendrag samt hävdade fuktängar och fukthedar. Den undviker de allra fattigaste kärrtyperna. På tuviga ståndorter växer nålstarren vanligen uppe i eller på kanterna av tuvorna. Någon gång kan den vara beståndsbildande, så t ex i ett av grundvatten påverkat vitmosskärr vid Fylleån i *Tönnersjö*.

Ibland finner man exemplar med några fruktgömmen tätt under hanaxet.

Karta 486. 137 rutor (61 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden i södra och mellersta Halland upp till Ätran, ganska sällsynt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): här och där, i synnerhet i skogsbygden.

Carex dioica × echinata – nålstarr × stjärnstarr

Uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *C. canescens × dioica* från *Breared* Mahult vid Gyltigesjöns östra sida, i en vitmoss-tranbärstuva i en kärräng 1909 enligt belägg (J. Ljungqvist i S). Ombestämt av O. R. Holmberg 1929 (Holmberg 1929 s 28).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carex distans – glesstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Glesstarr är ursprunglig. Den tuvbildande arten växer sparsamt på havsstrandängar, både betade och obetade.

Karta 487. 16 rutor (7 %). Ganska sällsynt från Varberg och norrut. Mycket sällsynt mellan Varberg och Halmstad. – Enligt Ahlfvengren (1924)

487. Glesstarr *Carex distans.*

488. Plattstarr *Carex disticha.*

489. Bunkestarr *Carex elata.*

sällsynt. Inga äldre uppgifter från kusten söder om Varberg. [C. A. Agardhs inlandsuppgift från *Laholm* Bonnarp, början av 1800-talet (Gertz 1946 d) är tvivelaktig.]

Lokaler söder om Varberg. **Halmstad** *Söndrum* Tjuvahålan (4C 6c 36 16) strandängsfragment vid bäckutlopp, ett par tuvor 1984 (PW herbarium, bekräftad av KG); Ringenäs (4C 7b 30 40) sötvattenspåverkad strandäng 1987 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Morup* mellan Toft och Lisered (5B 4i 2- 0-) strandäng 1984 (SU).

Carex disticha – plattstarr

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *C. intermedia* från *Laholm*, *Halmstad* m fl områden. Äldsta belägg från *Ölmevalla* Klämman, havsstrand 1700-talet (P. Osbeck i S).

Plattstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den är i hög grad bunden till lerområden och växer beståndsbildande på leriga havsstränder, främst i norra Halland, samt i näringsrika och ofta beteshävdade fuktängar och småkärr i anslutning till vattendrag och märgelhålor. Vidare är den vanlig i vägdiken och då och då ser man den även på ganska torra åkerrenar. Arten är konkurrenskraftig och i igenväxande biotoper håller den sig kvar länge.

Karta 488. 67 rutor (30 %). Vanlig i **Kungsbacka** och på kustslätten utom i **Falkenberg**, där den relativa bristen på lerjordar gör att arten är ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta, flerstädes i norra Halland.

Carex divulsa ssp. leersii – långstarr

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *C. muricata* ssp. *divulsa* som sällsynt i skuggiga bokskogar.

Långstarr är sannolikt ursprunglig i området.

Arten är kalkgynnad och har sina närmaste växtplatser i Skåne, Bohuslän och Danmark.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Eftra* Kämpabjär (5C 1b 40 10) rasbrant 1986 (PW herbarium, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås (E. Fries enligt Ahlfvengren 1924 och Neuman 1884). **Halmstad** *Söndrum* Onsjö (Neuman 1884).

Carex echinata – stjärnstarr

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Tölö* Gåsevad 1700-talet (P. Osbeck i S).

Stjärnstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer huvudsakligen i fuktiga och näringsfattiga miljöer – fattigkärr, fuktängar, fukthedar, sumpskogar, sötvattensstränder, skogs- och myrdiken, körvägar och stigar.

490. Rankstarr *Carex elongata.*

491. Backstarr *Carex ericetorum.*

492. Slankstarr *Carex flacca.*

219 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex elata – bunkestarr

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *C. stricta* men utan lokaluppgift.

Bunkestarr är ursprunglig men något kulturgynnad. Den bildar kraftiga tuvor, främst i näringsrika men ibland även i näringsfattiga miljöer. Typiska växtplatser är näringsrika kärr i anslutning till sjöar, gölar och större vattendrag samt sjö- och åstränder, både på mineraljord och i gungfly. I strömmande vatten ser man den ofta på små grus- eller stenöar. På sjöstränder växer den gärna i anslutning till bäckmynningar, vilket kanske kan sättas i samband med utförsel av näringsrikt slam. En iakttagelse vid sjön Lygnern stöder detta antagande. Här har arten i sen tid etablerat sig vid utloppet av ett bäcksystem som avvattnar stora, granplanterade hyggen (kväveutlakning?). Exempel på kulturbiotoper är dammar och sänkta sjöar.

Karta 489. 45 rutor (20 %). Ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Carex elata × nigra – bunkestarr × hundstarr

Först uppgiven av Ohlander 1967 från *Förlanda* Givared i Lövsjön. Belägg i GB som bestämts av C. Blom.

Hybriden växer tillsammans med föräldraarterna vid sjöar och vattendrag.

12 rutor (5 %). Sällsynt men troligen något förbisedd.

Laholm *Våxtorp* Sjöaltesjön (4C 0h 06 47) strandkärr 1989 (KG). **Halmstad** *Breared* Brearedssjön (4C 8h 04 10) vid bäckutloppet från Skällåssjön, strandkärr 1988 (KG). *Eldsberga* Stjärnarp (4C 6f 23 35) översilningskärr vid märgelhåla 1993 (A. Nilsson herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Enslöv* Virsehatt (5C 0f 01 45) vid liten ö i Sennan 1989 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Snöstorp* Marbäck (4C 8g 01 06) vid Ulvsnäsabäckens mynning i Fylleån, strandkärr 1988 (KG herbarium); Tofta, Fylleån (4C 7f 36 41) på små grusöar 1986 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Hylte** *Torup* Sandsjön (5C 3h 1- 4- och 3i 1- 0-) på flera ställen i kärrvegetation i den sänkta sjön 1989 (KG resp EW). **Falkenberg** *Okome* Högvadsån, Sumpa (5C 6b 40 49) åstrand 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG); Kvarnbacken (5C 6c 42 01) fors i Högvadsån nedströms bron 1990 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Skrea* 250 m SV om L. Hansagård (5C 1a 46 18) liten vattensamling 1988 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Näsbokrok (6B 2f 36 01) tidvis uttorkad damm, tillsammans med föräldraarterna 1995 (TE i GB).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Carex elata × paleacea – bunkestarr × strandstarr

Tidigare ej publicerad. Belagd från *Släp* vid Släpåns utlopp i Säröfjordens östligaste ände 1800-talet (C. J. Lindeberg i GB, bestämd av C. Blom).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carex elongata – rankstarr

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift. Sannolikt avsåg Osbeck (1788) samma art när han utan lokaluppgift uppgav *C. brizoides*.

Rankstarr är ursprunglig. Den tuvbildande arten saknas sällan i alkärr och näringsrika alsumpskogar, där den kan bilda ganska stora bestånd. I mindre omfattning växer den också i näringsrika småkärr och fuktstråk i ädellövskogar.

Karta 490. 77 rutor (35 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Carex ericetorum – backstarr

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* Prästehögen 1700-talet (P. Osbeck i S).

Backstarr är eventuellt ursprunglig på mycket torr, sandig/grusig mark med lågvuxen och sparsam växtlighet, t ex obetade hällmarker och grusåsar. Den är emellertid starkt betesgynnad och vanligen växer den i enstaka eller med några få exemplar på torra, sandiga/grusiga, ljungdominerade naturbetesmarker. Även på torra väg- och banvallsslänter samt vid grustag är arten ganska vanlig. Backstarr är dessutom brandgynnad och landskapets rikaste förekomster finns på de mer eller mindre regelbundet skyddsbrända ljungmarkerna på bombmålet i Tönnersjö ett par mil öster om Halmstad.

Karta 491. 116 rutor (52 %). Ganska vanlig men med högst frekvens i den södra och mellersta delen. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex extensa – segstarr

Tidigare ej publicerad. I S finns ett ark från *Släp* 1899, insamlat av G. Hj. Ström och bestämt av A. Palmgren 1932.

Segstarr finns i Sverige främst vid Östersjökusten men med enstaka förekomster vid Skånes västkust (Hultén 1971). Tidigare även i Bohuslän men där nu utgången (ELj).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carex flacca – slankstarr

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Slankstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den är även kalkgynnad och växer, vanligen i små bestånd, i näringsrika och ibland källvattenspåverkade fuktängar men någon gång även i torrängsvegetation. Några av växtplatserna ligger i naturbetesmarker. En udda och tillfällig förekomst har rapporterats från soptippen i Oskarström.

Karta 492. 23 rutor (10 %). Sällsynt utmed kusten men med en lucka i mellersta Halland. I det södra området även några inlandsförekomster. – Ahlfvengren (1924) uppskattade artens frekvens till sällsynt.

Carex flava – knagglestarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Knagglestarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den kalkkrävande arten växer i rikkärr och översilade kärrängar, som åtminstone i några fall är gamla och, med ett par undantag, sedan länge övergivna och nu kraftigt igenvuxna slåtterängar. En gammal lertäkt utgör en udda biotop.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes. [Sannolikt en överdrivet optimistisk frekvensuppgift.]

Laholm *Hasslöv* Ekered (4C 0f 26 11) ännu hävdad slåtteräng 1980-talet (YJ); Tjuvhult (4C 1f 14 08) fuktäng vid bäck 1980-talet (YJ), känd sedan 1960 (se nedan); Hasslöv, vid foten av Hallandsåsen OSO om Dömestorps allé, bl a vid 4C 1f 26 08, kärr och fuktängar, flera lokaler 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* Frestensfälla (4C 0e 46 46) fuktäng 1980-talet (YJ); Ledtorpet (4C 1d 16 44) hävdat rikkärr 1994 (J. Andersson, KG herbarium, bekräftad av M. Hedrén). **Halmstad** *Getinge* (5C 0c 31 16) kärr i gammalt lertag, ganska rikligt 1988 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson). En form med ovanligt små fruktgömmen.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Tjuvhult, ängen vid bäcken N om byn 1960 (YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); Tjuvhult, 900 m N om Vråkärrs skola, ängsmark 1958 (YJ). *Ränneslöv* Värestorp, början av 1800-talet (C. A. Agardh i handskrift enligt Gertz 1946 d). *Skummeslöv*

Fig 149. Hartmansstarr *Carex hartmanii*. Heagård i Söndrum. – Foto Gösta Mjörnman 1989.

Skottorp 1868 (P. Hallberg i LD). *Ö. Karup* Vid foten av Hallandsåsen 1909 och Lya mosse 1911 (Ahlfvengren i S, bekräftad av A. Palmgren 1932); Nidingstorp, O om E 6 och N om vägen till Nidingstorp 1958 (YJ i GB) = Nidingstorp, vid vägen uppför Åsen 1958 (S. Holmdahl i GB). Lokalen förstördes vid motorvägsbygge i början av 1970-talet. **Halmstad** *Söndrum* S om kyrkan (Ahlfvengren 1924). *Övraby* Sperlingsholm 1866 (F. Elmqvist i LD). **Falkenberg** *Krogsered* Årnakulla (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Stafsinge* 1897 (S. Svenson i LD).

[*Breared* Björkelund (Roos 1962). Sannolikt förväxlad med grönstarr *C. demissa*, som är vanlig i detta område.]

Carex flava × hostiana – knagglestarr × ängsstarr

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *C. fulva* Good. Uppgiftens riktighet går inte att bedöma eftersom både lokaluppgift och belägg saknas.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Förlanda* ådamm S om Bosgården i fuktig gräsmark 1966 (Ohlander i GB, bestämd av C. Blom 1966 och kontrollerad av T. Elfström och J. Corneliuson 1990).

[Ahlfvengrens (1924) uppgift från *Söndrum* ängen S om kyrkan med belägg från 1910 i GB och S var grundad på *C. hostiana × viridula* enligt ombestämning av A. Palmgren 1932.]

Carex hartmanii – hartmansstarr

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *C. Buxbaumii* var. *macrostachya* Hn. från *Vapnö* i en märgelgrav V om Mickedala. Belägg i GB från 1910, bekräftad av C. Blom. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1864 (E. Lyttkens i LD).

Den slåtter- och betesgynnade hartmansstarren (fig 149) har sannolikt hållit sig kvar inom ett ganska begränsat område V om Halmstad sedan slutet av 1800-talet. Området med den aktuella lokalen fungerade troligen som slåtteräng i seklets början för att därefter övergå i betesmark och sedan lämnas till igenväxning på 1970-talet.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Heagård (4C 7c 32 41) fuktig högörtäng i igenväxande f d naturbetesmark 1988 (PW i LD, bekräftad av KG). Sedan 1989 hävd med lieslåtter.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Snöstorp* se äldsta belägg. *Söndrum* 1883 (Neuman i LD). *Vapnö* se primäruppgift; 1942 (C. Blom i GB med kommentaren "troligen samma fyndplats som Fr. Ahlfvengrens").

Carex hirta – grusstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 från Hasslövs kyrkogård.

Grusstarr är förmodligen ursprunglig på havsstränder men framför allt förekommer den på kulturmark. Arten, som är ljusälskande och konkurrenssvag, bildar rika bestånd på både torra och fuktiga ståndorter. Vanliga växtplatser är sandiga/grusiga gräsmarker vid havet, bäck- och åstränder, naturbetesmarker, diken, väg- och åkerrenar, åkervägar, stationsområden, grustag och diverse andra ruderatmarker.

Grusstarr, som med lätthet tycks etablera sig på vissa typer av störd mark, har ökat i utbredning och frekvens under 1900-talet. Lämpliga lokaler skapas ständigt genom täktverksamhet, schaktningar, dikningar, vägbyggen etc.

Karta 493. 137 rutor (61 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Carex hostiana – ängsstarr

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *C. Hornschuchiana* från *Våxtorp* vid Stensån. Äldsta belägg från *Torup* Ramnäs 1827 (C. P. Hällström i S).

Ängsstarr är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I någorlunda ursprunglig miljö växer den i källkärr. De flesta växtplatserna finns emellertid på ganska fuktig och näringsrik mark som hävdas eller har hävdats med slåtter och/eller bete – mer eller mindre översilade kärr och kärrängar, fuktängar och fukthedar. Ängsstarren växer ofta tillsammans med loppstarr *C. pulicaris*. Båda tycks kunna hålla sig kvar med enstaka exemplar även efter lång tids igenväxning. De minskar nu i takt med att de gamla hävdformerna upphör och "nådatiden" löper ut.

Karta 494. 122 rutor (55 %). Ganska vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska sällsynt på kustslätten. Högst frekvens i den södra hälften. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Carex hostiana × **viridula** var. **viridula** – ängsstarr × ärtstarr

Först uppgiven av Persson 1913 under namnet *C. Hornschuchiana* × *Oederi* från *Släp* Klevs allmänning. Äldsta daterade belägg från *Snöstorp* Skedala 1864 (A. Lyttkens i S, bekräftad av A. Palmgren 1936). Från *Varberg* finns ett äldre men odaterat ark (E. Fries i LD).

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Snöstorp* se äldsta belägg; Fylleån 1868 (H. Juhlin-Dannfelt i S, ombestämd från *C. hostiana* av A. Palmgren 1932). *Söndrum* äng SO om kyrkan 1910 (Ahlfvengren i GB och S, ombestämd från *C. flava* × *hostiana* av A. Palmgren 1932–33). **Varberg** *Varberg* se under äldsta belägg. **Kungsbacka** *Fjärås* 1917 (G. Erdtman i S, ombestämd från *C. hostiana* av A. Palmgren 1932). *Lindome* Östersjön (Borgvall 1931); Berget (Ohlander 1963). *Släp* se primäruppgift; 1898 (F. Liljeholm i LD); Klevs allmänning 1918 (A. Binning i GB och G. Samuelsson i S och UPS, bekräftade av A. Palmgren 1932). *Älvsåker* fuktäng vid Gärdet 1961 (M. Ohlander i GB, bestämd av C. Blom).

[**Carex juncella** × **nigra** – styltstarr × hundstarr]

Våxtorp 1968 (YJ i GB, bestämd av C. Blom). Troligen något annat, kanske tuvad hundstarr *C. nigra* var. *recta*.

Carex lasiocarpa – trådstarr

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *C. filiformis* som vanlig i sjöar och floder.

Trådstarr är ursprunglig. Den växer beståndsbildande i och vid näringsfattiga sjöar, gölar och vattendrag samt i blöta kärr, t ex myrdråg och mosselaggar. Underlaget kan växla mellan mineraljord, dy och vitmossdominerade gungflyn. Bestånden domineras i regel av icke blommande exemplar.

Fig 150. Vitstarr *Carex livida*. Vapnö mosse i Enslöv. – Foto Gösta Mjörnman 1978.

Karta 495. 166 rutor (74 %). Mycket vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska sällsynt på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Carex lepidocarpa – näbbstarr

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Övraby* Sperlingsholm. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1859 (G. Theorin i UPS).

Näbbstarr, som kan vara ursprunglig i landskapet, är idag endast känd från ett rikkärr i norra Halland. Den kalkberoende artens sällsynthet är naturlig med tanke på landskapets kalkfattigdom.

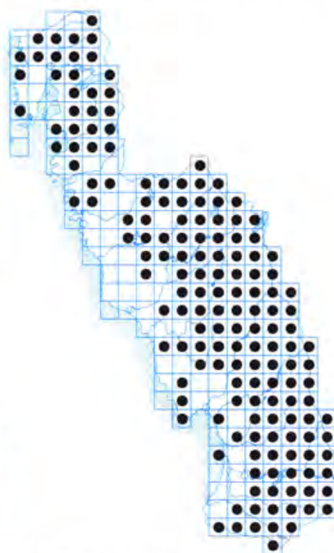
En del äldre uppgifter kan bero på förväxlingar med den länge oklart avgränsade grönstarren *C. demissa*.

493. Grusstarr *Carex hirta*.

494. Ängsstarr *Carex hostiana*.

495. Trådstarr *Carex lasiocarpa*.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): antagligen flerstädes, men hittills otillräckligt uppmärksammad.

Kungsbacka *Tölö* nordvästra sidan av Sandsjöbacka-drumlinen, rikkärr 1990 (JK, bestämd av T. Elfström).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg. **Halmstad** *Halmstad* 1941 (P. Andersson i LD). *Övraby* se primäruppgift. **Falkenberg** *Falkenberg* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Vessige* Sjönevad och Sjösgärde (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Västra Storemosse 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Carex limosa – dystarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 från Hallandsås.

Dystarr är ursprunglig. Den bildar mer eller mindre täta bestånd på vitmossdominerade gungflyn och vegetationsfattiga dybottnar vid sjöar, myrgölar och vattendrag samt i igenvuxna torvgravar.

Karta 496. 141 rutor (63 %). Mycket vanlig i skogsbygden och vanlig i övergångsbygden utom i **Kungsbacka**. Här, och på kustslätten, är arten ganska sällsynt beroende på att lämpliga ståndorter i stor utsträckning saknas. – Ahlfvengren (1924): företrädesvis i skogsbygden här och där.

[**Carex limosa × magellanica** – dystarr × sumpstarr]

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Fagered* liten mosse nära Lia. Belägg saknas.

Carex livida – vitstarr

Först uppgiven av Georgson 1973 från *Holm* Vapnö mosse, i kärrdråg 1972. Belägg från 1972 i KG herbarium och YJ i GB.

Vitstarr är en i landskapet sent uppmärksammad art som kan vara ursprunglig. En annan möjlighet är att den nordliga arten, som har sina närmaste förekomster i södra Småland, invandrat spontant i sen tid. Den växer i naturlig fattigkärrvegetation.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Holm/Enslöv* Vapnö mosse, mellan gölen i söder och Grevbäcken SO om Äspelundsåsen (4C 9e 25 33 – 31 33) i gles kärrvegetation på dy eller torv mellan tuvsträngar, rikligt 1980-talet (KG). Känd sedan 1972 (se primäruppgift). **Hylte** *Torup* Kvinja (5C 3h 48 05) i vitmossdominerade höljor i en mosaik av kärr- och fuktheds-vegetation, ganska rikligt men nästan enbart bladskott 1990 (KG herbarium).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

496. Dystarr *Carex limosa*.

497. Sumpstarr *Carex magellanica*.

498. Lundstarr *Carex montana*.

[**Carex loliacea** – repestarr]

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Fries (1819) uppger arten från Hallandsås samt mellan Nissan och Ätran. Belägg saknas.

En nordlig art med de sydligaste förekomsterna i norra Småland. Den växer främst vid källor och bäckar i sumpskogar.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carex mackenziei – norskstarr

Först uppgiven av Peterson 1949 från Kungsbackafjordens inre del baserat på uppgift av V. Gillner. Se också Gillner 1953, 1960 och 1974. Äldsta belägg från *Halmstad* 1880 (G. W. Carlberg i GB).

Norskstarr, som växer på sötvattenspåverkade, sumpiga havsstränder och havsstrandängar, har inte återfunnits på tidigare fyndplatser. Den finns närmast i Göteborgs skärgård.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se äldsta belägg. **Varberg** 1899 (G. K. Leffler i GB). **Kungsbacka** se primäruppgift.

Carex magellanica – sumpstarr

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *C. limosa* ssp. *irrigua* som icke sällsynt i skogskärr.

Sumpstarr är ursprunglig. Den växer i små grupper eller mindre bestånd i fattigkärr av olika slag – vitmossdominerade skogskärr i både löv- och barrskog, mosselaggar och mer eller mindre gungflyartade vitmosskärr vid sjöar, myrgölar och torvgravar.

Karta 497. 117 rutor (52 %). Vanlig i skogsbygden, ganska vanlig i övergångsbygden. Sällsynt på kustslätten eftersom där råder brist på lämpliga ståndorter. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i skogsbygden.

Carex maritima – bågstarr

Först uppgiven av Wahlenberg 1803 men utan lokaluppgift. Belägg utan lokaluppgift och årtal i Acharius-herbariet i LD.

Bågstarr är ursprunglig på havsstränder. Denna lågvuxna starr med sina oftast bågböjda strån och rundade axsamling i toppen (fig 44), växer på sandig/grusig, glesbevuxen mark vid havet och, åtminstone förr, även på havsstrandängar.

Bågstarren har funnits på flera platser utmed kusten i södra Halland och på Onsalahalvön. I den södra delen började arten minska redan i slutet av 1800-talet och i dag letar vi förgäves efter den. Fries (1819) anger att arten förekommer ymnigt på sandiga havsstränder vid Halmstad, Trönninge etc. Neuman (1884) konstaterar: "bågstarren tyckes försvinna mer och mer. Vid

Halmstad sökes den förgäves, sedan Nissans östra strand blifvit planerad. Vid Trönninge strand förekommer den sparsamt; likaledes på Skummeslöfs strand n. om Stensåns utlopp. På andra sidan om Halmstad har jag funnit den dels i Eketånga, der förr gamla badhuset stod, dels vid 'Tjufhålan', men överallt i ringa mängd. Dessa fyra lokaler äro de enda i södra Halland, på hvilka ifrågavarande ört – mig veterligen – förekommer och på ingendera är den utbredd öfver större yta än 1 à 2 m. Örten bör således anses såsom en af södra Hallands rarare växter!" Den senaste uppgiften om bågstarr i södra Halland finns hos Wiger (1950) som uppger arten från *Trönninge* Fylleåns utlopp på 1920–30-talen.

Arten finns närmast på Bjärehalvön i nordvästra Skåne samt i Bohuslän. Dessutom finns den längs hela norska kusten samt sällsynt i fjälltrakterna i både Sverige och Norge.

Hos Aronsson m fl (1995) är bågstarr klassificerad som sårbar.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): stranden flerstädes.

Kungsbacka *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 15 42) ett stycke upp på stranden i grövre sand och grus 1988 (UU). Känd sedan 1911 (se nedan). *Vallda* Smalholmen (6B 4d 39 16) i grus nära väg 1987 (JJ, bekräftad av JK).

Övriga äldre uppgifter. **Laholm** *Skummeslöv* Allarp på stranden, insamlingar mellan 1851 (W. Svensson i LD) och 1859 (W. Svensson i GB och S); N om Stensåns utlopp (Neuman 1884). *Ö. Karup* 1859 (G. Theorin i GB). **Halmstad** *Halmstad* två odaterade ark från havsstrand (J. G. Agardh [sannolikt] i LD och P. F. Wahlberg i SBT) samt flera insamlingar mellan 1812 (trolig insamlare E. Fries i UPS) och 1870 (Hallberg & Neuman i GB och S); vid Svinabäcken 1875–77 (B. af Gennäs i brev till Hartman 1878); både västra och östra stranden (Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* 1868 (H. Juhlin-Dannfelt i S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1895 (A. Berg i LD). **Kungsbacka** *Onsala* nära Knapegården (P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924); stranden V om Vässingsö vid Asketunnan rikl. 1934 (F. Lundberg i GB). *Släp* Klevs allmänning, strandäng, flera insamlingar mellan 1911 (H. Persson i GB) och 1948 (S. Holmdahl i GB). Ännu 1988 (se ovan).

Carex montana – lundstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Tölö* Gåsevad 1700-talet (P. Osbeck i S).

Lundstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den trivs allra bäst där underlaget är rullstensgrus eller andra isälvsavlagringar. De små ljusgröna tuvorna, som inramas av rikligt med vissna fjolårsblad, växer i torra till friska ek- och lövblandskogar, särskilt i sluttningar mot gläntor och bryn. Hagmarker, ljunghedar, slåttermarker, gravhögar, vägrenar och vägslänter är exempel på starkt kulturpåverkade växtplatser där man kan finna lundstarr.

Karta 498. 179 rutor (80 %). Vanlig utom vid kusten där arten saknas i många rutor. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Carex nigra var. **nigra** – hundstarr

Först uppgiven av Fries 1843 under namnet *C. elytroides* från havsstränder.

Det svenska namnet syftar på att växten är lika mångformig som tamhunden. Variationen är inte mindre när det gäller möjliga växtplatser. Hundstarren, som är ursprunglig men kulturgynnad, växer i en mångfald fuktiga och oftast också näringsfattiga miljöer – kärr, med undantag av de fattigaste vitmosskärren, källflöden, stränder, fuktiga skogar, sumpskogar, betade fuktängar, fukthedar, diken, stigar, skogsvägar etc.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex nigra var. **recta** – tuvad hundstarr

I Halland tidigare förväxlad med den närstående men nordliga *C. nigra* var. *juncea*. *Först uppgiven* av Sieurin 1844 under detta namn från *Träslöv* Apelviken.

Tuvad hundstarr är en högvuxen, starkt tuvad starr med utlöpare inom tuvorna. Den har inte uppmärksammats tillräckligt under inventeringen. De flesta aktuella växtplatserna finns på fuktig, gräsdominerad mark som ofta bär spår av kulturpåverkan, vanligen slåtter och/eller bete.

21 rutor (9 %) men förbisedd. Troligen ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Laholm *Knäred* Brånalt (4D 4a 16 23) svagt översilat kärr 1989 (KG herbarium). *Ö. Karup* S om Högaskog, vid biflöde till Dövabäcken (4C 0e 23 22) rikkärr 1994 (KG). **Halmstad** *Enslöv* Puke källor (5C 0g 07 03) högörtäng 1986 (KG herbarium). *Kvibille* Soskinnet (4C 9d 33 02) betad kärrmark 1994 (KG). *Trönninge* Påarp, Killebjärsudden (4C 5e 34 26) betad strandhed 1992 (KG). **Falkenberg** *Askome* 100 m SSO om gården Myckelt (5C 5d 39 31) f d slåttermark 1991 (KG). *Krogsered* Boa (5C 6f 06 32) sänka i igenväxningsmark 1987 (NGN). *Ljungby* L. Ljungsjön (5C 4a 29 24) kärr 1980-talet (NGN). *Morup* Digesgård (5B 3i 33 01) f d stenbrott 1980-talet (NGN).

Stafsinge mellan Lis och Stavsjö (5B 3j 19 16) damm i f d lertag 1990 (NGN). **Varberg** *Hunnestad* Storaberg (5B 7i 08 32) naturbetesmark 1992 (IL). *Lindberg* Balgö, nedanför gården (5B 8g 32 03) fuktsvacka 1988 (IL herbarium). *Rolfstorp* vid Örabäcken (5B 7j 37 43) blöt, tuvig mark intill en damm 1994 (IL). *Tvååker* Smedsgård (5B 5h 17 46) kärr i betesmark 1980-talet (IL). *Varberg* Subbeberget (5B 6g 47 37) i ljunghed 1994 (IL); Getterön, SO om Karlsviken (5B 7g 41 26) fukthed 1991 (IL herbarium). *Värö* St. Lahall (5B 9g 46 11) hedartad ängsmark 1993 (IL). *Ås* Karlsro (5B 9i 23 03) vägkant 1992 (IL); Åsbro (6B 0h 12 41) betad fuktäng 1992 (KG). **Kungsbacka** *Hanhals* Hanhalsholme (6B 5f 04 07) naturbetesmark 1984 (JK). *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 16 42) havsstrandäng 1990 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924); Stubbhult 1957 (YJ). *Knäred* Grötsjöhult i mossen vid östra sluttningen 1960 (YJ i GB). **Halmstad** *Halmstad* flerstädes (Ahlfvengren 1924). *Oskarström* 1925 (S. Nilsson i GB). *Snöstorp* nära Skedala (Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Träslöv* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Fjärås* NNV om Ålgårda 1917 (G. Erdtman i S). *Onsala* 1935 (T. Swanström i S). *Släp* Kyvik 1897 (A. F. Liljeholm i UPS).

Carex nigra × vacillans – hundstarr × saltstarr

Uppgiven av Ahlfvengren (1924) från *Vallda* vid Brandshultsåns mynning baserat på uppgift av C. H. Ostenfeld. Belägg från *Släp* på havsstranden vid Brandshult under namnet *C. cuspidata* (C. J. Lindeberg i LD). Sylvén (1963) uppger hybriden under namnet *C. nigra × recta* från Halland, Göteborg och Bohuslän (ett flertal lokaler).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carex otrubae – blankstarr

C. cuprina

Först publicerad av Samuelsson 1922 under namnet *C. nemorosa* från *Släp* Klev 1918 enligt belägg av J. Ericsson och G. Samuelsson. Var belägget finns idag är okänt. Osbecks (1788) uppgift om *C. vulpina* utan lokalangivelse kan avse *C. otrubae*, vilket också gäller Fischerströms handskriftsuppgift av 1754 från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Blankstarr är ursprunglig men något kulturgynnad. Den växer i enstaka tuvor eller små bestånd vid eller nära havsstränder – på strandängar, som gärna får vara steniga, på klipp- och blockstränder samt i diken och övergivna stenbrott.

Karta 499. 12 rutor (5 %). Ganska vanlig i **Kungsbacka**. I övrigt mycket sällsynt ner till Halmstad. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Grötvik (4C 6c 37 39) i f d stenbrott 1983 (PW herbarium, bekräftad av KG); Tyludden (4C 6c 36 12) strandklippor 1984 (PW, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Morup* (5B 4i 41 08) fuktig betesmark 1984 (SU). **Varberg** *Värö* NV om Åskloster 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 3f 45 14) strandäng 1984, 1989 (JK); SV om Asserlund (6B 3f 41 38) strandäng 1989 (BH, ÅR); nära Grindstugan (6B 3f 49 30) betesmark 1984 (JK); N om Fasankullen (6B 4f 07 19) strandäng 1985 (JK). *Hanhals* Hagaberg (6B 5f 18 10) strandnära våtmark 1986 (JK). *Landa* Vassbäck (6B 2f 20 38) strandklippor 1989 (JK, JJ). *Onsala* Lunnö (6B 3d 42 26) 1990 (JJ); Dragskilen (6B 3e 15 13) 1981 (BS); Fjärehals (6B 4d 05 11) 1990 (JJ); V. Hagen (6B 4d 27 21) fuktig strandäng 1993 (JK). *Släp* Risö (6B 6c 37 47) strandäng 1989 (UU); V om Klev (6B 6d 19 41) ett par tuvor vid vägkant 1984–1988 (UU); Särö, Kalven (6B 6d 19 23) en tuva 1989 (UU). *Vallda* Sandö (6B 6d 02 25) sank strandäng 1987 (UU); O om Rödskären (6B 5d 27 12) 1990 (IB, GT, LSa). *Ölmevalla* SV om Asserlund (6B 3f 42 40) strandäng 1989 (JK); Lekarekulle (6B 3f 41 41) strandäng 1990 (UU).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Värö* S om landsvägsbron över Viskan, i dike O om vägen 1950 (F. Lundberg i GB); Bua, tångstrand 1970 (L. Andersson i GB); Buahalvöns utsida, blockrik strand nära småbåtshamnen 1974 (Arvidsson 1975). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 250 m S om grindstugan och 1250 m NV om slottet (båda Nilsson 1966 a). *Onsala* Gottskär nära restaurangen 1934 (F. Lundberg i GB). *Släp* se primäruppgift; Blidskär, havsstrand 1936 (B. Lundgren i UME); S. Flackholmen utan årtal (S. Holmdahl i handskrift); Kärringholmen 1955 (S. Holmdahl i GB). *Ölmevalla* SV om Harestorp, vägkant 1954 och nedom kyrkan vid bäcken 1959 (båda Ö. Nilsson i LD); strandäng i kanten av gränsbäcken N om Heden 1964 (M. Ohlander i GB); stranden V om Ölmevalla kyrka; Vassbäckhalvön i SV (båda Elfström 1971).

Carex ovalis – harstarr

C. leporina

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *C. leporina* ('På Hallandsås och annorstädes uti myror'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Harstarr är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Den växer i många olika biotoper – både torra och fuktiga, ljusa och skuggiga, näringsrika och näringsfattiga, naturliga och kulturpåverkade. I någorlunda naturlig vegetation finner man den i glesa lövskogar, men framför allt växer den på en mängd kulturståndorter – naturbetesmarker, övergivna mossodlingar, diken, stigar, åkervägar, renar, järnvägs- och täktområden samt diverse andra ruderatmarker.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex pairaei – snårstarr

C. muricata ssp. *lamprocarpa*

Först uppgiven av Samuelsson 1933 från *Veddige* Kullagård 1882 enligt belägg av J. A. Gabrielsson i UPS. Äldsta

499. Blankstarr *Carex otrubae.*

500. Strandstarr *Carex paleacea.*

501. Vippstarr *Carex paniculata.*

belägg från *Hasslöv* kyrkogården och Roslyckan 1700-talet (P. Osbeck i S).

Troligen är snårstarr en gammal, kulturberoende eller starkt kulturgynnad art. Den har endast påträffats några få gånger i landskapet och i belagda fall på kulturmark.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Vapnö* Nyårsåsen, SSV om Nytorpet (4C 8c 03 38) i snår vid kanten av nedlagd, övertäckt soptipp 1986 (PW herbarium, bestämd av P. Hartvig).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg. **Varberg** *Veddige* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Onsala* Knapagården 1935 (T. Swanström i S). *Släp* Ekebo, nära stationen i parken 1939 (A. Harpen i GB). *Ölmevalla* NV om Åsa kapell, i trädgård, sparsamt (Elfström 1971).

[Dessutom finns följande tveksamma uppgifter: *Hanhals - Kungsbacka - Vallda* strandäng mellan Rolfsån och Forsbäck samt *Ölmevalla* strandäng i Näsbofjorden (Åhrén 1982 b). Belägg saknas i båda fallen. Snårstarren är förgäves eftersökt på lokalerna under 80-talet.]

C. muricata, mörk snårstarr, med stora fruktgömmen och mörka axfjäll, är inte känd från Halland.

Carex paleacea – strandstarr

Först uppgiven av Lindeberg 1858 under namnet *C. maritima* från *Släp* Särö.

Strandstarr är ursprunglig. Den är vanligast på steniga/grusiga strandängar, främst i zonen innanför salttågsbältet. Särskilt på Kungsbackafjordens stränder uppträder den i mycket stora bestånd (fig 151). Ibland finner man den även i klippskrevor och på småvikarnas sand- och grusstränder. Växten, som gärna betas av kreatur, har ökat under senare delen av 1900-talet eftersom strandbetet på många håll har minskat eller upphört.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Karta 500. 13 rutor (6 %). Sällsynt i **Varberg**, ganska vanlig i **Kungsbacka**. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i norra Halland.

Lokaler i **Varberg**. *Varberg* Getterön (5B 7g 32 12) klippskreva 1989 (IL herbarium). *Värö* O om St. Lahall (5B 9g 46 14) strandäng 1993 (IL), känd sedan 1928 (se nedan); Viskans norra strand mellan gamla och nya E 6 1990 (UU); SO om Tollvik, nära havet 1988 (B/SS).

Äldre uppgifter från **Varberg.** *Värö* Viskans utlopp vid Klosterfjordens innersta del (Gillner 1960); Lahall (S. Johnson enligt Svenson 1928) och Lahall, mindre allmän (Johansson 1964), ännu 1993 (se ovan); Buahalvöns utsida, strandäng på finkornigt underlag (Arvidsson 1975).

Lämpliga besökslokaler. Fjärås Tjolöholm, Hällenabb vid 6B 4f 02 11 och 08 14. *Hanhals* Torkelstorp, Rabben vid 6B 4f 39 22. *Kungsbacka* Svinholmen vid 6B 5f 22 08.

Carex pallescens – blekstarr

Först uppgiven av Fries 1819 ('På fuktig, beskuggad ängsmark').

Blekstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Vanliga växtplatser är fuktiga löv- och blandskogar, särskilt i stråk med översilning, samt fuktängar och hagmarker. Vidare växer den på stränder vid sjöar och vattendrag samt i anslutning till hyggen, diken, skogsvägar och stigar.

215 rutor (96 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex panicea – hirsstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Hirsstarr är ursprunglig men slåtter- och betesgynnad. I någorlunda ursprunglig miljö växer den på mineraljordsstränder vid sjöar och vattendrag, i fuktsänkor på klipp- och strandhedar samt i kärr, gärna med en viss översilning men helst utan dominerande vitmossmattor. På kulturpåverkad mark är arten vanligast i friska till fuktiga, välhävdade naturbetesmarker.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex panicea × vaginata – hirsstarr × slidstarr

Publicerad av Hylander 1966 från *Oskarström* enligt belägg 1946 (S. Andersen i UPS).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Carex paniculata – vippstarr

Först uppgiven av Fries 1819 som sällsynt i kärr.

Vippstarr är ursprunglig men kulturgynnad. De kraftiga tuvorna bildar vanligen täta och mycket dominerande bestånd. I ganska orörd miljö växer den i bäckar nära havet, i havsstrandsgölar och rikkärr. Den är dock vanligare på kulturskapade ståndorter som märgelhålor och torvtäkter, av vilka de senare sannolikt påverkas av underliggande, näringsrika lerlager.

Vippstarren har ökat märkbart under 1900-talet. Bl a har den etablerat sig i torvtäkter och märgelhålor som tillkom under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet.

Karta 501. 22 rutor (10 %). Ganska vanlig mellan Halmstad och Falkenberg samt i **Kungsbacka**, i övrigt mycket sällsynt. Bunden till kustslättens och den norra övergångsbygdens näringsrika vatten och kärrmarker. – Hos Ahlfvengren (1924) endast en lokaluppgift.

Laholm *Ränneslöv* Nygård (4C 2g 37 12) kärr med källflöde i naturbetesmark, rikligt 1989 (KG). **Halmstad** *Getinge* Kållinge (5C 0c 12 39) märgelhåla under utfyllnad 1985 (PW, bekräftad av KG); St. Hem (5C 0d 04 05) märgelhåla 1987 (KG herbarium); *Harplinge* Fjälldalen, i dammen 1980 (BT, bekräftad av KG); N om Frisagård, nästan helt igenfylld märgelhåla 1980 (BT, bekräftad av KG); Hansagård (4C 8b 40 49) märgelhåla 1981 (KG); Enet (4C 9b 17 09) rikkärr, rikligt 1980-talet (KG), känd sedan 1973 (se nedan); Västergård (4C 8b 30 42) kärr i björkskog, rikligt 1981 (KG). *Holm* Holm (4C 8d 28 49) märgelhåla 1980-talet (KG). *Kvibille* Soskinnet (4C 9d 37 05) kärr i naturbetesmark, 1 tuva 1986 (PW). *Steninge* Undars mosse (4C 9b 48 23 och 5C 0b 0- 2-) igenväxande torvgravar 1980 (URP i LD). Känd sedan 1969 (se nedan). *Söndrum* Strandlida (4C 7c 29 05) i liten bäck 1980-talet (KG). Känd sedan 1974 (se nedan). **Falkenberg** *Alfshög* SO om kyrkan (5C 4b 03 24) damm 1981 (SU). *Eftra* Hallarna (5C 1b 39 02) kärr nära Suseån 1980-talet (NGN). **Varberg** *Torpa* Holmen (5B 8g 48 27) strandnära bäck 1989 (IL). **Kungsbacka** *Fjärås* V om Klipplyckesjön (6B 4f 17 28) 1985 (JK). Känd sedan 1964 (se nedan). *Landa* Landabukten (6B 2g 13 04) i strandnära kärr 1988 (JK). *Lindome* Kärret (6B 8f 15 23) i gränsbäcken 1989 (JK); Transköld 1989 (6B 8g 18 05) dike 1988 (N. Niordson). *Onsala* Orreviken (6B 3d 26 38) 1985 (JJ). *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 16 42) vid strandgöl 1982 (JK), 1989 (UU); Kedholmen 1989 (UU). *Vallda* viken öster Bockön (6B 4d 49 11) vid havsvik 1987 (JJ); Vallda Sandö (6B 5d 44 21) strandnära kärr 1988 (IB, GT, bekräftad av JK). Känd sedan 1974 (se nedan). *Älvsåker* vid skjutbanan (6B 7f 26 30, 27 31) i kärr och bäck 1980 och 1991 (JK resp PW i LD). Lokalen känd sedan 1963 men då uppgavs vippstarren som tagelstarr *C. appropinquata* (se denna art).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Mellbystrand 1919 (T. Svedberg i UPS). **Halmstad** *Harplinge* Enet, vattensamling i norr samt dominerande i kärr runt ävjan (Tjernberg 1973). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Steninge* Undars mosse 1969 (S. Snogerup i LD). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Söndrum* Strandlida, 600 m S om pkt 18,59, i liten bäck nära stranden 1974 (KG). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* V om Klipplyckesjön vid mindre bäck ett stycke från strandlinjen i något backig terräng 1964 (M. Ohlander i GB). Ännu 1985 (se ovan). *Lindome* Sagered i kärr vid landsvägskorsningen till Hällesåker 1949 (F. Lundberg i GB och LD). *Vallda* Vallda Sandö, Otterviken strandnära kärr 1974 (Gillner 1979). Ännu 1988 (se ovan). *Ölmevalla* bäckutloppet vid Kuggaviken 1958 (Ö. Nilsson i LD).

Carex pauciflora – taggstarr

Först uppgiven av Fries 1819 under namnet *C. leucoglochin* som ganska sällsynt i kärr.

Taggstarr är ursprunglig. Den växer i små, glesa grupper i vitmossdominerade och ofta sluttande fattigkärr men även i mosselaggar och på sjö- och åmader. Några fynd har också gjorts i tall-

Fig 151. Strandstarr *Carex paleacea* på stenig strand vid Rabben i Hanhals. – Foto Jan Kuylenstierna 1994.

sumpskogar och tallmossar. Myrlilja *Narthecium ossifragum* och/eller tranbär *Vaccinium oxycoccos* dominerar ofta fältskiktet på taggstarrlokaler.

Karta 502. 86 rutor (39 %). Taggstarren är koncentrerad till näringsfattiga områden och är vanlig i södra och mellersta Hallands skogs- och övergångsbygd upp till Ätran. I den norra hälften är den kanske något förbisedd men troligen ganska sällsynt. På kustslätten saknas den i stort sett eftersom där finns ont om lämpliga ståndorter. – Ahlfvengren (1924): här och där i skogsbygden i södra och mellersta Halland, i övrigt sällsynt.

Carex pilulifera – pillerstarr

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift ('Vanlig på betesmarker och backar'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Pillerstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den är karaktärsart för torra, magra marker – hällmarker, glesa skogar, hyggen, naturbetesmarker, bryn och renar, skogsvägar och stigar. Särskilt på hyggen utvecklar den mycket kraftiga tuvor.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex pseudocyperus – slokstarr

Först uppgiven av Theorin 1865 från Hallandsås.

Slokstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den är näringskrävande och växer i alkärr, vid märgelhålor och andra näringsrika småvatten, i diken samt någon gång i gamla torvtäkter, som troligen underlagras av märgel eller skalgrus.

Karta 503. 16 rutor (7 %). Traktvis vanlig på Onsalalandet, sällsynt på kustslätten i mellersta Halland. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Laholm* Snapparp (4C 4e 26 47) dike och vattensamling 1989 (PW); Kärragård (4C 4f 12 29) märgelhåla 1982 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Halmstad* Slotts-

502. Taggstarr *Carex pauciflora*.

503. Slokstarr *Carex pseudocyperus*.

504. Loppstarr *Carex pulicaris*.

jorden, "Alet" (4C 7d 09 26) alkärr 1981 (KG herbarium); Mickedala (4C 7d 26 21) märgelgrav 1989 (PW); Sannarp (4C 7e 25 18) vattensamling i kärr 1987 (PW). *Snöstorp* Gustavsfält (4C 7e 10 19) i sänka på övertäckt soptipp 1986 (PW); vid Fylleån på flera platser från Solängen vid 4C 7e 17 40 till Fylleholm vid 4C 6e 45 27, i gölar och kärr 1988–90 (PW). *Steninge* Undars mosse (4C 9b 48 23) igenväxande torvgravar 1980 (URP). **Falkenberg** *Abild* Hjuleberg (5C 3c 20 14) kärrhåla 1989 (PW). *Morup* Björnmossen (5B 4j 3- 2-) torvgrav 1982 (SU); Långås, V om skjutbanan (5B 4j 23 00) skogskärr 1982 (SU). *Skrea* NV om Brinkendal (5C 2a 33 16) vattensamling, sannolikt gammal lerhåla 1980 (SU). Troligen identisk med *Skrea* 1900 (se nedan). *Stafsinge* Hässlåholm (5B 4j 27 21) märgelhåla 1982 (SU). *Årstad* Blixtorp (5C 2c 44 11) märgelhåla 1991 (MA). **Kungsbacka** mycket vanlig i och kring rikkärrsområdena i *Onsala* och *Vallda* (6B 3d, 3e, 4e, 5d och 5e). *Ölmevalla* Store mosse (6B 2f 38 48) 1990 (JK). Känd sedan 1960 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Laholm** se primäruppgift. **Halmstad** *Halmstad* Lotshyddan 1873 (Neuman i LD). *Slättåkra* Alarp 1866 (F. Elmqvist i LD). **Falkenberg** *Skrea* Ågård strand i en bäck 1900 (S. Svenson i LD). Troligen identisk med *Skrea* 1980 (se ovan). **Varberg** *Lindberg* Himleån vid Göingegården (D. Hylmö enligt Svenson 1928). **Kungsbacka** åtskilliga uppgifter från *Onsala*, den äldsta från 1882 (Gabrielsson 1882). *Ölmevalla* västra Store mosse, rikkärr 1960 (Ö. Nilsson i LD). Ännu 1990 (se ovan).

Carex pulicaris – loppstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Loppstarr är ursprunglig men slåtter- och betesgynnad. Den växer i likhet med ängsstarr *C. hostiana* i översilade och ofta hävdade eller tidigare hävdade kärr, kärrängar, fuktängar och ibland även på fukthedar.

Loppstarr är en kalkgynnad art som i det kalkfattiga Halland delvis kompenseras av slåtter och/eller bete (jfr Ekstam m fl 1988). Om hävden upphör kan den dock hålla sig kvar i enstaka exemplar flera årtionden, innan igenväxningen till slut blir för svår. Många av de aktuella växtplatserna är av denna reliktnatur och loppstarren hör till de arter som minskar genom att det gammaldags, småskaliga jordbruket snart är ett minne blott.

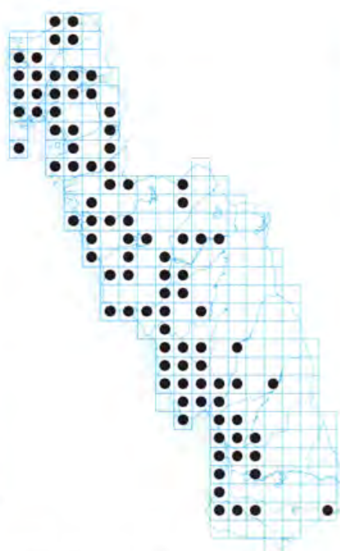
Karta 504. 108 rutor (48 %). Ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där.

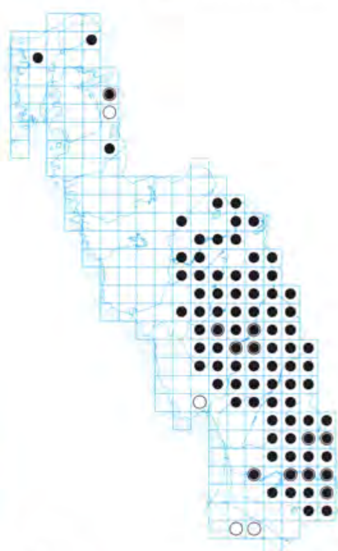
Carex remota – skärmstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Hasslöv* i skogen. Äldsta belägg från *Hasslöv* mellan Hasslöv och Tjuvhult 1700-talet (P. Osbeck i S).

Skärmstarr är ursprunglig. Den tuvbildande arten är i hög grad bunden till ganska näringsrika områden med framträngande grundvatten. Typiska växtplatser finner man i skuggiga, löv-

505. Skärmstarr *Carex remota*.

506. Piggstarr *Carex spicata*.

507. Slidstarr *Carex vaginata*.

bevuxna bäck- och ådalar med källor och källflöden eller mera diffust framträngande grundvatten. Alkärr/alsumpskogar och översilningsmark i näringsrika lövsluttningar är andra ganska vanliga miljöer.

Skärmstarr är en värdefull signalart för lokaler med hotade, fuktighetskrävande kärlväxter, mossor och lavar.

Karta 505. 103 rutor (46 %). Vanlig i den södra och ganska sällsynt i den norra hälften. I skogsbygden saknas den dock i de näringsfattigaste delarna. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Carex riparia – jättestarr

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Jättestarr är möjligen ursprunglig i rikkärr eller näringsrika, naturliga småvatten. Arten är också kulturgynnad, vilket framgår av lokalförteckningen nedan.

4 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Harplinge* Haverdal, Skallen, stenig havsstrand 1981 (BT, bekräftad av KG) och 1989 (PW). *Steninge* Undarsmosse (4C 9b 42 23) dike, mest sterila exemplar 1985 (KG). *Söndrum* Hovgård (4C 7c 18 49) märgelhåla 1982 (KG). Känd sedan 1974 (se nedan). **Kungsbacka** *Vallda* N om Hopphallsviken (6B 4d 41 11) i strandnära sjö 1987 (JJ, JK).

Äldre uppgifter. Se primäruppgifter. **Halmstad** *Eldsberga* (Theorin 1865). *Söndrum* Hovgård, märgelgrav 1974 (KG herbarium). Ännu 1982 (se ovan). **Varberg** *Värö* nära organistbostaden V om bäcken 1959 (F. Lundberg i GB). *Ås* Åskloster i skogskärr 1935 (F. Lundberg i GB). **Kungsbacka** *Onsala* (H. Osvald enligt Persson 1913).

Carex rostrata – flaskstarr

Först uppgiven av Fries 1819 men utan lokaluppgift.

Flaskstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar vanligen vidsträckta bestånd i många olika kärrtyper, i och vid sjöar, gölar, vattendrag, märgelhålor och torvgravar samt diken.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Carex rostrata × vesicaria – flaskstarr × blåsstarr

Uppgiven av Ohlander 1960 från *Onsala* Bolgen. Insamlad i *Släp* Särö 1934 (P. Bernström herbarium, bestämd av C. Blom).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Fig 152. Saltstarr *Carex vacillans*. Betad strandäng vid Klosterfjorden i Ås. – Foto Gösta Mjörnman 1995.

Carex spicata – piggstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *C. muricata* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* kyrkogården 1700-talet (P. Osbeck i S).

Piggstarr är ursprunglig men starkt kulturgynnad. I någorlunda naturlig vegetation förekommer den på klippiga/steniga havsstränder och obetade havsstrandängar. De vanligaste växtplatserna finner man dock på slänter, renar, dikeskanter och andra gräsbevuxna, obrukade ytor utmed vägar och järnvägar samt på täkt- och tippområden.

Karta 506. 92 rutor (41 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Carex sylvatica – skogsstarr

Först uppgiven av Theorin 1865 från Hallandsås.

Skogsstarr är möjligen ursprunglig i fuktig ängslövskog på Hallandsåsens nordsluttning. Dessutom har den inkommit med gräsfrö till Bångsbo park i nordligaste Halland. Den tidiga uppgiften från Halmstad (se nedan) kan möjligen ha liknande bakgrund.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Hasslöv* Hasslöv (4C 1f 25 08) fuktig ädellövskog 1980-talet (YJ), känd från området sedan 1800-talet (se primäruppgifter); Flintarp (4C 1f 13 34) ädellövskog vid bäcken 1981 (YJ).

Äldre uppgifter. **Laholm** se primäruppgift. *Hasslöv* Hallandsås 1890-talet (J. Fridlizius i LD); åssluttningen mellan Dömestorps allé och gården Kärr samt åssluttningen ovanför gården Kärr 1959 (YJ i GB). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Halmstad* Svinabäcken, fordom (P. Söderberg enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Släp* Bångsbo i parken 1933 (N. Hylander i GB och UPS).

Carex vacillans – saltstarr

Först uppgiven av Fries 1832 under namnet *C. salina* men utan lokaluppgift.

Saltstarr är ursprunglig på dystränder och obetade strandängar vid havet, gärna sötvattenspåverkade.

Den förekommer också på betade strandavsnitt. Ganska ofta växer den tillsammans med strandstarr *C. paleacea*, men aldrig i så stora bestånd som denna. En annan skillnad är att saltstarr betas i mindre utsträckning.

Artens utbredningsområde sträcker sig längs den svenska och norska kusten från utpostlokalen vid Halmstad till polcirkeln.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

10 rutor (4 %). Ganska vanlig vid Kungsbackafjorden, i övrigt sällsynt ner till Varberg. En förekomst har nyligen upptäckts så långt söderut som vid Halmstad. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i norra Halland.

Halmstad *Trönninge* 550 m NNO om Fylleåns mynning (4C 6e 11 24) kärr i f d naturbetesmark 1991 (PW i LD, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Varberg* ca 100 m S om Himleåns mynning (5B 7g 46 49) strandäng 1988 (IL herbarium). *Värö* 400 m O om St. Lahall (5B 9g 46 14) strandäng 1993 (IL herbarium). *Ås* S om Viskans mynning utefter Klosterfjorden t ex vid 5B 9g 47 32 och i 6B 0g, strandängar 1980-talet (IL resp B/SS). Känd från Klosterfjorden sedan 1926 (se nedan). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 4f 17 28) strandäng 1980-talet (LSa, bekräftad av JK) samt vid 6B 4f 08 14, strandäng 1991 (JK). *Hanhals* Hanhalsholme (6B 5f 04 07) strandäng 1984 (JK); Hagaberg (6B 5f 17 10) strandäng 1986 (JK); Hoberg (6B 5f 08 10) strandäng (JK). *Kungsbacka* Svinholmen (6B 5f 22 08) strandäng 1984 (JK). *Onsala* Vässingsö (6B 3e 21 09) strandäng (BS). *Släp* Klevs strandängar (6B 6d 16 42) 1988 (UU). *Vallda* Brandshultsviken (6B 6d 07 49; 08 49) strandäng 1987 (UU), känd från området sedan 1852 (se nedan); Brandshultsviken (6B 6e 09 01) strandäng 1983 (JK); Forsbäck (6B 5e 11 48) strandäng 1983 (JK).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Harplinge* Haverdal 1948 (F. Waldenström i SBT). [Vi har dock inte kunnat återfinna och kontrollera detta belägg.] **Falkenberg** *Falkenberg* nära Falkenberg 1919 (J. G. Gunnarsson i S). **Varberg** *Värö* Lahall (S. Johnson enligt Svenson 1928); strandäng vid Viskan 1926 (S. Svenson i LD). I området ännu på 1980-talet (se ovan). **Kungsbacka** *Hanhals* Hammargård 1861 (S. L. Törnquist i LD). *Onsala* träsket och bäcken O om Vässingsö 1934 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Släp* Skörvalla (Lindeberg i LD enligt Ahlfvengren 1924); Särö (Lindeberg 1852 b) samt insamlingar mellan 1889 (Skånberg i LD) och 1911 (H. Persson i GB); mellan Släps station och Särö 1923 (F. Hård av Segerstad i GB); Brandshult (Lindeberg 1852 a); Brandshultsåns utlopp 1901 (G. Höög i GB, LD, S, UME och UPS). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Vallda* Vallda dalar, strandängarna som skiljer området från havet (Holmdahl 1954); Ö. Rön och Hamnaholmen 1955 (båda S. Holmdahl i handskrift); Brandshultsviken 1941 (H. Knutsson herbarium, bekräftad av E. Ljungstrand) och Brandshultsvikens östspets 1970 (L. Andersson i GB). *Ölmevalla* 350 m N om skolhus i By 1958 (Ö. Nilsson i LD).

Carex vaginata – slidstarr

Först uppgiven av Neuman 1884 ('- - förekommer flerestädes på Hallandsås, i synnerhet på dess toppar t. ex. Klintehallar, Högalt. Derjämte har jag tagit denna art i Söndrums kohage'). Trots flitigt botaniserande i området under flera decennier har Yngve Johansson aldrig sett slidstarr på Hallandsåsen. Däremot finns det gott om rent gröna former av hirsstarr *C. panicea*.

Slidstarr är ursprunglig men något kulturgynnad. De vanligaste växtplatserna finns i anslutning till bäckar och källor samt i eller nedanför sluttningar med stråk av diffust framträngande grundvatten. Den växer i större eller mindre bestånd i fuktiga skogar och sumpskogar, främst i lövskogar, men ibland också i bland- och barrskogar. Enstaka fynd har gjorts i ängs- och hagmarksvegetation samt vid skogsvägar och skogsdiken.

Bestånden domineras ofta av vegetativa skott vilkas olika bladgenerationer ligger utbredda på marken och bildar en karakteristisk matta i grönt och brunt.

Ahlfvengren (1924) betecknade arten som sällsynt och uppgav den från endast 7 lokaler i södra Halland upp till Nissan. Under 1950–60-talen upptäcktes den på flera platser (7 rutor) i **Laholm** (Johansson 1968) och på två lokaler i **Kungsbacka** (Ohlander 1967 och 1969). Under 70-talet tillkommer ett par fynd i **Halmstad** (KG) och nuläget framgår av karta 507. Denna kraftiga ökning av antalet kända lokaler får naturligtvis delvis ses som ett resultat av 80-talets systematiska inventering, men med tanke på det ringa antalet kända växtplatser vid seklets början, tror vi att det också är fråga om en verklig ökning av utbredningsområdet för denna nordliga starr (jfr strängstarr *C. chordorrhiza* och vispstarr *C. digitata*). Åtminstone delvis kan ökningen förklaras av att arten gynnats av den ökade tillgången på skog under 1900-talet.

Karta 507. 87 rutor (39 %). Med undantag av Hallandsåsområdet är slidstarren vanlig i övergångs- och skogsbygden i södra och mellersta Halland upp till Ätran. Sällsynt i den norra skogsbygden. I likhet med kambräken *Blechnum spicant* har slidstarr högst frekvens i trakter med rikedom på rörligt markvatten.

Aktuella lokaler i norra Halland. **Varberg** *Veddige* NV delen av Lilla Dammsjö (6B 1i 38 38) 1980-talet (LS). **Kungsbacka** *Fjärås* Ubbhult mot Salåsen (6B 7i 19 04)

lövsluttning 1990 (JK). *Förlanda* Rinnaslätt (6B 4i 35 11) fuktig lövblandskog 1983 (JK); SV om Hälleviksdamm 1987 (JK), känd sedan 1966 (se nedan); NV om Ammendred (6B 4i 35 40 och 38 42) sluttning med blandsumpskog, rikligt 1990 (JK). *Vallda* Ysbyhult (6B 6e 00 40) fuktig björkskog, några få ex 1989 (JK, UU).

Äldre lokaler i norra Halland. **Kungsbacka** *Förlanda* kvarndammen vid Hällevik i fuktsvacka mellan sjön och landsvägen 1966 (M. Ohlander i GB). Ännu 1987 (se ovan). *Idala* norr om landsvägen 1,5 km V om Lesjöarna [troligen = Idesjöarna] enligt Ohlander (1969).

Carex vesicaria – blåsstarr

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Blåsstarr är ursprunglig men kulturgynnad. Den är beståndsbildande och växer främst vid vattendrag, särskilt i grunda, tidvis mer eller mindre torrlagda och från huvudfåran avsnörda gölar och kärr. Andra ganska vanliga växtplatser är stränder vid näringsrika sjöar, alkärr och andra lövskogskärr, dammar, märgelhålor och fuktsänkor i naturbetesmarker.

Karta 508. 161 rutor (72 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden. Saknas i de näringsfattigaste skogs- och myrområdena. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Carex viridula var. **pulchella** – liten ärtstarr

C. scandinavica, C. oederi ssp. *pulchella*

Först uppgiven av Borgvall 1929 under namnet *C. Pulchella* från *Lindome* Uttersjön [Utesjön?]. Äldsta belägg från *Dagsås* Öströ, sannolikt 1890-talet (J. Wallmark i UME).

Liten ärtstarr är ursprunglig på havs- och insjöstränder. I sin mest typiska form uppträder den på havsstrandängar med mycket kortvuxen grässvål. Svårbestämda övergångsformer till ärtstarr *C. viridula* var. *viridula* förekommer.

På grund av svårigheterna att hålla isär varieteterna är utbredningsuppgifterna ofullständiga.

25 rutor (11 %). Vanlig på kustavsnitt med strandängar. Sällsynt vid insjöar.

Carex viridula var. **viridula** – ärtstarr

C. oederi

Först uppgiven av Theorin 1865 under namnet *C. Oederi* som förekommande flerstädes i södra Halland. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1861 (G. Theorin i UPS).

Ärtstarr är ursprunglig. Den riktigt typiska ärtstarren växer på flacka mineraljordsstränder vid näringsfattiga sjöar. I denna miljö, liksom i ganska näringsrika kärr, finns emellertid också former som kan vara svåravgränsade gentemot liten ärtstarr *C. viridula* var. *pulchella* och ibland även grönstarr *C. demissa*.

På grund av bestämningsproblem är utbredningsuppgifterna ofullständiga.

107 rutor (48 %). Ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Cladium mariscus – ag

Tidigare ej publicerad.

Ag kan sägas vara ursprunglig eftersom den är funnen som fossil i landskapet. Den enda aktuella lokalen finns i Lyngsjön ca 1 mil norr om Falkenberg. Lyngsjön är en ganska grund, näringsfattig brunvattenssjö där ag och smalkaveldun *Typha angustifolia* utgör ett avvikande inslag i den normala fattigfloran. Beträffande agens ålder på platsen är en relativt sen invandring kanske rimligare än en mycket gammal och kontinuerlig förekomst.

Endast två fossilfynd är kända från Halland: **Kungsbacka** *Fjärås/Gällinge* Skärsjön (Erdtman 1921 c) samt **Hylte** *Torup* söder om Nissan vid Smålandsgränsen (von Post 1925).

Ag växer närmast i Bohuslän, Västergötland och Skåne.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Ljungby* Lyngsjön, nordvästra viken (5C 4a 32 19) ett bestånd i den nordvästra viken, upptäcktsåret blommade den ej men året därpå fanns ca 60 blommande skott, 1988 (PW herbarium, bekräftad av KG). Agen tycks blomma rikligt året efter en varm sommar. Rik blomning 1993, sparsam 1994 och mycket rik 1995 (NGN).

Eleocharis acicularis – nålsäv

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* vid ån 1700-talet (P. Osbeck i S).

Nålsäv är ursprunglig men kulturgynnad. Den trådfina arten växer på flacka, vegetationsfattiga stränder vid sjöar och vattendrag, dels på landstranden, dels under vattnet ner till åtminstone 1 m djup. I *Varberg* är den också funnen i bräckt vatten. Underlaget varierar mellan grus, sand

508. Blåsstarr *Carex vesicaria.*

509. Nålsäv *Eleocharis acicularis.*

510. Veksäv *Eleocharis mamillata.*

och lera, ofta med en viss pålagring av dy. Ibland uppträder den i mycket täta och rikt fertila minibestånd på landstranden medan undervattensexemplaren oftast är fåtaliga och sterila.

Arten är konkurrenssvag och misssgynnas av upphört strandbete och därav följande igenväxning samt av vitmossexpansionen i och vid försurade sjöar. Detta har medfört att nålsäven minskat i landskapet under 1900-talet.

Karta 509. 50 rutor (22 %) men troligen delvis förbisedd. Lägst frekvens på kustslätten eftersom lämpliga växtplatser i stor utsträckning saknas där. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Eleocharis mamillata – veksäv

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Breared*, vid vägen nära Högeryd samt, baserat på uppgift av F. Hård av Segerstad, från *Veinge* Alslöv och på uppgifter av S. Svenson från *Vessige* Sjönevadssjön, *Tvååker* Strömma kvarnar och *Svartrå* Högvadsån, 2 lokaler. Arten urskildes från *E. palustris* först i början av 1900-talet.

Veksäv är ursprunglig men kulturgynnad. I någorlunda naturlig miljö växer den beståndsbildande arten i kärrvegetation vid sjöar och vattendrag samt i vitmossdominerade gungflyn på åmader och vid myrgölar. Vanligare är den emellertid i grunda, kulturskapade småvatten som dammar, märgelhålor och lertagsgölar samt i kärr, kärrpölar och diken i betesmarker.

Karta 510. 103 rutor (46 %). Vanlig i den södra delen upp till Nissan. Mellan Nissan och Ätran ganska vanlig. Norr om Ätran ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): antagligen flerstädes.

Eleocharis multicaulis – dysäv

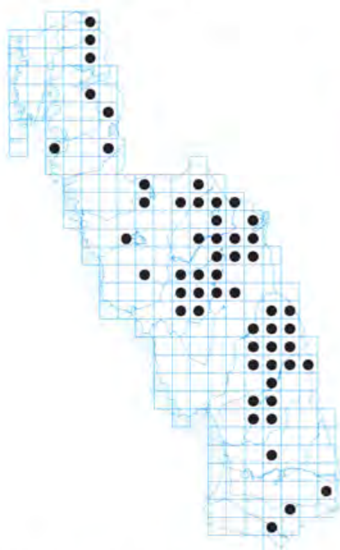
Först uppgiven av Fries 1814 från havsstrand [?!] vid Halmstad.

Dysäv är ursprunglig. Den bildar glesa bestånd på grunt vatten vid näringsfattiga sjöar med varierande bottensubstrat av sten, grus, sand eller dy. Arten växer också i mer eller mindre permanenta gölar med dybotten på sjö- och åmader.

Karta 511. 55 rutor (25 %). Ganska vanlig i skogsbygden i mellersta Halland. Ganska sällsynt i södra och mellersta delen av övergångsbygden. I övrigt sällsynt eller helt utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta Hallands skogsbygd.

Eleocharis palustris – knappsäv

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('- - - till vekar tages kärnan af et slags säf, *Scirpus palustris*').

511. Dysäv *Eleocharis multicaulis*.

512. Tagelsäv *Eleocharis quinqueflora*.

513. Agnsäv *Eleocharis uniglumis* ssp. *uniglumis*.

Före 1900-talet ingick även *E. mamillata* i arten. Numera är den delad i två underarter, ssp. *palustris*, nordlig knappsäv och ssp. *vulgaris*, sydlig knappsäv. Under inventeringen har denna uppdelning inte beaktats.

Knappsäv är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer beståndsbildande på grunt vatten i sjöar, småvatten och vattendrag. Underlaget är oftast mineraljord men ibland finner man den också på torv- och dystränder. I näringsfattiga sjöar bildar den ofta en karakteristisk, gles och lågvuxen "vass" på grunt vatten.

206 rutor (92 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Eleocharis palustris ssp. **vulgaris** × **uniglumis** ssp. **uniglumis** – sydlig knappsäv × agnsäv

Samlad i *Varberg* under namnet *E. palustris* 1902 (J. H. Kylin i LD, ombestämd av S. O. Strandhede 1963).

Eleocharis parvula – dvärgsäv

Först uppgiven av Birger 1912 från *Falkenberg* 1911 enligt belägg av S. Svenson i UPS. Äldsta belägg från *Varberg* Syltängen N om staden 1910 (Ahlfvengren i GB och S).

Dvärgsäv är ursprunglig. Den diminutiva arten bildar ibland mycket glesa mattor i långgrunda, skyddade havsvikar med bottnar av lera eller slamblandad sand och gärna utanför bäck- och åmynningar. Den uppträder vanligen som undervattensväxt, men vid lågvatten kan en del växtplatser delvis torrläggas.

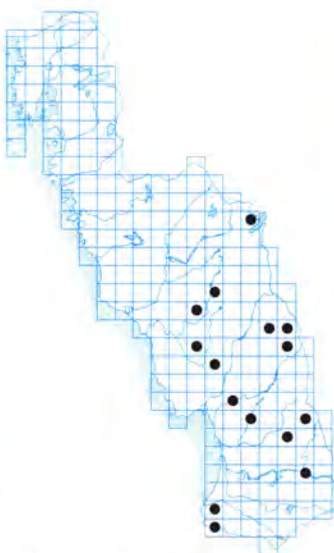
Ganska lättillgängliga lokaler finns i *Tvååker* och *Ås* (se nedan).

6 rutor (3 %). Sällsynt i norra Halland ner till Varbergstrakten. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Varberg *Tvååker* Utteros (5B 5h 21 40) lerig havsstrand 1991 (IL). *Varberg* Getterön, N om flygfältet 1980-talet (UU). *Värö* Bua, 800 m S om Kråkstads fyr 1980-talet; vid Viskans mynning 1980-talet (båda B/SS). *Ås* Klosterfjorden V om Åsklosters stn (5B 9g 41 32) långgrund sandstrand 1992 (IL). **Kungsbacka** *Hanhals* Rolfsåns utlopp (6B 5f 11 11) grund dyig havsvik 1982 (JK).

Äldre uppgifter. Ett flertal platser utmed kusten ner till Falkenberg (Peterson 1949 a). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift = Falkenbergs och Arvidstorps strand samt strax ovan Ätrans mynning 1911 (S. Svenson i GB, LD, S och UPS). **Varberg** *Tvååker* Galtabäck 1912 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Varberg* se äldsta belägg; 1933 (B. Hylmö i S); norr om staden 1918 (C. Sandberg i S och I. Söderberg i UPS). **Kungsbacka** *Onsala* Skifta vid stranden 1934 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Släp* Brandshultsån, mynningen 1923 (G. Samuelsson i S) och 1944 (C. Skottsberg i GB); västra sidan av mynningen 1929 (W. Palmaer i S); Kullavik 1936 (P. Bernström herbarium). *Ölmevalla* Kålelund bäckutlopp 1959 (Ö. Nilsson i LD).

514. Flytsäv *Eleogiton fluitans.*

515. Kärrull *Eriophorum gracile.*

516. Gräsull *Eriophorum latifolium.*

Eleocharis quinqueflora – tagelsäv

Först uppgiven av Fries 1814 under namnet *Scirpus Baeothryon* β *S. campestris* ('Växer på fuktiga ljunghedar och sandmarker vid Hallandskusten'). Äldsta belägg från *Varberg* 1813 (herbarium E. Fries i UPS).

Tagelsäv är ursprunglig men kulturgynnad. I naturlig vegetation växer den på obetade havsstrandängar och i översilade rikkärr, ibland mycket rikligt. Betydligt sparsammare är den på dy i källflöden och utmed små myrbäckar, på åmader och sjöstränder. Exempel på kulturpåverkade ståndorter är betade havsstrandängar och andra hävdade fuktängar samt dammstränder och fuktiga stigar.

Karta 512. 71 rutor (32 %). Ganska vanlig utmed kusten, ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän, i synnerhet efter kusten.

Eleocharis uniglumis ssp. **uniglumis** – agnsäv

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *Heleocharis palustris* var. *uniglumis* som tämligen allmän. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Agnsäv är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer beståndsbildande på både obetade och betade havsstrandängar, särskilt i tidvis vattenfyllda sänkor (skonor) och rännor samt i och vid strandgölar. I norra Halland finns ganska många inlandslokaler, främst på sjöstränder. I övriga områden är inlandsfynd mycket sparsamma. En fotbollsplan nära havet och en vattenfylld grustäkt är exempel på avvikande biotoper.

Karta 513. 57 rutor (26 %). Vanlig längs hela kusten utom längst i söder, där strandängar saknas. I norra Halland ganska vanlig även i inlandet, i övrigt mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i kusttrakten, för övrigt troligen sällsynt.

Inlandslokaler i södra och mellersta Halland. **Laholm** *Knäred* Kåphult, Östersjön, norra stranden, på sand 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Snöstorp* Tolarp (4C 7f 38 44) Fylleåns södra strand vid Tolarpsfallet, på sand 1982 (GM, bekräftad av KG). **Hylte** *Torup* Prästasjön, ca 100 m S om utloppet (5C 3g 31 45) sandstrand, sparsamt 1988 (KG). **Falkenberg** *Stafsinge* strax S om kyrkogården (5B 2j 49 28) vattenfylld grustäkt 1980-talet (NGN).

Eleogiton fluitans – flytsäv

Scirpus fluitans

Först uppgiven av Fries 1814 ('I vattendrag i Halland; Vessige vid Lia och Hukared'). Då ny för Sverige. Belägg från 1813 i UPS.

Flytsäv är ursprunglig. Den växer främst i näringsfattiga sjöar och vattendrag, dels förankrad i

bottnen, vanligen på en halv till en meters djup, dels på sandiga/dyiga stränder i vattenbrynet eller mellan stenar i strömmande vatten. Ganska ofta förekommer också fritt flytande exemplar. Enstaka förekomster är kända i grunda gölar nära havet. Arten är något kulturgynnad såtillvida att den tycks ha lätt för att kolonisera kulturskapade vattensamlingar.

Flytsäven är ganska lätt att upptäcka tack vare dess karakteristiska, ljusgröna färg, vilken också minskar risken för förväxling med sterila exemplar av den snarlika men mörkt gröna/rödbruna flytformen av löktåg *Juncus bulbosus* ssp. *bulbosus*, som den ofta växer tillsammans med. De något sicksackböjda, flera decimeter långa skotten bildar ibland ganska stora mattor i eller strax under vattenytan. Den är något periodisk i sitt uppträdande.

Artens utbredning och frekvens har snarare ökat än minskat under 1900-talet. Detta kan eventuellt bero på att dess tolerans mot låga pH-värden ger konkurrensfördelar i vår tids försurade vatten (jfr löktåg s 661).

Flytsäv är en atlantisk art som i Sverige också finns i södra Västergötland, västra Småland och norra Skåne.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Exempel på lättillgängliga flytsävlokaler är Slissån nedströms bron i Bjärnared och Käringsjön, båda i *Asige*, Fågeldammen i *Lindberg* och en liten göl i *Ölmevalla* (se nedan).

Karta 514. 47 rutor (21 %). Ganska vanlig i mellersta Hallands skogs- och övergångsbygd. I övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där i mellersta Hallands skogsbygd.

Lokaler utanför det centrala området. **Laholm** *Knäred* Evabygget, norra Lagastranden (4C 3i 37 19) liten lugnvattenslagun med dybotten, rikligt 1989 (KG); Knäreds övre kraftstation (4C 3j 21 38) Lagans delvis torrlagda strömfåra, rikligt 1989 (PW). **Varberg** *Lindberg* sjön Fågeldammen (5B 8h 34 03) rikligt 1990 (IL). *Torpa* Lillebacka (5B 9g 20 45) liten göl 1980-talet (CFL, bekräftad av IL). *Värö* ca 500 m N om Gloppes (6B 1f 02 27) göl, rikligt 1989 (IL); Vendelsö (6B 1f 38 22 och 40 22) i två gölar 1994 (ELj). *Ås* sjön Greppen (5B 9h 30 17) 1980-talet (CFL). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Store mosse (6B 2f 38 48) grävd viltdamm i skalbank 1990 (JK); Ölmanäs (6B 2f 36 02) i göl 1984 (JK).

Eriophorum angustifolium – ängsull

Exempel på lokala namn är *fatimansfjär* [fattigmansfjäder; "ullen" kunde användas till stoppning i kuddar], *måsaull* [mosseull], *vidahua* [vitluva], *pyttegräs* [pytta = höna], *Arons skägg* [?] samt *tobödel* [ullboll]. Enligt Wangö (1962) skulle *tobödel* i Knäredstrakten endast ha använts om tuvull *E. vaginatum*.

Först publicerad av Osbeck 1788 ('Bägge [ängsull och tuvull] i torfgrafvar, uti Hasslöfs pastorat. Bägge äro Fårens begärliga föda om våren'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Ängsull är ursprunglig men kulturgynnad. Den bildar bestånd av växlande storlek på dytäckta mineraljordsstränder vid sjöar och vattendrag samt i många olika kärrtyper, ofta av drågkaraktär, i anslutning till gölar, bäckar och mosselaggar. Arten växer också i hällkar och vattensamlingar i övergivna täkter. Dessutom är den en av de första kolonisatörerna i vitmosstäckta torvgravar och diken.

På Uttramossen, ca 3 mil öster om Halmstad, växer ängsull även i höljor ute på högmosseplanet (KG 1991). Detta har ett visst intresse eftersom arten tillhör de kärrväxter som gör halt på kärrsidan av kärrväxtgränsen. I havsnära områden stämmer dock inte alltid detta, eftersom nederbörden här är rikare på närsalter än längre in i landet. De senaste årtiondenas kvävenedfall är säkert inte heller oväsentligt för ängsullens förmåga att klara sig i mossevegetation.

220 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Eriophorum gracile – kärrull

Först uppgiven av Fries 1817 ('I skogskärr vid Drängsered m fl områden').

Kärrull är ursprunglig. Den växer vanligen i små bestånd i rikkärr samt i vattenrika och åtminstone tidvis genomströmmade, näringsfattigare kärr utmed bäckar, åar och myrgölar. Arten kan sägas vara något kulturgynnad genom att den ibland förekommer i gungfly vid sänkta sjöar. Dessutom är den funnen i ett dike.

Karta 515. 15 rutor (7 %). Sällsynt i södra och mellersta Halland upp till Ätran. Sannolikt något förbisedd. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i skogsbygden.

Laholm *Knäred* Långsjön (4C 3j 01 16) gungflykärr 1980-talet (YJ). Känd sedan 1972 (se nedan). *Veinge* Mästocka, Killebergsån (4C 5i 38 48) åmad 1980-talet (YJ), känd sedan 1969 (se nedan); Bästhult (4C 6j 43 28) gungfly vid bäck 1980-talet (YJ). Känd sedan 1972 (se nedan). *Ö. Karup* Högaskog (4C 0e 37 25) rikkärr 1980-talet (YJ), känd sedan 1964 (se nedan); 500 m NNV om Hulrugered (4C 0e 44 11) kärr 1994 (M. Gustafsson); Frestensfälla (4C 1e 05 39) kärr 1986 (LJ). **Halmstad** *Breared* Ingemansbo, Pickelsbohålan (5C 0i 48 43) sänkt sjö, rikligt 1981 (KG). *Holm* Vapnö mosse (4C 9e 23 33) kärr vid bäckutlopp från myrgöl 1981 (KG herbarium). Känd sedan 1974 (se nedan). *Kvibille* Smedagårdsbackarna (5C 0d 28 33) kärr vid bäckutflöde från mosse 1984 (KG). *Snöstorp* Toftasjön (4C 7f 44 37) genomsilat kärr vid bäck 1985 (KG). *Tönnersjö* Möllan (4C 6g 07 11) vassrikt kärr vid Alslövsån 1986 (PW, bekräftad av KG). **Hylte** *Torup* S om Skrivsjön (5C 1h 42 44) dikat kärr vid bäcken 1985 (KG); Rävabäcken (5C 1i 02 17) bäckmad 1986 (EW herbarium, bekräftad av KG); Glassjön (5C 1i 47 05) sankmark med trådstarr vid sjöns västra sida 1986 (EW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Asige* Tubbared, Lillesjön (5C 2d 29 47) gungfly med smågölar vid sjöns västsida 1991 (KG); Ballalyckan (5C 3e 33 19) dike i granplanterad fuktäng 1991 (KG herbarium). *Gunnarp* Abborrasjön (5C 7g 02 00) gungfly vid den sänkta sjöns östra sida 1989 (PW).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* Övre Långsjön, kärr V om sjön 1972 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Veinge* Mästocka, 450 m SO om bron över Killebergsån, mad vid ån 1969 (KG, YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); Bästhult, V om bäcken från Bästhultssjön, S om vägen, gungfly 1972 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* Högaskog, rikkärr vid bäcken 150 m V om pkt 164,78 1964 (KG, YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Breared* Skällåssjön (Ahlfvengren 1924). *Holm* Vapnö mosse 1974 (KG). Ännu 1981 (se ovan). *Slättåkra* Alarp (F. Elmqvist i LD). **Hylte** *Drängsered* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Lindome* mossen S om Torkelsbohög 1908 (Ahlfvengren i S).

Eriophorum latifolium – gräsull

Först uppgiven av Fries 1817 ('I våta ängar på slättbygden').

Gräsull är ursprunglig men kulturgynnad. Den kalkgynnade arten växer vanligen i små, glesa bestånd i näringsrika kärr och kärrängar som oftast är översilade av framträngande grundvatten (fig 97).

Flera växtplatser är gamla slåttermarker, som numera lämnats åt långsam igenväxning, planterats med gran eller i bästa fall fortfarande hävdas, men nu genom bete. De enda växtplatserna för gräsull som fortfarande slås med lie är ängarna i *Hasslöv* Tjuvhult, *Ö. Karup* Ledtorpet och *Breared* Bögilt. Gräsull har minskat under 1900-talet som följd av igenväxning, dikning och skogsplantering.

Karta 516. 19 rutor (9 %). Sällsynt i skogs- och övergångsbygden i den södra hälften samt i **Kungsbacka**. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän i skogsbygden, troligen sällsynt på slättbygden.

Laholm *Hasslöv* Tjuvhult (4C 1e 07 49) rikkärr 1980-talet (YJ), känd sedan 1964 (se nedan). *Hishult* Stubbhult (4C 1j 43 34) källkärr 1980-talet (YJ). Känd sedan 1960 (se nedan). *Knäred* V om Långsjön (4C 2j 49 14) kärräng 1980-talet (YJ), känd sedan 1962 (se nedan); N om Långsjön (4C 3j 05 17) kärräng 1980-talet (YJ); Brånalt (4D 4a 04 18) betat källkärr 1980 (YJ). *Våxtorp* (4C 0f 43 39) bäckdal från Kajemossen 1980-talet (YJ); (4C 0f 37 39) bäckdal från Kållingemossen 1980-talet (YJ). *Ysby* Karsefors (4C 3g 18 49) alkärr 1980-talet (YJ). *Ö. Karup* Högaskog (4C 0e 35 21) kärräng 1994 (J. Andersson) samt vid 4C 0e 37 25, rikkärr 1980-talet (YJ), känd sedan 1964 (se nedan); Ledtorpet (4C 1d 16 44) kärräng 1980-talet (YJ), känd sedan 1962 (se nedan); NO om Nidingstorp (4C 1e 17 44) bäckdal 1980-talet (YJ). Känd sedan 1962 (se nedan). **Halmstad** *Breared* Bögilt (4C 9i 45 02) översilat slåtterkärr 1980-talet (KG); Ingemansbo (5C 0i 28 18) översilat vattenklöverkärr 1983 (KG); Årnaböke (5C 0i 11 19) översilat kärr i naturbetesmark 1987 (KG). *Slättåkra* Slättåkra (5C 0e 33 24) översilat kärr 1984 (KG); Dalshult (5C 2f 10 34 och 12 35) små översilningskärr i granplanterad sluttning 1984 (KG). Kända sedan 1967 (se nedan). *Snöstorp* Linneberg (4C 7g 36 12) översilat kärr mot Fylleån 1988 (PW). *Tönnersjö* Bröden (4C 6h 12 11) översilat kärr med liten bäck 1985 (PW, bekräftad av KG); Eriksköp (4C 8h 00 15) källkärr 1989 (PW). **Kungsbacka** *Fjärås* SV om Jorred (6B 5h 47 04) rikkärr i sluttning 1980 (LA). *Förlanda* N om Äskhultdrumlinen (6B 4h 25 35) 1988 (JK). Troligen identisk med Äskhult 1925 (se nedan). *Tölö* S om Sandsjön mot drumlinen (6B 7e 14 45) rikkärr 1980 (JK), troligen identisk med *Lindome* 1972 (se nedan); på drumlinens NO-sida (6B 7f 13 00) rika översilningsmarker 1990 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* Tjuvhult, rikkärr 1964 (KG, YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Hishult* Stubbhult, 200 m O om Hultet 1960 (YJ i GB), ännu på 1980-talet (se ovan). *Knäred* 1859 (S. L. Törnquist i UPS); Lagered, kärr NV om Långsjön 1962 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* Högaskog, rikkärr vid bäcken 150 m V om pkt 164,78, rikligt 1964 (KG, YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); bäckdalen NO om Nidingstorp 1962 (YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); Lya, Ledtorpet, källvattenspåverkad slåtteräng 1962 (KG, YJ), ännu på 1980-talet (se ovan); Korup, 200 m N om gården, f d slåtterkärr 1962 (KG, YJ). **Halmstad** *Breared* 1904 (Ahlfvengren i S). *Slättåkra* 300 m ONO om pkt 152,75 (Waldén 1967). Ännu 1984 (se ovan). *Snöstorp* Skedala 1864 och 1897 (A. Lyttkens i LD och S resp E. Lyttkens i LD). *Söndrum* utan årtal (P. Hallberg i LD). **Falkenberg** *Stafsinge* Lis mosse (Svenson 1928). **Kungsbacka** *Förlanda* Äskhult (Erdtman 1925 a). Ännu 1988 (se ovan). *Lindome* Sandsjön (Sahlin 1972).

Eriophorum vaginatum – tuvull

Ett vanligt provinsnamn i den sydhalländska skogsbygden i äldre tid var *tobödel* [ullboll] enligt Wangö (1962). Se

även ängsull *E. angustifolium*. Enligt Yngve Johansson förekom åtminstone i *Hishult* också namnet *kulp*, vilket använts om ängsull i Skåne (Vide 1966).

Först uppgiven av Montin 1766 från *Eldsberga* ('Uti en kärraktig äng vid Stjernarp').

Tuvull är ursprunglig och växer beståndsbildande i fattigkärr, på mossar, fukthedar och i tallsumpskogar. Den är kulturgynnad såtillvida att den lätt koloniserar gamla torvtäkter och diken. Ibland förekommer den så rikligt att "myrarna nästan se ut, som om vita jättelakan bretts över dem" för att tala med Wangö (1962). Arten är en av de tidigast blommande växterna (februari/mars) i de karga skogs- och myrområdena i det inre av Halland. Härigenom är den en viktig näringskälla för t ex skogsfågel och tidiga insekter.

203 rutor (91 %). Mycket vanlig utom längs kusten där arten saknas i flera rutor. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Isolepis setacea – borstsäv

Scirpus setaceus

Först uppgiven av Linné 1755 under namnet *S. setaceus* ('Växer på havsstränder i Skåne och Halland samt vid Göteborg'). Äldsta belägg från *Hasslöv* vid bron 1700-talet (P. Osbeck i S och SBT-BERG).

Fig 153. Borstsäv *Isolepis setacea*. Ringenäs i Söndrum. – Foto Gösta Mjörnman 1982.

Borstsäv (fig 153) är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i små, täta tuvor på fuktig, naken sand eller jord vid stränder, källflöden, i naturbetesmarker, på åkervägar och stigar samt i övergivna stenbrott och grustag. Borstsäven är en pionjärart som gynnas av kreaturstramp och annat markslitage som skapar blottor i växtligheten. Den är lätt att förbise.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Karta 517. 20 rutor (9 %). Ganska sällsynt utmed kusten i den södra hälften, mycket sällsynt i den norra. Några inlandslokaler i den södra hälften. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i kusttrakten.

Laholm *Hishult* Ågård, vid Fjela sten (4C 1j 41 24) på liten väg 1981 (YJ). *Laholm* Ned. Ahla (4C 3g 17 26) sandig, betad sluttning med fuktstråk 1987 (PW); Snapparp, norra Lagastranden (4C 4e 25 45) på fuktig jordslänt vid båtbryggor 1989 (PW); Snapparp, södra Lagastranden (4C 4f 21 00) dystrand 1984 (PW); Lilla Tjärby sjö (4C 4g 07 07) kärraktig betesmark vid stranden 1984 (LEM), 1991 (PW). *Veinge* vattenverket (4C 4g 29 32) vid källor 1983 (LEM). *Ö. Karup* 100 m SV om Ledtorpet (4C 1d 17 46) mittsträng på fuktig grusväg 1992 (J. Andersson). **Halmstad** *Harplinge* SO om Törnehall (4C 8b 39 16) naken jord vid vattensamling i naturbetesmark 1985 (PW, bekräftad av KG); Enets naturreservat (4C 9b 14 08) fuktig, kreaturstrampad mark 1985 (KG). *Söndrum* Sandhamn (4C 6c 41 30) strandäng 1981 (KG); Grötvik (4C 6c 37 38) fuktig, nästan naken jord i f d stenbrott 1981 (KG); 700 m N om Långenäsudden (4C 6d 42 02) fuktig stig på stranden 1981 (KG); Ringenäs (4C 7b 31 48) vid liten rännil nära stranden 1988 (PW); Frösakull (4C 7c 28 08) vid liten bäck i naturbetesmark 1980 (KG); Strandlida (4C 7c 29 06) på sand och grus vid liten bäck i naturbetesmark 1980 (KG). *Trönninge* Påarp (4C 5e 41 25) naturbetesmark vid stranden 1980-talet (HN). **Falkenberg** *Eftra* Stensjöreservatet (5C 0b 06 00) fuktig gräsmark vid vägen mot småbåtshamnen 1980-talet (URP herbarium). *Skrea* SV om Ödgärdet (5C 2b 41 05) fuktig, sandig håla 1990 (PW, bekräftad av KG); Långaberg (5C 1a 26 23) fuktmark i liten f d grushåla 1993 (NGN). **Varberg** *Rolfstorp* N. Stensjön (5C 8a 00 22) på kreatursstig vid norra stranden 1992 (ELj, UU). *Träslöv* Segernäs, sandig betesmark vid stranden 1980-talet (IL). *Värö* Tollvik (6B 0f 07 21) vid hamnvägen 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, västra stranden (6B 4f 02 11) sötvattensöversilad, skalblandad sand 1981 (JK).

517. Borstsäv *Isolepis setacea.*

518. Brunag *Rhynchospora fusca.*

519. Blåsäv *Schoenoplectus tabernaemontani.*

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se äldsta belägg; (Theorin 1865). *Knäred* Laxhult 1978 (YJ). *Laholm* S. Mellby, vid en damm 1929 (C. Blom i GB och S samt Blom 1930); vid å till Lagan nära Kungsgården 1947 (S. Qvarfort i S); Eka sjö, västra stranden, på sand 1964 (KG). *Ysby* Vippentorpet, vid Lagadammen S om gården 1959, 1961 (YJ i GB resp LD). *Ö. Karup* (Theorin 1865); Eskilstorp utan årtal (C. J. Nordquist i herbarium Areschoug i UPS); Gropemöllan i strandåkrar 1916 (Ahlfvengren i S). **Halmstad** *Eldsberga* havsstrand utan årtal (herbarium Agardh i LD och Hartman i UPS). *Halmstad* flera uppgifter och insamlingar mellan 1827 (G. Wahlenberg i UPS) och 1930 (A. Hilleström i UPS). *Snöstorp* Skedala 1868 (H. Dannfelt i LD och S). *Söndrum* 1873 (P. Hallberg i LD), 1898 (P. Söderberg i LD) och 1914 (P. Andersson i LD); Knebildstorp, stranden 1894 (G. Åberg i S). *Tönnersjö* den sandiga stranden av Knorrasjö, 1 ex 1923 (Hård av Segerstad 1924). **Falkenberg** *Eftra* Ugglarp, strandäng (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Falkenberg* 1887 (C. Skantze i GB, LD och S); vid ån 1911 (S. Svenson i LD); stranden 2 km S om Falkenberg 1943 (E. Lindh i SBT). *Skrea* Hansagård (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Valinge* nära Prästgården vid en bäck (Montin 1766). *Varberg* St. Apelvik (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Ås* Klosterfjorden vid Duveslätt (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); Årnäs 1920 (D. Hylmö i LD). **Kungsbacka** *Ölmevalla* N om Krokarösen, fuktig sandmark 1960 (Ö. Nilsson i LD).

Rhynchospora alba – vitag

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *Schoenus albus* som vanlig i skogskärr. I handskrift av C. A. Agardh från *Ränneslöv* Christinelugn [Kristinelund] början av 1800-talet (Gertz 1946 d).

Vitag är ursprunglig. Den växer i vitmossa *Sphagnum* i fattigkärr, på mossar och fukthedar och är ofta den dominerande kärlväxten på gungflyn vid myrgölar och myrbäckar. Arten är i någon mån kulturgynnad eftersom den också förekommer i vitmosstäckta torvgravar och diken.

178 rutor (80 %). Vanlig utom i kustnära områden, där arten endast är ganska vanlig, eftersom här råder en viss brist på lämpliga ståndorter. – Ahlfvengren (1924): allmän, i synnerhet i skogsbygden.

Rhynchospora fusca – brunag

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Schoenus fuscus* ('Vid Vråkärr, en gård i Våxtorps Soken, och i Hishults Soken, på sura ställen'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i SBT-BERG).

Brunag är ursprunglig. Typiska växtplatser är flacka, sandiga/grusiga stränder vid näringsfattiga sjöar samt mer eller mindre gungflyartade å- och sjömader med gles växtlighet. Vid kusten växer brunagen främst i fukthedsvegetation. Den bildar vanligen små, glesa bestånd och uppträder sällan lika rikligt som vitagen.

Karta 518. 73 rutor (33 %). Ganska vanlig i skogsbygden, ganska sällsynt i övergångsbyg-

den och sällsynt på kustslätten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta Halland (norra?).

Schoenoplectus lacustris – säv

Scirpus lacustris

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Scirpus lacustris* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Säv, som är ursprunglig men något kulturgynnad, är vanligast i näringsrika vatten men förekommer också i näringsfattiga. Den högvuxna säven bildar glesa bestånd från strandlinjen och ut till 1–2 m djup i sjöar, åar, dammar och märgelhålor. I sjöar med *Phragmites*-vassar bildar den vanligen en yttre zon mot det fria vattnet.

200 rutor (90 %). Vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Schoenoplectus tabernaemontani – blåsäv

Scirpus tabernaemontani

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *S. Tabernaemontani* från Nissans stränder nära Halmstad. Belägg från 1814 (E. Fries i UPS).

Blåsäv är ursprunglig men något kulturgynnad. Den beteskänsliga arten växer i mindre bestånd i skyddade havsvikar och småvatten nära kusten. En avvikande växtplats: *Torup* Prästasjön vid 5C 3g 31 45, sandbotten på grunt vatten i den sänkta sjön, sparsamt 1987 (KG herbarium).

Karta 519. 37 rutor (17 %). Ganska vanlig i kustnära områden från Falkenberg och norrut. Sällsynt i den södra delen. – Ahlfvengren (1924): flerstädes efter kusten.

[**Schoenus ferrugineus** – axag]

Troligen felaktigt uppgiven av Theorin 1865 från *Hasslöv* med flera ställen. Belägg saknas och inga andra botanister har lämnat uppgifter om denna kalkkrävande art som har sina närmaste växtplatser i Skåne och Västergötland.

Scirpus sylvaticus – skogssäv

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Skogssäv är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i täta och ibland vidsträckta bestånd utmed bäckar och åar, i alkärr och i fuktsvackor i lövskogar och naturbetesmarker samt i diken och vägkanter. Arten gynnas av finkornigt underlag och rörligt markvatten.

Karta 520. 164 rutor (74 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, avtar i frekvens österut och är ganska sällsynt i skogsbygden. Saknas i de näringsfattigaste skogs- och myrområdena. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Trichophorum alpinum – snip

Scirpus hudsonianus

Först publicerad av Fries 1817 under namnet *Eriophorum alpinum* från *Breared, Torup* etc. I handskrift 1789 av Osbeck från Hallandsås.

Snip är ursprunglig men något hävdgynnad. Den växer i små, glesa bestånd i öppna, helst översilade och näringsrika, ibland hävdade kärr och kärrängar samt på gungflyartade mader vid åar och myrgölar. Sniplokaler i Halland är alltid värda ett noggrant studium eftersom de ofta också hyser andra, lite ovanligare arter som loppstarr *Carex pulicaris*, ängsstarr *C. hostiana*, tagelsäv *Eleocharis quinqueflora* och tätört *Pinguicula vulgaris*. Även gräsull *Eriophorum latifolium* och myggblomster *Hammarbya paludosa* kan någon gång ingå i sällskapet.

Snip är hotad genom att många lokaler växer igen, dels på grund av upphörd hävd och dels genom kvävenedfallets gödslande verkan.

Karta 521. 22 rutor (10 %). Sällsynt i skogs- och övergångsbygden i den södra hälften, mycket sällsynt i den norra. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i skogsbygden.

Laholm *Hasslöv* Tjuvhult (4C 1e 06 49) kärräng 1980-talet (YJ). Känd sedan 1964 (se nedan). *Hishult* Stubbhult (4C 2j 01 28) 1981 (YJ). Känd sedan 1960 (se nedan). *Knäred* Västralt (4C 3j 31 04) översilningskärr 1980-talet (YJ). Känd sedan 1965 (se nedan). *Veinge* Antorp (4C 5h 17 21) kärräng i bäckdal 1980 (YJ). *Ysby* Brödåkra (4C 3h 26 14) kärräng vid Lagan 1980-talet (YJ). Känd sedan 1974 (se nedan). *Ö. Karup* S om Högaskog (4C 0e 24 23) rikkärr, mycket rikligt 1994 (J. Andersson); Frestensfälla (4C 1e 01 42) kärräng 1980-talet (YJ), känd sedan 1963 (se nedan); Ledtorpet (4C 1d 16 44) kärräng vid bäcken 1980-talet (YJ). **Halmstad** *Breared* Lillesjön, västra sidan (4C 8h 39 04) gungfly 1987 (KG); Örnås (4C 9i 08 03) översilningskärr 1987 (ES); Broddared (5C 0i 07 01) översilad kärräng 1983 (KG). *Enslöv* Amböke (4C 9g 26 22) betat översilningskärr 1984 (JEC, AH, HN); Grenalt (4C 9h 43 27) översilad myrkant 1984 (KG); Puke källor (5C 0g 08 03) mad vid källsjö 1986 (KG). *Holm* Vapnö mosse (4C 9e 23 31) gungfly 1981 (KG). *Slättåkra* Mölle-

520. Skogssäv *Scirpus sylvaticus.*

521. Snip *Trichophorum alpinum.*

522. Krypven *Agrostis stolonifera.*

berget (5C 0e 33 23) översilningskärr 1984 (KG); Alarp, Slissåns östra sida (5C 1e 05 08) åmad, rikligt 1986 (PW); Dalshult (5C 2f 11 36) översilningskärr 1985 (KG). *Tönnersjö* Ågarp (4C 7g 41 31) mad (Breamad) vid Fylleån 1980 (ÅB, bekräftad av KG); Eriksköp (4C 7h 49 15) källkärr 1989 (PW). **Hylte** *Torup* Rävsbo (5C 2g 23 36) kärr i f d naturbetesmark 1987 (KG). **Falkenberg** *Askome* Yngered (5C 5c 07 41) översilningskärr nära Ätran 1985 (SK, bekräftad av NGN). **Kungsbacka** *Fjärås* Salåsen vid Ubbhult (6B 7i 20 04) rikkärr, rikligt 1990 (JK). *Förlanda* S om Klockaregården, nära ån (6B 4i 16 18) rikkärr 1987 (JK).

Äldre uppgifter. **Laholm** Hallandsås, se primäruppgifter; på Hallandsås ingalunda ovanlig (Neuman 1884). *Hasslöv* Tjuvhult, rikkärr 1964 (KG, YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Hishult* (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924); Stubbhult nr 2, i östra kanten av mossen V om byn 1960 (YJ i GB). Ännu 1981 (se ovan). *Knäred* järnvägsstationen 1909 (Ahlfvengren i S); norra änden av Långsjön, kärrkant 1972 (YJ); Västralt, 400 m N om pkt 143,6, översilningskärr 1965 (YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Veinge* Erlandsbygget och på Bölarpsberg (Neuman 1884); Lassabygget (Ahlfvengren 1924). *Ysby* Brödåkra, kärräng vid Lagan 1974 (KG, YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Ö. Karup* Frestensfälla, 900 m NO om pkt 197,74, kärräng 1963 (KG, YJ). Ännu på 1980-talet (se ovan). **Halmstad** *Breared* se primäruppgifter. *Halmstad* 1891 (A. Persson i LD). **Hylte** *Torup* se primäruppgifter.

Trichophorum cespitosum ssp. **cespitosum** – tuvsäv

Scirpus cespitosus ssp. *cespitosus*

Först uppgiven av Broddesson 1912 från *Ullared.* Osbeck (1788) uppger *Scirpus caespitosus* utan lokaluppgift men eftersom belägg saknas vet vi inte vilken underart det gällde.

Tuvsäv är ursprunglig. I sin mest typiska form växer den framför allt på högmossar, där den är lågvuxen och måttligt tuvad. I kärr och på kulturpåverkad mark, t ex betade fukthedar, blir den mera tuvad och högvuxen och kan vara svår att skilja från hedsäv ssp. *germanicum*, som också finns i dessa miljöer. Mellanformer är inte ovanliga. Tuvsäven är brandgynnad.

159 rutor (71 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska sällsynt på kustslätten. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt. En klar underskattning av frekvensen, vilket sannolikt berodde på sammanblandning av de båda nyuppställda underarterna.

Trichophorum cespitosum ssp. **germanicum** – hedsäv

Scirpus cespitosus ssp. *germanicus*

Först uppgiven av Broddesson 1912 från 20 socknar – från *Breared* i söder till *Släp* i norr. Se kommentar till föregående. Äldsta belägg från *Lindberg* Tofta 1847 (C. V. Blomstrand i LD).

Hedsäv är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer främst på fukthedar och i kärr som domineras av blåtåtel *Molinia caerulea* och myrlilja

Narthecium ossifragum, men även på stigar och körvägar över myrar och genom barrsumpskogar. I likhet med föregående är den brandgynnad.

Övergångsformer mellan tuvsäv ssp. *cespitosum* och hedsäv är ganska vanliga.

91 rutor (41 %). Ganska vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän. Se dock kommentar till föregående.

Poaceae – gräs

Aegilops cylindrica – bockvete

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Slottsjorden på Väster 1905 samt, baserat på uppgift av S. Svenson, från *Falkenberg* valskvarnen 1911. Belägg från *Halmstad* 1905 i S och från *Falkenberg* 1910 i LD. Enligt anteckningar på arket från Halmstad har T. Vestergren ombestämt arten till *Aegilops persica* Boiss., medan O. R. Holmberg menar att växten ej har något gemensamt med denna art utan föreslår en varietet av *Triticum triunciale* (L.) Gren. & Godr. (= *Aegilops triuncialis* L.). Vi har inte kunnat få någon klarhet i vilken art det rör sig om. Materialet från *Falkenberg* tycks vara *A. cylindrica*.

Bockvete, som härstammar från sydöstra Europa och Främre Asien, har i Sverige påträffats enstaka gånger i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.

[**Aegilops persica**]

Uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* ruderatplats på Väster 1905 baserat på uppgift av T. Vestergren. Se föregående art.

Agropyron cristatum – kamvete

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *Triticum cristatum* från *Halmstad* ('*T. cristatum* fanns 1905 på en afstjälpningsplats på Slottsjorden väster om Halmstad och har där bibehållit sig alla år sedan dess, men synes snart försvinna och fullständigt utträngas af *Triticum repens*, *Holcus lanatus* m. fl. Den sätter mogna frön, hvarför möjlighet finnes för dess fortfarande bestånd. Har säkerligen inkommit genom affallsprodukter från hattfabriken.'). Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg från 1907, 1908 och 1909 (Ahlfvengren i S).

På lokalen förekom både var. *cristatum* och var. *pectinatum* (Ahlfvengren 1924 och Vestergren 1925).

Kamvete är inte rapporterad eller samlad efter 1909. En tillfällig förekomst av en art som är inhemsk i södra och östra Europa samt i västra Asien till Altai.

Agrostis canina – brunven

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *A. canina* men utan lokaluppgift. Vid denna tid ingick även bergven *A. vinealis* i *A. canina* och eftersom både ståndortsuppgift och belägg saknas är det oklart vilken art som avsågs. Montins uppgift från 1768 om *A. canina* från flygsandsfält avser förmodligen bergven (se nedan). Montins belägg i S utan lokaluppgift från 1700-talet är dock *A. canina*.

Brunven är ursprunglig men kulturgynnad. Den växer i många olika typer av kärr, med undantag av de allra fattigaste vitmosskärren, samt i sumpskogar och på stränder. Vidare finner man den ofta i fuktängar och på fukthedar, både betade och obetade, samt på tidvis torrlagda dammbottnar, fuktiga skogs- och åkervägar samt i diken.

216 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Agrostis canina × gigantea – brunven × storven

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Älvsåker* Hästasjön (6B 7h 45 38) våtmark vid bäck 1992 (JK herbarium, bestämd av T. Elfström).

Äldre uppgifter saknas.

Agrostis capillaris – rödven

Ett äldre provinsnamn för rödven, och troligen också en del andra liknande gräs, är *vajn*. Se även åkerkösa *Apera spica-venti*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *A. rubra* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från Halmstadstrakten 1700-talet (L. Montin i S).

Rödven är ett ursprungligt men mycket kulturgynnat gräs. Det dominerar ofta på torra till friska ängar och igenväxande åkrar samt på hyggen, slänter, vägkanter, åkerrenar och ruderatplatser.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Agrostis capillaris × stolonifera – rödven × krypven

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Övraby* Sperlingsholm 1908 (Ahlfvengren i S, bestämd av T. Vestergren).

Rödven *A. capillaris*, storven *A. gigantea* och krypven *A. stolonifera* bildar lätt hybrider, som kan föröka sig vegetativt (Krok & Almquist 1984).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Agrostis gigantea – storven

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *A. alba* β *gigantea* Roth. som mycket vanlig på stränder. Äldsta belägg från *Tvååker* 1838 (E. Fries i UPS).

523. Bergven *Agrostis vinealis.*

524. Vårtåtel *Aira praecox.*

525. Sandrör *Ammophila arenaria.*

Storven anses vara ursprunglig på bl a stränder. Dessutom har storvuxna former av arten odlats som vall- och gräsmatteväxt (Hylander 1953). Under inventeringen har vi, med något undantag, endast funnit arten på starkt kulturpåverkad mark som åkerkanter, obrukade åkrar, diken, vägkanter, banvallar och ruderatmarker. Förekomst i någorlunda naturlig vegetation: *Värö* Viskans norra strand vid mynningen 1988 (B/SS i LD).

208 rutor (93 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924) anger endast Fries uppgift samt *Tvååker* baserat på Murbeck (1898 a).

Agrostis stolonifera – krypven

Först uppgiven av Montin 1766 ('På flygsandsbackar vid stora Lynga i Harplinge Socken').

Krypven är ursprunglig men kulturgynnad. De vanligaste växtplatserna är havsstränder, både sandstränder och grusiga/steniga strandängar, där den ofta växer i täta bestånd och med riklig blomning. Mindre förekomster finner man vid sjö- och åstränder, dammar och märgelgravar samt i fuktiga naturbetesmarker och diken, ibland också på fuktig ruderatmark.

Karta 522. 173 rutor (78 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och södra delen av skogsbygden, i övrigt sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Agrostis vinealis – bergven

Först publicerad av Murbeck 1898 under namnet *A. canina* var. *montana* från *Varberg*. Montins uppgift från 1768 om *A. canina* från flygsandsfält gäller sannolikt bergven, som då inte var urskild, men som trivs i denna miljö.

Bergven är ett ursprungligt gräs som är särskilt karakteristiskt i klipp- och hällmarksterräng vid havet. Andra vanliga ståndorter är bergbranter, hällmarker, gräshedar, sandfält, torra skärningar och skogsstigar.

Karta 523. 175 rutor (78 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden. I skogsbygden möjligen något förbisedd men troligen ganska vanlig. – Hos Ahlfvengren (1924) finns endast primäruppgiften.

Aira caryophyllea – vittåtel

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 från *Stafsinge* vid Hallagård enligt belägg från 1904 av S. Svenson i LD. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1882 (A. Lyttkens i S).

Vittåtel är ett kulturberoende gräs som troligen inkommit under senare delen av 1800-talet. Det ettåriga, lågvuxna och spensliga gräset är mycket

konkurrenssvagt och trivs bäst på torr, sandig eller grusig mark med gles växtlighet – hällmarker, vägslänter, åkerkanter, grustag och liknande ruderatplatser.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

5 rutor (2 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i mellersta Halland.

Laholm *Våxtorp* 800 m SSO om kyrkan (4C 1g 25 41) torr, sandig vägslänt 1981 (YJ). **Varberg** *Gödestad* Galgbergets sydsluttning (5B 7i 35 19) vid häll i ängsmark 1982 (IL). *Varberg* vid södra rondellen (5B 6h 48 03) hällmark i koloniområde [nu bebyggt] 1986 (IL); ca 200 m OSO om Sörse koloniområde (5B 7h 01 09) 1992 (IL); sjukhuset, vid väg under E 6 (5B 7h 07 08) på lös sand i vägslänt, rikligt 1980-talet (IL). **Kungsbacka** *Onsala* nära Kråkekärr (6B 4e 03 21) vägkant 1985 (JJ).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Mellbystrand (lappkatalog till Hård av Segerstad 1924); vid Mellbyvägens korsning med E 6, vägslänt 1970-talet (YJ). *Våxtorp* sandslänter i grustaget 1958 (YJ i GB); Tormarp, N om bron över Smedjeån, vägslänt 1970-talet (YJ). *Ö. Karup* Klacken 1936 (S. Österlind i LD). **Halmstad** *Snöstorp* se äldsta belägg. *Söndrum* vid Eketånga 1910 (Ahlfvengren i GB och S). *Vapnö* Mickedala berg i grusgropar 1911 (Ahlfvengren i S). **Falkenberg** *Stafsinge* se primäruppgift; Arvidstorp 1904 (S. Svenson i S). **Kungsbacka** *Onsala* söder om avtagsvägen till Kobbaviks pensionat 1935; Lyngås i trädesåker 1935 (båda F. Lundberg i GB). *Släp* Särö 1906 (G. Fagerlind i GB); Lund i trädesåker, rikligt 1935; mellan stora Enen och Gubbekulla, rikligt 1935 (båda F. Lundberg i handskrift 1949). *Ölmevalla* Örmanäs 1953, Hästholmen 1959 (båda Ö. Nilsson i LD).

Aira praecox – vårtåtel

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Sällsynt, växte för några år sedan utmed gropar af Prästevägen vid Hasslöf'). Äldsta belägg från södra Halland 1700-talet (L. Montin i S).

Vårtåtel är ursprunglig men kulturgynnad. Det ettåriga och mycket konkurrenssvaga gräset växer främst på torr, eller åtminstone tidvis starkt upptorkad, glesbevuxen eller blottad mark – sandfält, klippstränder, hällmarker, markblottor i betesmarker, grustag, stigkanter och vägslänter. Vårtåtel är ett mycket litet gräs men ändå lätt att upptäcka eftersom de vanligen rika bestånden har ett karakteristiskt stubbat utseende.

Karta 524. 85 rutor (38 %). Vanlig på kustslätten och i den södra och norra övergångsbygden. Enstaka skogsbygdslokaler. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Alopecurus aequalis – gulkavle

Först uppgiven av Fries 1843 i Herbarium Normale fasc. 10:90 från *Värö*. Äldsta belägg från *Värö* 1843 (E. Fries i LD och UPS).

Från Halland finns endast tre uppgifter om gulkavle, två från 1800-talet och ett aktuellt fynd. De båda äldre noteringarna saknar ståndortsuppgifter. På den aktuella lokalen växer gulkavlen i strandnära läge i en tidvis torrlagd damm tillsammans med bl a flocksvalting *Baldellia ranunculoides* och krypfloka *Apium inundatum*. Den ger inte intryck av att vara kulturspridd.

Gulkavle finns i större delen av vårt land men är mycket sällsynt på västkusten.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Av Ahlfvengren (1924) uppfattad som förbisedd.

Kungsbacka *Onsala* Sönnerbergen i tidvis torrlagd damm 1990 (ELj, UU).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Lindberg* Getterön (E. Fries enligt Ahlfvengren 1924). *Värö* se primäruppgift.

Alopecurus geniculatus – kärrkavle

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kärrkavle är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Exempel på naturliga eller någorlunda naturliga miljöer är källflöden, översilade hällmarker och stränder. Den är dock vanligare på kulturståndorter och bildar ofta täta bestånd i fuktiga naturbetesmarker och på betesvallar, särskilt i tidvis vattenfyllda sänkor på lerjordar. Vidare förekommer den i periodiskt torrlagda dammar och på fuktig ruderatmark.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Alopecurus geniculatus × pratensis – kärrkavle × ängskavle

Tidigare ej publicerad.

Enligt Hylander (1953) uppstår denna hybrid lätt där föräldrarna växer tillsammans.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. Troligen förbisedd.

Ljungby Trustorp (5C 5b 04 10) fuktig betesvall vid ån 1990 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter saknas.

Alopecurus myosuroides – renkavle

Först uppgiven av Svenson 1928 under namnet *A. agrestis* från *Falkenberg* baserat på uppgift av C. Bliding och från *Släp* enligt belägg utan årtal (J. A. Leffler i GB). Äldsta daterade belägg från *Släp* Särö 1863 (A. P. Winslow i S och UPS).

Den ettåriga renkavlen uppträder tillfälligt på odlad mark och ruderatmark.

Hos Aronsson m fl (1995) klassificerad som sårbar.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hishult* 1950 (YJ). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgifter. **Kungsbacka** *Fjärås* järnvägsstationen 1964 (M. Ohlander i GB). *Släp* se primäruppgifter.

Alopecurus pratensis – ängskavle

Först publicerad av Osbeck 1788 ('Frön, komne från Kongsstallet i Stockholm, såddes i Hasslöf för 20 år sedan. Har altsedan utspridt sig uti inhägnad gräsmark. Fins och vid Fladje by uti Eldsberga Sockn'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Det är osäkert om ängskavle är ursprunglig i landskapet. Visserligen finner man det beståndsbildande gräset ibland i tämligen naturlig vegetation, t ex i lövsumpskogar samt på sjö- och åstränder, men sannolikt har även dessa förekomster sitt ursprung i odlingar. I äldre tid användes arten allmänt i vallar och de vanligaste ståndorterna är torra till fuktiga ängs- och betesmarker, övergiven åkermark, diken samt åker- och vägrenar.

196 rutor (88 %). Vanlig men med avtagande frekvens åt öster. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Ammophila arenaria – sandrör

Ett gammalt provinsnamn är *margräs*.

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Uti åkergärde vid Laholm, Tjärby och annorstädes der flygsand är grunden'). I handskrift 1747 av Leche från *Släp* Malevik.

Sandrör är ett ursprungligt gräs, som främst växer på "levande" dyner, helst i fronten mot havet. Arten är en mycket viktig sandbindare, som tillsammans med strandråg *Leymus arenarius* började användas i kampen mot flygsanden under första hälften av 1800-talet (Noreen 1891). Både frösådd och plantering har förekommit. Även i vår tid krävs ibland insatser för att hejda sandflykten på livligt frekventerade badstränder. Vid Tylösand utanför Halmstad planterade man t ex 1973 40 000 holländska plantor (Göteborgs-Posten 6/11 1973 och Hallandsposten 9/11 1973). Även på Skrea strand i *Falkenberg* har planteringar ägt rum.

Karta 525. 32 rutor (14 %). Vanlig på sandstränder men med något högre frekvens i den södra och mellersta delen. – Ahlfvengren (1924): allmän i södra och mellersta Halland till Varbergstrakten, norrut mera sällsynt.

Ammophila arenaria × Calamagrostis epigejos – östersjörör

Först uppgiven av Liljeblad 1816 från *Varberg* baserat på uppgift av Bohman.

Östersjörör är en bofast hybrid som kan bilda ganska vidsträckta bestånd i stabiliserade dynområden.

6 rutor (3 %). Ganska vanlig i Laholmsbuktens dynområden, längre norrut enstaka förekomster. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Laholm* Mellbystrand, i dynerna 1980-talet (YJ); V om Hökhult (4C 4e 21 41) sanddyner 1979 (YJ). *Ö. Karup* Hemmeslövs strand (4C 2d 06 47) sanddyner 1992 (KG). Känd sedan 1929 (se nedan). **Halmstad** *Halmstad* Hagöns naturreservat (4C 6e 08 21 – 30 12) spridda bestånd i dynerna norr om Fylleåns mynning 1980-talet (KG); Västra stranden (4C 7d 09 26 – 06 35) spridda bestånd i dynerna från Knebildstorpsbäckens mynning till reningsverket 1980-talet (SAW, bekräftad av KG). Känd sedan seklets början (se nedan). **Varberg** *Varberg* Getterön, Gubbanäsan 1980-talet (ELj, UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* Mällby flygsand (J. S. Lahkander enligt Hartman 1879). *Skummeslöv* stranden 1916 (Ahlfvengren i S); flerstädes i strandområdet (Blom 1931). *Ö. Karup* flerstädes i strandområdet (Blom 1931); Hemmeslövs strand 1929 (C. Blom i GB och S). Ännu 1992 (se ovan). **Halmstad** *Eldsberga* (F. Elmqvist enligt Hartman 1879). *Halmstad* 1906 (K. B. Nordström i GB); SO om staden, i sand nära havet 1866 (F. Elmqvist i LD); Västra stranden 1909 (Ahlfvengren i S) och 1926 (G. Degelius i GB och S). Ännu på 1980-talet (se ovan). *Söndrum* 1918 (Neuman i LD). **Varberg** *Varberg* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm 1961 (Ö. Nilsson i LD).

Anthoxanthum aristatum – fransk vårbrodd

Först uppgiven av Neuman 1896 under namnet *A. Puelii* från *Halmstad* på sandfälten bredvid gamla skarpskytteplanen. Äldsta belägg från *Snöstorp* Nydala 1885 (A. Lyttkens i LD).

Fransk vårbrodd, som härstammar från södra Frankrike, uppträdde tillfälligt i Halmstadstrakten kring sekelskiftet. Den importerades under slutet av 1800-talet i stora kvantiteter och såldes, bl a i Halmstad, som vallfrö under

namnet *A. odoratum* (Neuman 1884). Den är känd från Sverige sedan 1860-talet. Aktuella förekomster saknas dock och arten finns närmast i Danmark (Mossberg m fl 1992). – Enligt Ahlfvengren (1924) tillfällig.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; 1895 (Neuman i UPS); å sandig åker resp sandmark V om staden 1896 (M. Bäärnhielm i GB, LD och S); Väster på ruderatplats 1906 (Ahlfvengren i S). Snöstorp se äldsta belägg.

Anthoxanthum odoratum – vårbrodd

Ett äldre lokalnamn från *Knäred* är *lutegräs* [luktgräs], vilket syftar på gräsets angenäma doft.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Vårbrodd är ett ursprungligt men kulturgynnat gräs. Det växer på hällmarker och strandhedar samt på ljusöppna ytor i löv- och blandskogar. Främst och rikligast förekommer det emellertid i torra till friska ängs- och naturbetesmarker samt på igenväxande åkermark.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Apera spica-venti – åkerkösa

Ett äldre lokalnamn är *vajn* (ven). Detta namn har också använts för rödven *Agrostis capillaris* och flera liknande gräs.

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Men de som göra åkermannen största olägenhet, äro *Convolvulus arvensis, Triticum repens, Agrostis spica-venti, Avena fatua, Rhinanthus* och *Chrysanthemum segetum*').

Åkerkösa är en gammal, kulturberoende art. Det ettåriga gräset växer främst, och ofta mycket rikligt, i sandiga sädes- och trädesåkrar. Ibland finner man också små, tillfälliga förekomster vid gödselstäder, i grustag, på vägkanter samt vid hamnar och på stationsområden. Tydligen innehåller många åkerjordar fortfarande stora fröreserver, eftersom modernt utsäde genomgår effektiv frörensning.

Karta 526. 58 rutor (26 %). Vanlig på kustslättens sandområden upp till Varberg, enstaka tillfälliga fynd i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): allmän på sandområden, i övrigt här och där.

Arrhenatherum elatius – knylhavre

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Avena elatior* ('Har funnits på Hasslöfs kyrkogård'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Knylhavre är kanske ursprunglig. I någorlunda naturlig vegetation växer arten ibland på torr mark på havsstränder, t ex på Väröhalvön i norra Halland, men framför allt förekommer den på kulturmark. De vanligaste ståndorterna är vägkanter, vägslänter, banvallar, stationsområden, åker- och dikesrenar samt avfallstippar och andra ruderatplatser. På Tylön utanför Halmstad, där arten dominerar kraftigt på torr mark, lämnas den ifred av fåren under sommaren men betas under hösten.

Knylhavre har tidigare odlats som foderväxt.

Arten har ökat i utbredning och frekvens under 1900-talet och sprider sig alltmer längs vägar och järnvägar, vilket är särskilt märkbart i skogsbygden.

196 rutor (88 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden. I skogsbygden är den ännu ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där eller möjligen tämligen allmän.

Avena fatua – flyghavre

Först uppgiven av Fischerström 1761 som ett besvärligt ogräs. Äldsta belägg från *Hasslöv* åker 1700-talet (P. Osbeck i S). Se även s 37.

Flyghavre växer som ogräs, främst i vårsäd, men den förekommer också vid gårdar, kring gödselstäder och på avfallsplatser. Bekämpningen av det ettåriga gräset sker genom plockning och i någon mån med kemiska preparat.

Karta 527. 65 rutor (29 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes bland lin, säd och potatis.

Avena sativa – havre

Havre är ett allmänt odlat vårsädesslag som tillfälligt förvildas i anslutning till åkrar och gårdsmiljöer, vägar, järnvägar, hamnar, ruderatmarker och ibland även på stränder.

12 rutor (5 %) men oftast inte antecknad under inventeringen. – Ahlfvengren (1924): allmänt (odlad och) förvildad.

Avena strigosa – purrhavre

Ett äldre provinsnamn är *svarthavre*, syftande på kornens mörka färg.

Först uppgiven av Liljeblad 1816 ('Växer ibland säden i Smoland och Halland'). Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S). Se även s 37.

526. Åkerkösa *Apera spica-venti.*

527. Flyghavre *Avena fatua.*

528. Darrgräs *Briza media.*

Purrhavre är ett gammalt, ettårigt ogräs i vårsädesåkrar. Det senaste fyndet i Halland är från 1890, då arten samlades i *Varberg* (A. Bagge i GB).

Under 17–1800-talen rapporterad och/eller samlad från följande socknar: *Breared, Drängsered, Enslöv, Halmstad, Hasslöv, Laholm, Ränneslöv, Torup* och *Varberg* (Ahlfvengren 1924, Fries 1817–19 samt belägg i LD, GB, S och UPS).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

Beckmannia syzigachne – radgräs

Tidigare ej publicerad.

De halländska fynden av radgräs har gjorts i miljöer som tyder på införsel med frövaror och trädgårdsprodukter. Den ett- till fleråriga arten, som är hemmahörande i Sibirien, östra Asien och Nordamerika, har sannolikt inkommit till vårt land med frövaror från Nordamerika, bl a för utsådd på vägslänter (Björklund m fl 1979). Den är känd från Sverige sedan 1924.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Restad, plantskola 1981 (YJ). *Ränneslöv* Vallberga, handelsträdgård 1980 (AL herbarium, bekräftad av YJ). *Skummeslöv* 700 m SSV om kyrkan (4C 2e 12 41) i fuktigt vägdike 1990 (PW, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter saknas.

Brachypodium pinnatum – backskafting

Först uppgiven av Hylander 1949 under namnet *B. pinnatum* var. *villosissimum* enligt belägg från *Snöstorp* Skedala 1880 (A. Lyttkens i S).

Backskafting är endast känd från en aktuell lokal, en vildvuxen trädgård i *Släp*. Denna förekomst beskrevs av Holmdahl (1959 a) men arten hade då funnits där under 20–25 år. Enligt Holmdahl hade den troligen inkommit med gräsfrö i samband med att man i slutet av 1910-talet anlade en kombinerad park och trädgårdsanläggning i närheten.

I Sverige i övrigt växer arten på torr, helst kalkhaltig mark i de södra och mellersta delarna.

Den äldsta förekomsten tillhör var. *villosissimum*, med tätt och utspärrat långhåriga slidor. Denna form har enstaka gånger inkommit till Sverige med gräsfrö (Hylander 1943).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Släp* Klev (6B 6d 18 49) vildvuxen trädgård 1985 (JJ, JK) och 1987 (UU).

Brachypodium sylvaticum – lundskafting

Först uppgiven av Lindeberg 1850 från *Släp* Klevbergen som sällsynt. Belägg från lokalen utan årtal (C. J. Lindeberg i LD och S).

Lundskafting är ursprunglig och utgör ett mycket sällsynt inslag i den speciella flora som utvecklats i en del sydvända branter med ädellövskog och rikare berggrund.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): sällsynt i norra Halland.

Varberg *Sällstorp* Brattås (6B 0i 23 45) bergbrant med ädellöv 1992 (JK). Känd sedan 1971 (se nedan). **Kungsbacka** *Släp* norr om Ekenäs (6B 6e 40 04) lövsluttning 1987–89 (UU). *Älvsåker* Ryareds åsar (6B 7g 10 25) sydbrant 1987 (JK). Troligen identisk med samtliga äldre uppgifter från *Älvsåker* (se nedan).

Äldre uppgifter. **Varberg** *Sällstorp* Brattås, på rasbrant 1971 (M. Ohlander i GB), ännu 1992 (se ovan); NV om Mossen på berg i sluttning mot gård 1971 (M. Ohlander i GB). *Varberg* Påskberget (D. Hylmö enligt Svenson 1928). *Veddige* Lunna i klippsluttningar nära järnvägen 1910 (Ahlfvengren i GB och S) och 1917–20 (Erdtman 1922 a); Syllinge ovan småskolan 1917 (F. A. Svalander i GB). **Kungsbacka** *Släp* se primäruppgift; från Klevbergen finns åtskilliga insamlingar mellan åren 1860 (H. Thedenius i UPS) och 1893 (G. Tillman i S). *Älvsåker* 3,2 km O om kyrkan, sydbergsbranten i N utmed landsväg O från Hjelmareds by, ett par frodiga bestånd 1922 (H. E. Johansson i S); 700 m V om Grisebo (Hård av Segerstad 1927); Grisebo, i skogsmark vid landsvägen, ganska rikligt 1940 (F. Lundberg i handskrift 1949); Annebergs sågverk intill landsvägen 1978 (M. Ohlander i GB). I området ännu på 1980-talet (se ovan).

Briza maxima – jättedarrgräs

Tidigare ej publicerad.

Jättedarrgräs odlas som prydnadsväxt och kan tillfälligt förvildas. Det härstammar från Medelhavsområdet och uppmärksammades i Sverige första gången 1878.

1 ruta (1 %) men i övrigt inte antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Ljungby* Brogård, 700 m NO om kyrkan (5C 4a 32 49) utkasthög i dal med källflöde 1990 (PW, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter saknas.

Briza media – darrgräs

Några äldre lokalnamn är *skälvegräs, steregräs* och *bebregräs*. De senare kommer av de dialektala *stirra* och *bibbra*, dvs darra, vibrera.

Först publicerad av Fuiren 1662 under namnet *Gramen amourettis* från Augurp [Ågarp i *Vapnö*?]. Uppgiven av Osbeck (1788) utan lokaluppgift.

Darrgräs är ett ursprungligt men kulturgynnat gräs. Exempel på någorlunda naturliga miljöer är näringsrika översilningskärr och fuktängsfragment. Arten är emellertid mycket slåttergynnad och växer främst i friska till fuktiga, ofta svagt översilade ängar eller kärrängar, som tidigare i många fall varit slåttermark. Numera hävdas dessa enbart genom bete, lämnas åt igenväxning, eller ännu värre, dikas och planteras med gran. I naturbetesmarker på näringsrikt underlag kan arten ibland växa ganska torrt.

På många lokaler förekommer darrgräset mycket sparsamt och arten är i likhet med många andra hävdgynnade växter utan tvekan på tillbakagång.

Karta 528. 144 rutor (65 %). Ganska vanlig. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Bromus arvensis – renlosta

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift från 1776 uppger Osbeck *B. squarrosus* 97, vilket nummer i Linnés Flora svecica (1755) avser *B. arvensis*, från ljunghed nära Kävlinge [*Ysby*].

Renlosta finner man numera endast mycket sparsamt och tillfälligt kring gårdar, på vägslänter och liknande kulturståndorter. Förr odlades den ett- till tvååriga arten ofta som vallgräs och förekom då också som åkerogräs (Ahlfvengren 1924, Nilsson 1966 a).

Arten har minskat kraftigt under senare hälften av 1900-talet, vilket nog i första hand beror på att frötillförseln via odling upphört.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Ahlfvengren (1924): allmän men ojämnt fördelad.

Halmstad *Harplinge* Plönninge (4C 8c 36 26) trädgårdsland 1983 (KG). *Snöstorp* Fyllinge (4C 6e 39 27) vägslänt 1980 (KG herbarium). **Falkenberg** *Eftra* vid gården Ekhaga (5C 1b 44 20) 1981 (SU).

Bromus commutatus – brinklosta

Först publicerad av Wallin 1858 från *Släp* Klev och bergen däromkring baserat på uppgift av C. J. Lindeberg. Fries (1817) uppger *B. commutatus* (nr 121 s 29) från södra Halland men enligt Hylander (1971) bör denna föras till *B. racemosus*. Äldsta daterade belägg från *Släp* 1834 (Areschoug i UPS).

Brinklosta är ett kulturberoende gräs som inte rapporterats från landskapet sedan seklets början. Det ettåriga gräset, som inkommit med frövaror och barlast från kontinenten, är känt från Sverige sedan början av 1800-talet. De halländska uppgifterna innehåller mycket få ståndorts-

uppgifter, men enligt Hylander (1953) växer brinklostan som ogräs i vallar, på väg- och åkerrenar och liknande torr kulturmark samt vid hamnar och järnvägar.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ränneslöv* flerstädes (Theorin 1865). **Halmstad** *Snöstorp* Skedala 1871 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1912 (S. Svenson i LD); här och där inkommen de senare åren (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Släp* se primäruppgifter; 1800-talet (A. Bagge i GB); Klev 1861 (J. A. Leffler & C. Lamberg i S); vid Särö 1854 (C. J. Lindeberg i GB, LD och UPS samt H. G. Lübeck i LD och UPS); Släps kyrkogård 1862 (E. A. Trana i GB); Brandshult 1800-talet (C. J. Lindeberg i S).

Bromus erectus – raklosta

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *Schedonorus erectus* från *Halmstad* vid Lotshyddan samt, baserat på uppgift av A. Lyttkens, även från *Snöstorp* Skedala.

I landskapet finns endast ett aktuellt fynd men växten sprider sig på platsen och bör betraktas som bofast. Arten, som är inhemsk i mellersta och södra Europa, norra Afrika och västra Asien, inkom med utländskt gräsfrö under slutet av 1800-talet (Neuman 1884).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Halmstad *Halmstad* Sofieberg (4C 7d 43 45) militärt övningsområde, torr, sandig mark med gräs och buskvegetation 1987 (PW i LD, bekräftad av KG). Kvar 1995.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter. *Snöstorp* se primäruppgifter; Skedala 1893 (E. Lyttkens i LD). **Falkenberg** *Falkenberg* 1912 (S. Svenson i GB och LD); Kristineslätt och västra kyrkogården 1909 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* hamnen (Ahlfvengren 1924). **Kungsbacka** *Fjärås* Duvehed (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924). *Släp* Bångsbo, Intaget 1898 (F. A. Liljeholm i GB, LD, S och UPS).

var. *villosus*. *Falkenberg* Herting [troligen = Kristineslätt ovan], bland huvudformen 1912 (S. Svenson i SUNIV och UPS samt Ahlfvengren 1924).

[**Bromus gussonii** Parl.]

Se nedan under *B. rigidus*.

Bromus hordeaceus ssp. **hordeaceus** – luddlosta

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *B. mollis* ('Vid åkrar'). Äldsta belägg från *Hasslöv* vid drivbänken, 1700-talet (P. Osbeck i S).

Luddlosta är ett mångformigt, ett- till tvåårigt gräs av varierande höjd, från några cm till flera dm. Underarten är dels ursprunglig, dels inkommen med frövaror. Vanliga ståndorter är sandiga och grusiga havsstrandängar, hällmarker, kulturbetesmarker, vallar, åkervägar, gårdsmiljöer och ruderatmarker.

186 rutor (83 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig i skogsbygden, där den är under spridning. – Ahlfvengren (1924): allestädes.

Bromus hordeaceus ssp. **lepidus** – finlosta

Först uppgiven av Svenson 1928 under namnet *B. lepidus* från *Hasslöv* Dömestorp, *Falkenberg* flerstädes, *Morup* Långås, *Varberg* och *Tölö* Gåsevadholm. Äldsta belägg från *Falkenberg* 1925 (S. Svenson i GB, LD, S och SUNIV). Belägg från övriga primärlokaler saknas.

Finlosta är tillfällig och har endast uppmärksammats några få gånger i landskapet. Ståndortsförhållandena framgår i någon mån av lokaluppgifterna. I andra delar av vårt land är den ett- till tvååriga arten funnen i gräsmattor, på vallar, vägrenar och stationsområden (Ingelög m fl 1993). Enligt samma källa har den troligen uppkommit under kulturens inflytande och sprids huvudsakligen med gräsfrö. I Sverige uppmärksammades den första gången 1903.

Hos Aronsson m fl (1995) är finlosta klassificerad som akut hotad.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* 500 m S om kyrkan (4C 7d 08 05) oklippt hörn av villagräsmatta, som två år tidigare återställts efter grävningsarbeten (jordtillförsel och insådd av gräsfrö av märket Ultra med 70 % rödsvingel och 30 % ängsgröe), 30-tal ex 1993 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). Återkom på samma plats 1994 och 1995.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Våxtorp* 1927 (P. Tufvesson i LD). *Ö. Karup* Eskilstorp, vägkant 1929 (C. Blom i GB, LD och S). **Falkenberg** *Falkenberg* se äldsta belägg. *Morup* se primäruppgifter. **Varberg** *Varberg* se primäruppgifter; utanför parken 1929 (W. Palmaer i S). **Kungsbacka** *Tölö* se primäruppgifter.

Bromus hordeaceus ssp. **thominei** – strandlosta

Först uppgiven av Lindeberg 1878 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Strandlosta är ursprunglig. Det ett- till tvååriga gräset växer främst på hällmarker och sandiga strandängar vid havet samt på torrbackar med gles växtlighet.

17 rutor (8 %). Förbisedd. Sannolikt ganska vanlig utmed kusten. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän på sandområden, helst nära kusten.

Fig 154. Foderlosta *Bromus inermis*. Slottsjorden i Halmstad. – Foto Gösta Mjörnman 1976.

Halmstad *Harplinge* Haverdal, Skallkroken (4C 8b 37 16) sandig strandäng 1990 (KG herbarium); V om Vårhögen (4C 9b 17 09) betad, ganska torr strandäng 1994 (KG). *Trönninge* Påarp (4C 5e 33 25) torr gräshed 1981 (KG herbarium). **Falkenberg** *Eftra* Garnbjär (5B 1j 04 36) klippudde med tunt jordlager 1995 (NGN). *Falkenberg* Näset (5B 2i 48 45) torr strandäng 1991 (NGN). *Morup* Morups Tånge, V om fyren (5B 3i 10 00) torr strandäng 1993 (NGN). **Varberg** *Grimeton* Mute (5B 7j 44 41) naturbetesmark 1988 (IL herbarium). *Lindberg* Uddarna (5B 8g 21 26) blockrik strandäng, rikligt 1993 (IL); toppen av G:a Varberg (5B 8g 25 40) kortvuxen gräsmark 1993 (IL); Torsgården (5B 8h 43 41) naturbetesmark 1992 (IL). *Spannarp* Matsagården (5B 6i 22 20) beteskulle 1993 (IL herbarium). *Tvååker* V om Sik (5B 4i 44 07) vid liten sandgrop på betad strandäng 1994 (KG); Galtabäcksskär (5B 5h 28 25) strandäng 1980 (IL). *Valinge* kulle vid Nedregården 1980-talet (IL). *Varberg* Goda Hopp (5B 7g 10 40) strandäng 1991 (IL); Hammerkullen (5B 7h 40 13) naturbetesmark 1980-talet (IL). *Ås* Årnäsreservatet (5B 9f 17 41) strandäng 1980-talet (IL). **Kungsbacka** *Landa* VNV om Rågelund (6B 2g 18 06) torr naturbetesmark 1994 (KG).

Bromus inermis – foderlosta

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *Schedonorus inermis* från *Snöstorp* Nydala baserat på uppgift av A. Lyttkens.

Foderlosta (fig 154) är ett kulturgynnat gräs som oavsiktligt införts med utländskt frö (Neuman 1884), men som också såtts i vallar och utmed

529. Foderlosta *Bromus inermis*.

530. Taklosta *Bromus tectorum*.

531. Brunrör *Calamagrostis purpurea* ssp. *phragmitoides*.

järnvägar (Hylander 1953). Arten har sedan förmått att sprida sig till och naturaliseras i vägkanter, på P-platser, åkerrenar, slänter, i skogsbryn samt på olika igenväxnings- och ruderatmarker. Foderlostan bildar ofta kraftiga bestånd som håller sig gröna även under långvarig sommartorka.

Arten ökar fortfarande i både utbredning och frekvens.

Foderlosta är inhemsk i östra Europa, västra och norra Asien samt i Kina. Den är känd från Sverige sedan början av 1800-talet.

Karta 529. 106 rutor (48 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Bromus japonicus – kvarnlosta

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Harplinge* Haverdal 1948 (F. Waldenström i SBT).

Ett tillfälligt fynd av en art som är bofast i södra Europa och Asien. Den är känd från Sverige sedan slutet av 1800-talet.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Bromus racemosus – ängslosta

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *B. commutatus* från södra Halland (jfr *B. commutatus* ovan).

Ängslosta, som inte rapporterats från landskapet sedan 1900-talets början, anses vara ursprunglig i området. Halländska ståndortsuppgifter saknas men enligt Hylander (1953) växer arten i Sverige i fuktiga ängar (gärna vid havet) och på mer eller mindre kulturskapade lokaler som diken, bygator och ruderatplatser.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som akut hotad.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ö. Karup* (Theorin 1865). **Halmstad** *Skedala* Nydala 1885 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1909 (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Tvååker* Fastarp (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Varberg* 1838 (E. Fries i S). **Kungsbacka** *Släp* Algussered (Lindeberg 1850); Klef 1861 (J. A. Leffler & C. M. Lamberg i GB och S); Särö (Svenson 1928).

Bromus rigidus – sticklosta

Först publicerad under namnet *B. gussonii* i Lunds Botaniska Förenings växtbyteskatalog 1910 från Halland men utan lokaluppgift. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Uppgiften är säkert grundad på ett belägg från *Varberg* under namnet *B. Gussoni* 1910 (D. Hylmö i LD och S). Enligt Hylander (1971) är detta typisk *B. rigidus*.

Ett andra fynd av sticklosta gjordes i Halmstads hamn 1924 (J. Wiger i S, bestämd av G. Samuelsson).

Ett par tillfälliga förekomster av ett gräs som härstammar från västra Europa och Medelhavsområdet.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Bromus secalinus – råglosta

Ett äldre lokalnamn i södra Halland är *gasse,* kanske samma ord som det lågtyska ordet *gasse = korn.* Från *Lindome* och *Vallda* är namnet *löksa* [lyxa] känt (Vide 1966).

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Fröfynd från bronsåldern har gjorts i *Skummeslöv* i södra Halland (Larsson 1993).

Råglosta är en gammal, kulturberoende art. I Halland finns den numera bara insådd i ett odlingsreservat och i någon eller några botanistträdgårdar. Fram till 1950-talet var den ett vanligt ogräs i framför allt rågåkrar. Det senaste fyndet av detta slag gjordes i *Våxtorp* på 1970-talet (YJ). En viktig orsak till försvinnandet var införandet av effektiva frörensningsmetoder. Arten, som är ettårig, saknar groningsvila och kan därigenom inte bygga upp en fröreserv.

Råglosta infördes mycket tidigt till vårt land och odlades under sten- och bronsåldern och kanske även långt senare. Så småningom degraderades den till ett vanligt ogräs i höstsäd (Svensson & Wigren 1985).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Halmstad *Tönnersjö* Gårdshult (4C 7h 32 22) insådd i rågåker 1991 (I. Nilsson, bekräftad av KG).

Bromus sterilis – sandlosta

Först uppgiven av Fries 1817 som ganska sällsynt vid vägar och åkerkanter.

Sandlosta är en kulturberoende art av oviss ålder i landskapet. Det ettåriga gräset växer på jordutfyllnader, järnvägsområden och torra ruderatmarker. Även om arten är tillfällig på enskilda växtplatser bör den betraktas som bofast i landskapet.

9 rutor (4 %). Sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Laholm *Laholm* Skogaby (4C 4h 05 27) torr sandslänt nära järnvägen 1990 (K/LEM). *Veinge* Veinge station (4C 4g 27 22) gräsmattekant 1983 (YJ herbarium). **Halmstad** *Enslöv* Hertered (4C 8g 26 24) jordhög 1983 (KL, bekräftad av KG). *Söndrum* Frösakull, 450 m SV om Kronolund (4C 7c 15 16) på fyllnadsjord mellan gata och stenmur mot trädgård, rikligt 1994 (KG herbarium); Söndrum, 150 m SSV om kyrkan (4C 7d 11 02) vid cykelbana 1995 (KG herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* (5B 2j 29 30) jordutfyllnad i hörnet Nygatan–Krukmakargatan 1992 (SU). *Ljungby* 700 m NO om kyrkan (5C 4a 32 49) utkast vid källdal 1990 (PW). *Årstad* vid Hebergs f d station (5C 2b 02 14) järnvägsområde 1985 (NGN herbarium, bestämd av T. Karlsson). **Varberg** *Skällinge* Mäshult (5C 9a 35 14) ruderatmark vid fångvårdsanstalten 1982 (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* (Theorin 1865). **Halmstad** *Halmstad* 1886 (M. Engstedt i UPS); 1895 (K. Bökman i GB); 1924 (T. och S. Hammarskjöld i LD); Lastageplatsen 1894 (G. Tillman i S); O om Svinabäcken 1895 (P. Söderberg i S); "Öster" 1895 (A. Åström i UME); utom "Öster" 1898 (P. Söderberg i LD och UPS); Lotshyddan 1924 (T. Nordström enligt Wiger 1931). **Kungsbacka** *Tölö* (G. Erdtman enligt Ahlfvengren 1924).

Bromus tectorum – taklosta

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Taklosta är en gammal, kulturberoende art. Det ettåriga, mycket konkurrenssvaga och ljuskrävande gräset växer på torr, sandig/grusig och vegetationsfattig mark. De flesta uppgifterna är från stationsområden och bangårdar, men arten ses också ganska ofta i hamnar, på industriområden och i vägkanter.

Taklostan var förr vanlig på torvtak (Hylander 1953) men i Halland saknas uppgifter om sådana förekomster. Inte heller finns bevis för att arten skulle ha såtts på banvallar, vilket förekommit i t ex Uppland (Almquist 1957).

Karta 530. 26 rutor (12 %). Ganska sällsynt på kustslätten, mycket sällsynt i övriga områden. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Bromus willdenowii – plattlosta

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *B. unioloides* från *Falkenberg* valskvarnen 1914 baserat på uppgift av S. Svenson. Äldsta belägg från *Halmstad* hamnen 1924 (J. Wiger i S).

Ett par tillfälliga förekomster av ett sydamerikanskt gräs. I Sverige uppmärksammades det första gången 1894.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Calamagrostis arundinacea – piprör

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Piprör är ursprungligt. Det växer i ganska torra till friska löv- och blandskogar, främst i blockiga/

steniga sluttningar med ek eller tall-lövskog, samt i blockmarker och bergbranter.

190 rutor (85 %). Mycket vanlig utom närmast kusten och på Laholmsslätten, där arten är mycket sällsynt eller saknas. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Calamagrostis arundinacea × canescens – piprör × grenrör

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Falkenberg* 1943 (E. Lindh i SBT).

Piprör × grenrör är sannolikt den vanligaste hybriden inom släktet (Hylander 1953).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Kungsbacka *Älvsåker* Hästasjön (6B 7h 45 38) våtmark vid bäck 1992 (JK herbarium, bekräftad av T. Elfström). Känd sedan 1965 (se nedan).

Äldre uppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* se äldsta belägg. **Kungsbacka** *Älvsåker* sankmark vid bäckutloppet på Hästasjöns sydsida 1965 (M. Ohlander i GB, av insamlaren kallad *C. canescens × stricta*, ombestämd av T. Elfström). Ännu 1992 (se ovan).

Calamagrostis arundinacea × epigejos – piprör × bergrör

Först uppgiven av Lindeberg 1850 under namnet *C. acutifolia* från *Släp* Klevbergen och One torvmosse. Belägg från *Släp* Klev, Kyvik 1849 (C. J. Lindeberg i GB).

Dessutom finns ytterligare belägg från *Släp* (Klefbergen) insamlade mellan 1860 (H. Thedenius i S och UPS) och 1899 (H. Thedenius i S).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Calamagrostis canescens – grenrör

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Arundo calamagrostis* ('Vid Hasslöfs bäck'). Äldsta belägg från *Hasslöv* Hasslövs bäck och Dömestorp 1700-talet (P. Osbeck i S).

Grenrör är ett ursprungligt men kulturgynnat gräs. Det växer beståndsbildande på fuktig mark, främst i kanterna av kärr av olika slag, i fuktängar, sumplövskogar samt på sjö- och åstränder men även vid dammar, på hyggen, längs diken och åkerrenar. På skuggiga växtplatser blommar bestånden ofta inte.

206 rutor (92 %). Vanlig utom i kustområdet från Varberg och norrut, där arten är ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Calamagrostis canescens × epigejos – grenrör × bergrör

Tidigare ej publicerad. Samlad i **Kungsbacka** *Släp* One mosse 1896 (F. Liljeholm i GB, bestämd av T. Elfström 1987); Klefbergen 1897 och 1900 (H. Thedenius respektive P. Silfverskiöld i UPS, av insamlarna kallade *C. arundinacea × epigejos*, ombestämda av G. Samuelsson 1925).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Calamagrostis canescens × stricta – ängsrör

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Halmstad* Laxön 1924 (K. Anderberg i GB, bekräftad av T. Elfström).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

[Felaktigt uppgiven av Ohlander 1966 från *Älvsåker* sankmark vid bäckutloppet på Hästasjöns S-sida. Belägg från 1965 i GB ombestämt till *Calamagrostis arundinacea × canescens* av T. Elfström.]

Calamagrostis epigejos – bergrör

Först publicerad av Fries 1817 under namnet *Arundo epigejos* ('På grusvallar, t ex vid Halmstad. Även vid Nissans stränder nära Torup'). I handskrift 1789 av Osbeck.

Bergrör (fig 155) är en ursprunglig men kulturgynnad art. Den bildar täta och ibland mycket vidsträckta bestånd. I någorlunda naturlig miljö växer den i klippterräng och på sandområden vid havet. Exempel på kulturståndorter är torra naturbetesmarker, vägkanter och vägslänter, banvallar, åkerrenar och torra ruderatmarker.

Arten gynnas av upphört eller minskat bete och av att man inte längre slår renar och bryn. Den har stor vegetativ spridningsförmåga och erövrar snabbt lämplig mark, varvid annan växtlighet konkurreras ut. Sannolikt gynnas bergröret, i likhet med många andra storvuxna gräs, också av kvävenedfallet.

Arten har ökat i frekvens under 1900-talet och ökningen verkar fortsätta.

213 rutor (96 %). Vanlig, eller i vissa kusttrakter mycket vanlig, men med avtagande frekvens ju längre in i övergångs- och skogsbygden man kommer. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Calamagrostis purpurea ssp. phragmitoides – brunrör

Först uppgiven av Lindeberg 1878 under namnet *C. phragmitoides* från *Släp* Brandshult. Äldsta belägg från *Släp* Brandshultsån 1882 (J. A. Gabrielsson i UPS).

Brunrör är en i landskapet sent uppmärksammad växt. Den kan vara ursprunglig, men mera troligt är att det nordliga gräset invandrat spontant under 1800-talet. Det växer beståndsbildande i strandkanter vid bäckar, åar och dammar.

Spridningen pågår sannolikt fortfarande.

Brunrör är apomiktisk, dvs bildar frön utan befruktning.

Karta 531 (s 712). 26 rutor (12 %). Ganska vanlig längs Nissan och Ätran, i övrigt sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) sällsynt.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* östra hamnen 1911 (Ahlfvengren 1924). **Falkenberg** *Falkenberg* Herting, Ätrans gamla fåra 1974 (Nilsson 1975). **Kungsbacka** *Fjärås* nära Lygnerns nordstrand mellan Äskebacka och Alenäs 1964 (M. Ohlander i GB). *Förlanda* bäckutlopp i Öxaredssjön 1966 (M. Ohlander i GB). *Lindome* väst om gården Lyckan i dike/bäck 1962 (M. Ohlander i GB). *Onsala* Orredal, nära Gullekulla 1926; Råö, skogigt, stenigt snår 1929 (båda W. Palmaer i S). *Släp* se primäruppgifter.

Calamagrostis stricta – madrör

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *Arundo stricta* men utan lokaluppgift.

Madrör är ursprungligt. Det bildar glesa bestånd i fuktängsvegetation på sötvattensstränder, ofta vid eller nära havet. Vid Kungsbackafjorden växer arten i bältet med strandstarr *Carex paleacea* på sötvattensöversilad mark.

Karta 532. 11 rutor. (5 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Laholm *Laholm* Hökhult (4C 4e 23 43) fuktäng vid Lagans södra strand 1989 (YJ), känd sedan 1894 (se nedan); Snapparp (4C 4f 21 00) Lagans södra strand 1980-talet (PW). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbrannareservatet, nära Genevadsåns mynning (4C 5e 22 38) fuktäng 1981 (KG, HN i LD). **Varberg** *Värö* SV om Martes (6B 1g 17 03) havsstrand 1986 (LS). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm (6B 4f 00 11) havsstrand 1987 (JK); Dukared, Stensjön (6B 5g 46 27) strand 1988 (JK); Staborgsbro, Sundsjön (6B 5h 39 28) strand 1980-talet (JK); Stensjön (6B 5h 38 06) strand 1985 (LA); Stensjön (6B 5h 40 05) mad 1991 (JK). *Hanhals* Oxanabben (6B 4f 46 13) strandäng 1990 (JK); Hoberg (6B 5f 08 10) strandäng 1984 (JK). *Lindome* N om Fageredssjön (6B 8f 08 07) igenväxande högörtäng 1991 (KG m fl). *Tölö* Gåsevadholm, Rolfsån (6B 6f 02 48) strand 1983 (JK); Kullen, Rolfsån (6B 6g 08 06) strand 1986 (BH, ÅR).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* 1913 (A. L. Segerström i S); Hökafältet 1894 (G. Tillman i S) = nära Lagans utlopp 1909 (Ahlfvengren i S). Ännu 1989 (se ovan). *Ö. Karup* stranden (H. Nordenström enligt Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Halmstad* Östra hamnområdet (Ahlfvengren 1924). *Steninge* Steningereservatet (Höijer 1947). **Falkenberg** *Stafsinge* Lindhult (S. Svenson enligt Hård av Segerstad 1927). **Varberg** *Veddige* grässtrand vid Viskan S om Hjörnetorp 1970 (M. Ohlander i GB). **Kungsbacka** *Fjärås* 1 km VNV om Allatorp och Bolg O om Banka (båda G. Erdtman enligt lappkatalog till Hård av Segerstad 1924); Rolfsån, 600 m uppströms Gåsevadholm 1964; havsstrand SV om Klipplyckesjön 1964 (båda M. Ohlander i GB). *Lindome* vid Sagsjön ej sällsynt 1934 (Lundberg i handskrift 1949); Sagsjöns SV-sida 1962 (M. Ohlander i GB). *Onsala* 1892 (A. N. Johnsson i GB och UPS).

Fig 155. Bergrör *Calamagrostis epigejos*. Vallåsen i Våxtorp. – Foto Yngve Johansson 1983.

Catabrosa aquatica – källgräs

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Allmän i et kärr vid Hasslöf, och i landsvägsgropar på några ställen').

Källgräs är ett ursprungligt men kulturgynnat gräs. Det växer i havsstrandsgölar samt i källor, bäckar och diken med näringsrikt vatten, nästan alltid nära havet. En gång funnen växande direkt i sanden på en fuktig havsstrand med mycket gles växtlighet.

532. Madrör *Calamagrostis stricta.*

533. Källgräs *Catabrosa aquatica.*

534. Borsttåtel *Corynephorus canescens.*

Källgräset har försvunnit från en del tätortsnära bäckar och småvatten vid kusten genom kulvertering eller torrläggning.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

Karta 533. 15 rutor (7 %). Sällsynt utmed hela kusten. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Skummeslöv* Skummeslövsstrand (4C 2e 2- 1-) i rännil på sandstranden 1980-talet (SEJ). **Halmstad** *Harplinge* N om Törnehall (4C 8b 43 13, 43 12) bäck/dike och sandstrand, båda 1986 (KG herbarium); SO om Heden (4C 8b 47 14) källa i betesmark 1986 (KG); V om Vårhögen (4C 9b 17 09) strandbäck från rikkärr 1980-talet (KG). Känd sedan 1973. *Trönninge* Påarp (4C 5e 46 26) strandbäck 1986 (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Näset (5B 2j 01 43) rännil vid stranden 1980-talet (NGN). *Morup* viken SO om Lyngaskär (5B 4i 11 03) i bäck nära mynningen 1980-talet (NGN). *Skrea* Ringsegård (5C 1a 40 09) vid framsipprande sötvatten på sandstranden 1980-talet (NGN). **Varberg** *Lindberg* Balgö i SV (5B 8g 26 01) strandgöl 1980 (IL). *Värö* Bua (6B 0f 04 34) källflöde 1990 (IL); Vendelsö (6B 1f 4- 2-) rännil nära stranden 1980 (KG, BT); ca 300 m VSV om Martes (6B 1g 17 04) vid havsstranden 1986 (LS). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, norra stranden (6B 4f 07 18) källgöl 1987 (JK); Asserlund (6B 3f 44 40) rännil på strandäng 1988 (JK) samt vid vattenhål på strandäng 1991 (UU). *Hanhals* Oxanabben (6B 4f 46 13) 1990 (LSa, IB, GT). *Onsala* Hållsundsudde (6B 2e 49 07) sötvattenspåverkad sandstrand 1990 (ELj, UU). *Släp* Klevs strandäng (6B 6d 16 42) göl 1982 (JK), 1987 (UU). *Vallda* Brandshultsviken (6B 6d 07 49) källgöl 1987 (UU).

Corynephorus canescens – borsttåtel

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Aira canescens* ('Allmännaste gräs på små flygsandsbackar kring Halmstad och annorstädes; och kunde följakteligen nyttjas jämte Sandhafran [strandråg *Leymus arenarius*] till flygsandens bekämpande').

Borsttåtel (fig 65) är ursprunglig. Den är konkurrenssvag och växer i små, rödgrågröna tuvor på torr, sandig och näringsfattig mark med gles växtlighet. Ibland ser man den också på stationsområden och banvallar.

Arten är sydlig och på västkusten har den sin nordgräns i norra Halland. Den finns dock på några platser i sydligaste Norge.

Karta 534. 53 rutor (24 %). Vanlig på kustslätten men med avtagande frekvens åt norr och öster. Sällsynt i den södra hälften av övergångsbygden, i övrigt mycket sällsynt eller helt utan förekomster. – Ahlfvengren (1924): allestädes på sandområdena efter kusten upp till Varberg, nordligare sällsynt.

Lokaler i **Kungsbacka**. *Onsala* nordöstra delen av Malö (6B 2d 40 40) ett stort bestånd på en typisk, sydhalländsk borsttåtelhed 1985 (JJ, JK); norr om tallskogen (6B 2d 40 35) vanlig 1989 (UU m fl, bekräftad av JK); Nidingen, tillfällig 1982 (Unger 1983 och 1992). *Ölmevalla* Åsa (6B 2f 38 33) sanddyner, inkommen i sen tid, 1993 (JK).

Cynodon dactylon – hundtandsgräs

Publicerad av Blom 1961 från *Halmstad* Gustavsfält 1955. Belägg i GB.

En tillfällig förekomst av ett gräs med nästan världsvid utbredning i varmare trakter. I Europa förekommer det konstant upp till Tyskland och med tillfälliga förekomster på ruderatmark i Sverige (Hylander 1953). Arten är känd från Sverige sedan 1926.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Cynosurus cristatus – kamäxing

Först uppgiven av Montin 1766 ('Till största myckenhet i goda ängar').

Kamäxing är en gammal, kulturberoende art som idag kan ingå i gräsmattefrö och som tidigare även blivit insådd i vallar. Numera ser man den främst i torra till fuktiga naturbetesmarker, på gödslade betesvallar och obrukade åkrar.

Karta 535. 89 rutor (40 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, sällsynt i skogsbygden. Stora utbredningsluckor i de inre delarna av södra och mellersta Halland. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Cynosurus echinatus – taggäxing

Publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* vid valskvarnen 1913 baserat på uppgift av S. Svenson. Detta fynd tycks vara det första i Sverige (Hylander 1971) men något belägg har vi inte kunnat finna.

Ett tillfälligt fynd av ett gräs som härstammar från västra Europa, Medelhavsområdet och västra Asien.

Aktuella och äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

Dactylis glomerata ssp. **glomerata** – hundäxing

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Hundäxing är sannolikt ursprunglig i området. I naturlig vegetation är den funnen ganska riklig i en ädellövdominerad bergbrant. Sedan 1800-talet är den också ett allmänt odlat vallgräs som självsprider sig till en mängd gräsbevuxna, mer eller mindre kulturpåverkade ståndorter som obrukade åkrar, betesmarker, gläntor, bryn, stigar, vägkanter, slänter, renar, vildvuxna gräsytor och ruderatmarker.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Dactylis glomerata ssp. **lobata** – ljusgrön hundäxing

D. glomerata ssp. *aschersoniana*

Uppgiven av Nilsson 1966 under namnet *D. aschersoniana* från *Fjärås* Tjolöholm, 150 m V om Grindstugan, 100 m SV om slottet, 150 m SO om slottet, gräsfröinkomling. Belägg saknas.

Ljusgrön hundäxing är ursprunglig i bokskogar och lundar i Skåne. Som gräsfröinkomling är den vanligen stationär men utan spridning till naturliga lokaler (Hylander 1953).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Laholm* Månstorps gård (4C 2f 49 26) parkgräsmatta 1992 (YJ herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver primäruppgiften saknas.

[**Dactylis glomerata** ssp. **glomerata** × **D. g.** ssp. **lobata** – hundäxing × ljusgrön hundäxing]

Uppgiven av Nilsson 1966 under namnet *D. aschersoniana* × *glomerata* från *Fjärås* Tjolöholm, 150 m SO om slottet. Belägg saknas.

Danthonia decumbens – knägräs

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Festuca decumbens* ('På magra ängar vid Stjernarp och på andra ställen').

Knägräs är ursprungligt men starkt kulturgynnat. Det växer i klipp- och hällmarksterräng, skogsbryn, näringsfattiga naturbetesmarker samt på stigar och utmed mindre vägar.

218 rutor (98 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Deschampsia cespitosa – tuvtåtel

Först publicerad av Osbeck 1788 under namnet *Aira caespitosa* men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Tuvtåtel är ursprunglig men starkt kulturgynnad. Det konkurrenskraftiga gräset växer i en mängd friska till fuktiga biotoper, t ex löv- och blandskogar, fuktängar, kärrkanter, bäck- och åstränder, naturbetesmarker, väg- och åkerkanter, dikeskanter etc.

I likhet med flera andra högvuxna och kraftiga gräs gynnas tuvtåteln av kvävenedfallet. Den breder ut sig alltmer och blir ibland starkt dominerande på gammal, övergiven odlingsmark.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Deschampsia flexuosa – krusåtel

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Aira flexuosa* men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från *Hasslöv* 1700-talet (P. Osbeck i S).

Krusåtel är ursprunglig men kulturgynnad. Det tuvbildande och ofta dominerande gräset växer främst i torra till friska hedskogar. Det är också vanligt i bergbranter, på hällmarker, i ljung- och gräshedar samt torra bryn, längs vägar och på exponerade slänter.

Krusåteln blommar sparsamt i skuggig miljö, t ex slutna skogar, men desto rikligare i gläntor och framför allt på hyggen, där de mycket täta och vidsträckta bestånden kan ge intryck av sädesfält. Det mycket expansiva gräset tycks ha konkurrensfördelar på starkt försurad mark.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Deschampsia setacea – sjötåtel

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *Aira flexuosa* ssp. *setacea* från *Skummeslöv* 1881 ('Skummeslöfs strandegor i en grund sjö, belägen ungefär midt emellan Allarps by och hafvet'). Belägg från 1881 i LD och S.

Sjötåtel är ursprunglig på dyiga/sandiga/steniga sjöstränder och i strandgölar vid havet.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som hänsynskrävande.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Laholm *Knäred* Killebergssjön (4C 5j 21 10) dyig lagun vid Blankans utlopp ur sjön 1980, 1989 (YJ). Känd sedan 1977 (se nedan). **Kungsbacka** *Onsala* Hållsundsudde, grunda, tidvis torrlagda strandnära dammar 1981 (B. Ståhl, bekräftad av JK). Kvar 1994 (UU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Knäred* Killebergssjön, vid Blankans utlopp ur sjön 1977 (YJ i GB och LD). Ännu 1989 (se ovan). *Skummeslöv* se primäruppgift. Sjön började torrläggas 1882 och marken odlades så småningom upp. Sjötåteln fanns kvar ytterligare några år, bl a i de nygrävda dikena, men 1909 sökte Ahlfvengren förgäves efter arten (Ahlfvengren 1924). Belägg finns från 1881 (Neuman i S och UPS), 1883 (Neuman i LD och UME), 1885 (B. Lidforss i GB, LD, S, SBT, UME och UPS samt F. Rosengren i LD, S och UPS), 1887 (N. H. Nilsson i LD, S och UPS) och 1888 (B. Lidforss i LD, S, UME och UPS).

Digitaria ischaemum – fingerhirs

Först uppgiven av Linné 1761 under namnet *Panicum sangvinale* baserat på uppgift av P. Osbeck. Äldsta belägg från *Hasslöv* i åkrar 1700-talet (P. Osbeck i S).

Fingerhirs är ett gammalt, kulturberoende gräs. Den ettåriga arten trivs på torr, sandig och ganska glesbevuxen mark, t ex trädes- och sädesåkrar, majsfält, trädgårdsland och vägrenar. Ett järnvägsområde och en kyrkogårdsmur utgör exempel på ovanliga växtplatser.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Karta 536. 31 rutor (14 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i den södra delen av övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där i södra och mellersta delen.

Digitaria sanguinalis – blodhirs

Först uppgiven av Lindeberg 1878 från *Lindome* Anderstorp, förvildad. Belägg från 1859 (C. J. Lindeberg i GB och S).

Ett par tillfälliga förekomster av en nästan kosmopolitisk art. I Sverige är den känd sedan 1849.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Vinberg* Tröingeberg (5C 3a 02 05) trädgårdsland, troligen inkommen som förorening i trädgårdsfrö, 1983 och senare (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter. **Kungsbacka** *Lindome* se primäruppgifter; från Anderstorp även 1881 (J. A. Gabrielsson i S); Dverred 1929 (C. Blom i GB och S) samt 1935 (C. Blom i S).

Echinochloa crus-galli – hönshirs

Först uppgiven av Montin 1766 under namnet *Panicum Crus galli* som ogräs i åkrar på många ställen.

Hönshirs är en gammal, kulturberoende art. Den växer numera som ogräs, främst i majsåkrar, men även i trädgårdsland, rabatter, parker samt på soptippar och annan ruderatmark. Arten är ettårig och vanligen obeständig på enskilda växtplatser.

Artens utbredning i landskapet tycks inte ha ändrats under 1900-talet.

Karta 537. 22 rutor (10 %). Ganska sällsynt på kustslätten, sällsynt i övergångsbygden och utan förekomster i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes i södra och mellersta delen.

535. Kamäxing *Cynosurus cristatus.*

536. Fingerhirs *Digitaria ischaemum.*

537. Hönshirs *Echinochloa crus-galli.*

Eleusine indica – gåsgräs

Publicerad av Blom 1933 från *Lindome* Dverred, på åker som gödslats med kompost av bomullsavfall (Texasbomull) från Anderstorps fabrik 1930. Belägg från 1930 (C. Blom i GB och S) samt 1936 (C. Blom i GB).

En tillfällig förekomst av ett tropiskt gräs som är känt från Sverige sedan 1925.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Elymus caninus – lundelm

Roegneria canina

Först publicerad av Fries 1817 ('Mycket ymnigt vid Nissans stränder och därifrån till Ätran överallt rikligt förekommande, i Wessige, Fröllinge etc., men är inte heller i omgivningen något sällsynt gräs'). I handskrift 1789 av Osbeck från *Hasslöv*. Äldsta belägg från *Hasslöv* i bokskog vid Möllängen och vid Möllängsbäcken 1700-talet (P. Osbeck i S).

Lundelm är ursprunglig. Den bildar mindre bestånd i lövträdsridåer utmed bäckar och åar, i näringsrika alsumpskogar samt mullrika löv- och blandskogar.

Karta 538. 92 rutor (41 %). Ganska vanlig på kustslätten, i övergångsbygden och i de största ådalarna i skogsbygden. Saknas nästan helt i övrigt. – Ahlfvengren (1924): här och där i lunddälder.

Elytrigia atherica – styv kvickrot

Elymus pycnanthus

Publicerad av Vestergren 1925 under namnet *Agropyron litorale* från *Varberg* 1876 enligt belägg av C. I. Lalin i GB, S och UPS. Ursprungligen bestämda till *Triticum acutum*. Ombestämda av T. Vestergren 1925. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige med lokaluppgift (Hylander 1971).

En tillfällig förekomst av en art som är ursprunglig vid Nordsjö-, Atlant- och Medelhavskusterna. Några närmare omständigheter kring Varbergsfyndet är inte kända. Vi vet inte om arten hittades i hamnen, på barlast eller på havsstranden. Den kan ha införts oavsiktligt av människan men man kan inte utesluta en tillfällig, spontan långspridning. Det första svenska fyndet gjordes 1873 i Göteborg.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Elytrigia atherica × juncea ssp. **boreoatlantica** – styv kvickrot × strandkvickrot

Publicerad av Vestergren 1925 från *Falkenberg* sandstrand vid hamnen 1904 enligt belägg av S. Svenson i S. Ursprungligen bestämt till *E. farctus × junceum* f. *decumbens*. Ombestämt av T. Vestergren 1925.

Denna hybrid, som förgäves eftersöktes på Falkenbergslokalen av T. Vestergren 1925, är inhemsk på sandstränder vid södra Jyllands västkust. I Sverige har den funnits som tillfällig inkomling vid hamnar etc, mest på barlast men ej efter 1918 (Hylander 1953).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Elytrigia atherica × repens – styv kvickrot × kvickrot

Publicerad av Vestergren 1925 från *Varberg* [osäker lokalangivelse] under namnet *Agropyron litorale × repens* enligt belägg av E. Fries i Herbarium Normale VI:96.

En tillfällig förekomst av en hybrid som är inhemsk på havsstränder i Danmark. Från Sverige finns några få äldre barlastfynd (Hylander 1953).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

[**Elytrigia elongata**]

I UPS finns en kollekt från Halland, [*Eftra*] Stensjö utan årtal, som samlats av R. Rubenson. Enligt Hylander (1971) är denna och tre andra kollekter från andra landskap "särdeles dubiösa i fråga om härstamningen. Arten är ej med säkerhet funnen i Sverige".

Elytrigia intermedia – trubbkvickrot

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *Triticum intermedium* Host. ssp. *trichophorum* Link från *Halmstad* Väster, ruderatplats på Slottsjorden 1907. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg från 1906 (Ahlfvengren i UPS, K. B. Nordström i S) och 1907 (Ahlfvengren i S).

Vestergren (1925) tar upp Halmstadsfynden och anmärker efter lokaluppgiften: "på avfall från en klädesfabrik, att döma efter den vid rötterna häftande 'shoddyn'. Rikliga ex. tillhörande var. *villosum*."

En tillfällig förekomst av en art som har sitt ursprungsområde i Sydeuropa och västra Asien (Rothmaler 1976).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Elytrigia juncea ssp. **boreoatlantica** – strandkvickrot

Elymus farctus

Först uppgiven av Liljeblad 1816 utan lokalangivelse baserat på uppgift av E. Fries. Äldsta daterade belägg från *Eldsberga* 1811 (E. Fries i UPS). Ett odaterat belägg från samma socken finns i herbarium Agardh i LD.

Strandkvickrot är ursprunglig. Den växer i mindre grupper på havssidan av de allra yttersta, rörliga dynerna. Ibland förekommer den ett stycke framför dynkanten och ger då upphov till små, låga fördyner.

Karta 539. 17 rutor (8 %). Ganska vanlig på sandiga havsstränder i den södra och mellersta delen. Sällsynt i norr. – Ahlfvengren (1924): här och där på sandiga havsstränder.

Elytrigia juncea ssp. **boreoatlantica × repens** – strandkvickrot × kvickrot

Elymus farctus × repens

Först uppgiven av Fries 1858 under namnet *Triticum acutum* från Storåns [Suseåns] utlopp. Äldsta belägg från *Eldsberga* 1845 (A. G. Longberg i GB och UPS).

Denna hybrid har ungefär samma ståndortskrav som strandkvickrot men den växer även i något stabiliserade dyner.

9 rutor (4 %). Sannolikt förbisedd men troligen ganska vanlig på sandstränder i södra Halland upp till Varberg. – Ahlfvengren (1924): här och där efter stranden.

Laholm *Ö. Karup* Hemmeslövs strand (4C 2d 06 47) dynkant mot havet 1992 (KG). **Halmstad** *Halmstad* Slottsjorden (4C 7d 08 31–06 35) på flera platser i sanddyner under 1980-talet (KG). *Harplinge* Skälvik (4C 7b 39 35) sanddyner 1984 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Steninge* Glassvik (4C 9b 42 02) sanddyner 1989 (PW, bekräftad av KG). *Trönninge* Påarp (4C 5e 47 26) sanddyner 1982 (HN, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* Vassvik (5C 0b 29 00) sandstrand 1991 (NGN herbarium). *Skrea* Grimsholmen (5C 1a 14 16) sandig havsstrand vid Skärvik 1980-talet (NGN herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Träslöv* Segersnäs (5B 5h 49 15) sanddyner 1989 (IL herbarium). *Varberg* St. Apelvik (5B 6h 34 01) sanddyner 1980-talet (IL).

Äldre uppgifter från följande socknar. **Laholm** *Laholm, Skummeslöv, Ö. Karup.* **Halmstad** *Eldsberga, Halmstad, Harplinge, Snöstorp, Steninge, Söndrum.* **Falkenberg** *Eftra, Falkenberg, Skrea, Stafsinge.* **Varberg** *Lindberg, Träslöv, Varberg.* **Kungsbacka** *Onsala, Släp, Ölmevalla.*

Elytrigia repens – kvickrot

Elymus repens

Från dansktiden härstammar det vanliga provinsnamnet *kveg* (i Danmark *kvik*).

Först uppgiven av Fischerström 1761 som ett besvärligt åkerogräs. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Kvickrot är ursprunglig på sandiga/steniga, tånggödslade havsstränder. Framför allt är den emellertid ett av våra vanligaste och mest besvärliga ogräs i åkrar och trädgårdar. Dessutom bildar kvickroten större eller mindre bestånd på igenväxande åkrar och betesmarker, på åker- och vägrenar, slänter och banvallar samt på ruderatmarker.

Under inventeringen har vi inte noterat olika underarter eller former hos den mycket variabla arten.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

538. Lundelm *Elymus caninus*.

539. Strandkvickrot *Elytrigia juncea* ssp. *boreoatlantica*.

540. Rörsvingel *Festuca arundinacea* var. *arundinacea*.

Eragrostis cilianensis – stort kärleksgräs

E. megastachya

Publicerad av Svenson 1928 från *Falkenberg* valskvarnen 1924. Belägg i S.

Stort kärleksgräs är ett nästan kosmopolitiskt gräs i tropiska och subtropiska områden. Det är naturaliserat i Europa men från Sverige finns endast tillfälliga fynd på ruderatmark (Hylander 1953). De första svenska uppgifterna är från år 1900.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Eragrostis mexicana – mexikanskt kärleksgräs

Publicerad av Blom 1936 från *Lindome* Dverred 1936. Belägg i GB.

Mexikanskt kärleksgräs härstammar från tropiska och subtropiska Amerika. Från Sverige finns en del tillfälliga fynd, det första från 1911.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Eremopyrum orientale – hårigt dvärgvete

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 under namnet *Triticum orientale* från *Halmstad* ruderatplats 1906 ('K. B. Nordström enligt T. Vestergren'). Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971). Belägg av K. B. Nordström i S, bestämt av T. Vestergren och enligt honom inkommen med ull.

Hårigt dvärgvete, som härstammar från Främre Asien och norra Afrika, har påträffats några gånger som tillfällig inkomling i Sverige.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Festuca arundinacea var. **arundinacea** – rörsvingel

Först uppgiven av Fries 1817 från *Ås* ('Tämligen sällsynt i kusttrakter. Ymnigt på en deltaö vid Viskans mynning nära Åskloster'). Belägg från 1813 i UPS.

Rörsvingel är ett mycket högvuxet gräs som växer i kompakta tuvor utmed åar, bäckar och diken samt vid gårdar och vägar i jordbruksområden. Sannolikt finns både spontana förekomster och kvarstående eller förvildade bestånd från gamla insådder i vallar och gräsmattor. I *Harplinge* finns en population med relativt tidig blomning och där vissa tuvor har ganska strävt strå närmast vippan, vilket kan tyda på inslag av vallsvingel, *F. arundinacea* var. *aspera*. Lokalangivelse: 900 m SV om kyrkan (4C 8c 34 15) dikeskanter 1984 (KG herbarium, materialet granskat av Arvid Nilsson 1985).

Karta 540. 24 rutor (11 %). Sällsynt på kustslätten och i den norra delen av övergångsbygden. – Ahlfvengren (1924): sällsynt nära stranden.

Festuca brevipila – hårdsvingel

F. stricta, F. trachyphylla

Som säkert urskild uppges hårdsvingel först av Ahlfvengren (1924) från *Laholm* Mellbystrand baserat på uppgift av T. Svedberg och från *Släp* Klev och Särö baserat på

uppgifter av G. Samuelsson. Äldsta belägg från *Laholm* Mellbystrand 1926 (M. Lindström i LD under namnet *F. rubra*, ombestämd av Holmberg 1928 till *F. ovina* var. *duriuscula* och bekräftad som *F. brevipila* av T. Karlsson 1993).

Hårdsvingel blev först 1918 klart urskild av Lindman, fastän den inkommit långt tidigare (Hylander 1971). Flera författare har uppgett hårdsvingel från Halland under namnet *F. duriuscula*, bl a Fries (1817), Theorin (1865) och Lindeberg (1878). Dessa uppgifter tycks vara grundade på felbestämda exemplar av *F. ovina* resp *F. rubra* (materialet ombestämt av T. Karlsson 1993).

Hårdsvingel har med säkerhet sitt ursprung i insådder eftersom den under inventeringen framförallt antecknats från vägkanter, stationsområden och banvallar. Mot mitten av 1900-talet samlades arten i första hand på järnvägslokaler men numera är den minst lika vanlig längs vägar.

Hårdsvingel är inhemsk i mellersta Europa och började användas i gräsfrö under 1800-talet.

81 rutor (36 %). Vanlig på kustslätten samt utmed järnvägar och större vägar i övergångs- och skogsbygden. I övrigt sällsynt.

Festuca filiformis – finsvingel

F. ovina ssp. *capillata*

Först uppgiven av Hylander 1943 under namnet *F. ovina* ssp. *capillata* från *Laholm* Stadsparken 1941. En gammal uppgift hos Fries 1817 Nov. II:27 kan enligt Hylander (1971) negligeras. Äldsta belägg från *Snöstorp* Nydala 1882 (A. Lyttkens i S).

Finsvingel, som är inhemsk i västra och mellersta Europa, inkom till Sverige under senare hälften av 1800-talet och början av 1900-talet med tyskt gräsfrö (Hylander 1943).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* se primäruppgift. **Halmstad** *Snöstorp* se äldsta belägg. *Söndrum* 1923 (T. Nordström i S). **Kungsbacka** *Släp* Bångsbo 1933 (C. Blom i GB enligt Hylander 1943). Något belägg i GB har vi dock inte kunnat finna.

Festuca gigantea – långsvingel

Först uppgiven av Montin 1766 ('I lundar under Hallandsås enligt Osbeck').

Långsvingel är ursprunglig i ängslövskogar och näringsrika lundar. Den är emellertid ofta kulturspridd till parker, vägrenar och bondgårdsmiljöer, inte bara i jordbruksbygder utan även långt in i skogsbygden.

Arten verkar öka och spridningen sker nog i många fall med fodervaror, eftersom flera fynd utanför det tidigare kända utbredningsområdet har gjorts i anslutning till bondgårdar.

Karta 541. 44 rutor (20 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i den norra delen av övergångsbygden. Sällsynt eller utan förekomster i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Festuca gigantea × pratensis – långsvingel × ängssvingel

Först publicerad av Blom 1930 från *Hasslöv* vid landsvägen mellan Ö. Karup och Hasslövs kyrkby 1929. ('Hybriden, som torde vara ny för Halland, förekommer flerestädes i Ö. Karups och Hasslövs socknar, företrädesvis nära Hallandsåsens fot, där båda arterna mötas'). Belägg i GB och S.

Hybriden har förgäves eftersökts under 1980-talet.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter. *Ö. Karup* norr om kyrkan 1929 (C. Blom i GB, S och UPS); Gropemöllan 1929 (C. Blom i GB). **Varberg** *Ås* Åskloster, efter vägen vid parken 1956 (S. Holmdahl i GB).

Festuca heterophylla – skuggsvingel

Först uppgiven av Nilsson 1966 från *Fjärås* Tjolöholm, 100 m SO om slottet (gräsfröinkomling). Belägg saknas från denna lokal men finns från *Veddige* Kullagården i gräsmatta 1953 (F. Lundberg i GB).

Skuggsvingel infördes till Sverige med sydtyskt gräsfrö, huvudsakligen i slutet av 1800-talet (Hylander 1943).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Arten har förgäves eftersökts på de båda lokalerna under 1980-talet.

Festuca ovina – fårsvingel

Ett äldre lokalnamn från *Lindome* är *söasvingel* [*sö* = får].

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Fårsvingel är en ursprunglig men mycket kulturgynnad art. Den växer på torr, ljusöppen mark – hällmarker, hedar, naturbetesmarker, renar och slänter.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Festuca pratensis – ängssvingel

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *Bromus pratensis* ('Ymnigt på bördiga ängar'). Äldsta belägg från *Hasslöv* och *Ölmevalla* vid Klämman 1700-talet (P. Osbeck i S).

541. Långsvingel *Festuca gigantea.*

542. Blågrönt mannagräs *Glyceria declinata.*

543. Jättegröe *Glyceria maxima.*

Ängssvingel är ett gammalt, i huvudsak kulturberoende gräs som idag är en allmänt odlad vallväxt. Vi har inga aktuella förekomster i naturlig eller någorlunda naturlig vegetation, men en del äldre insamlingar har gjorts på havsstrandängar. Man finner det kvarstående på mer eller mindre övergiven, igenväxande odlingsmark samt självspritt till åker- och vägrenar, banvallar och ruderatmarker.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

[**Festuca pratensis** × **Lolium perenne** – ängssvingel × engelskt rajgräs]

Uppgiven av Sjögren 1953 från *Harplinge* Gullbrandstorp, ängshåla nära stationen. Ett trettiotal exemplar tillsammans med *L. perenne* 1952. Belägg saknas.

Festuca rubra – rödsvingel

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i SBT). Av *F. rubra* ssp. *arenaria* finns ett 1700-talsbelägg under namnet *Bromus Osbeckii arenarius* utan lokaluppgift (P. Osbeck i S och SBT).

Rödsvingel är en mycket variabel art med former av olika ursprung. Inhemska är daggsvingel ssp. *pruinosa*, vanlig på havsstrandängar samt gråsvingel ssp. *arenaria*, som är ganska vanlig i sanddynsvegetation. Övriga former, varav en del odlas, växer på en mängd öppna, mer eller mindre kulturpåverkade ståndorter – strandängar, obrukade åkrar, naturbetesmarker, åker- och vägrenar, vägslänter och ruderatmarker. Arten ingår bl a i Vägverkets fröblandningar för vägslänter (Statens vägverk 1980).

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Glyceria declinata – blågrönt mannagräs

Först publicerad av Weimarck 1963 men utan lokaluppgift. Senare samma år uppgav Ohlander arten från *Lindome* Kimmersbo vid landsvägen samt S om Sagsjön i pöl vid järnvägen. Äldsta belägg från *Onsala* mellan Hästared och Bränna 1950 (S. Nilsson i GB).

Blågrönt mannagräs är starkt kulturgynnat men förmodligen ursprungligt. Arten är vanligast på fuktig, kreaturstrampad mark vid källor, bäckar och mindre vattensamlingar men växer också i bäckar och diken med näringsrikt vatten. Enstaka fynd har gjorts på fuktiga slåttervallar, leriga åkrar och fuktig ruderatmark. Sannolikt kvävegynnad.

Arten blev ordentligt urskild 1926 och uppmärksammades i Norden först på 1940-talet (Walters 1948).

544. Skånskt mannagräs *Glyceria notata.*

545. Ängshavre *Helictotrichon pratense.*

546. Luddhavre *Helictotrichon pubescens.*

Karta 542. 115 rutor (52 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden.

Glyceria declinata × fluitans – blågrönt mannagräs × mannagräs

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Våxtorp* 800 m SO om kyrkan (4C 1g 25 41) vid damm 1961 (YJ herbarium, bestämd av T. Karlsson).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Kvibille* 800 m O om gården Stora Hem (5C 0d 04 12) kärr vid bäck 1988 (PW herbarium, bekräftad av T. Karlsson).

Äldre uppgifter utöver äldsta belägg saknas.

Glyceria fluitans – mannagräs

Först uppgiven av Fischerström 1761 ('Svin hållas allmänt; men som de på många ställen ej flitigt ringas, så göra de stor skada på gräsmarkerna. Bonden tror knapt, at de kunna underhållas utan drank. Han vet icke at samla Svin-svingelen (*festuca fluit.*) Fräkengräset (*equiset. fluv.*) knapptång [blåstång] och rötterna af Näckblomster, som tillika med agnar, rofvor, kålblad och Rönnbär, kunna tjäna til deras underhåll').

Mannagräs är ursprungligt men kulturgynnat. Det bildar glesa bestånd på grunt vatten vid sjö- och åstränder, i bäckar, dammar, märgelgravar, diken och källflöden. De nedre bladen är ofta utbildade som långa flytblad. Arten växer även i fuktstråk i löv- och blandsumpskogar samt i skogskärr och på fuktiga betesmarker.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Glyceria fluitans × notata – mannagräs × skånskt mannagräs

Publicerad av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Knävelstorpsbäckens utlopp. Belägg från denna lokal saknas. Belägg finns dock från *Onsala* mellan Kungsbacka och Gottskär 1935 (R. Morander i S, bestämt av C. Blom 1935).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Glyceria grandis – kvarngröe

Först publicerad av Niordson 1989 från *Lindberg* Gunnestorp (5B 8h 42 15) ca 50 m N vägbron från Tofta över E 6, i motorvägens västra dike, ett glest, 3 m långt bestånd, mindre än 100 blommande strån 1989. Belägg i eget herbarium. Gräset fanns kvar 1995.

Kvarngröe är ett upp till 1,5 m högt, beståndsbildande gräs med bjärt gulgröna blad. Det är ursprungligt i tempererade Nordamerika och har införts med gräsfröblandningar till slänter vid vägbyggen. De första fynden i Sverige gjordes i slutet av 1960-talet och under 1970-talet i Medelpad och Ångermanland. I slutet av 1980-talet har arten också hittats i Småland, Dalarna och Norrbotten (Niordson 1989, Mascher 1991).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Varberg *Lindberg* se ovan.

Glyceria maxima – jättegröe

Först uppgiven av Montin 1766 ('Vid Örmanäs i Ölmevalla Socken enligt Osbeck. Äfven på några andra ställen i N. Hall.').

Jättegröe är sannolikt ursprunglig. Arten är dock starkt kulturgynnad och har ibland också planterats (Osbeck 1788). Det mycket högvuxna gräset bildar täta, vassliknande bestånd i näringsrika åar, korvsjöar, dammar och diken samt i bäckutlopp och strandkärr vid havet. Arten är starkt kvävegynnad och synnerligen konkurrenskraftig på lämpliga lokaler, där den snabbt tränger undan annan vegetation.

Jättegröe har ökat, framför allt i jordbruksbygder, under senare hälften av 1900-talet, troligen som en följd av den ökade näringstillförseln till småvatten och vattendrag.

Karta 543. 76 rutor (34 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Glyceria notata – skånskt mannagräs

G. plicata

Först uppgiven av Fries 1839 från *Varberg* stranden. Då ny för Sverige. Belägg från *Varberg* utan årtal (E. Fries i UPS).

Skånskt mannagräs är ett ursprungligt men kulturgynnat gräs. Det är starkt kvävegynnat och bundet till mycket näringsrika bäckar, diken och märgelhålor.

Det kan verka som om arten minskat under 1900-talet. Sannolikt är dock minskningen skenbar, eftersom en del äldre, obelagda uppgifter kan avse blågrönt mannagräs *G. declinata*. Denna art, som är vanlig på kustslätten i Halland, blev ordentligt urskild först 1926.

Karta 544. 8 rutor (4 %). Sällsynt. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Laholm *Hasslöv* N om kyrkan (4C 1f 33 23) märgelhålor 1980-talet (YJ). *Ränneslöv* SSV om kyrkan (4C 2g 15 08) dike 1980-talet (KG). *Veinge* ca 500 m O om kyrkan (4C 4g 48 38) källa i betesmark 1983 (K/LEM). *Ö. Karup* 300 m S om kyrkan (4C 1e 34 36) vägdike 1980-talet (KG). **Halmstad** *Halmstad* Slottsjorden (4C 7d 08 25) vid Knebildstorpsbäckens utlopp 1980 (KG). Känd sedan 1909 (se nedan). *Harplinge* Fjällaregården (4C 8c 35 14) bäckravin nedströms vattenverk 1982 (BT, bekräftad av KG). *Vapnö* Bjällbo (4C 7d 41 13) liten märgelgrav (ej markerad) vid gården 1979 (KG). *Övraby* Sperlingsholm (4C 7e 46 16, 8e 03 14) bäcken som rinner parallellt med E 6 1984 (KG, PW); Sperlingsholm (4C 7e 44 22) dike 1984 (KG).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* nära båtbryggan (Ahlfvengren 1924). *Ränneslöv* Ränneslövs prästgård i en bäck (Neuman 1884). *Skummeslöv* ca 1 km N om kyrkan 1916 (Ahlfvengren i S). *Ö. Karup* Hallandsås på platån vid vägen till Ö. Karup, i gropar (Neuman 1884); Gropemöllan (Blom 1930); Hemmeslöv 1929 (C. Blom i GB). **Halmstad** *Halmstad* 1889 (J. Wallmark i UME), 1952 (W. Sjögren i GB); dike 1845 (A. G. Longberg i UPS); Knebildstorpsbäckens utlopp = Västra stranden och strandstugan 1909, 1911 (Ahlfvengren i GB och S), 1946 (H. Andersson i LD) och 1959 (E. Wieslander i S). Ännu 1980 (se ovan). **Falkenberg** *Skrea* mellan kyrkan och Boberg (C. Bliding enligt Ahlfvengren 1924). **Varberg** *Varberg* se primäruppgifter; mellan Fästningen och staden 1843 (G. Sieurin i S); dike 1845 (A. G. Longberg i UPS). *Veddige* och *Värö* (båda S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Ås* Åskloster, Viskadalen 1916 (G. Erdtman i S). **Kungsbacka** *Kungsbacka* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924); N om staden, vid vägkorsningen före Hede 1925 (W. Palmaer i S). *Lindome* vägkant vid Knipered (Ohlander 1962). *Vallda* Brandshultsåns mynning (G. Samuelsson enligt Ahlfvengren 1924).

Helictotrichon pratense – ängshavre

Arrhenatherum pratense, Avenula pratensis

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Ängshavre är ett ursprungligt men starkt kulturgynnat gräs. Det är ljuskrävande och växer i täta, blågrå tuvor i torra ängs- och naturbetesmarker, gärna på grusigt/sandigt underlag och ofta i varma, solexponerade lägen. Särskilt rikligt kan arten uppträda på torra, steniga och skalgruspåverkade havsstrandängar samt på bergkullar med basiska mineral i norra Halland. Andra vanliga växtplatser är vägrenar, vägslänter och banvallar.

Karta 545. 173 rutor (78 %). Vanlig på kustslätten, i övergångsbygden och i skogsbygdens ådalar, i övrigt ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Helictotrichon pubescens – luddhavre

Arrhenatherum pubescens, Avenula pubescens

Först uppgiven av Fries 1817 som vanlig i skogstrakter.

Luddhavre är ett ursprungligt men starkt kulturgynnat gräs. Det växer på något friskare men i övrigt liknande ståndorter som ängshavre. De vanligaste växtplatserna är vägrenar, vägdiken och igenväxningsmark.

Karta 546. 182 rutor (82 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän.

Hierochloë odorata ssp. **baltica** – strandmyskgräs

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Halmstad* sankmarken nedanför Ekebo 1890-talet (P. Söderberg i S, bestämd av G. Weimarck 1970).

Strandmyskgräset har sin huvudsakliga utbredning i östra Sverige från Småland till Västerbotten (Weimarck 1971).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Hierochloë odorata ssp. odorata – ängsmyskgräs

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Holcus odoratus* från *Ölmevalla* Örmanäs ängar.

Ängsmyskgräs är ursprungligt men kulturgynnat. I någorlunda naturliga miljöer växer det i översilningskärr, i havsstrandnära lövblandskogar och på havsstrandängar. Gräset är dock vanligare på klart kulturpåverkade lokaler, t ex igenväxande, näringsrika fuktängar, som tidigare varit slåtter- och/eller betesmark, längs diken, i alléer och i bryn mot vägar och stigar.

Karta 547 (s 729). 37 rutor (17 %). Ganska sällsynt på kustslätten och i övergångsbygden i norr, saknas nästan helt i övriga områden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Holcus lanatus – luddtåtel

Först uppgiven av Montin 1766 ('Ganska allmänt gräs i s. Halland, och lönar sig ganska väl för hushållare, som på mitt inrådande börjat så detsamma').

Luddtåtel är sannolikt ursprunglig. I naturlig eller någorlunda naturlig vegetation växer den på strandängar och klippstränder med gräsytor samt i näringsrika fuktängar och kärr vid vattendrag. Den är dock starkt kulturgynnad och har även odlats som foderväxt (Montin 1766). Det tuvade och ibland beståndsbildande gräset växer ofta på övergivna åkrar, särskilt gamla mossodlingar, och betesmarker. Arten är också vanlig i skogsbryn, på åker- och dikeskanter samt ruderatmarker.

222 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Holcus mollis – lentåtel

Först uppgiven av Linné 1761 baserat på uppgift av P. Osbeck. Det första svenska fyndet gjordes av Osbeck 1757 i *Våxtorp* Vindrarp (Osbeck 1788). Belägg i S.

Lentåtel är sannolikt ursprunglig. Den är emellertid mycket kulturgynnad och bildar med hjälp av underjordiska utlöpare täta och ibland mycket vidsträckta bestånd på liknande ståndorter som föregående art, dock näringsrika våtmarker undantagna. Särskilt i skogsbygden kan arten ibland bli mycket dominerande i igenväxande ängsmarker, på fuktiga, obrukade åkrar och på vägrenar.

Arten har ökat kraftigt under 1900-talet och spridningen pågår alltjämt.

208 rutor (93 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt i södra och mellersta Halland.

Hordeum jubatum – ekorrkorn

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Falkenberg* en åker V om Sandgatan 1896 baserat på uppgift av S. Svenson. Äldsta belägg från *Släp* Särö 1892 (K. Sjöberg i S).

Ekorrkorn (fig 156) är ett ganska sent inkommet gräs som blivit bofast. Ibland odlas det som prydnadsgräs. Den ettåriga, konkurrenssvaga arten växer beståndsbildande på glesbevuxen mark i hamnområden, på industrimark och soptippar samt någon gång i anslutning till bondgårdar.

Ekorrkorn, som är hemmahörande i Sibirien och Amerika, är känd från Sverige sedan 1860-talet (Malmgren 1982).

11 rutor (5 %). Sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Laholm *Laholm* Laholm (4C 3g 34 00) bakgård 1982 (YJ). *Ränneslöv* Vallberga (4C 2f 34 38) handelsträdgård 1981 (YJ); Kastebergsmossen (4C 2h 43 07) vid bondgård 1989 (KG). **Halmstad** *Halmstad* yttre hamnområdet (4C 6d och 6e) täckande stora, i övrigt nästan vegetationsfria ytor 1983 och senare (KG herbarium), känd från området sedan 1924 (se nedan); Slottsmöllans tegelbruk (4C 7e 42 04) avfallstipp 1983 (TF, bekräftad av KG). *Trönninge* 1,2 km O om kyrkan (4C 6f 06 00) ruderatmark 1991 (PW). **Falkenberg** *Falkenberg* yttre hamnen (5B 2j 21 22) vägkant, rikligt 1992 och senare (NGN herbarium). **Varberg** *Lindberg* Lindhov 1980-talet (GB). *Varberg* O om Naturcentrum (5B 7h 41 00) grusmark 1990 och senare (IL). *Värö* SV om Ringhalsverket (6B 0f 37 18) tippmassor 1988 (B/SS).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Ränneslöv* kyrkbyn i vägkant 1970 (G. Degelius i GB). **Halmstad** *Eldsberga* Gullbranna, nära E 6-bron över Genevadsån 1971 (YJ). *Halmstad* hamnområdet 1926 och 1929 (T. Nordström enligt Wiger 1931); östra hamnområdet 1924–25 (Wiger 1926). Ännu på 1990-talet (se ovan). *Söndrum* Långenäsviken, på sandstrand i kanten av ett vassbälte 1977 (KG). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgift. **Kungsbacka** *Släp* se äldsta belägg; Särö, gräsvall 1924 (H. Fries i GB, LD och S) samt 1924–27 (H. Fries enligt Svenson 1928). *Ölmevalla* Berg,

såsom ogräs i trädgård 1918 (F. Lundberg i handskrift 1949); 200 m NO om Åsa gård 1963 (Ö. Nilsson i LD); N. Hästholmen 1973 (TE).

Hordeum marinum – strandkorn

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Halmstad* 1868 (H. Dannfelt i LD och S, av insamlaren kallad *H. murinum*, ombestämd av T. Vestergren 1923).

En tillfällig förekomst av en art som är inhemsk i V och S Europa, N Afrika och SV Asien. Den är känd från Sverige sedan 1853.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Hordeum murinum ssp. **murinum** – vildkorn

Först uppgiven av Fries 1817 från *Laholm* nära kyrkan.

Vildkorn har förekommit mer eller mindre tillfälligt i Halland sedan början av 1800-talet. Till *Halmstad* tycks gräset ha kommit med barlast i slutet av 1800-talet. Mellan 1896 och 1933 samlades det i hamnen och på det angränsande järnvägsområdet men därefter har det inte iakttagits i detta område. Från och med 1927 har vildkorn rapporterats några gånger från Falkenbergstrakten.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Skrea* vid f d E 6 S om mejeriet (5C 2a 24 09) vägkant 1989 (SU).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Laholm* se primäruppgift. **Halmstad** *Getinge* vid väg E 6 nära kyrkan i mitten av 1970-talet (SU). *Halmstad* 1917 (E. Hallén i S), 1923 (S. Hammarskjöld i LD), 1933 (T. Olsson i GB); barlastkaj 1896 (O. v. Friesen i UPS); vid järnvägen (J. E. Palmaer enligt Ahlfvengren 1924); Lotshyddan 1916 (Ahlfvengren i S) och 1923 (J. Wiger i S). **Falkenberg** *Falkenberg* valskvarnen 1927 (Svenson 1928); småbåtshamnen vid Näset S om havsbadsbebyggelsen i början av 1970-talet (NGN).

[**Hordeum secalinum** – ängskorn]

Uppgiven av Söderberg 1930 från *Halmstad* barlastplats å Västra stranden. Även uppgiven under namnet *H. nodosum* från *Harplinge* vid ån Skintan i Haverdalsreservatet (Hallenborg 1958 b). Belägg saknas i båda fallen och arten kan eventuellt ha förväxlats med vildkorn *H. murinum* ssp. *murinum* eller ekorrkorn *H. jubatum*.

Ängskorn är inhemsk i SV Skåne, i övrigt förekommer den som tillfälligt inkommen på ruderatmark (Hylander 1953).

Hordeum vulgare var. **distichon** – tvåradigt korn

Ett gammalt namn på korn i södra och mellersta Halland är *bjugg*, med många dialektala varianter.

Tvåradigt korn är ett allmänt odlat sädesslag som tillfälligt förvildas.

7 rutor (3 %) men ofta ej noterad under inventeringen.

Fig 156. Ekorrkorn *Hordeum jubatum*. Hamnen i Halmstad. – Foto Gösta Mjörnman 1985.

[**Koeleria glauca** – tofsäxing]

Uppgiven av Fries 1817 ('Sandigt ställe nära Laholm') och av Theorin (1865) som allmän vid stranden. Belägg saknas.

Neuman (1884) har följande kommentar till uppgifterna: "Koeleria glauca har jag ännu inte lyckats finna i södra Halland, oaktadt jag vid tre olika tillfällen sökt den på Fries' lokal. Theorins uppgift 'allmän vid stranden' beror säkerligen på någon förväxling, måhända med *Corynephorus canescens* P.B. som, ehuru den förekommer ymnigt på flygsanden i hela södra Halland, dock af Theorin endast iakttagits på en enda lokal, 'Karups s:n vid stranden'."

Tofsäxing växer närmast i Skåne och på Jylland (Hultén 1971).

[**Koeleria pyramidata** – grön tofsäxing]

Uppgiven av Theorin 1865 under namnet *K. cristata* från Laholm. Belägg saknas.

Det första svenska fyndet gjordes 1910 vid Noor i Uppland enligt Hylander (1971) men med följande kommentar: "*K. cristata* angavs redan hos Theorin i Växtgeogr. s. Hall. (1865): 30 från Hl Laholm; varpå denna uppgift – citerad hos Ahlfvengren i Hall. växter (1924) men utelämnad av Holmberg (1926) – grundar sig, har jag ej kunnat utröna."

Några nya fakta angående Theorins uppgift har inte framkommit.

Grön tofsäxing, som är inhemsk i Danmark och mellersta Europa, har kommit till Sverige med gräsfrö. Ett mindre antal fynd, mest från parker, är kända (Hylander 1953).

Lagurus ovatus – harsvans

Tidigare ej publicerad.

Harsvans är ett ettårigt gräs som härstammar från Medelhavsområdet. Det odlas i Sverige som prydnadsgräs och kan tillfälligt förvildas.

1 ruta (1 %) men i övrigt inte antecknad under inventeringen.

Falkenberg *Ljungby* Brogård, 700 m NO om kyrkan (5C 4a 32 49) dal med källflöde, utkasthög 1990 (PW, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter saknas.

Leersia oryzoides – vildris

Först uppgiven av Fries 1814 från *Falkenberg*. Då ny för Sverige. Äldsta belägg från *Eftra* Dala 1813 (O. Lindén i herbarium E. Fries i UPS).

Vildris (fig 157) är ett ursprungligt men något kulturgynnat gräs. Det medelhöga, beståndsbildande gräset är ganska lätt att upptäcka tack vare den ljusgröna/gulgröna färgen, vilken brukar kontrastera mot andra strandväxters mörkare grönska. Arten växer främst vid å- och bäckstränder samt i dammar och på kanalstränder. Dessutom är den känd från flera platser vid den reglerade Storsjön i Lagans vattensystem. De vanligaste ståndorterna är stränder eller bankar av grus och sand som tidvis står under vatten och som får en viss pålagring av dy.

Endast under mycket varma somrar utvecklas vippan ordentligt och blir synlig utanför översta bladslidan. I några fall har t o m mogna frön påträffats (NGN).

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sällsynt.

Karta 548. 57 rutor (26 %). Ganska vanlig på kustslätten och i övergångsbygden i södra och mellersta delen upp till Ätran/Högvadsån, sällsynt i mellersta Hallands skogsbygd. Dock finns landskapets rikaste bestånd i denna del – vid Stampån, ett biflöde till Ätran. I Viskan vid Veddige finns ett par utpostlokaler. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän efter åtminstone de större vattendragen i södra och mellersta Halland t o m Viskan.

Lättillgängliga vildrislokaler finns t ex i Vänneåns inflöde i Lagan vid Knäreds övre kraftstation vid 4C 3j 25 39 samt i Suseån öster om landsvägen Getinge–Asige, V om Boaberget vid 5C 1c 12 24.

Leymus arenarius – strandråg

Ett äldre provinsnamn är *sandhavre*.

Först uppgiven av Wilse 1784 från *Falkenberg*. Äldsta belägg från *Halmstad* 1760 (L. Montin och P. Osbeck, vardera ett ark i S).

Strandråg är ursprunglig på havsstränder men har också planterats som sandbindare (Osbeck 1788, Mellström 1914). Den bildar kraftiga bestånd i sanddyner men växer också, fast i mindre omfattning, bland grus och klappersten. I inlandet ser man då och då mindre ruggar av strandråg i torra vägkanter och sandiga slänter.

Karta 549. 73 rutor (33 %). Mycket vanlig på havsstränder och ganska vanlig i ett några km brett bälte innanför kusten. I övrigt sällsynt. – Ahlfvengren (1924): allmän på stränder i södra och mellersta Halland och flerstädes i norr.

Lolium multiflorum – italienskt rajgräs

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Snöstorp* Skedala baserat på uppgift av A. Lyttkens. Äldsta belägg från *Halmstad* barlastkaj 1884 (O. v. Friesen i UPS).

Italienskt rajgräs, som är två- till flerårigt, har inkommit till området med barlast men framför allt på grund av att det från slutet av 1800-talet odlats i vallar och gräsmattor. Under 1980-talet har arten genom introduktion av en ny, ettårig sort, westervoldiskt rajgräs, blivit allt vanligare som vallgräs. Arten förvildas på renar, vägkanter och diverse ruderatmarker.

115 rutor (52 %). Ganska vanlig i den södra hälften, ganska sällsynt i den norra. – Ahlfvengren (1924): ingen frekvensuppgift.

Äldre uppgifter från 15 socknar, från *Halmstad* till *Lindome*.

Lolium perenne – engelskt rajgräs

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Engelskt rajgräs är en gammal, kulturberoende art. Den odlas allmänt i vallar och gräsmattor

547. Ängsmyskgräs *Hierochloë odorata* ssp. *odorata*.

548. Vildris *Leersia oryzoides*.

549. Strandråg *Leymus arenarius*.

samt ingår i fröblandningar som sås på nyanlagda vägslänter och banvallar. Från odlingsplatserna sprider den sig till många olika typer av gräsdominerade ståndorter.

212 rutor (95 %). Mycket vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, vanlig i skogsbygden. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Snöstorp* Nydala 1880 (A. Lyttkens i S). **Hyltebruk** *Drängsered* och *Torup*, se primäruppgifter. **Falkenberg** *Falkenberg* (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924). *Ljungby*, se primäruppgifter. **Varberg** Viskans dalgång, se primäruppgifter. *Sibbarp* Skärbäck 1842 (N. och C. Lagerheim i S). *Varberg* 1849 (J. W. Björnström i UPS). *Värö* Biskopshagen (Sieurin 1844). **Kungsbacka** *Hanhals* 1861 (S. L. Törnquist i S). *Släp* Algussered 1868 (N. A. Johansson i GB).

Lolium remotum – linrepe

Först uppgiven av Fries 1817 under namnet *L. arvense* ('Bland säd och i synnerhet bland lin. Ej ovanlig i Thorup, Drängsered, Ljungby m fl områden men ymnigast i Viskans dalgång').

Linrepe, som är ettårigt, växte förr som ogräs i linåkrar men är sedan länge utgången. En äldre iakttagelse vid Biskopshagen av Sieurin (1844) förtjänar att återges: "Ett jordstycke i grannskapet heraf, som förut begagnats till linåker, var helt och hållet bevext med *Lolium arvense*, utan inblandning af några andra vexter."

Linodling i större skala upphörde i Halland på 1960-talet, men troligen försvann linrepen redan under senare delen av 1800-talet. Ahlfvengren (1924) uppger den som tämligen sällsynt, men några belägg från 1900-talet har vi inte funnit.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

Lolium temulentum – dårrepe

Ett gammalt lokalnamn från *Harplinge* är *uäringagräs* [*u*-eller *oäring* = missväxt]. Från norra Halland är *svimling* känt. Ansågs orsaka yrsel och svimning om fröna hamnade i brödsäden.

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('För några år sedan sjuknade et helt hushåll i Hasslöfs Soken af detta gräsfrö och lågo af hufvudverk i flera veckor'). Äldsta belägg från *Hasslöv* i trädgård tillsammans med kanariegräs *Phalaris canariensis* 1797 (P. Osbeck i S och SBT-BERG) samt från åker utan årtal (P. Osbeck i S).

Dårrepe växte förr som ogräs i sädesåkrar men också på ruderatmarker. Den ettåriga arten har inte rapporterats från landskapet sedan 1920-talet. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som försvunnen.

Äldre uppgifter. Theorin (1865) anger arten som allmän i södra Halland men enligt Ahlfvengren (1924) är det "föga troligt, att så är förhållandet". **Laholm** *Hasslöv* se primär-

550. Lundslok *Melica uniflora.*

551. Hässlebrodd *Milium effusum.*

552. Vildtimotej *Phleum pratense* ssp. *bertolonii.*

uppgifter. *Ö. Karup* havreåker strax under Åsen 1909 (Ahlfvengren i S). **Halmstad** *Halmstad* Dragvägen (Ahlfvengren 1924); hamnen 1924 (Wiger 1926). *Snöstorp* Skedala 1880 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* läderfabriken 1927 (Svenson 1928). **Kungsbacka** *Fjärås* mellan kyrkan och Toms by (Sieurin 1844); Limmanäs (Erdtman 1921 b). *Onsala* 1892 (N. A. Johansson i GB). *Släp* 1894 (E. Belfrage i GB); Kyvik (F. Liljeholm enligt Ahlfvengren 1924). *Ölmevalla* Åsa (S. Svenson enligt Ahlfvengren 1924).

Melica nutans – bergslok

Ett äldre lokalnamn från *Harplinge* är *flitterax*, vilket arten också heter i Danmark.

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Bergslok är ursprunglig. Den bildar glesa bestånd i friska till fuktiga löv- och blandskogar. De vanligaste växtplatserna finner man i sluttningar, gärna steniga/blockiga och med goda näringsförhållanden samt i lövklädda bergbranter. Enstaka förekomster är kända från översilade rikkärr.

185 rutor (83 %). Vanlig i skogs- och övergångsbygden, ganska vanlig på kustslätten. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Melica uniflora – lundslok

Först uppgiven av Fries 1817 från skogen på Hallandsåsen.

Lundslok är ursprunglig. Den växer beståndsbildande i ängslövskogar och i lövbevuxna bergbranter som innehåller basiska bergarter.

Karta 550. 26 rutor (12 %). Mycket sällsynt i södra och mellersta Halland, ganska sällsynt i **Varberg**, ganska vanlig i **Kungsbacka.** – Ahlfvengren (1924): sällsynt i södra och norra Halland.

Lokaler i södra och mellersta Halland. **Laholm**. *Hasslöv* Hallandsåsens sluttning mellan Hasslöv och Dömestorps allé, på flera platser i ädellövskog 1980-talet (YJ). Känd från Hallandsåsen sedan 1817 (se primäruppgift). *Ö. Karup* 100 m SO om Höjden (4C 1e 19 32) ädellövskog 1992 (J. Andersson). **Halmstad** *Harplinge* Ormaberget (4C 8c 17 12) vid liten grönstensbrant i ek/bokskog 1986 (PW herbarium, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Eftra* Kämpabjär (5C 1b 40 10) bergbrant med lövskog 1986 (PW i LD). **Varberg** *Lindberg* Toftaåsen vid Svensgård (5B 8h 34 27) 1988 (R. Svensson). *Stamnared* nedanför Brattås (5B 9j 31 07) bergbrant 1980-talet (IL). *Sällstorp* ca 300 m SO om L. Råred (6B 0i 21 34) vid foten av ett berg, lövblandskog 1992 (IL). Känd sedan 1969 (se nedan). *Veddige* Byareåsens sydsida (6B 0h 15 16) rasbrant 1982 (IL), känd sedan 1960 (se nedan); sydsidan av Kajeberg (6B 1i 10 15) 1989 (IL), känd sedan 1971 (se nedan).

Äldre uppgifter från södra och mellersta Halland. **Laholm** se primäruppgift. *Hasslöv* fuktig bokskog mellan Brantekälla och vägen mellan Kärr och Tjuvhult 1961 (YJ i GB och LD). I området ännu på 1980-talet (se nedan). *Ö. Karup* Åsen, Hunnestorp i bokskogen 1916 (Ahlfvengren i S). **Varberg** *Dagsås* bokskog S om Ottersjö (Brunsberg & Brunsberg 1972). *Stamnared* Vallareds uppfartsväg

1973 (M. Ohlander i GB). *Sällstorp* mellan Veddige och Sällstorp–Ulvatorpvägen samt NV om Mossen 1971; SO om Råred 1972 (samtliga M. Ohlander i GB); SO om L. Råred (Ohlander 1969). Ännu 1992 (se ovan). *Veddige* Lunna 1910 (Ahlfvengren i S); Hjörne 1957 (F. Lundberg i GB); Byareåsen, nära vägen till Näs 1960 (M. Ohlander i GB), ännu 1982 (se ovan); Skrattås i söder; Kullaberg i öster; Kajeberget, ännu 1989 (se ovan); NO om Järlöv (samtliga Ohlander 1971). *Värö* Borrås; Åkraberg (båda Johansson 1964).

Milium effusum – hässlebrodd

Först publicerad av Osbeck 1788 från Hallandsås i bokskogen. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Hässlebrodd är ursprunglig men något kulturgynnad. Det högvuxna, bredbladiga gräset med sin glesa, yviga vippa växer främst i fuktiga till ganska torra, mullrika ädellövskogar. Även på karga bergekskogsberg och i blockmarker kan man då och då träffa på det. Några av dessa växtplatser finns i anslutning till skogsvägar och stigar. Arten är också funnen på torv i en tallbevuxen mossekant samt i anslutning till en försöksyta i 50-årig, sluten granåker. Blomningen är ofta sparsam och bestånden domineras vanligen av vegetativa skott.

Hässlebrodd har ökat under de senaste decennierna. Sannolikt gynnas den av kvävenedfallet.

Karta 551. 57 rutor (26 %). Ganska sällsynt. Högst frekvens i övergångsbygdens brutna terräng. – Ahlfvengren (1924): tämligen sällsynt.

Molinia caerulea – blåtåtel

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *Melica caerulea* men utan lokaluppgift.

Blåtåtel, som är ursprunglig men något kulturgynnad, dominerar ofta fältskiktet över stora ytor i näringsfattiga myr- och skogstrakter. Den bildar klart avgränsade tuvor som på fuktig mark kan bli mycket höga och kraftiga. Arten växer i olika typer av kärr och fuktängar, på fukthedar samt sjö- och åstränder men även i friska till blöta löv- och blandskogar. Exempel på kulturskapade ståndorter är diken och skogsvägskanter.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Fig 157. Vildris *Leersia oryzoides*. Vänneåns utflöde i Lagan i Knäred. – Foto Gösta Mjörnman 1989.

Nardus stricta – stagg

Några äldre lokalnamn är *gubbaskägg*, *vitskägga*, *sägg* och *stålpinnagräs*. *Sägg* har också använts om starrarter *Carex* och högvuxna tågväxter *Juncus*.

Först publicerad av Fuiren 1662 under namnet *Gramen sparteum* från *Varberg*.

Stagg är ursprunglig men starkt gynnad av slåtter, bete och tramp. Den växer i hårda och sega tuvor på näringsfattig, torr till fuktig naturbetesmark och slåttermark men ofta även i fastmarkskanter mot kärr och utmed stigar i glesa skogar. Vid riklig förekomst bildar staggen marktäckande, säreget "lurviga" mattor.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Panicum capillare – buketthirs

Först uppgiven av Lyttkens 1885 från *Snöstorp* Nydala, bland klöver 1884. Detta är den första litteraturuppgiften för Sverige (Hylander 1971).

Buketthirs, som härstammar från Nordamerika, är ettårig och uppträder tillfälligt på ruderatplatser.

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Slättåkra* Oskarström (5C 0f 27 07) avfallstippen 1988 (PW herbarium, bekräftad av KG).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* Slottsmöllan 1925 (S. Ingvarsson i LD); ruderatplats vid hamnen 1937 (C. Blom i GB och S). *Snöstorp* se primäruppgift. **Varberg** *Värö* ruderatplats vid Backa 1937 (F. Lundberg i GB).

Panicum miliaceum – hirs

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Halmstad* Slottsjorden på Väster 1908–09. Äldsta belägg från *Onsala* åker 1861 (E. A. Trana i GB, ombestämt från *P. capillare*). Publicerad under namnet *P. capillare* av Svenson (1928).

Hirs har i äldre tid inkommit med barlast och diverse frövaror (se även s 37). De nutida, tillfälliga förekomsterna av den ettåriga arten på olika ruderatlokaler har nog i de flesta fall sitt ursprung i fågelfröblandningar.

10 rutor (4 %). Sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Laholm *Skummeslöv* 800 m SV om kyrkan (4C 2e 11 39) avfallsplats 1991 (PW). *Veinge* vid kyrkan 1980 (YJ). *Ysby* Såghuset (4C 3g 07 18) åkerkant 1980 (YJ). **Halmstad** *Eldsberga* 950 m N om Annelund (4C 4f 29 12) jordhög vid skogsväg 1984 (PW herbarium). *Getinge* V om järnvägsstationen (5C 0c 32 20) på jordbruksavfall 1988 (PW herbarium). *Halmstad* Larsfrid (4C 6e 49 05) järnvägsområde 1985 (PW, bekräftad av KG); Slottsmöllan (4C 7d 33 49) upplagsplats med asfalt och jord 1991 (PW); Slottsmöllan (4C 7e 42 05) jordupplag vid soptipp 1988 (PW i LD, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Falkenberg* Laxpromenaden vid Ätran nära Vårdcentralen (5B 2j 38 38) 1980 (SU). **Kungsbacka** *Släp* Kullavik, Sjöstigen i vägslänt 1984 (C. Sahlin i GB).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgift; avstjälpningsplats vid badhusviken 1927 (Wiger 1931) och 1930 (J. Wiger i GB och S); Gustavsfält 1955 (Blom 1961). **Falkenberg** *Falkenberg* läderfabriken och valskvarnen 1927 (båda Svenson 1928); nära varvet på ruderat 1955 (C. Blom i GB och S). *Stafsinge* 1955 (Blom 1961). **Varberg** *Varberg* nära hamnen på ruderat 1955 (C. Blom i GB). **Kungsbacka** *Frillesås* bangården 1948 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Kungsbacka* ruderatplats 1940 (L. Schorz i GB). *Onsala* se äldsta belägg.

[**Parapholis strigosa** – ormax]

Osbeck (1788) tar upp arten under namnet *Lepturus filiformis* med tvekan från *Landa* Rågelunds strand. Trots ivrigt sökande lyckades Ahlfvengren ej finna ormaxet, men på platsen fann han en liten form av *Puccinellia maritima*, f. *arenaria* (Fr.), som möjligen kan ha varit orsaken till Osbecks förmodan (Ahlfvengren 1924).

Ormax växer närmast på tidvis översvämmade havsstrandängar i västra Skåne och i Danmark (Mossberg m fl 1992).

Phalaris arundinacea f. **arundinacea** – rörflen

Först publicerad av Osbeck 1788 ('Gör nytta vid bäckar at vatnet ej utskär Ängen'). I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Rörflen är ett ursprungligt men mycket kulturgynnat gräs. Det bildar täta, vassliknande bestånd på stränder vid näringsrika till ganska näringsrika sötvatten men även på havsstränder, särskilt på grusiga/steniga avsnitt med framträngande grundvatten. Vanliga kulturståndorter är bondgårdsmiljöer, fuktig, övergiven odlingsmark, åker- och vägdiken samt fuktiga ruderatplatser.

Rörflen har tidigare odlats som vallväxt. I vår tid prövas det i liten skala här och var i landskapet som omställningsgröda och tänkbart energigräs.

205 rutor (92 %). Vanlig utom i de mest utpräglade skogs- och myrområdena. – Ahlfvengren (1924): allmän utom i skogsbygden där den troligen är sällsynt.

Phalaris arundinacea f. **picta** – randgräs

Randgräs är en form av rörflen med vitrandiga blad som odlas som prydnadsväxt. Det kan kvarstå länge i ödeträdgårdar och även tillfälligt förvildas från utkast. Eventuellt kan formen uppkomma som lokal mutation (Sterner 1986). En misstänkt sådan förekomst finns i *Falkenberg* Gruebäck (5B 2j 49 41) vid bäck 1994 (NGN herbarium).

16 rutor (7 %) men ej alltid antecknad under inventeringen.

Phalaris canariensis – kanariegräs

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 som tillfällig från *Halmstad* samt från *Laholm* och *Falkenberg* baserat på uppgifter av P. Söderberg respektive S. Svenson. På etiketten till ett ark från 1797 med *Lolium temulentum* i SBT-BERG och S (här utan årtal) har Osbeck antecknat "förekommer tillsammans med *Phalaris canariensis* i trädgård i Hasslöv". Förmodligen odlade Osbeck arten eftersom han inte tar upp den i sin *Utkast till Flora hallandica* eller i något annat sammanhang.

Kanariegräs växer tillfälligt i trädgårdar och på diverse ruderatplatser. Det ettåriga gräset ingår numera i fågelfröblandningar men har tidigare också spritts med andra typer av frövaror. Ursprungsområdet är västra Medelhavsområdet. I Sverige är arten känd som förvildad sedan början av 1800-talet.

6 rutor (3 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Getinge* V om järnvägsstationen (5C 0c 32 20) bland jordbruksavfall 1988 (PW, bekräftad av KG). *Söndrum* (4C 7d 08 05) rabatt i trädgård, nära fågelmatningsplats 1989 (KG herbarium). **Falkenberg** *Falkenberg* utanför hyreshus på Sandgatan (5B 2j 3- 2-) 1983 (J.-O. Svensson); Lövstaviken (5B 2j 24 18) jordhög på f d soptipp 1994 (NGN). *Skrea* NV om Brinkendal (5C 2a 31

17) på schaktmassor 1982 (SU). **Kungsbacka** *Hanhals* Hammargårds reningsverk (6B 5f 31 15) på schaktmassor 1985 (JK). *Onsala* Nidingen, trädgårdsland, sannolikt ett resultat av fågelmatning 1989 (Unger 1992).

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se ovan. *Laholm* 1891 (P. Söderberg i LD). **Halmstad** *Halmstad* flera insamlingar mellan 1871 (H. V. Rosendahl i S) och 1926 (S. Ingvarsson i LD); hamnområdet 1924 (F. Ingvarsson enligt Wiger 1926); Slottsmöllekärret 1928 och Badhusviken 1927–28 (båda Wiger 1931); Furet, vägkant 1942 (H. Runemark i LD); Gustavsfält 1955 (Blom 1961). *Snöstorp* Skedala 1880 (A. Lyttkens i S). **Falkenberg** *Falkenberg* 1894 och 1918 (S. Svenson i LD); nära varvet 1955 (Blom 1961). **Varberg** *Varberg* 1917 (G. Erdtman i S); hamnen 1955 (Blom 1961).

Phleum arenarium – sandtimotej

Först uppgiven av Ahlfvengren 1924 från *Ölmevalla* Örmanäs udde 1914 samt, baserat på uppgift av S. Svenson, från Åsa, på stranden 1913 (belägg i LD) och *Halmstad* Västra stranden 1890-talet enligt belägg av P. Söderberg. Äldsta belägg från *Halmstad* strand 1894 (G. Tillman i S).

Sandtimotej är eventuellt ursprunglig i området. Det ettåriga, lågvuxna gräset växer på torr, sandig mark vid havet.

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Söndrum* Frösakull, i Snäckvägens förlängning (4C 7c 22 09) dynområde, rikligt 1995 (TE i GB). **Kungsbacka** *Ölmevalla* Skytteviken, SV om Åsa kapell, båtuppläggningsplats 1989–1994 (TE). Identisk med *Ölmevalla* 1971 (se nedan) och kanske även 1913 (se primäruppgifter).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter ovan; från samma lokal finns även följande belägg: 1895 (Neuman i LD), 1896 (M. Bäärnhielm i GB och P. Söderberg i S). **Varberg** *Värö* Älmö i öster (Elfström 1971). **Kungsbacka** *Ölmevalla* se primäruppgifter, Örmanäs strand 1914 (Ahlfvengren i S); Ölmanäs 1936 (I. Skottsberg i GB); Åsa, sandig träda 1925 (W. Palmaer i S); Skytteviken, SV om Åsa kapell (Elfström 1971). Ännu 1994 (se ovan).

[**Phleum phleoides** – flentimotej]

Uppgiven av Osbeck 1788 som sällsynt. Även Fries (1817) uppger arten som sällsynt på sandiga kullar. Ahlfvengren (1924) har följande kommentar: "Ingen lokal är av dem uppgiven, och senare uppgifter om växtens förekomst i provinsen föreligger icke. Ej sedd av förf. Tvivelaktig för Halland." I S finns dock ett ark från *Ö. Karup* 1866 insamlat av F. Elmqvist. Bland Elmqvists kollekter från Halland, alla daterade juli 1866, finns flera som man av olika skäl kan ifrågasätta, om de verkligen är insamlade i landskapet. Flentimotejkollekten bör nog föras till dessa. Denna misstro mot Elmqvists trovärdighet har bl a kommenterats av Carl Blom på ett ark i LD av sandmålla *Atriplex laciniata* från Östergötland: "På grund av tidigare erfarenhet av Elmqvists lokaluppgifter är det högst osannolikt att denna insamling är från Ög., kanske från utlandet." Jämför också *Laserpitium latifolium* och *Orobanche*. Några aktuella fynd av flentimotej har inte gjorts. Arten är kalkgynnad och växer närmast i nordvästra Skåne och i Västergötland.

Phleum pratense ssp. **bertolonii** – vildtimotej

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *P. nodosum* som allmän på åkerrenar.

Vildtimotej är sannolikt ursprunglig men under inventeringen är den endast funnen på vägrenar, vägslänter och i kommunalt skötta gräsmattor. Den ingår bl a i de fröblandningar som vägverket sår ut vid nyanlagda vägar (Statens vägverk 1980).

Karta 552. 87 rutor (39 %). Vanlig på kustslätten, ganska sällsynt i övergångs- och skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där på torra ställen.

Phleum pratense ssp. **pratense** – timotej

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift.

Timotej är ett gammalt, kulturberoende gräs som sedan länge också är en allmänt odlad vallväxt. Den förekommer på många kulturpräglade växtplatser som betesmarker, övergiven åkermark, renar och diverse vildvuxna gräsytor.

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Phragmites australis – vass

Enligt Fischerström (1761) kallades arten *rörtopp* ('ylle färgas grönt med rörtopp'). Andra provinsnamn är *rör, rörvass* och *piberör*.

Först uppgiven av Linné 1755 under namnet *Arundo phragmites* ('mycket skadlig för åkrarna i Halland'). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Vass är ursprunglig, starkt kulturgynnad men beteskänslig. Den växer beståndsbildande i och vid sjöar, dammar, märgelhålor och vattendrag, med undantag för de allra näringsfattigaste. Ju näringsrikare vatten desto högre och tätare vassar. Arten växer även i blöta och inte alltför näringsfattiga kärr och sumpskogar, men här blir bestånden lägre och glesare. På sandiga och leriga havsstränder växer vassen främst i skyddade vikar men ibland även på exponerade, tånggödslade avsnitt. Den koloniserar snabbt diken och fuktiga åker- och vägrenar. Särskilt i norra Halland vandrar den långt ut på åkrarna och utgör där ett besvärligt ogräs.

553. Parkgröe *Poa chaixii.*

554. Berggröe *Poa compressa.*

555. Sengröe *Poa palustris.*

221 rutor (99 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Poa alpina – fjällgröe

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Snöstorp* Skedala, inkommen med gräsfrö, baserat på uppgift av A. Lyttkens. Äldsta belägg från *Halmstad* Knebildstorp 1895 (G. Tillman i S).

1 ruta (1 %). Mycket sällsynt.

Falkenberg *Krogsered* Greppered (5C 5e 33 31) på stengärdesgård vid trädgård, inplanterad eller inkommen med prydnadsväxter, 1989 (KG herbarium).

Äldre uppgifter utöver primäruppgifterna saknas.

Poa annua – vitgröe

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Vitgröe är en gammal, kulturberoende art. Det vanligen ettåriga gräset växer mycket rikligt på starkt kulturpåverkad mark – åkrar, betesmarker, vallar, åkervägar, stigar, trädgårdar, gårdsplaner etc.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Poa annua × supina – vitgröe × trampgröe

Först uppgiven av Nannfeldt 1937 från *Laholm* fuktig åkerslänt på andra sidan kraftstationen i lövängsfragmentartad vegetation 1936 enligt belägg av T. Arwidsson i S. Bestämt av Nannfeldt 1936.

7 rutor (3 %). Förbisedd men troligen ganska vanlig inom trampgröets utbredningsområde.

Laholm *Hasslöv* Ekered, 550 m OSO om pkt 191,41 (4C 0f 27 12) fuktig skogsväg 1990 (KG herbarium). *Knäred* Oletorp (4D 5a 01 06) fuktig stig 1989 (KG herbarium, bekräftad av T. Karlsson). *Våxtorp* Fladalt (4C 0h 15 15) markväg vid gård 1990 (PW, bekräftad av KG). **Halmstad** *Breared* Ingemansbo, 200 m S om sydligaste gården (5C 0i 22 19) åkerväg 1988 (KG herbarium). *Tönnersjö* Gårdshult (4C 7h 32 21) fägata 1991 (KG herbarium). **Falkenberg** *Abild* L. Grimshult (5C 5d 14 31) gårdsplan 1991 (KG). *Gunnarp* St. Forshult, 200 m OSO om gården (5C 7g 16 17) åkerväg genom naturbetesmark 1991 (PW herbarium, bestämd av T. Karlsson).

Poa bulbosa – knölgröe

Först uppgiven av Neuman 1884 från *Halmstad* på slottsvallen 1877. Äldsta daterade belägg från *Halmstad* 1877 (M. Persson i LD och UPS).

Knölgröe, som är inhemsk i östra Sverige, har endast funnits tillfälligt i Halland.

Aktuella uppgifter saknas.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; utan årtal (J. Fridlizius i LD), 1904 (Ahlfvengren i S); gamla Lotshyddan 1905 (Ahlfvengren i S); vid skeppsvarvet, sparsamt (Söderberg 1930).

Poa chaixii – parkgröe

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *P. sudetica* från *Snöstorp* Nydala, inkommen med gräsfrö, baserat på uppgift av A. Lyttkens.

Parkgröe är inhemsk i Mellaneuropas bergstrakter och kom till Sverige med tyskt gräsfrö, som främst använts till parkgräsmattor. Arten håller sig fortfarande kvar i en del parker men har dessutom spritt sig och naturaliserats i lövskogar och skogsbryn, i grustag, på vägkanter och vägslänter. Den sprider sig fortfarande i vissa trakter och tycks ha lätt för att bilda livskraftiga bestånd, som ibland kan vara marktäckande.

Karta 553. 13 rutor (6 %). Sällsynt. – Hos Ahlfvengren (1924) endast primäruppgiften.

Halmstad *Getinge* Hönryd (5C 0c 27 47) lövbryn och betesmark 1987 (PW, bekräftad av KG); Fröllinge (5C 0d 24 04) körväg i bokskog 1992 (KG); SO om slottet (21 11) bok/ekskog, stora, marktäckande bestånd 1985 (KG) och N om slottet (26 10) skogsvägskant 1986 (KG herbarium). Känd från området sedan 1956 (se nedan). *Halmstad* Mickedala (4C 7d 26 29) gravkulle 1987 (PW). *Kvibille* 1 km NO om kyrkan (4C 9d 47 41) grustag 1987 (PW). *Oskarström* Oskarström, 950 m SSV om pkt 19,26 (5C 0f 04 16) 1990 (PW). *Snöstorp* St. Nydala (4C 7f 35 03) parken 1984 (KG); Marbäck, NO om översta dammvallen (4C 8g 00 05) sluttning mot Fylleån 1987 (PW). **Falkenberg** *Asige* Nyhagasjön (5C 1d 37 01) på liten skogsväg 1984 (KG). **Varberg** *Veddige* Kullagård (6B 0i 34 06) parkgräsmatta 1992 (KG). Känd sedan 1953 (se nedan). *Värö* Åkraberg, sydöstra sidan av en kulle 1988 (B/SS). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 150 m SO om slottet (6B 3f 46 25) 1989 (JK), känd sedan 1955 (se nedan); Kullaskogen (6B 5f 44 41) på åkerväg 1985 (JK). *Onsala* Särö (6B 6d 18 32) gräsmark i gles skog 1991 (UU).

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Getinge* Fröllinge 1956 (K. Egeröd i LD). I området ännu 1992 (se ovan). *Snöstorp* se primäruppgift. **Varberg** *Veddige* Kullagård 1953 (F. Lundberg i GB). Ännu 1992 (se ovan). **Kungsbacka** *Fjärås* Tjolöholm, 150 m SO om slottet, gräsfröinkomling, 1955 (Ö. Nilsson i LD och Nilsson 1966 a). Ännu 1989 (se ovan). *Lindome* Anderstorps fabriker, i parken 1952 (F. Lundberg i GB). *Släp* Bångsbo, park 1933 (N. Hylander i UPS).

Poa compressa – berggröe

Först publicerad av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947).

Berggröe är en ursprunglig men mycket kulturgynnad art. I naturlig vegetation växer den i torra, tämligen näringsrika bergbranter och på hällmarker. Betydligt vanligare är den emellertid på torra, starkt kulturpåverkade ståndorter – vägkanter, vägslänter, stations-, industri- och täktområden, avfallstippar, jordpålagrade stenmurar etc.

Berggröe har ökat under 1900-talet, sannolikt gynnad av den ökade tillgången på störd mark av ovannämnda slag.

Karta 554. 150 rutor (67 %). Vanlig på kustslätten och i övergångsbygden, ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Poa nemoralis – lundgröe

Först uppgiven av Fries 1817 ('I lundar vid Slöinge och angränsande område samt i bokskog nära Drängsered'). Äldsta belägg från *Hasslöv* skog 1700-talet (P. Osbeck i S).

Lundgröe är en ursprunglig men något kulturgynnad art. Den växer beståndsbildande i rikare bergbranter, mullrika lövskogar och lövdungar samt åsträndernas lövträdsridåer. Exempel på kulturskapade ståndorter är jordvallar och gamla murar, inte minst i stadsmiljöer.

198 rutor (89 %). Mycket vanlig på kustslätten, vanlig i övergångsbygden och ganska vanlig i skogsbygden utom i det stora myrdominerade området i sydöst, där arten nästan helt saknas. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Poa palustris – sengröe

Först uppgiven av Osbeck 1788 från *Veinge* ('Uti Veinge Åkergärde') och då ny för Sverige.

Sengröe är ursprunglig men mycket kulturgynnad. Den har även odlats som vallväxt. Arten växer både fuktigt och torrt, t ex på mineraljord i vassbälten, i strandsnår, betesmarker, diken, trädgårdsland, på övergivna åkrar, åker- och vägkanter samt ruderatmarker.

Sengröe har sannolikt ökat under 1900-talet.

Karta 555. 149 rutor (67 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och ganska sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): flerstädes.

Poa pratensis ssp. **angustifolia** – smalgröe

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *P. angustifolia* men utan lokaluppgift.

Smalgröe står mycket nära ängsgröe *P. pratensis* ssp. *pratensis* och ibland är det mycket svårt eller omöjligt att skilja de båda underarterna från varandra. Typisk smalgröe har täta bladskottstuvor och ett fåtal ganska högvuxna strån med smala blad, smal vippa, små småax och ennerviga tomfjäll.

Smalgröe växer främst på torr, öppen, gräsdominerad mark – naturbetesmarker, bryn, åkerrenar, vägkanter och vägslänter.

36 rutor (16 %). Otillräckligt rapporterad. Troligen vanlig på kustslätten och med minskande frekvens åt öster. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Poa pratensis ssp. **irrigata** – smågröe

Först uppgiven av Lindman 1905 under namnet *P. irrigata* f. *brevior* utan lokaluppgift enligt belägg i herbarium O. Nordstedt. Äldsta belägg från *Breared* 1873 (P. Bredin i S, av C. Lindman bestämt till var. *nobilis*).

Smågröe är ett lågvuxet, blågrått och pruinöst gräs som utan tydlig gräns övergår i ssp. *pratensis*. En form med gles, silvervit vippa och långa utlöpare kallas silvergröe var. *nobilis*. Denna har dock inte urskilts under inventeringen. Riktigt typisk smågröe hittar man lättast på havsstrandängar. I övrigt förekommer den i naturbetesmarker med varierande fuktighetsförhållanden och i anslutning till stigar i glesa lövskogar.

162 rutor (73 %). Vanlig. – Ahlfvengren (1924): troligen flerstädes.

Poa pratensis ssp. **pratensis** – ängsgröe

Först uppgiven av Osbeck 1788 under namnet *P. pratensis* men utan lokaluppgift.

Ängsgröe är dels ursprunglig, dels förvildad eller kvarstående från odling i vallar och gräsmattor samt insådder på nya vägslänter. Den mycket mångformiga underarten växer på de flesta typer av kulturpåverkad och gräsdominerad mark.

223 rutor (100 %). Mycket vanlig. – Ahlfvengren (1924): allestädes.

Poa supina – trampgröe

Först uppgiven av Nannfeldt 1937 från *Laholm* fuktig åkerslänt på andra sidan kraftstationen samt backen ovan kraftstationen i lövängsfragmentartad vegetation 1936 enligt belägg av T. Arwidsson i S. Bestämt av Nannfeldt 1936. Arten urskildes i Sverige först 1937 av Nannfeldt.

Trampgröe är en gammal, kulturberoende art. Den bildar täta mattor på gårdsplaner, stigar, åkervägar, i friska naturbetesmarker och ibland även i gamla gräsmattor. I sydligaste Halland är den även funnen i fuktiga, gödslade betesmarker. Trampgröet växer oftast tillsammans med det snarlika vitgröet *Poa annua*, men till skillnad från detta, som blommar under hela vegetationsperioden, har trampgröet en begränsad blomningstid i slutet av maj och början av juni. Under blomningstiden är trampgröet ganska lätt att skilja från vitgröet, bl a genom de långa, "flaggande" ståndarknapparna och de kraftigare vippgrenarna. Dessutom är trampgröet flerårigt och försett med långa utlöpare medan vitgröet oftast är ettårigt och saknar utlöpare.

Karta 556. 74 rutor (33 %). Ganska vanlig i **Laholm** och **Halmstad** med undantag av kustslätten, där arten i likhet med i **Hylte** och angränsande delar av **Falkenberg** är ganska sällsynt. Ej funnen i **Varberg** och **Kungsbacka**.

Poa trivialis – kärrgröe

Först uppgiven av Osbeck 1788 men utan lokaluppgift. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (P. Osbeck i S).

Kärrgröe är ett ursprungligt men mycket kulturgynnat gräs. Det är kvävegynnat och växer främst på fuktig och oftast kulturpåverkad mark – i och vid källflöden, i alkärr och lövskogar på ganska näringsrik mark, på mineraljordsstränder, i betesmarker, åker- och lövskogsdiken samt vid bondgårdar.

217 rutor (97 %). Mycket vanlig. – Enligt Ahlfvengren (1924) allmän.

Puccinellia capillaris – saltgräs

P. retroflexa

Först uppgiven av Fries 1817 ('Två varieteter, den ena vid havsstränder, den andra vid vägkanter i norra Halland').

Vanligt saltgräs är ursprungligt i området och växer främst på klapperstens- och klippstränder, strandängar och skyddade, tånggödslade sandstränder vid havet. Det är kvävegynnat. Inlandsfynd saknas.

33 rutor (15 %). Vanlig längs kusten men saknas på Laholmsbuktens långa, exponerade sandstrand mellan Genevadsån och Stensån. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän längs stranden.

Puccinellia capillaris × distans – saltgräs × grått saltgräs

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg* mellan Fästningen och Apelviken 1929 (G. Samuelsson och D. Hylmö i S).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Puccinellia capillaris × maritima – saltgräs × revigt saltgräs

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg* Apelviken 1897 (J. A. Leffler i GB) och 1929 (R. Ohlsén i GB) på stranden bland föräldraarterna 1929 (G. Samuelsson i S, bestämd av O. R. Holmberg).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Puccinellia distans – grått saltgräs

Först uppgiven av Erdtman 1921 från *Fjärås* längs Lygnern i S och SO. Äldsta belägg från 1700-talet utan lokaluppgift (L. Montin i S).

Grått saltgräs är möjligen ursprungligt. Det är kvävegynnat och växer mest på starkt kulturpåverkade havsstränder och vid gödselstäder. I bl a norra Småland och på Jylland har man på senare tid gjort många fynd på storvägskanter. I Halland har vi ännu inte hittat arten i denna miljö.

10 rutor (4 %). Förbisedd men troligen ganska sällsynt. – Ahlfvengren (1924): ingen känd frekvens på grund av sammanblandning med *P. capillaris*.

Halmstad *Halmstad* hamnen (4C 6d 40 36) utfyllnadsområde 1985 (PW herbarium, bekräftad av KG). *Kvibille* Heabacka (4C 9d 30 11) gödselplatta 1984 (A. Lysell, bekräftad av KG). **Falkenberg** *Morup* strax N om mynningen av Morups kanal (5B 4i 28 04) havsstrand 1983 (SU herbarium, bekräftad av T. Karlsson). **Varberg** *Lindberg* NV om Farehamn 1980-talet (BW). *Träslöv* Rödskär i öster (5B 6g 22 43) 1980-talet (IL). *Tvååker* Galtabäcks hamn 1980-talet (IL). *Värö* Bua (6B 0f 03 40) gödselplatta 1992 (KG herbarium); Viskans mynning (6B 0g 0- 2-) 1989 (B/SS i LD). **Kungsbacka** *Släp* Prästängen (6B 6e 14 01, 13 00) kreaturstrampad mark 1987, 1988 (UU). *Vallda* infarten till Sandö (6B 5d 45 36) kreaturstrampad mark 1995 (JK herbarium, bekräftad av KG).

Äldre herbariebelägg. **Halmstad** *Eldsberga* 1866 (F. Elmqvist i UPS). *Halmstad* 1873 (P. Hallberg i LD), 1884 (Mörner i UPS) och 1922 (S. Hammarskjöld i LD); östra kajfyllnaden 1908 (Ahlfvengren i S); Slottsmöllan 1886 (I. Collijn i UPS). **Falkenberg** *Falkenberg* 1884 (Mörner i UPS); tegelbruket 1914 (S. Svenson i LD och S). *Skrea* Skreanäs 1905 (S. Svenson i LD). **Varberg** *Varberg* 1918 (C. Sandberg i S och UPS); hamnen 1931 (N. Ahlström i UME). **Kungsbacka** *Hanhals* 1919 (G. Erdtman i S). *Onsala* Gottskär 1894 (F. Schlanbusch i UPS), 1924 (W. Palmaer i S); Röda holme 1928 (W. Palmaer i S). *Släp* 1896, 1897 (J. Melchersson i LD resp F. Liljeholm i S). *Ölmevalla* 1913 (S. Svenson i LD och S); Bråtaviken 1961 och nedanför kyrkan 1967 (båda Ö. Nilsson i LD).

Puccinellia distans × maritima – grått saltgräs × revigt saltgräs

Tidigare ej publicerad. Samlad i *Varberg* 1929 (G. Samuelsson och D. Hylmö i S).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Puccinellia maritima – revigt saltgräs

Först uppgiven av Fries 1817 från kusttrakter. Äldsta belägg från *Halmstad* 1810 (utan insamlarnamn i UPS).

Revigt saltgräs är ursprungligt i området. Det bildar mer eller mindre vidsträckta bestånd på havsstrandängar nära vattenbrynet. Ibland växer det också i friliggande tuvor i översvämningszonen på långgrunda sandiga/leriga havsstränder.

Karta 557. 31 rutor (14 %). Vanlig utmed kusten utom längst i söder, där arten saknas beroende på frånvaron av strandängar. – Ahlfvengren (1924): tämligen allmän längs stranden.

Secale cereale – råg

Ett allmänt odlat sädesslag som tillfälligt förvildas.

5 rutor (2 %) men oftast inte antecknad under inventeringen.

Sesleria uliginosa – älväxing

S. caerulea

Först publicerad av Theorin 1865 ('På flera ställen'). Säkert en kraftig överdrift. I handskrift 1754 av Fischerström från *Hasslöv* Dömestorpstrakten (Gertz 1947). Även Osbeck tar upp arten i handskrift 1789 från Hasslövs å, mycket rar. Belägg saknas.

Älväxing, som sannolikt var ursprunglig i området, är sedan länge utgången. Ahlfvengren (1924) kände inte till någon lokal. De närmaste nutida växtplatserna finns i nordöstra Skåne.

Setaria adhaerens – arabisk kavelhirs

Först uppgiven av Karlsson 1987 från *Lindome* Dverred, inkommen med bomull 1936 (C. Blom i GB och S som *S. verticillata*, ombestämd av T. Karlsson).

En tillfällig förekomst av en art som nyligen accepterats som artskild från sträv kavelhirs *S. verticillata*. Den är känd från Medelhavsområdet, V, S och Ö Asien, Afrika

556. Trampgröe *Poa supina.*

557. Revigt saltgräs *Puccinellia maritima.*

558. Grön kavelhirs *Setaria viridis.*

och Nordamerika och har inkommit med ull, bomull och i några fall sannolikt med trädgårdsvaror. I Sverige har den samlats på tio lokaler mellan 1884 och 1959 (Karlsson 1987).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Setaria italica – kolvhirs

Först uppgiven av Wiger 1926 från *Halmstad* östra hamnområdet 1925. Äldsta belägg från *Halmstad* 1908 (Ahlfvengren i S).

Kolvhirs är i Halland funnen som tillfällig gäst i hamnområden, men aktuella förekomster av den ettåriga arten saknas. Numera användes den dock i stor utsträckning som fågelfrö och avsaknaden av fynd kan bero på förväxling med grön kavelhirs *S. viridis*, som är mycket närstående.

Arten har sannolikt sitt ursprung i varmare delar av Asien och lär vara ett av de äldsta sädesslagen (Karlsson 1987). Den är känd från Sverige sedan 1890-talet.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; badhusviken 1927 och 1930 (Wiger 1931); Gustavsfält, på ruderatmark 1955 (C. Blom i LD och S). **Falkenberg** *Falkenberg* läderfabriken 1926 (S. Svenson i LD); hamnen 1953 och 1974 (A. Lundegren i LD resp S.-H. Steineck); ruderatmark nära varvet 1955 (C. Blom i LD och S). **Varberg** *Varberg* hamnområdet 1955 (C. Blom i LD och S). **Kungsbacka** *Tölö* Asslöv, som trädgårdsogräs, ett exemplar 1945 (F. Lundberg i handskrift 1949).

Setaria pumila – grå kavelhirs

Först uppgiven av Ahlfvengren 1910 under namnet *S. glauca* från *Halmstad* på barlast 1908 samt från *Falkenberg* 1896 baserat på belägg av F. Svenson i LD. Äldsta belägg från *Onsala* Kubbagården 1861 (E. A. Trana i S).

Några få tillfälliga förekomster av grå kavelhirs (fig 158) har påträffats under inventeringen. Ståndorterna för det ettåriga gräset framgår av lokalförteckningen nedan.

Arten anses höra hemma i Gamla världens varmare delar, men finns nu i alla varmare områden och uppträder traktvis som ett besvärligt ogräs. De många svenska fynden i handelsträdgårdar, köksland och kommersiella grönsaksodlingar pekar på att ett av artens spridningssätt är med frö till odling (Karlsson 1987).

2 rutor (1 %). Mycket sällsynt. – Enligt Ahlfvengren (1924) tillfällig.

Halmstad *Halmstad* Wallbergsg. 4 (4C 7d 30 48) trädgårdsrabatt 1988 (PW, bekräftad av KG). *Söndrum* (4C 7c 07 47) ruderatmark vid f d hönseri, fåtalig tillsammans med hönshirs *Echinochloa crus-galli* och grön kavelhirs *Setaria viridis* 1988 (KG herbarium). Området är nu asfalterat.

Äldre uppgifter. **Halmstad** *Halmstad* se primäruppgifter; utan årtal (B. af Gennäs i LD); östra hamnområdet 1924 (Wiger 1926). **Falkenberg** *Falkenberg* se primäruppgifter; 1896 (G. A. Ringselle i S och UPS). **Varberg** *Varberg* 1911 (D. Hylmö i LD). **Kungsbacka** *Onsala* se äldsta belägg, 1869 (E. A. Trana i UPS).

[**Setaria verticillata** – sträv kavelhirs]

Felaktigt uppgiven av Blom 1936. Se *S. adhaerens*. Arten är också rapporterad från *Släp* Sandlyckans skola på utkasthög 1952 (Ohlander 1960). Vi känner inte till något belägg.

Setaria viridis – grön kavelhirs

Först uppgiven av Osbeck 1788 ('Ibland Trädgårdsväxter tillika med *Panicum crus Galli* i Hasslöf årligen'). Äldsta

belägg från *Hasslöv* åkrar och trädgård 1700-talet (P. Osbeck i S) och utan lokaluppgift 1700-talet (L. Montin i S). Från *Skummeslöv* i södra Halland finns fröfynd från bronsåldern (Larsson 1993).

Grön kavelhirs varierar kraftigt i storlek. På torr, sandig kulturmark, oftast vårsädesåkrar, blir stråna ibland bara några cm höga, medan den ettåriga arten i t ex majsfält, trädgårdsland, grustag, på järnvägsområden och ödetomter kan bli halvmeterhög.

De småvuxna formerna betraktas som kulturföljeslagare, vilka tycks vara lika gamla som odlingen (jfr ovan), medan de storvuxna (var. *major*) kan ha inkommit med handel och sjöfart från sydligare länder (Karlsson 1987).

Karta 558. 100 rutor (45 %). Vanlig på kustslätten, ganska vanlig i övergångsbygden och sällsynt i skogsbygden. – Ahlfvengren (1924): här och där.

Sorghum halepense – ogräsdurra

Uppgiven av Blom 1940 under namnet *Andropogon halepensis* var. *muticus* från *Lindome* Dverred 1936, inkommen med bomullsavfall. Belägg från 1936 (C. Blom i GB). Detta fynd och ett från Göteborg samma år är de första från Sverige.

Ogräsdurra är sannolikt inhemsk i östra Medelhavsområdet (Conert m fl 1979).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Trisetum flavescens – gullhavre

Först publicerad av Neuman 1884 från *Snöstorp* Skedala baserat på uppgift av A. Lyttkens. Osbeck uppger arten i handskrift 1789 från *Hasslöv* kyrkan. Äldsta belägg från *Snöstorp* Skedala 1882 (A. Lyttkens i S).

Gullhavren är inhemsk i Europa, Kaukasus och Persien och anses ha kommit till Sverige först under 1800-talet med franskt gräsfrö (Hylander 1953). Jämför dock med Osbecks uppgift ovan.

Aktuella uppgifter saknas. Det senaste fyndet gjordes 1958 (se *Lindome* nedan). – Ahlfvengren (1924): flerstädes i senare tid införd på vallar med gräsfrö.

Äldre uppgifter. **Laholm** *Hasslöv* se primäruppgifter; mellan kyrkan och Dömestorp 1911 (Ahlfvengren i S). *Hishult* (K. Johnsson enligt Ahlfvengren 1924). *Skummeslöv* Skottorp och Nya Skottorp (Ahlfvengren 1924). *Veinge* 1 km NO om kyrkan (H. Johansson enligt Hård av Segerstad 1927). *Ö. Karup* Lya (Ahlfvengren 1924). **Halmstad** *Breared* kyrkogården (T. Josefson enligt Ahlfvengren 1924). *Snöstorp* se äldsta belägg. **Falkenberg** *Falkenberg* Vallarna 1912 (S. Svenson i LD, S, UME och UPS). **Kungsbacka** *Lindome* Anderstorps fabriker 1958. *Onsala* öster om stora Lyngås vid Kråketorp 1935 (båda F. Lundberg i GB); vid stora landsvägen strax söder om avtagsvägen till Kobbaviks pensionat 1935 (F. Lundberg i handskrift 1949). *Släp* Särö (Ahlfvengren 1924).

Fig 158. Grå kavelhirs *Setaria pumila*. Pålsbo i Söndrum. – Foto Gösta Mjörnman 1988.

Triticum aestivum – vete

Vete är ett allmänt odlat sädesslag som tillfälligt förvildas i anslutning till åkrar, vägar, kvarnar, hamnar etc.

5 rutor (2 %) men oftast inte antecknad under inventeringen.

Triticum spelta – spelt

Uppgiven av Wiger 1926 från *Halmstad* hamnen. Belägg saknas.

Spelt är ett gräs av omtvistad härstamning. Det påvisades först i fynd från yngre stenåldern och har troligen uppkommit i Mellaneuropa (Hylander 1953).

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Vulpia bromoides – ekorrsvingel

Först uppgiven av Neuman 1884 under namnet *Festuca sciuroides* från *Snöstorp* Skedala, införd med gräsfrö, baserat på uppgift av A. Lyttkens. I S finns ett ark insamlat av P. Osbeck utan årtal och med oklart angiven växtplats.

Ett par tillfälliga förekomster av ett ettårigt gräs som är ursprungligt i Skåne och södra Blekinge (Hylander 1953).
Hos Aronsson m fl (1995) är arten klassificerad som sårbar.

Aktuella och äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.

Vulpia myuros – råttsvingel

Tidigare ej publicerad.

Ett par tillfälliga förekomster under inventeringen.

Den ettåriga arten är kosmopolitisk och uppmärksammades i Sverige första gången 1841.

3 rutor (1 %). Mycket sällsynt.

Halmstad *Snöstorp* Marbäck (4C 7g 49 04) grusig kanalbank 1982 (ÅB, KG herbarium). **Falkenberg** *Skrea* vid pkt 14,46 (5C 2a 14 07) gruskant längs nyanlagd cykelbana 1988 (SU herbarium, bestämd av KG). *Vinberg* Tröingeberg (5C 2a 46 02) vid cykelbana 1992 (SU). **Varberg** *Varberg* Apelvikshöjd (5B 6h 48 02) byggarbetsplats 1988 (IL herbarium, bekräftad av KG).

Zea mays – majs

Först uppgiven av Blom 1961 från *Halmstad* Gustavsfält 1955 och *Varberg* hamnen 1955. Äldsta belägg från *Halmstad* på barlast 1924 (K. Anderberg i GB).

Ett par äldre, tillfälliga förekomster. Den ettåriga arten odlas numera ganska ofta som köks- och foderväxt. Trots detta är den inte rapporterad som förvildad under inventeringen.
Arten är en gammal kulturväxt med Mexico som sannolikt ursprungsområde. I Sverige uppmärksammades den som tillfälligt förvildad första gången 1914.

Äldre uppgifter utöver ovanstående saknas.